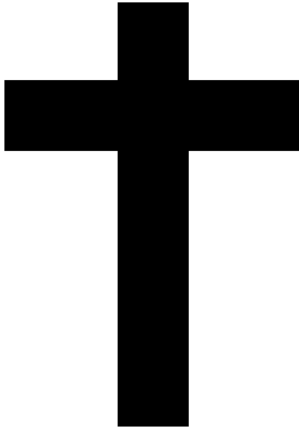

Him Yaaim Me God

The New Testament in the Au language of Papua New Guinea

Him Yaaim Me God

The New Testament in the Au language of Papua New Guinea

Nupela Testamen long tokples Au long Niugini

copyright © 1992 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Au

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-12-03

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 28 Dec 2024 from source files dated 31 Aug 2023
4e85f348-3df4-5add-b32a-49bcafe3752a

Contents

MATYU	1
MAK	76
LUK	119
JON	192
APOSEL	243
ROM	310
1 KORIN	344
2 KORIN	379
GALASIA	401
EFESAS	414
FILIPAI	425
KOLOSI	432
1 TESALONAIKA	440
2 TESALONAIKA	446
1 TIMOTI	450
2 TIMOTI	460
TAITAS	466
FAILIMON	470
HIBRU	472
JEMS	500
1 PITA	509
2 PITA	518
1 JON	523
2 JON	531
3 JON	532
JUT	534
REVELESEN	537
XXA	574
Read the New Testament	577
List	589

Him Yaaim Me Kraiss Matyu Kewisim Mau Tɪwei Menmen mekre tɪwei ik

Hir mɪt ne weiwɪk miutɪp ne Jisas 1:1-17

Him me Maria wine Jisas 1:18-2:23

Him me Jon Baptaiss 3:1-12

Jon Baptaiss kɪkɪr Jisas 3:13-17

Seten kakri han ke Jisas 4:1-11

Jisas katɪp him yaaim keit Galili 4:12-18:35

Jisas ken Jerusalem katɪp him yaaim 19:1-25:46

Mɪt nenep Jisas kaa 26:1-27:66

Jisas pɪke kekrit maain mɪt nɪrek 28:1-20

Niuk me maamrer ne weiwɪk me Jisas

(Lu 3:23-38)

¹ *Menmen im hi hewisim hɪram niuk me maamrer yapɪrwe ne weiwɪk miutɪp me Jisas Kraiss, kerek hɪrak nepenyek ke mɪtɪk iuwe Devit, hɪrak nepenyek hak ke maam nɪpu kiau Ebrahim.

² Ebrahim kine Aisak.

Aisak kine Jekop.

Jekop kine Juda ketike heiyiuwerer nɪrak, kikrek tɪrak.

³ *Juda kɪwaai ketike Tema hɪre wine Peres ketike Sara.

Peres kine Hesron.

Hesron kine Ram.

⁴ Ram kine Aminadap.

Aminadap kine Nason.

Nason kine Salmon.

⁵ *Salmon keit Rehap hɪre wine nɪkan kɪre Boas.

Boas hɪrak keit Rut hɪre wine nɪkan kɪre Obet.

Obet kine Jesi.

⁶ *Jesi kine Devit hɪrak mɪtɪk iuwe king.

Devit kine Solomon. Nɪpaa Solomon miye pɪrak hɪre mɪte pe mɪtɪk Yuraia.

Yuraia epei kaa, Devit ketɪwe hɪre mɪte pɪrak.

⁷ *Solomon kine Riaboam.

Riaboam kine Abaisa.

Abaisa kine Esa.

⁸ Esa kine Jihosafat.

Jihosafat kine Joram.

Joram kine Usaia.

⁹ Usaia kine Jotam.

Jotam kine Ehas.

Ehas kine Hesekaia.

¹⁰ Hesekaia kine Manasa.

Manasa kine Emos.

Emos kine Josaia.

* 1:1 Jen 22:18; 1Kro 17:11 * 1:3 Jen 38:29-30; Rut 4:18-22 * 1:5 Rut 4:13-17 * 1:6 2Sml 12:24

* 1:7 1Kro 3:10-16

11 *Josaia kine Jekonaia ketike kikrek n+rak. Me w+ im, m+it ne Babilon netike m+it ne Isrel nenepan, h+r neriyei m+it ne Isrel neri nen wit k+r.

12 *H+r nari m+it ne Isrel nen wit k+r eik, Jekonaia kine Sialtiel.

Siatiel kine Serababel.

13 Serababel kine Abaiat.

Abaiat kine Elaiakim.

Elaiakim kine Eso.

14 Eso kine Sedok.

Sedok kine Ekim.

Ekim kine Elaiat.

15 Elaiat kine Eliesa.

Eliesa kine Matan.

Matan kine Jekop.

16 Jekop kine Josep, m+it+k kerek keit m+ite Maria kerek wine m+it+k Jisas, kerek m+it nenewek M+it+k Iuwe ek Krai.

17 N+paa w+ Ebrahim kepu ere m+ite wine Devit, haiu mewenhis maamrer h+r nar hiswiyen tekyaaait (14). Me w+ Devit kepu ere m+ite wine Jekonaia, w+ kerek m+it ne Babilon neriyei m+it ne Isrel neri nen wit k+r, haiu mewenhis maamrer h+r nar hiswiyen tekyaaait (14). Me w+ im ere Maria wine Jisas kerek God kehimitanek h+rak k+kaap haiu m+it kaktaihis, haiu mewenhis maamrer h+r nar hiswiyen tekyaaait (14).

*H+im me Maria h+ire wine Jisas
(Lu 2:1-7)*

18 *Menmen im h+iram h+im me Jisas Krai miye p+rak winaak ek. Jisas miye p+rak Maria ap wetike Josep neitan wen au. H+r nehimiteni wein+im te h+ire wertei h+ire nepei wep+tu wentar God H+im+n Yaaik kau kekrerep kewis n+kan kekere tu k+re te h+ire wawinaak.

19 H+ire wawine n+kan te m+it+k k+re Josep han kitet h+rak ap k+waai ketikerep te h+ire wep+tu. H+rak m+it+k yaaik ap hanhan kakwepyap+r h+rak han kitet h+ire w+r+ak enum kaknipyeye y+nk enuk te h+rak kare kak+pak+nep kaksuwarep wauno.

20 Josep han kitet m+ite p+rak Maria kerek epei wetu, te h+rak k+waai k+tyak te m+it+k ensel ke M+it+k Iuwe God kan ketp+wek, "Ti nepenyek hak ke maam n+pu kit Devit ti ap enaain ti etikerep ey+itan ey+ntar n+kan kekere tu ke m+ite pit God H+im+n Yaaik kewis+k kekrerep h+ire wep+tu.

21 *H+ire sip newenep wawine n+kan te ti ewis niuk m+rak Jisas entar h+rak kak+kaap m+it n+rak ne Isrel, h+rak kak+sak menmen m+r enum."

22 Menmen im mamnen mamises h+im kerek n+paa M+it+k Iuwe God kat+p m+it profet em. H+iram mat+p mar im:

23 *"Yi m+it miyap+r ey+mtau im em. Maain m+ite n+han waw+tu wawine n+kan te m+it nan+newek niuk m+rak Emanyuel." Haiu meweik+n niuk m+rak men h+im maiu haiu mat+p, 'God kau ketikewai.'

24 Wanewik epei au, Josep kekrit h+rak kises menmen kerek m+it+k ensel nepei ketp+wek h+rak k+waai k+tyak k+rem, te h+rak keit Maria h+r neitan.

25 *H+r neitan te h+rak ketikerep n+ran au ere h+ire sip newenep h+ire wine n+kan. H+ire winaak epei au, Josep h+rak kewis niuk m+rak Jisas.

* 1:11 2Kin 24:12-16; 2Kro 36:10; Jer 27:20 * 1:12 Esr 3:2 * 1:18 Lu 1:27, 35 * 1:21 Lu 1:31, 2:21; Ap 4:12 * 1:23 Ais 7:14 * 1:25 Lu 2:21

2

Mit'ik'it wikak te wit hak tertei iuwe h'arak'it tan tat'ir Jisas

¹ Jisas miye p'arak winaak keit wit Betlehem keit provins Judia. Maain kike mit'ik'it hak'it t'ir saur metike h'ir, wit k'arak'it keit yan'im'in kerek wepni kokai kan, h'arak'it t'inaaiw'ir wit k'arak'it ten tiun wit Jerusalem, h'arak'it titehi mit tar ik:

² **“N'ikan kike kerek miye winaak maain h'arak kakre Mit'ik Iuwe King kakin'in naanmampre mit ne Isrel, h'arak keik? Haiu m'ir saur k'arak kerek keteiknai miye wine mit'ik maain h'arak kakre Iuwe. H'iram m'ir meke wepni kokai kan, te haiu man mamwen'ipi niuk m'arak.”*

³ Mit'ik iuwe King Herot h'arak kemtau h'im kerek m'ite wine n'ikan, h'arak han enuk kentar h'arak han kitet maain h'arak kak'ikreh'ir k'arak. Mit yap'irwe ne wit Jerusalem h'ir nep'ir'ir n'napen nentar Herot h'arak han enuk.

⁴ Mit'ik Herot ken'ine mit iuwe ne pris netike mit ne Skraip kerek nertei h'im me Moses nat'ip mit em, h'arak kitorhi, *“Mit profet nat'ip m'ite wawine Mit'ik Krais kerek God keh'im'tanek kaknen h'ire wawinaak waw'it nein?”*

⁵ H'ir mit newenhi net'iw'ek, *“H'ire wawinaak kak'it wit Betlehem ke provins Judia kentar im em n'ipaa mit'ik profet Maika kewis h'im me God mau t'wei mar im:*

⁶ **“Yi mit ne wit Betlehem yeit provins Judia. Yi iuwe yar ke mit nin'in naanm'ipre mit ne Isrel. Yi y'ire iuwe yentar maain mit'ik hak kekre n'im'in ke yi mit, h'arak kakre mit'ik kakin'in naanmampre mit nai ne Isrel.”*

⁷ H'ir net'iw'ek epei au, te mit'ik Herot ken'ine mit'ik'it kerek t'ir saur h'arak k'isaw'in kit'iw'ek'thi me w' marmenun te h'arak'it t'ir saur kerekek k'ir keteik'in m'ite wine n'ikan kerek maain h'arak mit'ik iuwe.

⁸ Epei au, h'arak keriuwetet ten Betlehem h'arak ket'iw'ek'it kar ik, *“Yi einoin ey'in ey'ineitn'iw'ek ere yi einap'inek, te yi p'ike einen ey'it'po te hi anen awen nin'ip ewen'ipi niuk m'arak.”*

⁹ H'arak'it temtau h'im me Herot epei werek, te h'arak'it ten. Te saur kerek n'ipaa h'arak'it t'rek h'arak k'ir kepu kentar wit kerek Jisas miye winaak k'iw'aa'iri en.

¹⁰ H'arak'it t'ir saur (o h'ir) kau kentar wit te h'arak'it han yaaik iuwe.

¹¹ **H'arak'it t'in'ik ten winak n'im'in ein t'ir n'ikan Jisas ketike miye p'arak Maria. Epei au, h'arak'it tewen nin'ip tine han k'arak'it yaaik teriuwerek tat'ip h'arak n'ikan yaaik. Epei au, h'arak'it tewep tan'ik m'arak'it tewet'iw'ek menmen wein'im. H'arak'it tewet'iw'ek menmen yaaim gol, metike frankin-sens (h'iram menmen m'ire smok smel), h'iram metike mir (h'iram menmen m'in'in yaaim m'ire yeirep, semi o k'ipna).*

¹² Maain h'arak'it t'ityak t'ir God Haai h'arak ket'iw'ek'it, *“Yi ap p'ike einoin eit'ip Herot menmen yi epei y'irem.”* Te maain h'arak'it t'inaaiw'ir wit Betlehem h'arak'it p'ike t'itet yayiwe hak h'arak'it p'ike ten wit k'arak'it eik.

Josep ketike m'ite n'ikan n'ir'ir nen Isip

¹³ Mit'ik'it wikak epei ten, Josep k'ityak k'ir ensel hak ke God ke w'itaan kan ket'iw'ek, *“Ti ekrit eh'it n'ikan ketike miye p'arak eri er'ir enaaiw'ir in ek ti eno Isip. Yi eiyu en ek ere hi etpi te yi einaaiw'ir wit ik e. Herot k'inkat'in n'ikan kak'ik'ip kaki.”*

¹⁴ Josep kⁱwaai kⁱr ensel epei au, hⁱrak kekrit ke wⁱtaan ketike miye nⁱkan hⁱr nⁱnaaiwⁱr wit ik nen Isip.

¹⁵ *Hⁱr nepu Isip ere maain Herot kaa. Menmen im epei man mar ke Mⁱtⁱk luwe God ketpim te mⁱtⁱk profet Hosia kewisim mau tⁱwei. Hⁱram matⁱp, “Hi epei enⁱne Nⁱkan kai kan kⁱnaaiwⁱr Isip.”

Herot katip mⁱt nⁱrak hⁱr nanⁱnep nⁱkerek hⁱrakⁱt teit wit Betlehem

¹⁶ Maain Herot kertei mⁱtⁱkⁱt wikak te wit wepni kokai kan en hⁱrakⁱt epei temitⁱwekpⁱn, hⁱrakⁱt ap pⁱke tan au, hⁱrak han enuk wⁱsenuk. Hⁱrak nⁱpaa ketpⁱwekⁱt te hⁱrakⁱt pⁱke tanen tatpⁱwek, te hⁱrakⁱt ap pⁱke tan au. Te hⁱrak kesiuwe mⁱt nanⁱno wit Betlehem nanⁱnep nⁱkerek hⁱrakⁱt wen kike tar tito mar wiketerem mar ke nⁱpaa mⁱtⁱkⁱt kerek tises saur tan tetpⁱwekem me wⁱ saur hⁱrak kinⁱn kⁱr keteiknor mⁱte wine nⁱkan ik.

¹⁷ Mar im hⁱm nⁱpaa profet Jeremaia kewisim mau tⁱwei hⁱram epei man. Hⁱram matⁱp mar im:

¹⁸ * “Hⁱr mⁱt nemtau hⁱm me miyapⁱr nⁱkⁱt neit wit Rama. Hⁱr nemtau hⁱr nⁱkⁱt hⁱm iuwe hⁱm iuwe. Nepenyerer ne Resel nⁱkⁱt nⁱkerek nⁱr. Hⁱr mⁱt miyapⁱr nanrekylⁱ nanweni han yaaik taau nentar nⁱkerek nⁱr ap nau en au. Hⁱr naa.”

Josep ketike mⁱte nⁱkan nⁱnaaiwⁱr Isip nan Isrel

¹⁹ Herot epei kaa, Josep keit Isip. Wⁱtaan ham Josep kⁱwaai kⁱtyak kⁱr mⁱtⁱk ensel hak kiutⁱp ke God kan kⁱrek kewepyapⁱr hⁱrekes.

²⁰ *Hⁱrak kewepyapⁱr hⁱrekes ketpⁱwek kar ik: “Ti ekrit pⁱke ehⁱt nⁱkan ketike miye pⁱke eri eno wit ke Isrel. Mⁱtⁱk Herot nepei kaa te mⁱt nⁱrak ap te nanⁱnep nⁱkan ik au.”

²¹ Ensel ketpⁱwek epei au, hⁱrak kekrit keit nⁱkan ketike miye pⁱrak kerⁱ ken Isrel.

²² Hⁱrak kerⁱ ken Isrel, hⁱrak kemtau Herot nⁱkan kⁱrak Akeleas kekrehⁱr ke haai kⁱrak kⁱrⁱak menmen mⁱrak naanmⁱpre mⁱt ne Judia, te hⁱrak kⁱnⁱapen pⁱke kaknen kaku wit Betlehem. Hⁱrak kⁱwaai kⁱtyak ke wⁱtaan kⁱr ensel ke God ketpⁱwek hⁱrak kakno wit hak kaku en. Te Josep kⁱnaaiwⁱr Judia ken provins Galili.

²³ *Hⁱrak ken provins Galili ken kau wit hak kike mⁱt nenewek Nasaret. Mar im hⁱm nⁱpaa mⁱt profet newisim mau tⁱwei me Mⁱtⁱk Kraⁱs hⁱram epei man. Hⁱm matⁱp, “Hⁱr mⁱt nanⁱn^ew^ek mⁱtⁱk ke wit Nasaret.”

3

*Jon Baptais kerek kⁱkⁱr mⁱt nek^re tⁱpar hⁱrak katip mⁱt hⁱm me God
(Mk 1:2-8; Lu 3:1-18; Jo 1:19-28)*

¹⁻⁴ ***Tito yapⁱrwe epei men, hⁱr wen nepu wit Nasaret. Me wⁱ im mⁱtⁱk John kerek kⁱkⁱr mⁱt nek^re tⁱpar hⁱrak kan kau wit weinⁱk ke Isrel kerek mⁱt ap newi en. Hⁱrak kerⁱuwet kamel tepnek mⁱrak mau yⁱnk kⁱrak, hⁱrak keit yⁱnk mⁱram kamⁱr mⁱre waai keiyⁱm ketepenem mau mamⁱn kⁱrak. Hⁱrak kaam weise metike manu nⁱkim mⁱram me yaank weinⁱm. Menmen meiyam au. Hⁱrak kⁱre mⁱtⁱk enuk kerp weinⁱm. Hⁱrak katip mⁱt hⁱm me God. Hⁱrak ketpor kar ik: “Yi eiweikⁱn sip eiwet menmen enum, hi akⁱri eikre tⁱpar yi eiyses hⁱm yaaim me God ei^yntar menep te haiu mamⁱr God

* 2:15 Hos 11:1 * 2:18 Jen 35:19; Jer 31:15 * 2:20 Eks 4:19 * 2:23 Ais 11:1, 53:2; Lu 2:39; Jo 1:45-46 * 3:1-4 Mt 4:17; Mk 1:15 * 3:1-4 Ais 40:3 * 3:1-4 2Kin 1:8

kakirkeik h̄rak kakin+nai naanmamrai.” John h̄rak mit̄ik ik kerek n̄paa profet Aisaia kat̄ip maain h̄rak kaknen. H̄rak kat̄ip kar ik:

“Ti ik ek ap mit̄ nei newik, mit̄ik hak k̄nap kat̄ip kar ik: ‘Yi einet̄it yayiwe me Mit̄ik Iuwe, yi eiriakek yaaik ak̄irek te h̄rak kakisesim werek.’”

5 Me w̄i im h̄r mit̄ ne Jerusalem netike mit̄ han nau nerer wit wit me provins Judia netike mit̄ wit k̄r menep mani Jordan, h̄r nan nan̄r Jon.

6 H̄r newepyap̄r menmen enum n̄paa h̄r n̄riakem epei au, te Jon ken k̄k̄iri nekre mani Jordan.

7 *John k̄r mit̄ iuwe yap̄rwe nises h̄m me Farisi netike h̄m me Sadyusi. Mit̄ in h̄r mit̄ iuwe nat̄ip mit̄ han h̄r enises h̄m me Moses markeik. H̄r nan te John kak̄k̄iri te h̄rak kin̄n ketpor, “Yi enun ȳre n̄kerek ne manpen o yenmik. Yenmak te yi han kitet̄ yi yaain hi ak̄iri te yi yair̄r yainop̄n yaikeip̄n menmen enum God maain kakriakem skelim mit̄ enun kak̄waanki kakriuwere m̄ a?”

8 Yi eiyin̄n eiweik̄n sip eiwet menmen enum yi eiriak menmen yaaim eiteiknaiyem, haiu mam̄rtei yi yaain te maain hi ak̄iri eiȳriuwe t̄par.

9 *Yi ap han ekitet̄ yi ap eiweik̄n sip eiwet menmen enum eiȳntar yi nepenyerer ne Ebrahim, te God kakt̄ip yi n̄kerek n̄rak au! Hi het̄pi God yaaik te kakweik̄n his nan im mamre mit̄ h̄ram mam̄kreh̄r ke yi nepenyerer ne Ebrahim.

10 *In ek God kewis h̄ne me yerep̄i m̄waai nu nun m̄ram, te nu ap mamine n̄kim yaaim h̄rak kakman kakw̄rem mam̄kre si.

11 *Hi h̄k̄ir mit̄ neriuwe t̄par hentar h̄r neweik̄n sip newet menmen enum. Mit̄ik hak kiut̄ip kak̄karu kaknen h̄rak k̄re Mit̄ik Iuwe kin̄na hi au wein̄k. Maain h̄rak kaknen h̄rak kakweti yi mit̄ menmen wik. H̄rak kakweti God H̄m̄n Yaaik kaktike si. H̄rak kewet mit̄ menmen im h̄ram mar k̄e

12 *h̄rak keses rais mekre sar. H̄rak kesesim epei au, h̄rak kakt̄enwewim h̄ram haas m̄ram mamno p̄n, h̄rak kakt̄ rais kakwis̄m mam̄kre w̄nak. Te h̄rak kakriep̄e haas wein̄m kakw̄rem kak̄siyem.”

*Jon k̄k̄ir Jisas kekre mani
(Mk 1:9-11; Lu 3:21-22)*

13 Maain w̄i ham, Jisas k̄naairw̄r provins Galili ken mani Jordan kewepyap̄r h̄rekes kitehi Jon te h̄rak kak̄k̄irek.

14 Te Jon hanhan kewenek h̄rak ket̄p̄wek kar ik: “Ti henmak te ti han hitauhi te hi ak̄irit̄? Ti iuwe hi au wein̄k. H̄ram yaaim te ti ek̄ra.”

15 Jisas keremir̄wekem ket̄p̄wek, “Me in ek ti h̄riakem em̄r ke hi hituthiyem hentar haw̄r ewises menmen h̄m me God mau t̄wei h̄ram mat̄ip menmen.” H̄rak kat̄ip epei au, Jon kewenhi k̄k̄irek.

16 *H̄rak k̄k̄irek epei au, Jisas k̄naairw̄r t̄par keh̄n k̄niu ken p̄n eik, te nepni h̄remes mewep̄ m̄re weip̄r h̄rak k̄r God H̄m̄n Yaaik kekiuwe kan main main k̄re hore tap̄i h̄rak kenterik.

17 *Epei au, God kat̄ip h̄m̄ h̄ram meke nepni man mat̄ip mar im: “Ik ek h̄rak N̄kan kai hi hanhan heriuwerek. H̄rak kenipa hi han yaaik.”

* 3:7 Mt 12:34, 23:33; Ro 2:5; Rev 6:16-17 * 3:9 Jo 8:33, 39; Ro 2:28-29, 4:12 * 3:10 Mt 7:19; Lu 13:6-9; Jo 15:6 * 3:11 Jo 1:26-27, 33; Ap 1:5, 13:24-25 * 3:12 Mt 13:30 * 3:16 Jo 1:32 * 3:17 Sam 2:7; Ais 42:1; Mt 12:18, 17:5; Lu 9:35

4

*Seten kari han ke Jisas te h̄irak kises h̄im m̄irak au
(Mk 1:12-13; Lu 4:1-13)*

1 *Jon k̄ik̄ir Jisas epei au, God H̄im̄in Yaaik keriyaak ken yaank wein̄ik m̄it ap newi, te Seten kari han k̄irak.

2 *H̄irak kau en 40 w̄itaan ere 40 wanewik, h̄irak ap kaam menmen au. H̄irak ap kaam menmen au, te n̄inp̄i maak.

3 *H̄irak n̄inp̄i maak te Seten enuk kewisesik kan kakri han k̄irak. H̄irak kan ketp̄iwek kar ik: “Ti N̄ikan ke God ti et̄ip nan im emweik̄in emre bret te ti eh̄im̄.”

4 *Jisas ap kises h̄im m̄irak au, h̄irak ketp̄iwek kar ik: “Hi ap ariakem antar h̄im me God mau t̄iwei h̄iram mat̄ip, ‘M̄it miyap̄ir ap te nankaap h̄iras nanu nanriuwe menmen wein̄im h̄ir nan̄im au. H̄ir enises h̄im me God te h̄ir nanu werék.’ ”

5 H̄irak kat̄ip epei au, Seten keriyaak keiȳik ken wit Jerusalem kerek m̄it neh̄im̄tanek wit ke God. H̄irak keiȳik ken kewis̄ik kerp kent̄ir w̄inak siup ke w̄inak ke God.

6 *H̄irak kerp kent̄ir w̄inak siup ke w̄inak ke God, Seten ketp̄iwek kar ik: “Ti N̄ikan ke God ti eh̄it̄k̄ir eh̄iun t̄i. Ti ap te hahi au eh̄int̄ar h̄im me God n̄ipaa m̄it newis̄im mau t̄iwei mat̄ip, ‘God kakt̄ip m̄it n̄irak ensel me ti. H̄ir hismamrut te ti ap enamu h̄it mit ewenem mamniu nan taau.’ ”

7 *Jisas ketp̄iwek, “Hi ap ariakem antar h̄im me God mau t̄iwei mat̄ip mar im: ‘Yi m̄it miyap̄ir ap eiri han ke M̄it̄ik Iuwe God ki te h̄irak kak̄ik̄epi au em̄it!’ ”

8 H̄irak kat̄ip epei au, Seten keriyaak keiȳik ken m̄iniu (o neiȳip) kau niu keteikn̄iwek wit yap̄irwe me m̄it newi metike menmen m̄iram yaaim.

9 H̄irak keteikn̄iwekem, h̄irak ketp̄iwek, “Ti ewen nin̄ip ewen̄ipi niuk mai hi iuwe te hi ewetit menmen yap̄irwe im te ti eh̄in̄in naanmam̄prewem.”

10 *Jisas p̄ike ketp̄iwek, “Ti enop̄in ekeipno. Hi ap ariakem au antar h̄im me God au t̄iwei mat̄ip mar im: ‘Yi m̄it miyap̄ir eiwen̄ipi niuk me M̄it̄ik Iuwe ki God kerek̄ek, eiriak menmen m̄irak. Menmen ham em au em̄it.’ ”

11 *Jisas kat̄ip epei au, Seten k̄ir̄ir k̄inaiw̄irek. Te Ensel h̄ir nan nekepik.

*Jisas kin̄in k̄iriak menmen keit provins Galili
(Mk 1:14-15; Lu 4:14-15)*

12 *Maain Jisas kemtau m̄it nat̄ip m̄it han nari Jon neiȳik nen newis̄ik kek̄re w̄inak enuk kent̄ar h̄irak kene m̄it̄ik iuwe King Herot. H̄irak kemtewek nepei au, h̄irak k̄inaaiw̄ir wit ik p̄ike ken provins Galili.

13 *H̄irak ap kau wit Nasaret au. H̄irak k̄inaiw̄irek ken kau wit Kapaneam kerek k̄irap̄it menep wan ke Galili, n̄ipaa m̄it ne weiw̄ik me Sebyulan ketike Naftalai h̄ir newi.

14 H̄irak kau in te h̄im me God n̄ipaa profet Aisaia kewis̄im mau t̄iwei h̄iram mamnen. N̄ipaa h̄irak kewis̄ h̄im im:

15 *Wit ke Sebyulan ketike wit ke Naftalai menep wan iuwe keit p̄inak ke mani Jordan, t̄i mau provins Galili m̄it ap ne weiw̄ik me Isrel newi.

* 4:1 Hi 2:18, 4:15 * 4:2 Eks 34:28 * 4:3 Jen 3:1-7 * 4:4 Diu 8:3 * 4:6 Sam 91:11-12 * 4:7 Diu 6:16 * 4:10 Diu 6:13 * 4:11 Hi 1:6, 14 * 4:12 Mt 14:3; Mk 6:17; Lu 3:19-20 * 4:13 Jo 2:12 * 4:15 Ais 9:1-2

16 Mít miyapír kerek newi en hír nîre mít kerek nau ne wítaan toto, te in ek hír nîr si iuwe merhîhe. Mít kerek nau enum nînaain hír nani hír nar ke mít kerek nau wit toto enum im. Te in ek wanewik epei kan.”

17 *Me wî im Jisas katíp mít hîm mîrak, hírak katíp, “Yi mít miyapír eiweikîn sip eiwet menmen enum eiyîntar menep haiu mamîr mamîrkeik te God kakînîn naanmamprai haiu mít.”

Jisas kenîne mítîkît tekyaaît (4) tatisesik

(Mk 1:16-20; Lu 5:1-11)

18 Jisas kîtet تنهاان menep wan eik ke Galili, hírak kîr mítîkît wik tariyakît ten tewîr hepin iuwe tekin saauk. Niuk mîrakît Saimon (niuk ham Pita) ketike nîkik kîrak Endru.

19 *Jisas kîret te hírak ketpîwekît, “Yi wiketeret yi eiyîsisa. Nîpaa yi yari saauk. Te in ek hi ateikîn yi yarkeik te yi eiri han ke mít hír nanises God.”

20 *Hírak ketpîwekît epei au, in ek hírakît tînaaiwîr menmen mîrakît te hírakît tisesik.

21 Hírak kepno kike kîr mítîkît wiketeret hakît Jems ketike nîkik kîrak Jon, hírakît nîkerek hírakît te mítîk niuk mîrak Sebedi. Hírakît tetike haai tau bot kîrakît tekerwo hepin. Jisas kenînewekît,

22 te hírakît wasenum tînaaiwîr haai kîrakît ketike menmen mîrakît hírakît tisesik.

Jisas kepno kewepyapír hîm mîrak kîkaap mít miyapír yapîrwe nînap te hír nîre yaain

(Lu 6:17-19)

23 *Hírak kenînewekît epei au, hírak ken kerer wit wit me provins Galili kewepyapír hîm mîrak kekere wînak mít nererik nekine hîm me Moses hírak katíp hîm yaaim me God kinîn naanmîpre mít, hírak kîkaap mít miyapír kerek nînap o yînk kîr enuk, hír nîre yaain.

24 *Hírak kîkaap mít miyapír hír nîre yaain te hîm me menmen Jisas kîrîakem men merer wit wit me provins Siria. Te hír yapîrwe newi nari mít miyapír nînap o yînk kîr enuk hír neriyei neri nen Jisas. Mít miyapír han hír nînap his hît enum, han en hír neperper nani, han en herwe mersîsi te Jisas kekepi hír nîre yaain.

25 *Hír mít yapîrwe nisesik. Mít in hír ne wit Jerusalem provins Judia, Galili, wit Dikapolis ketike tî me mani Judan pînak ein.

5

Jisas kerp mîniu (o neiyîp) katíp mít miyapír hîm mîrak

1 Jisas kîr mít miyapír nisesik, hírak kîniu mîniu (o neiyîp) ken kau ke nîmîn. Mít nîrak disaipel hír nan nau netikerek.

2 Hír nau netikerek, hírak kewep hîm ketpor hîm im:

Jisas katíp nenmak te mít hír han yaaik nanu

(Lu 6:20-23)

3 *Eiyîmtau. Mít miyapír kerek hír nertei hír ap nises God werek werek hír han yaaik nanu nanîntar God kaknen kakînîni naanmampror.

4 *God kenip mít miyapír kerek in ek hír nîkît hír nanu werek nentar God kakîkepi.

* 4:17 Mt 3:2 * 4:19 Mt 13:47 * 4:20 Mt 19:27 * 4:23 Mt 9:35; Mk 1:39; Ap 10:38 * 4:24
Mk 6:55 * 4:25 Mk 3:7-8 * 5:3 Ais 57:15 * 5:4 Ais 61:2-3; Rev 7:17

5 *Mít miyapír kerek hír newenín han kír ke menmen, hír han yaaik nanu naníntar hír nanít menmen God nípaa ketpor hírak kakwetírem.

6 *Mít miyapír kerek hír hanhan iuwe nises menmen God han yaaik hír nanisesim, hír han yaaik nanu. God kakíkepi hír nanu werek nanisesik.

7 *Mít miyapír kerek hír hanhan neriuwe mít nekepi hír han yaaik nanu naníntar maain God hanhan kakriuweri kakíkepi.

8 *Mít miyapír kerek hír han kír yaaik ap níriak menmen enum, hír han yaaik nanu naníntar maain hír nantike God nanu nanít.

9 *Mít miyapír kerek hír newen mít han kír te hír nankiyan nanu nanít hír han yaaik nanu naníntar God kaktíp hír níkerek nírak.

10 *Mít miyapír kerek mít han naníp nentar hír nises menmen God ketpor hír enisesim, hír han yaaik nanu. Maain hír nantike God naanmampre menmen yapírwe.

11 *Mít hír netpi enum nerekyi enum naniwep neweníni hím menmen naníntar yi yises hím mai, yi han yaaik yayu.

12 *Yi han yaaik yayu yayíntar maain God kakweti menmen yaaim iuwe kakít wit kírak. Yi yayít menmen im yayíntar nípaa mít níriak enum nenep mít profet nípaa newepyapír hím me God, te hírak kakwetír menmen yaaim iuwe mamít wit kírak.

Mít nises God hír níre sol metike si
(Mk 9:50; Lu 14:34-35)

13 *Yi mít yi yíkaap mít ne tí ap nises menmen enum míre sol míkkaap sak naan hírak ap mamnín waswas. Te sol meweiín míre típar ap mamtín hím yi eiriak mekam te híram píke tokim? Taauye! Yi eiwírem mamno witeiki te mít miyapír naníntíram, híram enum.

14 *Yi yíkaap mít ne tí nises God yíre si mekepi me wítaan yitet yayiwe. Yi yíre wit kerek mít nau niu. Hírak ap te kísawín taau, kau yaain mít miyapír nírek yanímín.

15 *Mít miyapír ap neksiu si nístawínek kínik tíkenup o newisík kínik yeno au. Hír newisík kentar yeno te hírak kíriyor kekre wínak te hír kerek nau nekerek níre menmen.

16 *Mar im menmen yi yíriakem híram míre si. Mít nírem híram yaaim te hír nanwenípi niuk me Haai kaiu God kerek kau keit wit kírak.

Jisas katíp me hím lo me God

17 *Yi ap han ekitet hi han ehíwaank hím me God Moses ketike mít profet nípaa newisím mau tíwei. Hi ap han ehíwaankem au. Hi han aríak menmen nípaa hír netpim híram mamnen.

18 *Hi etpi werek. Hím mei kike me Moses o me mít profet híram ap te mamíwaank mamít ere tí mamtike nepní híram mamwep mamíwaank mamít. Me wí im menmen yapírwe híram epei au mamísi mamít.

19 *Mít kerek neweiín sip newet hím mei kike me hím me Moses metike hím me mít profet, hír nanri han ke mít te hír nanisesi, mít in niuk mír meit wit ke God híram weiním. Te mít kerek hír nises hím me God werek werek neteikín mít han hír enisesim, maain niuk mír meit wit ke God híram iuwe.

* 5:5 Sam 37:11 * 5:6 Ais 55:1-2 * 5:7 Je 2:13 * 5:8 Sam 24:3-4, 51:10, 73:1; Jo 3:2-3 * 5:9 Hi 12:14; Je 3:18 * 5:10 1Pi 3:14 * 5:11 1Pi 4:14; Je 1:2 * 5:12 2Kro 36:16; Ap 7:52; Hi 11:32-38; Je 5:10 * 5:14 Jo 8:12, 9:5; Fl 2:15 * 5:15 Mk 4:21; Lu 8:16, 11:33 * 5:16 Ef 5:8-9; 1Pi 2:12 * 5:17 Mt 3:15; Ro 3:31, 10:4 * 5:18 Lu 16:17, 21:33 * 5:19 Je 2:10

20 Hi hetpi werek. God katip menmen yaa'im yi yisesim yirakem ap te maminin menmen mit ne Farisi netike mit iuwe ne Skraip kerek ninin nertei him me Moses natip mit em hir nirakem, yi ap eitike God eiyu hirak naanamri. Hi hetpi menmen im hentar mit ne Farisi netike mit ne Skraip hir ap te nanu nantike God taau!

*Jisas katip menmen me mit hir han enuk
(Lu 12:57-59)*

21 *²¹ "Nipaa ere in yi yemtau him me God Moses kewisim mau twei hiram matip, 'Yi mit ap einep mit han te hir nani au emit! Mitik kerek kenep mitik hak kaki, mit neiyik nanino mitik iuwe gavman.'

22 *²² Te hi hetpi. Mitik kerek han enuk keriuwe kirak yinak, mit neiyik nanino nanir mit iuwe. Mitik kerek katip kirak yinak enum ketawinek, hir neiyik nanino nanir mitik iuwe gavman. Keimin katip kirak yinak enum katip hirak mitik enuk keweikin sip kewet God, te hirak naanempre hirekes te God ap kakwirek kakno si.

23-24 *²³⁻²⁴ "Wi ham ti eno winak iuwe ke God ewenipi niuk mirak ewetwek menmen mit enwisim emintar kinaan me nan (alta), te ti eket han menmen enum ti hirak kit yinak em, ti ewis menmen mit emwaai en, ti ehinin eno etike kit yinak yi yewepnak yatip ere yi yekiyakit yau. Epei au, ti pike enen ehit menmen mit ewepwarem ewet God em ewenipi niuk mirak heriuwerem.

25 *²⁵ Mitik hak han enuk keriuwit hanhan keryit kakno mitik iuwe gavman kakitpwek kakiswut him, ti etikerek eitpakit menmen ere yi han yaaik eiyu, o au en, yi yinapin mitik iuwe, hirak kakiswut him te mitik iuwe gavman kakriuwetit ti eno his me mit hir naanmpre winak enuk, te hir nanwisit ekikrerek.

26 Ti ehu en ere ti pike ewetwek pewek emrer mirak ere werek, o au en, ti ehu ehit.

Jisas katip menmen me mit miyapir nariyan his neweninem

27 *²⁷ "Nipaa ere in yi yemtau him me God Moses kewisim mau twei hiram matip, 'Yi ap eiriyang his eiweninem au emit!'

28 *²⁸ Te hi hetpi. Mitik kerek kir mite naanmprewe hirak hemkre menepam hanhanep, hirak epei kiwaai ketikerep kekere han kirak.

29 *²⁹ Menmen ti hirem heriuwe nanamir kit ke his yaa'im mari han kit ti hirak menmen enum, ti eketim ewirem. Ti eket nanamir kit te ti ehu werek eno wit ke God hiram yaa'im. Hiram enum te ti nanamir kit hirak kepu werek te kakri han kit te God kakwirit ti eno si.

30 His mit yaa'im em hiram mises han kit mirak menmen enum, ti ehit hine eremir ewirem. Ti eremir his ewirem te ti ehu werek eno wit ke God hiram yaa'im. His mit yaa'im mepu werek te ti hirak menmen enum ti eno si hiram enum.

Jisas katip menmen me mitik kesiuwe mite piutip wauno hirak kakit peiyap

(Mt 19:9; Mk 10:11-12; Lu 16:18)

31 *³¹ "Nipaa ere in yi nepei yemtau him me God Moses kewisim mau twei matip, 'Mitik kerek kesiuwe mite pirak wauno waunaiwerek, hirak

* 5:21 Eks 20:13, 21:12; Lev 24:17; Diu 5:17 * 5:22 1Jo 3:15 * 5:23-24 Mk 11:25 * 5:25 Mt 6:14-15, 18:34-35 * 5:27 Eks 20:14; Diu 5:18 * 5:28 2Pi 2:14 * 5:29 Mt 18:8-9; Mk 9:43-47; Kl 3:5 * 5:31 Diu 24:1-4; Mt 19:7; Mk 10:14

kakwetwe twei hiram matip nipa hre mte pirak te in ek au hrak kepirep wen.'

32 *Te in ek hi etpi. Mitik kerek kepir mte pirak winaiwerek, te hre ap wriak menmen enum wetike mitik hak au, hrak kenipep weweikn sip wewet hm me God, me wi hre pike wawit mitik keiyak. Mitik kerek ketikerep hr nanitan, hrak keweikn sip kewet hm me God ketikerep.

Jisas katip menmen me mit hr natip God hr nanises menmen

33 *'Nipaa ere in yi yemtau hm me God Moses kewisim mau twei matip, 'Yi ap eiweikn sip eiwet hm nipa yi yatip God. Au, yi eiyisesim.'

34-35 **Te hi hetpi. Yi ap eitip hm ham me menmen me God mamkaap hm mi yi yatip mit em te yi eiyisesim au emit! Yi ap eitip 'Tru antap' au emit eiyintar hrak wit ke God. Yi ap eitip menmen me t mamkaap hm mi yi yatip mit em au emit eiyintar t hram mre yeno me God hrak kewis hit mentram. Yi ap eitip menmen me wit Jerusalem mamkaap hm mi yi yatip mit em au emit eiyintar hrak wit kerek Mitik luwe God kau ketike mit. Yi yatip mar im yi yatip niuk me God. Hram enum emit!

36 Yi ap eitip menmen me paan ki mamkaap hm yi yatip mit em au emit eiyintar yi ap te eirak paan kei kiutip o yapirwe mau hesnu ki mamre hike o npiak taau. God kerekek kakriakem te hram mre ti atip niuk me God.

37 *Yi yatip mit yi eirak menmen yi eitip, 'O, hi ariakem,' o 'Au, hi hinapen.' Yi eitip hm meiyam mamkaap hm mi te hr nertei yi eiyisesim, hram menmen enum meke Seten man. Menmen im enum emit!

*Jisas katip menmen me mit hr nanip nerer mir
(Lu 6:29-30)*

38 *'Nipaa ere in yi yemtau hm me God Moses kewisim mau twei hram matip, 'Mitik keketut nanamir kit ti eketiwek khrak. Mitik kenektanut yehes kit, ti enektiniwek khrak.'

39 *Te in ek hi hetpi yi ap te einep mit mamrer me menmen mi enum nipa hr nerekyiyem au emit! Mitik kitep ken tekep pnam, ti eteikniwek pinam hrak kitep ekwim.

40 *Mitik kerek keryit kakno mitik iuwe gavman kakmitetpin kaktipiwek enum me menmen yaaim ti hriakem, te hrak kakit pewek mei mit ti ewetiwekem emriuwe tanik.

41 Mit iuwe ne gavman nan nanithi yi einenor menmen mir eiyim einonep in, yi ap han enuk eikepi eiyim einonep in au emit. Yi eiyim einonep in.

42 Mitik kerek kituthi me menmen mit, ti ewetiwekem. Mitik kerek hanhan kakri menmen mit me wi im te maain hrak pike kakwetut mei mirak mamrerim, ti eweniwekhi ewetiwekem.

*Jisas katip me mit hr hanhan neriuwe mit enun nepan nr
(Lu 6:27-28, 32-36)*

43 *'Nipaa ere in yi yemtau hm me God Moses kewisim mau twei hram matip, 'Yi hanhan yeriuwe ni yinan, te yi han enuk yeriuwe mit enun nepan ni.'

* 5:32 1Ko 7:10-11 * 5:33 Eks 20:7; Lev 19:12; Nam 30:2; Diu 23:21 * 5:34-35 Ais 66:1; Mt 23:22; Ap 7:49; Je 5:12 * 5:34-35 Sam 48:2 * 5:37 Je 5:12 * 5:38 Eks 21:24; Lev 24:20; Diu 19:21 * 5:39 Lev 19:18; Jo 18:22-23 * 5:40 1Ko 6:7 * 5:43 Lev 19:18

44 *Te hi hetpi yi hanhan yeriuwe mıt enun nepan ni, yi eiyitehi God hırak ap skelim mıt kerek nerekyi enun, hırak ekrekpor menmen yaaim.

45 *Yi yırıak menmen mar im te yi eırıak menmen eiyır ke haai ki God keit wit kırak hırak kırıakem. Hırak kenip wepni kır kıraap mıt yaain netike mıt enun nırıak enun. Hırak kırıak hawı kan kıraap mıt yaain, mıt au enun.

46 Yi mıt hanhan yeriuwe mıt kerek hanhan neriuiwi te mıt han au, yi han kitet God kakweti menmen yaaim a? Taauye! Mıt enun nari pewek me takis hır nırıak menmen mar im. Hıram menmen weinım.

47 Yi mıt yenıne mıt han ni yinan hır yaain te mıt han au yi han kitet God kakweti menmen yaaim a? Taauye! Mıt ap ne weiwık me Isrel ap nises God hır nırıak menmen im. Hıram menmen weinım.

48 *Yi yırıak mıt ni enun nepan yaain, te yi yaain eiyır ke Haai ki God keit wit kırak hırak yaaik.

6

Jisas katıp menmen me mıt nıraap mıt han ap netenen menmen au

1 *Yi naanempre hıras te yi ap eırıak menmen yaaim te mıt nanrı nanwenıpi niuk mi nantıp yi yaain au emıt. Yi yırıak menmen mar im te Haai ki God keit wit kırak kau niu hırak ap kakweti menmen yaaim menterim taau.

2 Wı yi eiwet mıt kerek hır netenen menmen auri eiwetır menmen, yi ap eiwepyapır menmen yi yırıakem au emıt! Mıt enun newisesik hır newet mıt menmen, hır newepyapırem neit yayıwe o nekre wınak kerek mıt nekine hım me Moses nekrerek, te mıt nanır menmen hır nırıakem nanwenıpi niuk mır nanriuerem. Hi hetpi werek, maain God ap kakwetır menmen mamrerim kakıt wit kırak kakıntar mıt nepei netpıwek hım yaaim me menmen hırak kırıakem.

3 *Yi eiyises menmen mır au emıt! Yi eırıak menmen eikaap mıt, te yi eırıakem eisawınem te mıt ni yinan o mıt han ap te nanırem taau.

4 Yi eırıakem eisawınem te Haai ki God kerek kır menmen yi yısawın yırıakem, hırak kakweti menmen yaaim mamrerim.

Jisas katıp menmen me mıt nitehi God

(Lu 11:2-4)

5 *Wı kerek yi yitehi God menmen yi ap eırıakem eiyır ke mıt enun newisesik hır nırıakem. Hır hanhan nerp nekre wınak kerek mıt nekine hım me Moses nekrerek, o hır nerp yayıwe nitehi God menmen te mıt nanrı han kitet hır yaain nanwenıpi niuk mır. Hi hetpi werek, maain God kakwetır menmen mamrerim kakıt wit kırak taau.

6 *Wı kerek yi yitehi God menmen, yi eino haau ke wınak iyepet wepır eiyitehi God kerek mıt ap nırek, yi eitıwekhi menmen. Te maain Haai ki God kerek kır menmen yi yısawın yırıakem hırak kakweti menmen yaaim mamrerim.

7 *Yi yitehi God menmen, yi ap eitıp hım weinım yapırwe eiyır ke mıt ap nerteı God nerer wit wit ap ne Isrel hır nırıakem au emıt. Hır han kitet God kakımtau menmen mır kakıntar hır netpıwek neriuwe hım yapırwe nokim nokim.

* 5:44 Eks 23:4-5; Lu 23:34; Ap 7:60; Ro 12:14, 20; 1Ko 4:12 * 5:45 Ef 5:1 * 5:48 Lev 19:2; Diu 18:13 * 6:1 Mt 23:5 * 6:3 Mt 25:37-40 * 6:5 Mt 23:5; Lu 18:10-14 * 6:6 2Kin 4:33 * 6:7 1Kin 18:26-29; Ais 1:15

8 *Yi ap eiyises menmen h̄r n̄r̄iakem eiȳntar Haai ki God nepei kertei menmen yi yait̄iwem te maain yi yayu werek.

9 *Yi eit̄iwekhi menmen yi eit̄ip yaȳr ik:
'Haai kaiu God, ti kerek heit wit kit heven, ti niuk mit iuwe te ti enip m̄t h̄r nanwen̄pi niuk mit.

10 *Haiu mituthi te ti enen ehin̄n naanmamprai haiu m̄t, te haiu m̄t yap̄rwe emises han kit mam̄r ke m̄t ensel neit wit kit heven h̄r nises han kit.

11 Petepin ti ewetai menmen mei te haiu mam̄m.

12 *Ti esak menmen enum haiu m̄r̄iakem mam̄r ke haiu mesak menmen enum me m̄t nerekyeyem haiu mat̄ip, H̄ram menmen wein̄m.

13 *Ti ap ewis menmen enum mamri han kaiu haiu mam̄rak enum au em̄t!
Ti naanemprai me menmen enum.'

14 *Eiȳmtau. Yi eiȳsak menmen enum m̄t nerekyiyem yi ap han ekitetim, yi eit̄ip h̄ram menmen wein̄m, te Haai ki God h̄rak kak̄sak menmen enum mi.

15 Yi ap eisak menmen enum me m̄t nerekyiyem au, te Haai ki God ap kak̄sak menmen enum mi.

Jisas kat̄ip menmen me m̄t h̄r n̄np̄ maan nanu

16 *W̄i kerek yi ȳnaain menmen n̄np̄ mamiwei te yi eiyitehi God menmen, yi ap eiwen toni emu ninaan mi eiȳr ke m̄t enun newisesik n̄r̄iakem au em̄t! H̄r newen toni mau ninaan m̄r te m̄t yap̄rwe nan̄ri h̄r han kitet h̄r yaain h̄r newen̄pi niuk m̄r menterim. Hi hetpi werek, maain God ap te kakwen̄pi niuk m̄r taau.

17-18 W̄i kerek yi ȳnaain menmen yi n̄np̄ miwei te yi eiyitehi God menmen, yi ap eiwen toni waniu (o wein) au em̄t! Yi eik̄r eiwepep paan te m̄t han ap nertei yi n̄np̄ miwei yitehi God. Te God Haai ki kerek m̄t ap n̄rek au, h̄rak kertei menmen yi ȳsaw̄n ȳr̄iakem, te maain h̄rak kakweti menmen yaaim menterim.

*Jisas kat̄ip menmen me m̄t nan̄t pewek yap̄rwe
(Lu 12:33-34)*

19 *Yi ap eiri menmen mei yap̄rwe me t̄i im naanemprewem meit w̄nak ki au em̄t! Mesik, metike wesiun mererm̄r̄r laplap, n̄ o heiniut mamwim te menmen mamwepep, o m̄t enun nan̄nen nanwep w̄nak nankint̄ip menmen im.

20 *Au, yi ȳr̄iak menmen yaaim te God kakweti menmen m̄rak yaaim meit wit k̄rak. Menmen h̄rak kakwetayem, mesik, wesiun o heiniut mam̄nterim ap te mam̄waank menmen im au, m̄t enun ap te nan̄nen nan̄t̄iwem taau.

21 Menmen m̄t han kitet h̄ram mamkepi nanu werek, han k̄r kakisesim. Te yi han ekitet menmen me t̄i au em̄t! Menmen me God keremem.

*Jisas kat̄ip menmen me nanam̄r h̄rak k̄re si
(Lu 11:34-36)*

22 "Nanam̄r ki h̄rak k̄re si kak̄kaap ȳnk ki. Nanam̄r ki yaaik te yi yaȳr menmen werek werek. Han ki h̄rak k̄re nanam̄r. Yi han kitet menmen yaaim, yi eiyises God werek werek.

* 6:8 Mt 6:32 * 6:9 Jo 17:6 * 6:10 Mt 7:21; 26:39; Lu 22:42
29:11-13; Mt 26:41; Lu 22:40; Jo 17:15; 2Te 3:3; 2Ti 4:18; Je 1:13
58:5-9 * 6:19 Je 5:1-3 * 6:20 Mt 19:21; Lu 18:22; Kl 3:1-2

* 6:12 Mt 18:21-35 * 6:13 1Kro
* 6:14 Mk 11:25-26 * 6:16 Ais

23 Te nanamir ki hirak enuk toto te yi ap eiyir menmen werek werek au. Han ki kekrek yink ki hirak kises menmen enum, hiram mire toto, te menmen im mekrerek hiram mamriwaank.

Jisas katip menmen me mit han ekitet God-menmen me ti au emit
(Lu 16:13)

24 "Mitik ap kakises menmen wik werek werek au. Hirak hanhan mitik kiutip, hirak kaknapen keiyak. Hirak kakikaap mitik kiutip, hirak kakweikin sip kakwet keiyak. Yi han ki kakinke kakintar pewek ap te yi eiyises God werek werek au.

Jisas katip menmen me mit han kitet menmen mamkepi nanu werek
(Lu 12:22-31)

25 * "Te hi hetpi. Yi ap han kakitet yapirwe me menmen yi yayim te yi yayu werek, o menmen yi eimir emu yink ki au emit! Han ki kinin menmen yi yayim, yink ki kinin klos yi yaimir. God keweti yink ki ketike han ki kekrek te yi eiyisesik. Hirak naanmampru me menmen te yi eiyu werek werek.

26 * "Yi eiyir hore hiram menuwe men in men ein. Hiram ap mamir ni mei o meket teket mei men mewisim mekre weisaak au. Te Haai ki God hirak naanmiprewem. Yi yinin hore yapirwe te God naanmampru.

27 Mitik kei kiutip kekrek nimin ke yi mit han kitet yapirwe te kakriak menmen mamkepi hirak kaku wi meiyam o toto yapirwe a? Taauye!

28 "Yi ap hanhan yeriuwe menmen yi eimir au emit. Yi yayir timen hiram mewo meit yayiwe. Hiram ap mekerwo laplap o mesikek yawaap au.

29 * "Te hi hetpi. Nipaa mitik iuwe King Solomon hirak kamir klos mirak yaaim, te klos mirak ap yaaim mar ke timen im au.

30 God kerekke hirak kenip yenkis timen weinin hiram mire yaaim. Te hiram mepu petepin, teipmen hiram mami te mit nanisiyem. Yi yinin timen te God naanmiprewem werek werek hirak naanmampru. Yi ap yises him me God werek werek au.

31 Te yi ap han ekitet emir im: 'Maain hi ehit menmen mamtike tipar mamit nein te hi hahim o hi ehit klos mamit nein te hi emir? Menmen mar im au emit.'

32 * "Yi ap han kitet menmen im au eiyintar mit ap ne weiwik mi Isrel kerek ap nises God hir hanhan neriuwe menmen im wisenum. Yi ap han ekitet menmen eiyir ke hir han kitetim eiyintar God hirak Haai ki nepei kertei menmen yapirwe yi eitiwem te yi eiyu werek werek.

33 * "Te yi mit miyapir yinin hanhan eiyises God hirak kinin naanmampru te hirak kakrekki yi yaain. Yi yirak menmen im te God naanmampru me menmen meiyam te yi eiyu werek.

34 * "God naanmampru me menmen meiyam yi eiyu werek, te yi ap hanhan eiriuwe menmen teip hekrit hiram mamnen. Menmen teiyip hekrit hiram mamnen, yi ap yaiwenem taau. Hiram mamnen. Te yi han ekitet me menmen enum petepin epei man naanempre hiras me menmen im.

7

Jisas katip menmen me mit skelim mit han
(Lu 6:37-38, 41-42)

1 * "Yi ap skelim mit me menmen hir nriakem te God ap skelim yi mit

* 6:25 Fl 4:6; 1Ti 6:6-8; Hi 13:5; 1Pi 5:7 * 6:26 Mt 10:29-31; Lu 12:6-7 * 6:29 1Kin 10:4-7; 2Kro

9:3-6 * 6:32 Mt 6:8 * 6:33 1Kin 3:10-14; Sam 37:4, 25; Ro 14:17 * 6:34 Eks 16:4, 19; Mt 6:11

* 7:1 Ro 2:1; 1Ko 4:5; Je 4:11-12

me menmen me yi yirakem taau.

2* Yi ap skelim mit eiyintar God skelim yi mit kakriuwe menmen yi yirak mit han em. Menmen yi yirak mit han em, God kakrekyiyem kakinterim.

3 Ti henmak te ti hir kit yinak menmen kike mire yenkis yehes mekre nanamir kirak te ti hanhan ekiniwekem mamnopin mamkeipnivek nanamir kirak, te ti ap hanhan ekin menmen wisenum mire nu heneik mekre nanamir kit a?

4 Hiram enum te ti atip kit yinak, "Ti ewisa hi ekinut menmen mekre nanamir kit emnopin emkeipin nanamir kit," te ti menmen wisenum mamsonut nanamir kit te ti ap ehir ein werek werek taau.

5 Ti mitik enuk ewenin him. Ti ehinin naanempre nanamir kit te maain ti ekaap kit yinak eriuwe nanamir kirak. Hiram mar im: Ti ehinin eweikin sip ewet menmen enum mekre han kit te ti ehu werek. Maain ti ehu werek te ti ekaap kit yinak ekweikin sip ekwet menmen enum mirak kike.

6* "Yi ap eitip mit enun han kir enuk kire samiyak him yaaim me God au emit! Yi eirakem hiram mamir ke mitik kewir hore haam metike pitau (o yini) o menmen yaaim miwaai ti, sak mamnen mamintirerim mamwaankem. Hiram mamintirerim mamwaankem nepei au, hiram mamweikin mamwir nikin mamiwep.

Jisas katip menmen me mit hir nanitehi God menmen werek werek (Lu 11:9-13)

7* "Yi eiyitehi God menmen te hirak kakwetiye. Yi eiyineitin menmen me God te yi eiyirem. Yi eiyirp weipir eiket teruk te God kakikeiswiye.

8* Hi hetpi werek. Mit kerek nitehi God menmen hirak kakwetirem. Mit kerek naninantin menmen me God hir nanirem. Mit kerek nerp weipir neket teruk, te God kakikeisworek.

9 "Mitik hak kekere himin ke yi mit, nikan kirak kakitiwekhi me niu o bret, hirak ap kakwetiwek nan te hirak kakim au.

10 O nikan kirak kakitehi haai me saauk, hirak ap kakwetiwek miniu han enuk (o neyip han) o manpen siurp (o yennik siurp) enuk te kakim taau.

11* Yi mit kerek yi enun yi yertei yewet nikerek ni menmen yaaim. Te Haai ki God kerek keit wit kirak Heven hirak yaaik wisenuk kakikaap mit kerek nanitiwekhi me menmen yaaim hirak kakwetirem hiram mamkepi.

12* "Te hi hetpi. Yi eiyinin eirak mit miyapir menmen yaaim yi hanhan te hir pike nanrekyiyem. Menmen im hi hetpi yi eirakem hiram mises menmen yapirwe mitik Moses ketike mit profet hir newisim mau twei hiram matip yi eiyisesim.

Jisas katip him me weipir kike mit nanitetik te hir nanu werek werek (Lu 13:24)

13 "Yi eiyitet weipir kike eiyintar ya weipir ke wit si enum hirak khi iuwe, yayiwe kipirak, mit miyapir yapirwe nitetik.

14* Te weipir kerek mit miyapir nanitetik te hir himin kir kaku werek, hirak au khi kike, ya enuk kike, mit miyapir niutip niutip keriyen nanitetik.

Jisas katip him me mit profet enun nemipin (Lu 6:43-44, 13:25-27)

* 7:2 Mk 4:24 * 7:6 Mt 10:11 * 7:7 Jer 29:13-14; Mk 11:24; Jo 14:13-14, 15:7, 16:23-24 * 7:8 Je 1:5; 1Jo 3:22, 5:14-15 * 7:11 Je 1:17 * 7:12 Mt 22:39-40; Lu 6:31; Ro 13:8-10 * 7:14 Jo 10:7, 9; Ap 14:22

15 *[“]Yi mıt miyapır yi naanempre hıras me mıt profet enun nemipın. Hır nanınen nanmitipın nanriuwe hım mır te yi han kitet hır mıt yaain God keriuweti nan netpi menmen. Te han kır enuk hır nemipın nanriwaank me menmen me God yi yisesim.

16 *Yi eyırtei hır yaain o enun nanriuwe menmen hır nanrıakem. Nu teketuk ap te mamrı mamır ke hınaan nıkim au. Waai wakın ap te mamrı mamır ke tuwaan au.

17 Nu yaaim hıram mamrı nıkim yaaim. Nu enum ap mire yaaim te mamrı nıkim yaaim au. Enum keremem.

18 Nu yaaim ap te mamrı nıkim enum au. Nu enum ap te mamrı nıkim yaaim taau.

19 *Nu mei enum ap mine nıkim yaaim, mıt nanman nanwırem mamno si.

20 *Te hi hetpi werek. Yi eyırtei mıt kerek profet enun nemipın neriuwe menmen hır nırıakem.

21 *[“]Yi ap han kitet mıt yapırwe kerek nenewa hi Mıtık Iuwe yaaik, hır nanre nıkerek ne God. Au, hır mıt miyapır kerek nises menmen Haai kai God hırak hanhan hır nanisesim, hır kerıyen hır nıkerek nırak.

22 *Wı maain God kakınke mıt, hır yapırwe nanınen nanıtıpo, ‘Mıtık Iuwe Yaaik. Haiu epei mekrehır kit haiu matıp mıt hım me God, haiu mepır herwe enum men mekeipın mıt, haiu mırıak menmen yaaim yapırwe nıpa mıt ap nırem, haiu mıkaap mıt nınap o his hıt enum ere hır nıre yaain.’

23 *Hır nanıtıpo menmen im te hi tewen ehıtıpor, ‘Hi hepıtari yi neimın. Yi ap ne God au. Yi mıt enun yırıak enum yi einopın eikeipno!’

Jisas katıp hım me mıtıkıt wik time wınak wik.

(Lu 6:47-49)

24 *[“]Mıt miyapır kerek nemtau hım mai hır nanisesim hır nanır ke mıtık yaaik kime wınak kırak kau kentır nan.

25 Maain hawı kan mani kınıu nıme yuwerep mınıu wısenum te wınak kewen au. Hırak mıtık kimaak kentır nan.

26 Mıt kerek nemtau hım hi hetpim hır ap nanisesim hır nanır ke mıtık kime wınak kıwaai ti kire tenhaan.

27 Maain hawı kaknen, mani kınıu, nıme yuwerep mınıu, te wınak kewen. Wınak kewen mani kakıp keıyık ken.”

Mıt han kır kekrit kerıuwe menmen Jisas ketıorem

28 *Jisas katıp hım mırak epei au, mıt miyapır yapırwe kerek nemtau menmen hırak ketpim, hır han kekrit neriuerem.

29 Hır han kekrit neriuerem nentar hırak ap ketıpor kar ke mıt iuwe ne skraip kerek ninın nertei hım me Moses natıp mıt em. Au, hır nises hım me mıt iuwe ne nıpa ein netıorem. Te Jisas ketıpor kar ik au. Hırak ketıpor kar ke Mıtık Iuwe God kerıuwetek kan ketıpor hım mırak.

8

Jisas kıkaap mıtık enuk lepro mau yınk kırak hırak kıre yaaik

(Mk 1:40-44; Lu 5:12-14)

* 7:15 Mt 24:4, 24; Ap 20:29; 2Pi 2:1 * 7:16 Ga 5:19-22; Je 3:12 * 7:19 Mt 3:10; Lu 3:9; Jo 15:6

* 7:20 Mt 12:33 * 7:21 Mt 21:31; Lu 6:46; Ro 2:13; Je 1:22, 25 * 7:22 Jer 14:14 * 7:23 Sam

6:8; Mt 10:33, 13:41-42; 2Ti 2:19 * 7:24 Je 1:22 * 7:28 Mk 1:22; Lu 4:32; Jo 7:46

1 Jisas kinaaiwir m'niyu (o neiyip) kekiuwe kan kesiyen, te mit yapirwe nisesik.

2 Hirak kekiuwe ken kesiyen, mitik kerek enuk lepro mau yink kirak ek kan kirek kewen ninip kau menep hit mirak, hirak han kitet hirak iuwe, hirak ketpiwek kar ik: "Kai Iuwe, ti han kit ti ekepa hi are yaaik."

3 Hirak katip epei au, Jisas kesiuwe his metenenik hirak katip, "Hi han kai ekepit ti ere yaaik." Hirak katip epei au, wasenum mitik enuk lepro mewik hirak kire yaaik.

4 *Hirak kire yaaik, Jisas ketpiwek, "Ti ap eno etip mit han menmen hi hereyutem au emit! Ti eno winak ke God eteikin mit pris yink kit ewepwar menmen mar ke him me Moses mau tiwei metput ti hirakem. Ti hirak menmen im te hir nanirtei God kekepit ti hire yaaik."

*Jisas kikaap wok mitik ke mitik iuwe ke ami
(Lu 7:1-10)*

5 *Maain Jisas ken kiun wit Kapaneam, mitik iuwe ke ami ke wit Rom kewenyipirek kitiwekhi him iuwe kar ik:

6 "Kai Iuwe, mitik kirak menmen mai hirak kinap kiwaai winak eik. His hit mirak epei au maa meit, yink kirak kekek wisenum."

7 Jisas kewenhi ketpiwek, "Hi tewen anen akepik te hirak kakre yaaik."

8 Te mitik iuwe ke ami ketpiwek, "Mitik Iuwe, hi ap yaaik te ti enen enik winak kai. Ti atip him weinik kerekek te menmen enum mamnopin mamkeipin mitik kerek kirak menmen mai hirak ekre yaaik."

9 Hi hises him me mitik hak hirak kinana hirak iuwe naanmiprau. Te hi hirekes naanmipre mit nai hi hinini. Te hi hatip mitik keiyak kiutip: "Ti eno, hirak kakno. Hi hatip keiyak: 'Ti enen, hirak kaknen. Te hi atip mitik kerek kirak menmen mai em: 'Ti eriak menmen eim,' te hirak kirakem. Hi hertei ti atip him mit ehirp in, hirak kakre yaaik."

10 *Jisas kemtau him kerek mitik ik ek ketpim, hirak han kekrit kekrit keriuwerem. Te hirak katip mit miyapir kerek nisesik, "Hi ap nipaa hir mitik kei ke Isrel katip him mar im kises God werak werak kar hirak kisesik au. Hirak kiutip kerekek."

11 *Jisas wen katip: "Hi hetpi werak. Mit miyapir yapirwe naninen nanrer wit witanises him mai werak te hir nanu yeno nanin menmen nantike Ebraham, Aisak, tetike Jekop nanu nanit wit kerek God kewiyen."

12 *Te mit miyapir kerek nipaa miyerer nir ninen hir ne Isrel hir ap nanisisa au, te maain God kakipiri nanino wit enuk toto te hir nankit nanine han enuk nanineknen yehes mir nanu en."

13 Jisas ketpor epei au, hirak katip mitik iuwe ke ami ke Rom kerek kinin naanmipre mit han en, "Ti eno. Menmen mamnen mamir ke ti han kitet hiram mamnen." Hirak katip epei au, waswas wok mitik kirak hirak kire yaaik.

*Jisas kikaap Pita mite pirak miye pire
(Mk 1:29-31; Lu 4:38-39)*

14 *Maain Jisas kan winak ke Pita eik, hirak kir Pita maam pirak kerek wine mite pirak hire wawaai yeno winap yink sisi.

* 8:4 Lev 14:1-32; Mt 9:30; Mk 7:36; Lu 17:14 * 8:5 Jo 4:46-47 * 8:10 Mt 15:28 * 8:11 Sam 107:3; Lu 13:28-29 * 8:12 Mt 22:13, 25:30; Lu 13:28 * 8:14 1Ko 9:5

15 Jisas ken ketenen his mîre, te hîre wînap yînk sisi epei au, hîre wîre yaaip. Te hîre wekrit wîriak menmen me Jisas kakîm.

Jisas kîkaap mît miyapîr yapîrwe
(Mk 1:32-34; Lu 4:40-41)

16 Maain hînkewî, hîr mît han neithis mît miyapîr yapîrwe kerek herwe enum mau mekre han kîr; hîr neriyei nan nîr Jisas. Hîrak kepîr herwe enum im kriuwe hîm hîrak ketpim, hîrak kîkaap mît miyapîr kerek nînap te hîr nîre yaain hîr nanu werek.

17 *Hîrak kîriak menmen im te hîm nîpaa God katîp Aisaia kewisîm mau tîwei hîram nepei man. Hîm im matîp mar im: “Hîrak kepîr menmen enum merekyei haiu mînap en te haiu mîre yaain.”

Hîm me mîtik hanhan kakises Jisas
(Lu 9:57-60)

18 In ek Jisas kîr mît miyapîr yapîrwe nisesik neweiknîwek te hîrak katîp mît nîrak, “Haiu mît han emno wan pînak ein emnaaiwîr mît in.”

19 Hîrak ketpor epei au, mîtik hak ke skraip kerek ninîn nertei hîm me Moses natîp mît em, hîrak katîp Jisas, “Hi apîno wit kerek ti epnoriyen.”

20 *Jisas ketpîwek, “Miyak ke niu hîram mîwaaî mekre nu herkip. Hore hîram mime yaank mau niu. Te hi Mîtik ke wit ke Mîtik luwe ap wînak kei kepu te hi eno ewaaî ekrerek. Hi ap ewetut menmen au. Ti henmak te ti hanhan ehîsîsa?”

21 *Mîtik disaipel hak katîp Jisas, “Mîtik luwe, ti ewisa hi ehînîn ano ewis haai kai kerek kaki kakîkre hei, te hi pîke anen eisesit.”

22 *Te Jisas ketpîwek, “Au ti ehîsîsa. Mît kerek ap nises hîm mai hîr enwisîk kakîkre hei.”

Jisas katîp te nîme iuwe kerek mîniu hîram maa (o matîn) meit
(Mk 4:36-41; Lu 8:22-25)

23 Hîrak katîp epei au, Jisas kehîn kîniu ken kekre bot. Mît disaipel nîrak hîr nisesik.

24 *Hîr nau nekere bot epei au, hîr nerekir wan. Te yuwerep mîniu mîriak wan sîr mîniu mîsawîn bot, te Jisas hîrak kîwaaî.

25 Hîrak kîwaaî hîr nan nekotîtek netpîwek, “Mîtik luwe ekepei! Bot epei kaknatîn kakîkre tîpar kakno tî eik te haiu mami.”

26 *Jisas ketpor, “Yenmak te yi yînapen? Yi mît ap han kitet menmen yaaim mai iuwe au a?” Hîrak ketpor epei au te hîrak kekrit katîp kewen yuwerep te wasenum nîme metike wan tîpar mehîhe mîwaaî meit.

27 Te mît neperper natîpan, “Hîrak mîtik ik ek hîrak kîre keimîn te nîme metike wan memtau hîm mîrak te hîrak katîp yuwerep metike nîme te hîram mewîre mîwaaî meit?”

Jisas kîkaap mîtikîk wik kepîr herwe enum mekre han kîrakît
(Mk 5:1-17; Lu 8:26-37)

28 Jisas ken kiun wan pînak ein, hîrak tî ke mît ne wit Gadara. Hîrak kiun ein, mîtikîk wik herwe enum mau mekreret kenipet hîrakît tau tekre herwe hei te hîrakît tan tewenyîpîr Jisas. Hîrakît enukît tataritari han ken sip tîriak enum te mît miyapîr nînaain hîrakît tatnîp te hîr ap nanitet yayiwe kerek hîrakît tewi en taau. Hîrakît tewenyîpîrek hîrakît

29 *tînap tenîne tar ik: “Nîkan ke God, kenmak te ti han heraiwaank. Wî

* 8:17 Ais 53:4 * 8:20 2Ko 8:9 * 8:21 1Kin 19:20 * 8:22 Jo 5:25 * 8:24 Sam 4:8 * 8:26 Sam 89:9; Mt 14:31, 16:8 * 8:29 Mk 1:24; Lu 4:34, 41

ap epei man wen au te ti han arekeyei menmen enum hep̄rei mamno wit enuk kerek menmen mamwep!”

³⁰ Sak ham yap̄rwe maam menmen meit yan̄m̄n kike eik,

³¹ te herwe enum mitehi Jisas, “Ti eh̄ip̄rei, te eriuwetei emno em̄kre sak yap̄rwe eim e.”

³² Jisas ketpor, “Yi eino.” Te h̄iram menke m̄r̄r men mekre sak, te sak yap̄rwe keremem metaritari m̄r̄r men menke mat̄n m̄niu (o neiȳp) kerekek ere men mekre wan iuwe eik, t̄par mekiuwe h̄im yip̄r m̄ram h̄iram maam t̄par maa meit.

³³ Epei au, m̄t kerek naanm̄pre sak em n̄r̄r nen wit iuwe nen nat̄p m̄t han netpor menmen epei man metike menmen me m̄t̄k̄t̄ wiketeret n̄paa herwe mersiset.

³⁴ H̄ir netpor epei au, m̄t miyap̄r ne wit iuwe nan nanwen yip̄r Jisas. H̄ir n̄rek h̄ir n̄nein̄k te h̄ir nit̄wekhi h̄im iuwe eknaaiw̄r wit k̄r, te h̄irak ekno wit hak.

9

Jisas k̄kaap m̄t̄k hak his h̄t enum

(Mk 2:1-12; Lu 5:17-26)

¹ * M̄t nat̄p epei au, Jisas keh̄n k̄niu ken kekere bot kerekir wan ken wit k̄rak eik.

² H̄ir m̄t han neit m̄t̄k hak his h̄t m̄rak epei maa meit, h̄ir neiȳk nan h̄irak k̄waai yeno. Jisas k̄ri h̄ir han kitet h̄irak iuwe kak̄kaap m̄t̄k ik kakre yaaik, te h̄irak kat̄p m̄t̄k kerek his h̄t maa meit em, “Kai yinak, ti enakin tokim. In ek hi esak menmen enum mit ti h̄ir̄akem.”

³ Jisas kat̄p menmen im epei au, m̄t han ne Skraip, kerek nin̄n nertei h̄im me Moses nat̄p m̄t em, h̄ir nat̄pan nar ik: “M̄t̄k ik e h̄irak kat̄p enum kekreh̄r ke God kat̄p hi esak menmen mit enum.”

⁴ * Jisas kertei menmen h̄ir han kitetim netpim te h̄irak ketpor, “Kenmak te yi han kitet yekre han ki hi nepei hat̄p enum a?”

⁵ Hi hat̄p m̄t̄k k̄waai kentar k̄naan, ‘Hi esak menmen enum n̄paa ti h̄ir̄akem, h̄iram mamno,’ yi yep̄tari hi hat̄p werek auye. Te hi hat̄p m̄t̄k, ‘Ti hekrit etenen yeno eiȳm eno,’ h̄irak kak̄krit yeno, yi eiȳrtei hi hat̄p werek te hi esak menmen enum me yi m̄t. Hi hetpi mekam te yi han ekiteta?

⁶ * Hi at̄p m̄t̄k ik har ik, ‘Ti ekrit eno,’ te yi eiȳrtei hi M̄t̄k ke wit ke M̄t̄k Iuwe han t̄ ik e God kewisa hi ah̄sak menmen enum m̄t n̄r̄akem?” H̄irak ketpor epei au, h̄irak kat̄p m̄t̄k kerek his h̄t m̄rak maa meit em, “Ti ekrit ekin yeno mit eiȳm eno w̄nak kit eik.”

⁷ H̄irak kat̄p epei au, m̄t̄k ik h̄irak kekrit ken w̄nak k̄rak eik.

⁸ M̄t miyap̄r yap̄rwe h̄ir n̄r menmen im h̄ir neperper han kekrit neriuwerem. H̄ir nertei God kewis Jisas k̄kaap m̄t neriuwe menmen m̄rak iuwe, te h̄ir newen̄ipi niuk me God.

Jisas ken̄ne Matyu

(Mk 2:13-17; Lu 5:27-32)

⁹ Jisas k̄naaiw̄r wit ik kerekek, h̄irak kakno, h̄irak k̄r m̄t̄k hak niuk m̄rak Matyu kau w̄nak kerek m̄t nari pewek me takis neitai en. Te Jisas ketp̄wek, “Ti eh̄isisa er̄iak menmen mai.” H̄irak kat̄p epei au, Matyu kekrit k̄naaiw̄r menmen m̄rak kisesik.

10 Maain Jisas kau yeno me wɪnak kɪrak eik ek kakɪm menmen, te mɪt enun kerek nari pewek me takis em hɪr netike mɪt han enun nises menmen enum nau wɪnak nanɪm menmen netike Jisas ketike mɪt nɪrak disaipel.

11 *Hɪr mɪt han ne Farisi, kerek han kitet hɪr ninɪn mɪt han nises hɪm me Moses, hɪr nɪr menmen im hɪr nitehi disaipel nar ik: “Kenmak te Mɪtɪk luwe ki kaam menmen ketike mɪt enun kerek nari pewek me takis netike mɪt enun nises menmen enum em?”

12 Jisas kentaup hɪm im te hɪrak katɪp hɪm tok piksa mar im: “Mɪtɪk kɪnap hɪrak dokta kaku kaktikerek. Mɪtɪk hak han kitet hɪrak yaaik auye!

13 *Yi eino han ekitet hɪm hi ehɪtpiyem hɪram mau tɪwei me God. Hɪram matɪp, ‘Hi ap hanhan yi yaiwepwar samiyak menmen yaiwetewem au. Hi hanhan yi eirɪak mɪt miyapɪr yaaim.’ Hi ap han henɪne mɪt kerek han kitet hɪr mɪt yaain te hɪr enweikɪn sip enwet menmen enum enisɪsa au. Hi han hari han ke mɪt kerek hɪr nertei hɪr enun. Te hɪr enisɪsa.”

*Jisas katɪp hɪm ham yaaim mamɪkrehɪr ke hɪm me nɪpaa ein
(Mk 2:18-22; Lu 5:33-39)*

14 *Maain mɪtɪk Jon disaipel nɪrak nan nɪrek nitɪwekhi, “Hau metike mɪt ne Farisi me wɪ ham hau mɪnaain menmen te hau nɪnpɪ mewe hau mitehi God. Te mɪt disaipel nit au. Hɪr nenmak?”

15 *Jisas ketpor hɪm tok piksa mar im: “Mɪtɪk hak kerek kakɪt mɪte ep hɪrak eku ektike nɪrak yinan te hɪr han yaaik. Maain wɪ mamnen te mɪtɪk kerek keit mɪte ep hɪrak kaknaaiwɪr mɪt nɪrak, te hɪr han enuk nɪnpɪ mamɪn nanɪt.

16 “Ap mɪtɪk keiyak keremir laplap kerek yaaim nɪmnam em kekerewim mamu enum tokim kerek mewep em. Hɪrak kakɪrakem mamɪr em te maain hɪrak kakikemyetɪt, yaaim nɪmnam em mamuwep enum tokim em te mamuwep wɪsenum.

17 Ap mɪtɪk keiyak keit tɪpar wain yaaim mɪrɪram keiyɪm kewenem mekre meme yɪnk mɪram kerek epei enum tokim em au. Hɪrak kakɪrakem mamɪr keremem te nap mamniu mamnan yɪnk mɪram te meme yɪnk mamwep mamriuwe nap mɪrak o tɪwerpek mɪrak te tɪpar mamno tɪ. Au, mɪt nanwenem mamɪkre yaaim wen petep hɪram mamu werek werek.”

*Jisas kɪkaap nɪki pe mɪtɪk iuwe; hɪrak kɪkaap mɪte wetenen laplap mɪrak
(Mk 5:22-43; Lu 8:41-56)*

18 Jisas wen ketpor hɪm im keremem, mɪtɪk hak iuwe kerek kinɪn naanmɪpre mɪt han ne Isrel, hɪrak kan kewen ninɪp menep hɪt me Jisas kitɪwekhi kar ik: “Hi nɪki pai in ek epei waa wɪwaaɪ weit, te ti enen ewis his mit emu yɪnk kɪre te hɪre wawɪkrit wawu.”

19 Hɪrak katɪp epei au, Jisas ketike mɪt disaipel nɪrak nekrit nisesik nen.

20-21 *Mɪte hap piutɪp winen hemkre hekrit hekrit ere tito hiswiyen wik (12) hɪre wisewik. Mekre han kɪre hɪre watɪp, “Hi hewis his emɪntar laplap mɪrak, te hi are yaaip.” Mɪte kerepew weke sip ke Jisas wan wewis his wetenen laplap hɪr mɪram kerek Jisas kamɪr em.

22 *Jisas keweikɪn kɪwaaɪ nan kɪrep. Te hɪrak ketpɪwe, “Pai yina yaaip ti enakɪn tokim. Ti han kitet hi iuwe te hi akepit ti hɪre yaaip.” Jisas katɪp epei au, waswas hɪre wɪre yaaip.

* 9:11 Lu 15:2, 19:7 * 9:13 Hos 6:6; Mt 12:7 * 9:14 Lu 18:12 * 9:15 Jo 3:29 * 9:20-21 Mt 14:36 * 9:22 Mk 10:52; Lu 17:19

²³ Jisas kan ere kiun wɪnak ke mɪtɪk iuwe kerek kinɪn naanmɪpre mɪt. Hɪrak kɪpiun ein, hɪrak kɪr mɪt neremɪm heurek em netike hɪr mɪt miyapɪr yapɪrwe nesikeyaanmi nɪkɪt nɪki pɪrak nepei waa.

²⁴ *Jisas kɪri hɪrak ketpor kar ik: “Yi einepɪn eikeipnɪwe ap eikɪtep au emɪt! Hɪre ap waa au. Hɪre wɪwaaɪ kerepep.” Hɪrak ketpor kar ek, te hɪr yapɪrwe nenwesisek enum wɪsenum.

²⁵ Hɪr nan nepɪr mɪt miyapɪr netpaan nen epei au, te Jisas kɪnɪk ken haau nɪki wɪwaaɪriyen ketenen his mɪre te hɪre wekrit.

²⁶ Hɪm me menmen im em kerek Jisas kɪkaap nɪki ip e men merer wit wit.

Jisas kɪkaap mɪtɪkɪt wiketeret nanamɪr toto tetike mɪtɪk han aurek katɪp hɪm werek werek au

²⁷ *Jisas kɪnaaiwɪr wit kerek ek ken. Hɪrak kitet yayiwe te mɪtɪkɪt wiketeret kerek nanamɪr toto tisesik tenɪnewek tatɪp, “Ti nepenyek ke Devit, ti hanhan heriuwawɪr.”

²⁸ Jisas ken kɪnɪk ken wɪnak, te mɪtɪkɪt wiketeret nanamɪr toto ten tɪrek. Jisas ketpɪwekɪt, “Yi wiketeret yekre han ki yatɪp hi te werek arekyi yi eire yaaikɪt?” Hɪrakɪt tatɪp, “Ti Mɪtɪk Iuwe te ti werek.”

²⁹ *Te Jisas kewis his menterwekɪt nanamɪr kɪrakɪt hɪrak katɪp: “Hi erekyi yi yaaikɪt hentar yi han kiteta.”

³⁰ *Te nanamɪr kɪrakɪt kɪr. Jisas ketpɪwekɪt hɪm manp kar ik: “Yi wiketeret naanmɪpre hɪrekses te mɪtɪk keiyak kakɪrtei menmen im em au.”

³¹ Hɪrakɪt ten wit eik tises menmen hɪrak ketpɪwekɪtem au. Hɪrakɪt ten terer wit wit tatɪp mɪt menmen Jisas kerekɪwekɪtem.

³² *Hɪrakɪt tepno te mɪt han neit mɪtɪk enuk han aurek, herwe kau kekerek neiyɪk nan Jisas.

³³ *Kewaaɪ meruri Jisas kepɪr herwe enum, mɪtɪk enuk han aurek kewepnak katɪp, te mɪt nerp en hɪr han kekrit neriuwerek, hɪr natɪp, “Ap nɪpaa mɪtɪk ap kɪrɪak menmen kar ik keit wit kiau Isrel.”

³⁴ *Te mɪt han ne Farisi natɪp, “Mɪtɪk iuwe Seten kerek kinɪn naanmɪpre herwe yapɪrwe, hɪrak kɪkaap Jisas kepɪr herwe im e.”

Jisas hanhan keriuwe mɪt miyapɪr yapɪrwe ne Isrel

³⁵ *Epei au, Jisas ken kerer wit iuwe wit kike ken kekre wɪnak kerek mɪt hɪr nererik nekine hɪm me Moses mau tɪwei. Hɪrak ken en katɪp hɪm yaaim me God kaknen naanmɪpre mɪt. Hɪrak kɪkaap mɪt miyapɪr yapɪrwe hɪr nɪnap his hɪt enum, nanamɪr toto, menmen ham te hɪr nɪre yaain.

³⁶ *Hɪrak kɪr mɪt miyapɪr nererik nau en, te hɪrak han tewenɪni kentar hɪr nepu enum han kekrit nɪnapen menmen ham nɪre sipsip mɪtɪk ap naanmɪprewem.

³⁷ *Hɪrak kɪri epei au, hɪrak katɪp mɪt disaipel nɪrak kar ik: “Mɪt in hɪr nɪre menmen mau ni epei yaaim te ap mɪt nei nepu te hɪr nanɪno nantɪwem.

³⁸ Yi eiyitehi haai ke ni im te hɪrak kakriuwet mɪt nanɪkrerem te hɪr nanɪthis mɪt miyapɪr nanri han kɪr te hɪr enisesik.”

* 9:24 Jo 11:11 * 9:27 Mt 20:29-34 * 9:29 Mt 8:13 * 9:30 Mt 8:4 * 9:32 Mt 12:22 * 9:33 Mk 2:12 * 9:34 Mt 12:24; Mk 3:22; Lu 11:15 * 9:35 Mt 4:23; Mk 1:39 * 9:36 Nam 27:17; 1Kin 22:17; Esi 34:5; Sek 10:2; Mt 14:14; Mk 6:34 * 9:37 Lu 10:2

10

Niuk me mit aposel nar hiswiyen wik (12)
(Mk 3:13-19; Lu 6:12-16)

1* Jisas ken+ne mit n+rak disaipel nar hiswiyen wik (12), h+r nan nererik. H+r nan nererik, h+rak kewet+r menmen m+rak iuwe h+r nekreh+r k+rak nan+no nan+p+r herwe enum nankaap mit miyap+r h+r n+nap his h+it enum nanam+r toto, menmen ham te h+r nan+re yaain.

2-4 Im em h+r am niuk me aposel nar hiswiyen wik (12) n+rak. Saimon kerek niuk m+rak ham Pita, h+rak kin+n ketike n+kik k+rak Endru. H+rak+it tetike Jems ketike n+kik k+rak Jon h+rak+it n+kerek h+rak+it te Sebedi. H+rak+it tetike Filip, Batolomyu, Tomas, Matyu kerek keit+i pewek me takis. H+r netike Jems itai k+rak, h+rak n+kan ke Alfias, Tadias, Saimon kerek kises h+m me mit Selot. H+r netike Judas ke wit Keriot, mit+k kerek kewepyap+r Jisas te h+r mit enun neiy+ik nen nak+p. Mit in keriyen h+r mit n+rak aposel.

Jisas keriuwet mit n+rak aposel nar hiswiyen wik (12), h+r n+r+ak menmen
(Mk 6:7-13; Lu 9:1-6)

5* Jisas keriuwet mit in nar hiswiyen wik (12) nen, h+rak kin+n ketpor h+m im: "Yi ap eino eiyu eitike mit ap ne weiw+ik me Isrel o mit nau nerer wit ke Sameria.

6* Au, yi eino mit ne Isrel keriyen. H+r mit miyap+r han h+r n+re sipsip mit+k ap naanm+pror te h+r am m+r+r m+saw+n meit yaank.

7* Yi wen eino ein yi eiwepyap+r h+m im: 'God menep h+rak kakteiknai kak+rkeik te h+rak kakin+n naanmamrai haiu mit.'

8* Yi eikaap mit miyap+r n+nap h+r en+re yaain, yi eik+an mit miyap+r naa te h+r p+ke nan+kr+it. Yi eikaap mit miyap+r lepro mewi h+r en+re yaain. Hi eweti menmen mai iuwe im h+r am wein+m te yi eiy+m eikaap mit han eiriuerem, yi ap te eiy+it pewek mamrerim au em+it.

9-10** Yi ap eitenen pewek mei mam+kre tan+ik mi au em+it! Yi ap eitenen tan+ik iuwe yi eiwis menmen mekrerem au. Yi ap eiy+it teipe o samiyak o h+ne yipo henmik au. Yi eiy+h+is eino eiy+ntar yi mit kerek y+r+ak menmen me mit han, h+r enkepi naanempri me menmen.

11 "Ewaai meruri yi eino wit iuwe o kike, yi eino eiy+neit+n mit+k hak yaaik hanhan naanempri me menmen. Yi eiyu eitikerek ere yi p+ke einag+iw+r wit.

12* Ewaai meruri yi eino w+nak ke mit+k hak, yi eit+p mit en eiy+r ik: 'God kaku kaktikewi naanmampr+i.'

13 Mit miyap+r in h+r yaain te h+m mi mamu mamtikeri God kak+kepi, o au en, h+m n+paa yi yetporem h+r am p+ke mamu mamtikewi te God ap kak+kepi.

14* Yi eino te mit han ap naanmampr+i me menmen o n+napen nan+mtau h+m mi yaain yi yetpim, te yi einop+n eikeip+n w+nak o wit k+r, yi einep+toni waniu (o win) mau h+it mi eiteiknor God han enuk keriuweri.

15* Hi hetpi werek. Maain w+ God skelim mit, h+rak God kaknep mit miyap+r enun n+paa nau Sodom ketike wit Gomora kakn+p kike. Te mit miyap+r kerek nanweik+n sip nanwet h+m mi, maain God kakn+p iuwe kaknepi.

* 10:1 Mk 6:7; Lu 9:1 * 10:5 Ap 13:46 * 10:6 Jer 50:6; Mt 15:24 * 10:7 Mt 3:2, 4:17; Lu 10:9, 11
* 10:8 Ap 20:33 * 10:9-10 Lu 10:4 * 10:9-10 Nam 18:31; Lu 10:7; 1Ko 9:14; 1Ti 5:18 * 10:12
Lu 10:5-6 * 10:14 Lu 10:10-12; Ap 13:51, 18:6 * 10:15 Jen 18:20-19:28; Mt 11:24; 2Pi 2:6; Ju 7

Menmen enum yapirwe maain mamnen

16 **“Yi eiyimtau. Hi ariuweti yi eino eiyikre nımın ke mıt enun eiyır ke mıtık hak kaksuwe sipsip hak kakno kakırp nımın ke nepere enum me yaank. Hıram hanhan mamkıp mamık. Yi naanempre hıras me menmen yi eiriakem eiyır wınını naanımıpre hıremes me wı mıt nanmıp hıram mırır. Yi eiriak menmen yaaim eikaap mıt eiyır ke tıpar nemnok mamkaap mıt.*

17 **Te yi naanempre hıras me mıt enun. Hır nantihis nanıswı yi eino eiyır kaunsil kır, te hır nanıt nıpın neiyık naniwep nanıt wınak kerek mıt nekinge hım me Moses nekrerek.*

18 **Hır nantihis nanrı nanıno ninaan me mıt iuwe o mıt ne gavman nanıntar yi yısısa. Te yi eiwepyapır hım mai yaaim eitıp mıt iuwe nantike mıt ap ne weiwık me Isrel eitpor hım mai.*

19 **Maain hır nantihis nanrı yi eino eiyırp ninaan me mıt, yi p einapen han ekitet menmen yi eiyıtpım maamkaap yınk ki au emıt! Wı im mamnen God kakweti hım mırak yaaim.*

20 **Te God Hımın Yaaik kakweti hım mırak yaaim te hırak kakıkepi yi eitıp hım mırak. Hım mı au.*

21 **“Heiyiwerer nanwepyapır kikrek hır nansiuweri te mıt nanınıp nani. Haai kakwepyapır nıkan kırak kaksuwerek te mıt nankıp kaki. Nıkerek nanwepyapır miye haai nır, te mıt nanınıp nani.*

22 **Mıt yapırwe hır nanıneini nanıntar yi yısısa, te neımın hır nanısısa ere hır mıt nanınıp hır nani, maain hi etorhis hır nanu nantikewa.*

23 **Maain hır mıt nerekyi enum neit wit hak, yi eirır eino wit hak yaaik eiwi. Hır mıt en nanrekyi enum neit wit hak yaaik yi yewı, te yi pıke eirır eino wit hak. Hi hetpi werek yi ap eino eirer wit wit mıt ne Isrel newı en ere hi Mıtık ke wit ke Mıtık Iuwe hi pıke enen.*

24 **“Sumatin hak ap te kakırtei menmen kakinın tısa kırak au. Wok mıtık ap te kakinın mıtık kerek hırak kerekyıwek menmen mırak.*

25 **Au, mıt sumatin o wok mıtık hır han yaaik menmen enum nanıwaanki nanır ke menmen enum nanıwaank tısa kır o mıtık iuwe kır. Mıt epei nenewa hi Bielsebul hıram niuk meı enum me Seten, te hi hıre Haai. Maain yi mıt kerek yısısa yi yıre nıkerek nai, hır nanewı hım enum enum.*

Mıt hır ap nınapen mıt han au- hır nanınapen God

(Lu 12:2-7)

26-27 **“Te yi ap einapen mıt au. Menmen yapırwe in ek hıram mısawın meit, maain mıt nanırteiyem hıram mamnen mamu yaain. Menmen hi hısawın hetpiyem yi maain eiyırp wit iuwe eiwepyapırem eitıp mıt em.*

28 **Yi ap einapen mıt kerek naniwep yi yayı eiyıntar hır ap te nanınepi hımın ki au. Yi einapen hırak God kerek kakiwep epei au, hırak kakwır hımın ki kakno si tatıkneni.*

29 **Yi mıt han ki yi eiwir pewek kiutıp yi eiyıt hore wiketeri. Hıre hore peiyap ap te wawı waunatin wawaai tı, te Haai kiau ap kerteiyek au. Hırak kerteı ye!*

30 *God epei kerteı paan marmenum mıwapın paan hesnu ki.*

* **10:16** Lu 10:3; Jo 10:12; Ap 20:29; Ro 16:19 * **10:17** Mt 24:9 * **10:18** Ap 25:23, 27:24 * **10:19** Lu 12:11-12 * **10:20** Jo 14:26; 1Ko 2:4 * **10:21** Mai 7:6; Mt 10:35 * **10:22** Mt 24:9, 13; Jo 15:18-21 * **10:23** Mt 16:28 * **10:24** Lu 6:40; Jo 13:16, 15:20 * **10:25** Mt 9:34, 12:24; Mk 3:22; Lu 11:15 * **10:26-27** Mk 4:22; Lu 8:17 * **10:28** Je 4:12

31 *Te yi ap einapen menmen au. Yi yin'in hore yapirwe, te God Haai kaiu hirak naanempri werek werek.

*Him me mit newepyapir hir nises him me Jisas
(Lu 12:8-9)*

32 *^u Mit miyapir kerek nerp ninaan me mit han nanwepyapir hir nises him mai, te maain hir nanirp ninaan me Haai kaiu, hi etpor hir yaain nises him mai, hir mit nai.

33 *Neimin au, te hi au.

*Jisas kan kakinke mit
(Lu 12:51-53, 14:26-27)*

34 ^u "Yi ap han kitet hi han enip mit te hir enkiyan enu enit. Au, hi han ehinkeri.

35 ^u Hi han enip nikan ketike haai hirakit enukit tepan, o niki wetike miye pire, o yani wetike miye pire hir enun nepan.

36 Mit miyapir ne weiwik me mitik hak hir netikerek nanir ke mit enun nepan.

37 ^u Mit miyapir kerek hir ninin hanhan miye haai o nikerek nir te hir ap hanhan werek neriuwa au, hir ap yaain te nanisisa nanimtau him mai au.

38 *Mit miyapir kerek hir ninapen menmen enum mamnen mamnip nanintar hir nises him mai, hir ap yaain te hir nanisisa au.

39 Mit miyapir kerek neweik'in sip newet him mai nanintar mit naninip, maain hir ap te nanu nantike God au. Neimin mit hir naninip nanintar hir nisisa, maain hir nantike God nanu nanit.

*Mitik kakriak menmen yaaim, maain God kakwetiwek menmen yaaim
(Mk 9:41)*

40 ^u Mit miyapir kerek hir nantihis naanmampri hiram mamir ke hir nantauhis naanmamprau. Hir kerek nantauhis naanmamprau, hiram mamir ke hir naanmampre hirak God kerek keriuweta hi han in.

41 Mit miyapir kerek naanmipre mitik profet nanintar hirak profet kerekek, maain God kakwetir menmen yaaim miutip nantike mitik profet. Neimin naanmampre mitik yaaik kises him me God nanintar hirak mitik yaaik kerekek, maain God kakwetir menmen yaaim miutip nantike mitik yaaik.

42 *Mit miyapir kerek hir nankaap mit miyapir weinin kerek nisisa nanrekyor menmen kike yaaim miutip, maain God kakwetir menmen yaaim."

11

*Jon Baptais keriuwet mit disaipel han nen nir Jisas
(Lu 7:18-35)*

1 Jisas katip mit narak disaipel nar hiswiyen wik (12) epei au, hir ninaiwerek nen nerer wit wit. Hir ninaiwerek te Jisas kinaaiwir wit kerek hirak kewi, hirak ken katip mit kerek nau nrapit wit kirak ik hirak ketpor him mirak.

* 10:31 Mt 6:26, 12:12 * 10:32 Rev 3:5 * 10:33 Mk 8:38; Lu 9:26; 2Ti 2:12 * 10:35 Mai 7:6

* 10:37 Diu 33:9 * 10:38 Mt 16:24-25; Mk 8:34-35; Lu 9:23-24, 17:33; Jo 12:25 * 10:40 Mk 9:37;

Lu 10:16; Jo 13:20; Ga 4:14 * 10:42 Mt 25:40

2 *Me wi im Jon Baptais kepu kekre winak enuk. Hirak kau kekrekrek, hirak kemtau menmen Jisas k^riakem, te hirak keriuwet mit disaipel n^rak nen n^r Jisas.

3 *Hir nen nepit^r niun Jisas hir nit^rwekhi nar ik: “Ti hirekes mit^rik kerek Jon katip ti enen o haiu mam^rer^r mit^rik keiyak?”

4 Jisas kowenhi ketpor, “Menmen yi epei yan y^rem, o yi yemtewem, yi ein eit^r Jon em.

5 *Mit miyap^r nanam^r enum toto, hi enipi hir p^rike n^r ein ein. Mit miyap^r his h^rt enum, hir n^re yaain nen ein nen ein. Mit miyap^r hir lepro mewl, hir y^rnk k^r yaaik. Mit miyap^r hir n^rik^rip toto, hir n^re yaain nemtau menmen werek werek. Mit miyap^r epei naa, hi h^rkian hir p^rike nekrit nau. Hi atip mit miyap^r kerek netenen menmen au, hi hetpor menmen im h^ram menmen God katip mit^rik hirak kaknen kak^riakem.

6 *Mit han kerek hir han kiteta hi mit^rik kerek God keriuweta hi han, maain hir han yaaik nanu.”

7 *Hirak ketpor epei au, mit ne Jon p^rike nen. Hir epei nan^rno, Jisas katip mit menmen me Jon. Hirak ketpor, “N^rpaa yi yen y^r Jon yi han kitet yi yay^r mit^rik k^re mekak? Hirak mit^rik keweikⁿ han yap^rwe k^re niyen (o tapne) n^re metit^rwem h^ram m^rir^r a? Taauye!

8 Te yi yen yay^r mekam? Yi y^r mit^rik keriuwet klos yaaim a? Au, mit kerek neriuwet klos yaaim hir nau winak ke mit iuwe gavman.

9 Im em au, te yi yen yay^r mekam? Yi yen y^r mit^rik profet a! H^ram werek, te hi hetpi, yi y^r mit^rik hirak kinⁿ profet.

10 *Hirak mit^rik kerek n^rpaa t^rwei me God mit^rik kewisim matip hirak kaknen. H^rm matip mar im:

‘Hi ariuwet mit^rik kai kakinⁿ kaknen kaktip h^rm mai. Hirak kak^rmani han ke mit yap^rwe te hir nan^rmtau h^rm mit.’

11 Hi hetpi werek. Jon Baptais hirak kinⁿ mit miyap^r yap^rwe kerek n^rpaa ere in miyerer n^r ninen. Te neimⁿ hir mit weinⁿ hir nanises h^rm me God maain hir nanu nantike God nan^rt en te hir naninⁿ Jon kerek wi hirak kau t^r ik e.

12 *N^rpaa wi Jon kinⁿ kewepyap^r hirekes katip mit menmen, n^rpaa ein ere in God kewepyap^r hirak kakinⁿ naanmampre mit miyap^r. Te mit kerek nenehan nenapan n^riakan enum hir neweikⁿ sip newet menmen enum hir nises h^rm im.

13 Menmen im epei man mentar h^rm n^rpaa Moses kewisim mau t^rwei metike h^rm mit profet newisim mau t^rwei h^ram matip me Jon kaknen kaktip mit h^rm im.

14 *Te yi han kitet hi hatip werek, hi etpi Jon hirak mit^rik ik Ilaija n^rpaa yi yekinaak kau t^rwei hirak epei kaknen.

15 Neimⁿ hir nemtau h^rm mai hir han ekitetim werek werek.

16 Hi ewis mit miyap^r nau t^r in ek hir n^re mekak? Hir n^re n^rikerek nen^rnehan neit maket nemitetⁿ hir natip,

17 ‘Haiu m^riak tukin menep wekⁿp, te yi ap y^rire au.

Haiu menep tukin mit^rik hirak kaa te yi ap yan yik^rek au.’

* 11:2 Mt 14:3 * 11:3 Mal 3:1; Mt 3:11; Jo 1:15 * 11:5 Ais 35:5-6, 61:1 * 11:6 Mt 13:57, 26:31

* 11:7 Mt 3:5 * 11:10 Mal 3:1; Mk 1:2; Jo 3:28 * 11:12 Lu 16:16 * 11:14 Mal 4:5; Mt 17:10-13;

Mk 9:11-13

18* Hi hatip menmen im hentar Jon kewepyapir hirekes wi ham hirak nipi maak, hirak ap kaam tipar si enum au. Mit iuwe nirek te hir natip, 'Herwe kersisek hirak han enuk.' Hir ap han yaaik neriuwerek nisesik au.

19* Hi Mitik ke wit ke God hi han hewepyapir hirekes hi etike mit haiu maam menmen maam tipar. Mit iuwe nira hir natip, 'Eiyirek! Hirak kaam menmen iuwe yeunim, hirak kaam tipar si enum ere ketaritari. Hirak ketike mit enun nari pewek me takis netike mit han enun hir neryeiyan nen.' Menmen God ketpawir hi etike Jon hawir wisesim te yi ap han yaaik yeriuwawir yisesawir au. Menmen hawir wiriakem hiram meteikin mit God kertei menmen werek werek."

Jisas han tewenin mit ne wit ham hir ap nises him mirak

(Lu 10:13-15)

20 Hirak ketpor epei au, te Jisas kene mit nau nerer wit wit kerek hirak nipaa kiriak menmen yapirwe kikaap mit keriuwerem. Hirak keneri kentar hir ap neweikin sip newet menmen enum hir nises him mirak au.

21* Hirak katip kar ik: "Yi mit miyapir yau wit Korasin yetike mit miyapir ne wit Betsaida! Maain God kakriwaank! Menmen yi yira hi hiriakem heit wit ki, nipaa mit profet niriakem neit wit Taia ketike wit Saidon, te hir waswas nanweikin sip nanwet menmen enum nanwen toni maamantar yink kir nanteikin God hir yink enuk. Te yi mit yi ap yiriakem au.

22* Hi hetpi werek. Maain wi kerek God skelim mit, hirak kaknep mit ne Taia netike mit ne Saidon kaknip kike, te yi mit au hirak kakiwep iuwe.

23* Yi mit ne wit Kapaneam. Yi han kitet God kaktip yi yaain a? Au, God kaktip yi mit enun kakwiri yi eino si. Hi hiriak menmen yaaim heit wit Sodom kerek nipaa hirak kepu kar ke hi epei hiriakem heit wit ki, te hir neweikin sip newet menmen enum te God ap kanip kaknepi wit weinik au. Hir wen nepu.

24* Hi hetpi werek. Maain wi kerek God skelim mit, hirak kaknep mit ne Sodom kaknip kike, te yi mit miyapir au, hirak kakiwep iuwe."

Mit kerek nises him me Jisas hir nanu werek

(Lu 10:21-22)

25* Me wi im Jisas katip kar ik: "Haai ti kerek Mitik luwe ke nepni metike ti, hi han yaaik heriuwit hentar ti hisawin menmen mit yaaim te mit iuwe nepitariyem. Ti epei ewepyapirem heteikin mit weinin em.

26 Hi han yaaik heriuwit hentar ti hanhan hises han kit te ti hiriakem mar im.

27* Haai kai ti epei eweto menmen mit yapirwe te hi naanmiprewem. Mit ap nertei han ke hi Nikan kit. Ti Haai kai kerekek. Mit ap nertei han kit au. Hi Nikan kit hetike mit kerek hi ewepyapir han kit eteiknerek.

28* "Yi mit miyapir kerek yi yiriak menmen iuwe yises God, te yi han ki enuk yentar yi yisesik werek werek au. Yi einen eiyises him mai te hi akepi yi eiyisesik werek werek.

29* Yi einen eiyises him mai te hi eteikni menmen. Yi eiyisisa eiyintar hi ap hire mitik atip him tokik au. Hi ewenin han kai atip mit him yaaim. Yi eiyisisa te yi han yaaik, yi yayu werek werek.

* 11:18 Mt 3:4 * 11:19 Mt 9:14; Lu 15:1-2 * 11:21 Jna 3:6 * 11:22 Ais 23; Esi 26:1-28:26; Joe 3:4-8; Emo 1:9-10; Sek 9:2-4 * 11:23 Jen 19:24-28; Ais 14:13-15; Ju 7 * 11:24 Mt 10:15; Lu 10:12 * 11:25 1Ko 1:26-29 * 11:27 Mt 28:18; Jo 1:18, 3:35, 10:15, 17:2; Fl 2:9 * 11:28 Jer 31:25 * 11:29 Jer 6:16

30 *Menmen hi ahithi yi eiyisesim eir'akem, h'ram yaaim. Te yi ap han enuk yayisesim au. Yi han yaaik eiyu."

12

Mit ne Farisi nitehi Jisas me menmen mit n'arak n'ri'akem me wi Sabat (Mk 2:23-28; Lu 6:1-5)

1 *Maain wi ham Sabat Jisas ketike mit n'arak disaipel neremir (o nitet n'im'in ke) ni kerek wit yehes m'ram mewim. Mit n'arak h'ir n'np'i maan te h'ir nerpesis yehes m'ram newenwohisem naam.

2 *Mit han ne Farisi n'ri n'ri'ak menmen im te h'ir natip Jisas, "Ei ti emtewem! Mit nit disaipel h'ir n'ri'ak menmen me wi Sabat kerek h'im me Moses meriuwesisem."

3 *Jisas ketpor kar ik: "Yenmak te yi ap yertei menmen werek werek n'paa Devit k'ri'akem me wi h'arak ketike mit n'arak h'ir n'np'i maan.

4 *H'arak ken kekre winak kerek mit newepwar God menmen, h'arak keit bret mitik hetpris kewetiwekem. Mit epei newet God em te h'arak ketike mit n'arak h'ir naam. H'im me God Moses kewisim mau t'wei matip mit pris keriyan h'ir nan'im. Mit han au.

5 *Te yi yenmak te yi ap yertei menmen werek werek mekre h'im me Moses yi yekinaam a? Wi Sabat yapirwe miutip miutip mit pris h'ir n'ri'ak wok nenep samiyak nesiye newet God em. H'ir ap nau yain yain nar ke h'im me Moses matip mit enisesim te God katip mit pris h'ir yaain. Menmen im me God min'in h'im me Moses me wi Sabat.

6 *Hi hetpi werek. Menmen kau in h'arak kin'in winak iuwe ke God.

7 *Yi yertei h'im werek werek God kewisim mau t'wei, te yi ap yatip enum yene mit kerek n'ri'ak menmen enum au. H'im me God matip mar im: 'Hi hanhan te yi hanhan yeriuwe mit. Menmen im min'in samiyak yi yamip yesiyem yewetewem.'

8 Hi hetpi hi Mitik ke wit ke God hi Iuwe naanmipre menmen mit ne wi Sabat h'ir n'ri'akem."

Me wi Sabat Jisas k'ikaap mitik his enum h'arak k'ire yaaik (Mk 3:1-6; Lu 6:6-11)

9 Jisas ketpor epei au, h'arak k'inaaiwir wit ik, h'arak ken winak hak k'ir kerek h'ir nererik nekine h'im me Moses metike h'im me mit profet newiyen. H'arak ken en,

10 *mitik kiutip kau winak ek h'arak his m'arak miutip enum maa. Mit han en h'ir hanhan nesiuwe Jisas me menmen h'im me Moses metpim, te h'ir nit'wekhi nar ik: "H'im me Moses haiu misesim me wi Sabat meriuwesis mitik kak'ikaap mitik kinap o au?"

11 *Te Jisas ketpor, "Me wi Sabat mitik keyiak ke yi mit h'arak sipsip k'arak kiutipen kerekek kak'inke kak'kre hei, h'arak kakno kak'ikinik kakwisik kakif wit eik a?"

12 *Haiu mit min'in sipsip h'ram au menmen wein'im. Te haiu me wi Sabat mamkaap mit te h'ir nanire yaain."

13 H'arak katip epei au, h'arak katip mitik his enum, "Ti esiuwe his mit." H'arak kesiuwe his miutip m'arak te his m're yaaim mar ke his m'arak p'nam.

* 11:30 1Jo 5:3 * 12:1 Diu 23:25 * 12:2 Eks 20:10 * 12:3 1Sml 21:1-6 * 12:4 Lev 24:5-9

* 12:5 Nam 28:9-10 * 12:6 Mt 12:41-42; Lu 11:31-32 * 12:7 Hos 6:6; Mt 9:13 * 12:10 Lu 14:3

* 12:11 Lu 14:5 * 12:12 Mt 10:31

14 *Hirak kiriakem, te mit en ne Farisi hir nen witeik hir nisawin natipan nimenip+nek narkeik te hir nan+nep Jisas kaki.

Jisas kiriak menmen me God kises menmen mau tiwei kerek nipaa mit profet netpim

15 *Jisas kertei menmen hir hanhan nanrekyiwekem te hirak kinaaiwir wit eik e. Mit yapirwe hir n+nap hir nisesik te hirak kekepi hir nire yaain.

16 *Te hirak ketpor h+m iuwe hir ap entip mit han menmen hirak kerekorem au em+.

17 Hirak ketporem te menmen nipaa mit+ik profet Aisaia ketpim kewisim mau tiwei mamnen. H+m im h+ram matip,

18 ***“Mit+ik ik hi hehim+itanek hirak kiriak menmen mai. Hi hanhan heriuwerek, hirak kenipa hi han yaaik. Hi tewen ariuwet H+m+n kai Yaaik kaku kak+kre han kirak te hirak kak+kepi kakno kaktip mit nerer wit wit menmen yaaim hi arekyorem ah+sak menmen enum m+r.

19 Hirak kaktike mit han ap nan+tpedan, hirak ap te kaknip h+m iuwe o kakirp yayiwe kaktip mit h+m mirak au.

20 Hirak ap kak+waank mit miyapir hir nises God yaaik kike nire niyen me mani h+ram maa n+me m+niu mamwen+nem. Mit miyapir hir nire si metnen kike maain h+ram mami, hirak kak+kepi hir nanu werek. Hirak kak+kepi ere w+ hirak kak+n+n menmen enum te h+m hirak kaktip mit em, h+ram mamnen.

21 Te mit miyapir nerer wit wit ap ne weiw+ik me Isrel, hir enises h+m mirak nanu nan+nk+ikwek ere maain hirak kakne kaktorhis.”

*Mit natip Bielsebul kikaap Jisas kep+r herwe enum
(Mk 3:20-30; Lu 11:14-23; 12:10)*

22 *Maain hir mit han neit mit+ik enuk herwe kenipek nanam+r toto, hirak kemes+s+wek h+m ap katip au. Hir neiy+ik nan Jisas te hirak kep+r herwe enuk ken, hirak k+re yaaik k+r ein ein, katip werek werek.

23 Mit miyapir yapirwe hir n+rek, hir han kekrit natip nar ik: “Yi han kitet mit+ik ik hirak Kraiss ik Nepenyek ke Devit kerek nipaa God katip hirak kakriuwetek kaknen?”

24 *Te mit han ne Farisi hir nemtau mit natip menmen mar im hir nemnorem natip nar ik: “Hirak ap Nepenyek ke Devit au. Hirak kep+r herwe enum kentar mit+ik iuwe ke herwe hirak Bielsebul hirak kekepi+ik kep+rem.”

25 Jisas kertei menmen hir han kitetim te hirak ketpor kar ik: “Mit nau wit iuwe hir newep nau ke n+m+n nentar menmen, te mit in ap nepu werek werek au. Mit ne weiw+ik miut+ip o n+kekere ne mit+ik kiut+ip hir newep nau ke n+m+n nentar menmen te hir ap nepu werek werek naanm+pre wit kir au. Hir nan+nke hasini nan+waank h+ras.

26 Seten hirak kekepa hi ep+r herwe mirak te hirak kewep kau n+m+n. Karkeik te hirak kaku werek werek a? Taau!

27 Yi yatip hi hep+r herwe hentar Bielsebul kekepa. Hirak kekepa hi hep+r herwe te mit han ne yi mit, neim+n nekepi te hir nep+r herwe mekre han ke mit? Seten a? Au! Hir ap nep+r herwe nentar Seten kekepi au. God kerekek. Te menmen hir n+r+akem meteik+n yi yetpo enum me Seten kekepa. Au, God kerekek kekepa.

* 12:14 Jo 5:16 * 12:15 Mk 3:7-10 * 12:16 Mt 8:4; Mk 3:12 * 12:18 Mt 3:17 * 12:18 Ais 42:1-4 * 12:22 Mt 9:32-33 * 12:24 Mt 9:34, 10:25

28 *God Himin Yaaik kerekek kekepa hi hep̄r herwe mamnop̄n mamkeip̄n. Menmen im meteikni God epei kan kau menep̄ kakini naanmam̄pri.

29 **“Hi wen etpi h̄m ham. M̄tik hak kakno kakikint̄p menmen me m̄tik iuwe h̄rak kakini kakriak mekam? H̄rak kakini kaksenek his h̄t me m̄tik iuwe. H̄rak kaksenk̄kwek his h̄t m̄rak, h̄rak kakikint̄p menmen m̄rak keiȳm kakno.*

30 *Neim̄n h̄r ap nis̄sa h̄r nar ke m̄t enun nepan nai. Neim̄n h̄r ap nekepa haiu mamri han ke m̄t nanises God h̄r nar ke m̄t enun nep̄r m̄t nanises menmen enum heriyai heriyai.

31 **“Te hi hetpi, menmen yap̄rwe m̄t n̄riakem o menmen enum h̄r netpim h̄r newepyap̄rem neweik̄n sip newet̄wem maaain God kakisakem. Te m̄t miyap̄r kerek h̄r nat̄p enum me God H̄m̄n Yaaik, God ap te kakisak menmen im au.*

32 M̄t miyap̄r kerek h̄r nat̄p enum me hi kerek M̄tik Iuwe keriuweta hi han, maaain God kakisak menmen enum h̄r netpim. Te neim̄n h̄r nat̄p enum me God H̄m̄n Yaaik, God ap kakisak menmen enum h̄r nat̄p in o maaain. H̄r nan̄t wit k̄rak yaaik au.

H̄m me nu enum mari mine n̄kim m̄ram enum

(Lu 6:43-45)

33 **“Nu mei h̄ram yaaim te h̄ram mamri mamine n̄kim m̄ram yaaim. Nu mei enum te h̄ram mamri mamine n̄kim m̄ram enum. M̄t n̄r nu n̄kim m̄ram h̄r nat̄p, ‘Nu im h̄ram yaaim’, o au en, h̄r nat̄p, ‘Nu im h̄ram enum mesine’.*

34 *Yi m̄t enun n̄kerek ne manpen Seten. Yi ap eit̄p h̄m ham yaaim eȳntar yi m̄t enun. M̄t nat̄p h̄m nises menmen mekre han k̄r.

35 M̄tik yaaik kat̄p menmen yaaim kentar han k̄rak yaaik. M̄tik enuk kat̄p menmen enum kentar han k̄rak enuk.

36 Hi hetpi menmen im hentar maaain w̄i kerek God skelim yi m̄t, h̄rak kakit̄hi me menmen enum miut̄p miut̄p n̄paa yi yetpim.

37 Maaain God kakit̄hi me menmen miut̄p miut̄p yi n̄paa yetpim. Te h̄m mi h̄remes maaain mamteik̄n God yi ȳre m̄t yaaain o au enun.”

M̄t han nit̄iwek̄hi h̄rak k̄riak menmen kakteik̄nor God keriuwetek kan kekepik k̄riak menmen yaaim n̄paa m̄t n̄rem au

(Mk 8:11-12; Lu 11:29-32)

38 *H̄rak kat̄p epei au, m̄t han ne Skraip, kerek nin̄n nertei h̄m me Moses nat̄p m̄t em, h̄r netike m̄t ne Farisi, kerek han kitet h̄r nin̄n m̄t han nises h̄m me Moses, h̄r nat̄p nar ik: *“M̄tik Iuwe, haiu hanhan ti h̄rekes eriak menmen yaaim n̄paa m̄t ap n̄riakem au.”*

39 *Te Jisas ketpor kar ik: *“Yi m̄t miyap̄r kerek yitauhi hi ariak menmen yaaim n̄paa m̄t ap n̄riakem, yi m̄t miyap̄r enun ap yises God au. Hi ap ateikni menmen yi yitauhiyem au. Hi ateikni menmen h̄ram mei me m̄tik profet Jona n̄paa kau t̄ keremem.*

40 *N̄paa saauk w̄isenuk ke wan eik kekes Jona h̄rak kekere tu k̄rak ere w̄i wikak. Te hi M̄tik kerek M̄tik Iuwe keriuweta hi han in, hi hahu akre hei eh̄t n̄m̄n ere w̄i wikak.

* 12:28 Ap 10:38; 1Jo 3:8 * 12:29 Ais 49:24; 1Jo 4:4 * 12:30 Mk 9:40; Lu 9:50 * 12:31 1Ti 1:13; Hi 6:4-6, 10:26 * 12:33 Mt 7:16-20 * 12:34 Mt 3:7, 15:18, 23:33; Lu 3:7 * 12:38 Mt 16:1; Lu 11:16; Jo 6:30; 1Ko 1:22 * 12:39 Mt 16:4 * 12:40 Jna 1:17

41 *Maain wɨ God skelim yi mɨt, mɨt nɨpaa nau neit Nineva nanɨrp nantike mɨt nau tɨ in. Hɨr nanɨrp nantike mɨt in hɨr nantɨp, 'Yi mɨt enun.' Hɨr nantɨp nanɨr ik nanɨntar nɨpaa Jona katɨp mɨt en hɨm me God te hɨr neweikɨn sip newet menmen enun nises hɨm me God. Mɨtɨk Iuwe kinɨn Jona hɨrak kau in te yi ap yeweikɨn sip yewet menmen enun au.

42 *Maain wɨ God skelim yi mɨt, mɨte iuwe kwin hɨre nɨpaa naanmɨpre mɨt nau wit Siba, hɨre wawɨrp wautike mɨt miyapɨr nau tɨ in. Hɨre wawɨrp wautike mɨt miyapɨr nau tɨ in ek hɨre wautɨp, 'Yi mɨt miyapɨr enun.' Hɨre wautɨp menmen im wawɨntar nɨpaa hɨre wɨnaaiwɨr wit kɨre wen hit nokim (o yanɨmɨn) te wemtau hɨm yaaim mɨtɨk iuwe King Solomon ketpim. Mɨtɨk Iuwe kinɨn King Solomon hɨrak kau in te yi ap yeweikɨn sip yewet menmen enun yemtau hɨm mɨrak au.

Hɨm me herwe enuk nɨpaa kɨnaaiwɨr mɨtɨk hɨrak pike kan
(Lu 11:24-26)

43 "Wɨ kerek herwe enuk kenke kɨnaaiwɨr mɨtɨk, hɨrak kepno ein ein kerekir wit tɨpar aurek, hɨrak kɨnkatɨn wit hak te hɨrak kakwi. Hɨrak kɨnkɨtnɨwek kɨnkɨtnɨwek hɨrak ap kɨnapɨnek au.

44 Te hɨrak han kitet kar ik: 'Hi ap hɨnapɨn wit yaaik au, te hi pɨke eno wit kai kerek nɨpaa hi hewik.' Hɨrak pɨke kepno wit kɨrak, hɨrak kɨr wɨnak herwe keiyak kɨwik au. Hɨrak yaaik kɨre mɨtɨk keripep waniu yaaim.

45 *Hɨrak kɨrek epei au, hɨrak ken kɨnkatɨn herwe enun mar hispɨnak wik (7) minɨnek. Epei au, hɨrak ketikeri nanɨno wɨnak eik e nanu nanɨt. Nɨpaa mɨtɨk hɨrak herwe kewik han enuk kike, te in ek hɨram herwe mamɨwaank han kɨrak enuk. Menmen mamɨr im mamnen mamnep mɨt nau tɨ im."

Jisas miye pɨrak wetike kikrek nɨrak nanɨno nanɨrek
(Mk 3:31-35; Lu 2:19-21)

46 *Jisas wen katɨp mɨt menmen mɨrak, te miye pɨrak wetike kikrek nɨrak nan nanɨrek. Hɨr nerp witeik hanhan netpɨwek menmen.

47 Hɨr nerp en, mɨt han nerp en netpɨwek nar ik: "Emtewek. Miye wetike kikrek nit nan nanrit nanɨtput menmen."

48 Jisas kewenɨwekhi katɨp, "Peimɨn hɨre miye pai. Neimɨn hɨr nɨre kikrek nai?"

49 Hɨrak kesiuwe mɨt nɨrak disaipel his hɨrak katɨp, "Eiyɨri. Mɨt miyapɨr in hɨr nɨre miyerer nai netike kikrek nai.

50 *Neimɨn hɨr nises menmen Haai kai keit wit kɨrak hɨrak hanhan hɨr nanisesim, hɨr nɨre kikrek nai, yenterer nai o miye pai."

13

Hɨm me mɨtɨk kamɨr nɨkim mekre ni
(Mk 4:1-9; Lu 8:4-8)

1 Me wɨ im keremem, Jisas kɨnaaiwɨr wɨnak ketpaan ken wit eik ken kau menep wan eik.

2 *Hɨrak kau en, mɨt miyapɨr yapɨrwe nererik menep menep nersɨs Jisas. Te hɨrak kɨniu ken kekke bot kau en, hɨr mɨt miyapɨr nerp تنهاان nau pɨn eik.

3 Jisas ketpor menmen yapɨrwe me tok piksa mar im. Hɨrak katɨp: "Mɨtɨk hak ken kamɨr nu nɨkim mekre ni mɨrak.

* 12:41 Jna 3:5 * 12:42 1Kin 10:1-10; Mt 12:6 * 12:45 2Pi 2:20 * 12:46 Mt 13:55 * 12:50
Jo 15:14; Ro 8:29 * 13:2 Lu 5:1-3

⁴ Te mītik kewīrem mau ni, nīkim ham menke mīwaai yayiwe kerek wit yaain te hore man maam.

⁵ Yehes ham menke mentar nan kerek ap tī mei iuwe menterim em, te hīram mewo wasenum mentar tī kike kentar nan.

⁶ Wepni kan kīr kenterim te hīram ap mewīr nekenik men tī eik au. Hīram me weiwei te maa meit.

⁷ Nīkim ham menke mīwaai waai kerek tīktīk mewim em, te waai keremem tīktīk mewim em mīniu mīwapīn em. Te hīram mewo werék werék ap mari au.

⁸ Nīkim ham menke mīwaai tī yaaik nīpaa mītik kewenek te hīram mewo mari yaaim. Ham mari 100, ham mari 60, ham mari 30.

⁹ Mīt miyapīr kerek nemtau hīm mai hīr han ekitetim werék werék!”

Jisas kewepyapīr kenmak te hīrak katīp mīt miyapīr menmen keriuwe tok piksa

(Mk 4:10-12; Lu 8:9-10)

¹⁰ Hīrak ketpor epei au, mīt disaipel nan nitehi Jisas, “Ti henmak ti hetpor hīm tok piksa?”

¹¹ *Jisas ketpor, “God epei keteikni menmen hīrak kakrīakem te kakīnīn naanmīpre yi mīt. Hīrak keteikni yarkeik te yi eire nīkerek nīrak yi eiyisesik. Te mīt in en au.

¹² *Mīt han kerek netenen menmen ham me God, hīrak kakwetīr meiyam yapīrwe te hīr nantīwem yapīrwe. Te mīt han kerek ap netenen menmen iuwe nīnapen hīm mīrak, menmen kike hīr epei netenenim mamīwaank mamīt.

¹³ *Hi hetpor menmen meriuwe tok piksa hentar hīr nīr menmen te hīr ap nertei menmen. Hīr nīkīp memtau, te hīr ap nertei menmen hi hetpim werék werék au.

¹⁴ *Hīm ham nīpaa mītik profet Aisaia ketpim hīrak kewisim mau tīwei hīram epei man mentar menmen mīt miyapīr in hīr nīrīakem. Hīram matīp:

‘Yi yayīmtau hīm yeteipim yeteipim te yi yayīrtei menmen werék werék au. Yi yayīr menmen yaiteipim yaiteipim te yi yayīr menmen werék werék au.

¹⁵ Hīr nanīrem werék werék au nentar han ke mīt miyapīr in en epei au ketaritari, hīr nemesīs nīkīp mīr epei au nīnapen nanīmtau hīm. Te hīr nīnapīpī nanamīr kīr ap nīr menmen hi hīrīakem. Hīr ap nīrīak menmen im te hīr nanīr menmen hi hīrīakem nemtau menmen mai werék werék, han kīr enīsīsa te hi akepi hīr enīre yaain.’

¹⁶ *“Te yi han yaaik eiyu. Nanamīr ki epei kīr menmen werék werék. Nīkīp mi epei memtau menmen werék werék.

¹⁷ Hi hetpi menmen werék werék. Mīt profet yapīrwe netike mīt yaain nīpaa hanhan nanīr menmen yi epei yīra hi hīrīakem, te hīr ap nīrem au. Hīr hanhan nanīmtau menmen yi epei yemtau hi hetpim te hīr ap nemtewem. Au, hīr epei naa.

Jisas kewepyapīr hīm mīrak me mītīk kamīr rais nīkim

(Mk 4:13-20; Lu 8:11-15)

¹⁸ “Yi eiyīmtau hīr o as me tok piksa me mītīk kewīr rais nīkim mīram mau ni.

* **13:11** 1Ko 4:1 * **13:12** Mt 25:29; Mk 4:25; Lu 8:18, 19:29 * **13:13** Diu 29:4 * **13:14** Ais 6:9-10; Jo 12:40; Ap 28:26-27 * **13:16** Lu 10:23-24

19 Mít yapirwe nemtau him me God kakin+n naanm+pre mít te hir ap nerteiyem werek werek au, hir nire n+kim m+waai yayiwe. Maain Seten kaknen kak+kre han k+ir kakk+ir him kerek epei God kewisim mekreerek.

20 N+kim ham m+inat+n m+waai t+ kike mentar nan, im em h+ram m+re mít han wasenum nemtewem han yaaik neriuwerem.

21 Te hir nire n+kim keremem ap mine nekenik men t+ eik au te mamu kike. Maain h+ram p+ke mami. Mar im em te mít neiyan nemtau him me God nisesim. Maain kike mít han neneri nerekyor enum nentar hir nisesim, te hir wasenum neweik+n sip newet+wem.

22 *N+kim ham menke mekre waai kerek enum t+kt+ik mewim em, h+ram m+re mít nemtau him im te menmen enum me t+ ik ek metike pewek hir hanhanem h+ram min+n him me God. Mít nar ik ek ap te nan+r+ak menmen yaaim nanises God werek werek au.

23 N+kim menke mekre t+ yaaik h+ram mar ke mít nertei him me God nemi mekre han k+ir. Te h+ram mine wit mari yehes yapirwe, ham mar 100, ham mar 60, ham mar 30, te hir n+r+ak menmen yaaim yapirwe.”

Jisas katip him tok piksa me yenkis enum mente mau ni

24 Jisas ketpor him tok piksa ham. Hirak katip: “Menmen God k+ir+akem h+ram m+re mít+ik hak kew+ir wit n+kim mitet ni m+rak.

25 Maain w+taan mít miyap+ir n+waai, mít+ik enuk k+rak kepan kan kew+ir yenkis yehes m+ram enum mitet ni kerek hirak epei kew+ir wit n+kim mewi en, te h+rak ken.

26 Maain wit kerek hir epei new+rem em mau ni eim m+re iuwe mamine n+kim, te hir n+r yenkis enum keremem metikerem.

27 Mít n+r+ak menmen me mít+ik iuwe hir nen netp+wek nar ik: ‘Mít+ik iuwe ti nepei ham+r wit yehes mekre ni mít im e. Ti ham+r menmen yaaim te menmen im enum meke nein man te h+ram mewo in?’

28 Hirak kewenhi ketpor, ‘Mít+ik hak enuk kepan kan kam+r menmen enum mekre n+m+n me menmen yaaim.’ Hir nit+wekhi, ‘Ti hanhan haiu emno emketetim?’

29 Te hirak keweni ketpor, ‘Hi h+naain yi eiketetim emnop+n. Yi yaiket menmen yaaim mantikerem. Au em+!’

30 *Yi eiwis+em emu ere maain h+ram emi. Te hi et+ip mít kerek nanremir nan+r ik: ‘Yi eiysin+in eiremir menmen enum eisenkekim emriuwe waai. Maain haiu mam+siyem. Yi eiremir menmen enum epei au, te yi eino eiremir n+kim yaaim eiwis+em em+kre w+nak kai.’ ”

*Jisas katip him me nu mastet n+kim m+ram metike yis
(Mk 4:30-32; Lu 13:18-21)*

31 Jisas ketpor him tok piksa hirak katip, “Menmen God k+ir+akem h+ram m+re nu mastet n+kim m+ram. Mít+ik hak ket+wem kam+r mau ni m+rak.

32 Nu mastet n+kim h+ram ap iuwe mar ke n+kim me menmen ham em. Au, h+ram kike enum. Te maain h+ram mau ni mamniu mamre iuwe mamin+n menmen kerek mau ni em, h+ram mamre nu te hore mamnen mamwis yaank mamu heneik m+ram. Mar im mít in kerek nises him mai hir n+re niut+ip niut+ip. Te maain hir nan+re yapirwe.”

33 Jisas p+ke ketpor him ham. Hirak katip, “Menmen God k+ir+akem h+ram m+re yis m+te weiy+em wen wenipem metike flaua weweiknenim mekre sar mau him ere h+ram nap m+nanem m+niu wisenum.”

Jisas katip mit keriuwe him tok piksa keremem

(Mk 4:33-34)

³⁴ Jisas katip mit miyapir menmen yapirwe keriuwe him mire tok piksa. Hirak ap ketpor him meiyam au. Hirak ketpor tok piksa keremem.

³⁵ *Hirak katip kar ik te menmen nipaa mitik profet ketpim kewisim mau tiwei, hiram mamnen mamir ke nipaa hirak ketpim. Him im hiram matip, "Hi awep him atip mit tok piksa. Hi atip menmen nipaa hi God hirak ti ere in mit ap nerteiyem au."

Jisas kewepyapir tok piksa me yenkis enum katip mit disaipel narak em

³⁶ Jisas katip mit miyapir menmen epei au, hirak kinaaiwir mit miyapir hirak kinik ken winak. Hirak kinik ken winak, mit narak disaipel nan nitiwekhi, "Ti etpei werek menmen me yehes enum mekre ni."

³⁷ Jisas kewenhi ketpor, "Mitik kerek kamir yehes yaaim mekre ni hirak hi kerekek. Mitik luwe God keriuweta hi han ti ik.

³⁸ *Ni eim hiram ti ik ek. Yehes yaaim hiram mire mit miyapir nises him me God. Yehes enum hiram mire mit miyapir nises him me Seten.

³⁹ Mitik enuk kepan kerek kamir yehes enum hirak Seten. Wi mit hir nan newen yehes hiram mire wi God skelim mit. Mit kerek nen newen yehes hir ensel.

⁴⁰ *Mamir ke mit neit yehes enum nesenkekim neiyim nan newirem mekre si, te maain wi menmen mamnen mamir im God skelim yi mit.

⁴¹ *Te hi Mitik ke wit ke Mitik luwe hi asiuwe mit ensel nai nanino nanrer wit wit me ti kerek hi naanmampre mit miyapir hir naninke menmen enum mari han ke mit en. Hir naninke menmen enum metike mit han kerek hirak menmen enum. Te hi enkerem emnopin emkeipin wit kerek Mitik luwe naanmiprewem.

⁴² *Te hir nanwir mit miyapir enun nanino nanikre si kerek hir naninepip nanineknen yehes mir.

⁴³ *Me wi im mit miyapir kerek yaain en nanu wit yaaik God kakwetir menmen mirak iuwe kakikepi te hir nanir nanre wepni nanit wit kirak. Mit neimin nemtau him mai hir han ekitetim!

Him tok piksa me mitik kinkatin bokis pewek mekrerem misawin mekre ti

⁴⁴ *"Menmen me God hiram yaaim mire okis pewek mekrerem mit nipaa hir mit nisawinem mekre ni ham. Maain mitik hak kiutip kinapinem, hirak pike kisawinem mekre hei, hirak han yaaik, te hirak ken keit menmen mirak yapirwe keiyim ken kesiuwerem men mit, hirak keit nan mererim, hirak keiyim ken kewirem keiyim katin ni keremem.

Him tok piksa me mitik kir pewek winak yaaik

⁴⁵ "Menmen me God hiram yaaim mire mitik hak kerek kinkatin pewek winak hirak kinkatin kerek yaaim yaaim em, keiyim ken kesiuwerem men mit te kakit moni mamrerim.

⁴⁶ Hirak kir pewek winak kerek yaaik ek, te hirak ken kesiuwe menmen mirak keiyim ken kesiuwerem men mit, hirak keit moni mererim, hirak keiyim ken kewirem keit winak yaaik kerekek.

Him tok piksa me hepin

* **13:35** Sam 78:2 * **13:38** 1Ko 3:9; 1Jo 3:10 * **13:40** Mt 7:19; Jo 15:6 * **13:41** Mt 24:31, 25:31-46; Mk 13:27 * **13:42** Mt 8:12 * **13:43** Dan 12:3 * **13:44** Mt 19:29; Lu 14:33; Fl 3:7

47 **“Menmen God kɪriakem hɪram mɪre hepin mɪt hɪr newɪrem mekre wan neiyɪm nanri saauk metike menmen ham yapɪrwe.*

48 *Hepin kenempet keriuwerem, te hɪr neriyaam man mɪwaai pɪn eik. Te hɪr nau nekorɪrem newis saauk yaaim em mekre tɪkenup ham, enum em hɪr newɪrem men.*

49 *Me wɪ kerek maain God skelim mɪt ne tɪ ik ek, hɪram mampar ik. Mɪt ensel ne God nanɪnen nanɪnke mɪt enun kerek nises menmen enum me nɪmɪn me mɪt yaain nises menmen yaaim.*

50 **Te hɪr nanwɪri nanɪno nanɪkre si iuwe. Me si im em hɪr nanɪnepɪp nankɪt nanɪneknen yehes mɪr naneitayen.”*

Hɪm me mɪtɪk keit menmen yaaim wen petep, metike menmen enum tokim.

51 *Te Jisas kitorhi, “Yi yertei hɪm yapɪrwe hi epei hetpiyem?” Hɪr newenhi natɪp Jisas, “Kai luwe, haiu merteiyem.”*

52 *Te Jisas ketpor, “Mar keremem te mɪt skraip kerek nertei hɪm me Moses natɪp mɪt em, hɪr epei nertei hɪm hi hewepyapɪrem, hɪr nɪre mɪtɪk haai ke wɪnak iuwe. Hɪrak ken kɪnɪk wɪnak kɪrak kekin menmen yaaim petep metike menmen enum tokim keiyɪm kan kɪkaap mɪt kewetɪrem. Hɪr newepyapɪr hɪm me God nɪpaa hɪrak katɪp mɪt profet em metike hɪm mai yaaim.”*

*Hɪr mɪt ne Nasaret neweikɪn sip newet Jisas
(Mk 6:1-6; Lu 4:16-30)*

53 **Jisas katɪp hɪm tok piksa im epei au, hɪrak kɪnaaiwɪr wit ik ken.*

54 **Hɪrak pɪke ken wit kɪrak eik ken katɪp mɪt hɪm me God kekre wɪnak kerek hɪr nererik nekine hɪm me Moses neitai en. Hɪrak ketpor werek te hɪr nekrit nehɪnhɪn natɪp, “Keimɪn ketpɪwek hɪm yaaim hɪrak ketpeiyem? Keimɪn kekepiɪk te hɪrak kɪriak menmen yaaim kɪkaap mɪt keriuwerem kepɪr herwe kɪriak mɪt kerek nɪnap hɪr nɪre yaain? Hɪrak mɪtɪk weinɪk kar ke haiu mɪt in.*

55 **Mɪtɪk ik ek nɪkan ke mɪtɪk kerek kime wɪnak kerekek. Maria hɪre miye pɪrak kerepɪp. Jems ketike Josep, Saimon Judas hɪr kɪkrek nɪrak keriyen.*

56 *Yenterer nɪrak hɪr nau netikewai. Menmen yapɪrwe im em hɪrak ketɪwem meke nein man?”*

57 **Hɪr natɪp narik te han kɪr enuk neriuwerek hɪr neweikɪn sip newetɪwek nentar hɪr ap nertei karkeik te hɪrak kɪriak menmen im yaaim. (Hɪr han kitet hɪrak mɪtɪk kerekek. Mɪtɪk luwe au.) Te Jisas ketpor, “Mɪt profet niuk mɪr iuwe mau merer wit wit, te mɪt neit wit kɪrak netike mɪt ne weiwɪk mɪrak, hɪr ap han kitet hɪrak iuwe au.”*

58 *Hɪrak ap kɪriak menmen yapɪrwe kɪkaap mɪt his hɪt enum metike menmen ham keit wit eik ek kentar hɪr ap han kitet hɪrak mɪtɪk kerek God keriuwetek kan au.*

14

*Jon kerek kɪkɪr mɪt neriuwe tɪpar epei kaa
(Mk 6:14-29; Lu 3:19-20, 9:7-9)*

1 *Me wɪ im, mɪtɪk iuwe gavman Herot ke provins Galili kemtau menmen Jisas kɪriakem.*

* 13:47 Mt 22:9-10 * 13:50 Mt 13:42; Lu 13:28 * 13:53 Mt 7:28 * 13:54 Jo 7:15 * 13:55 Lu 3:23; Jo 6:42 * 13:57 Jo 4:44

2 Te mitik Herot katip mit kerek nriak menmen mirak, “Hi han kitet ik hirak mitik Jon kerek kikir mit neriuwe tpar em. Hirak kaa te in ek hirak pike kekrit te menmen wisenum manpenum mau his mirak, te hirak kirak menmen yaaim im.

3-4 ** Nipaa Jon katip Herot, “Ti heit mite ip ep. Menmen im e hiram ap yaaim au.” Te Herot han enuk ketenen Jon kesenekik keriuwe sen ain kewisik kekre winak enuk kentar Herot epei keit Herodias, mite pe Filip, Herot nikik kirak.

5* Herot hanhan kaknep Jon kaki, te hirak kinaain mit miyapir. Hir han kitet Jon hirak mitik profet ke God.

6 Maain wi ham miutip, mit han nen nau netike Herot han kitet wi kerek nipaa miye winaak ek. Me wi im niki pe Herodias wirire wen werp namin ke hir mit. Te herot hanhanep wisenum.

7 Hirak hanhanep wisenum te hirak katip mite kerepew kar ik: “Hi hetput werek. Menmen ti hanhan ehitauihyem, hi ewetitem.”

8 Miye pe niki ip ep watip niki pire weriuwe him, te hire watip, “Ti erekir teruk ke Jon kerek kikir mit en ewisik ekikre tikenuw eiyik enen ewetewek in ek, te hi hertei hirak kaa.”

9 Hire watip war ik, te mitik iuwe eik ek hirak han enuk. Hirak kinapen kakrekrywekem te hirak yink enuk kentar mit nau naam menmen netikerek nemtau menmen hirak ketpwerem. Te hirak katip mit narak enwetawe menmen im emnen.

10* Herot keriuwet mitik ken winak enuk te hir mit en nerekir teruk ke Jon neit ein te timir kewen kekew.

11 Epei au, hir neit paan kirak kekere tikenuw neiyik nan newet niki ep ek. Hire wetiwewek epei au, hire weiyik wen wewet miye pire rek.

12 Mit disaipel ne Jon nerteiyek, hir nan neit herwe yink kirak neiyik nen newisik kekere hei. Hir newisik epei au, hir nen natip Jisas menmen enum mit nriak Jon em.

*Jisas kewet mit nar 5,000 menmen hir naam
(Mk 6:30-44; Lu 9:10-17; Jo 6:1-13)*

13 Jisas kemtau him me mir hir nenep Jon keremem, hirak kehin kinu ken kekere bot kerekir wan ken wit weinik kerek mit ap newi au. Te mit yapirwe nemtau Jisas ken, hir neke ti ninaaiwir wit kir nisesik nen.

14* Jisas epei kau bot keiyik ken ere epei kiun wit kerek hirak hanhan kakno. Hirak kinaaiwir bot kenke ken ti, hirak kir mit miyapir yapirwe nisesik nan. Te hirak han tewenini kikaap mit han kerek ninar, his hit enum em.

15 Hinkewi epei man, te mit disaipel narak nan natip Jisas, “Wit ik ek enuk weinik ap mit newik. Te wi epei men witaan kaknen. Ti eriuwet mit miyapir yapirwe nanino enrer wit wit kerek menep ek te hir hiras enwir pewek enit menmen mir nanim.”

16 Jisas ketpor, “Haiu ap te mamriuweteni enino au emit. Yi eiwetir menmen enim me yi hiras.”

17 Hir neweniwekhi netpwek, “Haiu ap metenen menmen mei yapirwe au. Haiu meit bret hispinak (5), sauk wiketerem im em keremem.”

18 Jisas katip, “Eilkinim eiyim einen in.”

19* Hirak katip mit miyapir yapirwe nau yenkis nau ti. Epei au, hirak kekin bret hispinak (5) keremem metike sauk wiketerem hirak kirkam

* 14:3-4 Mt 11:2 * 14:3-4 Lev 18:16, 20:21 * 14:5 Mt 21:26 * 14:10 Mt 17:12 * 14:14 Mt

naan men niu nepni eim, h̄irak kitehi God kat̄ip h̄irak han yaaik keriuwe menmen im. Epei au, h̄irak kewep bret keremem h̄irak kewet m̄it disaipel n̄irak em, te h̄ir neweikn̄im newet m̄it miyap̄ir yap̄irwe rem.

20 *H̄ir naam nen nen ere tu iuwe. Te h̄ir disaipel neit yinam kerek epei naam em nemi mekre wapnake ere wapnake hiswiyen wik (12) menemp̄it̄ meriuwerem.

21 H̄ir m̄it kerek naam menmen h̄ir yap̄irwe nar 5,000 m̄it. H̄ir ap newenhis m̄iyap̄ir netike n̄ikerek nau netikeri au.

*Jisas kitet wan keke niu ken
(Mk 6:45-52; Jo 6:15-21)*

22 Jisas kewt̄ir menmen epei au, h̄irak kat̄ip m̄it n̄irak disaipel neh̄in n̄iniu nen nekre bot nanin̄in nan̄ino wan p̄inak ein te h̄irak kaku kakriuwet m̄it miyap̄ir yap̄irwe nan̄ino. Epei au, h̄irak kakisesi.

23 *Jisas keriuweti nen te h̄irak h̄irekes k̄iniu m̄iniu (o neiȳip) ken kakitehi God menmen. Nepei h̄inkew̄i kakre w̄itaan h̄irak kiut̄ip kerekek kepu.

24 Bot h̄irak epei ken wan n̄im̄iniuwe eik, te n̄ime m̄iniu meke bot paan k̄irak te wan s̄ir m̄iniu mamuwer bot.

25 Epei menep wanewik h̄iram wen toto, Jisas keriuwe h̄it m̄irak keke niu kitet wan ken kak̄ir m̄it n̄irak disaipel.

26 *H̄ir n̄irek keriuwe h̄it m̄irak keke niu kitet wan te h̄ir neperper, h̄ir nat̄ip, “H̄irak herwe.” Te h̄ir nenep̄ip nen̄ine h̄im iuwe.

27 Wasenum Jisas ken̄ne ketpor, “Yi ap einapen. Yi einak̄in tokim. Hi kerekek han. Hi ap herwe auyel!”

28 Pita kewenhi ketp̄iwek kar ik: “Kaiu Iuwe, ti h̄irekes te ti etpo hi eriuwe h̄it mai eitet wan anen arit.”

29 *Jisas kat̄ip, “Ti enen.” Te Pita k̄inaaiw̄ir bot keriuwe h̄it m̄irak kitet wan ken kak̄ir Jisas.

30 Pita k̄ir n̄ime m̄iniu te h̄irak k̄inapen, h̄irak kaknat̄in kakno kak̄im t̄ipar kak̄kre wan. Te h̄irak ken̄ne, “Kaiu Iuwe ekepa!”

31 *Wasenum Jisas kewis his ketenen Pita, h̄irak ketp̄iwek, “Ti ap han kiteta hi Iuwe au? Ti henmak te ti heit han wik wik?”

32 *Nepei au, h̄irak̄it wiketeret t̄iniu tau bot te n̄ime maa meit.

33 *H̄ir m̄it kerek nau bot en n̄ir menmen im, h̄ir newen̄ipi Jisas nat̄ip, “Haiu mertei werek ti N̄ikan ke God.”

*Jisas k̄ikaap m̄it miyap̄ir n̄inap neit Genesaret
(Mk 6:53-56)*

34 H̄ir epei nerekir wan nen p̄inak ein niun t̄i ke Genesaret.

35 H̄ir m̄it ne wit ik ek h̄ir nertei h̄irak Jisas te h̄ir nesiuwe h̄im men merer wit wit kerek menep menep ek, h̄ir neithis m̄it kerek n̄inap ek neri nan.

36 *H̄ir neri nen epei au, h̄ir n̄inap nat̄ip h̄im iuwe nit̄iwekhi h̄irak ekwisi h̄ir h̄iras enwis his entenen ȳink k̄irak o laplap h̄ir m̄irak. H̄ir m̄it miyap̄ir kerek newis his netenen laplap h̄ir m̄iram netike m̄it netenen ȳink k̄irak, h̄ir yap̄irwe n̄ire yaain.

* 14:20 2Kin 4:44 * 14:23 Lu 6:12, 9:28 * 14:26 Lu 24:37 * 14:29 Jo 21:7 * 14:31 Mt 8:26
* 14:32 Mk 4:39 * 14:33 Mt 27:54; Jo 1:49 * 14:36 Mt 9:20-21; Mk 5:27-28; Lu 8:44

15

*Him lo me God hiram minin him me maamrer
(Mk 7:1-13)*

¹ Hirak Jisas wen kepu wit Genesaret, mit han ne farisi netike mit skraip kerek ninin nertei him me Moses natip mit em, hir ninaaiwir Jerusalem nan hir Jisas nit>wekhi menmen.

² *Hir natip, “Nenmak te hir mit disaipel nit nriak menmen ap nises menmen kerek nipaa maamrer naiti nriakem? Hir nanim menmen hir ninin nekemyet his. Te mit disaipel nit au.”

³ Jisas kewenhi ketpor, “Yenmak te yi ap yises menmen me God te yi yises him nipaa mit kerek yi yisesi hir newetiyem netpiyem a?”

⁴ *Nipaa God katip, ‘Yi eiyimtau him me miye haai ni te maain yi naanmampri. Mitik kerek katip enum ke menmen miye haai narak, yi mit eikip kaki.’

⁵ Te yi yises him im au. Yi yatip, ‘Mitik keiyak ketenen pewek o menmen kakikaap miye haai narak, te hirak katip miye haai, “Hi epei hehimtan im em te hi ewet God em. Hi ap naanempri eriuwerem au.”’

⁶ Yi yatip hiram werek hirak ap ekikaap miye haai narak neriuwerem au.’ Me menmen mar im yi yerekir him me God yeriuwe him ham me maamrer ni yi yisesim.

⁷ Yi mit enun yemipin. Mitik profet Aisaia nipaa kehimteni werek me wi hirak katip him me God kar ik. Hirak katip,

⁸ *‘Mit in en hir hanhan newenipi niuk mai neriuwe him mir, te han kir au nisisa werek werek au.’

⁹ Menmen hir netpim newenipi niuk mai neriuwerem hiram au enum menmen weinim. Menmen hir natip mit hir enisesim hiram ap him mai au. Him mir weinim.’ ”

*Menmen enum miriak han ke mitik enuk
(Mk 7:14-23)*

¹⁰ Jisas ketpor epei au, hirak kenine mit miyapir nan nirek, hirak ketpor, “Yi eiyirteiyem han ekitetim werek werek!

¹¹ *Menmen kerek mit hir nanim menip God katip hir mit enun au. Menmen mit netpim hiram menip God katip hir mit enun.”

¹² Hirak ketpor nepei au, mit narak disaipel nan natip Jisas, “Ti hertei mit ne Farisi nemtau him ti hetpim em te hir han enuk neperper?”

¹³ *Jisas kewenhi katip, “Haai kai kau wit kirak Heven hirak menmen mirak mau ni. Menmen kerek hirak ap kamir au, hiram mewo weinim, maain hirak kakiketim mamriuwe nekenik miram mamno.

¹⁴ *Yi eiwisi enu en. Hir nire mit nanamir enuk toto, te hir nanteikin mit han kerek nanamir toto en yayiwe hir enisesim te hir nanir God. Te nanamir toto kakteikin mitik hak nanamir toto yayiwe, hirakit wiketeret tatinkewin tatikre wi.”

¹⁵ Pita kewenhi katip Jisas, “Ti ewepyapir him me tok piksa, te haiu emimtwewem.”

¹⁶⁻¹⁷ Jisas katip, “Yi ap han kewi au a? Yi yire mit han en a? Yi ap yertei tenmen kerek mitik hirak kewisim mekre him hiram men mekre nipi tiwaak te maain hirak kakno kaknerem mamikre hei?”

* 15:2 Lu 11:38 * 15:4 Eks 20:12, 21:17; Diu 5:16 * 15:8 Ais 29:13 * 15:11 Mt 12:34 * 15:13

Jo 15:2 * 15:14 Mt 23:16, 24; Lu 6:39; Ro 2:19

18 *Te menmen mekre han ke mît, maain hîr netpim, im hîram menip God katîp mît hîr enun.

19 *Menmen kerek metpaan meke han ke mîtik hîram mar im: han kitet menmen enun, kenep mît naa, kari miyapîr his kewenem, kekintîp menmen, kewenim hîm, katîp kenip mîtik hak yînk enuk.

20 Menmen im em hîram menip God katîp mîtik ik hîrak enuk. Mîtik ap kekemyet his wen au, te hîrak kakîm menmen, hîram ap te mamnip God kaktîp mîtik kar ik hîrak enuk au.”

*Mite pe Kenan hire wises hîm me Jisas werek werek
(Mk 7:24-30)*

21 Jisas kînaaiwîr wit Genesaret te hîrak ken ti ke wit Taia ketike Saidon.

22 Mîte hap pe Kenan kerek wau wit eik kerekek, hîre wan weninîwek hîm iuwe wetpîwek, “Mîtik luwe ti Nepenyek ke Devit, ti han etwenîna. Herwe enum mewaank nîki pai.”

23 Te Jisas ap kewenhi ketpîwe menmei au. Hîr mît disaipel nan nîrek netpîwek, “Mîte ip ep hîre wenîne wenîne wisesai wan. Ti ekepiye te hîre wauno.”

24 *Jisas ketpor, “Au, God keriuweta te hi han hîkaap mît kerek ne weiwîk miutîp me Isrel, hîr nîre sipsip nîsawîn neit yaank. Mît han au.”

25 Hîrak katîp epei au, mîte kerepew pan wewen ninîp werp hît me Jisas watîp, “Kai luwe, ti ekepa.”

26 Jisas ketpîwe tok piksa kar ik: “Hîram enun te haiu mamkin menmen me nîkerek mamwîrem mamno mamwet nepere rem, hîram mamîm.”

27 Mîte watîp, “Kai luwe, ti hatîp werek. Haiu enun mîre nepere. Te nepere hîram mekorîr menmen kerek miye haai nîr naam hîram mînatîn mîwaai yeno kerek hîr naam menmen menterim.”

28 *Hîre watîp war ik te Jisas ketpîwe, “Mîte ti eises hîm me God werek werek. Menmen ti hanhan em hîram mamnen.” Hîrak katîp epei au, waswas mîte nîki pîre hîre wîre yaaip.

Jisas kîkaap mît yapîrwe nîre yaain

29 *In ek Jisas kînaaiwîr Taia ketike Saidon te hîrak ken kitet menep wan ke Galili. Hîrak ken kîniu mîniu (o neiyîp) ken kau nu ein.

30 Mît miyapîr yapîrwe nan nererik nîrek, hîr neithis mît kerek hît enun o han kîr enuk, hemik meweikîn, han auri netike menmen ham yapîrwe hîr neri nan nîrek. Hîr newisi nîwaai menep hît me Jisas te hîrak kerekoyem hîr nîre yaain.

31 *Hîr mît miyapîr nîr menmen im te hîr han kekrit hîr han kitetim nentar hîr nîr mît kerek han auri en natîp, hemik mîn em mîre yaaim. Mît nanamîr toto en hîr nîr ein ein werek werek. Mît kerek hît enun hîr nitet ein ein. Hîr nîr menmen im te hîr neriwenîpi God ke mît ne Isrel neriuwerem.

*Jisas kewet mît 4,000 menmen hîr naam
(Mk 8:1-10)*

32 *Jisas kekepi epei au, hîrak kenîne mît disaipel nîrak nan, hîrak katîp, “Hi hanhan heriuwe hîr mît miyapîr ein en. Wî wikak epei men hîr nau

* 15:18 Mt 12:34 * 15:19 Jen 8:21; Ga 5:19-21 * 15:24 Mt 10:6 * 15:28 Mt 8:10, 13 * 15:29 Mk 7:31 * 15:31 Mk 7:37 * 15:32 Mt 14:14-15

netikewa te h̄r menmen me nan̄m em au. Hi h̄napen esiuweri n̄npi mam̄n nan̄no te h̄r nani nan̄t̄n yayiwe.”

33 Te h̄r m̄t disaipel nat̄p Jisas, “In en ap m̄t nei newi. Te haiu mam̄t menmen mamoke nein te mamwet m̄t yap̄rwe rem te h̄r nan̄m?”

34 Jisas kitorhi, “Yi yetenen bret marmenum?” H̄r nat̄p, “Haiu metenen bret hisp̄nak wik (7), saauk kike kiut̄p kiut̄p.”

35 H̄r netp̄wek epei au, Jisas kat̄p m̄t miyap̄r h̄r nanu t̄i.

36 Jisas kekin saauk metike bret hisp̄nak wik (7), h̄rak kitehi God em kewepim kewet m̄t n̄rak disaipel em, h̄r newet m̄t yap̄rwe rem.

37 H̄r yap̄rwe naam ere tu iuwe, te h̄r neit yinam kerek m̄t ap naam te h̄r nemi mekre wapnake mar hisp̄nak wik (7).

38 H̄r m̄t naam menmen h̄r nar 4,000, te h̄r ap newenhis n̄kerek miyap̄r nau netikeri au.

39 Jisas keriuwet m̄t miyap̄r nen. H̄rak keriuweti nen, h̄rak keh̄n k̄niu kekere bot ketike m̄t n̄rak disaipel, h̄r nerekir wan nen t̄i ke m̄t nau neit Magadan.

16

*M̄t nitehi Jisas k̄riak menmen keteiknor God keriuwetek kan
(Mk 8:11-13; Lu 12:54-56)*

1 * H̄r m̄t ne Farisi netike m̄t ne Sadyusi kerek han kitet m̄t epei naa ap p̄ke nan̄krit nanu au, h̄r nan n̄r Jisas. H̄r nanmit̄wekp̄n nanri han k̄rak me ek̄riak menmen yaaim ek̄kaap m̄t ekriuwerem te h̄r nertei God keriuwetek kan.

2 Te Jisas ketpor, “H̄nkew̄ epei man yi yat̄p nepni m̄re nin̄m te teipmen h̄ram wepni yaaik.

3 Yi yekrit yat̄p, ‘Nap̄ m̄re n̄p̄iak wepni k̄re nin̄k, hauw̄ kaknen.’ Yi ȳr menmen mau nepni te yi yertei werek werek mekam mamnen. Te yi ap yertei werek werek han kitet menmen God k̄riakem me w̄ im a?

4 * Yi m̄t miyap̄r yap̄rwe enun, yi ap yises God werek werek au! Yi yitauhi hi h̄riak menmen yaaim te yi eiȳrtei God keriuweta hi han te hi ap ariak menmen te yi yaȳrem au. Hi eteikni menmen me Jona kerek n̄paa kaa kekere saauk tu m̄rak. W̄i wikak epei au, h̄rak p̄ke kekrit kau.” H̄rak ketpor epei au, h̄rak k̄naw̄iri ken.

*H̄m tok piksa me yis me Farisi netike Sadyusi
(Mk 8:14-21)*

5 H̄r m̄t disaipel nau bot nerekir wan nan̄no, te h̄r han kaa ap neit niu metikeri neiȳm nen.

6 * Jisas ketpor tok piksa kar ik: “Yi naanempre h̄ras yi einop̄n yis me Sadyusi netike m̄t ne Farisi.”

7 Te h̄r h̄ras han kitet nat̄pan nar ik: “H̄rak ketpim kent̄r haiu ap meit bret mei meiȳm man metikewai.”

8 Jisas kertei menmen h̄r netpim te h̄rak kat̄p, “Yi m̄t in en ap han kiteta hi luwe naanempri au. Yenmak te yi yat̄p haiu ap meit bret mei au?

9 * Yi ap yertei menmen werek wen au a? Te yi ap han ekitet bret mar hisp̄nak (5) m̄t nar 5,000 h̄r naam, te wapnake mar hiswiyen wik (12) yi yemi mekremerem?

10 *Te yi ap han ekitet Bret hisp+nak wik (7) kerek m+it nar 4,000 h+ir naam, te wapnake mar hisp+nak wik (7) yi yemi mekrerem a?

11 Yenmak te yi ap yertei hi ap hetpi menmen me Bret. Yi naanmamre h+iras me h+m me m+it ne Farisi netike m+it ne Sadyusi.”

12 H+irak ketpor epei au, h+ir nertei h+irak ap ketpor naanm+pre h+iras me yis me Bret au. H+irak ketpor h+ir naanm+pre h+iras h+ir ap nises h+m me Farisi netike h+m me m+it ne Sadyusi, kerek h+ir nat+ip m+it enisesim.

Pita kewepyap+ir Jisas h+irak M+it+k God keruwetek h+irak Kraisis
(Mk 8:27-30; Lu 9:18-21)

13 Maain me w+ Jisas ken t+ menep wit Sisaria Filipai h+irak kitehi m+it disaipel n+irak, “H+ir m+it miyap+ir h+ir nat+ip hi M+it+k ke wit ke M+it+k Iuwe, hi keim+n?”

14 *H+ir nat+ip, “M+it han nat+ip ti Jon kerek k+ik+r m+it neriuwe t+par. M+it han nat+ip ti profet Ilaija kerek n+paa kau ti. M+it han nat+ip ti Jeremaia o m+it+k profet hak n+paa nepu ti.”

15 Te Jisas ketpor, “Yi han kitet hi keim+n?”

16 *Saimon niuk m+irak ham Pita h+irak kewenhi ketp+wek, “Ti N+kan ke God kerek kaku kak+it tipmain tipmain enum eik. Ti M+it+k Kraisis kerek h+irak keruwetit ti anen t+ ekaap h+iru m+it etahis.”

17 *Jisas ketp+wek, “Saimon n+kan ke Jona, God han yaaik keruwit. Ap m+it+k kei ke t+ ik ek keteiknut h+m im em au. Haai kai God kau wit k+irak h+irak keteiknut menmen im.

18 *Hi hetput, ti Pita ti h+ire tein+k. Ti ekaap m+it miyap+ir yap+uwe nanises h+m mai. Te menmen ham meke Seten mamnen h+iram ap te mamin+ni au.

19 *Te maain hi ewisit ti ekreh+ir kai. Ti at+ip menmen m+it miyap+ir kerek nanises h+m mai h+ir nanriakem. Menmen ti hetpor h+iram werek h+ir nisesim. God keit wit k+irak kakt+ip h+iram yaaim. Menmen ti hetpor h+iram enum h+ir ap te nanisesim nanu t+ im, God kak+it wit k+irak kakt+ip, ti hetpor werek werek.”

20 *Jisas kat+ip m+it disaipel kew+irnak kekteni ap te enwepyap+rek ent+ip m+it han h+irak Kraisis, M+it+k kerek God keruwetek kan k+ikaap m+it ne ti.

Jisas kat+ip h+irekes kaki te p+ike kak+krit
(Mk 8:31-9:1; Lu 9:22-27)

21 Me w+ im ere maain Jisas kat+ip m+it disaipel n+irak h+irak kakno wit Jerusalem, te m+it iuwe nin+n naanm+pre m+it netike m+it iuwe ne pris, m+it nertei h+m me Moses nanreky+wek enum y+nk k+irak kak+kek h+ir nank+ip kaki. H+irak kaki kakwaai ere w+ wikak, te h+irak p+ike kak+krit.

22 H+irak ketpor epei au, Pita keithis Jisas keiy+ik ken p+n eik te h+irak kenerek kentar h+irak kat+ip h+irak kaki. H+irak ketp+wek, “Ti k+iru Iuwe kerekek taau. Menmen ti hetpim hi hanhan God ap te kakwis+m mamnen taau.”

23 Jisas keweik+n kat+ip Pita, “Seten ti eno sip kai enop+n. Ti hanhan hari han kai enuk. Ti ap han kitet menmen mar ke God han kitetim au. Ti han kitet menmen mar kerek m+it keriyen han kitetim.”

24 *H+irak ketp+wek epei au, Jisas kat+ip m+it disaipel n+irak, “M+it kerek hanhan nis+isa, h+ir enwen+n han k+ir me menmen h+ir hanhanem, te h+ir ap n+napan te nani nan+r maain hi h+iru entar nu tentarak+it.

* 16:10 Mt 15:34-38 * 16:14 Mt 14:1-2; Mk 6:14-15; Lu 9:7-8 * 16:16 Jo 6:69 * 16:17 Mt 17:5; Ga 1:15-16 * 16:18 Jo 1:42; Ef 2:20 * 16:19 Mt 18:18; Jo 20:23 * 16:20 Mt 17:9; Mk 9:9
* 16:24 Mt 10:38; Lu 14:27

25 *Mít kerek hanhan nani au, nanu werek, maain mít in h̄m̄n k̄r kakiwaank. Te mít kerek nis̄sa ap n̄naain mít nan̄n̄p nani nan̄nterik, te maain h̄m̄n k̄r kaku werek.

26 *Mítik hak ketenen menmen yap̄rwe kerek aku t̄ ik ek te h̄rak ap kises God au, maain h̄rak kaki te h̄m̄n k̄rak kakiwaank. Te menmen yap̄rwe kerek n̄paa h̄rak ketenenim mau t̄ ik mamkepik te God kakt̄p h̄rak yaaik mam̄rkeik a? Taau! Te h̄rak kakt̄ mekam keiȳm kakiikaap h̄m̄n k̄rak kaku werek kakt̄ wit ke God a? Taauye!

27 *Maain hi Mítik Iuwe ke wit ke Mítik Iuwe, hi p̄ke anen ariuwe menmen iuwe me Haai kai merh̄he m̄re si. Te mít ensel n̄rak nan̄nen nantikewa me w̄i hi p̄ke anen. Me w̄i im hi ariak mít miyap̄r ne t̄ ik ek menmen yaaim o menmen enum mampar kerek n̄paa nau t̄ ik ek h̄r n̄riakem.

28 Hi hetpi werek. Mít han kerek neperp in en ap epei naa te h̄r nin̄n nan̄r hi Mítik ke wit ke Mítik Iuwe, hi anen ariuwe menmen mai Iuwe te hi h̄in̄n naanmamre mít.”

17

*Ȳnk ke Jisas keweik̄nhis k̄re menmen keit wit ke God
(Mk 9:2-13; Lu 9:28-36)*

1 W̄i hisp̄nak kiut̄p (6) epei men, Jisas keithis Pita ketike mítik̄t wik Jems ketike n̄kik k̄rak Jon. H̄rak keryei ker̄i ken m̄niu (o neiȳp) hak enuk kau niu ein. H̄rakit̄ keriyen tepu.

2 *H̄rakit̄ tepu en, ȳnk ke Jisas keweik̄nhis k̄re hak, h̄rakit̄ t̄rek teriuwe nanam̄r. Te ninaan m̄rak m̄r m̄re wepni k̄r, laplap m̄rak mir m̄re si merh̄he.

3 Moses ketike Ilaija wiketeret t̄naaiw̄r wit ke God tan te h̄rakit̄ disaipel wikak t̄r mítik̄t wiketeret tat̄p tetike Jisas.

4 Pita k̄r menmen im te h̄rak kat̄p Jisas, “H̄aiu mau in h̄ram yaaim. Te ti hanhana, hi aime weisaak mei mam̄r̄ri mamwaai in. Ham h̄ram mít, ham me Moses, ham me Ilaija.”

5 *H̄rak wen ketpim, nap̄i k̄re h̄ke kewen kan k̄wap̄ni. Te mítik̄ hak kat̄p kek̄re nap̄i kewen kan kat̄p kar ik: “Mítik̄ ik h̄rak N̄kan kai yaaik. Hi hanhan heriuwerek. Yi eiȳmtau h̄m̄ m̄rak eiyisesim!”

6 Te h̄rakit̄ mítik̄t disaipel temtau h̄m̄ im keremem, h̄rakit̄ tewen nin̄p tewis ninaan m̄waai t̄i, te h̄rakit̄ tep̄r̄p̄r̄ w̄senum.

7 Jisas kan menep k̄ret ketenenik̄t ket̄p̄wek̄t, “Yi eiȳkrit. Yi ap einapen!”

8 Te h̄rakit̄ tekrit terenaan ap t̄r mítik̄ keiyak. Au, h̄rakit̄ t̄r Jisas kerekek.

9 H̄r n̄naaiw̄r m̄niu (o neiȳp) te h̄r wen nekiuwe nepno, Jisas ket̄p̄wek̄t h̄m̄ manp, “Menmen im yi epei ȳrem ap te yi p̄ke eit̄p mít han em. H̄ram mam̄kre (o mam̄rau) han ki ere maain hi Mítik̄ ke wit ke Mítik̄ Iuwe hi hahi, hi p̄ke ekrit ahu.”

10 *H̄rak ket̄p̄wek̄t epei au, h̄rakit̄ mítik̄t disaipel t̄rak tit̄wekhi, “Nenmak te mít nertei h̄m̄ me Moses nat̄p Ilaija kak̄n̄n kak̄nen, te maain mítik̄ kerek God keriuwetek kakiikaap h̄aiu mít kakt̄aihis h̄rak kakisesik?”

* 16:25 Mt 10:39; Lu 17:33; Jo 12:25 * 16:26 Mt 4:8-9 * 16:27 Sam 62:12; Pro 24:12; Mt 25:31; Ro 2:6; Rev 22:12 * 17:2 2Pi 1:16-18 * 17:5 Diu 18:15; Sam 2:7; Ais 42:1; Mt 3:17; Mk 1:11; Lu 3:22 * 17:9 Mt 16:20 * 17:10 Mal 4:5

11 Jisas ketp̄wek̄it, “O, h̄iram werek. Ilaija h̄irak kakin̄in kaknen kakriak menmen yap̄rwe mamre yaaim.

12 *Te hi hetpi, Ilaija epei kan, te h̄ir m̄it ap nerteiyek au. H̄ir nises han k̄ir te h̄ir nerekȳwek enum. Mar im te h̄ir nanrekȳa hi M̄it̄ik ke wit ke M̄it̄ik Iuwe, h̄ir nanrekȳau menmen enum nanrewaank.”

13 *Jisas kat̄ip kar ik, te h̄irak̄it m̄it̄ik̄it disaipel tertei h̄irak kat̄ip ke Jon kerem k̄ik̄ir m̄it̄ nek̄re t̄ipar keremem.

Jisas k̄ikaap n̄ikan hak herwe enum mekrerek h̄irak k̄ire yaaik
(Mk 9:14-29; Lu 9:37-42)

14 H̄ir nen ere niun m̄it̄ miyap̄r yap̄rwe en, m̄it̄ik hak ken k̄ir Jisas kewen nin̄ip kerp̄ h̄it̄ m̄irak.

15 H̄irak kat̄ip, “M̄it̄ik Iuwe, ti hanhan heriuwe n̄ikan kai. H̄irak enuk ketaritari te ȳnk̄ k̄irak au enuk. W̄i yap̄rwe h̄irak kaa kenke kek̄re si, kek̄re t̄ipar.

16 Hi epei et̄iwek̄his heiȳk̄ han m̄it̄ disaipel nit, te h̄ir ap n̄riakek̄ k̄ire yaaik.”

17 *Jisas kat̄por, “Yi m̄it̄ miyap̄r yau t̄i in en ap yises h̄im me God werek werek au. Te han ki ap yaaik. W̄i marmenum te hi eh̄u ektikewi te yi yises God werek werek? Yi eit̄iwek̄ his eiȳk̄ einen in.” H̄ir neiȳk̄ nan newis̄ik keit̄ Jisas.

18 Epei au, Jisas kene herwe enum keremem, te h̄iram m̄inaaiw̄ir n̄ikan kerekek men, te wasenum h̄irak k̄ire yaaik.

19 *Maain m̄it̄ disaipel n̄irak neit̄ w̄inak h̄ir nitehi Jisas netp̄wek, “Haiu menmak te haiu ap mamkaap n̄ikan kike kerekek mam̄p̄ir herwe enum mam̄no?”

20 *Jisas ketpor, “Yi ap yises God werek werek au, te yi ap yep̄ir herwe ik au. Hi hetpi werek, yi yises h̄im me God werek im e m̄re nu mastet n̄ikim m̄irak, te yi eit̄ip̄ m̄niu (o neiȳip̄) ik ek, ‘Ekrit eno p̄inak ein en,’ te h̄irak kak̄krit kakno. Yi yises God werek te menmen yi ȳriakem h̄iram mampar keremem mamnen.”

21 [Te ap menmeyam me yeiȳm yaipȳir herwe im em taau. Yi n̄np̄i miwei eiyu eiȳt̄ me yi eiȳtehi God menmen, te yi eiȳp̄ir herwe im keremem.”]

Jisas p̄ike kat̄ip keteipim me h̄irak kaki te maain kak̄krit
(Mk 9:30-32; Lu 9:43-45)

22 Maain H̄ir nariyan nitet Galili te Jisas kat̄ip m̄it̄ disaipel n̄irak: “Maain h̄ir m̄it̄ nanriuweta hi M̄it̄ik ke wit ke M̄it̄ik Iuwe hi ano his me m̄it̄ enun.

23 *Te h̄ir naniyep hahi. Me w̄i wikak h̄irak God p̄ike kak̄koya hi p̄ike ah̄ikrit ahu are m̄it̄ik.” H̄ir nemtau menmen h̄irak kep̄iwek̄item, te h̄ir han enuk.

M̄it̄ nitehi Pita pewek me takis

24 *Jisas ketike m̄it̄ n̄irak disaipel epei nen niun wit Kapaneam. M̄it̄ kerek neit̄ pewek me takis me w̄inak ke God h̄ir nan nitehi Pita, “M̄it̄ik Iuwe kit h̄irak kew̄ir pewek me takis me w̄inak ke God a?”

25 Pita h̄irak ketpor, “O h̄irak M̄it̄ik Iuwe kaiu kep̄w̄irem.” H̄irak kat̄ip epei au, h̄ir nen n̄n̄ik̄ w̄inak eik ek te Jisas kitehi Pita, “Pita ti han kitet

* 17:12 Mt 11:14, 14:10 * 17:13 Lu 1:17 * 17:17 Diu 32:5, 20; Jo 14:9 * 17:19 Mt 10:1 * 17:20 Mt 21:21; Mk 11:23; Lu 17:6; 1Ko 13:2 * 17:23 Mt 16:21 * 17:24 Eks 30:13, 38:26

mekam? Mít iuwe naanm

```
pre
```

 mít ne tí hír nari pewek me takis me níkerék níř o me mít han?

²⁶ Pita ketpíwewek, “Mít nířak au. Mít han keriyen.” Jisas ketpíwewek, “Te mít ne mítík luwe ap nanwír pewek a? Te hi ap te hewír pewek a! Haiu níkerék ne God te haiu ap mamwír pewek naanmampre wínak kířak au.

²⁷ Hířam yaaím te hi ap hewír pewek hířiak mít han enuk neriuwerem. Te tí eno wan ewír strin huk mewik ere tí eri saauk eknen tenhaan ik. Te saauk hak kerek epei tí heriyaak kinín kan tenhaan ik ek, te tí etenenik ewep híř kířak te tí ehír pewek mau mekrerek. Tí eiyím eno ewířem ewet mít pewek me takis mawír.”

18

Mít miyapír kerek God katíp híř iuwe nímín ke mít miyapír han kerek híř nisesik

(Mk 9:33-37; Lu 9:46-48)

¹ *Me wí im mít disaipel nan níř Jisas netpíwewek, “Keimín hířak kinín mít han te hířak kíře iuwe ke mít miyapír kerek nises híř me God?”

² Híř netpíwewek, te Jisas keníne nířkan hak kan te hířak kewisík kerp nímín ke mít yapířwe.

³ *Epei au, hířak katíp, “Hi hetpi híř werek. Yí ap eiweikín sip eiwet menmen yí yisesim yí eiyises God eiyír ke níkerék kike hanhan nises híř me miye haai níř, te yí ap eiyu eiyír ke mít ne weiwík me God. Taau!

⁴ *Mítík kerek kewenín han kířak ke menmen yapířwe hířak hanhanem, te hířak kises menmen miutíp kar nířkan ik ek kisesim, hířak kinín mít han ne weiwík miutíp me God, hířak kakises God werek werek.

⁵ *Te mít kerek naanempre mítík kiutíp kíře nířkan ik nentar híř nises híř mai, hířam mar ke híř nekepa.

Menmen enum mít nířiakem nari han ke mít neriuwerem

(Mk 9:42-48; Lu 17:1-2)

⁶ *Te mítík hak kiutíp kakri han ke mít weinín híř níře níkerék kike in te híř nises menmen enum ap nises híř mai au, hířam yaaím te híř mít han enwenkek nan iuwe kiutíp eku tímír kířak te híř enwířek ekno ekíkře wan nímín iuwe ein kaki te maain God ap kakíkíp kakiwaankek wířenuk ke menmen im.

⁷ Menmen enum mamwířwaanek mít miyapír nau tí nanri han kíř te híř nanises menmen enum. Hekrit hekrit menmen enum mari han ke mít miyapír yapířwe, te maain God kakiřwaanek mít o miyapír kerek nířiakem nari han ke mít miyapír han neriuwerem.

⁸ *Yí yířiak menmen enum eiriuwe his o híř mi, yí eiremir eiwířem emno. Hířam yaaím yí his híř miutíp te yí eitike God eiyu werek. Hířam enum te his híř wík mamu te híř nanri yí eino eikre si enum kerek mamu mamít tipmain tipmain enum eik ap te mami au.

⁹ Nanamír ki kíř menmen kakri han ki me menmen enum, te yí eiketik eiwířek ekno. Hířam yaaím yí nanamír kiutíp kaku te yí eiyu werek eitike God. Hířam enum yí nanamír wík te híř nanwíři yí eino eikre si enum me hel, wít kerek God kakiřwaanek mít keriuwerem.

Hím tok piksa me sipsíp kířír kísawín keit yaank

(Lu 15:3-7)

* 18:1 Lu 22:24 * 18:3 Mt 19:14; Mk 10:15; Lu 18:17 * 18:4 Mk 10:43-44 * 18:5 Mt 10:40; Lu 10:16; Jo 13:20 * 18:8 Mt 5:29-30

10 *[“]Yi naanempre h̄iras werek werek te yi ap han ekitet m̄t̄ik kei wein̄ik kerek kises h̄im mai. Hi hetpi werek. M̄t̄ ensel kerek naanm̄pre m̄t̄ miyap̄r nis̄isa h̄r nan̄no nan̄r Haai kai God kak̄t̄ wit k̄rak, h̄r nan̄swi h̄im me menmen enum yi ȳr̄iakem.

11 * [Yi ap yerekyor enum yentar hi M̄t̄ik ke wit ke M̄t̄ik Iuwe hi han h̄nhat̄n̄ akepi ah̄this m̄t̄ miyap̄r nises menmen enum te h̄r nan̄ises h̄im mai.]

12 [“]Yi han kitet mekam? M̄t̄ik hak kewis 100 sipsip te sipsip hak kiut̄p̄ k̄r̄r̄ kisaw̄n keit yaank, te h̄rak ap te kak̄nkak̄t̄n̄wek p̄ike kak̄nanēk o au? H̄rak kak̄wis 99 sipsip mam̄r̄p̄ m̄niu eik h̄rak kak̄no kak̄nkak̄t̄n̄ hak kiut̄p̄ epei keit nein eik.

13 Hi hetpi werek. Maain h̄rak k̄nap̄nek epei au, h̄rak han yaaik w̄senuk kenterik, te h̄rak han yaaik kike keriuwe 99 sipsip ap meit nein ek kentar h̄ram mepu werek.

14 Mar im Haai ki God kau wit k̄rak Heven k̄napen m̄t̄ik keiyak kiut̄p̄ ke yi n̄kerek kike n̄rak kak̄weik̄n sip kak̄wet̄wek kak̄waank h̄rekes.

Yi m̄t̄ eikaap m̄t̄ik hak kerek keweik̄n sip kewet̄ h̄im yaaim kises menmen enum.

15 *[“]Te m̄t̄ik kit h̄rekes kerekyut menmen enum ti eno eh̄rek te ti eteik̄n̄wek menmen enum h̄rak k̄r̄iakem. H̄rak kemtau h̄im mit kisesim keweik̄n sip kewet̄wem, te ti epei het̄wek his k̄naaip̄s menmen enum.

16 *[“]Te h̄rak ap kemtau h̄im mit, ti eh̄t̄ his m̄t̄ik keiyak kiut̄p̄ o wiketeret, te yi eiriyak̄t̄ eino. Mar im te yi wikak̄ eiwepyap̄r menmen h̄rak k̄r̄iakem kesiȳwek h̄im.

17 *[“]Te h̄rak ap kemtau h̄im mi, te yi eit̄p̄ m̄t̄ han ne weiw̄ik me God. Te h̄rak ap kemtau h̄im m̄r̄ te yi einerek m̄t̄ik enuk hanhan kises menmen enum. Yi eiȳp̄rek ap eit̄kerek ȳr̄iak menmen ham au.”

18 *[“]Jisas kat̄p̄, “Hi hetpi werek menmen yap̄rwe enum yi ap yesakem meit̄ t̄ ik ek, keremem te God ap kak̄s̄akem kak̄t̄ wit k̄rak. Menmen yi yesakem yaȳt̄ t̄ ik ek, te God kak̄s̄akem kak̄t̄ wit k̄rak.

19 *[“]Te hi hetpi werek. M̄t̄ik̄t̄ wiketeret te t̄ ik yi han k̄p̄rak̄t̄ me menmen miut̄p̄ te yi ȳitehi God em, Haai kai God kau wit k̄rak kak̄rekyiem.

20 *[“]H̄rak kak̄rekyiem yi eit̄wem eiȳntar yi m̄t̄ik̄t̄ wik o wikak̄ yi yererik yentar yi ȳis̄isa yi eiȳr̄tei God te hi ahu atikewi ekre n̄m̄n̄ hi akepi.”

H̄im tok piksa me m̄t̄ik h̄rak ap hanhan keriuwe m̄t̄ik hak n̄p̄aa kari menmen m̄rak

21 Jisas kat̄p̄ epei au, Pita kan k̄r̄ Jisas ket̄p̄wek, “M̄t̄ik Iuwe, kai yinak h̄rak kak̄rekyo menmen enum te hi akepik anke menmen enum m̄rak emno emkeip̄n̄wek mam̄r̄menum? Ti arekyewem mar ke his̄p̄nak wik (7) h̄ram werek?”

22 *[“]Jisas ket̄p̄wek, “Hi ap het̄put are mam̄r̄ his̄p̄nak wik (7) au. Hi hat̄p̄ ti ekepik enke menmen enum kerek h̄rak k̄r̄iakemem ere yap̄rwe mar ke 490.

23 Menmen haiu m̄t̄ kerek mises God haiu m̄r̄iakem h̄ram m̄re menmen m̄t̄ik iuwe ke gavman h̄rak k̄r̄iakem. H̄rak kat̄p̄ h̄rak kak̄t̄ pewek

* 18:10 Hi 1:14 * 18:11 Lu 19:10 * 18:15 Lev 19:17; Lu 17:3; Ga 6:1 * 18:16 Diu 19:15; Jo 8:17 * 18:17 1Ko 5:13 * 18:18 Mt 16:19; Jo 20:23 * 18:19 Mk 11:24; Jo 15:7; Je 1:5 * 18:20 Mt 28:20; Jo 14:23 * 18:22 Lu 17:4

yapirwe nɪpaa mit kerek nɪriak menmen mirak hir netiwem weinim te hir ap pike newetiwekem mererim wen au.

²⁴ Hirak kiriak menmen me mit netiwem weinim ap epei newetiwek pewek mererim wen au, hir neithis mitik hak neiyik nan. Nɪpaa hirak ketenen pewek me mitik ik mar 10 milion kina te hirak ap kewetiwekem mererim wen au.

²⁵ Te hirak ap ketenen pewek iuwe mar im te kakwetiwekem mererim au. Te mitik iuwe katip hir anithis mitik ketike mit nikerek netike menmen mir ham yapirwe hir nesiwerem nanit nan mamrerim me menmen nɪpaa hirak ketiwem weinim me mitik iuwe ik.

²⁶ Hirak katip epei au, te mitik kerek kiriak menmen me mitik iuwe kewen ninip kitehi katip mitik iuwe kar ik: “Ti hanhan heriuwa, wen ewisa pewek hi hewetut menmen yapirwe mit nɪpaa hi heriyaam.”

²⁷ Te mitik iuwe hanhan keriuwerek kerek nɪpaa hirak ketiwem weinim em meit, hirak ketpwek hiram menmen weinim te hirak kinaiwerek ken.

²⁸ “Maain mitik kerek kiriak menmen me mitik iuwe ketpaan ken wit eik, te hirak kir mitik wariyakit kirak kerek nɪpaa hirak kewetiwek pewek mar 100 kina, te hirak kewetiwekem mererim au. Te hirak ketenenik kir enum kau teruk kirak ketpwek, ‘Ti eweto pewek emrer mai kerek nɪpaa ti hetiwem.’

²⁹ Hirak ketpim nepei au, te wariyakit kirak kewen ninip kau kitiwekhi ketpwek him iuwe kar ik: ‘Ti hanhan heriuwa te ti hewisa ere maain te hi pike ewetitem.’

³⁰ Te hirak kinapan. Hirak ken kewerek kekere winak enuk kaku kakit ere maain hirak kakrer pewek nɪpaa hirak ketiwem.

³¹ “Te hir mit wariyan nɪrak nɪr menmen hirak kerekyiwekem hir han enuk neriuwerek. Te hir nen newepyapir menmen enum hirak kiriakem natip mitik iuwe kir em.

³² Hir netpwek epei au, te mitik iuwe kenine mitik kerek nɪpaa kiriak menmen em ketpwek kar ik: ‘Ti mitik hiriak menmen mai, ti enuk! Nɪpaa ti hikit hetpo te hi han tewenit me menmen nɪpaa ti hetiwem em.

³³ Hi nɪpaa han tewenit. Henmak te ti ap han tewenin wariyakit kit a?’

³⁴ *Te mitik iuwe kirak han enuk keriuwerek te hirak kesiuwerek ken mit kerek nɪriakek menmen enum nanwaankek te hirak kaku kakit ere mamrer menmen kerek nɪpaa hirak ketiwem.

³⁵ *Te han ki, yi eikaap ni yinan me menmen enum hir nepei nɪriakem. Te Haai kai kau wit kirak Heven kakriakem mampar keremem me yi. Haai kai kau wit kirak Heven kakrekyi menmen mamir im. Te yi eikaap ni yinan me menmen enum hir nerekyiyem yi eiyitpor hiram menmen weinim. Yi han kitet menmen werek werek!”

19

*Jisas katip him me mitik mite epei neitan hir nɪnaaiwiran
(Mk 10:1-12; Lu 16:18)*

¹ Jisas katip him me menmen epei au, hirak kinaiwir Galili ken ti ke provins Judia keit pinak ke mani Jodan ein.

² Hirak ken en, mit miyapir yapirwe nisesik. Te hirak kikaap mit miyapir kerek nɪnap hir nɪre yaain.

* 18:34 Mt 5:25-26 * 18:35 Mt 6:15; Mk 11:25; Ef 4:32; Kl 3:13

3 *Hirak keit ein, hir mit ne Farisi nan nanmitiwepin nanri han kirak natip, "Him me Moses haiu misesim matip hiram yaaim te mitik akipir mite pirak hire wauno waunaiwerek me menmen miutip o yapirwe hire wirjakem hirak kineinim o au?"

4 *Te hirak kewenhi ketpor, "Yi yenmak te nipaa yi ap yertei werek him im em mau twei yi yrem a? Hiram matip God nipaa kiriak menmen yapirwe, nipaa enum eik hirak kime mitik ketike mite.

5 *God kiriak mite keriuwe hirepit ke mitik te hirak katip, 'Mitik kaknaaiwir miye hai narak hirak kaku kaktike mite pirak, te hir wik nankiyan nanu nanit.'

6 Te hir ap pike nire hire o hirak wik wik au. Hir nire yink kiutip kerekek. Menmen kerek God epei kehimitanem miutip, yi mit ap te yayinkerem."

7 *Te hir mit ne Farisi netpiwek, "Te kenmak Moses kewis him hiram matip, "Mitik kakwis twei kaktip kakinmak te hirak kakinke mite hirak kakwetiwerek te kakinkerep wauno?"

8 Jisas ketpor, "Moses kewisi yi yayipir miyapir ni kentar yi han ki enuk ap yises him me God werek au. Nipaa enum eik God ap hanhan keriuwe mit hir nises miyapir nir ninaaiwiri nanino au.

9 *Hi hetpi him mar im em. Mite pe mitik hak ap nipaa wriak menmen enum wawaai wetike mit han, te hirak kakipirep wauno kakit mite hap, mitik kar ik hirak kewaank hirekes kire mitik enuk kari miyapir his kewenem."

10 *Te hir mit disaipel narak hir netpiwek, "Menmen nimin ke mitik ketike mite pirak hiram mar im, te mitik kakit mite au emit. Hirak eku weinik kerekek."

11 Te Jisas ketpor kar ik: "Ap te mit miyapir yapirwe nantenen him im em taau. Hir keriyen kerek God kakikepi hir nantenenim hanhan nanisesim.

12 Mit han ap te nanit miyapir nentar miyerer nir nipaa ninen te hir ap yaain te hir nanwaai nantike miyapir. Nepir kerekek mit han nipaa nekin menmen me mit han te hir ap te nanit miyapir nanwaai nantikeri au. Te han en han kitet nanises menmen me him me God nanriak menmen mirak keremem te hir nnapen nanit miyapir. Mit kerek hir han kitet him im hiram yaaim hir nanisesim."

*Jisas han yaaik kewis his mentar nikerek kike
(Mk 10:13-16; Lu 18:15-17)*

13 Hirak katip epei au, hir mit han neit his nikerek han kike neri nan, hir hanhan natip Jisas te hirak ekwis his emnteri te ekitehi God kakrekoyor menmen yaaim. Te hir mit disaipel neneri.

14 *Hir neneri, Jisas katip, "Yi eiwis nikerek kike en hir naninan in. Yi ap eiweni au emit! Mit miyapir kerek nises God hir han yaaik nanu nanir nikerek in e."

15 Hirak kewis his menteri. Hirak kiriak menmen im epei au, hirak kinaaiwir wit ik ken wit hak.

*Him me mitik pipiak ketenen menmen yapirwe
(Mk 10:17-31; Lu 18:18-30)*

16 Wi ham mitik hak yaaik kan kir Jisas ketpiwek kar ik: "Mitik luwe Yaaik hi ariak mekam yaaim eiyisesim te hi hahit himin yaaik te hi hahu hahit tipmain tipmain enum eik?"

17* Jisas ketp+wek, “Kenmak te ti hitauhi me menmen mekam yaaim? God kiut+p kerekek h+rak Yaaik. Te ti hanhan hah+it h+m+n yaaik ehu etike God, te ti ehises h+m kerek God kewet Moses em m+it enisesim.”

18* Te m+it+k kit+wekhi, “Hi ehises h+m lo me Moses mekam?”

Jisas ketp+wek, “Ti ehises h+m mar im: ‘Ti ap enep m+it h+r nani. Ti ap hetike m+ite pe m+it+k hak yi eir+ran au em+it! Ti ap ekint+p menmen me m+it han. Ti ap ewen h+m et+p m+it han.’”

19 Ti emtau h+m me miye haai nit eisesim naanmamror me menmen, ti hanhan eriuwe m+it miyap+r han eh+r ke ti hanhan h+rekes.’”

20 Te m+it+k pip+ak ketp+wek, “H+m im em hi epei hisesim. Te hi ehises mekam ham?”

21* Jisas ketp+wek, “Ti hanhan are yaaik te ti eno esiuwe menmen mit yap+we eh+it pewek emrerim te ti ewet m+it enun ap netenen menmen mei em. Ti eri+ak menmen im, ti hetenen menmen yap+we hahu wit ke God. Ti h+r+ak menmen im epei au, ti enen eh+isa.”

22 M+it+k pip+ak kemtau h+m im, h+rak k+naaiw+r Jisas han enuk ken kentar Jisas ketp+wek h+rak kesiuwe menmen m+rak mamno. H+rak ketenen menmen yap+we.

23 H+rak epei ken, Jisas kat+p m+it disaipel n+rak, “Hi hetpi werek. Menmen yap+we m+it netenenim h+rak mewen (o mesenkek) han k+r te h+r ap nises h+m me God waswas au.

24 Hi p+ike hetpi heteipim. Kamel h+rak ap te mam+n+k hei ke nil ke nekerwo laplap neriuwerek ek taau. H+rak hei kike. M+it+k ketenen pewek yap+we h+rak ap te kakises God taau k+re kamel ap te kakises hei. H+rak k+r+ak menmen au kentar pewek h+rak ketenenim h+rak han k+rak kenke kenterim te kakisesik werek werek taau.”

25 M+it disaipel n+rak nemtau h+m im em h+r neh+n+h+n te h+r han kekrit nit+wekhi, “God ap kak+this m+it+k kar ik au, te neim+n ne haiu m+it mamu mantikerek? Taauye!”

26* H+r nat+p epei au, Jisas k+r+r+r ketpor, “M+it ap nankaap h+ras nanu nantike God au. Menmen m+it netenenim mamkepi au. God kerekek kak+kepi.”

27 H+rak kat+p epei au, Pita ketp+wek, “Haiu epei m+inaaiw+r menmen mai yap+we te haiu misesit. Maain haiu mam+it mekam?”

28* Jisas kewenhi ketpor, “Hi hetpi menmen im! Hi M+it+k ke wit ke M+it+k Iuwe maain hi hahu yeno mai iuwe naanmampre m+it me w+ yaaim maain mamnen, te yi m+it kerek y+isa yi yayu yeno yaipar ke hi ik ek. Yi skelim m+it ne weiw+k yap+we me Isrel.

29* H+r m+it miyap+r niut+p niut+p kerek n+naaiw+r w+nak o menmen m+r, kikrek n+r, yenterer, miye haai o n+kerek n+r o t+ k+r, h+r n+naaiw+rem nentar h+r nises menmen n+paa h+r netenenim, maain h+r nan+it yap+we mam+r ke 100. Te h+r nantike God nanu nan+it tipmain tipmain enum eik.

30* M+it miyap+r kerek in ek h+r niuk m+r iuwe, h+r maain nan+re m+it wein+n. M+it miyap+r yap+we in ek h+r n+re m+it wein+n, maain h+r nan+re m+it iuwe.

* 19:17 Lev 18:5; Lu 10:28 * 19:18 Eks 20:12-16; Lev 19:18; Diu 5:16-20; Ro 13:9 * 19:21 Mt 6:20; Lu 12:33; Ap 2:45, 4:34-37 * 19:26 Jen 18:14; Jop 42:2 * 19:28 Dan 7:9-10; Mt 25:31; Lu 22:30; Rev 3:21 * 19:29 Hi 10:34 * 19:30 Mt 20:16; Lu 13:30

20

Him me mıt nırıak menmen naanmıpre ni me tıpar wain.

1 **“Menmen God kırıakem me haiu mıt hıram mar ke mıtık ketenen ti iuwe. Hekrit enum eik hırak ken kakıtıs mıt nanrıak menmen naanmıpre ni me waai wain mırak.*

2 *Hırak katıp ketike mıt han nanrıak menmen naanmıpre ni me tıpar wain mırak. Te hırak han yaaik keriuweri te hır nanıt pewek iuwe miutıp me wı im em. Epei au, hırak keriuweti nen ni me waai wain mırak eim.*

3 *Maain wepni epei kehın kınıu kan, hırak ken kır mıt han nerp weinın neit wıt maket.*

4 *Hırak katıp mıt han in en, ‘Yi eino eırıak menmen eipeit ni wain eim, te hi eweti pewek iuwe miutıp mampırikeri keriyen.’*

5 *Te hır nen. Wepni kau nımın iuwe kewen ken, hırak ken kari mıt han keprer kerekek nıpa hırak kırıakem.*

6 *“Hınkewı hırak ken kır mıt han au nerp neit ap nırıak menmen. Te hırak ketpor, ‘Yenmak te yi yerp weinım petepin in ere hınkewı ik ek?’*

7 *Hır netpıwek, ‘Ap mıtık kei kewetei menmen haiu mamrıakem.’ Hırak ketpor, ‘Yi eino ni me tıpar wain mai em eırıak menmen.’*

8 **“Epei hınkewı, te haai ke ni wain katıp mıtık iuwe naanmırpe mıt nırıak menmen hırak ketpıwek, ‘Ti enıne mıt nırıak menmen nanınen te ti ewetır pewek. Ti ewet mıt kerek nan ne hınkewı pewek enının. Maain ti ewet mıt kerek nepei ninın nekriteik nan ek nıkaru. Te ti ewetır pewek mıpıram.’*

9 *“Hır mıt kerek nan nırıak menmen neit ni wain em ne hınkewı hır neit pewek kiutıp.*

10 *Epei au, mıt kerek ninın nırıak menmen meit ni wain em, hır nan te hır han kitet hır nanıt pewek yapırwe maminını, te au, hır netıwem mıpıram keremem. Pewek kiutıp.*

11 *Hır netıwem, te hır nene mıtık kerek ke ni keremem.*

12 *Hır natıp nar ik: ‘Mıt in en hır nan nıkaru. Hır nırıak menmen kike keremem, te ti ewetır pewek mıpıram mepır ke haiu metıwem. Haiu epei mırıak menmen iuwe me hekrit eik ere wepni kıman si kewai meriuwerem.’*

13 *“Hır natıp nar ik te hırak katıp mıtık hak kiutıp ke hır mıt en. Hırak katıp, ‘Kai yınak hi ap herekyut enum. Nıpa ti ewenhi hıram werek te ti hırıak menmen ehıt pewek kiutıp a?’*

14 *Ti ehıt pewek kit kiutıp te ti eno. Pewek kiutıp hi epei ewetitem, mar keremem te hi hanhan ewet mıt pewek kerek nıkaru en em.*

15 *Mekam! Yi han kitet hi hırıak menmen hises han kai mamriuwe pewek mai im em o au a? Hi ehısiwa ye! Hi hırıak menmen yaam me menmen im em yi au han enuk yeriuwa a?’ Haai ke ni ik hırak katıp kar ik.*

16 **“Te hi Jısas hetpi. Hır mıt kerek in ek hır mıt weinın, maain hır iuwe. Mıt kerek in ek hır iuwe, maain hır nanıre mıt weinın.”*

*Jısas katıp keteipim ere wikak me hırak kaki te pıke kakıkrit
(Mk 10:32-34; Lu 18:31-33)*

17 *Jısas kaknu kakno Jerusalem, te hırak keit his mıt disaipel nar hiswiyen wik (12) hır netikerek nen. Hır nitet yayıwe nen, te Jısas ketpor kar ik:*

18 **“Eiyimtau. In ek haiu mamno Jerusalem. Te hirak mitik kerek kakriuweta hi Mitik ke wit ke Mitik luwe hi eno his me mit iuwe pris netike mit ninin nertei him me Moses. Te hir nanmitetpin nantip hi enuk te hi ahi.*

19 **Te hir nansiuwa hi ano his me mit ap ne weiwik me Isrel, hir nanitpo enum me nanrekyau yink enuk, hir nanwaai nipin menmen naniyep te nanwenkeka ehu nu tentarakit. Me wi wikak, hi pike ekrit hahu.”*

*Jems ketike Jon miye pirakit witehi Jisas te hirakit tatre iuwe
(Mk 10:35-45)*

20 *Me wi im Sebedi mite pirak weithis nikerek ttre Jems ketike Jon hire weri wan Jisas. Hire wewen ninip witiwekhi hirak kakrekryuwe menmen yaaim.*

21 *Jisas ketpiwe, “Ti hanhan mekam?” Hire watip, “Maain ti are Mitik luwe King naanmamprai haiu mit. Me wi im hi hanhan ti atip nikerek tawir wiketeret it tatu menep tatitikewit naanmampre mit tatkitewit. Hak kakno his henkik, hak kakno his yaaim tatit wit kerek mit iuwe newi. Hiram werok o au?”*

22 *Hire watip warik, te Jisas ketpiwe, “Auye! Yi ap yertei menmen werok werok yi yitauhiyem. Hiram werok te yi yayises menmen enum yayir ke hi ehisesim eiwis menmen enum mamnen mamiwep a?” Hirakit tatip, “Hawir te wawisesim.”*

23 *Te Jisas ketpiwekit, “Hiram werok te yi wiketeret yayises menmen hi ehisesim te mamrewaank. Te keimin hirak kaku kakinke kakno his henkik mai, keimin kakno his yaaim mai, him im em hirak ap him mai te hi etpiyem au. Yeno keremem hiram me mit han kerek Haai kai God kiriakem te mit han nanwim.”*

24 *Hir mit disaipel han nar hiswiyen (10) nemtau menmen hirakit titehi Jisas em keremem, hir han enuk neneret.*

25 *Te Jisas keninor hir nan nirek, te hirak katip, “Yi yertei hir mit iuwe ne weiwik ham hir natip mit hir weinin te hir iuwe ninini. Te hir mit iuwe keriyen natip him manp enuk te hir mit miyapir nises him kir me menmen hir netpin.*

26 *Te menmen enum mar im ap emirp nimin me yi mit au. Mitik keimin kakre iuwe nimin ke yi mit, te hirak ekpar mitik kiriak menmen yaaim me kakikepi.*

27 *Mitik kerek hanhan kakre iuwe ke yi mit, te hirak ekpar mitik weinik kiriak menmen mi.*

28 *Hirak kiriak menmen ekpar hi Mitik ke wit ke Mitik luwe kerek hi ariakem. Hi ap han te mit nanrekyo menmen mai nankepa au. Hi han ariak menmen me mamkaap mit, te hi enaaiwir yink kai hahi akaap mit miyapir yapirwe ahisak menmen enum hir nriakem.”*

*Jisas kikaap mitikit wiketeret kerek nanamir toto
(Mk 10:46-52; Lu 18:35-43)*

29 *Hir natip epei au, hir ninaaiwir wit Jeriko nen, te mit miyapir yapirwe nises Jisas.*

30 *Hir nepno te mitikit wiketeret kerek nanamir toto tau yayiwe. Hirakit temtau him mit natip me Jisas kitet yayiwe kakno, te hirakit tnap tatip*

* 20:18 Mt 16:21, 17:22-23 * 20:19 1Ko 15:4 * 20:21 Mt 19:28; Lu 22:30 * 20:22 Mt 26:39; Jo

18:11 * 20:25 Lu 22:25-26 * 20:26 Mt 23:11; Mk 9:35; Lu 9:48 * 20:28 Lu 22:27; Fl 2:7; 1Ti 2:6

* 20:30 Mt 9:27, 15:22

tenine hım iuwe, “Mıtık Iuwe ti Nepenyek ke Devit kerek God kewetit menmen mırak iuwe. Ti han etwenınawır.”

³¹ Mıt miyapır hır natıp hım iuwe te hırakit tekintıp wire wire. Au, hırakit tınap tatıp iuwe tar ik: “Mıtık Iuwe ti Nepenyek ke Devit, ti han etwenınawır.”

³² Jisas kerp kenınewekıt katıp, “Yi wiketeret yi hanhan hi arekyi mekam?”

³³ Te hırakit tatıp Jisas, “Mıtık kai Iuwe hawır hanhan ti erekyawır nanamır mawır mamre yaaim te hawır wawır ein ein.”

³⁴ Te Jisas han teweninet kewis his mau nanamır mırakıt, te wasenum hırakit tır ein ein werek werek. Te hırakit tisesik ten.

21

*Jisas ken Jerusalem kire mıtık iuwe king kinın naanmıpre mıt
(Mk 11:1-11; Lu 19:28-40; Jo 12:12-19)*

¹ Hır epei nen menep wit Jerusalem, hır niun wit Betfasi kerek menep mınıu (o neiyıp) niuk mırak wit Oliv. Hır neit ein te Jisas kakriuwet mıtıkıt disaipel wiketeret.

² Te hırak ketpıwekıt kinın: “Yi einu wit kike eik ek te yi yayır menep in en. Te wasenum yi yayır donki (hıre wire hos) hır mıt nesenekkiye weriuwe waai werp nu, nıkan kire ketikerep. Yi eisiupani eiyıriyei eiyın eınen eıweteri.

³ *Te mıtık hak kakıtıpi menmen me yi wiketeret, te yi eitıp eiyır ik: ‘Mıtık kawır iuwe kakrıak menmen ham kakriuwere.’ Maain hırak kakrıak menmen kakriuwere epei au, hırak kaksıuwere pıke mamnen.”

⁴ Menmen im man te hıram mises menmen kerek nıpaa profet netpim em. Hıram matıp mar im:

⁵ * “Yi eitıp mıt miyapır nau wit Saion emır ik:

‘Eiyır mıtık Iuwe ki kaknen kakri. Hırak ap mıtık katıp hım tokim au.

Hırak kau donki keteikın mıt hırak naanmıpri werek werek. Hırak keiyık kan.

Hırak kau donki kike, nıkan kerek miye pırak hıre wınaak.’ ”

⁶ Te mıtıkıt disaipel wiketeret ten tises menmen kerek Jisas epei ketpıwekıt em.

⁷ Hırakit teithis donki miye wetike nıkan kire, te hırakit tewis laplap saket mırakıt menterik, te Jisas kau sip kırak.

⁸ *Te hır mıt miyapır yapırwe newis laplap saket menmen mıwaai yayıwe. Mıt han neremir nu heneik newisım mıwaai yayıwe nesısıwek nerıuwere.

⁹ *Te hır mıt miyapır ninınek, hırak ketike han nisesik hır nıkaru nan nınap nenıne,

“Kai yaaik ik hırak Nepenyek ke Devit. Haiu hanhan God kakrıak menmen yaaim ke mıtık ik kan kakıkrehır kırak. Hırak yaaik te haiu emwenıpi niuk me God.”

¹⁰ Jisas ken Jerusalem, te mıt miyapır neit wit iuwe eik, hır nehınhın nerıuwerek te hır natıp, “Mıtık ik ek hırak keimın?”

¹¹ *Te mıt miyapır kerek nen ek natıp, “Hırak profet Jisas, mıtık ke Nasaret keit provins Galili.”

Jisas kep̄r m̄t kerek nesiuwe menmen neiyim nan̄t pewek neit w̄nak iuwe ke God nat̄p h̄m m̄rak newiyen

(Mk 11:15-19; Lu 19:45-48; Jo 2:13-22)

12 Te Jisas k̄n̄k ken w̄nak iuwe ke God tempel kerek m̄t nat̄p m̄t han h̄m me God nekerek ek. Te h̄rak kep̄r m̄t kerek nesiuwe menmen nan̄t pewek mamriuwere em. H̄rak kew̄r yeno m̄r kerek h̄r newis pewek menterim metike yeno me m̄t kerek h̄r nesiuwe hore newet m̄t em h̄r newi.

13 *H̄rak k̄r̄akem epei au, h̄rak kat̄p, “T̄wei me God mat̄p mar ik: ‘M̄t nanrer wit w̄nankine w̄nak kai nenewek w̄nak kerek m̄t nanitehi God menmen nan̄krerek.’ Te yi ȳr̄akek k̄re w̄nak ke m̄t enun nekint̄p menmen newik.”

14 Jisas kepeit w̄nak tempel kerek m̄t nat̄p m̄t han h̄m me God nekerek, te m̄t han nanam̄r toto netike m̄t n̄nap enum nan n̄rek, te h̄rak kerek̄ȳ ȳre yaain.

15 Te h̄r m̄t iuwe ne pris netike m̄t iuwe nertei h̄m me Moses nat̄p m̄t em, h̄r n̄r menmen yaaim Jisas k̄r̄akem k̄kaap m̄t, te h̄r nemtau n̄kerek nen̄ne neit ein nat̄p nar ik: “Haiu emwen̄pi niuk me nepenyek ke Devit,” te h̄r han enuk.

16 *H̄r han enuknet̄p̄wek, “Ti hemtau h̄m kerek h̄r net̄pim em a?”

Te Jisas ketpor, “O, hi hemtewem. Yenmak te yi ap han kitet menmen yi epei yekinaam me menmen im a? H̄rak kat̄p, “Ti God hewep han ke n̄kerek kike netike han kerek nau s̄nipau naam n̄m te h̄r nat̄p newen̄pi niuk mit h̄ram iuwe.”

17 H̄rak kat̄p nepei au, h̄rak k̄n̄aiw̄ri keit wit iuwe ik, h̄rak ken kau Betani me w̄taan ik ek.

Jisas kat̄p nu fik keweivei kaki

(Mk 11:12-14, 20-24)

18 Hekrit enum eik, Jisas p̄ke ken wit iuwe eik te h̄rak n̄np̄i maak.

19 *Te h̄rak k̄r nu fik hak kiut̄p keit yayiwe, te h̄rak ken k̄rek. Te h̄rak ap k̄r n̄kim mei mewik au. H̄rak keperp wein̄m. Te h̄rak kat̄p nu fik, “Ti ap hari eine n̄kim meiyam au.” Te wasenum nu fik keweivei kaa.

20 H̄r disaipel n̄rek te h̄r neh̄nh̄n. H̄r nat̄p, “Kenmak te nu fik keweivei kaa waswas?”

21 *Jisas ketpor, “Hi het̄pi werek. Yi yises h̄m me God werek werek, yi ap han kitet God kak̄kepi o au, te maain yi yair̄ak menmen mam̄r ke epei yi ȳra hi h̄r̄akem me nu fik ik ek. Te menmen im keremem au. Yi yait̄p m̄niu (o neiȳp) ik, “Ti eket eno ekre wan”, te h̄rak kakises h̄m kerek yi epei yet̄p̄wek ek h̄rak kakno kak̄kre wan.

22 *Yi yises God werek werek yi eyit̄iwekhi me menmen, maain h̄rak kakrek̄ȳem.”

M̄t iuwe nitehi Jisas keim̄n ket̄p̄wek h̄rak kat̄p m̄t h̄m me God

(Mk 11:27-33; Lu 20:1-8)

23 *Jisas p̄ke ken w̄nak iuwe ke God kat̄p m̄t h̄m m̄rak. H̄rak wen ket̄pim, m̄t iuwe pris netike m̄t iuwe kerek nin̄n naanm̄pre m̄t ne Isrel nan nit̄iwekhi narik: “Keim̄n keh̄m̄tanut te ti hat̄p m̄t h̄m im?”

* 21:13 Ais 56:7; Jer 7:11 * 21:16 Sam 8:2 * 21:19 Lu 13:6 * 21:21 Mt 17:20; Lu 17:6; 1Ko 13:2; Jo 14:12 * 21:22 Mt 7:7-11; 18:19; Jo 14:13-14 * 21:23 Jo 2:18

24 Jisas ketpor, “Hi hitihi menmen miutip. Yi eiy+tpewem werek, te hi hetpi keim+in kehim+itena hi hatip mit h+m im.

25 Keim+in kehim+itan Jon hirak kikir mit neriuwe t+par? God kehim+itanek o hirak kises han k+rak?”

Hir hiras natipan nar ik: “Haiu em+tp+wek mekam werek? Haiu mam+tp+wek God kehim+itanek hirak k+riakem, te hirak kak+tp+pei, ‘Yenmak te yi ap yises h+m me Jon a?’

26 *Haiu matip Jon kises han k+rak k+riakem, haiu minapen mit nanrekyei enum nan+ntar hir han kitet John hirak mit+ik iuwe profet.

27 Hir n+naain mit te hir ap natip Jon hirak mit+ik wein+ik. Te hir natip Jisas, “Haiu au mepitari keim+in kehim+itanek k+riakem.”

Hir natip epei au, Jisas ketpor, “Yi ap yetpo werek menmen me Jon, te hi ap etpi keim+in kehim+itena hi hirak menmen im.”

H+m tok piksa me n+kerek wiketeret te mit+ik hak

28 *Jisas katip, “Yi han kitet mekam? N+pa mit+ik hak kine n+kerek hirakit wik. Hirakit epei tire iuwe, w+ ham haai ken n+kan iuwe mit+ik ketp+wek kar ik, ‘Petepin hi hanhan ti eno eriak menmen naanm+pre ni me waai wain mai.’

29 Hirak katip haai k+rak kar ik: ‘Hi au h+napen.’ Maain hirak keweik+in han k+rak ken ni me haai k+rak k+riak menmen.

30 Haai ken kitehi n+kan kike ek, ‘Ti tewen eno ni mai eriak menmen naanemprewem.’ N+kan n+kik ek kewenhi katip, ‘Hi eno’, te hirak ap ken ni eim au.

31 Yi han kitet keim+in ke n+kerek wiketeret kises h+m me haai?”

Hir netp+wek, “N+kan iuwe mit+ik kerek.”

Jisas ketpor, “Hi hetpi werek. Mit enun newen+in his mit hir nin+in neweik+in sip newet menmen enum nises h+m me God. Te yi mit iuwe au!

32 *Hir nenmak? Yi yises h+m me God werek werek au yentar Jon kan keteikni menmen yi yayisesim te yi ap yises h+m m+rak au. Te mit enun neit+it pewek me takis netike miyapir kewenek nari mit his newenem, hir keriyen nises h+m m+rak. Yi epei y+ri hir nises h+m m+rak te yi ap yeweik+in han yisesik. Au, yi yeweik+in sip yewet+wek yau wein+in.”

H+m tok piksa me mit kerek naanm+re ni me waai wain me mit+ik hak (Mk 12:1-12; Lu 20:9-19)

33 *Jisas wen ketpor kar ik: “Yi eiy+mtau h+m tok piksa ham im. Mit+ik iuwe ketenen ti mei kam+r waai wain n+kim m+rak epei au. Hirak kime n+wa keweik+inwem kekin hei kewis yemti wisenuk kekrerem te ketepen waai wain n+kim t+par m+ram mekrerek. Epei au, hirak kime k+naan kau niu naanm+pre ni m+rak. Epei au, hirak kehim+itan mit hir naanm+rewem. Te hirak k+naaiw+r wit ik ken wit hak keit yan+im+in.

34 Maain waai wain n+kim epei maa, hirak keriuwet mit n+rak kerek n+rak menmen m+rak em hir nen neit n+kim p+nam m+rak neiy+in nan+in.

35 *Mit naanm+pre ni em nerekyor enum. Hak ek hir nakip, hak ek hir nakip kaa, hak ek hir new+r nan nakip hemkre maain mekiuwe y+nk k+rak.

36 Maain kike, mit+ik iuwe kesiuwe mit han n+rak yap+irwe nan nin+in kerek n+pa hirak keriuweti nan. Hirak keriuweti nan te mit kerek naanm+pre ni nerekyor enum mar ke n+pa hir n+rak mit han em.

* 21:26 Mt 14:5, 21:46 * 21:28 Lu 15:11 * 21:32 Lu 3:12, 7:29-30 * 21:33 Ais 5:1-2; Mt 25:14

* 21:35 Mt 22:6

³⁷ Epei au, mĭtĭk iuwe kesiuwe nĭkan kĭrak kĭkaru kan hĭrak han kitet kar ik: ‘Hĭr nanĭmtau hĭm me nĭkan kai.’

³⁸ *Mĭt kerek naanmĭpre ni me mĭtĭk iuwe, hĭr nĭr nĭkan kĭrak kan hĭr hĭras netpepan natĭp nar ik: ‘Ik ek hĭrak nĭkan ke mĭtĭk iuwe. Haiu emkĭp te haiu emĭt tĭ kĭrak ik ek.’

³⁹ *Te hĭr natĭp epei werek, hĭr netĭwekhis neiyĭk nen nĭnaaiwĭr ni nakĭp kaa.

⁴⁰ Maain mĭtĭk iuwe ke ni im hĭrak kaknen kakrekyor mekam?”

⁴¹ Hĭr newenhi netpĭwek, “Hĭrak kaknen kaknep mĭt enun en epei au, hĭrak kakwis mĭt han nanĭnen naanmamre ni mĭrak mĭt in hĭr yaain nanwetĭwek menmen yinam mĭrak kerek hĭram epei mekiute.”

⁴² *Jisas ketpor, “Yi yenmak te yi ap yertei werek werek hĭm me God mau tĭwei nĭpaa profet newisĭm? Hĭram matĭp, ‘Teinĭk yaaik kerek mĭt nime wĭnak hĭr nĭnapen newisĭm mĭwaa, God kehĭmĭtanek hĭrak kinĭn teinĭk ham mĭt epei namĭr.

Mĭtĭk luwe God kerekek kĭrĭak menmen im haiu han kitet hĭram yaaim.’

⁴³ Te hi hetpi menmen yaaim me God nĭpaa hĭrak kewetiyem yi ap yisesim werek werek, te hĭrak keriyaam mamnopĭn hĭrak kakwet mĭt han em hĭr yaain nanises menmen God hanhan hĭr nĭrĭakem neriuwerem.

⁴⁴ *Neimĭn hĭr neweikĭn sip neweto hĭr nanĭwaank nanĭr ke mĭn kaknatĭn kakĭntar teinĭk hĭram mereprĭr. Maain hi arekyor enum hĭr nanĭwaank nanĭt nanĭr ke teinĭk kaknatĭn kakĭntar menmen hĭrak kaksesi tĭkĭp tĭkĭp mamre niutĭp.”

⁴⁵ Hĭrak katĭp epei au, mĭt iuwe ne pris netike mĭt han ne Farisi nemtau hĭm me Jisas hĭr nertei hĭrak katĭp hĭm tok piksa im keneri keriuwerem.

⁴⁶ *Hĭr nerteiyem epei au, hĭr hanhan netĭwek his nanĭriyaak neiyĭk nanĭno nanwisĭk kakĭkre wĭnak enuk, te hĭr nĭrĭakem au. Hĭr nĭnaain mĭt yapĭrwe kerek nererik nemtau hĭm me Jisas hĭr nanĭnĭp nanĭntar hĭr han kitet Jisas hĭrak mĭtĭk iuwe profet.

22

Jisas katĭp mĭt tok piksa me mĭtĭk ketike mĭte nanĭtan haai kemani menmen kakwet mĭt nanrerik em

(Lu 14:16-24)

¹ Jisas pĭke katĭp mĭt miyapĭr hĭm keriuwe tok piksa.

² Hĭrak ketpor, “Menmen God kĭrĭakem kenĭne mĭt ne tĭ hĭr nanises hĭm mĭrak hĭram mar ke mĭtĭk iuwe kinĭn naanmĭpre mĭt hĭrak kemani menmen keyĭm kĭnkĭk mĭt kakĭntar nĭkan kĭrak ketike mĭte nanĭtan.

³ Nĭpaa hĭrak kehĭmĭtan mĭt han nanĭnen nanĭm menmen nantikerek. In ek hĭrak keriuwet mĭt nĭrak han hĭr nanĭno nanĭnĭnor nantĭp mĭt hĭr nanĭnen nanĭm menmen nantikeri. Te hĭr ap nĭnapen.

⁴ *Hĭr au nĭnapen, te hĭrak kenĭne mĭt nĭrak han ketpor, ‘Yi eitĭp mĭt kerek nĭpaa hi etpor nanĭnen nanĭm menmen eiyĭtpor hi epei hemani menmen nepei au, te hĭr enĭnen enĭm. Hi epei enep bulmakau neniun yapĭrwe metike samiyak ham yaaim.’

⁵ Mĭt en nen netpor menmen epei au, te hĭr neweikĭn sip newetĭrem nises menmen mĭr. Mĭtĭk hak ken ni mĭrak, mĭtĭk hak ken stua kĭrak.

⁶ *Mĭt han en nepu hĭr netenen mĭt kerek mĭtĭk keriuweti nan, hĭr

* 21:38 Mt 27:18 * 21:39 Hi 13:12 * 21:42 Sam 118:22-23; Ap 4:11; Ro 9:33; 1Pi 2:6-8 * 21:44

Dan 2:44-45 * 21:46 Mt 21:26 * 22:4 Mt 21:36 * 22:6 Mt 21:35

nerekyor enum nanip naa.

⁷ Hír nerekyor enum nanip naa, mitik iuwe han enuk wisenuk keriuweti te hirak keriuwet mit narak ne ami hir nen nenep mit in enun kerek nenep mit narak, hir nanip nenepi nesi wit kir.

⁸ Hir nanip nenepi epei au, mitik iuwe kenine mit nriak menmen mirak, hirak ketpor, 'Hi epei hemani menmen epei au, te mit kerek hi nipaah ehimitenor hir naninen hir au enun.

⁹ Te yi eino eirer yayiwe yi eiyir mit yapirwe nan nitet yayiwe yi eiyipor hir enenen enim menmen hi emaniyem.'

¹⁰ Hirak ketpor epei au, mit narak hir nen nerer yayiwe nari mit kerek hir nri nitet yayiwe en. Mit han yaain, mit han au enun, te hir neri nen winak kerek mitik ketike mite hir nanitan neitai en, ere hir nau neneises winak nenepik.

¹¹ 'Hir nau neneises winak nenepik, mitik iuwe kan kakir mit kerek nau nererik nipaam menmen mirak. Hirak kan kiri, hirak kir mitik kiutip ap hanhan keriuwe mitik iuwe hirak keriuwet klos yaaim me mit hir nanitan au. Hirak kan ketpivek,

¹² 'Kai yinak. Harkeik te ti hitit naan mit nai naanmrau weipir te ti hinik han nimin in a?' Mitik hirak ap ketpivek menmen au. Hirak yink enuk kau en kenesin paan.

¹³ *Te mitik iuwe naanmipre mit hirak kenine mit nriak menmen mirak ketpor: 'Yi eiyit mitik ik eisenkikivek his hit eiwirek ekno wit eik toto enuk. Hirak kakikit kakakin yehes mirak kakine han enuk kaku kakit.' "

¹⁴ Jisas ketpor him im epei au, hirak ketpor: "Hirak kikit kinakin yehes kentar God kenine mit yapirwe nanisesik, te hirak kehimitan mit niutip niutip keriyen hir naninen nanu nantikerek."

*Mit hanhan nari han ke Jisas newisisik nitiwekhi me pewek me takis
(Mk 12:13-17; Lu 20:20-26)*

¹⁵ *Jisas ketpor him epei au, wi im mit ne Farisi ninaiwirek hir nimenipinek newisivekek neriuwe him ham.

¹⁶ Hir nimenipinek newisivekek epei au, hir neriuwet mit hir han nises him mir, hir netike mit kerek nises him me Herot hir nan nanri han kirak nitiwekhi, "Mitik iuwe tisa, haiu mertei ti mitik yaaik hatip menmen yaaim me God werek werek. Ti han kitet mit yapirwe hir npiran te ti ap ewis kiutip kakri han kit me menmen.

¹⁷ Te haiu hanhan ti etpai han kit. Hiram yaaim te haiu mamwir pewek me takis mamwet mitik iuwe ke Rom naanmiprai mamwetiwekem o au?"

¹⁸ Te Jisas kertei han kir enuk te hirak ketpor, "Yi mit enun yewisisik. Yi yenmak te yi hanhan yewisisewek a?"

¹⁹ Yi eiyit pewek yi yewirem yewet mit ne gavman em me takis eiyim einen." Hirak ketpor, te hir nen neit pewek miutip neiyim nan neteiknivekem.

²⁰ Hir neiyim nan neteiknivekem, te hirak kitorhi ketpor, "Ninaan me keimn metike niuk mirak mewik?"

²¹ *Hir natip, "Me mitik iuwe Sisa keremem."

Te hirak ketpor, "Te yi eiwet mitik iuwe Sisa menmen mirak, yi eiwet God menmen mirak."

²² Hirak ketpor epei au, hir han kekrit neriuwe menmen hirak epei ketpor nentar hir ap te nanwisesik au. Te hir ninaiwirek hir nen.

* 22:13 Mt 8:12, 25:30; Lu 13:28 * 22:15 Mk 3:6 * 22:21 Ro 13:7

*Mit nitehi Jisas me mit hir naa hir pike nanikrit
(Mk 12:18-27; Lu 20:27-40)*

²³ *Me wi im keremem, mit han ne Sadyusi hir nan nir Jisas. Mit in hir ap han kitet mit epei naa hir pike nanikrit taau.

²⁴ *Hir nan nitiwekhi nar ik: “Mitik Iuwe Tisa, him nipaa Moses kewisim mau tiwei matip, ‘Mitik kaki kaknaapis mite pirak, te hire ap wine nikerek nei au, maain nikik kirak kaktiwe te hire wawine nikerek nei nanikrehir ke haai kir.’

²⁵ Nipaa mit ne haai kiutip hir nar hispinak wik (7), hir nepu in. Nikan iuwe mitik keit mite te hirak kaa ap kine nikerek wen au. Hirak nikik kirak niminek hirak ketiwe.

²⁶ Hirak ketiwe hirak kaa, te hirak ap kine nikerek au. Hir nepir kerekere ere hirakit tipaa ap tine nikerek nei au.

²⁷ Hirakit tipaa ere tepnepik, mite pirakit wipaa wipkaru.

²⁸ Maain wi kerek mit pike nanikrit nanu, hire waure mite pe keimin? Hire nipaa wau wetike mikan tire tar hispinak wik (7).”

²⁹ Hir natip epei au, Jisas ketpor kar ik: “Yi mit yatip enum yentar yi yepitari him me God, yi ap yertei God hirak manp enuk wisenuk te hirak kakises han kirak kirak menmen yapirwe.

³⁰ Me wi God kakikian mit hir nanu, hir ap nanit miyapir au. Hir nanu weinin nanir ke mit ensel neit wit ke God.

³¹ “Te menmen yi nepei yetpim me mit pike nanikrit yentar yi ap han kitet hir pike nanikrit. Hi hetpi menmen im. Yi yenmak te yi ap yertei menmen yi yekinaam mau tiwei me Moses God ketpiyem a?”

³² *Hirak katip, ‘Hi God ke Ebrahim, Aisak ketike Jekop.’ Hirak God ke mit hir himin kir nepu keriyen.”

³³ Mit yapirwe nerp menep nemtau menmen hirak ketporem, hir han kekrit hir han yaaik neriuwe him mirak.

*Jisas katip mit ne Farisi him lo me God hiram iuwe minin
(Mk 12:28-31; Lu 10:25-28)*

³⁴ Maain kike, mit ne Farisi nemtau Jisas katip werek kinin him kerek mit ne Sadyusi nitiwekhiyem, teir yink enuk, hir nekintip ninaiwerek. Te hir nan nekian nau niutip nimenpinan natip.

³⁵ Epei au, mitik kiutip kekere minin ke hir mit, hirak ke mit ne Skraip, hirak kan katip Jisas kininek ketpwek,

³⁶ “Mitik Iuwe Tisa, him mekam hiram minin him ham nipaa Moses ketike profet newisaiyem mau tiwei matip?”

³⁷ *Jisas keweniwekhi ketpwek, “Yi hanhan Mitik Iuwe ki God yeriuwe han ki ketike me menmen yapirwe mekre yink ki.

³⁸ Him im hiram iuwe minin him ham mau tiwei nipaa Moses ketike Profet newisaiyem.

³⁹ *Him ham iuwe misesim hiram mepir ke him minin em, hiram mipiram. Hiram matip, ‘Yi hanhan mit han o ni yinan yar ke yi hanhan yeriuwe hiras.’

⁴⁰ Mit nanises menmen wik im te hiram mamkepi hir nanises him yapirwe werek werek nipaa Moses ketike mit profet hir newisim mau tiwei.”

Jisas kitehi mīt ne Farisi hīm me Mītik Kraiis kerek God kakriuwetek kaknen

(Mk 12:35-37; Lu 20:41-44)

⁴¹ Mīt ne Farisi wen nekiyan nau niutip, Jisas kitorhi kar ik.

⁴² *Hirak katip, “Yi han kitet mekam me Mītik Kraiis kerek God kakriuwetek kaknen kakikaap mīt ne tī? Hirak Nepenyek ke keimīn?”

Hir netpiwew, “Hirak kakre Nepenyek ke Devit.”

⁴³ Jisas kitorhi keteipim, “Hirak kakre nepenyek ke Devit kerekek, kenmak te God Hīmīn Yaaiik kikiak han ke Devit kene Kraiis hirak Mītik Iuwe kirak? Devit ketpim kewisim mau tīwei mar im:

⁴⁴ *Mītik Iuwe God katip Mītik Iuwe kai Kraiis kar ik: “Ti ehu yeno im menep his yaaim kerek mīt iuwe newi. Ti ehu in ere hi anep mīt enun nepan ni anip anepi.”

⁴⁵ Devit kene Kraiis hirak Mītik Iuwe kirak, karkeik te hirak kenewek nepenyek kirak kerekek? Taau. Hirak Nepenyek ke Devit te hirak kenewek hirak Nīkan ke God!”

⁴⁶ Hirak katip epei au, mītik hak kekre nīmīn ke hir mīt yapirwe ap te newenhi au. Me wī im ere maain hirak mītik hak kekre nīmīn ke hir mīt hirak kaknen kakitīwewkhi hīm meiyam kike au. Hir yīnk enuk nīnapen.

23

Jisas katip mīt hir ap enises menmen mīt ne Skraip netike mīt ne Farisi hir nīriakem

(Mk 12:38-39; Lu 11:43, 46, 20:45-46)

¹ Maain Jisas katip mīt miyapir kerek nererik nau netike mīt nīrak disaipel hirak ketpor kar ik:

² Mīt ne Skraip kerek ninīn nertei hīm me Moses natip mīt em, hir netike mīt ne Farisi, mīt iuwe hir nehimīteni hir natip mīt hīm me Moses ir enisesim.

³ *Te yi eimtau menmen hir netpiyem yi eiyisesim. Te yi ap eiyises menmen hir nīriakem au emī! Hir natip hīm ham te hir ap nisesim au. Hir nises hīm ham.

⁴ Hir neriuwe hīm mīr kerek hir netpiyem yi eiyisesim hīram mar ke hir neit menmen nīmenum neneipetītem newisim mau yapir ki yi yeremīme. Te hir ap nankepi nanīt menmen nīmenum yi yerermīme au. Hir ap te nanises hīm enum nīpaa hir netpiyem yi eisesim taau.

⁵ *Hir nīriak menmen yapirwe te mīt kerek nīrem hir nantip hir mīt yaain. Hir nime ni newis hīm me prea mekre tanik mīram mau maat metike his mīr, te mīt nīrem hir natip hir yaain. Hir nime ni nokim newisim neselaplap kerek hir newisim mau yīnk mīr me wī hir nitehi God menmen, te mīt nīrem hir natip hir yaain.

⁶ *Hir hanhan nanu yeno mīt nehimītanem me mīt iuwe nanwim neit wīnak kerek mīt nererik nekine hīm me Moses neitai en nekre wīnak ke mīt me wī hir nererik naam menmen.

⁷ Hir hanhan mīt miyapir hir nīri neit maket, hir nanwenipi niuk mīr natip hir mīt iuwe, hir nenewor, ‘Mīt nau iuwe tisa.’

⁸ Yi ap eiwis mīt hir nenewi yi mīt iuwe Tisa au emī! Yi yapirwe yīre ni yinan keriyen, mītik kiutip hirak Mītik Iuwe God hirak Tisa ki.

* 22:42 Jo 7:42 * 22:44 Sam 110:1; Mt 26:64; Ap 2:34-35 * 23:3 Mal 2:7-8 * 23:5 Eks 13:9; Nam 15:38-39; Diu 6:8; Mt 6:1 * 23:6 Mt 6:5; Lu 14:7

⁹ Yi ap eine m̄tik hak kiut̄p kau t̄i ik enewek 'M̄tik Haai Iuwe' au ek̄it! Yi ap enewek M̄tik Haai Iuwe ki eȳintar M̄tik Haai Iuwe kiut̄p kerek kepu. H̄rak God kekerek kerek kepu wit k̄rak Heven.

¹⁰ Yi ap eiws m̄t h̄r nenewi yi M̄t Iuwe au em̄t eȳintar M̄tik Iuwe kiut̄p ki hi M̄tik kerek God kehimitena hi han akepi yi m̄t atihis.

¹¹ *Keim̄n hanhan niuk m̄rak iuwe kekre n̄m̄n ke yi m̄t h̄rak kakwen̄n han k̄rak kakisesi kak̄kepi kakriak menmen.

¹² *M̄t kerek han kitet h̄r yaain nin̄n m̄t han, maain God kak̄waank niuk m̄r h̄ram menmen wein̄m. M̄t kerek h̄r newen̄n han k̄r han kitet h̄r wein̄n, maain God kak̄nip niuk m̄r h̄ram iuwe.

Jisak kene m̄t Farisi netike m̄t ne Skraip h̄r newisesik

(Mk 12:40; Lu 11:39-42, 44, 52, 20:47)

¹³ "Yi m̄t ne Farisi yetike yi m̄t kerek yin̄n yertei h̄m lo me Moses yat̄p m̄t em. Maain God kakiwep kakriwaank kak̄ntar yi enun yewisesik. Yi yar ke m̄t enun neiyepet weip̄r ke m̄t h̄r nan̄no n̄m̄n. Yi ap hanhan yises h̄m me God werek werek au, te yi yewen m̄t miyap̄r kerek hanhan nanises God werek werek.

¹⁴ [Yi m̄t ne Farisi yetike yi m̄t kerek yat̄p m̄t h̄m me Moses. Maain God kakiwep kakriwaank kak̄ntar yi enun yewisesik. Yi yemitetp̄n miyap̄r kerek m̄t epei naa, yi yemitorp̄n yeit menmen m̄r mekre w̄nak k̄r te maain yi yifehi God yerp ninaan me m̄t, yi yisaw̄n menmen enum yi ȳrakem yeriuwe prea im te yi yenip m̄t h̄r han kitet yi yaain.]

¹⁵ "Yi m̄t ne Farisi yetike yi m̄t kerek yi yin̄n yertei h̄m lo me Moses yat̄p m̄t em. Maain God kakiwep kakriwaank kak̄ntar yi m̄t enun yewisesik. Yi ȳrak menmen ham yap̄rwe te yi yari han ke m̄tik kiut̄p kakises h̄m mi. Maain h̄rak kises h̄m mi, yi yenipek h̄rak kakre n̄kan ke Seten kakno si tat̄knenik, kin̄n yi m̄t enun h̄rak ap kises God kak̄r ke yi m̄t.

¹⁶ *"Maain God kakiwep kakriwaank yi m̄t enun yar ke m̄t nanam̄r toto eȳintar yi ap yeteik̄n m̄t han yayiwe k̄rak werek werek au. Yi yemitorp̄n. Yi yat̄p, 'M̄tik hak kerek kat̄p, "Hi tewen ariak menmen. Hi ap te ewisiyek au hi at̄p werek. Hi ekine w̄nak iuwe ke God kak̄him̄tenau h̄m mai.' " Yi yat̄p, 'H̄rak kakt̄p kak̄r ik, h̄rak ap te kakises h̄m m̄rak au menmen wein̄m.' Yi yat̄p, 'M̄tik hak kat̄p, "Hi tewen ariak menmen. Hi ap te ewisesik au. Hi at̄p werek. Hi ekine gol mekre w̄nak iuwe ke God te hi hat̄p werek.' " Yi yat̄p, 'H̄rak kat̄p h̄m im, h̄rak ekises menmen h̄rak ket̄pim em.'

¹⁷ Yi m̄t enun han auri. Mekam h̄ram iuwe min̄n? Mekam au h̄ram kike m̄karu? Gol m̄waai mekre w̄nak ke God o w̄nak ke God kerek k̄rak au h̄ram yaaim me God. W̄nak ke God kekerek kin̄n!

¹⁸ Yi wen yat̄p, 'M̄tik kerek kekine k̄naan keit w̄nak ke God h̄ram mehimitan h̄m m̄rak h̄rak kat̄p h̄rak kakisesim. Maain h̄rak ap kakisesim te h̄ram menmen wein̄m. Te m̄tik kerek kekine menmen m̄t h̄r newis̄m mentar k̄naan, h̄r nat̄p 'Tru antap', h̄ram mam̄himitan menmen h̄rak ket̄pim h̄rak kakisesim, te h̄rak kakisesim, o au en, h̄rak m̄tik enuk.'

¹⁹ Yi m̄t nanam̄r toto! Mekam h̄ram iuwe min̄n a? Menmen m̄t newis̄m m̄waai mentar k̄naan newepwarem newet God, o k̄naan h̄rekes kerek k̄rak menmen im m̄t newet God em h̄ram yaaim? K̄naan keremem h̄ram min̄n.

* 23:11 Mt 20:26; Mk 9:35; Lu 22:26

* 23:12 Jop 22:29; Pro 29:23; Esi 21:26; Lu 14:11, 18:14

* 23:16 Mt 15:14

20 Mítik kerek kekine kinaan hiram mehimitan menmen h'arak ketpim, h'arak kekine kinaan metike menmen mewim h'arak mehimitan h'im m'arak.

21 Mítik kerek kekine winak iuwe ke God kakihimitan menmen h'arak ketpim h'arak kakisesim, h'arak kekine winak ketike God kerek H'im'in kirak kewik h'arakit tehimitan h'im h'arak ketpim.

22 *Mítik kerek kekine wit ke God kakihimitan menmen h'arak ketpim, h'arak kekine wit ke God kerek au. H'arak kekine God kerek kau wit kirak h'arak kakihimitan menmen h'arak katip h'arak kakisesim.

23 **"*Yi mít ne Farisi yetike yi mít kerek yin'in yertei h'im lo me Moses yatip mít em. Maain God kakriwaank kakintar yi mít enun yewisik. Yi yewep menmen mi yapirwe mar hiswiyen (10) te maain yi yewet God menmen mi miutip me menmen hiswiyen (10). Yi yises menmen kike im te yi yeweikin sip yewet h'im iuwe me God ham im. Yi ap yises menmen yaaim, yi ap hanhan mít miyapir han au, yi ap yises menmen yi yetpim au. Yi yir'ak menmen iuwe im metike menmen kike me yewet God menmen te yi yaain. Te au, yi yinapen!

24 Yi mít enun yire mít nanamir toto yeteikin mít han yayiwe ke God. Yi hanhan yayises menmen kike me h'im me God te yi han kaa yayises menmen m'arak iuwe.

25 **"*Yi mít ne Farisi yetike yi mít kerek yin'in yertei h'im lo me Moses yatip mít em. Maain God kakriwaank kakintar yi mít enun yewisesik. Han ki h'arak k're wenkep'ye metike kap kerek mít nekemyet'it neke wit te h'aram menmen enum mewim meke n'im'in h'ir ap nekemyet'it au. Han ki enuk keit n'im'in kentar menmen yi yisesim yi yetiwem yeriuwe menmen enum yi yir'akem yeriyaam yises han ki.

26 Yi mít ne Farisi yi han auri. Yi yar ke mít enun nanamir toto. Yi ei yin'in ei yises menmen yaaim mekre han ki te maain menmen yi yair'akem h'aram mamre yaaim. Menmen im h'aram mamre mít nekemyet wenkep'ye metike kap neke n'im'in, neke wit.

27 **"*Yi mít ne Farisi yetike yi mít yatip mít han h'im me Moses. Maain God kakriwaank kakintar yi mít enun yewisesik. Yi han ki yar ke hei herwe maa mít newis'im mekreerek. H'ir namir timen meweikn'iwek te mít nan'inen nan'irem h'ir han kitet hei h'arak yaaik. Te menmen enum mire herwe hemik paan m'in'in mekreerek.

28 **"*Mar im mít miyapir n'iri h'ir han kitet yi mít yaain yises h'im yaaim. Te yi mít enun. Menmen enum m'saw'in mekre han ki. Menmen me yi yewisesik ek, metike menmen ham enum enum.

Jisas katip God kakriwaank mít ne Farisi netike mít natip mít han h'im me Moses

(Lu 11:47-51)

29 *"*Yi mít ne Farisi yetike yi mít kerek yi yin'in yertei h'im lo me Moses yatip mít em. Maain God kakriwaank kakintar yi mít enun yewisesik. Yi yeses hei kerek mít profet n'ipaa nau ti h'ir naa hemik m'ir m'iwaai mekreerek. H'aram metike hei mei me mít yaain n'ipaa naa hemik m'ir m'iwaai mekreerek.

30 Yi yatip yar ik: 'N'ipaa haiu mepu ti wi mít profet h'ir nepu netike maamrer n'iu, haiu ap te manip mar ke maamrer n'iu n'ir'akem taau.'

31 **"*Te yi yeriuwe h'im im yi yetpim yewepyapir yi nepenyerer ne mít kerek n'ipaa nenep mít profet h'ir naa.

* 23:22 Ais 66:1; Mt 5:34; Ap 7:49 * 23:23 Lev 27:30; Mai 6:8 * 23:25 Mk 7:4 * 23:27 Ap 23:3

* 23:28 Lu 16:15 * 23:31 Ap 7:52

³² Hi hetpi. Yi yayises menmen enum n̄ipaa maamrer ni h̄r n̄r̄iakem ere yi enun yaȳr ke h̄r enun.

³³ *Yi m̄it enun yar ke manpen (o yenmik). Yi m̄it enun nepenyerer ne m̄it enun n̄re manpen. Yi yarkeik yi han kitet yi ap eino si tat̄kneni a? Taauye!

³⁴ *Te hi hetpi. Maain hi ariuwet m̄it profet nantike m̄it nertei h̄m me God werek werek netike m̄it nanwepyap̄r h̄m mai yaaim. M̄it han ne m̄it in yi yain̄p yeiwenkeki nanu nu tentarak̄it. M̄it han yi yain̄p yairiuwe n̄ip̄n yaȳt w̄nak kerek yi yekine h̄m me Moses yekrerem. Yi yaip̄ri nan̄naaiw̄r wit ik yi yaȳnyēi h̄r nan̄r̄r nan̄no nan̄rer wit wit.

³⁵ *Yi eir̄iak menmen im te God kakrekyi enum kakiwep kakrer paan ki. H̄rak kakiwep kak̄ntar kakrer paan ki me m̄it yap̄rwe yaain naa, me w̄ hemkre me m̄it̄k yaaik Ebel mewen ere me m̄it̄k profet Sekaraia, n̄kan ke Berekaraia, kerek maamrer ni h̄r nak̄ip kaa kekere n̄m̄n ke k̄naan metike w̄nak iuwe ke God.

³⁶ Hi hetpi werek. Menmen im enum yap̄rwe mamnen yi m̄it miyap̄r kerek yi en ek yau t̄ yaȳntar menmen hi nepei hetpiyem yi yair̄iakem.

*Jisas k̄k̄it m̄it miyap̄r ne wit Jerusalem
(Lu 13:34-35)*

³⁷ *Yi m̄it miyap̄r ne Jerusalem, wit kerek m̄it newi h̄r nenep m̄it profet. H̄r nenep m̄it kerek God keriuweti nan n̄ri. W̄ yap̄rwe hi hanhan naanm̄pri me menmen enum har ke suware naanm̄pre n̄kim m̄re m̄n̄k yap̄r m̄re. Te yi au yn̄apen.

³⁸ *Yi eiȳmtewem. Maain wit ki h̄rak kaku wein̄k m̄it miyap̄r ap nanwi au.

³⁹ *In ere maain yi m̄it miyap̄r ne Jerusalem ap p̄ike nan̄ra meiyam au ere yi eit̄p, 'God naanmamre kak̄kaap M̄it̄k ik Krai kerek kekreh̄r k̄rak h̄rak keriuwetek kan in.'

24

*Jisas kat̄ip m̄it nanwep w̄nak iuwe ke God nanw̄rek
(Mk 13:1-2; Lu 21:5-6)*

¹ Jisas k̄naaiw̄r w̄nak iuwe ke God ken witeik, m̄it n̄rak disaipel newenȳp̄rek te h̄r nanteikn̄wek w̄nak yaaim yap̄rwe me w̄nak iuwe ke God.

² *H̄r neteikn̄wekem, te h̄rak ketpor, "Hi hetpi werek. Yi ȳr menmen yap̄rwe im a? Maain w̄ mamnen te nan kerek m̄it nime w̄nak meriuw̄erem, h̄rak ap te mamwaai mam̄ntereram au. M̄it nan̄nen nanwepim te h̄ram yap̄rwe mam̄nke mamwaai t̄."

*Jisas kat̄ip menmen enum mamnen
(Mk 13:3-13; Lu 21:7-19)*

³ Jisas wen kau m̄niu (o neiȳp) m̄it nenewek wit Oliv, m̄it n̄rak disaipel keriyen nan nit̄wekhi nat̄ip, "Ti etpai w̄ kerek menmen im enum mamnen, metike mekam mamnen mamteiknei w̄ im epei man te ti enen ewepyap̄r h̄rekes te menmen God kakr̄iakem h̄ram epei au."

* **23:33** Mt 3:7, 12:34; Lu 3:7 * **23:34** Ap 7:52; 1Te 2:15; Mt 10:23 * **23:35** Jen 4:8; 2Kro 24:20-21; Hi 11:4 * **23:37** Ap 7:59; 1Te 2:15 * **23:38** 1Kin 9:7-8; Jer 12:7, 22:5 * **23:39** Sam 118:26; Mt 21:9 * **24:2** Lu 19:44

4 Jisas kewenhi ketpor, “Yi naanmamre h̄iras ap eiwis m̄it han h̄ir nanwisesiyek.

5 *Ap eiwis m̄it han h̄ir nanwisesiyek nan̄ntar h̄ir yap̄rwe nan̄nen nan̄mit̄p̄in nan̄kreh̄r kai nant̄ip̄, ‘Hi kerek hi Krai kerek God keh̄im̄itena hi anen akaap m̄it.’ H̄ir nanwis m̄it miyap̄r yap̄rwe nanriuwe h̄im m̄ir.

6 Maain yi eiȳmtau m̄it neit menep h̄ir nenepan, yi eiȳmtau h̄im me m̄it h̄ir neit yan̄m̄in h̄ir nenepan, te yi ap einapan au em̄it! Menmen im h̄iram emnen te w̄i hi anen awepyap̄r h̄irekes nepei man wen au.

7 *M̄it ne weiw̄ik miut̄ip̄ h̄ir netike m̄it ne weiw̄ik ham h̄ir nan̄nepan. M̄it kerek nau t̄i menep in nant̄ike m̄it neit yan̄m̄in h̄ir nan̄nepan. M̄it nerer wit wit n̄n̄p̄i mam̄in nan̄ntar h̄ir menmen mau ni au. T̄i mamrer wit wit mamtan̄ik.

8 Menmen im kerek mamnen h̄iram mamre m̄ite h̄ire tu h̄im̄ir ketn̄in̄we iuwe te h̄ire wawine n̄kan. M̄it miyap̄r nau t̄i menmen im mamnen mam̄ikrit mamriwaank.

9 *‘‘Me w̄i im m̄it nant̄ihis yi yaino w̄inak enuk te m̄it naniwep yayi o ȳink ki h̄ir nan̄waankem. M̄it nanrer wit wit han enuk nanriuiwi nan̄neini nan̄ntar yi yises h̄im mai.

10 W̄i im mamnen, m̄it yap̄rwe nanweik̄in sip nanwet h̄im mai. H̄ir nanwepyap̄ran, han enuk nan̄riuwehan.

11 *Me w̄i im, m̄it profet enun newisesik h̄ir yap̄rwe nan̄nen nanri han ke m̄it miyap̄r yap̄rwe nanwis̄isorek nanriuwe h̄im mai.

12 Me w̄i im m̄it miyap̄r nanises han k̄ir nanr̄iak menmen enum yap̄rwe te m̄it miyap̄r yap̄rwe h̄ir ap hanhan nanriuwehan wisenum au, kike keremem.

13 *Te m̄it miyap̄r kerek nanis̄isa werek werek ere h̄ir nani, maain hi atorh̄is h̄ir nanu nant̄ikewa.

14 *M̄it miyap̄r h̄ir nanwepyap̄r h̄im yaaim me God kakin̄in naanmamre m̄it, h̄ir nan̄tpim nanrer wit wit te m̄it nan̄rteit menmen yaaim God k̄ir̄iakem. H̄ir nanwepyap̄rem epei au, maain w̄i mamnen te hi anen awepyap̄r h̄irekes te menmen God kakr̄iakem h̄iram epei au.

*Maain menmen enum mamnen t̄i ik
(Mk 13:14-23; Lu 21:20-24)*

15 *‘‘Maain yi yaȳr menmen enum mam̄iwaank w̄inak iuwe ke God mam̄irp mam̄ikre n̄m̄in kerek h̄iram ap te mamno n̄m̄in au kerek n̄ipaa profet Daniel kat̄ip̄ h̄iram mamnen (yi m̄it kerek yekine menmen im, yi han kitetim werek werek).

16 Te yi m̄it yap̄rwe kerek yi yepu provins Judia, yi yair̄r yaino m̄niu o neiȳip̄ eisaw̄in eiȳit ein.

17 *M̄it miyap̄r kerek nau wepni neit witeik, h̄ir ap p̄ike nan̄ino n̄m̄in w̄inak nan̄it menmen m̄ir mekrerek au em̄it! H̄ir nanr̄ir waswas nan̄ino.

18 M̄it miyap̄r kerek neit ni m̄ir, h̄ir ap p̄ike nan̄ino witeik nan̄it menmen klos au em̄it! H̄ir nanr̄ir waswas nan̄ino.

19 Maain w̄i menmen im mamnen, miyap̄r nan̄nan n̄kerek kike wen nau s̄n̄ipau h̄ir nan̄iwaank nan̄ntar h̄ir ap te nanr̄ir waswas au.

20 Yi eiȳitehi God te yi ap eir̄r me haw̄i h̄itan o w̄i Sabat au em̄it eiȳntar yi ap te eir̄r waswas au.

* 24:5 Mt 24:23-24; Jo 5:43; Ap 5:36-37; 1Jo 2:18 * 24:7 2Kro 15:6; Ais 19:2 * 24:9 Mt 10:22; Jo 15:18, 16:2 * 24:11 Mt 24:5, 24; 1Jo 4:1 * 24:13 Mt 10:22 * 24:14 Mt 10:18, 28:19 * 24:15 Dan 9:27, 11:31, 12:11 * 24:17 Lu 17:31

21 *Me wí im menmen enum mamnen mamíwaank mít miyapír nau tí. Menmen mar im ap man nípaá God kinín kewis tí ere in. Maain menmen enum mar im ap píke mamnen taau.

22 God ap te kakremir wí menmen enum im mamu tí te mít miyapír yapírwe nani. Au, God han kitet mít miyapír kerek hírak kehímíténi hír nises híim mírak te hírak kakremir wí menmen im mamu tí.

23 *‘‘Maain me wí im mítík hak kakítí, ‘Yi eiyírek. Mítík Iuwe Kraís hírak kepu in!’ O ‘Hírak kau keit pínak ein!’ Hírak kakítí híim mamír im yi ap yayisesim au emít!

24 *Hi hetpi. Maain mít enun newisesik naníno nantíp hír Kraís o hír mít profet hír nanwepyapír híras. Hír nanríak menmen iuwe nípaá mít níríakem au, te hír nanrí han ke mít miyapír kerek nises híim me God. Te hír ap nanisesim taau.

25 Yi eiyímtau. Hi híin etpi menmen im. Maain menmen im mamnen yi eiyírteiyem.

26 *‘‘Maain mít hír nanítípi nanír ik: ‘Yi einen eiyírek! Hírak kau wit weíník mít ap newi au!’ Te yi ap eino au emít!

27 *Yi yír nepní mewenín meke wepni kokai kan ere kewen ken. Kakír eik te maain yi eiyír hí mítík ke wit ke Mítík Iuwe hí píke anen. Mít miyapír yapírwe nanra.

28 *‘‘Wit kerek mítík herwe kíwaairi, hore tepre mamnen mamkíp mamkinenik mamík. [Marim im maain mít yapírwe nau tí hír enun enun, hí píke anen etike mít ensel hí skelim hír mít hí ahíwaanki.]

*Maain Mítík Iuwe Kraís kaknen
(Mk 13:24-27; Lu 21:25-28)*

29 *‘‘Maain wí menmen enum epei man mau tí, wepni kakweikín kakre wítaan, wenke ap te kakír au, hír mau nepní mamínkíke, menmen iuwe mau nepní híram mamtaník.

30 *Menmen im epei au, te menmen mamu nepní mamteikín mít hí mítík ke wit ke Mítík Iuwe hí awepyapír hírekes, te mít miyapír ne weiwík yapírwe nerer wit wit nankít nanra hí hau hentír napí heriuwe menmen mái iuwe metike menmen mái yaaim merhíhe hí anen.

31 *Hi anen, te God kakténwo taur. Kakténwo taur, hí heriuwet mít ensel nai hír naníno nanrer wit wit kerek mít miyapír hí hehímíténi hír nises híim mái hír nanwiyen, hír nanrí nanínen nantíkewa mamu níutíp.

*Nu hínaán kíkaap mít nanhímítan wí Kraís píke kaknen
(Mk 13:28-31; Lu 21:29-33)*

32 ‘‘Hi eteikni menmen heriuwe nu fik. Maain wí kerek heneik mírak híram mamínsiunen, te yi eiyírteí menep te wepni yaaik.

33 Mar im, maain yi eiyír menmen hí etpiyem híram epei man, te yi eiyírteí hí menep te hí píke anen.

34 *Hi hetpi werek. Mít miyapír kerek nepu tí in ek, hír ap te nani ere menmen yapírwe im mamnen.

* 24:21 Dan 12:1; Joe 2:2; Rev 7:14 * 24:23 Mt 24:5, 11 * 24:24 Diu 13:1-3; 2Te 2:9; Rev 13:13-14
* 24:26 Lu 17:23-24 * 24:27 Mt 24:37-39 * 24:28 Lu 17:37 * 24:29 Ais 13:10, 34:4; Esi 32:7;
Joe 2:10, 31; 2Pi 3:10; Rev 6:12-13 * 24:30 Dan 7:13; Sek 12:10; Mt 26:64; Rev 1:7 * 24:31 Ais
27:13; 1Ko 15:52; 1Te 4:16 * 24:34 Mt 16:28

35 *Nepni mamtike ti mam+waank mam+it te h+im mai ap te mam+waank au emit! H+iram mamu mam+it tipmain tipmain enum eik, te menmen hi nepi hetpim h+iram mamnen.

*Mit ap nertei wi kerek Krai p+ike kaknen ti ik au
(Mk 13:32-37; Lu 17:26-30, 34-36)*

36 *^u Mit miyap+ir nau ti o ensel neit wit ke God o hi mit+ik iuwe ke wit ke mit+ik iuwe, haiu yap+irwe ap mertei wi kerek God kakriuweta hi p+ike anen ti. God kiut+ip kerek kertei.

37 *Wi kerek hi Mit+ik ke wit ke Mit+ik Iuwe hi p+ike anen ti, h+iram menmen mamnen mam+ir ke n+paa wi mit+ik Noa kau ti ik.

38 Me wi haw+ ap epei man m+wap+in ti wen au, mit miyap+ir nises menmen mar ke n+paa h+ir n+ri+akem. H+ir naam menmen, neitan, nesiuwe yenterer nantike mit han h+ir nan+itan ere wi Noa ken kau kekke sip.

39 *H+ir mit miyap+ir h+ir ap nertei menmen enum mamnen ere t+ipar m+niu man+ip meri men h+ir naa. Mar im maain hi Mit+ik ke wit ke Mit+ik Iuwe hi p+ike anen, te mit miyap+ir ap nanmeriyau hi anen au.

40 Maain wi hi p+ike enen, mit+ik+it wiketeret tatu ni m+irak+it. Hi eh+it his mit+ik kiut+ip kaknen, kiut+ip au hi ewis+ik kaku kak+it ni eim.

41 Maain miyap+ir wik h+ir nenep+ip tiu, hi eh+it his piut+ip, peiyap hi au ewisiye wawu waw+it yaank eik.

42 *Yi naanm+pre h+iras te yi yises God werek werek yay+ntar yi yepitari wi kerek hi Mit+ik Iuwe ki hi p+ike anen.

43 *Yi han kitet menmen im. Mit+ik kerek kau w+inak kertei w+itaan kerek mit+ik enuk kekint+ip menmen kaknen, te h+irak naanmamre w+inak k+irak ap kakwis mit+ik enuk kaknen kekint+ip menmen m+irak. Te h+irak au kep+itari. Mar im wi kerek mit nepitariyem, hi p+ike anen ti ik.

44 Te yi mit eiyises God werek werek eiy+ntar hi Mit+ik ke wit ke Mit+ik Iuwe hi p+ike anen me wi yi ap yerteiyem.

*Jisas kat+ip h+im tok piksa ke mit+ik yaaik ketike mit+ik enuk
(Lu 12:42-46)*

45 "Yi mit keriyen yi y+ire mit+ik yaaik kertei menmen werek werek te mit+ik iuwe k+irak kewis+ik h+irak k+ire mit+ik iuwe naanmamre mit miyap+ir kerek n+ri+ak menmen me mit+ik iuwe, h+irak kakwet+ir menmen me wi h+irak kehimitanem h+ir nant+iwem.

46 Maain mit+ik iuwe k+irak n+paa k+inaaiw+ir wit, h+irak p+ike kaknen kak+ir ke mit+ik k+ri+ak menmen n+paa h+irak kehimiten+iwekem, h+irak han yaaik kakriuwerek te h+irak wok mit+ik k+irak kaku werek werek.

47 *Hi hetpi werek werek. Maain h+irak kaknen kak+irek kises menmen yaam, h+irak kak+himitanek h+irak naanmamre menmen m+irak yap+irwe.

48 Mit+ik ik au, h+irak enuk k+inapen kises menmen me mit+ik iuwe, h+irak kakt+ip h+irekes, 'Mit+ik iuwe kai ken yan+m+in ap p+ike kaknen waswas au.'

49 H+irak kakt+ip kak+ir ik, te h+irak kaknenp mit miyap+ir kerek n+ri+ak menmen me mit+ik iuwe k+irak, h+irak kakno kaktike mit enun netaritari naam t+ipar si enum, h+irak kaktikeri nan+m.

50 Maain mit+ik iuwe k+irak kaknen me wi h+irak ap han kitet h+irak kaknen, te h+irak kemeriy+wek au.

* 24:35 Mt 5:18 * 24:36 Ap 1:7; 1Te 5:1-2 * 24:37 Jen 6:5-8 * 24:39 Jen 6:13-7:24; 2Pi 3:6
* 24:42 Mt 25:13 * 24:43 Lu 12:39-40; Rev 3:3, 16:15 * 24:47 Mt 25:21, 23

51 *Mítik iuwe kaknen h́rak kaknep mítik ik ẃsenuk kakíwaankek kaksiuwerek kakno wít kerek mít enun newisesik newi en. Mít neit in h́r nine han enuk níkít nínakín yehes.

25

Jisas katíp h́m tok piksa me miyapar ńhan nar hiswiyen

1 *‘‘Maain ẃ kerek hi mítik ke wít ke Mítik Iuwe ṕke anen, God kakwis mít miyapír naníno wít ḱrak kakír ke miyapír ńhan nar hiswiyen (10) kerek neit lam mír nen nemerír mítik ṕpák kaknen kakít his míte ṕrak.

2 Miyapír hispínak (5) h́r nertei menmen werek werek miyapír hispínak (5) au h́r netari netari menmen.

3 Miyapír netaritari h́r neit lam neiyím nan te h́r ap neit típar mei te nanwenem mamíkre lam au.

4 Miyapír h́r nertei menmen werek werek te h́r neit lam metike típar mei te nanwenem mamíkre lam mír.

5 H́r epei nan nemerír mítik ik kaknen te h́rak ap kan waswas au. H́rak ap kan waswas au te h́r nanamír menen h́r ńwaaí.

6 ‘‘H́r ńwaaí ńnatín, ẃ nímín h́r nemtau mítik hak keníne katíp, ‘Mítik ṕpák kaknen kakít his míte ṕrak, yi eino eiwenyiṕrek eiwísik yayíwe yi eitwékhis eiyík eínen.’

7 Miyapír nemtau menmen im, te h́r nekrit newen típar mekre lam h́r neweikńm merh́he mír te h́r neiyím nen.

8 Te miyapír enun netaritari natíp miyapír han yaain en nar ik: ‘Yi eiwetei típar mei mí te haiu emwenem emíkre lam maiu, te haiu emtikewi emno. Lam maiu típar epei au mesi te h́ram mami.’

9 Te miyapír han en netpor, ‘Haiu ap metenen típar yapírwe te haiu mamweti mei au emít! Au kike. Haiu mamweti típar mei kike, te maain haiu lam maiu yapírwe mami. Yi eino eiyít mei eiyít ẃnak kerek mít nansiuwerem nanwet mít em h́r enweti mei.’

10 H́r netpor epei au, miyapír netaritari nen nanít típar mei. H́r neit ein, mítik ṕpák kan kiun ẃnak eik kan kiun ẃnak eik, h́r miyapír kerek nemeriýwek h́r netikerek nen nímín en, h́r neiyepet weipír.

11 *‘‘Maain miyapír han en ṕke nan neníne natíp, ‘Mítik iuwe, mítik iuwe, ti ekeisiuwai weipír.’

12 *H́r nenínewek te h́rak ketpor, ‘Hi hetpi werek. Hi ap hertei yi neimín. Yi ap nai yinan au.’

13 *Te Jisas ketpor kar ik: ‘‘Yi naanempre h́ras te yi eiyises God werek werek eiyántar yi yepítari ẃ hi Mítik ke wít ke Mítik Iuwe hi anen.

H́m tok piksa me mítikít wikak teit pewek me mítik iuwe ḱrakít (Lu 19:11-27)

14 *‘‘Maain menmen God kakírak mít miyapír em te h́r nantikerek nanu nanít wít ḱrak h́ram mamír ke mítik iuwe kakno yanímín. H́rak kakno yanímín te h́rak keníne mítikít tírak wikak h́rak kehímítanet h́rakít naanmamre menmen ḿrak.

15 *H́rak han kitet tarkeik te h́rakít tírak menmen te h́rak kewetíwekít menmen mar im. Mítik kiutíp kertei werek, h́rak kewetíwek 5,000 pewek. Mítik hak h́rak kewetíwek 2,000 pewek. Mítik hak au kertei kike, h́rak kewetíwek 1.000 pewek. H́rak ḱrakít menmen mar im epei au, h́rak ken.

* 24:51 Mt 8:12 * 25:1 Lu 12:35; Rev 19:7 * 25:11 Lu 13:25, 27 * 25:12 Mt 7:23 * 25:13 Mt 24:42; Lu 12:40 * 25:14 Mk 13:34 * 25:15 Ro 12:6

16 Hĭrak ken yanĭmin, mĭtik kerek ketenen 5,000 pewek ken waswas kewĭr pewek mĭrak te hĭrak keiyĭm kari pewek 5,000 meiyam man metikerem (mĭre kas mani).

17 Hĭrak mĭtik hak kerek ketenen 2,000 pewek, hĭrak ken kewĭrem keiyĭm kari pewek 2,000 ham man metikerem kar ke mĭtik hak epei kĭriakem.

18 Mĭtik hak au. Hĭrak ken witeik kekin hei keit 1,000 pewek nĭpaa mĭtik iuwe kewetĭwekem, hĭrak kĭsawĭnem mekrerek kĭwapĭnem mĭwaaĭ meit.

19 “Maain wenke yapĭrwe epei men, mĭtik iuwe pĭke kan kitĭwekĭthi me pewek kerek hĭrak nĭpaa kewetĭwekĭtem.

20 Mĭtik kerek nĭpaa keit 5,000 pewek, hĭrak kan kewetĭwek pewek ham metikerem ketpĭwek kar ik: ‘Mĭtik iuwe, ti nĭpaa eweto 5,000 pewek im, te hi hĭrak menmen heriuwerem hi hari 5,000 pewek ham man metikerem.’

21 *Mĭtik iuwe kewenhi ketpĭwek, ‘Ti hĭrak menmen yaaĭm, ti kai yaaĭk. Ti naanempre werek werek menmen kike im te hi ewetit menmen yapĭrwe te ti naanmamprewem. Ti enen ehu etikewa han yaaĭk.’

22 Hĭrak ketpĭwek epei au, mĭtik hak kerek ketenen 2,000 pewek hĭrak kises mĭtik kerek ketenen 5,000 pewek kinĭn kan kĭr mĭtik iuwe, hĭrak kisesik kan katĭp, ‘Mĭtik iuwe, nĭpaa ti eweto 2,000 pewek, te hi hĭrak menmen heriuwerem, hi hari 2,000 pewek ham man metikerem.’

23 Mĭtik iuwe kewenhi katĭp, ‘Ti hĭrak menmen yaaĭm ti kai yaaĭk. Ti naanmpre werek werek menmen kike im te hi ewetit menmen yapĭrwe te ti naanmamprewem. Ti enen ehu etikewa han yaaĭk.’

24 Hĭrak katĭp epei au, mĭtik kerek ketenen 1,000 pewek hĭrak kĭkaru kan katĭp kar ik: ‘Mĭtik iuwe, hi hertei ti mĭtik enuk hatĭp hĭm tokim tokim. Ti atĭp mĭt hĭr namĭr ni mai te hi ahĭt menmen yeunĭm. Ti atĭp mĭt hĭr newen rais hĭr newis haas mĭram mĭwaaĭ han, hĭr newis nĭkim mĭwaaĭ han. Ti au hetĭwem yeunĭm ewisĭm meit wĭnak kit. Hĭr au.

25 Hi hertei ti mĭtik enuk har ke hi hetpim te hi hĭnapen hewĭr pewek mit ewaankem. Hi hetĭwem heiyĭm hen hewisĭm mekre hei. Ehĭrem. Hi epei heit menmen mit ewetitem im em.’

26 Mĭtik iuwe ketpĭwek kar ik: ‘Ti mĭtik enuk hau yain yain. Ti epei hertei hi hatĭp mĭt hĭr namĭr ni mai te hi ahĭt menmen yeunĭm. Ti hertei hi hatĭp mĭt nanwen rais hĭr nanĭt nĭkim mĭram mamwaaĭ, te hi atĭwem yeunĭm ewisĭm emĭkre wĭnak kai a?’

27 Te henmak te ti ap hewis pewek mai mekre his me mĭt hĭr naanmpre benk te maain hi han hi pĭke ahĭt pewek mai mamtike pewek meiyam kike mamtikerem?’

28 Yi mĭt nai yerp menep, yi eiyĭt pewek me mĭtik ik, yi eiwet mĭtik kerek ketenen 5,000 pewek em.

29 *Yi eiwetĭwek pewek eiyĭntar mĭtik kerek kĭriak menmen keriuwe menmen hĭrak ketenenim hĭrak kakĭt meiyam mamtikerem. Te hĭrak ketenen menmen yapĭrwe. Mĭtik kerek ap kĭriak menmen keriuwe menmen kike hĭrak ketenenim, maain hi ariyaam etĭwem hĭrak kaku weinĭm.

30 *Yi eiyĭthis mĭtik enuk ik eiyĭk eiwĭrek ekno wit enuk toto kerek mĭt nau en hĭr han enuk nĭkĭt nĭnakĭn yehes.’

Maain hi Mĭtik ke wit ke Mĭtik Iuwe skelim mĭt miyapĭr ne ti

* 25:21 Mt 24:45-47; Lu 16:10

* 25:29 Mt 13:12; Mk 4:25; Lu 8:18

* 25:30 Mt 8:12

31* “Maain wî hi Mîtk ke wit ke Mîtk Iuwe hi pîke anen ariuwe menmen mai iuwe merhîhe mantike mît ensel, hi ehû yeno mai yaaim me Mîtk Iuwe.

32* Mît ensel ne God hîr nanîthis mît miyapîr nanrer wit wit ne tî hîr nanrerik nanu nantikewa menep ninaan mai. Hîr nanu, te hi ahîkeri han nanîno in, han nanîno ein nanîre mît hîr nenke sipsip metike meme.

33* Hi awis mît miyapîr yaain nîre sipsip hîr nanîno his yaaim mai, hi awis mît miyapîr enun nîre meme hîr nanîno his henkik mai.

34 Epei au, hi Mîtk Iuwe atîp mît miyapîr kerek nerp his yaaim mai etpor har ik: ‘Yi mît miyapîr kerek Haai kai God hîrak kerekÿi yaaim, ÿi einen eiyît menmen yaaim mi kerek God nîpaa kime tî metike nepni wen au, hîrak kehîmîteni ÿi eitîwem.

35* Hi nînpî meÿo te ÿi yeweto menmen mi hi haam. Hi hîm niu enuk (o mar kewen kîkau hîm) te ÿi yeweto tîpar hi haam. Hi hîre mîtk ke wit hak ÿi yeratayu ÿi epei yetauhîs yerya yen wînak ki.

36 Hi klos au te ÿi epei yewetewem. Hi hînap te ÿi naanmîrau ere hi hîre yaaik. Hi hen hekre wînak enuk te ÿi yan ÿîra yekepa yeriuwe menmen.’

37 “Hi atîp menmen im epei au, hîr mît miyapîr yaain hîr nanitauhi, ‘Mîtk Iuwe, nîpaa haiu ap mîrit ti nînpî mito, te haiu mewetiti menmen meÿi au. Nîpaa haiu ap mîrit ti hîm niu enuk (o mar kewen kîkut hîm) te haiu mewetiti tîpar meÿi au.

38 Nîpaa haiu ap mîrit ti hîre mîtk ke wit hak au te haiu metuthîs merit men nîmîn wînak kiau au, o haiu ap mewetiti klos meÿi au.

39 Nîpaa haiu ap mîrit ti hînap te haiu ap mekepit ere ti yaaik au, o ti hekre wînak enuk haiu men mîrit au.’

40* “Te hi Mîtk Iuwe ewenhi etpor, ‘Hi hetpi werek. Wî kerek ÿi epei ÿîkaap mît nai yinan in kerek nîses hîm mai, hîram mar ke ÿi yerekÿewem.’

41* “Hi etpor epei au, hi eweikîn atîp mît miyapîr nau his henkik mai etpor, ‘Yi mît miyapîr enun kerek God kerekÿi enum ÿi einopîn eikeipno, ÿi einu si kerek ap te mamî au. Hîram mamu mamî tipmain tipmain enum eik. God epei kemani si im me Seten ketike mît ensel nîrak.

42 Yi einu si enum eiyîntar nîpaa hi nînpî meÿo ÿi ap yeweto menmen meÿi au. Hi hîm niu enuk (o mar kewen kîkau hîm) te ÿi ap yeweto tîpar meÿi hi hahîm au.

43 Nîpaa hi hîre mîtk ke wit hak te ÿi ap yekepa yerya yan wînak ki au, o hi klos au te ÿi ap yeweto meÿi au. Hi hînap te ÿi ap yekepa hi hîre yaaik au. Hi hen hekre wînak enuk te ÿi ap yan ÿîra yekepa yeriuwe menmen mi au.’

44 “Hi etpor epei au, te hîr nanitauhi nanîtpo, ‘Nîpaa haiu ap mîrit ti nînpî mito o ti hîm niu enuk (o mar kewen kîkut hîm), o ti hîre mîtk ke wit hak, o ti klos au, o ti hînap, o ti hen hekre wînak enuk te haiu ap mekepit au.’

45 “Te hi Mîtk Iuwe etpor, ‘Hi hetpi werek. Nîpaa ÿi ap ÿîkaap mît nai yinan weinîn kerek nîses hîm mai, ÿi yar ke ÿi ap yekepa au.’

46* Hi etpor epei au, mît miyapîr enun hi ariuweti hîr nanîno wit enuk kerek hîr nanîwaank nanîtipmain tipmain enum eik.”

* 25:31 Mt 16:27, 19:28; Rev 20:11-13 * 25:32 Esi 34:17; Ro 14:10 * 25:33 Lu 12:32 * 25:35

Ais 58:7 * 25:40 Pro 19:17; Mt 10:42, 18:5; Mk 9:41 * 25:41 Mt 7:23; Ju 7; Rev 20:10 * 25:46 Dan 12:2; Jo 5:29

26

*Mit iuwe ninin naanmipre mit nimenipinan naninsep Jisas kaki
(Mk 14:1-2; Lu 22:1-2; Jo 11:45-53)*

1 Jisas katip ketike mit keriyen epei au, hirak katip mit disaipel nrak.

2 *Hirak katip, “Yi yertei wi wiketerem mepeit te wi me haiu mam+m menmen me Pasova hiram mamnen. Te mitik hak kakwepayapir te mit enun nantauhis hi Mitik ke wit ke Mitik Iuwe nanwenkike ehu nu tentarakit.”

3 Me wi im hir mit iuwe ne pris netike mit iuwe ne kausil nen nererik nau winak ke mitik iuwe Pris niuk mirak Kaiafas.

4 Te hir nimenipinan menmen newen him Jisas te hir nisawin nantenen nanriak (nanriyaak neiyik) nanino nansiuwe him enum te hir nankip kaki.

5 Te hir natip, “Haiu ap emriak im em wi kerek mit miyapir nererik naam menmen em, te hir han kekrit naninsep nansikeyaanmi nanintar hir han kitet Jisas hirak Mitik Iuwe profet, hir ninapen hirak kaki.”

Mite niuk mire Maria wewen tipar sanda minin yaaim mire semi yeirep mentar paan ke Jisas

(Mk 14:3-9; Jo 12:1-8)

6 Jisas kau keit wit Betani keit winak ke mitik kerek nipaa his hit minwo niuk mirak Saimon.

7 *Hirak kau winak ek, mite hap piutip wan wirek. Hire wetenen min tipar me nu nad nekenpi mirak minin yaaaim mekrerek. Hire wewir pewek iuwe mererim. Te hire wan wewen tipar im minin yaaaim mentar paan ke Jisas kerek hirak wen kaam menmen kau yeno kerek mit naam menmen menterim.

8 Hir mit disaipel nr menmen im, te hir han enuk. Hir natipan, “Wenmak te mite ip wewen tipar minin yaaaim em mentar Jisas men weinim?”

9 Te haiu emsiuwe tipar minin yaaaim im emno mit han enwir pewek emrim emtiwem te haiu emit pewek yapirwe emwet mit enun ap netenen menmen em.”

10 Jisas kertei him hir netpim, te hirak ketpor, “Yi yenmak te yi yene mite ip einipiyeye yink enuk. Hire epei werekyo menmen yaaaim.

11 *Wi yapirwe mit enun netenen menmen au hir nanu nantikewi te yi eikepi. Te hi au, hi ap ehu atikewi wi yapirwe.

12 Mite ip hire wewen tipar minin yaaaim em mentar yink kai, hire wiriak menmen im weses yink mai me hi eno ekre herwe hei.

13 Hi hetpi him werek. Nerer wit wit kerek mit nanwepayapir him mai nantip mitem, hir nantip menmen mite ip werekyewem te hir han kitetim han teweninep.”

*Judas kewenhi katip kaksiuwe Jisas kakno his me mit iuwe ne pris
(Mk 14:10-11; Lu 22:3-6)*

14 *Me wi im keremem, mitik hak ke hir mit 12 disaipel niuk mirak Judas ke wit Iskeriot, hirak ken kir mit iuwe ne pris.

15 *Te hirak katip, “Yi eiweto mekam te hi awepyapir Jisas asiuwerek aknen his mi?” Hirak ketpor epei au, hir newetiwek 30 kina.

* 26:2 Eks 12:1-27; Mt 20:18; Lu 24:7 * 26:7 Lu 7:37-38 * 26:11 Diu 15:11 * 26:14 Jo 11:57

* 26:15 Sek 11:12

16 Me wi im, h̄rak han kitet wi meiyam te h̄rak kakwepyap̄r Jisas kakno his m̄r.

*Jisas kaam menmen me wi Pasova ketike m̄t disaipel n̄rak
(Mk 14:12-21; Lu 22:7-14, 21-23; Jo 13:21-30)*

17* Me wi im mekrit min̄n te m̄t nererik nan̄m bret me wi Pasova me yis ap mekrerem au (mentar h̄r han tewen̄n n̄paa God kenep m̄t ne Isip), h̄r m̄t disaipel nan n̄r Jisas netp̄wek, “Ti hanhan neinan te haiu mam̄mani menmen te haiu mam̄m me Pasova?”

18* Jisas kat̄p, “Yi eino wit iuwe Jerusalem te yi eino m̄t̄k hak kiut̄p te yi eiȳtp̄wek, ‘M̄t̄k Iuwe kaiu kat̄p: Wi mai hi hahi epei man menep. Hi hah̄m menmen me pasova atike m̄t̄ disaipel nai mamu w̄nak kit.’ ”

19 H̄rak kat̄p epei au, m̄t̄ disaipel n̄r̄akem nar ke Jisas epei ketp̄wek̄tem, te h̄rak̄it temani menmen me Pasova.

20 H̄nkew̄ Jisas kan kau yeno ketike m̄t̄ disaipel n̄rak nar hiswiyen wik (12).

21 H̄r naam menmen nau, h̄rak kat̄p, “Hi hetp̄i h̄m werek, m̄t̄k hak kiut̄p ke yi m̄t̄ in en, h̄rak kakwepyap̄r kakriuweta hi ano his me m̄t̄ enun.”

22 H̄rak kat̄p epei au, h̄r han enuk te m̄t̄k kiut̄p m̄t̄k kiut̄p h̄r nit̄wekhi, “Kai Iuwe hi a?”

23* Jisas kat̄p, “M̄t̄k ik ek kerek ketikewa waam menmen mekre t̄kenup im h̄rak kakwepyap̄r.

24 Hi m̄t̄k ke wit ke M̄t̄k Iuwe, hi ano hahi apar ke n̄paa t̄wei me God epei mat̄p ek. Te m̄t̄k ik kerek kakwepyap̄r hi m̄t̄k ke wit ke M̄t̄k Iuwe h̄rak kakine han enuk kak̄waank. Te miye p̄rak ap winaak au, h̄rak yaaik. Te h̄rak ap kak̄waank h̄rekes kakriuwe menmen im.”

25 H̄rak kat̄p epei au, Judas m̄t̄k kerek kakwepyap̄rek, h̄rak kitehi Jisas, “M̄t̄k Iuwe kai, hi a?” Jisas ketp̄wek, “Ti h̄rekes kerek ek.”

Jisas kewet m̄t̄ disaipel n̄rak niu bret metike wain h̄r naam me han etwen̄nek

(Mk 14:22-26; Lu 22:15-20; 1Ko 11:23-25)

26* H̄r wen naam menmen nanu en, Jisas kekin bret kitehi God kat̄p h̄rak yaaik. Epei au, h̄rak kewepik kewet m̄t̄ disaipel n̄rak em h̄r nan̄m, te h̄rak kat̄p, “Yi yet̄wem yaȳm h̄ram mam̄r ke ȳnk kai.”

27 H̄rak kat̄p epei au, h̄rak kekin t̄par wain mekre hesnu hak, te h̄rak kitehi God keriuwerem, te h̄rak kewet̄rem kat̄p, “Yi yap̄rwe eiȳm im em.

28* Im em h̄ram hemkre mai mamwen te God kakises h̄m m̄rak te kak̄sak menmen enum me m̄t̄ miyap̄r yap̄rwe.

29 Hi hetp̄i werek. In ek ere maain hi ap te hah̄m t̄par wain taau ere maain hi ektikewi mam̄m wain petep mam̄t̄ wit ke Haai kai God.”

30* H̄r naam menmen epei au, h̄r nine henyē ham. Epei au, h̄r nen witeik nen ere niu niun m̄n̄iu (o neiȳp̄) niuk m̄rak wit Oliv.

*Jisas kat̄p Pita h̄rak kakweik̄n sip kakwet̄wek
(Mk 14:27-31; Lu 22:31-34, Jo 13:36-38)*

* 26:17 Eks 12:14-20 * 26:18 Mt 21:3 * 26:23 Sam 41:9 * 26:26 Mt 14:19 * 26:28 Eks 24:8; Jer 31:31-34; Sek 9:11; 1Ko 10:16; Hi 9:20 * 26:30 Lu 22:39; Jo 18:1

31 *H̄ir n̄piun m̄niu (o neiȳp̄ niuk m̄irak) wit Oliv, Jisas ketpor, “Yi kerek yises h̄im mai yi yainaiw̄ra me w̄taan im em. T̄wei me God mat̄p, ‘Hi anep mit̄k kerek naanm̄pre sipsip em te h̄ram emr̄r em̄nke asin asin o heriyai heriyai.

32 *Hi hahi, te maain hi p̄ke akrit hi ahin̄ni ano provins Galili.”

33 Pita ketp̄wek, “H̄ir yap̄rwe nan̄nain̄w̄rit nanr̄r nan̄ntar m̄t han nantuthis nanitep, te hi taauye! Hi ahu atikewit!”

34 *Jisas ketp̄wek, “Hi hetput h̄im im werek. Me w̄taan im em Suware ap mat̄p wen au, ti eraupak̄n wikak et̄p m̄t ti epratari hises h̄im mai au.”

35 *Pita ketp̄wek, “Hi hahi atikewit, te hi ap aritpak̄n taau!” H̄irak kat̄p te m̄t disaipel yap̄rwe nat̄p nep̄r kerekek.

Jisas kitehi God menmen keit Getsemani

(Mk 14:32-42; Lu 22:39-46)

36 *H̄ir nat̄p epei au, Jisas ken ketikeri nen t̄i hak m̄t nenewek wit Getsemani. H̄ir niun en, h̄irak ketpor, “Yi eiyu in en, hi ano p̄nak ein ehitehi God menmen.”

37 H̄irak keithis Pita ketike n̄kerek wiketeret te Sebedi, Jems ketike Jon tariyak̄t ten. In ek, h̄irak han k̄rak enuk kekrit kekrit.

38 *Jisas ketpor, “Han kai enuk ere hi hahi. Yi eitikewa eiyu in han tewen̄na.”

39 *Te h̄irak ken kike kenke k̄waai t̄i kitehi God, “Haai kai, h̄ram werek ti eh̄t menmen enum mamnen h̄ram emnop̄n emkeipno. Hi ap ehises han kai au, em̄t! Hi ehises han kit.”

40 H̄irak kitehi God epei au, Jisas kan k̄r m̄t̄k̄t disaipel. H̄irak k̄ret t̄iwaai. H̄irak kekot̄it̄it kat̄p Pita, “Yenmak te yi ap yayu yeitikewa mei kike han tewen̄na a?”

41 *Yi naanmamre h̄ras eiyitehi God kak̄ikepi te menmen enum me mamri han ki mamnen mamriwaank. Yi han ki hanhan kises menmen me God te ȳnk ki au k̄napen menmen enum.”

42 H̄irak ketp̄wek̄t epei au, Jisas p̄ke ken keteipim kitehi God menmen kat̄p, “Haai kai, te menmen enum im ap te mamnop̄n mamkeipno te hi ehises menmen im. Te ti ehises han kit kerekek.”

43 Jisas p̄ke kan k̄ret t̄iwaai teit. H̄irak̄t nanam̄r mekses te h̄irak̄t t̄iwaai.

44 *Jisas p̄ke knaiw̄ret, h̄irak ken kitehi God wikak. H̄irak kitehi God me menmen h̄irak epei kit̄wekhiyem.

45 *Maain h̄irak p̄ke kan k̄r m̄t̄k̄t disaipel t̄irak h̄irak kekot̄it̄it kit̄wek̄thi, “Yi wen ȳwaai a? Eiȳmtau! W̄t̄ epei man te m̄t̄k̄ kak̄wepyap̄r hi M̄t̄k̄ ke wit ke M̄t̄k̄ Iuwe hi ano his me m̄t̄ enun nises menmen enum.

46 *Yi eiȳkrit. Haiu emno. Yi eiȳr m̄t̄k̄ kerek kewepyayap̄r epei kan.”

Judas kewis Jisas ken his me m̄t̄ enun nepan n̄rak

(Mk 14:43-50; Lu 22:47-53; Jo 18:3-12)

47 Jisas wen kat̄p kerp, Judas m̄t̄k̄ hak ke m̄t̄ 12 disaipel n̄rak, h̄irak kan. M̄t̄ yap̄rwe netikerek nan netenen nu m̄r paap yoki metike h̄ne me

* 26:31 Sek 13:7; Jo 16:32 * 26:32 Mt 28:7, 16 * 26:34 Mt 26:69-75 * 26:35 Mt 26:56; Jo 11:16

* 26:36 Jo 18:1 * 26:38 Jo 12:27 * 26:39 Mt 6:10; Hi 5:7-8 * 26:41 Mt 6:13; Hi 2:14, 4:15

* 26:44 2Ko 12:8 * 26:46 Jo 14:31

his. H̄ir m̄it iuwe ne pris netike m̄it iuwe ne kaunsil ne Isrel h̄ir neriuweti nan.

48 M̄it̄ik Judas kerek kakwepyap̄ir ek nepei kat̄ip m̄it enun h̄im im: “Yi yaira hi heiyewewik em̄iwek tekep m̄irak em, h̄irak kerekkek m̄it̄ik yi hanhan eitenenik. Yi eit̄iwekhis.”

49 H̄irak kiun en, h̄irak kan Jisas wasenum kat̄ip, “Hi epei han M̄it̄ik Iuwe.” Te h̄irak kem̄iwek tekep.

50 Jisas ket̄ip̄iwek, “Kai yinak, menmen ti erekyewem em, ti erekyewem wasenum.” Te h̄ir nan menep h̄ir newis his netenenik.

51 *H̄ir neten̄inek, te m̄it̄ik hak kiut̄ip kerp ketike Jisas h̄irak keiȳim kari h̄ine ke his k̄irak, keiȳik kenep m̄it̄ik k̄ir̄iak menmen me m̄it̄ik iuwe ke pris kerem̄ir̄iwek n̄ik̄ip m̄irak m̄inat̄in.

52 *Te Jisas ket̄ip̄iwek, “Ti p̄ike ewis h̄ine ke his ek̄ikre n̄irak keriyen ek̄it! M̄it yap̄irwe nenepan neriuwe h̄ine me his te m̄it han nan̄in̄ip nanriuwe h̄ine me his m̄ir h̄ir nani.

53 Ti ap hertei hi te en̄ine haai kai God, Te wasenum h̄irak kakweto m̄it ensel yap̄irwe nanin̄in 70,000 m̄it ne ami a?

54 Te hi er̄iakem mam̄ir im keremem, te h̄im me God mamnen mam̄irkeim a? Taauye! T̄iwei ke God kat̄ip menmen mamnen te h̄iram mamnen mampar keremem.”

55 *H̄irak kat̄ip Pita epei au, Jisas kat̄ip m̄it yap̄irwe keriyen, “Yi yan yaitauh̄is, yi yetenen h̄ine metike nu mar ke yi yaitenen m̄it̄ik enuk kekint̄ip menmen enum yaisenkekik a? W̄i yap̄irwe hi hau hekre w̄inak iuwe ke God hi hat̄ip m̄it miyap̄ir h̄im me God fe yi ap yeten̄ina au.

56 *Menmen im epei man te h̄im me n̄ipaa m̄it profet newis̄im mau t̄iwei, h̄iram mamnen.” H̄irak kat̄ip epei au, te m̄it disaipel n̄irak n̄inaaiw̄ir Jisas n̄ir̄ir nen.

H̄ir nenke Jisas kerp ninaan me m̄it ne kaunsil

(Mk 14:53-65; Lu 22:54-55, 63-71; Jo 18:13-14, 19-24)

57 H̄ir m̄it netenen Jisas, te h̄ir net̄iwek his neiȳik nen w̄inak ke m̄it̄ik hak het̄pris Kaiafas. M̄it han nin̄in nertei h̄im lo me Moses h̄ir netike m̄it iuwe ne kausil h̄ir nererik nau neit en.

58 Pita kisesik ken, te h̄irak au keit yan̄im̄in. H̄irak epei ken kekere n̄iwa keweik̄in t̄i ke m̄it̄ik het̄pris w̄inak k̄irak k̄iwaairiyen. H̄irak k̄in̄ik ken kau ketike m̄it naan̄ip̄re wit. H̄irak hanhan kak̄ir menmen mei mamnen.

59 H̄ir m̄it iuwe ne pris netike m̄it iuwe ne kaunsil n̄inat̄in m̄it̄ik keiyak te kakmit̄ep̄in Jisas me menmen enum h̄irak k̄ir̄iakem te h̄ir nank̄ip kaki.

60 M̄it yap̄irwe nan newen̄iwek h̄im net̄ip̄iwek enum. Te h̄ir ap epei n̄inap̄in mekam enum h̄irak k̄ir̄iakem te h̄ir nank̄ip kaki. Maain m̄it̄ik̄it wiketeret tan,

61 *te hirak̄it tat̄ip, “M̄it̄ik ik n̄ipaa kat̄ip h̄irak kakwep w̄inak iuwe ke God te p̄ike kakimaak me w̄i wikak keremem.”

62 M̄it̄ik iuwe ke pris kerp kat̄ip Jisas, “Ti ap ewenhi hat̄ip h̄im mei au a? Tenmak te h̄irak̄it tewenut h̄im me menmen enum a?”

63 *Te Jisas ap kat̄ip h̄im mei au. Te m̄it̄ik iuwe het̄pris ket̄ip̄iwek, “Hi hituthi hekreh̄ir ke M̄it̄ik Iuwe God kerek kaku kak̄it tipmain ket̄ipmain enum eik, ti etpeiyem. Ti M̄it̄ik Iuwe Krai N̄ikan ke God o au?”

* 26:51 Jo 18:26 * 26:52 Jen 9:6; Rev 13:10 * 26:55 Lu 19:47, 21:37 * 26:56 Mt 26:31; Jo 16:32

* 26:61 Jo 2:19-21 * 26:63 Ais 53:7; Mt 27:12

64 *Jisas ketp*iw*ek, “Ti h*ir*ekes kerek*ek* epei hetp*im*. Te hi hetp*i*. In ek ere maain yi eiy*ir* hi M*it*ik ke wit ke M*it*ik Iuwe hi ahu his yaa*im* me God Iuwe kerek m*it* iuwe newiyen. Maa*in* hi ahu nep*ni* p*ike* anen in.”

65 *Jisas kat*p* kar ik te m*it*ik iuwe hetp*ris* kewep laplap m*ir*ak keteik*n* m*it* God han enuk te h*ir*ak kat*p*, “H*ir*ak kat*p* enum ketaw*n* God kerek*y*wek y*ink* enuk. Haiu ap te em*n*ne m*it* neiy*an* nan*in*en nanwep*y*ap*ir* h*m* ham n*p*aa h*ir*ak ketp*im* au em*t*! H*ir*ak epei kat*p* enum ketaw*n* God. Yi epei yem*tewem*.”

66 *Te yi han kitet mekam?” H*ir* newenhi netp*iw*ek, “H*ir*ak k*ir*iak menmen enum te h*ir*ak eki.”

67 *H*ir* nat*p* epei au h*ir* nenik*n* t*m*ank men ninaan me Jisas h*ir* nak*p*. M*it* han newis laplap n*s*aw*n* nanam*r* k*ir*ak nak*p* nesiuwek tek*ep*,

68 h*ir* nit*w*ekhi nat*p*, “Ti M*it*ik Iuwe, ti at*p* h*m* me profet in ek. Ti ewep*y*ap*ir* keim*n* kitep.”

*Pita kepak*n* Jisas kiune kat*p* hi au hep*tariyek*
(Mk 14:66-72; Lu 22:56-62; Jo 18:15-18, 25-27)*

69 Pita kau wit eik kek*re* n*wa* ke w*n*ak. Te m*ite* hap kerek w*ri*ak menmen em wan w*re*kat*p*, “Ti ik ek n*p*aa hau hetike Jisas ke provins Galili.”

70 Te Pita kiune kat*p* kerp menep ninaan me m*it* yap*ir*we en, “Ti henmak te ti etpo menmen im? Hi hep*tariyek*.”

71 H*ir*ak ketp*aan* ken witeik kau w*n*ak h*in*p ek. Te m*ite* hap w*re*kat*p* h*ir*e wat*p* m*t* miyap*ir* yap*ir*we en kerek nerp menep en war ik: “M*it*ik ik ek n*p*aa kau ketike Jisas ke Nasaret.”

72 Te Pita kiune kat*p* h*m* manp, “Hi hetp*i* hitehi God kehim*tan* h*m* mai m*it*ik ik ek hi au hep*tariyek*.”

73 Maa*in* kike, m*t* han nerp en nan nat*p* Pita, “H*ir*e wat*p* werek. Ti m*it*ik kiut*p* ke m*t* kerek nises Jisas. Teruk kit kewep*uty*ap*ir* merp yaain ti m*it*ik ke Galili.”

74 Te in ek Pita kat*p* h*m* iuwe, “God kaknen kakiyep te hi ap hetp*i* werek. H*ir*am werek te hi ap hertei m*it*ik ek ek au.” H*ir*ak kat*p* epei au, suware kat*p*.

75 *Suware kat*p* epei au, Pita han kitet h*m* kerek n*p*aa Jisas ketp*im* em kar ik: “Suware ap kat*p* wen au, te ti hat*p* wikak ti ap herteiya.” Te Pita ken witeik h*ir*ak k*ik*t w*s*enum kent*ar* h*ir*ak y*ink* enuk h*ir*ak kat*p* h*ir*ak kep*tari* Jisas.

27

*H*ir* neithis Jisas neiy*ik* nen m*it*ik iuwe ke gavman Pailat
(Mk 15:1; Lu 23:1-2; Jo 18:28-32)*

1 Epei wanewik, m*t* iuwe ne pris netike m*t* iuwe ne kaunsil ne m*t* miyap*ir* ne Isrel h*ir* nimen*p**n* nat*p* te nan*nep* Jisas kaki.

2 Te h*ir* nesenkekik keriuwe waai neiy*ik* nan nanwet m*it*ik iuwe gavman ke Rom Pailat ek.

*M*it*ik Judas k*ik*iap h*ir*ekes kaa
(Ap 1:18-19)*

* 26:64 Sam 110:1; Dan 7:13; Mt 24:30 * 26:65 Mt 9:3; Jo 10:33; Ap 14:14 * 26:66 Lev 24:16; Jo 19:7 * 26:67 Ais 50:6, 53:5 * 26:75 Mt 26:34

3 *Maain Judas kerek kewepyap+rek, h+rak kertei m+it iuwe neiy+ik nen newet Gavman ek, h+rak y+nk enuk keriuwe menmen h+rak k+ri+akem te h+rak p+ke ken kewet m+it iuwe pris netike m+it iuwe ne kaunsil 30 pewek me silva im.

4 H+rak kewet+rem, h+rak kat+ip, “Hi epei hises menmen enum hi hewepyap+ir m+it+ik ap k+ri+ak enum au yaaik, te h+rak kaki.” Te h+ir nat+ip, “H+ram ap menmen maiu au. H+ram menmen mit ti h+ri+akem.”

5 Te m+it+ik Judas kew+ir 30 pewek silva im men m+i+waai w+nak iuwe ke God eik, te h+rak k+naiw+iri ken keit waai keiy+ik k+ik+iaip h+rekes kau teruk h+rak kaa.

6 H+ir m+it iuwe ne pris nekin pewek im keremem, h+ir nat+ip, “Im em h+ram pewek me mamnep m+it+ik kaki. Haiu ap emwis+im emtike pewek me w+nak iuwe ke God au em+it!”

7 Te h+ir nat+ip nitet han kiut+ip me pewek keremem. H+ir neiy+im nat+in ti ke m+it+ik kerek kime m+n kewiyen. H+ir neit ti keremem nehim+itanek me h+ir nanwis herwe m+i+waairi en me m+it ne yan+m+n kerek nan nan+ir Jerusalem.

8 Mar keremem te in h+ir newep niuk me ti kerek nenewek “Ti hemkre kerek.”

9 *Mar im h+im ham n+ipaa God ketpim m+it+ik profet Jeremaia kewis+im mau tiwei epei man. H+ram mat+ip, “H+ir neit 30 pewek me silva, h+ir Isrel n+ipaa nehim+itanem nat+ip pewek me nan+this m+it+ik ik ek.

10 M+it pris nesiuwe pewek me silva im h+ir neiy+im nat+in ti ke m+it newi nime m+n mar ke n+ipaa kai iuwe God ketpowem.”

H+ir newis Jisas kerp ninaan me m+it+ik iuwe gavman ke Rom niuk m+irak Pailat

(Mk 15:2-5; Lu 23:3-5; Jo 18:33-38)

11 H+ir newis Jisas kerp ninaan me m+it+ik iuwe gavman ke Rom. Te m+it+ik iuwe gavman kit+iwekh+i, “Ti M+it+ik Iuwe King k+ir ke Isrel?” Te Jisas kat+ip, “Ti h+rekes hat+ip har kerek.”

12 *H+ir m+it iuwe ne pris netike m+it iuwe ne kaunsil ne Isrel newen+wek h+im nat+ip h+rak k+ri+ak menmen enum. H+rak ap k+ri+ak menmen im enum au te h+rak ap p+ke kat+ip h+im mei kike au. H+rak kekint+ip w+re w+re kau keit.

13 Mar keremem te Pailat ketp+wek, “Ti ap hertei h+im yap+irwe kerek h+ir netputem em a?”

14 *Te Jisas ap kewenhi kat+ip h+im mei miut+ip men pailat au. Mar keremem te m+it+ik iuwe gavman ke Rom han kitet+im.

Pailat kewenhi kat+ip m+it n+irak enwenek Jisas eku nu tentarak+it

(Mk 15:6-15; Lu 23:13-25; Jo 18:39-19:16)

15 W+ir yap+irwe me tito miut+ip miut+ip m+it+ik iuwe gavman kesiupan m+it+ik kekre w+nak enuk ken. M+it+ik kerek+k kaksiuwerek kakno witeik.

16 Me w+ir im m+it+ik hak enuk kau en keit w+nak enuk niuk m+irak Barabas.

17 H+ir m+it miyap+ir nererik nau in ek, te Pailat kitorhi ketpor, “Yi hanhan hi asiupan keim+n ekno his mi? Hi es+wi Barabas o Jisas h+ir nenewek Kraisa?”

18 *H+rak Pailat kertei h+ir m+it iuwe ne pris netike m+it iuwe ne kaunsil h+ir hemkre menepam han enuk neriuwe Jisas nentar m+it miyap+ir hanhanek, te h+ir newepyap+rek nar kerek+k kerp ninaan m+irak kak+ik+ip kaki.

* 27:3 Mt 26:14-15 * 27:9 Sek 11:12-13; Jer 32:6-9 * 27:12 Ais 53:7; Mt 26:63 * 27:14 Jo 19:9

* 27:18 Jo 11:47-48, 12:19

19 Pailat kau yeno me m̄t̄ik masistret kerek h̄rak skelim m̄t̄ nerp ninaan m̄rak em, te m̄ite p̄rak wesiuwek h̄m mau t̄wei wat̄ip, “Ti ap er̄iak menmeiyam me m̄t̄ik eik kerekek. H̄rak ap k̄r̄iak menmei enum au. W̄itaan hi h̄tyak h̄rek te hi h̄waai enum henterik.”

20 H̄r m̄t̄ iuwe ne pris netike m̄t̄ iuwe ne Isrel nari han ke m̄t̄ miyap̄r te h̄r en̄nap ent̄ip Pailat kaksuapan Barabas, te h̄r en̄nep Jisas kaki.

21 *Te m̄t̄ik iuwe gavman p̄ike kitorhi ketpor keteipim, “M̄t̄ik̄it it et yi hanhan hi enaairw̄r keim̄n ekno yi m̄t̄?” H̄r nat̄ip, “Barabas.”

22 Pailat kitorhi kar ik: “Te hi h̄r̄iak Jisas mekam, kerek m̄t̄ nenewek Krais?” Te h̄r yap̄rwe nat̄ip, “Yi eiwenkekik eku nu tentarak̄it.”

23 Pailat kitorhi kat̄ip, “H̄rak kenmak? H̄rak k̄r̄iak mekam enum a?” Te h̄r au n̄nap nen̄ne h̄m iuwe, “Eiwenkekik eku nu tentarak̄it.”

24 *M̄t̄ik Pailat kertei in ek h̄rak kak̄tpim au, te m̄t̄ en nesikeyaanmi nan̄nepan nan̄riuwerek. Te h̄rak kekin t̄ipar keiyim kekemeyet his m̄rak keit ninaan me m̄t̄ miyap̄r yap̄rwe keteiknor h̄rak k̄napen kak̄k̄ip. Te h̄rak kat̄ip, “Hi ap hertei mekam enum h̄rak k̄r̄iakem, te hi anep m̄t̄ik ik kaki. H̄ram menmen mi keremem.”

25 *Te m̄t̄ miyap̄r newenhi netp̄wek, “Ti ak̄ip kaki. H̄ram ap menmen mit te God han enuk kakriuwit. Maain h̄rak han enuk kakriuwai haiu m̄ite metike n̄kerek nau.”

26 H̄r nat̄ip menmen im nepei au, te Pailat kesiupan Barabas ken his m̄r. Te h̄rak kat̄ip m̄t̄ n̄rak n̄waai n̄p̄n nenep Jisas te h̄rak kesiuwerek ken his me m̄t̄ ne ami te h̄r enwenkekik eku nu tentarak̄it.

M̄t̄ ne ami h̄r nat̄ip enum nitetnaan Jisas
(Mk 15:16-20; Jo 19:2-3)

27 Pailat kesiuwe Jisas ken his me m̄t̄ ne ami ne gavman, h̄r neithis Jisas neiyik nen w̄nak ke gavman, te h̄r m̄t̄ soldia keriyen nan nererik h̄r yap̄rwe neweikn̄wek en.

28 *Te h̄r nenemt̄n laplap m̄rak, te h̄r nemr̄wek laplap ham m̄re nin̄m.

29 H̄r nime waai wiw̄r t̄kt̄ik mewik ek k̄re teperiye, te h̄r nankiun̄wek kaku paan. Te h̄r newet̄wek niyen nun k̄rak ketenenik ken his yaaam m̄rak nemitetp̄n nat̄ip h̄rak m̄t̄ik iuwe. Te h̄r newen nin̄p menep h̄t̄ m̄rak netp̄wek enum nit̄t̄iweknaan nat̄ip, “Ti yaaik M̄t̄ik Iuwe King ke m̄t̄ ne Isrel.”

30 *Te h̄r nenik̄n t̄mank menterik, h̄r nekin niȳn kerekek neiyik nenep paan k̄rak yap̄rwe.

31 H̄r netp̄wek nitet̄iweknaan enum epei werek, te h̄r nenke laplap mekeipn̄wek. Te h̄r p̄ike nemir̄wek laplap m̄rak h̄rekes, te h̄r net̄wek his neiyik nen nanwenkekik kaku nu tentarak̄it.

H̄r newenkek Jisas kau nu tentarak̄it
(Mk 15:21-32; Lu 23:26-43; Jo 19:17-27)

32 H̄r nitet yayiwe nen, te h̄r n̄r m̄t̄ik ke Sairini niuk m̄rak Saimon. Te h̄r nat̄ip h̄m iuwe h̄rak nenipek kaknan nu tentarak̄it ke Jisas kak̄kepip.

33 H̄r nan niun wit hak niuk m̄rak Golgota kerek haiu meweik̄n h̄m haiu menewek ‘Wit Paan Hesnu.’

* 27:21 Ap 3:14 * 27:24 Diu 21:6-9; Mt 27:4 * 27:25 Mt 23:35; Ap 5:28 * 27:28 Lu 23:11
* 27:30 Ais 50:6

34 *Hir nipiun ein hir newet Jisas tpar wain epei neweiknm metike marasin enum me wekwai te hirak kakim. Hirak kninem, te ap kaam au kinapen.

35 *Hir epei newenkekik kau nu tentarakit, hir neretit satu me nein nanit saket mirak me hir hiras.

36 Hir neretit satu epei au, hir nau ti naanmiprewek.

37 Mau niu merp paan kirak hir newis hm im em kerek npaa hir nenkerek kerp ninaan me mitik iuwe em. Hir newisim mar im: IK EK HIRAK JISAS MITIK IUWE KING KE MIT MIYAPIR NE ISREL.

38 *Menep Jisas hir newenkek mitikit wiketeret enukit raskel tekintip menmen. Hir newenkek hak kau his yaaim, hak kau ken his henkik.

39 *Hir nepu en, hir mit miyapir nan nen hir netpwek enum neweikniwek nenwesisek, hir netpwek nar ik:

40 *"Ti mitik kerek ewep winak tempel iuwe ke God ek te ti pike eimaak me wi wikak keremem, ti ekaap hirekes! Ti atip ti Nikan ke God te ti enaaiwir nu tentarakit te ti enatin enen ti."

41 Mar im hir mit iuwe ne pris netike mit ninin nertei hm lo me Moses netike mit iuwe ne Isrel hir netpwek enum nitetiweknaan. Hir natip,

42 *"Hirak npaa kikaap mit han, te hirak ap kikaap hirekes. Hirak mitik iuwe ke Isrel a? Hirak eknaaiwir nu tentarakit te haiu emises hm mirak.

43 *Hirak katip, 'Hi hises hm me God hi Nikan ke God.' Te God hanhan keriuwerek te ekikepik in ek."

44 Mar im mitikit wiketeret kerek enukit raskel kerek tekintip menmen em newenkekikit tau nu tentarakit tetike Jisas tau menep hirakit tatip Jisas enum.

Jisas epei kaa keit

(Mk 15:33-41; Lu 23:44-49; Jo 19:28-30)

45 *Wepni kau nimin, witaan toto man miwapin ti eik ek ere hinkewi.

46 *Menep hinkewi, Jisas kinap kenine hm iuwe kar ik: "Eli, Eli, lema Sabaktani?" Hiram hm Hibru mar im em: "Haai kai, Haai kai God, henmak te ti nepi heweikin sip eweto hainairwira?"

47 Te mit han nerp menep hir nemtewek te hir ap nerteiyek werek au, te hir natip, "Mitik ik ek hirak kenine Ilaija."

48 *Wasenum mitik hak kesiukin ken keit mosong o nik me wan eik, te hirak kewisim mekre wain epei mesine, hirak kewisim mau niyen nun kesiuwe Jisas em ekim.

49 Te mit han natip, "Ti ewetiwekem wen au emit! Haiu mamir te hirak Ilaija kaknen kakikepik o au!"

50 Jisas pike kinap kenine hisiuwe te hirak keriuwet hm m n kirak ken kekeipnwek, hirak kaa.

51 *Hirak kaa, te laplap iuwe mau winak iuwe ke God (tempel) ek mewep pinam pinam mau niu ein em ere miun ti eik, mire wiketerem. Te God keteikin mit Jisas kewep yayiwe keriuwe yink kirak te mit nanitwexhi menmen. Ti kitanik nan iuwe mewep,

52 te herwe hei mikaisiu te mit miyapir yapirwe kerek nises God npaa epei naa, in ek hir pike nekrit.

* 27:34 Sam 69:21 * 27:35 Sam 22:18 * 27:38 Ais 53:12 * 27:39 Sam 22:7, 109:25 * 27:40 Mt 26:61; Jo 2:19 * 27:42 Jo 11:50 * 27:43 Sam 22:8; Jo 5:18 * 27:45 Emo 8:9 * 27:46 Sam 22:1 * 27:48 Sam 69:21 * 27:51 Eks 26:31-33; Hi 10:19-20

⁵³ H̄ir n̄inaaiw̄ir herwe hei maain, Jisas p̄ike kekrit epei au, te h̄ir nen wit yaaik iuwe Jerusalem. Te m̄it yap̄irwe h̄ir n̄iri.

⁵⁴ M̄it̄ik iuwe ke ami ketike m̄it n̄irak nau netikerek nau naanm̄ipre Jisas h̄ir n̄ir t̄i k̄itan̄ik, te h̄ir n̄ir menmen yap̄irwe man, h̄ir n̄inapen w̄isenum h̄ir nat̄ip, “H̄iram werék. M̄it̄ik ik ek h̄irak N̄ikan ke God.”

⁵⁵ *Miyap̄ir yap̄irwe nepu, h̄ir n̄ipaa nises Jisas n̄inaaiw̄ir provins Galili nan nankepik neriuwe menmen. H̄ir miyap̄ir keriyen nerp yan̄m̄in kike h̄ir n̄irek.

⁵⁶ *M̄ite hap pe h̄ir miyap̄ir en h̄ire Maria pe Magdala. Hap ep h̄ire Maria, miye pe Jems wetike Josep. H̄ire wetike Miye pe n̄ikerek wiketeret te Sebedi, Jems ketike Jon.

M̄it newis Jisas herwe ȳink k̄irak kekre hei ke nan

(Mk 15:42-47; Lu 23:50-55; Jo 19:38-42)

⁵⁷ Maain h̄inkewi, m̄it̄ik hak kiut̄ip ketenen nan yap̄irwe ke wit Arimatia, kerek niuk m̄irak Josep, h̄irak kan wit kerek Jisas kaa. H̄irak n̄ipaa k̄ire m̄it̄ik disaipel ke Jisas kises h̄im m̄irak.

⁵⁸ *H̄irak ken k̄ir pailat te h̄irak kit̄iwekhi h̄irak kak̄it herwe ȳink ke Jisas. Te Pailat kat̄ip m̄it n̄irak h̄ir newet̄iwék Jisas ȳink k̄irak.

⁵⁹ Josep h̄irak keit Jisas ȳink k̄irak kesenekik keriuwe laplap yaaim me h̄ike.

⁶⁰ *H̄irak kesenekik keriuwe laplap me h̄ike, h̄irak kewis̄ik kekre han kerek m̄it epei nekup̄in hei m̄in̄ik nan me Josep. H̄irak kewis̄ik kekre han nepei au, h̄irak kat̄ip m̄it h̄ir neweiknen nan w̄isenum k̄iwap̄in h̄im k̄irak. H̄ir newis̄ik k̄iwap̄in h̄im ke hei epei au, h̄ir nen.

⁶¹ M̄it n̄ir̄ak menmen im, Maria pe Magdala wetike Maria hap, h̄ir nau t̄i neit en menep hei.

M̄it ne ami nan naanm̄ipre hei kerek Jisas ȳink k̄irak k̄iwaai kekerek.

⁶² Teipmen, w̄i kerek mises w̄i m̄it neman̄i menmen me Pasova, m̄it iuwe ne pris netike m̄it ne Farisi h̄ir nen nan̄ir Pailat.

⁶³ *H̄ir nen nan̄ir Pailat h̄ir nit̄iwekhi net̄ip̄iwék nar ik: “M̄it̄ik iuwe, haiu m̄it han kitet h̄im ham im n̄ipaa m̄it̄ik enuk kewen̄in h̄im h̄irak ket̄ipim. H̄irak kat̄ip, ‘W̄i wikak epei au, hi p̄ike ekrit ehu.’”

⁶⁴ Te haiu hanhan ti at̄ip m̄it han nit h̄ir naanmamre h̄im ke hei kerek Jisas ȳink m̄irak m̄iwaai mekrerek, me w̄i wikak. Te m̄it n̄irak disaipel h̄ir ap nan̄inen nanri ȳink k̄irak nant̄ip m̄it h̄irak epei kekrit. H̄ir nan̄ir̄ak menmen im, te h̄iram min̄in h̄im enum n̄ipaa h̄irak ket̄ipim me h̄irak M̄it̄ik kerek God keh̄im̄itanek kak̄ikaap m̄it.”

⁶⁵ Pailat kewenhi ket̄ipor kar ik, “Yi eiȳit his m̄it han ne ami eino naanmamre hei ik werék werék kerek yi yerteiyem.”

⁶⁶ *H̄irak kat̄ip epei au, h̄ir nen newis waai neriuwes̄is hei. Nepei au, h̄ir newis m̄it han ne ami h̄ir nerp en naanm̄ire herwe hei im.

28

Jisas kekrit k̄inaaiw̄ir herwe hei

(Mk 16:1-10; Lu 24:1-10; Jo 20:1-18)

* 27:55 Lu 8:2-3 * 27:56 Mt 20:20 * 27:58 Diu 21:22-23 * 27:60 Ais 53:9 * 27:63 Mt 12:40,
16:21; Jo 2:19-20 * 27:66 Dan 6:17

¹ Maain wî Sabat epei au, menep kakre wanewik me wî Sande, Maria pe wit Magdala wetike Maria hap hîr nen nanîr hei kerek mît newis Jisas kekrek.

² Hîr nen nanîr hei waswas tî kitanîk kentar ensel ke Mîtik Iuwe God kînaaiwîr wit kîrak kekiuwe kan tî keweikîn nan kenkerek kerek kîwapîn hîm ke hei. Hîrak keweikîn nan kenkerek epei au, hîrak kau kenterik.

³ *Ninaan mîrak merhîhe mîre nepni mewenîn, klos mîrak hîram mîre hike mar ke surp wepni yaaik hîrak kewep.

⁴ Ensel hîrak kau kenterik, mît han ne ami kerek naanmîpre hei ke herwe kekrek, hîr nîrek hîr nepîrpîr wîsenum nenkewîn nîwaaî tî nar ke herwe epei maa.

⁵ Te ensel katîp miyapîr wik kar ik: “Yi ap einapen au emî! Hi hertei yi yînyatîn Jisas kerek mît newenkekik kau nu tentarakît hîrak kaa.

⁶ *Hîrak ap kaa kîwaaî in au. Hîrak epei kekrit kar ke nîpaa hîrak ketpim. Yi einen in eiyîr wit kerek nîpaa hîr newisîk hîrak kîwaaîri.

⁷ *In ek yi eino waswas eitîp mît nîrak disaipel hîrak nepei kekrit kinîni kakno provins Galili. Yi eino en te yi eiyîrek ekît en. In ek hi nepei hetpi hîm mai.”

⁸ Hîrak ketpor epei au, miyapîr in nînaaiwîr hei ik nepîrpîr hîr han yaaik nesuiknen nen nantîp mît nîrak disaipel.

⁹ Hîr wen nesuiknen nitet yayiwe, Jisas kewenyipîri kewisîk yayiwe hîrak ketpor, “Yi nepei yan?” Hîrak ketpor nepei au, hîr nan menep neiyewo hit mîrak newenîpiyek.

¹⁰ *Hîr neiyewewik epei au, hîrak ketpor kar ik: “Yi ap einapen au emî! Yi eino eitîp nai yinan hîr enîno provins Galili, te hîr nanîra nanît en.”

Mît ne ami nen natîp menmen hîr nîrem

¹¹ Miyapîr wen nitet yayiwe nepno, mît han ne ami kerek naanmîpre herwe hei, hîr nen wit Jerusalem natîp mît iuwe ne pris menmen epei man.

¹²⁻¹³ *Hîr netpor epei au, mît iuwe ne pris netike mît iuwe ne kaunsîl hîr nimenîpîn natîp. Epei au, hîr newet mît ne ami pewek nari han kîr neriuwerem netpor nar ik: “Mît han nanînen nanitîhi me Jisas herwe yînk kîrak yi eimitorpîn eiyîtpor wî nîmîn yi yîwaaî, mît disaipel nan nekin yînk kîrak neiyîk nen.

¹⁴ Maain hîm im mamno mîtik iuwe gavman te hîrak kerteiyem, haiu mamno mamîtpîwek te hîrak ap han enuk au, te hîrak ap kakrekîyi enum kakînterim.”

¹⁵ Hîr netpor epei au, mît ne ami nen nises hîm mîr natîp mît yapîrwe hîm im. Te nîpaa ein ere in mît yapîrwe ne Isrel hîr han kitet hîm im.

Jisas katîp mît disaipel nîrak menmen hîrak hanhan hîr enisesim (Mk 16:14-18; Lu 24:36-49; Jo 20:19-23)

¹⁶ *Miyapîr wik nen natîp disaipel nar hiswiyen kiutîp (11) menmen Jisas ketpor epei au, hîr nitet yayiwe ke Galili kerek Jisas ketpor hîr enîno enîrek.

¹⁷ Hîr nen ein nîr Jisas, hîr newenîpiyek. Te mît han ap han kitet hîrak Jisas hîrekes au. Hîr han kitet hîrak herwe kerekek.

¹⁸ *Hîr newenîpiyek, hîrak kan menep ketpor menmen. Hîrak katîp kar ik: “God epei keweto menmen mîrak iuwe te hi hinîn naanmamre menmen yapîrwe meit wit kîrak ketike menmen yapîrwe me tî metike nepni.

* 28:3 Mt 17:2; Ap 1:10 * 28:6 Mt 12:40, 16:21 * 28:7 Mt 26:32 * 28:10 Hi 2:11 * 28:12-13 Mt 27:64 * 28:16 Mt 26:32, 28:7, 10 * 28:18 Dan 7:14; Mt 11:27; Jo 13:3; Ef 1:20-22

19 *Te yi eino eirer wit wit eiri han ke mıt miyapır yapırwe hır enises hım mai. Yi eikiri enriuwe tıpar me niuk me God Haai, hi God Nıkan wetike God Hımın Yaaik.

20 *Yi eiteiknor hır enises hım yapırwe hi nepei hetpiyem. Yi eiyımtau. Wı im ere wı maain God kakıwaank tı im mamıt, hekrit hekrit hi ahu atikewi.”

Mepır keremem

Him Yaaim Me Jisas Kraiss Mak Kewisim Mau Tiwei Menmen mekre tiwei ik

Him me Jon Baptaiss 1:1-8

Jon kikir Jisas keriuwe tipar 1:9-11

Seten kakri han ke Jisas 1:12-13

Jisas katip him yaaim keit Galili 1:14-9:50

Jisas ken Jerusalem katip him yaaim 10:1-13:37

Mit newenkek Jisas kaa 14:1-15:47

Jisas pike kekrit mit nirek 16:1-18

Jisas pike ken wit Heven 16:19-20

*Jon kerek kikir mit neriuwe tipar hirak katip mit him me God
(Mt 3:1-12; Lu 3:1-18; Jo 1:19-28)*

1 Him im hiram him yaaim me Jisas Kraiss God Nikan kirak.

2 *Nipaa Aisaia kewepyapir him me God hirak kewisim mau tiwei hiram matip mar im:

“God katip mitik hirak kehimitanek kar ik:

‘Hi ariuwet mitik kai kaktip him mai kakininit kakno kaknetit yayiwe.’

3 *Mitik hak keit wit weinik mit ap newik hirak kinap katip hisiuwe kar ik:
‘Yi eirak yayiwe yaaim me Mitik Iuwe te hirak kakisesim werek.’”

4 *Hirak mitik niuk mirak Jon. Hirak kikir mit neriuwe tipar. Hirak kan kepu yaank weinik kewepyapir him me God katip kar ik: “Yi kerek yi eiweikin sip eiwet menmen enum, yi enen in hi akiri te God kakisak menmen enum yi yirakem.”

5 Hir mit nerer wit wit ne provins Judia, hir netike mit yapirwe ne wit Jerusalem hir nan nirek. Hir newepyapir menmen enum hir niriakem, te Jon kikihi nekre mani Jodan.

6 *Jon kamir tepnek me kamel mit niriakem mar ke laplap, hirak kamir yink ke kamel kire henpen kau tu. Hirak kaam wise metike manu nikim meit yaank.

7 *Hirak katip mit miyapir him kar ik: “Maain mitik hak kakikrehir kai. Hirak Mitik Iuwe kinina. Hi ap Mitik Iuwe har ke hirak au.

8 Hi epei hikiri yekre tipar, te maain hirak kakwis God Himin Yaaik kakikre han ki.”

*Jon kikir Jisas
(Mt 3:13-17; Lu 3:21-22)*

9 Me wi im Jisas kinaaiwir wit Nasaret keit provins Galili hirak kan kiun mani Jodan. Hirak kan kiun mani Jodan, Jon kikirok keriuwe tipar.

10 Hirak kinaaiwir tipar kehin kinu ken tenhaan eik, Jon kir nepni hires mewep mire weipir, God Himin Yaaik kire hore tap kekiuwe kan kewik.

11 *Te Mitik Iuwe keit God katip him hiram meke nepni man matip mar im: “Ti Nikan kai hi hanhanit. Hi han yaaik heriuwit.”

* 1:2 Mal 3:1; Mt 11:10 * 1:3 Ais 40:3 * 1:4 Ap 13:24, 19:4 * 1:6 2Kin 1:8; Mt 11:8 * 1:7 Ap 13:25 * 1:11 Sam 2:7; Ais 42:1; Mt 12:18; Mk 9:7

Seten kari han ke Jisas

(Mt 4:1-11; Lu 4:1-13)

12 * Wasenum, God H̄m̄n Yaaik keriuwet Jisas h̄rak ken yaank wein̄k.

13 * H̄rak kepu ein me w̄i 40, te Seten kari han k̄rak. Jisas ketike miyak me yaank nepu ein. M̄it ensel ne wit ke God h̄r nan nekepek.

Jisas kat̄ip m̄it miyap̄r h̄m me God keit Galili

(Mt 4:12-17; Lu 4:14-15)

14 ** Maain m̄it han newis Jon kekre w̄nak enuk ke gavman. Me w̄i im Jisas kan provins Galili kat̄ip m̄it miyap̄r h̄m me God.

15 * H̄rak kat̄ip kar ik: “W̄i epei man menep te God kakin̄n naanmampri yi m̄it miyap̄r ne ti. Yi eiweik̄n sip eiwet menmen enum yi eiȳmtau h̄m me God eiyisesim.”

Jisas ken̄ne m̄it̄k̄it tekyaāit (4) h̄rak̄it tatesesik

(Mt 4:18-22)

16 Jisas keke ti kesiur̄r wan ken p̄n, h̄rak k̄r Saimon ketike n̄kik k̄rak Andru. H̄rak̄it tew̄r hepin iuwe men mekre wan. Hekrit hekrit h̄rak̄it tari saauk.

17 * Jisas ketp̄iwek̄it kar ik: “Yi eitikewa haiu mamno, hi eteikni menmen te yi eiri han ke m̄it h̄r nanises h̄m mai.”

18 Wasenum h̄rak̄it t̄naaiw̄r hepin m̄rak̄it, h̄rak̄it tisesik.

19 Jisas ken kike, h̄rak k̄r Jems ketike n̄kik k̄rak Jon, h̄rak̄it n̄kerek h̄rak̄it wik te m̄it̄k̄it niuk m̄rak Sebedi. H̄rak̄it tau bot k̄rakit tekerwo hepin m̄rak̄it.

20 H̄rak ken̄newek̄it, te h̄rak̄it t̄naaiw̄r haai k̄rak̄it h̄rak kau kekre bot ketike m̄it han kerek h̄r nekepek nekerwo hepin, h̄rak̄it ten tises Jisas.

Jisas kep̄r herwe enuk kenep̄n kekeip̄n m̄it̄k̄it hak

(Lu 4:31-37)

21 * H̄rak̄it tisesik, te h̄r nen niun wit Kapaneam. H̄r nepu wit Kapaneam, maain w̄i Sabat epei man, h̄rak Jisas ken w̄nak kerek m̄it nererik nekine h̄m me Moses neitai, h̄rak kat̄ip m̄it miyap̄r h̄m m̄rak.

22 * H̄r nemtau h̄m m̄rak, te h̄r han kekrit neriuwe menmen h̄rak ketpim. H̄rak ap ketpor kar ke m̄it kerek nin̄n nertei h̄m me Moses netpim. Au, h̄rak kat̄ip kar ke M̄it̄k̄it Iuwe Kraises kerek God keriuwetek kan kekepi kerekek.

23 Me w̄i im, m̄it̄k̄it enuk herwe kau kekrekek h̄rak kepu w̄nak ik.

24 * H̄rak k̄nap kat̄ip kar ik: “Jisas ke wit Nasaret, ti han herekyei mekam a? Ti han te hewep a? Hi herteiyit. Ti M̄it̄k̄it Yaaik Iuwe ke God.”

25 Te Jisas kenerek ketp̄iwek̄it kar ik: “Herwe enuk ti ekint̄ip w̄re w̄re ti enep̄n ekeip̄n m̄it̄k̄it ik etpaan eno.”

26 * Jisas kat̄ip kar ik, herwe enuk ketenenik te h̄rak keperper kenep̄p him iuwe, herwe ketpaan ken̄p̄n kekeip̄iwek̄it.

27 M̄it miyap̄r n̄r menmen im h̄r nep̄r̄p̄r nitehiyan nar ik: “Mekak ik. H̄rak ketpai h̄m ham yaaim. H̄rak k̄re M̄it̄k̄it Iuwe h̄rak kat̄ip herwe enu h̄r nemtau h̄m m̄rak h̄r nisesim.”

28 * Te waswas h̄r m̄it miyap̄r nat̄ipan menmen Jisas k̄r̄akem te m̄it nerer wit wit neit provins Galili h̄r nertei Jisas.

* 1:12 Mt 9:13 * 1:13 Sam 91:11-13 * 1:14 Mk 6:17 * 1:14 Jo 1:43 * 1:15 Mt 3:2; Ga 4:4

* 1:17 Mt 13:47 * 1:21 Mt 4:13 * 1:22 Mt 7:28-29 * 1:24 Mk 5:7 * 1:26 Mk 9:26 * 1:28

Jisas kikaap pita maam p'arak hire yaaip

(Mt 8:14-15; Lu 4:38-39)

²⁹ Jisas kinaaiwir winak eik e, h'arak ketike mit n'arak nen winak ke Saimon ketike Andru. Jems ketike Jon h'arakit ten tetikeri.

³⁰ Saimon maam p'arak (miye pe m'ite p'arak) hire winap wiwaai yeno hire y'ink sisi. Hir natip Jisas hire winap.

³¹ Te Jisas ken k'rep ketenen his m'ire kika hire wekrit werp, h'arak ketp'we kar ik: "Ti h'nap epei au." Te y'ink sisi epei au, hire yaaip. Hire yaaip te hire wemani menmen hir nanim.

Jisas kikaap mit miyapir yapirwe hir n're yaain

(Mt 8:16-17; Lu 4:40-41)

³² *Maain wepni kewen ken, hir mit nerer wit wit neriyei mit miyapir hir n'nap, hir netike mit miyapir han kerek herwe mekreri, hir neriyei nen n' Jisas.

³³ Mit miyapir yapirwe ne wit iuwe ik nen nererik nau menep weipir ke winak.

³⁴ *Jisas kikaap mit miyapir kerek hir n'nap te hir p'ike yaain. Mit han h'arak kep'ir herwe enum menpin mekeipnor. H'arak katip herwe hir ap enweyapirek h'arak keim'n au emit! Hir nerteiyek h'arak Nikan ke God.

Jisas kir'ak menmen kerer wit wit ke provins Galili

(Lu 4:42-44)

³⁵ *Hekrit enum eik h'arak kekrit ketpaan ken yaank wein'ik kitehi God, te h'arak ketikerek tewepnak.

³⁶ Maain, Saimon ketike mit han nepu netikerek, hir nen nisesik.

³⁷ Hir nen n'nap'nek hir netp'wek nar ik: "Mit miyapir yapirwe hir nan n'netnut."

³⁸ H'arak ketpor kar ik: "Emit! Haiu wen emno wit ham menep te hi hatip mit miyapir h'im mai heitai en."

³⁹ *Te h'arak ken heriyai heriyai me provins Galili, h'arak katip mit miyapir h'im m'arak keit winak kerek mit nererik nekine h'im me Moses neitei. H'arak kep'ir herwe enum mau mekre mit miyapir h'iram menpin mekeipnor.

Jisas kikaap mit'ik enuk lepro mewik h'arak kire yaaik

(Mt 8:1-4; Lu 5:12-16)

⁴⁰ Mit'ik enuk lepro mewik h'arak kan kewen ninip kitehi Jisas kar ik: "Mit'ik iuwe, ti hanhan eriuwa te ti ekepa hi are yaaik."

⁴¹ Jisas h'arak hanhanek te h'arak kewis his menterik ketp'wek kar ik: "Hi hanhan ti are yaaik."

⁴² H'arak katip epei au, in ek lepro menke menpin mekeipn'wek h'arak k'ire yaaik.

⁴³ Jisas ketp'wek h'im manp te h'arak keriuwetek ken wasenum.

⁴⁴ *Jisas ketp'wek kar ik: "Ti emtewem. Ti ap etip mit'ik hak menmen im. Au, ti eno eteik'n mit'ik pris y'ink kit. Te ti ewet'wek menmen n'paa Moses ketpai haiu mamwet God em, te mit hir nanirtei ti p'ike ere yaaik."

⁴⁵ Te mit'ik ik kemtau h'im me Jisas au. H'arak kewepyap'irem heriyai heriyai, te maain Jisas ap kakno kakitet witeik au. H'arak kir'akem te mit nan'rek hir han yaaik nan'rp nanweikn'wek. Te h'arak kerp pin eik, mit nerer wit wit hir nan nan'rek.

2

*Jisas kikaap mitik his hit enum hirak kire yaaik
(Mt 9:1-8; Lu 5:17-26)*

1 Maain wi ham, hirak pike kan wit Kapaneam. Mit en nertei hirak pike kan kepu winak kirak.

2 Hir nertei hirak kepu, te hir yapirwe nen nererik ere winak kenempet keriuwari. Mit han nerp ya weipir menep hir nemtau Jisas ketpor him me God.

3 Hirak wen ketpor him, mitikit tekyaait ten tekerir mitik kiwaai kentar kinaan. Hirak his hit maa tupe tupe meit. Hirakit tan tatir Jisas tewep mit yapirwe nerp neiyepet weipir, te hirakit ap tatno nimin taau. Te hirakit tehin tniu leta me winak pinak ein.

4 Hirakit tehin tniu winak ten niu ein, hirakit tenke toni kiwapin winak siup kerek Jisas hirak kerp ketin ni en. (Mit ne juda hir newis toni kiwapin winak siup. Nipin au. Wit hirak tenhaan weinik, hir niu auri.) Hirakit tenke toni ere khi wisenuk kepeit, hirakit tinaaiwir kinaan kerek mitik kiwaai kekrerem men ti.

5 *Jisas kertei hirakit tetike mitik kiwaai kinaan han kitet hirak kakikepik, hirak ketpiwek kar ik: "Mitik, hi esak menmen enum mit hiram mamno."

6 Hirak katip kar ik, te mit han kerek ninin nertei him me Moses natip mit miyapir em, hir nau neit en hir han kitet nar ik:

7 *"Ko! Kenmak hirak katip kar ik? Hirak katip enum kekrehir ke God. Hirak kire God te hirak ketpim a? God kerekek kakisak menmen enum mamno. Mit taauye!"

8 Jisas kertei kekra han kirak hir han kitet nar ik, te hirak ketpor kar ik: "Yi ap han ekitet menmen mekre han ki mar im au emit!"

9 Hi atip mitik kiwaai kentar kinaan, 'Hi esak menmen enum nipaa ti hiriakem hiram mamno,' yi yepitari hi atip werek auye. Te hi atip mitik, 'Ti ekrit etenen yeno eiyim eno, hirak kakikrit kakno, yi eiyirtei hi atip werek te hi esak menmen enum me yi mit. Hi etpi mekam te yi han ekiteta?'

10 Hi tewen etpiwek har ik: 'Ekrit eno,' te yi eiyirtei hi Mitik ke wit ke Mitik Iuwe hi esak menmen enum yi mit ne ti yi yirakem."

11 Hirak ketpor epei au, hirak katip mitik kiwaai kekra kinaan kar ik: "Ti ekrit etenen kinaan mit eiyim eno witeik."

12 Hirak katip epei au, te mitik kehin kekrit ketenen kinaan mirak kewepi ken witeik. Mit nirek, te hir nepirpir newenipi God Hirak Iuwe, hir natip nar ik: "Hau mir menmen yaaim mar im nipaa ein auye."

*Jisas kenine Livai hirak kisesik
(Mt 9:9-13; Lu 5:27-32)*

13 Maain Jisas pike kitet tenhaan ken wan ke Galili, mit nen nererik te hirak ketpor him me God.

14 *Hirak wen kitet tenhaan hirak kir Livai, hirak nikan ke mitik Alfias, hirak naanmipre winak ke mit hir newir pewek me takis. Jisas kerek ketpiwek kar ik: "Ti etikewa hawir wariyakit wauno te ti ehises him mai." Livai kekrit kisesik ketikerek ten.

15 Maain Jisas kau winak ke Livai. Mit yapirwe enun kerek hir neit takis nekintip pewek ham nisawinem, hir nen netike mit kerek nirak menmen

* 2:5 Lu 7:48 * 2:7 Ais 43:25; 1Jo 1:9 * 2:14 Jo 1:43

enum h̄ir naam menmen netike Jisas ketike m̄it n̄rak disaipel kerek nises h̄im m̄rak.

¹⁶* In ek m̄it han nepu, niuk m̄r Farisi, h̄ir nin̄n nises h̄im me Moses. M̄it han nepu niuk m̄r Skraip. H̄ir nin̄n nertei h̄im me Moses nat̄ip m̄it em. H̄ir n̄r Jisas ketike m̄it naanm̄pre pewek me takis netike m̄it kerek h̄ir n̄riak enum, h̄ir yap̄rwe newepnak nekiyan naam menmen. H̄ir m̄it Skraip nat̄ip Jisas disaipel n̄rak nar ik: “Kenmak h̄irak k̄paam menmen ketike m̄it nari pewek me takis netike m̄it n̄riak menmen enum a?”

¹⁷ Jisas kemtau h̄im m̄r; te h̄irak ketpor kar ik: “M̄it n̄nap nan̄no nan̄r m̄it̄k dokta. M̄it h̄ir manpenun neit taau. Hi epei han t̄ hari han ke m̄it h̄ir n̄riak enum. M̄it kerek h̄ir han kitet h̄ir yaain au.”

Jisas kat̄ip me h̄im ham yaaim
(Mt 9:14-17; Lu 5:33-39)

¹⁸ Maain w̄i ham m̄it nises h̄im me Jon netike m̄it ne Farisi h̄ir han tewen̄n menmen me God yaaim, te h̄ir nan̄it n̄np̄i nanu. M̄it han n̄ri te h̄ir nan n̄r Jisas nit̄wekhi nar ik: “M̄it ne Jon netike m̄it ne Farisi h̄ir nan̄it n̄np̄i nanu. Nenmak te m̄it nises h̄im mit n̄riakem au?”

¹⁹ Jisas ketpor tok piksa kar ik: “M̄it nan̄it n̄np̄i nanu nantike m̄it̄k epei keit m̄ite a? Taauye! H̄ir han yaaik nan̄m menmen nantikerek.

²⁰ Maain w̄i ham h̄ir m̄it han h̄ir nant̄wekhis neiȳk nan̄no, te h̄ir m̄it n̄rak nan̄it n̄np̄i rek nanu.”

²¹ H̄irak wen ketpor tok piksa kar ik: “M̄it h̄ir ap nekerwo laplap ham kike yaaim ment̄r ham enum tokim au. H̄ir nekerwewim, maain h̄ir nankemyet laplap h̄iram mamno mamre kike mamri laplap tokik mamwepim.

²² M̄it h̄ir ap newen t̄par wain wen petep mekre meme hiyei tokim auye! H̄ir nanwenem te wain t̄werpek mamniu, hiyei tokim mamwep te wain mamwen mamno t̄i, hiyei enum mamwep mam̄it. Au, m̄it newen wain wen petep mekre meme hiyei wen yaaim n̄mnam.”

H̄im me w̄i Sabat
(Mt 12:1-8; Lu 6:1-5)

²³* Maain w̄i sabbat ham, Jisas h̄irak ketike m̄it disaipel n̄rak h̄ir nen nitet ni ham. M̄it n̄rak newen wit yehes m̄iram nehis newenem h̄ir naam.

²⁴ M̄it ne Farisi kerek nin̄n nises h̄im me Moses h̄ir nat̄ip Jisas nar ik: “Ko! Nenmak te m̄it nit n̄riak menmen im enum a? N̄paa God kewet Moses h̄im lo me w̄i Sabat, te haiu metput me m̄it nit h̄ir newen wit yehes au em̄it.”

²⁵* Jisas h̄irak ketpor kar ik: “Yi ap han kitet werek menmen yi yekinaam me h̄im me maam kiau Devit a? N̄paa h̄irak ketike m̄it n̄rak n̄np̄i maan te h̄ir naam menmen nar ke haiu m̄it in ek epei maam. Te yi wen yep̄tari h̄ir n̄riak enum au, yaaim ye!

²⁶* Abaiata h̄irak wen m̄it̄k hetpris naanm̄pre w̄inak ke God, h̄irak Devit ketike m̄it n̄rak nen w̄inak eik n̄m̄in ein naam bret tokim m̄it newis̄im me God m̄iwaai mensiu k̄naam menep. M̄it naanm̄pre menmen me God, h̄ir keriyen naam bret tokim m̄rak. M̄it han au. H̄im me Moses mat̄ip em̄it, te h̄irak Abaiata kewet Devit ketike m̄it n̄rak em h̄ir naam.

²⁷* God kin̄n k̄riak m̄it. H̄irak hanhani, h̄irak kehim̄tan w̄i sabbat h̄iram mamkaap m̄it keriyen.

²⁸ Hi Mítík ke wit ke Mítík Iuwe hi Mítík Iuwe, hi hinín menmen me wí sabat.”

3

Me wí Sabat Jisas kíkkaap mít his enum

(Mt 12:9-14; Lu 6:6-11)

¹ Maain Jisas píke ken winak kerek mít nererik nekine hím me Moses neitai en. Mítík enuk his miutíp meweikín hírak kau ein.

² *Mít han hír nípírek hírak kakíkepik me wí Sabat te hír nenerek nansiuwek hím nanriyaak kakno winak enuk.

³ Jisas katíp mítík his enuk kar ik: “Ti enen in.”

⁴ *Hírak epei kan, Jisas katíp mít kar ik: “Me wí Sabat hím me God kerek Moses kewisím mau tíwei híram mewisai haiu míríak menmen yaaim o enum? Haiu emkaap mít o haiu emníp?” Hír au nekintíp neit.

⁵ *Hírak kíwaainaan kíri kemtaantíwo han enuk kentar hír mít han toenuk. Hírak katíp mítík his enum kar ik: “Ti esiuwe his emnen.” Hírak kesiuwehis mírak te his píke móre yaaim.

⁶ *His móre yaaim te mít ne Farisi hír nen witeik nen nererik netike mít kerek nises hím me mítík iuwe King Herot, hír nimenípín Jisas nankíp.

Mít yapírwé nises Jisas

⁷ Jisas ketike mít disaipel nírak hír nen wan eik. Mít yapírwé ne provins Galili hír nisesik nen nererik netike mít ne Provins Judia,

⁸ *Idumia, wit yapírwé ke mani Jodan pínak ein, wit Taia, wit Jerusalem ketike wit Saidon. Hír yapírwé nemtau menmen Jisas epei kíríakem, te hír nan nanírek.

⁹ *Hír epei nan, Jisas katíp mít nírak kar ik: “Yi yayit bot eiyík einen eitenínek te mít ap nanípíra hi ankewín hír naníntíra.”

¹⁰ *Nípaa Jisas kíkkaap mít miyapír yapírwé nínap hír nóre yaain, te in ek mít yapírwé nínap newep mít hír nan nerp menep newis his mentar Jisas, te hír nóre yaain.

¹¹ *Hírak ken kitet ein ein, herwe enun nírek nitehír nau tí nenepíp nar ik: “Tí Níkan ke God.”

¹² *Te Jisas ketpor hím manp hír ap nanwepyapírek au emít!

Jisas hírak kehís mít disaipel nar hiswiyen wík

(Mt 10:1-4; Lu 6:12-16)

¹³ Maain Jisas kehís mít kerek hírak hanhani kenínor hír nan nisesik netikerek nen nau míníu (o neiyíp) kentír ein.

¹⁴ Hír nau ein, hírak kehís mít hiswiyen wík (12) hírak kewep niuk kenewor niuk mír “Aposel.” Hekrit hekrit hír netikerek nanriyan nanisesik nanímtau hím mírak. Maain hírak kakriuweti nanínno nantíp mít miyapír hím mírak.

¹⁵ Maain hírak kakriuweti kakwisi hír nepír herwe enun nanínno nankeipín mít.

¹⁶ *Im em híram niuk me mít hírak ketorhis keriyei netikerek: Saimon (hírak kewis niuk mírak ham Pita),

* 3:2 Lu 13:14 * 3:4 Lu 14:3 * 3:5 Jo 11:33, 12:40 * 3:6 Mt 22:15-16 * 3:8 Mt 4:25 * 3:9 Mk 4:1; Lu 5:1-3 * 3:10 Mt 14:36 * 3:11 Lu 4:41 * 3:12 Mk 1:34 * 3:16 Jo 1:42

17 *Jems, ketike n̄kik k̄rak Jon, h̄rakit n̄kerek te Sebedi (H̄rak kewis niuk m̄rakit wik Boanesis kentar h̄rakit tatip h̄m iuwe m̄re nepni mewen̄n).

18 H̄rak wen kehimitan Andru, Filip, Batolomyu, Matyu, Tomas, Jems h̄rak n̄kan ke mit̄ik Alfias, Tadias, Saimon Selot,

19 h̄r netike Judas ke wit Iskeriot kerek kewepyap̄r Jisas te mit̄ enun nepan n̄rak neiȳk nen nak̄ip.

Mit̄ nat̄ip Bielsebul k̄kaap Jisas kep̄r herwe enun nekeip̄n mit̄
(Mt 12:24-32; Lu 11:14-23, 12:10)

20 *Jisas keh̄s mit̄ hiswiyen wik (12) epei au, h̄rak ken w̄nak k̄rak eik. H̄rak ken winak, mit̄ yap̄rwe nererik w̄nak k̄rak te h̄rak ketike mit̄ disaipel n̄rak ap te nan̄m menmen taau.

21 *Maain miye p̄rak wetike kikrek t̄rak h̄r nerteiyek, h̄r nen nare nant̄iwekhis nanriyaak neiȳk nan̄no n̄r ein nentar h̄r han kitet h̄rak han ken sip h̄rak ketaritari.

22 *Mit̄ kerek nin̄n nertei h̄m lo me Moses nat̄ip mit̄ miyap̄r em, h̄r n̄naaiw̄r wit Jerusalem nekiuwe nan nat̄ip nar ik: “Herwe enuk niuk m̄rak Bielsebul h̄rak kers̄s Jisas te h̄rak Seten kewis Jisas h̄rak kin̄n herwe enun kep̄ri nan̄no nankeip̄n mit̄.”

23 Jisas kertei menmen h̄r netpim te h̄rak ken̄ne mit̄ ein h̄r nan nerp menep in, h̄rak ketpor tok piksa kar ik: “Seten kenmak te h̄rak kep̄r herwe n̄rak nekeip̄n mit̄ a? Taauye!

24 Mit̄ ne wit hak h̄ras nan̄nepan, te h̄r nankiyan nantike mit̄ han ne wit hak nan̄nepan taauye!

25 Mit̄ ne weiw̄k miut̄ip h̄ras nan̄nepan te h̄r nan̄rkeik te h̄r nankiyan nanu nan̄it? Au, h̄r nan̄waank h̄ras.

26 Seten h̄rekes kep̄r herwe n̄rak nankeip̄n mit̄, h̄r nan̄nke hasini nan̄waank h̄ras.

27 Hi hin̄n Seten hi ep̄r herwe n̄rak nekeip̄n mit̄, h̄ram mar ke mit̄ik hak kin̄n kakno kakwep weip̄r kaksenek mit̄ik enuk yehes enum o mit̄ik iuwe, te h̄rak kak̄it menmen m̄rak meit̄ w̄nak eik keiȳm kakno.

28 “Hi et̄pi werek. Menmen enum mit̄ n̄rakem metike h̄m enum h̄r netpim h̄rak God kak̄sakem han ekitetim au.

29 Te mit̄ nat̄ip enum me menmen God H̄m̄n Yaaik k̄rakem, h̄rak ap te kak̄sakem taau! H̄ram mamu mam̄it tipmain tipmain enum eik.”

30 *(Jisas kat̄ip h̄m im kentar mit̄ han ne Jerusalem h̄r nat̄ip nar ik: “Herwe enuk kers̄sek kekepik te h̄rak kep̄r herwe enun nekeip̄n mit̄.”)

Neim̄n h̄r ne weiw̄k me Jisas
(Mt 12:46-50; Lu 8:19-21)

31 *H̄rak kat̄ip epei au, Jisas miye p̄rak wetike kikrek t̄rak nan nerp witeik nen̄newek.

32 Mit̄ nau neit n̄m̄n nemtau h̄r nen̄newek, h̄r netp̄wewek nar ik: “Miye pit̄ wetike kikrek nit̄ h̄r nerp witeik nen̄nut.”

33 Jisas ketpor kar ik: “Neiȳn h̄r n̄re miye wetike kikrek nai?”

34 H̄rak k̄waanaan k̄r mit̄ nau menep te h̄rak kat̄ip: “Mit̄ in h̄r n̄re miye wetike kikrek nai.

35 Mit̄ kerek nemtau h̄m me God nisesim, h̄r keriyen n̄re miye wetike kikrek o yenterer nai.”

* 3:17 Lu 9:54 * 3:20 Mk 6:31 * 3:21 Jo 10:20 * 3:22 Mt 9:34, 10:25 * 3:30 Jo 10:20

* 3:31 Mk 6:3; Jo 2:12; Ap 1:14

4

*Jisas katip tok piksa me mitik kamir wit yehes mau ni
(Mt 13:1-9; Lu 8:4-8)*

1 *Jisas pike ken wan ke Galili kerp تنهاان eik katip mit him me God. Hirak kepu ein, mit yapirwe nan nererik nanimtau him mirak. Hir nerp menep menep nersis Jisas, te hirak ken kau bot kiwaai kentar wan menep تنهاان. Mit yapirwe nau تنهاان nemtau him hirak.

2 *Hirak ketpor tok piksa kar ik:

3 "Yi eiyimtwem! Hirak mitik hak ken kewir yehes meit ni mirak.

4 Hirak wen kewirem, ham menke miwaai yayiwe, hore meniuwe man maam.

5 Yehes ham hiram menke miwaai ti kentar nan mewo waswas mekre ti kike.

6 Maain, wepni iuwe kan kamip, hiram meweivei maa keremem.

7 Yehes ham menke miwaai ti kerek nipaa waai enum tik tik mewiyen. Maain, waai enum tik tik pike mewo miwapin, te hiram ap mari au.

8 Yehes ham menke miwaai ti yaaik nipaa mitik kewenek. Hiram mewo iuwe mari yapirwe. Ham mari 30, ham mari 60, ham mari 100."

9 Jisas katip him mirak mikaru mar ik: "Neimin yi yertei him mai werek werek yi han ekitetim werek werek."

*Kenmak Jisas katip tok piksa
(Mt 13:10-17; Lu 8:9-10)*

10 Maain, mit yapirwe epei nen, Jisas hirak kepu weinim ketike mit hisiyen wik hirak (12) netike mit han disaipel kerek nemtau him mirak keriyen. Hir nepu nitiwekhi him me nipaa hirak ketpin.

11 Te hirak ketpor kar ik: "God kewisi yi yertei menmen me hirak kinin naanmipre menmen karkeik. Nipaa God ap kewepyapirem, te mit hir nerteiyem au. Hi etpin hisawinem te yi mit keriyen yertei menmen me God."

12 *Mit han toenuk au. Hi etpin hisawinem hetpor te hir enir menmen te hir ap nerteiyem, hir nemtwem te hir nerteiyem au. Hir nertei te hir neweikin han newet God em, God kakisak menmen enum hir nirakem. Hir nepitari menmen te hirak kakisak menmen enum mir au.'

*Jisas kewepyapir him me tok piksa
(Mt 13:18-23; Lu 8:11-15)*

13 "In ek yi yepitari menmen im hi etpiyem hisawinem, te maain yi eiyirtei menmen ham hi etpiyem hisawinem mamirkeik? Taauye! Hi are ewepyapir im em, te maain yi eiyirtei him me God werek werek.

14-15 Yehes miwaai yayiwe hiram mar ke mit hir nemtau him me God, te Seten kan keweiknor han kir hir han kaa him mirak.

16 Yehes menke miwaai ti kike kentar nan hiram mar ke mit nemtau him me God hir han yaaik.

17 *Yehes nekenik kike mewo mepu, maain wepni kamip hiram meweivei maa hiram mire mit. Mar im hir nepu han yaaik, te maain mit hir han neneri newepnaki, hir han enuk naninaaiwir him me God mamit.

18 Yehes miwaai ti nipaa waai tiktik mewo miwapin yehes hiram mar ke mit hir nemtau him me God.

* 4:1 Mk 3:7-9; Lu 5:1-3 * 4:2 Mt 13:34; Mk 4:33-34 * 4:12 Ais 6:9-10; Jo 12:40; Ap 2:26-27

* 4:17 Mt 26:31

19 *Te hîr han kitet menmen yapîrwe. Hîr han yaaik nanît pewek yapîrwe, hîr hemkre menepam neriuwe menmen heriyai heriyai ere han kîr kenke kenterim. Hîm me God mepu mekre han kîr au, hîr han kaa rem meit.

20 Yehes mîwaaî tî yaaîm mari yapîrwe, hîram mar ke mît nemtau hîm me God hîr nisesim nîrîak menmen yaaîm. Mît han kike, mît han iuwe, mît han wisenum.”

*Hîm me si mît nîsawînek kekre sar
(Lu 8:16-18)*

21 *Jisas hîrak pîke ketpor kar ik: “Yi yayît si te yi eisawînek ekîkre sar o eknik yeno a? Taauye! Yi eiwisîk ekîntar yeno eku niu ekîr.

22 *Menmen yapîrwe mîsawîn meit, maain hîram pîke mamu yaaîm mît nanîrteiyem. Menmen ham yapîrwe mît hîr nehanem, maain hîram mamu yaaîm mît nanîrteiyem.

23 Keiyîn kakîrtei, hîrak kakîmtewem.”

24 *Hîrak wen ketpor kar ik: “Menmen yi eiymîtwewem yi han ekitetim werek werek. Mar ke yi han kitet mît netike menmen hîr nîrîakem, maain mar im God han kakiteti yi mît kakrekyyiem, te hîrak kakriyaam wisenum.

25 *Mîtik hak ketenen menmen, te God kakwetîwek menmen ham mamtîkerem hîram yapîrwe. Mîtik hak au ketenen menmen kike, menmen mîrak kike God kakriyaam mamno mamkeipnîwek mamîwaaîk mamît.”

Tok piksa me yehes mewo

26 Jisas wen katîp: “Menmen God kîrîakem kakri han ke mît te hîr nanisesik, hîram mar ke mîtik kamîr yehes mau ni.

27 *Wîtaan o wanewik hîrak kîwaaî o kîrîak menmen, yehes mewo. Hîrak kîrem mewo, te hîrak kepîtari karkeik te hîram mewo.

28 Tî hîrekes kenip yehes mewo men mine tîwei, maain heneik mewim hîram mamri mamine nîkim mîram. Mîtik au, tî erekek kenip menmen mewo.

29 *Maain yehes me nenhep maa, mîtik kaknen kakwenem.”

*Tok piksa me nu mastet
(Mt 13:31-32; Lu 13:18-19)*

30 Jisas wen ketpor kar ik: “Hi etpi menmen God kîrîakem kakri han ke mît kakriwerem hîram mîre mekam? Hi etpi hîm im.

31 Yehes me nu mastet men tî mewo hîram kike kike. (Hîram mar ke God kinîn naanmîpre mît, te maain hîr yapîrwe nanîrtei menmen mîrak.)

32 Maain, hîrak mastet nîkîk kakwo kakre iuwe, hîrak kinîn menmen mît namîr mau ni eim, hîrak ken niu kakwîrîr heneik mewik, te hore mamnen mamwik mamwîs yaank mentar heneik mîrak.”

*Jisas katîp mît hîm tok piksa keremem
(Mt 13:34-35)*

33 Jisas katîp mît yapîrwe tok piksa mar im ere hîrak keremir yinam au meit mentar hîr ap nerteiyem wen au.

34 Hîrak katîp tok piksa mar im katîp mît yapîrwe rem keriyen. Te hîrak ketike mît nîrak nepu weinîm, hîrak kewepyapîr menmen nîpaa hîrak ketpim kîsawînem.

* 4:19 Mt 19:23-24 * 4:21 Mt 5:15 * 4:22 Mt 10:26; Lu 12:2 * 4:24 Mt 7:2 * 4:25 Mt 13:12
* 4:27 Je 5:7 * 4:29 Joe 3:13; Rev 14:15

Jisas katip te yuwerep kat'in kike kike keit

(Mt 8:23-27; Lu 8:22-25)

³⁵Maain h'inkewi menep kakre w'itaan, Jisas katip mit n'irak kar ik: "Haiu emno emrekir wan emno p'inak ein."

³⁶H'irak ketpor, te h'ir netikerek wen nau bot n'inaaiw'ir mit yap'irwe nerp tenhaan. Mit nau bot ham netikeri nen.

³⁷H'ir wen nepno ein, yuwerep k'iniu kan keriuwet wan te t'ipar keh'inh'in kekre bot.

³⁸Jisas k'iwaa'i k'inatin kekre bot sip k'irak kewis paan kentar yeno tap m'irak. Mit n'irak nan nekot'itek netp'iw'ek nar ik: "Haai, ti ap han kitetai au a? Haiu wan k'iniu kakwep te haiu mami."

³⁹Te Jisas kekrit katip wan yuwerep kewenek kar ik: "H'ihe enuk ewaa'i eh'it!" H'irak katip epei au, yuwerep kat'in kike kike, wan h'ihe enuk k'iwaa'i keit.

⁴⁰Te Jisas katip mit n'irak kar ik: "Yi yenmak te yi y'inaain a? Yi ap han kiteta wen au a?"

⁴¹H'ir nemtau h'im m'irak, h'ir n'inaain nat'ipan main main nar ik: "M'it'ik ik h'irak keim'in? H'irak m'it'ik kerekek? H'irak kertei kewen yuwerep wan h'ihe enuk k'iwaa'i keit."

5

Jisas kep'ir herwe enuk kenp'in kekeip'in mit'ik

(Mt 8:28-34; Lu 8:26-29)

¹H'ir nau bot nerekir wan nen p'inak ein, h'ir niun ti ke wit ke mit ne Gerasa.

²*Jisas h'irak kenke k'inaaiw'ir bot kiun tenhaan ken p'in eik, m'it'ik hak kerek herwe enuk kers'isek h'irak k'inaaiw'ir herwe hei k'irik m'iniu (o neiy'ip), h'irak kan Jisas.

³M'it'ik ik hekrit hekrit kepu kekre herwe hei k'irik m'iniu (o neiy'ip). Mit han h'ir ap nenke sen nesenkekik neriuwerem in ek au.

⁴H'ir n'ipaa nesenkekik neriuwe sen mau his h'it m'irak, te h'irak au kari me his ketnim, h'irak kew'ir nan kenem'tin me hit. Mit han h'ir nep'tari n'ir'ak menmen te h'irak k'ire yaaik kau keit, taau.

⁵Hekrit hekrit w'itaan wepni, h'irak kepu kepeit kep'ikre herwe hei k'irik m'iniu (o neiy'ip), h'irak kenep'ip kenep h'irekes keriuwe nan kerekir y'ink k'irak.

⁶H'irak k'ir Jisas keperp ein, h'irak kesiuk'in ken kewen nin'ip kiteh'ir kewen'ipiyek kerp menep,

⁷*h'irak kenep'ip katip kar ik: "Ti N'ikan ke M'it'ik luwe ti henmak te!"

⁸Herwe k'inapen kentar Jisas n'ipaa ketp'iw'ek kar ik: "Ti herwe enuk enke enep'in ekeipn'iw'ek."

⁹Jisas kit'iwekhi kar ik: "Ti ekine h'irekes." Herwe katip, "Hi niuk mai mit yap'irwe hentar haiu herwe yap'irwe mers'isek."

¹⁰H'irak kitehi Jisas h'im iuwe te h'irak ap kakriuweti nan'inaaiw'ir wit ik au ek'it!

¹¹Sak yap'irwe meit m'iniu (o neiy'ip) eik maam menmen.

¹²Herwe nit'iwekhi nar ik: "Ti eriuwetai haiu mamno mam'ikre sak."

¹³Jisas h'irak kewenhi te h'ir netpaan n'ir'ir nekeip'in m'it'ik ik, h'ir nen kekre sak. Sak yap'irwe mar 2,000 h'iram m'ir'ir mekiuwe m'iniu (o neiy'ip) men mam'in wan t'ipar mekiuwe h'im yip'ir h'iram maa meit.

14 Mít kerek naanmipre sak h̄r n̄r̄r nen nat̄p mít ne wit iuwe, mít ne wit kike me menmen im epei man. H̄r nemtau menmen im, h̄r nan nan̄r menmen mít h̄r epei netporem.

15 H̄r nan n̄r Jisas ketike mítik n̄paa herwe ners̄isek. Mítik ik h̄rak kau ti han yaaik, h̄rak epei keriuwet klos, te h̄r mít n̄napen.

16 Mít naanmipre sak wen netpor menmen h̄r epei n̄rem me mítik enuk ketaritari ketike sak.

17 H̄r nemtau menmen im, h̄r nitehi Jisas h̄m iuwe h̄rak kaknaaiw̄r wit k̄r.

18 H̄r nit̄wekhi nar ek, te h̄rak ken kau bot. H̄rak mítik n̄paa herwe ners̄isek kitehi Jisas, te h̄rak ketikerek tatno.

19 Te Jisas ket̄p̄wek kar ik: “Au, ti ehu in eno wit me mít nit eteiknor etpor menmen Mítik Iuwe h̄rak kerekjutem han tewen̄nit kekepit.”

20 *Te h̄rak ken wit mar hiswiyen (10) niuk m̄ram Dikapolis, h̄rak kat̄p̄ kewepyap̄r menmen Jisas kerekȳwekem. Mít en nemtewem h̄r nep̄r̄p̄r han yaaik han kitetim.

Jisas k̄kaap mítik iuwe n̄ki p̄rak wetike m̄te h̄re winen hemkre

(Mt 9:18-26; Lu 8:40-56)

21 Jisas p̄ike ken kau bot ketike mít n̄rak, h̄r nerekir wan nen p̄nak ein. Jisas kenke k̄naaiw̄r bot p̄ike ken kiun tenhaan eik, mít yap̄rwe nerp nererik neweikn̄wek kerp en.

22 H̄r nerp nererik neweikn̄wek kerp en, mítik hak kerek naanmipre winak kerek mít nererik nekine h̄m me Moses neital, niuk m̄rak Jairas, h̄rak kan kenke kiteh̄r k̄waai h̄t me Jisas,

23 *h̄rak kat̄p̄ h̄m iuwe kar ik: “N̄ki pai nepei menep waw̄ waunatin wauno. Ti enen etikewa euno ti ewis his menteriyē te h̄re aure yaaip h̄re p̄ike waw̄krit wawu.”

24 H̄rak ket̄p̄wek, te Jisas ketikerek ten ein.

H̄rak tetike mít disaipel n̄rak nen en, mít yap̄rwe nisesi nen nerp neweikn̄ Jisas.

25 M̄te piut̄p̄ wises Jisas wetikeri, h̄re w̄nap hekrit hekrit winen hemkre me tito mar hiswiyen wik (12).

26 H̄re n̄paa wen w̄r mít dokta yap̄rwe, h̄re wew̄r pewek wewetorem weiȳm watin h̄rehes ere h̄ram epei au mesi. Te h̄r nertei nekepye au. H̄re wen w̄nap winen hemkre.

27 *H̄re wemtau mít nat̄p̄ menmen Jisas h̄rak k̄r̄iakem, te h̄re wisesik.

28 H̄re han kitet war ik: “Hi awis his mentar laplap m̄rak kerekek, te hi p̄ike are yaaip.”

29 H̄re wesiuwe his wewis̄m mentar laplap m̄rak, hemkre k̄re kat̄n keit, h̄re w̄re yaaip. Te h̄re wertei h̄re winen hemkre epei au keit.

30 *Jisas h̄rak kertei menmen m̄rak yaaim iuwe m̄n̄aiw̄rek men m̄kaap neim̄n, te h̄rak keweikn̄ k̄waainaan kitehi mít kar ik: “Keim̄n keten̄no laplap mai?”

31 Mít n̄rak disaipel net̄p̄wek: “Ko! Mít yap̄rwe neweikn̄nit. Kenmak te ti hitorhi me laplap mít a?”

32 Au, Jisas wen k̄waainaan kak̄r keim̄n keten̄n̄wek laplap.

33 M̄te ip wertei h̄re epei w̄re yaaip, te h̄re wep̄r̄p̄r wan wenke witeh̄r w̄waai h̄t me Jisas wewepyap̄r menmen h̄re w̄r̄iakem.

34 *Te Jisas ketp+we kar ik, “M+te, ti han kiteta hi ekepit, te ti ere yaaip. N+paap ti h+nap te in ek ti epei ere yaaip.”

35 H+rak wen ketp+we, m+tik Jairas m+it n+rak nan netp+wek nar ik: “N+ki pit epei waa, henmak te ti eriyaam ektan Jisas? Ti ewis+ik kakno?”

36 Te Jisas kemtewem h+rak kat+p m+tik Jairas kar ik: “Ti ap enaain au. Ti han ekiteta kerekek.”

37 H+rak kewis Pita, Jems ketike n+ik k+rak Jon tetike m+tik ik keretet, h+rak+it ten ein. H+rak kewen m+it han au, h+ir nerp in.

38 H+rak+it ten t+piun w+nak ke m+tik ek, h+rak Jisas k+ir m+it h+ir n+kitep nesikeyaanmi.

39 *H+rak ken w+nak ke n+m+n ein, h+rak ketpor kar ik: “Yenmak te yi y+kit+ep? H+re ap waa au, h+re w+waai kerep+ep.”

40 H+ir nemtewek kat+p kar ik te h+ir nenwes+sek enum enum nen. Te h+rak keriuweti nen wit eik. H+rak ketike miye haai n+re nen netike Pita, Jems, Jon neit haau me n+ki w+waai weitai en.

41 *H+rak ketenen+we his kiut+p ketp+we h+m me m+it ne Isrel kar ik: “Talita kumi.” Haiu meweik+n h+m haiu mat+p mar ik: “N+ki kike hi hetput ti ekrit.”

42 H+re wekrit wasenum witet ein ein. (N+paap ein h+re w+pu tito mar hiswiyen wik (12).) H+ir m+it n+rep h+re witet ein ein h+ir nenemy+we naan nat+p: “Ko!”

43 *Jisas ketpor h+m iuwe te h+ir ap nanwepyap+irek au em+it. Epei au, h+rak ketpor h+ir nanwet+we menmen te h+re waw+m.

6

M+it ne wit Nasaret neweik+n sip newet Jisas (Mt 13:53-58; Lu 4:16-30)

1 Jisas k+naaiw+ir wit ik ek ken kiun wit k+rak eik. M+it n+rak h+ir nisesik.

2 *H+rak ken kiun witeik, maain w+ sabat ham, h+rak ken kekere w+nak kerek m+it nekine h+m me Moses neitai en, h+rak kat+p m+it miyap+ir h+m me God. H+ir nemtewek, h+ir neh+n+h+n nat+p nar ik: “Keim+n ketp+wek h+m im te h+rak ketpaiyem? Karkeik te h+rak kertei menmen im? H+rak k+ri+ak menmen yaaim n+paap haiu ap m+rem au.

3 *M+itik ik ek h+rak kime w+nak kerekek. H+rak n+kan ke Maria. H+rak heiyyuwe ke Jems, Josep, Judas tetike Saimon. Yenterer n+rak nau in netikewai. H+rak M+itik Iuwe au. H+rak m+tik wein+ik kep+ir ke haiu m+it keriyen.” Te h+ir han toenuk neriuwerek n+nein+ik.

4 *Jisas ketpor kar ik: “M+itik hak kat+p m+it menmen God keteik+n+wekem, niuk m+rak iuwe men heriyai heriyai merer wit wit. Te niuk m+rak ap iuwe keit wit k+rak, o weiw+ik miut+p m+rak o miye haai kikrek o yenterer n+rak au.”

5 *H+rak ap k+ri+ak menmen yaaim yap+irwe n+paap m+it ap n+rem au, te h+rak kewis his mentar m+it n+nap kekekpi h+ir n+re yaain manpenuk neit.

6 H+rak kenke kek+rer+er kentar m+it in ap han kitetik.

Jisas keriuwet m+it aposel n+rak nar hiswiyen wik (12) (Mt 10:5-15; Lu 9:1-6)

7 *H+rak kari m+it hiswiyen wik n+rak (12) nau h+rak ketpor menmen.

* 5:34 Mk 10:52; Lu 7:50, 17:19 * 5:39 Jo 11:11 * 5:41 Lu 7:14 * 5:43 Mk 1:44, 7:36 * 6:2 Jo 7:15 * 6:3 Jo 6:42 * 6:4 Jo 4:44 * 6:5 Lu 4:40 * 6:7 Lu 10:1

Hirak ketpor menmen, hirak kenkeri keriuweti nire wik wik nen nerer wit wit. Hirak kewisi hir nekrehir kirak nepir herwe enun nanino nankeipin mit.

⁸ *Hirak ketpor him iuwe te hir ap nanit menmen yapirwe neiyim nanino au emit! Pewek o wapnake o menmen au. Paap kerekek te hir neke ti neriuwerek.

⁹ Hir neriuwet su, te saket wik au emit, miutip keremem. Hirak ketpor kar ik:

¹⁰ “Me wi yi yaino yayu yayikre winak hak, yi ap yayim menmen eirer winak ham au emit. Winak kiutip kerekek ere yi yainaiwir wit yaino wit hak.

¹¹ *Mit ne wit hak ap neriyi mit naanmampri yayit winak kir nanimtau him mi au, yi einaaiwir mit in einepep toni waniu (o win) mau hit mit, te yi yeteiknor hir niriak enum.”

¹² Hirak ketpor epei au, hir mit hirak nen natip mit miyapir han him me God me hirak katip mit hir nanweikin sip nanwet menmen enum.

¹³ *Hir nepir herwe enun yapirwe nekeipin mit, hir newen wel mentar mit ninap, te hir nire yaain.

*Mit nenep Jon kerek kirkir mit, hirak kaa
(Mt 14:1-12; Lu 3:19-20, 9:7-9)*

¹⁴ *Mitik iuwe King Herot kinin naanmipre mit ne Isrel, hirak kertei menmen Jisas kiriakem kentar Jisas niuk mirak iuwe te mit hir nertei menmen hirak kiriakem hir netpim nerer wit wit. Te Herot kemtewek. Mit han natip nar ik: “Jon kerek kirkir mit neriuwe tipar hirak nepei kaa, te hirak pike kekrit kepu. Mar im te hirak kiriak menmen yaaim nipaa haiu mit ap mirem au.”

¹⁵ Te mit han natip nar ik: “Hirak Jisas ik hirak Ilaisa kerekek.” Mit han natip: “Au, hirak kire mit profet nipaa natip him me God newepyapirem natip mit em.”

¹⁶ Herot kemtewem, hirak han kitet kar ik: “Hirak Jon nipaa hi eriuwet mitik hak ken kerekir teruk kirak paan kewen keket, hirak pike kekrit kau keit.”

¹⁷⁻¹⁸ **Nipaa Jon hirak epei katip Herot kar ik: “Ti hewaank Herodias mite pe nikik kit ti hetuwe. Menmen im hiram ap yaaim au, hiram enum!” Herot han enuk keriuwet mit hirak hir netenen Jon nesenkekik newisik kekre winak enuk kentar mite pe Herot nikik kirak niuk mirak Filip, hirak herot ketuwe.

¹⁹ Herodias hire han enuk ware waunep Jon, te hire taau.

²⁰ Herot kinaain Jon. Hirak kertei Jon mitik yaaik kises him me God. Te Herot naanmiprewek. Wi kerek herot kemtau him mirak hirak kinaain. Te hirak wen pike hanhan kakimtau him mirak kakteipim kerekek.

²¹ Maain wi ham Herodias hanhan wemirir Herot mitik kire hirak kaknep Jon. Wi im Herot han kitet wi nipaa miye pirak winaak, te hirak kemani menmen kakwet mit hirak ne gavman netike mit kerek naanmipre mit ne ami netike mit niuk mir iuwe neit provins Galili hirak kakwetir menmen hir nanim.

²² Hir naam epei au, Herodias niki pire wan wirire winor henye. Hir mit han yaaik iuwe neriuwerek, te Herot ketpwe kar ik: “Ti itauhi me menmen ti hanhanem, te hi tawen ewetitem.

* 6:8 Lu 10:4-11 * 6:11 Ap 13:51 * 6:13 Je 5:14 * 6:14 Mt 16:14; Mk 8:28 * 6:17-18 Lev 18:16 * 6:17-18 Lev 18:16

23 *Menmen mekam ti itauhiyem hi ewetitem. Ti itauhi me menmen hi naanm+prewem te hi enke p+nam ewetitem hi wen hetenen p+nam.”

24 H+rak kat+p epei au, h+re wen witeik witehi miye p+re war ik: “Hi ehiti+wekhi mekam?” H+re miye wetp+we war ik: “Ti ehiti+wekhi me m+tik kakno kaknep m+tik Jon Baptais kerek k+k+r m+it neriuwe t+par h+rak kakweto paan k+rak.”

25 H+re p+ke wan waswas wetp+wek h+m iuwe war ik: “In ek ti eweto paan ke Jon ek+kre t+kenup.”

26 Herot kemtau h+m im, h+rak han enuk. Te n+pa h+rak ketp+we h+m iuwe, m+it yap+rwe nemtewek. Te h+rak k+napan kaknep Jon, te h+rak y+nk enuk kat+p m+te auye.

27 Te h+rak kesiuwe m+tik ken kerekir Jon teruk k+rak kekrekre w+nak enuk.

28 H+rak kewis paan k+rak kekrekre t+kenup h+rak p+ke keiy+ik kan kewet m+te rek. H+re wen witeik wewet miye p+re paan ke Jon.

29 Maain m+it ne Jon nertei h+rak epei kaa, h+re nen w+nak enuk neit y+nk k+rak neiy+ik nan newis+ik kekrekre hei.

*Jisas kewet m+it nar 5,000 menmen h+re naam
(Mt 14:13-21; Lu 9:10-17; Jo 6:1-13)*

30 *M+it aposel ne Jisas p+ke nan netp+wek menmen h+re n+ri+akem nat+p m+it miyap+re em.

31 *H+rak ketpor kar ik: “Yi eitikewa haiu mamno wit wein+ik mamu mam+it ein.” H+rak kat+p kar ik kentar m+it yap+re wan nan netpor wanewik ere w+taan, te h+re ap nau naam menmen taau.

32 H+re h+ras nau bot nepno wit wein+ik.

33 Te m+it yap+re ne wit yap+re n+ri h+re nen, h+re nerteiri h+re neim+n, te h+re m+it miyap+re nesiuknen nin+n nen wit wein+ik eik ek nemeriyor h+re nan+nen.

34 *Jisas kenke k+naiw+re bot ken kiun tenhaan kerp t+ eik, h+rak k+re m+it yap+re nererik in, h+rak hanhani kentar h+re n+re sipsip m+it naanm+prewem au, h+ram mamno heriyai heriyai menmen mam+m+p mam+waankem. H+rak kat+p keteiknor menmen me God yap+re.

35 *Maain menep kakre w+taan h+rak wen ketpor h+m, m+it disaipel n+rak nan netp+wek nar ik: “Wit wein+ik ik ek, nepei au kakre w+taan.

36 Ti eriuweti en+no enrer wit wit en+it menmen en+m.”

37 H+rak Jisas ketpor, “Yi h+ras eiwet+re menmen h+re nan+m.” Te h+re p+ke netp+wek, “Haiu emno emw+re pewek mar 200 kina mam+it menmen a? Taauye! Haiu ap meit pewek mei yap+re au!”

38 Jisas kitorhi kar ik: “Menmen marmenum mepeit in? Yi eino eiwenhisem.” H+re epei nen newenhisem, h+re p+ke nan netp+wek nar ik: “Bret hisp+nak (5) metike saauk wik me wan mepeit in keremem.”

39 H+rak epei kertei, h+rak kat+p m+it disaipel n+rak: “Yi eit+p m+it h+re en+inke hasini enu yenkis eim.”

40 H+rak ketpor kar ek, te h+re nenkeri hasini hasini nau nitet yenkis, m+it han nar 100, m+it han nar 50.

41 Te h+rak ketenen bret metike saauk mau his m+rak, h+rak k+k+amnaan men nepni eim kitehi God kat+p h+rak yaaik. Epei au, h+rak kewep bret kewet m+it disaipel n+rak em. Te h+re net+wem neiy+m nen newet m+it

miyapir em. Epei au, hirak pike keit saauk kewetirem hir neiyim nen newet mit miyapir em hir naam.

⁴²⁻⁴³ Mit miyapir yapirw naam ere tu iuwe, ham au mepeit. Te mit disaipel neit menmen yinam mawaai em kerek mit hir naam au, hir nemi mekre wapnake mar hiswiyen wik (12) ere mau him.

⁴⁴ Hir mit yapirwe nar 5,000 mit keriyen hir nererik naam menmen.

Jisas ken kitet tipar keke niu
(Mt 14:22-23; Jo 6:15-21)

⁴⁵ In ek Jisas katip mit disaipel narak him manp te hir enin enu bot enino enrekir wan eniun pinak ein enmeriyiwek enit wit Betsaida. Hirak kakriuwet mit hir nanino heriyai heriyai nanrer wit mir eim.

⁴⁶ Hirak Jisas keriuweti hir nen, te hirak ken miniu (o neiyip) kitehi God, hirakit tewepnak.

⁴⁷ Maain witaan man, bot ke mit wen kerekir wan ke nimin, hirak Jisas kerp ti kepu weinik. Hirak kir mit narak hir neiyik newen tipar iuwe neriuwet bot ken, te nime miniu meriuwet bot ap ken kiun pinak ein au.

⁴⁸ Menep wanewik, Jisas hirak kitet wan keke niu ken. Hirak kakno kaksipaap mit nau bot,

⁴⁹ *te hir nerek kitet wan keke niu ken, hir han kitet hirak herwe.

⁵⁰ Te hir ninaain nenepip. Hir nenepip te hirak ketpor kar ik: "Yi han tokik eiyu. Hi Jisas kerekek hi han. Te yi ap eineina au."

⁵¹ *Hirak ketpor epei au, hirak kehin kiniu ketikeri nau bot. Te nime matin meit. Hir nerek, te hir nepirpir iuwe.

⁵² Hir ap han kitet menmen me bret kerek hirak kirakem kewet mit em hiram meteiknor hirak Mitik Iuwe. Au, han kir wen toenuk. Mar im te hir nepirpir.

Jisas kikaap mit miyapir hir ninaap neit Genesaret
(Mt 14:34-36)

⁵³⁻⁵⁴ Hir nerekir wan ere hir niun tenhaan ken pin eik. Hir ninaaiwir bot nerp tenhaan mit yapirwe hir nira ninaan me Jisas hir nerteiyek hirak keimin. Te hir nen heriyai heriyai

⁵⁵ nerer wit wit hir nenerir mit ninaap neri nen newisi nawaai nentar yeno, hir ninani neri nen wit kerek hir nemtau Jisas kewiyen.

⁵⁶ Jisas ken kerer wit kike o wit iuwe, hir mit newis mit ninaap hir nau yaain menep yayiwe, hir nitiwekhi te hir newir his netenen klos mirak. Mit kerek newir his netenen klos mirak, hir pike nire yaaik.

7

Jisas kene mit kerek hir nises him me maamrer, ap nises him me God au
(Mt 15:1-9)

¹ Mit han ne Farisi kerek ninin nises him me Moses, hir netike mit han kerek ninin nertei him me Moses natip mit miyapir em, hir ninaaiwir wit Jerusalem nen nererik neit wit eik nanir Jisas.

² *Hir nira mit disaipel han kerek nises him me Jisas hir nipaam menmen te hir ninin nekemyet his mir au.

³ (Mit miyapir ne Isrel hir niutip niutip nises him me maamrer te mit ne Farisi hir nisesim iuwe. Hir nekemyet his au, te hir nanim menmen au.

* 6:46 Mk 1:35; Lu 5:16, 6:12, 9:28 * 6:49 Lu 24:37 * 6:51 Mk 4:39 * 6:52 Mk 8:17 * 7:2 Lu 11:38

4 *Hir nanino wit nanit menmen mit nesiwerem meit maket, hir nantiwem pike naninen wit eik hir ninin nanmir au, te hir nanim menmen au. Hir nises him meiyam me maamrer mar im. Hir nekemyet wa hesnu, min me toni, wenkepye, sar metike min me ain. Au, hir ap te nanim menmen taau!)

5 Hir mit ne Farisi netike mit kerek ninin nertei him me Moses natip mit miyapir em, hir nitehi Jisas nar ik: "Nenmak mit hir nises him mit, te hir ap nises him me maamrer? Hir naam menmen neriuwe his enum hapik mewim."

6 *Jisas ketpor kar ik: "Nipaa Aisaia hirak katip him me yi mit kerek yewenin him. Hirak kewis him mau tiwei mar im:

'Mit in newenanipi neriuwe him mir, te han kir kisisa au.

7 Hir nitehir newen ninip nine henye newenipi niuk mai weinim. Hir natip mit miyapir him mir hiram mar ke him me God.'

8 "Yi yeweikin sip yewet him me God, te yi yises him weinim mit keriyen hir netpiyem."

9 Hirak wen ketpor, "Yi yertei werek werek eiweikin sip eiwet him me God te yi eiyises him mi.

10 *Nipaa Moses kewis him mau tiwei katip kar ik: 'Yi naanmampre miye haai ni eiwenipi niuk mir eikepi, maain yi naanmampri. Neimin hir nene miye haai nir nanre newirpaan newepik, hir mit han naninip nani nanit.'

11 Te yi mit yatip mitik hak kaktip miye haai narak menmen hirak maain kakwetrem kakikepi, te hirak kehimitanem kakwet God em,

12 te maain yi yeriwesisek hirak ap kakwet miye haai em kakikepi kakriwerem au.

13 Mar im yi yewenin him me God yeriuwe menmen maamrer netpiyem yi yisesim yatip mit em. Yi mit yirak menmen yapirwe enum mar im."

*Menmen mit nriakem menip God hirak katip hir enun
(Mt 15:10-20)*

14 Jisas pike kenine mit miyapir yapirwe hirak ketpor kar ik: "Yi mit miyapir yapirwe, yi nikip emnep eiyimtau him mai, yi han ekitetim!

15 *Menmen mit nanim mamno tu kir hiram ap menip God kaktip mit hir enun au. Menmen mekre han ke mit hiram meweikin han kir hiram menip God hirak kaktip mit hir enun.

16 Neimin hir enirtei hir nanimtwewem."

17 Maain hirak epei kinaaiwir mit hirak ken winak ken nimin ein, mit narak nises him mirak hir nitiwekhi me him nipaa hirak ketpim.

18 Hirak kenemyor naan ketpor kar ik: "Yi wen yepitariyem yar ke mit ein a? Yi yepitari menmen hiram mamno him ke mit hiram menip God hirak kaktip mit hir enun taauye!

19 Menmen hiram mamno mamike tu kerekek maain mit hir nanino naninerem mamno mune ne heim." (Me him im Jisas katip hirak keteiknai menmen yapirwe me ti hiram yaaim te haiu mamim.)

20 Hirak wen katip, "Menmen enum mekre han ke mit hiram menip God kaktip hir enun.

21 *Menmen mekre han ke mit meit nimin hiram menipi hir han kitet enum, hir nisesan niran, hir nekintip menmen o hir nenep mit nani.

22 Hir nari miyapir ne mit han his newenem nawaai netikeri, hir hemkre menepam enum nanit menmen, hir nriak menmen enum meit wit wit

heriyai heriyai, h̄r newen̄n h̄m, h̄r nenke perke enum o paan tokik nekitet naan, h̄r han enuk neriuwe m̄t h̄r nin̄ni neit menmen yap̄rwe, h̄r netpi nisesi, h̄r han kitet h̄r iuwe nin̄n m̄t han. Menmen im metike menmen ham enum.

²³ Menmen im yap̄rwe meit n̄m̄n mekre han man h̄ram menip God h̄rak kakt̄p m̄t h̄r enun.”

*M̄te pe Finisia witehi Jisas h̄rak kakepiye
(Mt 15:21-28)*

²⁴ Maain Jisas h̄rak kekrit k̄naaiw̄r wit ik, h̄rak kepno ken h̄n me wit Taia. H̄rak ken kiun ein, h̄rak ken kepu w̄nak hak k̄napen h̄r m̄t en nertei h̄rak kepu w̄nak eik, te h̄r nemtewek.

²⁵ In ek, m̄te hap n̄ki p̄re herwe enuk kers̄sep, h̄re wemtau m̄t nat̄pan me Jisas. Te h̄re wen wenke w̄waai t̄ menep h̄t me Jisas.

²⁶ M̄te ip h̄re pe Isrel au. H̄re miye p̄re wina (o winiye) weit provins Sairo Finisia. H̄re witehi Jisas h̄rak kak̄p̄r herwe kaknop̄n kak̄keip̄n n̄ki p̄re.

²⁷ Te Jisas kat̄p h̄rak kakin̄n kak̄kaap m̄t ne Isrel, te h̄rak ketp̄we tok piksa kar ik: “N̄kerek h̄r enin̄n en̄m menmen. H̄ram enum te haiu m̄t mamkin menmen me n̄kerek mamw̄rem mamno mamwet nepere rem.”

²⁸ Te h̄re wetp̄wek, “Ti at̄p werek M̄tik Iuwe, te nepere mekor̄r menmen me n̄kerek m̄nat̄n m̄waai t̄.”

²⁹ H̄rak ketp̄we, “Ti at̄p werek ik, te ti p̄ke eno witeik. H̄rak herwe epei kenke kenp̄n k̄naaiw̄r n̄ki pit.”

³⁰ H̄re p̄ke wen witeik, h̄re w̄r n̄ki p̄re w̄waai yeno, h̄re wertei herwe epei kenke kenp̄n kekeip̄n̄we.

Jisas k̄kaap m̄tik enuk ap kat̄p au, n̄kip toto

³¹ *Maain Jisas k̄naaiw̄r wit ke Taia keit ein, h̄rak ken kewep n̄m̄n ke wit Saidon h̄rak ken menep h̄n me wit hiswiyen (10) h̄rak ken ere kiun wan ke provins Galili.

³² *M̄t han neit m̄tik hak neiȳk nen neteik̄n Jisas ek. M̄tik ik h̄rak n̄kip toenum kat̄p werek au. Teruk enuk kemerhin (o kemark̄k). H̄r nat̄p Jisas h̄m iuwe, te h̄rak kakwis his mam̄terik kak̄kepek.

³³ *H̄rak Jisas ket̄wekhis keriyaak keiȳk ken ketikerek tekiyak̄t t̄naaiw̄r m̄t yap̄rwe nererik neit ein. Te h̄rak kewis histuwak m̄rak mekre n̄kip m̄rak, h̄rak kenik̄n t̄mank men nin̄ k̄rak.

³⁴ *Te h̄rak k̄k̄am naan men niu kekin han ketp̄wek kar ik: “Efata.” Haiu meweik̄n h̄m haiu mat̄p, “Ti n̄kip mit emnep emtau menmen.”

³⁵ H̄rak n̄kip m̄rak menep, teruk kerek kemerhin (o kemark̄k) epei au, h̄rak kat̄p werek werek.

³⁶ *H̄rak Jisas ketpor h̄m iuwe te h̄r enwepyp̄r menmen im em̄t! H̄rak keh̄m̄tenorem kat̄p h̄r ap en̄tpim au em̄t! Te h̄r newepyp̄rem iuwe nerer wit wit heriyai heriyai.

³⁷ *M̄t in han kekrit wisenum h̄r nat̄p nar ik: “H̄rak epei k̄r̄ak menmen yap̄rwe yaaim. H̄rak wen k̄r̄ak m̄tik ik n̄paa n̄kip to enum, h̄rak n̄kip menep kemtau h̄m.”

* 7:31 Mt 15:29-31 * 7:32 Mk 5:23; Lu 4:40, 13:13 * 7:33 Mk 8:33 * 7:34 Mk 6:41; Jo 11:41

* 7:36 Mk 1:43-45 * 7:37 Ais 35:5

8

*Jisas kewet mīt nar 4,000 menmen hīr naam
(Mt 15:32-39)*

¹ In ek mīt yapīrwe nererik nan, hīr ap neit menmen mei te nanīm au. Te Jisas hīrak kenīne mīt disaipel nīrak ketpor kar ik:

² **“Hi hanhan heriuwe mīt in. Hīr nau netikewa me wī wikak, te in ek menmen hīram epei au mesi hīr nīnpī maan.*

³ Hi eriuweti nanīt nīnpī nanīno nīr ein te hīr nīnpī mamīn nanīnkewīn nanwaai yayiwe. Mīt han hīr neke yanīmīn nan.”

⁴ Mīt nīrak netpīwek nar ik: “Hiau mamwetīr menmen hīr nanīm mamīrkeik? Wit ik ek hīrak weinīk.”

⁵ Jisas hīrak kitorhi kar ik: “Menmen marmenum mepeit?” Hīr natīp, “Menmen hispīnak wik(7).”

⁶ Hīrak katīp hīm iuwe te mīt miyapīr yapīrwe hīr nanu tī. Te hīrak ketenen bret hispīnak wik (7), hīrak kitehī God em katīp hīrak yaaik. Te hīrak kewenīn bret kewet mīt disaipel nīrak em hīr nenkerem newet mīt yapīrwe rem.

⁷ Hīr mīt disaipel nīrak wen netenen saauk ham kike. Te Jisas kitehī God em, hīrak kewet mīt nīrak em ketpor hīr enwet mīt han em. Hīr newetīrem.

⁸ Hīr mīt yapīrwe naam menmen ere tu iuwe. Mīt disaipel nīrak nen neit menmen yīnam wen mepeit, hīr neiyīm nen nemi mekre wapnake hispīnak wik (7) mau hīm.

⁹ Mīt miyapīr nar 4,000 hīr epei naam menmen im. Hīr epei naam, hīrak keriuweti nen.

¹⁰ Hīrak keriuweti nen, hīrak ketike mīt disaipel nīrak hīr nehīn nīniu nau bot, hīrak kerekir wan ken kiun hīn me distrik Dalmanuta.

*Mīt Farisi nitehi Jisas hīrak kakrīak menmen hīr nanīrem
(Mt 16:1-4; Lu 12:54-56)*

¹¹ **In ek mīt han ne Farisi kerek hīr ninīn nises hīm me Moses hīr nan netike Jisas newepnak. Hīr nenerek nitīwekhi hīrak kakrīak menmen kakteiknor hīrak God keriuwetek kan tī ik. Hīr hanhan nanri han kīrak.*

¹² **Jisas kekin han ketpor kar ik: “Yenmak yi mīt yitauhi te hi arīak menmen hi eteikni God keriuweta hi han a? Hi hetpi werek. Hi ap te eteikni yi mīt ne tī menmen mar im taau.”*

¹³ Hīrak katīp epei au, hīrak kīnawīri kehīn kīniu kau bot ketike mīt nīrak, hīrak kerekir wan kakno pīnak ein.

*Tok piksa me hīm me mīt ne Farisi netike hīm me mītīk iuwe King Herot
(Mt 16:5-12)*

¹⁴ Hīr mīt disaipel nīrak neit bret au, hīr han kaa rem. Kiutīp kīwaai kekere bot kepeit kerekek.

¹⁵ **Bot hīrak wen kerekir wan, hīrak Jisas katīp hīm iuwe ke hīm enum mīt newepyapīrem natīp hīram yaaim metike menmen mīt ne mītīk iuwe King Herot nīrīakem. Hīrak ketpor, “Naanempre hīras. Yi einopīn eikeipīn yis me mīt ne Farisi metike yis me mīt ne Herot.”*

¹⁶ Te hīr natīpan nar ik: “Hiau han kaa bret te hīrak kenai ketpaiyem.”

17 *Jisas kemtau h̄r nat̄ipan, te h̄rak ketpor kar ik: “Yenmak te yi yat̄ip yi han kaa bret a? Yi ap han kitet menmen werek werek wen au a? Han ki au to enuk a?”

18 * “Yi nanam̄r kewi te yi ȳr menmen au. Yi n̄k̄ip mewi, te yi yemtau menmen au. Yi han kaa menmen im a?”

19 *N̄ipaa ein hi ewep̄ep bret mar hisp̄inak (5) me m̄t nar 5,000, yi yeit yinam mekre wapnake mau h̄m marmenum a?” H̄r netp̄iw̄ek, “Haiu memi mar hiswiyen wik (12).”

20 *H̄rak ketpor kar ik: “Me bret hisp̄inak wik (7) me m̄t nar 4,000 yi yeit yinam yemi mekre wapnake mau h̄m marmenum a?” H̄r netp̄iw̄ek, “Haiu meit hisp̄inak wik (7).”

21 H̄rak ketpor, “Yi wen yep̄itari a? Hi ap heni me bret au. Hi hetpi yi einop̄in ap eiyises h̄m enum m̄t ne Farisi nat̄ip m̄t h̄r enisesim.”

Jisas k̄kaap m̄t̄ik ke Betsaida h̄rak nanam̄r toto

22 Maain h̄r nen niun wit Betsaida. H̄r m̄t han nari m̄t̄ik nanam̄r toto h̄r neiyik nan n̄r Jisas, h̄r nit̄iw̄ekhi h̄m iuwe te h̄rak kakwis his mam̄nterik.

23 *Jisas ket̄en̄iw̄ek his kariyaak ken k̄naaiw̄r wit ken kerp p̄in eik. H̄rak kenik̄in t̄imank men nanam̄r k̄rak, h̄rak kewis his menterik. Te h̄rak kit̄iw̄ekhi kar ik: “Ti h̄r menmen o au?”

24 H̄rak m̄t̄ik k̄waanaan k̄r ein ein kat̄ip, “Hi h̄r m̄t neke t̄i o hi h̄r nu waai?”

25 H̄rak Jisas p̄ike kewis his mentar nanam̄r k̄rak. In ek h̄rak m̄t̄ik k̄r h̄m̄n naan menmen h̄rak k̄rem werek werek yaaim.

26 *H̄rak nanam̄r yaaik te Jisas kare kaksuwerek kakno, h̄rak ketp̄iw̄ek kar ik: “Ti ap eno wit Betsaida eik, au em̄t! Ti eno nit en kerekek.”

Pita kewepyap̄r Jisas h̄rak m̄t̄ik Krai God kesuwerek kan t̄i (Mt 16:13-20; Lu 9:18-21)

27 Maain Jisas ketike m̄t̄ disaipel n̄rak nen nerer wit wit me Sisaria Filipai. H̄r wen nepno h̄rak kitehi m̄t̄ n̄rak kar ik: “M̄t̄ h̄r nenewa hi keim̄n?”

28 *M̄t̄ n̄rak h̄r netp̄iw̄ek nar ik: “M̄t̄ han nat̄ip ti Jon kerek k̄k̄ir m̄t̄ nekre t̄ipar ti p̄ike hekrit heke herwe hei han. M̄t̄ han nat̄ip ti profet Ilaija ti h̄naaiw̄r wit ke God hekiuwe han t̄i ik e. M̄t̄ han nat̄ip ti m̄t̄ik profet hak n̄ipaa nat̄ip h̄m me God newepyap̄rem nat̄ip m̄t̄ em, ti p̄ike hekrit heke herwe hei han.”

29 *H̄rak Jisas kitorhi, “Te yi han kitet hi keim̄n?” H̄rak Pita ketp̄iw̄ek, “Ti M̄t̄ik Krai kerek God kehim̄tanit kerek ti ekepai haiu m̄t̄ keriyen.”

30 *Jisas ketpor h̄m iuwe, “Yi ap eiwepyap̄r hi keim̄n au em̄t!”

Jisas kat̄ip maain h̄rak kaki h̄rak p̄ike kak̄krit (Mt 16:21-28; Lu 9:22-27)

31 In ek, h̄rak kin̄in ketpor kar ik: “Maain hi M̄t̄ik ke wit ke M̄t̄ik Iuwe hi ȳnk kai kakiyewo iuwe. Haairer netike m̄t̄ iuwe pris kerek newet God menmen me m̄t̄, h̄r netike m̄t̄ nin̄in nert̄e h̄m lo me Moses, h̄r nan̄neina te h̄r naniyep hi hahi. Te maain w̄ wikak, hi p̄ike ekrit ehu.”

* 8:17 Mk 6:52 * 8:18 Jer 5:21; Esi 12:2; Mk 4:12; Ap 28:26 * 8:19 Mk 6:41-44 * 8:20 Mk 8:6-9
* 8:23 Jo 9:6 * 8:26 Mk 7:36 * 8:28 Mk 6:15 * 8:29 Jo 6:68-69 * 8:30 Mk 9:9

³² Jisas katip h̄m kepak̄n menmen au, h̄rak kewepyap̄rem. Te Pita ketp̄wek keriyaak keiȳnk ken p̄n eik h̄rak kenerek ketp̄wek kar ik: “Ti han kitet menmen mar im au em̄t.”

³³ Jisas keweik̄n k̄r m̄t disaipel n̄rak han te h̄rak kene Pita ketp̄wek kar ik: “Seten ti enop̄n ekeipno. Ti ap han kitet menmen har ke God han kitetim au. Ti han kitet menmen har ke m̄t keriyen.”

³⁴ *Maain Jisas ken̄ne m̄t yap̄rwe netike m̄t disaipel n̄rak. H̄r nan nererik nau, te h̄rak ketpor kar ik: “Neim̄n h̄r hanhan nanis̄sa nan̄mtau h̄m mai, h̄r hanhan h̄ras au. H̄r ap neh̄nh̄n en̄naain menmen enum mamnen mamriwaank nentar h̄r nises h̄m mai.

³⁵ *Neim̄n n̄rak ek au, te h̄r nare nanu nan̄t menmen yap̄rwe, maain h̄r maain nani. Te neim̄n nani nan̄ntar h̄m mai h̄r nisesim, h̄r nantikewa nanu nan̄t.

³⁶ M̄tik hak keit menmen yap̄rwe me ti te h̄m̄n k̄rak h̄rak kak̄waank, mam̄rkeik te h̄ram mamkepik h̄rak kaktike God tatu werek a? Taauye!

³⁷ M̄tik kakwet God mekam te h̄rak kakwet̄wek h̄m̄n hak yaaik k̄rak a? Taauye!

³⁸ *Neim̄n ne yi m̄t yi ȳnk enuk ap eitip m̄t enun ne ti ik yi yises h̄m mai, maain me w̄i hi M̄tik ke wit ke M̄tik Iuwe hi heit menmen me Haai merhihe mewepna, hi anen eh̄rp ti hetike m̄t ensel nai, hi eweik̄n sip ewet yi m̄t.”

9

¹ *Jisas ketpor kar ik: “Hi etpi werek. M̄t han nepu nepeit in h̄r nani wen au, te h̄r nan̄r menmen iuwe God k̄rakem mamnen h̄rak keiȳm naanmampre m̄t kakriuwere.”

*M̄t disaipel n̄r ȳnk ke Jisas h̄rak keweik̄n k̄re menmen ham
(Mt 17:1-13; Lu 9:28-36)*

² Maain wi hisp̄nak kiut̄ip (6) epei men, h̄rak Jisas keithis Pita, Jems, Jon tetikerek ten m̄niu (o neiȳp) kau niu ein. H̄rak̄t tepu wein̄m. M̄t han au. H̄rak̄t t̄rek keweik̄n his keit in.

³ Laplap m̄rak merhihe m̄re hike, te h̄r m̄t ne ti h̄r ap te n̄rakem mar im taauye.

⁴ H̄rak̄t t̄r Ilaija ketike Moses, h̄rak̄t maam n̄pu te n̄paa ein, h̄rak̄t wik tetike Jisas tewepnak.

⁵ H̄rak Pita k̄r menmen im te h̄rak katip Jisas kar ik: “Haai, haiu mau in h̄ram yaaim. Haiu mamwep weisak wikak. Kiut̄ip kit, kiut̄ip ke Moses, kiut̄ip ke Ilaija.”

⁶ H̄rak Pita katip h̄m im kentar h̄rak̄t t̄naain te Pita kep̄tari h̄m mekak h̄rak ketpiyem, te h̄rak ketpi h̄m im o h̄m eim.

⁷ *H̄rak katip epei au, nap̄ k̄wap̄ini, h̄rak̄t temtau h̄m me God meke nap̄ man matip mar im: “H̄rak N̄kan kai ik hi hanhanek. N̄k̄p emnep yi eiȳmtau h̄m m̄rak.”

⁸ H̄ram matip epei au, nap̄ kewep ken h̄rak̄t terenaan waswas t̄r m̄tik̄t wik au. H̄rak̄t tenep teit p̄ke ten wit ke God. Jisas kerekek h̄rak kepu.

9 *Hirakit tekiuwe m̄niu (o neiyip) Jisas kewenet ketp̄wek̄it hirakit ap tewepyap̄ir menmen hirakit epei t̄rem au em̄it ere maain hirak M̄tik ke wit ke M̄tik Iuwe hirak kaki p̄ike kak̄ikrit kaku.

10 Hirakit temtau h̄m m̄rak hirakit tepak̄inek. Te hirakit titehiyak̄it menmen Jisas ketp̄wek̄item me maain hirak kaki p̄ike kak̄ikrit kaku.

11 Te hirakit tit̄wek̄hi tat̄ip tar ik: “Nenmak m̄t nin̄n nertei h̄m lo me Moses h̄r nat̄ip Ilaija kak̄in̄n kak̄nen, te maain M̄tik Krai k̄karu kak̄nen?”

12 *Jisas ketp̄wek̄it, “Hirak Ilaija kak̄in̄n kak̄nen p̄ike kak̄iak menmen ere werek. Te nenmak h̄r m̄t ne n̄paa ein newis h̄m mau t̄wei me hi M̄tik ke wit ke M̄tik Iuwe hi ȳnk kakiyewo iuwe, m̄t h̄r nanitetaunaan a?”

13 *Te hi hetpi werek. Hirak Ilaija epei kan, te m̄t h̄r nerekȳwek̄ nises han k̄r mar ke n̄paa m̄t newis̄m mau t̄wei. Hirak Jon kerekek.”

*Jisas k̄kaap n̄kan hirak kep̄ir herwe enuk kenp̄in kekeip̄n̄wek̄
(Mt 17:14-21; Lu 9:37-43)*

14 Hirak ketp̄wek̄it epei au, hirakit tan t̄r m̄t disaipel n̄rak han. Hirakit t̄r m̄t yap̄irwe nan nererik neweik̄nor. M̄t disaipel h̄r netike m̄t h̄r nin̄n nertei h̄m lo me Moses h̄r nenehan me menmen.

15 In ek h̄r m̄t n̄r Jisas kan te h̄r han kek̄rit han yaaik nen nat̄ip nar ik: “Ti epei han.”

16 Hirak ketpor, “O hi epei han.” Te hirak kitorhi, “Yi yenehan yektaan mekam?”

17 M̄tik kiut̄ip ke h̄r yap̄irwe hirak ketp̄wek̄ kar ik: “Haai, hi epei hari n̄kan kai heiȳk han. Hirak herwe enuk kers̄isek kewek teruk.

18 Me w̄ hirak kers̄isek, hirak kew̄rek k̄iwaai t̄i, hirak n̄kan kenik̄in mar t̄werpek, hirak kenip yehes m̄rak k̄k̄ir k̄k̄ir, ȳnk kererwo. Hi hit̄ehi m̄t disaipel nit h̄r nan̄p̄ir herwe kak̄no, te h̄r taauye!”

19 Jisas hirak kemtau h̄m im te hirak keneri kar ik: “Yi m̄t miyap̄ir kerek yi ap han ek̄it̄a? W̄ marmenum hi ehu emeryi te yi han ek̄it̄a? Eh̄t̄ n̄kan eīȳk enen.”

20 H̄r neiȳk nan hirak herwe enuk k̄r Jisas. Herwe enuk k̄r Jisas, hirak han enuk kers̄is n̄kan kenipek kenke k̄iwaai t̄i. N̄kan keweik̄in heriyai heriyai, hirak kenik̄in mar t̄werpek.

21 Jisas kitehi haai k̄rak kar ik: “W̄ marmenum hirak k̄riak kar ik e?” Haai k̄rak ketp̄wek̄, “N̄paa hirak n̄kan kike ere in.

22 Hek̄rit hek̄rit hirak herwe kers̄isek te hirak kew̄rek kek̄re si o kek̄re wan t̄par te hirak kak̄nep h̄rekes kaki. Ti iuwe ti hertei ep̄ir herwe eik, te ti hanhanai ekepik.”

23 *Jisas hirak kenerek kar ik: “Ti henmak ti at̄ip te hi hertei a? Keiȳn han kit̄a hirak kak̄iak menmen yap̄irwe.”

24 *Waswas haai kitehi Jisas h̄m iuwe, “Hi han kit̄it̄ iuwe au, kike keremem. Ti ekepa te hi han ek̄itet̄it̄ iuwe.”

25 Jisas k̄r m̄t yap̄irwe nesiuk̄nen nan nererik neweik̄n̄wek̄ nan̄rek, hirak kene herwe enuk ketp̄wek̄ kar ik: “Ti herwe enuk hers̄isek hewek teruk hemes̄iwek̄ n̄k̄ip paan toto, hi hetput h̄m iuwe ti etpaan eno ekeip̄n̄wek̄ ap p̄ike eno ek̄rerek au ek̄it̄. Ti enop̄in̄.”

* 9:9 Mt 12:16; Mk 8:30 * 9:12 Mal 4:5; Sam 22:1-18; Ais 53:3 * 9:13 Mt 11:14 * 9:23 Mt 21:21; Mk 11:23 * 9:24 Lu 17:5

26 *Hirak herwe kekre nikan hirak kenepip pike kenep nikan, hirak kaa keperper, hirak herwe kenpin kekeipniwek ken. Hirak nikan kiwaai kire mitik epei kaa, te mit yapirwe natip, "Hirak epei au kaa."

27 Te Jisas keriyiwek his men niu kari nikan hirak kekrit.

28 Maain hirak nen winak niman ein, hir mit disaipel narak nitiwekhi nar ik: "Menmak te haiu ap mepirek ken au a?"

29 Jisas hirak ketpor, "Yi yepir herwe enuk kar ik yeriuwe menmen ham au. Prea keremem."

*Jisas katip keteipim hirak kaki, maain hirak pike kakikrit
(Mt 17:22-23; Lu 9:43-45)*

30 *Maain hir ninaaiwir wit ik, hir nen nitet yayiwe neke niman ke provins Galili, te hirak kinapen mit yapirwe hir nanirteiyek.

31 *Hirak kinapen kentar hirak hanhan katip mit disaipel narak him mirak. Hirak ketpor kar ik: "Hi Mitik ke wit ke Mitik Iuwe mit han hir nanriuweta hi eno his me mit enun hir naniyep hi hahi. Maain, wi wikak, hi pike ahikrit hahu."

32 *Hir han kitet him mirak hir nepitariyem. Te hir ninaain nanitiwekhi me menmen hirak ketporem.

*Keimin hirak kire mitik iuwe
(Mt 18:1-5; Lu 9:46-48)*

33 Hir newepnak epei au, hir nen niun wit Kapaneam. Hir epei nen winak niman ein, hirak kitorhi kar ik: "Nipaa haiu wen mipitet yayiwe, yi yatipan mekam?"

34 *Hir au nekintip nentar nipaa hir natipan me hir hiras keimin ke hir hirak kinini iuwe.

35 *Jisas kau yeno kari mit hiswiyen wik narak (12), hirak ketpor kar ik: "Mitik hak kakinin mit han, hirak ekikaru ekikriak menmen mir weinim."

36 Hirak kari nikan kewisik kerp keit niman. Hirak keiyewewik ketpor,

37 *"Mit neimin kerek hir nikaap mitik kiutip kar ke nikan ik nentar hir nises him mai, hirak kar ke hir nikaap mitik kerekek au. Hir nekepik ketikewa. Mit kerek nekepa, hir nekepa kerekek au. Hirak kar ke hir nekepa hetike Mitik Iuwe kerek keriuweta hi han ti ik."

*Neimin hir niriak menmen mar ke haiu miriakem, hir naiu yinan
(Lu 9:49-50)*

38 *Hirak Jon ketpiwek kar ik: "Mitik Iuwe, haiu mir mitik hak kepir herwe enum kekine niuk mit, te haiu meriuwesisek kentar hirak kises him mit ketikewai au. Haiu mit keriyen."

39 *Jisas ketpor kar ik: "Yi yeriuwesisek au ekit! Mitik kerek kiriak menmen yaaim iuwe kekine niuk mai, hirak ap te kaktip enum me hi waswas taau.

40 *Neimin hir niriak menmen mar ke haiu miriakem, hir naiu yinan.

41 *Hi hetpi werek. Mit han nekepi, hir neweti tipar mei yi yayim yentar yi yises him me hi Kraiss, God hirak ap han kaa menmen im au. Maain hirak kakwetir menmen yaaim.

* 9:26 Mk 1:26 * 9:30 Jo 7:1 * 9:31 Mk 8:31, 10:32-34 * 9:32 Lu 18:34 * 9:34 Lu 22:24

* 9:35 Mt 20:25-27; Mk 10:43-44 * 9:37 Mt 10:40 * 9:38 Nam 11:27-29 * 9:39 1Ko 12:3

* 9:40 Mt 12:30; Lu 11:23 * 9:41 Mt 10:42

*Menmen enum mitik hak kiriakem mamawaank him mitik hak kisesim
(Mt 18:6-9; Lu 17:1-2)*

42 “Mitik hak kakriak nikan hak ke nikerek yapirwe in hir han kitita kar ik, te hirak keweikin han kirak te hirak kakriak enum, hirak yaaik te mit han hir nankaap nan kariywek teruk hir nanwerek kakno kakikre wan kaki te maain hirak ap kakriak menmen ham enum te God han enuk wisenuk kakawaanke kakikre si.

43 *Ti hiriak menmen enum heriuwe his mit te ti eremir meiyam pinam ewirem. Ti eremir meiyam pinam ewirem hiram enum kike mentar ti ap eriak menmen enum ti etike God yi eiyu eiyit tipmain tipmain enum eik. Te ti his mit wik mepwit ti eriak menmen enum ere ti eno si tatiknenit te ti ehu en tipmain tipmain enum eik, hiram menmen enum iuwe.

44 [Ti eno wit enuk ik, henek hiram mamik yink ki hirak kaki au, si mami au mamu tipmain tipmain enum eik.]

45 Ti hiriak menmen enum heriuwe hit mit, te ti eremir meiyam pinam ewirem. Ti hit miutip keremem mepwit hirak enum kike. Ti etike God yi eiyu eiyit tipmain tipmain enum eik. Te ti hit mit wik mepwit ti eriak menmen enum ere ti eno si tatiknenit ti ehu tipmain tipmain enum eik, hiram enum wisenum.

46 [Ti eno wit enuk ik, henek hiram mamik yink ki hirak kaki au, si mami au mamu tipmain tipmain enum eik.]

47 *Ti hiriak menmen enum heriuwe nanamir kit, te ti eket keiyak ewerek. Ti nanamir keiyak kiutip kepwit hirak enuk kike. Ti hetike God yi eiyu eiyit tipmain tipmain enum eik. Te ti nanamir wik kepwit te ti hiriak menmen enum ere ti eno si tatiknenit ti ehu tipmain tipmain enum eik, hiram enum iuwe.

48 *Ti eno wit enuk ik, ‘henek hiram mamik yink ki hirak kaki au kaku, si mami au mamu tipmain tipmain enum eik.’

49 Sol (o siyak) mamno mamikre menmen mamnipem hiram yaaim mamtin him. Mar im menmen enum kerek mewaank mit, hiram mamkepi yi yayir ke mit yaain.

50 *Sol hiram menmen yaaim. Hiram merekir nin au, hiram enum mire tipar harik, te yi yarkeik eirikem te hiram pike mamrekir nin a? Taauye! Yi yire sol (o siyak) yi han kitet menmen yaaim te yi eitike mit han yi eikiyan eiyu eiyit.”

10

*Jisas katip him me mit hir nepir miyapir nir
(Mt 19:1-12; Lu 16:18)*

1 Maain Jisas kinaaiwir wit Kapaneam hirak ken kiun hin me provins Judia. Te hirak ken kerekir mani Jodan ken pinak kerek wepni kekai kan. Hir mit yapirwe ne wit yapirwe pike nan nererik nanerek. Hirak pike ketpor kar kerek nipaa ein hirak kiriakem.

2 Hir mit han ne Farisi kerek ninin nises him me Moses, hir nan niun Jisas newisesik, hir nitwekhi nar ik: “Him lo me maamrer hiram mewis mitik hak kepir mite pirak hire wauno waunaiwerek o au?”

3 Jisas hirak kinin kitorhi him ham kar ik: “Him me Moses hiram matip mekam?”

4 *Hir natip, “Him me Moses mewis mitik hirak kewis tiwei kakwet mite pirak ek, te hirak kaktiprep wauno.”

* 9:43 Mt 5:30 * 9:47 Mt 5:29 * 9:48 Ais 66:24 * 9:50 Mt 5:13; Lu 14:34; Kl 4:6; Ro 12:18; 1Te

⁵ *Jisas ketpor kar ik: “Hirak Moses kewis h̄m im mentar yi m̄t enun han to enuk.

⁶ N̄ipaa enum eik God k̄riak t̄i ketike menmen yap̄rwe, hirak kewis m̄tik ketike m̄te p̄rak.

⁷ *Mar ik te m̄tik hak kaknaw̄ir miye haai n̄rak, hirak kaktike m̄te nanu nan̄t,

⁸ h̄r nankiyan nanu nan̄r ke ȳnk kiut̄ip. H̄r wik au, h̄r n̄re niut̄ip.

⁹ Te m̄tik m̄te God kerek̄yor h̄r neitan, h̄r m̄t han ap te nanriuwetep wauno waunaw̄irek taau.”

¹⁰ Maain h̄r m̄t n̄rak netikerek nau w̄nak neit n̄m̄n ein, h̄r nit̄iwexhi me menmen im.

¹¹ *Te Jisas ketpor kar ik: “M̄tik hak kep̄r m̄te p̄rak kak̄t m̄te hap, hirak k̄riak enum me m̄te win̄n n̄ipaa h̄rak ket̄iwe.

¹² Mar keremem, m̄te piut̄ip waunaw̄ir m̄tik k̄re waw̄it m̄tik hak, h̄re w̄riak enum me m̄tik kin̄n n̄ipaa h̄re wet̄iwek.”

M̄t neit n̄kerek kike neri nan n̄r Jisas

(Mt 19:13-15; Lu 18:15-17)

¹³ M̄t han neriuwet n̄kerek n̄r nan̄r Jisas te h̄rak kakwis his mam̄nteri kak̄t̄por h̄m yaim. Te m̄t disaipel n̄rak h̄r neneri.

¹⁴ Jisas k̄r menmen im, hirak han enuk kat̄ip m̄t disaipel n̄rak kar ik: “Yi eiwis n̄kerek h̄r nan̄nen in. Yi ap eiweni au em̄t! H̄r m̄t kerek God h̄rak naanm̄pror h̄r nar ke n̄kerek in. H̄r hanhana.

¹⁵ *Hi hetpi werek. M̄t kerek h̄r hanhan God h̄rak naanmampri, h̄r nanises h̄m m̄rak nan̄r ke n̄kerek in h̄r nises h̄m me miye haai n̄r, o au en, h̄r ap te nanu nantike God taau!”

¹⁶ H̄rak kat̄ip epei au, hirak kewis his m̄rak menteri h̄rak ketpor h̄m m̄rak yaaim.

H̄m me m̄tik kerek keit menmen yap̄rwe

(Mt 19:16-30; Lu 18:18-30)

¹⁷ Menep te Jisas kaknaw̄ir wit ik kakno, m̄tik hak kesiuknen kan k̄r Jisas kewen nin̄p kit̄iwexhi kar ik: “M̄tik Iuwe Yaaik. Hi ar̄iak mekam te hi eh̄t h̄m̄n yaaik hi etike God haw̄r ewu tipmain tipmain enum eik?”

¹⁸ Jisas ket̄iwexhi kar ik: “Ti henmak te ti at̄ip hi M̄tik Iuwe yaaik a? H̄rak God kiut̄ip kerek̄ek h̄rak M̄tik Iuwe Yaaik.

¹⁹ *Ti hertei h̄m God ketp̄iyem. “Ti ap enep m̄t nani au, ti ewaai etike miyap̄r ne m̄t han au. Ti ap ekint̄ip menmen me m̄tik hak au. Ti ap ewises m̄t han ek au. Ti naanempre miye haai nit ekepi.”

²⁰ H̄rak kat̄ip Jisas kar ik: “M̄tik Iuwe, hi hisesim, hi kike ere in.”

²¹ *Jisas k̄p̄irek h̄rak hanhanek ket̄iwexk kar ik: “Menmen miut̄ip wen mewen̄nit ti hises h̄m me God werek werek. Ti eno esiuwe menmen yap̄rwe mit ti ewet m̄t em wein̄m, te maain menmen mit yaaim mamu wit ke God. Ti esiuwerem epei au, ti enen ehisisa.”

²² M̄tik h̄rak kemtau h̄m im, h̄rak han kekrit p̄ike ken h̄rak kine han enuk kentar h̄rak ketenen menmen yap̄rwe k̄napen kakwet m̄t em wein̄m.

²³ *Jisas k̄waainaan kat̄ip m̄t disaipel n̄rak kar ik: “H̄ram hat tru te m̄t kerek netenen menmen yap̄rwe te h̄r nanwis God naanm̄pri.”

* 10:5 Jen 1:27, 5:2 * 10:7 Jen 2:24; Ef 5:31 * 10:11 Mt 5:32; 1Ko 7:10-11 * 10:15 Mt 18:3

* 10:19 Eks 20:12-17; Diu 5:16-20, 24:14; Je 5:4 * 10:21 Mt 10:38, 6:20; Mk 8:34 * 10:23 Mk 4:19;

1Ti 6:17

24 Hír mît disaipel nîrak nemtau hîm mîrak, hîr nehînhîn neriowerem, te hîrak wen ketpor, “Pipep nai, hi hetpi. Hîram hat tru te mît hîr nanîno wit ke God nanu nantikerek.

25 Hîrak miyak kamel (hîrak iuwe kîre hos) kakno kakitet hei me tîk mît nekerwo menmen neriowerem hîrak ap hat wok iuwe mar ke mît netenen menmen yapîrwe hîr hanhan nanises hîm me God te hîrak naanmampri.”

26 Mît disaipel nîrak nemtau hîm im, te hîr han kekrit nitehiyan nar ik: “Hîram hîm mar im, te neimîn hîr nantike God nanu nanît hîrak naanmampri a? Taauye!”

27 *Jisas kîpîri ketpor, “Hîr mît ne tî ap te nanrîak menmen miutîp hîr nankaap hîras, te hîr nanît hîmîn yaaik hîr nantike God nanu. God kerek. Hîrak God kertei menmen yapîrwe hîrak kakrîakem kakîkaap mît kakriowerem.”

28 Pita hîrak ketpîwek kar ik: “Hau mînaaiwîr menmen yapîrwe misesit.”

29 Jisas hîrak katîp, “Hi hetpi werek. Mît miyapîr kerek nînaaiwîr witeik, o heiyiuwe o kikrek o yenten o miye haai o nîkerek nîr nentar hîr nisîsa hetike hîm mai yaaîm, hîr nanu tî nanît 100 witeik,

30 heiyiowerer, kikrek, yenterer miyerer haairer, nîkerek nîr netike tî meiyam. Te hîr mît nanrekyor enum enum nanîntar hîr nises hîm mai. Maain, hîr nanît hîmîn yaaik hîr nantike God nanu nanît tipmain tipmain enum eik.

31 *In ek mît kerek hîr ninîn, maain hîr nankaru. In ek hîr mît kerek hîr nîkaru o hîr mît weinîn, maain hîr iuwe naninîn mît han.”

*Jisas katîp wikak hîrak kaki, te maain hîrak pîke kakîkrit
(Mt 20:17-19; Lu 18:31-34)*

32 Hîr wen nitet yayiwe nepno wit Jerusalem, Jisas kinîni ken. Mît disaipel nîrak hîr nertei mît iuwe neit Jerusalem hîr hanhan nankîp kaki, te hîr han kekrit. Mît miyapîr han kerek nisesik, hîr nînaain. Jisas hîrak pîke kerp kemerîr mît disaipel nîrak nar hiswiyen wik (12), hîrak ketpor menmen maain mît neit Jerusalem hîr nanrekyîwekem.

33 *Hîrak ketpor kar ik: “Nîkîp emnep yi eiyîmtau! Hau mamno Jerusalem. Hi Mîtik ke wit ke Mîtik Iuwe, mît iuwe pris kerek newet God menmen me mît, hîr nantike mît ninîn nertei hîm lo me Moses, hîr nantauhis hîr nehîmîtena hi hahi, hîr nanriuweta hi eno his me mît han hîr ap ne Isrel, te hîr naniyep hi hahi.

34 Hîr nanîtîtaunaan hîr nanînikîn tîmank mamîntera, hîr nanwaai nîpîn naniyep. Hîr naniyep hi hahi, te maain wî wikak epei men, hi pîke hahîkrit hahu.”

*Jems ketike Jon hîrakît hanhan tatre mîtikît iuwe
(Mt 20:20-28)*

35 Jems ketike Jon hîrakît nîkerek hîrakît te mîtikît niuk mîrak Sebedi hîrakît ten tîrapît Jisas tetpîwek tar ik: “Mîtikît Iuwe, hawîr hanhan (o weikîkit) menmen hawîr wituthiyem.”

36 Hîrak ketpîwekît, “Hi herekyi mekam?”

37 Hîrakît tetpîwek tar ik: “Ti ewisawîr maain ti naanmampre mît, hawîr wautikewit hawîr waukepit naanmampre mît hawîr wawu menep his yaaîm metike his henkik mît.”

* 10:27 Jop 42:2; Mk 14:36

* 10:31 Mt 20:16; Lu 13:30

* 10:33 Mk 8:31, 9:31

38 *Hirak ketp+wek+it kar ik: “Yi yep+itari yi yitauhi menmen w+isenum. Yi te eiwis menmen enum mamnen mamiwep mam+r ke menmen enum h+iram mamnen mamiyep o au?”

39 *Hirakit tewenhi tar ik: “O, haw+r werteyem.” Jisas ketp+wek+it, “Maain menmen enum mamiwep mam+r ke h+iram mamiyep.

40 Te hi ewisi yi eitikewa naanmampre m+it te yi yau menep his yaaim o his henkik mai au. Hi taau. M+it han kerek God Haa+i kehimi+teni, maain h+r keriyen nanu ein nantikewa naanmampre m+it.”

41 H+r m+it disaipel han nar hiswiyen (10) nemtewem, h+r han enuk neriuwe Jems ketike Jon.

42 *Te Jisas hirak kari m+it disaipel n+rak ketpor kar ik: “Yi yertei m+it kerek nin+n m+it naanm+pror h+r nenipi h+r enises han k+r.

43 *Te yi ap eir+ak menmen em+r im au em+it. Keim+n ke yi h+iras kakre iuwe kakin+ni, te h+rak kakr+ak menmen mi.

44 Keim+n ke yi h+iras hanhan kakin+ni kakre m+it+ik iuwe, te h+rak ekr+ak menmen mi wein+im.

45 *Hi M+it+ik ke wit ke M+it+ik Iuwe hi ap han te h+r m+it nanr+ak menmen mai au, taauye! Hi han te hi ar+ak menmen me m+it hi akepi. Hi hahi te hi akepi yi m+it ne ti yap+rwe. Hi akepi atihis te God kakiwep au. H+rak kakt+p yi yaain.”

*Jisas k+ikaap m+it+ik hak nanam+r toto
(Mt 20:29-34; Lu 18:35-43)*

46 H+r nen niun wit Jeriko. Maain Jisas epei kaknaaiw+r wit ik kaktike m+it n+rak, h+r nitet yayiwe netike m+it yap+rwe. H+rak m+it+ik Batimias nanam+r toto h+rak n+kan ke Timias, h+rak kau yayiwe kitehi m+it nanwet+wek pewek me menmen h+rak kak+m.

47 *H+r m+it netp+wek Jisas ke wit Nasaret epei kan, te h+rak k+nap ken+n+newek kar ik: “Jisas ti Nepenyek ke maam n+pu iuwe Devit, ti han etwen+ina ekepa.”

48 H+r m+it yap+rwe nenerek netp+wek h+rak kekint+p, te h+rak au. H+rak k+nap ken+n+newek h+im iuwe ham kar ik: “Nepenyek ke Devit, ti han etwen+ina ekepa.”

49 Jisas h+rak kerp ketpor kar ik: “En+n+newek eiy+ik einen.” Te h+r nen+ne m+it+ik ik nanam+r toto h+r netp+wek nar ik: “Ti han yaaik ehu. Ekrit. H+rak epei ken+nut.”

50 H+r netp+wek te h+rak kenke saket kew+r+em m+waai ti, h+rak kin kekrit kerp ken kiun Jisas.

51 Jisas kit+wekhi kar ik: “Ti hanhan hi erekyut mekam?” M+it+ik enuk nanam+r toto ketp+wek kar ik: “M+it+ik Iuwe, ti ekepa hi ah+r ein ein.”

52 *Jisas ketp+wek, “Ti eno we. Ti epei han kiteta hi ekepit, te ti ehu werek.” In ek kerekek h+rak k+r ein ein kisesik ken yayiwe eik.

11

*Jisas ken wit Jerusalem k+ire m+it+ik iuwe king
(Mt 21:1-11; Lu 19:28-40; Jo 12:12-19)*

* 10:38 Mk 14:6; Lu 12:50 * 10:39 Ap 12:2; Rev 1:9 * 10:42 Lu 22:25-26 * 10:43 Mt 23:11;
Mk 9:35 * 10:45 1Ti 2:5-6 * 10:47 Mt 9:27, 15:22 * 10:52 Mk 5:34

1 Maain h̄r epei nen menep wit Jerusalem, h̄r nerp wit Betfasi menep m̄niu (o neiȳp) m̄t nenewek neiȳp ke nu Oliv. Te Jisas h̄rak keriuwet m̄t̄ik̄t disaipel t̄rak wik,

2 H̄rak ketp̄wek̄t kar ik: “Yi einu wit kike p̄nak eik e. Yi eirekir wit kau n̄m̄n kike, te yi eiȳr donki n̄kik (h̄rak k̄re hos) m̄t h̄r nekaaip waai kau teruk k̄rak kiyau nu. M̄t h̄r nau sip k̄rak wen au. Yi eisiupaneke eiȳk einen.

3 M̄t han h̄r nanitih̄, ‘Yi ȳr̄ak menmen im yenmak?’ te yi eiȳtpor eiȳr ik: ‘H̄rak M̄t̄ik̄ Iuwe k̄au k̄are hanhanek kakt̄wek.’ Yi eiȳtpor eiȳr ek, te h̄r nan̄siuwerek kaknen waswas.”

4 Te h̄rak̄t ten t̄r hos n̄kik keit weip̄r ke w̄nak, te h̄rak̄t tesiupaneke.

5 M̄t han nerp menep nit̄wek̄t̄hi nar ik: “Yi yenmak te yi yesiupan donki ik ek?”

6 H̄rak̄t tetpor menmen n̄paa Jisas ketp̄wek̄t, te h̄r newis̄k̄t h̄rak̄t teiȳk ten.

7 H̄rak̄t teit donki teriyaak teiȳk ten Jisas. H̄r m̄t disaipel n̄rak newis̄ saket m̄r (h̄ram m̄re laplap) m̄waai menterik. Te Jisas kewik.

8 H̄r m̄t yap̄rwe newis̄ saket m̄waai t̄ nes̄e yayiwe neriwerem. M̄t han h̄r neremir nu heneik neiȳm nen newis̄m m̄waai yayiwe kerek h̄r net̄iwem me ni me yayiwe p̄nak.

9* H̄r m̄t han nin̄n nen netike m̄t han nisesik h̄r n̄nap nat̄p nar ik: “H̄iu emwen̄pi God. M̄t̄ik̄ ik h̄rak kekreh̄r ke God te h̄iu hanhan God h̄rak kakrek̄ȳwek̄ yaaim naanmamprewek.

10 God kak̄kaap m̄t̄ik̄ ik h̄rak menep kak̄in̄n naanmamprai h̄iu m̄t kar ke n̄paa maam n̄pu k̄au Dev̄t̄ kin̄n naanm̄re maamrer n̄iu. God h̄rak yaaik iuwe!”

11 Jisas h̄rak ken kiun wit Jerusalem h̄rak ken k̄in̄k w̄nak iuwe ke God ein. Epei h̄nkew̄, te Jisas kerenaan k̄r menmen, h̄rak p̄ke ken wit eik, h̄rak ketike m̄t disaipel n̄rak nar hiswiyen wik (12) h̄r p̄ke nen wit Betani.

*Jisas kat̄p̄ nu fik h̄rak ap kakine nu n̄kim meiyam au
(Mt 21:18-19)*

12 Teip hekrit, h̄rak k̄naaiw̄r wit Betani, Jisas n̄np̄r maak kepno.

13* H̄rak k̄r nu fik kerp̄ yan̄m̄n ein, te h̄rak ken kak̄r nu n̄kim mari mewik o au. T̄wei wein̄m keremem. H̄rak ap wepni yaaik wen au.

14* Te h̄rak ketp̄wek̄ kar ik: “Maain ti ap ari eine nu n̄kim meiyam au.” M̄t disaipel n̄rak nemtewek h̄rak kat̄p̄.

*Jisas ken w̄nak iuwe ke God kep̄r m̄t kerek nesiuwe menmen
(Mt 21:12-17; Lu 19:45-48; Jo 2:13-22)*

15 H̄r nen niun wit Jerusalem, Jisas h̄rak ken kek̄re w̄nak iuwe ke God. Te h̄rak kep̄r m̄t kerek nesiuwe menmen neit pewek mererim. Epei au, h̄rak kep̄r m̄t kerek neit menmen newet God em nekre w̄nak iuwe ke God. H̄rak keweik̄n k̄naan me m̄t enun h̄r nekreh̄r pewek me m̄t ne wit ham. H̄rak keweik̄n yeno me m̄t enun h̄r nesiuwe hore tap̄r men m̄t pris kerek newet God em.

16 H̄rak ap kewis̄ m̄t h̄r n̄nan menmen meit w̄nak iuwe ke God n̄m̄n ein, au!

17 *Epei au, h̄rak ketpor h̄m kar ik: “Yi ap yertei h̄m mau t̄wei me God mat̄p mar ik: ‘Yi yertei w̄nak kai h̄rak k̄re w̄nak ke m̄t ne wit yap̄rwe h̄r nan̄nen nanwenan̄pi nanitauhi menmen nan̄t n̄m̄n a?’ Te yi m̄t ȳriakek kar ke w̄nak ke m̄t enun nekint̄p menmen.”

18 *H̄r m̄t iuwe Pris kerek nin̄n naanm̄pre pris han, h̄r netike m̄t h̄r nin̄n nertei h̄m me Moses, h̄r nemtewek te h̄r nimen̄p̄n Jisas nank̄p nan̄rkeik. H̄r n̄nein̄k nentar m̄t yap̄rwe h̄r han yaaik nan̄mtau h̄m me Jisas.

19 Maain menep w̄taan, Jisas h̄rak ketike m̄t disaipel n̄rak h̄r n̄naaiw̄r wit nen.

*M̄t kerek h̄r han kitet God nit̄wekhi menmen, h̄r nant̄wem
(Mt 21:20-22)*

20 *Wanewik h̄r p̄ke nan̄no wit Jerusalem, h̄r nesipaat nu Fik. H̄rak keweawei kaa.

21 H̄rak k̄rek te Pita han kitet menmen Jisas nep̄p ketpim. Te h̄rak ketp̄wek kar ik: “M̄tik Iuwe, nep̄p ti hat̄p nu fik ik enum, te h̄rak epei kaa.”

22 H̄rak Jisas kat̄p m̄t disaipel n̄rak kar ik: “Yi han kitet God.

23 *Hi etpi werek. M̄t han nant̄p m̄nīu (o neiȳp) ik, ‘Ekrit eno em̄n wan eik,’ h̄r ap han kitet wik au, h̄r han kitet menmen h̄ram mamnen mam̄r ke n̄paa h̄r nat̄p, menmen mamnen mam̄r im e.

24 *Te hi hetpi werek. Menmen yi yitehi God em, yi han kitet yi eit̄wem, maain yi eiȳt menmen mam̄r im.

25 *Me w̄i yi eiȳr̄p w̄nak ke God, yi eiȳtehi God me menmen, yi eiȳrtei m̄tik hak yi han enuk eiriuwerek, yi ap han ekitetim em̄t, te Haai kit God keit wit k̄rak h̄rak kak̄sak menmen enum yi ȳriakem h̄rak ap han ekitetim au.

26 Yi wen han ekitetim, te God ap kak̄sak menmen enum yi ȳriakem, au em̄t!”

*M̄t iuwe nitehi Jisas keim̄n keriuwetek h̄rak k̄riak menmen im
(Mt 21:23-27; Lu 20:1-8)*

27 H̄rak kat̄p epei au, h̄r p̄ke nan̄ Jerusalem. H̄rak keke t̄i kitet w̄nak ke God keit n̄m̄n ein, m̄t iuwe kerek nin̄n m̄t pris kerek newet God menmen, h̄r netike m̄t nin̄n nertei h̄m lo me Moses, h̄r netike m̄t kerek h̄r niuk m̄r iuwe, h̄r nen n̄r Jisas.

28 H̄r nit̄wekhi nar ik: “Keim̄n keriuwetit ti h̄riak menmen heit in?”

29 Jisas h̄rak ketpor kar ik: “Hi itih̄ menmen ham. Yi yaȳt̄po te hi etpi keim̄n keriuweta hi han h̄riak menmen im.

30 H̄rak keim̄n keriuwet Jon h̄rak k̄k̄r m̄t neriuwe t̄par? H̄rak God o Jon h̄rekes han kitetim?”

31 H̄r nat̄pan nar ik: “Haiu mam̄t̄p God h̄rak keriuwetek kan in, te h̄rak kak̄tpai, ‘Yenmak te yi yemtau h̄m m̄rak au?’

32 Haiu mam̄t̄p h̄rekes han kitetim keremem, te h̄r m̄t in nanweik̄n sip nanwetai.” (H̄r m̄t iuwe n̄naain m̄t nererik nan nentar h̄r m̄t yap̄rwe han kitet God keriuwet Jon te h̄rak kat̄p m̄t h̄m m̄rak.)

* 11:17 Ais 56:7; Jer 7:11 * 11:18 Mk 14:1; Lu 22:2 * 11:20 Mk 11:14 * 11:23 Mt 17:20; Lu 17:6 * 11:24 Mt 7:7 * 11:25 Mt 5:23, 6:14-15

33 Hír natípan epei au, hír natíp Jisas nar ik: “Haisu ap merteyek au.” Te Jisas hírak ketpor, “Yi eiyítpo keimínek au, te hi ap te etpi keimín keriuweta hi han híriak menmen im. Taauye!”

12

Hím me mít enun naanmípre ni me waai wain níkim

(Mt 21:33-46; Lu 20:9-19)

1 *Jisas wen kepu wínak iuwe ke God, hírak katíp mít miyapír en hím mire tok piksa kar ik: “Nípaa mítik hak kamír ni me waai wain níkim. Hírak kime níwa me nan keseniuwem, hírak kekin hei kewis yemí iuwe, te hírak kakintírer wain típar, híram mamíkiuwe hei míram. Epei au, hírak kime kínaan iuwe nokim, te mít hír nanwim nanír mít enun nanínen nankintíp menmen. Hírak kewis mít han hír naanmíprewem. Hír naanmíprewem, hírak ken wit hak yanímín.

2 Maain wain níkim míram mewínki, hírak haai ke ni im e hírak keriuwet mítik kírak ken kakír mít nípaa naanmípre ni mírak, hírak kakít níkim me waai im.

3 Te hír mít netenenik nakíp píke nesiuwerek kehís ken.

4 Maain haai ke ni im hírak píke keriuwet mítik hak, te hír nenep paan kírak nerekyíwek enun.

5 Maain hírak keriuwet mítik hak, te hír nakíp kaa. Te hírak keriuwet han, hír níriakem narek narek. Mít han hír naa, mít han au.

6 *Hírak wen ketenen kiutíp, hírak níkan kírak. Maain hírak kesiuwerek kíkaru ken. Hírak han kitet kar ik: “Hír nanímtau hím mírak.”

7 Hír mít nírek te hír natípan nar ik: “Ik ek kakít menmen me haai kírak. Haisu emkíp kaki te haisu mamít menmen me haai kírak.

8 *Hír natíp nar ek, hír netenenik nakíp kaa, hír newír yínk kírak keit witeik.

9 “Hírak mítik kerek kamír ni hírak kakriak mekam? Hírak kaknen kaknep mít enun in nani, hírak kakwis mít han naanmampre ni mírak.

10 *Yi ap yertei werek werek hím me God mít nisesim mau tíwei híram matíp mar im:

‘Nu teinik kerek mít nime wínak hír níneinik, hírak kerekek kaku kakre teinik mítik.

11 God hírekes kíriakem, te haisu mít han kitet híram yaaim.’ ”

12 Hír mít iuwe ne Isrel neit wínak iuwe ke God nansiuwe mít nantenen Jisas te hír nínaain mít yapírwe nererik neit ein. Hír nertei hírak kesiuwor hím keriuwe hím tok piksa im em. Te hír nínaiwírek nen.

Mít nítehi Jisas me mít hír nanwír pewek me takis

(Mt 22:15-22; Lu 20:20-26)

13 *Maain mít iuwe neriuwet mít han ne Farisi kekek nínn nises hím me Moses netike mít kerek nises hím me Herot te hír nan nanri han ke Jisas.

14 Hír nan níun Jisas hír nítiwékhi nar ik: “Mítik iuwe, haisu mertei ti mítik yaaik. Ti atíp werek, ti han kitet haisu mít yapírwe mípiran. Ti ewepyapír hím me God hatíp haisu mít miyapír em keremem. Te ti etpai. Hím me Moses kewisai haisu mamwír pewek me takis mamno mítik iuwe ke Rom níuk mírak Sisa o au? Haisu emwírem o au?”

15 Jisas h̄irak kertei h̄ir newen̄in h̄im nanri han k̄irak neriuwerem, te h̄irak ketpor kar ik: “Yi yenmak te yi yaiwis̄isewek yairi han kai a? Yi yayit̄i pewek kei kiut̄ip eiȳik einen hi eh̄irek.”

16 H̄ir newetiwek neiȳik nan newetiwekem, h̄irak k̄irem. Te h̄irak ketpor kar ik: “Ninaan me keim̄in im e? Keim̄in niuk m̄irak mewik?” H̄ir nat̄ip nar ik: “M̄it̄ik Iuwe Sisa kerekek.”

17 *Te Jisas h̄irak ketpor, “Yi eiwet Sisa pewek me takis m̄irak, te eiwet God menmen m̄irak.” H̄ir nemtewek, h̄ir han kekrit neriuwerek.

M̄it̄ nitehi Jisas me m̄it̄ik kaa maain kak̄krit
(Mt 22:23-33; Lu 20:27-40)

18 *Maain kike m̄it̄ han nises h̄im me Sadyusi h̄ir nan. H̄ir han kitet m̄it̄ h̄ir naa maain h̄ir p̄ike nan̄ikrit au. H̄ir nen niun Jisas nit̄iwekhi nar ik:

19 *M̄it̄ik Iuwe, Moses h̄irak kewis̄ h̄im mar im: ‘M̄it̄ik hak kaki, te m̄ite p̄irak wepu, h̄ire wine n̄ikerek wen au, m̄it̄ik heiyuwe o n̄ikik kakt̄iwe, h̄ir naniyewan h̄ire wawine n̄ikerek ne m̄it̄ik epei kaa.’

20 N̄ipaa m̄it̄ hisp̄inak wik (7) ne haai kiut̄ip h̄ir nepu. H̄irak iuwe m̄it̄ik keit̄ m̄ite, te h̄irak kaa ap kine n̄ikerek nei au.

21 Maain n̄im̄inek ket̄iwe h̄irak kaa ap kine n̄ikerek nei au.

22 H̄ir narek narek kike yiu ket̄iwe kaa. Maain m̄ite ip h̄ire waa.

23 Maain h̄ir m̄it̄ yap̄rwe p̄ike nan̄ikrit nanu, h̄ire waure m̄ite pe keim̄in? H̄ir m̄it̄ hisp̄inak wik (7) n̄ipaa epei net̄iwe ye!”

24 Jisas ketpor kar ik: “Yi yetari menmen yentar yi yep̄tari h̄im me God metike menmen m̄irak iuwe.

25 Maain, h̄ir m̄it̄ p̄ike nan̄ikrit, h̄ir nan̄it̄ miyap̄r au. Miyap̄r nan̄it̄ m̄it̄ au. H̄ir nanu nanre m̄it̄ ensel ne wit ke God.

26 *Ne m̄it̄ h̄ir p̄ike nan̄ikrit, yi ap yekine h̄im Moses kewis̄im me nu t̄iwei h̄irak si taak ap kaa a? H̄irak God kat̄ip Moses kar ik: ‘Hi God ke Ebrahim, Aisak tetike Jekop.’

27 H̄irak God ke m̄it̄ epei naa neit̄ au. H̄irak God ke m̄it̄ h̄ir nepu. H̄ir naa neit̄ au, h̄ir nepu. Yi yep̄tari a?”

H̄im me God m̄it̄ nanin̄in nanisesim
(Mt 22:34-40; Lu 10:25-28)

28 M̄it̄ik kiut̄ip ke m̄it̄ kerek h̄ir nin̄in nertei h̄im me Moses nat̄ip m̄it̄ em, h̄irak kan kemtau m̄it̄ h̄ir nat̄ipan nenehan, h̄irak kertei Jisas ketpor werek werek. Te h̄irak kit̄iwekhi kar ik: “H̄im mekam h̄iram iuwe min̄in h̄im yap̄rwe n̄ipaa God kewet Moses em h̄irak kewis̄im te haiu emisesim?”

29 *Jisas ketp̄iwek kar ik: “H̄im h̄iram iuwe min̄in h̄im ham h̄iram im: ‘Yi m̄it̄ ne Isrel n̄ik̄ip emnep eiȳimtau! M̄it̄ik Iuwe God h̄irak kiut̄ip kerekek.

30 Yi hanhan M̄it̄ik Iuwe God eiriuwe han ki ketike h̄im̄in ki.’

31 *H̄im mises h̄im ham min̄in h̄iram im: ‘Yi hanhan eiriuwe m̄it̄ han nar ke yi hanhan h̄iras.’ H̄im wik im min̄in, h̄im ham yap̄rwe h̄iram m̄ikaru.”

32 *M̄it̄ik ik kerek kertei h̄im lo me Moses, h̄irak kat̄ip kar ik: “M̄it̄ik Iuwe ti at̄ip werek. Ti at̄ip h̄irak God h̄irak kiut̄ip. H̄irak kerekek kepu. Han au.

33 *Haiu hanhan M̄it̄ik Iuwe God keriuwe han kai mam̄r ke haiu hanhan h̄iras, te im min̄in menmen haiu si tat̄im mamwet God em o hau men haiu mewepwarem mewet God em.”

* 12:17 Ro 13:7 * 12:18 Ap 23:8 * 12:19 Diu 25:5 * 12:26 Eks 3:2, 6 * 12:29 Diu 6:4-5

* 12:31 Lev 19:18; Ga 5:14; Ro 13:9; Je 2:8 * 12:32 Diu 4:35; Ais 45:21 * 12:33 Diu 6:5; 1Sm 15:22; Hos 6:6

³⁴ H̄irak katip epei au, Jisas h̄irak kertei h̄irak m̄it̄ik katip werek, te h̄irak ketp̄iw̄ek kar ik: “Ti han kit yaaik te ti hises h̄im me God werek werek.”
H̄irak katip epei au, m̄it han h̄ir n̄inaain nanit̄iw̄ekhi menmen ham.

Jisas kitehi m̄it h̄ir han kitet Kraiis h̄irak keim̄in
(Mt 22:41-46; Lu 20:41-44)

³⁵ Jisas wen katip keit w̄inak iuwe ke God, h̄irak kitehi m̄it kar ik: “Nenmak m̄it kerek h̄ir nin̄in nertei h̄im lo me Moses h̄ir natip M̄it̄ik Kraiis kerek God keh̄im̄itanek h̄irak Nepenyek ke Devit kerek?”

³⁶ *N̄ipaa God H̄im̄in Yaaik k̄ik̄iak han ke Devit te h̄irak kewis h̄im mau t̄iwei kar ik: “M̄it̄ik Iuwe God katip M̄it̄ik Iuwe kai Kraiis kar ik: “Ti hau menep his yaaim mai ere hi enep m̄it enun nepan nit hi eh̄in̄ini.” ’

³⁷ *Devit h̄irak h̄irekes kenewek M̄it̄ik Iuwe k̄irak. Te h̄irak karkeik h̄irak k̄ire Nepenyek ke maam n̄ipu k̄irak Devit kerek a?” Te m̄it miyap̄ir yap̄irwe h̄ir han yaaik nemtau h̄im m̄irak.

Jisas kene m̄it kerek nin̄in nertei h̄im lo me Moses
(Mt 23:1-36; Lu 11:37-54, 20:45-47)

³⁸ Jisas h̄irak wen katip m̄it miyap̄ir h̄im m̄irak h̄irak ketpor kar ik: “Yi naanmampre h̄iras me m̄it kerek h̄ir n̄in̄in nertei h̄im me God. H̄ir nare nan̄ino ein ein, h̄ir neriuwet saket yaaim nokim me m̄it kerek h̄ir netenen pewek yap̄irwe netike m̄it h̄ir nertei menmen iuwe. H̄ir han yaaik te m̄it miyap̄ir nan̄itpor, ‘Haai, ti epei han?’ neit wit maket kerek m̄it nesiuwe menmen.

³⁹ H̄ir nanu yeno ne m̄it niuk m̄ir iuwe neit w̄inak ke God, h̄ir nanu yeno ne m̄it niuk m̄ir iuwe neit w̄inak ke m̄it h̄ir nan̄im menmen.

⁴⁰ H̄ir newises miyap̄ir kerek m̄it n̄ir epei naa. H̄ir nari w̄inak m̄ir metike menmen m̄ir yap̄irwe. H̄ir prea yap̄irwe h̄ir newises m̄it ek te m̄it yap̄irwe natip h̄ir yaain. Maain God h̄irak kakn̄ip w̄isenum!”

M̄ite enu menmen aurep h̄ire wewet God menmen
(Lu 21:1-4)

⁴¹ *Jisas katip epei au, h̄irak ken k̄ir t̄ikenup m̄ire bokis me m̄it h̄ir new̄ir pewek mekrerem newet God em. T̄ikenup m̄ire bokis m̄iwaai ein, h̄irak Jisas kau kereptim keit in. H̄irak k̄ir m̄it yap̄irwe new̄ir pewek mekrerem. M̄it han netenen pewek yap̄irwe new̄ir pewek yap̄irwe.

⁴² M̄ite piutip menmen aurep h̄ire wetenen pewek kike, te h̄ire wew̄ir pewek wik m̄ire toea miutip.

⁴³ *Jisas h̄irak ken̄ine m̄it disaipel n̄irak h̄irak ketpor kar ik: “Hi etpi werek. M̄ite ip h̄ire wew̄ir pewek h̄iram min̄in pewek me m̄it kerek h̄ir new̄ir pewek yap̄irwe mekrerem.

⁴⁴ H̄ir new̄ir pewek ham mekre t̄ikenup m̄ire bokis, te meiyam wen mepeit w̄inak m̄ir. H̄ir new̄irem nan̄it menmen. Te h̄ire au. H̄ire wetenen pewek wik wew̄irem epei au, h̄ire wawu wein̄im. H̄ire wawit menmen wawim taauye! Meiyam meit w̄inak k̄ire au.”

13

Jisas katip m̄it nan̄iwaank w̄inak iuwe ke God
(Mt 24:1-2; Lu 21:5-6)

1 Jisas h̄irak k̄inaaiw̄ir w̄inak iuwe ke God kakno witeik, h̄irak m̄it̄ik hak disaipel k̄irak ketp̄iw̄ek kar ik: “M̄it̄ik Iuwe eh̄irem. Nan im yaaim. W̄inak im yaaim.”

2* Jisas ketp̄iw̄ek kar ik: “Ti eh̄ir w̄inak yap̄irwe im e? Maain nan im m̄it han nan̄inen h̄ir nanwenem mamwaai t̄i wein̄im.”

Jisas kat̄ip maain menmen enum mamnen
(Mt 24:3-14; Lu 21:7-19)

3 H̄ir nen nau m̄iniu (o neiȳip) m̄it nenewem neiȳip me nu Oliv h̄iram menep w̄inak iuwe ke God p̄inak ein. Te Pita, Jems, Jon, tetike Andru h̄irak̄it tan menep tit̄iw̄ekhi h̄im tar ik:

4 “Ti etpai me w̄i God keh̄im̄tan menmen im h̄iram mamnen. Mekam mamin̄n mamnen te haiu mam̄rtei God kak̄r̄akem?”

5 Jisas ketpor h̄im m̄irak mar im: “Yi naanmampre h̄iras te h̄ir m̄it nanwisiyek au.

6* M̄it yap̄irwe h̄ir nan̄inen nan̄ikreh̄ir kai nant̄ip m̄it miyap̄ir ne t̄i nan̄ir ik: ‘Hi M̄it̄ik Iuwe Kraiskerek God keh̄im̄tena hi han kerek.’ H̄ir nanwisorek h̄ir nanisesi.

7 Maain yi eiȳim̄tau h̄im me m̄it h̄ir nant̄ip m̄it h̄ir nan̄inepan menep o m̄it nan̄inepan yan̄im̄n, yi ap han ek̄ikrit ein ein au em̄t. Menmen im mamin̄n mamnen te w̄i epei mamnen wen au.

8* M̄it ne weiw̄ik ham h̄ir netike m̄it ne weiw̄ik ham h̄ir nan̄inepan. M̄it ne wit hak nant̄ike m̄it ne wit hak h̄ir nan̄inepan. T̄i kaktan̄ik heriyai heriyai. Haw̄i au te ni meiyam mami mam̄t menmen au. Menmen enum im mamin̄n mamnen te maain God skelim̄ m̄it me menmen enum h̄ir n̄ir̄akem. Hiram mar ke m̄ite weteiknen. Maain h̄ire wawine n̄ikan.

9* “Yi naanmampre h̄iras me menmen im e. Maain h̄ir m̄it nant̄ihis nan̄iryi yi yaino w̄inak ke kaunsil. H̄ir nan̄it n̄ip̄n naniwep yaȳit w̄inak ke God. Yi yaȳirp yaȳit w̄inak ke kaunsil me gavman nant̄ike m̄it han nin̄n naan̄ipre wit heriyai heriyai yaȳintar yi yises h̄im mai. Te yi eiȳtpor menmen mai.

10 Yi eiȳtpor h̄im mai mamin̄n, te m̄it nerer wit wit h̄ir nan̄im̄tewem. Te maain w̄i enum mamnen.

11** Maain yi eiȳirp w̄inak ke kaunsil yi han ekitet yap̄irwe h̄im mekam yi eiȳtpor au em̄t! Menmen God H̄im̄n Yaaik kak̄ip̄iyem kakwetiyem, yi eiȳtpim. Menmen me han ki au. Taauye!

12 Heiyuwerer nanwet m̄it enun kikrek n̄ir h̄ir nan̄in̄ip nani. Haairer nanwet m̄it enun n̄ikerek n̄ir, n̄ikerek han nanwet m̄it enun haairer o miyerer h̄ir m̄it nan̄in̄ip nani.

13* Maain m̄it yap̄irwe h̄ir han enuk n̄ineini nan̄intar yi yises h̄im mai. Te neim̄n nanu nan̄it nanis̄isa ere h̄ir nani, maain hi etorhis h̄ir nanu nantikewa haiu mamu mam̄t wit ke God.

Maain menmen enum enum mamnen
(Mt 24:15-28; Lu 21:20-24)

14* “Maain yi yaȳir menmen enum mam̄waank wit mam̄tike m̄it̄ik h̄irak kak̄irp wit kerek God keriuwes̄isek. (M̄it kerek nekine t̄iwei ik n̄ik̄ip emnep yi han ekitet menmen im werek werek.) Yi m̄it miyap̄ir yayu provins Judia me w̄i im yi eir̄ir eino einiu m̄iniu o neiȳip.

* 13:2 Lu 19:44 * 13:6 Jo 5:43 * 13:8 Ais 19:2; 2Kro 15:6 * 13:9 Mt 10:17-20 * 13:11 Lu 12:11-12 * 13:11 Mt 10:19-22 * 13:13 Jo 15:18-21 * 13:14 Dan 9:27, 11:31, 12:11

15 * Mítik kerek kau kentar wínak siup, hírak ekikíuwe eknen ekírp tí, hírak ap kakno wínak nímín ein kakít menmen au emít! Hírak ekrír ekno waswas kerekék.

16 Mítik hak keit ni hírak píke kakweikín kakít saket mírak au, emít! Hírak kakrír waswas kerekék.

17 * Miyapír kerek hír nepítu o miyapír hír newet níkerek ním hír naam, menmen im enum mamnen mamíwaanki.

18 Yi eiyitehi God te menmen im mamnen wí me hawí hítan au emít!

19 * Maain me wí eim, hír mít menmen mamíwaanki iuwe. Nípaa wí God kewis tí ketike nepni ere in, menmen ap mewaank mít nanír ke menmen im mamíwaanki au. Wí eim epei man, maain menmen mamíwaank mít nanír im taauye!

20 God hírak keremir wí im au, te mít yapírwe hír nani nanínektín te wit weiník. Te hírak keremir wí yinam me mít nípaa hírak kehímíténi hír nírak, hír nises hím mírak hírak kakíkepi.

21 “Maain wí eim e, te mítik hak kakítipi kakír ik: ‘Eiyírek, hírak Mítik Krais hírak keit in.’ O mítik hak kakítipi, ‘Hírak kerp ein.’ Yi ap eiyímtau hím im au emít!

22 * Mít enun tawewai (o newenín hím) nanínén nanítipi, ‘Hi Mítik Krais’ o hír nantíp, ‘Hi mítik profet hi ewepypír menmen me God.’ Hír nanríak mít menmen yaaim nípaa hír nírem au mamít nepni o nanít tí. Hír nanríakem te hír nare nanrí han ke mít God kehímíténi hír nírak, hír nanwisorek nanises hím mír, te hír au taau.

23 Yi naanmamre híras. Maain menmen mamnen mamír ke hi epei etpiyem.

*Maain hi Mítik ke wit ke Mítik Iuwe hi píke anen
(Mt 24:29-31; Lu 21:25-28)*

24 * “Maain wí im, menmen enum mamíwaank mít epei au, wepni kakír iuwe au, hírak kakweikín kakre wítaan, wenke ap te kakír taau.

25 Hír híram mau nepni híram mamínke, menmen eim meit nepni híram mamtaník.

26 * Menmen im epei man, te hír mít naníra hi Mítik ke wit ke Mítik Iuwe hi anen ewepypír hírekes akre napí ke nepni. Menmen me haai merhíhe mewepna, hi anen ehinín naanmampre mít.

27 * Hi esiuwe mít ensel ne wit ke God hír naníno nanrer wit wit naníthis mít miyapír hi ehímíténi hír nises hím mai.

*Nu fik meteiknai menmen me wí maain menmen mamnen
(Mt 24:32-35; Lu 21:29-33)*

28 “Nu fik híram meteikni menmen me wí maain menmen mamnen. Maain wí kerek heneik mírám híram mamsiunen, yi eiyírtei menep te wepni yaaik.

29 Mar nu im, maain yi yayír menmen im hi hetpiyem híram mamnen, yi eiyírtei hi Mítik ke wit ke Mítik Iuwe menep te hi píke anen.

30 Hi hatíp werék. Mít miyapír in ek nepu nepeit, hír ap te nani ere menmen im hi hetpiyem híram mamnen.

31 Nepni metike tí mamwep mamweikín mamre níme mamíwaank mamít te hím mai au mamu mamnen mamír ke hi hetpim.

* 13:15 Lu 17:31 * 13:17 Lu 23:29 * 13:19 Dan 12:1; Joe 2:2; Rev 7:14 * 13:22 Diu 13:1-3;
Rev 13:13 * 13:24 Ais 13:10; Rev 6:12-14, 8:12 * 13:26 Rev 1:7 * 13:27 Mt 13:41

*Mit h̄r ap nertei me w̄i menmen im mamnen au
(Mt 24:36-44; Lu 17:26-30, 34-36)*

32 *⁴ Me w̄i menmen im mamnen, mit h̄r nep̄tariyem, mit ensel ne wit ke God h̄r nep̄tariyem, hi Mit̄ik ke wit ke Mit̄ik Iuwe hi ep̄tariyem. God Haai kerekē h̄rak kerteiyem.

33 *⁵ Yi naanmampre h̄ras. Yi yep̄tari w̄i menmen im mamnen.

34 Menmen mamnen mam̄r ke mit̄ik iuwe hak kakno yan̄im̄n. Te mit̄ n̄rak nep̄tari w̄i mekam h̄rak p̄ike kaknen. H̄rak kehimitan mit̄ h̄r naanm̄pre w̄inak k̄rak, h̄rak kat̄ip mit̄ik h̄rak naanm̄pre weip̄r ke n̄iwa ke wit k̄rak. H̄rak ket̄p̄iwēk h̄m̄ iuwe h̄rak naanm̄prewek werek werek.

35 *⁶ Te yi mit̄ naanmamre h̄ras werek werek. Yi yep̄tari w̄i me Haai ke w̄inak h̄rak p̄ike kaknen. H̄rak kaknen w̄itaan o w̄i n̄im̄n o wanewik toto o wēpni o h̄nkew̄i, yi yep̄tariyek.

36 Yi naanm̄pre h̄ras te h̄rak kaknen wasenum kakri yi yaiwaai yi ap yayises h̄m̄ m̄rak au.

37 Menmen hi hetpiyem, hi hetpiyem mamno mit̄ miyap̄r yap̄rwe. Yi yap̄rwe naanem̄pre h̄ras! Yi yep̄tari w̄i mekam hi Mit̄ik ke wit ke Mit̄ik Iuwe hi p̄ike anen.”

14

*Mit̄ nime n̄p̄n̄ nat̄ip̄ h̄r nan̄nep̄ Jisas
(Mt 26:1-5; Lu 22:1-2; Jo 11:45-53)*

1 *¹ W̄i wik mepeit ere w̄i mit̄ h̄r han tewen̄n w̄i Pasova kerek n̄paa God kenep̄ mit̄ ne Isip h̄r naa te mit̄ ne Isrel au. Mit̄ h̄r newis yis mekre bret m̄r me w̄i im au. In ek h̄r mit̄ pris iuwe kerek nin̄n mit̄ pris han kerek newet God menmen me mit̄, h̄r netike mit̄ h̄r nin̄n nertei h̄m̄ lo me Moses h̄r nererik nime n̄p̄n̄ Jisas n̄saw̄n nemit̄wēkp̄n̄ nant̄wēkhis nank̄p̄ kaki.

2 H̄r nat̄ip̄ nar ik: “W̄i haiu wen han tewen̄n menmen me w̄i Pasova, haiu ap te mam̄t̄wēkhis mam̄k̄p̄ au. Haiu mam̄r̄akem te mit̄ yap̄rwe h̄r nantikewai haiu mam̄nepan.”

*Maria wewen sanda mekiuwe paan ke Jisas
(Mt 26:6-13; Jo 12:1-8)*

3 *¹ Me w̄i im Jisas h̄rak keit wit Betani h̄rak kepu w̄inak ke Saimon n̄paa lepro mewik. H̄rak wen kepu yeno kaam menmen, m̄te piut̄ip̄ h̄re wan wetenen m̄n̄ t̄ipar me nu nad nekenp̄i m̄rak m̄n̄n̄n yaaim mekreerek. Mit̄ h̄r new̄r pewek yap̄rwe me menmen im. H̄re weket h̄m̄ m̄rak wewen t̄ipar mentar paan k̄rak.

4 H̄r mit̄ han nepu en h̄r nat̄ipan main main han enuk nar ik: “Wenmak te h̄re wewen t̄ipar im wewenem wein̄m̄?”

5 H̄re wewen t̄ipar im au, te mit̄ik hak kaksuwerem kak̄it 300 kina kakwet mit̄ enum menmen auri, h̄r nant̄wem.” H̄r han enuk te h̄r nenerep.

6 Te Jisas keneri kat̄ip̄ kar ik: “Yi eiwisiye ew̄it! Yi yenmak te yi yerekȳwe enum. H̄re werek̄yo menmen yaaim.

* 13:32 Ap 1:7 * 13:33 Mt 25:13-14 * 13:35 Lu 12:36-38 * 14:1 Mk 11:18; Hi 11:28 * 14:3 Lu 7:37-38

7* Hír mıt enun netenen menmen auri, hekrit hekrit hír nau netikewi. Wı ham yi han ki yi eikepi. Te hi ap ehu etikewi me wı yapırwe, te yi yairekyo menmen yaaim au.

8* Mıte ip híre hanhan wırakem híre epei werekyewem. Hıre weremani maain mıt hír nanwisa hi awaai ehıkre hei.

9 Hi hetpi werek. Wıt heriyai heriyai kerek mıt hír nanımtau hım yaaim mai, mıt hír nanırtei menmen mıte ip híre werekyewem, hír han kitetim hír han tewenınep.”

Judas katıp mıt iuwe ne Isrel hírak kakıkepi hír nanıthis Jisas

(Mt 26:14-16; Lu 22:3-6)

10 Jisas katıp epei au, Judas ke wıt Iskeriot hírak mıtık kiutıp ke mıt disaipel hiswiyen wik (12) kerek nises hım me Jisas, hírak ken wıteik. Hırak ken kiun mıt iuwe ne pris kerek newet God menmen me mıt, hírak kewepyapır Jisas kakwetırek.

11 Hír mıt en nerteiyek, hír han yaaik, hír natıp Judas hír nanwetıwek pewek mamrerim. Hırak kınaiwırı ken han kitet hírak kakwetırek kakırkeik.

Jisas ketike mıt disaipel nırak naam menmen me Pasova

(Mt 26:17-25; Lu 22:7-14, 21-23; Jo 13:21-30)

12* Maain wı miutıp me wı mıt hír ap newis yis mekre bret au, wı me Pasova kerek hír nenep sipsip mar ke nıpaa mıt hír nenep sipsip te God kenep maamrer au, Jisas mıt nırak nitıwekhi nar ik: “Ti are eriuwetai haiu mamno nein te haiu emrutmani menmen me wı Pasova?” (Wı Pasova híram wı mıt hír han tewenın God hírak kenep mıt ne Isip te maamrer ne Isrel au.)

13 Te Jisas hírak keriuwet mıtıkıt wik te mıt disaipel nırak hírak ketpıwekıt kar ik: “Yi yaino wıt Jerusalem yi eiyır mıtık hak keremıme mın ıpır mekrerem, hírak kaksipeti. Te yi eiyisesik.

14 Yi eiyisesik eino wınak kerek hírak kakno kakırkerek, yi eiyitehi mıtık ke wınak ik eiyır ik: ‘Mıtık Iuwe kawır hírak kituthi haau meiyam miutıp meit nımın weinım te haiu mıt disaipel nırak mantikerek emu mamım menmen kerekek me wı Pasova mamwi?’

15 Te hírak kakteikni haau miutıp weinım kau niu kerek yeno metike kınaan mekrerek. Ein e yi eiraimani menmen te haiu mamım.”

16 Hırak ketpıwekıt menmen te hírakıt ten wıt Jerusalem, hírakıt ıpır menmen mar ke nıpaa Jisas ketpıwekıttem. Te hírakıt temani menmen me Pasova wı hír han tewenın nıpaa God kenep maamrer nır au.

17 Maain hınkewı, hírak Jisas ketike mıt disaipel nar hiswiyen wik (12) hír nen wınak.

18* Hír wen naam menmen nau yeno em, Jisas hírak ketpor kar ik: “Hi hetpi werek. Mıtık hak kiutıp (o mıtık keiyak) ke yi mıt yi yaam menmen yetikewa hírak kakwepayapır hi eno his me mıt enun.”

19 Hír nemtewek, hír han hekrit nine han enuk, hír niutıp niutıp nenepepan nitıwekhi ere hír nepnepik hír nitıwekhi nar ik: “Hi ewepityapır o au?”

20 Hırak ketpor kar ik: “Hırak mıtık kiutıp ke yi mıt hiswiyen wik (12), hírak kiutıp kaam menmen mekre sak kerepta.

21 Hi Mıtık ke wıt ke God hi ano hahi ahır ke hım me God mau ıwei híram metpım. Te hírak mıtık kerek kakwepayapır hírak kakiwaank hírek.

Nipaa miye pirak ap winaak te hiram yaaim. Te hire epei winaak te in ek hirak kakawaank hirekes.”

Jisas kewet mit disaipel narak komunion hir naam

(Mt 26:26-30; Lu 22:15-20; 1Ko 11:23-25)

²² Hir wen naam menmen, Jisas keit bret kitehi God katip hirak yaaik. Te hirak kewepik kewet mit ek ketpor kar ik: “Yi eitiwek eiyik. Ik hirak yink kai.”

²³ Hir naak, mar keremem te hirak keit wa hesnu tipar wain mekrerek, hirak kitehi God katip hirak yaaik. Te hirak kewetirek hir naam tipar wain mekre wa hesnu.

²⁴ *Te hirak ketpor kar ik: “Im em hiram hemkre mai. Hi enip him ham yaaim kontrak mamike wit ke God mamnen. Hemkre mai mamwen te hi akaap mit miyapir ariuwere.”

²⁵ Hi hetpi werek. Hi ap pike ehim tipar wain ere wi maain hi ehim tipar wain yaaim nimmam mamit wit ke God.”

²⁶ Hirak katip epei au, hir nine henye, te hir nen witeik ninaaiwir wit Jerusalem, hir niniu nen miniu (o neiyip) ke nu Oliv.

Jisas katip Pita maain hirak kakweikin sip kakwetiwek

(Mt 26:31-35; Lu 22:31-34; Jo 13:36-38)

²⁷ *In ek Jisas ketpor kar ik: “Maain kike yi yainaipisa. Him me God hiram matip mar im: ‘Hi God hi enep mitik naanmpre sipsip, hiram mamrir mamno heriyai heriyai.’

²⁸ *Maain, God hirak kakikoya hi pike ekrit, hi ehinini hi ano provins Galili.”

²⁹ Pita ketpiwewek him iuwe kar ik: “Hir mit in naninapisit nanrir te hi au. Taauye!”

³⁰ Jisas ketpiwewek kar ik: “Hi hetput werek. Witaan ik ek, suware kaktip wik wen au, ti eraupakin wikak atip mit hi epitari hirak keimin.”

³¹ *Te Pita katip him iuwe, “Hi hahi etikewit hi hahi, te hi aritpakin au. Taauye!” Hir mit narak yapirwe natip narek.

Jisas kitehi God menmen keit ni Getsemani

(Mt 26:36-46; Lu 22:39-46)

³² *Hir natip epei au, hir nen wit ni meitai niuk mirak Getsemani. Jisas hirak katip mit narak kar ik: “Yi eiyu in hi eno ehitehi God.”

³³ Hirak keit Pita, Jems tetike Jon, hirakit tetikerek ten wit hak. In ek Jisas hirak menmen menepiwewek hemkre, hirak kine han enuk.

³⁴ *Te hirak ketpiwewekit kar ik: “Hi hine han enuk ere hi hahi. Hi hanhan hirekes wisenum.”

³⁵ Hirak ken kike kiwaai ti kitehi God te menmen enum im mamsiurirek mamno.

³⁶ *Hirak kitehi God kar ik: “Haai kai ti hertei hirak menmen yapirwe. Ti esiuwe menmen enum im mamno emnopin emkeipo. Te hi hises han kai au, han kit.”

³⁷ Hirak katip epei au, hirak ken kir mitikit tirak tipwaai. Te hirak kene Pita kar ik: “Saimon ti hwaai a? Ti ap epu naanmpre mit naninen me wi kike au a?”

* 14:24 Eks 24:8; Sek 9:11; Jer 31:31-34; 1Ko 10:16; Hi 9:20 * 14:27 Mk 14:50; Sek 13:7 * 14:28
Mt 28:16; Mk 16:7 * 14:31 Jo 11:16 * 14:32 Jo 18:1 * 14:34 Jo 12:27 * 14:36 Ro 8:15; Ga
4:6; Mk 10:38; Jo 6:38

38 *Yi naanm̄pre m̄t nan̄nen. Yi eiyitehi God te h̄rak Seten ap te kakin̄ni yi eiweik̄n sip eiweto. Yi han ki yaaik, te ȳnk ki au k̄napen kaki kaktikewa.”

39 H̄rak kat̄p epei au, Jisas p̄ke ken ein kitehi God menmen kerek n̄paa h̄rak kit̄wekhiyem.

40 H̄rak p̄ke ken kiun m̄t̄ik̄t̄ tirak, te h̄rak̄it̄ au p̄ke t̄waai nanam̄r mekses. H̄rak̄it̄ tekrit̄ tep̄itari tetp̄wek mekam taauye.

41 H̄rak̄it̄ ȳnk enuk h̄rak p̄ke ken kan h̄rak ketp̄wek̄it̄ kar ik: “Yi wen ȳwaai ȳnat̄in a? Epei werek em̄t! Eiȳrek! W̄i epei man te hi M̄t̄ik̄ ke wit ke M̄t̄ik̄ Iuwe h̄rak m̄t̄ik̄ hak kakwepayap̄r hi eno his me m̄t̄ han nanrekyo enum h̄r nanten̄ina.

42 Eiȳkrit̄ haiu emno. Yi eiȳrek! M̄t̄ik̄ kewepayap̄r epei kan keit in.”

M̄t̄ enun nan neithis Jisas

(Mt 26:47-56; Lu 22:47-53; Jo 18:3-12)

43 In ek h̄rak wen kat̄p, Judas h̄rak kan. H̄rak m̄t̄ik̄ kiut̄p ke m̄t̄ disaipel nar hiswiyen wik (12). H̄rak ketike m̄t̄ yap̄rwe h̄r netenen h̄ne metike paap yoki. H̄r m̄t̄ iuwe ne Pris kerek newet God menmen me m̄t̄, h̄r netike m̄t̄ nin̄n nertei h̄m lo me Moses, h̄r netike m̄t̄ iuwe ne Isrel, h̄r nesiuwe m̄t̄ in nan.

44 N̄paa h̄rak m̄t̄ik̄ Judas kerek kewepayap̄rek h̄rak ketpor kar ik: “H̄rak m̄t̄ik̄ kerek hi eiyewewik em̄wek tekep m̄rak, yi eit̄wekhis eitenenik eiriyaak eiȳk eino.”

45 Judas kan kiun Jisas h̄rak kat̄p kar ik: “M̄t̄ik̄ Iuwe.” Te h̄rak keiyewewik.

46 Te h̄r m̄t̄ han nan neithis Jisas netenenik.

47 Te m̄t̄ik̄ kiut̄p k̄rak kerek kerp menep h̄rak ketenen h̄ne ke his nokik, te h̄rak k̄waai h̄ne kesipe n̄k̄ip me m̄t̄ik̄ hak enuk eik. M̄t̄ik̄ iuwe ke m̄t̄ pris kerek newet God menmen me m̄t̄, m̄t̄ik̄ k̄rak k̄riak wok m̄rak wein̄m, h̄rak m̄t̄ik̄ ik ke Jisas h̄rak kesipe n̄k̄ip m̄rak.

48 H̄rak Jisas kene m̄t̄ han enun ein ketpor kar ik: “Yi epei yan yetauhis eiriuwe h̄ne metike paap yoki yar ke yi yeithis m̄t̄ik̄ enuk kekint̄p menmen a?

49 *Hekrit̄ hekrit̄ hi etikewi haiu mepu w̄nak iuwe ke God hi ewepayap̄r h̄m mai. Te yi yetauhis auye! Yi ȳriak menmen im te h̄m me God m̄t̄ new̄s̄im mau t̄wei h̄ram mamnen mamir em.”

50 *H̄rak kat̄p epei au, h̄r m̄t̄ disaipel n̄rak h̄r n̄naw̄irek n̄r̄r nen.

M̄t̄ik̄ pip̄iak hak kiut̄p h̄rak k̄r̄r ken

51 M̄t̄ik̄ pip̄iak hak kiut̄p kerek kises Jisas, h̄rak kam̄p̄r laplap m̄re hike m̄sanu traup m̄rak. H̄r m̄t̄ han nant̄wekhis,

52 te h̄rak keh̄resiuri kenem̄t̄in laplap m̄rak h̄rak ke puk wein̄k̄ k̄r̄r ken.

Jisas kewepayap̄r h̄rekes keit kaunsil

(Mt 26:57-68; Lu 22:54-55, 63-71; Jo 18:13-14, 19-24)

53 H̄r m̄t̄ nari Jisas nen niun m̄t̄ik̄ iuwe hetpris kin̄n naanm̄pre m̄t̄ pris kerek newet God menmen me m̄t̄. M̄t̄ iuwe pris yap̄rwe newet God menmen me m̄t̄, h̄r netike m̄t̄ niuk m̄r iuwe, h̄r netike m̄t̄ h̄r nin̄n nertei h̄m lo me Moses, h̄r nererik nau ein nemeriȳwek.

⁵⁴ H̄rak Pita ketepik yan̄m̄n, h̄rak ken kekre n̄wa ke w̄nak ke m̄t̄ik iuwe kin̄n m̄t̄ pris han. H̄rak ketike m̄t̄ kerek naanm̄pre w̄nak enuk h̄r nau si nemin̄n his h̄t men si.

⁵⁵ H̄r m̄t̄ pris iuwe kerek newet God menmen me m̄t̄, h̄r netike m̄t̄ han ne kaun̄s̄l h̄r n̄nat̄n m̄t̄ nesiuwe h̄m̄ Jisas, te h̄r nank̄p kaki, te h̄r n̄nap̄n menmen enum h̄rak ketpim au.

⁵⁶ M̄t̄ yap̄rwe nesiuwe h̄m̄ Jisas newen̄wek h̄m̄ te h̄m̄ m̄r ap m̄p̄ram au.

⁵⁷ M̄t̄ han nerp newen̄n h̄m̄ nat̄p nar ik:

⁵⁸ **“H̄aiu memtewek h̄rak kat̄p, ‘Hi ewep w̄nak iuwe ke God m̄t̄ nimaak, te maain w̄ w̄kak hi p̄ike eimaak m̄t̄ ap te nanimaak taau.’”*

⁵⁹ H̄m̄ me m̄t̄ in h̄ram ap m̄p̄ram au.

⁶⁰ H̄rak m̄t̄ik iuwe hetpris kerek kin̄n naanm̄pre m̄t̄ kerek newet God menmen me m̄t̄, h̄rak kerp kek̄reri kitehi Jisas kar ik: *“Ti p̄ike etpai au a? Nenmak te h̄r m̄t̄ in neswut h̄m̄ a?”*

⁶¹ **Jisas h̄rak kekint̄p ketpor au. M̄t̄ik iuwe hetpris h̄rak p̄ike kit̄wekhi kar ik: “Ti m̄t̄ik Krās kerek God keh̄m̄itenit, ti N̄kan ke M̄t̄ik Iuwe kerek h̄aiu mewen̄piyek o au a? Ti etpai!”*

⁶² **Jisas h̄rak ketp̄wek kar ik: “Hi h̄rekes kerekek. Maain yi eiȳr hi M̄t̄ik ke wit ke M̄t̄ik Iuwe hahu menep his yaaim me God kerek h̄rak Iuwe tokik keit, hi anen ekre nap̄ me nep̄n.”*

⁶³ M̄t̄ik iuwe hetpris h̄rak kep̄r̄p̄r kari saket m̄rak kewepim kat̄p hisiuwe kar ik: *“Menmak te h̄aiu mamri m̄t̄ han nansiuwek h̄m̄ a?”*

⁶⁴ **yi epei yemtau h̄rak kat̄p enum kekreh̄r ke God. Yi han kitet mekam a?” H̄r yap̄rwe nat̄pan nar ik: “H̄rak k̄r̄iak enum h̄rak eki.”*

⁶⁵ In ek m̄t̄ han nenik̄n t̄mank menterik, h̄r newep̄n̄wek ninaan meriuew laplap, te h̄r nak̄p neriuew his m̄r nit̄t̄weknaan nat̄p nar ik: *“Keim̄n kitep a? Ti profet te ti etpai.” M̄t̄ han h̄r naanm̄pre weip̄r nen n̄waailhis nenep̄wek tekep.*

*Pita kepak̄n Jisas kat̄p hi hep̄tariyek
(Mt 26:69-75; Lu 22:56-62; Jo 18:15-18, 25-27)*

⁶⁶ H̄rak Pita wen kepu witeik keit n̄wa ke w̄nak, m̄te piut̄p wir̄iak menmen me m̄t̄ik iuwe hetpris,

⁶⁷ h̄re wan w̄r pita kau si kemin̄n his h̄t men si. H̄re werp menep wet̄p̄wek war ik: *“Ti h̄rekes hetike Jisas ke wit Nasaret yi epei yariyak̄t.”*

⁶⁸ Te Pita kiune h̄m̄ kat̄p, *“Henmak te ti hitauhi menmen im? Hi hep̄tariyek.”* H̄rak kat̄p epei au, h̄rak ken kerp ya weip̄r. Te suware kat̄p.

⁶⁹ M̄te wen w̄p̄irek p̄ike wat̄p m̄t̄ han nerp menep war ik: *“H̄rak m̄t̄ik kises h̄m̄ me Jisas kerekek.”*

⁷⁰ Pita p̄ike kiune h̄m̄ kat̄p, *“Hi hep̄tariyek.”* Maain kike, m̄t̄ h̄r nerp menep nat̄p nar ik: *“Ti hises h̄m̄ m̄rak kerekek. Ti h̄rekes m̄t̄ik ke provins Galili.”*

⁷¹ Pita kat̄p h̄m̄ iuwe ketpor kar ik: *“Hi ep̄tari m̄t̄ik hak yi yitauhiyek au. Hi at̄p werek au, te God h̄rak kaknen kakiyep.”*

* 14:58 Jo 2:19-21 * 14:61 Mk 15:5; Lu 23:9 * 14:62 Sam 110:1; Rev 1:7 * 14:64 Jo 19:7

⁷² *Hirak katip epei au, hirak suware pike katip. Te Pita hirak han kitet menmen Jisas nipa ketpwek kar ik: "Maain suware katip wik wen au, ti tewen eraupakin wikak." Hirak han kitetim te hirak kine han enuk kikit.

15

*Hir nesiuwe him Jisas kerp ninaan me mitik iuwe gavman Pailat
(Mt 27:1-2, 11-14; Lu 23:1-5; Jo 18:28-38)*

¹ *Wanewik toto, mit iuwe pris kerek newet God menmen me mit, hir netike mit iuwe hir netike mit ninin nertei him lo me Moses, hir netike mit han yapirwe ne kaunsil hir han kitetim natipan. Epei au, hir nesenek Jisas his mirak neriyak neiyik nen newet mitik iuwe gavman Pailat ek.

² Pailat hirak kitwekhi kar ik: "Ti Mitik Iuwe King ke mit ne Isrel o au?" Jisas ketpwek kar ik: "Hirak him mit."

³ Mit iuwe pris kerek newet God menmen me mit, hir nesiuwe him Jisas yapirwe.

⁴ Te Pailat kitehi Jisas kar ik: "Ti pike etpor au a? Hir neswut him yapirwe."

⁵ *Jisas kekintip, te Pailat han kekrit keriuwerek.

*Mitik Pailat katip mit hir nanwis nil emu his me Jisas
(Mt 27:15-26; Lu 23:13-25; Jo 18:39-19:16)*

⁶ Tito yapirwe nipa ein me wi im mit hir neh is nempep menmen me Pasova hir nitehi Pailat hirak kakikaisiu weipir ke mitik hak nipa hirak ken kekre winak enuk.

⁷ Mitik hak niuk mirak Barabas hirak kepu winak enuk ketike mit enun yapirwe nipa hir netike mit ne gavman hir nenepan, hir nenep mitik kiutip kaa.

⁸ Hir mit yapirwe nen niun Pailat nitwekhi hirak kakriak menmen nipa ein hirak kiprakem.

⁹ Hirak ketpor kar ik: "Yi han yaaik te hi eweti Jisas Mitik Iuwe ke Isrel hirak kaknen?"

¹⁰ Hirak kertei mit iuwe pris kerek newet God menmen me mit hir epei newetwek Jisas nentar hir hemkre menepam han enuk neriuwerek.

¹¹ *Hir mit pris nikriak han ke mit yapirwe te hir nitehi Pailat ke Barabas. Jisas au.

¹² Pailat pike kitorhi kar ik: "Hi eweti Barabas, te hi ariak mekam heriuwe mitik yi eiwis niuk mirak Mitik Iuwe King ke Isrel a?"

¹³ Hir pike natip nar ik: "Ti ewenek Jisas ekantar nu tentarakit."

¹⁴ Pailat ketpor kar ik: "Hi henmak? Hirak kriak mekam enum?" Te hir wen ninap nenine his iuwe natip nar ik: "Ti ewenekik ekantar nu tentarakit."

¹⁵ Pailat hanhan kakriak mit hir han yaaik. Te hirak kewetir mitik Barabas. Hirak katip mit hirak hir nanep Jisas nanriuwe nipin. Hir nakip neriuwe nipin, Pailat hirak keriuwetek ken mit soldia hirak te hir nanino nanwenek Jisas kakantar nu tentarakit.

*Mit soldia hir nitetnaan Jisas
(Mt 27:27-31; Jo 19:2-3)*

16 Mít soldia ne ami h̄ir neit n̄m̄n w̄nak ke mítik iuwe, h̄ir nari Jisas neiyik nen haau hak. H̄ir nen̄ne mít han,

17 *te h̄ir neriuwet Jisas saket m̄re ȳwir, h̄ir nime wiw̄r t̄kt̄k enuk newisik keweik̄n paan k̄rak.

18 H̄ir nerp netp̄wek nar ik: “Haai, Mítik Iuwe King ke Isrel, ti epei han.”

19 Epei au, h̄ir nenep paan k̄rak neriuwe niuk, h̄ir nenik̄n t̄mank menterik, niteh̄ir nemip̄n newen̄piyek.

20 H̄ir nit̄t̄weknaan nenwes̄sek ere werek, h̄ir neriuwetek (o neres̄iwek) saket m̄re ȳwir, h̄ir p̄ike newis saket m̄rak menterik, h̄ir neiyik nan̄no nanwenkekik kak̄ntar nu tentarak̄t.

*Mít newenkek Jisas kau nu tentarak̄t
(Mt 27:32-44; Lu 23:26-43; Jo 19:17-27)*

21 *Mítik hak niuk m̄rak Saimon h̄irak haai ke Rufas ketike Aleksanda, h̄irak ke wit Sairini, h̄irak kepnen ni menep. H̄ir mít soldia h̄ir neit nu tentarak̄t neiyik nimaasik h̄irak ek̄ker̄r nu ik ke Jisas.

22 H̄ir nari Jisas neiyik nen niun wit niuk m̄rak Golgota. Haiu meweik̄n h̄im haiu mat̄p “Wit Paan Hesnu”.

23 H̄ir newet Jisas t̄par wain marasin mekrerem, te h̄irak ȳnk k̄rak kekek au. H̄irak k̄napen te h̄irak kaam au.

24 *H̄ir mít newenkekik kent̄r nu tentarak̄t, h̄ir neit menmen m̄rak neret̄t satu neiyik n̄r menmen h̄ir nant̄iwem.

25 Wen hekrit iuwe wepni keh̄n k̄niu kan, h̄ir newenkekik.

26 H̄ir newis h̄im mentar nu nenmak h̄ir newenkekik nes̄iwerek. H̄ir neiyim nen newis̄m mau men paan k̄rak. H̄im im mat̄p mar ik: “IK EK H̄IRAK M̄T̄IK IUWE KING KE ISREL.”

27 H̄ir newenkek mítik̄t enuk̄t raskel wik t̄riak enum tetikerek. H̄irak mítik̄t kau ken ke his yaaim, mítik̄t hak kau ken ke his henkik.

28 * (Mar im h̄im me God n̄paa mít newis̄m mau t̄wei h̄iram epei man. H̄iram mat̄p mar im: “H̄ir han kitet h̄irak k̄re mítik̄t enuk̄t raskel k̄riak menmen enum.”)

29 *Mít kerek h̄ir nan nen ein h̄ir nit̄t̄weknaan netp̄wek nar ik: “Ko! Ti mítik̄t kerek ti ewep w̄nak iuwe ke God ti p̄ike eimaak me w̄ wikak?”

30 Ti ekaap h̄irekes ekiuwe nu tentarak̄t eh̄irp t̄i.”

31 Mar im mít iuwe pris kerek newet God menmen me mít, h̄ir netike mít nin̄n nertei h̄im lo me Moses, h̄ir nit̄t̄weknaan nat̄ipan nar ik: “H̄irak k̄kaap mít han, te h̄irak k̄kaap h̄irekes taauye!”

32 Ti Mítik̄t God keh̄im̄tenit̄ ti Mítik̄t Iuwe ke Isrel, ti ekiuwe eh̄irp t̄i, te haiu mamrit han kitet̄t̄i.” Mítik̄t h̄ir newenkekik̄t tau niu tetikerek, h̄irak̄t tetp̄wek enuk̄t tetikeri.

*Jisas nepei kaa
(Mt 27:45-56; Lu 23:44-49; Jo 19:28-30)*

33 *Wepni kan kau n̄m̄n iuwe ere h̄inkew̄i, w̄itaan toto m̄wap̄n wit yap̄irwe.

34 *Nepei h̄inkew̄i Jisas kenep̄p h̄im iuwe kat̄p kar ik: “Eloi Eloi Lama Sabaktani?” Haiu meweik̄n h̄im haiu mat̄p mar im: “God kai God kai. Kenmak te ti h̄inaiw̄ra eweik̄n sip eweto?”

* 15:17 Lu 23:11 * 15:21 Ro 16:13 * 15:24 Sam 22:18 * 15:28 Ais 53:12 * 15:29 Sam 22:7, 109:25; Mk 14:58; Jo 2:19 * 15:33 Emo 8:9 * 15:34 Sam 22:1

35 Mít han nerp menep hír nemtewek hír natíp nar ik: “Eiyímtewek. Hírak keníne Ilaija.”

36 *Mítík kiutíp kesiuknen ken ein keit mosong o ník me wan eik (híram mire wum níkik), hírak kewis típar wain mesine mekrerek, hírak kewisík kentar niyen píke kan kewetíwekek kakímísek katíp kar ik: “Haiu mamír te Ilaija kaknen kaknektín Jisas kakwisík kakírþ tì o au.”

37-38 *Jisas kenepíp miutíp hím iuwe, hírak kaa. Hírak kaa, laplap iuwe miwapín ya weipír me mít nehímítan em me God meit wínak iuwe ke God meit nímín ein híram mewep pínam pínam mau nímín mau niu ein ere men miun tì eim.

39 Hírak mítík iuwe kerek naanmípre mít soldia han, hírak kerp menep kír Jisas hírak kaa, hírak katíp kar ik: “Mítík ik hírak Níkan ke God.”

40 *Miyapír han netikerek nerp ein, te hír nerp yanímín. Maria pe wit Magdala wetike Salomi, hír netike Maria miye pe Joses ketike níkik kírak Jems hír nerp ein.

41 Hír miyapír in nises Jisas me wí hírak kau keit provins Galili, hír newetíwek menmen hírak kaam. Miyapír han yapírwe nípaa netikerek nan nen wit Jerusalem nerp ein.

Mít newis Jisas kekre hei iuwe kewen kíník keit máníu (o neiyíp)
(Mt 27:57-61; Lu 23:50-55; Jo 19:38-42)

42-43 Maain petko matíp, Josep ke wit Arimatia kan kír Pailat kentar hírak mítík iuwe hak ke kaunsil. Hírak kemerír God kaknen naanmípre mít. Hírak ap kínaain au, te hírak ken kír Pailat kitíwekhi ke herwe yínk ke Jisas.

44 Pailat han kitet kar ik: “Jisas epei kaa? Kol!” Te hírak keníne mítík iuwe soldia kerek naanmípre mít soldia han, hírak kitíwekhi me Jisas epei kaa o au.

45 Mítík eik ketpíwek Jisas epei kaa, te Pailat kewis Josep kakíthis herwe yínk kírak.

46 Josep hírak kewír pewek keit laplap yaaim mire hike, hírak kenke Jisas yínk kírak kewír laplap keweikneník kewapínek kewisík kekre hei ke nan iuwe. Epei au, hírak keriuwet nan iuwe keiyepet hei hím kírak.

47 Maria pe wit Magdala wetike Maria miye pe Joses, hír nír wit Josep kewis Jisas kíwaairi.

16

Jisas píke kekrit
(Mt 28:1-8; Lu 24:1-12; Jo 20:1-10)

1 Maain wí Sabat híram epei men, Maria pe wit Magdala wetike Salomi, hír netike Maria miye pe Jems, hír neit menmen yaaim mánín neiyím nen nanír Jisas nanwen yínk kírak.

2 Wepni kewep kan hekrit iuwe me wí Sande te hír nen hei kírak.

3 Hír nepnen hír natípan nar ik: “Keimín kakínkawír nan kíwapín weipír kíhí kentar nan hírak níménuk?”

4 Hír nen menep ein hír níkaamnaán nír nan keit pínak ein. Nípaa mítík hak keweiknók keriuwetek ken pín ein.

5 Hír nen nípiun hei eik, hír nen nitetik nen nímín ein. Te hír nír mítík píþak kau yeno me pínak me his yaaim. Hírak kamír laplap nokim yaaim híram mire hike. Te hír nehínhín han kekrit neriuwerek.

⁶ H̄irak ketpor kar ik: “Yi ap einaain au. Yi ȳnyat̄in Jisas ke wit Nasaret kerek h̄ir m̄it newenekik kau nu tentarakit. H̄irak epei kekrit kau. H̄irak kepu in au. Yi eiȳr yeno n̄ipaa h̄ir newis̄ik k̄iwaairi.

⁷ *In ek yi eino eit̄p Pita ketike m̄it disaipel han Jisas ketpor kar ik: ‘Hi ehin̄ini ano provins Galili.’ Maain yi eiȳrek eiȳt ein eiȳr ke n̄ipaa h̄irak epei ketpi.”

⁸ H̄ir miyap̄ir nen witeik n̄ir̄ir nen ein, h̄ir nep̄ir̄ir iuwe han kekrit neriuwerek. H̄ir nat̄ip m̄it h̄im au. H̄ir n̄inaain nekint̄ip nen.

Maria pe wit Magdala h̄ire w̄ir Jisas
(Mt 28:9-10; Jo 20:11-18)

⁹ * [Me w̄i Sande hekrit enum eik, Jisas kekrit k̄inaaiw̄ir hei. H̄irak kekrit kau wanewik, h̄irak kin̄in kewepyap̄ir h̄irekes me ninaan me Maria pe wit Magdala. N̄ipaa h̄irak kep̄ir herwe enum mar hisp̄inak wik (7) mekrerep h̄iram metpaan men minaiw̄irep.

¹⁰ H̄ire epei w̄ir Jisas, te h̄ire wen wat̄ip m̄it n̄ipaa netikerek h̄ir nariyan. H̄ir wen han tewen̄inek n̄ik̄itek.

¹¹ H̄ire wen wetpor h̄ire w̄irek h̄irak kepu, te h̄ir nemtau h̄im m̄ire au.

M̄it̄ik̄it disaipel wik t̄ir Jisas keit yayiwe
(Lu 24:13-35)

¹² Maain m̄it̄ik̄it wik t̄irak ten wit hak t̄irek, te h̄irak keweik̄in his h̄irekes k̄ire m̄it̄ik̄ hak.

¹³ H̄irak̄it nep̄i terteyek, h̄irak̄it p̄ike ten tat̄ip m̄it disaipel han n̄irak, te h̄ir nemtau h̄im m̄irak̄it au.

Jisas kat̄ip m̄it disaipel n̄irak menmen h̄ir enisesim
(Mt 28:16-20; Lu 24:36-49; Jo 20:19-23)

¹⁴ *Maain, h̄ir m̄it disaipel n̄irak hiswiyen kiut̄ip (11) nau naam menmen, Jisas kan keneri kentar h̄ir han to enuk nepu, h̄ir ap nemtau h̄im me m̄it n̄ipaa nep̄i n̄ir Jisas.

¹⁵ *H̄irak ketpor kar ik: “Yi eino heriyai heriyai eirer wit wit kerek m̄it miyap̄ir newi, yi eiwepyap̄ir h̄im yaaim mai, m̄it yap̄irwe nan̄imtwewem.

¹⁶ *Neim̄in nan̄imtau h̄im mai nanisesim, yi eik̄iri. Maain God kaktorhis, h̄ir m̄it miyap̄ir n̄irak. Neim̄in nemtau h̄im nanisesim au, God han kitet menmen enum h̄ir n̄ir̄iakem skelim m̄it kak̄interim.

¹⁷ *M̄it kerek h̄ir nises h̄im mai, h̄ir nanr̄iak menmen im nankinau niuk mai. H̄ir nanp̄ir herwe enum h̄iram mamno, h̄ir nat̄ip h̄im ham n̄ipaa h̄ir nerteiyem au.

¹⁸ *H̄ir nantenen manpen o yenmik o h̄ir nan̄im menmen enum menep m̄it, h̄ir ap te nani au, h̄ir nanu werek. H̄ir nanwis his mam̄intar m̄it h̄ir n̄inap, te maain h̄ir nanre yaain.”

God keithis Jisas ken wit k̄irak Heven
(Lu 24:50-53; Ap 1:9-11)

¹⁹ *M̄it̄ik̄ Iuwe Jisas ketpor epei au, God ket̄iwekhis ken wit k̄irak. H̄irak ken kau menep his yaaim me God.

²⁰ *Maain m̄it disaipel n̄irak h̄ir nen heriyai heriyai nerer wit wit m̄it miyap̄ir newi, h̄ir newepyap̄ir h̄im me Jisas. M̄it̄ik̄ Iuwe Jisas h̄irak kekepi

* 16:7 Mt 26:32; Mk 14:28 * 16:9 Lu 8:2 * 16:14 1Ko 15:5 * 16:15 Ap 1:8 * 16:16 Ap 2:38, 16:31, 33 * 16:17 Ap 2:4, 10:46, 8:7 * 16:18 Lu 10:19; Ap 28:3-6, 4:30, 5:16 * 16:19 Ap 2:33-34, 7:55-56; Ef 1:20; 1Pi 3:22 * 16:20 Ap 14:3; Hi 2:3-4

h̄ir n̄riak menmen yaaim kerek n̄paa kerek m̄it n̄rem au. Te m̄it h̄ir
nertei h̄im im m̄it netporem h̄iram yaaim.]

Mep̄ir keremem

Him Yaaim Me Krajs Luk Kewisim Mau Tiwei Menmen mekre tiwei ik

Him me nikerek Jon ketike Jisas 1:5-2:52

Jon Baptais katip mit him me God 3:1-20

Jon kikir Jisas keriuwe tipar 3:21-38

Seten kakri han ke Jisas 4:1-13

Jisas katip him yaaim keit Galili 4:14-9:50

Jisas ken Jerusalem katip him yaaim 9:51-21:38

Mit newenkek Jisas kaa 22:1-23:56

Jisas pike kekrit mit nirek 24:1-49

Jisas pike ken wit Heven 24:50-53

Luk kewis him im men mitik Tiofilas

1 *Kai yinak Tiofilas. Mit yapirwe hir nepei newis menmen kerek epei man metin ke ninin ke haiu mit, kerek haiu misesim.

2 *Hir newis menmen kerek mit nipaa ninin epei nir menmen im newepyapirem hir netpaiyem.

3 Mitik iuwe, hi Luk hi hertei werek menmen yapirwe epei mekrit man ere in. Te hi han kitet hiram yaaim hi hewisut tiwei ik ek hetput menmen werek werek epei man.

4 Hi hirakem te ti ertei menmen werek werek kerek nipaa hir mit epei netpaiyem.

Ensel ke God katip Sekaraia hirak kakine nikan niuk mirak Jon

5 *Nipaa me wi mitik King Herot hirak kire mitik iuwe naanpire mit ne provins Judia, mitik pris niuk mirak Sekaraia kepu. Hirak ke weiwik me pris niuk mir Abaisa. Hirak mite pirak niuk mire Ilisabet, hire pe weiwik ham me pris han. Hir nepenyerer ne maam nipu kiutip Eron.

6 Hirak ketikerep nau werek werek nises God. Hir nises him me Mitik Iuwe God werek werek nipaa hirak kewet Moses em.

7 Hir ap nine nikerek nei au nentar Ilisabet hire enu tenmin (o rumaa). Hire wetike Sekaraia epei enun ne mit.

8 Wi ham Sekaraia wen kirak menmen kire mitik pris keit winak ke God. Hirak weiwik mirak hiram wi mir te hir nanwensi kuri nanwet God em.

9 *Hirak kirakem kentar hir nises menmen nipaa mit pris netpim hir neretit satu God kehimitanek hirak kakno kakikre winak iuwe ke God hirak kaktanen si keyim kakisi kuri tiwei mamantar kinaan newenipi God neriuwerem. Hirak ken en kesi kuri tiwei.

10 Hirak kesi kuri tiwei, mit yapirwe ne Isrel nererik nau wit eik nitehi God menmen.

11 Hirak keit ninin en, mitik ensel keke wit ke Mitik Iuwe God kan kerp kenke ken his yaaim me kinaan kerek Sekaraia kewis menmen minin mire kuri tiwei hiram miwaai menterim. Hirak kewepyapir hirekes te Sekaraia kirek.

12 Mitik Sekaraia kirek, hirak han kepripir hirak kinaan,

13 te mitik ensel ketpikewek kar ik: "Sekaraia, ti ap hinapen au emit! God kentaui menmen ti epei hitiwekhiyem, te mite pit Ilisabet tewen wawine nikan hirak kei. Yi yaiwisiwek niuk mirak Jon.

14 Ti etike mite pit han yaaik eiyu. M̄t yap̄rwe nan̄rek h̄r han yaaik nan̄tar miye h̄re winaak.

15 *H̄rak maain God han kitet h̄rak kakre m̄tik iuwe kakin̄n m̄t han nisesik. H̄rak ap te kak̄m t̄par wain o t̄par si enum au em̄t! Me w̄ miye winaak wen au, God H̄m̄n Yaaik kaku kak̄kre han k̄rak kakneisesik.

16 H̄rak te kak̄kaap m̄t yap̄rwe ne Isrel nanweik̄n sip nanwet menmen enum h̄r p̄ke nanises h̄m me God k̄r.

17 *H̄rak kakin̄n m̄tik iuwe kakno kakrer wit wit kakt̄p h̄m me God kakriuwe menmen iuwe kakri han ke m̄t kak̄r n̄paa m̄tik Ilaija ketpim. H̄rak kak̄kaap haairer nantike n̄kerek n̄r nanu han kiut̄p. H̄rak kakweik̄n m̄t enun nises menmen enum te h̄r p̄ke nanises menmen m̄t yaain nisesim. H̄rak kak̄kaap m̄t nanises m̄tik iuwe, h̄r nanu naanmeriȳwek h̄rak kaknen kaktorhis.”

18 *M̄tik ensel kat̄p epei au, m̄tik Sekaraia kit̄wekhi kar ik: “Harkeik te hi ertei menmen im ti hetpewem h̄ram werek? Hi epei enuk he m̄tik te m̄te pai h̄re epei enu we m̄te.”

19 *H̄rak ensel kewenhi ketp̄wek, “Hi ensel Gebriel hi herp ninaan me God h̄rak menmen m̄rak. H̄rak keriuweta hi han hetput h̄m yaaim im e.

20 *In ek ti ap at̄p h̄m mei taau ere w̄ menmen mamnen hi epei hetputem hentar ti ap han kitet h̄m mai. Ti ap at̄p h̄m mei ere w̄ me menmen im God keh̄m̄tanem h̄ram mamnen.”

21 Ensel ketp̄wek menmen, m̄t wen nemer̄r Sekaraia keit n̄m̄n en h̄r nan̄rtei kenmak te h̄rak kepeit w̄nak iuwe ke God.

22 Sekaraia ketpaan kan, h̄rak ap ketpor, te h̄r nertei h̄rak epei kepu k̄tyak k̄r menmen keit w̄nak n̄m̄n en. H̄rak ap kakt̄p h̄m mei miut̄p te h̄rak kew̄r his ketpor keriuwerem.

23 W̄ h̄rak k̄r̄ak menmen kekere w̄nak ke God epei au, m̄tik Sekaraia p̄ke ken w̄nak k̄rak.

24 Maain w̄ ham m̄te p̄rak Ilisabet wetu, te h̄re ap w̄naaiw̄r w̄nak wenke hisp̄nak (5) ere h̄re tu iuwe miyap̄r nertei h̄re wetu. H̄re wat̄p,

25 * “In ek M̄tik Iuwe God kekepa mar im. H̄rak epei kep̄r menmen kenipa ȳnk enuk me ninaan me m̄t miyap̄r hentar n̄paa hi hine n̄kerek au.”

Ensel ke God kat̄p m̄te Maria maain h̄re wawine Jisas

26 Me wenke kar hisp̄nak kiut̄p (6) m̄te Ilisabet wep̄tu, God keriuwet ensel Gebriel ken wit niuk m̄rak Nasaret keit provins Galili.

27 *H̄rak kakt̄p m̄te n̄han niuk m̄re Maria. Haai k̄re keh̄m̄tenep wautike m̄tik niuk m̄rak Josep, h̄rak nepenyek ke maam n̄pu k̄r Devit.

28 Ensel ke God kan k̄rep ketp̄we kar ik: “Ti han yaaik ehu. Han yaaik ke God kau ketikewit. H̄rak God ketikewit kakrek̄yut yaaim.”

29 M̄te Maria wemtau h̄m im kerek ensel ketpim te h̄re han kekrit han kitet war ik: “Kenmak h̄rak ketpo kar ik?”

30 Te ensel ketp̄we, “Ti ap enapen Maria. God han yaaik keriuwit kakrek̄yut yaaim im e.

31 *Maain ti eh̄tu te ti eine n̄kan, ti ewis niuk m̄rak Jisas.

* 1:15 Nam 6:3 * 1:17 Mt 17:11-13; Mal 3:1, 4:5-6 * 1:18 Jen 18:11 * 1:19 Dan 8:16, 9:21; Hi 1:14 * 1:20 Lu 1:45 * 1:25 Jen 30:23 * 1:27 Mt 1:16, 18; Lu 2:5 * 1:31 Ais 7:14; Mt 1:21-23

32 **“Hirak kakre Mitik Iuwe mit naninewek Nikan ke God hirak Mitik Iuwe. God kakriakek kakre Mitik Iuwe naanmamre mit kakre nipaa maam kirak Devit.*

33 *Hirak naanmamre mit ne Isrel kerek hir nepenyerer ne mitik Jekop kerek nipaa enum eik hirak kepu. Hirak naanmamre mit hirak kaku kakit tipmain tipmain enum eik. Menmen mirak ap te mamesi taau.”*

34 *Mite Maria watip ensel ke God war ik: “Hi ap hiwaai hetike mitik hak au. Mamirkeik te hi ahitu?”*

35 **Ensel ke God kewenep ketpiwe,*
“God Himin Yaaik kaknen kaku kakinterit kakriuwe menmen iuwe me God. Mit nankinaak hirak Nikan yaaik ke God nanintar God Himin Yaaik kewis nikan yaaik ik kekere tu kit maain ti einaak.

36 *“Ti han kitet menmen God kiriak wekeni pit Ilisabet em. Mit nipaa natip hire enu tenmin (o rumaa) ap te wawine nikerek au. Te hire hirehes weriuwet wenke hispinak kiutip (6) hire nikan kewiye. Te hire epei we mite.*

37 **Ap te menmen mei miutip te God ap kakriakem taau.”*

38 *Maria watip, “Hi hire mite hanhan hises menmen God hanhan kakriakem, te menmen mamnen mamir ke ti epei hetpim.” Hire watip epei au, Ensel ke God kinaiwurep ken.*

Maria wen wir Ilisabet wetikerep nau en

39 *Ensel ke God kinaiwurep, wi ham kike Maria wemani menmen wekrit waswas wen wit menep miniu (o neiyip) yapirwe me provins Judia.*

40 *Hire wen winak ke mitik Sekaraia, hire watip Ilisabet, “Ti yaaip.”*

41 **Ilisabet wemtau Maria watip hire yaaip te nikan kekere tu kehin kekrerep. God Himin Yaaik kau kekere han ke Ilisabet keneisesye,*

42 **te hire watip weriuwe him iuwe, “God kakrekuyut ti han yaaik ehinin miyapir han. God kakriak yaaim ke nikan ti ehinaak.*

43 *Hi mite weiniye te hi han yaaik menmen iuwe im man hi, te Mitik Iuwe God miye pirak wan wira.*

44 *Hi hemtau him mit epei au, te nikan kekere tu kai han yaaik kehin.*

45 **Ti han yaaik iuwe hentar ti hises him kerek God ketpim. Maain God kakriak menmen hirak nipaa ketputem.”*

Maria wine henye wentar hire han yaaik weriuwe God

46 **Maria watip,*

“Hi han kai yaaik ewenipi niuk me Mitik Iuwe God.

47 *Hi han yaaik hentar maain God kakikepa kaktauhis. Hi mite hiriak menmen mirak hi enu weiniye,*

48 **te hirak hanhan keriuwa. Te in ek ere maain mit yapirwe nantip God kerekya hi han yaaik iuwe,*

49 *hentar menmen iuwe hirak kerekrywem. Niuk mirak yaaim iuwe.*

50 **Hirak hanhan keriuwe mit kerek hir nisesik newenipiyek, me mit nipaa ein nepu ere in.*

51 **Hirak kiriak menmen keriuwe menmen mirak iuwe, hirak keiyim kepir mit kerek enun hanhan hirras niriak menmen mir enum hir nen.*

* 1:32 Ais 9:7; 2Sml 7:12, 13, 16; Dan 7:14; Mai 4:7 * 1:35 Mt 1:20 * 1:37 Jen 18:14 * 1:41
 Lu 1:15 * 1:42 Diu 28:4 * 1:45 Lu 1:20 * 1:46 1Sml 2:1-10 * 1:48 Lu 1:25, 11:27 * 1:50
 Sam 103:13, 17 * 1:51 2Sml 22:28

52 *Hirak kepír mít iuwe naanmípre mít, hirak kewisi hir nau weiním, te hirak kewis mít weinín hir níre iuwe.

53 *Hirak epei kewet mít enun nau weiním nínpi maan kewetír menmen wisenum ere tu iuwe, te hirak keriuwet mít netenen menmen yapírwe ne his nen.

54 *Hirak kises hím kerek nípaa katíp maamrer nau yem. Hirak kan kakíkaap mít nírak ne wit Isrel.

55 *Hirak han kitet keriuwe Ebrahim nípaa kau tí ketike nepenyerer in ek nepu tí. Hirak kerekyor yaaim tipmain tipmain enum eik, kar ke nípaa hirak ketpim.”

56 Híre watíp menmen im epei au, míte Maria wau wetike Ilisabet ere wenke wikak. Maain wenke wikak epei man men, híre píke wen wit kíre eik.

Ilisabet wine níkan Jon

57 Wí epei man te míte Ilisabet weteiknen, híre wine níkan.

58 Mít níre nau menep netikerep hir netike paaprér níre nemtau God kerekýwe yaaim híre wine níkan te hir nan nírep han yaaik netikerep.

59 *Maain níkan kíre kepu wí hispínak wikak (8), hir nerekir yínk kírak, hir nanwis niuk mírak Sekaraia kakrerír haai kírak.

60 *Te míye pírak watíp, “Au, hí ewis niuk mírak Jon.”

61 Te hir netpíwe, “Ap te paap o tete o keimín niuk mírak mar em te tí ewisík kakrerim taau!”

62 Te hir natíp nitehi haai kírak neriuwe his main main, “Tí ewis niuk me níkan ik ek kakrar keimín?”

63 Hirak Sekaraia kitorhi nanwetíwek tíwei te kakwis niuk mamwik. Hir newetíwekem te hirak kewis menmen im mewim: “Niuk mírak Jon.”

64 Hir wen han kekrit natíp me menmen im, Sekaraia han kewep katíp kewenípi niuk me God.

65 Te mít netikerek nau menep hir nepírpir te hím me menmen im men merer wit wit meit mínu (o neiyíp) me Judia.

66 Te neimín kerek nemtewem hir han kitetim nitehiyan, “Te níkan ik e maain kakríak mekam?” Mít nertei God kau ketikerek kewetíwek menmen mírak iuwe.

Hím Sekaraia katíp ke menmen maain mamnen

67 Jon haai kírak Sekaraia God kewis Hímín kírak yaaik kekere han kírak te hirak katíp menmen maain mamnen.

68 *Hirak katíp kar ik:

“Hái emríak menmen emwenípi niuk me Mítik Iuwe God ke Isrel. Hirak epei kan kakíkepai haiu mít nírak haiu mamnaaiwír menmen enum hirak kaktaihis.

69 *Hirak God kewetei Mítik Iuwe manpenuk kakíkepai te kaktaihis, hirak ke weiwík me Devit hirak mítik kíríak menmen me God.

70 Hirak kewetieyék kar ke nípaa enum eik hirak katíp mít nírak profet menmen hir newisím mau tíwei newepyapír maamrer nai yem. Híram matíp menmen im.

71 *God katíp hirak kakíkepai kaktaihis mamkeipín mít enun nepan hir han enuk nínaain haiu mít.

* 1:52 Jop 12:19, 5:11; Sam 147:6 * 1:53 1Sml 2:5; Sam 34:10, 107:9 * 1:54 Ais 41:8; Sam 98:3

* 1:55 Mai 7:20; Jen 17:7, 18:18, 22:17 * 1:59 Jen 17:12; Lev 12:3; Lu 2:21 * 1:60 Lu 1:13 * 1:68

Sam 41:13, 72:18, 106:48; Lu 7:16 * 1:69 Sam 18:2 * 1:71 Sam 106:10

72 * Nipaa hirak katip maamrer nai hirak maain kakrekvei yaaim kakises him nipaa hirak ketpim.

73-74 * Nipaa hirak ketike maam kaiu Ebrahim hirakit tekiyakit tau teit, God ketpiwek hirak kakikaap nepenyerer narak. In ek hirak kakises menmen nipaa hirak ketpim, hirak kenipai haiu mit in e mamkeipin mit nepan haiu te haiu ap minaan au. Haiu emisesik mamriak menmen mirak.

75 * Me wi yapirwe haiu mau ti ik, hirak kehimitenei haiu yaain prar prar.”

76 * Sekaraia epei ketpor, hirak kemunaan katip nikan kirak kar ik: “Maain mit nantip ti mitik profet kerek ewepyapir him me God iuwe kinin menmen yapirwe. Ti kerekek ehinin eno etip mit eninaaiwir menmen enum emit enmerir Mitik Iuwe kaknen.

77 * Ti tewen atip haiu mit narak ne Isrel hirak kakisak menmen enum haiu miriakem hirak kaktaihis.

78 * God kiriak menmen im kentar hirak yaaik hanhan keruiwai haiu mit.

79 * Mitik Iuwe kirak hirak kire wepni kewep kan kir krusai haiu mit ne ti ik te hirak kaknaaiwir wit ke God kaknen kaktip haiu mit han kaiu enuk toto metari him me God kakitpai him mirak yaaim. Haiu mau enum minaan mami te hirak kaknen kakteiknai yayiwe kirak yaaik te haiu mamu werek werek.”

80 * Maain nikan Jon kinu kire iuwe, han kirak tokik ap te kinapen mit au. Hirak kepu wit weinik mit newi au ere maain wi hirak kewepyapir hirekes katip mit ne wit Isrel him me God.

2

Maria wine jisas (Mt 1:18-25)

1 Me wi keremem Ilisabet wine Jon, mitik iuwe Sisa Ogastas kesiuwe him men katip mit miyapir nerer wit wit gavman ne Rom naanmipror hir eninen enwis niuk mir emu tiwei.

2 Me wi im mit newisor niuk mir mau tiwei, mitik iuwe Sairinias hirak kire mitik iuwe gavman naanmipre mit ne provins Siria.

3 Hir mit yapirwe niutip niutip pike nen wit kir kerek nipaa maamrer nir ninin newiyen te hir enwis niuk mir mau tiwei emit.

4 Mitik Josep kinaaiwir wit Nasaret keit provins Galili hirak ken provins Judia keit wit niuk mirak Betlehem kerek nipaa mitik iuwe Devit miye pirak winaak keitai en. Josep ken en kentar hirak hirekes nepenyek kei ke Devit.

5 Hirak ken kakwis niuk mirak mamtike niuk me mite pirak Maria kerek nipaa hir epei nehimitan te hir nanitan. Hire epei nikan kekrerap.

6-7 Hir neit wit Betlehem, wi epei man te hire weteiknen wawine nikan. Hire wine nikan kire iuwe mitik, hire weit laplap weiyim weweiknenik wewisik kekre tikenup iuwe kerek hir newet bulmakau menmen mekrerek. Hir newisik kekrerap nentar winak pasenda kerek mit nererik niwaaari en nipaa mit yapirwe nipwaaari nererim te yeno meiyam ap weinim meit au. Mit niwaaari rem nererim nenemtin te hir nen niwaaari weisaak ke bulmakau, hire wine nikan weitai.

Ensel hir natip mit naanmipre sipsip me mite wine nikan

* 1:72 Jen 17:7; Lev 26:42; Sam 105:8-9, 106:45 * 1:73-74 Jen 22:16-17; Mai 7:20 * 1:75 Ta 2:12-14 * 1:76 Ais 40:3; Mal 3:1; Mt 3:3 * 1:77 Jer 31:34 * 1:78 Ais 60:1-2 * 1:79 Ais 9:2, 58:8; Mt 4:16 * 1:80 Lu 2:40; Mt 3:1 * 2:5 Lu 1:27

⁸ Menep wit ik kerek m̄ite Maria wine n̄kan, m̄it han neit ni naanm̄pre sipsip ne w̄itaan.

⁹ H̄r naanm̄pre sipsip ne w̄itaan, ensel kiut̄ip ke M̄it̄ik Iuwe kewepyap̄r h̄rekes menmen iuwe me God merh̄he m̄riusor te h̄r n̄naain nep̄r̄p̄r iuwe.

¹⁰ H̄r nep̄r̄p̄r iuwe, ensel ketpor kar ik: “Yi ap einaain au em̄it! Hi epei han etpi h̄m yaaim mannip m̄it nerer wit wit han yaaik nanu.

¹¹ Me w̄itaan ik ek m̄ite wine n̄kan weit wit ke Devit niuk m̄rak Betlehem. H̄rak m̄it̄ik God kehimit̄anek h̄rak M̄it̄ik Iuwe kak̄kaap m̄it kaktorhis.

¹² Menmen im hi hetpiyem mamteikni hi hemitip̄n au. Yi yaȳr n̄kan miye wenke laplap weweiknenik keriuwerem k̄iwaai wewis̄ik kekre t̄kenup ke bulmakau naam menmen mekrerek, h̄rak k̄iwaairi.”

¹³ Wasenum ensel n̄re yap̄rwe ne wit ke God h̄r newepyap̄r h̄ras nerp netike ensel, h̄r nine henye newen̄pi niuk me God nat̄ip h̄m im:

¹⁴ * “H̄aiu hanhan yi m̄it eiwen̄pi niuk me God. Yi m̄it miyap̄r yau t̄i yi eikiyan eiyu eiȳt eiȳntar God han yaaik keriuwi.”

M̄it naanm̄pre sipsip nen n̄r Jisas

¹⁵ Ensel nine henye epei au, h̄r nen nekeipnor p̄ike nen wit ke God, te m̄it kerek naanm̄pre sipsip en nat̄ipan, “S̄is, h̄aiu emno wit Betlehem em̄r menmen epei man, kerek M̄it̄ik Iuwe God ketpaiyem.”

¹⁶ Te h̄r nesiuk̄in nen n̄nap̄n Maria wetike Josep, h̄r n̄r n̄kan k̄iwaai kekre t̄kenup.

¹⁷ * M̄it kerek naanm̄pre sipsip h̄r n̄rek epei au, h̄r netpor menmen ensel epei nan netporem me n̄kan ik e.

¹⁸ M̄it yap̄rwe kerek nemtau h̄m m̄it naanm̄pre sipsip netporem, h̄r han kitet menmen im epei man.

¹⁹ * Maria han kaa menmen au. H̄re wewis̄im mekre han k̄ire, hekrit hekrit h̄re han kitetim.

²⁰ M̄it naanm̄pre sipsip p̄ike nen n̄r ein newen̄pi God nat̄ip h̄rak yaaik iuwe nentar menmen ensel netporem metike menmen h̄r n̄rem h̄ram mar ke ensel epei netporem.

H̄r newis niuk me Jisas

²¹ * W̄i hispinak wikak (8) epei man te Maria wine n̄kan, te h̄r neiȳk nen nerekir ȳnk k̄rak. H̄r newis niuk m̄rak Jisas. Niuk im Ensel kat̄ip Maria em n̄paa h̄re ap wep̄tu wen au.

Simion ketike Ana n̄r Jisas keit w̄inak iuwe ke God

²² * Maain w̄i epei man te h̄m me Moses Mau t̄wei mat̄ip m̄ite wauk̄r te God kakt̄ip h̄re yaaip. Me w̄i im Maria wetike Josep n̄nan Jisas neiȳk nen wit Jerusalem newet God ek.

²³ * H̄r nen Jerusalem newet God ek nentar h̄m n̄paa God kewet Moses h̄rak kewis̄im mau t̄wei mat̄ip mar im: “N̄kerek h̄rak̄it iuwe m̄it̄ik̄it miyap̄r ninak̄it h̄r m̄it nehimit̄anet h̄rak̄it te God.”

²⁴ * H̄r nen newet m̄it̄ik pris menmen kakwet God em nises h̄m God kewet Moses em kewis̄im mau t̄wei mat̄ip m̄it enwet God hore n̄manp wik o tap̄i wik wen t̄pni.

* 2:14 Lu 19:38 * 2:17 Lu 2:10-12 * 2:19 Lu 2:51 * 2:21 Lu 1:31, 59 * 2:22 Lev 12:1-8

* 2:23 Eks 13:2, 12, 15 * 2:24 Lev 12:8

25 *Mítik kiutip kau Jerusalem niuk m̄rak Simion. H̄rak mítik yaaik kises God werek werek. H̄rak kemer̄r Mítik God kehimitanek kaknen kakikaap mít ne Isrel. God H̄m̄n Yaaik kau ketikerek.

26 H̄rak keteik̄n̄wek ap te kaki ere h̄rak kak̄r Mítik Iuwe Kraiskerek God kehimitanek kaknen kakikaap mít.

27 God H̄m̄n Yaaik k̄k̄iak han k̄rak te h̄rak ken w̄nak iuwe kerek mít nererik newen̄pi niuk me God. Maain miye haai ne n̄kan Jisas neiȳk nen w̄nak iuwe ke God eik e nanwet God menmen h̄m̄ me Moses mau t̄wei metpim.

28 Simion k̄r n̄kan k̄r h̄rak k̄nanek kewen̄pi God kat̄p kar ik:

29 “In ek Mítik Iuwe God ti epei hises h̄m̄ n̄paa ti epei hetpewem, te ti ewisa hi mítik hi h̄rak menmen mít, hi han yaaik hahi.

30 *Hi han yaaik hahi eh̄ntar hi epei h̄r Mítik ti hehimitanek h̄rak kakikaap haiu mít ne Isrel.

31 Ti epei h̄rak menmen im merp n̄m̄n me mít miyap̄r yap̄rwe nerer wit̄ wit̄.

32 *H̄rak kakre wepni (o yanm) k̄r kakteik̄n̄ mít yayiwe, h̄rakkakteik̄n̄ mít miyap̄r ap ne weiw̄k me Isrel am̄rkeim te h̄r enises h̄m̄ me God. H̄rak Mítik Iuwe kakin̄n̄ naanmampre haiu mít ne Isrel, te mít miyap̄r nerer wit̄ wit̄ h̄r nant̄p nan̄r ik: ‘God epei k̄rak menmen yaaim.’”

33 Josep ketike Jisas miye p̄rak h̄r nemtau menmen Simion kat̄p me n̄kan te h̄r nep̄rp̄r han kitetim.

34 *H̄r nep̄rp̄r, Simion kitehi God kakreyor yaaim kat̄p Maria miye pe Jisas kar ik:

“God kehimitan N̄kan ik e kakn̄p mít han yap̄rwe ne Isrel nan̄waank nan̄t. Mít han yap̄rwe au, God kaktorhis nanu werek. H̄rak k̄re Mítik God kakteik̄n̄ mít han k̄rak keriuwerek te mít yap̄rwe h̄r nantikerek nan̄nehan nanweik̄n̄ sip nanwet̄wek.

35 Te h̄rak kakwep̄yap̄r menmen mít han kitetim. Maain menmen enum mam̄r ke mít new̄r yipo nenep mítik, mít nanrekȳwek enum mamrekir han kit te mamwetit han enuk.”

36 M̄te piut̄p niuk m̄re Ana h̄re wepu en. H̄re m̄te profet h̄re wewep̄yap̄r h̄m̄ me God. H̄re n̄ki pe mítik Fanyuel, h̄rak ke weiw̄k me maam̄ n̄pu k̄rak Asa. H̄re we m̄te enu, h̄re wepu wetike mítik k̄re tito mar hisp̄nak wik (7).

37 *Maain tito mar hisp̄nak wik (7) epei au, h̄rak kaa te n̄paa ere in 84 tito epei men, h̄re wepu weiniye. W̄taan wanewik h̄re wewen̄pi niuk me God, h̄re wepu menep w̄nak iuwe ke God w̄naw̄rek au. Me w̄ ham̄ h̄re n̄np̄ maau wepu, h̄re wat̄p God menmen.

38 *Josep ketike Jisas miye Maria h̄r wen nepu w̄nak iuwe ke God newet God menmen, m̄te ip e wan wewen̄pi niuk me God wep̄r ke Simion kewen̄piyek. H̄re wat̄p mít neit Jerusalem kerek h̄r nemer̄ȳwek kaknen kakikaap mít ne Isrel h̄re wetpor me n̄kan ik e.

Josep ketike Maria neithis Jisas p̄ke nen wit Nasaret

39 *H̄r n̄rak menmen h̄m̄ me Moses mat̄p h̄r nanisesim epei au, h̄r p̄ke nen provins Galili h̄r nau wit k̄r Nasaret.

40 *N̄kan k̄niu kure iuwe h̄rak manpenuk kepu h̄rak kertei menmen werek werek w̄senum God kerek̄ȳwek yaaim.

* 2:25 Ais 40:1, 49:13 * 2:30 Ais 52:10; Lu 3:6; Ta 2:11 * 2:32 Ais 42:6, 49:6 * 2:34 Ais 8:14; Mt 21:42-44; 1Ko 1:23; 1Pi 2:8 * 2:37 1Ti 5:5 * 2:38 Ais 52:9 * 2:39 Mt 2:23 * 2:40 Lu 1:80, 2:52

Nĭkan Jisas kepu wĭnak iuwe ke God keit wit Jerusalem kitehi mĭt iuwe menmen.

41* Tito miutĭp miutĭp miye haai ne Jisas nen wit Jerusalem me wĭ Pasova kerek mĭt ne Isrel nererik naam menmen han tewenĭn wĭ God kenep mĭt ne Isip te hĭr au, hĭrak keriyei nĭnaaiwĭr Isip.

42 Maain Jisas hĭrak 12 tito epei au, hĭrak ketike miye haai nen Jerusalem nises menmen me wĭ Pasova mar ke nĭpaa hĭr nĭrakem.

43* Wĭ me Pasova epei au, hĭr pĭke nanĭno, te Jisas wen kepeit wit Jerusalem. Te Josep ketike Jisas miye pĭrak au netariyek.

44 Hĭr han kitet hĭrak epei kinĭn ken ketike mĭt nĭr han te hĭr nen ere wĭtaan. Wĭtaan, hĭr nĭnethĭwek nitet mĭt nĭr ne wit eik o paaprer nĭrak te hĭr ap nĭnapĭnek au.

45 Te hĭr pĭke nen Jerusalem nen nĭnethĭwek neit en.

46 Jisas hĭrak kepeit wit Jerusalem ere wĭ wikak, hĭr nĭnapĭnek keit wĭnak iuwe ke God kau ketike mĭt iuwe nertei hĭm me Moses natĭp mĭt miyapĭr em. Hĭrak kemtau hĭm mĭr hĭrak kitorhi menmen.

47 Hĭr mĭt kerek nemtau menmen hĭrak kewenhiyem kerteiyem hĭr han kekrit natĭp hĭrak nĭkan kertei iuwe.

48 Miye haai nĭrak nĭrek, hĭr han kekrit. Te miye pĭrak witĭwekhi war ik: “Nĭkan kai, ti henmak te ti herekyawĭr menmen mar im: Haai kit ketikewa hawĭr wĭnwetnut wĭkit. Hawĭr wĭkit ere hawĭr wĭnepnit.”

49* Hĭrak kewenhi ketpor kar ik: “Yi yenmak te yi yĭnyetno? Yi yepĭtari hi ehises menmen me Haai kai heit wĭnak kĭrak au a?”

50 Hĭr ap nertei mekam hĭrak katĭp hĭram me Haai kĭrak God.

51* Hĭrak ketpor epei au, hĭrak ketikeri nen wit Nasaret, hĭrak kises hĭm mĭr. Te miye pĭrak wemi han hĭm mĭrak mekre han kĭre.

52* Maain Jisas kĭre iuwe hĭrak manpenuk enuk keit hĭrak kertei wĭsenum. God ketike mĭt nau tĭ hĭr han yaaik neriuwerek.

3

Mĭtik Jon Baptais kerek kĭkĭr mĭt hĭrak katĭp mĭt miyapĭr hĭm me God (Mt 3:1-12; Mk 1:2-8; Jo 1:19-28)

1 Tito hiswiyen hispĭnak (15) epei men me Taibirias Sisa hĭrak kerekek naanmĭpre mĭt nau tĭ ik. Me wĭ im mĭtik iuwe Pontias Pailat naanmĭpre mĭt ne provins Judia, mĭtik iuwe King Herot naanmĭpre mĭt nau provins Galili. Nĭkik kĭrak Filip naanmĭpre mĭt nau provins wik niuk mĭrakĭt Ituria ketike Trakonaitas. Mĭtik iuwe Laisenias naanmĭpre Abilini.

2* Mĭtik Anas ketike Kaiapas hĭrakĭt wik naanmĭpre mĭt pris han neit wĭnak iuwe ke God keit Jerusalem. Me wĭ im em Sekaraia nĭkan kĭrak Jon keit wit weinĭk mĭt ap newi. Me wĭ im God ketpĭwek kewetĭwek hĭm mĭrak.

3* Epei au Jon ken kerer wit wit menep mani Jodan. Hĭrak kewepyapĭr hĭm katĭp mĭt enweikĭn sip enwet menmen enum te hĭrak kakĭkĭri nanriuwe tĭpar te God kakĭsak menmen enum mĭr mamno.

4* Menmen im epei man mar nĭpaa mĭtik Aisaia hĭrak kewepyapĭr hĭm me God hĭrak kewisim mau tĭwei hĭram matĭp mĭt neweikĭn sip newet menmen enum hĭram mĭre mĭt newep yayiwe. Hĭram matĭp mar ik:

* 2:41 Eks 12:24-27, 23:14-17; Diu 16:1-8 * 2:43 Eks 12:18 * 2:49 Jo 2:16 * 2:51 Lu 2:19

* 2:52 1Sml 2:26; Pro 3:4; Lu 1:80 * 3:2 Lu 1:80 * 3:3 Ap 13:24; 19:4 * 3:4 Ais 40:3-5

“Mítik keit wit weinik mít ap newik hírak kínap katip, ‘Yi einetit yayiwe ke Mítik luwe yi eiriakerek yaaik akírak te hírak kakisesim werek.

5 Yi eiwep tí mítit eiwir meri emwapin kerek kínatin keit ek ere ekírak. Yayiwe kerek keweikín yi eiriakem ere ekírak te yayiwe kerek keweikín o hei mekrerek, yi eiriakem ere emíram.

6 *Mít miyapír nerer wit wit nanír mítik kerek God kehimitanek hírak kakíkaap haiu mít kaktaihis.’ ”

7 *Hír mít miyapír yapírwe nan nír Jon te hírak kakíkiri. Hírak keneri ketpor, “Yi mít enun yíre manpen o yenmik yi yewisesik. Keimín ketpi yi einen hi akíri te yi eírír einopin eikeipín menmen enum God kakríakem maain mamnen a?”

8 *Yi eiysin eiriak menmen te híram mamteikín mít yi epei yeweikín sip yewet menmen enum nípaá yi yíríakem. Te yi ap yaitípan yayír ik: ‘Haiu mít in hírak Ebrahim hírak maam nípu kaiu, te haiu ap mamweikín sip mamwet menmen enum au. Haiu míre mít nírak, te maain God kaktaihis.’ Menmen im taau! Hi hetpi. God hírak kakweikín nan im kakríakem mamír ke nepenyerer ne Ebrahim mamíkehíri yi mít enun.

9 *In ek híne ke yerepí epei kíwaai menep nu nekenpí te God kakremir nu ham kerek ap míne níkim yaaim, níman mamwen te mít nírak híranwírem mamíkre si. Yi mít in yi yíre nu ap míne níkim au!”

10 Hírak ketpor kar ik, mít yapírwe nitíwekhi, “Te haiu mamríak mekam te mamteikín haiu meweikín sip mewet menmen enum?”

11 Jon hírak ketpor, “Keimín kerek naanmípre sak wik, hírak ektike keimín kerekek au, hírakít etwepim etwetakít. O keimín hírak ketenen menmen yapírwe ekwet keimín hírak menmen au rek.”

12 *Mít han kerek nari pewek me mít nanwet gavman em híran nír Jon te hírak kakíri te híran nitíwekhi, “Mítik tisa, haiu mamríak mekam?”

13 Hírak ketpor, “Yi eiyít pewek empar kerek mít ne gavman epei netpim. Yi ap eiysinem eiri meiyam au emít!”

14 Mít ne Ami nitíwekhi, “Haiu mamríak mekam?” Hírak ketpor, “Yi ap einep mít eiri menmen mír au emít! Yi ap eisiuwe híran weiním au emít! Yi han yaaik eiyu eiriuwe menmen mít iuwe newetiyem.”

15 Mít miyapír yapírwe han kekrit, te híran mít nitehi nekre han kíran nar ik: “Jon hírak Mítik luwe krais kerek God kehimitanek kaknen kakíkaap mít o au?”

16 *Te mítik Jon ketpor yapírwe, “Hi híkri heriuwe típar kerem em. Te hírak mítik kerek wísenuk kínina maain kakíkaru kaknen hírak yaaik kíre Mítik luwe, hi au híre mítik weiník. Hi ap werek híriak menmen mírak kíutíp taau. Maain hírak kaknen hírak kakwis God Hímín Yaaik kaku han ki kakre si hírak si tatím menmen enum mi ere yi yaain.

17 Hírak kíre mítik keses rais mekre sar. Hírak kesesim epei au, hírak kaktewewim híram haas mírám mamnopín hírak kakít rais kakwisím mamíkre wínak. Hírak kakwisím mamíkre wínak, hírak kakriep haas kakwírem mamíkre si híram mamíríhe ap te mami au.”

18 Jon katip híran ham me kakíkíakyor han kíran me wí hírak keweypapír híran yaaim me God.

Mítik iuwe King Herot kewis Jon kekere wínak enuk

* 3:6 Lu 2:30-31; Ta 2:11 * 3:7 Mt 12:34, 23:33 * 3:8 Jo 8:33, 39 * 3:9 Mt 7:19; Jo 15:6 * 3:12

¹⁹*Maain Jon katip kene mitik ke gavman King Herot kentar hirak keit Herodia, mife pe nikik kirak. Hirak kenerek kenterik ketike menmen ham enum hirak kiriakem.

²⁰Te Herot pike kiriak menmen enum. Hirak kewis Jon kekre winak enuk.

*Jon kikir Jisas keriuwe tipar
(Mt 3:13-17; Mk 1:9-11)*

²¹Herot kewis Jon kekre winak enuk wen au, Jon kikir mit miyapir yapirwe. Hirak kikir mit miyapir yapirwe epei au, Jisas kan te Jon kikirrek ketikeri. Hirak Jisas wen kitehi God menmen, te nepni hiremes mewep mire weipir.

²²*Nepni hiremes mewep mire weipir, God Himin Yaaik keke nepni kan keweikinhis kire hore tapir hirak kenterik. God katip him iuwe mekiuwe man matip mar im: "Ti Nikan kai yaaik. Hi han yaaik wisenuk heriuwit."

*Niuk me maamrer ne weiwik me Jisas
(Mt 1:1-17)*

²³*Me wi Jisas kekrit kiriak menmen mirak, hirak kepu tito mar 30. Mit miyapir han kitet Josep kine Jisas, te hirak au. God kerekek. Im em hiram niuk me maamrer ne weiwik mirak:

Hilai nipaa kine Josep.

²⁴Matat kine Hilai.

Livai kine Matat.

Melkai kine Livai.

Janai kine Melkai.

Josep kine Janai.

²⁵Matataias kine Josep.

Emos kine Matataias.

Neam kine Emos.

Eslai kine Neam.

Nagai kine Eslai.

Meat kine Nagai.

²⁶Matataias kine Meat.

Semen kine Matataias.

Josek kine Semen.

Joda kine Josek.

²⁷*Joanan kine Joda.

Resa kine Joanan.

Serababel kine Resa.

Sialtiel kine Serababel.

Nerai kine Sialtiel.

²⁸Melkai kine Nerai.

Edai kine Melkai.

Kosam kine Edai.

Elmadam kine Kosam.

Ea kine Elmadam.

²⁹Josua kine Ea.

Jorim kine Josua.

Eliesa kine Josua.

Jorim kine Eliesa.

Matat kine Jorim.

* **3:19** Mt 14:3-4; Mk 6:17-18 * **3:22** Mt 17:5; Lu 9:35; Jo 1:32; 2Pi 1:17 * **3:23** Lu 4:22; Jo 6:42

* **3:27** 1Kro 3:17, 19; Esr 3:2

Livai kine Matat.
³⁰ Simion kine Livai.
 Juda kine Simion.
 Josep kine Juda.
 Jonam kine Josep.
 Elaiakim kine Jonam.
³¹ *Melia kine Elaiakim.
 Mena kine Melia.
 Matata kine Mena.
 Netan kine Matata.
 Devit kine Netan.
³² *Jesi kine Devit.
 Obet kine Jesi.
 Boas kine Obet.
 Salmon kine Boas.
 Nason kine Salmon.
³³ *Aminadap kine Nason.
 Admin kine Aminadap.
 Anai kine Admin.
 Hesron kine Anai.
 Peres kine Hesron.
 Juda kine Peres.
³⁴ *Jekop kine Juda.
 Aisak kine Jekop.
 Ebrahim kine Aisak.
 Tera kine Ebrahim.
 Neho kine Tera.
³⁵ Serak kine Neho.
 Riyu kine Serak.
 Pelek kine Riyu.
 Iba kine Pelek.
 Sila kine Iba.
³⁶ *Kenan kine Sila.
 Afaksat kine Kenan.
 Sem kine Afaksat.
 Noa kine Sem.
 Lemek kine Noa.
 Metusala kine Lemek.
³⁷ Inok kine Metusala.
 Jeret kine Inok.
 Mahalalil kine Jerot.
 Kenan kine Mahalalil.
³⁸ *Inos kine Kenan.
 Set kine Inos.
 Adam kine Set.
 God kerekek kime Adam.

4

Seten kari han ke Jisas
 (Mt 4:1-11; Mk 1:12-13)

* 3:31 2Sml 5:14 * 3:32 1Sml 16:1, 13; Rut 4:17-22

* 3:33 Jen 29:35 * 3:34 Jen 21:3, 25:26

* 3:36 Jen 11:10-26 * 3:38 Jen 4:25-5:32

1 God Hîmîn Yaaik hîrak kîkîak Jisas han kîrak te keneisesik hîrak kînaaiwîr mani Jodan. Hîrak keriyaak ken yaank weinîk mît ap newi.

2 *Hîrak kepu en wî mar 40, Seten kari han kîrak. Hîrak ap kaam menmen nei kises wî kerek hîrak kepu wit weinîk ek au. Me wî yapîrwe em, hîrak nînpî maak.

3 Hîrak nînpî maak kepu en wî mar 40, te Seten ketpîwek kar ik: “Ti Nîkan ke God te ti etîp nan ik ekweikîn ekre bret.”

4 *Jisas ketpîwek, “Hîm me God mau tîwei matîp, ‘Mîtik kaku werek te hîrak ap kakîm menmen metike tîpar weinîm keremem au.’”

5 Epei au Seten keriyaak keiyîk ken mîniu (o neiyîp) iuwe kau niu ein, waswas hîrak keteiknîwek tî kerer wit wit mît newiyen.

6 *Hîrak ketpîwek kar ik: “Hi awetut wit im yapîrwe metike menmen mîr iuwe ti naanmamrewem te ti ehît niuk mit iuwe. Nîpaa God kewetewem te hi han kai hi ewet mîtik kerek hi hanhanek ewetîwekem.

7 Ti ewen nînpî hitehîr ewenaunîpi hi iuwe te hi ewetutem.”

8 *Jisas pîke ketpîwek kar ik: “Hîm me God mau tîwei matîp haiu mît emwenîpi God kaiu, hîrak iuwe kerek ek, haiu emises menmen mîrak. Han en au.”

9 Hîrak ketpîwek kar ek, Seten keriyaak keiyîk ken wit Jerusalem kewisîk kentîr wînak siup ke wînak iuwe ke God ketpîwek kar ik: “Ti Nîkan ke God te ti ehîtikîr ehîn eno tî eik.

10 *Ti ap hahi au antar hîm me God mau tîwei matîp, ‘God katîp mît ensel nîrak hîr maain his mamprut.

11 Hîr nanînanit nanriuwe his mîr te ti ap enkewîn antar nan enamu hît mit ewenem mamniu nan taau.’”

12 *Jisas ketpîwek kar ik: “Hîm me God mau tîwei matîp: ‘Yi mît ap eiri han ke Mîtik Iuwe ki God te kakîkepi au ekî!’”

13 *Seten kari han ke Jisas keriuwe menmen ham ham epei au, hîrak kisesim au, hîrak kînaiwîrek ere maain wî ham.

*Jisas kinîn kîriak menmen mîrak keit provins Galili
(Mt 4:12-17; Mk 1:14-15)*

14 God Hîmîn Yaaik kekre han kîrak keneisesik kekepik te hîrak pîke ken provins Galili. Hîm me menmen Jisas kîriakem men merer wit wit in.

15 Hîrak katîp mît miyapîr hîm kekre wînak kerek mît nau nererik nekine hîm me Moses, te hîr newenîpi niuk mîrak natîp hîrak yaaik.

*Mît neit wit Nasaret neweikîn sip newet Jisas
(Mt 13:53-58; Mk 6:1-6)*

16 Maain Jisas kîpiun wit Nasaret kerek nîpaa hîrak kewik ere iuwe. Me wî Sabat hîrak ken kekre wînak kîr kerek hîr nekine hîm me Moses en, hîrak ken kar nîpaa hîrak kîriakem, hîrak kekrit kekine hîm me God.

17 Mîtik kewetîwek tîwei nîpaa mîtik Aisaia hîrak profet kewisîm, hîrak kenke tîwei kînapîn hîm hîram matîp mar im:

18 * “Hîmîn Yaaik ke Mîtik Iuwe God kekre han kai kentîr hîrak kehîmîtena hi ewepyapîr hîm yaaim mamno mît enun nau weinîm. Hîrak keriuweta hi atîp mît har ik: ‘Menmen meteneni te hi asiupeni.’ Hi akaap mît kerek nanamîr toto te hîr enîr ein ein. Mît hîr han

* 4:2 Hi 4:15 * 4:4 Diu 8:3 * 4:6 Mt 28:18 * 4:8 Diu 6:13-14 * 4:10 Sam 91:11-12 * 4:12
Diu 6:16; 1Ko 10:9 * 4:13 Hi 2:18, 4:15 * 4:18 Ais 61:1-2, 58:6

enuk neriuwe menmen enum te hi arekyor han kîr yaaik kakrihis me menmen im.

19 Hîrak keriuweta te hi awepyapîr hîm me tito im God kakriak mît menmen yaaim kakîkepi.”

20 Hîrak kekinaam epei au, hîrak keiyepet tîwei, hîrak pîke kewet mîtîk kerek naanmîprewem hîrak pîke kau yeno. Epei au, mît yapîrwe nekre wînak eik e hîr nîpîrek.

21 Hîr nîpîrek, hîrak ketpor kar ik: “Petepin hîm mau tîwei yi yemtau hi ekinaam hîram epei mamnen.”

22 *Hîr yapîrwe netpîwek nar ik: “Hîm im yaaim?” Te hîr han kitet hîm yaaim hîrak ketpim hîr natîpan nar ik: “Hîrak nîkan ke Josep kerek ek.”

23 *Hîrak ketpor kar ik: “Hi hertei maain yi hanhan eiyîtpo hîm im kerek nîpaa mît netpim nar ik: ‘Mîtîk ti ahîkaap mît hîr nînap te ti îkaap hîrekes. Menmen haiu memtau ti epei hîrîakem meit wit Kapaneam ti erîakem in meit wit kit haiu mamîrem.’”

24 *Hîrak wen ketpor, “Hi hetpi werek. Mît ne wit ke mîtîk profet hîr ap nemtau hîm mîrak nanisesim au.

25 *Hi hetp werek. Nîpaa enum eik miyapîr yapîrwe neit Isrel mîkan nîr naa hîr nepu weinîm. Me wî im Ilaija kitehi God keiyepet hawî keit menep ere tito wîkak wenke hispînak kiutîp (6) te menmen ap mewo mau ni au.

26 *God ap keriuwet Ilaija ken kîkaap miyapîr ne Isrel kerek mîkan nîr naa ek au. Hîrak keriuwetek ken kîkaap mîte kerepep kerek mîtîk kîre kaa ek, hîre weit wit Sarefat ke wit iuwe Saidon. Hîre ap pe weiwîk me Isrel au.

27 *Nîpaa enum eik me wî mîtîk profet hak niuk mîrak Ilaisa kau tî, mît yapîrwe ne Isrel lepro mewî, te hîrak ap kekepi hîr nîre yaain au. Hîrak kîkaap mîtîk Neman ke wit Siria kerekek, ap ke weiwîk me Isrel. Yi yîre mît nîpaa nepu en, neweikîn sip newet mîtîk kîr Ilaija. In ek yi yeweikîn sip yeweto, te hi anaiwîri.”

28 Mît yapîrwe hîr neit wînak eik e nemtau hîm im hîr han enuk neriuwerek wîsenuk nentar hîr nertei hîrak keneri keriuwe hîm im.

29 Hîr nekrit neiyîk nen nepîrek kenpîn me wit. Hîr neriyaak neiyîk nen mîniu kerek wit kîr kîwaairi, te hîr nanwîrek kakînkewîn kaki.

30 Au, God kenipi han kîr toenuk te hîrak keke tî kewepi nîmîn ken kînaiwîri ken.

*Jisas kepîr herwe enuk kekre han ke mîtîk
(Mk 1:21-28)*

31 *Jisas kînaaiwîr wit Nasaret ken, hîrak kekiuwe ken kiun Kepeneam, wit hak ke provins Galili. Me wî Sabat hîrak katîp mît miyapîr hîm me God,

32 *Te hîr han kekrit han yaaik neriuwe hîm hîrak ketporem nentar hîrak ketpor kar ke Mîtîk Iuwe God keriuwetek kan ketpor hîm mîrak iuwe.

33 *Mîtîk hak kau wînak kerek mît nererik nemtau hîm me Moses mît nekinaam, herwe enuk ke Seten kekrerek. Te hîrak kînap katîp hîm iuwe kar ik:

* 4:22 Lu 3:23; Jo 6:42 * 4:23 Mt 4:13; Jo 2:12 * 4:24 Jo 4:44 * 4:25 1Kin 17:1, 7, 18:1; Je 5:17

* 4:26 1Kin 17:8-16 * 4:27 2Kin 5:1-14 * 4:31 Mt 4:13; Lu 4:23 * 4:32 Mt 7:28-29; Jo 7:46

* 4:33 Mt 8:29; Mk 5:7; Lu 8:28

34 * “Ti henmak te ti han herekyei enum Jisas ke Nasaret? Ti han awep eraiwaank mamit. Haiu mertei ti keimn. Ti Mitik Iuwe God kehimitenit enen akaap mit.”

35 Jisas kenerek katip, “Ti ekintip enke enopin ekeipniwek.” Herwe enuk kewir mitik kerekek kan kiwaai ti kekre nimin ne mit yapirwe. Hirak ketpiwek kar ik, te hirak herwe enuk kinaiwirrek, te hirak ap kewaankek au.

36 Mit yapirwe nirek hir han kekrit natipan nar ik: “Him im mekam? Hirak ketpor keriuwe him mirak hiram iuwe te herwe mekrerek hiram minapen mirir mekeipniwek.”

37 Te him me menmen Jisas kiriakem men mit nerer wit wit nrapit Kapaneam.

Jisas kikaap Pita maam pirak
(Mt 8:14-15; Mk 1:29-31)

38 Jisas kikaap mitik enuk tipir kekrekrek, hirak kekrit kinaaiwir winak kerek mit nau nererik nekine him me Moses mekrerem, hirak kinik ken winak ke Saimon. Saimon maam pirak (miye pe mite pirak) hire winap wisenum yink sisi te hir nen netpiwek netiwekhis kan kakirep.

39 Hirak ken kerp menep yeno mire kerek mite hire winap wawaaiyem em, hirak katip menmen enum, te hiram menke mekeipniwe. Wasenum hire kekrit te hire wewetir menmen wekepi.

Jisas kikaap mit miyapir yapirwe hir nire yaain
(Mt 8:16-17; Mk 1:32-34)

40 In ek wepni kewen ken te mit pike nepno ein ein nentar wi Sabat hiram epei au, te hir neimin nir yinan nnap neriuwe menmen enum enum hir netorhis neri nan, hirak Jisas kewis his mentar hir mit miyapir yapirwe kekepi hir nire yaain.

41 * Herwe enum hiram menke mekeipin mit han menepip mar ik: “Ti Nikan ke God kerekek.” Au, hirak keneri ketpor te hir ap pike nekrit natip nentar hir nertei hirak Mitik Kraiskerek God kehimitanek kaknen kakikaap mit.

Jisas ken kiriak menmen keit wit yapirwe
(Mk 1:35-39)

42 Maain teip hekrit, Jisas kinaaiwir wit ik ken wit weinik katip God menmen. Hirak ken wit weinik kitehi God menmen, mit ninetniwek ere hir nnapinek, hir newenek natip te hirak etkikeri enu enit.

43 * Au, hirak ketpor, “Hi are ano herer wit wit awepyapir him mei yaaim me mit enwis God naanmamror. God keriuweta te hi awepyapirem.”

44 * Te hirak ken kinaiwiri kewepyapir him me God kekrek winak kerek mit nau nererik nekine him me Moses nerer wit wit neit provins Judia.

5

Pita kises him Jisas ketpim te hirak keit saauk yapirwe
(Mt 4:18-22; Mk 1:16-20)

1 * Wi ham mit miyapir yapirwe nises Jisas neriuwetan nerp menep nanmtau him me God hirak kakiporem kerp wan ke Genesaret.

* 4:34 Jo 6:69 * 4:41 Mt 8:29; Mk 3:11-12 * 4:43 Lu 8:1 * 4:44 Mt 4:23 * 5:1 Mt 13:1-2; Mk 3:9-10, 4:1

² H̄irak wen katip h̄im, h̄irak k̄ir sip wiketerem m̄iwaai tenhaan. M̄it kerek new̄ir hepin nankin saauk, h̄ir n̄inaaiw̄ir sip nen nekemyet hepin m̄ir.

³ H̄irak ken kau kekre sip me Saimon. H̄irak ken̄ine Saimon kit̄iwekhi h̄irak kakriuwet sip mamno t̄ipar kike. Te h̄irak kau kekre sip wen ketpor menmen m̄irak.

⁴ *H̄irak katip epei au, h̄irak katip Saimon kar ik: “Ti ehu sip eno wan kerek kesikekre, ti etike m̄it nekepi yi eiw̄ir hepin em̄ikiuwe wan kerekek te yi eiȳit saauk.”

⁵ Saimon ketp̄iwek kar ik: “M̄it̄ik Iuwe, haiu mew̄ir hepin me w̄itaan ere wanewik te haiu ap mari saauk mei au. Ti hetpo te hi ew̄irem emno n̄im̄in ein.”

⁶ H̄irak ketpor, h̄ir new̄irem men n̄im̄in ein epei au, h̄ir nari saauk yap̄irwe ere hepin mamwep,

⁷ te h̄ir nen̄ine n̄ir yinan neit sip ham nan̄inen nankepi. H̄ir nan nekepi neriyaam newis̄im mekre sip ere mau h̄im te sip wik menep te mamnat̄in mam̄ikre wan.

⁸ Saimon Pita k̄ir menmen im epei au, h̄irak kewen nin̄ip kerp ninaan me Jisas ketp̄iwek kar ik: “Ti M̄it̄ik Iuwe enaiw̄ira. Hi m̄it̄ik enuk ap hises h̄im me God werek au.”

⁹ H̄irak ketike m̄it kerek netikerek h̄ir han kekrit nentar saauk yap̄irwe h̄ir net̄iwem.

¹⁰ *Saimon Pita ketike wariyak̄it t̄irak Jems ketike Jon n̄ikerek te m̄it̄ik Sebedi h̄irak̄it tetikerek han kekrit. Jisas katip Saimon, “Ti ap enaain au. In ere maain ti eri m̄it en̄inen enis̄isa.”

¹¹ *Jisas ketp̄iwek̄it epei au, h̄ir m̄it han nekepik̄it nari sip neiȳim nen tenhaan, h̄irak̄it t̄inaiw̄irem tisesik.

*Jisas k̄ikaap m̄it̄ik enuk lepro mewik
(Mt 8:1-4; Mk 1:40-45)*

¹² W̄i ham Jisas keit wit hak kerek m̄it̄ik enuk lepro mewik h̄irak keitai en. H̄irak k̄ir Jisas h̄irak kan kenke k̄iwaai t̄i kitehi Jisas kar ik: “Ti han kit ti erekyo te hi yaaik.”

¹³ Jisas kewis his menterik katip kar ik: “Hi hanhan ti are yaaik.” Wasenum lepro epei menke mekeip̄n̄iwek h̄irak k̄ire yaaik.

¹⁴ *Jisas ketp̄iwek h̄im manp kar ik: “Ti ap atip m̄it menmen im au em̄it. Ti eno eteik̄in pris ȳink kit, ti ewet̄iwek menmen h̄irak kakwet God em mam̄ir ke h̄im me Moses mekre t̄iwei metpim. Menmen im mamteik̄in m̄it ti yaaik.”

¹⁵ H̄irak katip m̄it h̄ir ap nanwepyp̄ir menmen h̄irak kerekoyorem, te menmen h̄irak k̄ir̄akem, m̄it nerer wit wit nemtewem te h̄ir yap̄irwe nan nan̄im̄tau h̄im m̄irak o h̄ir nan te h̄irak kak̄ikepi te h̄ir yaain manpenun enu.

¹⁶ *W̄i yap̄irwe h̄irak k̄ipnaaiw̄ir m̄it h̄irak ken wit wein̄im m̄it ap newi, h̄irak prea kitehi God menmen.

*Jisas k̄ikaap m̄it̄ik hak his h̄it enum
(Mt 9:1-8; Mk 2:1-12)*

¹⁷ W̄i ham, h̄irak kewepyp̄ir m̄it menmen, m̄it han ne Farisi kerek nin̄in nises h̄im me Moses, h̄ir netike m̄it han ne Skraip kerek newis menmen me h̄im me Moses mau t̄iwei natip m̄it em, h̄ir nau en. H̄ir n̄inaaiw̄ir

wit Jerusalem, han ninaaiwir wit yapirwe me provins Galili ketike provins Judia, hir nan nanmtau him mirak. Menmen iuwe me Mitik Iuwe God metikerek mekepik te hirak kakikaap mit nnap o his hit enum te hir nanre yaain.

18 Mit han nan ninan mitik hak his hit tupe mekiuwerem epei maa meit, hir ninanek kekre kinaan kiwaai yeno neiyik nan. Hir neiyik nanoke nein te hir nanino nimin nanwisik kiwaai hit me Jisas.

19 Hir ninatin au nentar mit yapirwe nerp neiyepet ya weipir ke winak te hir nniu winak siup nen niu ein, hir nenke toni kiwapin winak siup, hir nesiuwe mitik neriuwe waai kau yeno ken kiwaai ti kekreri nimin ke mit netike Jisas.

20 *Jisas hirak kertei hir han kitet hirak kakikaap mitik ik, hirak ketpiwek kar ik: "Hi esak menmen enum ti hirakem hiram mamno."

21 *Mit ne Skraip netike mit ne Farisi hir nitehiyan natipan nar ik: "Mitik ik hirak keimin te hirak katip enum, hirak kekrehir ke God? Keimin kakisak menmen enum haiu mit mirakem? Mit au, God kerekek."

22 Jisas kertei hir natipan menmen te hirak ketpor, "Yi yemak yi han kitet menmen mekre han ki mar em?"

23 Hi atip mitik kiwaai yeno kar ik: 'Hi esak menmen enum ti hirakem mamno,' te yi yepitari hi atip werek o au. Te hi etpiwek: "Ti hekrit etenen yeno eiyim eno," te yi eiyirtei hi atip werek te hirak kakikrit kakno. Au en, hirak wen kakwaai yeno.

24 *Hi hemipin ap hesak menmen enum mirak au, hi ap te akaap mitik ik kakre yaaik taau. Hi tewen atip mitik ik har ik: "Ti ekrit eno," te yi yayirtei hi Mitik ke wit ke Mitik Iuwe hi yaaik te hi herp ti, hi esak menmen enum mit mirakem mamno." Hirak ketpor epei au, hirak katip mitik enuk his hit tupe mekiuwerem epei maa meit, hirak ketpiwek kar ik: "Ti ekrit etenen yeno mit eiyim eno nit ein."

25 Hirak katip epei au, mitik enuk kekrit waswas te hir mit yapirwe niprek hirak keit yeno kerek nipaa kiwaaiyem, hirak keiyim ken mirak ein kwenipi niuk me God.

26 Hir mit miyapir yapirwe han kekrit newenipi niuk me God nenterik, hir natip nar ik: "Petepin haiu mir menmen nipaa mit ap nirem mar im au."

*Jisas kenine Livai hirak kakisesik
(Mt 9:9-13; Mk 2:13-17)*

27 Hirak kikaap mitik epei au, maain hirak ketpaan ken witeik ken kir mitik kerek keit pewek me takis me mit hirak kewet gavman em. Niuk me mitik ik hirak Livai. Hirak kau winak kerek kari pewek me mit keitaak. Jisas ketpiwek, "Ti ehisisa enen."

28 Mitik Livai kerek kari pewek me mit hirak kinaaiwir menmen mirak yapirwe kekrit kises Jisas.

29 Maain Livai kiam Jisas menmen iuwe keit winak kirak. Hirak kari mit han enun ne mit kerek nari pewek me mit newet gavman em, hir netike mit han hir nererik nau nekre winak kirak naam menmen netikeret.

30 *Mit ne Farisi netike mit Skraip kerek nertei him me Moses natip mit miyapir em, hir nises menmen me Farisi, hir nan natip nene mit disaipel kerek nises Jisas. Hir natip nar ik: "Yemak te yi yetike mit enun nari

* 5:20 Lu 7:48 * 5:21 Lu 7:49; Ais 43:25 * 5:24 Jo 5:8 * 5:30 Lu 15:1-2

pewek me mit, hir netike mit han nriak enum, yi yetikeri yaam menmen metike tpar? Menmen im au enum emit!”

³¹ Jisas kewenhi ketpor kar ik: “Neimn kerek yaain hir ap nari mitik dokta kakikepi au. Neimn kerek nnap hir keriyen nari mitik dokta kakikepi.

³² Hi ap han enine mit kerek han kitet hir nre yaain te hir enweikin sip enwet menmen enum au. Hi han enine mit kerek nertei hir enun nriak enum keriyen.”

Jisas katip mit him yaaim mamikrehir me him nipaa mit nisesim
(Mt 9:14-17; Mk 2:18-22)

³³ Hir wen nitiwekhi nar ik: “Mit disaipel ne mitik Jon ap naam menmen me w yapirwe te hir nitehi God menmen. Mit nises him me Farisi hir netikeri ap naam menmen au. Te mit nit hekrit hekrit hir naam menmen. Hir nenmak?”

³⁴ *Jisas kewenhi ketpor, “Mit nau netike mitik ketike mite epei neitan te hir ap naam menmen a? Taauye! Hir nanim ye!

³⁵ Te maain w mamnen mit han nantiwek his kaknaaiwir mit nrak yinan. Me w im mit nrak nneiniwek menmen ap te nanim au. Hir han teweninek.”

³⁶ Jisas ketpor him tok piska mar im. Hirak katip, “Mitik hak ap kakwep laplap mirak yaaim kekerwewim mamu enum tokim au. Keimn kakriak menmen im, hirak kakawaank mirak yaaim em. Te laplap yaaim kerek epei kewepim kekerwewim mau tokim em ap te mamiram au mentar ti ekemyet, hiram mamweikinhis mamre kike.

³⁷ Mitik keiyak ap te kakwen tpar wain wen petep mamikre yink me meme epei enum tokim au. Hirak kakriakem te maain tiwerpek me wain mamniu mamwep yink me meme enum tokim te hiram mamwen, tpar mamno ti.

³⁸ Au, wain tpar wen yaaim emwenem emikre yink me meme wen yaaim weiwei. Tokim au emit!

³⁹ Mitik keiyak kaam wain enum tokim hirak katip hiram yaaim. Hirak kinapen tpar wain wen petep. Hirak kaktip enum tokim em hiram minn.”

6

Mit ne Farisi nene Jisas nentar mit nrak ap nises menmen me w Sabat
(Mt 12:1-8; Mk 2:23-28)

¹ *Me w Sabat, Jisas ken keremir ni ham wit nikim mewim ketike mit nrak hiswiyen wik (12). Me w Sabat, mit nrak menmen au, hir nau weinim. Mit disaipel nrak neit nikim me wit (hiram mre rais), hir nehis newenem nekenimen naam.

² *Te mit han ne Farisi hir natip neneri nar ik: “Yenmak te yi yriak menmen kerek him me Moses meriuwessem te yi ap eirakem me w Sabat a?”

³ *Jisas keweni ketpor, “Yi epei yekine menmen nipaa maam nupu kaiu Devit ketike mit nrak hir nrakem me w kerek hir nnp maan. Te yi ap han kitetim yerteyem werek werek au a?

⁴ *Hirak ken kinik winak ke God kerek mit newenipi God neit nimin en. Mitik iuwe pris kewetiwekem kekin bret kerek newisim nehimtanem me God, hirak kaam kewet mit kerek netikerek kewtir meiyam hir naam. Him me Moses matip mit pris keriyen nanim bret im e. Mit han au. Mitik

hetpris kewis maam n̄pu kiau Devit k̄r̄iak menmen im ap kenerek au, te yi yenmak yena yat̄ip hi h̄r̄iak enum a?”

⁵ Hi M̄t̄ik ke wit ke M̄t̄ik Iuwe hi yaaik te hi at̄ip m̄t̄ menmen h̄r̄ en̄riakem me w̄i Sabat. Hi hin̄n menmen maamr̄ netpim te yi eiysesim me w̄i Sabat.

*Me w̄i Sabat Jisas k̄kaap m̄t̄ik his enuk h̄rak k̄re yaaik
(Mt 12:9-14; Mk 3:1-6)*

⁶ Me w̄i Sabat ham, Jisas ken kekere w̄inak kerek m̄t̄ nererik nekine h̄im me Moses, h̄rak kewepyap̄r̄ h̄im me God. M̄t̄ik hak kau en, h̄rak his yaaim m̄rak enum meweik̄n, hemik wein̄k.

⁷ *M̄t̄ han ne Skraip newepyap̄r̄ h̄im me Moses netike m̄t̄ han ne Farisi naan̄m̄pre Jisas te h̄r̄ nan̄rek kak̄riak menmen kak̄kaap m̄t̄ik ik his enum kak̄i w̄i Sabat kerek h̄r̄ neriuwes̄isem, te h̄r̄ nant̄ip nansiuwek h̄im nank̄ip kaki.

⁸ *H̄rak kertei han k̄r̄, h̄rak kat̄ip m̄t̄ik kerek his m̄rak meweik̄n ket̄p̄wek kar ik: “Enen eh̄r̄p in.” H̄rak kekrit kan kerp in.

⁹ Jisas ket̄por kitorhi, “H̄im me Moses mat̄ip haiu mam̄riak yaaim o enum mam̄i w̄i Sabat? Haiu mam̄riak m̄t̄ik k̄nap kaku o kaki me w̄i Sabat a?”

¹⁰ H̄rak naanmenteri m̄t̄ yap̄r̄we. H̄rak naanmenteri, h̄rak kat̄ip m̄t̄ik ik kar ik: “Ti esiuwe his mit.” H̄rak k̄r̄iakem te his m̄rak m̄re yaaim m̄p̄ram.

¹¹ Jisas kekepik, te m̄t̄ h̄r̄ neperper nine han enuk w̄isenum nat̄ipan nime n̄p̄inek menmen h̄r̄ nan̄riak Jisas em enum.

*Jisas kehim̄tan m̄t̄ aposel nar hiswiyen wik (12)
(Mt 10:1-4; Mk 3:13-19)*

¹² Me w̄i im, Jisas k̄niu ken m̄niu (o neiȳip) kitehi God menmen. W̄itaan ere wanewik h̄rak kit̄wekhi menmen.

¹³ *Wanewik, h̄rak ken ken̄ne m̄t̄ yap̄r̄we kerek nises h̄im m̄rak, h̄rak kehim̄tan m̄t̄ hiswiyen wik (12) h̄rak kewepor niuk m̄r̄ kenewor kare “Aposel” n̄rak, maain h̄r̄ en̄riak menmen m̄rak.

¹⁴ H̄rak kehim̄tan Saimon kerek h̄rak kewis niuk m̄rak ham Pita. H̄rak ketike n̄kik k̄rak Endru. H̄rak kehim̄tan Jems, Jon, Filip, Batolomyu,

¹⁵ Matyu, Tomas, Jems h̄rak n̄kan ke m̄t̄ik Alfias, Saimon kerek niuk m̄rak ham Selot, h̄r̄ netike

¹⁶ Judas, n̄kan ke m̄t̄ik hak Jems, h̄rak ketike Judas Iskeriot kerek maain kakwepyap̄r̄ Jisas te m̄t̄ enun nepan n̄rak neiȳik nen nak̄ip.

*Jisas kewepyap̄r̄ h̄im me God h̄rak k̄kaap m̄t̄ n̄nap
(Mt 4:23-25)*

¹⁷ Epei au, Jisas ketike m̄t̄ n̄rak nekuiwe m̄niu (o neiȳip), h̄r̄ nen wit k̄p̄rak netike m̄t̄ yap̄r̄we nises h̄im m̄rak. H̄r̄ netike m̄t̄ yap̄r̄we nerer wit wit me provins Judia netike m̄t̄ ne Jerusalem netike m̄t̄ ne wan menep wit iuwe Taia ketike Saidon,

¹⁸ h̄r̄ nan nan̄mtau h̄im me Jisas, h̄r̄ nan te h̄rak kak̄ikepi. M̄t̄ han kerek h̄ram herwe mekreri h̄r̄ nan, te Jisas h̄rak kekepi kep̄rem.

¹⁹ M̄t̄ yap̄r̄we hanhan nanwis his mamwik nan̄ntar menmen m̄rak iuwe meit n̄im̄n mamno mamkaap m̄t̄ te h̄r̄ nan̄re yaaian.

*Jisas kat̄ip h̄im me m̄t̄ h̄r̄ han yaaik, h̄im me m̄t̄ h̄r̄ han enuk
(Mt 5:1-12)*

20 Jisas kerenaan k̄r m̄t n̄rak nisesik h̄rak ketpor kar ik:

“Yi m̄t enun menmen auri. Yi han yaaik eiyu eiȳntar God naanmamri.

21 * “Yi m̄t miyap̄r kerek hanhan eiyises h̄m me God Iuwe, yi han yaaik eiyu eiȳntar maain yi eiyisesik werek eiyu werek eiȳr ke m̄t kerek h̄r n̄npi maan h̄r naam menmen ere tu iuwe.

22 * “Yi han yaaik eiyu te h̄r m̄t han enuk neriueri h̄r nan̄mtaant̄wo h̄r neweik̄n sip newetiyem h̄r netpi nisesi nentar yi yis̄sa hi M̄tik ke wit ke M̄tik Iuwe.

23 N̄paa enum eik maamrer n̄r n̄riak m̄t profet enum te God kakwet̄r menmen yaaim iuwe kak̄t wit k̄rak. Maain m̄t nanrekyi enum nan̄r ke n̄paa maamrer n̄r n̄riak profet em. Maain w̄ menmen enum im mamnen, yi einak̄n tokim han yaaik eiyu eiȳntar maain God kakweti menmen yaaim m̄rak kak̄t wit k̄rak.

24 * “Yi m̄t in ek yi yetenen menmen yap̄rwe te maain yi han enuk eiyu eiȳntar yi ap yaȳt menmen yaaim meit wit ke God au.

25 “Yi m̄t in ek yi tu iuwe han enuk eiyu eiȳntar maain yi n̄npi mamiwei. Yi m̄t in ek yenwes̄s, maain yi han enuk eiyu eiȳntar maain yi yaik̄t.

26 “Newaai meruri m̄t netpi yi yaain yi naanmamre h̄ras eiȳntar menmen im ap meteik̄n yi yat̄p yaaim au. N̄paa maamrer ne m̄t in enun h̄r nat̄p m̄t profet enun nemip̄n h̄r yaain. Te h̄r yaain au. H̄r enun ye!

Yi hanhan m̄t enun nepan

(Mt 5:38-48)

27 * “Yi m̄t kerek yemtau h̄m mai hi hetpi har ik: ‘Yi hanhan m̄t nepan, yi yair̄ak yaaim me m̄t h̄r han enuk neriuiw.

28 * M̄t kerek newen henye netpi enum te yi yetpor h̄m yaaim. H̄r m̄t kerek nerekyi enum, yi eiȳtehi God ekrek̄yor yaaim.

29 M̄tik kerek kakitep kaknem̄t̄nut n̄k̄ip, ti ewis̄k p̄ke ekitep ekno n̄k̄ip p̄nam. M̄tik hak kaknen kakri saket kit, ti ap etenen siot au. Ti ewis̄k h̄rak ekt̄wek ekt̄kerek.

30 Neim̄n nitihi menmen yi eiwet̄rem, te yi ap p̄ke yetpor h̄r enwetiyeu au em̄t!

31 * Yi eiȳn̄n eir̄ak m̄t menmen yi hanhan maain te m̄t nanrekyiyem.

32 “Yi hanhan m̄t keriyen kerek h̄r hanhani, yi han kitet God kakt̄p yi yaain? Taau. H̄ram menmen wein̄m. M̄t enun nises God au, h̄r n̄riak menmen mar im.

33 Yi eir̄ak yaaim m̄t keriyen kerek nerekyi yaaim, yi han kitet menmen im h̄ram iuwe te God kakt̄p yi yaain? Taau. H̄ram menmen wein̄m. M̄t enun nises God au h̄r n̄riak menmen mar im.

34 Yi eiwet̄ m̄t menmen kerek yi han kitet maain h̄r p̄ke enwetiyeu, yi han kitet menmen im h̄ram iuwe te God kakt̄p yi yaain a? Taau! H̄ram menmen wein̄m. M̄t enun newet m̄t han menmen te h̄r p̄ke nant̄wem.

35 * Yi hanhan m̄t nepan eirekyor yaaim, eiwet̄r menmen te ti ap han kitet p̄ke eiȳt menmen au em̄t! Yi eir̄ak menmen im te God kakweti menmen yaaim. Yi yeteik̄n m̄t yi yaire n̄kerek ne God yentar God k̄riak yaaim k̄kaap m̄t enun nises han k̄r hanhan h̄ras, h̄r netike m̄t yaain.

36 Yi eikaap m̄t eirekyor yaaim eire Haai ki God k̄riakem.

* 6:21 Rev 7:16-17; Sam 126:5-6; Ais 61:3 * 6:22 Jo 15:19, 16:2; 1Pi 4:14 * 6:24 Je 5:1 * 6:27 Pro 25:21; Ro 12:20 * 6:28 Ro 12:14 * 6:31 Mt 7:12 * 6:35 Lev 25:35-36

*Yi ap skelim mıt han eitıp yi yaain te hır mıt enun au emıt
(Mt 7:1-5)*

37*“Yi ap skelim mıt me menmen hır nıriakem te God ap skelim yi mıt me menmen yi yiriakem taau. Menmen enum mıt nerekiyiem, yi eitıp hıram menmen weinım. Te God han yaaik keriuwi kakısak menmen enum mi mamno.

38*“Yi eiwet mıt menmen te God kakweti menmen ere mau hım te mamıhınhın. Mamırkeim yi eiwet mıt menmen, hıram mamır ke God maain kakwetiye.”

39*Jisas ketpor hım tok piksa im e. Hırak katıp, “Mıtık nanamır toto ap te kakteikın mıtık hak kerek nanamır toto tatriyakıt tatitet yayiwe. Hırak kakrıak menmen mar im te hırakıt tatınkewın tatıkre wi.

40*“Nıkan sumatin kau skul ap kakırtei menmen kakının mıtık tisa kırak. Te maain hırak kakırtei menmen epei werek te hırak kakre tisa kırak kerek ek.

41-42 Ti henmak te ti hıpir menmen mıre yenkis yehes mekre nanamır ke kit yinak te ti ap hertei nu mıre heneik mau mekre nanamır kit a? Ti ehinın eweikın sip ewet menmen enum te maain ti yaaik te ti atıp kit yinak menmen enum hırak kırıkakem.

*Nu enum ap mine nıkim yaaim au
(Mt 7:17-20, 12:33-35)*

43“Nu yaaim ap mine nıkim enum au, nu enum ap te mine nıkim yaaim au.

44 Mıt nır nıkim me nu ham, hır nertei hıram tuwaan o hınaan. Mıt ap nenep tapır mau nu miyak herpe au. Hır ap newen hınaan nıkim mari mau sırpıt au.

45 Mıt hır nar nu im. Mıtık yaaik kırıkak menmen yaaim kentar menmen yaaim mau han kırak. Hım me mıt mewepyapır menmen mekre han kır.

*Hım me mıt nime wınak
(Mt 7:24-27)*

46*“Yi yenmak yi yatıp hi Mıtık Iuwe te yi ap yises hım mai au a?

47-48 Mıtık kerek kaknen kakımtau hım mai kakisesim, hırak kakre mıtık kime wınak. Mıtık ik kekin hei kime wınak kentar nan keit mınıu (o neiyıp). Maain mani kakniu kaknep wınak te ap keket wınak au kentar mıtık kimaak yaaik kime wınak kentar nan keit mınıu (o neiyıp).

49 Mıtık kerek kaknen kakımtau hım mai kakisesim au, hırak kakre mıtık kime wınak kekin hei kau tenhaan menep mani. Hırak kimaak kau tenhaan, maain mani kakniu kaknep wınak kakwenek, hırak keiyık kakno kakıwaankek.”

7

*Jisas kıkıkaap mıtık hırak kırıkak menmen me mıtık iuwe ke ami
(Mt 8:5-13)*

1 Jisas katıp menmen im epei au, hırak ken wit Kapaneam.

2 Hırak ken wit Kapaneam, mıtık iuwe ke ami ke wit Rom kepu Kapaneam, hırak han tewenın mıtık kerek kırıkak menmen mırak, hırak kınap menep te kaki.

3 Me wı im hırak kemtau Jisas kıkıkaap mıt, hırak keriuwet mıt iuwe ne Juda nau wit eik te hır nanıtıwekhi kaknen kakıkaap mıtık ik.

* 6:37 Mt 6:14 * 6:38 Mk 4:24 * 6:39 Mt 15:14 * 6:40 Mt 10:24-25 * 6:46 Mal 1:6; Mt 7:21

⁴ Hír nan nír Jisas nitíwekhi hí m iuwe netpíwek, “Mítík ik hí rak yaaik te ti enen ekepik.

⁵ Hírak han tewenín haiu mít ne Isrel hí rak kime wínak kaiu kerek haiu mau mererik mekine hí m me Moses.”

⁶ Hír natíp epei au, Jisas ketikeri nen. Hír menep te hí r nípíun wínak kí rak eik, mítík iuwe ke ami keriuwet nírak yinan newenyipírí netpíwek, “Mítík Iuwe ti ap enen au emít! Hi ap yaaik te ti enen eník wínak kai au. Ti Mítík Iuwe hí au weiník.

⁷ Hi han kitet hí ap yaaik te hí enen erit au. Hi hertei ti atíp hí m keremem te mítík kai pí ke kaku werek kentar

⁸ hí har ke ti. Hi ehises hí m me mít nau ne ami ninína. Hi hinín naanmípre mít ne ami han. Hi atíp mítík ik, ‘Ti eno,’ te hí rak kakno. Hi atíp mítík eik, ‘Ti enen,’ te hí rak kaknen. Hi hatíp mítík kerek kí riak menmen mai, ‘Ti eríak menmen im,’ te hí rak kakríakem. Ti atíp enen menmen enum mekre yínk ke mítík kai te hí ram emínke emír emkepíwek.”

⁹ Jisas kemtewek katíp karik, hí rak han kekrit han yaaik, hí rak keweikín katíp kar ik: “Hi etpi hí ap hertei mítík kí utíp ke mít ne weiwík me Isrel hí rak han kitet hí m me God kar ke mítík ik kisesim au.”

¹⁰ Jisas katíp epei au, hí rak keriuwet mít kerek mítík iuwe ke ami keriuweti nan nírek, te hí r pí ke nen wínak kí rak, hí r nír mítík kí riak menmen mí rak hí rak pí ke kí re yaaik.

Jisas kí kiak mítík pí piak kaa keit wit Nen

¹¹ Maain wí ham Jisas ken wit ní uk mí rak Nen. Mít nírak nises hí m mí rak netike mít han yapírwe nen netikerek.

¹² Hírak ken kiun ya weipír ke ní wa ke wit eik epei au, hí rak kí r mít nínan herwe kentar kí naan nanwísík kakík re hei. Herwe kaa, hí rak ní kan ke mí te kerek ní paa mítík kí re kaa. Mít yapírwe ne wit ní kítek nen.

¹³ *Mítík Iuwe Jisas kí r miye pí rak wíkítek, hí rak han tewenínep ketpíwe kar ik: “Ti ap ekítek au emít! Ekintíp!”

¹⁴ *Hírak kan kewis his mentar yeno te hí r mít nínanek neiyík nerp neit. Te hí rak katíp mítík pí piak kar ik: “Hi hetput ti ekrit.”

¹⁵ *Hírak katíp epei au, herwe kerek kaa hí rak kekrit kau, hí rak katíp. Te Jisas keriuwetek pí ke ketike miye pí rak nen.

¹⁶ *Hír nepírpir newení pi ní uk me God natíp nar ik: “Mítík profet iuwe epei kan kau ní mín ke haiu mít. God epei kan kakíkaap haiu mít miyapír nírak.”

¹⁷ Mít newepyapír menmen Jisas kí riakem men merer wit wit me provins Judia ketike wit menep.

Jon keriuwet mítíkít disaipel wiketeret ten tí r Jisas

(Mt 11:2-19)

¹⁸ Mít disaipel ne Jon netpíwek menmen yapírwe Jisas kí riakem. Te hí rak kari mítíkít wik tí rak,

¹⁹ *keriuwetet ten Mítík Iuwe Jisas te titíwekhi, “Ti Mítík Iuwe kerek God katíp kaknen ek o haiu mamímerír mítík keiyak?”

²⁰ Mítíkít te Jon epei ten tí r Jisas hí rakít titíwekhi tarik: “Jon kerek kí kí r mít keriuwetawír te hawír wituthí, ‘Ti Mítík Iuwe Kraís kerek God keriuweti o haiu mamímerír keiyak maain kaknen?’ ”

21 Me wi im Jisas kikaap mit hir ninaap hir nire yaain. Hirak kikaap mit han kepir herwe mekre han kir hir nire yaain. Hirak kikaap mit nanamir toto te hir nir ein ein.

22 *Hirak kewen Jon mitikit tirak ketpiwekit, “Yi pike eino eitip Jon menmen yi yirem, menmen yi yemtewem. Mit nanamir toto hi ekepi te hir nir ein ein. Mit kerek perku enum hir neke ti nen werek werek. Mit lepro mawi, yank kir kire yaaik. Mit nikip toto enum hir nemtau. Mit epei naa hi hikian nekrit nepu. Hi atip mit enun menmen au, hi eweporyapir him yaaim me God.

23 Mit kerek hir han yaaik neriuwe menmen hi hiriakem han kiteta, hi Mitik God keriuweta hikaap mit, hir han yaaik enu.”

24 Hirak ketpiwekitem, mitikit Jon keriuwetet epei ten, Jisas katip mit yapirwe in me Jon. Hirak ketpor kar ik: “Yi yen yayir mekam yayit wit weinim a? Yi yir menmen weinim mire niyen (o keneiken) nime metiwem,

25 o au en, yi yen yayir mekam a? Mitik keriuwet klos yaaim? Au, mit narik hir nau werek werek hir nepu wnak ke mit iuwe gavman keriyen.

26 *Im au, te yi yen yayir mekam a? Mitik profet? Yi epei yir mitik profet, te hi etpi werek. Hirak Jon kinin mit profet.

27 *Jon hirak mitik kerek him me God mau tiwei matip mar im: ‘Eiyimtwem! Hi ariuwet mitik kai kaktip him kakininit kakno kaktip mit, ti Mitik hi God hehimitenut ti enen, te hir enweikin sip enwet menmen enum nanmeriyut.’

28 Hi hetpi me wi Jon kiriak menmen, hirak mitik iuwe epei kinin mit yapirwe kerek miyapir nipa ninen. Te in ek hir mit kerek niuk mir kike hir nises God hirak naanmipror, maain hir nanu nantike God nanin en hir naninin Jon kerek wi hirak kau ti ik e.”

29 *Hir mit weinin netike mit kerek hir nari pewek me takis newet mit iuwe ne gavman em, hir yapirwe nemtau him Jisas ketpim me Jon, hir natip, “Him me God hiram yaaim.” (Hir keriyen nises him me God kehimitanorem, hir newis Jon kikir neriuwe tipar.

30 *Hir mit ne Farisi kerek naanmipre him me Moses netike mit ne Skraip kerek newepyapir him me Moses, hir au. Hir neweikin sip newet menmen God hanhan hir nanisesim mamkepi te hir ap newis Jon kikir neriuwe tipar au.)

31 Jisas wen ketpor kar ik: “Hi atip mekam te hi eteikni mit nau ti ik ek hir neweikin sip newet God hir nire mekam? Hi hetpi.

32 Hir nire nikerek netike miye haai nen maket nesiuwe menmen mir, nikerek han nenine nikerek han netpor,

‘Haiu miriam tukin mine henye te yi yiprire au. Haiu memipin menep tukin han tewenin herwe kaa, te yi yikitek au. (Haiu miriak menmen ham ham te yi ap han yaaik yeriuwerem au.) Yi mit han yi yire nikerek in.’

33 Hirak Jon kerek kikir mit neriuwe tipar kan nnpri maak kepu, hirak ap kaam wain tipar si enum, te yi yatip herwe kekrerek.

34 *Hi Mitik ke wit ke Mitik Iuwe epei han haam menmen metike wain tipar si enum te yi yatip, ‘Eiyirek! Hirak kaam menmen yapirwe kaam tipar yapirwe. Hirak ketike mit nari pewek me takis netike mit niriak enum, hirak ketikeri nariyan niriak menmen.’

* 7:22 Ais 35:5-6, 61:1; Lu 4:18 * 7:26 Lu 1:76 * 7:27 Mal 3:1 * 7:29 Lu 3:12 * 7:30 Mt 21:32 * 7:34 Lu 15:2

35 Menmen God k^{ir}akem m^{it} kerek nisesim nertei h^{ir}am yaa^{im}.”

Jisas keit wⁱⁿak ke Saimon ke Farisi

36 * M^{it}ik kiut^{ip} ke m^{it} Farisi kitehi Jisas kaktikerek tat^{im} menmen tat^{im} wⁱⁿak k^{ir}ak, te h^{ir}ak ketikerek ten taam menmen teit wⁱⁿak k^{ir}ak eik.

37 * M^{ite} hap weit wit ik ek, h^{ire} enu w^{ir}ak enum. H^{ire} wertei Jisas kaam menmen keit wⁱⁿak ke m^{it}ik ke Farisi, te h^{ire} weit mⁱⁿ t^{ip}ar mⁱⁿin yaa^{im} mekrerem weiy^{im} wan.

38 H^{ire} wen werp sip ke Jisas menep h^{it} m^{ir}ak, witeh^{ir} w^{ik}it wan ketnen kentar h^{it} m^{ir}ak te h^{ire} weit paan k^{ire} nokik weiy^{ik} wesiunen h^{it} m^{ir}ak. H^{ire} weiyew^wek h^{it} te h^{ire} wewen t^{ip}ar sanda kerek yaa^{im} mⁱⁿin em menterim.

39 M^{it}ik hak ke Farisi ik ek n^{ip}aa ken^{ine} Jisas ken kaam menmen ketikerek h^{ir}ak k^{ir} menmen im, h^{ir}ak kat^{ip} kek^{re} han k^{ir}ak, “M^{it}ik ik h^{ir}ak k^{ire} profet, te h^{ir}ak epei kertei m^{ite} ip ep h^{ire} peimⁱⁿ h^{ire} w^{ire} mekap te h^{ire} wetenenik, h^{ire} w^{ire} m^{ite} enu w^{ir}ak menmen enum.”

40 Jisas kertei han k^{ir}ak te h^{ir}ak ketp^wek kar ik: “Saimon, hi amⁱ hetput menmen.” Saimon kewenhi kar ik: “M^{it}ik Iuwe, ti etpo.”

41 Jisas kat^{ip}, “N^{ip}aa m^{it}ik^{it} wik tari pewek me m^{it}ik h^{ir}ak kewet^wek^{item}, te p^{ike} tatwet^wek^{item} kiut^{ip} h^{ir}ak kari 500 kina. Hak au 50 kina kerem em.

42 Maain h^{ir}ak^{it} ap tetenen pewek te h^{ir}ak^{it} p^{ike} tatwet^wek^{em}, h^{ir}ak kat^{ip} h^{ir}am menmen wein^{im}. Te ti han kitet keimⁱⁿ ke m^{it}ik^{it} wik h^{ir}ak han tewen^{ine}k wisenuk a?”

43 Saimon kat^{ip}, “M^{it}ik n^{ip}aa kari pewek iuwe, h^{ir}ak han tewen^{ine}k wisenuk.” Jisas ketp^wek, “Ti at^{ip} werek.”

44 * Jisas kⁱwaai naan k^{ir} m^{ite} ip e, h^{ir}ak kat^{ip} Saimon, “Ti epei h^{ir} m^{ite} ip a? Ti hen^{inau} te hi han wⁱⁿak kit. Ti ap eweto t^{ip}ar te hi ekemyet h^{it} mai ehises menmen me maam^rer naiu au. Te h^{ire} wekemyet h^{it} mai weriuwe wan ke nanam^r k^{ire}, h^{ire} wesiunenim weriuwe paan k^{ire}.”

45 N^{ip}aa hi han wⁱⁿak kit ti ap heiyewowa au, te h^{ire} weiyewo h^{it} mai kerek n^{ip}aa hi hⁱwaai yeno ere in.

46 * Ti ap hewis t^{ip}ar mⁱⁿin yaa^{im} kike mau paan kai au. Te h^{ire} wewen t^{ip}ar mⁱⁿin yaa^{im} wisenum mau h^{it} mai.

47 Hi hetput, h^{ire} han tewen^{ina}. Menmen im meteikⁱⁿ m^{it} h^{ire} han yaaik wentar hi epei hesak menmen enum m^{ire} yap^rwe, h^{ir}am epei men. M^{it}ik kerek ap kertei werek God kesak menmen m^{ir}ak h^{ir}am iuwe, maain h^{ir}ak han tewenⁱⁿ God kike.”

48 * Jisas kat^{ip} m^{ite} ip kar ik: “Menmen enum mit, ti n^{ip}aa h^{ir}akem, hi epei esakem.”

49 M^{it} han nau yeno eim naam menmen netikerek h^{ir} han kitetim mekre han k^{ir}, “H^{ir}ak han kitet h^{ir}ak keimⁱⁿ te h^{ir}ak kesak menmen enum m^{it} n^{ir}akem a? H^{ir}ak God a?”

50 * Au, Jisas wen ketp^wek kar ik: “God kekepit kentar ti han kiteta. Ti han yaaik eno.”

8

Miyap^r han nises h^{im} me Jisas

* 7:36 Lu 11:37 * 7:37 Mt 26:7; Mk 14:3; Jo 12:3 * 7:44 Jen 18:4 * 7:46 Sam 23:5 * 7:48 Lu 5:20-21 * 7:50 Lu 8:48, 17:19, 18:42

1 *Maain wi ham Jisas ken wit iuwe, wit kike kewepyapir him yaaim me God naamamre mit. Mit narak nar hiswiyen wik (12) netikerek nen.

2 *Miyapir han kerek nipaa Jisas kekepi n- nap o kepir herwe mewi menpin, niuk mir im: Maria kerek niuk ham Magdala kerek nipaa Jisas kepir herwe hispinak wik (7).

3 Hire wetike Joana kerek mite pe mitik Susa, mitik iuwe naanmpre menmen meit winak ke mitik iuwe gavman King Herot. Hire wetike Susana, miyapir han yapirwe naanmpre Jisas ketike mit narak nisesik hir naanmprewek neriuwe menmen mir.

Jisas katip him tok piska ke mitik kamir menmen

(Mt 13:1-9; Mk 4:1-9)

4 Mit nerer wit wit nan nir Jisas. Jisas kir mit yapirwe nererik nerp menep, hirak ketpor him tok piska mar im:

5 "Mitik hak ken kewir rais yehes meit ni m- rak. Hirak wen kewirem, ham menke m- waai yayiwe, mit nan nentiraam, hore menuuwe man maam.

6 Yehes ham menke m- waai ti kike kentar nan. Hiram mowo te hiram maa mentar tipar au.

7 Yehes ham menke m- waai ti waai enum tiktik enum mewiyen. Yehes metike waai enum mowo mipiram te waai enum miwapin- em te hiram ap mari au.

8 Yehes ham menke mekre ti yaaik nipaa mitik kewenek hiram mowo yapirwe mine nikim mar 100." Hirak Jisas wen katip k- nap him iuwe, "Keim- in ekimtau him mai nikip emnep hirak han ekitet menmen hi epei hetpim."

Jisas kewepyapir kenmak te hirak katip mit him tok piska

(Mt 13:10-17; Mk 4:10-12)

9 Hirak katip epei au, mit narak kerek nises him m- rak nitiwekhi nar ik: "Ti ewepyapir him nipaa ti hetpim."

10 *Jisas ketpor kar ik: "God kewisi yi yertei han kirak te hirak naanmamre mit. Te mit han en hi hetpor heriuwe tok piska te hir nir menmen hir nepitariyem, hir nemtau him te hir ap nisesim werek au.

Jisas kewepyapir menmen me tok piska

(Mt 13:18-23; Mk 4:13-20)

11 * "Him me tok piksa hiram im: Rais yehes hiram him me God keremem.

12 Yehes m- waai yayiwe hiram mire mit nemtau him me God te Seten kan kari him yaaim mau han kir mamno te hir ap nises him m- rak, te hirak God ap kakikepi kaktorhis au.

13 Yehes m- waai ti kike kentar nan hiram mire mit nemtau him me God hir han yaaik hir nire nekenik kike mau pin. Hir han kitet him me God kike keremem, te him mamno han kir au mire yehes nekenik kike mau pin. Maain wepni kakmip hiram mamweiwei. Maain Seten kaknen kakri han kir te hir nanweikin sip nanwet him me God. Him m- rak mekre han kir mami.

14 Yehes menke m- waai ti enuk kerek waai tiktik mewiyen, hiram mire mit nemtau him me God te hir hemkre menepam neriuwe pewek o menmen mir, hir hanhan nises menmen han kir katip hiram yaaim, te hiram meiyepet han kir te hir ap nises God werek werek au.

15 Yehes menke m̄waai t̄ yaaim ham m̄re m̄t nemtau h̄m yaaim me God. H̄r nemi mekre han k̄r yaaik, h̄r nisesim ere h̄r nises God werek werek n̄r̄iak menmen yaaim m̄re rais mari yap̄rwe.

M̄t h̄r ap n̄saw̄n si k̄n̄ik sar au
(Mk 4:21-25)

16 *¹⁶ M̄t̄ik ap keksiu si k̄saw̄nek kekre sar o kewis̄k k̄n̄ik yeno au. H̄rak kewis̄k kau yaain te m̄t nan̄nen n̄m̄n in nan̄rek.

17 *¹⁷ Menmen yap̄rwe m̄saw̄n meit te maain h̄ram mamu yaain m̄t nan̄rem. Menmen yap̄rwe m̄saw̄n meit te maain God kakwep̄yap̄rem kakteik̄n m̄t em.

18 *¹⁸ Menmen yi yemtewem yi naanempre h̄ras te yi yemtewem werek, yi han ketetim werek werek. Keim̄n ketenen h̄m yaaim kisesim, maain God kakwet̄iw̄ek h̄m ham yaaim. Keim̄n han kitet kerek h̄rak ketenen h̄m ham h̄rak kisesim, menmen h̄rak han kitet h̄rak kerteiyem, God kakriyaam mamno mamkeip̄n̄iw̄ek mam̄waank mam̄t.

Jisas miye p̄rak wetike kikrek n̄rak nan̄nen nan̄rek
(Mt 12:46-50; Mk 3:31-35)

19 Miye pe Jisas wetike kikrek n̄rak nan̄nen nan̄rek te h̄r ap nanwep̄ m̄t yap̄rwe nan̄rek.

20 M̄t han netp̄iw̄ek, “Miye pit wetike kikrek nit nerp̄ wit eik nan̄rit.”

21 Te Jisas kewenhi ketpor, “O, hi hemtau. Te hi hetpi, m̄t kerek nemtau h̄m me God nisesim, h̄r n̄re miye wetike kikrek nai.”

Jisas kat̄ip kewen yuwerep̄ p̄ike mat̄n meit
(Mt 8:23-27; Mk 4:35-41)

22 W̄i ham Jisas ketike m̄t nises h̄m m̄rak h̄r nen nau nekre sip. Te h̄rak ketpor, “Haiu mamno wan p̄nak ein.” H̄rak ketpor, te h̄r nepno.

23 H̄r nepno, Jisas k̄waai k̄nat̄n keit, yuwerep̄ k̄niu kekiuwe m̄niu (o neiȳp) kan. Yuwerep̄ kekiuwe m̄niu (o neiȳp) kan te wan t̄par keh̄n kekre sip, sip menep̄ mam̄wer mam̄riuw̄eri nan̄kre wan te h̄r nani.

24 M̄t n̄rak nen nekot̄itek netp̄iw̄ek nar ek: “M̄t̄ik luwe, M̄t̄ik luwe, haiu menep̄ te mami.” Jisas kekrit kat̄ip kewen yuwerep̄ ketike wan, h̄ram mew̄re meit.

25 Te h̄rak ketpor, “Yenmak yi ȳnaain te yi ap han kiteta werek werek au a?” Te h̄r han kekrit h̄r n̄naain nat̄ipan nar ik: “M̄t̄ik ik h̄rak iuwe, menmen iuwe mew̄ik te h̄rak kat̄ip yuwerep̄ wan h̄ram mew̄re m̄waai meit.”

Jisas k̄kaap m̄t̄ik herwe enum mekrerek
(Mt 8:28-34; Mk 5:1-20)

26 Sip merekir wan ere m̄piun t̄ ke wit Gegesa. Gegesa k̄waai wan keit p̄nak ein te Galili k̄waai keit p̄nak in.

27 Jisas kenke ken kiun تنهاان eik, m̄t̄ik ke wit iuwe kewenyip̄rek. M̄t̄ik ik herwe mekrerek me w̄i yap̄rwe h̄rak ap kam̄r laplap au. H̄rak kau w̄nak au, h̄rak kepu han k̄n̄ik m̄niu (o neiȳp) han kerek m̄t newis herwe maa mekrerem.

28-29 W̄i yap̄rwe herwe merekȳiw̄ek han ken sip, m̄t naanm̄p̄rew̄ek h̄r newenkekik neriuwe sen ain mau his h̄t m̄rak te h̄rak keremir te herwe meriyaak meiȳk men wit wein̄m m̄t ap newi. Jisas kat̄ip herwe enum h̄m manp̄ te h̄rak kep̄rem mamno. Jisas wen ketp̄iw̄ek h̄rak kenep̄p̄

* 8:16 Mt 5:15; Lu 11:33 * 8:17 Mt 10:26; Lu 12:2 * 8:18 Mt 25:29; Lu 19:26

kenkewin kiwaai ninaan mirak hirak katip him iuwe mar im: "Jisas ti Nikan ke God Wisenuk. Ti henmak herekyo menmen im? Hi hituthi ti ap herekyo menmen im au emit!"

³⁰ Jisas kitehi herwe kar ik: "Ti ekine niuk mit." Hiram matip mar im: "Niuk maiu mit yapirwe mentar haiu yapirwe mekrerek."

³¹ Herwe mitiwekhi te hirak ap kakriuwetem mamno hei enuk.

³² Sak yapirwe merp miniu (o neiyip) menep maam menmen te herwe nitiwekhi hirak ekwisim mamno mamikre sak im. Jisas kewenhi herwe hiram mamno.

³³ Jisas kewenhi herwe te hiram metpaan mekeipin mitik, hiram men mekre sak. Te sak mesiuken mekiuwe tnpa (o neiyi) me miniu (o neiyip) men mamn wan te tipar mekiuwe him yipir, hiram maa meit.

³⁴ Hir mit naanmipre sak nir menmen im, hir nirir nen natip mit ne wit iuwe, mit ne wit kike netporem.

³⁵ Hir netporem, hir mit ne wit nesiukin nen nanir menmen hir nepai netporem me sak. Te hir nan nir Jisas ketike mitik kerek Jisas kepir herwe mekeipniwek hirak kau menep hit me Jisas. Hirak han yaaik epei kamir laplap te hir ninaain.

³⁶ Mit kerek epei nir Jisas kekepik hir natip mit ne wit karkeik Jisas kikaap mitik nipa herwe mekrerek.

³⁷ Te mit nerer wit wit me Gegesa hir nan nitehi Jisas kaknawiri kakantar hir nineinik wisenum, te Jisas ken kau sip kakno pinak ein.

³⁸ Hirak kau sip kakno, mitik kerek Jisas kepir herwe menke menpin mekeipniwek kitehi Jisas him iuwe kaktikerek tatno, te Jisas keriuwetek ketpiwek,

³⁹ "Ti pike eno nit en ewepyapir atip mit menmen yaaim iuwe God kerekutem." Hirak ketpiwek, te hirak pike ken nirak en kewepyapir katip mit yapirwe neit nirak en menmen Jisas kerekpiwekem.

*Jisas kikaap Jaires niki pirak wetike mite kerek wetenen klos mirak
(Mt 9:18-26; Mk 5:21-43)*

⁴⁰ Jisas pike ken kerekir wan ken pinak ein, te mit yapirwe hir han yaaik neriuwerek nentar hir nemeriywek pike kerekir wan kaknen en.

⁴¹ Hirak kiun ein, mitik niuk mirak Jaires ken menep. Hirak mitik iuwe ke winak kerek mit nau nererik nekine him me Moses ein. Hirak kan kenke kiwaai hit me Jisas kitiwekhi him iuwe kar ik: "Ti enen winak kai."

⁴² Hirak kitiwekhi kentar hirak kine niki piutipen, hire tito hiswiyen wik (12). Hire winap menep te wawi. Jisas kepno ketikerek, mit yapirwe nisesik neweikniwek.

⁴³ Mite hap kerek winen hemkre tito hiswiyen wik (12) hire wisesik. Hire wewir pewek mire epei mesi, te mit nekepye werek werek au.

⁴⁴ Hirak kepno, hire wisesik weke sip kirak wan wetenen hir me saket mirak, te wasenum hire hemkre katn keit.

⁴⁵ Jisas kitehi katip, "Peimin wetenina?" Te hir yapirwe niune natip nar ik: "Hi au. Hi au." Pita katip, "Haiu mit yapirwe meweiknut merp menep. Ti henmak te ti hatip him mar im?"

⁴⁶ Au, Jisas katip, "Mite hap hire wetenina. Hi hertei menmen mai iuwe epei minawira mikaap mite peiyap."

⁴⁷ Mite wertei Jisas kertei menmen hire wriakem, te hire weperper wan wewen ninip wawaai menep hit me Jisas, hire wewepyapir hirehes me ninaan me mit yapirwe markeim te wasenum hirak kekepiye hire wepu werek werek.

48 *Hire wepu werek werek, te Jisas ketp̄iwe kar ik: “M̄ite ti han kiteta te God kekepit ti h̄ire yaaip. Ti han yaaik eno.”

49 Jisas wen kat̄ip h̄im im, m̄it̄ik hak ke w̄inak ke m̄it̄ik iuwe Jaires kan ketp̄iwek kar ik: “N̄iki pit epei waa. Ti henmak ti eriyaam ektan Jisas? Ti ewis̄ik kakno.”

50 Jisas kemtewek h̄irak kat̄ip Jaires kar ik: “Ti ap enaain au. Ti han ekiteta te h̄ire wawu werek.”

51 H̄irak k̄ipiun w̄inak, te h̄irak kewis m̄it han netikerek nan̄ino n̄im̄in w̄inak au. Pifa, Jems, Jon netike miye haai h̄ir keriyen nen n̄im̄in.

52 *M̄it yap̄irwe ein n̄ik̄itep h̄ir han tewen̄nep, te Jisas ketpor, “Yi ap eik̄itep au em̄it! Hire ap waa, h̄ire w̄iwaai kerep ep.” (H̄irak ketpim kentar h̄irak hanhan kakik̄ia.)

53 H̄ir nemtewek h̄ir nenwesisek nentar h̄ir nertei h̄ire epei waa weit.

54 *H̄ir nenwesisek te Jisas keten̄n̄iwe his m̄ire ken̄newe h̄im iuwe kar ik: “N̄iki ti ekrit.”

55 H̄im̄in k̄ire p̄ike kan kekrerep te wasenum h̄ire wekrit. Jisas kat̄ip miye haai h̄ir enwet̄iwe menmen h̄ire waw̄im.

56 *Miye haai n̄ire, h̄ir han kekrit, te h̄irak ketpor h̄im manp te h̄ir ap nant̄ip m̄it menmen h̄irak k̄ir̄akem au em̄it!

9

Jisas keriuwet m̄it n̄irak hiswiyen wik (12) n̄ir̄iak menmen m̄irak (Mt 10:5-15; Mk 6:7-13)

1 Jisas ken̄ne m̄it n̄irak disaipel hiswiyen wik n̄irak (12) kewisi h̄ir nekreh̄ir k̄irak nin̄in herwe h̄ir nankaap m̄it n̄inap te h̄ir n̄ire yaain.

2 H̄irak keriuweti h̄ir nen nanwepyap̄ir God kin̄in naanmamre m̄it. H̄irak keriuweti nankaap m̄it miyap̄ir n̄inap.

3 H̄irak kin̄in ketpor, “Yi ap eyit̄ menmen kerek yi yeiȳim yaino au. Menmen au, pewek au, laplap meiyam au, tan̄ik metike paap au. Yi yewi ȳir̄iak menmen mi,

4 *maain yi yaino wit m̄it h̄ir newisi yewi, yi yau w̄inak kiut̄ip kerekek ere yi einaaiw̄ir wit.

5 *Yi eipiun wit m̄it ap nan̄im̄tau h̄im mi, yi einaaiw̄ir wit eik, yi einep̄ep toni waniu mamu h̄it mi te eiteiknor God han enuk kakriuw̄eri.”

6 H̄irak ketpor epei au, m̄it n̄irak n̄inaiw̄irek nen nerer wit wit newepyap̄ir nat̄ip h̄im yaaim me God, h̄ir n̄ikaap m̄it ein h̄ir n̄inap.

Herot kemtau h̄im m̄it h̄ir netpim me Jisas (Mt 14:1-12; Mk 6:14-29)

7 *In ek m̄it̄ik iuwe gavman King Herot h̄irak naanm̄ipre m̄it ne provins Galili, h̄irak kemtau menmen epei man, h̄irak han kitet̄im kentar m̄it han nat̄ip Jon kerek k̄ik̄ir m̄it neriuwe t̄ipar n̄ipaa kaa te in ek h̄irak p̄ike kekrit kepu.

8 M̄it han nat̄ip, “Ilaija profet ke n̄ipaa h̄irak p̄ike kan.” M̄it han nat̄ip, “M̄it̄ik profet hak ke profet yap̄irwe n̄ipaa ein te God k̄ik̄iak h̄irak epei kan.”

* 8:48 Lu 7:50 * 8:52 Lu 7:13 * 8:54 Lu 7:14 * 8:56 Mk 7:36; Lu 5:14 * 9:4 Lu 10:4-11
* 9:5 Lu 10:11; Ap 13:51 * 9:7 Mt 16:14; Mk 8:28; Lu 9:19

9* Herot kekere han kirak han kitet, “Nipaa hi herekir teruk ke Jon hirak kaa. Hirak keimn hi hemtau hirak kirak menmen im e?” Hirak hanhan kakirek.

Jisas kewet mit nar 5,000 menmen hir naam

(Mt 14:13-21; Mk 6:30-44; Jo 6:1-13)

10 Maain mit narak aposel nipaa keriuweti nen, hir epei nan netpwek menmen hir nriakem. Te hirak kinaaiwir mit yapirwe hirak keithis mit narak hiswiyen wik (12) ketikeri keriyen hir nen wit Betsaida.

11 Hir nen en, mit yapirwe nerteiyek, hir nisesik nen ein te hirak han yaaik keriuweri ketpor God kakin n naanmamre mit, hirak kikaap mit ninap te hir nire yaain.

12 Hinkewi, mit narak nar hiswiyen wik (12) nan netpwek, “Ti esiuwe mit enno te hir nanno wit metike ni mit newi hir enit menmen hir enwaai en. Wit ik ek hirak wit weinik ap menmen mewi au.”

13 Te Jisas ketpor kar ik: “Yi hiras eiwetir menmen hir nanim.” Hir newenek netpwek, “Hau metenen bret hispinak (5), saauk wiketeret mit epei nam kerem em. Ti hanhan te hau mamno mamit menmen mamwet mit em? Taauye! Hir mit enun yapirwe!”

14 Hir natip menmen im nentar mit keriyen yapirwe hir 5,000 mit neit ein keriyen. Hir ap newenhis miyapir nikerek au.

Jisas katip mit narak, “Yi eirak mit nererik nau nire 50 in 50 ein niran ere hir enu ti werek.”

15 Mit narak nriakem nar hirak ketpim, hir newen mit nau ti.

16 Te Jisas keit bret hispinak (5), saauk wiketeret kikiamnaaan katip God hirak yaaik, te hirak kewepim kewet mit narak em te hir nanwetirem.

17 Mit yapirwe naam ere tu iuwe. Mit narak neit menmen mit naam au, hir neit hause (o wanpnake) mar hiswiyen wik (12) neiyik nemi yinam kerek miwaai em.

Pita kewepyapir Jisas hirak Mitik God kehimitanek

(Mt 16:13-19; Mk 8:27-29)

18 Wi ham Jisas hirak kitehi God menmen, mit narak nau netikerek neit wit weinik. Hir nau en, hirak kitorhi kar ik: “Mit natip hi keimn?”

19* Hir newenhi natip, “Mit han natip ti Jon Baptais kerek nipaa kiki neriuwe tipar, pike kekrit kepu. Mit han natip ti profet Ilaia ke nipaa. Mit han natip ti mitik profet hak ke nipaa ein mit profet yapirwe nepu te God kikiak katip hirak kaknen.”

20* Te Jisas hirak kitorhi kar ik: “Yi han kitet hi keimn?” Pita ketpwek, “Ti Mitik Krais nipaa God kehimitenit ti enen ekepau haiu mit.”

Jisas katip maain hirak kaki te pike kakikrit

(Mt 16:20-28; Mk 8:30-9:1)

21 Jisas katip him manp te hir ap newepyapir hirak Mitik God kehimitanek kerekek au emit!

22* Hirak wen katip, “Hi Mitik ke wit ke Mitik Iuwe, mit iuwe ne Isrel nantike mit ne Skraip nantike mit iuwe naanmpre winak iuwe ke God hir nanweik n sip nanweto, hir naniyep hi hahi. Maain wi wikak God kakikoya hi pike akrit hahu.”

23* Hirak katip epei au, Jisas katip mit narak yapirwe kar ik: “Mitik kerek kakisasa hirak ekwenin han kirak me menmen hirak hanhan kakriakem,

* 9:9 Lu 23:8 * 9:19 Lu 9:7-8 * 9:20 Jo 6:68-69 * 9:22 Lu 9:44, 18:32-33 * 9:23 Mt 10:38;

h̄irak hekrit hekrit han kitet, ‘Hi hahi entar hi hisesik h̄iram menmen wein̄im te hi ehisesik.’

24 *Keim̄in ap kis̄isa kentar h̄irak wen hanhan kises han k̄irak, maain h̄irak kaki h̄irak ap kaku werek kaktike God au. Te keim̄in kat̄ip kar ik: ‘Hi ap hepu hises han kai h̄iram menmen wein̄im, te hi hises h̄im me God,’ m̄it̄ik ik kaku werek kak̄it tipmain tipmain enum eik.

25 M̄it̄ik hak kak̄it menmen yap̄rwe me t̄i im te h̄irak kewaank menmen me kaku werek. Menmen me t̄i ik mamkepi kaku kaktike God mam̄rkeik a? Taauye!

26 *Keim̄in h̄irak ȳnk enuk k̄inapen kakis̄isa hetike h̄im mai yaaim, hi anapen h̄irak kaku kaktikewa. Maain me w̄i hi M̄it̄ik ke wit ke M̄it̄ik Iuwe hi p̄ike anen ariuwe menmen yaaim God Haai kakwetewem, hi etike m̄it̄ yaain n̄irak ensel, hi h̄inapen m̄it̄ik kar ik kaku kaktikewa au.

27 Hi hetpi werek. M̄it̄ han neit in h̄ir nani au ere h̄ir epei n̄ir menmen iuwe God kakriakem naanmamre m̄it̄ kakriuwere.

Jisas keweik̄inhis kar ke M̄it̄ik ke wit ke Go

(Mt 17:1-13; Mk 9:2-8)

28 Maain w̄i hisp̄inak wikak (7) epei au, Jisas ken k̄iniu m̄iniu (o neiȳp) ken kakt̄ip kaktike God. H̄irak keithis Pita, Jems, Jon tetikerek ten.

29 H̄irak wen kitehi God menmen, ninaan m̄irak meweik̄inhis merh̄ihe, klos m̄irak merh̄ihe m̄ire nepni mewen̄in.

30 Waswas m̄it̄ik̄it wiketeret tan tetikerek tewepnak. H̄irak̄it Moses ketike Ilaija.

31 *H̄irak̄it tetike menmen iuwe me God merh̄ihe yaaim man, h̄irak̄it tetike Jisas tat̄ip me menmen Jisas kakriakem, kises han ke God Haai, kaki kak̄it wit Jerusalem.

32 *In ek Pita ketike m̄it̄ik̄it tau tetikerek h̄irak̄it t̄iwaai t̄inat̄in te h̄irak̄it tekrit t̄ir Jisas kerh̄ihe yaaim, h̄irak ketike m̄it̄ik̄it wik terp en.

33 H̄irak̄it m̄it̄ik̄it wiketeret tatnaaiw̄ir Jisas tatno, Pita kat̄ip Jisas, “Kaiu Iuwe, h̄iram yaaim te haiu mau in ek. Haiu emime weisaak em̄ir wikak: Hak kit, hak ke Moses, hak ke Ilaija.”

34 H̄irak wen kat̄ip h̄im im e, nap̄i k̄iwap̄ini te h̄irak̄it wikak t̄inapen nap̄i k̄iwap̄inet.

35 *H̄irak̄it temtau God kat̄ip keke nap̄i kar ik: “Ik ek h̄irak n̄ikan kai, n̄ipaa hi hehim̄itanek. Yi eiȳmtau h̄im m̄irak!”

36 H̄irak̄it temtau h̄im mat̄ip epei au, h̄irak̄it t̄ir Jisas kiut̄ipen kerek kepu. H̄irak̄it tekint̄ip w̄ire w̄ire. H̄irak̄it ap tat̄ip m̄it̄ neiȳan me w̄i im Jisas ken ketikeri menmen h̄irak̄it epei t̄irem au.

Jisas kep̄ir herwe mekeip̄in n̄ikan kike

(Mt 17:14-21; Mk 9:14-29)

37 Maain teipmen h̄ir nepi nekiuwe m̄iniu (o neiȳp) nan, h̄ir m̄it̄ yap̄rwe nan n̄ir Jisas.

38 M̄it̄ik hak ken̄ine kekre m̄it̄ yap̄rwe h̄irak kat̄ip kar ik: “M̄it̄ik Iuwe, hi hituthi iuwe te ti enen eh̄ir n̄ikan kai. H̄irak n̄ikan kai kiut̄ip kerek ek.

39 Herwe keweik̄in han k̄irak te waswas h̄irak kenep̄y h̄irak keperper kaa, h̄irak teknek mar t̄iwerpek kekesis h̄im, herwe merekȳwek enum ere hemkre meneises ȳnk k̄irak, h̄irak k̄inapen k̄inaiw̄irek au.

40 Hi hituhi m̄it̄ nit te h̄ir nep̄rek taau.”

* 9:24 Mt 10:39; Lu 17:33; Jo 12:25 * 9:26 Mt 10:33; Lu 12:9; 2Ti 2:12 * 9:31 Lu 9:22, 13:33

* 9:32 Jo 1:14; 2Pi 1:16-18 * 9:35 Lu 3:22

41 Jisas kewenhi katip, “Yi mit han ki enuk yi han kitet menmen iuwe me God werek werek au. Hi hñapen hepu hetikewi wí yapirwe.” Hirak katip mitik eik kar ik: “Ti ehít nìkan kit eiyik enen.” Hirak katip, te mitik ik keiyik kepnen.

42 Nìkan kepnen, herwe kewirek ken tí, hirak keperper. Jisas kene herwe enuk kepirek kekeipnìwek, nìkan kìre yaaik, te hirak keriuwet nìkan ken haai kìrak.

43 Mit yapirwe han kekrit nentar menmen iuwe yaaim me God hir epei nìrem.

Jisas katip keteipim maain hirak kaki
(Mt 17:22-23; Mk 9:30-32)

Hir wen han kekrit neriuwe menmen im, hirak Jisas katip mit nìrak kar ik:

44* “Yi han ekitet menmen werek werek hi in ek etpiyem. Hi Mitik ke wit ke Mitik Iuwe God, maain mitik hak kakwisa hi eno his me mit enun hir nantenina.”

45* Te hir ap nertei werek menmen hirak ketporem nentar hirak ap kekepi werek te hir nerteiyem. Hir ninaain pike nanitìwekhiyem.

Mit ne Jisas natipan mitik keimin ke hir mit hirak kinin mit han
(Mt 18:1-5; Mk 9:33-37)

46* Jisas mit nìrak hir natipan nenehan keimin ke hir mit hirak kinin.

47 Jisas kertei menmen hir han kitetim, te hirak keit nìkan kewisik kerp menep hirekes hirak ketpor kar ik:

48* “Keimin kikaap mitik kiutip kar ke nìkan kike ik e kentar hirak kisisa, hirak kekepa. Keimin kekepa hirak kar ke hirak kikaap hirak Mitik Iuwe kerek keriuweta hi han. Keimin hirak han kitet hirak weinik ke yi mit, hirak kire iuwe kinini.”

Keimin hirak kire mitik kepan ke yi mit, hirak ki yinak yaaik
(Mk 9:38-40)

49 Mitik Jon katip Jisas kar ik: “Mitik Iuwe, haiu mir mitik hak kepir herwe kekrehir kit te haiu metpìwek hirak kakriakem au kentar hirak ke haiu mit au.”

50* Jisas ketpìwek, “Yi ap yeremirìwek menmen mirak hirak kriakem au emit! Keimin hirak ap mitik kepan ke yi mit, hirak ki yinak yaaik yirìak menmen miutip.”

Mit ne wit kike ne Sameria nìnapen nankaap Jisas

51* Maain wì menep mamnen te Jisas kakno wit ke God, hirak han ekitet hirak kakno wit Jerusalem.

52 Hirak keriuwet mit han ninin nen niun wit kike ke provins Sameria hir nen nìnatìn wìnak newis menmen neiyim nemeriyìwek.

53* Au, mit in ap nekepik nentar hir nertei hirak kakno Jerusalem kakwenipi God, te hir nìneinik.

54* Jems ketike Jon terteyek, hirakit tatip tar ik: “Mitik Iuwe, ti hanhan hawir wari si emoke wit ke God emnen si etin mit o au?”

55 Te Jisas hirak keweikin keneret.

56 Hirak keneret, te hir epei nen wit hak.

* 9:44 Lu 9:22 * 9:45 Lu 18:34 * 9:46 Lu 22:24 * 9:48 Mt 10:40; Lu 10:16; Jo 13:20 * 9:50 Mt 12:30; Lu 11:23 * 9:51 Mk 10:32 * 9:53 Jo 4:9 * 9:54 2Kin 1:9-16

Mit han nanises Jisas

(Mt 8:19-22)

⁵⁷ Hır wen nitet yayiwe nanino Jerusalem, mitik hak katip Jisas kar ik: “Hi tewen aisesit epno nein kerek me ti epnori en.”

⁵⁸ Jisas ketpıwek, “Miyak mıwaai mekre nu herkip, hore mıwaai mekre yaank mı; te hi Mitik ke wit ke Mitik luwe hi wit aure te hi ewaairi au. Ti ehisisa te ti ewaai nein?”

⁵⁹ Jisas katip mitik hak, “Ti ehisisa.” Te hirak ketpıwek, “Mitik luwe, ti ewisa hi ehinın eno ewis haai kai kerek menep kaki kakıkre hei, te maain hi ehisesit.”

⁶⁰ Jisas ketpıwek, “Ti ewis mit kerek nisisa au hir enwis mit kerek naa, te ti eno ewepyapır hım me God naanmamre mit.”

⁶¹ *Mitik hak katip, “Mitik luwe, hi tewen ehisesit te hi ehinın eno atıp miye haai kikrek nai hi enaiwıri.”

⁶² Jisas ketpıwek, “Mitik kerek hirak kises hım me God te hirak hanhan menmen enum nıpaai hirak kisesim, hirak ap te kakises menmen me God werek werek au. Mitik ik kire mitik kamır rais keriuwe paap hihe, hirak kiwaainaan mentar sip kirak hirak kamır kewaankem.”

10

Jisas keriuwet 70 mit han nen nırak menmen mirak

¹ *Jisas katip mit epei au, hirak kehimitan 70 mit han, hirak keriuweti ninınek nen hirak kenkeri wik wik nerer wit wit kerek hirak menep te kaknen.

² *Hirak ketpor kar ik: “Han ke mit hirak kire menmen mau ni epei mewıki te mit ap yapırwe nantıwem mamısi. Yi eiyitehi Haai ke ni te hirak kakriuwet mit yapırwe te hir nanino nanri han ke mit hir nanisesik. Menmen im hıram mıre mit nanino ni nanıt menmen mewıki ere mamısi.

³ *Yi einu hi eriuweti yıre sak nıkim mamno yaank nepere kimaam kakmıp. Te hi heriuweti yi yaino eitıp mit hım mai te God naanmamri.

⁴ *Yi ap eiyıt tanık yınak o tanık me nemi niu mekrerem, hıram metike su mei au emıt! Yi eisipat mit yayıt yayiwe eitikeri eiwepnak au emıt. Yi yayıtpor hım kike te yi yaino keriyen.

⁵ Wınak kerek yi yınık ek, yi eitıp mit neimın nau wınak ik ek, ‘Hawır hanhan God kakrekıyı yaain eiyu werek werek.’

⁶ Mitik yaaik kepu in te hım yaaim mi mamri han ke God kakıkepek, o au en, God kakıkepek kaku werek werek au.

⁷ *Yi eipau wınak kiutıp kerekek, eipaam menmen eipaam tıpar kerek hir newisiyem. Yi ap eiwır nan eiwetırem eiyıtar yi yırak menmen mamkepi te hir naanmamri menmen. Yi ap eiyu eırer wınak wınak au.

⁸ *“Yi einu wit hak te hir nantıhis, yi yayno yayım menmen yaitikeri yaipaam menmen hir nanınkıyem.

⁹ Yi eikaap mit nınap neıtai en, te yi eiyıtpor, ‘God kerek wısenuk menep naanmamre haiu mit ne ti.’

¹⁰ Te neimın yi yaino wit kır hir ap nantıhis au, yi yaino eiyırp yayiwe kır eiyıtpor,

* 9:61 1Kin 19:20 * 10:1 Mk 6:7 * 10:2 Mt 9:37-38; Jo 4:35 * 10:3 Mt 10:16 * 10:4 Mt 10:7-14; Mk 6:8-11; Lu 9:3-5 * 10:7 1Ko 9:6-14; 1Ti 5:18 * 10:8 1Ko 10:27

11 *Waniu me t̄ me wit ki ik mau h̄t maiu te haiu p̄ke mesiunenim men yi h̄ras meteikni God han enuk keriuwi. Te haw̄r wetpi te yi yertei menmen im. Wi epei man menep te God naanmamre haiu m̄t.’

12 *Hi hetpi w̄ maain mamnen God skelim m̄t ne menmen enum, m̄t ne Sodom God kak̄waanki kike, te God kak̄waank m̄t in au w̄senum.

*M̄t ne wit h̄r ap nises h̄m yaaim au, h̄r nan̄waank h̄ras
(Mt 11:20-24)*

13 *‘‘Yi m̄t ne Korasin God kakriwaank. Yi m̄t ne wit Betsaida God kakriwaank eiȳntar menmen yaaim God kerekuyiem, te yi ap yeweik̄n sip yewet menmen enum. Yi epei ȳp̄rem yis̄sa au. Te n̄paa God k̄riak menmen mar im meit wit ke Taia ketike Saidon m̄t n̄rem, te h̄r waswas nam̄r laplap enum newen toni te h̄r neteik̄n God h̄r neweik̄n sip newet menmen enum. Te yi au.

14 Maain God skelim m̄t, h̄rak kakriak m̄t ne wit Taia ketike Saidon kakrekyor menmen enum kike, te yi m̄t yeit Korasin ketike Betsaida au iuwe.

15 Yi m̄t ne Kapaneam, yi han kitet God kat̄p yi yaaim a? Au, maain God kakt̄p yi enun ȳre menmen wein̄n.’’

16 *H̄rak kat̄p m̄t n̄rak, ‘‘Keim̄n kemtau h̄m mi, kemtau h̄m mai. Keim̄n keweik̄n sip kewetiyem, h̄rak kar ke h̄rak keweik̄n sip kewetewem. Keim̄n keweik̄n sip keweto, h̄rak kar ke h̄rak keweik̄n sip kewet God kerek keriuweta hi han t̄ ik.’’

H̄r m̄t 70 h̄r han yaaik p̄ke nan

17 Maain m̄t 70 han yaaik p̄ke nan nat̄p M̄tik luwe, ‘‘N̄paa haiu mat̄p mekreh̄r ke ti herwe metike menmen ham yap̄rwe h̄r nemtau h̄m maiu, haiu min̄ni.’’

18 *Jisas kewenhi ketpor, ‘‘Hi epei h̄r Seten h̄rak k̄re nepni mewen̄n h̄rak keke nepni ken t̄ kentar menmen yi ȳriakem.’’

19 *Hi epei heweti menmen mai iuwe te yi yin̄n Seten. Yi yaȳnt̄r̄er manpen siurp (o yenmik) yehes enum mamtike mispenepnam (o n̄k̄n̄p̄nepnam) te h̄ram mamiwep, yi ap yayi au.

20 *Yi ap han yaaik w̄senuk eiȳntar herwe nemtau h̄m mi au. Yi han yaaik w̄senuk eiyu eiȳntar niuk mi God kewis̄m mau weiw̄k miut̄p m̄rak te yi ȳre m̄t n̄rak.’’

*Jisas han yaaik kat̄p God h̄rak yaaik
(Mt 11:25-27, 13:16-17)*

21 *Me w̄ miut̄p keremem God H̄m̄n Yaaik k̄riak Jisas han yaaik. Jisas kat̄p kar ik: ‘‘Haai kai ti M̄tik luwe ke wit kit ketike t̄ ik. Hi hetput ti yaaik hentar ti epei h̄saw̄n menmen mit me h̄r m̄t iuwe kerek han kitet h̄r nertei menmen werek werek, ti epei heteik̄n m̄t wein̄n em. Ti epei h̄riak menmen im hises han kit kerekek.’’

22 *Ti Haai kai luwe God epei heweto menmen mit yap̄rwe. M̄tik keiyak ap kertei hi N̄kan kit hi han kai h̄rak kar ke kit au. Ti God Haai kerekek herteiyek. M̄tik keiyak ap kertei ti Haai kai h̄rak k̄re han kai han kit au. Hi N̄kan kit kiut̄p kerekek, hetike m̄t in en hi eweputyap̄ri.’’

23 *H̄rak kat̄p epei au, h̄rak keweik̄n k̄r m̄t n̄rak disaipel ketpor main

* 10:11 Ap 13:51, 18:6 * 10:12 Mt 10:15, 11:24; Jen 19:24-25 * 10:13 Mt 11:21-23 * 10:16 Mt 10:40; Lu 9:48; Jo 5:23 * 10:18 Jo 12:31; Rev 12:8-9 * 10:19 Jen 3:15; Sam 91:13; Mk 16:18 * 10:20 Mt 7:22; Eks 32:32; Fl 4:3; Rev 3:5 * 10:21 1Ko 1:26-28 * 10:22 Jo 3:35, 10:15 * 10:23 Mt 13:16-17

main kar ik: “Yi han yaaik eiyu eiyıntar menmen hi hırırakem yi yırem.

24 *Hi etpi nıpaan enum eik mıt profet yapırwe kerek newepyapır hım me God, hır netike mıt kerek naanmıpre mıt ne wit Isrel, hır hanhan nanır menmen yi epei yır hi hırırakem, te hır au. Hır hanhan nanımtau menmen yi epei yemtehem hi hetpim te hır au. Hır epei naa.”

Jisas katıp hım me mıtık ke Sameria han tewenın kakıkaap mıtık kerek mıt nepan nakıp

25 *Wı ham mıtık kerek kinın kertei hım me Moses kewepyapırrem hırak kekrit kan katıp kewises Jisas keriuwe hım me Moses. Hırak kan katıp Jisas kar ik: “Mıtık İuwe. Hi erıak mekam te hi ehu etike God tipmain tipmain enum eik?”

26 Jisas ketpıwek, “Hım me God Moses kewisım mau tıwei matıp mekam? Ti etpo mekam ti han kitetim.”

27 *Hırak kewenhi ketpıwek, “Ti hanhan Mıtık İuwe God kit wisenuk heriuwe han kit, han ekitetik herkit hekrit. Ti hanhan mıt han o nit yinan har ke ti hanhan hırekes.”

28 *Jisas ketpıwek, “Hıram werek. Ti erıak menmen im te ti etike God yaikiyakıt yayu tipmain tipmain enum eik.”

29 Mıtık yınk enuk kentar Jisas kenerek te hırak kewen tapın te hırak kitehi Jisas kar ik: “Keimın ti hatıp hi han kitet hırak kai yınak?”

30 Jisas kewenhi ketpıwek, “Nıpaan mıtık kiutıp kınaaiwır wit Jerusalem kekiuwe ken wit Jeriko. Mıt enun nısawın nakıp nari menmen mırak, nınaiwırek kıwaai yayiwe maain hırak kaki, hır nırır.

31 Me wı im mıtık pris kerek kewet God menmen me mıt, hırak kekiuwe yayiwe eik, hırak kırek te kesipatek ken yayiwe pınak ein kepno.

32 Maain kike, mıtık ke weiwık me Livai kerek naanmıpre wınak iuwe ke God, hırak kan kır mıtık kıwaai keriyen, te hırak kesipatek ken yayiwe pınak ein kepno.

33 “Maain mıtık kiutıp ke mıt yapırwe ne Sameria kerek nınapen mıt ne Isrel, hırak kerekek kekiuwe yayiwe ken. Hırak kır mıtık kıwaai, hırak hanhan keriuwerek.

34 Hırak ken kırek kewen tıpar me nu oliv metike wain hıram mıpre marasın menterik. Te hırak kemsıwek his hıt. Epei au, hırak kınanek ere kewisık kentar hos pırak, hırak keiyık ken wınak kerek mıt nererik nıwaai ek, hırak naanmıprewek.

35 Teipmen, hırak keit pewek wik kewet mıtık ke wınak em, hırak ketpıwek, “Ti naanemprewerek ere hırak pıke yaaik. Maain hi pıke enen hi ewetit nan emrer mit kerek ti ewırem eiyım ekepik heriuwerem.”

36 “Keimın ke mıtıkıt wikak hırak kıre kırak yınak ke mıtık ik kerek mıt enun nakıp?”

37 Mıtık Skraip kerek kewepyapır hım me Moses hırak katıp, “Hırak mıtık kerek kekepik kerekek.” Jisas ketpıwek, “Ti eno erıak menmen yaaim mamır im.”

Jisas ketike mıt nırak disaipel nen nır Mata wetike Maria

38 Jisas ketike mıt nırak disaipel nepno, hır nıpiun wit hak mıte piutıp niuk mre Mata wau en, te hıre weriyei nen wınak kıre, nanıt menmen nanım.

39 *Mata kikir p̄ire Maria, h̄ire wau menep hit me Jisas waw̄mtau menmen h̄irak ket̄pim. H̄ire ap w̄ikaap Mata wemani menmen.

40 Mata han enuk wentar menmen yap̄irwe h̄ire waur̄iakem me naanmamre m̄it te h̄ire wan wat̄ip Jisas war ik: “M̄it̄ik Iuwe ti han kitet h̄iram menmen wein̄im kikir pai w̄inaiw̄ira wemtau h̄im mit te hi h̄irehes h̄ir̄iak menmen iuwe im e? Ti et̄p̄irwe h̄ire eunen eukepa.”

41 Jisas ket̄p̄irwe, “Mata, tewisiye ew̄it! Ti hanhan menmen yap̄irwe ti h̄ir̄iakem.

42 *Menmen miut̄ip te ti ap et̄iwem, Maria epei weit menmen im yaaim, te ti ap eriye te h̄ire waunaiw̄irem au. H̄ire ewu ew̄imtau h̄im hi het̄pim.”

11

Jisas keteik̄in m̄it nises menmen m̄irak h̄ir enitehi God menmen em̄rkeik (Mt 6:9-15, 7:7-11)

1 *W̄i ham Jisas kitehi God menmen keit wit hak. H̄irak kitehi God menmen epei au, m̄it̄ik hak ke m̄it disaipel kerek nises h̄im m̄irak nit̄iwekhi, “M̄it̄ik Iuwe, eteiknai menmen me prea te haiu mamitehi God menmen mam̄ir ke Jon epei keteik̄in m̄it kerek nises h̄im m̄irak.”

2 Jisas ket̄por kar ik: “Yi eiyitehi God menmen em̄r im. Yi eit̄ip, ‘Haai, haiu hanhan niuk mit m̄ire iuwe te ti enip m̄it h̄ir nanwen̄ipi nuik mit. W̄i mamnen te ti naanmamre haiu m̄it.

3 Ti petepin ewetei menmen em̄im har ke n̄ipaa ti eweteiyem hekrit hekrit.

4 Ti esak menmen enum haiu m̄ir̄iakem ap han ekitetim em̄r ke haiu h̄iras mat̄ip menmen m̄it nerekyeyiem h̄iram menmen wein̄im, haiu han ekitetim au em̄it!

Ti ap ewis menmen enum mamri han kauu.’ ”

5 Jisas kat̄ip m̄it n̄irak, “M̄it̄ik kiut̄ip ke yi m̄it ke n̄im̄in h̄irak kakno w̄inak ke k̄irak yinak, h̄irak kak̄it̄ip̄iwek, “Ti eweto niu mei wikak.

6 Kai yinak hak keke yan̄im̄in kan k̄ira, te hi ap etenen menmen mei au, te hi ewet̄iwekem.’

7 H̄irak keit n̄im̄in kakwenuthi kak̄it̄put, ‘Hi epei heiyepet weip̄ir, n̄ikerek nai n̄iwaai netikewa, hi ap te akrit awetut menmen taau.’

8 *Hi et̄pi h̄irak ap kak̄ikrit kakwetut menmen kent̄ar m̄it̄ik h̄irak kit yinak au, te h̄irak kak̄ikrit kakwetit menmen kent̄ar ti hit̄iwekhi yap̄irwe me menmen.

9 Hi het̄pi, yi eiyitehi God menmen te h̄irak kakwetiyem. Yi ȳinyat̄in menmen te yi yainap̄inem. Yi yeret̄it weip̄ir te h̄irak k̄ikeiswi weip̄ir k̄irak.

10 Hi het̄pi menmen im hent̄ar keim̄in kitehi God menmen, h̄irak kakwet̄iwekem. Keim̄in k̄inkat̄in menmen kaknap̄inem. Keim̄in keret̄it God kekeis̄iwek weip̄ir.

11 “Keim̄in ke yi m̄it h̄irak k̄ire haai te n̄ikan kit kit̄iwekhi saauk te ti ewet̄iwek manpen siurp o m̄iniuhan (neiȳip han) te h̄irak kak̄im a? Taau!

12 O h̄irak kituthi suware ȳinu, te ti ewet̄iwek mispenepnam (o n̄ik̄inpenepnam) a? Taau!

13 Te yi m̄it enun yi yertei yewet n̄ikerek ni menmen yaaim, te God Haai ki keit wit k̄irak kak̄in̄in menmen yi yewet n̄ikerek em. H̄irak kakwet H̄im̄in k̄irak Yaai kakno m̄it kerek h̄ir nit̄iwekhi me h̄irak.”

*Mit natip Seten Bielsebul kikaap Jisas kepir herwe
(Mt 12:22-30; Mk 3:20-27)*

14 Maain Jisas kepir herwe kekere mitik kerek han enuk him kitapu. Te hirak kenip mitik hirak kau kekerek hirak him kitapu. Herwe kinaiwerek, mitik enuk hirak katip, te mit yapirwe han kekrit neriuwe menmen im.

15 *Au, mit han natip, "Hirak kepir herwe kentar Bielsebul hirak wisenuk kinin herwe hirak kekepip keperek."

16 *Mit han hanhan Jisas kakriak menmen nipaa hir niriakem taau, kakteiknor hirak mitik kerek God kehimitanek kaknen kakikaap mit.

17 Au, Jisas kertei menmen hir han kitetim, te hirak ketpor kar ik: "Wit kiutipen mit newi hir hiras nenapan te mit ne wit hak naninip nani naninipi. Iuwe mitik ketike kike tenepakit te hirakit tatitwaank weiwik mirakit.

18 Yi yatip Seten Bielsebul kekepa hi hepir herwe mirak te yi yatip hirak ketike herwe mirak nenapan. Seten kriak menmen im, karkeik te hirak kaku werek naanmipre menmen mirak werek werek a? Taauye!

19 Hi hepir herwe hentar Bielsebul kekepa, te keimin kikaap mit kerek nises him mi hir nepir herwe a? Mit nises him mi nanteikin yi ap yatip werek werek nentar hi hepir herwe neriuwe niuk me God.

20 *Te hi hepir herwe heriuwe menmen iuwe me God. Menmen im hi hiriakem meteikni God epei kan menep kakinin naanmamri yi mit.

21 Mitik iuwe keit yipo hennik naanmipre wit kirak, menmen mirak mepu werek.

22 *Te mitik hak hirak manpenuk kinin mitik ik, hirak ketikerek tenepakit, hirak kinaiwerek hirak kakri yipo hennik mirak kerek mitik napaa han kitet hiram mamkepip, hirak kakriyaam mantike menmen mirak yaa'im mamno, hirak kakinkerem kakwet nirak yinan em.

23 *Keimin hirak ap kekepa kari mit nanisisa, hirak kar ke mitik kepan kakitwaank mit nai nisisa, hir nanwep nanrir ein ein.

*Herwe enuk pike kaknen kaku mitik han kirak
(Mt 12:43-45)*

24 "Wi kerek herwe enuk kaknaaiwir mitik, hirak kakno wit تنهاان weinik kakinkatin nein te hirak kakwi, o au en, hirak kaktip, 'Hi pike enen nai kerek nipaa hi hewiyen.'

25 Hirak kaknen, hirak kakir han ke mitik kipre winak miyapir nripep menmen nikin nakirke mekre winak.

26 *Hirak kiperek, te hirak kakno kakithis herwe ham hispinak wik (7) hiram enum mininek, te hiram mamtikerek mamnen mamu mitik kerek ek. Nipaa hirak mitik kire enuk te in ek au mamitwaankek."

Menmen mit enisesim te hir han yaaik enu

27 *Jisas katip menmen im epei au, mite piutip pe mit yapirwe hire watip him iuwe war ik: "Peimin hire winit wewetut nim hire han yaaik wepu."

28 *Te Jisas kewenhi katip, "O, hire han yaaik. Te neimin nemtau him me God nisesik, hir han yaaik kir kakinin miye pai."

*Mit han hanhan nanir menmen yaa'im Jisas kakriakem
(Mt 12:38-42; Mk 8:11-12)*

29 *Mit yapirwe nan neweikin Jisas, hirak wen katip kar ik: "Mit miyapir

* 11:15 Mt 9:34, 10:25 * 11:16 Mt 12:38 * 11:20 Eks 8:19 * 11:22 Kl 2:15 * 11:23 Lu 9:50
* 11:26 Jo 5:14 * 11:27 Lu 1:28, 42, 48 * 11:28 Lu 8:15, 21 * 11:29 Mt 16:4

nau ti in e, h̄ir enun h̄ir nitauhi hi ariak menmen yaaim eteiknor God han yaaik keriuwa. Te hi eteiknor menmen yaaim yap̄rwe au. Menmen miut̄p me m̄it̄k Jona kerek n̄ipaa God kekepek kepu kekre tu ke saauk me w̄i wikak.

³⁰ N̄ipaa Jona h̄irak k̄iwaai kekre saauk tu k̄irak me w̄i wikak, te God keteik̄n m̄it̄ ne Nineva menmen m̄irak iuwe keriuwerem. Mar im hi M̄it̄k ke wit ke M̄it̄k Iuwe hi eteik̄n m̄it̄ in menmen mar im eteiknor menmen iuwe me God.

³¹ *Me w̄i God skelim m̄it̄, m̄ite iuwe naanm̄ipre m̄it̄ ne wit Siba, h̄ire waut̄p yi enun wentar n̄ipaa h̄ire weke yan̄m̄n wan wemtau h̄im yaaim m̄it̄k iuwe King Solomon ketpim. Hi hin̄n m̄it̄k iuwe Solomon te yi ap yemtau h̄im mai au.

³² *Maain w̄i God skelim m̄it̄, m̄it̄ enun ne Nineva nant̄p yi enun yin̄ni nentar n̄ipaa h̄ir nentau Jona kewepyap̄r h̄im me God, h̄ir neweik̄n sip newet menmen enum. Hi hin̄n profet Jona, te yi ap yeweik̄n sip yewet menmen enum, te yi yises h̄im mai au.

Nanam̄ir h̄irak k̄ire si keteikni menmen
(Mt 5:15; 6:22-23)

³³ *M̄it̄k hak ap keksiu si te kakwisik kaksaw̄nek kaknik w̄inak, o kaknik t̄kenup. Au, h̄irak ek̄rp yaain te m̄it̄ neim̄n nan̄nen n̄m̄n h̄ir en̄r si mam̄ir.

³⁴ Nanam̄ir kit h̄irak k̄ire weip̄r. Nanam̄ir kit naanm̄ipre menmen yaaim te ti han kitet menmen yaaim, o au en, ti nanam̄ir kit naanm̄ipre menmen enum ti han ekitet menmen enum hemkre menepam heriuwerem.

³⁵ Te yi naanempre h̄iras te nanam̄ir ki h̄irak k̄ire weip̄r h̄irak ap ekwis menmen enum mam̄u mam̄kre han ki.

³⁶ M̄it̄k han k̄irak werek, h̄irak han kitet menmen werek werek. Te h̄irak kertei werek werek menmen God k̄ir̄akem keteik̄n̄wekem. H̄irak k̄ire m̄it̄k han kirak k̄ire si k̄ir keteik̄n̄wek menmen.”

Jisas kene m̄it̄ Farisi netike m̄it̄ ne Skraip
(Mt 23:1-36; Mk 12:38-40; Lu 20:45-47)

³⁷ *Jisas kat̄p h̄im m̄irak epei au, te m̄it̄k hak ke Farisi kit̄wekhi, “Ti enen w̄inak etikewa ew̄im menmen.” H̄irak ket̄p̄wek, h̄irak ketikerek tariyak̄it ten.

³⁸ *H̄irak̄it tariyak̄it ten, m̄it̄k ke Farisi keh̄nh̄n kentar Jisas h̄irak ap kises h̄im me maamrer n̄r, h̄irak ap kekemyet his m̄irak te kak̄im menmen taau.

³⁹ M̄it̄k Iuwe Jisas ket̄p̄wek, “Yi m̄it̄ ne Farisi yekemyet sar wenkep̄ye mi au werek, te yi ap ȳr̄iak han ki keit̄ n̄m̄n yaaik au. H̄irak enuk kises menmen enum m̄ire hemkre menepam me menmen o yi yetike miyap̄r ȳr̄iran.

⁴⁰ Yi yetaritari m̄it̄! H̄irak God kerek kerekyi ȳnk ki h̄irak k̄ir̄ak han ki ketikerek.

⁴¹ Yi eiwet m̄it̄ menmen mi yap̄rwe mekre sar o wenkep̄ye h̄iram mam̄kepi te menmen mekre han ki h̄iram yaaim.

⁴² *Yi m̄it̄ ne Farisi menmen enum mam̄nen mamiwep mam̄ntar yi yewet God menmen meiyam kike me menmen yap̄rwe yi yet̄wem yaaim te yi ap ȳr̄iak m̄it̄ yap̄rwe menmen m̄ip̄ram au. Yi ap han tewen̄n God werek werek au. Yi eiyn̄n eir̄iak m̄it̄ yaaim m̄ip̄ram, yi hanhan God,

* 11:31 1Kin 10:1-10 * 11:32 Jna 3:5-10 * 11:33 Mk 4:21; Lu 8:16 * 11:37 Lu 7:36, 14:1

* 11:38 Mt 15:2 * 11:42 Lev 27:30

menmen im metike menmen me yi eiwet God menmen kike me menmen yapirwe, hiram yaaim iuwe. Te yi au yinapen.

43 “Yi mit ne Farisi menmen enum mamiwep mamintar yi hanhan yayu yeno yaaim me mit iuwe yayit winak kerek mit nererik nekine him me Moses. Yi hanhan mit nanitpi nanwenipi niuk mi nanit maket, wit kerek mit nererik nesiuwe menmen mir.

44 “Yi mit ne Farisi menmen enum mamiwep mamintar yi enun yire hei ke herwe kekrerek mit ap neriuwesisek au. Menmen yaaim mit hir niri yi yirakem, hiram misawin menmen enum mekre han ki mire meri miwapin hei enuk keriuwe herwe enuk kinin kekrerek. Maain mit han nises menmen yi yetporem hir enriakem te hir nepitari hir nises menmen enum mar ke yi mit yirakem.”

45 Mitik ke mit Skraip katip Jisas kitiwekhi, “Mitik iuwe, ti atip menmen im ti enai metikeri.”

46 Jisas kewenhi ketpiwek, “Yi mit ne Skraip menmen enum mamiwep mamintar yi yewis him ham weinim mamtike him yaaim me God, te mit ap nanisesim werek werek taau. Yi yenip mit hir nanisesim te yi ap eiyisesim au.”

47 “Menmen enum mamiwep mamintar yi yeses herwe hei mikaap mit han tewenin mit profet kerek nipaa maamrer keriyen hir nanip.

48 Yi hiras yeteikin yi yertei menmen enum maamrer ni nipaa nriakem, yi han yaaik yeriuwerem yentar yi naanmipre herwe hei im e.

49 “God kertei menmen im te nipaa hirak katip him mar im: ‘Hi tewen ariuwet mit profet nantike mit aposel nanino mit ne Isrel. Han hir nanrekyor enum, mit han hir naninip.’

50 Te God kaknep yi mit ne Isrel yau ti ik kar ke hirak kaknep maamrer ni kerek nipaa hir nenep profet yapirwe naa me nipaa enum eik ere in.

51 *Nipaa Ebel hirak profet kinin kaa hemkre mirak mewen ere mitik profet kikaru Sekaraia kaa kerp nimin kinaan kerek mit newis menmen me God mewik metike winak iuwe ke God. God kakriak mit ne Isrel nau in enum enum kakinterim.

52 “Yi mit ne Skraip menmen enum mamiwep. Yi yertei him me God te yi yeweikin him mirak mire menmen ham. Yi yinapen yises him mirak werek werek eiyintar yi hanhan mit naninen nanitih markeik te hir enises God werek werek. Yi enun yar ke mit yeiyepet weipir menmen mau meit nimin. Maain mit naninen nanim menmen yi ap eiwisi nanino nimin nanim menmen au. Hir nanu nanit.”

53 Maain Jisas kinaaiwir winak ik ken witeik, mit ne Farisi hir han enuk nitiwekhi menmen yapirwe

54 *nemeriyiwek hirak kaktip menmen enum te hir nansiuwek him nankip.

12

*Yi naanempre hiras me him mit enun nemipin hir netpim
(Mt 10:26-27)*

1 *Mit miyapir yapirwe nerp menep menep te hir nentireran, Jisas katip mit disaipel narak kinin kar ik: “Yi naanempre hiras te yi ap eiyises him me mit ne Farisi. Hiram enum mire sak haak. Hi atip hir mit enun nemipin, hir newirnak nekteni te hir nises han kir.

2 *Menmen yapirwe kerek misawin, maain God kakwepyapirem te mit nanirem nanirteiyem.

3 Maain him kerek yi epei yetpim me witaan te God ke wepni kakwepyapirem mit nanimtwem. Menmen kerek yi yatip mit han em yi yisawin yekre winak, maain God kakwepyapirem kakit wit eik te mit neit wit nanimtwem.

Jisas katip keimin kerek mit nanineinik
(Mt 10:28-31)

4 "Hi hetpi nai yinan, yi ap einapen mit au emit! Hir nenep mitik yink kerekek, te maain hir ap te nanriak menmen meiyam taau.

5 Hi hetpi eteikni keimin kerek yi eineinik. Yi einapen God. Hirak kakiwep epei au, hirak enuk manpenuk te kakwiri yaino si enum. Hi hetpi, yi eineinik.

6 Hore kike hispinak (5) mit newir pewek wik nantiwem. Hore kike mit namip hiram menmen weinim te God epei kertei hiram maa.

7 *God epei kertei menmen iuwe, hirak kewenhis kertei paan marmenum miwapin paan hesnu ki. Te yi ap einaain menmen au. God katip yi himin ki hirak menmen iuwe kinin hore. Hore hiram menmen weinim ap himin kewim au. God hanhan hore, te hirak hanhani mit wisenum naanmamri."

Him me mit hir natip hir nises jisas
(Mt 10:19-20, 32-33, 12:32)

8 Jisas wen katip, "Hi etpi nai yinan, mit niutip niutip neimin newepyapir hiras nisisa nerp ninaan me mit miyapir yapirwe, te hi Mitik ke wit ke Mitik Iuwe maain hi ewepyapir mit in me ninaan me mit ensel ne God, hi atpor hir nikerek ne God keriyen.

9 *Te neimin hir nepakin hir nisisa me ninaan me mit, maain hi Mitik ke wit ke Mitik Iuwe apakini hir ne God nerp ninaan me mit ensel ne God.

10 *"Mit neimin niutip niutip natip netawin hi Mitik ke wit ke Mitik Iuwe, hi asak menmen enum mir. Neimin kerek natip neratawin God Himin Yaaik, God Haai ap te kakisak menmen mir taau. Hiram mamu mamit.

11 *"Mit maain nansiuwe him nanintar yi yises him mai, hir nantorhis nanri nanino winak kerek mit nererik nekine him me Moses neitai, o yi yayirp ninaan me mit iuwe gavman netike kaunsil, te yi ap hanhan menmen te yi yayitpim te yi eikaap hiras au.

12 Yi hanhan em au eiyintar me wi eim God Himin Yaaik kakwis menmen mamikre han ki te yi eiyitporem."

Jisas katip tok piksa me mitik iuwe ap kises God au

13 Mitik kiutip ke mit yapirwe nerp en katip Jisas kar ik: "Mitik Iuwe ti atip heiyiuwe kai te hirak ekweto menmen mei me menmen haai kawir kaa kewisim miwaairi, maain hawir ewinkerem ewetakit."

14 Jisas ketpawek, "Mitik keimin kehimitena te hi ehinke menmen mi a?"

15 *Hirak keweikin katip mit yapirwe, "Naanempre hiras te yi ap hemkre menepepam me menmen yapirwe. Menmen yapirwe mitik kentenenim ap te mamkepi kaku au."

16 Jisas ketpor him tok piksa mar im: "Mitik hak iuwe kamir ni hiram matin yapirwe.

* 12:2 Mt 10:26; Lu 8:17 * 12:7 Lu 12:24, 21:8; Ap 27:34 * 12:9 Lu 9:26 * 12:10 Mk 3:28-29

* 12:11 Mk 13:11; Lu 21:12-15 * 12:15 1Ti 6:9-10

17 Te h̄rak han kitet kar ik: ‘Hi ar̄iak mekam? Hi menmen yap̄rwe te hi ewis̄im emwaai nein? W̄inak au.’

18 H̄rak kat̄ip, ‘Hi are ar̄iak menmen im. Hi ewep w̄inak ketike weisaak me teket te hi ehime ham w̄isenum min̄in im te hi ewis menmen mamwaai weisaak mamtike menmen mewo meit ni eim, h̄ram mamno mamwaai mam̄kre weisaak kerem em. Hi ar̄iak menmen im, te

19 hi at̄ip h̄rekes, Ti epu werek werek menmen meiyam yap̄rwe mepeit me tito yap̄rwe. Ti ehu eh̄im menmen eh̄im t̄ipar si enum ehu han yaaik.’

20 Au, God ket̄p̄wek kar ik: ‘Ti etaritari m̄it̄ik! W̄itaan ik ek ti hahi, h̄m̄in kit kakno, te menmen mi yap̄rwe ti epei het̄iwem hewis̄im m̄iwaai meit, maain keim̄in kakt̄iwem a? Ti au!’

21 *Keim̄in keit menmen yap̄rwe kak̄ikaap h̄rekes, te h̄rak ap kises menmen God hanhan h̄rak kakisesim, h̄rak enuk kar ke m̄it̄ik eik e.”

*Yi han kitet God kak̄ikepi kerekek
(Mt 6:25-34)*

22 J̄isas kat̄ip m̄it̄ n̄rak disaipel kar ik: “Yi eiyises menmen God hanhan yi eiyisesim, te hi het̄pi menmen im: yi ap han ekitet kar̄eik eiȳt pewek eiw̄irem eiȳt menmen yi yaȳim o menmen yi eim̄ir emu ȳnk ki au em̄it!

23 H̄m̄in ki kepu werek, h̄rak kin̄in menmen yi eiȳim. Ȳnk ki kaku werek werek kak̄in̄in menmen yi yam̄ir.

24 *Yi yaȳir hore tepre. H̄ram ap mam̄ir ni meket teket au. H̄ram mime w̄inak te mewis menmen mekr̄erem au, te God kewet̄ir menmen. God han kitet yi iuwe yin̄in hore, h̄ram au menmen wein̄im.

25 M̄it̄ik keiyak h̄rak han kitet kak̄riak menmen te h̄rak kaku w̄i meiyam o tito yap̄rwe au.

26 Yi ap eir̄iak menmen kike mar im au, te yi yenmak han kitet menmen ham te yi yayu werek werek a? Au em̄it!

27 “Yi yaȳir timen m̄iwaai yayiwe. H̄ram mewo, h̄ram ap mesikek ȳiwaap mekerwo menmen au. Te h̄ram yaaim m̄ir min̄in m̄it̄ik iuwe King Solomon h̄rak ketenen menmen yap̄rwe. H̄rak n̄paa ap kam̄ir menmen mau ȳnk kirak yaaim min̄in timen im au. Te timen h̄ram menmen wein̄im.

28 God kerekek kir̄iak menmen im h̄ram yaaim te h̄ram petepin mepu teipmen mami, te m̄it̄ nant̄iwem neiȳim nanw̄irem mam̄kre si. Timen im h̄ram menmen wein̄im, te God kakweti menmen yi yaim̄ir mamu ȳnk. Yi ap han kitet God werek werek au.

29 Yi ap han kitet yap̄rwe yi yaȳit menmen o t̄ipar te yi yaȳim ere tu iuwe au em̄it!

30 M̄it̄ nerer wit wit ap nises God h̄r han kitet menmen mar im. God h̄rak Haai ki kert̄ei yi yaȳit menmen im te yi eiyu.

31 Te yi yin̄in eiyises menmen God hanhan yi eiyisesim, te h̄rak kakweti menmen mamkepi yi yayu werek werek.”

*Yi hanhan yaiwis menmen yaaim mamu wit ke God
(Mt 6:19-21)*

32 *^uYi m̄it̄ nai ȳre sipsip, yi ap einaain menmen au eiȳntar God Haai ki kakwisi yi eiyin̄in naanmamre m̄it̄ me menmen m̄rak.

33 *Yi yesiuwe menmen yap̄rwe kerek yi yetenenim yaȳit pewek mererim eiwet m̄it̄ wein̄in m. Mar im yi yaiwis menmen yaaim mamkepi

* 12:21 Mt 6:19-20 * 12:24 Sam 147:9; Lu 12:7 * 12:32 Lu 22:29; Rev 1:6 * 12:33 Lu 18:22

mamwaai wit ke God. Hiram mamu mamit te mit enun nekintip menmen o wesiuk mamnen mamwaank menmen mi mamit en au emit!

³⁴ Menmen ti hanhanem, han kit ekitetim.

Mit naanempre menmen me mitik iuwe hir enmeriyiwek

³⁵ * “Yi eimir laplap tokim keremem, yi eiyit waai eiyik eitepenem eiyiksiu si, yi eiyu eimerir menmen mamnen.

³⁶ * Yi yayre mit nemerir mitik iuwe kir kaknen kakike wit kerek mite wetike mitik neitan neitai ein ek, hirak kaknen wit kirak te hir naninkiwek weipir wasenum kerek hirak kan keretittek.

³⁷ * Te mitik iuwe kaknen kakri mit nriak menmen mirak ap niwaai au, te mit keriyen hir han yaaik. Hi etpi te hirak kakmir laplap tokim mirak hirak kakipor nanu yeno kerek naam menmen menterim, te hirak kaknen kakwetir menmen hir nanim kakir ke wok mitik kir.

³⁸ Te hirak kaknen kakir wi nimir suware kenep enum, hirak kir mit nriak menmen mirak hir nepu, hir han yaaik nanu.

³⁹ * “Yi eiyirtei menmen im e. Mitik ke winak epei kertei wi kerek mitik enuk kekintip menmen kaknen, te hirak ap kakwisik kakwep weipir kakno nimir kekin menmen mirak au.

⁴⁰ Yi yire mitik eik e. Yi eimeriyo hi Mitik ke wit ke Mitik Iuwe hi pike anen me wi yi yepitari hi anen.”

*Jisas katip him tok piska me mitik yaaik mitik enuk
(Mt 24:45-51)*

⁴¹ Jisas katip epei au, Pita kitehi Jisas, “Ti hetpei keriyen him im o haiu mit yapirwe?”

⁴² Te Jisas kewenhi katip, “Hi hetpi yi yapirwe. Yi han kitet keimir kirak menmen me mitik iuwe, hirak yaaik kemtau him kisesim? Hirak mitik kerek mitik iuwe kirak kakwisik kakimir naanmamre mit han kerek nriak menmen me mitik kiutip kerek ek, hirak kakimir kakwetir menmen yaaim nanim me wi hirak kewetirem.

⁴³ Maain mitik iuwe kaknen kakir mitik kirak menmen mirak hirak wen kirakem, te hirak han yaaik keriuwerek, te mitik kerekek han yaaik.

⁴⁴ * Hi hetpi werek. Hirak kakwisik naanmamre menmen mirak yapirwe.

⁴⁵ Mitik hak kirak menmen me mitik iuwe kirak kaktip, ‘Mitik iuwe kai ap te kaknen waswas,’ te hirak kaknep mit han kerek nriak menmen me mitik iuwe kerek ek, kaknep miyapir kerek nriak menmen me mitik iuwe kerekek, neiyewewan, kaam menmen metike tipar si enum.

⁴⁶ Te mitik iuwe kerekek maain hirak kaknen me wi hirak ap kermeriyiwek au. Hirak han kaa pike kaknen keremem. Hirak au ketari, te hirak kakrekriwewek enum kakirwaankek kaksuwerek kakno kaktike mit han kerek nriak menmen mirak ap nises him mirak werek werek au.

⁴⁷ * “Mitik kerekek kemtau him me mitik iuwe kirak, te hirak ap kises him mirak, hirak mitik iuwe kirak kakikir wisenum kakriuwe nimir.

⁴⁸ Te hirak keimir ap kertei werek werek menmen mitik iuwe kirak hanhan hirak kakirakem, hirak kirak menmen enum, te mitik kirak kakip kakriuwe nimir au kike. Mit kerek God kewetir menmen yapirwe, maain hir pike enwet God em. Mit neimir kerek neit menmen yapirwe me mit, maain hir pike enwetirem yapirwe.”

* 12:35 Eks 12:11; Mt 25:1-13; 1Pi 1:13
24:43-44; 1Te 5:2 * 12:44 Mt 25:21, 23

* 12:36 Mk 13:33-36 * 12:37 Jo 13:4
* 12:47 Je 4:17

* 12:39 Mt

Jisas kan kakinke m̄it miyap̄r nanwep p̄inan nanino in, nanwep p̄inan nanino ein

(Mt 10:34-36)

⁴⁹ Jisas wen kat̄ip, “Hi han hew̄r si meit t̄i ik, te hi hanhan si em̄r̄h̄ihe waswas,

⁵⁰ *te hi ahin̄n ah̄iwaank w̄isenum hahi. Han kai enuk heriuwe menmen mamrewaank ere h̄ram epei au.

⁵¹ Yi han kitet hi epei han te h̄riak m̄it nankiyan nanu nan̄it a? Au, hi epei han te hi ewep m̄it miyap̄r han nan̄nepan nan̄ntar h̄im mai.

⁵² In ek ere maain m̄it ne w̄inak kiut̄ip nar m̄it hisp̄nak (5) h̄r nan̄inke. M̄it̄ik̄it wikak tat̄kite m̄it̄ik̄it wiketer̄it nan̄nehan nan̄nepan nan̄ntar h̄im mai.

⁵³ *M̄it nan̄inkehan. Haai kaktike n̄kan k̄rak tat̄nehak̄it tat̄nepak̄it. Miye wautike n̄ki p̄ire nan̄nehan nan̄nepan. M̄ite wautike yani p̄ire nan̄nehan nan̄nepan nan̄ntar h̄im mai.”

M̄it nertei menmen me t̄i o nepni te h̄r nep̄tari menmen me God

(Mt 6:2-3; Mk 8:11-13)

⁵⁴ H̄rak kat̄ip disaipel n̄rak epei au, h̄rak kat̄ip m̄it miyap̄r yap̄rwe kar ik: “Yi epei ȳr nap̄i meke wit kerek wepni kewen ken keremem, waswas yi yat̄ip, ‘Haw̄i kaknen.’ Maain h̄rak kaknen.

⁵⁵ Yi yemtaun n̄ime wenituk meke wepni kokai kan te yi yat̄ip, ‘Wepni sisi iuwe kaknen.’ Maain h̄rak kaknen.

⁵⁶ Yi m̄it enun yemip̄n. Yi yertei menmen me t̄i o nepni. Yi yenmak te yi yetari menmen God in ek k̄r̄iakem a?

Yi eitike m̄it kerek nansiuwi h̄im yi eikiyan eiyy

(Mt 5:25-26)

⁵⁷ “Yi yenmak te yi ap han kitet menmen yaaim te yi ȳr̄iakem a?

⁵⁸ M̄it̄ik̄ hak kesiuwe h̄im kerwit (o kerwetit) te ti eno eh̄r m̄it̄ik̄ iuwe ke gavman. Ti eno kot hitet yayiwe, ti etp̄iwek te yi eikiyak̄it eiyy, o au en, h̄rak kak̄irit eno kot, maain m̄it nanw̄rit eno w̄inak enuk.

⁵⁹ Hi etput, ti ehu ere ti ew̄r̄i pewek eiym̄ etnik.”

13

M̄it̄ik̄ ap keweik̄n sip kewet menmen enum h̄rak kaki

¹ Me w̄i im, m̄it han nepu en h̄r nat̄ip Jisas nar ik: “M̄it han ne Galili nen w̄inak ke God nenep samiyak m̄r newepwarem nanwet God em, te m̄it̄ik̄ iuwe gavman Pailat kesiuwe m̄it n̄rak ne ami nen nan̄ip, hemkre m̄r meweik̄nenim metike miyak m̄iwaai k̄naan.”

² *Jisas kewenhi ketpor kar ik: “Yi han kitet m̄it h̄r naa nar ik, menmen im meteik̄nai m̄it in ne Galili h̄r n̄riak̄ menmen enum min̄n m̄it han ne provins Galili a? Taauye!

³ *Hi etpi werek. Yi ap eiweik̄n sip eiwet menmen enum yi yayi yaȳr ke m̄it ein ne provins Galili epei naa.

⁴ Yi yertei m̄it hiswiyen hisp̄nak (15) naa neit t̄ipar me wit Siloam nentar w̄inak nokik kewen kan̄ip? Yi han kitet menmen enum h̄r n̄riak̄em h̄ram min̄n menmen enum m̄it han ne wit Jerusalem n̄riak̄em a? Taauye!

⁵ Hi etpi werek. Yi ap eiweik̄n sip eiwet menmen enum yi yayi yaȳr ke m̄it in.”

* 12:50 Mk 10:38-39; Mt 26:38; Jo 12:27

* 12:53 Mai 7:6

* 13:2 Jo 9:2

* 13:3 Sam 7:12

Jisas katip h̄im tok piksa me nu ap kine n̄kim au

6* H̄irak wen ketpor h̄im tok piksa h̄irak katip kar ik: “Nu h̄inaan kewo keit ni me m̄it̄ik hak. H̄irak ketpaan ken kak̄ir n̄kim au, h̄irak kuwaa (o kiwaa).

7* H̄irak kuwaa (o kiwaa) au, h̄irak katip m̄it̄ik kerek naanm̄ipriwek ni m̄irak kar ik: ‘Ah̄irem! Tito wikak hi han hen h̄ir nu h̄irak ap kine n̄kim au. Ti ekan nu eik ek eknep̄in. Hi h̄inapen h̄irak kaku t̄i ik e kari nan t̄i.’

8* Te m̄it̄ik naanm̄ipre t̄i kerek katip m̄it̄ik iuwe, ‘Ewis̄ik ak̄irek me tito im e, hi awep wi aweikn̄wek aw̄ir waniu (o win) mamwet̄iwek.

9 Maain h̄iram mamine n̄kim h̄iram yaaim, o au en, ti ekan eketik eknep̄in ek̄ikeip̄in.’ ”

Me w̄i Sabat Jisas k̄ikaap m̄ite w̄inap h̄ire sip k̄ire k̄in

10 Me w̄i Sabat, Jisas keit w̄inak kerek m̄it̄ nererik nekine h̄im me Moses, h̄irak kewepyap̄ir h̄im me God.

11 Me w̄i im, m̄ite hap wepu. T̄ipir kaaup te h̄ire w̄inap tito hiswiyen hisp̄inak wikak (18). H̄ire sip k̄ire k̄in te h̄ire ap wekrit wen werek werek au.

12 Jisas k̄irep, te h̄irak ken̄inwe ketp̄iwe kar ik: “M̄ite hi hep̄ir menmen enum mewit mamno mamnop̄in mamkeip̄nut, te ti ere yaaip.”

13 H̄irak kewis his m̄irak menteriye, h̄ire wekrit wenh̄i h̄irehes wekrit werp, h̄ire wewen̄ipi niuk me God.

14* M̄it̄ik k̄in̄in naanm̄ipre w̄inak ik e, h̄irak han enuk kent̄ar Jisas k̄ikaap m̄ite me w̄i Sabat, te h̄irak katip kar ik: “W̄i hisp̄inak kiut̄ip (6) haiu mam̄irak menmen. Yi eimen in me w̄i eim te God kak̄iKepi te yi yayu werek. Me w̄i Sabat em̄it!”

15* Jisas p̄ike ketp̄iwek, “Yi m̄it̄ enun yewisesik. Yi m̄it̄ niut̄ip niut̄ip me w̄i Sabat yaino yaisiupan bulmakau o hos yairiyaam mamno mam̄im t̄ipar.

16* M̄ite ip e kerek h̄ire nepenye pe Ebrahim kerek Seten kerekȳiwe enum te h̄ire w̄inap tito hiswiyen hisp̄inak wikak (18). H̄ire win̄in sak mi te hi ekepye herekȳiwe yaaim me w̄i Sabat.”

17 M̄it̄ han kerek n̄ipaa nat̄ip menmen enum, h̄ir ȳink enuk nekint̄ip nentar h̄irak katip h̄im im. Te m̄it̄ yap̄rwe han yaaik neriuwe menmen iuwe yaim h̄irak k̄irakem.

H̄im me nu mastet n̄kim m̄iram

(Mt 13:31-33; Mk 4:30-32)

18 Jisas p̄ike katip, “Menmen God k̄irakem h̄iram m̄ire mekam? Te hi en̄inem mam̄tike mekam mam̄iram?”

19 H̄iram m̄ire nu mastet n̄kim m̄irak kike enum. M̄it̄ik hak ket̄iwem kam̄ir mau ni m̄irak. Maain h̄irak ken niu k̄ire nu iuwe, hore h̄iram meniuwe meke niu mewis yaank mewik.”

20 Jisas p̄ike katip, “Hi en̄in menmen God k̄irakem mekre han k̄iau h̄iram mam̄tike mekam mam̄iram?”

21 H̄iram m̄ire yis m̄ite hap wewis̄im metike plaua, h̄ire weweiknenim ere werek. Maain plaua m̄iniu wisenum.”

Jisas katip ke weip̄ir kike

(Mt 7:13-14, 21-23)

* 13:6 Mt 21:19 * 13:7 Lu 3:9 * 13:8 2Pi 3:9, 15 * 13:14 Lu 6:7; Jo 5:16; Eks 20:9-10; Diu 5:13-14 * 13:15 Lu 14:5 * 13:16 Lu 19:9

22 Jisas katip epei au, h̄rak ken wit iuwe wit kike kewepyp̄r h̄m me God te h̄rak kakp̄no Jerusalem.

23 M̄tik hak ketp̄wek, “M̄tik Iuwe, maain God kak̄this m̄t niut̄p niut̄p keriyen nanu nantikerek o au?” Jisas katip m̄tik ik ketike m̄t yap̄rwe kar ik:

24 * “Yi naanmamre h̄ras te yi eino eitet weip̄r kike ek. Hi h̄re weip̄r. M̄t yap̄rwe h̄r hanhan nan̄no nantikerek nan̄no n̄m̄n ein te h̄r au.

25 * Maain m̄tik ke w̄nak kerek kak̄krit kakiyepet weip̄r, te yi yaȳr wit eik yairet̄t weip̄r yait̄p, ‘M̄tik Iuwe, ekaisiu weip̄r.’ H̄rak kak̄tpi, ‘Hi ap ertei yi neim̄n.’

26 Te yi yaȳr weip̄r, ‘H̄aiu n̄paa maam menmen maam t̄par metikewit, te ti herp yayiwe kau eik ek ewepe i h̄m.’

27 * Te h̄rak kakt̄p, ‘Hi hetpi, hi ap hertei yi neim̄n. Yi eiȳnka eikeipno yi m̄t enun ȳriak menmen enum.’

28 * Te maain yi eiȳr Ebrahim, Aisak, Jekop netike m̄t profet nanu nantike God te ȳi au eiȳt wit eik yayk̄t yainak̄n yehes.

29 * M̄t nan̄nen nanke wepni kokai kan, han nan̄nen nanke wepni kewen ken o nanoke p̄nak nanoke p̄nak nan̄nen nanu yeno nan̄t wit ke God nan̄m menmen iuwe.

30 * M̄t han kerek in ek h̄r m̄t wein̄n ek maain h̄r nanin̄n m̄t iuwe han. In ek h̄r m̄t iuwe te maain h̄r nanre m̄t wein̄n.”

*Jisas k̄k̄t Jerusalem kentar m̄t nises h̄m m̄rak au
(Mt 23:37-39)*

31 H̄rak wen ketpim, m̄t han ne Farisi h̄r nan netp̄wek, “Yi eino eikeip̄n! In ek m̄tik Herot hanhan kakitep!”

32 Jisas ketpor, “Yi eino eit̄p manpen mawenek̄n Herot petepin, teipmen, tep̄n hi ep̄r herwe enum, h̄kaap m̄t n̄naap h̄r p̄ke n̄re yaain. Me w̄ wikak menmen mai epei au. Menmen mai epei au, hi ehu eh̄t. Herot kakiyep au ere hi h̄riak menmen epei au.

33 Te hi wen ano eh̄tet yayiwe petepin, teipmen, tep̄n. Hi profet ke God ap ahi eh̄t wit hak au. W̄t Jerusalem kerek.

34 “O m̄t miyap̄r ne Jerusalem! N̄paa God keriuwet m̄t profet h̄r newepyp̄r h̄m m̄rak te yi yan̄p naa. W̄ yap̄rwe hi hanhan hari yi m̄t yererik hi naanm̄pri har ke suware wari n̄kim m̄n̄k yap̄r m̄re, te yi au ȳnapen.

35 In ek God keweik̄n sip kewet wit ki, yi h̄ras naanm̄prewem. Hi etpi werek, yi eira au ere yi yait̄p, ‘God k̄riak yaaim kak̄kaap m̄tik h̄rak keriuwetek kaknen kak̄kreh̄r ke God.’”

14

Jisas k̄kaap m̄tik k̄nap ȳnk k̄nwo h̄rak k̄re yaaik

1 * Me w̄ Sabat, Jisas ken kaam menmen keit w̄nak ke m̄tik iuwe ke Farisi. H̄r m̄t nau en naanm̄prewek te h̄rak k̄riak menmen.

2 M̄tik hak his h̄t m̄rak m̄nwo h̄rak kerp menep k̄rap̄t Jisas.

3 * Jisas katip m̄t nin̄n nertei h̄m me Moses nat̄p m̄t em h̄r netike m̄t ne Farisi kerek nin̄n nises h̄m me Moses, h̄rak kitorhi kar ik: “H̄m me Moses mamwisai h̄aiu m̄t mamkaap m̄t n̄nap me w̄ Sabat o au?”

⁴ Hîr ap newenhi au, wîre wîre neit, te Jisas keit mîtik kekepek ere werek, hîrak kesiuwerek ken.

⁵ *Hîrak kesiuwerek ken, hîrak keweikîn kitorhi kar ik: “Hos mi o bulmakau mi mamînke mamîkre hei me wî Sabat, yi eiriyaak eiketik me wî Sabat o au?”

⁶ *Hîr ap newenîwekhi netpîwek menmen au. Hîr yînk enuk.

Mîtik ap han eketet hîrekes mîtik iuwe au emî

⁷ *Jisas epei kîr mît yapîrwe kerek nanînen nanîm menmen, hîr nau yeno yaaim me mît iuwe te hîrak ketpor tok piksa mar im.

⁸ *Hîrak katîp, “Wî kerek mîtik hak hîrak kenîni einen eiyîm menmen me nîkan kîrak kakît mîte, yi ap eiyu yeno yaaim me mît iuwe, te mîtik iuwe akinînit eknen.

⁹ Hîrak eknen te mîtik kerek nîkan kîrak kakît mîte, hîrak kaknen kakîtpi, ‘Yi eiyînke eino ein, eiwis mîtik iuwe ik hîrak ekwim.’ Hîrak kîriak menmen im te yi yînk enuk eiyîntar yi eiyu yeno weinîm.

¹⁰ Im em emî! Mîtik ketpi yi einen eiyîm menmen yi eiyu yeno weinîm me mît, te maain mîtik nîpaa ketput yi einen eiyîm, hîrak kaktihis kakîtpi kakîr ik: ‘Nai yînan, yi einen eiyu yeno me mît iuwe newim,’ te mît en nîpaa hîrak netikewi yayîm menmen hîr han kitet yi iuwe.

¹¹ *Mîtik kerek han kitet hîrekes mîtik iuwe, God kakriakek hîrak mîtik weinîk.”

Jisas katîp mît nanîne neimîn nanînen nanîm menmen

¹² Nepei au, Jisas katîp mîtik kerek nîpaa ketpîwek kaknen kakîm, hîrak ketpîwek kar ik: “Maain ti enîne mît nanînen nanîm menmen iuwe, ti ap enîne paaprer o haairer o nîkerek o kikrek o nit yînan netenen menmen iuwe au emî! Ti ap eriakem ehisesim ehîntar maain hîr pîke nanwetut menmen mit mamrerim.

¹³ *Maain ti hemani menmen, ti enîne mît enun menmen auri o mît his hît nanamîr enum.

¹⁴ *Ti eriak menmen mar im te God maain kakrekuyut yaaim kakîntar mît in enun te hîr ap pîke nanwetutem mamrerim. Maain God kakwetutem me wî kerek maain hîrak kakîkîan mît kerek nîre yaain hîr pîke nanîkrit nanu nantikerek.”

*Jisas katîp hîm tok piksa me mît naam menmen iuwe
(Mt 22:1-10)*

¹⁵ *Mîtik kiutîp kau kînaan kaam menmen kemtau menmen Jisas katîp, hîrak ketpîwek kar ik: “Mît nau kînaan neit wit ke God nanîm menmen hîr han yaaik nanu.”

¹⁶ Jisas ketpîwek, “Nîpaa ein mîtik kemani menmen kenîne mît yapîrwe nanînen.

¹⁷ Wî epei man te hîrak kakwet mît menmen. Hîrak keriuwet mîtik kîrak kaknînor kakîtpor kar ik: ‘Hi epei emani menmen te yi einen eiyîm eitikewa.’

¹⁸ Hîrak kitorhi, te hîr yapîrwe natîp, ‘Haiu ap te mamno au.’ Mîtik hak katîp, ‘Hi epei hewîr pewek heiyîm hatîn tî, te hi eno ahîrek te hi hanhan ti ap han enuk heriuwe hi ap enen taau.’

* 14:5 Mt 12:11; Lu 13:15 * 14:6 Mt 22:46 * 14:7 Mt 23:6 * 14:8 Pro 25:6-7 * 14:11 Mt 23:12; Lu 18:14 * 14:13 Diu 14:29 * 14:14 Jo 5:29 * 14:15 Lu 13:29

19 Mítik hak katip, 'Hi epei hewir pewek etin bulmakau hiswiyen (10) me mamwen ti te hi ano ahrem eninem te hi hanhan ti ewisa hi ehui in ehim menmen mit au.'

20 *Mítik hak katip, 'Hi epei heit mite te hi ap anen au.'

21 "Te mítik kerek kiriak menmen mirak, hirak ken ketpwek. Epei ketpwek, hirak han enuk ketpwek kar ik: 'Ti eno waswas erer yayiwe me wit ehithis mit kerek his hit nanamir mire enum, kerek nau yayiwe ek e.'

22 Maain mítik hirak epei kan ketpwek, 'Mítik Iuwe, menmen ti etpewem hi epei hirakem, te yeno ham wen mepeit weinim.'

23 Mítik iuwe katip mítik kerek kiriak menmen mirak kar ik: 'Ti eno ehitet yayiwe iuwe, ehitet ya ke yaank, ya meke nimin te winak kai eknempet ekriuwe mit miyapir.'

24 Hi etput werék. Ap nei kerek nipaa hi heninor naninen nanim menmen nantikewa au.'

*Mítik ekinin han ekitet werék werék te hirak ekises Jisas
(Mt 10:37-38)*

25 Mit miyapir yapirwe nen nises Jisas te hirak keweikin ketpor kar ik:

26 * "Mítik kerek kaknen kakisisa hirak hanhan kinin kentaui him me miye haai narak, mite o nikerek narak, hirak ap kakises him mai taau.

27 *Mítik kerek kisisa te kinaain menmen enum mamnen mamkip, hirak ap te kakises him mai werék werék au.

28 "Keimin ke yi mit hanhan kakime winak iuwe nokik, hirak wen eku han ekitet hirak ketenen teket mei o niu mei kakwet mit kerek nankepik nanime winak kirak ere naninepik.

29 Hirak epei kekin hei kamir teinik kewis tapin, te hirak ap kime winak kenterim wen au kentar hirak pewek kike hirak epei au mesi, te mit kerek naninen nanirek nanitetiweknaan naniniuwesisek.

30 Hir nantip nar ik: 'Mítik ik kakime winak te hirak ap kakimaak ere werék au.'

31 "Mítik iuwe kerek naanmipre mit yapirwe en kakno kaktike mit yapirwe narak 10,000 nanino naninepan nantike mítik iuwe hak ketike mit narak yapirwe nar 20,000. Hirak wen eku han ekitet hirak manpenuk te kakipr kakinin mítik hak ik kaktike mit narak o taau.

32 Au en, mítik hak ek wen kepeit yanimin, hirak kakriuwet mit narak nanino nanwenyipirek nanitiwekhi me mekam hir enriakem te hir enkiyan enu enit.

33 Te keimin hirak ap ekinin han kitet werék werék ekweikin sip ekwet menmen mirak, hirak ap te kakises him mai taau.

*Sol tokim ap matin him au, mit nanwirem
(Mt 5:13; Mk 9:50)*

34 "Sol hiram menmen yaaim, te hiram tokim ap matin him mamirmeim te hiram pike emtin him? Taauye!

35 Mit ap newirem te mamkaap ti au. Hiram mamwaank ti. Hir nanwirem mamno mune me bulmakau mamkaap menmen meit ni eim mamwo taau. Mit nanwirem mamitet yayiwe weinik. Nikip emnep eiyimtwem!"

15

Jisas katip h̄im tok piksa me sipsip k̄ir̄ir̄ keit p̄in
(Mt 18:12-14)

¹ W̄i ham, m̄it enun kerek nari pewek me takis, h̄ir netike m̄it han enun nises menmen enum, h̄ir nan menep nan̄mtau h̄im me Jisas.

² *M̄it han ne Farisi netike m̄it nertei menmen me Moses newepyap̄ir m̄it em, nat̄ipan nene Jisas nar ik: “H̄irak hanhan kari m̄it enun kaam menmen ketikeri.”

³ Te Jisas kewenhi ketpor tok piksa im e:

⁴ * “M̄it̄ik kiut̄ip ke yi m̄it kewis sipsip yap̄irwe, hak k̄inaaiw̄ir m̄it̄ik ik k̄ir̄ir̄ keit yaank te h̄irak kakn̄aiw̄irem mamu wein̄im, h̄irak kak̄inkak̄it̄n̄iw̄ek ere kerek epei k̄ir̄ir̄ ek h̄irak kaknap̄inek.

⁵ H̄irak kaknap̄inek, h̄irak kekt̄in h̄ipi han yaaik kakriuw̄erek.

⁶ H̄irak kekt̄in h̄ipi kaknan ek kak̄ir̄ ik kakiun wit, h̄irak kakn̄ine n̄irak yinan netike m̄it ne wit k̄irak kak̄it̄por; ‘Yi han yaaik eitikewa. Hi epei h̄inap̄in sipsip kerek n̄ipaa k̄ir̄ir̄ keit yaank eik.’

⁷ Hi hetpi m̄it ensel neit wit ke God h̄ir han yaaik kike keriyen neriuwe m̄it yaain h̄ir nau werek werek. Te h̄ir han yaaik wisenuk neriuwe m̄it̄ik enuk kiut̄ip keweik̄in sip kewet menmen enum. H̄ir han ehitet yayiwe iuwe, ehitet ya keyaak iuwe nar ke m̄it̄ik h̄irak han yaaik kent̄ar sipsip k̄irak h̄irak k̄inap̄inek.”

Jisas katip tok piksa me pewek m̄inat̄in

⁸ “M̄ite peim̄in wetenen pewek hiswiyen (10), te kiut̄ip k̄inat̄in keit, h̄ire kewesu si w̄iripep w̄inak ere h̄ire w̄inap̄inek.

⁹ H̄ire epei w̄inap̄inek, h̄ire wen̄ine n̄ire yinan netike miyap̄ir ne wit k̄ire eik, h̄ire wetpor war ik: ‘Yi han yaaik eiyu eitikewa eiȳntar hi h̄inap̄in pewek kerek n̄ipaa k̄inat̄in.’

¹⁰ Hi hetpi mar im. M̄it ensel ne God h̄ir han yaaik iuwe neriuwe m̄it̄ik hak kiut̄ip keweik̄in sip kewet menmen enum.”

H̄im me n̄ikan pip̄iak k̄inaaiw̄ir haai k̄irak

¹¹ Jisas wen ketpor kar ik: “M̄it̄ik hak kine n̄ikerek h̄irak̄it wikereret.

¹² Kike kat̄ip haai k̄irak, ‘Haai enkaau menmen mei in ek maain ti hahi ti ewetewem.’ Nepei au, haai k̄irak kenke menmen m̄irak kewet n̄ikerek tirak em.

¹³ *Maain w̄i ham, kike kesiuwe t̄i keit pewek mererik keiȳim kakno wit iuwe yan̄im̄in ein. H̄irak kenke menmen m̄irak kew̄irem keiȳim kat̄in menmen enum.

¹⁴ H̄irak kew̄ir pewek keiȳim kat̄in menmen enum ere pewek nan epei au mesi h̄irak kau wein̄im. H̄irak kau wein̄im, haw̄i au te ni merer wit wit mewo au, maa meit te m̄it menmen auri, h̄ir n̄in̄p̄i maan.

¹⁵ H̄irak n̄in̄p̄i maak te h̄irak ken k̄ir̄iak menmen me m̄it̄ik ke wit ik e, h̄irak kesiuw̄erek kakno naanmamre sak m̄irak.

¹⁶ *H̄irak hanhan kak̄im nu weki n̄ikim m̄it newet sak em kent̄ar h̄irak menmen au ap mei mau te h̄irak kak̄im au.

¹⁷ “H̄irak epei kertei h̄irak kau enum enum h̄irak han kitet h̄irekes kat̄ip kar ik: ‘M̄it yap̄irwe n̄ir̄iak menmen me haai kai, h̄ir neit menmen werek te hi au n̄in̄p̄i meiyu, hi hau in hahi hentar hi menmen au.

18 *Hi pike eno ahir haai kai hi etp+wek, 'Haai, hi epei eweik+n sip ewet God hi herekyut enum.

19 Hi ap yaaik te hi hire nikan kit au. Ti ewisa hi are mit niriak menmen mit.'

20 Hirak han kitet kar ik, te hirak kekrit kakno kakir haai.

"Hirak kan kitet yan+m+n, haai kirak kirek, hirak hanhanek kesiuk+n ken keyewewik, kemwek tekep kises menmen me maamrer hirak keteik+n+wek hirak han yaaik keriuwerek.

21 Nikan katip haai kar ik: 'Haai ye! Hi epei eweik+n sip ewet God hi herekyut menmen enum. Hi ap yaaik te ti enewa hi nikan kit au.'

22 Te haai keremir+wek him katip mit niriak menmen mirak ketpor kar ik: 'Yi eno waswas eiyit laplap yaaim emiriy+wekem eiyit pitau eiyinw+kem eiriuwet+wek su emu hit.

23 Eiyit bulmakau kerek wa kewik eikip eiyik te haiu em+m han yaaik emu. (Haai kirak menmen im keteik+n nikan kirak hirak wen hanhan hirak kire nikan kirak.)

24 *Haiu mamriakem mam+ntar nikan kai hirak kar ke mitik kaa. Te in ek haiu minap+nek epei kekrit kau.' Hir niriak menmen han yaaik neriuwerem naam.

25 "In ek heiyuwe kirak keit ni eim. Hirak pike kaknen winak eik hirak kemtau mit niriak nine henye.

26 Hirak kenine mitik ke mit niriak menmen me haai kirak, hirak kit+wekhi kar ik: 'Yi mit ein yi yir+ak mekam?'

27 Hirak kewenhi kar ik: 'Nikik kit epei kan te haai kit kenep bulmakau wa kewik n+ak naak neiyik niriak ninar nikik kit pike kan kepu werek, haai hirak han yaaik.'

28 *Hirak kemtewek epei au, hirak kine han enuk. Haai kirak ketpaan kan, hirak ketp+wek kari han kirak te hirak k+napan kakno winak n+m+n ein.

29 Hirak katip haai kirak, 'Hi epei hirak menmen mit tito yapirwe, ap wi miutip te hi eweik+n sip ewet him mit au. Te ti ap eweto sak meme kiut+pen te hi etike nai yinan mamk+ip mam+k meiyik mamriak au.

30 Te nikan kit enuk kerek nipaa kewir pewek kerek nipaa ti ewet+wekem, hirak ketike miyapir enun nari mit his newen+nem neiyewewan, hirak epei kan in, te ti enep bulmakau yaaik wa kewik ek+ip ewet+wekek.'

31 "Haai ketp+wek, 'Nikan kai, ti hekrit hekrit epu etikewa. Menmen yapirwe mai hiram menmen mit.

32 Te haiu han yaaik emu em+m menmen emriak em+ntar nikik kit hirak kar ke mitik epei kaa. Te in ek hirak pike kekrit kepu. Hirak kire sipsip kep+ir keit yaank, te in ek haiu minap+nek.' "

16

Mitik enuk naanm+pre menmen me mitik hak kertei kir+ak menmen mamkaap hirekes

1 Jisas katip mit disaipel narak kar ik: "Mitik hak ketenen pewek menmen ham yapirwe, hirak kewis mitik hak naanm+pre menmen mirak. Mit han nan netp+wek, 'Mitik kerek naanm+pre menmen mit hirak kewir pewek mit menep epei mamesi.'

* 15:18 Sam 51:4; Jer 3:12-13 * 15:24 Ef 2:1, 5, 5:14 * 15:28 Lu 15:2

² Hīrak kemtewek, hīrak ketpīwek kar ik: ‘Hi epei hemtau ti hīriak enum. Ti ewiso tīwei eteikno menmen ti epei hīriakem entar ti ap wen naanmīpre menmen mai au.’

³ Te mītik kemtau menmen me mītik iuwe kerekek hīrak han kitet hīrekes katīp kar ik: ‘Mītik iuwe kai kakīnka kakriuweta hi ano entar hi hīriak enum heriuwe menmen mīrak. Hi ariak mekam? Hi ap manpenuk te hi ewep wi au. Hi yīnk enuk ehu yayiwe ehitehi mīt nanweto pewek au.’

⁴ Hi epei han kitet ariak menmen ham te mīt hīr anīra entauhis ano wīnak kīr hīr naanemprou. Te maain hi epei henke ekeipīn menmen nīpaa ein hi naanmīprewem hi ehu werek.’

⁵ Te hīrak kenīne mīt yapīrwe niutīp niutīp nan kerek nīpaa neit menmen me mītik iuwe kīrak weinīm. Hīr ap newetīwek nan mererim wen au, te hīrak katīp mītik kerek kinīn kan kar ik: ‘Ti nīpaa heit menmen marmenum me mītik iuwe kai?’

⁶ Hīrak ketpīwek kar ik: ‘Hi nīpaa heit dram me tīpar mar 100.’ Mītik naanmīpre menmen ketpīwek, ‘Ehu in ehīt tīwei ik ti ewis nīpaa ti heit 50 dram kerem em.’

⁷ Mītik hak kan hīrak kitīwekhi kar ik: ‘Nīpaa ti heit mekam?’ Hīrak ketpīwek, ‘Nīpaa hi heit 100 bek rais kerem em.’ Hīrak ketpīwek, ‘Ti ehu in ehīt tīwei ik ewis menmen mīre 80 bek rais kerem em.’

⁸ *Maain mītik iuwe kīrak kan katīp mītik enuk kīrak kerek naanmīpre menmen, hīrak ketpīwek hīrak mītik enuk weise tīpar kertei menmen werek werek kari han ke mīt te maain mīt ein naanmamīwek.” Jisas wen katīp, “Mīt ne tī ap nises God hīr ninīn mīt nises hīm me God me naanmīpre menmen mīr yapīrwe.

⁹ *Hi wen hetpi werek. Yi han kitet yayīt menmen mi eikaap mīt eiriuerem te maain yi yayi yaino wit ke God hīrak kakītpi yi yayu yaitikerek yayīntar yi yīriak menmen yaaīm a? Taauye!

¹⁰ *Mītik keimīn hīrak naanmīpre menmen kike werek werek, te maain hīrak naanmamre menmen wīsenum werek werek. Te hīrak mītik kerek kemipīn me menmen kike, maain hīrak kakmipīn me menmen iuwe.

¹¹ Yi ap naanmīpre pewek werek werek me tī ik e, te keimīn kakwisi yi naanmamre hīm yaaīm me God? Taauye!

¹² Te yi ap naanmīpre menmen me mīt han werek werek, te God ap te kakwetū menmen kerek yi yaitenenim taau!

¹³ *Mītik kīriak menmen me mītik hak ap te kakriak menmen me mītikīk wicketeres taau. Te hīrak han tatwenīn hak, hak au kakneinīk. O hīrak han kekrit keriuwe hak, han ap kekrit keriuwe hak. Yi han ki kakīnke kakīntar pewek ap te yi eiyyises God werek werek taau.”

*Hīm me Moses metike menmen me God
(Mt 11:12-13)*

¹⁴ *Mīt ne Farisi hanhan pewek, hīr nemtau menmen Jisas ketpīm, te hīr netpīwek enum nanwesīsek.

¹⁵ *Te Jisas ketpor, “Yi keriyen yīriak menmen yari han ke mīt yeriuw-erem te hīr han kitet yi yīre yaaīm yinīn mīt han. Te God kertei han ki. Menmen mīt han kitet hīram yaaīm, God han kitet hīram enum weinīm.

* 16:8 Ef 5:8; 1Te 5:5 * 16:9 Mt 6:20; Lu 14:14 * 16:10 Lu 19:17-26 * 16:13 Mt 6:24 * 16:14 Mt 23:14 * 16:15 Mt 23:28; Lu 18:9-14; Pro 21:2

16 **“Him me Moses metike him me mit profet, hiram mepu naanmpri ere wi Jon kerek kikir mit neriuwe tipar hirak kan kewepyapir him ham yaaim me God. Me wi eim ere in haiu mewepyapir him im yaaim me God naanmamre mit.*

17 **“Maain nepni mamtike ti ik mamno mamawaank mamit. Te him ham kike me him yaaim yapirwe Moses nipaa kewisim ap te mamit taau! Mamir keremem mamu mamit.*

*Jisas katip him me mitik kinaaiwir mite kakit mite hap
(Mt 5:31-32; 19:9; Mk 10:11-12)*

18 **“Mitik kerek kepir mite pirak kakit hap, hirak kire mitik enuk kari mite his kewenem. Keimin keit mite nipaa winaaiwir mitik kire, hirak kire mitik enuk kari miyapir his kewenem.*

Him me mitik ketenen pewek yapirwe ketike Lasaras

19 *“Nipaa mitik ketenen pewek yapirwe kepu. Hirak kewir pewek yapirwe keit klos yaaim iuwe. Hekrit hekrit hirak kau werek, keriuwet klos yaaim, kaam menmen yaaim.*

20 *Mitik enuk weinik niuk mirak Lasaras kepu. Hirak mit narak neriyaak neiyik nan newisik kiwaai ya weipir ke niwa ke winak eik.*

21 **Hirak kemerir mit nanit menmen mit newirem nipaa mau kinaan ke mitik iuwe hiram menke. Hirak kau en nepere mepnen meswiewek (o mesiuwewik) wikes meriuwe nin miram.*

22 *“Maain mitik weinik ek kaa, mit newisik kekere hei te ensel ne God ninan himin kirak ken kau ketike mitik Ebrahim teit wit kirak kewik. Mitik ketenen menmen yapirwe kaa, te mit newisik kekere hei.*

23 *Mitik ketenen menmen yapirwe hirak kekere si enum, menmen merekyiwewek han enuk yink mirak mekek. Te hirak kikiamnaan kir Ebrahim keit yanimin kau niu ein ketike mitik Lasaras tekiyakit tau.*

24 *Te hirak kinap kenine, ‘Maam Ebrahim, ti han ekiteta esiuwe Lasaras ekwis tipar emintirau nin kai te nime wenina. Hi au si teknina heit wit enuk ik e.’*

25 *“Te Ebrahim katip, ‘Nikan, ti han ekitet nipaa ti etenen menmen yapirwe kerek nipaa ti hau ti eik, Lasaras hirak kau enuk te wikes makip, hirak kaam menmen enum. In ek hirak kau werek werek te ti au enuk yink kitowo.*

26 *Hi hanhan akepit te menmen mewenina. Wi iuwe kau nimin nipaa God kewisim kerekirai. Te neimin in nanino ein taau. Mit ein ap te nanrekir wi kerekek naninen nanirei taau.’*

27 *“Mitik ketenen pewek yapirwe katip, ‘Hi hituthi ti eriuwet Lasaras kakno winak kerek haai kai nipaa kewik.*

28 *Ti atip Lasaras hirak kakno kaktip kikrek nai hispinak (5) hirak kakwepyapir ekitpor hir enweikin sip enwet menmen enum te hir ap aninen entikewa enu wit ik kerek hi yink keiyewo heitai.’*

29 *“Te Ebrahim katip, ‘Hir netenen him me Moses mau twei metike him mit profet newisim mau twei. Ewisi hir enises him mir.’*

30 *Mitik ketenen pewek yapirwe katip, ‘Au, hir ap nanisesim au. Haai Ebrahim mitik hak kerek nipaa kaa ti eriuwetek ekno ekitpor, te hir enweikin sip enwet menmen enum.’*

31* Ebrahim ketp̄wek, 'H̄ir ap nan̄mtau h̄im me Moses ketike profet au, te h̄ir ap te nan̄mtau h̄im me keim̄in kerek n̄paa kaa h̄irak p̄ike kekrit kakno kak̄tpor taau.' "

17

Menmen enum mari han ke m̄it̄ik kises h̄im me God (Mt 18:6-7, 21-22; Mk 9:42)

1 Jisas kat̄ip m̄it̄ n̄rak disaipel, "Menmen enum me mamri han ke m̄it̄ h̄ir nisesim mamriwaan̄k, h̄iram mamnen. Te keim̄in kak̄riak menmen enum kakri han ke m̄it̄, maain h̄irak God kak̄iwaan̄kek kak̄ir ke h̄irak k̄ir̄iakem.

2 H̄iram yaaim te m̄it̄ nankaap nan keriȳwek teruk, h̄ir nanw̄irek h̄irak kakno kak̄ikre wan kaki kak̄it̄, te h̄irak kak̄riak m̄it̄ik kerek kises h̄im mai h̄irak kakweik̄in sip kakises menmen enum. H̄irak kaku kak̄riak enum, maain h̄irak kaknen kak̄ir God h̄irak enuk w̄isenuk.

3* "Yi naanemp̄re h̄iras hekrit hekrit yi eiyises menmen yaaim keremem. Kit yinak kerekyut enum ti enerek. H̄irak ȳink enuk keriuwe menmen enum h̄irak kerekyutem, h̄irak ketput, 'Ti yaaik hi herekyut enum,' te ti hetp̄wek h̄im yaaim mar im: 'H̄iram menmen wein̄im.'

4 H̄irak ke w̄i miut̄ip h̄irak kerekyut enum me hisp̄inak wik (7), te h̄irak ȳink enuk keriuwerem, h̄irak p̄ike kaknen kak̄it̄put, 'Ti yaaik hi herekyut enum,' te ti etp̄wek, 'H̄iram menmen wein̄im.' H̄irak k̄ir̄iak karek karek ere hisp̄inak wik (7), ti etp̄wek, 'H̄iram menmen wein̄im,' ti er̄iweksak menmen enum."

Jisas kat̄ip menmen me m̄it̄ enises h̄im me God

5* M̄it̄ aposel nat̄ip Jisas, "Ti ekepai te haiu emisesit em̄ip̄r han tokik."

6* Jisas kat̄ip, "Yi eiyises God werek werek kike yi ȳire nu mastet n̄kim h̄iram kike te maain h̄iram mamwo ere w̄isenum. Yi eiyisesik eiȳir ek te yi yait̄ip niuwaine ik e, h̄irekes kak̄iket kak̄riuwe puk m̄irak, te h̄irak kak̄mtau h̄im mit̄ kakno kak̄ik̄ir h̄irekes kak̄ikre wan eik kak̄ir̄ kak̄it̄.

Menmen m̄it̄ik k̄ir̄iak menmen me m̄it̄ik hak kakisesim

7 "Te keim̄in ke yi m̄it̄ h̄irak ketenen m̄it̄ik kerek k̄ir̄iak menmen m̄irak k̄ire kewen ti me ni o naanm̄ip̄re sipsip m̄irak. Maain h̄irak kaknaaiw̄ir̄ ni kaknen w̄inak ti etp̄wek, 'Ti enen ehu yeno wasenum eh̄im menmen?' H̄irak taau!

8 Au, ti etp̄wek har ik: "Ti em̄ir̄ laplap tokim erekyo menmen mai m̄iwaai eiȳim emeriyo ere hi eh̄im menmen, eh̄im t̄ip̄ar. Te maain ti eh̄im menmen, eh̄im t̄ip̄ar mit̄."

9 H̄irak kat̄ip m̄it̄ik kerekȳwek menmen m̄irak, h̄irak yaaik kentar h̄irak kemtau h̄im m̄irak kerek h̄irak ketp̄wek em? Au, h̄iram menmen wein̄im.

10 Yi yar ke m̄it̄ik eik k̄ir̄iak menmen keremem. Yi epei ȳir̄iak menmen God ketpiyem ȳir̄iakem, yi han ekitetim em̄ir̄ im: 'Haiu m̄it̄ wein̄in keriyen, haiu epei m̄ir̄iak menmen keremem God ketpeiyem.' "

Jisas k̄ikaap m̄it̄ hiswiyen (10) kerek lepro mewi

11* Jisas kepno Jerusalem kitet yayiwe kewep provins Galili ketike provins Sameria.

12* H̄irak kare kakno wit kike, m̄it̄ hiswiyen (10) lepro mewi h̄ir newenyip̄irek newis̄ik yayiwe eik, h̄ir nep̄ir nenp̄in nekeip̄n̄wek.

* 16:31 Jo 11:44-48 * 17:3 Mt 18:15 * 17:5 Mk 9:24 * 17:6 Mt 17:20, 21:21 * 17:11 Lu 9:51-52, 13:22 * 17:12 Lev 13:45-46

13 H̄r nep̄r nenp̄n nekeipn̄wek, h̄r n̄nap nen̄ne Jisas netp̄wek, “Jisas M̄t̄ik Iuwe, ti han etwen̄nei.”

14 *Jisas k̄ri ketpor, “Yi eino eiteik̄n m̄t̄ik pris kerek kewet God menmen keit w̄nak k̄rak, yi eiteik̄n̄wek ȳnk ki.” H̄rak ketpor, h̄r nepno, wasenum lepro epei mekeipnor men te ȳnk k̄r k̄re yaaik.

15 H̄r nertei h̄r n̄re yaain, m̄t̄ik kiut̄ip ke m̄t̄ en p̄ike kan kat̄ip h̄m iuwe kewen̄pi niuk me God.

16 H̄rak kan kenke k̄waai h̄t me Jisas ketp̄wek, “Ti yaaik.” H̄rak m̄t̄ik ke wit Sameria.

17 Epei au, Jisas kat̄ip, “Hi epei h̄kaap m̄t̄ hiswiyen (10) lepro m̄wi. M̄t̄ hisp̄nak tekyaāit (9) neit nein a?”

18 Kenmak te m̄t̄ik ik ke wit hak h̄rak kerekek p̄ike kan kewen̄pi niuk me God? M̄t̄ ne Isrel au n̄napen a?”

19 *Jisas ketp̄wek kar ik: “Ti ekrit eno. Ti epei h̄re yaaik hentar ti han kiteta.”

Jisas kat̄ip ke w̄ maain h̄rak p̄ike kaknen

(Mt 24:23-28, 37-41)

20 *M̄t̄ han ne Farisi nitehi Jisas mewaāi meruri w̄ mamnen te God kakin̄n naanmamre m̄t̄. H̄rak kewenhi ketpor kar ik: “M̄t̄ ap nan̄r menmen im me God mamnen au.

21 *Ap te m̄t̄ik keiyak kakt̄ip, ‘Eiȳr menmen God k̄riakem keit in ek o meit ein e.’ Au, h̄ram mau ke n̄m̄n ke yi m̄t̄, te yi ap eiȳrem eiȳr ke yi eiȳr nu o menmen taau.”

22 H̄rak kat̄ip m̄t̄ ne Farisi epei au, h̄rak keweik̄n kat̄ip m̄t̄ n̄rak disaipel keriyen kar ik: “W̄ mamnen te yi hanhan hi hahu etikewi w̄ miut̄ip kerekek mar ke in ek hi M̄t̄ik ke wit ke M̄t̄ik Iuwe hau hetikewi, te maain hi ehu etikewi au.

23 *M̄t̄ han maain nan̄tpi nan̄r ik: ‘Eiȳrek! Krās p̄ike kan.’ o ‘Eiȳrek in.’ Te yi ap eiȳtpaan eino eiȳrek au em̄t̄! H̄r nemip̄n.

24 M̄pre nepni mewen̄n iuwe m̄r merer wit wit mau yaain, mam̄r im e te hi m̄t̄ik ke wit ke M̄t̄ik Iuwe me w̄ hi p̄ike enen, m̄t̄ yap̄rwe nan̄ra hi hahu yaain.

25 *Te hi ehin̄n hahi, m̄t̄ ne t̄i in ek enweik̄n sip enweto.

26 *Maain w̄ hi M̄t̄ik ke wit ke M̄t̄ik Iuwe p̄ike anen, menmen mam̄r ke w̄ n̄paa Noa kau t̄i.

27 *M̄t̄ yap̄rwe n̄paam menmen n̄paam t̄ipar si enum, haairer nesiuwe n̄kerek h̄ram (o h̄ran) n̄r te m̄t̄ netike miyap̄r neitan, netenenan his ere w̄ Noa ken kekere sip m̄rak, wan t̄ipar k̄niu kenep m̄t̄ h̄r naa ere nenepik o neṣi.

28 *W̄ hi p̄ike enen h̄ram mam̄r ke w̄ n̄paa Lot kau t̄i. M̄t̄ ein naam menmen metike t̄ipar si enum, h̄r new̄r pewek neiȳm̄ neit menmen o nesiuwe menmen m̄r neit nan mererim, h̄r nam̄r ni me w̄nak, h̄r nime menmen.

29 Me w̄ Lot k̄naaiw̄r wit Sodom, God keriuwet si metike nan sisi m̄n̄n̄n enum menep m̄t̄ menepi neit ein.

30 Me w̄ hi M̄t̄ik ke wit ke M̄t̄ik Iuwe maain hi p̄ike enen ewepyap̄r h̄rekes, m̄t̄ nan̄rak menmen hi epei hetpiyem.

* 17:14 Lev 14:2-3; Lu 5:14 * 17:19 Lu 7:50 * 17:20 Jo 3:3, 18:36 * 17:21 Mk 13:21 * 17:23 Lu 21:8 * 17:25 Lu 9:22 * 17:26 Jen 6:5-12 * 17:27 Jen 7:6-23 * 17:28 Jen 18:20, 19:25

31 * “Me wɪ eim, keimɪn kentɪr wɪnak siup ap te kakɪkiuwe kaknen kakinɪn kakɪt menmen mɪrak yaaim mekre wɪnak kɪrak au. Hɪrak kakrɪr kerek ek. Mɪtɪk kerek keit ni mɪrak, hɪrak kɪrem, hɪrak ap te kaknen wɪnak kakɪt menmen ekɪt. Hɪrak kakrɪr kerek ek.

32 * Yi han ekitet Lot mɪte pɪrak. Hɪre weweikɪn werp wɪr wit Sodom te God kaaup keweikniye hɪre weweikɪn wɪre nan.

33 * Mɪtɪk keimɪn hanhan naanmamre hɪrekes, hɪrak ap kises hɪm me God, maain hɪrak kaku kaktike God au. Keimɪn kerek ap hanhan naanmɪpre hɪrekes te maain hɪrak kaki kakɪntar hɪrak kises hɪm mai, God kaktɪwekhis kaku kaktikerek.

34 “Hi hetpi. Me wɪtaan keremem hi pɪke enen, mɪtɪkɪt wiketeret tatwaai yeno miutɪp, kiutɪp hi etɪwekhis kaknen kaktikewa, au kiutɪp kakwaai yeno kakwaai kakɪt.

35 Miyapɪr wiketeri nehɪs newen niu. Hap piutɪp hi etɪwehis wawu wautikewa. Hap ep au, wawu wawɪt en. [

36 Mɪtɪkɪt wiketeret tatɪt ni eim. Mɪtɪk hak hi etɪwekhis heiyɪk kaknen, hak au kaku.]”

37 * Mɪt nɪrak disaipel nemtau menmen im hɪrak ketpor, hɪr nitɪwekhi, “Mɪtɪk Iuwe, menmen im mamɪt nein?” Jisas ketpor tok piksa ik: “Herwe kaa kɪwaairi te hore tɪpre mamno mamwik mamkinenik mamɪk.”

18

Jisas katɪp hɪm tok piksa me mɪte weiniye wetike mɪtɪk masistret

1 * Jisas katɪp mɪt nɪrak hɪm tok piksa kakɪkepi hɪr enɪrtei te hɪr enitehi God hekrit hekrit, hɪr ap enɪnapen.

2 Hɪrak katɪp kar ik: “Nɪpaa mɪtɪk masistret kau wit hak kiutɪp, hɪrak ap kises God, ap hanhan mɪt au.

3 Mɪte hap weiniye nɪpaa mɪtɪk kɪre kaa hɪre wau wit kiutɪp wetike masistret, hɪre wen wan wɪr masistret ik wetpɪwek war ik: ‘Mɪtɪk hak enuk kan kerekɪyo enum. Ti ekepa.’

4 Nɪpaa enum eik masistret ap kekepye ere maain hɪrak han kitet menmen im hɪrak katɪp, ‘Hi ap hɪnapen God au, hi ap hanhan mɪt.

5 * Hi akaap mɪte weiniye hentar hɪm hɪre wetpewem te hɪre ewu werek o au en, hɪre waunen hekrit hekrit te waurekya han enuk eriuwep.’ ”

6 Jisas wen katɪp, “Yi eiyɪmtau hɪm me mɪtɪk masistret enuk ketpim, yi han ekitetim.

7 In ek yi han ekitet God kakɪkaap mɪt nɪrak kakɪmtor hɪm mɪr kerek hɪr nɪnap nanitɪwekhi ekɪkepi wɪtaan wanewik o au? Te hɪrakkakɪkepi waswas o au?

8 Hi etpi, God kakɪkepi kakɪmtau hɪm mi kakrɪakem wasenum. Te maain hi Mɪtɪk ke wit ke Mɪtɪk Iuwe hi pɪke enen tɪ, mɪt hɪr han ekiteta nanitehi God menmen nanmeriyo o au?”

Hɪm tok piksa me mɪtɪk ke Farisi ketike mɪtɪk enuk kari pewek me mɪt ne takis

9 Jisas hɪrak wen katɪp hɪm tok piksa im e me mɪt kerek han kitet hɪras hɪr nɪrak menmen yaaim, te nɪnaain han en nɪrak menmen enum.

* 17:31 Mt 24:17-18 * 17:32 Jen 19:17, 26 * 17:33 Lu 9:24 * 17:37 Jop 39:30 * 18:1 Ro 12:12; Kl 4:2; 1Te 5:17 * 18:5 Lu 11:7-8

10 H̄rak kat̄ip kar ik: “M̄t̄ik̄t̄ wiketeret t̄niu ten w̄nak iuwe ke God h̄rak̄t̄ titehi God menmen. Hak ke m̄t̄ ne Farisi, hak ke m̄t̄ nari pewek me takis me m̄t̄.

11 *M̄t̄ik̄ ke Farisi kerp h̄rekes kitehi God kar ik: ‘God, hi han yaaik heriuwit hentar hi ap enuk har ke m̄t̄ han au. Hi ap enuk o sampeine hari pewek me m̄t̄, hises menmen enum o etike m̄te w̄r̄ran au. Hi ap har m̄t̄ik̄ ik enuk kerek kari pewek me takis me m̄t̄ au.

12 *Me w̄ wik me wik miut̄ip miut̄ip, hi au h̄t̄ n̄n̄p̄ hau te hi hituthi menmen. Hi pewek mei man h̄ ewepim ewetut p̄nam kike, hi eh̄t̄ p̄nam kerek mepeit en.’

13 *H̄rak kat̄ip kar ik, te m̄t̄ik̄ enuk kari pewek me m̄t̄ me takis, h̄rak keit w̄nak ke God kerp yan̄m̄n, h̄rak ap k̄k̄iamnaan men niu wit ke God au. H̄rak ȳnk enuk k̄waai his kewen han pank k̄rak kat̄ip God, ‘Ti hanhan heriuwa. Hi m̄t̄ik̄ enuk h̄rak̄t̄ menmen enum.’

14 *J̄isas kat̄ip, “Hi hetpi, m̄t̄ik̄ ik ek enuk kari pewek me m̄t̄, h̄rak k̄naaiw̄r̄ w̄nak ke God h̄rak God kat̄ip h̄rak yaaik. Te m̄t̄ik̄ hak eik au. M̄t̄ik̄ kerek han kitet h̄rak yaaik kin̄n m̄t̄ han, God kakt̄ip h̄rak wein̄k. Te m̄t̄ik̄ kerek h̄rak han kitet h̄rak wein̄k, God kakrekȳwek kakt̄ip h̄rak yaaik iuwe.”

J̄isas kewis his mentar n̄kerek kitehi God naanmamror

(Mt 19:13-15; Mk 10:13-16)

15 M̄t̄ han neit n̄kerek kike n̄r neri nan J̄isas te h̄rak ekwis his em̄nteri ekitehi God naanmamror. Te m̄t̄ disaipel n̄r miye haai n̄r h̄r nat̄ip neneri nar ik: “J̄isas epei k̄kaap m̄t̄ yap̄rwe h̄r n̄nap. N̄kerek kike h̄r wein̄n. Yi einop̄n!”

16 Te J̄isas ken̄ne n̄kerek kike en̄nen en̄rek, h̄rak kat̄ip m̄t̄ disaipel n̄rak, “Yi eiwiwi h̄r en̄nen. Yi ap eiweni eiyn̄tar m̄t̄ h̄r nanises h̄m me God h̄r han ekitet God nan̄r ke n̄kerek han kitet h̄m me miye haai netpim.

17 *Hi hetpi werek. Neim̄n ap nises h̄m me God nanwis̄k naanmampr̄i nan̄r ke n̄kerek h̄r nises h̄m me miye haai n̄r, h̄r ap nan̄t̄ menmen God kakwet̄rem taau.”

H̄im me m̄t̄ik̄ iuwe kin̄n m̄t̄ ketenen menmen yap̄rwe

(Mt 19:16-30; Mk 10:17-31)

18 *M̄t̄ik̄ kiut̄ip ke m̄t̄ iuwe ne Isrel kan kit̄iwekhi kar ik: “M̄t̄ik̄ Yaaik kerek ti hertei menmen ewepyp̄rem, hi eriak mekam te hi eh̄t̄ h̄m̄n yaaik hi ehu etike God tipmain tipmain enum eik?”

19 J̄isas ket̄p̄wek kar ik: “Henmak te ti etpo hi yaaik? Ti hertei ti at̄ip hi h̄re keim̄n te ti at̄ip hi yaaik a? M̄t̄ik̄ kiut̄ip kekere n̄m̄n ne yi m̄t̄ miyap̄r h̄rak yaaik au. God kiut̄ip kerekek.

20 *Ti hertei h̄m lo Moses n̄paa kewis̄m. ‘Yi ap eitike miyap̄r kerek epei neit m̄t̄ yi ap eir̄ran au em̄t̄! Yi ap einep m̄t̄ nani. Yi ap eisaw̄n eiyn̄t̄ menmen me m̄t̄ han. Yi ap eimip̄n eiwen̄n h̄m m̄t̄ik̄ hak. Yi eiyn̄s miye haai ni eiyn̄tau h̄m m̄r.’ ”

21 M̄t̄ik̄ kerek ketenen menmen yap̄rwe ket̄p̄wek, “N̄paa kerek hi h̄re n̄kan kike ere in ek hi epei hises h̄m me God Moses kewis̄m mau t̄wei.”

22 *J̄isas kemtau menmen im, h̄rak ket̄p̄wek, “Ti wen eriak menmen ham miut̄ip ti ap hisesim. Ti etenen menmen yap̄rwe. Ti eno esiuwe

* 18:11 Lu 16:15 * 18:12 Jen 14:20; Mt 23:23 * 18:13 Sam 51:1 * 18:14 Mt 23:12; Lu 14:11
* 18:17 Mt 18:3 * 18:18 Lu 10:25 * 18:20 Eks 20:12-16; Diu 5:16-20 * 18:22 Mt 6:20

menmen mit ehit pewek mamrerim ti ewet mit enun weinin em. Epei au, ti enen eisisa. Ti eriakem te God kakwetut menmen yaaim mirak kakit wit kirak.”

²³ Mitik ketenen menmen yapirwe kemtau him im, hirak han enuk kentar hirak ketenen menmen yapirwe. Hirak kinapen kakwet mit em.

²⁴ Jisas kirek, hirak han enuk te hirak katip, “Amirkeik te mit netenen menmen yapirwe hir enwis God kinini naanmamri hir nises him mirak. Taauye!”

²⁵ Miyak kamel (hirak kire hos) kakno kakitet pewek khi taau. Mitik kerek wen ketenen menmen yapirwe kakno kakises him me God kakwis God kakinin naanmamriwek taauye!”

²⁶ Te mit nemtau him im, hir nitiwekhi, “Te keimin God kaktiwekhis kaku kaktikerek kaku kakit? Taauye!”

²⁷ *Jisas kewenhi ketpor, “Menmen mit ap nanriakem, hiram menmen weinin God hirak kakriakem.”

²⁸ Te Pita katip, “Hau epei minaaiwir wit kaiu, menmen maiu misesit.”

²⁹ Jisas ketpor kar ik: “Hi hetpi im e. Neimin ninaaiwir wit kir o ninaaiwir miyapir nir o kikrek nir o miye haairer o nikerek nir nentar hir nises him me God,

³⁰ hir nanit menmen yaaim yapirwe me wi hir nau ti ik e. Maain God skelim mit, hir nanu nanit nantikerek tipmain tipmain enum eik.”

Jisas katip keteipim hirak kaki maain pike kakikrit

(Mt 20:17-19; Mk 10:32-34)

³¹ *Jisas keithis mit disaipel nirak hiswiyen wik (12) keru ken ketpor, “Eiyimtau! Hau mamno wit Jerusalem menmen yapirwe mit profet nipa newisim mau tiwei me hi Mitik ke wit ke Mitik luwe hiram mamnen.

³² *Te hir nanriuweta hi ano his me mit enun ap ne Isrel hir nanrekuyo enum, nanittonaan, nanitpo enum, naninikin tmank mamnawa.

³³ Hir naniyep nanriuwe nipin, hi ano te mit nanwenkeka hahu nu tentarakit hi hahi. Me wi wikak hi pike akrit ehu.”

³⁴ *Mit disaipel ap nertei menmen werek werek au. Te menmen kerek hirak ketpim au misawin ap meke yaain au. Te hir ap nertei menmen werek werek Jisas ketpim au.

Jisas kikaap mitik nanamir toto

(Mt 20:29-34; Mk 10:46-52)

³⁵ Jisas kan menep wit Jeriko, mitik kerekek nanamir toto kau menep yayiwe kenine mit miyapir nanwetiwewek nan te kakit menmen kakim.

³⁶ Mitik nanamir toto kemtau mit yapirwe nan nanino, hirak kitehi mit han kar ik: “Mit nirak mekam?”

³⁷ Hir netpiwewek, “Jisas ke wit Nasaret kan kesipetit ken.”

³⁸ *Hir netpiwewek te mitik nanamir toto kinap katip, “Jisas Nepenyek ke Devit. Ti han etwenina.”

³⁹ Te mit kerek ninin ek nenerek netpiwewek, “Ekintip wire wire!” Te hirak pike kinap yapirwe kenine hisiuwe, “Nepenyek ke Devit, ti han ekepai naanmpirai, te ti han etwenina.”

⁴⁰ Jisas kemtewek hirak kerp ketpor, “Eiyithis mitik nanamir toto eiyik einen.” Hir neiyik nan, hirak kan menep, Jisas kitiwekhi kar ik:

* 18:27 Mk 14:36 * 18:31 Lu 24:44 * 18:32 Lu 9:22, 44 * 18:34 Mk 9:32 * 18:38 Mt 15:22

41 “Ti hanhan hi erekyut mekam?” Mítik nanamír toto katíp, “Mítik Iuwe, hi hanhan nanamír kai píke ekiupan te hi ahír menmen werek werek.”

42 *Hírak katíp epei au, Jisas ketpíwek, “Ti esiupan nanamír ehír menmen. Ti han ekiteta te hi hekepit tí híre yaaik.”

43 Wasenum hírak kír menmen werek werek kises Jisas kewenípi God. Mít yapírwe nírek, hír newenípi God nentar hír han yaaik neriuwerek.

19

Hím me Sakias

1-2 Jisas kepno kitet wit Jeriko kesipatek kepno. Mítik iuwe niuk mírak Sakias hírak kepu wit ik. Hírak kinín naanmípre mít kerek hír nari pewek me mít ne takis newet gavman em. Hírak ketenen menmen yapírwe.

3 Mítik ik hírak kare kakír Jisas hírak keimín. Hírak mítik kike yinak te ap kakír Jisas kentar mít yapírwe nerp menep menep nesoníwek.

4 Te hírak kesiuknen kinín mít yapírwe ken kíniu nu fik kau niu (hírak kire tapír kup) hírak kakír Jisas kentar hírak kakno kaksipaap nu ik e.

5 Jisas kan kerp nu ik e kíkiámanan kír Sakias ketpíwek kar ik: “Sakias, ekiuwe wasenum enen. Hi etput, hi petepin atikewit wauno wínak kit ek.”

6 Sakias kekiuwe wasenum kan tí, hírak han yaaik keriuwe Jisas kekre han kírak, hírak keriyaak ken wínak kírak.

7 *Hír mít yapírwe nírek, hír natípan nínan yipír newírek hír natíp nar ik: “Jisas kakno wínak ke mítik enuk kíriak menmen enum.”

8 *Maain keit wínak eik, Sakias kekrit kerp katíp Jisas, “Mítik Iuwe emtau! Hi ewet pewek o menmen mai pínam mamno mít enun winen menmen auri. Te hi nípaa emipín mít han ekinortíp pewek mír, hi píke ewetírem mamrer mír kerek nípaa hi etíwem miutíp, hi ewetírem tekyaaít.”

9 *Jisas katíp te mít nau en nemtewek. Hírak katíp kar ik: “Petepin mítik ik epei keweikín sip kewet menmen enum. Hírak hírekes nepenyek ke Ebrahim kentar in ek hírak kises God werek werek. Hírak kises God werek werek kentar

10 *hi Mítik ke wit ke Mítik Iuwe, hi han te hi hínhatín mít hír newaank híras nar mítik ik, te hi ekepi etorhis.”

Jisas katíp him tok piksa ke mít naanmípre pewek me mítik hak (Mt 25:14-30)

11 Jisas katíp him tok piksa men mít kerek nemtewek katíp Sakias menmen. Hírak katíp him im kentar in ek hírak epei menep kakiun wit Jerusalem kaki. Te hír mít han kitet natíp epei menep te God kaknen kakriuwe menmen mírak iuwe yaaim kakinín naanmamre mít.

12 *Te Jisas katíp kar ik: “Nípaa mítik hak iuwe kepu. Hírak kakno wit hak keit yanímín te mít han nanwisík kakre iuwe naanmamre mít neit ein. Maain hírak píke kaknen wit kírak ik.

13 Menep hírak kakno, hírak keníne mít hiswiyen (10) nekepik níriak menmen mírak, hír nan. Hír nan, hírak kewtír pewek mar 20 kina miutíp miutíp. Epei au, hírak ketpor; ‘Eiyímtau menmen. Yi yayít pewek im em, híram mamri meiyam kampakterem mamwaai ere iuwe, te hi píke anen.’

* 18:42 Lu 7:50 * 19:7 Lu 5:30, 15:2 * 19:8 Eks 22:1; Nam 5:6-7 * 19:9 Ap 16:31-34; Lu 13:16

* 19:10 Lu 15:4; Jo 3:17; 1Ti 1:15 * 19:12 Mk 13:34

14 * “In ek, mıt han ne wit kırak, hır nıneinık te hır nesiuwe mıt han nıkaru nen natıp nar ik: ‘Haiu mınapen mıtık ik kakre iuwe naanmamrai.’

15 “Maain mıtık iuwe epei naanmıpre mıt pıke kan, wasenum hırak kenıne mıt kerek nırık menmen mırak em kerek nıpaa neit pewek, hırak kerıyırı hır nan nerp ninaan mırak, hırak kitorhi me pewek nıpaa hırak kewetırem, te hır neit pewek meiyam mamtikerem o au.

16 Mıtık hak kiutıp kinın kan katıp, ‘Mıtık iuwe, me pewek nıpaa ti ewetewem mar 20 kına, hır am mari ham mıre 200 kına.’

17 * Mıtık iuwe ketpıwek kar ik: ‘Ti yaaik, ti mıtık erekyau menmen mai yaaim. Ti yaaik naanmıprau menmen kike mar im werek, te hi ewisit naanmamre wit iuwe mar hiswıyen (10) im e.’

18 “Hırak epei ken, mıtık hak kerek kırık menmen mırak ek kan katıp, ‘Mıtık iuwe, me pewek nıpaa ti ewetewem mar 20 kına, hır am mari ham mıre 100 kına.’

19 Hırak katıp epei au, mıtık iuwe king katıp me mıtık ik kar ik: ‘Ti naanmamre wit mar hispınak (5).’

20 “Hırak epei ken, mıtık hak kırık menmen mırak kan katıp, ‘Mıtık iuwe, im em hır am pewek mit nıpaa ti ewetewem. Hi hısawınem mekre wa hıtın.

21 Hi hıneinit hentar ti menmen kerek mıt han nımaam. Ti ewenkek menmen kerek nıpaa ti ap emır em au, mıt han namır.’

22 “Mıtık iuwe king ketpıwek, ‘Ti mıtık erık menmen mai, ti enuk! Hi pıke ehıt hım mit ti etpım me hi, hi pıke enıt erıuwerem. Ti hertei hi mıtık enuk atıp hım tokik tokik ari menmen ap mai ewenkek menmen kerek hi ap epei hamır au mıt han.

23 Henmak te ti ap ewisa pewek mei mekre benk? Te hi ehıt meiyam kike weınım mamtikerem wı kerek hi pıke han in a?’

24 Te mıtık iuwe king katıp mıt kerek nerp ein en, ‘Eıyıt pewek emkeıpnıwek eıwırem te yi eıwet mıtık hak kerek ketenen 200 kına eıwetıwekem.’

25 “Hır netpıwek, ‘Mıtık iuwe mıtık eik epei ketenen 200 kına, ekıt.’

26 * “Mıtık iuwe katıp kar ik: ‘Hi etpı mıt kerek netenen menmen hır am yapırwe, te maain hırak mıtık iuwe kakwetır meıyaam. Te mıt kerek ap netenen menmen yapırwe au, menmen kike kerek hır netenenim, mıtık iuwe kaktıwem mamkeıpnor.

27 In ek mıt nai nepan nınaain hi hıre mıtık iuwe naanmamror, yi eitorhis eınen in yi eınıp te hi ahırı.’ ”

*Jısas ken Jerusalem kakre mıtık iuwe naanmamre mıt
(Mt 21:1-11; Mk 11:1-11; Jo 12:12-19)*

28 Jısas katıp hım im epei au, hırak kinın kınıu kakno wit Jerusalem.

29 Hırak kan menep ke wit Betfasi ketıke wit Betanı keıt mınıu (o neıyıp) niuk mırak olıv. Epei au, Jısas kerıuwet mıtıkıt dısaıpel wık tınıu ten.

30 Hırak ketpıwekıt kar ik: “Yı eıno wit eik yi eıyır donkı nıkık (hırak kırıe hos) mıt nekeıpık kerp kerek mıt niutıp niutıp ap nıpaa newık wen au. Yı eısiupanek eırıyaak eıyık eınen in e.

31 Te mıt han nanıtıhi, ‘Yı yenmak te yi yesıupan ek,’ te yi eıyıtpor, ‘Mıtık iuwe hanhan kaktıwek.’ ”

32 * Hırakıt ten ten ere tınapın menmen mar ke Jısas nıpaa ketpıwekıtım.

33 Tɪnapɪnek o, hɪrakɪt wen tesiupan hos, mɪt kerek naanmɪpre hos netpɪwekɪt, “Yi yenmak te yi yesiupanek?”

34 Hɪrakɪt tatɪp, “Mɪtɪk iuwe kawɪr kakwik.”

35 Hɪr newenhi te hɪrakɪt tari hos eik teiyɪk ten Jisas, hɪr yapɪrwe newɪr saket (hɪram mɪre laplap) mentar hos sip kɪrak, te hɪr nekin Jisas newisɪk kewik.

36 *Jisas kewik kepno, hɪr mɪt nepno netikerek nenepep saket newisɪm minɪn mɪwaai yayiwe neteikɪn hɪr newenɪpiyek han yaaik neriuwerek.

37 Jisas kan menep wit Jerusalem kerek yayiwe kiun wank kekiuwe ken mɪniu Oliv ek, mɪt disaipel nɪrak yapɪrwe nererik menep menep hɪr han yaaik newenɪpi God nine henye newep hɪm iuwe nentar menmen yaaim hɪr epei nɪr Jisas kɪrakem.

38 *Hɪr natɪp nar ik:

“God naanmamre Mɪtɪk Iuwe kerek naanmamre haiu mɪt, hɪrak kakikrehɪr God. God hanhan keriuwai haiu mɪt. God hɪrak kakɪt niuk iuwe.”

39 Te mɪt han ne Farisi kerek naanmɪpre hɪm me Moses nekre mɪt yapɪrwe en natɪp Jisas, “Mɪtɪk Iuwe, ti atɪp mɪt disaipel nit wɪre wɪre nentar hɪr natɪp God keriuwetit te ti han tɪ ik. Hɪram enum.”

40 Jisas kewenhi ketpor, “Hi etpi, hɪr nekintɪp wɪre wɪre, nan hɪremes kerek mɪwaai yayiwe mamnap mamtɪp mamwenɪpi niuk mai.”

Jisas kɪkɪt Jerusalem kentar mɪt neweikɪn sip newetɪwek

41 *Jisas epei kan menep wit Jerusalem, hɪrak kɪrek, hɪrak kɪkɪt mɪt nau wit eik.

42 *Hɪrak katɪp, “Hi hanhan te yi mɪt petepin yertei menmen eitɪwem me yi eiye werek werek, te in ek yi ap yerteiyem taau.

43 Maain wɪ mamnen te mɪt ni enun nepan nanɪnen nanweikni hɪr naniyepeti mɪt nanɪnke yinan hesini nanɪnke yinan hasini.

44 *Te hɪr nanɪnen naniwep yi mɪt miyapɪr nanɪwaank wit ki. Ap te nan mei miutɪp mamu kerek nɪpaa mepu ek taau. Menmen im mamnen mamɪntar yi ap yertei wɪ God kan te kakikepi.”

Jisas ken wɪnak iuwe ke God kepɪr mɪt nesiuwe menmen neit ein (Mt 21:12-17; Mk 11:15-19; Jo 2:13-22)

45 Maain wɪ ham Jisas ken wɪnak iuwe kerek mɪt nererik natɪp hɪm me God neitai en, hɪrak kene mɪt kerek nesiuwe menmen mɪre sipsip o hore menmen ham mɪt namɪp nanwet God em, hɪrak kepɪri nen.

46 *Hɪrak ketpor kar ik: “Hɪm nɪpaa God ketpim mɪt newisɪm mau tɪwei mar im: ‘Wɪnak kai mɪt netpim hɪrak ke hɪr nanɪno nanitehi God menmen naneitak.’ Te yi yeweiknɪk kɪre wɪnak ke mɪt enun nekintɪp menmen newik.”

47 *Epei au, hekrit hekrit Jisas katɪp mɪt miyapɪr hɪm mɪrak keit wɪnak iuwe ke God kerek ek. Te mɪt iuwe pris newet God menmen me mɪt, hɪr netike mɪt ne Skraip kerek natɪp mɪt miyapɪr hɪm me Moses, hɪr netike mɪt iuwe ninɪn mɪt, hɪr nimenɪpɪn Jisas hanhan nankɪp kaki.

* 19:36 2Kin 9:13 * 19:38 Sam 118:26; Lu 2:14 * 19:41 Jo 11:35 * 19:42 Ais 6:9-10; Mt 13:14; Ro 11:8 * 19:44 Lu 1:68, 21:6 * 19:46 Ais 56:7; Jer 7:11 * 19:47 Lu 21:37, 22:53; Jo 18:20

48* Te h̄r ap n̄riakem au nentar h̄r m̄t yap̄rwe nemtau h̄m m̄rak ap te nan̄naaiw̄r h̄m meiyam miut̄p au. H̄r hanhan netikerek neit w̄nak iuwe ke God eik.

20

Mit iuwe nitehi Jisas: Keim̄n kewisit ti ewep̄yap̄r h̄m me God?
(Mt 21:23-27; Mk 11:27-33)

1 W̄i ham, kerek Jisas kepeit w̄nak iuwe ke God keit Jerusalem kerekek, h̄rak kat̄p m̄t miyap̄r h̄m yaaim me God, m̄t han pris iuwe kerek newet God menmen me m̄t, h̄r netike m̄t ne Skraip kerek nat̄p m̄t miyap̄r h̄m me Moses, h̄r netike m̄t iuwe h̄r naanm̄pre m̄t ne Isrel h̄r nan.

2 H̄r nan h̄r nit̄wekhi, “Ti etpai, keim̄n kehim̄tenit te ti han h̄riak menmen im? Keim̄n ketput h̄ram yaaim te ti h̄riakem?”

3 Jisas kewenhi ketpor, “In ek hi hitihi yi eiȳtpewem.

4* M̄tik Jon, God keriuwetek kan h̄rak k̄k̄ir m̄t neriuwe t̄par ketpor h̄r enweik̄n sip enwet menmen enum o Jon h̄rekes han kitetim k̄riakem?”

5* H̄r nat̄pan han kitetim mar im: “H̄aiu mamt̄p me God, te h̄rak kakt̄p, ‘H̄ram meke God man te yi yenmak ap yises h̄m me Jon?’

6 Te h̄aiu mamt̄p Jon h̄rekes han kitetim k̄riakem, m̄t yap̄rwe in en nanw̄r nan nanwep nan̄ntar h̄r han kitet Jon h̄rak profet, God keriuwetek kan kewep̄yap̄r h̄m m̄rak.”

7 Te h̄r newenhi nat̄p Jisas nar ik: “H̄aiu ap mertei menmen Jon ketpin meke nein man?”

8 Te Jisas ketpor, “Mar keremem te hi ap hetpi keim̄n keriuweta hi h̄riak menmen.”

Jisas kat̄p h̄m tok piksa me m̄t enun naanm̄pre ni me waai n̄kim wain
(Mt 21:33-46; Mk 12:1-12)

9* H̄rak ketpor epei au, Jisas kat̄p m̄t h̄m tok piksa im: “M̄tik kiut̄p kam̄r wain n̄kim mau ni kewis m̄t han naanm̄prewem. Maain h̄r nan̄t ham, h̄rak kakt̄p ham. Epei au, h̄rak k̄naaiw̄r wit k̄rak ken kakt̄p wit hak ere maain tito yap̄rwe.

10* Me w̄i kerek h̄r nan̄t waai n̄kim mew̄nki kerem em, h̄rak keriuwet m̄tik kerek k̄riak menmen m̄rak kakno kakt̄p m̄t kerek naanm̄prewem, h̄r enwet̄wek ham p̄nam. Te m̄t kerek naanm̄pre ni keremem nak̄p nenipek ȳnk enuk nesiuwerek kan ap ketenen menmen mei au.

11 Maain h̄rak p̄ke keriuwet m̄tik hak ken te m̄t naanm̄pre ni keremem h̄r nak̄p nenipek ȳnk enuk nesiuwerek p̄ke kan ap ketenen menmen mei au.

12 H̄rak p̄ke kan ap ketenen menmen au, h̄rak keriuwet wok m̄tik hak kepno, te m̄t naanm̄pre ni h̄r nak̄p kaa h̄r new̄rek kenp̄n.

13 H̄r new̄rek kenp̄n, m̄tik ke ni h̄rekes kat̄p, ‘Hi ariak mekam te hi eh̄t menmen mai p̄nam? Hi hertei. Hi esiuwe n̄kan kai n̄paa hi hinaak kiut̄p kerek ek. H̄rak ekno te h̄r han ekitetik enwet̄wek menmen.’

14 H̄rak keriuwetek ken ni eim, te m̄t kerek naanm̄prewem n̄rek h̄r nat̄pan, ‘Ik ek h̄rak n̄kan k̄rak h̄rekes kerek ek. H̄aiu emk̄p te h̄aiu mam̄t ni me waai wain h̄ram maiu.’

15 Te h̄r nep̄rek kaknop̄n ni me waai n̄kim kerem em, h̄r nak̄p. M̄tik h̄rekes ke ni keremem ek̄riak mekam me m̄t naanm̄pre ni m̄rak?

16 Hi hetpi h̄rak eknen eknep m̄t kerek naanm̄pre ni eim, h̄rak p̄ke ekwet han em naanm̄pre ni me waai keremem.” M̄t h̄r nemtau h̄m im h̄r nat̄p, “Taau! Em̄t! M̄t kerek naanm̄pre ni ap te nanr̄ak enum marim auye!”

17 *Jisas k̄ri ketpor kitorhi kar ik: “Menmen im ap te mamnen taau, kenmak h̄m me God mau t̄wei mat̄p mar im: “Tein̄k kerek n̄paa m̄t kerek nime w̄nak ek n̄nein̄k nenkerek newis̄k k̄iwaai?”

18 *M̄t neim̄n niut̄p niut̄p kerek neweik̄n sip neweto h̄r nar ke m̄t h̄r nerewo tein̄k ek h̄rak kakrenir̄r kike kike nanriwaank. Tein̄k kak̄nke kak̄ntar neim̄n h̄rak kaksesi t̄kip t̄kip mamre niut̄p. (Hi kerekek h̄re tein̄k ik. Keim̄n ap kises h̄m mai kak̄iwaank h̄rekes.)”

19 *M̄t h̄r nat̄p m̄t miyap̄r h̄m me Moses netike m̄t iuwe pris kerek nin̄n m̄t han, h̄r hanhan in ek nan̄this Jisas nank̄p nentar h̄rak kat̄p m̄t h̄m wein̄m tok piksa me h̄r m̄t iuwe keriyen. Te h̄r n̄napen m̄t miyap̄r yap̄rwe nererik menep menep, te h̄r net̄iwekhis nan̄p au.

M̄t nan nitehi Jisas menmen me nanwet gavman pewek me takis
(Mt 22:15-22; Mk 12:13-17)

20 *Te h̄r nemer̄r w̄i te nant̄iwekhis. H̄r nehim̄tan m̄t enun nemip̄n h̄r n̄re yaain te h̄r nan̄nen nanmip̄n Jisas nan̄iwekhi menmen te h̄r nanwis̄k kakno his me m̄t̄k iuwe Gavman ke Rom.

21 H̄r nan nat̄p Jisas, “Kau iuwe, haiu mertei menmen ti etpim ewepyap̄rem h̄ram yaaim. Haiu mertei ti ap h̄naain m̄t iuwe o m̄t neim̄n wein̄n. H̄ram menmen wein̄m ti etpor h̄m yaaim me God keremem.

22 *Ti etpei h̄ram yaaim werek te haiu emwet m̄t̄k iuwe naanm̄pre m̄t ne Rom netikewei pewek me takis o au?”

23 Te Jisas kertei kekere han k̄rak h̄r nemip̄n te h̄rak ketpor, “Yi yenmak te yi yitauhiyem a?”

24 Yi eiteikno pewek kei kiut̄p. H̄m̄n metike niuk me keim̄n im em?” H̄r newenhi, “M̄t̄k iuwe Sisa kerek naanm̄pre m̄t ne Rom ek.”

25 Te Jisas kat̄p, “Yi eiwet m̄t̄k iuwe naanm̄pre m̄t ne Rom menmen lo metpim. Te yi eiwet God menmen h̄m me Moses keremem metpim.”

26 H̄r ap nemtau h̄m mei enum h̄rak ketpim te h̄r nanriyaak me nanam̄r me m̄t neiȳk nan̄no au. Te h̄r nekint̄p w̄re w̄re neit, h̄r han kekrit neriuwe h̄m m̄rak.

M̄t nitehi Jisas menmen me m̄t nani p̄ke nan̄krit
(Mt 22:23-33; Mk 12:18-27)

27 M̄t han pris h̄r nises h̄m me Sadyusi, h̄r nan Jisas. H̄r keriyen han kitet m̄t epei naa ap te p̄ke nan̄krit taau. H̄r nit̄iwekhi nar ik:

28 * “M̄t̄k iuwe, m̄t̄k Moses kewisai h̄m lo im em: ‘M̄t̄k kaa k̄naaiw̄r m̄te p̄rak te n̄kerek au, m̄t̄k kerekek n̄kik o heiyiuwe k̄rak ek̄t m̄te p̄rak weiniye kerep̄ep te h̄re p̄ke ewine n̄kerek en̄kreh̄r ke m̄t̄k n̄paa kaa ek e.’

29 N̄paa m̄t̄k ketike kikrek n̄rak hisp̄nak kiut̄p (6) ne haai kiut̄p h̄r nepu. Heiyiuwe k̄r keit m̄te. Maain h̄rak kaa, te h̄rak ap epei kine n̄kerek nei wen au.

³⁰ Te n̄kik k̄rak kerek n̄m̄nek ek ketiwe te h̄rak kaa ap epei kine n̄kerek au.

³¹ N̄m̄nek ketiwe te menmen mar im me h̄rak̄it hisp̄nak wik (7), h̄r naa te ap h̄r nine n̄kerek nei au.

³²⁻³³ H̄r naa, maain m̄te h̄re waa. Maain w̄i God kak̄ik̄ian m̄t nan̄krit, m̄te ip e pe m̄t̄ik keim̄n ke m̄t hisp̄nak wik (7)?”

³⁴ H̄r nit̄iwekhi epei au, Jisas kewenhi ketpor, “M̄t miyap̄r in ek h̄r neitan. Haairer ne miyap̄r n̄han h̄ram, h̄r nesiuwe n̄kerek n̄r nan̄no nan̄t pewek nanm̄reyi.

³⁵ Te m̄t netike miyap̄r kerek h̄r yaain en nentar h̄r newis God naanm̄pri, h̄r nani te maain God kak̄ik̄ian h̄r nan̄krit nanu te maain h̄r ap p̄ike nan̄tan taau.

³⁶ *H̄r nan̄re m̄t ensel nentar h̄r ap te nani au. H̄r nanu nanre n̄kerek ne God nan̄ntar h̄r naa h̄r p̄ike nan̄krit.

³⁷ *M̄t̄ik Moses kat̄ip keteiknai werek werek kerek m̄t naa maain nan̄krit nanu. H̄m me God mau t̄wei Moses kewis̄m mat̄ip menmen me w̄i h̄rak k̄r si taak nu ap kaa au, h̄rak kat̄ip ke M̄t̄ik Iuwe, ‘H̄rak God ke Ebrahim, God ke m̄t̄ik Aisak, m̄t̄ik Jekop kerek n̄paa enum eik nepu.’

³⁸ *Menmen im meteiknai h̄rak God ke m̄t h̄r naa au. H̄r nepu. Haiu m̄t in han kitet m̄t epei naa, te God kat̄ip au h̄r h̄m̄n k̄r kepu. H̄r n̄naaiw̄r ȳnk k̄r kaa kerekek te nan̄t ȳnk hak yaaik.”

³⁹ M̄t han ne Skraip kerek newepyap̄r h̄m me Moses newenhi nat̄ip, “M̄t̄ik Iuwe, ti epei at̄ip werek.”

⁴⁰ H̄r ȳnk enuk n̄naain nanitehi Jisas menmen meiyam au.

Jisas kitehi Sadyusi h̄m me m̄t̄ik God kehimit̄anek kak̄ikaap haiu m̄t (Mt 22:41-46; Mk 12:35-37)

⁴¹ Jisas ketpor, “Nenmak m̄t kerek nat̄ip m̄t miyap̄r h̄m me Moses nat̄ip M̄t̄ik Kraisk kerek God kehimit̄anek h̄rak nepenyek ke Devit kerekek a?”

⁴² *H̄rak nepenyek k̄rak kerekek au kentar Devit h̄rekes kat̄ip mau t̄wei Sam kar ik:

‘God h̄rak kat̄ip M̄t̄ik Iuwe kai:

Ti ehu etikewa har ke m̄t iuwe,

⁴³ ere maain hi enep m̄t nit enun nepan epei au nesi.’

⁴⁴ Devit kene nepenyek k̄rak “M̄t̄ik Iuwe kai.” Markeik te M̄t̄ik Iuwe God kehimit̄anek kak̄ikaap m̄t h̄rak kakre nepenyek ke Devit kerekek a?” Jisas kat̄ip menmen im keteik̄n m̄t h̄rak k̄re God.

Jisas kat̄ip m̄t naanmamre h̄ras me menmen m̄t kerek newepyap̄r h̄m me Moses h̄r nisesim

(Mt 23:1-36; Mk 12:38-40; Lu 11:37-54)

⁴⁵ M̄t yap̄rwe nererik nemtewek, Jisas kat̄ip m̄t n̄rak disaipel menmen im:

⁴⁶ “Yi naanmamre h̄ras me m̄t iuwe newepyap̄r h̄m me Moses. H̄r nan̄no ein ein neweik̄n laplap saket nokik kerek meteik̄n m̄t h̄r nises God, h̄r han yaaik nant̄ipan neiyewowan nan̄rp wit maket kerek m̄t nererik nesiuwe menmen. H̄r hanhan nanu yeno m̄t nehimit̄anem me m̄t iuwe neit w̄nak kerek m̄t nererik nekine h̄m me Moses, o w̄nak m̄t nererik naam menmen neriuwe m̄t han.

⁴⁷ H̄r hanhan n̄saw̄n nanri menmen, w̄nak o t̄i me miyap̄r m̄t n̄r epei naa nesiupani. H̄r epei nari menmen, te h̄r nan̄no w̄nak ke God h̄r

nemipin nitehi God menmen neteikin mit yapirwe hir yaain. Maain God kakawaanki wisenum nanintar hir nemipin niriak enum.”

21

Mite weiniye nipaa mitik kire kaa, hire wewet God menmen

(Mk 12:41-44)

¹ Jisas kerenaan kir mit netenen menmen yapirwe hir newir pewek yapirwe mekre tikenup miwaaai winak iuwe ke God.

² Hir newirem, Jisas kau kir mite weiniye nipaa mitik kire kaa hire wewir pewek kike wik mepno mekre tikenup kerekek.

³ *Hire wewirem epei au, Jisas katip, “Hi hetpi, mite weiniye ip e nipaa mitik kire kaa, hire wewir pewek mekre tikenup hiram minin mit han.

⁴ Mit han en hir newis ham kerek epei nenkerem men, pinam au meit, te hir newet God em. Te hire wetenen pewek mei yapirwe au, te hire wewisim wenepim kerek hire wetenenim me weiyim wawim menmen.”

Jisas katip winak iuwe ke God maain mit naniwaankek kakit

(Mt 24:1-2; Mk 13:1-2)

⁵ Mit han hir natip menmen me winak iuwe ke God hirak yaaik nan yaain mire teinik mit nenen ninaan mewik, menmen ham yaaim mit newisim neiyim neses winak neriowerem. Te Jisas ketpor,

⁶ *“Hiram menmen im yi yirem, maain wi mamnen te ap nan kei kiutip kaku taau, te menmen meiyam miutip miutip mamu mamintereram taau. Mit nanwirem mamno ti heriyai heriyai.”

Jisas katip menmen maain mamnen mamawaank mit

(Mt 24:3-14; Mk 13:3-13)

⁷ Hir mit en nitiwekhi nar ik: “Mitik Iuwe, me wi mekam te menmen im mamnen? Menmen mekam mamnen mamteiknei wi epei menep te menmen im mamnen?”

⁸ Jisas ketpor, “Yi naanmamre hiras te mit ap nanmitipin. Mit yapirwe naninen nanikrehir kai, hi Mitik God kehimitana hi akaap mit. Hir niutip niutip naninen nantip, ‘Hi epei han,’ o ‘Wi epei man menep te ti kakawaank kakit.’ Yi eiyimtau him im eiyisesim au emit!

⁹ Maain yi eiyimtau mit naninepan wisenum yi ap einapen eipirpir au emit! Menmen ham yapirwe maminin mamnen keremem te wi eik enum epei man menep wen au.”

¹⁰ Jisas wen katip, “Mit ne wit hak iuwe kiutip nantike mit han ne wit hak iuwe naninepan, gavman han nantike gavman han naninepan.

¹¹ Menmen enum mamnen ti. Ti kaktanik kakrer wit wit, hawi au, te menmen mamwo au. Mit miyapir nnp mamn. Menmen enum mamkrit mamnen te yi yainap. Menmen enum mantike menmen ham iuwe me nepni mamir te yi yayirem.

¹² *“Menmen im maain mamnen te im minin mamnen. Mit hir nanwepiyapir me menmen yi yiriakem, nanrekyi enum te naniswi yi yaino mit kerek naanmipre winak kerek mit nekine him me Moses, o mit iuwe, o gavman te hir nanriwaan yaino winak enuk yaityintar yi yises him mai.

¹³ Im em hiram wi yaaim te yi eiwepyapir him yaaim me God.

¹⁴ Yi ap eiyinin han ekitet menmen yi eitip mit iuwe em naanmampre hiras au emit! Yi ap eiriakem eiyintar

15* hi eweti h̄m mai yaaim yi yayiꝛtei menmen werek werek te m̄t kerek h̄r nepan ni en ap te nanwepiyapꝛ nanweni h̄m me ninaan me gavman ke menmen yi yetpim.

16* “M̄t enun nantike miye haai ni, o kikrek ni, yenterer ni, o ni yinan, h̄r nanriuweti yaino m̄t enun nepan, h̄r naniwep yi m̄t neyan.

17 M̄t yapꝛwe nanineini nanintar yi yises h̄m mai.

18* Te God naanmamre h̄m̄n ki yi eiyu werek werek.

19* Yi han tokik eiyu eiyises h̄m̄n mai te m̄t naniwep yi yayi, maain h̄m̄n ki kaku werek werek yi yayu yaitikewa.

Jisas katip maain m̄t nan̄waank wit Jerusalem

(Mt 24:15-21; Mk 13:14-19)

20 “Maain w̄ kerek yi eiyꝛ m̄t ne ami enun nepan nan̄nen nanweik̄n wit Jerusalem, te yi eiyꝛtei w̄ epei man menep te m̄t nan̄waankek.

21 Te neim̄n nau provins Judia enr̄r en̄no m̄niu (o neiyip) enu en̄t en. Neim̄n kerek nau wit Jerusalem h̄r en̄no en̄nop̄n. Neim̄n kerek nerer wit wit k̄rap̄t menep Jerusalem ap p̄ke en̄nen wit k̄r iuwe ek enu en̄t en au em̄t!

22* W̄ im h̄ram w̄ God kakꝛiak m̄t enun kak̄ntar menmen enun h̄r n̄riakem mar ke n̄paa h̄m me God mau t̄wei metpim mamnen.

23* Maain me w̄ im h̄r miyapꝛ nanine n̄kerek h̄r han enuk, h̄r nantike miyapꝛ n̄nan n̄kerek kike newet̄r n̄m nan̄ntar h̄r ap nanꝛr waswas au. Menmen im enun mamnen mam̄waanki. Menmen enun mamnen m̄t nanu t̄ ik e, God kakꝛiak m̄t ne Isrel enun em̄n.

24* M̄t han h̄r m̄t enun nan̄n̄p nanriuwe h̄ne me his, h̄r nantorhis nanriyei nan̄no nanrer wit wit nanꝛiak menmen me m̄t han. Te m̄t kerek h̄r ap ne weiw̄k me Isrel au, nanu wit Jerusalem naanmamꝛiw̄ek ere w̄ kerek God kewis m̄t nanweik̄n sip nanwet menmen enun h̄ram epei au.

Maain M̄tik ke wit ke M̄tik Iuwe h̄rak p̄ke kaknen

(Mt 24:29-31; Mk 13:24-27)

25* “Maain menmen yapꝛwe mamu nepni mamꝛ im: H̄ram wepni, h̄r, wenke mamweik̄nhis mamre menmen ham, m̄t nanrer wit wit han toenuk nan̄napen nan̄mtau wan s̄r mewen̄n wan kakniu.

26 M̄t yapꝛwe nan̄r menmen im han kakitet menmen meiyam enun mamnen t̄ ik te h̄r han toenuk nanꝛrp̄r nan̄nkew̄n nanwaai nan̄nat̄n. Menmen iuwe mau nepni mam̄nke mamnaaiw̄r wit m̄r mamnen in, mamno ein.

27* Te in ek yi eiyꝛ hi M̄tik ke wit ke M̄tik Iuwe hi anen akre nap̄i etike menmen mai iuwe mamtike menmen mai yaaim mamrehihe.

28* Menmen im enun mam̄krit mamnen, yi han ekitet hi M̄tik Iuwe menep hi anen akepi etihis, te yi ap einaain au em̄t! Yi han yaaik eiyu eiȳt.”

Menmen mamu nepni mamteik̄n Jisas menep te p̄ke kaknen mamꝛ ke nu fik keteik̄nai menmen

(Mt 24:32-35; Mk 13:28-31)

29 H̄rak ketpor epei au, Jisas ketpor h̄m tok piksa ham im: “Yi han ekitet nu fik kerek h̄rak k̄re nu hamis ketike nu ham.

* 21:15 Ap 6:10 * 21:16 Mt 10:21-22 * 21:18 1Sm 14:45; Lu 12:7 * 21:19 Hi 10:36 * 21:22 Diu 32:35; Jer 5:29, 46:10; Hos 9:7 * 21:23 1Ko 7:26 * 21:24 Esr 9:7; Sam 79:1; Ais 63:18; Ro 11:25; Rev 11:2 * 21:25 Sam 46:2-3, 65:7-8; Rev 6:12-13 * 21:27 Dan 7:13; Mt 26:64; Rev 1:7 * 21:28 Ro 13:11

³⁰ Wî yi eiyîr nu heneik mîram mamînsiunen, yi eitîp, ‘Wepni yaaik epei te kaknen.’

³¹ Mar im yi yayîr menmen im me nepni o wan hîram mamnen mamîr ke hi epei hetpiyem, te yi eiyîrtei God menep te kaknen naanmamre mît miyapîr ne tî.

³² “Hi hetpi werék. Mît nau tî in ek ap nani ere wî mamnen te menmen yapîrwe hi hetpim mar im hîram mamîkrit mamnen.

³³ *Maain nepni mamtike tî ik mamîwaank mamît te hîm mai taau, mamu mamît tipmain tipmain enum eik.

Jisas katîp mît disaipel nîrak hîr naanmamre hîras me wî God kaknen naanmamre mît

³⁴⁻³⁵ * “Yi naanmamre hîras ap han ekitet yayîm menmen yapîrwe, tîpar si enum, o menmen me tî, ni mi o sak o menmen im au emî! Hekrit hekrit yi han ekite eirîak menmen im keremem te wî hi Kraîs pîke enen, yi ap yemeriya werék werék au. Wî im mamnen mamweyapîr mît yapîrwe nau tî nerer wit wit hîr ap nises God nanîr ke miyak ketari tîrpe kakîkîp.

³⁶ *Naanmamre hîras eiyitehi God hekrit hekrit te yi eiyîrp han tokik me menmen enum me wî enum mamnen te maain yi wen eiyîses hîm mai yi yaain te yi eiyu eitikewa hi Mîtîk ke wit ke Mîtîk Iuwe.”

³⁷ *Me wepni, Jisas ken wînak iuwe ke God hîrak kewepyapîr hîm mîrak katîp mît em. Me wîtaan, hîrak kîniu mîniu (o neiyîp) Oliv ken kîwaai ein.

³⁸ Wanewik hekrit, hîr mît miyapîr nanpîno wînak iuwe ke God nanîmtau hîm mîrak.

22

Mîtîk Judas katîp kakwet Mîtîk Iuwe Jisas kakwisîk kakno his mîr (Mt 26:1-5, 14-16; Mk 14:1-2, 10-11; Jo 11:45-53)

¹ *Wî epei man menep kerek mît ne Isrel han tewenîn wî kerek nîpaa God kari maamrer nîr nînaaiwîr wit Isip, hîrak ken kenep mît newiyen. Wî im hîr nekinaam Pasova, hîr ap newis yis mekre bret au.

² *Mît iuwe pris netike mît ne Skraip kerek natîp mît miyapîr hîm me God kerek Moses kewisîm mau tîwei, hîr han kitet mamîrkeik te hîr nanînep Jisas nanîntar mîr nînapen nanriyaak kakît wit yaain te mîr kerek nises hîm mîrak hîr nanînîp.

³ *Te Seten kan kari han ke Judas kerek mît nenewek “Mîtîk ke wit Keriot,” kerek hak kiutîp ke mît disaipel hiswiyen wik (12).

⁴ Seten kari han kîrak te Judas ken katîp mît iuwe pris netike mît iuwe naanmîpre polis ne wînak iuwe ke God, hîrak ketpor ekîrkeik te hîrak ekwetîr Jisas kakno his mîr.

⁵ Hîr nemtewem, te hîr han yaaik natîp nanwetîwek pewek.

⁶ Judas kewenhi pewek te hîrak han kitet ekîrkeik te hîrak kakweyapîr Jisas kakwet mît iuwe rek, te mît yapîrwe nepu au hîr nanîtariyek.

Mîtîkîk wiketeret te mît disaipel temani menmen tîrîakem me wî Pasova (Mt 26:17-25; Mk 14:12-21; Jo 13:21-30)

* **21:33** Lu 16:17 * **21:34-35** Mt 24:48-50; Mk 4:19; Lu 17:27; 1Te 5:3 * **21:36** Mk 13:33; Rev 6:17

* **21:37** Lu 19:47 * **22:1** Eks 12:1-27 * **22:2** Lu 20:19 * **22:3** Jo 13:2, 27

7* Wɨ epei man te mɨt ne Isrel nanɨm bret yis mekrerem au. Me wɨ ik hɨr mɨt enɨnep sipsip enɨr ke hɨm me Moses mau tɨwei metpim, hɨr nanɨm me wɨ Pasova han tewenɨn God kɨkaap maamrer nɨr nɨpaa nɨnaaiwɨr Isip.

8 Me wɨ im Jisas keriuwet Pita ketike Jon ten ketpɨwekɨt, “Yi eino eirairamani menmen eirɨakem me wɨ Pasova te haju mamɨm.”

9 Hɨrakɨt tɨtɨwekhi, “Ti hanhan hawɨr waumani menmen wawɨt nein?”

10 Jisas ketpɨwekɨt, “Eiyɨmtau. Yi eino wɨt iuwe ek yi yayɨr mɨtɨk keremɨme mɨn tɨpar mekrerem. Yi eisesik einɨk eino wɨnak kerek hɨrak kaknɨk kakno kakɨkrerek.

11 Te yi eitɨp mɨtɨk hɨrekes ke wɨnak kar ik: ‘Mɨtɨk iuwe kawɨr ketput, Ti eweto haau meiyam em te hi etike mɨt disaipel nai mamɨm menmen me Pasova mamwi.’

12 Hɨrak kakteikni haau yaaim mau niu ein epei newis menmen mekrerem. Yi eiyɨt menmen eiwisɨm emwaai haau im e.”

13* Hɨrak katɨp epei au, hɨrakɨt ten tɨnɨpɨn menmen kerek epei Jisas ketpɨwekɨt em, te hɨrakɨt tɨrɨak menmen mɨwaai werek werek te hɨr nanɨm menmen me Pasova.

Jisas kewet mɨt nɨrak disaipel Komunion hɨr naam, te hɨr han tewenɨnek (Mt 26:26-30; Mk 14:22-26; 1Ko 11:23-25)

14 Hɨrakɨt temani menmen epei werek, Jisas ketike mɨt aposel nɨrak nar hiswiyan wik (12), hɨr nan nau neweikɨnan nanɨm menmen.

15 Hɨr nau en, Jisas ketpor, “Hi hanhan iuwe me hi hahɨm menmen im me Pasova etikewi maminɨn te maain hi hahi.

16* Hi hanhan ehɨm menmen im entar hi etpi, hi ap te ehɨm menmen meiyam mar im ere maain God kaknen naanmamri yi mɨt nai.”

17 Jisas ketpor epei au, hɨrak kekin wa hesnu keriuwe tɨpar wain, hɨrak kitehi God ketpɨwek kar ik: “Ti yaaik.” Epei au, hɨrak katɨp, “Yi eiyɨt tɨpar mekre wa hesnu ik ek, eiwenem emrer yi mɨt.

18 Hi hetpi ap te hi pike ehɨm tɨpar wain im me wɨ im ere maain God kakinɨn kaknen naanmamri yi mɨt.”

19* Epei au, hɨrak kekin bret kerek ek, hɨrak kitehi God ketpɨwek, “Ti yaaik,” te hɨrak kewepik kewetɨrek katɨp, “Ik ek hɨrak kɨre yɨnk kai. [Hi hahi te akepi. Yi yaitɨwem yayɨm han etwenɨn menmen hi arɨakem.”

20 Hɨr naam epei au, mar keremem hɨrak kewetɨr wa hesnu tɨpar wain mekrerem, hɨrak ketpor, “Mar im tɨpar wain hi ewenem mekre wa hesnu ik e, hɨram hemkre mai mamwen mamkepi yi mɨt te God kakwetɨ hɨm kontrak ham mɨrak yaaim me yi eitikerek eikiyan eiuyu han kiutɨp.]

21* Yi eiyɨmtau! Hɨrak mɨtɨk kerek maain kakwepayapɨr epei kau ketikewai kaam menmen.

22 Hi Mɨtɨk ke wit ke Mɨtɨk Iuwe hi hahi ahɨr ke nɨpaa God epei katɨp, te mɨtɨk kerek kakwepayapɨrek, hɨrak kakɨwaank hɨrekes.”

23 Hɨr nemtewek epei au, hɨr nekrit nitehiyan ne hɨr hɨras keimɨnak maain kakrɨak menmen im e.

Hɨr mɨt disaipel natɨp nenehan nare keimɨn hɨrak mɨtɨk iuwe kinɨn

24* Maain mɨt disaipel natɨp nenehan me hɨr keimɨn hɨrak kakinɨni ne hɨr hɨras.

* 22:7 Eks 12:1-27 * 22:13 Lu 19:32 * 22:16 Lu 13:29 * 22:19 Lu 24:30 * 22:21 Sam 41:9; Jo 13:21-22 * 22:24 Lu 9:46

25 *Hir nenehan menmen im te Jisas ketpor, “Mit iuwe ne mit ap ne weiwik me Isrel, hir naanmpre mit en, hanhan mit nenewor nir yinan.

26 *Te yi au. Keimn ke yi mit hirak kakinin, hirak han ekitet hirak kire mitik weinik, hirak han ekitet hirak kire mit nitet yayiwe hirak kkaru.

27 *Yi han kitet keimn wisenuk kinin. Mitik kau yeno kaam menmen o mitik kerek kemani menmen kekinem kewet mitik kau yeno em? Mitik kau yeno kerek ek.

28 “Yi keriyen epei yetikewa me menmen enum epei man merewaank.

29 *Te hi eweti menmen yi naanmamrewem yayir ke haai kai epei kewetewem hi naanmprewem.

30 *Te yi yayim menmen mamtike tpar yayu yeno mai yaitikewa. Yi yayu yeno me mit iuwe yi skelim mit ne weiwik hiswiyen wik (12) me Isrel.”

*Jisas katip Pita maain hirak kakweikin sip kakwetiwek
(Mt 26:31-35; Mk 14:27-31; Jo 13:36-38)*

31 Jisas ketpor epei au, hirak katip Pita, “Saimon, Saimon, emtewek! Mitik enuk Seten, God epei ketp+wek te hirak kakmitipin me menmen kakri han ke yi mit. Hirak kakriakem kakir ke mitik kerek keit rais nikim keses haas kewis nikim yaaim mamwaai in, kewir haas men ein.

32 Te hi epei hitehi God kakikepit ti Saimon te ti ehises him yaaim ap te menmen mamwaankem. Maain te ti pike eweikin ehisisa, ti ekaap nit yinan in.”

33 Pita katip keremir+wek him kar ik: “Mitik Iuwe, hi ap hinaain te hawir wauno winak enuk hi hahi etikewit.”

34 Jisas ketp+wek, “Pita, hi hetput. Suware ap te kaknep enum wen au ere ti epei atip wikak te ti ap erteiya au.”

Jisas katip disaipel hir naanmamre hir as enintar wi enum epei man

35 *Jisas katip Pita epei au, hirak katip disaipel narak yapirwe kar ik: “Nipaa me wi hi heriuweti yi yen ap yeit tanik kike o tanik iuwe me nikin nakirke metike su, mit neweti menmen mei o au? Yi n+np+ miwei o au?” Hir newenhi natip, “Haiu meit menmen werek.”

36 *Jisas katip, “Te in ek, yi neimn yeit tanik kike o tanik iuwe au, yi eit+wek. Yi neimn ap yeit h+ne me his au en, yi eisiuwe saket te yi eiyit kei ki.

37 *Hi hetpiyem entar yi han tokik eiyu me menmen enum mamnen eiyir ke mitik ketenen h+ne keiyik kaknep mit enun nepan. Him me God mau t+wei nipaa mit newisim hiram matip me hi mar ik: ‘Mit iuwe nanwisik kaki kaktike mit enun nriak enum.’ Menmen mekre t+wei nipaa mit newisim me hi, hiram mamnen mamirek.”

38 Hirak katip epei au, mit disaipel natip, “Mitik Iuwe, eh+ir im em. Haiu metenen h+ne me his wik.” Hirak kewenhi katip, “Hiram werek. Em+it. Yi yepitari him mai.”

*Jisas prea kitehi God menmen keit miniu o neiyip niuk mirak wit Oliv
(Mt 26:36-46; Mk 14:32-42)*

* 22:25 Mt 20:25-27; Mk 10:42-45 * 22:26 Mt 23:11; Mk 9:35 * 22:27 Jo 13:12-15 * 22:29 Lu 12:32 * 22:30 Mt 19:28 * 22:35 Lu 9:3, 10:4 * 22:36 Lu 22:49 * 22:37 Ais 53:12; Lu 22:52

39* H̄ir nat̄ip epei au, Jisas ken witeik k̄inaaiw̄ir wit Jerusalem, h̄irak ken m̄iniu (o neiȳip) Oliv kep̄ir ke n̄ipaa h̄irak k̄ir̄iakem. M̄it disaipel n̄irak nisestik nen.

40 H̄irak kan wit ik epei au, h̄irak ketpor, “Yi eiyitehi God te menmen enum Seten kakrek̄yorem h̄iram ap te mamnen mamiwep taau.”

41 H̄irak ketpor epei au, h̄irak k̄inaiw̄iri ken ere yan̄m̄n̄ ein k̄ire m̄it new̄ir nan, h̄irak kewen nin̄ip kau t̄i kitehi God menmen.

42* H̄irak kat̄ip, “Haai, ti han kit te ti eh̄it menmen im enum emkeipno. Ap han kai, au. Ti han kit ti eriakem.”

43 [M̄it̄ik ensel keke wit ke God kan k̄irek kekepik han tokik kepu.]

44 Jisas han toenuk keriuwe menmen te h̄irak kitehi God hisiuwe, siuwan m̄irak mewek̄in̄his m̄ire hemkre metnen men t̄i.

45 H̄irak kitehi God epei au, h̄irak kekrit p̄ike kakno kak̄ir m̄it disaipel tirak. Au, h̄irak̄it t̄iwaai tentar h̄irak̄it han enuk teriuwe menmen enum mamnen.

46 H̄irak kitorhi ketpor, “Yenmak te yi ȳiwaai a? Yi eiȳikrit eiyitehi God ek̄ikepi te Seten ap kakrek̄yi enum taau.”

M̄it nan neithis Jisas

(Mt 26:47-56; Mk 14:43-50; Jo 18:3-12)

47 Jisas wen ketpor menmen im, m̄it̄ik niuk m̄irak Judas kerek m̄it̄ik kiut̄ip ke m̄it̄ disaipel hiswiyen wik (12), h̄irak kin̄n̄ m̄it̄ yap̄irwe kan kerp ninaan me Jisas te keiyewewik kem̄iw̄ek tekep (kises menmen me maamrer n̄ir.)

48 Te Jisas ketp̄iw̄ek, “Ti eriuwe menmen im me haw̄ir weiyewewak̄it h̄iram m̄ire haw̄ir h̄irekses te ti ewisa hi M̄it̄ik ke wit ke M̄it̄ik iuwe hi eno his me m̄it̄ enun nepan a?”

49* M̄it̄ disaipel kerek nerp en netikerek nertei menmen mamnen h̄ir nit̄iw̄ekhi, “M̄it̄ik iuwe, haiu emnep m̄it̄ mamriuwe h̄ine me his maiu o au?”

50 M̄it̄ik disaipel kiut̄ip k̄iwaai h̄ine ke his kenep m̄it̄ik k̄ir̄iak menmen me m̄it̄ik iuwe pris, h̄irak keremir n̄ik̄ip me his yaaim mewen meket.

51 Au, Jisas kat̄ip keremiror h̄im kar ik: “Epei au werek. Eiwis̄ik.” H̄irak keit n̄ik̄ip p̄ike kemt̄n̄ mau paan k̄irak epei werek te m̄it̄ik k̄ire yaaik.

52* Jisas kerek̄ȳiw̄ekem m̄ire yaaim, h̄irak kitehi m̄it̄ iuwe pris netike m̄it̄ naanm̄ipre polis kerek naanm̄ire w̄inak iuwe ke God, h̄ir netike m̄it̄ iuwe ne kaunsil, h̄ir nan nant̄iw̄ekhis, h̄irak ketpor, “Yi yenmak te yi yan yetike h̄ine me his o paap yoki te yi yan yetauhis yaire yi yaȳithis m̄it̄ik enuk kerek kekint̄ip menmen a?”

53* Hekrit hekrit hi epeu etikewi hi heit w̄inak ke God eik ek, te yi ap eitauhis eiwisa ekre w̄inak enuk ke gavman au. Te in ek h̄iram w̄i mi te yi yair̄iak menmen enum. Seten in ek kare kakin̄na.”

Pita kepak̄in̄ Jisas kat̄ip kisesik au

(Mt 26:57-58, 69-75; Mk 14:53-54, 66-72; Jo 18:12-18, 25-27)

54* H̄irak kat̄ip epei au, h̄ir net̄iw̄ekhis neriyaak neiȳik nen nekre w̄inak ke m̄it̄ik iuwe hetpris. Pita kisesi wen keit yan̄m̄n̄.

55 H̄ir m̄it̄ ne polis n̄iman si nau menep ke w̄inak iuwe eik ek. Epei au, m̄it̄ nererik nau si, Pita kan kau ketikeri.

* 22:39 Lu 21:37; Jo 18:1 * 22:42 Mt 6:10 * 22:49 Lu 22:36 * 22:52 Lu 22:37 * 22:53 Jo 7:30, 8:20; Kl 1:13 * 22:54 Sam 31:11; Lu 22:33

⁵⁶ *Hirak kau ketikeri, mite piutip werek kau si em, hire wenemiyewek naan watip, "Hirak mitik ik ek ketike Jisas."

⁵⁷ Hirak keremirawe him kepakinek katip, "Mite hi epitariyek."

⁵⁸ Maain kike, mitik hak kirek te hirak ketpiwek, "Ti kiutip ke mit yi yisesik." Te Pita keremirawek him katip, "Mitik hi ap hisesik taau."

⁵⁹ Maain kike, mitik hak katip him manp, "Hi atip werek! Mitik ik nipaa ketikerek kentar hirak katip kire mitik ke provins Galili, kar ke Jisas ketpim."

⁶⁰ Au, Pita keremirawek him katip, "Mitik, hi epitari mekam ti etpewem." Pita wen ketpim, suware kenep enum.

⁶¹ *Suware kenep enum, Jisas kerenaan kir Pita. Pita hirak keket han nipaa Jisas ketpiwek me him im, "Suware ap kaknep enum wen au, ti eraupakin wikak."

⁶² Hirak han kitet menmen im te hirak ken wit eik kikit wisenum.

Mit nitetnaan Jisas nakip
(Mt 26:67-68; Mk 14:65)

⁶³⁻⁶⁴ Mit kerek naanmire Jisas hir nititweweknaan nakip. Hir newenkikawek nanamir neriuwe laplap nitiwekhi, "Keimn kitep a? Ti profet ti ewepyapirek."

⁶⁵ Hir netpiwek him enum me niriakek yink enuk.

Jisas kewepyapir hirekes keit kaunsil
(Mt 26:59-66; Mk 14:55-64; Jo 18:19-24)

⁶⁶ Wanewik epei kan, mit iuwe naanmipre mit ne Isrel, hir netike mit iuwe naanmipre mit pris, hir netike mit ninin nertei him me Moses natip mit miyapir em, hir nererik nau winak ke kaunsil te hir nari Jisas kan kerp nimin.

⁶⁷ *Hirak kan kerp ninin, hir nitiwekhi, "Ti hetpei ti Mitik kerek God kehimitenut kakirwetit ti enen ti ik o au?" Hirak ketpor, "Hi hetpei te yi ap yisisa him mai taau."

⁶⁸ Hi ehithi menmen te yi ap yaytpowem taau.

⁶⁹ *In ek ere maain hi Mitik ke wit ke Mitik Iuwe ehu etike God iuwe wawinin naanmamre mit."

⁷⁰ *Hir yapirwe nitiwekhi, "Ti atip ti Nikan ke God a?" Hirak kewenhi katip, "Hi Nikan ke God hep ir yi yetpim."

⁷¹ Hir natipan, "Hiau ap mamri mit han te nanwepyapir him enum nipaa hirak ketpim taau. Hiau epei memtau menmen enum hirak in ek ketpim."

23

Hir nesiuwe him Jisas kerp ninaan me mitik iuwe Pailat
(Mt 27:1-2, 11-14; Mk 15:1-5; Jo 18:28-38)

¹ Mit ne kaunsil nemtau him me Jisas epei au, mit yapirwe nekrit nari Jisas neiyik nen mitik iuwe gavman Pailat.

² *In ek hir newepyapirek natip, "Hiau minapen mitik ik ek hirak kariyeinaan mit niau ne Isrel, hirak ketpor ap emwetir pewek me takis emno mit ne gavman ke Rom, hirak katip hirak hirekes Krais, hirak Mitik Iuwe kinin mit."

³ *Pailat kitiwekhi, "Ti Mitik Iuwe king hinin naanmipre mit ne Isrel a?"

* 22:56 Ap 4:13 * 22:61 Lu 22:34 * 22:67 Jo 10:24, 3:12, 8:45 * 22:69 Ap 7:56 * 22:70 Lu 4:3, 9 * 23:2 Lu 20:25 * 23:3 1Ti 6:13

Jisas kewenhi katip, “Ti hirekes hetpim me hi kerekek.”

⁴ Epei au, Pailat keweik+n katip mit iuwe pris netike mit yapirwe, “Hi ap hertei menmen enum hirak kiriakem te hi atip hirak enuk. Au, hirak yaaik.”

⁵ Te hir newep him natip him iuwe, “Hirak hirekes kiriak mit han kekrit kekrit neriuwe him hirak ketporem. Hirak kin+n kiriakem keit provins Galili, ken kerer wit wit ke provins Judia te in ek hirak epei kan Jerusalem.”

Hir newepyapir Jisas nerp ninaan me mitik iuwe gayman Herot

⁶ Mitik Pailat kemtau him mir im hirak kitorhi, “Hirak mitik ik ek ke Galili a?” Hir netpiwek, “O, hirak hirekes ke Galili.”

⁷ *Hirak kertei Jisas hirak ke mit kerek Herot naanmipror neit provins Galili, hirak keriuwetek ken kirek. Me wi im, Herot kan kau wit Jerusalem me wi kike keremem.

⁸ *Mitik Herot hirak han yaaik kakir Jisas kentar hirak epei kemtau menmen me Jisas. Te hirak nipaa kemeriyiwek kaktip kakirek. Hirak hanhan kakir Jisas kakriak menmen mit nipaa nrem au kakikaap mit kakriuwere.

⁹ Te Herot kitehi Jisas yapirwe, te Jisas ap kewenhi katip him mei miutip au.

¹⁰ Te mit iuwe ne pris netike mit newepyapir him me Moses nekrit nerp natip him manp nesiuwe him Jisas.

¹¹ Hir nerp nesiuwe him Jisas, mitik Herot ketike mit narak ne ami natip Jisas enum, nitetiweknaan nerekyiwek enum. Hir nemriwek laplap yaaim kerek mit iuwe namir te hir pike neriuwetek ken kakir mitik Pailat.

¹² Me wi im keremem Herot ketike Pailat tekiyakit tau tentar Pailat keriuwet Jisas ken kirek. Hirakit nipaa tire mitikit enukit tepan.

Mitik Pailat katip mit nanwis nil emu his me Jisas

(Mt 27:15-26; Mk 15:6-15; Jo 18:39-19:16)

¹³ Mitik Pailat kenine mit iuwe ne pris, mit iuwe ne kaunsil netike mit yapirwe,

¹⁴ te hirak ketpor, “Yi epei yari mitik ik ek yeiyik yan, yi yatip hirak kari han ke mit In ek, hi epei hitiwekhi me ninaan me yi mit yapirwe, te hi ap hinapin hirak kiriak menmen enum kerek yi yetpewem em au.

¹⁵ Herot kinapinek te hirak kiriak enum au. Te hirak kesiuwerek kan in. Mitik ik ap kiriak menmei enum te hirak kaki au.

¹⁶ Hi atip mit nai nantenenik nanwaai nipin nankip te hi esiuwerek kakno.”

¹⁷ (Me wi Pasova mitik Pailat kinaaiwir mitik kiutip kerek nipaa kau kekre winak enuk ek, hirak kakno mit neitei en.)

¹⁸ Mit yapirwe nererik en natip, “Einep Jisas. Enaaiwir mitik Barabas eknen ektike haiu mit, har ke nipaa me wi Pasova ti hinaaiwir mit han.”

¹⁹ (Barabas nipaa hir newisik kekre winak enuk me menmen enum hirak kiriakem. Hirak ketike mit iuwe ne gavman nenepan te hirak kenep mitik kaa.)

²⁰ Mitik Pailat hanhan kaknaaiwir Jisas kakno, te hirak pike kenine mit yapirwe ketpor kar nipaa hirak ketpim.

²¹ Te hir ninap natip, “Ewisik eku nu tentarakit! Ewisik eku nu tentarakit!”

²² Mitik Pailat pike ketpor ere wikak kar ik: “Te hirak kiriak mekam enum te hi akip a? Hi ap hinapin menmen enum hirak kiriakem te hi

akip hirak eki! Hi hanhan mit nai nantenenik nanwaai nipin nankip te hi esiuwerek kakno!”

²³ Te hir ninap nenke natip him iuwe te hirak akwenkek Jisas ekintar nu tentarakit. Hir ninap narek ere Pailat kises him mir.

²⁴ Te Pailat katip Jisas kaki kakre mit hanhanek.

²⁵ Hirak kinaaiwir mitik kerek hir hanhanek, kerek nipaa kekre winak enuk kentar hirak ketike mit ne gavman nenepan, hirak kenep mitik kaa. Te hirak kesiuwe Jisas ken kaki kar ke mit hanhanek.

*Mit newenkek Jisas kau nu tentarakit
(Mt 27:32-44; Mk 15:21-32; Jo 19:17-27)*

²⁶ Mit ne ami ne Rom hir neithis Jisas neiyik nen. Hir nepno, hir newenyipir mitik niuk mirak Saimon, hirak ke wit Sairini, kerek kan keke wit kirak yanimin. Hir netiwekhis newis nu kenterik hirak kekerir nu keyik kises Jisas.

²⁷ Mit yapirwe nisesik netike miyapir nei kerek nikitek netikeri nen.

²⁸ Hir nikitek te Jisas keweikin ketpor, “Miyapir ne Jerusalem. Yi ap eiyikta au emit! Yi eikit hiras eitike nikerek ni eiyintar mit nanriwaank.

²⁹ *Hi hatip him im te wi maain mamnen te mit natip,
'Hiram yaaim me miyapir tenmin,
o miyapir kerek ap nine nikerek en,
o miyapir ap newet nikerek nim,
hir han yaaik enu.'

³⁰ *Me wi eim mit nantip hir hanhan miniu (o neiyip) o wank kakwen kakinteri.

³¹ *Hir mit ne Rom neiyep te hi hiriak menmen enum au, te maain hir nanrekyi mekam me menmen enum mit in niriakem? Hir nanriwaank yayit.”

³² Hir neithis mitikit hakit wik, hirakit enukit triak menmen enum tenep mit, naniksip tat kite Jisas.

³³ Hir epei nan menep wit kerek mit nenewek “Paan Hesnu,” hir newenkekik kau nu tentarakit, te mitikit enukit raskel, hak kau kenke ken his yaaim, hak kau kenke ken his henkik.

³⁴ *Jisas kau kentar nu tentarakit, hirak katip, “Haai, ti han ekitet menmen im au emit! Ehisak menmen enum hir nerekyewem. Hir ap nertei hi keimin te hir nerekyewem.” Hir mit ne ami nenke laplap newetan nentar hir neretit satu o sak hemik.

³⁵ *Mit yapirwe nerp en nipirek, te mit iuwe ne kaunsil ne Isrel natip Jisas enum hir natip, “Hirak kikaap mit miyapir han te hirak Mitik God nipaa kehimitanek kakikaap haiu mit, emwisik hirak ekikaap hirekes kakinke kakirp ti te hirak kaki au.”

³⁶ *Te mit ne ami nan nirek netpiwek enum, te hir newen tipar wain enum minin hir newetiwekem.

³⁷ Hir newetiwekem hir netpiwek, “Ti mitik iuwe naanmpre mit ne Isrel te ti ahikaap hirekes enke nu ik ehirp ti.”

³⁸ Hir netpim nentar mitik iuwe ke gavman kewis him im mau nu tentarakit mau niu mentar paan ke Jisas. Hiram matip mar im: “HIRAK MITIK IUWE KING NAANMPRE MIT NE ISREL.”

* 23:29 Lu 21:23 * 23:30 Hos 10:8; Rev 6:16 * 23:31 1Pi 4:17 * 23:34 Ais 53:12; Mt 5:44; Ap 7:60; Sam 22:18 * 23:35 Sam 22:7-8 * 23:36 Sam 69:21

39 Mítik ke mítikít hakít kerek epei newenkekikít tau nu tentarakít tetike Jisas Tatíp enum kar ik: “Ti Mítik Iuwe Kraiss, te ti ekepawír wautikewit.”

40 Te mítik hak ek kementewek, hírak katíp kenerek, “Hawír menmen enum wetikerek mípíram, te ti enapen atíp enum te maain haiu mami God kakwep wísenum a?”

41 Menmen im enum mít nerekyawírem me menmen enum hawír wíríakem te hawír wawi wawínterim, híram werek. Mítik ik ek au, kaki weiním kakíntar hírak ap kíriak menmen enum au, menmen yaaim.”

42 *Te hírak katíp Jisas, “Ti han etwenína Jisas, maain me wí ti naanmamre mít.”

43 Jisas ketpíwewek, “Hi hetput im e. Petepin ti etikewa ehu wit yaaik kerek mít yaain epei naa, hímin kírewi.”

Jisas epei kaa

(Mt 27:45-56; Mk 15:33-41; Jo 19:28-30)

44 *In ek hírak wepni kau nímín iuwe, te God kenip wepni kaa ap te kírewi au, te wítaan míwapín tí ik merer wit wit ere wepni kewen ken hínkewi ik e.

45 *Wepni wen ap kírewi te wit toto, laplap kerek nípaá mít nímían mekre wínak iuwe ke God ek míwapín haau hak holi tru mít nehímítanek ke God, híram mewep wiketerem. Mar im God keteikín mít Jisas kaa kakínke weipír te mít hekrít hekrít nanitehi God nanít ninaan mírak.

46 *Menmen im man epei au, Jisas kínap keníne hímin iuwe, “Haai, hi esiuwe hímin kai kaknawír yínk kai te hi hahi.” Hírak katíp epei au, hírak kaa.

47 Te mítik iuwe naanmípre mít han nar 100 ne ami, hírak kírewi menmen im Jisas kíriakem, hírak kewenípi God katíp, “Hi hertei hírak mítik yaaik kíriak menmen enum au.”

48 *Mít yapírwe kerek nererik nerp ein e nírewi menmen im, hírewi píkewi nen nírewi ein newen toni nírewi.

49 *Hírweim kerek nertei Jisas werek werek netike miyapír kerek nises Jisas neit Galili, hírewi nerp yanímín nírewi menmen me Jisas kaa.

Mít newis Jisas kekere hei iuwe kewen kírewi keit máníu (o neiyíp)

(Mt 27:57-61; Mk 15:42-47; Jo 19:38-42)

50-51 *Mítik hak nírewi mírak Josep, hírak ke wit Arimatia kerek wit kírewi ke Isrel. Hírak mítik yaaik katíp menmen yaaim werek werek, kemerak God kaknen naanmamre mít. Hírak mítik kírewi ke mít ne kaunsil te hírak ap han yaaik keriuweri me menmen enum hírewi natíp nanriak Jisas em.

52 Hírak ken wínak ke mítik iuwe Pailat kírewi ekwetírewi yínk ke Jisas kerek epei kaa. Hírak kewenhi epei au,

53 te Josep kesiupan herwe yínk ke Jisas kau nu tentarakít ken tí. Hírak kewenkekik keriuwe laplap yaaim meweiwei, te hírak kírewi keiyík ken kewisík kírewi han nípaá mít nekiník kekere nan ke máníu (o neiyíp) kerek nípaá ap mít newis nei nekreker wen au.

54 Híram me wí Fraide kerek mít hírewi nemani nekre menmen, te wí Sabat epei mamíkrit.

55 *Te miyapír kerek nípaá nises Jisas neke Galili nan, hírewi netike Josep nen nírewi hírak kewis Jisas yínk kírewi kekere hei ke máníu (o neiyíp) markeik.

* 23:42 Mt 16:28 * 23:44 Emo 8:9 * 23:45 Eks 26:31-33, 36:35 * 23:46 Sam 31:5; Ap 7:59

* 23:48 Lu 18:13 * 23:49 Sam 38:11, 88:8; Lu 8:2-3 * 23:50-51 Lu 2:25, 38 * 23:55 Lu 23:49

⁵⁶ *Epei au, h̄ir p̄ike nen wit eik n̄r̄iak menmen m̄n̄n̄n yaaim te neiȳim nan̄inen nanwis̄im mamu ȳnk̄ k̄irak te h̄irak ap kak̄n̄n waswas au. Epei au, h̄ir nau neit nar ke h̄im me Moses mau t̄wei metpim ere w̄i Sabat h̄iram epei au.

24

Jisas p̄ike kekrit

(Mt 28:1-10; Mk 16:1-8; Jo 20:1-10)

¹ W̄i Sande, wanewik kesiupan toto eik, miyap̄ir nen hei kerek han kewen k̄n̄nk̄ n̄paa m̄it newis̄ Jisas kek̄rerek, h̄ir neit menmen yaaim m̄n̄n̄n te nanwis̄im mamu Jisas ȳnk̄ k̄irak kerek n̄paa h̄ir n̄r̄iakem.

² H̄ir nen n̄r̄ nan kerek keiyepet h̄im ke hei ek m̄it nepei nenkerek kenp̄in kekeip̄in h̄im ke weip̄ir ke hei.

³ H̄ir n̄n̄nk̄ nen n̄m̄n̄, te h̄ir n̄inetn̄wek ap n̄nap̄in ȳnk̄ ke Jisas kek̄re hei k̄iwaai au.

⁴ *H̄ir nerp en han kitet me menmen im, te wasenum m̄it̄k̄it wik teriuwet laplap m̄ire h̄ike terp menep tetikeri.

⁵ *H̄ir miyap̄ir n̄napen wisenum te h̄ir n̄iteh̄ir newen nin̄p̄ nau t̄i te m̄it̄k̄it h̄irak̄it tetpor. “Yenmak te yi yan ȳnyat̄in m̄it̄k̄ p̄ike kekrit kepu yeit wit ke m̄it̄ h̄ir epei naa newisi neitai a?”

⁶ H̄irak ap keit in au. H̄irak epei kekrit. Yi han ek̄itet menmen n̄paa h̄irak ketpiyem me w̄i h̄irak wen kepu provins Galili. H̄irak kat̄ip kar ik:

⁷ * “Hi M̄it̄k̄ ke wit ke M̄it̄k̄ Iuwe, m̄it̄ han nanwisa hi eno his me m̄it̄ enun nises menmen enum te h̄ir nanwenk̄ika hahu nu tentarak̄it hi hahi. Te maain hi p̄ike ah̄ikrit ehu are m̄it̄k̄ me w̄i wikak̄.”

⁸ H̄irak̄it tat̄ip epei au, miyap̄ir han kitet menmen me h̄im n̄paa h̄irak ketpim,

⁹⁻¹⁰ * te h̄ir n̄naaiw̄ir herwe hei p̄ike nen. M̄ite kerep ep niuk m̄ire Maria pe Magdala, Joana wetike Maria miye pe Jems, h̄ir net̄ike miyap̄ir han nat̄ip h̄im im men m̄it̄ aposel nar hiswiyen kiut̄ip (11) net̄ike m̄it̄ han, h̄ir netpor menmen h̄ir epei n̄rem.

¹¹ Te m̄it̄ aposel nat̄ip nekre han k̄ir menmen miyap̄ir netpim h̄ir nemip̄in, te h̄ir ap nemtewem nisesim au.

¹² Te m̄it̄k̄ Pita kekrit kesiuk̄n̄ ken hei kerek n̄paa m̄it̄ newis̄ Jisas keitai. H̄irak ken en, h̄irak kiteh̄ir k̄ir laplap wein̄im. H̄irak ap k̄ir menmeiyam au, te h̄irak p̄ike ken wit eik han kitet menmen epei man.

M̄it̄k̄it wiketeret t̄ir Jisas teit yayiwe ken Emeas

(Mk 16:12-13)

¹³ Me w̄i kerek Pita k̄ir hei wein̄ik keremem, m̄it̄k̄it wiketeret ten wit hak kiut̄ip m̄it̄ nenewek Emeas. H̄irak yan̄m̄n̄ kike k̄ire 11 kilomita ke Jerusalem.

¹⁴ Te h̄irak̄it teke t̄i tat̄ipak̄it me menmen epei man keremem.

¹⁵ *H̄irak̄it wen tetpim han kitetim, Jisas h̄irekes kisesik̄it kan kewenyip̄iret.

¹⁶ H̄irak̄it t̄irek te h̄irak̄it ap terteyek h̄irak keim̄in kentar h̄irak kenip̄iw̄ek̄it han k̄irak̄it ap terteyek au.

¹⁷ Jisas ketp̄iw̄ek̄it, “Yi yewepnak yat̄ip mekam yi yeke t̄i yepno?” Te h̄irak̄it terp teit tenep naan mekiuwe.

* 23:56 Eks 12:16, 20:10; Diu 5:14 * 24:4 Ap 1:10 * 24:5 Lu 2:9 * 24:7 Lu 9:22, 17:25

* 24:9-10 Lu 8:2-3 * 24:15 Mt 18:20, 24:19; Mt 21:11

18 Mítik hak niuk m+rak Kliopas kit+wekhi, “Mít miyap+r yap+rwe nerer wit wit han nererik neit Jerusalem me w+ im. Te ti kiut+p kerekek ap hertei menmen im n+paaseik epei man a?”

19 Jisas kit+wekhi, “Mekam epei man?”

H+rak+it tetp+wek tar ik: “Menmen epei man mewaank Jisas ke wit Nasaret. Mítik ik h+rak profet, h+rak k+r+ak menmen n+paa mít ap te n+r+akem. H+rak mítik yaaik kewepyp+r h+m yaaim, te God ketike mít han kitet h+rak yaaik iuwe.

20 Mít nau iuwe ne pris netike mít iuwe ne kaunsil newis+ik ken gavman te h+r newenkekik kentar nu tentarak+it h+rak kaa.

21 *Te haiu hanhan h+rak kiut+p kerekek kak+ikapai haiu mít miyap+r ne Isrel kaktaihis keriyen. In ek h+r+am w+ wikak menmen im nepei man. Menmen im epei man metike menmen ham im.

22 *Miyap+r han nau nerekeye haiu han kekrit. Wanewik h+r nen nan+r hei kerek mít newis+ik k+waairi en.

23 Te h+r ap n+nap+in y+nk k+rak au. H+r p+ke nan nat+p h+r nau n+tyak n+r mít+ik+it ensel tetpor, ‘H+rak epei kekrit k+re mít+ik.’

24 *H+r nat+p epei au, mít han ne haiu mít nen n+r hei kerek mít newis+ik kekrekrek mep+r ke miyap+r netpim te h+r ap n+nap+inek au.”

25 *Te Jisas keneret ketp+wek+it, “Yi han auri. Yenmak te yi ap yises menmen yap+rwe profet netpim a?”

26 *Mekam? Yi ap yertei Kraiss kerek God kehimitanek kaknen kak+ikaap mít, h+rak ekin+n eki p+ke kak+ikrit te maain h+rak kak+it niuk iuwe me God a?”

27 *Te Jisas ketp+wek+item werek werek menmen t+wei me God metpim me h+rekes. H+rak kekrit keit t+wei Moses kewis+im, h+rak kewepwek+ityap+r h+m ere h+rak ketpor h+m mít profet netpim newis+im mau t+wei me h+rekes.

28 H+rak+it tan menep ke wit kerek h+rak+it tatnori, te Jisas kemip+n kare kakno yan+m+n.

29 Te h+rak+it tewenek kerp tetp+wek, “Ehu etikewaw+r (o etikaw+r). Wepni epei kakwen kakno w+taan.” Te h+rak ken kau ketikeret.

30 *Jisas kau ketikeret tat+im menmen. H+rak kekin bret kat+p God h+rak yaaik, te h+rak kewepik kewet+wek+itek.

31 H+rak k+ik+ak han k+rak+it h+rak+it terteyek, te h+rak keweik+n his k+re n+me keit, h+rak+it ap t+rek au.

32 H+rak+it tat+pak+it, “Han kaw+r kekrit kerek h+rak ketpaw+r witet yayiwe ketpaw+r werek werek h+m me God mau t+wei.”

33 H+rak+it tat+pak+it epei au, h+rak+it tekrit wasenum p+ke ten Jerusalem. H+rak+it t+r mít disaipel hiswiyen kiut+p (11) nererik netike mít han.

34 *Te h+r netp+wek+it nar ik: “Haiu metpi werek. Mítik Iuwe p+ke kekrit kepu. Saimon epei k+rek kepu.”

35 Te mít+ik+it wiketeret tetpor menmen werek werek kerek epei man meit yayiwe eik. H+rak+it tetpor markeik h+rak+it tertei Jisas kewep bret kewet+wek+itek.

*H+r mít disaipel n+r Jisas
(Mt 28:16-20; Mk 16:14-18; Jo 20:19-23; Ap 1:6-8)*

* 24:21 Lu 1:68, 2:38, 19:11; Ap 1:6 * 24:22 Lu 24:1-11 * 24:24 Jo 20:3-10 * 24:25 Lu 24:44
 * 24:26 Lu 9:22; Ap 3:13, 17:3; Jo 13:31 * 24:27 Diu 18:15; Sam 22:1-21; Ais 53 * 24:30 Lu 22:19
 * 24:34 1Ko 15:4-5

36 *Hirakit wen tetpor him im, wasenum Jisas hirekes kerp ketikeri ketpor, "Yi eiyu werek werek."

37 *Te hir nnapen nepirpir nentar hir han kitet hir nir herwe.

38 Te hirak ketpor, "Yenmak te yi han toenuk a? Yenmak te yi han kiteta hi herwe a?"

39 Eiyir pap me hei mau his hit mai. Hi hirekes kerek ek. Eirirauhisi, te yi eiyirtei hi hirekes. Herwe ap te naan o hemik kewik kar ke epei yi yira auye!"

40 Jisas ketpor him im epei au, hirak keteiknor his hit mirak.

41 *Hir ap te nanisesim nentar hir han yaaik wisenuk te hirak kitorhi, "Yi yeit menmen mei te yi yeweto mei ehim o au?"

42 Hir newetiwek saauk hak kiutip kerek epei si taak.

43-44 *Hirak kekinik kaak, hir nirek. Hirak kaak epei au, hirak ketpor, "Menmen im nipaa hi epei hetpiyem kerek hi wen hepu hetikewi hiram im: 'Menmen yapirwe kerek nipaa Moses ketike mit profet hir newisim mau tiwei metike him mau tiwei Sam hiram mamnen.'"

45 Epei au, hirak kerekyor han kir kewep te hir nanirtei him me God mau tiwei werek werek.

46 *Te hirak ketpor, "Im em hiram him nipaa mit newisim mau tiwei: 'Mitik God kehimitanek Mitik Iuwe Kraisi eki te pike kakikrit me wi wikak.'"

47 *Yi mit nai yeit wit Jerusalem yi yaino yairer wit wit yaitip mit miyapir him yaaim te hir nanweikin sip nanwet menmen enum God kakisak menmen enum mir kakintar menmen hi hirakem.

48-49 **Yi epei yir menmen im te yi yaiwepyapirem. Hi hirekes eriuweti menmen nipaa Haai kai katip hirak kaksuwerek kaknen, te yi wen eiyu wit iuwe ik ek eimerir menmen iuwe me wit ke God mamikiuwe mamnen mamwi."

God kari Jisas kiniu ken wit kirak

(Mk 16:19-20; Ap 1:9-12)

50 Jisas katip epei au, hirak keriyei nen ninaaiwir wit Jerusalem, hir nen wit Betani. In ek hirak kirkiam his mirak kitehi God naanmamror.

51 Jisas wen kitehi God naanmamror, hirak ken kinaiwiri kiniu ken wit ke God.

52 *Epei au, hir newenipiyek. Hir wen newenipiyek hir pike nepno wit Jerusalem han yaaik iuwe.

53 Hekrit hekrit hir nen winak iuwe ke God newenipiyek.

Mepir keremem

* 24:36 1Ko 15:5 * 24:37 Mt 14:26 * 24:41 Jo 21:5 * 24:43-44 Lu 18:31, 24:27 * 24:46 Ais 53; Hos 6:2 * 24:47 1Ti 3:16 * 24:48-49 Jo 15:27; Ap 1:8 * 24:48-49 Jo 14:16, 15:26, 16:7; Ap 1:4 * 24:52 Jo 14:28, 16:22

Him Yaaim Me Krajs Jon Kewisim Mau Tiwei Menmen mekre tiwei ik

Jon Baptais katip mit him me God 1:19-34

Jisas kehimitan mit disaipel narak 1:35-51

Jisas katip mit him me God 2:1-12:50

Jisas katip mit disaipel him mirak 13:1-17:26

Mit newenkek Jisas kaa 18:1-19:42

Jisas pike kekrit mit nirek 20:1-31

Jisas ketike mit disaipel neit Galili 21:1-25

Nipaa enum eik mitik kiutip kepu kakwetai him yaaim

1 *Nipaa enum eik, God kiriak ti wen au, mitik kiutip kepu kerek kakwetai him yaaim. Hirak kau ketike God, hirakit tau niutip tiprakit.

2 Menmen mepu wen au, hirak kau ketike God.

3 *God katip mitik ik, te hirak kewis menmen yapirwe kerek mepu, hirak kiriakem. Menmen meiyam miutip ap te hiremes mekrit au. Hirak Haai ke himin hak yaaik kikaap mit hir nanu nanit tipmain tipmain enum eik.

4 *Hirak kikaap mit nertei God, hir nanu werek nanir ke si mir te mit hir nanir yayiwe.

5 *Him me mitik ik hiram mire si mirius ein ein. Menmen enum mire witaan toto mekre han ke haiu mit ap te maminem mamwaankem taau.

6 *God keruwet mitik kakwepyapir menmen im, hirak itai kai niuk mirak Jon.

7 Hirak kan katip mit me mitik ik. Hirak yaaik kire si mir, te mit yapirwe nemtau him me Jon, hir nanises mitik ik.

8 *Hirak hirekes ap mitik ik au. Hirak kan katip mit him me mitik ik yaaik kire si mir.

9 *Mitik ik hirak kire si, hirak kan ti. Hirak kikaap mit miyapir kerek nepu te hir nertei God.

10 *Nipaa God kiriak ti keruwerek, te mitik ik kan kau ti. Mit nau ti nepitari mitik ik hirak Mitik Iuwe kiriak menmen im au.

11 Hirak kan ti kerek nipaa hirak kiriakek, te mit narak en ne weiwik me Isrel neweikin sip newetiwek.

12 *Te mit han kerek nemtewek nisesik, hirak katip hiram werek te hir nire nikerek ne God.

13 *Hir ap nire nikerek ne God nentar miye haai ninen au. Hir nikerek ne God nentar God kehimiteni hir narak.

14 *Mitik ik kan ti keit yink kar ke haiu mit. Haiu mirek hirak Mitik Yaaik kire God, hirak kerekyei haiu mit menmen yaaim, hirak katip him kemipin au. Hirak kiriak menmen im yaaim kentar hirak Nikan kiutip kerekek God kiriakek, te hirak mitik kar ek.

* 1:1 Jo 17:5; 1Jo 1:1-2; Rev 19:13 * 1:3 1Ko 8:6; Kl 1:16-17; Hi 1:2 * 1:4 Jo 5:26 * 1:5 Jo 3:19
* 1:6 Mt 3:1; Lu 1:13-17, 76, 3:2 * 1:8 Jo 1:20 * 1:9 Jo 8:12; 1Jo 2:8 * 1:10 Jo 1:3, 17:25; Kl 1:16 * 1:12 Ga 3:26 * 1:13 Jo 3:3-6; Je 1:18; 1Pi 1:23 * 1:14 Ga 4:4; Fl 2:7; Hi 2:14; Ais 60:1-2; Lu 9:32; Jo 2:11

15 *Jon kewepyapirek katip mit kar ik: “Mitik ik hirak mitik nipaa hi hetpiyek har ik: ‘Hirak kikaru kakwepyapir him te hirak iuwe kinina kentar nipaa miye wina wen au, hirak kepu ketike God.’”

16 *Hiau mit meit menmen yaaim me God mentar mitik ik ketenen menmen mirak yapirwe kewetaiyem keteipim keteipim.

17 *Nipaa God kewet Moses him lo mirak hirak kewetaiyem hiau emisim o au en hiau mami. Te Jisas Kraiss kerekek kerekeyei yaaim kewetai him mirak ham yaaim.

18 *Mitik kiutip keiyak ap kir God au. Mitik kiutip kerekek hirak hirekes kire God kau ketikerek menep, hirak epei kewepyapirek keteiknaiyek te hiau mertei God hirak kire mekak.

Jon Baptais

(Mt 3:1-12; Mk 1:2-8; Lu 3:2-18)

19 Wi ham mit iuwe naanmipre mit ne Isrel hir neriuwet mit pris netike mit han ne weiwik miutip me Livai kerek hir nikaap pris nirak menmen, hir nan nitehi Jon nar ik: “Ti hatip ti keimn?”

20 *Hirak kepakin au hirak kewepyapirem ketpor kar ik: “Hi ap Mitik God kehimitena hi akaap mit ne Isrel au.”

21 *Hir pike nitiwekhi, “Ti ap Mitik God kehimitenut ti ekepai hiau mit ne Isrel au, te ti keimn? Ti mitik profet Ilaija o au?” Hirak ketpor: “Hi ap Ilaija au.” Hir nitiwekhi neteipim: “Ti mitik profet hiau memeriyut ti enen o au?” Hirak katip: “Hi mitik profet ik au.”

22 Hir netpwek: “Te ti keimn? Mit kerek neriuwetai hiau man in hanhan nanirtei ti atip mit ti keimn. Te ti etpai.”

23 *Jon ketpor kar ik: “Hi mitik ik ek. Hi mitik herp wit tenhaan weinik mit ap newi hi hnap hatip, ‘Yi mit einetet yayiwe eirakem yaaim te Mitik Iuwe kakitetik kaknen.’” Nipaa profet Aisaia hirak kewis him im mau tiwei.

24 Mit ne Farisi kerek ninin nertei him me Moses hir nisesim, hir keriyen neriuwet mit in nan nitehi Jon menmen im.

25 *Te mit in hir nitehi Jon, “Ti ap Mitik God kehimitenut ti ekaap hiau mit ne Isrel, ti Ilaija au, ti mitik hiau memeriyut au, ti henmak te ti hikir mit miyapir neriuwe tipar a?”

26 Itai kai Jon ketpor, “Hi hikir mit neriuwe tipar weinim, te mitik kiutip kerp nimin ke yi mit yi yepitariyek.

27 *Hirak kisisa, te hirak Mitik Iuwe kinina, hi hire mitik enuk weinik.”

28 *Menmen im man meit wit Betani meit menke men pinak ein ke mani Jodan kerek Jon kikiri keitai en.

Jisas Nikan kire Sipsip ke God kaki kakisak menmen enum maiu

29 *Maain wi ham itai kai Jon kir Jisas kaknen kakirek hirak katip, “Eiyirek! Mitik ik ek hirak kire Sipsip ke God. Hirak keriuwetek kan in kaki kakikrehir ke hiau mit te hirak kakisak menmen enum hiau mirakem.

* 1:15 Jo 1:27, 30; Mt 3:11 * 1:16 Kl 2:10 * 1:17 Eks 34:28; Ro 6:14, 10:4 * 1:18 Eks 33:20; Jo 6:46; 1Ti 6:16; 1Jo 4:12; Mt 11:27 * 1:20 Jo 3:28 * 1:21 Mt 11:14; Diu 18:15, 18; Jo 6:14, 7:40; Ap 3:22 * 1:23 Ais 40:3 * 1:25 Mt 21:25; Jo 1:33 * 1:27 Jo 1:15; Ap 13:25 * 1:28 Mt 3:6; Jo 10:40 * 1:29 Jo 1:36; Ais 53:6-7; 1Pi 1:18-19

30 *Hirak mitik kerekek kerek nġpaa hi etpiyek kerek maain kġkaru kakisġsa kaknen, hirak Mitik luwe kinġna kentar nġpaa hirak kinġna kepu ketike God me wġ miye ap wina wen au.

31 Nġpaa hi ap hertei hirak kakre keimġn, te hi hġkġr mġt har ik ek te hi eteikġn yi mġt ne Isrel yi eiyġrtei hirak keimġn.”

32 *Jon katġp hġm im em me menmen hirak kġrem. Hirak katġp, “Hi hir God Hġmġn Yaaiġ kenke keke nepni kan kġre hore tapġ kan kenterik.

33 *Hi nġpaa hepġtari God kehimiġtanek hirak mitik kerek kakġkepai, te God keriuweta hi akġri eiriuwe tġpar em, hirak ketpo, “Ti ahġr God Hġmġn Yaaiġ kakġnke kaknen kakġkre mitik, mitik ik kerekek kakwet mġt God Hġmġn Yaaiġ kaku kakreri.”

34 *Hi epei hġrek, te hi etpi hirak Nġkan ke God.”

Jisas keithis mitikġt disaipel tekyaaġt (4)

35 Teipmen, itai kai Jon wen kepeit mani Jodan ketike mitikġt disaipel wiketeret.

36 *Hirak kġr Jisas kan ken te hirak katġp, “Mitik ik hirak Sipsip ke God. Hirak keriuwetek kan kaki kakġkaap haiu mġt.”

37 Mitikġt wik temtau Jon katġp kar ik, te hirakġt tises Jisas ten tetikerek.

38 Jisas keweikġn kġret tisesik, te hirak kitġwekġthi, “Yi yayġr mekam?” Hirakġt tetġwek, “Rabai, ti hau heit nein?” (Haiu meweikġn hġm Rabai hġram matġp Mitik luwe tisa.)

39 Hirak katġp, “Einen eiyġrem.” Te hirakġt tetikerek tariyakġt ten tġr wit kerek hirak kewiyen, te hirakġt ten en tetikerek ere wġtaan (Hġram epei hġnkewġ te hirakġt tetġwek menmen im.)

40 *Mitik hak niuk mġrak Endru hirak nġkik ke Saimon Pita hirak mitik kiutġp ke mitikġt wiketeret hirak kemtau hġm me Jon te hirak kises Jisas.

41 *Wasenum, mitik Endru kġnaaiwġr Jisas ken kġnapġn heiyyuwe kġrak Saimon, hirak ketġwek, “Hawġr epei wġnapġn Mitik luwe Mesaia.” (Haiu meweikġn hġm Mesaia haiu matġp Kraġs, Mitik kerek God kehimiġtanek kakġkaap haiu mġt.)

42 *Hirak ketġwek epei au, Endru keithis Saimon keyġk ken kġr Jisas. Jisas kġrek, hirak ketġwek, “Ti Saimon nġkan ke Jon. In ek hi eweikġn niuk mit mamre Sifas.” (Haiu meweikġn hġm hġram matġp, “Pita” o “Nan”).

Jisas kenġne Filip ketike Nataniel hirakġt tisesik

43 *Wġ ham Jisas kekrit kakno provins Galili. Hirak han kitet kakno en te hirak kġnapġn mitik Filip ketġwek kar ik: “Ti enen eisġsa!”

44 Filip hirak ke wit Betsaida, wit ke Endru ketike Pita.

45 *Te Filip kġnapġn Nataniel hirak ketġwek, “Haiu epei mġnapġn mitik kerek nġpaa Moses kewisġm mau tġwei mġrak, hirak ketike mġt profet newisġm mau tġwei. Haiu epei mġnapġnek, hirak Jisas, nġkan ke Josep ke Nasaret.”

46 *Nataniel ketġwek, “Menmen mei miutġp yaaim ap te mamġke Nasaret mamnen auye!” Filip kewenhi ketġwek kar ik: “Ti eno ehġrek.”

* 1:30 Jo 1:15 * 1:32 Mt 3:16 * 1:33 Lu 3:2-3 * 1:34 Mt 3:17, 17:5, 27:54 * 1:36 Jo 1:29
 * 1:40 Mt 4:18-20 * 1:41 1Sm 2:10; Sam 2:2; Jo 4:25 * 1:42 Mt 16:18; Mk 3:16 * 1:43 Mt 8:22;
 Mk 2:14 * 1:45 Dġ 18:18; Ais 7:14, 9:6; Jer 23:5; Esi 34:23 * 1:46 Jo 7:41, 52

47 *Jisas k̄r Nataniel kan kak̄rek, h̄rak kat̄p, “Eiȳrek. H̄rak m̄t̄k ke Isrel ap kemp̄n au.”

48 Nataniel ketp̄wek, “Ti harkeik te ti herteiya?” Jisas ketp̄wek, “Filip ken̄nut wen au, hi h̄rit kerek ti hau h̄n̄k nu fik ek.”

49 *Nataniel ketp̄wek kar ik: “Ti M̄t̄k Iuwe, ti N̄kan ke God kerekek. Ti M̄t̄k Iuwe eh̄n̄n naanmamrai haiu m̄t̄ ne Isrel.”

50 Jisas ketp̄wek, “Hi hetput hi h̄rit hau h̄n̄k nu fik te me menmen in ti han kiteta hi M̄t̄k Iuwe ā? Hi hetput maain ti eh̄r menmen iuwe min̄n menmen im em.”

51 *Te Jisas ketpor, “Hi hetpi werek. Yi maain yaȳr wit ke God kakwep te yi eiȳr m̄t̄ ensel ne God nan̄niu nan̄kiuwe nan̄ntar hi M̄t̄k ke wit ke M̄t̄k Iuwe.”

2

M̄t̄k hak keit m̄te te Jisas keweik̄n t̄par wein̄m h̄ram m̄re wain

1 *W̄i wikak epei men, m̄t̄k ketike m̄te nan̄tan nan̄t wit Kena keit provins Galili. Jisas miye p̄rak h̄re wepeit en.

2 Te Jisas ketike m̄t̄ disaipel n̄rak nat̄p nan̄no nan̄ri nan̄tan.

3 *Maain h̄r naam t̄par wain m̄r epei au, Jisas miye wetp̄wek war ik: “H̄r naam t̄par wain epei au mesi.”

4 *Jisas ketp̄we, “Ti ap etpo menmen hi eh̄sesim. H̄ram ap menmen mit. Au, h̄ram menmen mai. W̄i ap man wen au te hi hewepyap̄r h̄rekes hi keim̄n.”

5 Te Jisas miye p̄rak wat̄p m̄t̄ kerek n̄riak menmen me m̄t̄ en, “Yi eir̄ak menmen eiȳses h̄m m̄rak kerek h̄rak ketpi ek.”

6 *M̄t̄ ne Isrel newis h̄m lo mau t̄wei mat̄p h̄r nan̄n̄n nankemyet his te h̄r nan̄m menmen. Me menmen im h̄r newis m̄n̄ iuwe mar hisp̄nak kiut̄p (6) (h̄ram m̄re heurek nun) h̄ram mepu. H̄ram iuwe te mamtenen t̄par yap̄rwe (Mar ke heurek hiswiyen hiswiyen hiswiyen (30).

7 Te Jisas kat̄p m̄t̄ en, “Yi eiwen t̄par em̄kre m̄n̄.” Te h̄r newen t̄par m̄kererem ere mau h̄m.

8 Epei au, h̄rak ketpor, “Yi eiwen t̄par mei eiȳm eino eiwet m̄t̄k naanm̄pre menmen me neitan em.” H̄rak kat̄p epei au, h̄r neiȳm nen newet m̄t̄k ek em.

9 H̄r neiȳm nen newet̄wekem, h̄rak kaam t̄par mei kike kerek Jisas keweik̄nh̄is em m̄re t̄par wain, h̄rak kep̄tari m̄t̄ neit t̄par wain im neit nein. (Te m̄t̄ kerek n̄m̄an (o n̄imin) t̄par im em h̄r nerteiyem.) Te h̄rak ken̄ne m̄t̄k kerek keit m̄te ep h̄rak ketp̄wek kar ik:

10 “M̄t̄ yap̄rwe newet m̄t̄ t̄par wain yaaim, h̄r nin̄n nan̄m, te maain h̄r netaritari, h̄r newet̄r t̄par yaaim kike. Te ti au! Ti etenen t̄par wain yaaim ti ewet m̄t̄ em emakaru.”

11 *Menmen im h̄ram menmen iuwe Jisas kin̄n k̄r̄akem. H̄rak k̄r̄akem keit Kena h̄rak wit kike ke provins Galili. Ik ek keteik̄n haiu m̄t̄ disaipel n̄rak menmen iuwe God kewet̄wekem, te haiu han kitet h̄rak M̄t̄k God keruwetek kan kak̄kep̄ai haiu m̄t̄.

12 *Epei au, Jisas ketike miye p̄rak kikrek t̄rak netike m̄t̄ disaipel n̄rak nen wit Kapaneam nau en w̄i ham.

* 1:47 Sam 32:2 * 1:49 Mt 14:33, 16:16, 27:42; Mk 3:11; Jo 12:13 * 1:51 Jen 28:12 * 2:1 Jo 1:43 * 2:3 Jo 19:26 * 2:4 Jo 7:30, 8:20 * 2:6 Mk 7:3-4 * 2:11 Jo 1:14, 4:54, 11:40; Lu 9:32 * 2:12 Mt 4:13

Jisas kepri mit nesiuwe menmen neit pewek neit winak iuwe ke God keit Jerusalem

(Mt 21:12-13; Mk 11:15-19; Lu 19:45-46)

13 *Wɨ Pasova menep mamnen te mit ne Isrel han tewenɨn nɨpaa God kenep mit ne Isip, te maamrer nɨr au. Me wɨ im Jisas ken wit iuwe Jerusalem.

14 Hɨrak ken kekre winak iuwe ke God, hɨrak kɨr mit kerek nesiuwe bulmakau metike sipsip, hore nɨmanp nanɨt pewek mamrerim. Hɨrak kɨr mit in netike mit han nau yeno hɨr neit pewek me mit nerer wit wit newetɨr pewek ham yaaim me Isrel.

15 Hɨrak kɨr menmen im, Jisas keit waai kɨriakek kɨre nɨpɨn kɨwaaiyek kenep sipsip bulmakau. Mit nau yeno netenen pewek hɨrak kepɨri nen witeik. Hɨrak kepɨri nen wit eik, hɨrak kenke kɨnaan keit pewek mɨr kewɨrem mesikenɨk mɨwaai tɨ.

16 *Hɨrak katɨp mit kerek nesiuwe hore kar ik: “Yi eikinɨm eiyɨm einu wit eik. Hi hɨnapen yi yɨriak winak ke Haai kai enuk kɨre winak maket mit neiyɨk neisuwe menmen neitak.”

17 *Haiu mit disaipel nɨrak han kitet hɨm nɨpaa haiu mekinaam mau tɨwei me God hɨram matɨp mar im: “Hi hanhan iuwe me naanmamprut winak kit kaku werek werek.”

18 *Hɨrak kɨriak menmen im epei au, hɨr mit iuwe ne kaunsil ke Isrel nan netpɨwek, “Ti eriak menmen iuwe manmen emteikɨn God kewisit te ti han hepɨr menmen im meit winak iuwe kɨrak ik ek.”

19 *Jisas ketpor kar ik: “Yi yaiwen winak ke God ik ek, te wi wikak hi pɨke eimaak.”

20 Hɨr pɨke netpɨwek, “Me 46 tito mit nime winak iuwe ke God ik ek. Te ti hatɨp tɨ pɨke eimaak me wɨ wikak keremem a? Taaue!”

21 *Jisas ap katɨp me winak ke God. Au, hɨrak katɨp me yɨnk kɨrak.

22 *Te maain mit nenep Jisas kaki, God kɨkɨak hɨrak kekrit kepu, haiu mit disaipel nɨrak meket han hɨm nɨpaa hɨrak ketpim, te haiu mises hɨm nɨpaa God kewisɨm mau tɨwei. Hɨram metike hɨm me Jisas.

Jisas kertei han ke mit yapirwe

23 *Jisas wen kepu Jerusalem me wɨ Pasova, wɨ kerek mit han tewenɨn God kenep mit ne Isrel au, mit ne Isip keriyen. Me wɨ im mit yapɨrwe nisesik nentar menmen yaaim iuwe hɨr nɨrek hɨrak kɨriakem.

24 Te Jisas ap kentau hɨm hɨr netpɨwekem kisesim au. Hɨrak ap kewisi hɨr nehimɨtanek mitɨk iuwe king kɨr naanmɨpri au, kentar hɨrak kertei menmen mit ne tɨ hɨr hanhanem.

25 *Hɨrak epei kertei werek werek menmen mekre han ke mit ne tɨ ap mitɨk hak te kakinɨnek kertei han ke mit te hɨrak ketpɨwekem au.

3

Jisas ketike Nikodimas tewepnak

1 *Mitɨk niuk mɨrak Nikodimas kepu. Hɨrak mitɨk hak ke mit ne Farisi kerek hɨr ninɨn nises hɨm me Moses. Hɨrak mitɨk iuwe hak ke mit kerek ninɨn naanmɨpre mit ne Isrel.

* 2:13 Eks 12:1-17; Jo 6:4, 11:55 * 2:16 Lu 2:49 * 2:17 Sam 69:9 * 2:18 Mt 21:23 * 2:19 Mt 26:61, 27:40; Ap 6:14 * 2:21 1Ko 6:19 * 2:22 Jo 12:16, 14:26 * 2:23 Jo 7:31 * 2:25 Mk 2:8 * 3:1 Jo 7:50, 19:39

2 *Witaan ham hirak kan k̄r Jisas ketp̄wek kar ik: “M̄tik luwe, haiu mertei God keriuwetit ti han t̄i heteiknāi menmen. God kekepit ti h̄riak menmen. M̄t neiyan ap te nanriak menmen iuwe mam̄r ke t̄i h̄riakem taau!”

3 *Jisas ketp̄wek kar ik: “Hi hetput h̄m im em h̄ram yaaim. M̄tik ap kakweik̄n yaaik kak̄r ke n̄kan miye winaak ek, h̄rak ap te kaku kaktike God taau!”

4 Nikodimas kit̄wekhi kar ik: “Markeik te m̄tik nepei enuk ke m̄tik h̄rak p̄ike kakre m̄tik pip̄iak. H̄rak p̄ike kaku kak̄kre tu ke miye p̄rak te h̄ire p̄ike wawinaak?”

5 *Jisas kewenhi ketp̄wek kar ik: “God ap te kakin̄n naanmampre m̄t ere m̄t han nank̄ri nanriuwe t̄ipar, God H̄m̄n Yaaik kak̄riak h̄m̄n k̄r h̄rak yaaik.

6 *M̄tik kerek miye winaak, h̄rak k̄re m̄tik kerekek. M̄tik God H̄m̄n Yaaik kak̄riakek h̄m̄n k̄rak h̄rak yaaik, h̄rak k̄re God.

7 Ti ap han kekrit ep̄ip̄r entar h̄m im hi hetputem me yi yap̄rwe God H̄m̄n Yaaik ekekyi h̄m̄n ki h̄rak kakre yaaik.

8 *N̄me m̄niu mepno in mepno ein. Yi yemtau h̄ram mat̄p, te yi ap yertei h̄ram meke nein man, te mamno nein. God H̄m̄n Yaaik h̄rak k̄re n̄me. Haiu mep̄tari karkeik h̄rak k̄riak menmen k̄kaap m̄t au.”

9 Nikodimas kit̄wekhi kar ik: “Mam̄rkeik te menmen im em manmen?”

10 Jisas ketp̄wek, “Ti m̄tik iuwe tisa ti hertei menmen yap̄rwe hin̄n m̄t ne Isrel, te t̄i ap hertei menmen im au a? Menmen mit!

11 *Hi hetput werek. Haiu mat̄p menmen haiu epei merteiyem, haiu mat̄p menmen haiu epei m̄rem. Te yi yeweik̄n sip yewet menmen haiu metpiyem.

12 *Hi nepei hetpi menmen me t̄i im e te yi ap han kiketim yisesim au. Te hi hetpi me menmen me wit ke God, mam̄rkeik te yi yaȳmtau menmen hi etpiyem me wit ke God yi yayisesim a? Taauye!

13 *M̄tik keiyak ap n̄paa ken wit ke God heaven au. Hi M̄tik ke wit ke M̄tik luwe kerekek, hi h̄naaiwir wit k̄rak hekiuwe han t̄i ik e.

14 *N̄paa Moses k̄kiak manpen kau niu keit wit wein̄k m̄t ap newi. Mar im, m̄t nanwenk̄ka hi M̄tik ke wit ke M̄tik luwe nanwisa antar nu tentarak̄it.

15 *Te m̄t yap̄rwe kerek nises God, h̄r nanu nantikerek tipmain tipmain enum eik.

16 *God hanhan m̄t ne t̄i ik iuwe te h̄rak keriuwet n̄kan k̄rak kiut̄p kerekek kan t̄i ik. Te neim̄n kerek nanisesik, h̄r ap nani au. H̄r nanu nan̄t nantike God tipmain tipmain enum eik.

17 *God ap kesiuwe hi N̄kan k̄rak hi han t̄i ik skelim m̄t au. Hi han hahi akaap m̄t ne t̄i ik.

18 *Neim̄n nis̄isa hi N̄kan ke God ap te God skelim h̄r nan̄no si au. Te neim̄n kerek ap nis̄isa hi N̄kan ke God ehu, h̄rak God epei skelim m̄t in nentar h̄r ap han kitet he N̄kan kiut̄p kerekek k̄rak ah̄sak menmen enum h̄r nir̄iakem.

* 3:2 Mt 22:16; Jo 9:16 * 3:3 Mt 18:3; 1Pi 1:23 * 3:5 Esi 36:25, 27; Ta 3:5 * 3:6 Sam 51:5; Jo 1:13 * 3:8 Ekl 11:5 * 3:11 Jo 3:32, 8:26 * 3:12 Lu 22:67 * 3:13 Pro 30:4; Ro 10:6 * 3:14 Nam 21:9; Jo 8:28, 12:32 * 3:15 Jo 20:31 * 3:16 Ro 5:8, 8:32; 1Jo 4:9-10; Jo 3:36, 10:28 * 3:17 Lu 19:10; Jo 5:22, 12:47; Ap 17:31 * 3:18 Jo 3:36, 5:24

19 *God skelim m̄t kak̄r ik. H̄m mai yaaim m̄re wepni k̄r; hi han t̄ ik heteik̄n m̄t menmen me God. Te h̄r hanhan menmen enum me t̄ h̄ram m̄re w̄itaan toto. Menmen yaaim em me God au. Hir hanhan menmen enum me t̄ nentar h̄r n̄riak menmen enum enum.

20 *Neim̄n h̄r n̄riak menmen enum h̄r n̄re m̄t enun nepan ne menmen yaaim me God. Te h̄r ap nan̄nen nanises hi N̄kan ke God nan̄ntar h̄r n̄napen hi ewepyap̄r menmen enum h̄r n̄riakem.

21 Te neim̄n h̄r hanhan nan̄riak menmen yaaim, h̄r nan̄nen hi N̄kan ke God kerek h̄m mai yaaim h̄ram m̄re wepni te h̄r nanteik̄n m̄t yap̄rwe h̄r n̄riak menmen yaaim God kat̄p h̄r enr̄iakem.”

Jon kewepyap̄r Jisas h̄rak keim̄n

22 *Jisas kat̄p Nikodimas epei au, Jisas ketike m̄t disaipel n̄rak n̄naaiw̄r Jerusalem nen wit hak kike ke Judia. H̄rak kau en ketikeri w̄ ham, h̄r n̄k̄r m̄t miyap̄r neriuwe t̄par.

23 Jon h̄rak k̄k̄r m̄t neriuwe t̄par menep t̄ niuk m̄rak Inon, h̄rak menep wit Selim. H̄rak k̄k̄r m̄t in kentar t̄par yap̄rwe meitai. M̄t nen nan̄rek te h̄rak k̄k̄ri.

24 *(M̄t̄ik iuwe King Herot ap kewis Jon kek̄re w̄nak enuk ke gavman weu au.)

25 M̄t disaipel han ne Jon netike m̄t̄ik hak ke Isrel h̄r nenehan nentar menmen me n̄k̄r m̄t neriuwe t̄par nises h̄m m̄t ne Isrel n̄paa nisesim.

26 *Te h̄r nen Jon nit̄wekhi nar ik: “M̄t̄ik luwe, ti han kitet m̄t̄ik kerek n̄paa ketikewit yeit mani Jodan yeit p̄nak eik, kerek ti hat̄p h̄m m̄rak em? H̄rak epei k̄k̄r in ek, te m̄t yap̄rwe nan̄no nan̄rek.”

27 *Jon ketpor, “God keit wit k̄rak Heven ap keriuwet m̄t̄ik kiut̄p menmen h̄rak ap kakt̄iwem au.

28 *Yi h̄ras yertei h̄m mai kerek n̄paa hi hetpim. Hi hat̄p har ik: ‘Hi ap Kraus au. God keriuweta te hi h̄n̄n han hewepyap̄rek.’

29 *M̄t̄ik kerek kak̄t m̄te h̄re m̄te p̄rak. Jisas h̄rak k̄re m̄t̄ik ik. M̄t nises h̄m m̄rak h̄r n̄re m̄te p̄rak. M̄t̄ik kerek wariyak̄t k̄rak kemtewek h̄rak kaknen ketp̄wek menmen, h̄rak han yaaik kar ke in ek hi han yaaik iuwe. Te hi ap ȳnk enuk hentar m̄t yap̄rwe nisesik au. In ek hi han yaaik iuwe.

30 H̄rak kak̄re M̄t̄ik luwe keit niuk iuwe, te hi au hi h̄re m̄t̄ik wein̄k.”

31 *Jisas kerek keke wit ke God kan t̄ ik h̄rak kin̄n m̄t. Keim̄n h̄rak ke t̄ ik h̄rak m̄t̄ik kerekek, h̄rak han kitet menmen me t̄ ik. H̄rak kerek ke wit ke God h̄rak h̄rak kin̄n menmen yap̄rwe.

32 *H̄rak kewepyap̄r h̄m me menmen h̄rak epei k̄rem, menmen h̄rak apei kemtewem. H̄rak kewepyap̄rem kat̄p m̄t em te m̄t̄ik keiyak ap kemtewem kisesim au.

33 M̄t̄ik kerek h̄rak kemtau kises him m̄rak h̄rak keteik̄n m̄t han God h̄rak kat̄p h̄m yaaim.

34 *M̄t̄ik kerek God keriuwetek h̄rak kakwepyap̄r h̄m me God kentar h̄rak kewet̄wek H̄m̄n k̄rak Yaaik keneises han k̄rak kekepek k̄riakem.

35 *God Haai hanhan N̄kan k̄rak, te h̄rak kewet̄wek menmen yap̄rwe meit his m̄rak.

* 3:19 Jo 1:5, 9, 8:12 * 3:20 Ef 5:11-13 * 3:22 Jo 4:1-2 * 3:24 Mt 4:12 * 3:26 Jo 1:26-34

* 3:27 Jo 19:11, 1Ko 4:7, Hi 5:4 * 3:28 Jo 1:20, 23; Mt 11:10 * 3:29 Mt 9:15 * 3:31 Jo 8:23; 1Jo

4:5 * 3:32 Jo 3:11 * 3:34 Jo 1:32; Ap 10:38 * 3:35 Mt 11:27; Jo 5:20, 10:17

³⁶ *Neim'in nises nikan ke God nanit h+m+n yaaik kaku kakit tipmain tipmain enum eik. Neim'in neweik'in sip newet h+m me nikan ke God, hir ap te nanu nanit au. God han enuk kakriuwari.

4

Jisas ketike mite pe Sameria hir newepnak

¹ *Me wi im mit ne Farisi kerek nin+n nises h+m me Moses nemtau h+m ham mar im: "Jisas keithis mit yapirwe te hirak kikiri nin+n Jon."

² Te Jisas hirekes ap kikir mit au. Hir mit disaipel nrak keriyen nikiri.

³ Jisas kertei menmen mit ne Farisi hir nemtewem, te hirak kinaaiwir provins Judia hirak pike kepno provins Galili.

⁴ *Te yayiwe hirak kitetik ek ken kerekir provins Sameria.

⁵ *Te hirak ken wit hak iuwe ke Sameria niuk mirak Saika. Wit ik hirak menep ti me ni kerek nipaa enum eik Jepok epei kewet nikan kirak Josep em.

⁶ Hei ke mit hir nanmian tipar keit in kerek nipaa maam ke Isrel hirak kekinik. Jisas hit mekek te hirak kau menep hei kerek. Wepni nepei kan kau n+m+niuwe.

⁷ Jisas kau en, mite hap pe Sameria wan waumian tipar. Te Jisas kitwehi, "Ti eweto tipar mei eh+m."

⁸ (Hir mit disaipel ne Jisas epei nen wit eik nanwir pewek nanit menmen me hir nanim.)

⁹ *Mite pe Sameria wewenhi watip, "Ti mitik ke Isrel, hi mite pe Sameria. Kenmak te ti hitauhi tipar te ti eh+m a?" (Mit ne Isrel ap te nanit menmen me Sameria mire tkenup wenkepye kerek naam menmen nekrerem em au. Hir han kitet God kaktip hir enun naninterim.)

¹⁰ *Jisas ketp+we, "Ti ertei werek menmen God kakweti yi mit em, ti hertei hi keim+n hi hituthi, 'Ti eweto tipar mei eh+m', te ti etpo, 'Ti eweto tipar mei yaaim mamu mamit tipmain tipmain enum eik.'"

¹¹ Mite watip war ik, "Mitik Iuwe, ti ap heit menmen me tipar. Hei ke tipar ik hirak kesikekre. Te ti ehit tipar yaaim mamkaap haiu mit mamu werek tipmain tipmain enum eik ehit nein?"

¹² *Nipaa maam nipu kiau Jepok kewetei hei ik. Hirak nipaa ketike nikerek, sipsip, bulmakau mirak, hir naam tipar im em. Ti are iuwe hin+n maam kiau Jepok?"

¹³ Jisas kewenhi katip, "Mit yapirwe nanim tipar im em maain hir pike him niu enuk (o mar kakwenkikor him) nanim tipar meiyam.

¹⁴ *Te neim'in nanim tipar kerek hi ewetirem, maain hir ap te hir pike him niu enuk (o mar kakwenkikor him) au. Tipar kerek hi ewetirem hram mamre tipar mamkre han kir mamu mamit mamkaap mit nanu werek werek tipmain tipmain enum eik."

¹⁵ Hire pike witwekhi war ik: "Mitik Iuwe, ti eweto tipar mei im em. Te hi ap pike him niu enuk (o mar kakwenkikor him) au. Te maain hi ap pike anen in amian tipar mei au."

¹⁶ Jisas ketp+we, "Ti eno enine mitik kit te ti pike enen in."

¹⁷ Mite watip, "Hi ap heit mitik au." Jisas ketp+we, "Ti hatip ti mitik au. Ti atip werek.

* 3:36 Jo 3:16-18; 1Jo 5:12; Lu 3:7 * 4:1 Jo 3:22, 26 * 4:4 Lu 9:52 * 4:5 Jen 33:19; Jos 24:32

* 4:9 Esr 4:1-5, 9:1-10:44; Lu 9:52-53 * 4:10 Jo 4:26, 7:37-38; Rev 21:6 * 4:12 Jo 8:53 * 4:14

18 Nîpaa ti heit mîkaan nar hispînak (5). In ek mîtik ti hau hetikerek hîrak ap mîtik kit. Ti epei hatîp werek.”

19 *Hîre wetpîwek, “Mîtik Iuwe, hi hertei ti hîre mîtik profet.

20 *Maamrer nai ne Sameria nises God newenîpiyek neit mîniyu (o neiyîp) ik ek. Te haiu emwenîpi God emeitak. Te yi mît ne Isrel yatîp wit iuwe Jerusalem hîrak yaaik kerekek. Wit hak au.”

21 Jisas ketpîwe, “Mîte, ti ehises hîm mai. Maain wî ham mamnen te yi mît ne tî yaiwenîpi niuk me Haai kai yayît mîniyu (o neiyîp) ik au, o yayît wit iuwe Jerusalem au.”

22 *Jisas ketpîwe, “Yi mît ne Sameria ap yertei werek keimîn yi yisesik yewenîpiyek. Haiu mît ne Isrel mertei werek keimîn haiu misesik mewenîpiyek. Menmen God hîrak kîriakem keithis mît miyapîr hîr nisesik, hîrak kewetaiyem.

23 Wî epei mamnen menep te mît kerek hîr yaain nises God Haai, hîr nanwenîpiyek neriuwe han kîr. Te mît nar ik God Haai hanhan hîr enisesik enwenîpiyek.

24 *God hîrak Hîmîn Yaaik kerekek. Hîr mît hîr newenîpi niuk mîrak, hîr enises menmen yaaim enwenîpiyek enriuwe hîmîn kîr yaaik.”

25 *Te mîte wetpîwek, “Hi hertei maain mîtik Mesaia kerek God kehimîtanek kaknen, hîr mît nenewek Kraiss, maain hîrak kaknen hîrak kakîtpai menmen yapîrwe.”

26 *Jisas ketpîwe kar ik: “Hi kerekek hi atîp etikewit hi Kraiss.”

27 Hîrak katîp kar ek, hîr mît disaipel nîrak hîr nîrek katîp ketike mîte hap, hîr han kitet yapîrwe. Te in ek mîtik keiyak ap kitîwehi kar ik: “Ti ehît mekam?” O hîr nitîwekhi, “Kenmak te ti hatîp hetikerep?”

28 Hîre wînaaiwîr heurek ke tîpar mîre, hîre pîke wen wit iuwe eik, te hîre wen watîp mît yapîrwe.

29 Hîre wetpor, “Yi einen eiyîr mîtik ik. Hîrak ketpo menmen yapîrwe kerek hi nîpaa hîriakem. Hîrak mîtik Mesaia kerek God kehimîtanek kakîkaap haiu mît?”

30 Hîre wetpor, te hîr nînaaiwîr wit ek nen nanîr Jisas.

31 Mîte wen wit kîre eik, mît disaipel natîp Jisas, “Mîtik Iuwe, ti ehîm menmen.”

32 Te Jisas ketpor, “Hi menmen mai yi ap yerteiyem hi hahîm.”

33 Mît disaipel nîrak hîras natîp nar ik: “Mîtik keiyak ketîwek menmen keiyîm kan o?”

34 *Jisas ketpor, “Menmen mai mar im: Hi hises hîm me Haai hîrak nîpaa keriuweta te hi han. Hi arîak wok mîrak enemîn hîram mar ke menmen hi ahîm.”

35 *Yi mît yatîp yar ik: “Wenke tekyaaait (4) ere wî mamnen te haiu mamket menmen mau ni. Hi hetpi. Yi eiwaainaan heriyai heriyai eiyîr ni werek werek. Teket epei me yaaim te yi eiketim mamnen.

36 Mîtik hîrak kerek epei keit menmen, hîrak keit pewek hîram mamu werek. Hîram mar ke hîrak kari han ke mît hîr enises hîm me God te hîr enu enî tipmain tipmain enuk eik. Mîtik kerek kamîr ni hîrak ketike mîtik kerek keit menmen me ni hîrakît han yaaik tekiyakît. Mît han natîp mît

* 4:19 Jo 7:40, 9:17; 1Ko 14:24-25 * 4:20 Diu 12:5-14; Sam 122:1-5 * 4:22 2Kin 17:29-41; Ais 2:3; Ro 9:4-5 * 4:24 2Ko 3:17; Ro 12:1; Fl 3:3 * 4:25 Jo 1:41 * 4:26 Mk 14:61-62; Jo 9:37 * 4:34 Jo 6:38, 17:4 * 4:35 Lu 10:2

h̄im me God netike m̄it h̄ir nari han ke m̄it h̄ir nises h̄im me God h̄ir n̄ire m̄it̄ik̄it wik it.

³⁷ Mar ek te h̄im im h̄iram yaaim. ‘M̄it̄ik̄ kiut̄ip kam̄ir menmen, maain m̄it̄ik̄ hak kak̄iket̄im.’

³⁸ N̄ipaa hi eriuweti yi yen yari han ke m̄it h̄ir nises h̄im me God yar ke m̄it̄ik̄ kak̄it̄ menmen epei me yaaim meit ni eim. N̄ipaa yi ap yen yetpor menmen, te yi ȳik̄iak han k̄ir te h̄ir nanises h̄im me God. M̄it̄ han keriyen n̄ir̄iak̄ menmen im. Te in ek yi ȳikaap m̄it h̄ir nanises h̄im me God.”

³⁹ Maain m̄it yap̄irwe ne wit kike Saika ke provins Sameria nises Jisas nentar h̄ir nemtau h̄im me m̄ite h̄ire epei wetpor, “H̄irak ketpo menmen yap̄irwe n̄ipaa ein hi h̄ir̄iakem.”

⁴⁰ Te m̄it ne Sameria nan n̄ir Jisas h̄ir netp̄iw̄ek eku ektikeri. Te h̄irak kau ketikeri neit wit eik w̄i wik.

⁴¹ M̄it̄ han yap̄irwe h̄ir nemtau h̄im m̄irak te h̄ir nisesik.

⁴² *Te h̄ir nat̄ip̄ m̄ite, “In ek haiu memtau h̄im m̄irak te haiu misesim. Haiu ap misesim mentar menmen n̄ipaa ti etpaiyem au. Haiu h̄iras memtewem te haiu han kitet h̄irak M̄it̄ik̄ Krāis kerek God keriuwetek kaknen kak̄ikaap haiu m̄it miyap̄ir ne ti.”

Jisas k̄ikaap n̄ikan ke m̄it̄ik̄ iuwe ke gavman

⁴³ *W̄i wik epei au, Jisas k̄inaaiw̄ir wit ik h̄irak ken Galili.

⁴⁴ *Jisas h̄irekes epei kat̄ip̄, “M̄it̄ik̄ profet niuk m̄irak iuwe meit wit k̄irak au.”

⁴⁵ *Te w̄i Jisas epei ken kiun provins Galili, m̄it̄ nau en netp̄iw̄ek, “Ti yaaik ti han.” H̄ir netp̄iw̄ekem nentar h̄ir h̄iras n̄ipaa nen n̄ir menmen me w̄i Pasova net Jerusalem me w̄i m̄it̄ nererik nan tewen̄n God n̄ipaa kenep m̄it̄ ne Isip h̄ir naa. Te h̄ir epei n̄ir menmen yaaim h̄irak k̄ir̄iakem keit ein.

⁴⁶ *Epei au, Jisas p̄ike ken wit Kena ke provins Galili, wit kerek n̄ipaa h̄irak keweik̄n t̄ipar wein̄im m̄ire t̄ipar wain. M̄it̄ik̄ iuwe ke gavman keit Kapaneam kau in. N̄ikan k̄irak h̄irak k̄inap.

⁴⁷ *H̄irak kemtau Jisas epei k̄inaaiw̄ir provins Judia kan Galili, te h̄irak ken k̄irek kit̄iw̄ekhi eknen ek̄ikaap n̄ikan k̄irak k̄inap. N̄ikan k̄irak epei menep kaki.

⁴⁸ *Jisas ketp̄iw̄ek, “Yi ap ȳir menmen iuwe hi ar̄iakem, te yi ap eiȳimtau h̄im mai eiyisesim au.”

⁴⁹ M̄it̄ik̄ iuwe ke gavman ketp̄iw̄ek, “M̄it̄ik̄ Iuwe, ti esiuk̄in, o au en, n̄ikan kai kaki.”

⁵⁰ *Jisas ketp̄iw̄ek, “Ti eno! N̄ikan kit kaku wer̄ek.” M̄it̄ik̄ ik kemtau h̄im me Jisas kisesim te h̄irak k̄inaiw̄irek ken.

⁵¹ H̄irak kepno winak k̄irak, m̄it̄ kerek nerekȳiw̄ek menmen h̄ir nan newenek yayiwe h̄ir netp̄iw̄ek, “N̄ikan kit epei k̄ire yaaik.”

⁵² H̄irak kitorhi, “Kewaai meruri n̄ikan kai h̄irak k̄ire yaaik?” H̄ir netp̄iw̄ek, “Nep̄ip̄ wepni kau n̄im̄niuwe h̄irak ȳink sisi epei au meit.”

⁵³ *Te haai kertei me nep̄ip̄ wepni kau n̄im̄niuwe, Jisas ketp̄iw̄ek n̄ikan kaku wer̄ek. Te h̄irak ketike m̄ite n̄ikerek n̄irak h̄ir nises h̄im me Jisas.

⁵⁴ *Menmen im h̄iram menmen yaaim wik h̄irak k̄ir̄iakem me w̄i h̄irak k̄inaaiw̄ir Provins Judia ken kiun provins Galili.

* 4:42 1Jo 4:14 * 4:43 Jo 4:40 * 4:44 Mt 13:57 * 4:45 Jo 2:23 * 4:46 Jo 2:1-11 * 4:47 Mt 8:5-6 * 4:48 Jo 2:18; 1Ko 1:22 * 4:50 Mt 8:13; Mk 7:29 * 4:53 Ap 16:14-15, 31 * 4:54 Jo 2:11, 23

5

Jisas kikaap mitik hak kınap hırak kire yaaik keit wan werweik ke Betesda

¹ Jisas kikaap nıkan ke mitik iuwe epei au, wı ham kerek mit ne Isrel nererik naam menmen epei man. Te Jisas pıke ken Jerusalem.

² Meit Jerusalem menep weipır iuwe ke sipsip, wanwerweik iuwe kiwaairi. Mit natıp hım Hıbru hır nenewek Betesda. Menep wan werweik kerekek mit newep weisaak hispınak (5) te mit nınapen wepni o hawı te hır nısawın newim.

³ Mit miyapır yapırwe kerek hır nınap hır niwaairi. Hır mit han nanamır toto, mit han his hit mın enum, mit han his hit epei maa.

⁴ Wı ham mitik ensel ke Mitik Iuwe God kenke kan wan kerekek te hıram tıpar mıtanık. Tıpar mıtanık nepei au, mitik kinın kakıkwe kakno kakıkre tıpar, hırak kakre yaaik.

⁵ Mitik kiutıp kau weisaak nıpaa hırak kınap ere 38 tito.

⁶ Jisas kır mitik ik kıpwaai en, hırak kertei hırak kınap kiwaai wı yapırwe, te Jisas ketpıwek kar ik: “Ti hanhan ti pıke are yaaik a?”

⁷ Mitik ik kerek kınap hırak ketpıwek, “Mitik Iuwe, kerek tıpar mırırır, hi ap mit nei nekina newisa hekre tıpar au. Hi hırekes eno, mit han hır nınatın nan ninına.”

⁸ * Jisas ketpıwek, “Ti ekrit ehırp ehıt yeno mit eiyım eno.”

⁹ * Wasenum hırak mitik kınap ek hırak kire yaaik. Hırak keit yeno mırak keiyım ken.

Wı im hıram wı Sabat.

¹⁰ * Mit iuwe ne Isrel nır mitik ik kemerır yeno mırak te hır nenerek netpıwek, “Petepin hıram wı Sabat. Wı im em ti ap emerır yeno mit emıt!”

¹¹ Hırak kewenhi ketpor, “Hırak mitik kerekya hi hıre yaaik ketpo, ‘Ekin yeno mit eiyım ekrit eno.’”

¹² Hır nitıwekhi, “Keimın hırak ketput ti ekin yeno mit eiyım ekrit eno a?”

¹³ Mitik kerek Jisas kekepik ap kertei hırak keimın kentar Jisas kınaiwırek ken ek, mit yapırwe nererik neit wit eik e.

¹⁴ * Maaın Jisas kınapınek keit wınak iuwe ke God hırak ketpıwek, “Ti epei hıre yaaik. Ti ap pıke hanhan ehises menmen enum te menmen ham iuwe enum mamnen mamwit.”

¹⁵ Hırak ketpıwek epei au, mitik ik ken katıp mit iuwe ne Isrel kar ik: “Mitik kerekek kerekya hi yaaik hırak Jisas.”

¹⁶ * Hırak ketpor Jisas kekepik te mit iuwe ne Isrel hır ninın nırıak Jisas enum nentar hırak kikaap mitik enuk kınap iuwe hırak kire yaaik me wı Sabat (kerek mit nırıak menmen au. Hır nau weinım.)

¹⁷ * Hır natıp Jisas enum nenerek, te hırak ketpor, “Hekrit hekrit Haai kai kırıak menmen, te hi arıakem har ke hırak kırıakem.”

¹⁸ * Hım im kerek Jisas ketpım mırıak mit iuwe ne Isrel han enuk iuwe te hır hanhan nanınep Jisas kaki. Hır hanhan nankıp kentar hırak kikaap mitik ke wı Sabat kerekek au. Hır han enuk nankıp nanıntar hırak katıp God hırekes Haai kırıak, te hırak kırıak hırekes iuwe kire God Haai.

God kehımtan nıkan kırıak hırak iuwe kırıak menmen mırak

¹⁹ * Mit iuwe ne Isrel nenerek, te Jisas ketpor, “Hi etpi hım yaaim! Hi

Nikan ap te hi h̄rekes ariak menmen mei wein̄m me han kai au. Hi h̄riak menmen mam̄r ke hi h̄r Haai kai k̄riakem. Haai kai k̄riak menmen, hi herteiyem te hi h̄riakem.

20 * Haai h̄rak hanhan keriuwa hi Nikan k̄rak, h̄rak keteikno menmen iuwe h̄rak k̄riakem. Maain h̄rak kakteikno menmen iuwe min̄n menmen hi epei h̄riakem te yi yap̄rwe han kak̄krit kakriuwere.

21 * H̄iram mar ke Haai k̄k̄ian m̄t kerek epei naa ek te h̄r p̄ke nekrit nau, te hi nikan k̄rak ehises han kai awis h̄m̄n yaaik kaku kak̄kre han ke m̄t kerek hi hanhan hewis̄k kak̄kre han k̄r.

22 * Haai kai h̄rekes ap skelim m̄t au. H̄rak kewisa hi Nikan k̄rak hi ekreh̄r k̄rak hi skelim m̄t.

23 * Te m̄t yap̄rwe nanwen̄pi niuk me hi Nikan mam̄r ke h̄r newen̄pi niuk me Haai kai. M̄t kerek ap newen̄pi niuk me hi Nikan, h̄r ap nanwen̄pi niuk me Haai kai kerek keriuweta hi han in.

24 * "Hi hetpi h̄m̄n yaaim. Neim̄n nemtau h̄m̄n mai h̄r nisesim, te h̄r nanises h̄m̄n me h̄rak kerek keriuweta hi han in, te h̄r nan̄t h̄m̄n yaaik kaku kak̄t tipmain tipmain enum eik. Hi ap te skelim m̄t au. H̄r nepei n̄naaiw̄r menmen enum, h̄r neit h̄m̄n yaaik nanu werek.

25 * Hi hetpi h̄m̄n yaaim. W̄i kerek n̄paa God kehimitanem h̄ram epei man, te m̄t n̄paa naa h̄r nan̄mtau h̄m̄n me hi Nikan ke M̄t̄k Iuwe God. Te neim̄n nan̄mtewem, h̄r nan̄t h̄m̄n yaaik nanu werek.

26 * God Haai h̄rak kaki au. H̄rak Haai ke menmen mamkaap menmen yap̄rwe mam̄r m̄t. Te h̄rak keweto hi Nikan k̄rak menmen te hi ap hahi au. Hi hetenen menmen im te hi akaap m̄t miyap̄r te h̄r nanu nan̄t tipmain tipmain enum eik.

27 * H̄rak kewisa hi Iuwe hi skelim m̄t hentar hi M̄t̄k ke wit k̄rak.

28 Yi ap han kekrit ke menmen im epei au em̄t. W̄i mamnen te m̄t kerek n̄paa naa m̄t newisi nekre hei nan̄mtau h̄m̄n me hi Nikan ke M̄t̄k Iuwe.

29 * Te h̄r nan̄naaiw̄r hei, h̄r nan̄tpaan nan̄nen witik. Neim̄n kerek n̄paa n̄riak menmen yaaim e, h̄r nan̄krit nanu nan̄t. Te m̄t n̄paa n̄riak enum, h̄r nan̄krit nan̄no si enum.

Menmen mewepyap̄r jisas h̄rak m̄t̄k God keriuwetek kan

30 * "Hi ap h̄riak menmen hises han kai au. Menmen hi hemtau God ketpewem te hi hisesim skelim m̄t ariuwere. Hi skelim m̄t werek werek hentar hi ap hises han kai. Hi hises han ke God kerek keriuweta te hi han t̄i ik e.

31 * Te hi kerekek etpi menmen me hi h̄rekes yi han kitet hi hemip̄n.

32 * M̄t̄k kiut̄p kepu kewepyap̄r h̄m̄n mai. Hi hertei h̄m̄n im h̄ram mat̄p m̄t me hi h̄ram h̄m̄n yaaim.

33 Yi n̄paa yesiuwe m̄t h̄r nen n̄r Jon nit̄wekhi menmen, te h̄rak ketpi h̄m̄n im me hi h̄ram yaaim.

34 * Hi ap han kitet yap̄rwe me m̄t̄k h̄rak kewepyap̄r niuk mai au. Hi hetpiyem te yi eiȳrteiyem eiyises h̄m̄n mai te God kak̄kepi yi eiyu eitikerek eiyu werek werek.

35 Jon h̄rak k̄re si keteikni yayiwe, h̄rak keteikni menmen me God. Me w̄i h̄rak kepu yi hanhan yisesik.

* 5:20 Jo 3:35 * 5:21 Ro 4:17; Ef 2:5; Jo 11:25 * 5:22 Jo 3:17; 5:27; 9:39; Ap 10:42 * 5:23
 Fl 2:10-11; 1Jo 2:23 * 5:24 Jo 3:15-18, 8:51; 1Jo 3:14 * 5:25 Mt 8:22; Ef 2:5-6 * 5:26 Jo 1:4
 * 5:27 Jo 5:22 * 5:29 Dan 12:2; Mt 16:27; Jo 6:40; Ap 24:15 * 5:30 Jo 5:19, 6:38 * 5:31 Jo
 8:13-14 * 5:32 Jo 5:36-37; 1Jo 5:9 * 5:34 Jo 1:19-34, 3:27-30

36* Menmen ham minin him nipa Jon ketpim me hi. Hiram im. Menmen yaaim haai kai ketpo hi hriakem. Menmen ham nipa hi hriakem, hiram meteikin mit miyapir te hir nertei Haai kai God keriuweta te hi han in.

37* Haai kerek keriuweta hi han in, hirak kewepayapir ketpi hi keimin. Te yi ap yemtau him mirak au. Yi ap nipa yir ninaan mirak au.

38* Him mirak ap mau mekre han ki. Yi ap yemtau him me hirak Mitik Iuwe kerek keriuweta hi han tik.

39* Yi han kitet him me God mau twei, yi yekinaam te yi han kitet hiram mamkepi yi eyu eitike God, God kakweti himin yaaik te yi eyu tipmain tipmain enum eik. Te him im yi yekinaam hiram matip me hi!

40* Te yi yinapen eyimtau him mai te hi akepi yi eyit himin yaaik te yi eyu eyit tipmain tipmain enum eik.

41* Hi ap hanhan mit nanwenipi niuk mai nantip hi yaaik. Hiram menmen weinim.

42* Te hi hertei yi mit yi yire mekak. Yi ap hanhan God yekre han ki au.

43* Hi han hekrehir ke Haai kai, te yi ap yises him mai au. Mit han ne ti hir naninen netpi hir mit iuwe, yi yemtau him mir yisesim. Te yi ap yemtau him mai au!

44* Yi mit hanhan yaiwenipian niuk mi, te yi yinapen Mitik Iuwe kiutip hirak God hirak kakwenipi niuk mi kakitpi yi yaain. Yi han kitet menmen im hiram weinim. Yi ap hanhan hirak kaktip yi yaain, te yayirkeik te yi hanhan eyises him mai?

45* Yi ap han ekitet hi esiuwi him hatip Haai kai me menmen yi yirakem. Au, him kerek Moses kewisim mau twei kerek yi yekinaam han kitet hiram mamkepi te God kaktip yi yaain, hiram mamsiuwi him.

46* Yi yises him me Moses werek werek, te yi eyises him mai yentar hirak kewis him me hi.

47* Te yi ap yises him Moses kewisim mau twei, te yi ap eyises menmen hi hetpiyem au!”

6

Jisas kewet mit yapirwe nar 5,000 menmen hir naam (Mt 14:13-21; Mk 6:30-44; Lu 9:10-17)

1 Jisas ketpor menmen im epei au, hirak ken kerekir wan iuwe ke Galili (kerek mit nenewek niuk ham Wan ke Taibirias).

2 Mit yapirwe nises Jisas nentar hir nipa nir menmen iuwe hirak kriakem kikaap mit ninaap. Mar ik te hir nisesik.

3 Jisas ken kinu maniu wank ken kau ketike mit disaipel nirak.

4* Wi Pasova man menep. Hiram wi kerek mit ne Isrel nererik naam menmen han tewenin wi nipa God kenep mit ne Isip, kikaap mit ne Isrel.

5 Jisas kerenaan kir mit miyapir yapirwe nan nirek. Te hirak katip Filip, “Haiu mamit niu o bret mamit nein te haiu mamwet mit miyapir em hir nanim?”

6 (Jisas katip mitik Filip him im em te hirak kakri han kirak kakises mekam. Jisas epei kertei menmen hirekes kakriakem.)

7 Filip kewenhi ketpiwew kar ik: “Haiu mewir 200 kina mamit niu o bret meriuwerem hiram ap werek te mit in nanim kike kike au.”

* 5:36 Jo 3:2, 10:25, 38; 14:11 * 5:37 Mt 3:17; Jo 5:32, 8:18 * 5:38 Jo 6:29 * 5:39 Lu 24:27, 44; Ap 13:27; 2Ti 3:15-17; 1Pi 1:10-11 * 5:43 Mt 24:5 * 5:44 Jo 12:43 * 5:45 Diu 31:26-27 * 5:46 Diu 18:15; Ap 3:22 * 5:47 Lu 16:31 * 6:4 Jo 2:13

⁸ Disaipel ke Jisas niuk m̄rak Endru, h̄rak n̄kik ke Saimon Pita h̄rak kat̄p Jisas kar ik:

⁹ “M̄tik pip̄ak ik e keit bret bali mar hisp̄nak (5) metike saauk wik. Te h̄ram ap iuwe me m̄t yap̄rwe nar ik.”

¹⁰ Jisas ketpor, “Yi eiwen m̄t miyap̄r enu t̄. Yenkis yap̄rwe meit in.” Te m̄t 5,000 h̄r yap̄rwe keriyen nererik nau yenkis keremem nau t̄.

¹¹ H̄r nau t̄ epei au, te Jisas keit bret keiȳm kitehi God, te h̄rak kewenem keketim kewet m̄t n̄rak em h̄r newet m̄t miyap̄r em. Epei au, h̄rak keit saauk kewepim kewet̄rem kar ke nepei ein h̄rak kewet̄r bret bali, te h̄rak kewet m̄t menmen mar ke h̄r hanhanem.

¹² H̄r epei naam tu iuwe, Jisas kat̄p m̄t disaipel n̄rak kar ik: “Eikinen yinam yinam m̄t ap naam. Hi h̄napen h̄r nanw̄sim mamu t̄. Yi ap eiwis mei kike mamu au.”

¹³ H̄rak kat̄p epei au, h̄r nekor̄rim (o nekurerim) ere epei au mesi, te h̄r nemi mekre tan̄ik mar hiswiyen wik (12) meke bret hisp̄nak (5) n̄paa Jisas ket̄wem kewet m̄t em h̄r naam.

¹⁴ *M̄t miyap̄r n̄r menmen yaaim Jisas k̄r̄akem te h̄r nat̄p, “H̄ram h̄m yaaim. M̄tik ik h̄rak profet ik ek kaknen t̄.”

¹⁵ *Jisas kertei h̄r hanhan nantenenik nan̄ihim̄tanek h̄rak m̄tik iuwe king k̄r h̄rak kaku kakin̄n naanm̄pror. Te h̄rak k̄n̄aiw̄iri h̄rak kerekek p̄ke ken m̄niu (o neiȳp) eik.

*Jisas ken kitet wan keke niu
(Mt 14:22-23; Mk 6:45-52)*

¹⁶ Me h̄nkew̄i disaipel ne Jisas h̄r nekiuwe nen wan eik.

¹⁷ H̄r neh̄n n̄niu nekre bot newik nerekir wan nan̄ino p̄nak ein. H̄r nen Kapaneam. Nepei au w̄itaan, te Jisas ap kan kiunor wen au.

¹⁸ In ek n̄me iuwe m̄niu te wan kewen̄n iuwe.

¹⁹ H̄r neit niu m̄rak neiȳk nari wan ere 5 o 6 kilomita nau n̄m̄n, h̄r n̄r Jisas kitet wan kitet t̄par keke niu ken menep bot. H̄r n̄rek te h̄r n̄naain.

²⁰ Te Jisas ketpor, “Hi kerekek han. Yi ap einaain.”

²¹ H̄rak ketpor te h̄r han yaaik net̄wekhis k̄niu ketikeri nekre bot. Te wasenum bot kepno menep wit h̄r hanhan nan̄nori.

H̄r m̄t miyap̄r n̄inat̄n Jisas

²² Hekrit eik, m̄t miyap̄r h̄r wen nepeit wan p̄nak eik, h̄r nertei nep̄p bot ap keiyak kepu au. Kiut̄p kerekek kepu, Jisas ap kau ketike disaipel au. H̄r disaipel keriyen nekre bot ik ek te h̄r nen.

²³ *Te bot ham me Taibirias man menep wit kerek Jisas kewet̄r bret h̄r naam newi.

²⁴ M̄t yap̄rwe n̄r Jisas h̄rak ap ketike m̄t disaipel ap nau, te h̄r neh̄n nekre bot hak, h̄r nen Kapaneam n̄net̄n̄wek.

Jisas h̄rak k̄re bret yaaik k̄kaap m̄t h̄r nanu werek

²⁵ Maain m̄t n̄nap̄n Jisas keit wan p̄nak ein epei au, h̄r net̄p̄wek, “M̄tik Iuwe, hewaai meruri te ti han in a?”

²⁶ *Jisas kewenhi ketpor, “Hi hetpi werek. Yi ȳnyetno yentar yi epei yaak bret ere tu iuwe. Yi ap han kitet menmen yaaim iuwe hi h̄r̄akem au.

²⁷ *Yi ap hanhan yaȳt menmen me yaȳm keremem h̄ram mam̄waank au ek̄t! Yi hanhan eiȳt menmen yaaim h̄ram m̄re menmen me yi eiȳm,

hīram mamkepi te yi yayit hīm+n yaaik ke kaku kakit tipmain tipmain enum eik. Menmen im hi Mītik ke wit ke Mītik Iuwe awetiyem hentar God Haai kīriak menmen keteik+n mīt hīrak keriuweta hi hīriak menmen mīrak.”

28 Hīrak ketpor hīm im, te hīr nitīwekhi natip nar ik: “Haiu emriak mekam te haiu emriak menmen God han yaaik keriuwerem?”

29 *Jisas kewenhi ketpor, “Menmen yi yīriakem God han yaaik keriuwerem hīram im. Yi eiyises hīm me hi Mītik kerek God keriuweta hi han tī ik.”

30 *Hīr newenhi natip, “Ti eriak mekam iuwe te haiu emīrem te haiu emises hīm mit a?”

31 *Maamrer nau naam menmen niuk mīram mana neit wit weinik mīt ap newi en. Hīm me God matip Moses kewetir menmen meke wit ke God hīr naam.”

32 Jisas ketpor, “Hi hetpi werek. Moses kewetir menmen au. Haai kai kewetirem. Menmen me nīpaa hīram ap bret yaaim mamkaap hīm+n ki au. In ek Haai kai kerekek keweti menmen yaaim me wit kīrak, hīram yaaim mīre bret mamkaap hīm+n ki kaku werek.

33 Bret God kewetiyek ek, hi Jisas kerek heke wit ke Mītik Iuwe han hi bret ik. Hi aweti hīm+n yaaik kaku kakikri tipmain tipmain enuk eik.”

34 *Hīr nitīwekhi nar ik: “Mītik Iuwe, ti ewetai bret kit eknen in ere tipmain tipmain enum eik.”

35 *Jisas ketpor, “Hi hīrekes hīre bret hīkaap mīt nanu nanit hīm+n yaaik. Hīr neim+n nanisīsa te hīr ap nīnpī mam+n. Neim+n hīr nanisīsa ap te hīm niu enuk (o mar kakwenkīkor hīm) hanhan nanīm tīpar mei au. Neim+n hīr nanisīsa ap te hīm niu enuk (o mar kakwenkīkor hīm) hanhan nanīm tīpar mei au.

36 * “Hi hetpi yi epei yīra te yi ap yises menmen hi etpiyem.

37 *Mīt neim+n kerek Haai kai God kewetauri, hīr nanīnen nanisīsa. Hi ap te aweik+n sip ewet neim+n kerek nanīnen nanisīsa au.

38 *Hi hīnaaiwīr wit ke God te hi hises han kai au. Hi hises han ke hīrak Mītik Iuwe kerek keriuweta hi han tī ik e.

39 *Hīrak kerek keriuweta hi han tī ik hīrak hanhan menmen im. Hīrak hanhan hi ap hīnaaiwīr mītīk kiutip ke mīt yapīrwe hīrak epei keriuwetai au. Hi akīan mīt miyapīr yapīrwe nanīkrit nanu me wī maain God skelim mīt.

40 *Menmen im Haai kai God hanhanem hīram im: Neim+n nīra hi Nīkan kīrak, hīr nisīsa nanīmtau hīm mai, hīr nanit hīm+n yaaik kaku kakit tipmain tipmain enum eik, te hi akīan nanu nanit me wī maain God skelim mīt.”

41 Hīrak katip epei au, mīt ne Isrel natīpan nen Jisas nentar hīrak katip hīm im: “Hi bret kerek heke wit ke God hi han in.”

42 *Te hīr natip, “Mītīk ik hīrak kerekek nīkan ke Josep. Haiu mertei miye haai nīrak. Kenmak te hīrak katip hīrak keke wit ke God kan a?”

43 Jisas kewenhi ketpor, “Yi ap eitip einehan me yi hīras emīt!

* 6:29 1Jo 3:23 * 6:30 Mt 16:1; Jo 2:18 * 6:31 Eks 16:14-15; Nam 11:7-9; Sam 78:24 * 6:34 Jo 4:15 * 6:35 Jo 4:14, 6:48-58 * 6:36 Jo 20:29 * 6:37 Jo 17:6-8; Mt 11:28 * 6:38 Mt 26:39; Jo 4:34 * 6:39 Jo 10:28-29, 17:12 * 6:40 Jo 11:24 * 6:42 Mt 13:55

44 * Mítik kiutíp ap te kakisísa ere God Haai kerek keriuweta hi han hírak kakri han kírak. Hi akíak hírak kakít hímin yaaik ke kaku kakít me wí maain God skelim mít.

45 * Mít profet newis híim im mau tíwei híram matíp mar im: ‘Mít yapírwe te God kakítpor menmen kakíkepi werek werek.’ Mít neimín niutíp niutíp kerek epei nemtau híim me Haai kai God te hír nanisísa.

46 * Mítik kiutíp ke mít yapírwe ap te kí God Haai ek au. Hi Mítik kerek God keriuweta hi han tí ik ek, hi kerekek epei hírek.

47 * Hi hetpi werek. Hírak keimín kises híim mai kakít hímin yaaik ke kaku kakít típmain típmain enum eik.

48 * Hi hírekes kerekek híre bret, hi akaap mít nanu nanít típmain típmain enum eik.

49 Maamrer ni nípaá naam menmen mana God kewetírem neit wít weiník mít ap newí, te hír ap nepu au. Hír epei naa.

50 Hi Mítik kerek hínaaiwír wít ke God han tí ik ek hi híre bret míkaap mít nanu. Neimín nisísa hír nani au. Hír nanu típmain típmain enum eik.

51 Hi híre bret akaap mít nanu nanít típmain típmain enum eik. Hi heke wít ke God han. Mít kerek naním bret im hír nanu nanít típmain típmain enum eik. Bret im híram yínk kai kerek hi hewet mít ne tí hír naním te hi akepi hír nanít hímin yaaik.”

52 Menmen im hírak ketpor menip mít ne Isrel nenehan natípan híim me hír híras, hír natíp nar ik: “Mítik ík kakírkeik te hírak kakwetei naan me yínk kírak haiu mamík a? Taauye!”

53 Jíisas ketpor, “Hi hetpi werek. Yí ap yayík yínk kai ke hi Mítik ke wít ke Mítik Iuwe, o yí ap yayím hemkre mai, te yí ap yayít hímin yaaik kakíkri.

54 Neimín naník yínk kai o naním hemkre mai, hír nanít hímin yaaik. Te hi akían hír mít kerek nípaá naa, hír píke naníkrit nanu nanre mít me wí maain God skelim mít.

55 Yínk kai hírak menmen yaaik kíre samiyak kakíkepi. Hemkre mai híram míre típar yaaim mamkepi.

56 * Neimín naak yínk kai ketike hemkre mai, hír nau netikewa nises híim mai, te hi hau hekre han kí

57 God kerek hírak Haai ke menmen yapírwe mepu, hírak keriuweta hi han, hírak kenipa hi ahu típmain típmain enum eik. Neimín naník yínk kai hír nanu nanít nanriuwerek.

58 Hi hírekes hi híre bret keke wít ke God kan. Bret ík hírak ap kíre menmen nípaá maamrer ni nípaá naam au. Hír naam ere hír ne mít te hír naa. Neimín naník bret ík hírak yaaik kakíkepi te hír nanu nanít típmain típmain enum eik.”

59 Jíisas katíp mít menmen im keit wínak kerek mít nererik nekine híim me Moses neitai en neit wít Kapaneam.

Jíisas katíp híim yaaim mamkaap mít nanu típmain típmain enum eik

60 Mít yapírwe kerek nípaá nises híim mírak nemtau menmen im epei au, hír natíp, “Hím im híram enum merekyei han enuk. Neimín nanu nanímntau híim mamír im a? Taauye!”

61 Jíisas epei kertei kekere han kírak hír mít disaipel nírak natípan menmen im hírak ketpor kar ík: “Hím mai merekyi te yí han enuk a?”

62 *Maain yi eiy+r hi M+ti:k ke wit ke M+ti:k Iuwe hi p+ke h+niu eno wit kerek n+pa: hi hewik, te yi han enuk yeriuwa w+isenum a!

63 *Yi m+it h+ras ap te eikaap h+ras te yi yayu tipmain tipmain enum eik taau. God H+im+in Yaaik kerekek kak+kepi. H+im im hi epei hetpim em, h+ram mamkepi h+im+in ki te yi yayu tipmain tipmain enum eik.

64 *Te m+it han ne yi m+it ap yis+sa au.” (Jisas epei kertei w+ kerek h+rak kehimitan m+it disaipel n+rak, keim+in ap kakisesik kakwepyap+rek kakwet m+it enun nepan ek h+ir neiy+k nan+no nank+p.)

65 *Jisas wen kat+p, “N+pa: hi hetpi ap m+ti:k keim+in kis+sa ere God Haai kakri han k+rak h+rak kakis+sa.”

66 H+rak kat+p epei au, m+it yap+rwe n+pa: nisesik neweik+in sip newet+wek.

67 H+ir neweik+in sip newet+wek, h+rak kat+p m+it disaipel n+rak nar hiswiyen wik (12) kitorhi kar ik: “Yi eiweik+in sip eitikeri einaiw+ra a?”

68 Saimon Pita kewen+wekhi ketp+wek kar ik: “M+ti:k Iuwe, haiu mamno keim+in? Ti kerekek hetpei h+im mamkepi te haiu mamu tipmain tipmain enum eik.

69 *In ek haiu h+ras keriyen merteyit ti keim+in haiu misesit. Ti M+ti:k kerek God kehimitenit ti akaap haiu m+it.”

70 Jisas ketpor kar ik: “Hi h+rekes hehimitan yi m+it yar hiswiyen wik (12), te m+ti:k hak kiut+p ke yi m+it h+rak enuk k+re Seten.”

71 H+rak kat+p ke Judas n+kan ke Saimon ke wit Iskeriot. H+rak m+ti:k kiut+p ke m+it hiswiyen wik (12), maain h+rak kakwepyap+r Jisas kakwet m+it enun ek.

7

Jisas kikrek n+rak ap han kitet h+rak Krais

1 *Menmen im epei au, Jisas ken kerer wit wit me provins Galili h+rak k+napen kakno kakrer wit wit me provins Judia kentar m+it iuwe nare nank+p.

2 *W+ epei man menep te m+it ne Isrel nanrerik nan+im menmen nau nekre weisaak m+ir, h+ir newet God menmen mei me ni m+ir.

3 Jisas kikrek n+rak nemip+in netp+wek, “Ti enaaiw+r wit ik e eno Judia, te m+it kerek nises h+im mit en+nen en+r menmen yaaim ti eri+akem.

4 M+ti:k kerek hanhan m+it nan+rteiyek ap te kakri+ak menmen kak-saw+inem au. H+rak kakri+akem kakrer wit wit te m+it yap+rwe en+rem. Ti ari+ak menmen im yaaim, ti eno wit Jerusalem eteik+in m+it iuwe rem.”

5 * (Kikrek n+rak nat+p menmen im nentar h+ir ap han kitet h+rak Krais kerek God kakriuwtek kaknen kak+kaap m+it au.)

6 *Te Jisas ketpor kar ik: “W+ mai ap epei man te hi awepyap+r h+rekes hi M+ti:k Iuwe kerek God keriuweta hi han t+ ik. W+ yi han kitetim yi yaino, te yi eino wit Jerusalem eitike m+it eiy+m menmen.

7 *M+it ne t+ ik ek h+ir ap han enuk neriuwi au. Te h+ir han enuk neriuwa nentar hi hewepyap+r menmen enum h+ir n+ri+akem.

8 Yi eino eitikeri eiy+m menmen. Hi au, hi eh+u in me w+ ham hentar hi ap ewepyap+r hi M+ti:k God kehimitena wen au.”

9 H+rak ketpor epei au, h+rak wen kepu provins Galili.

* 6:62 Jo 3:13; Ap 1:9-11 * 6:63 2Ko 3:6 * 6:64 Jo 13:11 * 6:65 Jo 6:44 * 6:69 Mt 14:33, 16:16; Mk 1:24; Jo 1:49 * 7:1 Jo 5:18 * 7:2 Lev 23:34 * 7:5 Mt 13:55; Ap 1:14 * 7:6 Jo 2:4, 7:30 * 7:7 Jo 15:18

Jisas ken kau ketike m̄it kerek nererik naam menmen nekre weisaak

10 Jisas kikrek n̄irak nen netike m̄it han nererik naam menmen epei au, Jisas kepno. H̄irak ap ketike m̄it yap̄rwe nen au. H̄irak kerekkek ken kau k̄ire m̄it̄k k̄isaw̄in.

11 *M̄it iuwe ne Isrel n̄inat̄in Jisas neit wit kerek h̄ir nererik naam menmen neitai ein. H̄ir nitehian, “H̄irak keit nein?”

12 Neit ein ek, m̄it yap̄rwe newepnak nat̄ipan me Jisas. M̄it han nat̄ip h̄irak yaaik, m̄it han au nat̄ip h̄irak enuk kari han ke m̄it yap̄rwe h̄ir nises h̄im m̄irak.

13 *Ap m̄it nei nat̄ip nerp yaain menmen me Jisas nentar h̄ir n̄inapen m̄it iuwe n̄in̄in naanm̄ipre m̄it ne Isrel h̄ir nan̄im̄tewem te h̄ir neneri.

14 W̄i wikak epei men kerek m̄it nererik naam menmen, te Jisas ken w̄inak iuwe ke God keit Jerusalem, h̄irak kat̄ip m̄it h̄im m̄irak kerp yaain ketpor menmen.

15 *M̄it iuwe ne Isrel neh̄inh̄in nat̄ip, “M̄it̄k ik wein̄ik kertei menmen mau t̄iwei karkeik? N̄ipaa h̄irak ap ken skul te m̄it iuwe tisa neteikn̄wek menmen au.”

16 *Jisas kewenhi ketpor, “Menmen hi etpiyem h̄iram ap mai au. H̄iram h̄im me h̄irak kerek keriuweta te hi han t̄i ik.

17 Neim̄in h̄ir nises menmen God hanhan h̄ir nisesim, h̄ir nan̄irtei h̄im hi hetpiyem h̄iram me God o h̄im hi h̄irekes han kitetim etpiyem.

18 *Keim̄in h̄irak kat̄ip m̄it menmen h̄irak han kitetim h̄irak hanhan m̄it nanwen̄ipi niuk m̄irak keremem. Keim̄in hanhan kakwen̄ipi niuk me m̄it̄k kerek keriuwetek, h̄irak kakises menmen yaaim kemip̄in au.

19 *Moses n̄ipaa keweti h̄im m̄irak mau t̄iwei te keim̄in ke yi m̄it h̄irak kisesim werek werek? Taauye! Te yi yenmak yi yaiyep hi hahi yentar yi yat̄ip hi ap hises h̄im me Moses werek werek au a?”

20 *M̄it en h̄ir nit̄iwekhi nar ik: “Neim̄in h̄ir hanhan nanitep te ti hahi a? Herwe enuk kers̄isit te ti han ken sip te ti hat̄ip menmen mar im!”

21 *Jisas ketpor, “Hi h̄ir̄iak menmen miut̄ip yaaim me w̄i Sabat te yi han kekrit han enuk yeriuwa.

22 *N̄ipaa Moses ketpi yi yerekir ȳink ke n̄ikerek h̄irak̄it ti. (N̄ipaa maamrer n̄in̄in n̄ir̄iak menmen im. Moses au.) Yi yerekir ȳink ke n̄ikerek h̄irak̄it ti me w̄i Sabat te yi yises h̄im me Moses.

23 *Yi ȳir̄iak menmen im me w̄i Sabat, te yi yises h̄im me Moses werek werek. Te yi yenmak yi han enuk yeriuwa yentar hi h̄ikaap m̄it̄k k̄inap h̄irak k̄ire yaaik me w̄i Sabat a?

24 *Yi ap han ekitet menmen hi etpiyem eȳintar yi han kitet hi heremir h̄im yi yisesim. Yi han ekitet menmen werek werek te yi eȳir̄tei menmen hi hetpiyem h̄iram yaaim.”

M̄it han nat̄ip Jisas h̄irak m̄it̄k Kraais

25 *M̄it han nau Jerusalem nat̄ip, “M̄it iuwe n̄in̄in naanm̄iprai h̄ir hanhan nan̄inep m̄it̄k ik kaki.

26 Te yi eȳirek. H̄irak kat̄ip m̄it menmen m̄irak keit wit yaaik me ninaan m̄ir, te m̄it̄k hak ap kesiuwek h̄im au. M̄it iuwe han kitet m̄it̄k ik h̄irak Mit̄k Kraais kerek God keriuwetek kaknen kak̄ikaap haiu m̄it o au a?

* 7:11 Jo 11:56 * 7:13 Jo 9:22, 12:42, 19:38, 20:19 * 7:15 Mt 13:54; Lu 2:47 * 7:16 Jo 12:49, 14:10 * 7:18 Jo 5:41, 8:50 * 7:19 Ap 7:53; Ro 2:21-24 * 7:20 Jo 8:48, 52, 10:20 * 7:21 Jo 5:16 * 7:22 Lev 12:3, Jen 17:9-13 * 7:23 Jo 5:8-10, 16 * 7:24 Lev 19:15; Ais 11:3-4; Jo 8:15 * 7:25 Jo 5:18

27 *Karkeik te h̄rak M̄t̄ik God kehimitanek kaknen kakikepai a? Haiu mertei m̄t̄ik ik ek wit k̄irak. Maain w̄i M̄t̄ik Krai kerek God kehimitanek kaknen in, haiu m̄t̄ ap te nan̄rtei h̄rak keke nein kan au!”

28 *Jisas keit w̄inak ke God kat̄ip h̄im iuwe kar ik: “Yi han kitet yi yertei hi keim̄in, yi yertei wit hi hewik. Te yi yep̄itari hi ap han wein̄im au. M̄t̄ik kerek h̄rak keriuweta hi han ik, h̄rak kerekek kepu, te yi au yep̄itariyek.

29 Hi hertei ek werek werek entar hi n̄paa hau hetikerek h̄rak keriuweta hi han t̄i ik e.”

30 *H̄rak kat̄ip menmen im epei au, m̄t̄ iuwe hanhan nant̄iwek his nanwis̄ik kak̄ikre w̄inak enuk ke gavman. H̄r ap net̄iwek his nentar w̄i kerek maain h̄rak kaki h̄ram ap epei man wen au.

31 *M̄t̄ yap̄irwe ne m̄t̄ kerek nemtau h̄im m̄rak h̄r nisesik. H̄r nat̄ip nar ik: “Maain M̄t̄ik Krai kerek God kehimitanek h̄rak kaknen ap te kakin̄in menmen yaaim iuwe m̄t̄ik ik k̄ir̄akem taauye! M̄t̄ik ik h̄rak Krai!”

M̄t̄ iuwe neriuwet m̄t̄ polis nan nan̄this Jisas nanwis̄ik kak̄ikre w̄inak enuk

32 M̄t̄ ne Farisi kerek nin̄in nertei h̄im me Moses h̄r nisesim, h̄r nemtau m̄t̄ nat̄ipan nar ik me Jisas, te h̄r net̄ike m̄t̄ iuwe pris neriuwet m̄t̄ naanm̄pre w̄inak ke God en h̄r nan nan̄t̄ his Jisas.

33 *H̄r epei nan, Jisas kat̄ip, “Hi wen hahu hatikewi w̄i ham, te maain hi p̄ike ano hahu atike h̄rak kerek n̄paa keriuweta hi han t̄i ik e.

34 *Maain yi yaȳinyaȳitno te yi ap yainepya au. Hi ano wit kerek yi ap te yaȳis̄a yainen taau.”

35 H̄rak kat̄ip epei au, m̄t̄ iuwe ne Isrel nat̄ipan nar ik: “H̄rak kakno nein te haiu ap mamnap̄inek a? H̄rak kakno kakrer wit wit me m̄t̄ ap ne weiw̄ik me Isrel kerek m̄t̄ han nai ne Isrel newiyen te h̄rak kakt̄ip m̄t̄ ne weiw̄ik me Grik h̄im me God a?

36 Kenmak te h̄rak kat̄ip menmen im: ‘Maain yi yaȳinyaȳitno te yi ap yainepya au. Hi ano wit kerek yi ap te yaȳis̄a yainen taau?’”

Jisas h̄rak k̄ire t̄ipar yaaim mamkaap m̄t̄ nanu werek

37 *Me w̄i m̄karu me m̄t̄ h̄r nererik naam menmen, h̄ram w̄i iuwe epei man, Jisas kekrit kerp kat̄ip keriuwe h̄im iuwe kar ik: “Keim̄in h̄im niu enuk (o mar kewenkik̄iw̄ek h̄im) kaknen kak̄ira te kak̄im t̄ipar mei.”

38 *Menmen im h̄ram mar ke h̄im me God met̄pim. H̄ram mat̄ip, “Keim̄in kis̄isa, te menmen yaaim mamu mam̄t̄ maain m̄ire hit̄ik meke han k̄irak mamnen witeik.”

39 *Jisas kat̄ip h̄im im me God H̄im̄in Yaaik kerek neim̄in nisesik, te h̄r nant̄iwek kaku kak̄ikre han k̄ir. Me w̄i im God H̄im̄in Yaaik ap kan wen au kentar Jisas ap kaa p̄ike kekrit ken wit ke God keit menmen iuwe wen au.

M̄t̄ newep hasini p̄inan p̄inan nentar h̄im me Jisas

40 *M̄t̄ yap̄irwe nererik menep menep nemtau Jisas, h̄r nat̄ip h̄im mar im: “M̄t̄ik ik ek h̄rak k̄ire m̄t̄ik profet h̄rekes kin̄in kaknen me w̄i menep M̄t̄ik Krai kaknen.”

* 7:27 Jo 7:41, 9:29 * 7:28 Mt 11:27; Jo 8:55 * 7:30 Jo 7:44, 8:20, 13:1 * 7:31 Jo 2:23, 8:30, 10:42, 11:45, 12:11, 42 * 7:33 Jo 13:33 * 7:34 Jo 8:21, 13:36, 17:24 * 7:37 Lev 23:36; Ais 55:1; Jo 4:10, 14 * 7:38 Ais 58:11; Sek 14:8 * 7:39 Jo 16:7, 20:22; Ap 2:4 * 7:40 Diu 18:15; Jo 6:14; Ap 3:22

41 *Mít han natíp h́rak kerekek Mítik God kehimítanek keriuwetek kaknen ek. Te mít han natíp, “Mítik kerek God keriuwetek kaknen ap te mítik kei ke provins Galili taau!”

42 *Tíwei me God matíp, “Mítik God keriuwetek kaknen h́rak nepenyek ke mítik Devit. Te míte wawinaak kakít Betlehem kerek wit ńpaa Devit kewi en.”

43 *Te h́r mít yapírwe nererik newep nau ńmín ṕnan en han kitet h́m ham, ṕnan natíp han kitet h́m ham me Jisas.

44 *H́rak katíp menmen im epei au, mít han hanhan nantíwekhis nanwisik kakíkre ẃnak enuk ke gavman. Te h́r ap netíwekhis nentar ẃ kerek maain kaki ap man wen au.

Mít iuwe ninín naanḿpre mít ne Isrel ap nises Jisas au

45 Menmen im epei au, mít in naanḿpre ẃnak ke God ńnaaiwír Jisas ṕke nen natíp mít iuwe pris ninín naanḿpror, netike mít ne Farisi. Te h́r netpor, “Yenmak te yi ap yetíwekhis yeiyik yan in a?”

46 Te mít in ne ẃnak iuwe ke God netpor, “Mít nei ap ńpaa natíp nar ke mítik ik ek h́rak katíp.”

47 Te mít ne Farisi neneri netpor nar ik: “H́rak kari han ki ketike mít miyapír en a?”

48 Yi ap yír mítik kei kerek kinín naanḿpri ek o haiu mít ne Farisi mises h́m ḿrak au!

49 Mít yapírwe in en ap nertei h́m lo me Moses nisesim werek nar ke haiu mít au. Te God kakriwaank kakít ninaan ḿrak me ẃ maain h́rak skelim haiu mít ne ti.”

50 Nikodimas kerek ńpaa ke ẃtaan ken kír Jisas h́rak mítik kiutíp ke h́r mít ne Farisi h́rak ketpor,

51 “H́m lo maiu h́ram matíp haiu mít iuwe emín maḿntau h́m mítik h́rak ketpim, maḿr menmen h́rak kíríakem, te maain haiu matíp h́rak yaaik o enuk. Haiu eḿmtau h́m ḿrak werek, te haiu eḿrtei menmen h́rak kíríakem werek werek.”

52-53 Te h́r nenerek netṕwek, “Ti enuk ke Galili har ke mít en a? Ehír tíwei me God werek werek te ti ertei mítik profet kei ap te kaknen in h́rak ke provins Galili auye!”

8

H́m me míte wari mítik his wewenem

1 [H́r natíp epei au, h́r mít yapírwe kerek nererik h́r nen wit kír, te Jisas ken ḿniu (o neiyíp) mít nenewek wit Oliv.

2 Teipmen wen hekrit enum eik, Jisas ken ẃnak iuwe ke God. Te mít yapírwe nenerik neweikńwek nau tí te h́rak ketpor h́m.

3 Mít iuwe ninín nertei h́m lo me Moses natíp mít em, h́r netike mít ne Farisi neit his míte kerek epei wetike mítik hak h́r ńŕran h́r neiyíp nan. H́r netṕwe werp ńmín ke ninaan me mít.

4 H́r natíp Jisas nar ik: “Mítik luwe, míte ip ep epei wari mítik hak his wewenem te mít han ńri.

5 H́m lo Moses keweteyem matíp míte wíríak menmen enum mar im haiu emwír nan mamip wawi. Te in ek ti atíp mekam?”

* 7:41 Jo 4:29, 1:46, 7:52 * 7:42 2Sml 7:12; Sam 89:3-4; Mai 5:2; Mt 2:5-6 * 7:43 Jo 9:16 * 7:44 Jo 7:30

⁶ Hîr natîp hîm mar im me nanri han ke Jisas te hîr nesiuwek hîm nantîwek his kakno wînak enuk. Te hîr ap nanmitîwekpîn au. Hîrak kertei, te hîrak kitehîr kenke his tîwak kîrak kewis hîm mîwaaî tî.

⁷ Te hîr au nerp nitîwekhi menmen. Jisas kekrit kari hîrekes werek te hîrak ketpor, “Mîtik keimîn kiutîp ke yi mît kerek ap kises menmen enum kîrîakem au, hîrak ekinîn ekwîr nan ekip.”

⁸ Hîrak katîp epei au, hîrak kitehîr kewis hîm meriuwe histuwak kîrak mau tî.

⁹ Te hîr nemtau hîm Jisas ketpor kar ik, hîr nenepep nîre ne kiutîp kiutîp nen witeik. Mît iuwe niutîp niutîp ninîn netpaan, hîr mît han weinîn nîkaru ere hîr nînaaiwîr Jisas kiutîp kepeit nîmîn ein ketike mîte kerepep weperp.

¹⁰ Jisas kekrit kerp kari hîrekes te hîrak ketpîwe, “Hîr mît neit nein? Ap kei kiutîp kerp in te hîrak kaksîwut hîm me menmen enum ti hîrîakem?”

¹¹ Mîte wewenhi watîp, “Mîtik luwe hîr epei nen. Ap kei kiutîp kerp in au.”

Jisas ketpîwe, “Hi ap te heswut hîm me menmen im enum ti hîrîakem taau. Ti enaaiwîr in eno, te ti ap pîke eriak menmen enum au emî!”]

Jisas kîrak kîre wepni kîr ke tî ik ek

¹² Jisas pîke katîp mît nisesik kar ik: “Hi hîr hîre wepni ke tî ik ek. Keimîn kisîsa kemtau hîm mai, hîrak ap kakisès menmen enum mîre wîtaan toto taau. Hîrak kakisès menmen mai yaaim mîr mîre wepni te hîrak kakît hîmîn yaaik kaku kakît.”

¹³ Mît ne Farisi natîp Jisas, “In ek ti etpim me ti hîrekes. Menmen im ti etpim hîram menmen weinîm meteiknai ti keimîn au.”

¹⁴ Jisas ketpor kar ik: “Au, menmen hi hîrekes eriakem hatîp me hi hîrekes hîram yaaim werek hentar hi hertei hi eke nein han te hi ano nein. Te yi ap yertei hi heke nein han o hi pîke ano nein.

¹⁵ Yi skelim hi te yises menmen enum me tî. Yi ap yertei werek menmen me hi hîrîakem te yi wen yeswo hîm. Te hi ap skelim mîtik kiutîp kerekek kar ik au.

¹⁶ Te hi kitet mît nanîrp ninaan mai me menmen hîr nîrîakem hîram te yaaim werek mentar hi ap hîrekes kiutîp skelim hîr mît me menmen im. Haai kai God kerek keruweta hi han in hîrak kau ketikewa kekepa hawîr wîrak menmen im.

¹⁷ Hîram hîm lo mi matîp mîtikît wiketeret tatîp menmen miutîp hîrap yaaim werek mentar hîrakît tatîp hîm miutîp mîpîram.

¹⁸ Hi hetpi me hi hîrekes hi Mîtik ke wit ke Mîtik luwe. Haai kai kerek keruweta hi han in hîrak ketikewa hawîr wewepyapîr hi keimîn.”

¹⁹ Hîr mît en nitîwekhi, “Haai kit keik?”

Jisas ketpor, “Yi ap yertei hi keimîn te yi yepîtari Haai kai. Yi yerteiya te yi yayîrtei Haai kai.”

²⁰ Jisas ketpor hîm im keit wînak iuwe ke God, keit haau kerek mît newis pewek mekrè bokis newet God em mîwaaî en. Te mît nei ap newîrek kekere wînak enuk nentar wî mîrak hîrak kaki ap epei man wen au.

Yi ap te eitikewa yaino wit kerek hi anori en taau

²¹ Jisas pîke ketpor keteipim, “Hi ano ehît en ehît (o ano auwesi ehît). Te yi maain yayînyaitno te yi yayi yeriuwe menmen enum yi yîrîakem. Te yi ap eino nein kerek hi ano en taau.”

²² Te m̄it iuwe ne Isrel nat̄ip, “H̄rak kat̄ip kar ik, ‘Yi ap yaino wit kerek hi ano taau.’ H̄m im h̄rak ket̄pim m̄ire h̄rak kaknep h̄rekes kak̄t̄ nein te haiu ap mamno mantikerek?”

²³ Jisas kewenhi ket̄por, “Yi m̄it yi ne t̄ ik ek keriyen. Te hi au hi ke t̄ ik au. Hi ke wit kau niu.

²⁴ Mar keremem te hi et̄pi yi yayi yeriuwe menmen enum mau mekre han ki. Yi ap yerteiya hi M̄it̄k God keriuweta hi han t̄ ik e. Te yi yaino si yaȳntar menmen enum yi ȳr̄iakem.”

²⁵ H̄r nit̄wekhi, “Ti keim̄n?”

Jisas kewenhi ket̄por, “Hi epei het̄pi h̄m menmen n̄paa ein ek, w̄ kerek hi hin̄n hewepiyap̄r h̄m God ket̄pewem.

²⁶ Menmen yap̄rwe yi ȳr̄iakem te hi et̄piyem skelim yi m̄it ariuwereh ah̄r ke m̄it̄k masistret h̄rak k̄riakem. Te hi ap ariakem in ek au. In ek hi et̄ip yi m̄it ne t̄ h̄m me M̄it̄k luwe kerek h̄rak keriuweta hi han in h̄rak yaaik h̄rak ket̄pewem te hi epei hemtewem. Hi ariak menmen im keremem. Menmen ham au.”

²⁷ H̄r ap mertei menmen h̄rak ket̄porem me Haai k̄rak God ek au.

²⁸ Te h̄rak ket̄por, “Maain te yi eir̄iak hi M̄it̄k ke wit ke M̄it̄k luwe yewerik̄ka hahu nu tentarak̄t̄, te yi yayiyr̄tei hi keim̄n hi h̄rekes. Te maain yi eiȳr̄tei hi ap h̄riak menmen me hi h̄rekes au. Hi het̄pi menmen miut̄ip kerek epei Haai kai ket̄pewem.

²⁹ H̄rak kerek keriuweta hi han ti ik h̄rak kepu ketikewa. H̄rak ap kinaiw̄ra hi kiut̄ipen hepu. Au, hekrit hi hemtau menmen m̄rak hisesim te h̄rak han yaaik keriuwa.”

³⁰ M̄it yap̄rwe nemtau h̄m me menmen Jisas ket̄pim, te h̄r nisesik.

Jisas kat̄ip h̄m me m̄it nau werek, m̄it au nau enum

³¹ Jisas kat̄ip m̄it ne Isrel kerek nemtau h̄m m̄rak nisesik kar ik: “Yi yises h̄m mai hi epei het̄piyem yi ȳre m̄it disaipel nai.

³² Yi yaȳr̄tei h̄m yaaim werek, te h̄m yaaim im mamkepi yainep̄m yaikeip̄n menmen enum, yar ke m̄it̄k epei ket̄paan k̄naaiw̄r w̄nak enuk.”

³³ M̄it han en nat̄ip, “Haiu nepenyerer ne m̄it̄k Ebrahim. Haiu ap n̄paa m̄ire m̄it n̄riak menmen wein̄m me m̄it̄k hak kerek naanm̄prai au. Ti henmak te ti at̄ip h̄m im em, ‘Yi yayu yaaim werek yainop̄n yaikeip̄n menmen enum yar ke m̄it̄k epei ket̄paan k̄naaiw̄r w̄nak enuk a?”

³⁴ Jisas ket̄por, “Hi het̄pi werek. Yi m̄it yap̄rwe kerek yi ȳriak menmen enum yi yar ke m̄it nekre w̄nak enuk ke menmen enum yi yisesim h̄rak mewenkeki mari han ki yi ap te einaiw̄rem au.

³⁵ M̄it kerek nepu nekre w̄nak enuk ap te nanises han k̄r nanriak menmen au. Te m̄it̄k kerek kepu witeik h̄rak kepu kepeit en kises han k̄rak k̄riak menmen.

³⁶ Te hi N̄kan ke God hi herekyi yi eire yaain einop̄n eikeip̄n menmen enum, te yi eiyu werek werek.

³⁷ Hi hertei yi nepenyerer ne Ebrahim. Te yi yayiyep yaȳntar yi ap yemtau h̄m mai yisesi.

³⁸ Hi het̄pi menmen n̄paa Haai kai epei keteiknewem, te yi ȳriak menmen kerek n̄paa haai ki h̄rak ket̄piyem.”

Jisas kat̄ip m̄it haai k̄r h̄rak Seten

39 Hír newehi netpíwek, “Haai kiau hírak Ebrahim.” Jisas ketpor, “Yi níkerek ne Ebrahim híras, te yi yairíak menmen yaaim mamír ke hírak kíriakem.

40 Te menmen hi epei hetpiyem híram híam yaaim werek hi hemtewem meke God man. Te yi wen hanhan yaitíp yayiyep. Ebrahim hírak kínapen menmen im.

41 Yi yíríak menmen kerek haai ki kíriakem.”

Hír nenerek natíp, “Miyerer nau ap níwaai netike mít han te hír ninaiu nar ke ti au. Haiu Haai kiau kiutíp God hírekas.”

42 Jisas ketpor, “God hírak Haai ki hírekas, te yi han tewenína. Hírak keriuweta hí heke wít kírak han te hí hau in ek. Hí ap hises han kai hínaaiwír wít te hí han tí ik auye! Haai kai keriuweta.

43 Yi yenmak te yi ap yertei menmen hí epei hetpiyem a? Yi yepítariyem yentar yi ap yau werek werek yemtau híam mai.

44 Yi níkerek ne haai ki Seten, te yi hanhan yayises menmen enum mírak. Nípaa enum eik wí kerek hírak kírin kau ek, hírak enuk kenepep mít naa. Hírak ap píke kíre yaaik mei kike au, kentar hírak ap katíp híam yaaim mamkaap mít au. Hírak enuk kemipín mít kari han kí mekrerek. Hekrit hekrit hírak enuk kemitetpín, hírak haai ke mít hír nemitetpín.

45 Hí hetpi híam yaaim ap hemipín au, te yi ap yisísa yentar menmen hi nepei hetpim me Seten.

46 Keimín kiutíp ke yi ektíp menmen hi epei híriakem híram enum? Hí hetpi híam yaaim te yi yenmak yi ap han kiteta?

47 Mít kerek hír níkerek ne God hír enímtau híam me God. Te yi ap níkerek ne God au yentar yi ap yemtau híam mírak.”

Ebrahim miye pírak winaak wen au, hi hinínek hepu

48 Mít iuwe ninín naanmípre mít han ne Isrel hír netpíwek, “Nípaa haiu matíp werek. Tí hírekas mítík enuk ke wít Sameria herwe kewit te tí han ken sip.”

49 Jisas kewenhi ketpor kar ik: “Hí herwe ap mekra au. Hí hewenípi niuk me Haai kai keremem, te yi au yetpo enum ap yewenípi niuk mai au.

50 Hí ap híriak menmen te mít nantíp hí yaaik iuwe au. Maain God kakteikín mít hí yaaik iuwe, hírak han ekitet menmen hí híriakem.

51 Hí hetpi werek. Neimín nises híam mai, hír ap te nani au. Hír nanu nanít tipmain tipmain enum eik.”

52 Mít iuwe ne Isrel netpíwek, “In ek haiu mertei herwe enum mersís han kit te tí han ken sip.

53 Mítík Ebrahim ketike mít profet kerek newepyapír híam me God natíp mít em, hí epei naa. Te tí hatíp neimín nises híam mít te hír nanu nanít tipmain tipmain enum eik. Tí iuwe hinín Ebrahim ketike mít profet a? Tí han kitet tí keimín a? Tí han kitet tí híre God a?”

54 Jisas katíp kar ik: “Hí hírekas hewenípi niuk mai híram menmen weiním. Hí au Haai kai kerek yi yatíp yí yisesik yewenípiyek hírak kewenípi niuk mai.

55 Yi yatíp yí yerteiyek, te tí yisesik au. Hí herteiyek hisesik. Hí hatíp hí hepítariyek, te hí mítík enuk hemipín har ke yí mít. Au, hí herteiyek, hí hises híam mírak.

56 Maam kí Ebrahim hanhan kakír wí kerek hí anaaiwír wít ke Mítík luwe eweikín híre mítík anen hahu tí ik atike yí mít. Hírak epei kírek te hírak han yaaik.”

⁵⁷ Mít iuwe ne Isrel netp>wek, “Ti ap epei enuk he mítik wen au, ti epei h̄r Ebrahim a? Taauye!”

⁵⁸ Jisas ketpor, “Hi hetpi werek Ebrahim miye p̄rak winaak wen au, hi kerekek hepu.”

⁵⁹ H̄rak kat̄p epei au, mít neit nan nanw̄rem nank̄p. Au, Jisas kiune h̄rekes h̄rak k̄naaiw̄r w̄nak iuwe ke God ketpaan ken witeik.

9

H̄m me mítik nanam̄r toto Jisas kekepik k̄re yaaik

¹ Jisas keke t̄i kepno, h̄rak k̄r mítik hak kerek miye winaak h̄rak enuk nanam̄r toto.

² Mít disaipel n̄rak nit̄wekhi nar ik: “Mítik luwe, nein̄n n̄riak enum te miye p̄rak winaak te h̄rak nanam̄r toto? H̄rekes o miye haai n̄rak?”

³ Jisas ketpor kar ik: “Mítik ketike miye haai ap n̄riak enum au. H̄rak nanam̄r toto kentar God k̄riak menmen yaaim kakriuwerek kakteik̄n mít em.

⁴ Haiu emriak menmen me God kerek keriuweta hi han. Haiu emriakem me w̄ h̄rak k̄mat haiu mamriakem. Haiu emriakem em̄ntar maain w̄ manmen te mít ap te nanriak menmen mar im au.

⁵ Hi wen hepu t̄i ik ek, hi h̄re si m̄r meteik̄n mít yap̄rwe yayiwe, hi heteiknor menmen me God.”

⁶ H̄rak kat̄p menmen im epei au, h̄rak kenik̄n t̄imank men t̄i keweik̄n̄m m̄re toni, h̄rak kewis̄m mau nanam̄r ke mítik eik.

⁷ H̄rak kewis̄m epei au, h̄rak ketp̄wek, “Ti eno ek̄r ekre wan niuk m̄rak Siloam.” (Haiu meweik̄n h̄m im haiu mat̄p ‘Mít neriuwetem men.’) Jisas ketp̄wek epei au, h̄rak ken kekemyet ninaan te h̄rak p̄ke kan k̄r ein ein werek werek.

⁸ H̄rak epei kan, te mít nau menep n̄rap̄tek netike mít han n̄rek n̄paa kau t̄i ek kitehi mít me pewek, h̄r nat̄ipan nar ik: “Mítik ik n̄paa kau t̄i kitehi mít nanwet̄wek pewek. Mítik ik o au a?” Mít han en, h̄r nat̄ip, “Mítik ik ninaan m̄rak mar ke mítik hak eik kau t̄i.”

⁹ Mít han nat̄ip, “Mítik ik kerekek n̄paa kau t̄i kitehi mít pewek.” Au, mít han nat̄ip, “H̄rekes au. H̄rak ninaan m̄rak m̄re mítik kerek n̄paa nanam̄r toto ek.” H̄rak ketpor, “Au, hi mítik h̄rekes kerek n̄paa nanam̄r toto.”

¹⁰ H̄rak ketpor, te h̄r nit̄wekhi, “Ti harkeik te nanam̄r kit yaaik te ti h̄r ein ein a?”

¹¹ H̄rak ketpor kar ik, “Mítik ik h̄r nenewek Jisas kenik̄n t̄imank mau t̄i keweik̄n̄em ere m̄re toni, te h̄rak kewis̄m mau nanam̄r kai te h̄rak ketpo kar ik: ‘Ti eno ekemyet ninaan em̄kre wan niuk m̄rak Siloam.’ Epei au, hi hen hekemyet ninaan mai te nanam̄r kai k̄re yaaik hi h̄r ein ein werek werek.”

¹² H̄rak kat̄p epei au, h̄r nit̄wekhi, “H̄rak keit nein?” H̄rak kat̄p, “Hi hep̄tariyek.”

Mít ne Farisi nitehi mítik me menmen Jisas k̄riakem

¹³ H̄r mít neithis mítik ik kerek n̄paa nanam̄r enuk toto ek h̄r neriyaak ketikeri nen n̄r mít ne Farisi kerek nin̄n nises h̄m me Moses.

¹⁴ W̄i kerek Jisas kewis̄ toni kau mítik nanam̄r toto te h̄rak nanam̄r yaaik kesiupan k̄r ein ein werek werek, h̄rak k̄riak menmen im me w̄ Sabat kerek mít ap n̄riak menmen au.

15 H̄rak ketikeri nen n̄r m̄t ne Farisi, h̄r nit̄wekhi p̄ke kak̄t̄por karkeik te h̄rak in ek k̄r ein ein. H̄rak kewenhi kat̄p, “M̄t̄ik h̄rak kewen toni kau nanam̄r kai, hi hekekyet te hi h̄r ein ein.”

16 M̄t han ne Farisi nat̄p, “God keriuwet m̄tik ik au kentar h̄rak k̄r̄iak menmen me w̄ Sabat ap kises h̄m me Moses au.” M̄t han nat̄p, “Mam̄rkeik te m̄tik enuk kak̄riak menmen yaaim mam̄r im?” H̄r m̄t newep nau n̄m̄n. Pinan nat̄p Jisas enuk, han p̄nan nat̄p h̄rak yaaik.

17 M̄t ne Farisi nitehi m̄tik neteipim nar ik: “Ti han kitet mekam me m̄tik kerekyut nanam̄r? H̄rak yaaik?”

H̄rak ketpor, “H̄rak m̄tik profet kerekek.”

18 M̄t iuwe ne Isrel nertei m̄tik ik au, te h̄r ap han kitet n̄paa h̄rak nanam̄r enuk toto, te in ek h̄rak k̄r ein ein. H̄r nemtau h̄m m̄rak au ere h̄r n̄tehi miye haai n̄rak.

19 H̄r nitorhi nar ik: “Ik ek h̄rak n̄kan kit kerek n̄paa yi yinaak ek, h̄rak nanam̄r toto? Karkeik te h̄rak k̄r ein ein?”

20 Miye haai n̄rak netpor, “Haiu mertei ik ek n̄kan kaw̄r kerek haw̄r winaak h̄rak nanam̄r t̄to, haw̄r werteyek.

21 Haw̄r wep̄tari h̄rak karkeik te h̄rak k̄p̄r ein ein. Yi eiyit̄wekhi. H̄rak epei k̄re iuwe. H̄rak k̄rekes kak̄t̄piyem.”

22 Miye haai n̄rak nat̄p nar ik nentar h̄r n̄naain m̄t iuwe ne Isrel. M̄t iuwe n̄paa nat̄p keim̄n kat̄p Jisas h̄rak M̄t̄ik Krai kerek kak̄nen kak̄kaap haiu m̄t, h̄r ap nanwen̄wekhi kak̄nen w̄nak kerek m̄t nererik nekine h̄m me Moses n̄itai au.

23 Miye haai n̄rak nertei menmen im te h̄r netpor, “H̄rak epei iuwe, te yi eiyit̄wekhi em.”

24 M̄t iuwe p̄ke nari m̄tik kerek n̄paa nanam̄r toto ek h̄rak kan te h̄r netp̄wek nar ik: “Ti ewen̄pi niuk me God, te ti at̄p werek. Haiu mertei m̄tik ik ap kises God werek werek o au. Ti ewep̄yap̄rek h̄rak enuk.”

25 H̄rak ketpor kar ik: “Hi hep̄tari m̄tik ik h̄rak yaaik o enuk. Menmen miut̄p hi h̄rte. N̄paa hi nanam̄r toto, te in ek hi h̄r ein ein werek werek.”

26 H̄r p̄ke nit̄wekhi, “H̄rak kerekyut mekam? H̄rak karkeik te h̄rak keniput nanam̄r kit k̄re yaaik?”

27 H̄rak ketpor kar ik: “Hi epei hetpiyem, te yi ap yisesim werek werek au. Yi yenmak te yi hanhan yaȳmtewem yaiteipim a? Yi hanhan yayisesik yi yaȳr disaipel n̄rak a?”

28 H̄rak kat̄p epei au, h̄r han enuk netp̄wek enum nar ik: “Ti kerekek hises h̄m m̄rak. Haiu auye! Haiu mises h̄m me Moses!

29 Haiu mertei God kat̄p Moses h̄m m̄rak, te m̄tik ik wein̄k haiu mep̄tari keim̄n keriuwetek kan.”

30 M̄t̄ik keneri ketpor kar ik: “Menmen im yaaim menipa hi heniwes̄s. Yi yep̄tari keim̄n keriuwetek h̄rak kan, te h̄rak kekep̄a k̄r̄iak nanam̄r kai k̄re yaaik.

31 Haiu mertei God h̄rak kemtau h̄m me m̄t enun h̄r nit̄wekhi menmen au. H̄rak kemtau h̄m keremem me m̄t yaain h̄r n̄r̄iak menmen God hanhan h̄r n̄sisi.

32 N̄paa God kewis t̄i ere in haiu ap memtau m̄tik hak k̄kaap m̄t nanam̄r enum toto, te h̄r n̄r ein ein werek werek au.

33 God ap keriuwet m̄tik ik te h̄rak ap kak̄riak menmen werek werek taauye!”

³⁴ H̄ir m̄it nemtaant̄iwo nenerek nar ik: “N̄ipaa miye pit winit ti enuk m̄it̄ik wein̄ik, te ti han kitet ti m̄it̄ik iuwe hetpai menmen me God a?” H̄ir netp̄iwek epei au, h̄ir nep̄irek ken witeik.

M̄it ap nises h̄im me Jisas h̄ir n̄ire m̄it̄ik nanam̄ir toto

³⁵ Jisas kemtau h̄ir epei nep̄irek ken witeik, te h̄irak k̄inketn̄iwek. H̄irak k̄inap̄inek epei au, h̄irak kit̄iwekhi kar ik: “Ti kerekek hises h̄im me m̄it̄ik ke wit ke M̄it̄ik luwe o au?”

³⁶ M̄it̄ik ik kit̄iwekhi kar ik: “M̄it̄ik luwe, ti etpo h̄irak keim̄in te hi hises h̄im m̄irak.”

³⁷ Jisas ketp̄iwek, “Ti epei h̄irek h̄irak kerek in ek h̄irak ketput menmen.”

³⁸ H̄irak p̄ike kat̄ip Jisas kar ik: “M̄it̄ik luwe, hi han kitet ti M̄it̄ik ke wit ke M̄it̄ik luwe.” Te h̄irak kewen nin̄ip kewen̄ipi niuk m̄irak.

³⁹ Te Jisas kat̄ip, “Hi han t̄i ik te hi hewepyap̄ir neim̄in nises God, neim̄in h̄ir au. Hi han akaap m̄it netari h̄im me God te h̄irak kakrek̄yor han kitet h̄ir nanam̄ir toto te h̄ir nanisesik nan̄irteiyek werewek. Hi han te neim̄in h̄ir han kitet h̄ir epei nertei h̄im me Moses werewek, hi heteiknor h̄ir ap nises God werewek au. H̄ir n̄ire m̄it enun nanam̄ir toto.”

⁴⁰ M̄it han ne Farisi nerp netikerek nemtau menmen h̄irak ketpim, h̄ir netp̄iwek nar ik: “Ti ap han kitet haiu nanam̄ir toto metike m̄it yap̄irwe wein̄in au a?”

⁴¹ Jisas ketpor, “Yi yep̄itari hi keim̄in te God ap han kitet menmen yi yerekyewem h̄iram enun iuwe au. Kike. Te in ek yi yat̄ip yi yertei menmen me God werewek, te menmen enun mekre han ki h̄iram emu em̄it!”

10

H̄im me Jisas naanm̄ipre sipsip

¹ “Hi hetpi werewek. M̄it̄ik kerek ap kitet ya weip̄ir kakno n̄iwa ke sipsip au, h̄irak k̄iniu n̄iwa keke han kerekir ken n̄im̄in ein, h̄irak m̄it̄ik enuk kekint̄ip menmen.

² Te m̄it̄ik kerek kitet ya weip̄ir h̄irak m̄it̄ik ke naanm̄ipre sipsip.

³ M̄it̄ik kerek kekiwo n̄iwa kau ya weip̄ir k̄ire m̄it̄ik ik, h̄irak kewis̄ik ken n̄im̄in h̄irak kakno n̄im̄in te sipsip mam̄im̄tau h̄im m̄irak, h̄irak kekine niuk me sipsip miut̄ip miut̄ip, h̄irak keriyaam keiȳim kakno wit eik.

⁴ H̄irak kari sipsip m̄irak h̄irak kin̄in kakno. Sipsip h̄iram misesik mentar h̄irak ken̄newem (o ken̄norem), h̄iram memtau ton̄ik mekre n̄ik̄ip te h̄iram misesik.

⁵ Te m̄it̄ik hak taau. H̄iram m̄inein̄ik m̄ir̄ir mentar h̄iram ap memtau ton̄ik mekre n̄ik̄ip k̄ire m̄it̄ik kerek naanm̄iprewem (o naanm̄iporem) au.”

⁶ Jisas kat̄ip m̄it ne Farisi h̄im im, te h̄ir ap nertei menmen werewek h̄irak ketporem me h̄irekes au.

Jisas kat̄ip h̄irekes k̄ire m̄it̄ik naanm̄ipre sipsip

⁷ M̄it netari menmen h̄irak ketpim te Jisas p̄ike kat̄ip kar ik: “Hi hetpi werewek hi h̄irekes h̄ire weip̄ir ke sipsip. Hi h̄ikaap m̄it h̄ir n̄ire sipsip h̄ir nanises h̄im me God.

⁸ M̄it yap̄irwe n̄ipaa nin̄in nan naanm̄ipre m̄it ne Isrel h̄ir m̄it enun n̄ire m̄it nekint̄ip menmen. M̄it h̄ir n̄ire sipsip ne God ap nises m̄it in au.

⁹ Hi h̄ire ya weip̄ir. Neim̄in nis̄isa h̄ir n̄ire sipsip nan̄inen n̄im̄in n̄iwa, te h̄ir nanu werewek maain nan̄no witeik nan̄nant̄in yenkis yaaim nan̄im.

10 Mítik enuk kekintíp menmen kaknen te kakít menmen kaknep sipsip kakíwaank menmen. Hi au hi han te hír nani au. Hír nanu werek werek nanír ke God hanhan hír nanwim.

11 “Hi híre mítik yaaik naanmípre sipsip hi hahi akaap sipsip nai te hír nanu werek werek.

12 Mítik kerek naanmípre sipsip kakít pewek mamrerim, híram ap sipsip mírak. Hírak kír nepere iuwe ke yaank kaknen, hírak kínaain kírir te nepere iuwe ke yaank kemiyei sipsip ken kíyaaui kiutíp kakíp, te híram ham mírír mewep ein mewep ein.

13 Mítik kar ík kírir kentar hírak ap hanhan sipsip au. Hírak naanmírewem kakít pewek mamrerim keremem.

14 Hi híre mítik yaaik naanmípre sipsip. Hi hertei werek werek mít nemín hír níre sipsip nai, hír nerteiya nisísa.

15 Hi hetike Haai kai werteiyakít mar im. Hi hertei mít níre sipsip nai, hír nerteiya. Hi hetike sipsip nai hanhan meriuwehan te hi hahi akepi.

16 Mít han níre sipsip nai, hír nepu, te hír ap ne weiwík me mít nai ne Isrel au. Hi tewen haryei nantike mít han in te hír nemtau hím mai nanisísa. Maain hír nanre weiwík miutíp te hi kiutíp naanmampror.

17 “Haai hírak hanhan keriuwa hentar hi hanhan hahi akaap mít te hi píke akrit.

18 Mítik hak ap te kakiyep te hi hahi au. Hi han kai kerekek. God ketpo menmen im te hi aríakem. Hírak katíp werek te hi hahi, maain hírak kakwisa hi píke akrit hahu.”

19 Mít iuwe ne Isrel en hír newepan nau nímin pínan, han kitet menmen im, pínan au han kitet menmen ham nentar hím mírak.

20 Mít yapírwe natíp, “Herwe kau kekrerek, te hírak han ken sip hírak ketaritari katíp menmen im em. Yi yenmak te yi yerp in yemtau hím mírak a?”

21 Mít han natíp hím mírak ap hím me mítik kerek herwe kau kekre han kírak au. Herwe ap te kírak mítik nanamír toto enuk ek te hírak kíre yaaik kí ein ein werek werek au.

Mít iuwe ne Isrel neweikín sip newet Jisas

22 Jisas katíp menmen im meit wit Jerusalem me wí mít nererik han tewenín nípaá mít nepír menmen enum mekre wínak ke God, hír píke níkaisiu weipír, te hír píke naníno nímin newenípi niuk me God. Me wí im híram míre hawí hítan.

23 Jisas ken kitet wínak iuwe ke God keit haau mít nenewem ‘Hínp ke mítik iuwe King Solomon.’

24 Hírak wen kepu en, mít iuwe ne Isrel neweikínwék nitíwekhi, “Wí marmenum te ti heteiknai haiu mamírteiyek. Ti etpai werek werek. Ti Mítik God kehimítanit ti akepái haiu mít o au?”

25 Jisas ketpor, “Hi epei hetpi te yi ap han kitet hím mai werek werek au. Menmen yaaim hi hírakem heriuwe menmen iuwe me Haai kai híram mewepayapír hi keimín.

26 Yi ap yises hím mai yentar yi ap yíre sipsip nai au. Nípaá hi hetpiyem!

27 Sipsip nai hír nanímtau hím mai hi herteiri niutíp niutíp hír nisísa.

28 Te hi ekepi te hír nanu nantikewa tipmain tipmain enum eik, hír nani au. Mítik hírak ap te kakri mít sipsip nai te hír ap nanises hím mai naníwaank taau.

29 Haai kai kerek kewetau mít in hírak kírin menmen yapírwe. Mítik hak ap kakri mít nisesik te hír nanweikín sip nanwetíwek naníwaank taau.

30 Hi etike Haai kai hawír wekiyakít wepu niutíp.”

³¹ H̄rak kat̄p menmen in epei au, m̄t iuwe ne Isrel p̄ke neit nan te h̄r nank̄p.

³² J̄sas kitorhi, “Hi epei h̄riak menmen yap̄rwe me ninaan mi hises menmen Haai kai kehimitena hi h̄riakem. Me mekam miut̄p te yi eiw̄r nan yayiyep a?”

³³ M̄t iuwe ne Isrel netp̄wek, “Haiu mamit̄p me menmen yaaim ti h̄riakem au. Haiu mamit̄p mam̄ntar ti at̄p enum, ti h̄re m̄tik kerekek, te ti hat̄p ti h̄rekes h̄re God.”

³⁴ J̄sas kat̄p, “H̄m me God mau t̄wei h̄ram mat̄p mar im:

³⁵ ‘Hi at̄p yi ȳre God.’ Haiu mertei h̄m me God mau t̄wei h̄ram yaaim ap mamweik̄n mat̄p h̄m ham taau. God kat̄p m̄t kerek h̄rak kewet̄r h̄m m̄rak h̄r n̄re God.

³⁶ God Haai kehimitena h̄rak keriuweta te hi han hau t̄ ik ek te yi yenmak yat̄p hi hat̄p enum hentar hi etpi hi N̄kan ke God a?

³⁷ “Hi ap h̄riak menmen Haai kai kehimitena, te yi ap eiyises h̄m mai au emit!

³⁸ Te hi h̄riak menmen me Haai kai. Yi ȳnapen han ekitet h̄m hi hetpiyem me Haai kai keriuweta hi han t̄ ik yentar hi m̄tik kerekek. Te yi han ekitet menmen hi h̄riakem te yi yaȳrtei werek werek han ekitet Haai kai God ketikewa haw̄r wekiyak̄it wepu han kiut̄p.”

³⁹ H̄rak kat̄p menmen im epei au, h̄r p̄ke nant̄wekhis nanwis̄k kak̄kre winaik̄ enuk, te h̄rak k̄naw̄ri ken.

⁴⁰ H̄rak k̄naw̄ri p̄ke ken kerekir mani Jodan ken kiun wit kerek n̄paa Jon k̄k̄r m̄t, h̄rak kewiyen.

⁴¹ M̄t yap̄rwe h̄r nan nat̄p, “Jon ap k̄riak menmen yaaim k̄kaap m̄t enun h̄r n̄re yaain kar ke M̄tik ik k̄riakem. Te menmen h̄rak ketpei me m̄tik ik ek h̄ram yaaim werek.”

⁴² M̄t yap̄rwe nau en, h̄r han kitet h̄rak M̄tik Kraiss kerek God kehimitanek kak̄n k̄kaap haiu m̄t.

11

M̄tik Lasaras epei kaa

¹ M̄tik hak kiut̄p niuk m̄rak Lasaras, h̄rak kau wit Betani. Betani h̄rak wit kerek Maria wetike heiyiuwe p̄re Mata newi en.

² (N̄paa m̄te Maria ip ep wewen t̄par yaaim m̄n̄n yaaim m̄re nat̄n k̄pna em mentar h̄t me M̄tik luwe J̄sas. Epei au h̄re p̄ke wenke paan k̄re p̄ke weiȳk wesiun̄n̄wekem. M̄te ip e h̄re yenten k̄re Lasaras. H̄rak k̄nap.)

³ H̄rak Lasaras k̄nap te Maria wetike Mata h̄r nesiuwe h̄m men J̄sas netp̄wek, “Kit yinak Lasaras nepei k̄nap w̄senum. Ti enen ekepi te h̄rak kakre yaaik.”

⁴ J̄sas kemtewem, h̄rak kat̄p, “Lasaras k̄nap keremem ap te kaki herwe enuk kakno kak̄sine kak̄t au. Menmen im man te m̄t nanwen̄pi niuk me God, m̄t nanwen̄pi niuk mai hi N̄kan ke God.”

⁵ J̄sas han tewen̄n Mata wetike k̄k̄re p̄re, netike yenten k̄r Lasaras.

⁶ J̄sas kemtau h̄m me Lasaras k̄nap, te h̄rak wen kepu wit kerek h̄rak kepwi en ere w̄ wiketerem.

⁷ Epei au, h̄rak kat̄p m̄t disaipel n̄rak, “Haiu p̄ke emno provins Judia.”

⁸ Te m̄t disaipel newenek nat̄p, “M̄tik luwe, ti hanhan p̄ke eno wit kerek n̄paa ein m̄t nau en nanw̄r nan nanit̄p a? Ek̄t haiu emu in!”

⁹ Jisas katip kar ik: “Ap 12 aua me hekrit ere hinkewi a? Te mitik kakno kakitet yayiwe ap te kakrewo menmen kakinkewin kentar hīrak wepni kīr kan tī ik ek, hīrak kīr yayiwe hīrak kitetik.

¹⁰ Te hīrak kakno kaki wītaan, hīrak kakrewo menmen te kakinkewin kentar ap wepni kīr keteiknīwek menmen werek werek.”

¹¹ Jisas katip hīm im em epei au, hīrak pīke ketpor keteipim kar ik: “In ek Lasaras epei kīwaai keit, te hi pīke eno akotitek kakikrit kaku.”

¹² Mīt disaipel netpīwek nar ik: “Mītik luwe, hīrak kīwaai, te hīrak maain pīke kakre yaaik. Te haiu emu in a?”

¹³ Jisas ketpor me Lasaras hīrak epei kaa, te hīr han kitet hīrak keptor hīrak kīwaai kerekek.

¹⁴ Mar keremem te Jisas ketpor werek werek kar ik: “Lasaras epei kaa.

¹⁵ Te hi han yaaik hi ap hau hetikerek kerek wī hīrak kaa kentar maain hi hekepek yi eiyārtei God keriuweta hi han. In ek haiu emno emīrek.”

¹⁶ Mītik Tomas hīr nekine niuk mīrak ham nenewek Didimas, hīrak katip mīt disaipel han ne Jisas kar ik: “Tīs, haiu emno emtike Mītik luwe te haiu mami mamtikerek.”

Jisas kan kīr Lasaras yentenrer nīrak hīr newepnak

¹⁷ Maain Jisas kan, mīt netpīwek nar ik: “Wī tekyaait Lasaras kaa, hīr newisik kīwaai kekre han kewen kīnīk.”

¹⁸ Wīt Betani ap yanīmīn ke wit iuwe Jerusalem. Au menep kīre 3 kilomita.

¹⁹ Te mīt miyapīr yapīrwe ne Isrel epei nan Betani nanīr Mata wetike Maria, hīr enwenor han kīr yaaik nentar yenten kīr Lasaras epei kaa.

²⁰ Mata wemtau Jisas kaknen, hīre wen te wawīwenyipīrek wawīt yayiwe eik. Te Maria au wepu wīnak eik.

²¹ Mata wan watip Jisas, “Mītik luwe, nīpaa ti epei enen ehū in te yenten kai ap te kaki taau.

²² Te hi hertei God in ek kakwetit menmen kerek ti hitīwekhiyem heriuwerem em.”

²³ Jisas jetpīwe, “Yenten kit tewen kakikrit kaku kakre mītīk.”

²⁴ Mata wewenhi watip, “Hi hertei maain hīrak kakikrit me wī kerek God kehīmītenem skelim mīt.”

²⁵ Jisas ketpīwe, “Hi Haai ke mīt pīke nanīkrit nanu. Hi Haai ke mīt nanīt hīmīn yaaik. Neimīn nises hīm mai, hīr nani, te maain hi pīke akīan nanu nanīt.

²⁶ Neimīn kerek nau nisīsa hīr keriyen nanīt hīmīn yaaik nanu nanīt tipmain tipmain enum eik. Ti han kitet hīm mai hisesim o au?”

²⁷ Mata wewenhi war ik: “O Mītik luwe, hi hises hīm mit. Hi hisesit hentar hi hertei ti Nīkan ke God, ti Mītik kerek God kehīmītenit ti han tī e.”

Jisas kīkīt kerwe kaa

²⁸ Mata watip hīm im epei au, hīre pīke wen wenīne kikīr pīre Maria. Hīr wik hasini hīre wetpīwe main main war ik: “Mītik luwe epei kan kitauhi hi hetput ti eno ehīrek.” Hīre wetpīwe epei au, hīre wen wīrīak menmen.

²⁹ Maria wemtau hīm im em, hīre wesiukīn wasenum wen wawīr Jisas.

³⁰ Jisas ap epei kan kiun wit ik wen au. Hīrak wen kepeit wit kerek Mata epei wen wīrek kewiyen.

³¹ Mít miyapír ne Isrel neit wínak kír enwenín han kóre hír nír Maria híre wesiuknen wasenum wen, te hír nisesiye. Hír natíp, “Híre wauníne herwe hei te híre waukítek.”

³² Te Maria epei wan wiun wit kerek Jisas kewiyen, híre wírek wenke wíwaai hít mírak wewenípiyek. Híre watíp, “Mítík luwe, nípaa ti epei enen in ne, te yenten kai ap te kaki au.”

³³ Jisas kórepi wíkit, te mít miyapír ne Isrel kerek epei netikerep hanhan ek hír nípkiitek, hírak han enuk te hírak han kírak kekrit.

³⁴ Te hírak kitíwehi kar ik: “Yi yewisík kíwaai nein?”

Hír natíp, “Mítík luwe enen ehírek.”

³⁵ Jisas han tewenínek kíkítek.

³⁶ Mít han en ne Isrel natíp, “Eiyírek, hírak hanhanek wísenuk.”

³⁷ Te mít han natíp, “Hírak nípaa kíriak mítík kerek nanamír toto hírak kír ein ek a? Hírak ap te kakíkaap Lasaras kaa au a?”

Jisas kíkiak Lasaras kekrit kepu

³⁸ Jisas han enuk han kekrit, te hírak ken han kerek mít epei newisík kíwaairi en. Han ik kerekek nípaa hír nekiník kekere nan hír newis nan keiyepet hím kírak.

³⁹ Jisas katíp, “Yi eiyínke nan ik eknepín.”

Mata yenten kóre kerek kaa ek, híre watíp, “Mítík luwe, hírak epei kaa ere wí tekyaaít epei men, te hírak epei kínn enuk. Ti ap ekeisiuwék ekít!”

⁴⁰ Jisas ketpíwe, “Hi hetput ti ehises hím mai te ti tewen hahír menmen iuwe me God mannen.”

⁴¹ Hírak katíp epei au, hír nenkre nan ken pín, Jisas kíkiamnaán katíp, “Haai ti yaaik ti epei emtau menmen hi hituthiyem.

⁴² Hi hertei me wí yapírwe ti hemtau hím mai, te hi hatíp hím im em hentar mít in en, te hír nanírtei ti heriuweta hi han tí ik ek.”

⁴³ Hírak kitehi God menmen im epei au, hírak keníne hím iuwe kar ik: “Lasaras, ti etpaan enen witeik.”

⁴⁴ Te mítík kerek kaa ek hírak ketpaan kan witeik. His hít mírak hír newenkekim meriuwe laplap kerek nípaa hír neiyím newisík ek, te laplap ham mewenkíkíwek ninaan mírak. Jisas ketpor, “Yi eisiupeníwek laplap einaiwírek ekno.”

Mít iuwe ne Isrel nimenípinan natípan nanínep Jisas kaki

(Mt 26:1-5; Mk 14:1-2; Lu 22:1-2)

⁴⁵ Mít miyapír yapírwe ne Isrel kerek epei nan nír Maria, hír nír menmen Jisas kíriakem, te hír han kiteh hírak Mítík kerek God keriuwetek kan tí ik.

⁴⁶ Au, mít han píke nen natíp mít ne Farisi me menmen Jisas epei kíriakem.

⁴⁷ Te mít ne Farisi netike mít iuwe ne pris netike mít ne kaunsil hír nererik natíp nar ik: “Hái emríak mekam? Hírak epei kíriak menmen iuwe mar im!”

⁴⁸ Te haiu mamwisík kakríak menmen mampar im, te mít yapírwe nanisesik. Mít nanisesik, te mít iuwe ne wít Rom nansiuwe ami nanínen nanwen wínak iuwe ke God hír naníwaankai haiu mít ne Isrel!”

⁴⁹ Mítík hak níuk mírak Kaiafas, kerek me tito im hírak hetpris kínn pris yapírwe, hírak ketpor, “Yi híras ap yertei menmen mei kike taau!”

⁵⁰ Yi ap yertei werek híram yaaim te mítík kiutíp ik kaki, haiu mít yapírwe ne weiwík me Isrel au.”

⁵¹ Hĭrak ap katĭp im em me han kĭrak. Au, hĭrak mĭtĭk het pris kerek kinĭn naanmĭpre mĭt en me tito im em, te hĭrak katĭp hĭm kĭre profet kar ik ek: Jisas kaki kakĭkaap mĭt ne Isrel keriyen.

⁵² Hĭr keriyen au, hĭrak kaki te kakri mĭt miyapĭr nĭre nĭkerek yapĭrwe ne God nau nerer wit wit nanĭnen nanĭre mĭt ne weiwĭk miutĭp.

⁵³ Me wĭ in ere maain, mĭt iuwe ne Isrel nimenĭpĭn nanĭnep Jisas.

⁵⁴ Mar keremem te Jisas ap ken kitet yayiwe yaaik ke mĭt ne Judia. Hĭrak kĭnaiwĭri hĭrak ken yaank weinĭk mĭt ap newi en, ken wit hak niuk mĭrak Efraim. In ek hĭrak kau ketike mĭt disaipel nĭrak.

⁵⁵ Wĭ me mĭt ne Isrel nererik nanĭm menmen han tewenĭn nĭpaa God kenep mĭt ne Isip, hĭram epei man menep. Wĭ me mĭt nererik nanĭm menmen wen au, hĭr mĭt miyapĭr nĭnaaiwĭr wit kĭr nĭniu nen wit Jerusalem me nanwet pris menmen te God kaktĭp hĭr yaain, nanĭr ke hĭm me Moses ketpim.

⁵⁶ Hĭr yapĭrwe nĭpiun wit Jerusalem, hĭr nĭnatĭn Jisas. Hĭr neit wĭnak iuwe ke God nĭmĭn ein, hĭr nĭtehiyan natĭpan, “Yi han kitet mekam? Hawĭr han kitet hĭrak ap te kaknen in kakĭm menmen kaktike mĭt miyapĭr in taau.”

⁵⁷ Mĭt iuwe pris netike mĭt ne Farisi epei natĭp mĭt neimĭn nertei Jisas keit nein, te hĭr enĭnen nanĭtpor te mĭt iuwe nanĭno nantĭwek his nankĭp.

12

Maria wewen tĭpar mĭnĭn yaaim mentar hĭt me Jisas (Mt 26:6-13; Mk 14:3-9)

¹ Maain wĭ ham Jisas pĭke kan wit Betani, wit kerek Lasaras kewiyen. Hĭrak mĭtĭk kerek Jisas kĭkĭak te pĭke kekrit. Me wĭ im, wĭ hispĭnak kiutĭp (6) wen mepu ere mĭt nererik nanĭm menmen me Pasova. Me wĭ im mĭt hĭr han tewenĭn nĭpaa God kenep mĭt ne Isip, te hĭr Isrel au.

² Mĭt en hĭr epei nemani menmen me Jisas kakĭm neit wit kĭr eik. Mata wĭkaap mĭt kerek newetĭr menmen. Mĭtĭk Lasaras kau ketike Jisas tekiyakĭt taam menmen.

³ Te mĭte niuk mĭre Maria, hĭre yenten pe Lasaras wekin mĭn tĭpar me nu nad mĭnĭn mekrerem me mĭt hĭr newĭr pewek iuwe nantĭwem, hĭre wewenem mentar Jisas hĭt mĭrak. Epei au, hĭre wesiunenim meriuwe paan kĭre. Tĭpar yaaim mĭnĭn mekre wĭnak au han iuwe kewen.

⁴ Mĭtĭk disaipel hak kiutĭp ke Jisas niuk mĭrak Judas ke Iskeriot, kerek maain kakwepyapĭr Jisas kakno his me mĭt iuwe ne Isrel, hĭrak katĭp,

⁵ “Nenmak te mĭt ap neit tĭpar yaaim mĭnĭn im em nesiuwerem nanĭt pewek mererim mar 300 kina te hĭr enwet mĭt enun ap netenen menmen enwetĭrem?”

⁶ Hĭrak ap han tewenĭn mĭt enun ap netenen menmen au. Hĭrak enuk kekintĭp menmen. Hĭrak naanmĭpre tĭkenup kerek Jisas ketike disaipel nĭrak newis pewek mekrerek ek te hĭrak kekinenim kĭsawĭnem.

⁷ Hĭrak katĭp kenerep, te Jisas ketpĭwek, “Ewisiye ewĭrp! Hĭre wetenen menmen im wĭrakem me maain hi hahi hĭr mĭt nanwisa akre hei.

⁸ Mĭt enun netenen menmen au hĭr nanu nantikewi hekrit, te hi au. Wĭ ham hi anaiwĭri.”

Hĭr mĭt iuwe pris natĭp nanĭnep Lasaras kaki

⁹ Mĭt yapĭrwe ne Isrel nemtau Jisas keit wit Betani, te hĭr nen en nanĭrek. Hĭr ap nanĭr Jisas kiutĭp kerekek au. Hĭr nanĭr Lasaras kerek Jisas kĭkĭak kaa ek pĭke kekrit kau.

10 Te mıt iuwe pris nimenıþın nanıneþ Lasaras ketike Jisas.

11 Mıt yapırwe neweikın sip newet hım me mıt iuwe ne Isrel hır nises Jisas, nentar menmen Jisas kırıakem.

*Jisas ken wit Jerusalem kire mıtık iuwe king
(Mt 21:1-11; Mk 11:1-11; Lu 19:28-40)*

12 Maain wı ham hekrit, mıt yapıwe kerek epei nan nererik nanım menmen me wı Pasova kerek hır han tewenın God kenep mıt ne Isip, hır nemtau Jisas kaknen wit Jerusalem.

13 Te hır neit wapnake neiyım nen newenyıþırek neit yayıwe eik. Te hır nınap natıþ,

“God ti yaaik. Haiu emwenıþi niuk me mıtık ik kan kakıkrehır ke ti Mıtık luwe God.

Ti akaap mıtık ik naanmamre haiu mıt ne Isrel.”

14 Jisas kınapın donki (hırak kire hos), te hırak kewik kar ke hım me God mau tıwei metpım mar im:

15 “Yi mıt yau wit Saion, yi ap einapen!

In ek Mıtık luwe ki kaknen kakri kau donki wen yaaik kınıu.”

16 Mıt disaipel nırak ap nertei nenmak hır nırak menmen im ere maain Jisas kaa pıke kekrit keñ wit ke God kakıt niuk iuwe. Maain hır han kitet menmen nıpaatıwei me God metpım, hır nertei nenmak hır nerekyıwek im em.

17 Mıt yapırwe kerek nıpaatıwei me netike Jisas me wı kerek hırak kenıne Lasaras nıpaatıwei hırak kaa te hırak kekrit kekre herwe hei kan. Mıt in nır menmen im, te hır nen newepyapır menmen hırak kırıakem.

18 Mar keremem te hır mıt yapırwe nen newenyıþır Jisas. Hır nemtau Jisas kırıak menmen iuwe mar im.

19 Te hır mıt ne Farisi nesiuwehan hım natıpan nar ik: “Yi eiyırı! Menmen haiu mırakem ap te mamwenek taau! Mıt yapırwe ne tı ik nisesik.”

Mıt han ne Grik hanhan nanır Jisas

20 Mıt han ne weiwık me Grik nan Jerusalem netike mıt han ne Isrel, te hır nererik naam menmen han tewenın wı nıpaatıwei God hırak kenep mıt ne Isip.

21 Hır nan nır mıtık Filip (hırak ke wit Betsaida keit provins Galili), te hır natıþ, “Mıtık iuwe haiu hanhan mamır Jisas mamıþıwek menmen.”

22 Filip ken katıþ Endru, te hırakıt wiketeret ten tatıþ Jisas.

23 Jisas ketıþıwekıt, “Wı apeı menep man te hi Mıtık ke wit ke Mıtık luwe, God kakweto niuk mırak yaaim iuwe hi etıwem.

24 Hi hetpi hım werek. Yehes kei kiutıþ ke rais kınatın kıwaatı au, te yehes kiutıþ kerekek kakkau. Yi eikır ekıkre tı, te kakine nıkım yapırwe. Mar im hi hır mıt nanwisa akre hei. Maain hi akrit hi akaap mıt yapırwe nanises hım me God.

25 Neimın hanhan nanises han kır nanıwaank hıras. Neimın ap nises han kır nau tı ik ek, hır nises han ke God, te maain han kır kaku werek werek tipmain tipmain enum eik.

26 Mıt neimın nanırak menmen mai hi hırakem, te hır enisısa hır nani nanır ke hi hahi. Wit kerek hi hewiyen te mıt nırak menmen mai hır nanwiyen. Te Haai kai kakwis niuk mır iuwe kentar hır nisısa.

Hır mıt enwenıþi niuk me hi Mıtık ke wit ke God

27 In ek han kai kekrit keh+n+h+n te hi atip mekam? Te hi atip Haai hi anaaiw+ir menmen im mamnen mamiyep? Au, mar keremem te hi han hau ti ik e.

28 Haai, ti enip niuk me mit emre iuwe!” Jisas katip kar ik te h+m meke nepni man matip mar ik: “Hi henip niuk mai mire iuwe, te hi p+ke ar+akem mamre iuwe.”

29 Te mit yap+uwe nerp menep nemtau h+m kerekek, te h+ir natip, “Nepni mewen+in.” Mit han au, natip, “Mitip ensel ke God ketp+wek.”

30 Jisas ketpor, “H+m em ap man me menmen mai mamkepa au. H+ram man te mam+kepi yi eiy+rtei God keriuweta hi han ti ik e.

31 In ek, w+ epei man, te God skelim h+ir mit nau ti ik ek me menmen enum n+paa h+ir n+r+akem. In ek h+rak kakin+in Seten kerek naanm+pre menmen enum me ti.

32 Te maain mit nanwenk+ka hi ahu nu tentarak+it, te hi ari han ke mit yap+uwe nanis+sa.”

33 (Jisas katip h+m im keteik+in mit karkeik te h+rak kaki.)

34 Te mit yap+uwe p+ke newenhi natip nar ik: “H+ir haiu misesim n+paa mit newisim mau tiwei h+ram matip mit+ik kerek God kehim+tanek kak+kaap mit en te h+rak kaku kak+it tipmain tipmain enum eik. Ti henmak te ti hatip mit+ik ke wit ke Mit+ik luwe mit han h+ir nanwenkekik h+rak kaki? Keim+in h+rak Mit+ik ke wit ke Mit+ik luwe God a?”

35 Jisas kewenhi ketpor h+m tok piksa kar ik: “Wepni kak+r kike kau n+m+in ke yi mit. Yi eiyitet yayiwe me w+ wepni (o yanm) k+ir, te yi eiyu werek, te w+taan ap mamsaw+in yayiwe. Maain hi anaaiw+ri ano, yi eiy+r mit+ik kerek ke w+taan kakno kep+itari yayiwe h+rak ken nein.

36 Yi eiyis+sa hi h+re wepni (o yanm) w+ hi hepu in, te maain yi y+re mit yi eiyises menmen yaaim.”

Mit yap+uwe ne Isrel ap nises h+m me Jisas

Jisas katip menmen im epei au, h+rak ken k+isaw+in h+rekes kenp+in kekeipnor.

37 H+ir mit n+paa n+rek k+r+ak menmen iuwe k+kaap mit n+nap h+ir n+re yaain, te h+ir ap han kitet h+rak Mesaia, mit+ik kerek God keriuwetek kan ti au.

38 H+ir ap nisesik, te h+m n+paa mit+ik profet Aisaia ketpim kewisim mau tiwei mamnen mar im:

“Mit+ik luwe, neim+in nises h+m maiu? Mit auye!

Mit+ik luwe keteik+in menmen m+rak iuwe men neim+in?

Mit yap+uwe!”

39 Te mit ap nisesik nentar h+m n+paa Aisaia p+ke kewisim mau tiwei mar im:

40 “God h+rak kesor nanam+r (o naan) k+ir te h+rak tokik kepu, h+rak kenipi te h+ir han toenuk.

Te h+ir ap n+r menmen werek werek au, h+ir ap nertei menmen werek werek. H+ir nertei menmen werek werek, te h+ir nanisesik te h+rak kak+kepi h+ir n+re yaain, te h+ir au.”

41 Mit+ik profet Aisaia katip menmen im kentar h+rak k+ir Jisas keit niuk m+rak iuwe te h+rak kewepyap+rek.

42 Me w+ im, mit iuwe ne Isrel yap+uwe h+ir nises Jisas. H+ir n+napen mit ne Farisi, te h+ir ap newepyap+r h+ir nises Jisas. H+ir natip te mit ne Farisi nan+p+ri nan+nep+in nankeip+in w+nak kerek mit nererik nekine h+m me Moses neitai.

⁴³ H̄r hanhan iuwe m̄t nant̄p h̄r yaain, te h̄r hanhan kike God h̄rak kak̄t̄por h̄r yaain. H̄ram menmen wein̄m.

Maain Jisas skelim m̄t nanit wit ke God kak̄riuwe h̄m n̄paa h̄rak kat̄ip m̄t em

⁴⁴ Jisas kat̄ip h̄m iuwe kar ik: “Neim̄n nis̄sap ap nis̄sa hi kiut̄p kerekek au. H̄rak kises M̄t̄k luwe kerek keriuweta hi han t̄ ik e.

⁴⁵ Neim̄n n̄ra, te h̄ram mam̄r ke h̄r n̄r M̄t̄k luwe kerek keriuweta hi han t̄ ik e.

⁴⁶ Hi han t̄ ik ek, hi h̄re wepni k̄r. M̄t̄ neim̄n niut̄p niut̄p kerek nis̄sa, h̄r ap nanu enum nan̄r ke m̄t̄k ke w̄taan kau auye!

⁴⁷ Neim̄n nemtau h̄m mai te ap nisesim, hi ap skelim h̄r m̄t̄ au. Hi ap han t̄ skelim m̄t̄ nau t̄ ik ek au. Hi han te hi akepi.

⁴⁸ M̄t̄k keim̄n ke yi m̄t̄ keweik̄n sip keweto ap kemtau h̄m mai, maain menmen mekam skelim m̄t̄k ik a? Me h̄m kerek n̄paa hi hetpiyem, h̄ram skelim m̄t̄k ik me w̄ kerek God skelim m̄t̄.

⁴⁹ Menmen im h̄ram werek mentar hi ap hises han kai hetpim au. Haai kerek keriuweta hi han ketpo h̄m te hi ewepyap̄rem.

⁵⁰ Hi hertei h̄m h̄rak ketpim mam̄riak m̄t̄ nanu werek tipmain tipmain enum eik. Menmen hi hetpiyem h̄ram menmen Haai kai ketpewem.”

13

Jisas kekemyet̄t̄ h̄t me m̄t̄ disaipel n̄rak

¹ W̄ me m̄t̄ nererik nan̄m menmen me Pasova kerek h̄r han tewen̄n God kenep m̄t̄ ne Isip teipmen mamnen. Jisas kertei w̄ m̄rak epei man te h̄rak kaki kaknaaw̄r t̄ ik, te h̄rak p̄ke kakno kak̄r God Haai. Hekrit hekrit h̄rak han tewen̄n m̄t̄ n̄rak yaain nau t̄ ik ek. (H̄rak han tewen̄ni ere maain h̄rak kaki.) Te in ek h̄rak kakteknor h̄rak han tewen̄ni w̄senum.

² Jisas ketike m̄t̄ disaipel n̄rak naam menmen. Seten epei kakri han ke Judas, n̄kan ke Saimon ke wit Iskeriot, te h̄rak kakwepyap̄r Jisas kakwet m̄t̄ enun ek.

³ Jisas kertei Haai k̄rak God epei kewet̄wek menmen iuwe werek, h̄rak kertei h̄rak kan keke wit ke God, te h̄rak p̄ke kakno kak̄rek.

⁴ Te Jisas kekrit kekeip̄n yeno kerek h̄r naam menmen menterim em, kenem̄n laplap saket men, te h̄rak kak̄r laplap taul nokik mau mam̄n m̄rak.

⁵ Epei au, h̄rak kewen t̄par mekre t̄kenup kekemyet̄t̄ m̄t̄ disaipel n̄rak h̄t hiyap m̄r. H̄rak kesiuunenim keriuwe taul kerek kak̄r kau mam̄n m̄rak em, k̄re m̄t̄k enuk wein̄k k̄riak menmen me m̄t̄ iuwe n̄rak.

⁶ Jisas ken kak̄r Saimon Pita, te h̄rak Pita ketp̄wek, “M̄t̄k luwe, ti henmak te ti hekemyet̄t̄ h̄t mai?”

⁷ Jisas kewenhi ketp̄wek kar ik: “In ek ti ap hertei menmen in ek hi h̄rakem. Te maain ti tewen erteiyem.”

⁸ Pita kat̄ip Jisas, “Ti ap te ekemyetau h̄t mai taauye!”

Te Jisas p̄ke ketp̄wek, “Hi ap akemyetut̄ h̄t, te ti ap har ke m̄t̄k disaipel kai taau!”

⁹ Saimon Pita kewenhi kat̄ip kar ik: “M̄t̄k luwe, ti ap ekemyet̄t̄ h̄t mai keremem au. Ti akemyet̄t̄ his metike paan.”

¹⁰ Jisas kat̄ip, “Keim̄n kis̄sa h̄rak k̄re m̄t̄k kerek epei k̄k̄r, h̄rak yaaik prar prar, te h̄rak ap p̄ke kak̄k̄r h̄rekes. Au, me h̄t miut̄p keremem,

h̄rak ek̄k̄irem. Yi yap̄rwe yi yaain ȳre m̄t epei n̄k̄ir prar prar neit. Kiut̄p kerek au. H̄rak k̄ire m̄t̄ik hap̄k mewik.”

11 Jisas epei kertei keim̄n kerek maain kakwepyap̄rek kakno his me m̄t enun, te h̄rak kat̄p m̄t n̄rak, “Yi m̄t han ki k̄ire m̄t epei n̄k̄ir prar prar. Te kiut̄p au han k̄rak enuk k̄ire m̄t̄ik ap k̄k̄ir hap̄k mewik.”

12 Jisas epei kekemyet̄it h̄t m̄r epei au, te h̄rak p̄ke keriuwet saket m̄rak m̄re laplap, te h̄rak p̄ke kau yeno. H̄rak kau yeno, h̄rak kitorhi, “Yi yertei hi henmak te hi epei herekyiyem o au? Hi hetpi.

13 Yi yenewa hi M̄t̄ik luwe enuk hi ewepiyap̄r h̄m. H̄ram werek te yi yenewa mar im yentar hi h̄rekes luwe kerek.

14 Hi M̄t̄ik luwe ki hewepiyap̄r h̄m, te hi hekemyeti h̄t. Yi yises menmen hi herekyiyem, yi eikemyet̄it h̄t me ni yinan, yar ke m̄t̄ik enuk wein̄k k̄rak menmen me m̄t̄ik iuwe k̄rak.

15 Hi epei ateikniyem te yi eiyisesim empar kerek hi epei herekyiyem.

16 Hi hetpi werek. M̄t̄ik k̄r̄ak menmen me m̄t̄ik hak, h̄rak ap te kak̄n̄ek me menmen taau! M̄t̄ik kerek keriuwet m̄t̄ik hak kat̄p m̄t h̄m m̄rak, h̄rak iuwe kin̄ek.

17 In ek yi yertei menmen ti hetpiyem werek yi eiyisesim eir̄akem. H̄ram mamkepi te yi han yaaik eiyu.

18 “Hi ap hat̄p me yi yap̄rwe. Hi hertei neim̄n kerek hi n̄paa hehim̄teni en. Te h̄m mau t̄wei me God em mat̄ip menmen mam̄r im: ‘M̄t̄ik kere hi hewet̄iwek menmen h̄rak kaam, h̄rak kerekyo enum.’

19 In ek hi hetpi menmen in. Maaain menmen im mamnen mamiyep, te yi eiȳrtehi hi M̄t̄ik ik kerek God keriuweta hi han akaap m̄t ne t̄i.

20 Hi hetpi h̄m werek! Keim̄n h̄rak kak̄this m̄t naanmampror kerek hi heriuweti nan̄no ek, h̄rak kak̄r h̄rak kaktauh̄s. Keim̄n kaktauh̄s naanm̄prau, h̄rak kak̄r ke h̄rak kak̄this M̄t̄ik luwe kerek keriuweta hi han in.”

Jisas kat̄p Judas maain kakwepyap̄rek te m̄t enun nank̄ip
(Mt 26:20-25; Mk 14:17-21; Lu 22:21-23)

21 Jisas kat̄p h̄m im epei au, h̄rak han enuk kek̄re han k̄rak, te h̄rak kewepyap̄r ketpor h̄m im. “Hi hetpi werek, M̄t̄ik kiut̄p ke yi m̄t h̄rak maain kakwepyap̄r kakime yip̄r m̄t enun h̄r naniyep.”

22 Te m̄t disaipel niut̄p niut̄p n̄waainaan n̄ran. H̄r nep̄tari h̄rak kat̄p m̄t̄ik keim̄n.

23 M̄t̄ik disaipel kiut̄p hi John h̄rekes kerek Jisas hanhana, hi hau h̄rap̄t Jisas menep.

24 Saimon Pita kitauhi keriuwe his kat̄p, “Ti hit̄iwekhi h̄rak kat̄p ke keim̄n.”

25 Pita kitauhi epei au, hi m̄t̄ik disaipel ik ek henke hau h̄rap̄t Jisas hit̄iwekhi, “M̄t̄ik luwe, keim̄n kak̄r̄ak menmen im?”

26 Jisas ketpo kar ik: “Hi hat̄p bret ik ek kerek hi awis̄ik ekre m̄n t̄par mekrerek, te hi ewet m̄t̄ik kere kak̄r̄ak menmen im em.” H̄rak kat̄p epei au, h̄rak kewet Judas n̄kan ke Saimon ke wit Iskeriot bret ik h̄rak kaak.

27 Judas keit bret ik kaak epei au, Seten kan kari han k̄rak, te Jisas ketp̄wek kar ik: “Ti eno waswas er̄ak menmen ti hanhan er̄akem.”

28 Haiu m̄t kerek mekiyan maam menmen em ap mertei mekam Jisas ketp̄wekem.

29 Haiu m̄t disaipel mertei Judas ketenen pewek maiu mekre tan̄k, te haiu m̄t han kaiu han kitet Jisas ketp̄wek kakno kakw̄r pewek keiȳm

kakit menmen me haiu mamim, o hirak ketpivek hirak kakno kakwet mit kerek ap netenen menmen kakwetir pewek mei.

³⁰ Te Judas keit bret wasenum, hirak ketpaan ken witeik. In ek hirak witaan toto.

Jisas katip mit narak him ham yaaim hir enisesim

³¹ Judas epei ken witeik, Jisas katip, "In ek hi Mitik ke wit ke Mitik luwe ahit niuk iuwe me menmen hi ariakem akaap mit. Te in ek God kakit niuk iuwe kentar menmen hi ariakem.

³² God kakit niuk iuwe, te hirak kakteikin mit hi Mitik ke wit kirak kakteiknor hi niuk mai iuwe. Hirak kakriakem waswas.

³³ Nikerek nai hi ap te hahu ti ik ek atikewi wi yapirwe. Maain yi yayin yayitno te hi hetpi him im em. Hi epei heptip mit iuwe ne Isrel em mar im: 'Yi ap te yaino wit kerek hi anori en.'

³⁴ Hi etpi him ham yaaim yi eiyisesim. Yi han etweninan eiyir ke han tewenini, te yi han etweninan emit ek keremem.

³⁵ Yi han teweninan, te hir mit nerer wit wit nanri nantip yi disaipel ne hi Jisas.

*Jisas katip Pita kakweikin sip kakwetivek
(Mt 26:31-35; Mk 14:27-31; Lu 22:31-34)*

³⁶ Saimon Pita kitivekhi kar ik: "Mitik luwe ti eno nein?"

Jisas ketpivek, "Ti ap ehisisa eno wit kerek hi anori en. Te maain ti ehisisa."

³⁷ Pita kitivekhi, "Mitik luwe ti henmak te hi ap ehisesit in ek a? Hi epei hanhan hahi akepit."

³⁸ Jisas kewenhi katip, "Ti werek te ti hanhan hahi akepa a? Hi etput him werek. Suware ap te kaknep enum wen au, te ti ehiune atip wikak ti herteiya au."

14

Jisas hirak kire yayiwe te mit nanisesik hir nanino God Haai

¹ Jisas wen katip kar ik: "Yi ap han enuk te yi han ekitet menmen au emit! Yi yises God, te in ek yi eiyisisa.

² Wnak ke Haai kai haau yapirwe mekrerek. Hi ehinin ano etnini wit kakmeriri. Hi etpiyem mentar menmen im mepu. Au hi ap te etpiyem.

³ Maain hi epei hetnini wit epei au, te hi pike anen atihis yainen, te yi eiyu wit kerek hi hewiyen.

⁴ Yi yertei eiyises menmen te yi einu wit kerek hi enori en."

⁵ Mitik Tomas katip Jisas, "Mitik luwe, haiu ap mertei nein ti enori en. Emirkeik te haiu emirkeik te haiu emirtei yayiwe kakno keriyen a?"

⁶ Jisas ketpivek, "Hi hire yayiwe, te mit nanir God. Hi Haai ke him yaaim, hi Haai ke menmen mamkaap mit nanit himin yaaik kaku kakit tipmain tipmain enum eik. Neimin nanino Haai kai God ek, te hir nanisisa nanre hir nitet yayiwe.

⁷ In ek yi epei yerteiya. Te yi yayirtei Haai kai God. Te in ek ere maain yi yerteiyek, yi nepei yirek."

⁸ Mitik Filip katip Jisas, "Mitik luwe, to eteiknai God Haai, te haiu han yaik emu."

⁹ Jisas ketpivek, "Nipaa enum eik hi epei hau hetikewi wi yapirwe, te in ek Filip, yi wen au yepitari menmen? Neimin epei nira, te hir epei nir Haai kai. Ti henmak te ti hitauhi, 'Eteiknai God Haai hirak kire mekak a?'

¹⁰ Filip ti ap hertei Haai kai God ketikewa hawir wekiyakit wau niutip? Menmen hi hetpiyem hirak ap him mai au. Haai kerek kau kekre han kai hirak kerekek kises han kirak kirak menmen mirak.

¹¹ Yi eiyises him hi etpiyem kerek hi etpi hi hetike Haai kai God hawir wekiyakit wau niutip. Te him im au yi eiyir menmen kerek hi hirakem hikaap mit n- nap his hit enum nire yaain, te yi eiyirtei hi etike Haai kai hawir wekiyakit wau niutip.

¹² Hi hetpi him werak. Mit neimin nanisisa, hir nanriak menmen iuwe mamir ke hi hirakem. Menmen hir nanriakem hiram maminin menmen mai mamintar hi ano ahir Haai kai ehu etikerek esiuwe God Himin Yaaik kaknen kakikaap yi mit.

¹³ Te hi eweti menmen kerek yi eiyitehi God em meriuwe niuk mai iuwe. Hi ewetiyem, te mit nanwenipi niuk me God Haai nanintar menmen hi arekiyem.

¹⁴ Yi eiyitauhi menmen heriyai heriyai eiriuwe niuk mai iuwe, te hi arakem ewetiyem.

Jisas katip hirak kaksiuwe Himin Yaaik ke God kaknen

¹⁵ “Yi hanhana, te yi eiyises him hi hetpiyem.

¹⁶ Hi tewen ehitehi Haai kai kakweti keiyak kaknen kakikepi kaku kaktikewi tipmain tipmain enum eik.

¹⁷ Hirak God Himin Yaaik kaktip mit him yaaim kakikre han kir. Hirak ap kaku han ke mit ne ti kentar hir ap nirek nerteiyek. Te yi eiyirteiyek eiyintar hirak kaku kaktikewi kaku kakikre han ki.

¹⁸ Maain wi hi ano wit ke Haai kai, hi ap enaiwiri te yi yayu weinim eiyir ke nikan miye haai aurek. Au, hi pike anen.

¹⁹ Wi epei menep te mit ne ti ik ek ap te pike nanira au. Te yi eiyira. Maain yi yayi yi pike yaikrit yayu eiyintar hi hahi hi pike akrit ehu.

²⁰ Maain hi pike ekrit ehu, yi eiyirtei hi etike Haai kai God hawir wekiyakit wau niutip. Yi eiyirtei hi hetikewi haiu mekiyan mau niutip.

²¹ Mit neimin nertei him mai nisesim, hir keriyen hanhana. Te Haai kai hanhani kentar hir hanhana. Te hi hanhani heteiknor hekre han kir hi hau hetikeri.”

²² Mitik Judas hak (ap mitik Judas ke wit Iskeriot au) hirak katip, “Mitik luwe, ahirkeik te ti anen eteiknai hirekes, te mit yapirwe ne ti ik ek au a?”

²³ Jisas ketpiwek, “Mit neimin hanhan nanises him mai, te Haai kai hanhani. Te Haai kai ketikewa hawir wawu wawikre han kir.

²⁴ Mit neimin ap hanhana ap nanises him mai au. Him kerek hi epei etpiyem em ap mekre han kai man au. Hiram menmen me Haai kai kerek keriuweta te hi han ti ik ek, hiram man.

²⁵ “Hi hepu hetikewi te hi epei hetpi him im em.

²⁶ God Himin Yaaik kakikepi, God Haai kaksiuwerek kaknen kakintera kakteikni menmen yapirwe te kakikepi han tewenin him kerek nipaa hi epei hetpiyem.

²⁷ “Hi are aneiwiri te hi han yaaik kai kaku kakikri. Hi han yaaik kai hi ewetiyem, hiram mamre han yaaik ke mit ne ti ik ek netiwem au. Yi ap han kekrit einaain menmen mamnen au emit!

²⁸ Yi epei yemtau hi hetpi hi epei eneiwiri ano. Te hi pike anen ari. Yi hanhana, te yi han yaaik hi pike ano ahir Haai kai kentar hirak iuwe kinina kakikepi iuwe te yi eirak menmen yapirwe.

²⁹ Hi epei hinin hetpi menmen im em in ek me wi menmen ap mamnen wen au. Te maain hiram mamnen, yi eiyirtei hi Mitik kerek nipaa God hirak keriuweta hi han ti ik ek.

³⁰ Hi ap hatip hetikwei yapirwe hentar mitik enuk Seten hirak iuwe kinin naanmpre mit miyapir ne ti ik e kaknen kaktauhish. Hirak ap kinina au.

³¹ Te hi ewisik hirak kaktauhish, te mit yapirwe ne ti ik ek, hir enirtei hi hanhan Haai kai God, hi hirak menmen yapirwe hirak ketpo hi hirakem. Eiyikrit, emnaaiwir wit ik haiu emno.”

15

Hi hire waai yaaim hikaap mit

¹ Jisas katip, “Hi hire waai yaaim. Haai kai God hirak kire mitik naanmpre waai mekre ni.

² Mit nisisa hir nire nu heneik mari. Neimin hir ap nisisa werek werek, hir nire nu heneik ap mari, te Haai kai kakremir. Nu heneik mari mine nikim, Haai kai keremir yinam ere hiram yaaim te tito ham hiram mamri mamu menep menep.

³ Yi epei yaain yentar him mai hi hetpiyem hiram mau mekre han ki.

⁴ Yi eiyisisa, te hi ehu ekre han ki. Nu heneik ap mau waai, hiram mamri mamine nikim au. Yi mit ap yisisa, te yi ap yirak menmen yaaim au.

⁵ “Hi hire waai, yi yire heneik mai. Neimin hir nisisa, hi hahu akre han kir, hir nanriak menmen yaaim. Yi ap yisisa, te yi yirak menmen yaaim au.

⁶ Neimin ap nisisa, God keriuweti nen nire mit neket heneik enum newirem miwaai ti meweiwei meit. Maain hir nanit heneik mar im nanwirem mamno si, si tatim.

⁷ Yi yisisa, him mai mau mekre han ki merekyi yi yisesim, maain yi eiyitehi God menmen yi hanhanem, te hiram mamnen mamir ke yi yitwekhiyem.

⁸ Yi yirak menmen yaaim, te mit nanwenipi niuk me Haai kai, te yi yeteikn mit yi mit disaipel nai yi yisisa.

⁹ Hi hanhan eriuwi har ke Haai hanhan keriuwa. Yi yewisa hi wen naanempri hanhan heriuwi.

¹⁰ Yi yises him mai, te yi yewisa hi wen naanmpri hanhan heriuwi har ke hi hises him me Haai kai, te hirak naanmprou hanhan keriuwa.

¹¹ “Hi epei etpi menmen im te menmen menipa hi han yaaik mamu maikre han ki, te yi han yaaik iuwe.

¹² Hi hetpi him im yi eiyisesim. Yi hanhan yeriuwahan eiyir ke hi hanhan heriuwi.

¹³ Mitik hak ap kirak menmen han kakinin kakteikn mit hirak hanhan keriuwi wisenum, te hirak kaki te kakiKepi.

¹⁴ Yi yises menmen hi epei etpiyem, yi yire nai yinan.

¹⁵ In ek, hi ap atip yi yire mit nriak menmen mai weinim au, hentar mit nriak nar ik hir nefari menmen mitik kir kirakem. Au, hi atip yi nai yinan yentar hi epei etpi menmen yapirwe Haai kai ketpewem.

¹⁶ Yi ap yehimteni ya yisisa au. Hi hehimteni ya yisisa, ya eirak menmen yaaim, te menmen im mamu mamit. Yi yirak menmen im, te Haai kakweti menmen menmeyam yi yitwekhiyem kakintar ya yisisa.

¹⁷ Te hi etpi him mai im: Yi hanhan mit han.

Mit ne ti maain nanre mit enun nepan netike mit nises him me Krais

¹⁸ “Mit ne ti hir nineini, te yi han ekitet nipaa hir nineina.

¹⁹ Yi mit yi yises menmen me ti im e te mit ne ti hanhan neriuwi nar ke hir hanhan hiras. Au, hi hehimteni ya yisisa, te yi ap ne ti au, hir mit ne ti neneini.

²⁰ Yi han ekitet menmen hi hetpiyem. M̄tik k̄riak menmen me m̄tik iuwe k̄rak ap kin̄nek au. N̄paa h̄r m̄t nerekiyo menmen enum, te h̄r nanrekyi menmen enum. N̄paa h̄r m̄t han nises h̄m mai, te maain h̄r nanises h̄m mai.

²¹ H̄r nanrekyi menmen im enum nan̄ntar yi yis̄isa. H̄r ap nertei God kerek keriuweta hi han, te h̄r nisesik au.

²² Hi ap han hetpor menmen, h̄riak menmen yaaim te m̄t nanweik̄n sip nanwet God h̄ram menmen enum kike. Au, hi epei etpor menmen h̄riak menmen yaaim, te in ek h̄r neweik̄n sip newet God te h̄rak kakt̄p h̄r n̄riak menmen enum iuwe h̄rak kak̄iwaank̄i.

²³ Neim̄n n̄neina ap nis̄isa, h̄r n̄naain Haai kai ap nisesik au.

²⁴ Hi ap h̄riak menmen menmeiyam kerek n̄paa m̄t n̄riakem au, te h̄r neweik̄n sip newet God, h̄r n̄riak menmen enum kike. Te h̄r epei n̄r menmen iuwe hi h̄riakem, h̄r neweik̄n sip newet God h̄r n̄neina hetike Haai kai.

²⁵ Menmen im h̄r n̄riakem epei man, te h̄m mau t̄wei h̄r nisesim h̄ram mamnen mam̄r ke h̄m n̄paa m̄t netpim h̄ram mamnen. H̄m im mat̄p mar im: ‘H̄r n̄neina nentar menmen au wein̄m keremem.’

²⁶ “Maain, h̄rak kerek kak̄ikaap m̄t, h̄rak kaknen. H̄rak God H̄m̄n Yaai k̄at̄p h̄m yaaim, h̄rak keke wit ke God kaknen. H̄rak kaknaaiw̄r Haai, hi eriuwetek kaknen yi m̄t, h̄rak kakwepyap̄r menmen mai kak̄t̄piyem.

²⁷ Yi yetikerek yi yait̄p m̄t me menmen mai yentar n̄paa w̄ kerek hi hin̄n ewepyap̄r h̄m mai, yi yetikewa haiu mariyan.”

16

¹ Jisas kat̄p, “Hi epei hetpi h̄m im em te yi ap einaaiw̄r h̄m mai yayises menmen ham enum.

² Te h̄r m̄t nan̄p̄ri yi yainep̄n w̄nak ke God kerek h̄r nererik nekine h̄m me Moses nekrerem. Maain w̄ mamnen te m̄t han kitet h̄r naniwep te h̄r nankaap God.

³ H̄r nanrekyi menmen enum mar im nentar h̄r ap nertei hi hetike Haai kai God, h̄r ap nis̄isaw̄r au.

⁴ Hi epei hetpi h̄m im te maain w̄n mamnen me h̄r nanrekyi menmen mar im, yi han ekitet n̄paa hi epei hetpiyem.

Menmen God H̄m̄n Yaai k̄ak̄riakem

“N̄paa hi ap hetpi menmen in ek hi are etpiyem hentar hi wen hepu hetikewi.

⁵ Te in ek hi han hah̄r Haai kai kerek keriuweta hi han in. Te ap keim̄n ke yi m̄t hanhan yitauhi, “Ti eno nein.’

⁶ Te in ek hi epei hetpi, te yi epei han enuk kekere han ki.

⁷ Te hi hetpi werek. H̄rak yaai kak̄ikepi te hi ano hah̄ntar hi ap ano, te H̄m̄n Yaai k̄erek kak̄ikepi ek ap te kaknen kaku kaktikewi taau. Hi ano, te hi eriuwetek kaknen kaku kaktikewi.

⁸ Te maain h̄rak kaknen h̄rak kakteik̄n kakt̄p m̄t ne t̄ ik ek ap nan̄rtei h̄r nises menmen enum, ap nertei mekam yaaim, te God skelim.

⁹ H̄rak kakteik̄n m̄t h̄r n̄riak enum nentar h̄r ap nis̄isa.

¹⁰ H̄rak kakteik̄nor mekam yaaim iuwe kak̄ntar hi ano ah̄r Haai kai h̄rak H̄m̄n yaai kak̄ikreh̄r kai. Te yi ap p̄ke eiȳra au.

¹¹ H̄rak kakteik̄n m̄t God skelim m̄t ne t̄ nises menmen enum kak̄ntar God epei skelim m̄tik Seten kerek kin̄n naan̄m̄pre t̄i.

12 “Hi h̄im yap̄rwe mepu te hi ap etpiyem hentar in ek yi ap yaȳrteiyem werek au.

13 Maain God H̄im̄in Yaaik kerek kat̄p h̄im yaaim kaknen, h̄irak kak̄teikni menmen yap̄rwe yaaim. H̄irak ap te kakt̄p menmen me han k̄irak au. N̄ipaa h̄irak kemtewem, te h̄irak kak̄t̄piyem te maain h̄iram mamnen.

14 H̄irak kakwen̄ipi niuk mai kentar menmen kerek hi hetpim, h̄irak kakt̄wem kak̄t̄piyem kekre han ki.

15 Menmen yap̄rwe me Haai kai God h̄iram mai. Mar keremem, te hi hat̄p God H̄im̄in Yaaik kak̄t̄ h̄im mai te h̄irak kak̄t̄piyem kak̄kre han ki.

In ek yi han enuk eiyu, te maain yi han yaaik

16 “Maain kike yi ap yaȳra au. Maain w̄i ham yi p̄ike eiȳra.”

17 M̄it han ne m̄it disaipel n̄irak nitehiyan nar ik: “Mekam im h̄irak ketpaiyem kat̄p, ‘Maain yi ap yaȳra au, maain w̄i ham yi p̄ike eiȳra.’ H̄im im metike h̄im ham im e: ‘Hi hentar hi eno ah̄r Haai.’ Kenmak te h̄irak ketpim?”

18 H̄ir nat̄pan nar ik: “Mekam h̄im h̄irak kat̄p: ‘Me w̄i kike?’ Haiu mep̄itari h̄im im!”

19 Jisas kertei h̄ir hanhan nit̄wekhi me menmen in te h̄irak ketpor, “Yi yitehiyan menmen hi etpim te maain kike yi ap yaȳra, maain w̄i ham yi p̄ike eiȳra a?”

20 Hi etpi werek. Maain yi yaȳikta w̄isenum han tatwen̄ina, te m̄it ne t̄i h̄ir han yaaik iuwe. Yi han enuk eiyu te maain yi han yaaik iuwe.

21 M̄ite sip newenep weteiknen weriuwe n̄ikerek h̄ire han enuk wenterim. Maain h̄ire wine n̄ikerek h̄ire ap han kitet menmen im mewo au. H̄ire han yaaik wentar h̄ire wine n̄ikerek.

22 In ek yi han enuk yentar hi hahi, te maain hi p̄ike ekrit ari, te yi han yaaik eiyu. M̄it̄ik keiyak ap te kakri menmen im yaaim mau mekre han ki au.

23 “Maain w̄i eim mamnen, te yi ap eiyitauhi me menmen. Hi etpi werek, yi eiyitehi Haai me menmen in ek, te h̄irak kakwetiyem yeriuwe niuk mai iuwe.

24 N̄ipaa ere in yi ap yitehi God me menmen yentar yi yeriuwe niuk mai iuwe. Yi yit̄wekhi menmen yi yait̄wem, te h̄irak kakrek̄yi han yaaik iuwe.

Jisas epei kin̄in menmen enum me t̄i

25 “Hi epei hetpi h̄im mei m̄ire tok piksa, te maain w̄i mamnen te hi etpi eriuwe menmen im au. Hi etpi eriuwe h̄im yaaim me God Haai, te yi eiȳrteiyem werek werek.

26 Maain w̄i eim mamnen yi yitehi God yeriuwe niuk mai iuwe. Hi ap hit̄wekhi menmen me yi m̄it̄ au

27 hentar Haai kai God h̄irekes hanhani kak̄im̄tau menmen mi yi yit̄wekhiyem. H̄irak hanhani kentar yi hanhana, yi yertei hi h̄inaaiw̄r Haai hi han t̄i ik.

28 N̄ipaa hi h̄inaaiw̄r Haai hi han t̄i ik e. In ek, hi h̄inaaiw̄r t̄i ik p̄ike ano ah̄r Haai.”

29 M̄it̄ disaipel n̄irak net̄p̄wek nar ik: “In ek ti at̄ip werek. Ti ap at̄ip h̄im tok piksa au.

30 In ek haiu mertei ti hertei menmen yap̄rwe, te haiu mituthi menmen ti hetpim h̄iram yaaim au. Haiu mertei ti h̄inaaiw̄r God ti han t̄i eik mentar menmen im ti etpaiyem.”

31 Jisas ketpor, “In ek yi han kitet yi yertei hi h̄inaaiw̄r God han in.

³² Te wí epei man te mít nanripír yi eirír eino ein ein, te hi kiutípen kerekek ehu. Hi kerekek ehu au. God kau ketikewa.

³³ Hi epei etpi menmen im te yi yetikewa emkiyan han kiutípen emu, te yi han yaaik eiyú. Mít ne tí nanrekyi menmen enum, te yi han tokik eiyú. Hi epei hinín menmen enum mít ne tí hír nisesim.”

17

Jisas kitehi God kakíkaap mít nírak nisesik

¹ Jisas katíp menmen im epei au, hírak kíkíamnaa katíp kar ik: “Haai, wí epei man. Ti ewenípi niuk mai, hi Níkan kit heriuwe menmen ti herekyewem, te hi ewenípi niuk mít.

² Ti epei heweto híim mit ti atíp híram yaaím werek, te hi ewet mít miyapír ne tí hewetír híimín yaaik te hír nanu werek tipmain tipmain enum eik.

³ Mít nertei tí, ti God kiutíp kerekek, ti etikewa hi Jisas Kraís, Mítík kerek ti heriuweta hi han, hír enírteiyawír enisísawír. Neriuwe menmen im hír nisesim, híram mamkepi hír nanu werek tipmain tipmain enum eik.

⁴ Hi heteikín mít miyapír niuk mit iuwe heit tí ik e. Hi epei híriák menmen ti ehimítanem hí híriákem.

⁵ Haai, ti píke eweto niuk mai iuwe kerek nípaa tí kepu wen au, hi hetenenim hau hetikewit.

⁶ “Hi epei hewepyapír hatíp mít kerek ti ewetori ne tí ik e, hetpor ti híre mekam. Hír mít níte ti ewetori hír epei nises híim mí.

⁷ In ek hír nertei menmen yapírwe hi híriákem, nípaa ti ewetewem hi híriákem.

⁸ Hi epei hetpor híim nípaa ti etpewem, te hír nisesim. Hír nertei ti heriuweta hi heke wit kit hekuwe han in.

⁹ “Hi hituthi ti ekaap mít in. Hi ap hituthi ti ekaap mít nises menmen me tí au. Hi hituthi ti ekaap mít kerek ti ewetori hentar hír mít níte.

¹⁰ Menmen yapírwe hi hetenenim híram mít. Menmen yapírwe ti hetenenim híram mai. Mít nanírteí niuk mai iuwe nentar menmen mít nai in níriákem.

¹¹ In ek, hi anen arit. Maain hi ap hahu tí ik, te hír nanu tí ik e. Haai Kai Yaaik, ti naanmampror eriuwe niuk mit iuwe, niuk im kerek nípaa ti ewetewem, te mít in nantikewit nankiyan han kiutíp nar ke ti etikewa hawír wekiyakít han kiutíp.

¹² Wí kerek hi hau hetikeri hi naanempror heriuwe menmen iuwe mit. Hír yapírwe nepu werek te kiutípen au kerek hírak kakíwaank hírekes, te híim mít kerek mít hír newisím mau tíwei mamnér ke nípaa mít newisím.

¹³ In ek hi enen arit. In ek hi hatíp híim im hi hau tí te hír nemtau híim hi hetputem hír nanít han yaaik kai iuwe kaku kakíkri.

¹⁴ Hi epei hetpor híim ti etpewem. Mít miyapír nau tí hír níneini nentar mít in hír ap nises menmen me tí nar ke hi ap hisesim.

¹⁵ Hi ap hituthi ti etorhis hír nínaaiwír tí ik ek au. Hi hituthi te ti naanempror, te mítík enuk Seten ap kakíwaanki.

¹⁶ Hír ap nises menmen me tí mít nisesim nar ke hi ap hisesim au.

¹⁷ Ti ehimíténi hír mít níte neriuwe híim yaaím mit hi etporem. Hím mit híram yaaím.

¹⁸ Hi heriuweta nen mít miyapír ne tí níriák menmen mai níre nípaa ti heriuweta hi hen mít miyapír ne tí híriák menmen mít.

¹⁹ Hi hehim+tan h+rekes hi ewetut y+nk kai hi hahi, te h+r m+it ti ehim+teni h+r nisesit werek werek neriuwe h+m yaaim mit hi etporem.

²⁰ “Hi hituthi me m+it in keriyen au. Hi hituthi ti akaap m+it miyap+r nanises h+m mit nan+ntar h+m h+r m+it in nan+tporem te h+r nan+mtewem.

²¹ Haai, hi hanhan h+r yap+rwe nankiyen nanu han kiut+p, nar ke ti etikewa haw+r wekiyak+it wau han kiut+p. Hi hanhan h+r han kiut+p nanis+saw+r te m+it miyap+r nau t+ nan+rtei ti heriuweta hi han in.

²² Hi epei ewet+r niuk mai iuwe kerek n+paa ti ewetewem, te h+r enu han kiut+p nan+r ke ti etikewa haw+r wekiyak+it wau han kiut+p.

²³ Hi hahu ekre han k+r har ke ti hau ekre han kai, te h+r nekiyan nanu han kiut+p te m+it miyap+r ne t+ nan+rtei ti heriuweta hi han t+ ik. Ti hanhan heriuweri har ke ti hanhan heriuwa.

²⁴ “Haai, ti epei heweto m+it in h+r nai. Hi hanhan h+r nan+nen nanu nantikewa nanu wit kerek maain hi hahu en, te h+r nan+rtei niuk mai iuwe. Niuk mai iuwe im me w+ ti h+r+ak t+ wen au, ti hanhan heriuwa ti ewetewem.

²⁵ Haai Kai Yaaik. M+it ne t+ ap nerteiyit nisesit werek werek au. Hi kerekek. M+it in h+r nertei ti heriuweta hi han.

²⁶ Hi epei hetpor me ti, hi wen etporem te ti hanhani har ke ti hanhana, hi ehuekrekre han k+r.”

18

M+it nan neithis Jisas neiy+ik nen

(Mt 26:47-56; Mk 14:43-50; Lu 22:47-53)

¹ Jisas kitehi God menmen epei au, h+rak k+naaiw+r wit ketike m+it disaipel n+rak h+r nerekir h+it+ik Kidron. Ni miut+pen mepu in te Jisas ketikeri nen nau en.

² M+it+ik Judas h+rak enuk kewepyap+r Jisas kertei ni ik ek kentar n+paa me w+ yap+rwe Jisas ketike m+it disaipel n+rak nererik nau en.

³ Judas keit m+it ne ami han netike m+it kerek naanm+pre w+nak iuwe ke God kerek m+it iuwe pris netike m+it han ne Farisi h+r neriuweti nan+no, h+r yap+rwe netike Judas nen ni im em. H+r netenen yipo henmik, h+r nemsiu si nen.

⁴ Jisas kertei menmen yap+rwe m+it nanreky+wekem, te h+rak kin+n ken kat+p, “Yi y+nyat+n keim+n?”

⁵ H+r netp+wek, “Haiu man m+nmat+n Jisas ke wit Nasaret mamt+wekhis.”

H+rak ketpor, “Hi h+rekes Jisas.”

⁶ Judas m+it+ik enuk kewepyap+r Jisas kerp ketikeri.

⁷ Jisas ketpor, “Hi h+rekes Jisas,” te m+it en h+r p+ke neriuwet nen nenke n+waai t+.

H+r nen nenke n+waai t+, Jisas kitorhi keteipim, “Yi y+nyat+n keim+n?”

H+r netp+wek neteipim, “Haiu man m+nmat+n Jisas ke wit Nasaret mamt+wekhis.”

⁸ Jisas p+ke ketpor, “Hi epei hetpi hi h+rekes Jisas. Yi epei yan yetauhis te yi eiwis m+it nai in nan+no.”

⁹ H+rak kat+p menmen im, te h+m n+paa h+rak ketpim mamnen mam+r em. N+paa h+rak kat+p, “Haai, m+it kerek ti ewetauri, hi ap h+naaiw+r keiyak au.”

¹⁰ Saimon Pita ketenen h+ne ke his, h+rak keketik kekrekre paus k+rak k+waaiyek keremir n+ik+p me m+it+ik niuk m+rak Malkas, kerek k+r+ak menmen me m+it+ik pris iuwe.

11 Jisas katip Pita kar ik: “Ti pike ewis h̄ne ke his kakno paus k̄rak. Hi are ewis m̄t nanrekiyo menmen Haai kai kehimitan h̄r nanrekiyewem naniyep nanrewaank.”

M̄t nari Jisas nen n̄r m̄tik iuwe Anas

12 M̄t ne ami netike m̄tik iuwe k̄r, h̄r netike m̄t kerek naanm̄pre winak iuwe ke God, h̄r neithis Jisas nesenkek his m̄rak,

13 h̄r neiyik nin̄n nen n̄r m̄tik Anas. H̄rak ken̄ne Kaiafas yenik k̄rak. Kaiafas me tito im h̄rak k̄re m̄tik iuwe kin̄n pris han yap̄rwe.

14 H̄rak Kaiafas kerek n̄paa katip m̄t ne Isrel h̄ram yaaim te m̄tik kiutip kaki k̄reh̄r ke haiu m̄t yap̄rwe.

Pita kepak̄n Jisas katip hi ep̄tariyek

15 *H̄r neit Jisas neiyik nen ein, Saimon Pita ketike hi disaipel hak wises Jisas. M̄tik pris iuwe kin̄n pris han yap̄rwe h̄rak kertei m̄tik disaipel hak, te h̄rak ken kerp ke n̄m̄n ke n̄wa keweik̄n winak.

16 Pita au h̄rak kerp menep ya weip̄r ke n̄wa keit witeik. Hi m̄tik disaipel kerek m̄tik iuwe pris kerteiyek, hi pike hen witeik hatip m̄te werp naanm̄pre ya weip̄r te h̄re weithis Pita weiyik wen n̄m̄n.

17 M̄te kerek naanm̄pre weip̄r eik watip Pita, “Ti ik e m̄tik hises h̄m me Jisas o au?” Pita ketp̄we, “Hi au.”

18 N̄ime menep m̄t n̄riak menmen me m̄tik iuwe pris, h̄r netike m̄t kerek naanm̄pre winak iuwe ke God te h̄r n̄man si nerp neweik̄n̄wem nekin̄n ȳnk k̄r. Pita ken kerp ketikeri kekin̄n ȳnk k̄rak.

*M̄tik iuwe hetpris kitehi Jisas menmen
(Mt 26:59-66; Mk 14:55-64; Lu 22:66-71)*

19 M̄tik n̄paa h̄rak hetpris kitehi Jisas ke m̄t h̄r nisesik, kit̄wekhi me h̄m h̄rak katip m̄t em.

20 *Jisas ketp̄wek kar ik: “Hekrit hekrit hi hepu wit m̄t nererik, hi hatip m̄t miyap̄r menmen. Hi heit winak kerek m̄t nererik nekine h̄m me Moses o hepu winak tempel ke God wit kerek m̄t ne Isrel nererik, hi hewep̄yap̄r h̄m mai. Hi ap hisaw̄n hatip menmen meiyam au.

21 Te henmak te ti hitauhi menmen? Ti hitehi m̄t kerek nemtau h̄m mai. Ti hitorhi hi atip mekam. H̄r nertei h̄m mai.”

22 *Jisas katip menmen im epei au, m̄tik ke polis kerp menep k̄waai his kak̄p kesin̄wek kar ik: “Ti ap atip m̄tik pris iuwe enum mar im au em̄t.”

23 Jisas ketp̄wek kar ik: “Hi atip enum ti atip m̄t in h̄ram mekam, o au en, hi atip werek ti henmak te ti eiyep a?”

24 H̄r nitehi Jisas epei au, h̄r n̄paa nesenk̄ik̄wek his neriuwe waai h̄ram wen mepu, m̄t neriuwetek keriuwerem ken k̄r m̄tik hak h̄rak pris iuwe niuk m̄rak Kaiafas.

*Pita pike kepak̄n Jisas katip hi hep̄tariyek
(Mt 26:71-75; Mk 14:69-72; Lu 22:58-62)*

25 Pita wen keperp si kekin̄n ȳnk k̄rak, te m̄t han netp̄wek nar ik: “Ti etike m̄t han yises h̄m me Jisas o au?”

Pita kepak̄nek ketpor kar ik, “Hi au.”

* 18:15 Jo 20:3, 21:20; Mt 26:58

* 18:20 Mt 26:55; Jo 7:26

* 18:22 Ap 23:2; Jo 19:3

26 *Mítik kiutíp kíríak menmen me mítik pris iuwe, hírak ke weiwík me mítik kerek Pita keremir níkip mírak, hírak kitíwekhi kar ik: “Nípaa hi herp ni eim, hi hírit ti herp hetikerek yeit ein o au?”

27 *Pita au kiune keteipim katíp kar ik: “Ti híra au.” Hírak katíp epei au, suwara katíp.

*Mít nesiuwe Jisas ken kír mítik ke gavman Pailat
(Mt 27:1-2, 11-14; Mk 15:1-5; Lu 23:1-5)*

28 Hír mít neithis Jisas nínaiiwír wínak ke Kaiafas, hír nesiuwerek ken wínak ke mítik iuwe gavman. Hírak wanewik. Mít iuwe ne Isrel hír nínapan naníno wínak ke gavman nentar hír naníno naníkire wínak ke mítik ap ke weiwík me Isrel, hír me Moses matíp hír enun ne ninaan me God nar ke mítik hapík mewik. Te hír ap naním menmen me wí Pasova kerek mít nererik han tewenín God kenep mít ne Isip.

29 Hír nínapan naníno nímín, te mítik gavman Pailat ken witeik kitorhi kar ik: “Yi yesiuwe hír mítik ik yentar mekam a?”

30 Hír netpíwek nar ik: “Mítik ik ap kíríak menmen enum au, haiu ap te meriyaak man in au.”

31 *Pailat ketpor kar ik: “Yi híras yetíwekhis yesiuwerek kakno kaunsil ni te yi yesiuwek hír yises menmen mi nípaa maamrer netpim yi yíríakem me mítik kíríak enum.”

Hír netpíwek nar ik: “Mít iuwe ne Rom ap newisai haiu mamnep mít hír nani.”

32 * (Menmen im epei man te híram mises hír kerek nípaa Jisas katíp kakírkeik te hírak kaki.)

33 Pailat katíp epei au, hírak píke ken nímín wínak. Hírak keníne mít nanít Jisas neiyík nanínen menep. Epei au, hírak kitíwekhi kar ik: “Ti Mítik Iuwe King hinín naanmampre mít ne Isrel o au?”

34 Jisas kitíwekhi kar ik: “Ti hírekes han kitetim o ti hemtau mít han netputem?”

35 *Pailat ketpíwek kar ik: “Ti han kitet hi mítik ke weiwík me Isrel a? Hi au. Mít ne weiwík me Isrel netike mít iuwe pris ní netuthis neriuwetit ti han in. Ti hírak mekam?”

36 Jisas ketpíwek, “Hi ap ehinín naanempre mít ne tí in ek au. Hi naanempre mít in, te mít kerek nísisa hír nankepa nantikeri nanínepan, te hír ap nantauhis. Au, hi ehu in ehinín naanmípre mít au.”

37 *Hírak katíp epei au, Pailat kitíwekhi kar ik: “Ti mítik iuwe ehinín mít a?”

Jisas ketpíwek, “Ti atíp hi Mítik Iuwe. Miye pai wina hi herp tí te hi hírak menmen im miutíp. Hi hatíp mít hír yaaim. Neimín nises hír yaaim hír nanímtau hír mai.”

38 Pailat kitíwekhi, “Hír yaaim híram mekam?”

*Pailat katíp kewis mít nanwenkek Jisas kau nu tentakít
(Mt 27:15-31; Mk 15:6-20; Lu 23:13-25)*

Hírakít tatíp epei au, Pailat píke ken witeik katíp mít ne Isrel kar ik: “Hi ap hertei menmen enum hírak kíríakem, te hi akíp kaki au.

* 18:26 Jo 18:1, 10 * 18:27 Jo 13:38 * 18:31 Jo 19:6-7; Ap 18:15 * 18:32 Mt 20:19; Jo 3:14, 12:33 * 18:35 Jo 1:11 * 18:37 1Ti 6:13; Jo 3:32-33, 8:47

³⁹ Me tito miutip tito miutip hi hises menmen nipaai yi yirakem. Me wi Pasova hi esiupan mitik enuk kiutip kau kekre winak enuk kaknen yi mit. Yi hanhan hi esiupan Mitik Iuwe ke Isrel ik e o au?”

⁴⁰ Hir ninaap netpwek nar ik: “Hirak au. Haiu hanhan ti esiupan Barabas.” (Mitik Barabas hirak mitik enuk kenep mit naa hirak kekintip menmen.)

19

¹ Hir mit en ninaap natip menmen epei au, mitik Pailat keit Jisas ken nimin katip mit narak ne ami hir nanwaai nipin nankip.

² Hir nakip epei au, hir neit waai nekepen nimaak kire teperiye nekiun kau paan kirak. Epei au, hir neit laplap mire yiwir neriuwetiwekem nar ke mit iuwe ne gavman neriuwetem, te hir nan nititiweknaa natip,

³ “Haiu hanhan mitik iuwe king kinin naanmipre mit ne Isrel kaku tipmain tipmain enum eik.” Epei au, hir nawaai his nakip.

⁴ Epei au, hirak Pailat pike ken witeik katip mit en kar ik: “Yi eiyimtau. Hi etiwekhis eiyik enen witeik te yi yertei hi epitari menmen miutip hirak kirakem te hirak kaki kakinterim.”

⁵ Hirak katip epei au, Jisas ketpaan kan witeik keriuwe waai nekepen kau paan kirak laplap mire yiwir mau yink kirak. Jisas kan witeik, Pailat katip, “Yi eiyirek. Hirak mitik ik e.”

⁶ Mit iuwe pris netike mit kerek naanmipre winak iuwe ke God nerek, hir ninaap natip nar ik: “Yi eiwenkekik eku nu tentarakit. Yi eiwenkekik eku nu tentarakit.” Hir ninaap natip, te Pailat ketpor, “Yi yaitiwekhis eiwenkekik eku nu tentakakit. Hi epitari menmen enum hirak kirakem, te hirak kaki kakinterim.”

⁷ Mit iuwe ne Isrel natip nar ik: “Him lo mekre twei haiu misesim hiram matip hirak eki ekintar hirak katip hirak Nikan ke God.”

⁸ Pailat hirak kemtau him im, te hirak kinaain wisenum kentar Jisas katip hirak Nikan ke God.

⁹ Hirak kari Jisas keiyik kan winak iuwe eik kentar hirak han kitet Jisas hirak Nikan ke God. Te hirak kitiwekhi kar ik: “Ti ekine wit kit keik.” Jisas au, kekintip keit.

¹⁰ Pailat ketpwek, “Ti henmak te ti etpo au? Ti epitari hi iuwe te hi esiupenit o hi ewenkekit ehu nu tentarakit a?”

¹¹ Jisas ketpwek, “Ti iuwe hinina hentar God kewisit ti hirakem. Mitik kerek keriuweta hi han hau his mit hirak kirak menmen enum wisenum. Ti au hirak enum kike.”

¹² Pailat kemtau him im hirak han kitet karkeik te hirak kaksipuan Jisas. Au, mit ne Isrel netpwek nar ik: “Ti esiupanek ti ap ekaap mitik iuwe Sisa keit Rom. Keimin katip hirak mitik iuwe kinin mit, hirak mitik enuk kepan ke Sisa.”

¹³ Pailat kemtau him im, hirak keithis Jisas keiyik ken witeik kau yeno ke mitik iuwe masistret keit wit niuk mihak “Ya nan” (Mit ne Isrel nekine wit ik “Gabata”)

* **19:2** Lu 23:11 * **19:3** Jo 18:22 * **19:4** Jo 18:38 * **19:6** Jo 18:31 * **19:7** Lev 24:16; Jo 5:18, 18:31 * **19:9** Mt 26:62-63, 27:12; Lu 23:9 * **19:11** Jo 10:18; Ap 2:23; Ro 13:1 * **19:12** Lu 23:2; Ap 17:7

14 Wî im hîram wî mît ne Isrel nemani menmen me wî Pasova kerek hîr hantewen+n nîpaa God kenep mît ne Isip te hîr mît ne Isrel au. Wepni kau nîmîn iuwe, te Pailat ketpor kar ik: “Yi eiyîr mîtîk iuwe king ki ik e.”

15 Hîr pîke nînap netpîwek, “Akîp! Akîp! Ti ewenkekik eku nu tentarakît.”

Pailat kitorhi, “Mekam? Yi hanhan hi ewenkek mîtîk iuwe king ki eku nu tentarakît a?”

Mît iuwe pris pîke netpîwek nar ik: “Sisa kerekek hîrak mîtîk iuwe kiau. Mît han au.”

16 Hîr natîp menmen im epei au, Pailat kewet mît nîrak ek te hîr netîwekhis neriyaak nen newenkekik kaku nu tentarakît.

Mît hîr newenkek Jisas kentar nu tentarakît

(Mt 27:32-44; Mk 15:21-32; Lu 23:26-43)

17 Mît ne ami nîrak hîr netîwekhis, hîrak kekerîr nu kîrak hîrak keiyîk ken wit niuk mîrak “Wit Herwe Paan” kerek mît ne Isrel nenewek “Wit Golgota.”

18 Hîr newenkekik keit ein. Hîr newenkek mîtîkîk wiketeret tentar nu tentarakît tetikerek. Kiutîp kau ken his yaaim kiutîp kau ken his henkik, Jisas kekre nîmîn.

19 Pailat kewis hîm mau menmen katîp mît nîrak hîr newisîk kentar nu tentarakît. Hîm mîrak matîp mar im: “IK JISAS KE NASARET, MÎTÎK IUWE KE ISREL.”

20 Mît yapîrwe ne Isrel nekine menmen im nentar wit kerek Jisas mît newenkekik kau nu tentarakît hîrak menep wit iuwe Jerusalem. Hîm hîr newisîm mekre hîm me mît ne Isrel, hîm me mît Grik metike hîm me mît ne Rom.

21 Mît iuwe pris ne Isrel nen natîp pailat nar ik: “Ti ap ewis mîtîk iuwe king ke Isrel au. Ti ewis mîtîk ik katîp hîrekes mîtîk iuwe king ke Isrel.”

22 Pailat pîke ketpor kar ik: “Menmen hi nepei ewisîm emîrem emu!”

23 Mîtîkîk te ami tewenkekik epei au, hîrakîk tekyaaît teit Jisas klos mîrak tenkerem tewetakîtem. Hîr neit laplap saket nokim mîrak kerek mîre miutîp hîr mewim au.

24 *Te mîtîkîk te ami tatîp tar ik: “Haiu ap mamwepim au. Haiu emretît satu eiyîk emwîrem te haiu emîrem emîrtei keimîn kaktîwem, ti o hi.” Hîrakîk tîriak menmen im, te hîm me God mau tîwei nîpaa mît profet newisîm hîrak mannen. Hîm im matîp mar ik:

“Hîr mît nenke klos mai newetan. Hîr neretît Satu me laplap nokim mai.”

Te mîtîkîk te ami tîriak menmen im.

25 *Jisas miye pîrak werp wetikewa hi Jon kerek Jisas hanhan keriuwa.

26 *Te hîrak katîp miye pîrak, “Mîte, nîkan kit kerp in kereptit.”

27 Nepei au, hîrak katîp hi mîtîk disaipel kîrak har ik: “Ip e hîre miye pit.” Me wî ik Jisas ketpim ere maain, hîre wen wau wetikewa wau weit wînak kai.

Jisas kaa

(Mt 27:45-56; Mk 15:33-41; Lu 23:44-49)

28 *Jisas katîp epei au, hîrak kertei hîrak kîriak menmen yapîrwe epei au kerek nîpaa mît profet newisîm mau tîwei. Menmen miutîp keremem

mau tiwei. Hirak hanhan hiram mamnen mamir nipaa mit newisim, te hirak katip, "Hi him niu enuk (o mar kewenkika him) ehim tipar mei."

29* Min kiutip kepu tipar si enum mekrerek. Mit en neit mosong nikiam newenem mekre tipar nesenekim mentar nu heneik ke nu hisop (hiram mire mapik) hir neriuwetem men him mirak.

30 Jisas kaam tipar si enum. Epei au, hirak katip kar ik: "Menmen God katip hi hirakem hiram epei au." Hirak katip epei au, hirak kitehir kaa keriuwet himin kirak ken.

Mitik ke ami kan kewir yipo kenepir hirepit me Jisas

31* Mit iuwe ne Isrel nen nitehi Pailat hirak kaksiuwe mit narak nanwen hit nan ne mit nau nu tentarakit hir nani waswas nentar ik ek wi kerek mit nemani menmen me wi Sabat. Hir ninapen mit en wen nanu nanit nanantar nu tentarakit ne wi Sabat nentar Sabat im hiram wi Pasova mekrit, hiram wi yaaim holi iuwe.

32 Hir nitehi Pailat epei au, hirak keriuwet mit hir nen newen hit me mitik ke his yaaim, mitik ke his henkik kerek hir newenkekik tau nu tentarakit tetike Jisas.

33 Hir nan nir Jisas hirak epei kaa, te hir ap newen hit mirak.

34 Mitik kiutip ke mit ne ami hirak kewir yipo kirak kakip kenepir hirepit me Jisas te tipar metike hemkre mewen.

35* (Hi mitik kerek hi hir menmen im hi hewisim mau tiwei te yi eiyirtei Jisas hirak Nikan ke God. Menmen hi hewisim hiram yaaim. Hi ap hemipin au. Hi atip werek.)

36* Menmen epei man mire him me God mau tiwei nipaa mit profet newisim hiram matip. Him im matip mar im:

"Mit ap nanwen hemik mei mirak miutip au."

37* Him ham mau tiwei matip mar im:

"Mit nanir mitik kerek nipaa hirnewir yipo nankip nenepir hirepit."

Mitikit tewis Jisas herwe yink mirak mekre han kewen kinik (Mt 27:57-61; Mk 15:42-47; Lu 23:50-56)

38* Mit niriak menmen im epei au, mitik Josep ke wit Arimatia kitehi Pailat hirak kakinke Jisas herwe yink kirak keit nu tentarakit. Josep hirak kises him me Jisas, te hirak kepakinem kentar hirak kinaain mit iuwe ne Isrel. Pailat kewenhi, te hirak ken keit yink kirak keiyik ken.

39* Mitik Nikodimas kerek nipaa ken kir Jisas ke witaan ken ketike Josep, hirak keit 50 kilo me tipar me nu wik minin yaaim.

40 Hirakit teit Jisas herwe yink kirak, hir nesenekik mekre laplap yaaim metike nu tipar. Mar im mit ne Isrel nemani herwe yink ke mit, hir newisik kekre han.

41 Wit kerek mit newenkek Jisas kau nu tentarakit, ni mepu menep han kewen kinik kepu kerek herwe ap mei miwaa mekrerek ap nipaa ein au.

42 Te hirakit tewis Jisas herwe yink kirak kekrerek tentar wi im hiram wi kerek mit nemani menmen me wi Sabat. Wi ham mepeit te hirakit tintatin wit hak tewisik kekrek au.

* 19:29 Sam 69:21 * 19:31 Diu 21:22-23 * 19:35 Jo 21:24 * 19:36 Eks 12:46; Nam 9:12; Sam 34:20 * 19:37 Sek 12:10; Rev 1:7 * 19:38 Jo 7:13, 12:42 * 19:39 Jo 3:1-2

20

*Jisas pike kekrit kepu**(Mt 28:1-8; Mk 16:1-8; Lu 24:1-12)*

¹ Wî Sande hekrit enum hîrkiwo, Maria pe Magdala hîre wan han kerek mîtikîk tewis Jisas kekrerek. Hîre wan wîrek, hîre wîr nan kerek nîpaa keyeyepet hîm ke han eik, mîtenkerek kenpîr kekeipîn hei eik.

² *Hîre wîrek epei au, hîre wîrîr wen wîr Saimon Pita ketike hi mîtikîk disaipel hak kerek Jisas hanhana. Hîre wetpawîr war ik: “Hîr mît epei neit yînk ke Mîtik Kaiu luwe kekre han eik, hîr neiyîk nen newisîk kîwaaî nein te hawîr miyapîr ap wînapînek au.”

³ Hîre watîp epei au, Pita ketikewa hawîr wînawîri wen han eik e.

⁴ Hawîr wesiuken te hi mîtikîk hak eik hînîn Pita hen hîr han eik.

⁵ Hi hitehîr herenaan hîr laplap mîwaaî te hi ap hen nîmîn en au.

⁶ Saimon Pita kîkaru kan kewenayipîr. Hîrak ken kekre han eik kîr laplap yaaim mîwaaî en.

⁷ *Hîrak kîr laplap nîpaa hîrakîk mîtikîkîk wik tewisîm teiyîm teweikîn paan ke Jisas keriuwerem. Hîram ap mîwaaî metike laplap ham au. Hîram miutîpen mîwaaî ham, hîrak Jisas keweiknenim mîwaaî meit.

⁸ Pita ken nîmîn en epei au, hi mîtikîk disaipel hak kerek hi hînîn han hiun han kewen kînik eik, hi hisesik hîr menmen te hi hertei Jisas pike kekrit.

⁹ *Nîpaa ere wî im em, mît wen nepîtari hîm me God mekre tîwei hîram matîp mar im: “Hîrak pike kakîkrit kaku kakî.”

¹⁰ Hawîr wîrek epei au, hawîr pîke wen nawîr en.

*Jisas hîrak kewepyapîr Maria pe Magdala hîrekes**(Mk 16:9-11)*

¹¹ Maria wan werp han werp witeik witehîr wîwaaînaan wîkîtek. Hîre wîkîtek, hîre witehîr werenaan.

¹² Te hîre wîr mîtikîkîk ensel wik teriuwet laplap me hîke tau yeno kerek nîpaa Jisas herwe yînk kîrak kîwaaîri, kiutîp kau yeno paan, kiutîp kau yeno me hît.

¹³ Hîrakîkîk tîtiwehi tar ik: “Mîte, ti henmak te ti hîkîk?”

Hîre wetpîwekîk, “Mît epei neit herwe yînk ke Mîtikîk luwe kai neiyîk nen wit hak, te hi hepîtari hîr newisîk keit nein.”

¹⁴ *Hîre watîp epei au, hîre weweikîn wîr Jisas kerp menep te hîre wepîtari hîrak Jisas.

¹⁵ Jisas kîtiwehi kar ik: “Mîte ti henmak te ti hîkîk? Ti hînhatîn keimîn?”

Hîre han kitet hîrak mîtikîk kerek naanmîpre ni, te hîre wetpîwek, “Mîtikîk, ti heit yînk kîrak hewisîk kîwaaî wit hak ti etpau te hi ano etîwek.”

¹⁶ Jisas ketpîwe, “Maria.”

Hîre weweikîn wîkîammaan wîrek, te hîre wenke hîm me Isrel wetpîwek war ik: “Rabonai.” Hîram matîp tisa.

¹⁷ *Jisas ketpîwe kar ik: “Ti ap etenîna au emît. Hi ap han hîr Haai kai wen au. Ti eno atîp nai yinan mît disaipel har ik: ‘Hî ano ahîrek kerek hîrak Haai kai, Haai kî, God kai, God kî.’”

¹⁸ Hîrak katîp epei au, Maria pe Magdala pîke wen watîp mît disaipel me menmen hîre watîp, “Hi epei hîr Mîtikîk luwe.” Te hîre wetpor hîm kerek hîrak nepei ketpîwerem.

*Jisas kewepyapir haiu mit disaipel narak hirekes
(Mt 28:16-20; Mk 16:14-18; Lu 24:36-49)*

¹⁹*Witaan me wi Sande, haiu mit disaipel haiu mererik meiyepet weipir, te mit ap nrai mentar haiu mnaain mit iuwe ne Isrel nantaihis naniwep. Haiu wen mepeit en, Jisas kan koknainai kerp naminai ketpai, “Yi han yaaik eiyu.”

²⁰*Hirak ketpai epei au, hirak keteiknai his mirak nipaa mit nekenpet nil mekre his mirak, keteiknai hirepit kerek mitik ke ami kakip keneper keriuwe yipo. Haiu mit disaipel mirem, haiu han yaaik iuwe mentar haiu mertei Mitik kaiu Iuwe pike kekrit.

²¹*Jisas pike ketpai, “Yi han yaaik eiyu. Hi heriuweti yi yepno yirak menmen mai yar ke Haai kai keriuweta hi han ti ik e.”

²²Hirak ketpai epei au, hirak ketenwawai ketpai kar ik: “Yi eiyit God Himin Yaaik.

²³*Yi yesiuwe menmen enum mau mekre han ke mit ap han kitetim, hiram mamno, o au en, hiram mamu han kir mamu mamit.”

Jisas kewepyapir Tomas hirekes

²⁴*Wi kerek Jisas kan kewepyapir haiu mit disaipel narak hirekes, mitik kuitip Tomas kepu ketikewai au. Niuk mirak ham Didimas.

²⁵Maain haiu mit disaipel haiu mirek haiu metpwek mar ik: “Haiu epei mir Mitik Iuwe Jisas.” Au, Tomas ketpai, “Hi ap hir pap mekre his o heriuwet his mai mamno mitet pap me hirepit mirak, hi ap han kitet hirak kepu au.”

²⁶*Maain wi hispinak wikak (8) epei au, haiu mererik meit namin hir neiyepet weipir, Tomas kau ketikewai. Haiu meiyepet weipir te Jisas hirak kan koknainai kerp naminai ke haiu mit miyapir ketpai kar ik: “Yi han yaaik eiyu.”

²⁷Epei au, hirak katip Tomas kar ik: “Ti ewis histuwak kit eknen in ehir his mai. Epei au ti eriuwet his mamnen mitet hirepit mai. Ti ap eweikin sip eweto au. Ti eisaisa!”

²⁸Tomas ketpwek kar ik: “Ti Mitik Iuwe kai, ti God kai!”

²⁹*Jisas ketpwek, “Ti han kitet hi pike hekrit hentar ti hira a? Neimin ap nira te hir han kitet hi pike hekrit, hir nininit.”

Jon katip kenmak hirak kewis twei ik.

³⁰*Jisas kirak menmen yapirwe yaaim ham kikaap mit han. Haiu mit disaipel epei mirem te hi ap hewisim mekre twei ik.

³¹*Menmen hi hewisim im hi hewisim, te yi mit kerek yekine twei ik, yi yertei Jisas hirak mitik Kraiskerek God keriuwetek kan ti ik kikaap haiu mit ne ti. Hirak nikan ke God yi eiyisesik yi yayit himin yaaik eiyu eitikerek eiyantar hirak Mitik Iuwe ik kerek nipaa God ketpaiyem.

21

Jisas kewepyapir haiu mit disaipel mar hispinak wik hirekes

¹*Maain wi ham Jisas kewepyapir haiu mit disaipel narak hirekes keit wan Taibirias. Hirak kirakem kar ik.

* 20:19 Jo 19:38 * 20:20 Jo 19:34, 16:22; 1Jo 1:1 * 20:21 Jo 17:18 * 20:23 Mt 18:18 * 20:24 Jo 11:16, 14:5, 21:2 * 20:26 Jo 20:19-20 * 20:29 1Pi 1:8 * 20:30 Jo 21:25 * 20:31 Jo 3:15; Ro 1:17; 1Jo 5:13 * 21:1 Jo 6:1

2 *Saimon Pita, Tomas (kerek niuk m̄rak ham Didimas), Nataniel ke wit Kena ke provins Galili, hawir n̄kerek h̄rakit wik te m̄tik Sebedi, haiu metike disaipel wik hakit te Jisas. Haiu mererik mau meit.

3 Haiu mererik mau meit, Saimon ketpai kar ik: “Hi are ano hahu bot ewir hepin eh̄t saauk mei.” H̄rak katip, te haiu metp̄wek, “Haiu mamno mantikewit.” Haiu men mau bot men mewir hepin witaan ere wanewik, te haiu meit saauk mei miut̄p au.

4 *Wepni kewep kan, Jisas kerp tenhaan menep t̄par, te haiu m̄t disaipel ap mertei h̄rak Jisas au. Haiu han kitet h̄rak m̄tik hak.

5 *H̄rak ketpai kar ik: “Yi pipep, yi yeit menmen o au?” Haiu matip, “Ap saauk mei au.”

6 *H̄rak katip kar ik: “Yi eiwir hepin mi emno his yaaim mekre t̄par te yi eiȳt saauk mei.” H̄rak katip epei au, haiu mewir hepin mekre t̄par, te haiu ap p̄ke meriyaam meriuwe saauk yap̄rwe m̄waai mekrerem.

7 *Hi m̄tik disaipel kerek Jisas hanhana hi hatip Pita, “M̄tik Iuwe Jisas eik e.” Pita kemtewek, te h̄rak keriuwet saket iuwe m̄wapin ȳnk k̄rak. (H̄rak keriuwet saket kentar h̄rak kenke klos m̄rak te kakit saauk.) H̄rak keriuwetem epei au, h̄rak keh̄n kam̄n t̄par kari wan ken kiun Jisas.

8 Haiu m̄t disaipel han nau bot man tenhaan mari hepin saauk mekrerem mau niu. Haiu meit yan̄m̄n au. Haiu menep tenhaan m̄re 90 mita keriyen.

9 Haiu man merp tenhaan, haiu m̄r si m̄waai meit ein, saauk mekre si metike bret mei.

10 Haiu epei man merp ein, te Jisas ketpai, “Yi eiȳt saauk mei mekre hepin yi epei yet̄wem eiȳm einen.”

11 *H̄rak katip, te Saimon Pita ken kerp kekere bot kari hepin keyim kan tenhaan. Saauk iuwe mar 153 m̄waai mekre hepin, te h̄ram mewep saauk m̄rir au.

12 Epei au, Jisas ketpai kar ik: “Yi einen eiȳm.” Keiyak ke haiu m̄t en ap kit̄wekhi h̄rak keim̄n kentar haiu yap̄rwe mertei h̄rak M̄tik Iuwe Jisas.

13 *Haiu merp, te Jisas kan keit bret keyim kan kewetayem.

14 *In ek haiu m̄t haiu m̄r Jisas meteipim wikak me wi n̄paa Jisas kaa p̄ke kekrit kepu ere in.

Jisas kitehi Pita menmen

15 *Haiu m̄t maam menmen epei au, Jisas katip Saimon Pita, “Saimon ti n̄kan ke Jon, ti hin̄n m̄t in hanhana hi o au?” Pita ketp̄wek kar ik: “O M̄tik Iuwe, ti hertei hi hanhan ti.” Jisas ketp̄wek, “Te ti naanmampre m̄t nanis̄sa ti har ke m̄tik naanm̄pre sipsip mai.”

16 *Jisas kit̄wekhi keteipim, “Saimon ti n̄kan ke Jon, ti hanhana hi o au?” Pita ketp̄wek keteipim, “O M̄tik Iuwe, ti hertei hi hanhan ti.” Jisas ketp̄wek, “Ti naanmampre m̄t nanis̄sa ti har ke m̄tik naanm̄pre sipsip mai.”

17 *Jisas p̄ke kit̄wekhi keteipim, “Pita, n̄kan ke Jon, ti hanhan hi o au?” Pita ȳnk enuk kentar Jisas p̄ke kit̄wekhiyem wikak, te h̄rak p̄ke ketp̄wek kar ik: “M̄tik Iuwe ti hertei menmen yap̄rwe. Ti hertei hi

* 21:2 Jo 1:45-51, 20:24 * 21:4 Jo 20:14 * 21:5 Lu 24:41 * 21:6 Lu 5:4-7 * 21:7 Jo 13:23; Mt 14:29 * 21:11 Lu 5:6 * 21:13 Jo 6:11 * 21:14 Jo 20:19, 26 * 21:15 Jo 1:42; Mt 26:33 * 21:16 Ap 20:28; 1Pi 5:2 * 21:17 Jo 13:38, 16:30

hanhan ti.” Jisas ketp+wek keteipim kar ik: “Ti naanmamre m+it nanis+sa ti har ke m+it+ik naanm+pre sipsip mai.

¹⁸* “Hi hetput werek. N+ipaa ti pip+ak ti heit tan+ik kit ti hises han kit hen in hen ein. Maain ti he m+it+ik, ti eriuwet his mit, m+it+ik hak kaksenekim kakriuwe waai keiy+ik kak+ryit ti eno wit kerek ti hinapen enori.”

¹⁹ (Jisas kat+ip menmen im kewepyap+ir karkeik te maain Pita kaki kakwen+ipi niuk me God.) Epei au, Jisas ketp+wek kar ik. “Ti ehis+sa.”

Jisas kat+ip ke hi m+it+ik disaipel kerek h+irak hanhana iuwe

²⁰* Pita keweik+in kerenaan k+ira hi m+it+ik disaipel kiut+ip herp sip k+irak kerek Jisas hanhana. Hi m+it+ik disaipel kerek n+ipaa hepu yeno hetike Jisas w+irap+itakit hi hit+wekhi har ik: ‘M+it+ik Iuwe, keim+in kewepityap+ir ti eno m+it enun?’

²¹ Pita k+ira h+irak kitehi Jisas kar ik: “M+it+ik Iuwe, mekam mamnen m+it+ik ik?”

²²* Jisas ketp+wek, “Hi hanhan h+irak kaku ere hi p+ike anen, h+iram menmen mit au. Ti ehis+sa.”

²³ Te h+im epei mekrit te m+it nises h+im me Kraiss nat+ip hi m+it+ik disaipel ik ek hahi au. Te Jisas ap kat+ip hi ap hahi au. H+irak kat+ip, “Hi hanhan m+it+ik ik kaku ere hi p+ike anen, h+iram menmen mit au.”

²⁴* Hi kerekek hi disaipel hi at+ip me menmen im, hi ewis+im mau t+wei. Yi yertei menmen hi hetpim, h+iram h+im yaa+im, hi ap emip+n au.

²⁵* Jisas k+ir+ak menmen yap+irwe ham. M+it h+ir nanwis+im mamu t+wei ham, hi han kitet t+ im haiu m+it mewim ap ketenen t+wei yap+irwe mar im taau.

Mep+ir keremem

* 21:18 2Pi 1:14; Mt 16:24-25; Mk 1:17; Jo 13:36

* 21:20 Jo 13:23-25

* 21:22 Mt 16:28

* 21:24

Jo 19:35 * 21:25 Jo 20:30

Menmen Mît Aposel Hîr Nîriakem

Menmen me tîwei ik

Mît hîr nau nemerîr wî hîr nantîp mît hîm me Jisas 1:1-26

1. Jisas katîp mît disaipel menmen 1:1-14
2. Mîtîk kekrehîr ke Judas 1:15-26

Mît newepyapîr hîm me Jisas neit Jerusalem 2:1-8:3

Mît newepyapîr hîm me Jisas neit Judea ketike Sameria 8:4-12:25

Mîtîk Pol katîp mît hîm me Jisas 13:1-28:31

1. Namba wan taim Pol ken kerer wit 13:1-14:28
2. Mît nererik natîp neit Jerusalem 15:1-35
3. Namba tu taim Pol ken kerer wit 15:36-18:22
4. Namba tri taim Pol ken kerer wit 18:23-21:16
5. Pol kekere winak enuk keit wit Jerusalem, Sisaria ketike wit 21:17-28:31

Jisas katîp kaksiuwe God Hîmîn Yaaik kaknen kakîkaap mît

1 *Kai yinak Tiofilas, nîpaa hi Luk hewiswut tîwei hak me menmen Jisas hîrak kîriakem metike hîm hîrak ketpim kewepyapîr mît em,

2 *ere wî God ketîwekhis keiyîk ken wit kîrak. God ketîwekhis wen au, Jisas hîrak wen kepu tî, hîrak katîp mît nîrak kerek nîpaa hîrak kehimîteni hîr aposel hîr nanwep yapîr hîm mîrak. Hîrak ketpor hîm nîpaa God Hîmîn kîrak Yaaik ketpîwekem.

3 *Jisas hîrak kaa pîke kekrit nepei au, me wî 40 hîrak keteiknor hîrak hîrekes kepu keriuwe menmen yapîrwe hîrak kîriakem. Hîrak kewepyapîr hîrekes ketpor menmen me God kakînîn mît naanempror.

4 *Hîrak wen kepu ketikeri, hîrak ketpor hîm manp te hîr ap nanînaaiwîr wit Jerusalem au. Hîrak katîp kar ik: “Yi eiyît in ere God Hîmîn kîrak Yaaik kerek nîpaa God Haai kai katîp kakriuwetek hîrak kaknen. Nîpaa hi hetpiyem.

5 *Nîpaa Jon kîkîr mît neriuwe tîpar keremem. Te maain wî ham God kakwetî yi mît Hîmîn kîrak Yaaik kaknen kaku kakîkre han ki, hîrak kakîkepi yi einaaiwîr wit Jerusalem eiwepyapîr hîm me God.”

6 *Mît aposel wen nererik nepu, hîr nitîwekhi nar ik: “Mîtîk Iuwe me wî im te ti ehu wit Isrel ehinîn naanmamprai haiu mît ne Isrel a?”

7 *Hîrak kewenhi ketpor kar ik: “Hîram ap menmen mi te yi eiyîrtei wî te menmen im mamnan au. God Haai hîrekes kîmat wî im kises han kîrak. Te menmen im hi hetpiyem te yi eiyîrteiyem.

8 *Maain God Hîmîn Yaaik kaknen kakwi yi yayît menmen mîrak iuwe mamkepi, yi yaino wit Jerusalem eiwepyapîr hîm mai. Im em epei au, yi yaino provins Judia. Im em epei au, yi yaino wit iuwe Sameria metike wit yapîrwe, yi eiwepyapîr hîm mai.”

Jisas kînaaiwîr tî ken wit ke God (Mk 16:19-20; Lu 24:50-53)

* 1:1 Lu 1:1-4 * 1:2 Mk 16:19; Lu 24:49-51 * 1:3 Lu 24:36-49; Ap 10:41 * 1:4 Lu 24:49; Jo 14:16-17; Ap 2:33 * 1:5 Mt 3:11 * 1:6 Lu 24:21 * 1:7 Mk 13:32 * 1:8 Mt 28:19; Lu 24:48; Ap 2:32, 3:15, 5:32; Ef 3:16

9 *Hirak ketpor him im epei au, hir wen nirek, hirak God keriyaak kinaaiwir ti ken niu, napir kiwapirnek hir nirek nepei au.

10 *Hir wen nereweknaan keit nepni, mitikit wik terp tekiteri klos mirakit hiram mire hike.

11 *Hirakit tetpor tar ik: "Yi mit ne Galili yi yenmak yi yereweknaan keit nepni? Mitik elk Jisas hirekes yi yirek hirak kinaaiwiri ken wit ke God, maain hirak pike kaknen kakir ke in ek yi yirek hirak ken nepni."

Mit aposel nehimitan mitik hak kekrehir ke mitik Judas nipaa kaa

12 *Hirakit tatip epei au, hir aposel ninaaiwir miniu (o neiyip) niuk mirak wit Oliv, hir nen wit Jerusalem. Hirak ap yanimin au. Hirak menep kar ke mit ne Juda me wir Sabat hir neke ti nanino. Hirak kire 1 kilomita.

13-14 **Hir nipiun Jerusalem, hir nan winak kerek nipaa hir newik. Hir ninik nen haau ninim ein mekre winak kau niu. Hir mit in: Pita, Jon, Jems, Andru, Filip, Tomas, Batolomyu, Matyu, Jems hirak mitik hak nikan ke mitik Alfias, Saimon kerek kises him me mit Selot, hir netike Judas nikan ke Jems, Maria, miye pe Jisas wetike kikrek hirak, hir netike miyapir han. Hir yapirwe nau haau ik e. Wir yapirwe hir nererik neit in, hir nitehi God menmen.

15 Maain wir ham mit 120 hir nises him me Kraiss, hir nererik nau haau iuwe, Pita kekrit ketpor kar ik:

16 *"Nai yinan, nipaa God Himin Yaaik kenip mitik iuwe King Devit hirak kewis him mau twei me mitik Judas kerek nipaa kewepyapir Jisas kerp neit te hir mit enun netiwekhis. Him im nepei man mar ke nipaa Devit kewisim hiram mamnen.

17 Nipaa Judas hirak ketikewai. Jisas kehimitanek kiriak menmen ketikewai.

18 * (Mitik ik keit ti mei keriuwe pewek hirak nipaa ketiwem me menmen enum hirak kiriak Jisas em. Hirak keit ti, hirak kerp kau niu kenkewin ken ti tu kewep nini meket men witeik hirak kaa."

19 Mit yapirwe neit Jerusalem nemtau Judas kaa karkeik te hir nekine ti ik mekre him mir hir natip Akeldama. Him im hiram matip mar im: "Hemkre mekiuwe ti.")

20 * "Him mau twei nipaa Devit kewisim hiram Sam. Him im matip mar im,

'Winak kirak kaku weinik, mitik hak ap kakwik ekit. Mitik hak kakikrehir kirak kakriak menmen nipaa hirak kirakem.'

21-22 * "Sis, haiu mamhimitan mitik hak kaktikewai mamwepyapir Mitik Iuwe Jisas hirak pike kekrit. Haiu mamhimitan mitik kerek kekitewai men ein nipaa Mitik Iuwe Jisas kekitewai haiu men me wir Jon kewepyapir him me God hirak kikir mit ere God keithis Jisas keyirik ken wit kirak."

23 Pita katip epei au, hir nehimitan mitikit wik. Josep kerek mit hir nekinaak Banabas o Jastas, hirak kekite Mataias. Hirakit wik keretet.

24 *Hir nehimitan wik et, hir nitehi Mitik Iuwe God nar ik: "Mitik Iuwe ti epei hertei han ke mit yapirwe te ti eteiknai keimin ke mitikit wik ti ti ehimitanek

25 hirak kakikrehir ke Judas. Judas hirak keweikin sip kewet menmen im me God hirak kaa epei ken wit kerek nipaa ti God ehimitanek hirak

* 1:9 Jo 6:62 * 1:10 Lu 24:4 * 1:11 Mt 26:64; Lu 21:27; Rev 1:7 * 1:12 Lu 24:50-53 * 1:13-14 Mt 10:2-4 * 1:13-14 Jo 7:5 * 1:16 Sam 41:9 * 1:18 Mt 27:3-10 * 1:20 Sam 69:25, 109:8 * 1:21-22 Jo 15:27 * 1:24 Jo 2:25

kaknori. H̄irak kakikreh̄ir k̄irak te h̄irak kakriak menmen kakir ke haiu m̄it aposel.”

²⁶ H̄ir nitehi Mitik Iuwe God menmen nepei au, h̄ir nen vot keim̄in kakikreh̄ir ke Judas. H̄ir nen vot nepei au, h̄ir nehimitan Mataias h̄irak kakikreh̄ir ke Judas, h̄irak kaku kaktike m̄it aposel nar ke hiswiyen kiutip (11).

2

God H̄im̄in Yaaik kekiuwe kan kau kekre m̄it

¹ *Mewaa meruri w̄i Pentikos epei man, kerek m̄it nererik newet God menmen ham me ni m̄ir, m̄it kerek nises h̄im me Kraiss h̄ir nererik nau winak kiutip.

² H̄ir nererik nau winak, wasenum menmen mesikeyaanmi meke nepni man m̄ire yuwerep m̄iniu ma mekre winak, h̄iram mesikeyaanmi (o mesikewari) wisenum meit winak m̄it newik.

³ *H̄iram mesikeyaanmi wisenum meit winak eik, h̄ir m̄it en n̄ir menmen m̄ire si mekinen nin kike kike mau merer m̄it h̄iras yapirwe nau winak.

⁴ *H̄ir yapirwe God H̄im̄in Yaaik kewi kin̄ini naanm̄ipror, h̄ir natip h̄im ham h̄im ham h̄ir netariyem, kerek God H̄im̄in Yaaik kenipi niutip niutip h̄ir netpim.

⁵ Me w̄i im m̄it ne weiwik miutip ne Isrel h̄ir nises h̄im me God nitiwekhi menmen, h̄ir nau nerer wit wit, h̄ir nan nau wit Jerusalem nanises menmen me w̄i Pentikos.

⁶ M̄it yapirwe in h̄ir nemtau menmen mesikeyaanmi (o mesikewari) meit winak ke aposel newik, te h̄ir nesiuknen nan nererik, h̄ir han k̄ir kekrit kekrit kent̄ar h̄ir nemtau m̄it nises h̄im me Kraiss natip h̄im m̄ir.

⁷ *H̄ir nehinh̄in nemtau menmen im te h̄ir natipan nar ik: “M̄it in h̄ir natip h̄im maiu te h̄ir ne Galili keriyen,

⁸ te haiu markeik haiu niutip niutip memtau h̄im maiu me n̄ipaa ein miye haai naiu netpim neit wit kaiu eik?”

⁹ *Haiu m̄it yapirwe merer provins mar im em. Haiu ne wit Patia, Midia, Ilam, Mesopotemia, Judia, Kapadosia, Pontas, Esia,

¹⁰ Frisia, Pamfilia, wit iuwe Isip, wit me Libia menep Sairini. Haiu m̄it han ne wit iuwe Rom haiu mau in,

¹¹ haiu m̄it han ne weiwik miutip me Isrel, haiu m̄it han au weiwik miutip ham. Haiu m̄it han ne wit Krit o Arebia, te haiu m̄it yapirwe memtau menmen iuwe God k̄irakem kerek m̄it in h̄ir netpaiyem neriuwe h̄im maiu.”

¹² Han k̄ir katip te h̄ir nitehiyan natip nar ik: “Mekam im h̄iram epei man?”

¹³ Au, m̄it han h̄ir nitetnaan natip, “M̄it in naam t̄ipar si enum wain keremem, te h̄ir netaritari.”

Pita kewepyapir h̄im me God

¹⁴ Te Pita kekrit ketike m̄it aposel hiswiyen kiutip (11) h̄irak katip h̄im iuwe katip kar ik: “Yi m̄it ne Judia yetike m̄it yi yau wit Jerusalem, yi n̄ikip emnep eiȳmtau menmen im hi etpiyem me menmen im epei man.

¹⁵ Yi han kitet m̄it in h̄ir naam t̄ipar si enum h̄ir netaritari. H̄ir au, h̄irak weni hekrit wepni kewep kan kerekek. W̄itaan te m̄it h̄ir naam t̄ipar si enum netaritari.

* 2:1 Lev 23:15-21; Diu 16:9-11

* 2:3 Mt 3:11

* 2:4 Ap 4:31, 10:44-46, 19:6; Mk 16:17

* 2:7

16 Menmen im yi yemtewem h̄ram menmen n̄paa profet Joel h̄rak ketpim kar ik:

17 *Hi God me w̄i kerek M̄it̄ik Iuwe Krai epei kaknen kaku t̄i, hi h̄irekes ariuwet H̄im̄in kai Yaaik kaknen m̄it̄ yap̄irwe. N̄ikerek h̄rak̄it̄ tetike n̄ikerek h̄ram (o h̄iran) ni h̄ir nanwepyap̄ir h̄im̄ mai, yi m̄it̄ pipep yi wen yepu ȳityaak, yi enun ye m̄it̄ yi eiwaai eiȳityak eiȳir menmen mai.

18 Me w̄i ham im m̄it̄ han nai o miyap̄ir han nai h̄ir n̄ir̄iak menmen mai hi eriuwet H̄im̄in kai Yaaik kaknen te h̄ir nanwepyap̄ir h̄im̄ mai.

19 Me w̄i eim, hi ariak menmen n̄paa yi ȳirem mau nepni o mau t̄i mar im au. Hi ariak si metike si t̄iwekre hemkre h̄ram mamnen.

20 Wepni kak̄ir au, wenke h̄rak kakweik̄in his kakre ȳiwir menep w̄i yaaim M̄it̄ik Iuwe Krai p̄ike kaknen t̄i ik.

21 *Te m̄it̄ miyap̄ir niut̄ip̄ niut̄ip̄ kerek nen̄ine M̄it̄ik Iuwe nanitehi Krai kak̄ikepi, h̄rak kak̄ikepi kaktorhis.' Profet Joel katip̄ h̄im̄ im.

22 *'Yi m̄it̄ ne Isrel yi eiȳim̄tau h̄im̄ im me Jisas ke Nasaret. Yi yertei Jisas k̄ir̄iak menmen yaaim yap̄irwe, h̄rak k̄ikaap̄ m̄it̄ his h̄it̄ enun keriuwe menmen iuwe God kewet̄iwekem. God keteikni h̄rak keriuwet Jisas kan keriuwe menmen h̄rak kewis Jisas k̄ir̄iakem, yi m̄it̄ epei ȳirem.

23 *N̄ipaa God kertei mekam mamnen te h̄rak han kitet te kaksiuwe Jisas kakno his me yi m̄it̄. Yi yeriyaak yeiȳik yen yewis m̄it̄ enun newenkekik kau n̄u tentarak̄it̄ h̄rak kaa.

24 *H̄irak kaa, te God k̄ik̄iak h̄rak kepu kesiupanek k̄inaaiw̄ir wit m̄it̄ epei naa h̄im̄in k̄ir̄ kewi. H̄rak God kin̄in menmen menip̄ m̄it̄ nani h̄ir han enuk nentar Jisas kaki kaku kak̄it̄ taau. Au, God n̄ipaa katip̄ kak̄ik̄iak Jisas kekre hei ȳink k̄irak ap te kak̄isine au.

25 *H̄im̄ me God n̄ipaa Devit kewis̄im̄ mau t̄iwei mat̄ip̄ menmen im: 'Hekrit hekrit hi h̄ip̄ir M̄it̄ik Iuwe menep. H̄rak kau ketikewa te hi ap han k̄ir̄ira keriuwe menmen au.

26 Hi han yaaik hentar menmen im. Menmen hi hetpim meteik̄in m̄it̄ hi han yaaik. Hi h̄ire m̄it̄ik kerekek te hi han tokik̄ ehu eh̄intar

27 *ti God ap ewis h̄im̄in kai kaku wit ke m̄it̄ naa h̄im̄in k̄ir̄ kewi au. Ti ap ewisa hi M̄it̄ik kerek n̄ipaa ti ehim̄itena hi h̄ir̄iak menmen mit̄, ti ap ewisa hi hahi awaai akre herwe hei te ȳink kai kak̄in̄ taau.

28 Ti epei heteikno menmen hi tewen ariakem te hi ehu eh̄it̄. Ti ehu etikewa te hi han yaaik w̄isenuk.' Devit epei katip̄ h̄im̄ im:

29 *'Nai yinan hi hetpi menmen te yi eiȳirteiyem me maam n̄ipu kaiu Devit. H̄irak kaa m̄it̄ newisik̄ kekre hei k̄iwaai keit. Haiu mertei hei k̄irak wen k̄iwaai ketike haiu m̄it̄, te h̄im̄ n̄ipaa Devit kewis̄im̄ h̄rak katip̄ ke h̄irekes au, m̄it̄ik hak.

30 *N̄ipaa Devit wen kepu, h̄rak k̄ire profet h̄rak kertei menmen maain God kak̄ir̄iakem kentar God ketp̄iwekem. God katip̄ h̄rak kak̄n̄ip̄ nepenyek k̄irak hak h̄rak m̄it̄ik iuwe king k̄ire Devit, h̄rak kak̄in̄in haiu m̄it̄ naanmamprai.

31 *Devit h̄rak kertei menmen God kak̄ir̄iakem te h̄rak kewis̄im̄ h̄im̄ mau t̄iwei me M̄it̄ik God keh̄im̄itaneh̄ h̄rak Krai maain h̄rak kaki p̄ike kak̄ikrit. H̄rak kewis̄im̄ h̄im̄ h̄ram mat̄ip̄:

* 2:17 Joe 2:28-32 * 2:21 Ro 10:13 * 2:22 Jo 3:2 * 2:23 Ap 4:28; 1Pi 1:20 * 2:24 Ap 3:15

* 2:25 Sam 16:8-11 * 2:27 Ap 13:35 * 2:29 1Kin 2:10; Ap 13:36 * 2:30 2Sml 7:12; Sam 89:3-4,

132:11 * 2:31 Sam 16:10

‘Hirak God ap kinaiwerek keit wit ke mit hir naa himin kir kewi, hirak yink kirak kakisine au.’

32 * God epei kikiak Mitik ik Jisas pike kekrit kepu. Haiu mit in epei mirek.

33 * God kikiak Jisas pike kekrit kau, hirak kau ketike God kinin naanmpre menmen yapirwe. God kewetiwek Himin Yaaik kar ke nipa hira ketpim, te in ek menmen yi yirem yemtemwem hiram God Himin Yaaik hirak keriuwetek kan haiu mit, hirak kirakem.

34-35 * Devit hirekes ap ken wit ke God au, mitik hak. Devit kewis him mau tiwei hiram matip:

‘Mitik Iuwe God katip Mitik Iuwe kai Krai “Ti ehu menep etikewa ehinin naanmpre menmen ere hi enip mit enun nepan nanises him mit.”’

36 * Pita wen katip kar ik: “Yi mit ne Isrel, yi eiyirtei menmen im werek werek. Mitik ik Jisas kerek yi yewenkekik kau nu tentarakit, God hirak kenipek hirak Mitik Iuwe hirak kehimitenek hirak Krai.”

Mit miyapir hir neweikin han nises him me Krai, hir Aposel nikiri

37 * Mit epei nemtau menmen Pita ketpim, him merekir han kir han enuk natip Pita kekite mit aposel han netpor nar ik: “Naiu yinan, te in ek haiu emriak mekam?”

38 * Pita kewenhi katip kar ik: “Yi yapirwe niutip niutip eiweikin sip eiwet menmen enum haiu mamikri yayikre tipar mamkine niuk me Jisas Krai te hirak kakisak menmen enum yi yirakem te hirak kakweti God Himin Yaaik.

39 * Nipa God katip kaksiuwe God Himin Yaaik kaknen yi mit yaitike nikerek ni, mit yapirwe hir nau neit nerer wit wit kerek God kakniror hir nanisesik.”

40 * Pita ketpor him ham yapirwe kari han kir keriuwerem, hirak katip kar ik: “Yi eikaap hiras einepin eikeipin menmen enum mamnen mamnep mit enun in nipa nenep Jisas.”

41 * Mit yapirwe hir nemtau him Pita ketporem te hir newisi nikiri. Me wi im e God kari 3,000 mit hir netike mit aposel hir nises him me Krai.

Menmen yaaim mit ne weiwik miutip me God niriakem

42 * Mit in han kir kekrit hir hanhan nemtau him me mit aposel, hir netike mit nau han kiutip nikaapan, hir nekiyan naam menmen han tewenin menmen Jisas kirakem, hir nekiyan nitehi God me menmen.

43 * Mit aposel hir niriak menmen yaaim yapirwe nikaap mit ninaap hir nire yaain te mit yapirwe hir han kekrit neriuwe menmen.

44 * Mit kerek hir nises him me Krai hir nekiyan nau neit, hir han kitet menmen yapirwe hir netenenim, hiram me mit, hiras au.

45 Hir nesiuwe ti mir o menmen mir nanit nan mererim. Hir neit pewek im hir nenkerem newet mit neimin netenen pewek au, hir neiyim nen nanit menmen.

46 * Hekrit hekrit hir nen nekiyan nau niutip neit winak iuwe ke God keit Jerusalem, hir nekiyan nau naam menmen nerer winak mir han tewenin menmen Jisas kirakem. Hir han yaaik naam menmen mir.

47 * Hir newenipi niuk me God, hir mit han yaaik neriuweri. Hekrit hekrit

* 2:32 Ap 13:36 * 2:33 Mk 16:19; Ap 1:4, 7:55-56; 1Pi 3:22 * 2:34-35 Sam 110:1 * 2:36 Ap 5:30-31 * 2:37 Lu 3:10, 12; Ap 16:30 * 2:38 Lu 24:47; Ap 3:19 * 2:39 Ais 57:19 * 2:40 Diu 32:5; Fl 2:15 * 2:41 Ap 2:47, 4:4, 5:14 * 2:42 Ap 20:7 * 2:43 Ap 5:11-12, 6:8 * 2:44 Ap 4:32-35 * 2:46 Lu 24:53 * 2:47 Ap 2:41, 6:7, 11:21, 24

Mitik Iuwe God kari han ke mit hir nisesik, te hir nererik nekiyan nau neit neriuwe mit kerek hir ninin nises God.

3

Mitik hak hit enum Pita kekite Jon tekepik hirak kire yaaik

1 *Wi ham hinkewi Pita ketike Jon tariyakit ten winak iuwe ke God. Hinkewi in ek mit nererik nitehi God menmen.

2 *Mitik hak kerek hit enum nipaa miye winaak ere in, hekrit hekrit mit ninanek newisik kau menep ya weipir niuk mirak "Yaaim" hiram ya weipir ham me winak iuwe ke God, hirak kau en kitehi mit miyapir kerek nanin namin hirak ketpor hir nanwetiwew pewek mei me menmen.

3 Hirak kir Pita ketike Jon epei tatno winak namin ein, hirak kitiwekithi ke pewek mei ke menmen.

4 *Hirakit tirapiriwew, Pita ketpiwew kar ik: "Ti erawir."

5 Hirak mitik kikiamnaan kiret hirak han kitet kar ik: "Hirakit tatweto menmen."

6 *Pita ketpiwew kar ik: "Hi hetenen pewek mei au, te menmen hi heteninem hi ewetutem. Hi hetput ekrehir ke Jisas Kraiss nipaa ke wit Nasaret, ti ekrit eke ti eno."

7 Hirak katip epei au, hirak ketenen his yaaim mirak keriyaak kekrit kerp. Wasenum hit metike hitpar mirak mire yaaim.

8 *Hirak kehin kekrit kerp hirak keke ti ketikeret ten winak ke God. Hirak keke ti, kehin kinu ketikir kewenipi niuk me God.

9 Mit yapirwe en nirek keke ti kewenipi niuk me God.

10 Hir nertei hirak mitik hit enum kerek nipaa kau ya weipir niuk mirak "Yaaim" ke winak iuwe ke God, hirak hekrit hekrit kitehi mit me menmen. Hir nerteiyek te hir nehinhin han kitetim nar ik: "Mekam epei man mekepik te hirak kire yaaik?"

Pita keit winak iuwe ke God kewepyapir menmen God kiriakem

11 Mitik ik nipaa hit enum kewen Pita ketike Jon, mit yapirwe nitehiyan menmen im nehinhin nepirpir nesiukin nen winak hinp niuk mirak "Hinp ke Solomon."

12 Pita kir menmen ik hirak kewenhi mit ketpor kar ik: "Yi mit ne Isrel. Yenmak yi yehihin yentar menmen im? Yi yenmak te yi yirapirawir han kitet hawir yaaikit wiriak menmen im meriuwe menmen iuwe mawir te mitik ik nipaa hit enum hirak kire yaaik?"

13 *Hirak God ke maam nipu kaiu Ebrahim, Aisak, Jekop, hir netike maamer niau nipaa hir nikaru nepu, hirak kenip Mitik Jisas kerek kiriak menmen mirak, kenipek hirak Mitik Iuwe. Yi epei yeriuwetek ken mitik iuwe gavman Pailat, hirak kinin naanmprai haiu mit mau wit Isrel, hirak hanhan kare kaksipuan Jisas te yi yeweikn sip yewetiwew yatip Jisas hirak mitik enuk.

14 *Yi epei yeweikn sip yewet Mitik Yaaik kerek God kehimintanek hirak kises him mirak. Yi au hanhan mitik iuwe Pailat kaksipuan mitik enuk nipaa kenep mitik kaa, hirak ken yi mit,

* 3:1 Ap 10:3, 9, 30 * 3:2 Jo 9:1; Ap 14:8 * 3:4 Ap 14:9 * 3:6 Ap 3:16, 4:10, 16:18 * 3:8 Ap 14:10; Jo 5:14 * 3:13 Eks 3:6, 15; Mt 22:32; Ap 2:23, 7:32; Lu 23:13-25 * 3:14 Mk 15:6-15

15 *te yi yenep m̄t̄ik h̄rak keteik̄n m̄t̄ menmen mamkepi te h̄r nanu nantike God. Au, yi yak̄ip kaa te God k̄k̄iak Jisas p̄ike kekrit̄ kepu. Haw̄r epei w̄irek.

16 Haw̄r wises h̄m me Jisas te menmen iuwe me Jisas kenip m̄t̄ik ik, kerek yi yerteiyek, h̄rak yaaik. Jisas h̄rak kenip m̄t̄ik ik yaaik kent̄ar h̄rak kekepai h̄aiu misesik te menmen iuwe m̄rak man m̄kaap m̄t̄ik ik te yi epei ȳip̄irek, h̄t̄ m̄rak tokim meit.

17 **“In ek naw̄r yinan, hi hertei yi yetike m̄t̄ iuwe nin̄ini naanm̄pri ȳrak menmen im enum yenep Jisas yentar yi yetari h̄rak keim̄n. Yi han kitet h̄rak m̄t̄ik kerekek.*

18 *God n̄paa enum eik kenip m̄t̄ profet h̄r newis h̄m mau t̄iwei, h̄r newepyap̄ir M̄t̄ik God kehimit̄anek h̄r m̄t̄ han m̄t̄ nan̄iwaankek. God k̄rak̄ menmen im epei man meriuwe menmen enum yi nepei ȳrak Jisas em.

19 **“Yi eiweik̄n sip eiwet menmen enum, yi eiyises God h̄rak kak̄isak menmen enum yi ȳrakem.*

20 Te M̄t̄ik Iuwe kakweti menmen kakn̄ip han ki kaku werek werek, h̄rak kakriuwet M̄t̄ik h̄rak kehimit̄anek h̄rak kaku kaktikewi. M̄t̄ik ik h̄rak Jisas.

21 H̄rak eku ek̄it wit ke God ere w̄i mamnen God kakn̄ip menmen p̄ike mamre yaaim. N̄paa God kat̄ip m̄t̄ profet me menmen im te h̄r newis̄im mau t̄iwei newepyap̄irem.

22 **“N̄paa Moses h̄rak kat̄ip kar ik: ‘God h̄rak M̄t̄ik Iuwe kak̄it m̄t̄ik kiut̄ip ke weiw̄ik mi, h̄rak kakwis̄ik kakre m̄t̄ik profet kaksuwarek kakwepyap̄ir menmen me God kak̄r ke h̄rak keriuweta hi han. Yi n̄k̄ip emnep eiȳmt̄au h̄m h̄rak ket̄piyem.*

23 M̄t̄ kerek nemtau h̄m m̄rak nisesim au, h̄rak God kap̄iri ne weiw̄ik me Isrel kakn̄ip nani.’

24 N̄paa m̄t̄ profet yap̄irwe h̄r newepyap̄ir h̄m me God. Samyuel kekite profet h̄r n̄karu nekreh̄r ke Moses, h̄r nat̄ip me w̄i im e.

25 *H̄m God ket̄pim kewet m̄t̄ profet em, h̄r newepyap̄irem h̄ram me yi m̄t̄ in. Yi eiȳt̄ menmen n̄paa God kat̄ip kakwet maamrer ni em. N̄paa h̄rak kat̄ip Ebrahim kar ik: ‘Hi er̄iak yaaim me m̄t̄ yap̄irwe nau t̄i heriuwe nepenyek kit.’

26 **“Te God kehimit̄an m̄t̄ik k̄riak menmen m̄rak h̄rak kin̄n ken yi m̄t̄ ne weiw̄ik me Isrel kerek̄yi yaaim kenip yi m̄t̄ niut̄ip niut̄ip yeweik̄n sip yewet menmen enum.”*

4

M̄t̄ iuwe newis Pita kekite Jon tekre winak enuk

1 *Pita kekite Jon wen terp en h̄rak Pita wen kat̄ip m̄t̄ menmen, te m̄t̄ pris kerek newet God menmen me m̄t̄, h̄r netike m̄t̄ik iuwe kepten ke polis kerek naanm̄pre w̄nak ke God, h̄r netike m̄t̄ ne Sadyusi kerek han kitet m̄t̄ naa h̄r p̄ike nankrit̄ nanu au, h̄r nan nan̄ithis Pita ketike Jon.

2 *H̄r nine han enuk neriueret nentar h̄rak̄it tewepyap̄ir h̄m tat̄ip m̄t̄ em, h̄rak̄it tat̄ip Jisas kaa h̄rak p̄ike kekrit̄ kepu te m̄t̄ h̄r nisesik h̄r nani, maain h̄r p̄ike nankrit̄ nanu.

* 3:15 Ap 1:8, 2:32, 4:10, 5:30 * 3:17 Lu 23:34; 1Ti 1:13 * 3:18 Lu 24:27, 44, 46 * 3:19 Ap 2:38

* 3:22 Diu 18:15, 18-19; Ap 7:37 * 3:25 Jen 22:18; Ga 3:8 * 3:26 Ap 13:46 * 4:1 Lu 22:4, 52

* 4:2 Ap 23:8

3 *Hir netiwewikithis ne hinkewi newisikit tekre winak enuk teit in ere wanewik.

4 *Te mit yapirwe nemtau him me God Pita ketpim, hir nisesim. In ek, mit neit Jerusalem hir nises him me God, hir nar ke 5,000.

Mit iuwe kotim Pita kekite Jon teit winak ke kaunsil

5 Wanewik, mit iuwe pris netike mit iuwe ne kaunsil netike mit ninin nertei him lo me Moses, hir nererik neit Jerusalem.

6 Hir netike Anas, kerek kinin naanmpre mit pris, hirak ketike Kaiafas, Jon, Aleksanda tekite mit yapirwe ne weiwik me mitik iuwe Anas, hir nan nererik nau winak iuwe eik.

7 *Hir nari Pita ketike Jon neiyit nan newisikit terp nimin, hir nitiwekithi nar ik: “Keimin kekepi te yi epei yenip mitik hit enum hirak kire yaaik? Yi yekine niuk me keimin te yi yekepi?”

8 *God Himin Yaaik kan kau kekere han ke Pita te hirak ketpor kar ik: “Yi mit iuwe yinin naanmpre haiu mit ne Isrel yetike yi mit iuwe ne Kaunsil,

9 yi yare yitawirhi me menmen yaaim hawir wenip mitik ik hit mirak enum. Yi hanhan yayirtei markeik te hawir wenipmitik ik kire yaaik.

10 *Hi hatip te yi mit in yetike mit yapirwe ne wit kau Isrel yi eiyirtei te mitik ik kerp ninaan mi hirak kire yaaik keriuwe menmen iuwe me Jisas Krai nipaa ke wit Nasaret kerek yi yewenkekik kau nu tentarakit hirak kaa, te God kikiak pike kekrit kepu.

11 *Him me God mau tiwei matip tok piksa me Jisas mar im. ‘Hirak kire teinik yaaik, te yi mit yime winak yi yineinik yi han kitet hirak enuk yi yepirek. Yi yepirek te God hanhanek kenipek hirak kire teinik mitik hirak ketenen winak siup.’

12 *Hirak kerekek kakikaap mit ne ti. Neiyen taau. Haiu mit ne ti merer wit wit God ap kewetai niuk ham te haiu emisesik te hirak kaktaihis taau. Jisas Krai kerekek.”

13 Hir epei nemtau Pita ketike Jon hirakit tatip him iuwe hirakit tinaain au, hir nertei hirakit ten skul au, hir han kekrit kekrit me menmen im. Hir nertei nipaa hirakit tau tekite Jisas.

14 Hir hanhan netpwekit menmen enum neneret te hir nir mitik kerp ketikeret hirak kire yaaik te hir nekintip nerp neit.

15 Hir nekintip nerp neit o, hir netpwekit tatno witeik tinaaiwir haau hir newim. Hirakit tatno. Nepei au, hir mit ne kaunsil hir natipan natip nar ik:

16 * “Haiu mamriak mitikit it mekam? Mit yapirwe nau wit Jerusalem epei nertei mitikit wik hirakit tirak menmen ik yaaik te haiu ap mepakinet taau.

17 * Haiu emitpwekit emneret hirakit ap tatwepyapir him me Jisas tatip mit em te menmen im me Jisas mamno mit han au emit!”

18 Hir natipan epei au, hir neninwekit neriyaakit tan, hir netpwekit him manp te hirakit ap tatwepyapir tatip mit him me Jisas.

19 Au, Pita ketike Jon tewenhi tetpor tar ik: “Yi han ekitet God hirak han kitet mekam yaaim hawir ewisesim. Him mi o him mirak.

20 Te hawir ewepyapir menmen hawir wirem, menmen hawir wemtau hirak ketpim. Hawir wekintip au.”

* 4:3 Ap 5:18 * 4:4 Ap 2:41, 5:14 * 4:7 Mt 21:23 * 4:8 Mt 10:19-20; Ap 7:55 * 4:10 Ap 3:6, 13-16 * 4:11 Sam 118:22; Mt 21:42; 1Pi 2:4, 7 * 4:12 Mt 1:21 * 4:16 Jo 11:47 * 4:17 Ap 5:28-29, 40

21 Mít ne kaunsil wen netpíwekít hím manp neneret. Nepei au, hír neriuwetet ten wit eik. Hír ap nínapín menmen enum te hír naksíp nentar mít yapírwe newenípi niuk me God me menmen hírakít tírákém.

22 Mítík kerek hírakít tekepik hírak kóre yaaik, hírak kinín 40 tito kau tí.

Mít nises hím me Kraís nitehi God kakíkepi ap nínaain newepyapír hím mírak

23 Hír neriuwetet ten epei au, Pita ketike Jon píke ten nírakít yinan tetpor menmen mít iuwe pris netike mít iuwe ne kaunsil netpim.

24 *Hír nemtewek epei au, mít hír nitehi God natíp nar ik: “Mítík iuwe God tí epei hewis nepní mekíte tí, wan eik, menmen yapírwe mewim.

25 *Nípaa Hímín kit Yaaik hírak kenip maam kaiu Devit kewis hím mau tíwei híram matíp mar im:

‘Nenmak mít ap ne weiwík me Isrel hír han enuk wísenuk? Nenmak hír nimenípín natíp weiním me nanínep Mítík Iuwe God.

26 Mítík Iuwe kinín naanmípre mít nerer wit wit hír neit yipo henmik nopen menmen mír hír nan nererik nanínep Mítík Iuwe God ketike Mítík hírak kehímítanek hírak Kraís.’

27 *‘Menmen epei man. Mítík iuwe gavman King Herot ketike mítík iuwe gavman Pailat hírakít tetike mít ne weiwík me Isrel mít han au, ne weiwík ham, hír yapírwe nímonyipír neit wit Jerusalem nenep mítík yaaik kírák menmen mít kerek nípaa tí ehímítanek hírak Kraís.

28 *Hír nererik nírák menmen mar ke nípaa tí hanhan heriuwe menmen mít iuwe enípem híram mamnen.

29 *Te in ek Mítík Iuwe God tí emtau menmen enum hír netpaiyem me hír nanwep. Tí ekepai haiu ap mínaain te haiu mamtíp mít míyapír hím yaaím me Jísas.

30 Tí eteikín mít iuwe enun tí eníp mít hír nínap o his hít enum tí enípí hír eníre yaain, tí ekepai haiu emníp menmen yaaím emíkrehír ke mítík Jísas hírak kírák menmen mít.”

31 *Hír nitehi God menmen epei au, haau ke wínak hír nererik nau neit nímín ein, hírak kítaník, God Hímín Yaaik kan kau kekre han kírák kekepi te hír newepyapír hím yaaím me God hír ap nínaain au.

Mít nises hím me God hír nekiyan nau han kiutíp

32 *Mít yapírwe hír nises hím me God nekiyan nau han kiutíp. Mítík kiutíp kari pewek menmen au. Hír mít yapírwe han kitet nare menmen me mít niutíp niutíp híram menmen me haiu mít yapírwe.

33 *God kíkrap mít aposel keriuwe menmen mírak iuwe te hír natíp werek werek newepyapír hím me Jísas hírak kaa God kíkák píke kekrit kepu. Mít yapírwe han kitet hír yaain iuwe.

34 *Mítík kiutíp ke mít in yapírwe hírak ap mítík ketenen menmen auri me menmen yapírwe au. Neimín hír netenen tí o wínak hír nesiuwerem nanít pewek mérerim te hír neit pewek neiyím nan

35 newet mít aposel em te hír nenkerem newet mít míyapír netenen menmen au hír newetír em te hír nau werek werek.

36 *Me wí im, mítík kiutíp niuk mírak Josep hírak ke weiwík me Livai, hírak nípaa míye pírak wínaak keit wit Saipras kerek wan kimaak keketik,

* 4:24 Eks 20:11; Nia 9:6; Sam 146:6 * 4:25 Sam 2:1-2 * 4:27 Mt 27:1-2; Lu 23:7-11; Ap 3:13

* 4:28 Ap 2:23 * 4:29 Ef 6:19 * 4:31 Ap 2:4 * 4:32 Ap 2:44 * 4:33 Ap 2:47 * 4:34 Ap

2:45 * 4:36 Ap 11:22-26, 13:2-3

h̄rak kepu ketike m̄t en. Aposel nekine niuk m̄rak ham me h̄m Grik Banabas. Niuk im h̄ram mat̄p mar im: “M̄t̄k k̄kaap m̄t nises h̄m me God.”

³⁷ H̄rak kerekek kesiuwe t̄ m̄rak ham keit pewek mererim keiȳm kan kewet m̄t aposel em.

5

H̄m me Ananaias ketike m̄te p̄rak Sapaira

¹ Banabas h̄rak kewet m̄t aposel kewet̄r pewek kenemt̄n me t̄ m̄rak te m̄t̄k hak au. Niuk m̄rak Ananaias. H̄rak m̄te p̄rak Sapaira. H̄rak kesiuwe t̄ m̄rak ham keit pewek mererim.

² *Te h̄rak kenke meiyaam p̄nam k̄saw̄nem, h̄rak kewet m̄t aposel p̄nam h̄rak ketpor kar ik: “Pewek im hi ewetiyem h̄ram keremem. Hi ap etenen meiyam au.” M̄te p̄rak epei wertei han k̄rak h̄re wat̄p: “H̄ram werék.”

³ Pita kit̄wekhi kar ik: “Ti henmak te ti hewis Seten kari han kit te ti hewis̄s God H̄m̄n Yaaik ti epei henke ham p̄nam h̄saw̄nem?”

⁴ N̄paa ti etenen t̄ h̄ram mit. Ti henmak te ti han kitet h̄rak menmen enum mar im h̄saw̄n pewek p̄nam. Ti ap hewis̄sai h̄au m̄t keriyen meriuwerem au. Ti hewis̄s God ek.”

⁵ *Ananaias kemtau h̄m im epei au, h̄rak kenkew̄n kaa. H̄rak kenkew̄n kaa, m̄t kerek nemtau menmen im h̄r nep̄r̄p̄r iuwe.

⁶ H̄r nep̄r̄p̄r iuwe, h̄r m̄t pipep neit laplap neiȳm nan nesenkekik keriuwerem h̄r neiȳk nen newis̄k kekre hei.

⁷ Maain, m̄te p̄rak wetari menmen im epei man, te h̄re wan in.

⁸ Pita kit̄wehi kar ik: “Ti hetike m̄t̄k kit yi epei yeit nan im keremem me ti yi yesiuwerem o?” H̄re wewenhi wat̄p war ik: “Keremem.”

⁹ *Pita ketp̄we kar ik: “Ti hetike m̄t̄k kit yi yenmak te yi han kitetan yi yewen̄n h̄m God H̄m̄n Yaaik te h̄rak kakȳwep au? M̄t kerek epei newis̄ m̄t̄k kit kekre hei, h̄r p̄ke nan̄nen nantuthis nanrit nan̄no.”

¹⁰ H̄rak kat̄p epei au, m̄te ip e h̄re wenkew̄n waa. Wenkew̄n waa, pipep nan n̄m̄n in n̄rep h̄re waa, te h̄r n̄nanep neiȳp nen newisiye w̄waai menep hei ke m̄t̄k k̄re.

¹¹ M̄t ne weiw̄k miut̄p me God kerek nises h̄m me Kraiss neit Jerusalem netike m̄t han kerek nemtau menmen im, h̄r nep̄r̄p̄r w̄senum.

M̄t aposel n̄riak menmei menmei yaaim mirakel n̄kaap m̄t enun n̄nap o his̄ h̄t enum

¹² *M̄t aposel n̄riak menmen yaaim mirakel mekre n̄m̄n ke m̄t neiȳm n̄kaap m̄t neriuwerem. M̄t yap̄rwe kerek nises h̄m yaaim me Kraiss h̄r nererik nau han kiut̄p neit w̄nak iuwe ke God neit p̄nak niuk m̄rak “H̄np ke m̄t̄k Solomon.”

¹³ M̄t kerek ap nises h̄m me Kraiss h̄r n̄napen netikeri nau nererik, te h̄r han kiteti h̄r m̄t yaain.

¹⁴ *M̄t miyap̄r yap̄rwe neweik̄n sip newet menmen enum nises God, h̄r nererik netike m̄t miyap̄r n̄paa nises God.

¹⁵ M̄t neit ein n̄r menmen yaaim aposel n̄riakem, te h̄r neit m̄t n̄nap neri nen newisi n̄waai wit eik nentar yeno te Pita keke t̄ kakno in o ein

kakwis his mamɨntar mɨt nɨnap o au en wepni kɨr kenep hɨmɨn kɨrak kentar mɨt nɨnap te hɨr nanre yaain.

16 *Mɨt yapɨrwe nerer wit wit menep Jerusalem hɨr nɨnan mɨt nɨnap netike mɨt herwe enum manɨp mekreri han kɨr ken sip te hɨr neri nan te Pita kekepi hɨr yapɨrwe niutɨp niutɨp nɨre yaain.

Ensel kɨkaap mɨt aposel nɨnaaiwɨr wɨnak enuk

17 *Mɨtɨk iuwe hetpris ketike mɨt han kerek nɨriak menmen netikerek, hɨr netike mɨt ne Sadyusi kerek han kitet mɨt nani pɨke nanɨkrit au. Hɨr yapɨrwe han mekpep neriuwe mɨt aposel nentar menmen hɨr nɨriakem

18 te hɨr nen netorhis newisi nekre wɨnak enuk me nanamɨr ke mɨt yapɨrwe.

19 *Hɨr newisi nekre wɨnak enuk nepu nepeit, te Ensel ke God ke wɨtaan kan kɨkaiisu weipɨr ke wɨnak enuk keriyei nen wit eik ketpor kar ik:

20 “Yi eino eiyɨrp wɨnak iuwe ke God eitɨp mɨt miyapɨr hɨm me hɨr enises menmen ham yaaim hɨr nanu werek.”

21 Hɨr nemtau hɨm mɨrak epei au, wanewik mɨt aposel nen nekre wɨnak iuwe ke God natɨp mɨt miyapɨr hɨm yaaim. Me wɨ im, mɨtɨk iuwe hetpris ketike mɨt kerek nɨriak menmen netikerek hɨr nenɨne mɨt iuwe ne Isrel netike mɨt han ne Kaunsil hɨr nererik nau wɨnak nemtau hɨm. Hɨr nau en, hɨr nesiuwe mɨt nanɨno wɨnak enuk te nantihis nanɨnen.

22 Hɨr nen ein te hɨr ap nɨri nekre wɨnak enuk au, te hɨr pɨke nan natɨp nar ik:

23 “Haiu men miun wɨnak enuk epei au, haiu mɨr weipɨr nepei au nekepetek kɨk (o pes enum keit), mɨt nerp weipɨr naanmɨprewek te haiu mɨkaiisu weipɨr mɨnmatɨn mɨt hɨr nepu au.”

24 Kerek mɨtɨk kinɨn naanmɨpre mɨt plisman ke wɨnak iuwe ke God hɨrak ketike mɨt iuwe pris nemtau menmen im, hɨr han kitet karkeik te hɨr netpaan nen wit eik.

25 Hɨr wen han kitet menmen im mɨtɨk hak kan katɨp kar ik: “Nɨkɨp emnep eiyɨmtau menmen im. Mɨt kerek nɨpaa yi yewisi nekre wɨnak enuk hɨr nau neit wɨnak iuwe ke God newepyapɨr menmen natɨp mɨt miyapɨr em.”

26 *Hɨrak katɨp epei au, mɨtɨk kinɨn naanmɨpre plisman ketike mɨt plisman nɨrak epei nen ein netorhis neri nan. Hɨr nanɨp au nentar hɨr nɨnaain mɨt yapɨrwe en nanwɨr nan nanɨnɨp.

Mɨt aposel hɨr ap nɨnaain newepyapɨr hɨm me God neit wɨnak ke kaunsil

27 Hɨr netorhis neri nan newisi nerp nekre nɨmɨn, mɨt ne kaunsil neweiknor, mɨtɨk iuwe pris kinɨn pris han, hɨrak kitorhi kar ik:

28 * “Nɨpaa haiu metpi hɨm manp yi ap yewepyapɨr hɨm me Jisas nepei ketpim te yi epei yatɨp hɨm im merer wit wit ere mɨt yapɨrwe ne Jerusalem epei nemtewem nenepim. Yi hanhan yaitɨp haiu mɨt in menep Jisas hɨrak kaa.”

29 *Pita ketike aposel han newenhi natɨp, “Haiu emises hɨm mi au, hɨm me God keremem.

30 *Yi epei yenep Jisas hɨrak kaa kentar nu tentarakɨt te God ke maamrer nait nɨpaa ein naa, hɨrak kɨkɨk Jisas hɨrak pɨke kekrit kepu.

31 *God kɨkɨk keriyaak kan ketikerek tau. Hɨrak kau menep his yaaim kerek mɨt iuwe newiyen. Hɨrak kɨre mɨtɨk iuwe kinɨn mɨt hɨrak kakɨkaap

mīt ne Isrel te h̄r enweik̄n sip enwet menmen enum te h̄rak kak̄s̄ak menmen enum h̄r n̄riakem.

32 * Haiu mewepyap̄r menmen im. H̄m̄n Yaaik kerek God kewet mīt ek te h̄r nisesik, h̄rak kewepyap̄r menmen im.”

M̄t̄ik Gameliel kat̄ip kaunsil te h̄r ap nan̄nep mīt aposel nani au em̄t

33 * Mīt ne kaunsil nemtau h̄m im nepei au, h̄r nine han enuk w̄senuk h̄r han kitet nan̄nep aposel nan̄n̄p nan̄nepi.

34 * Au, m̄t̄ik kiut̄ip ke kaunsil niuk m̄rak Gameliel h̄rak m̄t̄ik ke Farisi kerek h̄r nin̄n nises h̄m lo me Moses, h̄r mīt han kitet h̄rak iuwe, h̄rak kerp ninaan me kaunsil kat̄ip mīt h̄r nansiuwe aposel nan̄no wit eik nan̄no nan̄kre haau ham.

35 H̄r epei nen wit eik, h̄rak kat̄ip mīt ne kaunsil kar ik: “Yi mīt ne weiw̄k me Isrel. Yi han ekitet werek werek menmen yi hanhan yair̄ak mīt in em.

36 * N̄paa m̄t̄ik Tiudas kekrit kat̄ip h̄rak m̄t̄ik iuwe, te mīt 400 nererik nisesik. Au, mīt nak̄ip kaa te mīt n̄paa nisesik nokn̄n nan̄no.

37 * Me w̄ n̄paa mīt newis niuk me mīt yap̄rwe mekre t̄wei me gavman, m̄t̄ik Judas ke wit iuwe Galili kari han ke mīt h̄r nisesik te h̄r mīt han nak̄ip kaa, mīt kerek nisesik h̄r nokn̄n nan̄no.

38 Te in ek hi hetpi me menmen me mīt in. Yi ap eir̄ak enum me mīt in au, eiwisi en̄t. Menmen im h̄r nisesim h̄ram han ke mīt keremem te h̄ram mami mam̄t.

39 Au en, menmen im God h̄rekes k̄riakem, te yi ap eiyin̄n mīt in me menmen au, eiȳntar yi eiȳrtei yi yetike God yenepan h̄rak kak̄ikepl.” H̄rak kat̄ip epei au, mīt ne kaunsil nises h̄m m̄rak.

M̄t̄ aposel h̄r han yaaik mīt nerekyor enum nentar h̄r ne Krai

40 * H̄r nesiuwe mīt nen neithis aposel neri nan, h̄r nat̄ip plisman nan̄p neriuwe n̄p̄n. H̄r nan̄p neriuwe n̄p̄n, h̄r neriuweti nen netpor h̄m manp te h̄r ap p̄ike nant̄ip mīt h̄m kerek n̄paa Jisas epei ketpim, au meit.

41 * Aposel n̄naaiw̄r w̄nak ke kaunsil han yaaik nentar h̄r nertei God han kitet h̄r yaain te h̄r mīt han nan̄p nentar h̄r nises h̄m me Jisas.

42 * Hekrit hekrit neit w̄nak iuwe ke God kekite w̄nak ke mīt h̄r wen nat̄ip mīt miyap̄r h̄m yaaim me Jisas kerek h̄rak M̄t̄ik God kehim̄tanek kak̄ikaap mīt nantike God nanu.

6

H̄r nehimitan mīt hispinak wik (7) n̄ikaap mīt aposel

1 * Maain w̄ ham, mīt nises h̄m me Krai h̄r n̄re yap̄rwe. Mīt nises h̄m me Krai kerek nat̄ip h̄m Grik, h̄r nemtaant̄wo neriuwe mīt nises h̄m me Krai h̄r nat̄ip h̄m Hibru. Mīt nat̄ip h̄m Grik h̄r nat̄ip nar ik: “Mīt ap newet miyap̄r han kerek m̄kaan n̄r naa epei n̄naiw̄ri, mīt han ap nekepi newet̄r menmen n̄np̄n werek au.”

2 Te mīt aposel hiswiyen wik (12) nen̄ne mīt yap̄rwe nises h̄m me Krai netpor nar ik: “Haiu mīt aposel emwet mīt miyap̄r pewek me n̄np̄n menmen meiyam te haiu ap mewepyap̄r h̄m me God au em̄t.

* 5:32 Ap 1:8 * 5:33 Ap 7:54 * 5:34 Ap 22:3 * 5:36 Ap 21:38 * 5:37 Lu 2:1-2 * 5:40 Ap 4:18 * 5:41 Mt 5:10-12; 1Pi 4:13 * 5:42 Ap 9:22, 17:3 * 6:1 Ap 4:35

3*Te naitu yinan yi yinyatın mıt hispınak wik (7) hır mıt yaain God Hımın Yaaik kau han kır hır nertei menmen werek werek haiu mehimıteni hır naanmpre menmen im.

4 Hır enriak menmen im te haiu mehimıtan hıras haiu hekrit hekrit mitehi God menmen, haiu matıp mewepyapır hım me Kraıs.”

5 *Mıt miyapır yapırwe hır han yaaik neriuwe hım me mıt aposel te hır nehimıtan mıt hispınak wik (7). Hır nehimıtan Stiven, hırak mıtık kises hım me God iuwe, God Hımın Yaaik kau kekre han kırak iuwe. Hır nehimıtanek kekite Filip, Prokoras, Naikena, Taimon, Pamenas, hır netike Nikolas, kerek nıpaas ke wit Antiok. Hırak ap ke weiwik me Isrel te hırak nıpaas keweikın sip kewet menmen enum kises hım me Moses.

6 *Hır neit mıt in neriyei neri nen mıt aposel. Hır nitehi God ke mıt in, hır ner neit mıt in neriyei neri nen mıt aposel. Hır nitehi God ke mıt in, hır newis his mau paan kır niutıp niutıp nehimıteni nırıak menmen hır nıpaas netpim.

7 *Mıt miyapır neıyan yapırwe neit Jerusalem nemtau hım me Kraıs, hır nisesim. Mıt pris hır newet God menmen me mıt, hır yapırwe nises hım yaaim me Kraıs.

Mıt han ne Isrel neithis Stiven neriyaak neıyık nen kaunsil

8 *Hırak Stiven kerek kises hım me Kraıs, God kerekıwek yaaim, kewetıwek menmen iuwe mırak te hırak kırıak menmen yaaim mirakel kıkıap mıt kerek hır nınap o menmen yapırwe manıp te hır nıre yaain.

9 Te mıt han netikerek nenehan. Mıt in hır ne wınak kerek mıt nererik nekine hım me Moses nekrerek. Niuk me wınak ik hıram Friman kentar mıt nıpaas nepu enum nırıak menmen nanıt pewek mererim au, te in ek hır nınaaiwır menmen im. Mıt in hır ne wit Sairini, wit Aleksandria, Silisia ketike provins Esia, hır netike Stiven nenehan.

10 *Hır nenehan te God Hımın Yaaik kıkıap Stiven hırak kertei menmen wısenum te mıt en ap natıp menmen ninınek taau.

11 *Hır han enuk newet mıt han pewek te hır nan newepyapır Stiven natıp nar ik: “Haiu memtewek hırak katıp enum me Moses ketike God.”

12 Mar im hır nari han ke mıt yapırwe hır han enuk hır netike mıt iuwe ne kaunsil netike mıt ninın nertei hım lo me Moses hır nan netıwekhis neriyaak neıyık nen wınak ke kaunsil.

13 *Hır neithis mıt han nan nemıtıwekpn natıp nar ik: “Hekrit hekrit mıtık ik hırak katıp enum me wınak iuwe ke God ik ketike hım lo me Moses.

14 Haiu memtau hırak katıp Mıtık Jisas ke Nasaret kakwen wınak iuwe ke God ik e kaknip haiu mıt emises hım ham me hım nıpaas Moses kewisım kewetıyem.”

15 Mıt yapırwe neit wınak ke kaunsil nırıpıre Stiven nır ninaan mırak hıram mıre ninaan ke mıtık ensel ke wit ke God, hıram merhıhe.

7

Stiven katıp mıt ne kaunsil hım mırak

1 Mıtık iuwe hetpris kinın mıt pris han, hırak kitehi Stiven kar ik: “Menmen mıt in netpaiyem nıpaas ti hetpim o au?”

* 6:3 1Ti 3:7 * 6:5 Ap 8:5 * 6:6 Ap 13:3, 14:23 * 6:7 Ap 2:41, 16:5 * 6:8 Ap 2:43 * 6:10 Lu 21:15 * 6:11 Mt 26:59-61 * 6:13 Jer 26:11

2 *Stiven kewenhi ketpor kar ik: “Nai yinan yetike haairer, yi eiyimtau him mai. Nipaa enum eik Ebrahim hirak maam nipu kau ken wit Heran wen au, hirak kepu wit Kaldia, God hirak yaaik kerhthe kewepyapir hirekes

3 katip Ebrahim kar ik: ‘Ti enaaiwir wit kit ik e, haairer, paaprer nit, ti eno ti hak hi tewen ateiknutek.’

4 Hirak katip epei au, Ebrahim kinaaiwir wit ke mit ne Kaldia ken kau wit Heran. Hirak kau en ere haai kirak epei kaa te maain God kesiuwerek ken wit kerek yi mit in yewi.

5 *Hirak kau en me wi eim, te God ap kewetiwek ti kei kike kiutip au. God katip Ebrahim hirak kakwetiwek ti kaktike nepenyerer narak hir nantiwek. Wi God katip Ebrahim him im, Ebrahim ap kine nikerek wen au.

6 *God katip Ebrahim him im, hirak katip kar ik: ‘Nikerek ni nanu ti hak ere 400 tito. Hir nanu enum mit nanrekyor enum, hir nanre mit enun nekre winak enuk hir nanriak menmen nanit pewek mererim au.

7 *Maain hi anep mit kerek nanriak nepenyerer ni enum, hi anip erekyor enum te hi eriyei nepenyerer ni naninaaiwir wit enuk ek naninen ti ik nanises him mai nanwenanipi.’

8 *Hirak katip epei au, God kewet Ebrahim him hirak kakisesim me hirak kerekir yink kirak keteikin mit hirak kises God hirakit tekiyakit tau teit. Maain hirak kine nikan kirak Aisak. Hirak kepu me wi hispinak wikak (8), haai kirak kerekir yink kirak. Maain hirak Aisak kire iuwe, hirak kine Jekop, te hirak kerekir yink kirak. Maain Jekop kire iuwe hirak kerekir yink ke nikerek hiswiyen wik narak (12). Hir maamrer nipu nau.

9 *‘Maain hir nire iuwe hir han menepep nikik kir Josep te hir nesiuwerek ken his me mit nanino Isip hir neit pewek mererik. Josep kirak menmen keit pewek mererim au, te God kau ketikerek naanmprewek.

10 *God kekepik keriuwe menmen enum yapirwe epei man mit nerekyiwekem. Wi kerek Fero mitik iuwe ke wit iuwe Isip kari Josep kan kirek, God kekepik hirak katip him yaaim kertei menmen werek werek. Fero epei kirek hirak kehimitanek hirak kinin naanmpre wit iuwe Isip ketike winak yapirwe me mitik iuwe Fero.

11 *‘Maain wi man ti hawi au te ni mir mewo au maa meit wit Isip kekite wit Kenan. Menmen im mewaank mit yapirwe, maamrer nipu nau ninatin menmen au.

12 *Maain Jekop kemtau menmen meit wit Isip, hirak keriuwet nikerek, hir maamrer nipu nau, hir ninin nen Isip nanit menmen.

13 *Maain hir pike nen neteipim te Josep kewepyapir hirekes ke heiyiuwerer narak kerek hir han kitet nipaa ein hirak kaa. Marik Fero kertei Josep heiyiuwerer narak, haai kirak hir nepu.

14 *Josep katip heiyiuwerer narak kar ik: ‘Yi eitip haai kai hirak ketikewi, miyapir ni nikerek ni yi enen eiyu wit Isip.’ Mit miyapir hir yapirwe nar ke 75 mit.

15 *Epei au, Jekop ketike nikerek narak nepenyerer narak nekiuwe nen Isip nau en ere hirak ketike nikerek narak, kerek maamrer nipu nau, hir ne mit hir naa.

* 7:2 Jen 11:31-12:7 * 7:5 Jen 15:18 * 7:6 Jen 15:13-14; Eks 12:40 * 7:7 Eks 3:12 * 7:8 Jen 17:9-14 * 7:9 Jen 37:11, 28, 39:1-3, 21-23 * 7:10 Jen 41:37-44; Sam 105:21 * 7:11 Jen 41:54 * 7:12 Jen 42:1-5 * 7:13 Jen 45:1-4, 16 * 7:14 Jen 45:9-11 * 7:15 Jen 46:1-7, 49:33

16 *Nepenyerer neit herwe yink neiyik nen wit Sikem hir newisim mekre han kerek nipaa Abraham kewir pewek ketnik ke mit ne weiwik miutip me mitik Hemo.

17 *“Wi epei man menep kerek God kakises him nipaa hirak katip Abraham em me kakwetiwek ti me wit Kenan, mit haairer ne weiwik maiu hir nire yapirwe neit wit Isip.

18 Hir nire yapirwe ere mitik Fero hak kinin naanmipre Isip. Hirak ap kises menmen nipaa Josep kiriakem au kineinim kentar nipaa enum eik Josep kaa.

19 *Hirak kewises maamrer niau, hirak kewaanki. Hirak kenipor hir newir nikerek hemkre tu nen wit eik te hir au nani.

20 *Me wit im e, Moses miye pirak hire winaak hirak yaaik wetpen. Miye haai naanmiprewek neit winak ere wenke wikak.

21 *Wenke wikak o, miye haai narak newisik keit wit eik nises him me mit iuwe ninin naanmipre Isip. Hirak kaa au. Niki pe mitik iuwe Fero hire wirek weriyaak wetiwekhis naanmiprewek hirak kire nikan kire.

22 Mit ne Isip neteikniwek menmen yapirwe hir nerteiyem te hirak kire mitik iuwe katip him yaaim kiriak menmen yaaim kertei menmen yapirwe.

23 “Maain Moses kepu 40 tito epei au, hirak kare kakno kakir narak yinan ne weiwik miutip mirak me Isrel.

24 *Hirak ken en kir mitik ke Isip kiriak mitik ke Isrel menmen enum te hirak Moses kekepi kenep ke Isip kakip kaa.

25 Hirak han kitet mit ne weiwik miutip mirak nanirtei God kehimitanek te hirak kakikepi hir naninaaiwir Isip te hir au netari.

26 Wi ham hirak kir mitikit wik te weiwik miutip mirak tenepakit te hirak kereksir ketpivekit kar ik: ‘Emit! Yi mitikit yi te maam kiutip. Yi ap te yi yirakakit enum emit!’

27 Au, hirak kerek kiriak keiyak enum keriuwet Moses ken ketpivek kar ik: ‘Ti enopin. Keimin kehimitanet ti mitik iuwe naanmamprai erehirawir hawir wenepakit me menmen?’

28 Ti han kitet ti eiyep har ke nepip ti enep kei ke Isip a?’

29 *Moses kemtau menmen mitik ketpivekem, hirak han kitet mitik iuwe kakimtau hirak kenep mitik ke Isip kaa te hirak kinaain kinaaiwir Isip kirir ken yanimin kipiun wit Midian kau en. Hirak kau en o, hirak kine nikerek hirakit wik.

30 *Hirak kepu wit Midian kau en ere 40 tito. Wi ham, ensel ke God kisawin kekre nu, hirak kenip si metnen mau nu keit wit tenhaan weinik menep miniu (o neiyip) Sainai. Hirak kewepyapir hirekes kekre nu kerek Moses kirek si metnen mewik.

31 Moses kirek si metnen mewik, te hirak kehinhin ken menep kakirek. Hirak ken menep kakirek, hirak kemtau God ketpivek.

32 Hirak ketpivek kar ik: ‘Hi God ke maamrer nipu nit. Hi God ke Abraham, Aisak, Jekop.’ Moses hirak kepripir kinapen kikiamnaan kirek au.

33 Mitik iuwe God ketpivek kar ik: ‘Ti eket su mit. Ti ik ti herp en, hirak ti holi hi hehimitanek hirak kai hentar hi hewik. Hi hanhan ti han ekitita.

* 7:16 Jen 23:2-20, 33:19; Jos 24:32 * 7:17 Eks 1:7-8 * 7:19 Eks 1:10-22 * 7:20 Hi 11:23; Eks 2:2 * 7:21 Eks 2:3-10 * 7:24 Eks 2:11-15, 21-22 * 7:29 Eks 18:3-4 * 7:30 Eks 3:10

34 Hi epei h̄r menmen enum m̄t n̄r̄iak m̄t ne weiw̄k miut̄p mai neit Isip. Hi hemtau h̄m m̄r h̄r nat̄p nenep̄p te hi han akepi. Ti enen in ewisa hi heriuwetit ti eno Isip.'

35 "Moses h̄rak m̄tik kerek m̄t ne Isrel n̄paa netp̄wek nar ik: 'Keim̄n kehimītenut ti naanmamprai erehirai haiu m̄t menehan menapan me menmen? Taau!' H̄rak kerekek God keriuwetek ken naanm̄pri, ensel ke God kekre nu sitaak h̄rak kekepik.

36 *H̄rak kekepik, h̄rak Moses keriyei m̄t n̄naaiw̄r Isip, h̄rak k̄riak menmen yaaim iuwe mirakel n̄paa m̄t n̄rem au keit wit Isip ketike Wan k̄re Ȳiwir, ketike wit tenhaan wein̄m ere 40 titu.

37 *Moses kerekek h̄rak kat̄p m̄t ne Isrel kar ik: 'God h̄rak kakweti m̄tik h̄rak profet kak̄r ke hi h̄rak keriuweta, h̄rak ke yi m̄t te yi yayim̄tau h̄m m̄rak.'

38 *Moses n̄paa kepu ketike m̄t ne Isrel nererik nau wit tenhaan wein̄m, kerek m̄t newi au. H̄rak kepu ketike maamrer naiu netike ensel kerek ketp̄wek keit miniu (o neiȳp) niuk m̄rak Sainai. H̄rak keit h̄m me God h̄ram mamkaap m̄t nanu nan̄t tipmain tipmain enum eik h̄rak kewetaiyem.

39 *"Au, maamrer nai n̄nein̄k nises h̄m m̄rak au. H̄r neweik̄n sip newet̄wek, nekre han k̄r h̄r hanhan p̄ike nan̄no Isip,

40 *te h̄r nat̄p Eron nar ik: "Ti eime menmen m̄re bulmakau h̄ram mam̄r ke God k̄au h̄ram mamin̄n mamno naanmamprai. Haiu mep̄tari Moses h̄rak kerek keriyai meit Isip kerai kan, h̄rak kepeit m̄niu (o neiȳp) o h̄rak keit neiȳn o mekam mak̄p. Ek̄t en ek̄t!'

41 Me w̄ im h̄r nime nu m̄re bulmakau, h̄r nenep samiyak neit hemkre neiȳm neh̄nek, nemaniyek naam teipe menmei menmei miunewek neiȳm n̄r̄re.

42 *H̄r nemaniyek n̄r̄re o, God keweik̄n sip kewet̄r kewisi h̄r newen̄pi h̄r mau nepni. H̄m God h̄rak kewet m̄t profet em h̄r newis̄m mau t̄wei mat̄p mar im:

'Yi m̄t ne Isrel. Me 40 titu yi ap yenep samiyak yeit hemkre yeiȳm yeh̄nem au. Yi yewet t̄pir ham em.

43 Yi ȳnan weisaak me ȳnk me meme me t̄pir Molok kerekek. Hi au. Yi ȳnan menmen m̄re me t̄pir Refan yi ȳriakem. Im em h̄ram m̄re ninaan mau tein̄k mi yi yimaam yewen̄pi niuk m̄r. Hi au. Te maain hi tewen eriuwet m̄t nepan ne wit Babilon h̄r nan̄nen nantihis nanri nan̄no yi eisipat wit k̄r yi eino ein.'

44 *"Maamrer naiu nerem̄me weisaak k̄r neit wit tenhaan wein̄m m̄t ap newi. Weisaak ik keteiknor h̄rak God kau ketikeri. H̄r epei nimaak kar ke n̄paa God kat̄p Moses keteikn̄wek han k̄rak h̄rak kimaak.

45 *Maain n̄kerek n̄r̄ neit weisaak k̄r ke haaier te h̄r netike Josua neiȳk nen, h̄r nari t̄ ke m̄t ap ne weiw̄k me m̄t ne Isrel. God kep̄r m̄t in nen naa te m̄t ne Isrel nekeh̄r k̄r. Weisaak k̄r kepu keit wit Isrel ere w̄ Devit naanm̄pre m̄t en.

46 *God hanhan Devit te Devit kit̄wekhi kakime w̄nak ke God kerek maam n̄pu k̄au Jekop kewen̄piyek.

* 7:36 Eks 7:3, 14:21; Nam 14:33 * 7:37 Ap 3:22 * 7:38 Eks 19:3; Diu 5:5, 9:10; Ap 7:53 * 7:39 Nam 14:3 * 7:40 Eks 32:1-6, 23 * 7:42 Jer 19:13; Emo 5:25-27 * 7:44 Eks 25:40 * 7:45 Jos 3:14-17, 18:1, 23:9 * 7:46 2Sml 7:1-16; Sam 132:1-5

47 *Au, Solomon, Devit nikan karak harak kime winak eik e.

48 "God harak mitik iuwe ap kepu winak mit nimaak. Au, mitik profet Aisaia kewis menmen im:

49 *Mitik Iuwe God harak katip kar ik: "Nepni haram mire yeno kai hi hau en, hi hinin naanmipre menmen, ti haram mire tapin hi hewis hit menterim. Te yi yayime winak karkeik te hi ehu en?"

50 Hi ehu wit karkeik? Hi harekes epei hewis menmen yapirwe." ' "

51 *"Yi mit enun nikip paan tokini. Yi yire mit enun ap yises him God ketpiyem. Yi yar ke maamer ni. Yi yetikeri ap yises him me God Himin Yaaik au.

52 *Yi eikine niuk me mitik profet kiutipen ke mit profet yapirwe kerek nipaa ein nepu te maamer ni ap nerekyor enum. Taauye! Hir nenep mit en kerek nipaa newepyapir him natip Mitik Yaaik Krai God kehimitanek hrak kaknen kakikepai. Yi hiras epei yenep mitik ik.

53 *Yi keriyen yeit him me God ensel kewetiyem te yi ap yisesim au."

Mit newir nan nenep Stiven hrak kaa

54 *Mit ne kaunsil nemtau him Stiven epei ketpor, hram merikiror han hir han enuk neriuwerek yehes matin mekeipepam.

55 *Stiven kerek God Himin Yaaik kau kekre han karak iuwe hrak kikiamnaan kir menmen iuwe me God, hrak kir Jisas kerp God his yaaim mirak kerek mit iuwe nerpai.

56 *Stiven kerek, hrak katip kar ik: "Yi eiyimtau. Hi hir nepni mewep hi hir wit ke God kau yaain. Mitik Jisas, hrak Mitik ke wit ke God hrak kerp his yaaim mirak."

57 Hrak katip menmen im epei au, hir mit yapirwe nnap nenepip nemesis nikip nnapen nemtau him im, hir nesiuknen nererik neweikniwek netenenik

58 *neriyaak ken wit eik ere ninaaiwir nwa ke wit Jerusalem, hir newir nan nakip. Mit nipaa newepyapirek nenke saket mir nokim newisim miwaai hit me mitik pipiak hak niuk mirak Sol, hrak naanmipre saket mir te hir nenep Stiven.

59 *Hir wen newir nan nakip, hrak Stiven kitehi God katip kar ik: "Mitik Iuwe Jisas ti ehit himin kai."

60 *Hrak kitehir kewen ninip knap him iuwe, "Mitik Iuwe ti ap han ekite menmen enum hir nerekyewem." Hrak katip menmen im epei au, hrak kaa. Mitik Sol hrak han yaaik hir nakip kaa.

8

Sol kare kakawaank mit miyapir nises him me Krai

1 *Me wi im mit neit Jerusalem newaank mit miyapir kerek nises him me Krai. Mit yapirwe hir nises him me Krai ninaaiwir Jerusalem nrip nen nau nerer wit wit neit provins Judia kekite provins Sameria. Hir mit aposel au, hir wen nau neit Jerusalem.

2 Mit han nises him me God werek, hir neit Stiven herwe yink karak nen newep hei newisik, hir nikitek him iuwe.

* 7:47 1Kin 6:1, 14 * 7:49 Ais 66:1-2 * 7:51 Eks 32:9; Jer 9:26; Ais 63:10 * 7:52 2Kro 36:16; Mt 23:31 * 7:53 Ap 7:38; Ga 3:19; Hi 2:2 * 7:54 Ap 5:33 * 7:55 Mt 22:44; Ap 2:33-34, 5:31 * 7:56 Kl 3:1 * 7:58 Ap 22:20 * 7:59 Sam 31:5; Lu 23:46 * 7:60 Lu 23:34 * 8:1 Ap 7:58, 8:4, 11:19

3 *Hir niki tek te Sol kare kakawaank mit miyapir nises him me Krais. Hirak ken kerer winak winak kari mit miyapir ken kewisi nen nekre winak enuk.

Mit newepyapir natip him yaaim me Krais neit provins Sameria

4 Mit nises him me Krais kerek nipaa nirir ninaaiwir Jerusalem nen ein ein natip mit miyapir him me Krais.

5 *Mitik niuk mirak Filip ken wit Sameria katip mit ne mitik Krais kerek God kehimitanek kan kikaap mit.

6 Mit miyapir yapirwe hir han kiutip newis nikip nises menmen hirak ketpin nentar hir nir menmen yaaim hirak kirakem keyim kikaap mit.

7 *Hirak kepir herwe enum hiram menepip menpin mekeipin mit, hirak kikaap mit hit maa o mit hit enum hir nire yaain,

8 te mit neit ein han yaaik nepu.

9 Mitik hak niuk mirak Saimon hirak kau wit Sameria. Nipaa ere wi Filip kan hirak ketenwo henpin, kewen hawi menmei menmei marim te mit miyapir neit Sameria hir han kir kekrit. Hirak kewenipi hirekes hirak iuwe.

10 Mit yapirwe neit Sameria, mit iuwe, mit weinin, hir nemtau him mirak nisesik. Hir natip nar ik: "Mitik ik hirak ketenen menmen me God iuwe hirak kire God."

11 Mit en hir nisesik iuwe nentar me wi yapirwe hirak kenipi hir han kir kekrit keriuwe menmen hirak kirakem.

12 Te maain Filip kan katip mit miyapir him me God kakinin naanmampre mit, ketpor him me Jisas Krais, mit miyapir yapirwe hir neweikin sip newet Saimon, hir nises him im te Filip kikiriri.

13 Saimon hirkes kises him me Krais, Filip kikirrek. Epei au, hirak kises Filip menep menep kire wariyakit kirak, hirak kir menmen yaaim iuwe hirak kirakem kikaap mit keriuwerem te hirak han kirak kekrit.

14 Mit aposel neit Jerusalem nemtau mit ne Sameria nises him me God, hir neriuwet Pita kekite Jon hirakit ten Sameria.

15 Hirakit ten tiun Sameria, hirakit titehi God te God Himin Yaaik kaku han ke mit in,

16 tentar God Himin Yaaik ap kan kewi wen au. Filip kikiriri kekine niuk me Jisas kerekek.

17 *Pita ketike Jon tewis his mirakit mewi te God Himin Yaaik kan kau han kir.

18 Saimon kir aposel tewis his mirakit mau mit God Himin Yaaik kan kewi, te hirak katip kakwet Pita kekite Jon pewek

19 ketpikewit kar ik: "Yi yenipa hi hertei menmen im te hi ewis his mamu mit, God Himin Yaaik kakwi."

20 Pita kewenhi kar ik: "Hi hanhan ti hetike pewek mit yaino si tatikneni yentar ti han kitet ewir pewek ehit menmen yaaim me God hirak kewet mit en em weinim.

21 *Menmen im hiram menmen mit au, mentar God kir han kit hirak yaaik au.

22 Ti eweikin sip ewet menmen im me ti han kitetim, ehitehi God kakisak menmen enum ti han kitetim.

* 8:3 Ap 9:1, 13, 22:4, 26:9-11 * 8:5 Ap 6:5 * 8:7 Mt 10:1 * 8:17 Ap 19:6 * 8:21 Sam 78:37

23 *Hi hertei ti han enuk hemkre menepam heriuwe menmen haiu miriakem. Menmen im enum mau mekre han kit meten+nit mar ke waii mesenkek mitik hak his mirak keit winak enuk.”

24 Saimon katip Pita kekite Jon: “Yi eiyitehi God ke hi te menmen ti hetpim ap mamnen mamrewaank.”

25 Pita ketike Jon tatip menmen hirakit terteyem me Jisas Krai, hirakit tetpor him me God. Epei au, hirakit pike tepno Jerusalem, hirakit ten tatip mit miyapir him me God terer wit wit me provins Sameria ere hirakit piun wit Jerusalem.

Filip katip mitik ke Itiopia him yaaim me Krai

26 Pita ketike Jon epei ten, ensel ke Mitik Iuwe God kan katip Filip kar ik: “Ti hekrit ekiuwe eno ere ti epiun yayiwe kepno Jerusalem ere wit Gesa.” Nipaa mit nises yayiwe ik te in ek au.

27-28 **Filip kemtewek epei au, hirak kekrit ken. Me wi im mitik hak hirak mitik iuwe ke wit Itiopia pike kakno wit kirak kitet yayiwe ik kepno. Mitik ik mitik iuwe naanmpre pewek me mite iuwe mit nekine niuk mire nenewe Kwin Kandise, hire pe kantri Itiopia. Hirak ken wit Jerusalem kewenipi God te hirak pike kau karis kirak kepnen. Hirak kepnen hirak kekine tuiwei nipaa profet Aisaia kewisim.

29 God Himin Yaak katip Filip kar ik: “Ti eno menep karis im ti etikerek einu.”

30 Hirak katip epei au, Filip kesiuknen ken menep kemtau mitik ek kekine him mau tuiwei nipaa profet Aisaia kewisim. Filip kituiwekhi kar ik: “Ti hertei hir o as me menmen ti ekinaam o au?”

31 *Mitik iuwe eik kewenhi kar ik: “Markeik te hi erteiyem? Mitik ketpo menmen te hi erteiyem. Ti enen etikewa ewu in ti ewepyapir menmen te hi erteiyem.”

32 *Him mitik hirak kekinaam hiram mar im: “Hirak kire sipsip mit neriyaak nakip hirak ketikeri nenepan au. Hirak kire sipsip mit nime tepnek mirak hirak katip him enum au, hirak kekintip.

33 Hir nenipek yink enuk, hir nanriyaak kakno kot mit nankepik au. Keimn kakwis niuk me nikerek hirak mamu tuiwei? Hirak mitik hak ap kakwisim kakintar hir nankip kaki, hirak ap kaku ti kakine nikerek au.”

34 Mitik iuwe kitehi Filip kar ik: “Ti etpo profet katip keimn? Hirak hirekes o mitik hak?”

35 Filip ketpuek menmen, hirak katip me him ek hirak kekinam te hirak ketpuek him yaaim me Jisas.

36 *Hirakit tepno yayiwe tuiun wit heipun miwaaari te mitik iuwe katip, “Ahirek! Tihar mei miwaaari in. Ap menmen mei meiyepeta te ti ekira au.”

37 [Filip kewenhi, “Hi ekrit te ti hises Jisas Krai heriuwe han kit.” Hirak kar ik: “Hi han kitet Jisas hirak Nikan ke God kerek.”]

38 Hirakit tatip epei au, mitik iuwe katip mitik naanmpre karis hiram merp, te hirak ketike Filip tenke ten tihar, Filip kikirek.

39 *Hirakit tinaaiwir tihar tiniu ten, God Himin Yaak keithis Filip keriyaak ken te mitik iuwe kerenaan kinketnuek kirek au. Hirak pike kau karis kitet yayiwe han yaak ken hirak en.

40* Te God H̄im̄n Yaai k h̄rak kari Filip ken. H̄rak keriyaak ken, te h̄rak kerenaan k̄r h̄rekes h̄rak keit wit Asdot. H̄rak keke t̄i ken kerer wit wit kewepyap̄r h̄m̄ yaaim me God ere h̄rak k̄ipiun wit Sisaria.

9

Sol keweik̄n sip kewet menmen enum kises h̄m̄ me Jisas

1* Filip wen k̄riak menmen, m̄tik Sol wen kat̄ip enum kaknep m̄t miyap̄r nises h̄m̄ me God. H̄rak ken k̄r m̄tik iuwe pris kerek kin̄n naanm̄pre pris yap̄rwe,

2 h̄rak kit̄iwekhi kak̄it t̄wei keiȳm kakno w̄nak me m̄t ne weiw̄k me Isrel h̄r nau nererik nekine h̄m̄ me Moses neit wit Damaskas. T̄wei ik kat̄ip h̄ram yaaim te Sol k̄r m̄t miyap̄r kerek nises h̄m̄ n̄paa Jisas ket̄pim, h̄rak kaktorhis kakriyei kakri kaknen wit Jerusalem.

3 H̄rak keit t̄wei epei au, h̄rak ken wit Damaskas. H̄rak kepno menep, si mewen̄n waswas moke nepni man m̄r meweik̄n̄wek.

4 H̄rak kenkew̄n k̄iwaai t̄i kemtau m̄tik keit ein kat̄ip kar ik: “Sol Sol ti henmak te ti erekyo enum?”

5* Sol kit̄iwekhi kar ik: “M̄tik Iuwe ti keim̄n?” H̄rak ket̄p̄wek kar ik: “Hi Jisas kerek ti herkyo enum.

6 Ti ekrit eno wit Damaskas. Maain ti heit en, m̄tik hak kaknen kak̄itput menmen ti ehisesim.”

7 H̄r m̄t kerek netike Sol nitet yayiwe nen, h̄r nerp neit. H̄r nemtau h̄m̄ te h̄r ap n̄r m̄tik keim̄n kat̄ip.

8 Jisas ket̄p̄wek nep̄i au, Sol kekrit kesiupan nanam̄r te h̄rak ap k̄r menmen au. h̄rak nanam̄r toto, te m̄t netikerek net̄iwekhis neriyaak neiȳk nen Damaskas.

9 H̄r n̄piun Damaskas, me w̄ wikak Sol epei k̄r menmen au, h̄rak ap kaam t̄ipar o menmen au.

10 M̄tik kiut̄ip kises h̄m̄ me Jisas kau wit Damaskas niuk m̄rak Ananaias. H̄rak kepu k̄tyak k̄r M̄tik Iuwe Jisas kan ket̄p̄wek menmen kar ik: “Ananaias.” H̄rak kek̄ke kar ik: “M̄tik Iuwe hi hepu.”

11* M̄tik Iuwe ket̄p̄wek, “Ti ekrit eno wit niuk m̄rak “Ya wit k̄pirak,” ti eno w̄nak ke Judas ti eit̄iwekhi ke m̄tik ke wit Tasas niuk m̄rak Sol. H̄rak prea kitauhi menmen kepu ek.

12 H̄rak epei k̄tyak k̄r m̄tik niuk m̄rak Ananaias kan kewis his menterik te h̄rak p̄ike kak̄r ein ein.”

13* Ananaias p̄ike ket̄pim, “M̄tik Iuwe, m̄t yap̄rwe netpo me m̄tik ik e menmen enum yap̄rwe h̄rak k̄riakem me m̄t nises h̄m̄ mi neit Jerusalem.

14* H̄rak epei kan in ketenen t̄wei ke m̄t iuwe pris, h̄r nat̄ip h̄ram yaaim te h̄rak kak̄this m̄t miyap̄r neim̄n newen̄pi niuk mit.”

15* H̄rak M̄tik Iuwe Krai ket̄p̄wek kar ik: “Ti eno kerekek hentar hi epei ehim̄tanek kakwepyap̄r h̄m̄ mai kakt̄ip m̄t ap ne weiw̄k me Isrel em, h̄r netike m̄t iuwe n̄r netike m̄t han ne weiw̄k me Isrel.

16* Hi h̄rekes tewen eteik̄n̄wek mekam mamnen mamk̄ip kak̄ntar h̄rak kakt̄ip m̄t miyap̄r h̄m̄ mai.”

* 8:40 Ap 21:8 * 9:1 Ap 8:3 * 9:5 Ap 5:39 * 9:11 Ap 21:39 * 9:13 Ap 8:3 * 9:14 Ap 9:1-2, 21; 1Ko 1:2 * 9:15 Ap 25:13, 23, 27:24; Ro 1:5 * 9:16 2Ko 11:23-28

17 Mítik Iuwe katip epei au, Ananaias ken wínak ke Sol kewik, hírak kewis his menterik ketpíwek kar ik: “Kai yinak Sol, Mítik Iuwe Jisas kerek keweputyapír hírekés keit yayiwe te ti hírek, hírak hírekés keríuweta hi han. Hírak keríuweta te hi ekepit ti píke ehír ein ein, God Hímín Yaaik kaku kakíkre han kit.”

18 Hírak katip epei au, menmen móre saauk híar mekre nanamír kírak mínatín, te Sol píke kír ein ein. Hírak kekrit ken, Ananaias kíkírek.

19 Epei au, hírak kaam menmen hírak píke manpenuk keit.

Sol katip mít hím yaaim me Kraís keit Damaskas

20 Sol hírak kepu ketike mít han nises hím me God neit Damaskas me wí ham. Waswas hírak ken wínak ke mít ne weiwík me Isrel hír nau nererik nekine hím me Moses, hírak kewepyapír hím me Jisas katip mít hírak Níkan ke God.

21 *Mít nemtau hím mírak hír han kekrit natípan nar ik: “Mítik ik kerekek hírak keit Jerusalem kenep mít kerek nises hím me Jisas a? Hírak kan in te kakíthis mít kerek newenípi niuk mírak kakriyei kakri kakno kakwet mít iuwe pris en?”

22 *Sol keríuwe hím iuwe hírak ketpim kari han ke mít yapírwe keteiknor Jisas hírak Mítik Iuwe Kraís kerek God nípaa kehímítanek te hír mít ne weiwík me Isrel nau Damaskas hír ap nemínp hím mírak.

23 *Wí yapírwe epei men, mít han ne weiwík me Isrel nau en nererik natípan nimenípin Sol nankíp te

24 mít han netpíwek menmen hír nanriakem. Wítaan wanewik hekrit hekrit hír nerp ya weipír ke wít Damaskas nekiwíwek hír nankíp.

25 *Au, wítaan hak mít kerek nises hím mírak me Jisas hír netpíwekhis newisík kekre wípo wísenuk hír níkaaip waai nínaiwírek ken kekre hei ke han iuwe keit wít eik keweikín wít Damaskas kekiuwe kerp tí hírak kírír.

Sol keit wít Jerusalem

26 *Sol kínaaiwír Damaskas epei ken wít Jerusalem, hírak kare kaku kaktike mít en nises hím me Kraís. Au, hír ap nemtau hím mírak. Hír nínainík nentar hír han kítet hírak ap kises hím me Kraís. Hír han kítet hírak kan kemipín kakwenaani kakír neimín hír nises Kraís hírak kakwisi naníno wínak enuk.

27 *Hír nínainík te mítik Banabas ketpíwekhis keríyaak keiyík ken mít aposel ketpor Sol kítet yayiwe hírak kír Mítik Iuwe Jisas, hírak ketpíwek menmen. Hírak wen ketpor Sol katip mít hím me Kraís ketpor hím manp keit wít Damaskas.

28 Hírak ketpor epei au, hír newis Sol kau ketikeri te hírak ken kír ein ein keit Jerusalem katip hím iuwe ketpor hím me Jisas. Hírak ap kínapan au.

29 Hírak ketike mít ne weiwík me Isrel kerek hír nertei hím Grik, hír natípan nenehan me Jisas te hír nererik nimenípinek nankíp.

30 *Wí kerek mít nises hím me Jisas ein nemtewek, hír neithis Sol neríuwetek kekiuwe ken wít Sisaria newisík kau sip neríuwetek ken nírak en wít Tasas.

31 Me wí im mít ap nenep mít nises hím yaaim me Jisas te hír mít yapírwe nau neit provins Judia, Galili ketike Sameria hír nau werek werek. God Hímín Yaaik kekepi hír nínakín tokim hír nari mít han nises hím me Jisas Kraís hír han kítet hírak yaaik.

* 9:21 Ap 8:3, 26:10 * 9:22 Ap 17:3, 18:5, 28 * 9:23 Ap 23:12 * 9:25 2Ko 11:32-33 * 9:26 Ga 1:17-19 * 9:27 Ap 9:4, 20; 1Ko 9:1, 15:8 * 9:30 Ap 11:25; Ga 1:21

Pita kikaap Inias hirak kire yaaik

³² Pita keke ti ken kerer wit wit. Wi ham hirak ken kir mit nises him me God neit wit Lida.

³³ Hirak ken kir mit neit wit Lida, hirak kir mitik niuk mirak Inias. Mitik ik kiwaai yeno me tito hispinak wikak (8) kentar his hit maa te hirak ap kekrit au.

³⁴ Pita ketp>wek kar ik: "Inias, Jisas kenipit ti hire yaaik. Ekrit ewen laplap ewisim emintar yeno." Hirak katip epei au, mitik kekrit waswas.

³⁵ Mit yapirwe nau wit Lida kekite wit iuwe Seron nirek hirak kire yaaik te hir neweikin sip newet menmen enum nises Mitik luwe Jisas.

Mite Dokas waa Pita pike kika (o kekip) wekrit wepu

³⁶ Mite piutip niuk mire Tabita wepu wit Jopa. Me him Grik hir mit nenewe Dokas. Hekrit hekrit hire wirak menmen yaaim hire wikaap mit enun menmen auri, hire wises him me God.

³⁷ Me wi Pita kepu wit Lida, mite ip winap hire waa. Mit miyapir han en nises menmen me maamrer nir hir nikir yink kire newisiye wiwaai wekre haau mau winak kau niu.

³⁸ Wit Lida hirak menep kirapit wit Jopa te mit nises him me God neit ein nemtau mit natip Pita kepu Lida, te hir nesiuwe mitikit wik ten tetp>wek tar ik: "Ti etikawir euno wit kawir waswas."

³⁹ Hirakit tatip epei au, Pita kekrit ketikeret ten. Hirakit ten tiun winak eik, hir neriyaak ken haau kau niu ein. Miyapir yapirwe kerek mikaan nir epei naa, hir nerp en nikitep. Hir nir Pita epei kan, te hir nan neweikniwek neteikniwek menmen nipaa me wi hire wepu Dokas wekerwo laplap wewet mit miyapir em neriuwetem.

⁴⁰ *Pita keriuweti nen witeik, hirak kitehir kewen ninip kitehi God me hire. Epei au, hirak kerenaan katip herwe yink kire kar ik: "Tabita ti ekrit." Hirak katip epei au, hire wesiupan naan. Hire wesiupan naan wir Pita, te hire wekrit wau yeno.

⁴¹ Hire wekrit wau yeno, Pita kika hire wekrit werp, hirak kenine miyapir mit nir epei naa nipaa ein, hir netike mit han en nises him me God kewetir mite ip pike wan.

⁴² Mit yapirwe neit Jopa nemtau him im te hir nises him yaaim me Mitik luwe Krai.

⁴³ *Pita kepu wi yapirwe kau winak ke Mitik itai kirak Saimon kerek kenip yink me samiyak yaaim me yerkesi.

10

Ensel ke God ken kir mitik Konilias ketp>wek menmen

¹ *Mitik hak niuk mirak Konilias kepu wit Sisaria. Hirak mitik iuwe ke Ami, hirak kinan naanmipre 100 mit soldia ne ami ne wit iuwe Itali keit yanimin.

² Hirak mitik ik ketike mit nau winak kirak hir han kitet God hirak iuwe te hir newenpiyek. Hekrit hekrit hirak kitehi God menmen, hirak keit pewek kewet mit ne Isrel kerek enun menmen auri kewetirem.

³ *Wi ham menep hinkewi hirak kepu kityak kir ensel kerekek ke God kan ketp>wek kar ik: "Konilias."

⁴ Hirak Konilias kirapirwek kepripir kit>wekhi, "Mekam mitik iuwe?"

Ensel ketp^wewek kar ik: “God han kitetit ti hit^wewekhi hekrit hekrit ti ewet m^t enun si enuni pewek herekyor yaaim.

⁵Te in ek ti esiuwe m^t han nanⁿo wit Jopa h^r nanⁿantⁿ m^tik kerekek niuk m^rak Saimon. Niuk m^rak ham h^rak Pita.

⁶H^rak kau wⁿak ke itai k^rak Saimon, kerek kenip yⁿk me samiyak, h^rak wⁿak k^rak k^waaⁱ tenhaan menep wan eik. H^rak kak^tput menmen te yi eiyisesim.”

⁷Ensel ketp^wewek epei au, h^rak ken. H^rak ken, Konilias kenⁿe m^tik^t wik t^rak menmen m^rak tekite m^tik ke ami kiut^pen. M^tik ke ami kewen^pi niuk me God, h^rak hekrit hekrit kau ketike Konilias naanm^pre menmen m^rak me ami.

⁸H^rak ketp^wek^t menmen h^rak epei k^rem. H^rak ketp^wek^tem epei au, h^rak kesiuweret ten wit Jopa.

Pita kepu k^tyak k^r menmen

⁹H^rak kesiuweret ten, w^taan h^rak^t t^waaⁱ ya ke n^mn. Wanewik h^rak^t tekrit tepno menep wit Jopa. Menep me wepni n^mn iuwe Pita kⁿiu ken kau wⁿak siup kerek k^prak ken kitehi God menmen.

¹⁰H^rak Pita kitehi God menmen, h^rak nⁿpⁱ maak h^rak han kitet kak^m menmen, h^rak wen kemeriyor h^r wen n^tam m^waaⁱ si. H^rak kepu en h^rak kepu k^tyak,

¹¹k^r nepni mewep menmen m^re laplap m^t n^kaaⁱp waai mewim men pⁿak men pⁿak, men yⁿak, men yⁿak, h^ram mekiuwe man menep tⁱ.

¹²Menmen yap^rwe mau mekrerem. Samiyak, manpen, pewen, k^rin metike hore yap^rwe.

¹³H^rak k^rem, h^rak kemtau m^tik ketp^wewek kar ik: “Pita ekrit em^p eh^m.”

¹⁴“Au, Pita ketp^wewek kar ik: “Auye! Hi n^paa ere in ap haam menmen im h^m me Moses mau t^wei meriuwes^sem mar ik: ‘Yi m^t ne Isrel ap eiy^m samiyak im au em^t.’”

¹⁵H^rak m^tik ketp^wewek kar ik: “Menmen God kat^p h^ram yaaim ti ap et^p h^ram enum au em^t.”

¹⁶Menmen im man mar wikak. Epei au, menmen m^re laplap pⁱke mⁿiu men nepni eim.

¹⁷H^ram mⁿiu men nepni eim, Pita han kitet kar ik: “Menmen im meteikno mekam?” Pita han kitetim, m^tik^t kerek Konilias n^paa keriuwetet t^piuⁿ Jopa titehi m^t ere tⁿapⁿ wⁿak ke m^tik Saimon, h^rak^t terp ya wep^r ke n^wa mewei^kn wⁿak eik e.

¹⁸H^rak^t tenⁿe titehi tar ik: “M^tik kiut^p niuk m^rak Saimon Pita kau in o au?”

¹⁹Pita han kitet menmen h^rak epei k^rem, God H^mn Yaaik ketp^wewek kar ik: “N^kip emnep emtewek! M^tik^t wikak epei tan tⁿtetnut,

²⁰te ti ekrit ekiuwe eno etikeret eino. Ti ap enapen han ekitet menmen au em^t. Hi epei heriuwetet tan.”

²¹H^rak kat^p epei au, Pita kekiuwe ken k^r m^tik^t kerek Konilias keriuwetet tan in, h^rak ketp^wek^t kar ik: “Hi m^tik yi yⁿyetno. Yenmak te yi yan?”

²²H^rak^t tetp^wewek tar ik: “M^tik iuwe kinⁿ naanm^pre 100 m^t ne ami keriuwetet haiu man in. H^rak m^tik yaaik han kitet God iuwe h^rak kisesik,

* 10:6 Ap 9:43 * 10:11 Ap 11:5-17 * 10:14 Lev 11:1-47; Esi 4:14 * 10:15 Mk 7:15, 19 * 10:19 Ap 11:12, 13:2 * 10:22 Ap 10:1-2

mít ne weiwík me Isrel hír natíp: ‘Hírak yaaik,’ mítík ik God kesiuwe ensel kírak ketpíwek hírak kakriuwet mít han naníno nantuthis ti enen wínak kírak ti etpíwek menmen.”

²³ *Hírakit tatíp epei au, Pita keriyei kerí kan wínak nímín en, hírakít tíwaai en me wítaan. Wanewik hírak kekrit ketike mít han ne wit Jopa hír nises hím me God, hír netikeret nen.

Pita ken wínak ke Konilias

²⁴ Hír netikeret nen ere wítaan, hír níwaai. Wanewik hír nekrit nen. Me wí im hír nípiun Sisaria kerek Konilias kemerír Pita. Hírak epei kari nei ne weiwík miútíp mírak, netike nírak yinan han hír nau wínak.

²⁵ Pita ketikeri nare naníno nímín en, Konilias kewenyipírek keit ya weipír ke wínak kenke kewen niníp kítehír menep hit mírak.

²⁶ *Au, Pita kenipek hírak kekrit, ketpíwek kar ik: “Ti ekrit hentar hi ap God au. Hi mítík har ke ti kerekek.”

²⁷ Pita ketike Konilias tewepnak ten nímín en, Pita kír mít yapírwe nererik nau en.

²⁸ Hírak kír mít nau en, hírak ketpor kar ik: “Yi mít híras yi yertei werek hím haiu mít ne Isrel misesim híram meriuwesísai mamu wínak ke mít ap ne weiwík me Isrel mamím menmen mamtikeri au emít. Te God epei ketikno hi ap han ekitet mítík hak enuk kentar hírak ap ke weiwík me Isrel au.

²⁹ Wí kerek yi yeriuwet mítíkít tan tetauhis, hi ap hatíp au. Hi han kerekek. In ek hi hitihi te yi yenmak yi yeriuwet mítíkít tan tetauhis te hi han in?”

³⁰ *Konilias katíp kar ik: “Mar ke petepin ti han in, nípaseik wí tekyaaít (4) hi heit wínak kai hi hitehi God menmen ere menep hínkewí. Hi wen hepu in, hi hír mítík kiutíp keriuwet klos merhíhe kerp ninaan mai.

³¹ Hírak ketpo kar ik: ‘Konilias, God kemtau hím mit ti hitíwekhi menmen. Hírak han kitet menmen yaaím ti hírák mít enun si enuni em.

³² Ti eriuwet mít han naníno wit Jopa nanínantín mítík niuk mírak Saimon Pita. Hírak kau wínak ke mítík Saimon kerek kenip yínk me samiyak yaaím meyerkesi, hírak wínak kírak kíwaai tenhaan menep wan eik.’

³³ Hi epei hemtewek, waswas hi heriuwet mítíkít wik ten tintetnut tetuthis terit tan. Ti mítík yaaik te ti etikeret epei yan in. Tís, God kau ketikewai haiu mererik te haiu mamímtau menmen God ketput ti ewepapírem etpaiyem.”

Pita katíp hím me Kraís keit wínak ke Konilias

³⁴ *Konilias katíp Pita epei au, Pita ketpor kar ik: “Hi hetpi werek. In ek hi hertei God hírak han kitet mít miyapír yapírwe nípiran kerekyor menmen miútíp.

³⁵ *Weiwík miútíp keremem au. God han yaaik keriuwe mít nerer wit wit kerek newenípiyek nírák menmen yaaím nisesik.

³⁶ *Yi yertei hím God kewet haiu mít haiu nepenyerer ne Isrel kewetaiyem. God kewepapír hím yaaím katíp haiu mantikerek emu han kiutíp mamántar Jisas Kraís. Hírak Mítík Iuwe kinín naanmípre mít yapírwe.

* **10:23** Ap 10:45, 11:12 * **10:26** Ap 14:13-15; Rev 19:10 * **10:30** Ap 1:10, 3:1 * **10:34** 1Sml 16:7; Ro 2:11; Ga 2:6 * **10:35** Jo 9:31 * **10:36** Sam 107:20; Ais 52:7; Rev 17:4

37 *Yi yertei nġpaa Jon katġp mġt menmen ketpor hġr enweikġn sip enwet menmen enum, hġrak kġkġri. Hġrak kġkġri epei au, Jisas kewepyapġr hġm me God mekrit minġn meit Galili men merer wit wit meit Isrel.

38 *Yi yertei Jisas ke wit Nasaret. God kehimitanek kewetġwek Hġmġn Yaaik kġrak ken kewik kewetġwek menmen iuwe mġrak kakġkepik. Hġrak ken kerer wit wit kġrġak menmen yaaim me mġt, kġkaap mġt kerek Seten kewġr menmen mġrak enum menterġ, kekepi hġr nġre yaaim kentar God kau ketikerek kekepik.

39 Haiu mġt aposel mewepyapġr menmen yapġrwe hġrak kġrġakem kerer wit wit ke Isrel, mekite wit iuwe Jerusalem. Mġt iuwe ninġn naanmġpre wit Isrel hġr netġwekhis neiyġk nen nakġp newenkekik kau nu tentarakġt hġrak kaa.

40 *Au, me wġ wikak hekrit enum eik, God kġkġak hġrak kekrit kepu hġrak kewepyapġr hġrekes.

41 *Mġt yapġrwe au. Haiu mġt aposel kerek nġpaa God kehimitenai haiu mewepyapġr menmen mġrak. Hġrak kekrit kepu haiu maam tġpar menmen metikerek.

42 *Hġrak ketpai hġm manp te haiu mamno mamwepyapġr hġrak mġtik God kehimitanek hġrak skelim mġt nġpaa naa, mġt wen nepu.

43 *Mġt profet yapġrwe nġpaa newis hġm mekre tġwei mewepyapġr hġm me mġtik ik. Hġr natġp mġt miyapġr kerek nisesik, God kakġsak menmen enum hġr nġrġakem kakġntar menmen yaaim Jisas kerekyaayem.”

Mġt ap ne weiwġk me Isrel God Hġmġn Yaaik kan kewi

44 *Pita wen ketpor hġm mġrak, God Hġmġn Yaaik kan kau han ke mġt miyapġr kerek nemtau hġm Pita ketporem.

45 Mġt ne weiwġk me Isrel, kerek nises hġm me God nan netike Pita, hġr nehġnhġn natġp nar ik: “God epei kesiuwe Hġmġn kġrak Yaaik kan kau haiu mġt ketike mġt in kerek ap ne weiwġk me Isrel.”

46 *Hġr natġp menmen ik nentar hġr epei nemtau mġt in natġp hġm ham hġr hġras nepġtariyem newenġpi niuk me God hġrak iuwe neriuwe hġm im. Pita katġp hġm iuwe kar ik:

47 *“God Hġmġn Yaaik kan kau han ke mġt in kar ke nġpaa hġrak kan kau haiu mġt. Keimġn kaktġp te mġt in ap haiu mamkġri mamriuwe tġpar au a? Auye!”

48 *Hġrak katġp epei au, hġrak ketpor hġr nġkġri neriuwe tġpar nekine niuk me Jisas. Hġr nġkġri epei au, hġr mġt en nitġwekhi hġrak kau ketikeri me wġ ham.

11

Pita katġp mġt nises hġm me God neit Jerusalem me menmen hġrak kġrġakem

1 Mġt aposel netike mġt kerek nises hġm me God neit provins Judia nemtau mġt ap ne weiwġk me Isrel epei nises hġm yaaim me God.

2 Ewaai meruri Pita pike kan wit Jerusalem, mġt kerek natġp mġt nises hġm me God nerekir yġnk kġr hġr nitġwekhi nenerek

* 10:37 Mt 4:12-17 * 10:38 Mt 3:16; Lu 4:17-20 * 10:40 1Ko 15:4-7 * 10:41 Jo 14:19, 22-24, 15:27; Ap 1:8; Lu 24:42-43 * 10:42 Ap 17:31; 2Ti 4:1; 1Pi 4:5 * 10:43 Ais 33:24, 53:5-6; Jer 31:34; Dan 9:24 * 10:44 Ap 11:15, 15:8 * 10:46 Ap 2:4, 19:6 * 10:47 Ap 8:36 * 10:48 Ap 2:38

3* natip nar ik: “Ti henmak te ti hau hetike mit ap ne weiwik me Isrel, yi yekiyam yaam menmen? Hiram au emit.”

4 Au, Pita kewepyapir ketpor menmen yapirwe epei man kerek God kirak Konilias em.

5* Hirak katip kar ik: “Hi hepu wit Jopa, hi hepu ein hi hitehi God menmen, au hi hityak hir menmen mire laplap mekiuwe man, hir newir waai neriyaam nen yinak nen yinak, nen pinak nen pinak mekiuwe man merp menep hi herpai.

6 Te hi hir samiyak, manpen, pewen, ktrin metike hore mei me yaank mekrerem.

7 Hi hir samiyak mekrerem, hi hemtau mitik ketpo kar ik: ‘Pita ti ekrit enep mei ehim.’

8 Hi hewenhi har ik: ‘Mitik iuwe auye. Nipaa ere in hi ap haam menmen im kerek him me Moses meriuwesism mar im: Yi mit ne Isrel ap eiyim samiyak im.’

9 Mitik keit nepni pike ketpo kar ik: ‘Menmen God katip hiram mire yaaim, ti ap etip hiram enum au emit.’

10 Menmen man marim ere mar wikak, te hiram pike miniu men nepni.

11 Hiram pike men nepni, mitikit wikak kerek mitik ke Sisaria keruwet, hirakit ten terp winak hi hewik.

12 God Himin Yaaik ketpo hi ap han ekitet menmen au. Hi eno etiket kerek. Mitikit hispinak kiutip (6) terp in tetikewa hirakit tetikewa mariyan men wit Sisaria haiu men mekre winak ke mitik Konilias. Haiu men winak ke mitik Konilias,

13 hirak ketpai hirak kir ensel kerp winak kirak ketpwek kar ik: “Ti esiuwe mitik kakno wit Jopa kakinkatin mitik niuk mirak Saimon Pita.

14* Hirak kaknen kaktip him mamkaap ti etike mit miyapir nau winak ki yi eiyises him me God te maan God kaktihis.’

15* Hi han kekrit hare etpor menmen, au God Himin Yaaik kan kau kekre han kir kar nipaa kan kau haiu mit in.

16* Hirak kan kewi, hi han kitet him nipaa Mitik Iuwe Krais katip. Hirak katip kar ik: ‘Jon kikir mit keriuwe tpar te hi tewen esiuwe God Himin Yaaik kaknen kaku yi mit.’

17 Haiu mertei nipaa haiu mises him me Mitik Iuwe Jisas Krais, hirak kesiuwe Himin kirak yaaik. In ek God epei kewet mit ap ne weiwik me Isrel menmen yaaik ik nipaa hirak kewetayem. Hi keimin te hi hatip God ekit? Taauye!”

18* Mit en nemtau him Pita ketpim, hir ap wen nenerek au. Hir newenipi niuk me God natip nar ik: “God epei kewis mit ap ne weiwik me Isrel hir nanweikin sip nanwet menmen enum te hir nanu nanit nantikerek nanir ke haiu mit in.”

Mit kerek nises him me Krais neit Antiok hir nirak menmen

19* Me wi mit nenep mitik Stiven hirak kaa, mit nanawaank mit miyapir kerek nises him me God. Au, hir nirir. Han nirir nen menep, han au nen yanamin ere hir niun wit Finisia, wit Saipras, wit Antiok natip mit ne Isrel nau en keriyen him yaaim me Krais.

* 11:3 Ap 10:28; Ga 2:12 * 11:5 Ap 10:9-48 * 11:14 Ap 16:31 * 11:15 Ap 2:4 * 11:16 Ap 1:5 * 11:18 Ap 13:48, 14:27 * 11:19 Ap 8:1-4

20 Mít han kerek nises hím me God hír ne wit Saipras ketike provins Sairini, hír nen wit Antiok newepyapír hím yaaim me Mítik Iuwe Jisas, hír natíp mít ne Isrel netike mít ap nei ne Isrel netporem.

21 *Mítik Iuwe God kekepi te mít yapírwe nemtau hím neweikín sip newet menmen enum hír nises Mítik Iuwe Krais.

22 *Mít ne weiwík me God neit Jerusalem nemtau hím me menmen im epei man, te hír nesiuwe Banabas ken wit Antiok kír menmen.

23 *Hírak ken kírri, hírak kír God kerekyor yaaim, hírak han yaaik keriuweri hírak ketpor hím manp te hír wen enises Mítik Iuwe ekikre han kír iuwe.

24 *Banabas hírak mítik yaaik, God Hímín Yaaik kau kekre han kírak iuwe, hírak kises God werek werek, te mít yapírwe nises hím me Mítik Iuwe Krais.

25 *Mít yapírwe nises hím me Krais te Banabas ken wit Tasas kínkatín Sol.

26 *Hírak kínkatín Sol ere kínapínek keriyaak píke keiyík ken wit Antiok, hírak píke ken wit Antiok kau en tito kiutíp, hírakít tau en tekite mít ne weiwík me God teteikín mít yapírwe menmen, tetpor hím me God. Hír neit wit ik e, mít han ninín nekine niuk me mít nises hím me Krais, hír mít Kristen.

27 *Me wí im, mít han profet kerek newepyapír hím me God, nínaiwír wit Jerusalem nekiuwe nen wit Antiok.

28 *Mít nan nererik nemtau hím me God, mítik kiutíp ke mít in niuk mírak Agabas hírak kekrit kerp nímín hír mít nau nererik en, God Hímín Yaaik ketpíwek te hírak kewepyapír menmen im: Maain wí mamnen te hawí ap kaknen kakrer wit wit au, menmen mamu ni ap mamwo au mami. (Menmen im epei man me wí mítik iuwe gavman ke Rom Klodias hírak kínín naanmípre mít.)

29 Mít nises hím me God en han kitet hír niutíp niutíp nenke pewek mír nanísiuwerem mamno wit Judia kerek hawí ap kan keit ein menmen me ni ap mewo au. Híram maa.

30 *Hír nenkerem nemaniyem, hír newet Banabas ketike Sol pewek im hírakít teiyim ten tetwet mít iuwe ninín naanmípre mít ne God neit Jerusalem, tetwetirem.

12

Mítik iuwe gavman King Herot kenep Jems kaa kewis Pita kekre wínak enuk

1 Me wí im mítik iuwe gavman King Herot kínín naanmípre mít neit Isrel, hírak kewaank mít han ne weiwík me God.

2 Hírak keithis Jems, Jon níkik kírak, katíp mít ne ami nírak hír nerekir teruk kírak kewen kekét.

3 *Hírak kaa, hírak Herot kertei mít ne Isrel han yaaik neriuwe menmen hírak epei kíríakem, hírak wen kíríak menmen enum. Hírak keithis Pita kewisík kekre wínak enuk me wí mít nererik han tewenín menmen, hír naam bret yis mekrerem au.

4 Hírak kewis Pita kekre wínak enuk, mít ne ami naanmíprewek. Hír mít nar 16 hír nenkehan níre tekyaaít tekyaaít (4) naanmípre Pita wítaan wanewik wítaan wanewik. Herot han kitet wí mít nererik han tewenín

* 11:21 Ap 2:41 * 11:22 Ap 4:36 * 11:23 Ap 13:43, 14:22 * 11:24 Ap 2:41, 6:5 * 11:25 Ap 9:30 * 11:26 1Pi 4:16 * 11:27 Ap 13:1, 15:32 * 11:28 Ap 21:10 * 11:30 Ap 12:25 * 12:3 Ap 4:3

menmen h̄ir naam menmen epei au, h̄irak kaksuapanek kakno witeik m̄it yap̄irwe nan̄irek h̄ir nant̄ip nare nank̄ip.

5 * M̄it ne ami wen naanm̄ipre Pita, te m̄it miyap̄ir yap̄irwe ne weiw̄ik me God h̄ir nitehi God iuwe te kak̄ikepik.

Ensel keithis Pita ker̄iyaak ken k̄naaiw̄ir w̄inak enuk

6 * W̄itaan w̄i miut̄ip m̄it̄ik King Herot kaknen kak̄ithis Pita kakno wit m̄it yap̄irwe nan̄irek nank̄ip, me w̄itaan ik Pita k̄waai kek̄re m̄it̄ik̄it wik te ami ket̄in ke n̄im̄in, h̄ir newis sen me ain wik mewik, mari hisp̄inam me ami ek, p̄inam mari ami ek. M̄it ami han naanm̄ipre ya weip̄ir ke w̄inak enuk eik e.

7 H̄ir naanm̄ipre ya weip̄ir, ensel ke God kerp en k̄ire si merh̄ihe meit haau ek. H̄irak m̄it̄ik ensel kewis his mau yap̄ir ke Pita kekot̄itek ket̄p̄iw̄ek kar ik: “Ti ekrit waswas.” H̄irak epei ket̄pim, sen menke m̄inaaiw̄ir his m̄irak.

8 H̄iram m̄inaaiw̄ir his m̄irak, Ensel p̄ike ket̄p̄iw̄ek kar ik: “Ti enke klos mit tokim eriuwet su mit.” Pita k̄ir̄iakem epei au, ensel ket̄p̄iw̄ek kar ik: “Ti eriuwet saket kit ti eisisa enen.”

9 Pita kisesik k̄naaiw̄ir w̄inak enuk ken wit eik. H̄irak kep̄itari menmen ensel k̄ir̄iakem h̄iram w̄erek o au. H̄irak han kitet h̄irak k̄waai k̄ityak.

10 * H̄irak̄it t̄inaaiw̄ir weip̄ir ke han ke n̄im̄in. Epei au, h̄irak̄it t̄inaaiw̄ir weip̄ir ke han ke wit eik ere tiun weip̄ir w̄isenuk ke ain ke n̄iwa k̄ikaisiu ke wit Jerusalem. Weip̄ir eik au tokik keit te h̄irekes k̄ikaisiu, h̄irak̄it ten wit eik. H̄irak̄it tekiuwe ya, ensel keweik̄inhis k̄ire n̄ime k̄inaaiw̄irek,

11 Ensel k̄naaiw̄ir Pita, h̄irak kertei mekam epei man te h̄irak kat̄ip kar ik: “Hi h̄ertei w̄erek. God kesiuwe ensel k̄irak ketauhis ker̄iya hi h̄inaaiw̄ir menmen Herot ketike m̄it ne Isrel han kitet nanrekyewem.”

12 * H̄irak han kitet menmen im ere w̄erek, h̄irak ken w̄inak ke Maria, miye pe m̄it̄ik Jon Mak, m̄it yap̄irwe nererik neit ein h̄ir nitehi God me Pita.

13 Pita kan kerp weip̄ir ke w̄inak keit witeik keret̄it weip̄ir keket teruk. M̄ite niuk m̄ire Roda h̄ire w̄ir̄iak menmen weit pewek im au, h̄ire wan waw̄ir keim̄in keret̄it weip̄ir keket teruk.

14 H̄ire wen menep witehi war ik: “Ti keim̄in?” H̄irak kek̄ike ton̄ik mekre n̄ik̄ip m̄ire h̄ire wertei h̄irak Pita. H̄ire wertei h̄irak Pita, h̄ire han yaaik wesiuknen wen ein w̄ikaisiu weip̄ir au, wat̄ip m̄it en war ik: “Pita kerp witeik.”

15 * H̄ir newenuwehi nar ik: “Ti hetaritari.” Au, h̄ire wept̄ip yap̄irwe war ik: “H̄irak kerp witeik.” H̄ir nat̄ip nar ik: “Au, h̄irak au, h̄im̄in k̄irak kerekek.”

16 H̄ir wen nat̄ipan, Pita wen keret̄it weip̄ir te h̄ir nare nan̄ino nan̄irek. H̄ir n̄ikaisiu weip̄ir n̄irek h̄ir neh̄inh̄in.

17 * H̄ir neh̄inh̄in nesike yaanmi, Pita k̄ik̄iam his kesiyor h̄irak kat̄ip kar ik: “Yi eikint̄ip.” Epei au, h̄irak ket̄por karkeik M̄it̄ik Iuwe God ket̄iw̄ekhis ker̄iyaak kan k̄naaip̄is w̄inak enuk ke gavman. H̄irak ket̄por menmen im epei au, h̄irak ket̄por kar ik: “Yi eino eit̄ip Jems ketike naiu yinan han h̄im im hi epei het̄piyem.” H̄irak ket̄por epei au, h̄irak k̄naaiw̄ir wit ik k̄ir̄ir ken wit hak k̄isaw̄in kau en.

* 12:5 Je 5:16 * 12:6 Ap 5:23 * 12:10 Ap 5:19 * 12:12 Ap 12:25, 15:37 * 12:15 Ap 26:24; Mt 18:10 * 12:17 Ap 13:16, 19:33, 21:40

18 *Maain wanewik epei man, m̄t ne ami neit w̄nak enuk h̄r nekrit han enuk w̄senuk h̄r nat̄ip nitehijan nar ik: “Pita ken neiȳn?”

19 M̄t̄ik iuwe King Herot kesiuwe m̄t ne ami han h̄r n̄inetn̄iw̄ek n̄ietn̄iw̄ek au. H̄r n̄inetn̄iw̄ek au, Herot kitehi m̄t kerek naanm̄pre Pita h̄r nep̄itari menmen te h̄rak han enuk kat̄ip m̄t ne ami han nantorhis neriyei neri nan̄ino nan̄n̄ip nani. Epei au, Herot k̄naaiw̄r provins Judia kekiuwe ken wit Sisaria.

M̄t̄ik iuwe King Herot kaki

20 *M̄t̄ik iuwe King Herot kepu wit Sisaria, h̄rak han enuk keriuwe m̄t ne wit Taia ketike wit Saidon. H̄r nerteiyek in ek h̄rak kaknen te h̄r m̄t han nan nererik nen nan̄r King Herot. H̄r n̄ipiun ein, h̄r nin̄n nat̄ip m̄t̄ik niuk m̄rak Blastas kerek naanm̄pre menmen me w̄nak ke King Herot, h̄r netp̄iw̄ek menmen h̄r hanhan menmen me n̄paa h̄r netike King Herot han enuk neriuwehan h̄ram nepei werek em̄t. H̄r netp̄iw̄ek epei au, h̄r nen n̄r King Herot nit̄iw̄ekhi enkiyan enu en̄t nentar h̄r neit menmen me wit King Herot naanm̄prewem.

21 Me w̄ h̄rak nepei k̄imat, m̄t̄ik iuwe Herot keriuwet laplap me m̄t̄ik iuwe h̄rak keiȳm kak̄r m̄t, h̄rak kan kau yeno m̄rak me gavman kat̄ip m̄t h̄m m̄rak.

22 H̄rak kat̄ip epei au, m̄t h̄r n̄inap nat̄ip nar ik: “H̄rak kat̄ip k̄ipre God kerekek. K̄re m̄t̄ik au.

23 *Wasenum h̄rak m̄t̄ik ensel ke God kenip Herot h̄rak k̄inap kentar h̄rak ap keweni ketpor, “Hi God au, hi m̄t̄ik kerekek.” Henek m̄re p̄inike maak tu k̄rak te h̄rak kaa.

24 *Te m̄t miyap̄ir yap̄rwe nerer wit wit nemtau h̄m me God h̄r nises̄im.

25 *Banabas ketike Sol h̄rak̄it tewet m̄t neit wit Jerusalem pewek. Me w̄ im hawi ap kan te menmen me ni m̄r ap mewo au. H̄rak̄it tew̄r pewek epei au, h̄rak̄it teithis Jon Mak ketikeret p̄ike tekiuwe ten wit Antiok.

13

M̄t ne God neit Antiok neriuwet Banabas ketike Sol tatwepyap̄ir h̄m me God

1 *M̄t han profet kerek newepyap̄ir h̄m me God, h̄r netike m̄t han tisa kerek neteik̄n m̄t kerek nises̄ h̄m me God neteiknor menmen God hanhan h̄r enisesim, h̄r nepu netike m̄t kerek newen̄ipi niuk me God neit wit Antiok. Profet netike tisa niuk m̄r im: Banabas, Simion, kerek m̄t han nekine niuk m̄rak ham ‘Naisa’ o ‘Ȳnk n̄ip̄iak’, h̄rak̄it tekite Lusias ke provins Sairini, maneyen kerek n̄paa h̄rak ketike m̄t̄ik iuwe King Herot kin̄n naanm̄pre m̄t, h̄rak̄it tekiyak̄it tau w̄nak kiut̄ip, h̄rak ketike m̄t̄ik Sol.

2 *Me w̄ ham, h̄r m̄t in ap naam menmen te h̄r nitehi God, God H̄m̄in Yaaik ketpor, “Yi yehim̄tan Banabas ketike Sol, h̄rak̄it t̄r̄iak menmen hi epei hehim̄ten̄iw̄ek̄tem tatr̄iakem.”

3 *H̄rak ketpor epei au, h̄r wen n̄np̄i maan nepu, h̄r nitehi God. H̄r nitehi God, h̄r newis his menterik̄it h̄r neriuwetef ten.

H̄rak̄it tat̄ip m̄t miyap̄ir h̄m me Kraiss teit Saipras

* 12:18 Ap 5:22-24 * 12:20 1Kin 5:11; Esi 27:17 * 12:23 Dan 5:20 * 12:24 Ais 55:11; Ap 6:7, 19:20 * 12:25 Ap 11:29-30, 12:12, 15:37 * 13:1 Ap 11:27 * 13:2 Ap 9:15; Ga 1:15-16 * 13:3 Ap 6:6

4 * God Hîmîn Yaaik keriuwetet ten wit ke wan eik niuk mîrak Selusia. Hîrakîit ten wit Selusia, hîrakîit tau sip ten wit Saipras kerek wan kimaak keketik.

5 * Hîrakîit tau sip ten wit iuwe Saipras, hîrakîit ten wit Salamis ten wînak ke mît ne Isrel nau nererik nekine hîm me Moses en, hîrakîit tewepyapîr hîm me God tatîp mît em. Hîrakîit nîpaa teithis mîtik Jon Mak hîrak kan kakîkepikîit.

6 Hîrakîit teke tî terekir wit Saipras ke nîmîn ten ere tîpiun wit pînak ein niuk mîrak Pefos. Hîrakîit ten en tîr mîtik kertei ketenwo hênpiñ ketike menmen mar im, niuk mîrak Ba-Jisas. Hîrak ke weiwîk me Isrel, hîrak katîp hîrak kewepyapîr hîm God ketpîwekem, te au, hîrak kemipîñ.

7 Hîrak wariyakîit ke Sesias Polas kerek kinîk naanmîpre mît nau wit wan kimaak keketik, hîrak mîtik kertei menmen werék werék. Mîtik Sesias Polas kenîne Banabas ketike Sol tan tîrek tentar hîrak hanhan kemtau hîm me God.

8 * Hîrak hanhan kemtau hîm me God te mîtik Ba-Jisas kerek ketenwo hênpiñ menmei menmei niuk mîrak me hîm Grik hîram Elimas, hîrak katîp keknîwekîit hîm mîrakîit. Hîrak han kîtet kakri han ke mîtik iuwe gavman Sesias Polas te hîrak ap kises hîm me God hîrakîit tewepyapîrem.

9 Hîrak wen kari han kîrak te Sol kerek mît nenewek niuk mîrak me hîm Grik hîr nekinaam Pol, God Hîmîn Yaaik kau kekre han kîrak hîrak kepîr mîtik ik,

10 ketpîwek kar ik: “Ti nîkan ke Seten, ti hîre mîtik enuk ti hînapen hîm yaaim. Han kit kertei werék werék menmen enum me memipîñ mekîte menmei menmei enum te hekrit hekrit ti eweikîñ hîm yaaim me God mîre hîm enum memipîñ.

11 * In ek Mîtik luwe God kakîtepe te wî ham ti ap ehîr menmen au. Ti nanamîr toto ere wî God kehîmîtanem epei au mesi.” Hîrak katîp epei au, wasenum menmen mîre napî mesîwek nanamîr, hîrak keke tî kînkatin mîtik hak kaktîwekhis kakteiknîwek ya.

12 Mîtik iuwe gavman Sesias Polas kîr menmen im, hîrak kises hîm me God. Hîrak han kekrit keriuwe hîm hîrakîit tetpîwek ke Mîtik luwe Kraîs.

Hîrakîit tatîp mît hîm me Kraîs teit wit Antiok ke provins Pisidia

13 * Pol ketike wariyakîit tîrak tînaaiwîr Pefos tau sip terekir wan ten wit Pega ke provins Pamfilia. Me wî im Jon Mak kînaiwîret pîke ken wit Jerusalem.

14 Hîr nînaaiwîr Pega neke tî nen wit Antiok ke provins Pisidia hîrakîit tau en. Hîrakîit tau en, me wî Sabat kerek mît nererik nekine hîm me Moses, hîrakîit ten tau tetikeri neit wînak eik e.

15 * Hîrakîit tau tetikeri neit wînak eik, hîrakîit temtau mît nekine hîm Moses kewisîm mau tîwei metike hîm mît profet nîpaa newisîm mau tîwei. Hîr mît iuwe nekinaam epei au, hîr neriuwet mîtik kan kitîwekîthi kar ik: “Taiu yinakîit, hîm meiyam mepeit yi eiyîpim eikaap mît eiriuerem o au?”

16 * Hîrakîit tewenhi te Pol kekrit kîkîam his mîrak katîp kar ik:

“Nai yinan yetike mît in ap ne weiwîk me Isrel yi yewenîpi God. Yi yapîrwe nîkîp emnep eiyîmtau hîm!

17 * Hîrak God kerek haiu mît ne Isrel mewenîpiyek, nîpaa hîrak kehîmîtan maamrer nau kerekyor hîr nîre yapîrwe me wî hîr nau wit Isip

* 13:4 Ap 15:39 * 13:5 Ap 12:12, 13:13 * 13:8 2Ti 3:8 * 13:11 Ap 9:8 * 13:13 Ap 12:12, 13:5, 15:38 * 13:15 Ap 15:21 * 13:16 Ap 12:17 * 13:17 Eks 1:7, 6:6, 12:51

nar ke m̄t ne wit hak in ek h̄r nau netikewai. Maain God epei keriyeyiri (o keriyeyiyi) nen n̄naaiw̄r Isip keriuwe menmen iuwe h̄rak k̄riakem.

18 * Me 40 tito h̄rak naanm̄pror keit yaank tenhaan wein̄m ap m̄t newi, te h̄rak k̄naain menmen h̄r nerek̄iwekem.

19 * Epei au, h̄rak kenep m̄t miyap̄r ne weiw̄k hisp̄nak wik (7) neit wit Kenan kan̄p kenepi kewet m̄t ne Isrel t̄ im kar ke n̄paa h̄rak ketpim. H̄m newim ere 450 tito.

20 * Me w̄ God kehimit̄an m̄t n̄re masistret, h̄r n̄kaap m̄t ne Isrel nep̄r m̄t enun nepan nan̄no. God kehimit̄an m̄t narik ere maain w̄ m̄tik Samyuel h̄rak profet k̄karu h̄rak kin̄n naanm̄pre m̄t.

21 * “Me w̄ im, m̄t ne Isrel nitehi Samyuel kehimit̄an m̄tik h̄rak kakre king h̄rak kakin̄ni naanmampri, te God kehimit̄an m̄tik Sol n̄kan ke m̄tik Kis ke weiw̄k miut̄p me maam Bensamin. H̄rak kin̄n naanm̄pre m̄t ne 40 tito.

22 * Maain God kep̄rek kehimit̄an Devit h̄rak kekreh̄r ke Sol. God kat̄p ke Devit kar ik: ‘Hi hertei m̄tik ik Devit h̄rak n̄kan ke Jesi, h̄rak m̄tik kar ke hi hanhanek kakises menmen hi hanhan h̄rak kakisesim.’

23 * N̄paa God kat̄p h̄rak kakriuwet m̄tik hak h̄rak kaknen kakikaap m̄t ne Isrel kaktorhis nanu werek werek. M̄tik Jisas ke weiw̄k me maam k̄rak Devit, God kehimit̄anek h̄rak Krai k̄kaap h̄m m̄t ne Isrel.

24 * “Jisas kewepyap̄r menmen iuwe h̄rak kakriakem wen au, m̄tik Jon kat̄p m̄t miyap̄r yap̄rwe ne Isrel h̄r enweik̄n sip enwet menmen enum te h̄rak kak̄ri.

25 * H̄rak Jon k̄riak menmen m̄rak kerek God kehimit̄anek k̄riakem. H̄rak k̄riakem menep epei au, h̄rak kitehi m̄t kar ik: ‘Yi han kitet hi keim̄n?’ Hi ap M̄tik Krai te yi yemeriyeiw̄k kaknen. Au, yi yemtewek. H̄rak kakis̄sa kerekek kaknen h̄rak M̄tik luwe hi au h̄re m̄tik enuk wein̄k.”

26 * Pol wen kat̄p kar ik: “Nai yinan nepenyerer ne Ebrahim, yi yetike m̄t han in kerek yewen̄pi God. God epei keriuwet̄ai m̄tik te kewepaiyap̄r h̄m yaaim me h̄rak kak̄this h̄m m̄t.

27 * M̄t nepu wit Jerusalem netike m̄t iuwe nin̄n naanm̄prai h̄r netariyek h̄rak M̄tik God kehimit̄anek h̄rak kan k̄kaap h̄m m̄t ne Isrel. H̄r netari h̄m n̄paa m̄t profet newis̄m mau t̄wei me m̄tik ik, h̄ram me w̄ Sabat yap̄rwe h̄r nekinaam. H̄r nesiuwerek ken w̄nak ke kaunsil nesiuwe h̄m nises menmen n̄paa m̄t profet netpim mamnen.

28 * H̄r ap n̄nap̄n menmen enum h̄rak k̄riakem au, te h̄r wen neriuwetek ken m̄tik iuwe gavman Pailat nit̄iwekhi h̄rak kaknep Jisas h̄rak kaki.

29 * H̄r nerekȳiw̄k menmen yap̄rwe h̄m me God mau t̄wei profet newis̄m nat̄p h̄ram mamnen. H̄r nerekȳiw̄kem epei au, h̄rak kaa h̄r newenkekik kentar nu tentarak̄it h̄rak kaa, h̄r newis̄k kekre hei ke han.

30 * Au, h̄rak God k̄kiak h̄rak kepu.

31 * Me w̄ yap̄rwe h̄rak kewepyap̄r h̄rekes m̄t n̄paa n̄naaiw̄r wit Galili nen wit Jerusalem netikerek, h̄r n̄rek. In ek h̄r newepyap̄r menmen im nat̄p m̄t ne Isrel em.

* 13:18 Eks 16:35, Nam 14:34, Diu 1:31 * 13:19 Diu 7:1; Jos 14:1 * 13:20 Het 2:16; 1Sml 3:20

* 13:21 1Sml 8:5, 19, 10:20-24 * 13:22 1Sml 13:14, 16:13; Sam 89:20 * 13:23 2Sml 7:12-16; Ais

11:1 * 13:24 Mt 3:1-2 * 13:25 Jo 1:20, 27 * 13:27 Jo 16:3; Ap 3:17 * 13:28 Mt 27:22-23

* 13:29 Mt 27:59-60 * 13:30 Ap 2:24 * 13:31 Ap 1:3, 8

32-33 *⁴⁴ ‘Im ek haiu man metpi h̄im yaaim me m̄it̄ik Kraiss. Menmen n̄ipaa God kat̄ip maamer nau ketporem, h̄irak in ek kerekyei haiu nepenyerer n̄ir kerekyeiyem kentar h̄irak k̄ik̄iak Jisas kekrit kepu. H̄im me menmen im mau t̄iwei Sam n̄ipaa m̄it̄ newis̄im mar im. H̄iram mat̄ip: ‘Ti n̄ikan kai. Petepin hi h̄ire Haai kit.’

34 *⁴⁵ ‘God kat̄ip h̄im im me maain h̄irak kak̄ik̄iak Jisas p̄ike kak̄ikrit kaku, kaki kaku kak̄it au. H̄im mau t̄iwei mat̄ip mar im: ‘Maain hi erekyi yaaim entar h̄im n̄ipaa hi at̄ip Devit hi ewet̄iwekem.’

35 *⁴⁶ ‘Devit kewis h̄im ham mar ik: ‘Hi hertei werek ti God ap ewis ti ehim̄itanek kak̄ikaap m̄it̄ ye ȳink k̄irak kakn̄in kak̄ikre hei taau.’

36 *⁴⁷ ‘Devit h̄irak M̄it̄ik Kraiss God kehimit̄anek au. H̄irak k̄ir̄iak menmen God hanhan h̄irak kisesim, h̄irak kepu me w̄i God kehimit̄anek, te h̄irak kaa. H̄irak kaa, m̄it̄ newis̄ik kekre hei menep hei ke maamer n̄irak, h̄irak k̄iwaan en kesine keit.

37 M̄it̄ik Kraiss kerek God kehimit̄anek k̄ikaap haiu m̄it̄ ne Isrel h̄irak k̄iwaai kesine au. God k̄ik̄iak h̄irak p̄ike kekrit kepu.

38 *⁴⁸ ‘Naiu yinan haiu metpi yi m̄it̄ in yap̄irwe h̄im im mentar menmen h̄irak Jisas k̄ir̄iakem, h̄irak kasisak menmen enum yi ȳir̄iakem.

39 *⁴⁹ ‘N̄ipaa h̄im me Moses yi yisesim h̄iram ap werek mam̄isak menmen enum yi ȳir̄iakem te God kat̄ip yi yaain au. In ek m̄it̄ kerek nises h̄im me Jisas, h̄irak kasisak menmen enum m̄ir̄ te God kat̄ip h̄ir m̄it̄ yaain.

40 Yi naanempre h̄iras te menmen n̄ipaa m̄it̄ profet newis̄im mau t̄iwei h̄iram ap manmen yi m̄it̄.

41 *⁵⁰ ‘H̄iram mat̄ip mar im:

‘Yi m̄it̄ yi ȳinan yip̄ir yew̄irek yentar h̄im me God. Yi han kitet yap̄irwe yi yayi yaȳiwaank h̄iras me menmen hi h̄ir̄iakem me w̄i yi yepu t̄i, h̄iram menmen m̄it̄ik hak kewepyap̄irem ketpiyem te yi ap eiyisesim au.’

42 Pol kat̄ip epei au, h̄irak ketike Banabas t̄inaaiw̄ir w̄inak kerek m̄it̄ nekine h̄im me Moses eik, h̄irak̄it tepno, m̄it̄ han netp̄iwek̄it me w̄i Sabat ham h̄irak̄it p̄ike tatnen tatwepyap̄ir h̄i mei me menmen h̄irak̄it tetpim.

43 *⁵¹ ‘M̄it̄ neit w̄inak ek nen witeyk epei au, m̄it̄ ne weiw̄ik me Isrel netike han ap ne weiw̄ik me Isrel au, h̄ir̄ nises h̄im me God, h̄ir̄ nises Pol ketike Banabas. H̄irak̄it tetpor tekeyor han te h̄ir̄ enises menmen yaaim God k̄ir̄iak m̄it̄ em.

44 Me w̄i ham Sabat epei man, m̄it̄ ne wit nen nereik w̄inak kerek h̄ir nekine h̄im me Moses nekrerek eik nenewo ere menep wit wein̄ik te h̄ir nan̄imtau h̄im me God.

45 *⁵² ‘Me w̄i kerek m̄it̄ ne weiw̄ik me Isrel n̄ir m̄it̄ yap̄irwe nererek en, hir ȳink enuk neriwerem te h̄ir natip enum me Pol nemn̄in̄iwek h̄im m̄irak.

46 *⁵³ ‘H̄ir nemn̄in̄iwek h̄im m̄irak, Pol ketike Banabas tat̄ip h̄im iuwe teneri tar ik: ‘Yi eiȳimtewen. H̄iram yaaim te yi m̄it̄ yin̄in yemtau h̄im me God. Au, yi yeweik̄in sip yewet̄iwem, yi han kitet yi ap yaain te yi yises h̄im im mam̄kaap yi yayu yaitlike God, te haw̄ir wauno kewepyap̄ir h̄im me God mamno m̄it̄ ap ne weiw̄ik mi me Isrel.

47 *⁵⁴ ‘M̄it̄ik luwe God ketpaw̄ir keriuwe h̄im m̄irak kat̄ip kar ik:

* 13:32-33 Sam 2:7 * 13:34 Ais 55:3 * 13:35 Sam 16:10 * 13:36 Ap 2:29 * 13:38 Ap 10:43

* 13:39 Ro 10:4 * 13:41 Hab 1:5 * 13:43 Ap 11:23; 14:22 * 13:45 Ap 14:2 * 13:46 Ap 3:26,

18:6; Lu 7:30 * 13:47 Ais 49:6

'Hi ehim+teni yi yire si meteik+n m+it ya ke w+itaan te yi eiteik+n m+it han kerek ap ne weiw+ik me Isrel nerer wit wit eiteiknor h+ir nanises h+m me God te h+ir nanu werek werek God kaktorhis.' "

48 *M+it miyep+ir ap ne weiw+ik me Isrel epei nemtau menmen im te h+ir han yaaik wisenum h+ir nat+ip, "H+m me God h+iram yaaim wisenum." Mit miyap+ir kerek God n+paa keh+m+teni h+ir nanu nan+it nantikerek tipmain tipmain enum eik h+ir nises h+m m+irak.

49 M+it nat+ip h+m me M+itik luwe God h+iram men merer wit wit me provins ein.

50 *Te m+it han ne weiw+ik me Isrel nari han ke m+it iuwe nin+n naanm+impre m+it ne wit, h+ir netike miyap+ir iuwe han h+ir nises h+m me Moses, h+ir n+r+iak Pol ketike Banabas enum h+ir nep+ret t+inaaiw+ir provins k+ir.

51 *H+ir nep+ret t+inaaiw+ir provins k+ir te h+irak+it t+itan+ik toni waniu (o win) mau laplap m+irak+it teteiknor h+ir m+it enun neweik+n sip newet God. Epei au, h+irak+it ten wit Aikoniam.

52 M+it kerek nises h+m me God neit wit Antiok h+ir han yaaik nepu, God H+m+n Yaaik kau kekreri keneisesi.

14

Pol ketike Banabas ten wit Aikoniam

1 H+irak+it epei tan wit Aikoniam h+irak+it t+ri+ak menmen mar n+paa h+irak+it t+ri+akem teit wit Antiok ke provins Pisidia. H+irak+it ten w+nak ke m+it ne Isrel nau nererik nekine h+m me Moses ein eik, tat+ip m+it h+m yaaim me Krai te m+it yap+irwe ne weiw+ik me Isrel netike m+it yap+irwe ap ne weiw+ik me Isrel nises h+m m+irak+it.

2 *M+it han ne weiw+ik me Isrel h+ir n+napen nises h+m m+irak+it h+ir nari han ke m+it ap ne weiw+ik me Isrel te h+ir n+napen m+it nanises h+m yaaim me Krai.

3 *H+irak+it aposel tepu en w+ yap+irwe, h+irak+it ap t+napen au. H+irak+it tat+ip m+it miyap+ir h+m me M+itik Iuwe Krai. M+itik Iuwe kekepik+it te h+irak+it t+ri+ak menmen yaaim t+ikaap m+it miyap+ir n+nap o his h+it enum h+ir n+re yaa+n. Mit en nertei h+m h+irak+it tetpim me Jisas Krai epei kerekyei h+iu m+it h+iu yaa+n, h+m m+irak+it h+iram yaaim mentar menmen yaaim h+ir n+r h+irak+it t+ri+akem.

4 M+it miyap+ir yap+irwe ne wit ik e, h+ir newep nau n+m+n. Han p+nan netike m+it ne weiw+ik me Isrel, han p+nan netike aposel.

5 *M+it han ne weiw+ik me Isrel netike m+it han au, h+ir netike m+it iuwe n+r han kitet nan+nep h+irak+it aposel neriuwe nan te h+irak+it tati.

6 *Au, h+irak+it aposel temtewem, h+irak+it t+ri+ir ten wit Listra ketike Debi, h+iram wit me provins Likonia, h+iram metike wit ham menep.

7 H+irak+it tepeit en tetpor h+m yaaim me Krai.

H+irak+it tepu Listra ketike Debi m+it new+ir nan nenep Pol

8 *M+itik kiut+ip keit wit Listra h+it m+irak enum me w+ miye winaak ere in te h+irak kekrit keke t+ au.

9 *H+irak kau t+ kemtau Pol kat+ip h+m me God. Pol k+irap+irwek kertei h+irak kises h+m me Krai werek te h+irak kak+ikepik.

10 H+irak kat+ip m+itik ik h+m iuwe kar ik: "Ti eh+n ekrit eh+irp eriuwe h+it mit." H+irak ketp+irwek epei au, m+itik keh+n kekrit kerp keke t+.

* 13:48 Ap 11:18 * 13:50 Ap 17:4, 12 * 13:51 Mt 10:14; Ap 18:6 * 14:2 Ap 13:45 * 14:3 Mk 16:20; Ap 19:11 * 14:5 Ap 14:19; 2Ti 3:11 * 14:6 Mt 10:23 * 14:8 Jo 9:1; Ap 3:2 * 14:9 Ap 3:4; Mt 9:28

11 *Mít miyapír yapírwe nír menmen im Pol kíríakem, hír nínap natíp neriuwe hím mír Likionia, “God kenipet hírakít teweikínhis tíre haiu mít tekiuwe tan tí.”

12 Hír nekine Banabas hírak Sus. Hír nekine Pol hírak Hemes nentar hírak kereké katíp menmen kar ke hír han kitet Hemes ketpim.

13 Wínak ke típir Sus kau keit witeik kírápít ke wit iuwe eik e. Mítík pris kerek naanmípre wínak ik e keit bulmakau metike timen keiyím kan kewisím meit ya weipír ke níwa. Hírak ketike mít en hanhan nenep bulmakau neit hemkré neiyím nehín teiník newenípi aposel.

14 Ewaai meruri Pol ketike Banabas tertei menmen mít nare nanríakem hírakít tewepep klos mírakít teteikín mít hír han enuk hírakít tesiukenen tewep mít tetín ke nímín

15 *tínap tatíp tar ik: “Yi mít yenmak te yi yíríak menmen im e? Hawír mítíkít keretet wíre yi mít. Hawír epei wan wetpi hím yaaim me Kraís, te yi eiweikín sip eiwet menmen im weiním yi eiyses God hírak kepu. Hírak kereké kíríak nepni, tí wan eik metike menmen yapírwe mewim.

16 *Nípaa hírak kewis mít nises han kír hír newenípi God weiním memipín,

17 *te hírak nípaa ere in keteikín mít hírak kepu keriuwe menmen yaaim hírak kíríakem. Hírak kesiuwi hawí keke nepni kan, kenip menmen mi yapírwe mewo yaaim meriuwe wí mírám. Hírak keweti menmen yaaim te yi han yaaik yauy.”

18 Hírakít tatíp menmen im te menep hírakít ap teweni te hír nenep bulmakau neit hemkre neiyím nehínet newenípi níuk mírakít.

19 *Mít han ne weiwik me Isrel nau wit Antiok ke provins Pisidia hírak netike han ne wit Aikoniam nan nari han ke mít yapírwe neriuwe hím mír, hír newír nan nenep Pol. Hír newír nan nenep Pol, hír han kitet hírak nepei kaa, te hír nari yínk kírak neiyík nan newírek ken kínaaiwír wit kír kírwaai keit.

20 Hírak kírwaai keit o, mít nises hím me Kraís hír nan nererik nerp neweikníwek. Hír nerp neweikníwek, hírak Pol kekrit ketikeri píke nariyaan nen wit eik. Wanewik, Pol ketike Banabas tariyakít ten wit Debi. Hírakít píke ten wit Antiok ke provins Siria.

21 *Pol ketike Banabas tatíp mít hím yaaim me Kraís teit wit Debi te hír mít yapírwe nemtau hím nisesim. Epei au, hírakít píke ten wit Listra ketike wit Aikoniam. Ten ein epei au, hírakít píke ten wif Antiok ke provins Pisidia.

22 *Hírakít tíkaap mít kerek nises hím me God en te hír han tokik nepu, hír wen nises hím yaaim me Kraís wisenum. Hírakít tetpor, “Haiu mít menmen enum yapírwe mamraiwaank in ek te maain haiu mamu han yaaik God kakínín naanmamprai.”

23 *Ne mít nerer wit wit nises hím me God nererik newepnípi níuk mírak hírakít tehímítan mít iuwe hír nínín naanmípre mít en. Hírakít nínpi makít hírakít titehi Mítík Iuwe kerek hírak nisesik, hírak kakíkepikít.

Pol ketike Banabas píke ten Antiok ke provins Siria

* 14:11 Ap 28:6 * 14:15 Ap 10:26; Sam 146:6 * 14:16 Ap 17:30 * 14:17 Sam 147:8; Jer 5:24

* 14:19 Ap 17:13; 2Ko 11:25; 2Ti 3:11 * 14:21 Mt 28:19 * 14:22 Ap 11:23, 15:32, 18:23; Mt 7:14;

1Te 3:3 * 14:23 Ap 13:3

24-25 Pol ketike Banabas teke ti ere ten tinaaiwir provins Pisidia hirakit ten tpiun provins Pamfilia. Hirakit ten wit Pega hirakit tatip mit ein him yaaim me Krai. Epei au, Hirakit ten wit Atelia kerek keit wan eik. Epei au,

26 * hirakit tau sip pike ten wit Antiok hak wit kerek nipa mit nehimitenikit nitehi God naanmampruwekit me menmen hirakit in ek epei tirakem.

27 * Hirakit tpiun Antiok epei au, hirakit tari mit ne weiwik me God en hir nererik, hirakit tetpor menmen yapirwe God kekepikit tirakem, hirak keteikin hirak hanhan mit ap ne weiwik me Isrel hir nanisesik.

28 Hirakit tatip epei au, hirakit tau tetikeri me wi yapirwe.

15

Mit yapirwe nises God nererik neit Jerusalem newepnak netpep menmen

1 * Mit han ne provins Judia nen wit Antiok natip mit nises him yaaim me Krai nar ik: “Yi ap yerekir yink ki kar ke nipa Moses ketpim te God ap kaktihis yi eitikerek eiyu au.”

2 * Pol ketike Banabas hirakit tetike mit in hir newepnak natip menmen im yapirwe, hir nenehan. Hir nenehan te mit ne weiwik me God en han kitet nanriuwet Pol Banabas tekite mit han en ne Antiok te hir nanin wit Jerusalem nanir mit aposel netike mit iuwe ninin naanmipre mit ne weiwik miutip me God ein nanitorhi me menmen im.

3 Mit ne weiwik me God neit Antiok neriuweti nen. Hir nepno newep provins Finisia ketike Sameria, hir natip mit en, “Yi mit ap ne weiwik me Isrel yi eiweikin sip eiwet menmen enum eiyises God.” Mit en kerek nises him me God nemtewem te hir han yaaik neriuwerem.

4 * Hir nipiun Jerusalem epei au, mit aposel, mit iuwe ninin naanmipre mit ne weiwik me God en netike mit en nises him me God nererik newenipi God, hir han yaaik neriuwe mit han nan. Pol ketike Banabas hirakit tetpor menmen yapirwe God kekepikit tirakem.

5 Hirakit tetpor epei au, mit han ne Farisi kerek in ek nises God hir ninin nises him lo me Moses hir nekrit natip nar ik: “Mit ap ne weiwik me Isrel hir enrekir yink kir hir enises him nipa Moses ketpim.”

6 Hir natip epei au, mit aposel netike mit iuwe ninin naanmipre mit ne weiwik me God en hir nau nererik newepnak natipan menmen im.

7 * Hir newepnak natipan yapirwe epei au, Pita kekrit katip, “Nai yinan, yi yertei nipa enum eik God ke haiu mit kehimitena hi hewepayar him yaaim me Krai hetpim men mit ap ne weiwik me Isrel te hir nemtewem nisesim.

8 * God hirak kertei han ke mit keteiknai hirak han yaaik te mit ap ne weiwik me Isrel hir nanisesik. Haiu merteiyem mentar hirak kesiuwe God Himin Yaaik kewetirek kar ke nipa hirak kewetaiyek.

9 * God kriak menmen miutip me haiu mit metike hir mit ne weiwik ham. Hirak kesak menmen enum hir nriakem mentar hir nises him mirak.

10 * In ek yi yenmak te yi einip God han enuk keriuwe menmen me him me Moses yi han kitet mit kerek nises God hir enisesim? Menmen im hiram mire menmen miyapir neremtut hiram nimenun, hiram mamnip han kir

* 14:26 Ap 13:1-2, 15:40 * 14:27 Ap 11:18, 15:4, 12 * 15:1 Ga 5:2 * 15:2 Ap 11:30; Ga 2:1

* 15:4 Ap 14:27 * 15:7 Ap 10:1-43 * 15:8 Ap 10:44, 11:15 * 15:9 Ap 10:34-35 * 15:10 Mt 11:30; Ga 3:10, 5:1

enum me menmen enum weinim. Nipaa maamrer nai netike haiu mit in ek ap nises menmen me Moses werek werek au.

11 *Au, haiu han kitet God kaktaihis kakir ke hirak kakithis mit han en kakintar Mitik Iuwe Jisas Kraiss hanhanai kerekyai yaaim. Him me Moses au.”

12 *Pita katip epei au, Mit nekintip nau neit nemtau Banabas ketike Pol hirakit tetpor menmen yaaim me mit his hit enum o menmen meiyam enum hir nire yaain, God kekepikit te hirakit tiriakem me mit miyapir ne weiwik ap me Isrel.

13 Hirakit tatip epei au, Jems katip him mirak kar ik: “Nai yinan, nikip emnep eiyimtau menmen im!

14 *Saimon epei ketpai me wi God kinin keteiknai hirak hanhan mit ap ne weiwik me Isrel hirak kari mit han ne mit han en hir mit narak.

15 Nipaa mit profet natip me menmen im mar ke haiu metpim. Him mau tiwei hir newisim matip mar im:

16 *Maain hi Mitik Iuwe God hi pike anen akaap mit ne weiwik me maam kir Devit. Hir enun nire winak epei kewen te hi pike ekepi hir nanu werek nar ke winak hi pike eimaak ekirp.

17 Hi hirak menmen im te mit ne weiwik ham nerer wit wit nanisisa, mit kerek hi hehimteni hir mit nai.’

18 Nipaa Mitik Iuwe God kewepyapir him im ketpim.

19 “Hi Jems hi han kitet te haiu ap mamawaank mit han ne weiwik ham hir neweikin sip newet menmen enum nises God.

20 *Haiu emwis tiwei emsiuwerem emno emtipor te hir ap nanim menmen mit han newepwar newet tipir weinim em mentar God keriuwesisem hiram enum. Im metike hir ap nariyanhis newenem, hir ap nanim samiyak mit newers timir namip neriuwe hemkre ap mewen au hir ap nanim hemkre mei kike au.

21 *Me wi Sabat yapirwe mit epei nekine him me Moses neit winak kerek mit nererik nekine him mirak. Mit nerer wit wit nekine him mirak natip mit em. Hiram ap yaaim te mit ap ne weiwik me Isrel nau netike mit ne Isrel nekre winak mit nerer ein ein neit nenipi ynk enum nentar hir ap nises menmen Moses nipaa keriuwesisem.”

Mit neit Jerusalem nesiuwe tiwei ken mit ap ne Isrel

22 Hir natip epei au, mit aposel netike mit iuwe ninin naanmipre mit ne God en, hir netike mit yapirwe nises God en hir han kitet nehimitan mit han neriuweti nanino Antiok nantike Pol, Banabas. Hir nehimitan Judas, mit nekine niuk mirak ham Basabas, hirak ketike Sailas. Mit nises God in han kitet mitikit i hirakit yaaikit.

23 Hir newis tiwei newet mit em hiram matip mar im:

“Haiu mit Aposel metike mit iuwe ninin naanmipre mit ne weiwik me God in, haiu metike mit weinin ne weiwik mirak, haiu yapirwe metpi yi yaain, yi mit yises God yi ap ne weiwik me Isrel yau wit Antiok, Siria, Silisia.

24 *Haiu memtau mit han ne haiu mit nen wit ki nari han ki keriuwe him hir netpiyem te yi han enuk. Haiu ap metpor hir nanino netpiyem au.

25 Haiu memtewem, te haiu mererik matipan menmen im, haiu mehimitan mitikit wik mamriuwetet tatno yi mit. Hirakit tatno tatkite taiu yinakit yaaikit Banabas ketike Pol.

* 15:11 Ga 2:16; Ef 2:5-8 * 15:12 Ap 14:27; Ga 2:9 * 15:14 Ap 15:7-9 * 15:16 Emo 9:11-12
* 15:20 Eks 34:15-17; Jen 9:4; Lev 17:10-16 * 15:21 Ap 13:15 * 15:24 Ap 15:1

²⁶ H̄r m̄t han nat̄p nan̄ks̄p nan̄ntar h̄rak̄t tises h̄m me M̄t̄k Iuwe kau Jisas Kraiss, h̄rak̄t tat̄p m̄t em.

²⁷ Haiu epei meriuweti Judas ketike Sailas. H̄rak̄t tat̄p̄i patriuwe h̄m m̄rak̄t h̄m mep̄r menmen haiu mewis̄m mau t̄wei ik e.

²⁸ *God H̄m̄n Yaak ketike haiu m̄t in haiu han kitetim mat̄pan te haiu ap met̄p̄i ȳi eiyises h̄m me Moses yap̄rwe au. Eiyisesim mei kike keremem.

²⁹ *Yi ap eiȳm menmen m̄t newepwarem newet t̄pir wein̄m em. Yi ap eiȳm hemkre au, o samiyak m̄t nam̄p newers t̄m̄r hemkre wen meriuwerem, yi ap eiriyanhis eiwen̄nem au em̄t! Yi ap eir̄ak menmen im haiu mewisiyem te yi eiyu werek werek mep̄r keremem.”

³⁰ H̄r newis t̄wei epei au, h̄r neriuwet m̄t nen Antiok. H̄r n̄piun Antiok, h̄r nari m̄t kerek nises h̄m me Kraiss h̄r nererik h̄r newet̄r t̄wei ik.

³¹ H̄r neit t̄wei nekinaak. H̄r nekinaak, h̄r han yaaik neriuwe h̄m mau t̄wej.

³² *Judas ketike Sailas h̄rak̄t m̄t̄k̄t profet, te h̄rak̄t tetpor yap̄rwe tekepi h̄r han tokik nepu te h̄r nepu werek.

³³ H̄rak̄t tepu en w̄ ham teit wit Antiok. Epei au, m̄t nises God en neriuwetet p̄ke ten, h̄rak̄t tetpor tar ik: “God naanmampri.” [

³⁴ Sailas au, h̄rak̄t hanhan kepu en.]

³⁵ Pol ketike Banabas tepu Antiok me w̄ ham. H̄rak̄t tetikite m̄t han yap̄rwe h̄r nat̄p m̄t h̄m me God newepyap̄rem.

Pol ketike Banabas t̄maaip̄sak̄t

³⁶ Maain w̄ ham Pol kat̄p Banabas kar ik: “Haw̄r p̄ke euno ew̄r naw̄r yinan nises God nerer wit wit n̄paa haw̄r wewepyap̄r h̄m yaaim me Kraiss, te haw̄r waw̄rtei h̄r nepu werek nisesim o au.”

³⁷ *Banabas hanhan keithis Jon Mak kaktikerek tariyak̄t tatno,

³⁸ *te Pol k̄naain ap kakt̄wekhis tariyak̄t tatno kent̄r n̄paa h̄rak̄t ap kepu ketikeret ere h̄rak̄t t̄r̄ak menmen epei au. Au, h̄rak̄t k̄n̄aiw̄ret keit provins Pamfilia.

³⁹ *H̄rak̄t tenehak̄t han enuk w̄senum tent̄r menmen im te h̄rak̄t t̄naaip̄sak̄t ten. Banabas keithis Jon Mak h̄rak̄t tariyak̄t tau sip ten wit Saipras wan kimaak keketik.

⁴⁰ *Pol keithis Sailas tariyak̄t ten. M̄t nises God en h̄r neriuwetet nitehi God naanmamprewek̄t.

⁴¹ H̄rak̄t teke t̄ ten provins Siria ketike provins Silisia, h̄rak̄t t̄kaap m̄t ne weiw̄k me God ein tekepi h̄r han tokik enu enises God werek werek.

16

M̄t̄k Timoti kepno ketike Pol Sailas

¹ *Pol h̄rak̄t ketike Sailas ten tiun wit Debi ketike Listra. M̄t̄k kises h̄m me God h̄rak̄t kepu en, niuk m̄rak̄t Timoti. Miye p̄rak̄t h̄re wetikerek nises h̄m me God miye p̄rak̄t h̄re pe weiw̄k me Isrel te haai k̄rak̄t au, h̄rak̄t ke weiw̄k me m̄t Grik.

² *M̄t yap̄rwe nises h̄m me God neit wit Listra, wit Aikoniam h̄r nat̄p nar ik: “Timoti h̄rak̄t m̄t̄k yaaik.”

* 15:28 Mt 23:4 * 15:29 Ap 15:20 * 15:32 Ap 11:27, 13:1, 14:22 * 15:37 Ap 12:12, 25 * 15:38 Ap 13:13; Kl 4:10 * 15:39 Ap 4:36, 13:4 * 15:40 Ap 14:26 * 16:1 Ap 14:6; 2Ti 1:5 * 16:2 Fl 2:19-22

3 *Pol hanhan kaktiwekhis te h̄rak kerekir ȳnk k̄rak kaknip m̄t ne weiw̄k me Isrel han yaaik. H̄rak k̄rak menmen im kentar m̄t nerer wit wit menep ne weiw̄k me Isrel nertei Timoti haai k̄rak h̄rak m̄t̄k ke Grik, h̄rak ap kerekir ȳnk k̄rak au.

4 *Epei au, h̄rak̄it ten terer wit wit tat̄p m̄t kerek nises h̄m me God, menmen m̄t aposel netike m̄t iuwe nin̄n naanm̄pre m̄t ne God neit Jerusalem h̄r nat̄p m̄t ap ne weiw̄k me Isrel h̄r enisesim. H̄rak̄it tetpor h̄r enisesim,

5 *te m̄t ne weiw̄k me God neit ein h̄r han tokik nepu nises God werék werék. M̄t han yap̄rwe hekrit hekrit neweik̄n sip newet menmen enum nises h̄m me God.

Pol k̄waai k̄tyak k̄r m̄t̄k ke provins Masedonia

6 *H̄rak̄it teke t̄i ten provins Frisia ketike Galesia tentar God H̄m̄n Yaaik ap kewis̄k̄t tatno provins Esia tat̄p m̄t miyap̄r h̄m me Krai.

7 H̄rak̄it ten ere tiun h̄n ke provins Misia, h̄rak̄it tare tatno provins Bitinia te God H̄m̄n Yaaik kerek Jisas kewet m̄t ek, h̄rak ap kewis̄k̄t tatno au.

8 H̄rak ap kewis̄k̄t tatno au, te h̄rak̄it t̄naaiw̄r Bitinia tekiuwe Misia ere tiun wit Troas.

9 H̄rak̄it t̄piun wit Troas, w̄taan Pol kepu k̄tyak k̄r m̄t̄k ke Masedonia kerp kit̄iwekhi kar ik: “Ti ehu sip enen wit k̄au Masedonia ti ekepai.”

10 Pol k̄r menmen im epei au, (hi Luk hetikeret) haiu mewen menmen memi mekre tan̄k k̄au haiu mare mamno provins Masedonia mentar haiu epei mertei God ken̄nai kehim̄tenai mamno en mam̄t̄p m̄t miyap̄r h̄m yaaim me Krai.

M̄te Lidia wises h̄m me God

11 Haiu mau sip m̄naaiw̄r wit Troas merekir wan mesipat wit yap̄rwe men ere m̄piun wit Samotres. Haiu m̄piun wit Samotres, haiu m̄piun wit Niapolis.

12 Haiu m̄piun Niapolis epei au, haiu m̄naaiw̄r sip meke t̄i men wit Filipai kerek n̄paa m̄t ne wit iuwe Rom nan newik nenipek k̄re wit iuwe kin̄n wit ham me provins Masedonia. Haiu nepu wit eik w̄ ham.

13 Me w̄ Sabat haiu m̄naaiw̄r wit men mani menep wit. Haiu han kitet m̄t nehim̄tan wit menep t̄par eik te h̄r nat̄p God menmen. Haiu mau en metike miyap̄r keriyen nererik nau mani eik haiu mewepnak.

14 M̄te piut̄p pe miyap̄r kerek nererik en nemtau h̄m maiu, h̄re niuk m̄re Lidia. H̄re wises God wewen̄piyek. H̄re pe wit Taiataira, h̄re wesiuwe laplap m̄re ȳwir waw̄t pewek mamrerim. M̄t̄k Iuwe God h̄rak keweik̄n han k̄re te h̄re wemtau h̄m Pol ketpim h̄re wisesim.

15 *H̄re wetike m̄t miyap̄r neit w̄nak k̄re h̄r nitehi haiu m̄t m̄k̄iri neriuwe t̄par. Haiu m̄k̄iri neriuwe t̄par, h̄re witaithi war ik: “Yi han kitet hi hises h̄m yaaim me Krai te yi einen eiyu w̄nak kai.” H̄re wari han k̄re te haiu men mau en.

Pol ketike Sailas tekre w̄nak enuk teit wit Filipai

16 *W̄ ham haiu mepno wit menep mani te mat̄p God menmen, m̄te piut̄p kerek w̄rak menmen me m̄t han, h̄re herwe enuk kau kekre han k̄re kekepye wewepyap̄r menmen maain te mamnen. M̄t kerek naanm̄prewe neit pewek yap̄rwe nentar menmen im.

* 16:3 Ga 2:3-5 * 16:4 Ap 15:23-29 * 16:5 Ap 2:47 * 16:6 Ap 18:23 * 16:15 Ap 16:33, 18:8

* 16:16 Ap 19:24

17 *Hîre wises Pol ketikewai wînap watip war ik: “Mît in hîr nîriak menmen me Mîtik Iuwe God. Hîr newepyapîr netpai menmen haiu emisesim te God kakîsak menmen enum haiu mîriakem te hîrak kaktaihis.”

18 Hîre wîriakem warek wî yapîrwe ere Pol han enuk keriuwepewekewîkîn ketpîwe kar ik: “Hi hetput hekrehîr ke Mîtik Iuwe Jisas ti enke ewepîn ekeipnîwe.” Hîrak katip epei au, herwe kînaiwîrep kîrîr ken waswas.

19 Maaîn mît kerek naanmîprewe hîr nertei herwe kenke kekeipnîwe te hîr ap nanît pewek mei au, hîr neithis Pol ketike Sailas nerikît nen nîr mît iuwe masistret neit wit nîmînek me wit mît nesiuwe hîm nererik neitai,

20 *hîr nerikît nen mît iuwe masistret ne Rom natip nar ik: “Mîtikît it hîrakît te wewîk me Isrel, hîrakît tîriak enum me haiu mît mau wit ik e.

21 Hîrakît tetpai menmen te hîram ap mises menmen mît naiu iuwe ne Rom natip haiu emisesim au.” Haiu ap emises menmen mîtikît it tetpaiyem au emît.

22 *Mît miyapîr yapîrwe netikeri nesiuwe hîm. Epei au, Mît iuwe masistret neriyîwekît klos mîrakît newepim natip mît nîr nanînen nanwaai nîpîn nanîksîp.

23 Hîr nenke nîpîn naksîp yapîrwe. Te hîr newîret tekre wînak enuk, hîr natip mîtikît naanmîpre wînak enuk te hîrak naanempre mîtikît werék.

24 Hîrak kemtau hîm mîr im epei au, hîrak kewisîkît tekre haau ke nîmîn kewis hît mîrakît kemenkekîm mitet hei me nu nîmenum metenen hît me mît.

25 Me wî nîmîn Pol ketike Sailas hîrakît titehi God menmen hîrakît tine henye. Mît han nekre wînak enuk ek hîr nemtau menmen hîrakît tinaam tetpîm.

26 Hîrakît tîriak menmen im, tî kîtanîk wîsenum te wînak enuk kîrîrîr iuwe, waswas weipîr yapîrwe menke, sen hîram menke mînatîn men mekeipîn mît yapîrwe nekre wînak eik.

27 *Mîtikît naanmîpre wînak enuk kekrit kerenaan kîr weipîr yapîrwe menke, hîrak han kîtet mît neit nîmîn en nepei nîrîr nen witeik. Hîrak keket hîne kîrak kare kakwîrek kaknep hîrekes kentar hîrak kînaain mît iuwe nanîr mît enun epei netpaan nîrîr nen te hîr han enuk neriuwerek nankîp.

28 Hîrak kaknep hîrekes, au, Pol kînap hîm iuwe kesinîwek ketpîwek, “Au emît! Ti ap enep hîrekes. Haiu mîrîr au haiu mepu in.”

29 Hîrak katip epei au, mîtik ik kenîne mîtikîk hak kakît si keiyîk kaknen. Hîrak keit si keiyîk kan, hîrak kesiuken ken nîmîn hîrak kepîrîr kithêr kewen ninîp menep hît me Pol ketike Sailas.

30 *Te hîrak pîke kekrit kerp kerikît ken witeik kîwîwekîthi kar ik: “Hi ariak mekam te God kakîsak menmen enum mai hîrak kaktaihis?”

31 Hîrakît tewenîwekhi tetpîwek tar ik: “Ti ehises hîm me Mîtik Iuwe Jisas te ti etike mîte nîkerek nit, God hîrak kakîsak menmen enum yî yîriakem.”

32 Hîrakît tatip epei au, hîrak ketîwekîthis ten hîrakît tewepyapîr hîm me Mîtik Iuwe Krais te hîrak mîtikîk ketike mît miyapîr neit wînak kîrak nemtau hîm me God hîrakît tetpîm.

* 16:17 Mk 1:24, 34

* 16:20 Mk 13:9; Ap 17:6; Mt 5:11

* 16:22 2Ko 11:25; Fl 1:30; 1Te 2:2

* 16:27 Ap 12:18-19

* 16:30 Ap 2:37

33 *Hirakıt tatıp epei au, hıram wen wı nımın, mıtık ik ketıwekhis ken kıkır sip kirakıt ere werek. Hirak kıkır sip kirakıt, Pol ketike Sailas tıkir mıtık ketike mıt miyapır nırak neriuwe tıpar.

34 Hirakıt tıkırı, hirak mıtık eik ketıwekıtıhis keıyıkıt ken wınak kirak kewetıwekıt menmen taam. Hirak ketike mıt miyapır neit wınak kirak hir han yaaik nentar hir in ek nises hım me God.

35 Wanewik, mıt iuwe masistret ne Rom nau wit, hir nesiuwe mıt plisman nen wınak enuk natıp nar ik: “Yi eisiuwe mıtıkıt wik hirakıt tatno.”

36 Mıt natıp epei au, mıtık naanmıpre wınak enuk kan katıp Pol kar ik: “Mıt iuwe masistret nesiuwe hım natıp yi yaino witeik, yi yaino God naanmampri me menmen.”

37 *Te Pol katıp mıt plisman kar ik: “Mıt iuwe ap nınapın menmen enum hawır wırıkem te hir newep neit witeik mıt yapırwe nırei. Hawır wıre mıt nau wit Rom hir ap nerekyawır menmen em mar im au nentar mıt iuwe neit wit Rom newis hım mau tıwei neriuwesısem. In ek hir mıt in nare nısawın menmen neriuwetawır a? Taau! Hir hıras nanınen in nanriuwetawır euno witeik.”

38 Hirak katıp menmen im epei au, mıt plisman pıke nen natıp mıt iuwe hım mırak. Hir epei nemtau Pol ketike Sailas hirakıt tıre mıt ne wit Rom hir nınaain natıp nar ik: “Hau mırık menmen enum ye.”

39 *Te hir nen nır Pol ketike Sailas, hir natıp nar ik: “Yi yaaıkıt, hau mepıtari yi yıre mıt ne Rom.” Hir natıp epei au, hir neriyakıt ten witeik nitıwekıtıhi te hirakıt tınaaiwır wit kır.

40 Pol ketike Sailas hirakıt tınaaiwır wınak enuk ten wınak ke Lidia. Epei au, hirakıt tatıp mıt kerek nises hım me God tetpor hım mamkepi hir han tokik nanu. Hirakıt tetpor hım ere werek, hirakıt teit menmen teıyım tatnaaiwır wit Filipai tatno.

17

Mıt ne wit Tesalonaika nare nanınep Pol ketike Sailas

1 *Hirakıt tınaaiwır Filipai, hirakıt ten tewep wit Amfipolis. Hirakıt ten tewep wit Amfipolis tesipatek, hirakıt ten tewep wit Apolonia ten ere tıpiun wit Tesalonaika kerek wınak ke mıt ne Isrel nererik nekine hım me Moses neitai.

2 Pol keit in kırık menmen kar ke nıpaa hirak kırıkem keit wit hak. Me wı Sabat hirak ken wınak kır. Me wı Sabat wikak hirak ketikeri newepnak natıpan, hirak keit hım me God mau tıwei ketporem keteiknorek kar ik:

3 * “Mıtık God kehımıtaneke hirak Kraıs, God hirak katıp mıtık ik kaki pıke kakıkrit. Mıtık ik Jisas hi ewepyapır etpiyek hirak Mıtık God kehımıtaneke hirak Kraıs kerekek kakıkaap hau mıt ne tı.”

4 *Mıt miyapır han ne weiwık me Isrel hir nemtau hım im hir nises Pol ketike Sailas. Mıt han ne Grik kerek newenıpi God, hir netike miyapır iuwe yapırwe ne Tesalonaika hir nisesikıt.

5 *Te mıt han ne weiwık me Isrel neit wınak en hir ap nises hım im hir yınk enuk nentar mıt yapırwe nises hım mırakıt. Hir nen ya neıthis mıt enun nau yain yain hir nesıkeyaanmi nererik nen nari han ke mıt yapırwe ne wit. Hir neweikın wınak ke mıtık niuk mırak Jeson nenke weıpir nınatın Pol ketike Sailas te hir neriyakıt nesıuweret ten mıt.

* 16:33 Ap 15:16 * 16:37 Ap 22:25 * 16:39 Mt 8:34 * 17:1 1Te 2:1-2 * 17:3 Lu 24:26; Ap 3:18, 9:22 * 17:4 Ap 13:50 * 17:5 1Te 2:14

6 *Hir ninetn+wekit ninetn+wekit au, hir nari mit+ik Jeson ketike mit han nises Kraiss, neriyei nen mit iuwe masistret n+nap netpor nar ik: “Mit kerek n+r+ak enum nerer wit wit epei nan in n+r+ak enum.

7 *Mit+ik ik Jeson kewisi nan nau winak k+rak. Hir neweikin sip newet him me mit iuwe neit Rom. Hir natip nar ik: ‘Mit+ik iuwe king hak kin+n Sisa, h+rak niuk m+rak Jisas.’ ”

8 Hir natip him im, hir n+r+ak han ke mit yap+rwe neit wit, hir netike mit iuwe masistret.

9 Mit iuwe en nari pewek me mit+ik Jeson ketike mit han nises Kraiss te hir ap p+ike nanri han ke mit han neriuwe him me Kraiss. Hir nari pewek epei au, hir nesiupani neriuweti nen witeik.

Pol ketike Sailas ten wit Beria

10 Nepei w+itaan, mit in ne Tesalonaika kerek nises him me Kraiss hir neriuwet Pol ketike Sailas ten wit Beria. H+rak+it ten ein epei au, h+rak+it ten winak kerek mit ne weiw+ik me Isrel nau nererik nekine him me Moses me w+ Sabat.

11 *Mit en hir yaain nin+n mit ne wit Tesalonaika nentar hir nemtau him Pol ketpim, hir hanhanem. Hekrit hekrit hir nekine him me God mau t+wei te hir hanhan nan+rtei menmen Pol ketpim h+ram yaaim m+re him n+paa God ketpim o au.

12 *Mit miyap+r yap+rwe ne weiw+ik me Isrel nises him me Kraiss. Miyap+r han ne Grik hir miyap+r niuk m+r iuwe, hir netike mit ne Grik yap+rwe nises him me God.

13 *Maain mit ne weiw+ik me Isrel ne wit Tesalonaika nemtau Pol wen kewepyap+r katip him me God kar ke n+paa h+rak k+r+akem keit wit Beria, hir nan n+r+ak han ke mit en hir han kekrit enum.

14 Hir han kekrit enum te mit nises Kraiss hir n+naain mit nan+nep Pol kaki te hir neriuwetek kakno wit yan+m+n ke wan eik. Sailas ketike Timoti au, h+rak+it tepu Beria.

15 Mit kerek neriuwet Pol nen netikerek ere hir n+piun wit Atens. Epei au, hir epei nan+no n+r ein, Pol ketpor kar ik: “Yi eitip Sailas ketike Timoti h+rak+it tatnen waswas tatwenayip+r tatit wit Atens.”

Pol kewepyap+r him me God keit wit Atens

16 Pol wen keit wit Atens kemer+r Sailas ketike Timoti, h+rak han kekrit kentar h+rak k+r mit nat+n ninaan mau tein+ik yap+rwe h+ram mepu wit k+r eik e.

17 *H+ram mepu wit k+r eik, te h+rak ken winak kerek mit ne weiw+ik me Isrel hir netike mit ne Grik hir newen+pi God, h+rak ketikerei newepnak natipan me him me Kraiss. H+rak kepno en, h+rak hekrit hekrit ken wit maket kerek mit nesiuwe menmen, h+rak ketike mit miyap+r nau en newepnak natipan him me Jisas Kraiss.

18 Mit han natip mit him me mit+ik Seno, hir netike mit han Stoik kerek hir natip mit him me mit+ik Epikurian, hir netike Pol newepnak natipan menmen. Hir mit han natip nar ik: “Mit+ik enuk weise t+par ik katip mekam?” Mit han natip nar ik: “H+rak katip menmen me God ke mit ne wit hak.” Hir natip menmen im nentar Pol ketpor him me Jisas Kraiss ketike him me mit epei naa p+ike nan+krit.

* 17:6 Ap 16:20 * 17:7 Lu 23:2; Jo 19:12 * 17:11 Jo 5:39 * 17:12 Ap 13:50 * 17:13 Ap 14:19

* 17:17 Ap 18:19

19 Te h̄r netiwekhis neriyaak neiyik nen kaunsil ke wit Ariopagas keit Atens. H̄r netp̄wek nar ik: “H̄aiu hanhan mam̄mtau h̄m ham mit ti hat̄p m̄t em.

20 H̄m mei ti etpaiyem h̄ram h̄aiu mep̄tariyem te ti etpaiyem te h̄aiu mertei werek werek.”

21 M̄t nau wit Atens netike m̄t ne wit ham h̄r nau en hekrit hekrit h̄r nau yain yain nat̄p h̄m h̄r hanhan nemtau h̄m ham m̄t nisesim.

22 H̄r nepei netp̄wek, Pol kekrit kerp n̄m̄n ke m̄t ne kaunsil kat̄p kar ik: “Yi m̄t ne wit Atens. Hi hertei yi yewen̄pi t̄pir yap̄rwe.

23 Hi heke t̄ herekir wit ki hi h̄r wit wit yi yewen̄pi t̄pir, hi h̄r k̄naan kiut̄p yi yekine menmen im mewik: ‘K̄naan im me t̄pir hak h̄aiu m̄t mep̄tari niuk m̄rak.’ Menmen yi m̄t in yep̄tari niuk m̄rak yewen̄piyek, hi etpi niuk m̄rak. Niuk m̄rak God.

24 * “God h̄rak kewis t̄ ketike menmen yap̄rwe mewik. H̄rak kin̄n naanm̄pre nepni metike t̄ te h̄rak ap kepu kekre w̄nak m̄t n̄m̄wekek.

25 * H̄rak k̄riak menmen yap̄rwe, te m̄t nankepek nanriak menmen taau. H̄rak h̄rekes kewetai h̄aiu m̄t h̄m̄n te h̄aiu mepu, h̄rak kewetai menmen yap̄rwe.

26 ** H̄rak kiut̄p h̄rak kinai h̄aiu m̄t yap̄rwe h̄aiu merer wit wit mau t̄. N̄paa enum eik h̄rak k̄mat w̄ m̄t nau t̄ h̄rak kehimitan wit kerek h̄r nanwik.

27 H̄rak k̄riak menmen im te h̄aiu m̄t m̄nmet̄wek ere m̄nap̄nek misesik. God ap kerp yan̄m̄n ke h̄aiu m̄t niut̄p niut̄p au.

28 H̄rak kekepai h̄aiu mepu t̄ h̄aiu mamno in mamno ein. H̄rak k̄re m̄t han ni nertei iuwe h̄r nekine h̄m o h̄r nine henye h̄r nat̄p nar ik: ‘H̄aiu m̄t h̄aiu n̄kerek ne God.’

29 * H̄aiu n̄kerek n̄rak te h̄aiu ap han ekitet h̄rak k̄re gol o silva o nan m̄t n̄riakem h̄ram mar ke God au.

30 * N̄paa m̄t ap nertei God au, te h̄rak ap kat̄p enum me menmen h̄r n̄riakem au. In ek God kat̄p h̄m manp m̄t yap̄rwe nau nerer wit wit nar ik: ‘Yi eiweik̄n sip eiwet menmen enum.’

31 * God epei k̄mat w̄ h̄rak maain skelim m̄t miyap̄r yap̄rwe werek werek kakriuwe m̄tik h̄rak kehimitanek h̄rak kakriak menmen im. God h̄rak epei keteik̄n h̄aiu m̄t yap̄rwe maain h̄rak kakriak menmen im kentar h̄rak k̄k̄iak m̄tik ik n̄paa kaa h̄rak kekrit kepu.”

32 M̄t en h̄r nemtau Pol kat̄p ke m̄tik kaa P̄ike kekrit kepu, m̄t han nat̄p nitetnaan nenwes̄sek. Au, m̄t han netp̄wek nar ik: “Maain h̄aiu mam̄mtau ti et̄p menmen im eteipim.”

33-34 Epei au, Pol k̄naaiw̄r m̄t ken. M̄t han nen netikerek nises h̄m me God. M̄tik ke m̄t in nises h̄m me God h̄rak m̄tik ke kaunsil Ariopagas niuk m̄rak Daionisias. M̄te piut̄p niuk m̄re Damaris h̄re wetike m̄t miyap̄r han nises h̄m me God.

18

Pol kat̄p m̄t miyap̄r ne Korin h̄m yaaim me Kraiss

1 Pol kat̄p h̄m me Kraiss keit Ariopagas epei au, h̄rak k̄naaiw̄r wit Atens ken wit Korin.

* 17:24 1Kin 8:27; Ap 7:48 * 17:25 Sam 50:12; Ais 42:5 * 17:26 Diu 32:8 * 17:26 Ais 55:6; Sam 145:18; Jer 23:23 * 17:29 Jen 1:27; Ais 40:18-20, 44:10-17; Ap 19:26 * 17:30 Ap 14:16 * 17:31 Sam 9:8, 96:13; Ap 10:42

2 *Hirak ken wit Korin, hirak kir mitik hak niuk mirak Akwila kerek nipaa miye pirak winaak keit wit Pontas. Hirak ketike mite pirak Prisila in ek ninaaiwir wit iuwe Itali nan Korin nentar mitik iuwe Klodias kerek kinin naanmpre mit katip kar ik: "Mit yapirwe ne weiwik me Isrel hir eninaaiwir wit Rom." Hirak Pol ken

3 *kau winak kir kekepi nime winak laplap kentar hirak nipaa (hirak ap kises him me krais wen au) hirak kime menmen im keit pewek mererim, kar ke in hir nimaam.

4 Me wi Sabat yapirwe Pol ken winak ke mit ne Isrel ein kerek hir nekine him me Moses, hirak ketikeri newepnak natipan, hirak kare kakteiknor him mirak yaaim me Krais te hir enisesim

5 *Me wi Sailas ketike Timoti tinaaiwir provins Masedonia tan wit Korin, Pol ap pike kime winak ke laplap au. Hekrit hekrit hirak katip mit ne weiwik me Isrel nau en ketpor kar ik: "Jisas hirak Mitik Krais kerek God nipaa kehimitanek kan kikaap mit ne Isrel."

6 *Hir au nemninwek him mirak netpiwekit enum, te Pol kitanik laplap mirak keteiknor God ap kesak menmen enum mir au mepu, hirak ketpor, "Yi yayi te yi yayi. Hiram menmen mai au, hiram menmen mi. Me in ek hi eweikin sip eweti, hi eno mit ap ne weiwik me Isrel etpor him yaaim me Krais."

7 Epei au, hirak kinaaiwir winak ke mit en nererik nekine him me Moses, hirak ketike Sailas, Timoti ten tau winak ke mitik hak niuk mirak Tisias Jastas. Hirak ap ke weiwik me Isrel te hirak kises him me God. Winak kirak kiwaai kirapit winak ke mit ne Isrel kerek hir nau nererik nekine him me Moses en.

8 *Mitik niuk mirak Krispas hirak kinin naanmpre mit ne winak kerek mit ne Isrel nererik nekine him me Moses en, hirak ketike mite pirak nikerek hirak nises him me mitik iuwe Krais. Mit yapirwe nau wit Korin nemtau him me God te hir nisesim, Pol ketike Sailas tikiri.

9 *Witaan ham Pol kiwaai kityak, Mitik Iuwe God ketpiwek kar ik: "Ti ap hinaain au. Ti wen etip mit him mai.

10 *Hi hau hetikewit, mitik kiutip ap te kakitep au kakintar mit yapirwe neit wit ik e hir nises him mai."

11 Epei au, Pol kepu wit eik me tito miutip wenke mar hispinak kiutip (6), hirak katip mit miyapir him me God.

12 Me wi im mitik iuwe ke Rom kehimitan mitik Galio hirak ap ke weiwik me Isrel, hirak kinin naanmpre provins Akaiia. Hirak kire mitik iuwe gavman ke mit ne Grik, te hir mit ne weiwik me Isrel nau en nekiyan niutip neithis Pol neriyaak neiyik nen mitik iuwe Galio hir nesiuwe him netpiwek nar ik:

13 "Mitik ik kari han ke mit te hir ap nises him me Moses hir ap newenipi God werek werak au."

14 Pol kare kaktip him te mitik iuwe Galio katip mit en ketpor kar ik: "Yi mit ne Isrel. Mitik ik kirak menmen enum kekintip menmen o kenep mitik kaa te hi herp hemtau menmen yi yetpewem.

15 *Au, hiram menmen me him metike niuk mei me him me Moses yi yisesim. Yi hirras eyitpim ere werak. Hi au hinapen emtau menmen weinim marim."

* 18:2 Ro 16:3 * 18:3 Ap 20:34; 1Ko 4:12 * 18:5 Ap 17:14-15, 9:22 * 18:6 Ap 13:46, 51, 20:26; Lu 9:5 * 18:8 1Ko 1:14 * 18:9 1Ko 2:3 * 18:10 Jos 1:9; Ais 41:10; Jer 1:8; Jo 10:16 * 18:15 Ap 23:29, 25:18-19; Jo 18:31

16 Hĭrak katĭp epei au, hĭrak katĭp mĭt plisman nĭrak hĭr neri nen witeik.

17 Epei au, hĭr mĭt en neithis mĭtĭk iuwe hak kinĭn naanmĭpre mĭt nises hĭm me Moses hĭr neriyaak nen nerp witeik nakĭp. Mĭtĭk Galio ap han kekrit ke menmen im au, hĭrak katĭp kar ik: “Menmen weinĭm.”

Pol pĭke ken wit Antiok ke provins Siria

18 *Pol kepu wit Korin ketike mĭt nises hĭm me God me wĭ yapĭrwe. Epei au, hĭrak kau sip ketike Prisila wetike mĭtĭk kĭre Akwila, hĭr nerekir wan nen provins Siria. Nĭpaa hĭr nau sip wen au, Pol katĭp God hĭm me kĭmat wĭ keriuwesĭs menmen. Wĭ epei au, hĭrak mĭtĭk kime Pol paan kĭrak keit wit Senkria (keteikĭn mĭt wĭ hĭrak keriuwesĭs menmen me hĭrekes hĭram epei au).

19 *Hĭr nĭpiun wit Efesas, Prisila wetike mĭtĭk kĭre Akwila hĭr nau en. Pol ken wĭnak kerek mĭt nau nererik nekine hĭm me Moses en, hĭrak ketike mĭt ne weiwĭk me Isrel hĭr newepnak natĭpan me hĭm me Krais.

20 Hĭr nitĭwekhi kaku kaktikeri me wĭ yapĭrwe te hĭrak kewenhi au.

21 *Hĭrak ketpor kar ik: “God hanhan hi pĭke enen te hi enen eri.” Hĭrak ketpor epei au, hĭrak kerekek kau sip kĭnaaiwĭr wit Efesas.

22 Hĭrak kĭpiun wit Sisaria epei au, hĭrak kĭnaaiwĭr sip ken wit eik keke tĭ ken wit Jerusalem en kĭr mĭt nises hĭm me God ein. Epei au, hĭrak pĭke ken wit Antiok.

Pol pĭke kepno ein ein kĭkaap mĭt kerek nises hĭm me Krais

23 Pol kepu wit Antiok wĭ ham, hĭrak kĭnaaiwĭr mĭt en ken provins Galesia ketike provins Frisia kerer wit kike kike em kĭkaap mĭt kerek nises hĭm me God han tokik nepu.

Apolos katĭp mĭt miyapĭr ne wit Efesas hĭm me Krais

24 Wĭ ham, mĭtĭk hak niuk mĭrak Apolos, hĭrak ke weiwĭk me Isrel, nĭpaa miye winaak keit wit Aleksandria, hĭrak kan kau wit Efesas. Hĭrak kertei katĭp hĭm yaaim, hĭrak kertei hĭm me God mau tĭwei werek werek.

25 *Mĭt nĭpaa neteiknĭwek menmen me Mĭtĭk Iuwe God te hĭrak han yaaik wĭsenum keriuwe hĭm me God katĭp mĭt menmen yapĭrwe Jisas epei kĭrĭakem. Te hĭrak kertei menmen me Jon kerek nĭpaa kĭkĭr mĭt keriuwe tĭpar weinĭm.

26 *Hĭrak kan wĭnak ke mĭt ne Isrel nau nererik nekine hĭm me Moses en, hĭrak katĭp hĭm iuwe ap kĭnaain mĭt au. Akwila ketike Prisila nemtau hĭrak katĭp epei au, hĭr neriyaak nen wĭnak kĭr netpĭwek nekepik kertei werek hĭm me Jisas epei kan tĭ kĭkaap haiu mĭt hĭrak kaa God pĭke kĭkĭak kekrit kepu.

27 *Hĭr netpĭwek menmen im epei au, Apolos han kitet kakno provins Akesia ke Grik te mĭt en nises hĭm me God nekine tĭwei natĭp mĭt nises God en hĭr naanmanrewew. Hĭrak ken en, hĭrak kĭkaap mĭt en kerek nises hĭm yaaim me Krais nentar God kerekyor yaaim.

28 Hĭrak ketike mĭt ne weiwĭk me Isrel newepnak natĭpan te hĭrak keriuwe hĭm iuwe mĭrak hĭrak keteikĭn mĭt miyapĭr hĭm me mĭt en hĭram ap yaaim. Hĭrak keriuwe hĭm me God mau tĭwei, hĭrak katĭp mĭt keteiknor Mĭtĭk Jisas kerekek hĭrak Mĭtĭk Krais kerek God kehimitanek kĭkaap mĭt.

* 18:18 Ap 21:24 * 18:19 Ap 17:17 * 18:21 Ro 1:10; 1Ko 4:19; Je 4:15 * 18:25 Ro 12:11; Ap 19:3 * 18:26 Ap 19:8 * 18:27 2Ko 3:1; Kl 4:10

19

Pol katip m̄t miyap̄r neit wit Efesas h̄m yaaim me Krai

1 *M̄t̄ik Apolos wen kepu wit Korin, Pol kepno ken kiun provins Galesia ketike Frisia ere k̄piun wit Efesas. K̄piun Efesas, h̄rak k̄r m̄t han nises h̄m me Jisas.

2 *Te h̄rak kitorhi kar ik: “N̄paa yi yises h̄m me Jisas God H̄m̄n Yaaik kan kau kekre han ki o au?” H̄r newen̄wekhi nar ik: “Haiu ap memtau God H̄m̄n Yaaik kepu au.”

3 Pol p̄ke kitorhi, “H̄r n̄kri nekine niuk me keim̄n?” H̄r natip nar ik: “H̄r n̄krai nekine niuk me Jon.”

4 *Pol katip kar ik: “Jon k̄k̄r m̄t kerek neweik̄n sip newet menmen enum, h̄rak katip m̄t ne weiw̄k miutip me Isrel h̄r enises h̄rak m̄t̄ik kerek maain kaknen. H̄rak niuk m̄rak Jisas, h̄rak M̄t̄ik Krai kerek God kehimitanek k̄kaap haiu m̄t.”

5 H̄r nemtau menmen im, h̄r newis Pol k̄k̄r keriuwe t̄par kekine niuk me M̄t̄ik Iuwe Jisas.

6 *H̄rak k̄k̄r epei au, Pol kewis his menteri te God H̄m̄n Yaaik kan kau kekre han k̄r keneisesi h̄r natip h̄m ham n̄paa h̄r nerteiyem au, h̄r natip h̄m me God.

7 Pol k̄riak menmen im me m̄t nar ke hiswiyen wik (12).

8 H̄rak k̄riak menmen im epei au, Pol ken w̄nak kerek m̄t ne weiw̄k me Isrel nau nererik nekine h̄m me Moses. H̄rak katip m̄t h̄m me God, h̄rak ap k̄naain m̄t au. H̄rak ketpor ere wenke wikak, h̄rak ketikeri newepnak natipan. H̄rak kare kakri han k̄r te h̄r han kitet menmen h̄rak ketpor me God kin̄n naanm̄pre m̄t.

9 *M̄t han au enun han tokik h̄r n̄napen nanisesim, h̄r natip enum me menmen me God m̄t in nisesim me ninaan me h̄r m̄t yap̄rwe. H̄r natip enum te Pol ketike m̄t h̄r nises h̄m m̄rak n̄naaiw̄r m̄t en. Hekrit hekrit Pol ken w̄nak skul ke m̄t̄ik Tirinas ketike m̄t h̄r newepnak natipan h̄m me God.

10 H̄rak k̄riak menmen marim me tito wik, te m̄t yap̄rwe nau provins Esia, h̄r m̄t ne Isrel, h̄r m̄t han ne weiw̄k ham nemtau h̄m yaaim me M̄t̄ik Iuwe Krai.

H̄m me n̄kerek ne m̄t̄ik Siva

11 *God k̄riak menmen yaaim keriuwe Pol k̄kaap m̄t keriuwerem.

12 *M̄t han neit laplap hankisip o laplap iuwe m̄waai ȳnk ke Pol h̄r neiȳm nen m̄t n̄nap te m̄t han n̄nap h̄r n̄re yaain, m̄t han herwe mersisi h̄ram metpaan menp̄n mekeipnor h̄r n̄re yaain.

13 *M̄t han ne weiw̄k me Isrel h̄r nepno neprer wit wit nep̄r herwe enum mekre m̄t. W̄ ham m̄t han in h̄r nan̄p̄r herwe nanriuwe niuk me Jisas. H̄r natip herwe enuk nar ik: “Haiu met̄pi mekre h̄r ke Jisas kerek Pol katip m̄t en ek. Yi einop̄n ekeip̄n m̄t̄ik ik.”

14 H̄r n̄kerek hisp̄nak wik (7) ne m̄t̄ik iuwe pris niuk m̄rak Siva ke weiw̄k me Isrel, h̄r keriyen n̄riak menmen marim.

15 *Au, herwe enuk ketpor kar ik:, “Hi hertei Pol, te yi m̄t yi neim̄n a?”

* 19:1 1Ko 3:6 * 19:2 Ap 2:38, 8:16; Jo 7:39 * 19:4 Mt 3:1-2 * 19:6 Ap 8:17 * 19:9 2Ko 6:14-18; 2Ti 1:15 * 19:11 Ap 14:3 * 19:12 Ap 5:15 * 19:13 Mk 9:38 * 19:15 Mk 1:24, 34

16 Mítik kerek herwe enuk kersisek kekrit kanip wisenum kerekir yink merer kewep klos mir te hirak kinini. Hir nri+r ninaaiwir winak hemkre merer yink kir hir ne yink weinik nri+r.

17 *Mít han yapirwe ne Isrel, mít han ne weiwik ham, hir nau wit Efesas nemtau me menmen im te hir nepirpir newenipi niuk me Jisas.

18 Mít miyapir yapirwe kerek nises him me God nan newepyapir menmen enum hir nepei nri+akem.

19 Mít miyapir han, kerek netenwo henpin o marila menmei marim, hir neit twei mir meteiknor menmen im hir neiyim nan newirem mekre si me ninaan me mít yapirwe. Mít han newenhis pewek me mít newirem neiyim neit twei im hiram mar 50,000 pewek silva.

20 *Marim him me Mítik Iuwe Kraiss men merer wit wit te mít miyapir yapirwe nisesim.

Mít ne wit Efesas nesikeyaanmi nare nan+nep Pol

21 *Menmen im epei man, God Him+n Yaaik kari han ke Pol te hirak han kitet kakno provins Masedonia kaktike Akaia. Te maain, hirak kakno wit Jerusalem. Pol katip kar ik: “Hi ano wit Jerusalem epei au, te hi eno wit Rom.”

22 *Pol keriuwet mítik wik hirakit tekepik, hirakit tin+n ten Masedonia, hirak wen kepu provins Esia.

23 *Me wi im, mít han neit wit Efesas han enuk nentar mít nises him me Mítik Iuwe Kraiss.

24 *Mítik hak niuk mirak Demitrias hirak kime menmen keriuwe silva. Hirak kime winak kike kike silva kire winak iuwe ke tipir niuk mire Atemis mít nen newepipi niuk mire nekrerek. Menmen hirak kimaam hirak ketike mít han nesiwerem men mít hir neit pewek yapirwe mererim.

25 Te hirak kenine mít nime menmen me silva netike mít han hir nri+ak menmen mar ke hir nri+akem hir nererik, hirak ketpor kar ik: “Yi mít yi yertei haiu meit pewek me menmen metike menmen meiyam meriuwe menmen im haiu nri+akem.

26 *Yi epei yir menmen, yi yemtau menmen mítik ik Pol kri+akem keit wit kaiu Efesas kerek au. Ke provins Esia Pol kari han ke mít miyapir yapirwe hir neweikin sip newet menmen, hirak ketpor kar ik: ‘Menmen mít nimaam mire teinik ninaan mewik hiram ap mire God au. Hiram memip+n.’

27 Menmen im Pol ketppim maain hiram mamnip mít hir han ekitet menmen haiu mít in nri+akem hiram enum. Im keremem au. Winak yaaik ke teinik ninaan mewik iuwe me mite paiu Atemis maain mamre niuk weinim te mít nanisesye au. Mít yapirwe neit Esia netike mít nerer wit wit newenipi niuk mire.”

28 Mít yapirwe nemtau him mirak epei au, hir han enuk nenepip natip nar ik: “Atemis pe Efesas hire yaaip iuwe.”

29 *Mít nerer wit wit ke wit iuwe Efesas nenepip natip. Mít han nen neithis Gaias ketike Aristakas hirakit te provins Masedonia kerek tekite Pol tepno ein ein, hir neriyakit neiyit nen wit kerek mít nau nererik nemtau menmen.

30 Pol hirekes hanhan kakno ein kaktip mít menmen te mít han en nises him me God newenek.

* 19:17 Ap 5:5, 11 * 19:20 Ap 12:24 * 19:21 Ap 23:11; Ro 1:13 * 19:22 Ro 16:23; 2Ti 4:20

* 19:23 2Ko 1:8 * 19:24 Ap 16:16 * 19:26 Ap 17:29 * 19:29 Ap 20:4, 27:2; Kl 4:10; Fm 24

31 *Mīt han hīr mīt iuwe gavman ne provins Esia kerek nīre nīrak yinan o wariyakīt nīrak hīr nesiuwe hīm netpīwek hīrak ap kakno kaktīp mīt menmen au emīt.

32 Mīt han neit wit mīt nererik newik hīr natīp hīm ham, mīt han natīp hīm ham nentar hīr yapīrwe nepītari nenmak tē hīr nererik nau en.

33 Mīt han ne weiwīk me Isrel neriuwet mītīk niuk mīrak Aleksanda kerp kinīn kentīr kīnaan te mīt han en han kitet hīrak kerekēk kinīn kīrīak menmen enum im. Hīrak kīkīam his kesinor hīr enkintīp enīmtau menmen hīrak kakītpim.

34 Au, mīt en nertei Aleksanda hīrak ke Isrel, hīr yapīrwe natīp nerekirīwek hīm natīp nar ik: “Atemis pe Efesas hīre yaaip iuwe.” Hīr nenepīp narek ere 2 aua.

35 Maisiu kike, kuskus ke wit Efesas hīrak kenip mīt en nekintīp nau neit hīrak ketpor kar ik: “Yi mīt ne Efesas. Mīt yapīrwe nertei wit kiau ik e hīrak wit naanmīpre wīnak iuwe ke teinīk nīnaan mewik me mīte iuwe yaaip Atemis wetike nan mīt newenīpiyek nīpaa kau nepni kenke kan.

36 Mītīk kei ap kaktīp menmen im hīram memipīn au, te yi mīt eikintīp yi ap yīrīak menmen enum waswas au emīt.

37 Yi epei yeithis mītīkīt wik it te hīrakīt ap tekintīp menmen meit wīnak ke Atemis o netpīwe enum au.

38 Mītīk Demitrias ketike mīt hīr nīrīak menmen mīrak nare nansiuwe hīm mītīk hīr enīno mīt iuwe masistret hīr nanmerīr wī hīr nanīmtau hīm me mīt. Hīr nansiuwe hīm ein,

39 o au en, yi hanhan eitīp hīm meiyam em, yi wen eimerīr wī me haiu mīt ne wit Efesas haiu mererik memtau hīm me mīt iuwe ne witeik.

40 Mīt iuwe ne Rom hīr nansiuwe hīm nantīp haiu mīt mīrīak enum mesiuwe hīm mesikeyaanmi. Haiu mīt iuwe ap te metpor yi yenmak yi yīrīak menmen marim au.”

41 Hīrak katīp epei au, hīrak kesiuwe mīt en hīr nen wit kīr eik.

20

Pol keke tī kepno provins Masedonia ketike Grik

1 Mīt nererik nesikeyaanmi epei au, Pol kenīne mīt kerek nises hīm me Jīsas keyewewi ketpor hīm mamkepi nanises hīm me God werek werek. Te hīrak kīnaiwīri kakno provins Masedonia.

2 Hīrak ken kīpiun provins Masedonia, hīrak kerekir kau nīmīn ken kerer wit wit katīp mīt hīm mīrak yapīrwe mamkepi nanises hīm me God werek werek. Epei au, hīrak ken provins Grik.

3 Hīrak kepu en wenke wikak. Hīrak kepu en wenke wikak, hīrak kare kaku sip kakno Siria, hīrak kemtau mīt han hīr nimenīpīn nankīp, te hīrak han kitet kakno kakitet provins Masedonia ere hīrak kīnaiwīrek kīpiun provins Siria.

4 *Sopata nīkan ke Piras ke wit Beria, hīrak ketike Aristakas, Sekandas hīrakīt te wit Tesalonaika, hīrakīt tekite Pol tariyakīt ten. Mītīk Gaias ke wit Debi, Timoti, Tikikas ketike Trofimas te Esia, hīrakīt tetike Pol nariyan nen.

5 Hīr mīt ninīn nen nemeriyei neit wit Troas.

6 Hīr nemeriyei neit ein, haiu mau wit Filipai ere wī mīt nererik ap newis yīs mekre bret mīr han tewenīn menmen God kerekoyorem hīram epei au. Menmen im epei au, haiu mīnaaiwīr wit Filipai mau sip ere wī hispīnak

(5), haiu m̄piun wit Troas. Haiu men m̄piun wit Troas, haiu metike m̄t nemeriyei mau en ere w̄ hisp̄nak wik (7).

Pol k̄kiak Yutikas kerek h̄rak kaa keit wit Troas, h̄rak p̄ike kekrit kepu

⁷ *Me w̄ Sabat me w̄itaan haiu m̄t yap̄rwe mererik maam menmen han tewen̄n menmen Jisas k̄r̄akem haiu mewen̄pi God. Pol kat̄p m̄t en menmen. H̄rak kare teipmen kakno te h̄rak ketpor h̄m ere w̄ n̄m̄n.

⁸ M̄t epei neit si yap̄rwe newis̄m mekre haau mau niu meit w̄nak haiu mau mererik mekrerek.

⁹ M̄t̄k pip̄iak niuk m̄rak Yutikas kau windo me w̄nak. Pol wen kat̄p kat̄p, h̄rak k̄nap̄p̄i k̄waai k̄nat̄n. K̄waai k̄nat̄n o, h̄rak kenke kau niu ken kiun t̄i. M̄t̄ nekiuwe nen n̄k̄iak n̄rek nepei au kaa.

¹⁰ *Pol kekint̄p kekiuwe ken k̄rek, h̄rak kenke kenterik kesiuwewik. Epei au, h̄rak kat̄p kar ik: “Yi ap han enuk au em̄t! H̄rak kaa te in ek p̄ike kekrit kaku.”

¹¹ H̄rak kat̄p epei au, h̄rak ketikeri p̄ike n̄niu nen w̄nak h̄rak kewep niu o bret ketikeri nekian naam. Epei au, h̄rak ketikeri newepnak ere wanewik. Wanewik, Pol k̄nain̄w̄ri.

¹² Pol k̄nain̄w̄ri, h̄r neithis pip̄iak ik kerek n̄paa kenkew̄n kaa Pol p̄ike k̄k̄iak, h̄r nen w̄nak m̄r h̄r han yaaik iuwe.

Pol k̄naaiw̄r wit Troas k̄piun wit Mailitas

¹³ Haiu min̄n men mau sip merekir wan ere m̄piun wit Asos, kerek Pol kat̄p kakwenyip̄r sip. N̄paa h̄rak ketpai menmen im kentar h̄rak k̄napen sip, h̄rak hanhan keke t̄i kakno ein.

¹⁴ H̄rak kewenaiyip̄r keit Asos epei au, haiu met̄wekhis men mau sip m̄naaiw̄r wit Asos men ere miun Mitilini.

¹⁵ Haiu m̄piun Mitilini epei au, haiu me w̄ ham wanewik men mesipat wit Kaios. Haiu wen men me w̄ ham hekrit haiu men mesipat wit Semos. Wit Semos epei au, w̄ ham haiu m̄piun wit Mailitas. Sip m̄waāi meit ein.

¹⁶ Pol epei han k̄tet h̄rak kau sip ap kakno wit Efesas kentar h̄rak k̄napen kaku provins Esia w̄ yap̄rwe. H̄rak hanhan kakno waswas kakiun Jerusalem me w̄ Pentekos.

Pol kat̄p h̄m m̄rak men m̄t iuwe nises God neit wit Efesas

¹⁷ *Pol wen kepu sip keit Mailitas h̄rak keriuwet m̄t̄k hak kat̄p m̄t iuwe ne weiw̄k me God neit Efesas te h̄r en̄nen Mailitas en̄rek.

¹⁸ *Ewaāi meruri h̄r m̄t̄ ne Efesas epei nan, Pol ketpor kar ik: “Yi epei yertei me w̄ hi hin̄n han Esia hau hetikewi yi yertei menmen hi hisesim.

¹⁹ *Yi yertei me w̄ yap̄rwe m̄t̄ han ne weiw̄k me Isrel h̄r nimen̄p̄n nat̄pan naniyep te h̄r nenip menmen im menip han kai kekrit h̄r newaank h̄ras. Hi ap ewen̄pi niuk mai au. Hi h̄r̄ak menmen M̄t̄k luwe Krāis keh̄m̄tenewem, w̄ ham hi h̄k̄t̄ henterim.

²⁰ Hi ap hep̄k̄n h̄m mamkepi me w̄ hi hewepyp̄r h̄m me God yi yau w̄nak ke m̄t̄ kerek nekine h̄m me Moses yi yererik en o yau w̄nak mi miut̄p̄ miut̄p̄.

²¹ Hi epei hetpi m̄t̄ ne weiw̄k me Isrel netike yi m̄t̄ ne weiw̄k ham, hi epei hetpi h̄m manp̄ eiweik̄n sip eiwet menmen enum eiyises h̄m me M̄t̄k luwe kau Jisas.

²² *In ek hi hises h̄m God H̄m̄n Yaaik ketpewem te hi eno wit Jerusalem. Hi hep̄tari menmen m̄t̄ nanrek̄yewem nan̄t̄ ein.

* 20:7 Ap 2:42, 46 * 20:10 1Kin 17:21 * 20:17 Ap 18:21 * 20:18 Ap 18:19, 19:10 * 20:19

23 *Hi hertei kerekek God Hīm+n Yaaik epei ketpo merer wit wit mīt nanrekyo enum nanwīre akre wīnak enuk.

24 **“Hi han kitet hi hahi te hi ehises menmen nīpaa Mītik Iuwe Jisas kehīm+tena hi ehisesim, hīram menmen wein+m. God epei kīriak mīt menmen yaaim keriuwe Jisas Kraiss te hīrak kehīm+tena hi hetpor hīm yaaim me menmen im.*

25 *“Yi eiyim+tewem. Nīpaa hi hen yi mīt yapīrwe hewepiyapīr hīm me God kin+n naanmīpre haiu mīt. In ek hi hertei maain hi ap eri meiyam au.*

26 **Te hi petepin hetpi hīm manp, mītik kiutīp ke yi mīt maain kakno si tatīknenik hīram menmen mai au.*

27 *Hīram menmen mai au mentar hi ap heripakīn hīm mei me menmen me God kakin+n naanmamre haiu mīt au.*

28 **Yi naanempre hīras yetike mīt kerek God Hīm+n Yaaik kehīm+teni yi naanmīpri. Yi yar ke mīt naanmīpre sipsip yi naanempre mīt ne weiwīk me God. Hīrak kenip mīt hīr ne weiwīk mīrak keriuwe hemkre me Nīkan kīrak Jisas wī hīrak kaa kentar nu tentarakīt.*

29 **Hi hertei hi anaiwīri epei au, maain mīt nanīnen nīm+n ke yi mīt nanriwaank han ki nanriuwe menmen enum hīr nanīpiyem. Mīt in hīr nanre nepere enum men nīm+n ke sak namīp newaankem, hīr nanīnen nanriwaank.*

30 **Maain mīt han ne yi mīt hīr nantīp hīm memipīn nanri han ke mīt han ne yi mīt kerek yises hīm me God te hīr enisesim.*

31 **Yi naanmamre hīras me menmen im, yi han ekitet me tito wikak hi wītaan wanewik hetpi hīm manp me menmen me God te yi eiyisesim, hi hīkīti hekepi wisenum.*

32 **“In ek hi hitehi God hīrak naanmamprī te hīm me God hīrak kakrekyyi yaaim hīram mamkepi te yi eiyu werek werek. Hīrak kakweti menmen mīrak yaaim hīrak maain kakwet mīt nīrak em.*

33 **Hi ap hemkre menepam heit pewek me yi mīt o laplap mi au.*

34 **Yi epei yertei hi hīriak menmen heriuwe his mai hi ekerwo laplap me wīnak sel te hi heit pewek mererim. Hi hetike mītīkīt wariyakīt tai naanmīprawīr hīras me menmen. Yi au.*

35 **Marim hi epei heteikni yi eiriak menmen iuwe te yi eikaap mīt miyapīr hīr ap manpenun neit nīriak menmen au. Yi han ekitet menmen nīpaa Jisas ketpim. Hīrak katīp kar ik: ‘Yi eiwet mīt menmen hīram min+n mīt hīr nanweti menmen, te yi han yaaik eiyu.’ ”*

36 **Pol ketpor epei au, hīrak ketikeri nitehīr newen ninīp nitehi God menmen.*

37 *Hīr nitehi God menmen epei au, hīr nīkītek neiyewewik netpīwek, “Ti yaaik eno e.”*

38 **Pol ketpor kar ik: “Maain hi ap pīke eri meiyam au,” te mīt en hīr han toenuk neriuwerek. Hīr netpīwek epei au, hīr neriuwetek kau sip ken.*

21

Pol ketike wariyakīt tīrak tau sip tatno Jerusalem

* 20:23 Ap 9:16, 21:4, 11 * 20:24 Ap 21:13; 2Ti 4:7 * 20:26 Ap 18:6 * 20:28 1Ti 4:16; 1Pi 5:2-4
 * 20:29 Mt 7:15; Jo 10:12 * 20:30 1Jo 2:19 * 20:31 Mk 13:37; Ap 19:8, 10; 1Te 2:11 * 20:32
 Ap 26:18 * 20:33 1Sml 12:3; 1Ko 9:11-12 * 20:34 Ap 18:3; 1Te 2:9 * 20:35 Mt 10:8 * 20:36
 Ap 21:5 * 20:38 Ap 20:25

1 Haiu metpor “Eiyu en,” te haiu mau sip m+naiw+ri men. Haiu m+naiw+ri men, haiu merekir wan met+n ke n+m+n mesipat wit Kos. W+ ham haiu mesipat wit Ros. Haiu mesipat wit Ros, haiu men ere m+piun wit Patara.

2 Haiu m+piun wit Patara, haiu menke m+naaiw+ri sip im m+nmat+n sip ham mamrei mamno Finisia te haiu man mewim men.

3 Haiu men ere haiu m+r Saipras te haiu mesipatek men p+nak ke his yaaim wen mepno ere m+piun provins Siria. Haiu menke m+naaiw+ri sip meit wit Taia, wit kerek m+t nau sip nan+nke menmen mekre sip.

4 *Haiu epei men m+r m+t han nises h+m me M+ik Iuwe Krai te haiu mau metikeri me w+ hisp+nak wik (7). God H+m+n Yaaik k+ik+ak han ke m+t en te h+r nat+p Pol ap kakno wit Jerusalem.

5 *Au, w+ hisp+nak wik (7) haiu m+naiw+ri men. H+r m+t netike miyap+r n+kerék n+r neriuwetai ere haiu men tenhaan ek. Haiu men tenhaan ek, haiu mewen nin+p miteh+r haiu mitehi God menmen.

6 Haiu meketanhis haiu metpor “Eiyu en.” Haiu metpor epei au, haiu men mau sip, h+r m+t en p+ke nen witeik.

Agabas kat+p Pol menmen God H+m+n Yaaik keteik+n+wekem keit wit Sisaria

7 Haiu mau sip p+ke men m+naaiw+ri wit Taia men ere m+piun wit Tolemes. Haiu m+piun Tolemes, haiu men m+r m+t en nises h+m me Krai haiu mau metikeri w+ miut+p.

8 *Wanewik haiu m+t metike Pol m+naaiw+ri Tolemes men ere m+piun wit Sisaria. Haiu m+piun Sisaria, ein ek haiu men mau w+nak ke Filip m+ik kerek kat+p m+t miyap+r h+m yaaim me Krai. H+rak kiut+p ke m+t hisp+nak wik (7) n+paa m+t nehim+teni naanm+pre menmen me miyap+r m+kaan n+r epei naa.

9 *H+rak kine n+kerék h+ram (o h+ram) tekyaa+it (4), h+r neit m+kaan wen au, h+r newepyap+r menmen maain mamnen.

10 *Haiu mepu en w+ ham, m+ik profet niuk m+rak Agabas k+naiw+ri provins Judia kan Sisaria.

11 *H+rak kan Sisaria, h+rak keit waai let ke Pol keiy+ik kesenek h+rekes his h+t m+rak keriuwerem. H+rak kesenek his h+t keriuwerem te h+rak kat+p kar ik: “God H+m+n Yaaik kat+p kar ik: ‘M+ik ke let ik e maain kakno wit Jerusalem, m+t ne weiw+ik me Isrel nant+wekhis nansenekik kar ik nanwet m+t ne weiw+ik ham ek.’ ”

12 *H+rak kat+p epei au, haiu metike m+t han en metp+wek mewenek mar ik: “Ti ap eno wit Jerusalem au ek+it.”

13 *Au Pol kewenhi kar ik: “Yi yenmak yi y+ik+it yari han kai? Hi han kitet h+ram yaaim te hi ano w+nak enuk kerekek au. Hi han kitet h+ram yaaim te hi hat+p m+t miyap+r h+m me M+ik Iuwe Jisas m+t han h+r naniyep hi hahi, h+ram menmen wein+m.”

14 Haiu metp+wek metp+wek au. H+rak ketaih+m kew+rem, haiu mekint+p merp mat+p mar ik: “Han kit. Haiu hanhan menmen me M+ik Iuwe Krai h+ram mamnen.”

Pol kat+p m+t iuwe ne m+t ne God neit Jerusalem h+m m+rak

15 Haiu mepu en w+ ham. Epei au, haiu memani menmen maiu, haiu m+naiw+ri men wit Jerusalem.

* 21:4 Ap 20:23 * 21:5 Ap 20:36 * 21:8 Ap 6:5, 8:40 * 21:9 Ap 2:17 * 21:10 Ap 11:28
 * 21:11 Jo 21:18; Ap 20:23, 21:33 * 21:12 Mt 16:22 * 21:13 Ap 20:24

16 Mıt han nises hım me Kraıs nau neit wit Sisaria nan netikewai, hır nen newisai neit wınak ke mıtık kerek haiu mamu mamtikerek niuk mırak Neson, hırak nıpaası ke wit Saıpras. Hırak kises hım me Kraıs nıpaası enuı eık ere in.

17 Maain haiu mıpiun wit Jerusalem, mıt en nises hım me Kraıs han yaaik hır netaihis.

18 *Hır netaihis haiu mau wı ham, hırak Pol ketikewai men mır Jems. Mıt iuwe ninın naanmıpre mıt nises hım me Kraıs nererik newenıpiyek, hır nau netikerek.

19 *Pol ketpor hır yaain, ketpor hır yaain epei au, hırak ketpor menmen God kekepik hırak kırıkem ke mıt ap ne weiwık me Isrel.

Pol kemtau hım me mıt iuwe hırak ken wınak iuwe ke God

20 Pol ketpor epei au, hır newenıpi niuk me God. Epei au, hır natıp Pol nar ik: “Ti epei hertei mıt ne weiwık me Isrel hır mıt yapırwe nises hım me Kraıs, hır wen nises hım me Moses.

21 *Mıt han epei nemipın netpor ti epei atıp mıt han ne weiwık me Isrel nau nerer wit wit ke mıt ne weiwık ham, hır enweikın sip enwet hım me Moses, hır ap enrekir yınk ke nıkerek nır, hır ap enises menmen haiu mıt ne weiwık me Isrel in misesim.

22 Maain mıt in nanırtei ti hepu, te ti erık mekam?

23 Haiu metpi menmen haiu han kitetim. Mıtıkıt tekyaaıt it et hırakıt epei tatıp God tımat wı hırakıt teriuwesıs menmen.

24 *Ti eno etikeret yi erıkak menmen hım me Moses matıp te God kaktıp menmen in epei au, yi yaain. Ti ewır pewek me mıtıkıt it te mıtık pris kakrekyıwekıtım. Epei au te hır mıt enime paan kırakıt. Ti erıkak menmen mamır im te mıt yapırwe enırtei hım hır nemtewem hıram weinım, ti wen hises hım me Moses.

25 *Me mıt nises hım me God hır ap ne weiwık me Isrel, nıpaası haiu epei mewisor tıwei metpor hır ap enises hım yapırwe nıpaası Moses kewisım. Ham im keremem. Haiu han kitet hır ap nanım menmen mıt newepwar menmen newet tıpir em, hır ap nanım hemkre o miyak mıt newers tımır hemkre ap mewen au, hır ap netike mıt miyapır nanrıyanhis newenınem au emıt.”

26 *Hır natıp epei au, Pol keıthis mıtıkıt it wı ham hırak kerıyakıt ten tırıkak menmen hım me Moses katıp te God katıp hırakıt tıre yaaikıt. Epei au, hırakıt ten wınak iuwe ke God tatıp mıt pris me wı hırakıt tımat ere hırakıt tıre yaaikıt te hırakıt tatwet God menmen.

Mıt ne Isrel neıthis Pol kekre wınak iuwe ke God

27 Maain wı hispınak wık (7) menep epei au, hıram wı mıtıkıt tımat menmen hırakıt tırakem hıram epei au mesi, mıt han ne Isrel kerek nau provıns Esia hır nan nır Pol kekre wınak iuwe ke God. Hır nıkıkak han ke mıt miyapır en neıthis Pol nınap natıp nar ik:

28 *^uYi mıt ne Isrel. Yi eıkepı. Mıtık ik hırak mıtık kerek kepno keprer wit wit katıp mıt yapırwe hır mıt ne weiwık me Isrel netike hım me Moses, wınak iuwe ke God hıram menmen weinım. In ek hırak epei keıthis mıtık ap ke Isrel keıyık kan kekre haau mıt narık ap te nanıno nımın ek au. Mıt iuwe nerıuwesısek, nehimıtaneke ne haiu mıt ne Isrel kerıyen.”

* 21:18 Ap 15:2, 13; Ga 1:19 * 21:19 Ap 15:12 * 21:21 Ap 16:3; Ga 2:3 * 21:24 Nam 6:1-21; Ap 18:18 * 21:25 Ap 15:28-29 * 21:26 1Ko 9:20 * 21:28 Ap 6:13; Esi 44:7

29 *Hir natip menmen im nentar hir epei nir mitik Trofimas kitet wit Jerusalem ketike Pol te hir han kitet Pol ketiwekhis ten winak ke God teit niman. Pol kiriak menmen im au.

30 Mit yapirwe neit Jerusalem en nesikeyaanmi (o nesikewari) nesiuknen nan nererik neithis Pol neriyaak neiyik nen witeik. Hir neriyaak neiyik nen witeik, mit neiyepet weipir ke winak ke God.

Mitik iuwe ke ami ke Rom keithis Pol keriyaak keyik ken winak enuk

31 Mit yapirwe nererik hir wen naninap Pol kaki, mit han nen natip mitik iuwe Ofisa ke ami ke Rom nar ik: "Mit yapirwe neit Jerusalem hir nenapan."

32 Hirak kemtau menmen im epei au, hirak keithis mit han ne ami ninin naanmipre mit ne ami nar 100, hir netike soldia ne ami yapirwe nesiuknen nekiuwe nen nir mit en. Hir nekiuwe nen nir mit en, hir nirek ketike mit ne ami yapirwe, hir nenep Pol au. Hir nerp neit.

33 *Mitik iuwe ke ami kan Pol ketiwekhis katip mit nrak hir nesenkekik neriuwe sen ain wik. Epei au, hirak kitorhi kar ik: "Mitik ik hirak keimn? Hirak kiriak mekam?"

34 Mit han natip him ham, mit han natip him ham te hirak ap kertei menmen werék kentar mit nesikeyaanmi yapirwe te hirak katip mit nrak hir ninanek neiyik nanino winak ke ami kir.

35 Hir neiyik nen ere npiun lata me winak, mit ne ami ninanek nau niu nentar mit nesikeyaanmi (o nesikewari) yapirwe nanri Pol kaknen te hir nankip.

36 *Hir nisesik nnap natip nar ik: "Yi eikip kaki."

Pol katip mit kenmak hirak kiriak menmen

37 Hir neit Pol nanrik nanino niman ein, Pol katip mitik iuwe ke ami keruwe him Grik ketpwek kar ik: "Hi hanhan hetput menmen hram werék?" Mitik iuwe eik ketpwek kar ik: "Ti harkeik te ti hertei him Grik?"

38 *Hi han kitet ti mitik ke Isip kerek nipa ein kari han ke 4,000 mit te hir netike gavman ne Rom nare naninapan hir neit hane me his, yipo hennik nirir nen wit تنهاان weinim."

39 Pol kewenhi kar ik: "Hi au. Hi mitik ke weiwik me Isrel, miye wina weit wit Tasas ke provins Silisia, hi mitik ke wit niuk mrak iuwe. Ti ewisa hi etip mit menmen mai o au?"

40 Hirak kewenhi te Pol kerp kentir leta kikiamhis keweni ketpor kar ik: "Eikintip." Hir nekintip, te hirak ketpor keriuwe him me mit ne Isrel.

22

1 Hirak ketpor kar ik: "Nai yinan mit iuwe, mit nai ne watiu, yi eiyimtau him hi hetpiyem te yi ap aitip hi hahi."

2 Hir nemtau Pol ketpor keriuwe him mir Hibru, hir nekintip wire wire te Pol wen ketpor kar ik:

3 *"Hi hetpi werék. Hi ke weiwik me Isrel, miye pai wina weit wit Tasas ke provins Silisia te hi han hau in ere hi iuwe. Mitik iuwe niuk mrak Gameliel keteikno menmen markeik te hi hises him me Moses kerek nipa maamrer nai nisesim. Hi hises menmen im hises God iuwe har ke yi mit in yi yisesim.

* 21:29 Ap 20:4; 2Ti 4:20 * 21:33 Ap 20:23, 21:11 * 21:36 Lu 23:18; Ap 22:22 * 21:38 Ap 5:36-37 * 22:3 Ap 5:34; Ro 10:2

4 *Hi hewaank mīt enipi h̄r naa nentar h̄r nises h̄m me Kraiss. Hi esenkek his h̄t me mīt miyap̄r hat̄p mīt plisman h̄r new̄ri nekre w̄nak enuk.

5 Mīt̄ik iuwe pris kin̄n naanm̄pre mīt pris han h̄rak ketike mīt iuwe ne kaunsil h̄r nanwep̄yap̄r hi hat̄p werek. N̄paa h̄r neweto t̄wei h̄r newis̄k ken mīt han ne weiw̄k maiu neit Damaskas te hi epei hen en eh̄this mīt miyap̄r kerek nises h̄m me Kraiss, hi hesenkeki heriyei heri hen Jerusalem te mīt iuwe en nan̄p.

Pol kat̄p mīt karkeik h̄rak kises h̄m me Kraiss

6 “Hi wen hepno menep Damaskas wepni kau n̄m̄niuwe, wasenum si meke nepni man m̄r mewenk̄ka.

7 Hi henkew̄n h̄waa t̄ hi hemtau h̄m ke mīt̄ik ketpo, ‘Sol, Sol ti henmak te ti herewaank?’

8 Hi p̄ike hit̄wekhi, ‘Mīt̄ik Iuwe ti keim̄n?’ H̄rak kar ik: ‘Hi Jisas ke Nasaret kerek ti herewaank.’

9 Mīt nan netikewa n̄r si te ap nemtau h̄m ke mīt̄ik werek werek au.

10 “Hi hit̄wekhi har ik: ‘Mīt̄ik Iuwe ti hanhan hi eriak mekam?’ H̄rak kar ik: ‘Ti ekrit eno wit Damaskas. Ti eh̄t ein te mīt̄ik kaknen kak̄tput menmen God kak̄him̄tanem ti eriakem.’

11 Hi ap h̄r ein ein hentar si epei m̄r iuwe hi nanam̄r toto te mīt nan netikewa netauh̄s neriya haiu mariyan men Damaskas.

12 “Mīt̄ik hak kau en niuk m̄rak Ananaias. H̄rak mīt̄ik yaaik kises h̄m me Moses te mīt yap̄rwe ne weiw̄k maiu ein h̄r han kitet nat̄p h̄rak yaaik.

13 Mīt̄ik ik kan kerp kerepta ketpo kar ik: ‘Kai yinak Sol, ti p̄ike eh̄r ein ein.’ H̄rak kat̄p epei au, wasawas hi h̄r ein ein te hi h̄rek.

14 H̄rak ketpo kar ik: ‘Mīt̄ik Iuwe God ke maamrer nau h̄rak keh̄m̄tanenut te ti ertei menmen h̄rak hanhan kak̄riakem, keh̄m̄tanenut ti h̄r Mīt̄ik Yaaik kerek k̄riak menmen me God, ti epei hemtau h̄rak ketput keriuwe h̄m m̄rak.

15 Maain ti eno et̄p mīt miyap̄r yap̄rwe ewep̄yap̄r menmen ti epei hemtewem epei h̄rem.

16 *In ek ti ap ehu au em̄t! Ti ekrit te hi ek̄rit. Ti en̄ne Mīt̄ik Iuwe God eh̄it̄wekhi te h̄rak kak̄isak menmen enum ti h̄riakem.’

God keh̄m̄tan Pol kakt̄p mīt ap ne Isrel h̄m yaaim me Kraiss mamno mīt ap ne Isrel

17 “H̄rak ketpo epei au, hi p̄ike hen wit Jerusalem. Hi heit w̄nak iuwe ke God in hi h̄itehi God menmen. Hi h̄itehi God menmen, hi hepu hi h̄r menmen mar ke hi h̄tyak,

18 *Mīt̄ik Iuwe Kraiss ketpo kar ik: ‘Ti ekrit waswas enaaiw̄r wit Jerusalem entar mīt miyap̄r in ap en̄mtau h̄m ti etporem me hi.’

19 *Hi p̄ike het̄p̄wek har ik: ‘Mīt̄ik Iuwe, h̄r epei nertei hi epei hen herer wit w̄nak mīt nererik nekine h̄m me Moses nekrerem, hi hen en heith̄s mīt miyap̄r h̄r nises h̄m mit, hi han̄p.

20 *N̄paa mīt nenep mīt̄ik kewep̄yap̄r h̄m mit niuk m̄rak Stiven hi herp menep at̄p h̄ram yaaim te h̄r nak̄p kaa. Hi hetenen laplap saket me mīt h̄r new̄r nan nak̄p. Hi etpor menmen mit h̄r en̄mtewem.’

21 *Au, Kraiss p̄ike ketpo kar ik: ‘H̄ram menmen wein̄m. H̄r ap te

* 22:4 Ap 8:3, 22:19

* 22:16 Ap 2:21; Ro 10:13

* 22:18 Ap 9:29-30

* 22:19 Ap 8:3, 26:9-11

* 22:20 Ap 7:58, 8:1

* 22:21 Ap 9:15, 13:2

nan+mtau hīm mit au. Ti eno entar hi eriuwetit ti eno yan+im+in ewepypar+ hīm mai mamno mīt ap ne weiwik me Isrel.’ ”

Mītik iuwe ke ami naanmipre Pol

22 *Mīt yapirwe ein nemtau Pol ere hīrak katip menmen me hīrak kewepypar+ hīm me mītik iuwe katip mīt ap ne weiwik me Isrel ketporem. Hīrak ketpor menmen im, hīr han enuk nīnap hīm iuwe nar ik: “Yi eikip eki. Yi ap eiwisik kaku ti au ekit!”

23 Hīr nīnap newep laplap mīr neteikin hīr han enuk wisenuk newir toni waniu (o win) men niu.

24 Hīr newir toni waniu (o win) men niu, mītik iuwe ofisa ke ami katip mīt nīrak neithis Pol neriyaak neiyik nan+no nīm+in, hīr nankip nanriuwe nīp+in ere hīrak kakwepypari nenmak te mīt ne Isrel en nīnap nesiuwe hīm marim.

25 *Hīr netiwekhis neriyaak neiyik nen nesen+ikwek his mīrak te hīr nankip. Hīr nesenkek his mīrak nankip, Pol katip mītik kerek naanmipre 100 mīt ne ami kit+wekhi kar ik: “Hīm mīt iuwe ne Rom hīr newisim matip hīram yaaim te mīt nan+nep mītik kerek keit tīwei yaan mewik kar ke mīt ne wit Rom, te hīr newisik ken winak ke masistret wen au, hīrak ap katip hīrak enuk au?”

26 Mītik ik kemtau hīm im Pol ketpiwekem epei au, hīrak ken kīr mītik iuwe kīrak hīrak ofisa ke ami ketpiwek kar ik: “Ti hīriak menmen enum. Mītik eik e hīrak ketenen tīwei yaan mewik kīre mītik ke Rom.”

27 Hīrak katip epei au, mītik iuwe ofisa ke ami kan kīr Pol kit+wekhi kar ik: “Ti etpo ti hetenen tīwei namba mewik kar ke mīt ne Rom o au?” Pol kar ik: “O, hi hetenen tīwei har ke mīt ne Rom.”

28 Mītik iuwe ofisa eik ketpiwek, “Hi epei hewir pewek yapirwe te hi heit tīwei yaan mewik hīram matip hi hīre mītik ke Rom.” Pol kar ik: “Miye wina te hi hīre mītik ke Rom hentar miye haai hīr netenen tīwei namba mewik hīr nīre mīt ne Rom.”

29 *Wasenum mīt kerek nankip nanit+wekhi menmen hīr nīrir noknānan nenp+in nekeipnīwek. Mītik iuwe ofisa eik kīnaain kentar hīrak kertei Pol ketenen tīwei kar ke mītik ke Rom, hīrak kesak hīm lo me Rom hīrak epei kesenekik keriuwe sen. Mīt iuwe ne Rom neriuwesīs mīt nanriak menmen im me mīt ne Rom.

30 Mītik iuwe ofisa hanhan kertei werek menmen mīt ne Isrel hīr nesiuwe hīm Pol, te wi ham hīrak katip mīt nīrak nenke sen me Pol, hīrak kesiuwe mītik ken katip mīt iuwe pris netike mīt han en ne kaunsil nanrerik nanu. Epei au, hīrak keithis Pol keiyik ken kewisik kerp ninaan me mīt ne kaunsil ketpor menmen.

23

Pol katip hīm mīrak men mīt ne kaunsil

1 *Pol kerp kīrapit mīt ne kaunsil ketpor kar ik: “Nai yinan. Hi hertei hekre han kai menmen me God hi hīriakem hi hisesim nīpaa ere in hīram yaaim.”

2 *Hīrak katip epei au, mītik iuwe pris kin+in nanmipre pris han niuk mīrak Ananias katip mīt nerp menep Pol nīwaaai his nesiuwek hīm nentar hīrak katip enum.

* 22:22 Ap 21:36 * 22:25 Ap 16:37 * 22:29 Ap 16:38 * 23:1 Ap 24:16 * 23:2 Jo 18:22-23

3* Pol ketp+wek kar ik: “Maain God kakitep ti h+re nu m+it newis pen kolta mewik te h+ram nepei mesine meit n+m+n. Ti hau en skelim hi heriuwe h+im lo me Moses, te ti au heweik+n sip hewet h+im me Moses ti het+p m+it naniyep.”

4 M+it kerek nerp menep Pol netp+wek nar ik: “Ti at+p enum me m+it+k pris iuwe ke God.”

5* Pol kat+p kar ik: “Hi hertei h+rak m+it+k iuwe pris te hi ap hetp+wek har ek au. H+im me God mat+p mar im: “Yi m+it ap eit+p enum me m+it h+ir nin+n naanm+pri.”

6* Pol epei kertei m+it han ne kaunsil h+ir nises h+im me m+it Sadyusi, m+it han au h+ir nises h+im me Farisi. H+irak kertei menmen im te h+irak kat+p kar ik: “Nai yinan. Hi m+it+k ke Farisi, hi n+kan ke m+it+k ke Farisi. Petepin m+it neriya hi herp ninaan me kaunsil hentar hi han kitet m+it epei naa maain nan+krit nanu nan+it.”

7 H+irak kat+p epei au, m+it ne Farisi netike m+it ne Sadyusi nenehan nenterim te h+ir newep nau n+m+n p+inan hasini p+inan hasini.

8* (M+it ne Sadyusi han kitet m+it naa h+ir n+waai hei, maain p+ike nan+krit nanu au, herwe o ensel h+ram mepu au nemip+n. M+it ne Farisi han kitet m+it nan+krit, ensel netike herwe h+ir nepu. Nemip+n au.)

9* H+ir m+it wen nat+pan nenehan ere w+isenum, m+it ne Farisi han kerek newepyap+r h+im me Moses h+ir nerp nat+p nesiuwe h+im nar ik: “Hau han kitet m+it+k ik h+irak yaaik. Hau han kitet herwe o ensel epei kan ketp+wek menmen.”

10 H+ir nenehan ere w+isenum te m+it+k iuwe ofisa ke ami han kitet h+ir nanri Pol kakt+n yinak yinak te h+irak keriuwet m+it n+rak newep m+it nen net+wekhis neiy+k nan+no w+inak ke gavman k+irak.

11* W+itaan, M+it+k Iuwe Krai kan kerp menep Pol ketp+wek kar ik: “Ti han tokik ehu. Ti epei hewepyap+r h+im mai heit Jerusalem, te ti eno wit Rom er+akem emp+ar kerekek.”

M+it nimen+p+n nat+pan nan+nep Pol

12-13 Wanewik, m+it han ne weiw+k me Isrel nererik nimeyip+ran nat+pan nan+nep Pol. M+it in nererik n+r+ak menmen im h+ir nin+n 40 m+it. H+ir m+it nesiyeahan menmen o t+par ere h+ir nan+nep Pol neiy+k nanwen han te h+ir nan+m.

14 Epei au, h+ir nen n+r pris iuwe netike m+it iuwe ne kaunsil netpor nar ik: “Hau epei mesinehan menmen o t+par ap mam+m ere hau mamnep Pol.

15* Te yi eitike m+it ne kaunsil eiriuwet m+it+k kakt+p m+it+k iuwe ofisa ke ami ke Rom kak+this Pol keiy+k kaknen in. Yi eimit+wekp+n yi eiy+tp+wek yi hanhan yay+mtau h+im meiyam me Pol. Au, hau epei memery+wek mamk+p h+irak wen kaknen in.”

16 Pol n+kan suware k+irak epei kentau menmen me m+it h+ir nimen+p+n nan+nep Pol te h+irak ken w+inak ke m+it+k iuwe ofisa ke ami kat+p Pol em.

17 H+irak ketp+wek epei au, Pol ken+ne m+it+k iuwe kin+n naanm+pre 100 m+it soldia ne ami, h+irak ketp+wek kar ik: “Eh+it pip+ak ik eiy+k eno m+it+k iuwe ofisa kit. H+irak kak+tp+wek menmen.”

* 23:3 Mt 23:27 * 23:5 Eks 22:28 * 23:6 Ap 4:2, 24:15, 21, 26:5 * 23:8 Mt 22:23 * 23:9 Ap 25:25 * 23:11 Ap 18:9, 19:21, 27:24, 28:16, 23 * 23:15 Ap 25:3

18 Hĭrak katĭp epei au, mĭtik keiyĭk ken mĭtik iuwe kĭrak ketpĭwek kar ik: “Mĭtik kekre wĭnak enuk Pol kenĭnau kitauhi hi heit pipĭak ik e eiyĭk enen ekrit ekĭntar hĭrak kakĭtput menmen.”

19 Hĭrak ketĭwekhis keiyĭk ken haau weinĭm, hĭrakĭt tekiyakĭt tau, hĭrak kitĭwekhi kar ik: “Ti are etpo mekam?”

20 Hĭrak pipĭak ketpĭwek kewenĭwekhi kar ik: “Mĭt iuwe ne kaunsil natĭp hĭrak werek te hĭr nanituthi teipmen ti ehĭthis Pol eiyĭk eno wĭnak ke kaunsil, hĭr nemipĭn natĭp hĭr hanhan nemtau hĭm meiyam me Pol.

21 Ti ap emtau hĭm mĭr entar mĭt ninĭn 40 mĭt nesiyeħan menmen o tĭpar ap nanĭm ere hĭr nankĭp kaki. Hĭr nemerĭr ere ti etpor te ti eiyĭk enen.”

22 Hĭrak ketpĭwek epei au, mĭtik iuwe ofisa ke ami ketpĭwek kar ik: “Ti ap etĭp mĭtik hak ti epei han hetpo menmen im.” Hĭrak ketpĭwek epei au, hĭrak keriuwetek ken.

Mĭtik iuwe ofisa keriuwet Pol ken mĭtik iuwe gavman Filiks

23 Hĭrak keriuwetek ken, hĭrak kenĭne mĭtikĭt wik hĭrakĭt kepten tinĭn naanmĭpre 100 mĭt ne ami, hĭrak ketpĭwekĭt kar ik: “Yi eiyĭt 200 mĭt soldia neke tĭ hĭr netike 200 mĭt nemerĭr yĭpo hĭr netike 70 mĭt ne ami nau hos, hĭr nanĭt menmen nanĭmaniyem, hĭr nanĭno nanĭthis Pol neiyĭk nanĭno. Me wĭtaan hĭr nanĭthis pol kaktike menmen neiyĭm nanĭno wĭt Sisaria.

24 Yi eiri hos keiyak te Pol kakwik, yi naanmamprĭwek eiyĭk (o eirik) eino ere eĭpiun mĭtik iuwe gavman Filiks.”

25 Hĭrak ketpĭwekĭt epei au, hĭrak ken kewis tĭwei mar im:

26 “Hi Klodias Lisias hi hewis tĭwei ik ken ti Filiks ti mĭtik iuwe ke gavman hinĭn naanmĭpre mĭt. Ti yaaik.

27 *Mĭt ne weiwĭk me Isrel neiyewo mĭtik ik nare nankĭp. Hi hemtau hĭrak kĭre mĭtik ke Rom te hi hetike mĭt ne ami nai men mekepik meriyaak meiyĭk men.

28 *Hi hanhan hertei werek nenmak te hĭr nesiuwe hĭm te hi heiyĭk hen wĭnak ke kaunsil kĭr.

29 *Hi han wĭnak ke kaunsil kĭr, hi hemtau hĭrak ap kĭrĭak menmen mei te hĭr nankĭp kaki o nanwisĭk kekre wĭnak enuk. Menmen hĭr nesiuwek hĭm nesiuwewem hĭram menmen me hĭm lo me Moses hĭr nisesim.

30 *Mĭtik hak kan ketpo mĭt han ne weiwĭk me Isrel nimenĭpĭn natĭpan te hi han kitet hi esiuwerek aknen ekrit. Hi epei hatĭp mĭt kerek nesiuwek hĭm menmen hĭr nanĭno nanĭrĭp ninaan mit nanriuwe hĭm.”

31 Hĭrak kewis tĭwei epei au, mĭt ne ami nises hĭm mĭrak. Hĭr neithis Pol neiyĭk ne wĭtaan nen ere nĭpiun wĭt Antipatris.

32 Wanewik, mĭt ne ami kerek neke tĭ hĭr pĭke nan wĭnak ke mĭtik iuwe ofisa ke ami, hĭr newis mĭt nau hos neithis Pol neiyĭk nanĭno Sisaria.

33 Hĭr neiyĭk nen Sisaria newet mĭtik iuwe ke gavman tĭwei, hĭr neithis Pol ken his mĭrak.

34 Mĭtik iuwe ke gavman kekine tĭwei kitehi Pol kar ik: “Ti ke provins ke nein?” Pol ketpĭwek “Hi provins kai Silisia.” Hĭrak kemtau hĭrak ke provins Silisia, hĭrak ketpĭwek kar ik:

35 “Maain mĭt nesiuwe hĭm nanĭnen, te hi emtau hĭm mit entar hi naanmĭpre mĭt ne Silisia ere in.” Hĭrak katĭp epei au, hĭrak katĭp mĭt hĭr naanempre Pol newisĭk kekre wĭnak iuwe nĭpaa mĭtik iuwe Herot kewik hĭrak wĭnak enuk ke gavman.

* 23:27 Ap 21:30-33, 22:25-27 * 23:28 Ap 22:30 * 23:29 Ap 18:14-15 * 23:30 Ap 24:5-8

24

Mit iuwe ne Isrel nesiuwe him Pol

¹ Wi hisp+nak (5) epei man men, mitik iuwe hetpris ke Isrel Ananaias, hīrak ketike mit iuwe ne kaunsil en hīr netike mitik niuk mīrak Tetalas kerek kertei lo me mit ne Rom hīrak kīkaap mit ne Isrel hīr nisesim te hīr nesiuwe him mit neit ninaan me mit iuwe masistret hīr nan Sisaria. Hīr nan Sisaria, hīr nen nīr mitik iuwe ke gavman Filiks te hīr nesiuwe him Pol.

² Mitik iuwe kari Pol hīrak kan te mitik iuwe kenine Tetalas. Hīrak kenine Tetalas, hīrak kesiuwe him Pol kar ik: “Ti mitik iuwe ke gavman. Ti nīpaa ere in ti naanmīprai werek te haiu mekiyan mau meit. Ti hekepai ti henip yaaam mekrehīr menmen nīpaa haiu misesim enum merer wit wit.

³ Haiu mit merer wit wit han yaaik meriuwerem te haiu matip ti yaaik.

⁴ Hi hīnapen erwit iuwe, te hi hituthi ti han tewen+nai emtau him menmen meiyam yinam haiu mam+putem.

⁵ *Haiu mertei mitik ik hīrak mitik enuk kari han ke mit ne weiwīk me Isrel nau nerer wit wit te hīr nenehan nenepan. Hīrak mitik iuwe kei ke mit kerek nises him me Jisas nīpaa ke Nasaret.

⁶ *Hīrak kari mitik ap ke weiwīk me Isrel ketikerek ten winak ke God iuwe keit Jerusalem, te hīrak ap kises him me mit neriuwesis menmen im. Haiu metiwekhis han kitet mewepyapīrek kakises lo maiu. [

⁷ Au, mitik iuwe ofisa ke ami Lisias keit mit ne ami nīrak hīrak kewep kokn+nai wīsenum keithis mitik ik kerik ken.

⁸ Epei au, Lisias katip neim+n hīr nansiuwek him hīr an+nen in enīrit.] Ti itehi mitik ik ti hīrekes ertei menmen yapīrwe haiu mesiuwek him.”

⁹ Hīrak katip epei au, mit yapīrwe ne weiwīk me Isrel neit ein nekepik natip nar ik: “Hīrak katip werek, hīrak ap kemip+n au.”

Pol katip mitik iuwe Filiks him mīrak

¹⁰ Hīr natip epei au, mitik iuwe kehīs kenine Pol kaknen kaktip. Pol kan kerp katip kar ik: “Hi hertei me tito yapīrwe ti naanmīprai heriuwe menmen yapīrwe te hi han yaaik etput menmen eteiknut hi hīrīak mekam.

¹¹ *Ti itehi mit in ti hertei menmen hi hetpiyem. Me wī hiswiyen wik (12) hi han wit Jerusalem ewenipi God.

¹² Mit ne Isrel ap nīra hi hetike mit han mewepnak matipan meit winak ke God ein, hi ap hari han ke mit te hīr han kekrit heit winak ke God o heit witeik.

¹³ Hīr ap neit mitik kiutip kīra hi hīrīak menmen marim hīr nesiuwau him.

¹⁴ * “Hi etput menmen im. Hi ewenipi niuk me Mitik Iuwe hīrak God ke maamrer nāiu, te hi hises him me menmen me Jisas kerek mit natip hīram enum. Hi wen hises menmen yapīrwe mitik Moses ketike mit profet hīr newisim mau tīwei.

¹⁵ Hi hises menmen har ke mit in me him me God, maain mit yaain nantike mit enun pīke nankrit nanu nanit.

¹⁶ *Hekrit hekrit hi hare hīrīak menmen te God ketike mit miyapīr yapīrwe nīra natip hi yaaik.

¹⁷ * “Hi heit wit ham me tito meiyam epei au, hi heit wit Jerusalem ewet mit nai ne weiwīk me Isrel pewek mei, hi are ano ewet God menmen.

* 24:5 Ap 17:6 * 24:6 Ap 21:28-30 * 24:11 Ap 21:17 * 24:14 Ap 24:5 * 24:16 Ap 23:1

* 24:17 Ro 15:25-26; Ga 2:10

18 *Hi wen heit wɪnak iuwe ke God ein hi hɪrɪak menmen im me hɪm me Moses matɪp hi hɪrɪakem te God kaktɪp hi pɪke yaaik, mɪt han nɪra. Mɪt nau netikewa au, haiu ap mewepnak matɪpan au.

19 Mɪt han ne weiwɪk me Isrel hɪr ne provins Esia hɪr nepu wɪnak ke God nɪra netauhɪs neriya. Mɪt en hɪr hɪras enɪnen in nantɪp menmen mei meit ninaan mit te hɪr nansiuwau hɪm,

20 o au en, ti atɪp mɪt in hɪr natɪp newepyapɪr menmen hɪr nɪr hi hɪrɪakem enum me wɪ hi herp ninaan me kaunsil. Menmen au,

21 *o hɪm miutɪp im. Nɪpaa hi herp ninaan mɪr hi hɪnap hatɪp har ik: ‘Mɪt neriya heit wɪnak ke kaunsil ik nentar hi han kitet mɪt epei naa pɪke nanɪkrit nanu.’ ”

22 *Pol katɪp epei au, mɪtɪk Filiks kerek kertei werek menmen me hɪm me Mɪtɪk Iuwe Kraɪs, hɪrak ketpor kar ik: “Yi yemerɪr mɪtɪk iuwe ofisa ke ami kaknen te hi han kakitet menmen hi ehisesim.”

23 *Hɪrak ketpor epei au, hɪrak katɪp mɪtɪk kepten ke ami kinɪn naanmɪpre 100 mɪt, hɪrak naanmɪpre Pol te ap keriuwesɪs nɪrak yinan nanɪnen nanwetɪwek menmen.

Filiks kewis Pol kekre wɪnak enuk me tito wik

24 Maain wɪ ham Filiks keit mɪte pɪrak Drusila kerek pe weiwɪk me Isrel. Hɪrak kesiuwe mɪtɪk keit Pol keiyɪk kan, hɪrak ketikerep nemtau Pol katɪp me mɪt enises hɪm me Kraɪs Jisas.

25 *Pol wen ketpor menmen me mekam yaaim, menmen me mɪtɪk kewen han kɪrak ke menmen yapɪrwe, katɪp menmen me wɪ maain God skelim mɪt te Filiks kepɪrɪpɪr kɪnaain ketpɪwek kar ik: “Epei werek. Ti pɪke eno. Maain han kai hi enɪnut ti etpo menmen.”

26 Hɪrak wen han kitet Pol kakwetɪwek pewek hɪrak kaksipuanek kakwisɪk kakno witeik. Hɪrak han kitet marik te wɪ ham wɪ ham hɪrak keit Pol ketikerek tewepnak.

27 *Pol kepu en ere tito wik epei au. Tito wik epei au, Posias Festas kekrehɪr ke mɪtɪk iuwe gavman Filiks. Hɪrak Filiks hanhan kenip mɪt iuwe ne Isrel han yaaik neriuwerek te hɪrak wen kewis Pol kekre wɪnak enuk kepeit.

25

Pol katɪp kar ik: “Mɪtɪk iuwe Sisa ke Rom kakɪmtau hɪm mai”

1 Mɪtɪk iuwe Festas epei kan naanmɪmpre provins ke Judia wɪ wikak keremem,

2 *hɪrak kɪnaaiwɪr wit Sisaria ken Jerusalem, mɪt iuwe pris netike mɪt iuwe ne kaunsil nesiuwe hɪm Pol. Hɪr nitehi Festas

3 *hɪrak kakrekiyor menmen yaaim kakri Pol keiyɪk kaknen Jerusalem kakɪntar hɪr epei nimenɪpɪn nanɪnep Pol nanwisɪk yayiwe yinak.

4 Festas ketpor, “Mɪtɪk Pol kepu kekre wɪnak enuk keit Sisaria. Hi hɪrekes menep te hi pɪke eno.

5 Yi eitɪp mɪt ni iuwe nanɪno nantikewa haiu mamno wit Sisaria. Mɪtɪk ik kɪrɪak menmen enum te hɪr nansiuwek hɪm.”

6 Hɪrak ketpor epei au, hɪrak wen kepu ein ere wɪ hispɪnak wikak (8) o wɪ hiswiyen (10) epei au, hɪrak pɪke ken Sisaria. Hɪrak pɪke ken Sisaria wɪ

* 24:18 Ap 21:26-27 * 24:21 Ap 23:6 * 24:22 Ap 23:26 * 24:23 Ap 27:3, 28:16, 30 * 24:25 Jo 16:8 * 24:27 Ap 25:9 * 25:2 Ap 24:1, 25:15 * 25:3 Ap 23:15

ham h̄rak kau w̄nak ke gavman kerek m̄t nesiuwe h̄m neitai en, h̄rak kat̄p Pol eknen.

7 *Pol epei kan, te m̄t ne Isrel kerek neke Jerusalem nan, h̄r nerp nesiuwe h̄m te h̄r ap neteik̄n werek werek Pol k̄riak menmen enum im au. H̄r nesiuwe h̄m wein̄m.

8 Pol k̄ikaap h̄rekes kat̄p, “Hi ap h̄riak menmen enum herekir h̄m me m̄t ne Isrel o w̄nak iuwe ke God keit Jerusalem o ke m̄tik iuwe Sisa ke Rom au.”

9 *Pol kat̄p epei au, m̄tik Festas hanhan k̄riak m̄t ne Isrel han yaaik neriuwerek te h̄rak kat̄p Pol kar ik: “H̄rak werek te ti etikewa euno wit Jerusalem te hi emtau m̄t nesiuwut h̄m ein o au?”

10 Pol p̄ike ketp̄iwek, “Hi herp w̄nak ke gavman ke Rom, m̄t h̄r nemtau m̄t nesiuwe h̄m menmen. In ek kerekek ti emtau h̄m te ti et̄p menmen. Hi ap h̄riak m̄t ne Isrel menmen enum au. Yi yetike m̄t in ne Isrel yert̄eyem.

11 Hi h̄riak menmen enum te hi hahi eh̄nterim, h̄ram menmen wein̄m. Hi hahi kerekek, o au en, m̄t h̄r nesiuwe h̄m wein̄m me menmen hi h̄riakem, m̄tik ap kakriyaa kakriuweta te hi eno his m̄r h̄r naniyep hi hahi. Hi at̄p m̄tik iuwe Sisa ke Rom ek̄mtau h̄m mai.”

12 H̄rak kat̄p epei au, m̄tik Festas ketike m̄t n̄rak kerek nekepik neriuwe h̄m m̄t iuwe ne Rom netpim, h̄r newepnak. H̄r newepnak netpim nepei au, h̄rak kat̄p Pol, “N̄paa ti hitehi m̄tik iuwe ke Rom kak̄mtau h̄m mit, te in ek haiu mat̄p ti eno Rom eh̄rek.”

Festas kitehi m̄tik iuwe Agripa ke Pol

13 Maain wenke ham, m̄tik iuwe gavman Agripa ketike yenten p̄rak Benaisi nan wit Sisaria nan̄r Festas nan̄tp̄iwek h̄r han yaaik h̄rak kan kau en.

14 *H̄r nepu en w̄ meiyam, Festas kat̄p Agripa menmen me Pol. H̄rak ketp̄iwek kar ik: “M̄tik kiut̄p keit in kerek n̄paa h̄rak m̄tik Filiks kewis̄k kek̄re w̄nak enuk.

15 **Hi hen wit Jerusalem, m̄t iuwe pris ne Isrel netike m̄t iuwe ne kaunsil nesiuwek h̄m nitaui te hi at̄p h̄rak kaki.

16 Te hi hetpor gavman me Rom ap neriuwet m̄tik kakno his ke m̄t nank̄p ere m̄t nin̄n nansiuwe h̄m nan̄t ninaan me m̄tik h̄rak kak̄ikaap h̄rekes kakt̄p h̄m.

17 “H̄r epei nan in hi ap hemer̄r w̄ yap̄rwe au. W̄ ham epei au, hi hen w̄nak ke gavman hemtau h̄m m̄r, hi hat̄p m̄t nai neithis Pol h̄rak kan.

18 *M̄t kerek hanhan nesiuwe h̄m h̄r nekrit te h̄r ap nesiuwe h̄m me menmen enum mar ke hi han kitet nansiuwerem au.

19 H̄r netikerek nat̄pan nenehan me menmen me h̄m lo me Moses kerek h̄r nisesim, h̄ram metike h̄m me m̄tik niuk m̄rak Jisas n̄paa kaa. Au, Pol kat̄p h̄rak kekrit kepu.

20 *Hi ap han kitet werek werek te hi hises menmen im te hi hitehi Pol h̄rak werek kakno wit Jerusalem haiu mam̄mtau h̄m m̄t nesiuwere mam̄t en.

21 Au, Pol kat̄p h̄rak hanhan m̄tik iuwe Sisa ke Rom kak̄mtau h̄m m̄rak, h̄rak kaku w̄nak enuk te haiu naanm̄prewek. H̄rak kat̄p epei au, hi hat̄p m̄t nau h̄r naanm̄prewek ere hi esiuwerek kakno m̄tik iuwe keit Rom.”

* 25:7 Ap 24:5-6, 13 * 25:9 Ap 24:27 * 25:14 Ap 24:27 * 25:15 Jo 5:28-29 * 25:15 Ap 25:1-2

* 25:18 Ap 18:15 * 25:20 Ap 25:9-12

22 Hĭrak katĭp epei au, mĭtĭk Agripa katĭp Festas, “Hi hĭrekes emtau hĭm mĭrak.” Festas kewenhi kar ik: “Teĭpmen, ti emtau hĭm mĭrak.”

23 *Hĭrakĭt tatĭp epei au, wanewik mĭtĭk Agripa ketike Benasi hĭr nesenan, mĭt yapĭrwe newenĭpi niuk neriuwe menmen hĭr nerekiyorem. Hĭr nan netike mĭt iuwe ne ami, mĭt iuwe ne wit, hĭr nan nau wĭnak kerek mĭt nererik nemtau hĭm. Epei au, Festas katĭp mĭt nĭrak hĭr nanĭno nanĭthis Pol neiyĭk nanĭnen. Hĭr neiyĭk nan epei au,

24 *Festas katĭp kar ik: “Mĭtĭk iuwe gavman Agripa ti hetike mĭt yapĭrwe yan yayu in yetikewa. Yi yĭr mĭtĭk ik kerek mĭt yapĭrwe ne Isrel neit in netike mĭt ne Judia neit Jerusalem, hĭr nesiuwek hĭm. Hĭr nĭnap natĭp nar ik: “Hĭu mĭnapen hĭrak kaku. Yi eikĭp kaki.”

25 Hi hemtau hĭm mĭr te hi ap hemtau menmen hĭrak kĭrĭakem te hĭrak kaki kakĭnterim au. Hĭrak kitehi mĭtĭk iuwe Sisa ke Rom kakĭmtau hĭm mĭrak hi han kitet hi esiuwerek kakno.

26 In ek hi ap ertei hĭm enum me mĭtĭk ik hi ewis tĭwei mamno mĭtĭk iuwe ke Rom te hi hetĭwekhis kan kerp ninaan me ti mĭtĭk Agripa ti hetike yi mĭt yapĭrwe te yi eiyĭmtau hĭm mĭrak yi eikepaa te hi ewis menmen tĭwei esiuwerem mamno.

27 Menmen im hi han kitet hĭra enum. Hi esiuwe mĭtĭk ke wĭnak enuk kakno mĭtĭk iuwe Sisa ke Rom te hi ap ewis menmen enum hĭrak kĭrĭakem mau tĭwei hi ewisim hĭram enum.”

26

Pol katĭp Agripa hĭm mĭrak

1 Mĭtĭk Festas katĭp epei au, mĭtĭk Agripa katĭp Pol kar ik: “Hi hetput ti hatĭp ekaap hĭrekes.” Pol kĭkĭam his katĭp mĭt kar ik:

2 *Mĭtĭk iuwe Agripa. Hi han yaaik hentar petepin hi herp ninaan mit hatĭp hĭm ekaap hĭrekes me menmen mĭt ne Isrel nesiuwau hĭm.

3 Hi han yaaik iuwe hentar ti hertei werek werek menmen hĭu mĭt ne Isrel misesim. Ti hertei markeik te hĭu mĭt han kitet hĭm ham, mĭt han au, han kitet hĭm ham, te hi hituthi ti ap han ekiteta waswas au. Ti emtau hĭm mai.

4 “Mĭt yapĭrwe ne Isrel nertei menmen yapĭrwe hi hĭrĭakem nĭpaa hi kike ere in, me wĭ hi hepu wit kerek miye wina weitai metike wĭ hi hepu Jerusalem.

5 *Nĭpaa ein hĭr nerteiya te hĭr han kĭr hĭr netputem. Hĭr nertei nĭpaa hi hises menmen me Farisi, menmen im hĭram mĭnĭn menmen ham hĭu mĭt mĭrĭakem hĭu misesim mewenĭpi niuk me God meriuwerem.

6 *In ek hi herp in mĭt nesiuwau hĭm nentar hi han kitet God kakĭkaap hĭu mĭt kakĭr nĭpaa hĭrak katĭp maamer nau em.

7 Mĭt ne weiwĭk hiswiyen wik (12) me Isrel hĭr wĭtaan wanewik newenĭpi niuk me God nemerĭr mĭtĭk kaknen kakĭkaap hĭu mĭt kakĭr nĭpaa God ketpim. Mĭtĭk iuwe Agripa, mĭt ne Isrel nesiuwau hĭm nentar hi hises hĭm me mĭtĭk kerek kakĭkaap hĭu mĭt ne Isrel.

8 Yi mĭt ne weiwĭk me Isrel, yi yenmak te yi ap han ekitet God kĭkĭan mĭt nĭpaa naa?

9 *Nĭpaa hi han kitet hi hises menmen yaaim hi hĭrĭak menmen yapĭrwe te hi hewaank menmen me Jisas ke Nasaret kerek mĭt nisesik.

* 25:23 Mt 10:18; Mk 13:9 * 25:24 Ap 22:22, 25:2, 7 * 26:5 Fl 3:5-6 * 26:6 Ap 23:6, 28:20

* 26:9 Ap 8:3

10 Hi h̄r̄iak menmen im heit Jerusalem. M̄t̄ iuwe pris newenhi te hi eno ewis m̄t̄ yap̄rwe nekre w̄nak enuk. Maain m̄t̄ ne kaunsil nat̄ip̄ h̄r̄ nani, hi hewenhi hat̄ip̄ h̄ram yaaim te h̄r̄ nani.

11 W̄i yap̄rwe hi h̄r̄iak m̄t̄ enum nan̄ip̄ nekre w̄nak ke m̄t̄ ne Isrel h̄r̄ nererik nekine h̄m me Moses neitai. Hi are enipi h̄r̄ enweik̄n sip enwet h̄m me Krai. Hi han enuk w̄senuk heriuwerei te hi hen wit yan̄m̄n en̄ip̄.

Pol kat̄ip̄ Jisas kari han k̄rak h̄rak kisesik

12 “Me menmen im hi hen wit Damaskas. Hi hetenen t̄wei me m̄t̄ iuwe pris nat̄ip̄ h̄ram yaaim te hi eno ein ari m̄t̄ nises h̄m me Krai.

13 Hi hitet yayiwe hepno hepno ere wepni kan kau n̄m̄niuwe hi h̄r̄ menmen m̄re si iuwe min̄n wepni h̄ram meke nepni man m̄r meweik̄na hetike m̄t̄ kerek nan netikewa.

14 Haiu yap̄rwe menke m̄waai t̄i, hi hemtau h̄m ke m̄t̄ik ketpo keriuwe h̄m me m̄t̄ ne Isrel netpim, h̄rak kat̄ip̄ kar ik: ‘Sol, Sol henmak te ti herewaank? Ti h̄re bulmakau kew̄r h̄t̄ kenep paap t̄knuk ke m̄t̄ik k̄rak ti hewaank h̄rekes.’

15 Hi hit̄iwekhi, ‘M̄t̄ik Iuwe ti keim̄n?’ H̄rak M̄t̄ik Iuwe kat̄ip̄ kar ik: ‘Hi Jisas kerek ti herewaank.

16 Te ti ekrit eh̄rp. Hi hewepyap̄r h̄rekes ti h̄ra hentar hi hehim̄tenut ti eriak menmen mai. Ti eno et̄ip̄ m̄t̄ han menmen ti epei h̄rem hi heteik̄nutem, im metike menmen maain hi eteik̄nutem.

17 Hi naanmamprut te m̄t̄ ne Isrel nantike m̄t̄ han ne weiw̄k ham h̄r̄ ap te nanit̄ep. Hi eriuwetit̄ ti eno m̄t̄ ap ne weiw̄k me Isrel.

18 *Ti etpor h̄m mai h̄r̄ nanisesim nar ke m̄t̄ n̄nap̄ip̄ h̄r̄ nesiupan nanam̄r. Ti eweik̄n han k̄r h̄r̄ ap nises menmen enum m̄r toto au. H̄r̄ nanises menmen yaaim me God m̄re wepni k̄r. H̄r̄ nan̄naaiw̄r Seten h̄r̄ nanises God te h̄r̄ enis̄sa hi ah̄sak menmen enum m̄r h̄r̄ n̄r̄iakem te God kaknipi h̄r̄ nanu n̄m̄n ke m̄t̄ God kehimit̄eni h̄r̄ n̄rak.’

Pol kat̄ip̄ Agripa menmen h̄rak k̄riakem.

19 “M̄t̄ik iuwe Agripa, hi epei h̄r̄ menmen im meke wit ke God man te hi ap eweik̄n sip ewet h̄m im.

20 *Au, hi hin̄n hewepyap̄r menmen im heit wit Damaskas ketike wit Jerusalem. Epei au, hi hen herer wit wit kerek m̄t̄ ne Isrel newi, wit im metike wit m̄t̄ ap ne weiw̄k me Isrel newim. Hi hat̄ip̄ m̄t̄ h̄r̄ enweik̄n sip enwet menmen enum enises God, h̄r̄ enriak menmen yaaim neteik̄n m̄t̄ h̄r̄ epei neweik̄n sip newet menmen enum.

21 *M̄t̄ ne weiw̄k me Isrel nitauhi hi heit w̄nak iuwe ke God h̄r̄ naniyep nent̄ar hi h̄r̄iak menmen im.

22 *Te God epei kekepa n̄paa ere petepin in ek, te hi herp in hat̄ip̄ h̄m yaaim mamno m̄t̄ yap̄rwe, h̄r̄ niuk m̄r iuwe, h̄r̄ m̄t̄ au wein̄. Menmen hi hetpim h̄ram menmen keremem n̄paa m̄t̄ profet netike m̄t̄ik Moses kat̄ip̄ h̄ram mannen.

23 *H̄r̄ nat̄ip̄ m̄t̄ik God kehimit̄anek kaknen kak̄kaap haiu m̄t̄, h̄rak kaki maain God kak̄kaak h̄rak kak̄krit kak̄n̄n m̄t̄ yap̄rwe ne weiw̄k me Isrel, m̄t̄ au ne weiw̄k ham, God kaktorhis h̄r̄ nanu werek werek. H̄m yaaim im h̄ram m̄re si mamkaap m̄t̄ nan̄r̄ ein werek werek, h̄ram mamkaap m̄t̄ nert̄ei werek menmen yaaim God k̄riakem.”

Pol kat̄ip̄ kari han ke Agripa te h̄rak kakises h̄m me God

* 26:18 Ais 35:5, 42:7, 16; Ef 2:2; Kl 1:13; Ap 20:32 * 26:20 Mt 3:8 * 26:21 Ap 21:30-31 * 26:22

24 Pol wen katip menmen im, mitik Festas kɨnap ketpɨwek kar ik: “Pol ti hetaritari! Menmen yapɨrwe ti hen skul herteiyem hɨram menipit ti enuk han ken sip.”

25 Pol ketpɨwek, “Mitik iuwe, hi ap hetaritari au. Menmen hi hetpim hɨram hɨm yaaim me mitik kertei werek kerekek.

26 *Mitik iuwe Agripa, hi ap hɨnaain hetput menmen im hentar ti hertei menmen im. Ti hertei menmen im hentar menmen im epei man meit wit kike au, man meit wit iuwe mit yapɨrwe nɨrem.

27 Mitik iuwe Agripa ti hises hɨm me mit profet? Hi epei hertei ti hisesim herteiyem mekre han.”

28 Mitik Agripa keremirɨwek hɨm ketpɨwek kar ik: “Me wɨ im ti han kitet ti ari han kai te hi ehises hɨm me Jisas Krais?”

29 Pol ketpɨwek, “Me wɨ in ek o maain, hi hitehi God te ti hetike mit yapɨrwe nau in nemtau hɨm mai yi eiyises hɨm yaaim me Krais te yi eiyɨr ke hi te hi ap hanhan sen mewɨ mɨpre hɨram mɨwaai his mai.”

30 Pol katip epei au, mitik iuwe Agripa ketike mitik gavman Festas, ketike Benasi wetike mit yapɨrwe nɨr nekrit nanɨno witeik.

31 *Hɨr nekrit nanɨno witeik, hɨrakɨ tatɨpakɨt tar ik: “Mitik ik ap kɨɨak menmen enum te hɨrak kaku wɨnak enuk o kaki au.”

32 *Agripa katip Festas kar ik: “Mitik ik ap kitehi mitik iuwe Sisa kakɨmtau hɨm mɨrak te ti esupanek kakno.”

27

Mit neithis Pol neiyik nan newisik kau sip kakno wit iuwe Rom

1 *Me wɨ hɨr mit iuwe ne gavman han kitet natɨpan haiu mamu sip manno Itali, hɨr neithis Pol ketike mit han nekre wɨnak enuk hɨr newet mitik kepten niuk mɨrak Julias newetɨwek enun in. Julias hɨrak kepten naanmɨpre 100 mit ne ami hɨr soldia kerek mit nenewor “Mit ne mitik iuwe Sisa ke Rom.”

2 *Haiu mit men mau sip me wit Adramitiam, menep te hɨram mɨnaaiwɨr Sisaria mamno mamrer wit wit me wan me provins Esia. Haiu mau en epei au, hɨram merekir wan men. Mitik niuk mɨrak Aristakas ke wit Tesalonaika ke provins Masedonia hɨrak ketikewai mau sip men.

3 *Wɨ ham haiu mɨpiun wit Saidon. Julias hɨrak kɨɨak Pol yaaik kewisik ken kakɨr nɨrak yinan te hɨr enwetɨwek menmen mei te hɨrak kau sip werek werek kakno.

4 Haiu mɨnaaiwɨr Saidon men Saipras. Nɨme mɨniu man mewep te haiu merekir wan men yinak in me Saipras kerek nɨme ap mɨniu meitai au.

5 Haiu merekir wan meperp provins Silisia ketike Pamfilia ere mɨpiun wit Maira keit provins Lisia.

6 Haiu meit ein, mitik kerek naanmɨpre 100 mit ne ami kɨnkatin sip ham ere kɨr miutɨp me wit Aleksandria mamno Itali. Hɨrak kɨr sip epei au, hɨrak kewisai haiu mewim.

7 Haiu mewim, sip merekir wan men main main me wɨ ham mentar nɨme mɨniu iuwe meiyepetai te haiu mɨrak menmen iuwe mesipat wit Naidas. Nɨme meiyepetai te haiu mamno ein au, te haiu mewei kɨn mekiuwe wit Krit kerek wan kimaak keketik kau nɨmɨn. Haiu mekiuwe pɨnak nɨme ap mɨniu meitai mesipat Salmoni.

* 26:26 Jo 18:20 * 26:31 Ap 23:29; 25:25 * 26:32 Ap 25:11 * 27:1 Ap 25:12 * 27:2 Ap 19:29

* 27:3 Ap 24:23

⁸ Haiu men mesiuw̄r menep tenhaan haiu m̄r̄rak menmen iuwe m̄piun wit niuk m̄rak “Wan yaaik sip mamno pasis” h̄rak menep wit niuk m̄rak Lasia.

⁹ Haiu mepu wit eik w̄ yap̄rwe ere w̄ kerek m̄t ne Isrel n̄napen menmen han tewen̄n God kakisak menmen enum h̄r n̄rakem, h̄ram epei man men. H̄ram w̄ me hauw̄ h̄tan te wan s̄r mewen̄n iuwe, te Pol kat̄p m̄t kar ik:

¹⁰ * “Yi m̄t, hi hertei haiu mamnaaiw̄r wit ik mamno mamrekir wan h̄ram ap yaaim. Au, enum. Maain sip metike menmen mekrerek, wan kak̄waankem. Eim keremem au. Haiu m̄t han mami.”

¹¹ Pol kat̄p epei au, m̄tik iuwe naanm̄mpre 100 m̄t ne ami ap kises h̄m m̄rak au. H̄rak kentaui h̄m me m̄tik kerek naanm̄mpre m̄t bos kru n̄rak menmen nau sip, h̄rak ketike m̄tik kerek ketenen stia ke sip keweik̄nik te sip mamno.

¹² Wit ik h̄rak ap wit yaaik te sip mamu in me haw̄ h̄tan, te m̄t yap̄rwe nau sip hanhan n̄naaiw̄r wit nan̄no nerekir wan ere h̄r n̄piun Finiks. H̄rak wit keit Krit h̄rak yaaik ke sip mamu en m̄saw̄n te ap m̄niu au. H̄r hanhan nanu en ere haw̄ h̄tan epei au.

N̄me m̄niu wan kewen̄n wisenuk

¹³ Maain n̄me wenituk m̄niu te m̄t han kitet h̄r nanises menmen n̄paa h̄r nat̄panem. H̄r nesiupan waai neriyaak kan sip h̄r n̄naaiw̄r wit h̄r nesiur̄r menep tenhaan, nitet Krit.

¹⁴ Haiu mepno kike, n̄me m̄niu m̄re yuwerep meke wit Krit man.

¹⁵ N̄me m̄niu m̄re yuwerep man kerek m̄t nenewem “No ista” h̄ram menep sip te m̄tik ap keweik̄n stia ke sip werek werek au. H̄ram mewep n̄me ke n̄m̄n mamno au, te haiu mewis̄m meit n̄me m̄niu meriuwetem men.

¹⁶ Haiu men ere mesipat wit Koda kerek wan kimaak keketik kau n̄m̄n. Haiu mesipat Koda ke his enkik, h̄rak keiyepet n̄me kike te haiu mari bot kike kis̄sai meriyaak meriyaak ere haiu meit bot eik mewis̄k k̄waai kentar sip, haiu mesenekik meriuwe waai h̄rak kau keit.

¹⁷ H̄rak kau keit, h̄r neit waai neiȳm nemenkek sip te ap mamwep au. H̄r n̄naain sip mamno mam̄n tenhaan me wan meperp wit iuwe Afrika mamwep te h̄r nesiupan laplap sel me sip newis̄m m̄waai. Epei au, h̄r newis̄ n̄me yuwerep meriuwetem men.

¹⁸ Yuwerep k̄niu wan wen kewen̄n te wanewik h̄r nenke menmen mekre sip new̄rem mekre wan.

¹⁹ W̄ ham epei man, h̄r h̄ras neit menmen yap̄rwe me sip h̄r nenkerem new̄rem mekre wan.

²⁰ Me w̄ yap̄rwe haiu ap m̄r wepni o h̄r, te n̄me wen m̄niu w̄senum. Haiu han kitet maain haiu mami.

²¹ M̄t nau sip ap naam menmen me w̄ yap̄rwe nentar yuwerep, Pol kerp n̄m̄n ke m̄t ketpor kar ik: “Yi m̄t, n̄paa hi hetpi yi ap einaiw̄r wit Krit te sip ap mamriwaank au. Te yi ap yemtau h̄m mai.

²² * In ek hi etpi yi han tokik eiyu. Haiu m̄t ap mami au. Sip keremem mam̄nke mam̄kre wan.

²³ Hi hertei menmen im hentar nep̄p w̄taan God kerek hi hisesik ewen̄pi niuk m̄rak h̄rak keriuwet ensel m̄tik hak kan kerp menep ketikewa ketpo kar ik:

* 27:10 Ap 27:22 * 27:22 Ap 27:10, 31

24* Pol ti ap hinaain au. Ti ehirp ninaan me mitik iuwe Sisa. God kentar hirak yaaik, hirak kakwis mit yapirwe nau sip netikewit hir ap nani au.

25 Yi mit ap yinaain au. Hi hises him me God, hi hertei menmen mamnir ke nipaau hirak ketpewem.

26 Nime mamriuwetai haiu mamno sip mamtin تنهاان emit wit kerek wan kimaak keketik kau nimirin.

27 Wi hiswiyen tekyaaait (14) epei men, hawi yuwerep miniu man meit wan eik niuk mirak Edria. Me wi nimirin hiram nime meriuwet sip mepno, mit naanmipre sip han kitet haiu epei man menep ti.

28 Hir han kitet haiu epei man menep ti, te hir newir waai nesenek nan mewik mekre tipar nimirin mak kiram, hiram matip 40 mita kesikekre. Maain hir pike newirem hiram matip 30 mita kesikere.

29 Hir ninaain sip kerek haiu mewim mamno mamnep nan iuwe me تنهاان te hir neiyik nan iuwe tekyaaait (4), hir nesenek waai mewim, hir newirem mekre wan mikaap sip mamno main main. Epei au, hir hanhan wanewik o eksiupan waswas.

30 Mit naanmipre sip hanhan ninaaiwir sip te hir neit bot kike nesiuwerek kepno kentar tipar hir newisesik natip hir nanwir waai kakri paan me sip metenenim.

31 Au, Pol katip mitik kepten naanmipre 100 mit ne ami, hirak ketike mit hirak kar ik: "Mit in naanmipre sip hir nirir nanino, yi yapirwe yayi."

32 Hirak katip epei au, mit ne ami nerekir waai metenen bot kike te hirak kenterer tipar ken.

33 Menep kaksipuan hirkiwo (o hir kaa), Pol kitehi mit nanim menmen ketpor kar ik: "Yi epei yemerir hawi yuwerep kaktin kakit me wi hiswiyen tekyaaait (14), yi ap yaam menmen au.

34 Hi hitihi him manp yi eiyim menmen te hiram mamkepi yi manpenun eiyu te yayi au. Yi eiyu werek werek."

35 Pol katip menmen im epei au, hirak keit bret kitehi God hirak katip God hirak han yaaik keriuwerem kerp ninaan me mit. Epei au, hirak kaam.

36 Hirak kipaam, hir mit en han tokik nau hir neit menmen meiyam naam.

37-38 Haiu mit mar 276 haiu mepu sip im e. Haiu mit maam ere werek, mit newir wit (hiram mire rais), hir newirem men mekre wan te hir nikaap sip ap nimenum au.

Sip mewep meit تنهاان

39 Nepei wanewik, mit naanmipre sip nir ti te hir nepitari hir neit neiyin. Hir nir wan mire تنهاان yaaim mekrerem, te hir han kitet nanino ein neriuwet sip mamtin mamit تنهاان.

40 Hir nirem epei au, hir neremir waai nan mewim, hiram menke mekre wan, hir nesiupan waai metenen stia. Epei au, hir nikiam laplap sel meit paan ke sip te nime mamnipep meiyim mamno تنهاان.

41 Au, sip men menep تنهاان, hiram minatin meit. Sip paan kiram minatin meit ap mepno au, te wan sir mewenin menep sip mkaru mewepim.

42 Mit ne ami nimenipin naninep mit enun ne winak enuk hir hirras nipaau neriyei neri nanino Rom te hir ap nanri wan nanino تنهاان meit ti nirir nanino.

* 27:24 Ap 23:11 * 27:26 Ap 28:1 * 27:31 Ap 27:22 * 27:34 Mt 10:30 * 27:35 Mt 15:36; 1Ti 4:4-5

⁴³ Au, m̄t̄ik kepten iuwe naanm̄pre 100 soldia ke ami h̄rak hanhan k̄ikaap Pol te h̄rak keweni n̄r̄iak menmen im. H̄rak kat̄ip m̄t̄ kerek nertei nari t̄par h̄r neh̄n n̄ripe t̄par nerwak nan̄no tenhaan eik.

⁴⁴ *M̄t̄ han au, h̄r netenen nu o menmen ham me sip mewep h̄r nenterim nan̄no tenhaan. Marim haiu yap̄rwe men m̄piun tenhaan ke p̄n eik.

28

Menmen Pol k̄r̄iakem keit wit Molta

¹ Haiu m̄piun tenhaan ke p̄n eik, m̄t̄ han nan netpai t̄ ik kerek wan kimaak keketik kau n̄m̄n̄ niuk m̄rak Molta.

² *M̄t̄ ne wit in nerekyai yaaim. Haw̄ epei kan, n̄me mewep te h̄r n̄mansi neriyei man menep mau si mewim.

³ Pol keit haak mei kakwisim mamwaai si, manpen asp (h̄rak k̄re manpen siurp) kerek k̄saw̄n k̄n̄k haak h̄rak ketpaan ken kentar haak m̄waai si h̄ram sisi. H̄rak ketpaan ken kenep Pol kau his m̄rak kemenkekik kau keit.

⁴ M̄t̄ ne wit in n̄r manpen siurp (o yenmik) kemenkekhis me Pol h̄r nat̄ipan nar ik: “N̄paa m̄t̄ik ik kenep m̄t̄ik kaa, te t̄pir kau ap kakwisik kaku au. H̄rak kin̄n wan te in ek kaki.”

⁵ *Au, Pol kemiyep ep his manpen (o yenmik) kenke kekre si h̄rak ap k̄nap au.

⁶ *M̄t̄ netpepik nare te his m̄rak m̄niu o h̄rak kenkew̄n kaki. H̄r netpepik netpepik, h̄r ap n̄r menmen mar ik n̄paa au, h̄r neweik̄n han k̄r nat̄ip nar ik: “Au, m̄t̄ik ik h̄rak k̄re God.”

⁷ T̄i menep wit kerek manpen kenep Pol h̄ram t̄i me m̄t̄ik iuwe naanm̄pre wit wan kimaak keketik kau n̄m̄n̄ ik e niuk m̄rak Pablias. M̄t̄ik ik kan ketaih̄s keriyei ken w̄nak k̄rak, te h̄rak naanm̄rei werek werek ere w̄ wikak.

⁸ Haiu mepu en, Pablias haai k̄rak k̄nap ȳnk sisi kesiuwe mune k̄waai yeno. Pol ken haau k̄rak kitehi God ek. Kitehi God ek, h̄rak kewis his meterik h̄rak kekepik k̄re yaaik.

⁹ H̄rak k̄r̄iak menmen im, h̄r m̄t̄ yap̄rwe ne wit wan kimaak keketik h̄r n̄nap, h̄r nan te Pol k̄r̄iaki yaain.

¹⁰ Pol k̄r̄iaki n̄re yaain, h̄r newetei menmen yaaim yap̄rwe. Maain haiu mau sip m̄n̄aiw̄ri h̄r newis menmen yap̄rwe te haiu mam̄m me w̄ haiu mau sip mamp̄no.

Haiu mepno ere m̄piun Rom

¹¹ Wenke wikak epei au, haiu m̄naaiw̄r wit Molta haiu mau sip me Aleksandria niuk m̄ram “T̄pir wik.” H̄r newis ninaan me t̄pir m̄t̄ nenewem “T̄pir wik” nentar ninaan me n̄kerek h̄rak̄t̄ wik te t̄pir niuk m̄rak Sus tau sip paan k̄ram. Sip im n̄paa haw̄ h̄tan, h̄ram mepu wit Molta.

¹² Haiu m̄naaiw̄r Molta epei au, haiu merekir wan men ere m̄piun wit Sairakyus. Haiu m̄piun wit Sairakyus, haiu mepu en w̄ wikak.

¹³ Haiu m̄naaiw̄r sairakyus mepno ere m̄piun wit Risiam. W̄ ham miut̄ip n̄me m̄niu mar ke wenituk te haiu men me w̄ wik haiu m̄piun wit Pyutiolai.

* 27:44 Ap 27:22-25 * 28:2 2Ko 11:27 * 28:5 Mk 16:18 * 28:6 Ap 14:11

14 Haiu mepu wit Pyutiolai, haiu m̄r m̄t han kerek nises h̄m me Krai. H̄r netaihis haiu mamu mamkiteri ere w̄ hisp̄nak wik (7). Marim haiu m̄piun Rom.

15 M̄t kerek nises h̄m me Krai neit wit iuwe Rom h̄r nemtau haiu mamnen, te h̄r nen ere n̄piun wit ke maket ke Apias ketike wit niuk m̄rak “W̄nak Pasenda Wikak,” h̄r newenaiyip̄r. H̄r newenaiyip̄r epei au, Pol han yaaik kitehi God ketp̄wek h̄rak yaaik.

16 *Me w̄ kerek haiu m̄piun wit Rom, m̄t ne gavman newis Pol h̄rekes kau w̄nak hak kiut̄p, m̄t̄k ke ami kiut̄p naanm̄prewek.

Pol kewepyap̄r h̄m me Krai keit wit Rom

17 *Pol kau w̄nak eik ere w̄ wikak, h̄rak kesiuwe m̄t̄k kitehi m̄t iuwe ne weiw̄k me Isrel nau en, h̄r en̄nen enrerik en̄mtau h̄m me Pol. H̄r nererik epei au, Pol ketpor kar ik: “Nai yinan, hi ap h̄r̄ak menmen enum me m̄t ne weiw̄k maiu o hi eweik̄n sip ewet menmen n̄paa maamrer nai nisesim neweteyem au, te m̄t ne Jerusalem h̄r netauhis wein̄m newisa hekre w̄nak enuk neriuweta hen m̄t iuwe ne Rom.

18 *H̄r m̄t ne gavman ne Rom nitauhi me menmen im h̄r nare nesiupena nentar h̄r nertei hi ap h̄r̄ak menmen enum te hi hahi.

19 *Au, m̄t iuwe ne Isrel n̄napen h̄r nansiupena te hi hat̄p ‘M̄t̄k iuwe Sisa ek̄mtau h̄m mai.’ H̄r neriuweta hi han te hi ap esiuwe h̄m mei me menmen enum h̄r n̄r̄akem au.

20 *Hi hentar menmen im hi hitihi yi m̄t yi einen te hi hetpi menmen. Sen im mau his mai mentar hi hises h̄m me h̄rak M̄t̄k Iuwe kerek m̄t ne Isrel yap̄rwe nemeriȳwek kaknen kak̄kaap haiu m̄t.”

21 Pol kat̄p epei au, h̄r netp̄wek nar ik: “Haiu ap meit t̄wei meke wit Judia m̄t nesiwerem me ti au. Nau yinan han ap neke Judia nan in netpai me menmen im, te h̄r nat̄p ti h̄r̄ak enum au.

22 *Haiu hanhan mam̄mtau menmen ti han kitetim mentar haiu mertei m̄t nerer wit wit nat̄p enum me m̄t nises h̄m im ti hisesim.”

23 H̄r nat̄p epei au, h̄r n̄mat w̄ nan̄nen nan̄mtau h̄m me Pol. W̄ h̄r n̄mat nan̄mtau menmen, m̄t yap̄rwe nan w̄nak ke Pol kepwik. Wepni ere w̄itan Pol ketpor h̄m kewepyap̄r h̄m me God kakin̄n naanmampre m̄t. H̄rak kare kakri han k̄r keteiknor Jisas h̄rak M̄t̄k Krai kerek God keriuwetek kan k̄kaap haiu m̄t h̄rak ketpor h̄m n̄paa Moses ketike m̄t profet h̄r newisim mau t̄wei.

24 M̄t han nises h̄m m̄rak, m̄t han au h̄r n̄naain.

25 H̄r n̄naaiw̄r w̄nak ke Pol h̄r nat̄p nam̄nanem neriuwe h̄m me Pol. H̄r nat̄p nam̄nanem nentar h̄m Pol ketporem m̄karu. H̄rak kat̄p kar ik: “God H̄m̄n Yaaik kat̄p werek w̄ n̄paa h̄rak kat̄p profet Aisaia h̄m m̄rak h̄rak kat̄p maamrer ni em. N̄paa h̄rak kat̄p:

26 *‘Ti eno et̄p m̄t in ne weiw̄k me Isrel menmen im: Maain yi yaȳmtewem yaȳmtewem te yi ap yaȳrteiyem au. Yi eiȳrem eiȳrem te yi ap eiȳrem werek au.

27 Han ke m̄t in epei ken sip, h̄r nemesis n̄k̄p ap nemtau h̄m h̄r ap n̄r menmen werek werek au, h̄r n̄nap̄p̄. H̄r n̄r̄ak menmen im au, te h̄r en̄r menmen neriuwe nanam̄r, h̄r en̄mtewem enriuwe n̄k̄p m̄r, h̄r han k̄r en̄rteu menmen werek werek te h̄r enweik̄n sip enisisa te hi God hi ekepi.’ ”

* 28:16 Ap 24:23 * 28:17 Ap 25:8 * 28:18 Ap 26:31 * 28:19 Ap 25:11 * 28:20 Ap 24:15

* 28:22 Ap 24:14 * 28:26 Ais 6:9-10; Mt 13:14-15

28 *Pol katip hım ham mar ik: “Hi hetpi te yi yertei werek. Hım yaaim me God kakıkaap haiu mıt hıram epei man mıt ap ne weiwık me Isrel. Hır keriyen nanımtewem nanisesim.” [

29 Pol katip menmen im epei au, hır mıt ne weiwık me Isrel nınaaiwır wınak kırak hır natıpan nenehan wisenum me menmen hırak ketpim.]

30 *Pol kewır pewek katın wınak ik hırak kewik ere tito wik, hırak keithis mıt kerek nan nırek,

31 *hırak ketpor hım kewepyapır menmen me God kakinın mıt kewepyapır me Mıtık luwe Jisas Kraıs. Hırak ap kınaain au, hırak katip mıt yapırwe, mıt ap netpıwek nar ik: “Ti ap atıp im au emıt.”

Mepır keremem

* 28:28 Sam 67:2; Lu 3:6; Ap 13:46, 18:6

* 28:30 Ap 28:16

* 28:31 Ap 28:23

Tiwei Pol Kewisik Ken Mit Ne Rom Menmen me tiwei ik

Mit yapirwe hir enun nerp ninaan me God *1:1-17*

Menmen God kiriakem mamkepai te kaktaihis *1:18-3:20*

Haiu meit himin yaaik ke Krai *5:1-8:39*

Menmen God kiriak mit ne Isrel em *9:1-11:36*

Menmen mit ne weiwik me God hir nanisesim *12:1-15:13*

Pol katip menmen maain hirak kakriakem *15:14-33*

Pol katip mit ne Rom him gude mikaru *16:1-27*

Him me menmen God kehimitan Aposel Pol hirak kiriakem

¹ *Hi Pol hi hewis tiwei ik ken yi mit ne wit Rom. Hi hire wok mitik ke Jisas Krai. Nipaa hirak kehimitena hi hire mitik aposel kirak hirak keruweta hi hises menmen im keremem. Hi atip mit miyapir him yaaim me God man haiu mit.

² *Nipaa enum eik God katip hirak kaksuwe menmen mirak yaaim im mamnen. Hirak kewepyapirem katip mit profet em te hir newisim mau tiwei.

³ *Him yaaim im hiram matip me God Nikan kirak Jisas Krai Mitik kaiu Iuwe. Haiu mertei hirak kire mitik kentar miye pirak hire winaak hirak nepenyek ke mitik iuwe ke weiwik me Juda niuk mirak Devit.

⁴ *God keteiknai Jisas hirak ap kire mitik kerekek au. Himin kirak yaaik kire God. Hirak keteiknai Jisas hirak Nikan kirak keruwe menmen iuwe hirak kerekrywekem mar im. Hirak kikiak Jisas kekrenimin ke mit nipaa naa hirak pike kekrit kepu.

⁵ *God han tewenina kehimitena hi hire mitik aposel kirak hentar menmen Jisas Krai kiriakem. Te hirak keruweta hi eno erer wit wit akaap Krai etip mit him mirak hir enimtewem te hir enisesim.

⁶ God kehimiteni yi mit miyapir ne wit Rom yetike mit miyapir ne wit ham yi yapirwe yi ne Jisas Krai.

⁷ *Te hi hewis tiwei ik ken yi mit miyapir yeit wit Rom, kerek God hanhan keruwi kehimiteni yi mit miyapir narak. Hi hanhan God Haai kaiu ketike Mitik Iuwe Jisas Krai hirakit tatrekyi menmen yaaim te yi eiyu werek.

Pol hanhan kakno kakir mit miyapir ne Rom

⁸ *Hi ehinin etpi menmen im. Hi atip God eriuwe niuk me Jisas Krai hirak yaaik kentar mit miyapir nerer wit wit hir nemtau yi yises him me Krai.

⁹⁻¹⁰ **God kerek hi hirak menmen mirak heriuwe han kai iuwe te hi hatip mit him yaaim me Nikan kirak, hirak hirekes kertei hekrit hekrit hi hitiwekhi me yi mit en. Hi hitehi God te hirak in ek kakikepa kakwisa hi anen ari yi mit.

¹¹ Hi hanhan anen ari yi mit hi eweti menmen yaaim God Himin Yaaik kewetaiyem te hiram mamkepi yi mit miyapir han tokik eiyu eiyat.

* **1:1** Ap 9:15, 13:2; Ga 1:15 * **1:2** Ro 15:25-26; Ta 1:2 * **1:3** Mt 22:42; Ro 9:5; 2Ti 2:8 * **1:4** Ap 13:33 * **1:5** Ap 26:16-18; Ro 15:18; Ga 2:7-9 * **1:7** 1Ko 1:2; 2Ko 1:1; Nam 6:25-26; Ef 1:2 * **1:8** 1Te 1:8 * **1:9-10** Ef 1:16; Fl 1:18; 1Te 2:5, 10 * **1:9-10** Ap 19:21; Ro 15:23, 32

12 Menmen hi hetpiyem h̄ram mar im. Hi akepi ariuwe menmen hi arekiyem, yi eikepa eiriuwe menmen yi eirekiyem te haiu emkaapan emriuwere.

13 *Nai yinan hi hanhan yi eiȳrtei me w̄ yap̄rwe hi han kitet anen ari. Au, n̄paa ere in menmen mewena te hi ap anen ari yi m̄t au. Hi han kitet hi hari m̄t miyap̄r han ne yi m̄t en yi eiyises h̄m me God. Hi at̄p m̄t miyap̄r h̄m yaaim me Krai te m̄t han nanisesim h̄ram mar ke m̄t̄k h̄rak kam̄r ni, maain menmen mamwo yap̄rwe. Mar im hi hanhan yi eiyisesim eiȳr ke m̄t han h̄r ap ne weiw̄k me Isrel h̄r nisesim.

14 God h̄rak kehimītena hi at̄p m̄t miyap̄r h̄m m̄rak. Hi eno m̄t h̄r nau werek nan̄r ke Grik. Hi eno m̄t han au nau wit enuk yaank. Hi eno m̄t h̄r nen skul nertei menmen iuwe, netike m̄t han au h̄r nau wein̄m netaritari menmen im.

15 Mar keremem te hi hanhan anen yi m̄t miyap̄r ne Rom etpi h̄m yaaim me Krai.

H̄m yaaim me Krai h̄ram Iuwe

16 *Hi ap ȳnk enuk heriuwe h̄m yaaim me Krai au. H̄ram menmen iuwe me God mamkaap m̄t miyap̄r kerek nemtau h̄m m̄rak nisesim, h̄ram mamkepi God kaktorhis. H̄ram min̄n men m̄t ne Isrel, maain h̄ram men m̄t h̄r ap ne weiw̄k m̄r au.

17 *H̄m yaaim me Krai meteiknai menmen yaaim God kerekyeyem kekepai haiu mamre yaain te haiu mamtikerek mamu han kiut̄p. H̄ram menmen im. M̄t nemtau h̄m m̄rak, h̄r nanisesim te h̄ram mam̄krit menmen me God mamkepi, h̄ram mamno ere mam̄si. H̄m me God m̄t newis̄m mau tiwei mat̄p mar im: “M̄t kerek God kat̄p h̄r yaain nentar h̄r nemtau h̄m nisesim, h̄r nantikerek nanu nan̄t.”

H̄m me m̄t h̄r neweik̄n sip newet God.

18 *God kerek kau wit k̄rak h̄rak keteiknai h̄rak han enuk keriuwe m̄t miyap̄r yap̄rwe kerek neweik̄n sip newet menmen m̄rak, h̄r n̄r̄ak enum, h̄r nepak̄n h̄m yaaim neriuwe menmen enum h̄r n̄r̄akem.

19 *God epei kakiwaank m̄t kak̄ntar menmen m̄t nan̄rteiyem me God h̄rak n̄paa ein keteiknorem.

20 *N̄paa w̄ kerek God kewis nepni metike t̄i m̄t miyap̄r h̄r n̄r menmen h̄rak k̄riakem. Mar keremem te h̄r n̄rem h̄r nertei menmen me God. H̄r ap te nan̄r God kaku nanam̄r k̄r au. H̄r nertei God h̄rak k̄re mekak, h̄r nertei h̄rak w̄senuk manpenuk kaku kak̄t̄ tipmain tipmain enum eik, te h̄r ap nant̄p God h̄r nep̄tariyek te h̄r ap newen̄pi niuk m̄rak au.

21 *H̄r ap te nant̄p God h̄r nep̄tariyek nan̄ntar n̄paa h̄r nertei God h̄rak keim̄n te h̄r n̄napen newen̄pi niuk m̄rak, h̄r ap netp̄wek h̄rak yaak au. H̄r han kitet menmen enum te han k̄r enuk ketari menmen yaaim m̄re m̄t ne w̄taan nen yaank ap nemsu si au h̄r n̄nat̄n yayiwe.

22 *H̄r han kitet h̄r nertei menmen yap̄rwe te h̄r nar ke m̄t enun han ken sip.

23 *H̄r nar ke m̄t enun han ken sip nentar h̄r epei neweik̄n sip newet God kerek kaku kak̄t̄ tipmain tipmain enum eik, h̄r ap newen̄pi niuk m̄rak au. H̄r neweik̄n newen̄pi niuk me t̄ipir kerek m̄t nat̄n ninaan

* 1:13 Ap 19:21; Jo 15:16 * 1:16 Sam 119:46; Mk 8:38; 1Ko 1:18, 24; Ap 13:46 * 1:17 Ro 3:21-22; Hab 2:4 * 1:18 Ef 5:6; Kl 3:6; 2Te 2:12 * 1:19 Ap 14:15-17, 17:24-28 * 1:20 Jop 12:7-9; Sam 19:1; Hi 11:3 * 1:21 Ef 4:17-18 * 1:22 Jer 10:14; 1Ko 1:20 * 1:23 Diu 4:15-19; Sam 106:20

mau teinik. Hír nime nu mîre mît kerek nani ek, o hore, samiyak o kîrin, manpen, pewen, menmen ham.

Menmen enum mît hîr nîriakem

²⁴ *Hír nîriak menmen enum mar im, te God kînaiwîri te hîr nau enum nîriak menmen enum mar im: Hír nîriakan menmen enum neriuwe yînk kîr, hîr nises menmen han kîr hanhanem.

²⁵ *Hír neweikîn sip newet hîm yaaïm me God, hîr nises hîm enum memittpîn. Hír newenîpi niuk me menmen God kîriakem. Hír ap newenîpi niuk me God kerek kîriak menmen yapîrwe. Hîrak kerekkek hîrak yaaïk, haiu mamwenîpi niuk mîrak tipmain tipmain enum eik.

²⁶ Hír neweikîn sip newet God te hîrak kînaiwîri hîr nises menmen enum hîr hanhanem. Miyapîr hîr ap nîwaaï netike mît nîr au. Hír niyawan nîwaaï netike miyapîr han.

²⁷ *Mît hîr nîriak menmen nar ke miyapîr nîriakem. Hír ap netike miyapîr nîr niyawan nîwaaï au. Hír han kîr kekrit kîre si, hîr hanhan netike mît han hîr niyawan nîwaaï. Hír niyawan nîwaaï nîriakan enum te God kerekyor enum me menmen enum hîr nîriakem.

²⁸ Mît miyapîr hîr nînapen han kakitet God ketike menmen mîrak te hîrak kînaiwîri te han kîr kises menmen enum te hîr nîriak menmen yaaïm au.

²⁹ Te hîr nîriak menmen enum heriyai heriyai. Hír hemkre menepam me menmen, hîr han kitet menmen enum me mît han, hîr yînk enuk neriuwe mît han ninîni, hîr mît han nenep mît han hîr naa, hîr nari han ke mît hîr nenke hasini, hîr nemittpînan me menmen, hîr han kitet menmen enum me mît han, hîr natîpan nisesan me menmen.

³⁰ Hír newisesik newenîn hîm me mît han hîr nînapen God, hîr nene mît miyapîr han newîr paan newepik, hîr nar ke mît enun paan tokik natîp hîr nîre mît iuwe ninîn mît han. Hír han kitet nanriak menmen enum nîpaa mît ap nîriakem au. Hír ap nises hîm me miye haai nîr au.

³¹ Hír nîre mît enun han ken sip ap han kitet menmen enum maain mamnen, hîr mît ap nises hîm mîr hîr netpim, hîr ap hanhan neriuwe mît miyapîr han o han tewenîni au.

³² Hír nertei God epei katîp mît miyapîr kerek nîriak menmen enum mar im maain hîr nani, te hîr wen nîriakem. Hír wen nîriakem keremem au. Hír nari han ke mît miyapîr han te hîr nîriakem mar ke hîr nîriakem, hîr netpi hîr yaain.

2

God skelim mît werek werek kakises menmen yaaïm

¹ *Yi mît keriyen ne Isrel kerek yi yesiuwe hîm yene mît kerek ap ne Isrel yentar menmen enum hîr nîriakem. Yi ap eitîp God yi yaain me menmen yi yîriakem au. Yi yene mît yentar menmen enum hîr nîriakem.

² Haiu mît ne Isrel haiu mertei God ap han ekitet mît miyapîr hîr neimîn au. Hîrak han ekitet skelim mît miyapîr hîr neimîn nîpîran me menmen enum hîr nîriakem keremem.

³ Yi yesiuwe hîm yene mît yentar menmen enum hîr nîriakem, te yi yises menmen enum mar ke hîr nîriakem, maain God skelim mît en me menmen mîr enum. Te yi han kitet hîrak kakîtpi yi yaain a? Taauye! God skelim yi mît eitikeri!

* 1:24 Ap 14:16 * 1:25 Jer 13:25, 16:19; Ro 9:5 * 1:27 Lev 18:22, 20:13; 1Ko 6:9 * 2:1 Mt 7:1-2; Jo 8:7

4 *Yi yinan yipir yewirek yentar God hirak hanhan keriuwi ap kakiwep waswas au a? Yi yepitari God hirak ap kakiwep waswas te yi eiweikin sip eiwet menmen enum a?

5 Yi yewenin han ki ap yeweikin sip yewet menmen enum au. Te maain wi kerek God skelim haiu mit me menmen, hirak kakises menmen mirak yaaim, hirak kakreyi enum yapirwe. Menmen enum yi yirakem maain hiram mamir ke mitik kewepep haak kemi ere mau niu, hiram maminke mamkip mamwaanke.

6 *God tewen kakriak mit menmen yaaim o menmen enum kakintar menmen nipaa hir nriakem.

7 Mit miyapir kerek hekrit hekrit nriak menmen yaaim, hir hanhan God hirak kakwetir himin yaaik kaktip hir mit miyapir yaain niuk mir iuwe kakikepi hir nantikerek nanu nanit tipmain tipmain enum eik. Te maain God kakwetir menmen im kakikepi hir nantikerek nanu nanit.

8 *Te mit miyapir han au. Hir neweikin sip newet menmen yaaim hir nises han kir enuk nriak menmen enum, maain God han enuk kakriuwari hirak kaknip kakiwaanki.

9 *Mit miyapir kerek hir nriak menmen enum maain God kakiwaanki hir yink kir kaknen han kir enuk. God kakinin kakiwaank mit miyapir han ne weiwik me Isrel kerek nriak enum. Maain hirak kakiwaank mit miyapir han ne weiwik ham nerer wit wit kerek nriak enum.

10 Te mit miyapir kerek hir nriak menmen yaaim, maain God kakwetir menmen mirak yaaim, hir nanre mit miyapir iuwe, hir nanu werek. God kakinin kakriak mit miyapir han ne weiwik me Isrel em, maain hirak kakriak yi mit miyapir ne weiwik ham em.

11 *God ap han kitet mit hir niuk mir iuwe o hir au enun weinin au. Hirak han kiteti hir nipiran.

12 Mit miyapir ap ne weiwik me Isrel hir nepitari him me God nipaa Moses kewisim mau twei. Hir nriak enum te God hirak kakiwaanki kakinterim weinin. Mit miyapir ne weiwik me God au. Hir nertei him me God nipaa Moses kewisim te hir nriak enum, maain God kakit him im hirak kakno mit ne Isrel skelim mit miyapir kakriuwere kakawaanki.

13 *Mit miyapir kerek nemtau him me God keremem, hirak ap te kaktip hir yaain au. Mit miyapir kerek nemtewem hir nisesim, hir keriyen God kaktip hir yaain.

14 *Mit miyapir ap ne weiwik me Isrel ap nertei him me God Moses kewisim. Wi kerek hir nises han kir nriak menmen yaaim mar ke him me God nipaa Moses kewisim mau twei hiram metpim, te menmen im meteiknai hir nertei menmen yaaim metike menmen enum.

15 Nmenmen hir nriakem hiram meteiknai him nipaa God ketpim hiram mau mekre han kir. Wi ham han kir enuk keriuwe menmen enum hir nriakem. Wi ham han kir au yaaik keriuwe menmen yaaim hir nriakem.

16 *Maain wi mamnen te God kaktip Jisas Krai hirak kakwepyapir menmen mau mekre han ke haiu mit yapirwe, hirak kakreyei yaaim o enum kakinterim. Menmen im mamnen mamir ke hi hetpiyem heriuwe him yaaim me God.

Yi mit miyapir ne Isrel han ekitet him me God Moses kewisim mau twei hiram mamkepi te yi eiye werek.

* 2:4 Ef 1:7, 2:7; 2Pi 3:15 * 2:6 Mt 16:27; Jo 5:29; 2Ko 5:10 * 2:8 2Te 1:8 * 2:9 Ro 1:16 * 2:11
 Diu 10:17; 2Kro 19:7; Ap 10:34; Ef 6:9; 1Pi 1:17 * 2:13 Mt 7:21; 1Jo 3:7 * 2:14 Ap 10:35 * 2:16
 2Ti 2:8

17 *Mĭt miyapĭr yi yatĭp yar ik: "Hau mĭt miyapĭr ne weiwĭk me Isrel." Yi han kitet yi yetike God yi yekiyau yau yentar hĭrak keweti hĭm mĭrak a? Yi yatĭp yewenĭpi niuk mi yar ik: "Hau mit miyapĭr ne God."

18 Yi yertei menmen hĭrak hanhan yi eiyisesim. Yi yertei hanhan menmen yaaim te yi yisesim. Menmen enum au. Yi hanhan eiyises menmen yaaim eiyĭntar nĭpaa yi wen nĭkerek kike ere in haairer hĭr nepei netpi hĭm me God.

19 *Yi han kitet yi yertei hĭm me God werek te yi eiteikĭn mĭt nepĭtari menmen mĭrak te hĭr nanisesik werek werek a? Yi yĭre si merhĭhe yi eiteikĭn mĭt kerek ap nertei God hĭr nĭre mĭt ne wĭtaan nanĭno, yi eiteiknor yayiwe yaaik te hĭr enisesik a?

20 *Yi han kitet yi werek te yi eiteikĭn mĭt kerek hĭr han kitet menmen enum, yi eiteiknor menmen me God a? O yi eiteikĭn mĭt kerek nepĭtari menmen me God hĭr nĭre nĭkerek, yi eiteiknor werek menmen me God yentar yi han kitet hĭm me Moses meteikni menmen yapĭrwe God kerteiyem a?

21 *Yi yeteikĭn mĭt han menmen me God, yi yemak te yi ap yeteikĭn hĭras menmen a? Yi yatĭp mĭt an yar ik: "Yi ap eikintĭp menmen me mĭtĭk hak." Te yi eikintĭp menmen me mĭt han o au a?

22 Yi yatĭp, "Yi mĭt ap eiri miyapĭr ne mĭt han eitikeri eiriyahis eiwenĭnem au emĭt." Te yi hĭras yi yĭrakem o au a? Yi yĭnapen mĭt kerek newenĭpi niuk me tĭpir, te yi ap eikintĭp menmen hĭr newisĭm mau kĭnaan newepwar tĭpir em.

23 Mĭt han nĭnan yipĭr newĭrek nene God nentar menmen yi mĭt yĭrakem. Yi yewenĭpi niuk mi yatĭp God keweti hĭm mĭrak, te yi ap yisesim au. Yi yeweikĭn sip yewetewem.

24 *Menmen hi hetpiyem hĭram yaaim mentar hĭm mau tĭwei nĭpaa Aisaia kewisĭm hĭram matĭp mar im: "Mĭt ap ne weiwĭk me Isrel natĭp enum me niuk me God nentar yi mĭt ne Isrel."

Yi yerekir yĭnk te yi han kitet hĭrak kakĭkepi yi ne God-Au, menmen mekre han mamkepi keriyen

25 *Yi yises hĭm me Moses, mĭt nerekir yĭnk ki, hĭrak yaaik kakĭkepi. Te yi eiweikĭn sip eiwet hĭm mĭrak, hĭram mar ke nĭpaa mĭt ap nerekir yĭnk ki.

26 *Mĭt kerek ap nerekir yĭnk kĭr hĭr nises hĭm me God werek werek, God han kitet hĭr yaain nar ke mĭt hĭr nepei nerekir yĭnk kĭr.

27 Te maaain hĭm me God kerek mĭt ap nerekir yĭnk kĭr hĭr nisesim, hĭram mamteikĭn yi mĭt yi enun. Hĭram mamteikĭn yi mĭt enun yentar yi yerekir yĭnk ki, yi yetenen hĭm me God Moses kewisĭm mau tĭwei, te yi ap yisesim au. Hĭr netenen hĭm me God Moses kewisĭm au, te hĭr nises menmen yaaim.

28 *Yi ap mĭt ne Isrel keriyen yentar miyerer ni nini yi ne weiwĭk me Isrel o yentar yi yerekir yĭnk ki au.

29 *Mĭt miyapĭr hĭr ne weiwĭk me Isrel nentar hĭr nises God nekre han kĭr. Menmen im hĭram mar ke God Hĭmĭn Yaaik hĭrak kehimĭtenor han kĭr hĭrak ke God. Menmen im ap mises menmen Moses nĭpaa kewisĭm mau

* 2:17 Je 2:19 * 2:19 Mt 15:14; Lu 18:9 * 2:20 2Ti 3:5, 15 * 2:21 Sam 50:16-21; Mt 23:3-4

* 2:24 Ais 52:5; Esi 36:20 * 2:25 Jer 4:4, 9:25 * 2:26 Ga 5:6 * 2:28 Jo 7:24, 8:39 * 2:29 Diu 30:6; Kl 2:11; 1Ko 4:5; 2Ko 10:18

t̄wei. M̄t han ap nanwen̄pi niuk me m̄t nar ik, te God hanhan kakriuweri iuwe.

3

Menmen enum ap te mamin̄n menmen yaaim

1 Yi han kitet mekam? M̄t ne weiw̄k me Isrel h̄r nin̄n m̄t han ne weiw̄k ham o au? Menmen h̄r nisesim nerekir ȳnk k̄r h̄ram yaaim mamkepi o au?

2 *H̄ram yaaim mamkepi yap̄rwe mar im. God kin̄n kewet m̄t ne Isrel h̄m m̄rak te h̄r nan̄rtei menmen h̄rak hanhan h̄r nanisesim.

3 *M̄t han ne weiw̄k me Isrel h̄r ap nises h̄m m̄rak, te yi ap han ekitet God ap kakises h̄m m̄rak kak̄ntar m̄t han neweik̄n sip newet̄wek, au em̄t.

4 *M̄t miyap̄r yap̄rwe nanweik̄n sip nanwet h̄m yaaim, God kerekek au. Hekrit hekrit h̄rak kakises h̄m yaaim h̄rak ketpim. H̄m me God mau t̄wei Sam mat̄p mar im:

“Hekrit hekrit ti ehin̄n m̄t kerek h̄r neswut h̄m.
H̄r nan̄rtei ti at̄p h̄m yaaim keremem.”

5 M̄t han nant̄p, “Menmen enum haiu m̄t m̄riakem h̄ram yaaim. H̄ram yaaim mamkaap God kakteik̄n menmen h̄rak k̄riakem h̄ram yaaim keremem.” H̄ram yaaim te haiu mat̄p God enuk kak̄ntar h̄rak kakwep haiu m̄t mam̄ntar menmen enum haiu m̄riakem a? (Hi hises menmen me m̄t ne t̄ h̄r han kitetim)

6 Au, h̄ram h̄m enum. God ap yaaik te h̄rak ap te kakriak menmen yaaim o enum me haiu m̄t miyap̄r mau t̄ ik au em̄t!

7 Menmen enum hi h̄riakem mamteik̄n m̄t God kat̄p h̄m yaaim keremem, h̄rak kak̄t niuk iuwe menterim, te kenmak h̄rak kakt̄p hi m̄tik enuk kerekek, h̄rak kakrek̄yo enum a?

8 *Haiu ap te mam̄t̄p haiu mamriak menmen enum te h̄ram mamwep̄yap̄r menmen yaaim au em̄t! M̄t han h̄r nesiuwai h̄m nat̄p, “Yi m̄t Kristen kerek yises h̄m me God yi yat̄p enum yar ek.” H̄ram yaaim te maain m̄t h̄r nat̄p enum mar im me haiu m̄t, God kak̄n̄p.

God h̄rak kat̄p haiu m̄t yap̄rwe enun

9 *Te haiu han ekitet mekam? Haiu m̄t ne Isrel haiu min̄n m̄t han ne weiw̄k ham a? Au, hi nepei het̄pi haiu m̄t miyap̄r yap̄rwe ne weiw̄k ne Isrel o m̄t miyap̄r han ne weiw̄k ham, menmen mekre han kaiu merek̄yei haiu yap̄rwe mamriak menmen enum.

10 *H̄m im h̄ram yaaim mentar m̄t newis h̄m me God mau t̄wei Sam mat̄p mar im:

“M̄tik kei kiut̄p kek̄re n̄m̄n ne haiu m̄t yap̄rwe ap te God kakt̄p h̄rak yaaik au. Haiu yap̄rwe m̄t enun.

11 M̄tik kei kiut̄p kek̄re n̄m̄n ne m̄t yap̄rwe h̄rak kertei menmen h̄ram yaaim au. M̄tik kei kiut̄p kek̄re n̄m̄n ke m̄t yap̄rwe ap te hanhan God kau kek̄re han k̄rak au.

12 H̄r m̄t yap̄rwe nepei neweik̄n sip newet God, h̄r m̄t enun. Ap kei kiut̄p k̄riak menmen yaaim au.

13 *Menmen h̄r net̄pim meke h̄m k̄r h̄ram enum mar ke herwe hei m̄t nekeisiuwek. H̄r nemitet̄p̄n neriuwerek. Menmen enum h̄r

* 3:2 Sam 147:19-20; Ro 9:4 * 3:3 Ro 9:6, 11:29; 2Ti 2:13 * 3:4 Sam 51:4 * 3:8 Ro 6:1, 15
* 3:9 Ro 1:18-2:24, 3:23 * 3:10 Sam 14:1-3, 53:1-3; Ekl 7:20 * 3:13 Sam 5:9, 140:3

netpim h̄iram mewaank m̄it mar ke nap mekre yehe me manpen siurp kenep m̄it h̄ir nani.

14 *Menmen h̄ir netpim meke h̄im k̄ir man h̄iram enum mar ke saukei wap̄ik mau h̄im ke m̄it̄ik.

15 *H̄ir waswas nenep m̄it h̄ir nani.

16 Wit kerek h̄ir nen newi, h̄ir newaank menmen metike m̄it te h̄ir han enuk.

17 H̄ir ap n̄ikaap m̄it miyap̄ir nekiyan nau neit au.

18 *H̄ir ap han kitet newen̄ipi niuk me God h̄irak iuwe au.”

19 Haiu mertei h̄im me God yap̄irwe m̄it newis̄im mau t̄iwei, h̄iram me m̄it ne weiw̄ik me Isrel, te m̄it ne Isrel netike m̄it nerer wit wit ap te nant̄ip God h̄ir yaain au. God han ekitet menmen h̄ir n̄ir̄iakem h̄irak skelim h̄ir m̄it miyap̄ir keriuwerem keremem.

20 *God ap kakt̄ip m̄it̄ik kiut̄ip kekere n̄im̄in ke haiu m̄it yap̄irwe h̄irak yaaik kentar h̄irak kises h̄im n̄ipaa Moses kewis̄im mau t̄iwei au. H̄im im h̄iram meteiknai haiu m̄it enun haiu m̄ir̄iak menmen enum keremem.

M̄it kerek nises h̄im me Krai, God kakt̄ip h̄ir m̄it yaain

21 *In ek God nepei kewepyap̄ir menmen h̄irak k̄ir̄iakem te h̄irak kat̄ip m̄it kerek nisesik, h̄ir n̄ire yaain. Menmen im h̄iram ap menmen me h̄im me Moses au, te n̄ipaa enum eik h̄im Moses ketike m̄it profet h̄ir newis̄im mau t̄iwei h̄iram mat̄ip menmen im me God mamnen.

22 *Menmen me God mamnen h̄iram im: God kakt̄ip m̄it miyap̄ir h̄ir yaain nan̄ntar h̄ir nises h̄im me Jisas Krai. God kakt̄ip m̄it miyap̄ir yap̄irwe kerek h̄ir nises h̄im me Jisas Krai h̄ir yaain. H̄irak ap han kitet h̄ir m̄it miyap̄ir ne weiw̄ik me Isrel o ne weiw̄ik ham au. H̄iram menmen wein̄im.

23 *H̄iram menmen wein̄im mentar m̄it miyap̄ir yap̄irwe nerer wit wit h̄ir epei n̄ir̄iak enum, te God ap kakwen̄ipiri kak̄it̄ipi h̄ir yaain au.

24 *Te God kewetai haiu m̄it menmen m̄irak yaaim wein̄im mar im: God kerekyei haiu m̄it menmen yaaim h̄irak kat̄ip haiu yaain mentar menmen Krai Jisas kerekyeiyem me w̄i h̄irak kaa te kak̄ikepei kakt̄aihis.

25 *God kehimitan Krai keriuwetek h̄irak kan kaa k̄ire sipsip m̄it nak̄ip nesiyek newet God ek. H̄irak kaa hemkre m̄irak mewen, te h̄iram mam̄isak menmen enum maiu me w̄i haiu mam̄ises h̄im m̄irak. God k̄ir̄iak menmen im kak̄teiknai haiu m̄it h̄irak yaaik. N̄ipaa m̄it h̄ir n̄ir̄iak enum, te God hanhan keriuweri, h̄irak ap kan̄ip au, kentar h̄irak kaksuuwe Jisas kaki kak̄isak menmen enum m̄ir̄.

26 In ek h̄irak keriuwet Jisas h̄irak kan kaa keteiknai h̄irak yaaik, h̄irak kesak menmen enum em haiu m̄it kerek mises h̄im me Jisas, h̄irak kat̄ip haiu yaain.

27 *Te haiu mamwen̄ipi niuk maiu h̄iras a? Taauye! Haiu ap mamwen̄ipi niuk mai mam̄ntar haiu m̄ir̄iak menmen yaaim h̄im me Moses mau t̄iwei mat̄ip haiu emisesim au. Haiu yaain mentar haiu mises h̄im me Jisas Krai. H̄irak kesak menmen enum maiu te haiu ap mamwen̄ipi niuk mai au em̄it.

28 *Te haiu mertei menmen im. God kat̄ip m̄it h̄ir yaain nentar h̄ir n̄ir̄iak menmen h̄im kerek Moses kewis̄im mau t̄iwei mat̄ip h̄ir enisesim au. God kat̄ip h̄ir yaain nentar h̄ir nemtau h̄im m̄irak h̄ir nisesim.

* 3:14 Sam 10:7 * 3:15 Pro 1:16; Ais 59:7-8 * 3:18 Sam 36:1 * 3:20 Sam 143:2; Ga 2:16; Ro 7:7

* 3:21 Ap 10:43 * 3:22 Ro 1:17; Ga 2:16 * 3:23 Ro 3:9, 5:12 * 3:24 Ef 2:8; Ro 5:1 * 3:25 Ef

1:7 * 3:27 1Ko 1:31 * 3:28 Ga 2:16

29-30 ***Yi han kitet God h̄rak ke haiu m̄t ne Isrel keriyen te m̄t ne weiw̄k ham au a? Taauye! H̄rak God ke haiu m̄t yap̄rwe kentar h̄rak kakt̄p m̄t kerek nerekir ȳnk o m̄t ap nerekir ȳnk k̄r, h̄r n̄re yaain nentar h̄r nem̄tau h̄m m̄rak h̄r nisesim.

31 *Haiu m̄riak menmen me h̄m kerek Moses kewis̄m mau t̄wei h̄ram wein̄m meriuwe menmen in ek haiu misesim me Krai a? Taauye! Haiu meteik̄n m̄t h̄m me Moses h̄ram yaaim mekepai haiu emises h̄m me God.

4

God kat̄p Ebrahim h̄rak yaaik

1 Ebrahim h̄rak m̄tik kar ke haiu m̄t. H̄rak maam n̄pu ke haiu m̄t ne weiw̄k me Isrel. Te haiu mamt̄p h̄rak keit mekam keriuwe menmen h̄rak k̄riakem?

2-3 *God h̄rak kat̄p Ebrahim h̄rak yaaik kentar h̄rak k̄riak menmen yaaim, te Ebrahim kakwen̄pi h̄rekes keriuwe niuk m̄rak. Te God k̄r Ebrahim h̄rak ap kewen̄pi h̄rekes keriuwe niuk m̄rak kentar h̄m me God mau t̄wei mat̄p, “Ebrahim han kitet God kakises h̄m n̄paa h̄rak ket̄pwekem te God kat̄p h̄rak yaaik. God ap kat̄p Ebrahim h̄rak yaaik kentar menmen h̄rak k̄riakem au!”

4 *M̄tik k̄riak menmen me m̄tik hak, maain h̄rak kak̄t pewek mamrerim. M̄tik ap kakwet̄wekem wein̄m au. H̄rak k̄riak menmen h̄rak kakt̄wem.

5 M̄t kerek nem̄tau h̄m me God kerek kesak menmen enum me haiu m̄t, h̄r nisesim wein̄m te God kakt̄p m̄t nar ik h̄r yaain. M̄t kerek h̄r han kitet menmen h̄r n̄riakem te h̄r nanriak God kakt̄p h̄r yaain, m̄t nar ik God kakt̄p h̄r au enun.

6 N̄paa Devit kewis̄m mau t̄wei h̄ram mat̄p me m̄t in ek h̄r han yaaik nentar God kat̄p h̄r yaain. H̄rak kat̄p h̄r yaain nentar h̄r n̄riak menmen te h̄r nanriak God kakt̄p h̄r yaain au. H̄r han kitet h̄rak kakises menmen h̄rak ket̄porem keremem.

7 *H̄m Devit kewis̄m mau t̄wei Sam mat̄p mar im: “M̄t kerek God epei kesak menmen enum m̄r n̄paa h̄r n̄riakem, h̄r han yaaik nanu.

8 M̄t kerek M̄tik Iuwe God ap han kitet menmen enum h̄r n̄riakem, h̄rak kakneri kakiwaanki kakinterim au, h̄r han yaaik nanu.”

9 *Menmen yaaim im m̄riak m̄t h̄r han yaaik, h̄ram menmen me haiu m̄t ne Isrel keriyen o h̄ram me m̄t yap̄rwe a? Haiu nepei mat̄p Ebrahim han kitet God kakises h̄m h̄rak n̄paa ket̄pwekem, te God kat̄p Ebrahim h̄rak m̄tik yaaik.

10 Kewaai meruri God kat̄p Ebrahim h̄rak yaaik? H̄rak kerekir ȳnk k̄rak o wen au a? Wen au ye!

11 *Maain h̄rak kerekir ȳnk k̄rak h̄rak keteik̄n m̄t God nepei kat̄p h̄rak yaaik kentar h̄rak kises h̄m m̄rak. Te in ek h̄rak maam n̄pu ke m̄t yap̄rwe kerek ap nerekir ȳnk k̄r te God kakt̄p h̄r yaain nentar h̄r niseš h̄m m̄rak.

12 *H̄rak maam n̄pu ke m̄t in netike haiu m̄t han kerek merekir ȳnk kaiu. H̄rak maam n̄pu kaiu kentar haiu merekir ȳnk kaiu au. H̄rak maam n̄pu ke haiu m̄t yap̄rwe kentar haiu mises h̄m me God mar ke

* 3:29-30 Ro 10:12 * 3:29-30 Diu 6:4; Ga 3:20; Ro 4:11-12 * 3:31 Mt 5:17; Ro 8:4 * 4:2-3 Jen 15:6; Ga 3:6; Je 2:23 * 4:4 Ro 11:6 * 4:7 Sam 32:1-2 * 4:9 Jen 15:6; Je 2:23 * 4:11 Jen 17:10-11 * 4:12 Mt 3:9

nɪpaa hɪrak kisesim. Hɪrak kerekir yɪnk kɪrak wen au, hɪrak han kitet God kakises hɪm nɪpaa hɪrak ketpɪwekem te God katɪp hɪrak yaaik.

Mɪt kerek nises hɪm me God nanɪt menmen nɪpaa hɪrak ketpim

13* Nɪpaa God katɪp Ebrahim hɪrak kakrekɪwek menmen kaktike haiu nepenyerer nɪrak, maain haiu naanmamre mɪt miyapɪr nanrer wit wit nanu tɪ. Hɪrak ap katɪp Ebrahim menmen kentar Ebrahim hɪrak kɪrak menmen yaaim kari han ke God keriuwerem au. Hɪrak ketpɪwekem kentar hɪrak kemtau hɪm me God hɪrak kisesim.

14* Mɪt kerek nɪrak menmen nanɪrak God kaktɪp hɪr yaain, te hɪr nanɪt menmen nɪpaa God ketpim. Te haiu mɪt kerek mises hɪm mɪrak weinɪm haiu mises menmen enum weinɪm ap te mamɪt menmen mɪrak au. Hɪm im hɪram yaaim te hɪm me God haiu misesim hɪram weinɪm, te menmen nɪpaa God katɪp kakwet Ebrahim em hɪram menmen enum weinɪm. Hɪm im au memitɪpɪn!

15* Haiu mertei hɪm me Moses kakɪrak God hɪrak kakɪwaank mɪt miyapɪr kerek neremir hɪm mɪrak hɪrak kewisɪm mau tɪwei mentar hɪr nertei menmen hɪrak hanhan hɪr nanisesim. Hɪm me Moses hɪram nepei au mesi te haiu ap mamɪp mɪt neremir hɪm mɪrak mau tɪwei au. Hɪm ap mepu te hɪr neremir au.

16* Menmen God ketpim hɪrak kakwet haiu mɪt em haiu yapɪrwe mamɪwem mamɪntar haiu han kitet hɪrak kakises menmen nɪpaa hɪrak ketpim. God kakweteiyem weinɪm te hɪrak kakrekɪyei menmen yaaim. Hɪrak kakwetai haiu nepenyerer yapɪrwe ne Ebrahim kakwetaiyem. Hɪrak kakwet mɪt miyapɪr kerek nises hɪm me Moses kakwetɪrem kere-rem au. Hɪrak kakwetai haiu mɪt miyapɪr yapɪrwe rem kerek mises hɪm me God mar ke nɪpaa maam nɪpu kaiu Ebrahim hɪrak kisesim. Maain God kakwetai menmen nɪpaa hɪrak ketpim.

17* Ebrahim hɪrak maam ke haiu mɪt yapɪrwe kentar hɪm me God mau tɪwei matɪp mar im: “Hi God hi herekyit ti maam ke mɪt miyapɪr maain hɪr nanu nanrer wit wit.” God han kitet Ebrahim hɪrak kɪre maam ke haiu mɪt miyapɪr yapɪrwe kerek mises hɪm me God. Hɪrak kises hɪm me God kerek hɪrak kɪkɪan mɪt kerek epei naa, hɪr nekrit nau, hɪrak katɪp hɪm weinɪm me menmen nɪpaa mepu au, hɪram minɪn mekrit mau.

18* Ebrahim han kitet God kakɪrak menmen nɪpaa hɪrak ketpim te hɪrak ap kertei karkeik te hɪrak kakɪrakem au. Hɪrak han kitet kar ik, te God kewisɪk hɪrak maam nɪpu ke mɪt miyapɪr yapɪrwe nau nerer wit wit. God katɪp Ebrahim hɪm mar ik: “Ebrahim nepenyerer nit maain hɪr nantɪn nanre yapɪrwe.”

19* Me wɪ im Ebrahim hɪrak menep 100 tito, te hɪrak han kitet yɪnk kɪrak hɪrak kar ke mɪtɪk epei kaa au. Mɪte pɪrak hɪre we mɪte ap te wawine nɪkerek au, te menmen im ap mari han kɪrak te hɪrak katɪp God hɪrak ap te kakɪrak menmen nɪpaa hɪrak ketpim au.

20 Hɪrak ap han kitet God ap kakɪrak menmen nɪpaa hɪrak ketpim au. Hɪrak kises hɪm me God kekɪre han kɪrak iuwe, hɪrak kewenɪpi niuk me God te maain hɪrak kakɪkepek hɪrak kakine nɪkan.

21 Ebrahim hɪrak han kitet God hɪrak manp enuk kakises hɪm me nɪkan nɪpaa hɪrak ketpim.

22* Ebrahim han kitet menmen mar im te God katɪp hɪrak mɪtɪk yaaik.

* 4:13 Jen 17:4-6, 22:17-18; Ga 3:29 * 4:14 Ga 3:18 * 4:15 Ro 3:20, 5:13, 7:8 * 4:16 Ga 3:7
* 4:17 Jen 17:5; Ais 48:13 * 4:18 Hi 11:1; Jen 15:5 * 4:19 Jen 17:17 * 4:22 Jen 15:6

23 H̄im me God kerek mat̄ip mar ik: “God kat̄ip h̄irak m̄it̄ik yaaik,” h̄iram ap mat̄ip me Ebrahim kiut̄ip kerekek au.

24 *H̄iram mat̄ip me Ebrahim ketike haiu m̄it̄ miyap̄ir kerek maain God h̄irak kakt̄ip haiu yaain mentar haiu mises God kerek h̄irak k̄ik̄iak M̄it̄ik Iuwe kaiu Jisas kerek n̄ipaa kaa, h̄irak kekrit kau.

25 *God keriuwetek h̄irak kan t̄i kaa te kak̄isak menmen enum haiu m̄ir̄iak em. God p̄ike k̄ik̄iak h̄irak kekrit kau, te God kakt̄ip haiu m̄it̄ miyap̄ir yaain mam̄ntar haiu misesik.

5

God kat̄ip haiu m̄it̄ miyap̄ir haiu yaain

1 *Te in ek God kat̄ip haiu m̄it̄ miyap̄ir yaain mentar haiu misesik. Haiu metikerek mekiyan mau mentar menmen M̄it̄ik Iuwe Jisas Kraiss h̄irak k̄ir̄iakem.

2 *Haiu mises h̄im me Kraiss te h̄irak kerekek kekepai haiu metike God haiu mekiyan mau, God kerekyei menmen yaaim. In ek haiu han yaaik memer̄ir menmen yaaim me God haiu mertei maain h̄irak kakwetaiyem.

3 *Haiu han yaaik meriuwe menmen im keremem au. Haiu han yaaik me menmen enum mamnen mamraiwaank. Haiu han yaaik meriuwerem mentar haiu mertei h̄iram mamkepai haiu han tokik emu emises h̄im me God werék werék.

4 Haiu han tokik emu me menmen enum mamraiwaank, te God kakt̄ip haiu min̄in menmen enum. God kakt̄ip haiu min̄in menmen enum te haiu emisesik em̄mer̄ir te maain haiu mam̄it̄ menmen m̄ir̄ak yaaim h̄irak kakwetaiyem.

5 *Haiu emisesik emer̄ir ke maain h̄irak kakwetai menmen m̄ir̄ak, haiu ap ȳink enuk mam̄ntar haiu han kitet h̄irak ap kises menmen n̄ipaa h̄irak ketpaiyem au. Haiu ap ȳink enuk mamriuwerek mam̄ntar God keteiknai h̄irak han tewen̄nai h̄irak keriuwet God H̄im̄in Yaaik kan kakre han kaiu, te haiu mertei maain h̄irak kakwetai menmen.

6 Kraiss h̄irak kan t̄i h̄irak kaa me haiu m̄it̄ miyap̄ir kerek enun neweik̄in sip newet God. Me w̄i im haiu enun ap m̄ikaap h̄iras haiu m̄ire yaain, te God kises han k̄irak k̄imat w̄i kerek h̄irak keriuwet Jisas h̄irak kan t̄i kaa kak̄ikepai.

7 M̄it̄ik kiut̄ip kekre n̄im̄in ke m̄it̄ yap̄irwe ap te hanhan kak̄ikaap m̄it̄ik kerek kises menmen yaaim kak̄ikreh̄ir k̄irak kaki. Te m̄it̄ik kiut̄ip hanhan keriuwe m̄it̄ik hak yaaik k̄ikaap m̄it̄ han h̄irak kak̄ikepek kaki kak̄ikreh̄ir k̄irak.

8 *Te God au. H̄irak keteiknai haiu m̄it̄ enun h̄irak hanhan keriuwai. Me w̄i haiu m̄it̄ miyap̄ir haiu wen enun, haiu m̄ir̄iak enum, God keriuwet Kraiss h̄irak kan kaa kekreh̄ir kaiu kekepai.

9 *Kraiss nepei kaa hemkre m̄irak mewen h̄irak kekreh̄ir kaiu te God kat̄ip haiu m̄it̄ miyap̄ir haiu yaain. Te in ek haiu mertei h̄irak manpenuk te h̄irak kak̄ikepai naanmamprai me menmen enum me God maain mamnen mamnen m̄it̄ miyap̄ir enun en.

10 *N̄ipaa haiu mar ke m̄it̄ miyap̄ir enun ap nises God au, N̄ikan k̄irak Kraiss kaa, h̄irak kenipai haiu metike God mekiyan mau. In ek, haiu

* 4:24 Ro 15:4; 1Pi 1:21 * 4:25 Ais 53:4-5 * 5:1 Ro 3:24, 28, 4:24 * 5:2 Ef 2:18, 3:12 * 5:3 Je 1:2-3; 1Pi 1:5-7 * 5:5 Sam 22:5, 25:20; Hi 6:18-19 * 5:8 Jo 3:16; 1Jo 4:10 * 5:9 Ro 1:18, 2:5, 8 * 5:10 Ro 8:7-8

metike God mekiyan mau, haiu mertei maain God kaktaihis haiu mamu mamtikerek mamɨntar Kraiſ hɨrak pɨke kekrit kau kekepai.

¹¹ God ap kaktaihis weinɨm keremem au. Haiu han yaaik mau meriuwerek hɨrak God haiu yaaik mentar menmen Jisas Kraiſ kaiu Iuwe hɨrak kɨriakem. Nɨpaa hɨrak kerekek kenipai haiu metike God mekiyan mau.

Hɨm me Adam ketike Kraiſ

¹² *Haiu mertei menmen im man. Mɨtik kiutɨp hɨrak kɨriak menmen enum te hɨrak kaa. Hɨrak kaa te haiu mɨt miyapɨr yapɨrwe haiu mami mamɨntar haiu misesik haiu mɨriak enum.

¹³ *Nɨpaa God katɨp Moses hɨm lo mɨrak hɨrak kewisɨm mau tɨwei wen au, menmen enum epei man mau tɨ mari han ke mɨt hɨr nɨriak enum. God ap han kitet menmen enum kene mɨt kenterim au. Hɨrak ap katɨp Moses menmen me hɨm mɨrak mɨt miyapɨr enisesim wen au.

¹⁴ *God ap kene mɨt kanɨp kentar menmen enum mɨr, te hɨr mɨt yapɨrwe, nɨpaa me wɨ Adam kau tɨ ere wɨ God katɨp Moses hɨm lo mɨrak, hɨr yapɨrwe nɨre ne mɨt hɨr naa. Adam ketike mɨt miyapɨr han kerek ap neremir hɨm me God nar ke Adam hɨrak kɨriakem, hɨr yapɨrwe naa. Adam kerekek hɨrak kɨre mɨtik maain kaknen.

¹⁵ Menmen enum Adam kɨriakem metike menmen yaaim God kerekyeyem weinɨm, hɨram mɨpɨram au. Haiu mertei mɨt miyapɨr yapɨrwe nani nanɨntar menmen enum Adam kɨriakem. Te haiu mertei God hanhan keriuwai haiu mɨt miyapɨr, hɨrak kerekyei menmen yaaim weinɨm kentar menmen mɨtik kiutɨp Jisas Kraiſ hɨrak kɨriakem. Menmen yaaim im hɨram minɨn menmen enum Adam kɨriakem, hɨram men mɨkaap mɨt miyapɨr yapɨrwe kerek nisesim.

¹⁶ Menmen God kɨriakem hɨram ap mar ke menmen enum Adam kɨriakem au. Mɨtik kiutɨp hɨrak keremir hɨm me God, te God kenerek katɨp hɨrak mɨtik enuk kaki. Maain, mɨt miyapɨr han hɨr nɨriak menmen enum yapɨrwe, te God kerekyei menmen yaaim hɨrak kesak menmen enum maiu katɨp haiu yaain.

¹⁷ Haiu mertei mɨtik kiutɨp keremir hɨm me God hɨrak kɨriak enum te haiu mɨt yapɨrwe mami. Te menmen Mɨtik Jisas Kraiſ kiutɨp kerekek hɨrak kerekyeyem, hɨram minɨn menmen ham enum me mɨtik hak eik. Haiu mɨt miyapɨr yapɨrwe kerek meit menmen im weinɨm me God, kerek hanhan keriuwai kaktɨp haiu yaain mentar menmen Mɨtik Kraiſ kerekyeyem, hɨrak kaknipai haiu mamɨt hɨmɨn yaaik te Kraiſ kekepai haiu emises God werek werek.

¹⁸ *Te menmen miutɨp mɨtik hak kɨriakem enum hɨrak kenip God katɨp haiu mɨt miyapɨr yapɨrwe enun haiu mami. Mar im, menmen miutɨp yaaim mɨtik hak kɨriakem, hɨram menip God katɨp haiu yapɨrwe haiu yaain, haiu mamɨ au. Haiu mamtikerek mamu mamɨt.

¹⁹ *Mɨt miyapɨr yapɨrwe God ketpor hɨr enun nentar mɨtik kiutɨp keweikɨn sip kewet hɨm me God. Mar im mɨt miyapɨr yapɨrwe God kakɨpor hɨr yaain nanɨntar mɨtik kiutɨp kises hɨm me God hɨrak kaa kesak menmen enum maiu.

²⁰ *God katɨp Moses hɨm lo mɨrak hɨrak kewisɨm mau tɨwei te hɨram menip mɨt miyapɨr hɨr nertei werek werek menmen God hanhan hɨr nanisesim, te hɨr nɨneinɨm hɨr nɨriak menmen enum yapɨrwe. Maain mɨt miyapɨr hɨr nɨriak menmen enum yapɨrwe, menmen yaaim God kɨriakem kentar hɨrak hanhan keriuwai, hɨram minɨn menmen enum me haiu mɨt miyapɨr.

* 5:12 Jen 2:17, 3:6, 16; Ro 6:23 * 5:13 Ro 4:15 * 5:14 1Ko 15:21-22, 45 * 5:18 1Ko 15:22

* 5:19 Ais 53:11 * 5:20 Ro 4:15, 7:8; Ga 3:19

21 * Haiu m̄t miyap̄r mami mam̄ntar menmen enum (sin) kerek mau t̄ ik h̄ram min̄nai. Te menmen yaaim God k̄r̄akem kakt̄p haiu yaain mam̄nterim, h̄ram mamin̄n menmen enum mau t̄ naanmamrai haiu m̄t miyap̄r mamn̄pai haiu mam̄t h̄m̄n yaaik mam̄ntar menmen M̄t̄k Iuwe Jisas Krai h̄rak k̄r̄akem.

6

Haiu maa metike Krai

1 * Te haiu han kitet mekam? Haiu wen mam̄rak menmen enum te God hanhan kakriuwai w̄senum kak̄sak menmen maiu enum a? Taauye!

2 * Haiu epei meweik̄n sip mewet menmen enum haiu m̄re m̄t naa, haiu ap te emises menmen meiyam enum au em̄t!

3 * Hi han kitet yi epei yertei menmen im. N̄paa m̄t n̄krai meriuwe t̄par haiu m̄t miyap̄r metike Krai Jisas mau han kiut̄p, h̄ram mar ke haiu met̄ke Krai haiu maa.

4 * M̄t n̄krai meriuwe t̄par h̄ram mar ke haiu metike Krai maa. God h̄rak yaaik h̄rak manp enuk, te h̄rak k̄k̄iak Jisas Krai kek̄re n̄m̄n ne m̄t epei naa, h̄rak p̄ke kek̄rit kau. Mar im haiu m̄t miyap̄r haiu m̄re m̄t p̄ke nek̄rit nau, haiu mam̄ises menmen yaaim keremem.

Maain haiu mam̄tike Krai mamu haiu mam̄t h̄m̄n yaaik

5 * H̄ram mar im. N̄paa haiu metike Krai mau niut̄p, haiu maa met̄kerek. Te maain haiu mam̄tikerek mamu niut̄p haiu p̄ke mam̄krit mamu mam̄r ke in ek h̄rak epei kek̄rit kau.

6 * Haiu mertei menmen im. Menmen n̄paa haiu mis̄sim mekre han kiau, h̄ram maa metike Krai mau nu tentarak̄t. H̄ram maa mau nu tentarak̄t te in ek God kak̄waank menmen enum mekre han kiau kariyei haiu m̄r̄ak enum, te haiu ap emises menmen enum han kai han kitetim mar ke m̄t enises menmen m̄t n̄r̄ iuwe nan̄tporem au em̄t!

7 * Yi yaa yetike Krai te menmen enum ap mam̄ri han ki yi eir̄iak menmen enum au eiȳntar yi yertei m̄t kerek h̄r̄ epei naa, menmen enum ap te mam̄ri han k̄r̄ au.

8 * Haiu nepei maa metike Krai, haiu mertei te maain haiu mam̄tikerek mamu mam̄t.

9 * Haiu mam̄tikerek mamu mam̄t mam̄ntar haiu mertei Krai n̄paa kaa te God k̄k̄iak h̄rak kek̄rit kau. H̄rak ap te p̄ke kaki meiyam taau. Ap menmen mepu mam̄rakek (o mam̄rikek) h̄rak p̄ke kaki taau!

10 * H̄rak nepei kaa, menmen enum mari han ke haiu m̄t ap te mam̄ri han k̄rak taau! H̄rak ap te p̄ke kaki kakteipim au. In ek h̄rak kau te h̄rak ketike God tau niut̄p.

11 * Mar im yi m̄t miyap̄r yi han ekitet yi nepei yaa, te menmen enum ap p̄ke mam̄ri han ki au. Yi p̄ke yek̄rit yetike God yau niut̄p yentar yi ne Krai.

12 * Yi ap eiwis menmen enum me t̄ p̄ke mamin̄n ȳnk ki kerek maain yi yayi h̄rak kak̄sine au em̄t! Yi ap eiwis̄m h̄ram mam̄ri han ki te yi eiȳises menmen enum me han ki h̄rak hanhanem.

13 * Yi ap eiwis his h̄t nanam̄r h̄m̄ n̄k̄p h̄ram mam̄ri (o mam̄ryi) han ki te yi eir̄iak menmen enum me t̄ au em̄t! Au, yi eiwet God em em̄tike

* 5:21 Ro 6:23 * 6:1 Ro 3:5-8 * 6:2 1Pi 4:1 * 6:3 Ga 3:27 * 6:4 Kl 2:12 * 6:5 Fl 3:10-11

* 6:6 Ga 5:24 * 6:10 Hi 9:26-28; 1Pi 3:18 * 6:11 2Ko 5:15; Ga 2:19; 1Pi 2:24 * 6:12 Jen 4:7

* 6:13 Ro 4:15

han ki, yi eiwis+ik h+rak kak+kepi yi eir+ak menmen yaaim. Yi yar ke m+it naa, te God kekeleyi yi yekrit yau, te yi eiwet+wek menmen mi yap+rwe.

14 *Yi ap eiwis menmen enum me t+ p+ike mamin+ni au em+it eiy+ntar h+im lo ap naanm+pri yi yisesim te God kakt+p yi yaain au. Yi nepei yen+p+n yekeip+n menmen im. Yi yises menmen yaaim God nepei kerekyiyem wein+im, te menmen enum ap te mamin+ni au.

Haiu emises menmen yaaim emr+akem

15 *Yi han kitet mekam? Haiu wen mam+rak menmen enum me t+ mam+ntar haiu men+p+n mekeip+n h+im lo me n+paa, in ek haiu mises menmen yaaim God nepei kerekyiyem wein+im keremem a? Taauye!

16 *Yi nepei yertei yi h+ras eiwis m+it+ik h+rak naanmamri yi eir+ak menmen m+rak, yi eire m+it n+rak. Yi eiwis menmen enum me t+ mamri han ki yi eiyisesim, h+ram mamrekyi maain yi yayi. Yi eiwis menmen yaaim God kerekyiyem h+ram mamri han ki yi eiyisesim, te yi eitike God eikiyan eiyu, h+rak kakt+p yi yaain.

17 N+paa yi yewis menmen enum me t+ mari han ki yi yisesim y+r+ak menmen enum. Te maain yi yemtau h+im yaaim m+it h+r netpiyem, te yi yisesim iuwe yeriuwe han ki. Haiu emt+p God h+rak yaaik ek+ntar menmen h+rak kerekyiyem.

18 *God h+rak epei keriyei (o keryiyi) yi m+it yi yeweik+n sip yewet menmen enum me t+ kerek n+paa mari han ki yi yisesim. Te in ek, yi yewis menmen yaaim me God mamri han ki yi eiyisesim.

19 Hi hetpi heriuwe h+im im me wok m+it hentar han ki h+rak ap kertei menmen me God werek werek. N+paa yi yewis his h+it mi h+ram mises menmen enum me t+ mar im: Yi m+it yetike miyap+r yairiyahis yewen+im o menmen ham enum, te h+ram m+re m+it+ik kekre w+nak enuk h+rak kir+ak menmen me m+it+ik naanm+pri+wek ap keit pewek mererim au. Mar ke n+paa yi y+r+ak menmen enum em, in ek yi eiwis his h+it mi o han ki h+ram emises menmen yaaim, h+ram mam+r ke yi eir+ak menmen yaaim me m+it+ik yaaik naanm+pri me menmen.

20 N+paa yi yises menmen enum h+ram mari han ki min+ni, yi ap yises menmen yaaim me God h+ram naanm+pri au.

21 *N+paa yi yeit mekam yaaim me menmen enum im a? Taauye! In ek yi y+nk enuk yentar yi y+r+akem. Menmen enum em h+ram menipi yi yayi.

22 Te in ek God keriyei yi m+it yi y+naaiw+r menmen enum im h+ram mari han ki yi y+r+ak enum. In ek yi y+re m+it ne God yi y+r+ak menmen me God te yi yay+it menmen yaaim mamkepi yi eiyises menmen yaaim te maain yi eiyu eitike God tipmain tipmain enum eik.

23 *Yi eiwis menmen enum mamri han ki yi eiyisesim te maain yi eiy+it menmen im: H+ram mamnipi yi yayi! Te menmen yaaim God kakwetaiyem wein+im, h+ram menmen im: Haiu mamtike God haiu mamu mam+it tipmain tipmain enum eik mam+ntar haiu m+it miyap+r ne M+it+ik kiau Iuwe Jisas Kraisi!

7

Tok piksa me m+it+ik ketike m+ite h+r neitan

1 Nai yinan, yi yertei menmen hi tewen etpiyem yentar yi yertei menmen yap+rwe me h+im me gavman. Wi kerek m+it nau ti, h+im im me gavman naanm+pror ere h+r nani, te h+im au meit.

* 6:14 1Ko 15:21-22, 45 * 6:15 Ro 6:1 * 6:16 Jo 8:34; 2Pi 2:19 * 6:18 Jo 8:32 * 6:21 Ro 7:5,

8:6, 13; 1Pi 1:9 * 6:23 Ro 5:12, 15

² Mite piutip wetike mitik kire hir neitan, him me gavman matip mitik wen kepu himin keriuwerek, mite wawu wautikerek. Maain hirak kaki, him me gavman ap te mamwenep au. Hire wauno wawit mitik hak.

³ Mitik kire wen kepu, hire wauno wawu wautike mitik hak, him me gavman matip hire enu wekitet naan. Mitik kire kaki, hire wauno wawit mitik hak, him me gavman matip hire enu au. Hiram mewisiye hire wawises han kire.

⁴ *Nai yinan, hi hehimiteni heriuwe him im me mitik hak. Yi yaa me him lo yentar yi yetike Kraisi yi yau han kiutip. Yi yire pinak ke yink kirak. Hirak epei kaa, te hiram mar ke yi yaa yetikerek. In ek yi yetike mitik hak yi yau niutip yar ke mite mitik kire epei kaa, hire wen weit mitik hak. Mitik hak kerek yi yetikerek yau niutip, hirak Kraisi kerek nipa kaa. Hirak nipa kaa, te God pike kikiak kekere nimin ke mit epei naa hirak kekrit kau. Te haiu mit emriak menmen yaaim me God.

⁵ *Nipa wi haiu mises han kaiu, him lo hiram menipai haiu hanhan emises menmen enum. Menmen haiu miriakem hiram menmen enum menipai haiu mami.

⁶ *In ek him lo hiram ap naanmamrai me menmen mentar haiu mire mit epei naa. In ek menmen haiu miriakem God Himin Yaaike kekepai haiu emisesim. Menmen me lo nipa haiu misesim, te God kaktip haiu yaaim hiram nepei au meit.

Menmen enum me ti meraiwaank

⁷ *Haiu mamtip mekam? Haiu mamtip him me God mau tiwei hiram enum a? Taauye! Him me God ap meteikno menmen enum, hi ap hertei hiram enum au. Him me God ap metpo, "Ti ap hemkre menepam hanhan menmen me mitik hak," te hi hepitari menmen im hiram enum. Te hiram nepei meteikno hiram enum te hi yink enuk heriuwerem.

⁸ *Menmen enum me ti man mekekyo han kai te hi hanhan menmen enum yapirwe mentar him me God matip hiram menmen enum emit. Him me God ap mepu metpo menmen hiram enum, te hi ap hanhan heriuwerem au, menmen me ti hiram mau meit mar ke mitik kaa. Hi hepitari hiram menmen enum.

⁹ *Nipa hi hepu te hi hetari menmen me him me God. Maain him me God epei man te hi hemtewem, menmen enum me ti mekekyo han kai hi hemkre menepam hanhan menmen enum yapirwe, te hi hertei hi hirak enum, maain hi hahi.

¹⁰ *Hi hertei him kerek God kewetayem, hirak hanhan hiram mamkepai haiu mamu werek, te hiram menipa hi hertei hi enuk maain hi hahi.

¹¹ *Menmen enum me ti man menepya mewisesik meriuwe him me God Moses kewisim mau tiwei te hi hirak enum, maain hi hahi.

¹² *Him Moses kewisim mau tiwei, hiram meke God man metike him matip haiu ap hemkre emnepam hanhan menmen au emit! Him im hiram yaaim, hiram meteiknai menmen God hanhan haiu mit miyapir emisesim, hiram yaaim mekepai haiu mamu werek.

¹³ Hi atip mekam? Menmen hiram yaaim menipa hi hahi a? Taauye! Menmen enum me ti menipa hi hahi. Hiram menipa hi hahi heriuwe him yaaim me God. Te him me God im hiram meteikno menmen me ti hiram menmen enum.

* 7:4 Ro 6:2, 11; Ga 2:19 * 7:5 Ro 6:21 * 7:6 Ro 8:2, 6:4 * 7:7 Eks 20:17; Diu 5:21 * 7:8 Ro 4:15 * 7:9 Je 1:15 * 7:10 Lev 18:5; Ro 10:5 * 7:11 Je 3:13; Hi 3:13 * 7:12 1Ti 1:8

Menmen me tɪ merikir han kiau haiu misesim

14* Haiu mertei God kikaap hɪm mɪrak te hi mɪtɪk enuk kerekek menmen enum me tɪ merikir han kai te hi hisesim.

15* Hi hepɪtari henmak te hi hɪrɪak menmen. Menmen hi hanhan eisesim, hi hɪrɪakem au. Hi hɪrɪak menmen enum hi hɪneinɪm.

16 Hewaai meruri hi hɪrɪak menmen enum hi hɪneinɪm, hɪram meteikno hɪm me God Moses kewisɪm mau tɪwei hɪram yaaim.

17 Te in ek hi hertei hi hɪrekes ap hɪrɪak menmen enum im au. Menmen enum me tɪ mekre han kai menipa hi hɪrɪak enum.

18* Hi hertei han kai ap kerekya hi hɪrekes hɪrɪak menmen yaaim au. Hi hanhan ariak menmen yaaim te hi hɪrɪakem taau!

19 Hi ap hɪrɪak menmen hi hanhan hisesim au. Hi hɪrɪak menmen hi hɪneinɪm.

20 Hi hɪrɪak menmen hi hɪneinɪm, hɪram meteikno hi hertei hi hɪrekes ap hɪrɪak menmen enum im au. Menmen me tɪ mekre han kai menipa hi hɪrɪak enum.

21 Te hi hertei menmen im mepu. Hi hanhan hɪrɪak menmen yaaim, te menmen enum keremem hɪram mau mekre han kai.

22 Hi hekre han kai hatɪp hɪm me God Moses kewisɪm mau tɪwei hɪram yaaim.

23* Te hi hɪr menmen ham mekre yɪnk kai hɪram mɪrɪak menmen ham. Hɪram hɪm ham enum im hɪram metike menmen han kai katɪp hɪram yaaim hɪram menepam. Menmen im minɪna menipa hi hanhan hises menmen enum me tɪ.

24 Hi mɪtɪk enuk han enuk. Keimɪn kakɪkepa te hi ehinɪn menmen enum menipa hi hanhan ehises menmen enum me tɪ mekre han kai?

25* Hi han yaaik hentar God kakɪkepa hi ehinɪn menmen enum mekre han kai hentar menmen Mɪtɪk kiau Iuwe Jisas Krai kɪrɪakem. In ek hi hepu har ik. Hi heriuwe han kai hi hanhan hises hɪm me God, te menmen enum mekre han kai menipa hi hanhan eises menmen enum me tɪ.

8

Krais kesak menmen enum maiu kewetai God Hɪmɪn Yaaik kan kau kekre han kiau

1 Te in ek God ap kakwep haiu mɪt miyapɪr kerek haiu ne Jisas Krai kakɪntar menmen enum haiu mɪrɪakem au.

2* God ap kakwep kakɪntar menmen im: God Hɪmɪn Yaaik kerek kewetai hɪmɪn yaaik kɪrɪak kenipai haiu ne Krai haiu mekiyan mau niutɪp keriyei haiu man mɪnaaiwɪr menmen enum me tɪ merekyei haiu mɪrɪak enum te haiu mami.

3* Han kiau enuk ke nɪpaa, hɪrak kewen hɪm me God Moses kewisɪm mau tɪwei hɪram merekyei haiu mamre mɪt yaain au. Te menmen hɪm me Moses ap merekyei haiu mɪt em au, God hɪrekes kɪrɪakem. Hɪrak keriuwet nɪkan kɪrak kerekek hɪrak kine yɪnk kɪrak kar haiu mɪt enun ne tɪ ik ek, hɪrak kan kaa kewaank menmen enum mari han kiau menipai haiu mɪrɪak enum, te hɪram epei au mesi.

4* Hɪrak kɪrɪak menmen im te haiu mɪt miyapɪr kerek ap mises han kiau enuk au, haiu emises han ke God Hɪmɪn Yaaik, haiu emises menmen werek werek hɪm me Moses metpai haiu emisesim (te God kaktɪp haiu yaain).

* 7:14 Sam 51:5; Jo 3:6 * 7:15 Ga 5:17 * 7:18 Jen 6:5, 8:21 * 7:23 Ga 5:17; Je 4:1; 1Pi 2:11

* 7:25 1Ko 15:57 * 8:2 Ro 7:23-24 * 8:3 Ap 13:38, 15:10; Fl 2:7; Hi 4:15 * 8:4 Ga 5:16, 25

5 M̄it miyap̄ir kerek h̄ir nises han k̄ir enuk, h̄ir hanhan menmen enum mekre han k̄ir kerek. Te m̄it miyap̄ir kerek h̄ir nises han ke God H̄im̄in Yaaik, h̄ir hanhan menmen yaaim h̄irak ketporem.

6 *M̄it miyap̄ir kerek hanhan nanises menmen enum mekre han k̄ir, maain h̄ir nani. M̄it miyap̄ir han au, h̄ir nanises menmen God H̄im̄in Yaaik ketporem, h̄ir nantike God nankiyan nanu nan̄it te h̄ir nanu werek.

7 *M̄it miyap̄ir kerek nises menmen enum mekre han k̄ir, God kat̄ip h̄ir enun kentar menmen enum mekre han ke m̄it metike menmen yaaim me God h̄iram menepam. H̄iram ap mises h̄im kerek God ketpaiyem au, h̄iram m̄inein̄m.

8 Te m̄it miyap̄ir kerek nises menmen enum mekre han k̄ir, h̄ir ap nanises menmen yaaim God hanhan h̄ir nanisesim.

9 *Yi m̄it miyap̄ir ap yises menmen enum mekre han ki au. God H̄im̄in Yaaik kau kekre han ki yi yayises menmen yaaim h̄irak ketpiyem. M̄it kerek God H̄im̄in Yaaik kerek Krai keriuwetek kan ap kau kekre han k̄ir au, h̄ir ap ne Krai au.

10 *Maain haiu m̄it miyap̄ir mami mam̄intar menmen enum mekre han kaiu. Te God H̄im̄in Yaaik kerek Krai keriuwetek kan, h̄irak kau kekre han kaiu, h̄im̄in kaiu kaku kaktike God tipmain tipmain enum eik kak̄intar God kat̄ip haiu yaain.

11 God kerek n̄ipaa k̄ik̄iak Krai Jisas kekre n̄im̄in ke m̄it epei naa, h̄irak kekrit kau, maain h̄irak kak̄ikekyi yi m̄it miyap̄ir maain yayi. God H̄im̄in Yaaik kerek n̄ipaa God keriuwetek kan k̄ik̄iak Jisas kerek nepei kaa, h̄irak kau kekre han ki te maain God Haai kakriuwetek kak̄ikekyi yi m̄it miyap̄ir.

H̄im̄in Yaaik God keriuwetek kan h̄irak kenipai haiu n̄ikerek n̄irak

12 T̄is, nai yinan, haiu emises menmen God H̄im̄in Yaaik h̄irak ketpaiyem. Haiu ap emises menmen enum mekre han kaiu h̄iram menipai haiu hanhanem.

13 *Yi yises menmen enum mekre han ki maain yi yayi, te God H̄im̄in Yaaik kak̄ikepi yi eiȳwaank menmen enum mekre han h̄iram ap mam̄nipi yi hanhan eiyisesim te yi eitike God eiyu.

14 M̄it miyap̄ir kerek newis God H̄im̄in Yaaik naanm̄ipror me menmen h̄ir n̄ir̄iakem, h̄ir n̄ire n̄ikerek ne God.

15 *H̄im̄in Yaaik kerek God keriuwetek kan kau kekre han kaiu ap kenipai haiu ap p̄ike m̄inaain maain God kakwep au. H̄irak kenipai haiu m̄ire n̄ikerek ne God h̄irak kekepai keriuwe menmen m̄irak iuwe te haiu niut̄ip niut̄ip mat̄ip God, "Ti Haai kai."

16 *God H̄im̄in Yaaik h̄irekes ketpai h̄im̄in kaiu haiu m̄ire n̄ikerek ne God.

17 *In ek, haiu m̄ire n̄ikerek n̄irak, te haiu mam̄it menmen God kakwetaiyem. Haiu mantike Krai mam̄it menmen yaaim mam̄intar haiu mertei menmen enum mamnen mamraiwaank mar ke n̄ipaa menmen enum man mewaank Krai, haiu mam̄it menmen yaaim me God mar ke Krai epei ket̄iwem, te haiu mamu mamre iuwe mantikerek.

Maain haiu m̄it miyap̄ir mam̄it menmen yaaim haiu mamu mamre iuwe

18 *Menmen yaaim me Krai maain h̄iram mamnen kerek God kakwep̄yap̄irem kakwetaiyem h̄iram mamre menmen iuwe, te hi han kitet in ek menmen enum h̄iram mamraiwaank h̄iram m̄ire menmen wein̄m.

* 8:6 Ro 6:21 * 8:7 Mt 12:34; Jo 8:43, 12:39; Je 4:4 * 8:9 1Ko 3:16, 12:3 * 8:10 Ga 2:20; Ef 3:17; 1Pi 4:6 * 8:13 Ga 6:8; Kl 3:5 * 8:15 2Ti 1:7; Ga 4:5-6; Mk 14:36 * 8:16 2Ko 1:22 * 8:17 Ga 4:7; Rev 21:7 * 8:18 Ro 5:2; 2Ko 4:17

19* Menmen yapirwe God kiriakem hiram han kir kekrit kekrit nemerir wi God hirak kakteiknor haiu nikerek narak.

20* Menmen kerek God kiriakem hiram mau enum mentar God kewaankem. Hirak ap hanhan keriuwe menmen im te God kiriakem. Te menmen im mepu.

21* Maain God pike kaknip menmen hiram mamnaaiwir menmen enum menipem hiram mau enum, te hiram mamweikin yaaim mamu werek mamir ke haiu nikerek ne God haiu mamu mamre iuwe mamit menmen yaaim me God.

22 Haiu mertei menmen yapirwe God kiriakem hiram mepu enum mar ke miyapir hir neteiknen nanine nikerek. Nipaa ere in hiram han enuk mepu memerir God pike kakriak menmen yapirwe hiram mamre yaaim.

23* Te hiram keremem au. Haiu mit miyapir kerek God Himin Yaai kau kekre han kau, hirak kire menmen yaaim minin me menmen yapirwe maain God kakwetaiyem, haiu metikerem mepu han enuk memerir wi kerek God kaknipai haiu mire nikerek narak. Me wi im hirak kaknipai yink kau hirak yaai pike kaki taau!

24* God epei kekepai kaktaihis kentar haiu mentau him hirak ketpim haiu misesim, haiu memerir hirak kakwetaiyem. Haiu memerir hirak kakwetaiyem mamantar menmen haiu memerir mamtiwem hiram epei man, te haiu wen memeriuwem meiyam au. Haiu metiwem epei au.

25 Te haiu ap metiwem wen au. Haiu wen memerir menmen haiu han kitet hiram mamnen, haiu maminkikiwem maminkikiwem ere hiram mamnen.

26 Mar im God Himin Yaai kekepai haiu mit miyapir kentar haiu ap mertei han ke God werek werek au. Haiu ap mertei mitehi God menmen werek werek au. God Himin Yaai hirekes kekrehir kau kitehi God Haai menmen keriuwe him haiu mit ap metpim au, haiu miriakem mire mitik ketnen park o han toenuk.

27* God Haai kerek kertei han ke mit yapirwe, kewenhi menmen God Himin Yaai hanhanem kentar hirakit tau han kiutip te hirak God Himin Yaai kekrehir ke haiu mit ne God hirak kitehi God Haai me menmen hiram mises han ke Haai keremem.

28* Haiu mertei menmen yapirwe God kiriakem hiram mikaap haiu mit miyapir kerek haiu hanhan meriuwe God kerek hirak kehimitenai haiu emises menmen hirak hanhan em.

29* Menmen yapirwe God kiriakem hiram mikaap haiu mit miyapir mentar haiu mit kerek God nipaa kehimitenai haiu mamisesik. Hirak kehimitenai haiu mamir ke Nikan kirak Jisas Krai te hirak kakre iuwe mitik kakikre nimin ke haiu mit miyapir haiu mamre kikrek narak.

30 Haiu mit miyapir kerek hirak nipaa kehimitenai maain haiu mamisesik, hirak kari han kau haiu mamisesik. Haiu mit miyapir kerek hirak kari han kau, haiu mamisesik hirak ketpai hirak kesak menmen enum maiu haiu yaain. Haiu mit miyapir kerek hirak ketpai haiu yaain, hirak kewetai menmen mirak yaaim.

Menmen Jisas Krai kiriakem hiram meteiknai God han han iuwe keriuwe haiu mit miyapir

31* Hi han kitet menmen im God hirak hanhan keriuwai kekepai mentar menmen hi nepei hetpiyem, neimin hir nanininai a? Taauye!

* 8:19 Kl 3:4 * 8:20 Jen 3:17-19 * 8:21 2Pi 3:13; 1Jo 3:2 * 8:23 2Ko 5:2-4; Ga 5:5 * 8:24 2Ko 5:7 * 8:27 Sam 139:1; 1Ko 4:5 * 8:28 Ef 1:11 * 8:29 Kl 1:18; Hi 1:6 * 8:31 Sam 118:6

32 * God h̄rak ap kepakin N̄kan k̄rak au, h̄rak keriuwetek kan kaa kekepai haiu m̄t miyap̄r yap̄rwe. Te h̄rak kakwetai menmen yap̄rwe wein̄m mamkepai mar ke h̄rak kewetai N̄kan k̄rak wein̄k.

33 * Neim̄n h̄r nansiuwe h̄m nant̄p haiu m̄t miyap̄r kerek God kehimitenai haiu n̄rak, haiu enun a? Taauye! God h̄rekes epei kat̄p haiu m̄t yaain.

34 * Neim̄n h̄r nant̄p haiu emnen emno si a? Krais Jisas au! H̄rak kaa te God k̄k̄rak h̄rak p̄ke kekrit kau his yaaim me God kerek m̄t iuwe nanwik, h̄rak kitehi God Haai ke haiu m̄t!

35 Krais h̄rak han tewen̄nai te mekam mamnen n̄m̄n mamremir menmen m̄rak ap te mamu mamtikewai mamkepai a? Mewaai meruri menmen enum mamnen mamraiwaank, o menmen menipai haiu han enuk, o m̄t h̄r nenoyiyai nanwep, h̄ram menmen mamremir menmen m̄rak ap te mamu mam̄krai mamkepai au a? Mewaai meruri haiu n̄n̄p̄ mewe o haiu ap metenen klos o pewek mei, o menmen enum mamraiwaank, o m̄t nanwep haiu mami, h̄ram mamremir menmen me Krais ap te mam̄krai mamkepai au a? Taauye!

36 * H̄m me God mau t̄wei Sam h̄ram mat̄p mar im: “M̄t nanoyiyai haiu m̄t h̄r nanwep me w̄taan wanewik, h̄r nerekyei haiu m̄re sipsip kerek m̄t neriyei nan̄no nanwep. M̄t nerekyeyem nentar haiu m̄t miyap̄r kerek mises h̄m mit em.”

37 * Au, menmen im h̄ram wein̄m. Krais h̄rak hanhan keriuwai te haiu mamin̄n menmen enum im. Haiu mamu werek me menmen enum mamraiwaank.

38 Haiu mamin̄n menmen enum im mamraiwaank mam̄ntar hi hertei h̄rak han tewen̄nai te menmen ap mamnen n̄m̄n mamremir menmen m̄rak h̄ram ap te mamu mam̄krai mamkepai au. Haiu wen mepu o maain haiu mami h̄ram menmen wein̄m. Ensel o t̄p̄ir o herwe o menmen iuwe meit wit ke God, nepni o menmen epei man in o maain h̄ram mamnen, h̄ram ap te mamremir menmen me Krais h̄ram ap te mamu mam̄krai mamkepai au!

39 God Haai han tewen̄nai haiu m̄t miyap̄r kentar haiu ne Jisas Krais M̄t̄k kau iuwe. Te menmen mau nepni o menmen mau m̄n̄k t̄ o menmen mei miut̄p n̄paa God k̄r̄akem ap te mamremir menmen m̄rak h̄ram ap te mamu mam̄krai mamkepai au.

9

Pol han tewen̄n m̄t miyap̄r ne Isrel

1 Hi hat̄p werek hentar hi hises h̄m me Krais. Hi ap hewisesik au. Han kai keit n̄m̄n kerek God H̄m̄n Yaai kau kekerek, h̄rak ketpo hi hat̄p werek me menmen im.

2 Hi han enuk, hekrit hekirt hi han tewen̄n m̄t miyap̄r.

3 * Hi hanhan God kakweik̄n sip kakweto kak̄p̄ra hi enaaiw̄r Krais hi ekreh̄r ke m̄t miyap̄r yap̄rwe ne Isrel, haiu ne maam n̄pu kiut̄p, te h̄r nanises h̄m me Krais.

4 * Haiu m̄t miyap̄r ne Isrel, God kehimitenai haiu n̄rak, h̄rak kenipai haiu n̄kerek n̄rak, haiu nepei m̄r menmen m̄rak yaaim merh̄he. H̄rak ketpai h̄m m̄rak h̄rak kakisesim, h̄rak kewetai h̄m m̄rak ham haiu

* 8:32 Jo 3:16 * 8:33 Ais 50:8 * 8:34 Sam 110:1; Ap 7:55-56; 1Jo 2:1 * 8:36 Sam 44:22; 2Ko 4:11 * 8:37 Jo 16:33 * 9:3 Eks 32:32 * 9:4 Eks 4:22; Diu 7:6, 14:1-2

emisesim. Haiu em̄rtei mewen̄pi niuk me God werék werék, God kat̄p h̄rak kak̄ikepai kaktaihis.

5* Haiu nepenyerer ne maamer taiu iuwe Ebrahim, Aisak, Jekop. Kraís h̄rak k̄ire m̄t̄ik ke t̄i h̄rak nepenyek ke maamer it. H̄rak kerekek h̄rak God h̄rak naan̄m̄pre menmen yap̄rwe haiu emwen̄pi niuk m̄rak tipmain tipmain enum elk. Keremem.

God kehim̄tan m̄t̄ miyap̄r n̄rak

6* Hi ap hat̄p menmen n̄paa God ketpim in ek h̄rak ap kisesim au. M̄t̄ miyap̄r yap̄rwe ne weiw̄ik miut̄p me Isrel, God h̄rak ap kehim̄teni yap̄rwe h̄r n̄rak au.

7* H̄r nepenyerer yap̄rwe ne Ebrahim h̄r ap n̄kerek ne God nar ke maam k̄r nentar h̄r ap nises h̄m me God. God kat̄p Ebrahim kar ik: “Nepenyerer ne Aisak keriyen, h̄r nepenyerer nit. Hi hetput h̄r nan̄t menmen mei. Nepenyerer han en au.”

8* N̄kerek kerek Ebrahim kinen wein̄n, h̄r ap n̄kerek ne God au. N̄kerek Ebrahim kinen kentar God h̄rak ketp̄wekem kekepik kakini, h̄r keriyen n̄re n̄kerek ne God.

9* God kat̄p Ebrahim h̄m mar im: “Maain w̄i kerek hi h̄mat hi p̄ke anen hi akaap Sera h̄re waw̄itu h̄re wawine n̄kan.”

10* Menmen im keremem meteikni nepenyerer ne Ebrahim h̄r yap̄rwe ap n̄kerek ne God keriyen au. N̄kerek h̄rak̄it te Rebeka h̄rak̄it te haai kiut̄p, h̄rak maam n̄pu kaiu Aisak.

11-12* Rebeka ap wine n̄kerek h̄rak̄it tei t̄ire wen au, God kehim̄tan Jekop h̄rak k̄ire n̄kan k̄rak, te Iso au. H̄rak̄it ap t̄r̄iak menmen yaaim o enum wen au, God kehim̄tanek te h̄rak kakteiknai h̄rak kises han k̄rak kehim̄tan m̄t̄ h̄r n̄kerek n̄rak. Menmen h̄r n̄r̄iakem ap mamri han k̄rak au. God kat̄p Rebeka kar ik: “Maain Iso n̄kan iuwe m̄t̄ik h̄rak kakises h̄m me n̄kik k̄rak Jekop.”

13* H̄m me God mau t̄wei Malakai kewis̄m h̄ram mat̄p mar im: “Hi hanhan iuwe heriuwe Jekop hi hehim̄tanek h̄rak n̄kan kai. Hi hanhan kike heriuwe Iso, hi hep̄rek h̄rak ken.”

14 Te haiu mamt̄p mekam? God h̄rak kises menmen h̄ram ap yaaim a? Taauye!

15* God kat̄p Moses kar ik: “Hi han tewen̄n m̄t̄ miyap̄r kerek hi hanhan akepi. Hi hises han kai hi akaap m̄t̄ miyap̄r.”

16* Te haiu ap mamt̄p God h̄rak hanhan keriuwe m̄t̄ miyap̄r kentar menmen h̄r hanhanem o menmen h̄r n̄r̄iakem au. God kises han k̄rak kehim̄teni h̄r n̄rak kerekek.

17* Haiu mekine h̄m me God Moses kewis̄m mau t̄wei, God kat̄p m̄t̄ik iuwe Fero ke Isip menmen kar ik: “Hi hewisit ti h̄re m̄t̄ik iuwe ke Isip te menmen im hi herekyutem, m̄t̄ miyap̄r nan̄r̄tei hi manp enuk iuwe h̄r m̄t̄ miyap̄r nerer wit wit nanwen̄pi niuk mai.”

18* God h̄rak han tewen̄n m̄t̄ miyap̄r kerek h̄rak hanhan kekepi, te h̄rak kises han k̄rak kenip m̄t̄ miyap̄r han h̄r nanwen̄n han k̄r ke menmen.

* 9:5 Mt 1:1-16; Jo 1:1; Ro 1:25 * 9:6 Nam 23:19; Ro 2:28 * 9:7 Jen 21:12 * 9:8 Ga 4:23 * 9:9 Jen 18:14 * 9:10 Jen 25:21 * 9:11-12 Jen 25:23 * 9:13 Mal 1:2-3 * 9:15 Eks 33:19 * 9:16 Ef 2:8 * 9:17 Eks 9:16 * 9:18 Eks 4:21, 9:12, 14:4

God kewaank m̄it han, h̄irak k̄iikaap m̄it han

19 M̄it̄ik kiut̄ip kek̄re n̄im̄in ke yi m̄it ket̄po kar ik: “Menmen ti het̄paiyem h̄iram wer̄ek, God kenmak te h̄irak kakt̄ip haiu m̄it enun a? Keim̄in kakwen̄in God me menmen h̄irak hanhan kak̄riakem a? Taauey!”

20 * Kai yinak, ti han kitet ti iuwe te ti p̄ike at̄ip God me menmen h̄irak k̄riakem a? Hause kerek m̄ite h̄ire wewis̄im me haak h̄iram ap mam̄t̄ip mam̄ir ik: “Ti henmak ti ap hewena hi h̄ire kurpe a?”

21 * M̄ite kerek weit hause h̄ire wawises han k̄ire waunip menmen weriuwerem. H̄ire weit hause weremir, meiyam h̄ire wewenem m̄ire kurpe, meiyam au h̄ire wewis̄im m̄ire hause me wewis haak o heurek h̄ire weneipetem mekrerem.

22 Menmen God k̄riakem h̄iram mar im. H̄ir m̄it enun n̄ire t̄ikenup o hause h̄iram mewep, te God hanhan kakteik̄in menmen m̄irak iuwe h̄irak kak̄iwaank m̄it enun nar ik. H̄irak hanhan kak̄iwaank m̄it nar ik kerek h̄irak ap k̄riakem waswas au.

23 * Te h̄irak hanhan kakteik̄nai menmen yaaim m̄irak iuwe, h̄irak nep̄ei kewetai p̄inam, haiu m̄it han haiu m̄ire hause kurpe te h̄irak hanhan keriuwai. N̄ipaa h̄irak kenipai han kai te maain haiu mamre yaain mam̄t̄ip p̄inam me menmen yaaim m̄irak.

24 H̄irak kehimit̄an haiu m̄it miyap̄ir han ne Isrel keriyen haiu mam̄t̄ip menmen im yaaim au. Haiu mam̄t̄ike m̄it miyap̄ir han ne weiw̄ik ham, haiu yap̄irwe mam̄t̄ip menmen m̄irak yaaim.

25 * Mau t̄iwei Hosa kewis God kat̄ip kar ik:

“M̄it miyap̄ir kerek ap ne weiw̄ik mai, hi hehim̄iteni h̄ir m̄it miyap̄ir nai. H̄ir ne weiw̄ik n̄ipaa hi ap hanhan heriuweri, te in ek hi hanhan heriuweri.

26 * Maain wit kerek n̄ipaa m̄it han nat̄ip h̄ir ap m̄it miyap̄ir ne God, te h̄ir m̄it han nan̄t̄ipor nan̄ir ik, ‘Yi h̄iras yi n̄ikerek ne God kerek h̄irak kaku tipmain tipmain enum eik.’ ”

27 * M̄it̄ik profet Aisaia kewis h̄im me God kat̄ip ke Isrel kar ik:

“Maain m̄it miyap̄ir ne Isrel h̄ir nanine n̄ikerek nant̄in yap̄irwe nanre tenhaan ke mani, te God kak̄iikaap m̄it neiyam kike n̄im̄in ne h̄ir m̄it yap̄irwe kakt̄ohis.

God ap te kakmer̄ir w̄i yap̄irwe te m̄it miyap̄ir nanweik̄in sip nanwet menmen enum.

28 Au, h̄irak keremir w̄i yinam te h̄irak skelim m̄it kak̄intar menmen enum h̄ir n̄iriakem.”

29 * N̄ipaa Aisaia kat̄ip me menmen im. H̄irak kewis h̄im mau t̄iwei m̄irak. H̄iram mat̄ip mar im:

“God h̄irak M̄it̄ik Iuwe naanm̄ipre m̄it ne ami neit wit k̄irak h̄irak ap kewis nepenyerer nai ne weiw̄ik me Isrel h̄ir nepu, te haiu weiw̄ik maiu nep̄ei au mesi m̄ire m̄it miyap̄ir n̄ipaa nau neit wit Sodom ketike wit Gomora.”

H̄im yaaim me God mamkaap m̄it ne Isrel netike m̄it ne weiw̄ik ham

30 * Haiu mam̄t̄ip mekam a? Haiu mam̄t̄ip menmen im. M̄it miyap̄ir kerek ap ne weiw̄ik me Isrel h̄ir ap hanhan nan̄riak God h̄irak kat̄ip h̄ir yaain. Te h̄ir nemtau h̄im m̄irak h̄ir nisesim te God kat̄ip h̄ir yaain.

* 9:20 Ais 29:16, 45:9 * 9:21 Jer 18:6 * 9:23 Ef 1:3-12; Ro 8:29 * 9:25 Hos 2:23 * 9:26 Hos 1:10 * 9:27 Ais 10:22-23 * 9:29 Ais 1:9 * 9:30 Ro 10:20

31 *Te mıt miyapır ne Isrel kerek God kehimiteni hır mıt nırak, hır au. Hır hanhan nanises hım lo me Moses, te God kaktıp hır yaain. Te God au, hırak keweikın sip kewetır.

32 *Kenmak te God katıp hır enun hırak keweikın sip kewetır? Hırak kırıkem kentar hır ap nises hım mırak weinım au. Hır han kitet hır enriak menmen yaaim te God kaktıp hır yaain. Hır han enuk neriuwe Kraiss hır ap nisesik au. Hır nıre mıt kerek Aisaia ketpim kewis hım mau tıwei mırak, hır nerewo nan nanınkewın.

33 *Aisaia kewis hım mar im: “Yi eiyımtau. Hi God ewis mıtık keit wit Saion hırak kakre nan tokik. Hırak kakıwaank mıt miyapır kakıntar menmen hır nınapen nanisesim nanır ke mıt hır nerewo nan nenkewın. Te mıt kerek hır nanımtau hım mırak nanisesim, hır ap te han enuk nanriuwerek au, hırak kakıkepi.”

10

Mıt miyapır ne Isrel ap nises God werək werək au

1 Yi nai yinan, hi hanhan wısenum mıt miyapır yapırwe ne weiwık mai Isrel hır nanweikın sip nanwet menmen enum te God kakıkepi kaktoris. Hi hıtehi God me menmen im.

2 *Hi hertei te hi hewepyapırı hetpi hır hanhan wısenum nises God te hır ap nertei werək werək menmen hırak hanhan hır nanisesim.

3 *Hır nertei menmen God kırıkem, te hırak katıp haiu mıt haiu yaain. Hır nertei menmen im me God hır nises han kır nekehır ke menmen God kırıkem. Te hır ap hanhan nanises menmen God kırıkem te hırak kaktıp hır yaain au.

4 *Krais hırak kekrehır ke hım nıpaa God kewet Moses em, hıram nepei au mesi. Te mıt miyapır kerek hır nanises hım me Kraiss, God kaktıp hır mıt miyapır yaain.

God hırak hanhan pıke kakıthis mıt miyapır yapırwe

5 *Moses katıp menmen im me hım kerek God kewetıwekem hırak kewisım mau tıwei. Hırak katıp kar ik: “Mıt miyapır kerek hır nanises hım im werək werək, maain hır nanu natike God.”

6 *Te hım me God matıp menmen im me mıt miyapır hır nises hım me Kraiss te God kaktıp hır yaain. Hıram matıp mar im: “Yi ap han ekitetim emır im: ‘Neimın hır nanınno wit ke God hır nanıthis Kraiss neiyık nanınen tı?’”

7 O yi ap eitıp eiyır ik: “Neimın hır nanınno wit kerek mıt naa hımın kır kıwaairi hır nanıt Kraiss neiyık nanınen tı ik?”

8 Hım me God matıp mar im: “Hım me God hıram mau menep mamkepi. Hıram mau mekre hım mi, mau mekre han ki mentar yi yerteyem.” Hım im hıram hım yaaim haiu metpiyem yi eiyisesim.

9 Haiu matıp mıt miyapır menmen mar im: “Yi eitıp eiriuwe hım ki yi eitıp, ‘Jisas hırak Mıtık Kaiu Iuwe naanemprai,’ yi han kitet eikre han ki God nepei kırıkak Jisas kerek kıwaai kekre nımın ke mıt nepei naa, hırak pıke kekrit kau, te God kaktıhis.”

* 9:31 Ro 10:2-3 * 9:32 Ais 8:14 * 9:33 Ais 28:16; 1Pi 2:6; Ro 10:11 * 10:2 Ap 22:3 * 10:3 Ro 9:31-32 * 10:4 Mt 5:17; Jo 3:18 * 10:5 Ro 7:10; Ga 3:12 * 10:6 Diu 30:12-14

¹⁰ Haiu han kitet menmen me Kraiss mekre han kaiu, haiu matip meriuwe him maiu haiu sisesik, te God katip haiu mit yaain, hirak kaktaihis.

¹¹ *Him im yaaim mentar Profet Aisaia kewis him me God mau twei hiram matip mar im:

“Mit miyapir niutip niutip hir nises him me Kraiss, hir ap han enuk nanriuwerek au, hirak kakikepi.”

¹² *Him im matip me mit miyapir yapirwe ne weiwik me Isrel, mit miyapir ne weiwik ham nerer wit wit. God ap han kitet me weiwik me mit au. God hirak ke haiu mit miyapir yapirwe, te hirak kakikaap mit miyapir kerek hir nises him mirak, hirak kakikepi iuwe.

¹³ *Hirak kakikepi iuwe kakintar him me God profet Joel kewisim mau twei matip mar im:

“Mit miyapir kerek hir nitehi Mitik Iuwe, hirak kakikepi kaktorhis.”

¹⁴⁻¹⁵ *Hir ap nises him me Kraiss nanirkeik te hir nanitweweki hirak kakikepi kaktorhis a? Hir ap nemtau him me Kraiss nanirkeik te hir nanirtei hirak kakikepi a? Mit ap netpor him me Kraiss nanirkeik te hir nanimtau him mirak a? God ap te kaksuwe mit nanino nanitpor him me Kraiss nanirkeik te hir nanimtewem a? Taauye! Him me God Aisaia kewisim mau twei matip mar im: “Mit kerek hir naninen nanitpai him yaaim me Kraiss, hir nriak menmen yaaim.”

Mit miyapir ne Isrel ap nises him yaaim me Kraiss

¹⁶ *Mit miyapir yapirwe ne Isrel ap nises him yaaim im me Kraiss au. Mitik profet Aisaia kewis him mau twei matip mar im:

“Mitik iuwe, mit miyapir niutip niutip hir nemtau him maiu hir nisesim. Mit miyapir yapirwe han en au.”

¹⁷ *Te mit miyapir hir nises him me Kraiss nentar hir nemtewem. Hir nemtewem nentar mit epei nen netporem.

¹⁸ *Hi hitihi menmen im. Mit miyapir ne Isrel hir nepei nemtau him yaaim me Kraiss im o au a? Hir epei nemtewem ye! Him me God mau twei Sam hiram matip mar im:

“Him kerek mit hir netpim men merer wit wit kerek mit newi.”

¹⁹ *Hi pike ehithi menmen. Yi han kitet mit miyapir ne Isrel hir netari him im a? Auye! Moses kinin kewis him me God mau twei me menmen im hiram matip mar im:

“Maain hi God hi ehit mit miyapir hir ne weiwik ham weinim hir netari menmen mai au, hi anipi yi yink enuk han enuk eiriueri yi hemkre menepam eiriuwe menmen hi erekyorem.”

²⁰ *Profet Aisaia hirak kinapen kewepyapir him me God au. Hirak katip kar ik:

“Hi God hewis mit kerek nipaa hir ap hanhan nisisa, in ek hir nerteiya te hir nises him mai. Hi hewepyapir hirekes herp yaain te mit kerek nipaa ap nitehi mit han me hi, in ek hir nises him mai.”

²¹ *Aisaia katip him im me mit miyapir ne Isrel. Hirak katip kar ik:

“Hekrit hekrit me wi yapirwe hi God hewis his mai eninor hir nanisisa, te hir au, neweikin sip neweto, hir nena netpo enum.”

* **10:11** Ro 9:33 * **10:12** Ap 15:9 * **10:13** Joe 2:32 * **10:14-15** Ais 52:7 * **10:16** Ais 53:1; Jo 12:38 * **10:17** Jo 17:20 * **10:18** Sam 19:4 * **10:19** Diu 32:21 * **10:20** Ais 65:1 * **10:21** Ais 65:2

11

God h̄rak hanhan keriuwe m̄t miyap̄r han ne Isrel

1 *Hi ehitihi menmen. Yi han kitet God nepei keweik̄n sip kewet m̄t miyap̄r n̄rak ne Isrel a? Taau! Hi h̄rekes hi m̄t̄ik ke Isrel, hi nepenyek ke Ebrahim, hi ke weiw̄ik me Bensamin. Te menmen im meteikni God ap keweik̄n sip kewetai m̄t ne Isrel au.

2 God ap keweik̄n sip kewet m̄t miyap̄r n̄rak kerek n̄paa h̄rak kehimiteni h̄r n̄rak. Yi yertei h̄m mau t̄wei me God h̄ram mat̄p me Profet Ilaija h̄rak kesiuwe h̄m men Isrel h̄rak kat̄p God kar ik:

3 **“M̄t̄ik Iuwe, m̄t ne Isrel h̄r nenep m̄t profet nit, h̄r nari k̄naan newenem me m̄t h̄r newepwar menmen newetutem. H̄r m̄t enun nenep m̄t profet naa nenepi. Hi kerekek hi hepu h̄r n̄netnau naniyep.”*

4 *God h̄rak ket̄p̄wek mekam a? H̄rak kat̄p kar ik: *“Hi ap heweik̄n sip hewet m̄t miyap̄r nar ke 7,000 h̄r wen nises h̄m mai h̄r ap newen nin̄p nanwen̄pi niuk me t̄pir Bal au.”*

5 *Mar ke n̄paa God naanm̄pre m̄t kerek h̄r nisesik te in ek h̄rak kehimitan m̄t miyap̄r ne Isrel han h̄r nisesik nentar h̄rak hanhan keriuweri.

6 *God kises han k̄rak kehimiteni h̄r n̄rak kentar h̄rak hanhan keriuweri wein̄m ap menmen h̄r n̄rakem o nisesim au. H̄rak kehimiteni kentar h̄r n̄rak menmen yaaim te God ap hanhan keriuweri wein̄m au.

7 *Hi hat̄p menmen im. Menmen Isrel h̄r hanhan nant̄iwem neriuwe h̄m h̄r nisesim, h̄r ap net̄iwem au. Te m̄t kerek God hanhan keriuweri kehimiteni h̄r m̄t n̄rak, h̄r keriyen net̄iwem. M̄t han au, God kwen̄n han k̄r h̄r nisesik au.

8 *H̄m me God mau t̄wei m̄t̄ik profet Aisaia kewis̄m h̄ram mat̄p mar im:

“God kwen̄n han k̄r te menmen h̄r n̄rem, h̄r ap nisesim. Menmen h̄r nemtewem, h̄r ap nisesim.

H̄r nepu nep̄r kerekek n̄paa ere in.”

9 *H̄m me God mau t̄wei Devit kewis̄m h̄ram mat̄p mar im:

“Hi hanhan God h̄rak kakwis menmen kerek h̄r n̄am nan̄m h̄ram mamriwaan̄k mam̄r ke t̄rpe menep samiyak, o mam̄r ke nan k̄iwaai yayiwe m̄t̄ik kakrewek̄k h̄rak kak̄nkew̄n.

10 Hi hanhan nanam̄r k̄r toto te h̄r ap n̄r ein ein au.

H̄r han k̄r enuk me menmen enun mamnen mamn̄p mam̄waan̄ki nan̄r ke m̄te sip k̄n h̄re weremt̄it menmen wauno yan̄m̄n.”

God k̄kaap m̄t miyap̄r ap ne weiw̄ik me Isrel kaktorhis

11 *Hi p̄ike ehitihi menmen. Yi han kitet m̄t miyap̄r ne Isrel h̄r newaank h̄ras keriyen nar ke m̄t nent̄irer nan nenkew̄n nani me w̄ h̄r neweik̄n sip newet h̄m me Krai a? Taauye! H̄r neweik̄n sip newet h̄m me Krai te God kak̄kaap m̄t miyap̄r han ne weiw̄ik ham, h̄rak kaktorhis. H̄rak kakn̄p m̄t miyap̄r ne Isrel h̄r han enuk nanriuwari nan̄ntar menmen yaaim God kerekoyem.

12 Menmen enun m̄t miyap̄r ne Isrel h̄r n̄rakem menip God h̄rak k̄kaap m̄t miyap̄r han ne weiw̄ik ham kewet̄r menmen m̄rak yaaim. H̄r ne Isrel neweik̄n sip newet menmen yaaim me God te God kewet

* 11:1 1Sml 12:22; Sam 94:14; Fl 3:5 * 11:3 1Kin 19:10, 14 * 11:4 1Kin 19:18 * 11:5 Ro 9:27

* 11:6 Ga 3:18 * 11:7 Ro 9:31 * 11:8 Diu 29:4; Ais 29:10 * 11:9 Sam 69:22-23, 35:8 * 11:11

Ap 13:46; Ro 10:19

mít miyapír han em. Maain, mít miyapír yapírwe ne Isrel nanweikín sip nanises hím me Kraiss menmen im mamkaap mít miyapír yapírwe nerer wit wit mamkepi wísenum.

13 In ek hi hetpi yi mít miyapír ap ne Isrel. Hi aposel kerek God keriuweta hi han yi mít miyapír ap ne weiwík me Isrel, te hi han yaaik hi hetpi yi mít hím mírak.

14 Te hi mítík kiutíp ke Isrel hi hari han ke mít miyapír yapírwe ne Isrel hi enipi hír han enuk hemkre menepam neriuwe menmen yaaim God kewet mít miyapír ne weiwík ham em. Te hír hanhan enises hím me Kraiss te God kakíkepi kaktorhis.

15 God nepei kewis yi mít miyapír ne weiwík ham ap ne Isrel yi yetikerek yekiyau yau yentar hírak nepei keweikín sip kewet mít miyapír ne weiwík me Isrel. Maain hírak píke kaktorhis hír nantikerek nankiyau nanu, yi han kitet mekam mamnen? Menmen im. Hír nanu werek nanír ke mít nípaa naa hír píke nekrit.

16 Mít hír nehímítan nu nekínpi híram me God, te nu heneik, tíwei o níkim mírak, híram me God. Ebrahim ketike mít profet hír yaain hír níkerek ne God. Te maain nepenyerer nír hír naníre níkerek ne God.

17 God nepei keremir heneik enum me mapík. Menmen im meteiknai God keweikín sip kewet mít miyapír han ne weiwík me Isrel. Te hírak ketihis yi mít miyapír han ne weiwík ham, yi yíre mapík me yaank heneik míram, hírak keremir kemptín mau mapík me wit mekrehír ke mapík heneik nepei maa. Yi yepu yari wí míram te yi eiyu werek werek.

18 Te yi ap einan yipír eiwírek me mít miyapír ne Isrel God kepíri kar ke mít hír newen nu heneik newírem au em! Yi ap han ekitet yi iuwe au. Yi yíre nu heneik keriyen. Nu heneik ap te naanmpre nekínpi au. Híram nekínpi em híram naanmpre nu heneik. Hírak au, hír mít ne Isrel hír níre nu nekínpi, yi mít ne weiwík ham yi yíre nu heneik.

19 Yi eitip eiyír ik: “God kepír mít miyapír enun ne Isrel kóre mít newen nu heneik newírem, kewisai haiu mít miyapír ne weiwík ham haiu mekrehír kír te haiu yaain.”

20 Hím im híram yaaim te yi naanmpre híras me menmen im. God kepíri nentar hír ap nises hím mírak te yi yekrehír kír yi yau yentar yi yises hím mírak. Te yi ap han kitet yi yaain au. Yi naanmpre híras werek werek me menmen yi yisesim te yi ap einaiwírem au.

21 God ap hanhan keriuwe mít miyapír ne Isrel hír neweikín sip newetíwek. Au, hírak kepíri. Hír níre mapík heneik me wit, te yi au, yi yar ke mapík heneik ke yaank. Te yi ap eiyisesik, yi han kitet hírak ap kakípíri kakriwaank a? Taauye! Hírak kakípíri kakriwaank ye!

22 In ek haiu mertei God wí ham hírak hanhan keriuwe mít, wí ham au kakíwaanki. Hírak kewaank mít miyapír kerek ap nisesik, te yi kerek yi yisesik hírak hanhan keriuwi. Yi wen yisesik, hírak hanhan kakriuwí, o au en, hírak kakípíri kakír ke mít hír newen nu heneik epei maa hír newírem.

23 Mít ne Isrel nanweikín sip han ekitet hím yaaim me Kraiss, hír nanises God, hírak píke kaktorhis nantikerek nankiyau nanu nanír ke mít neremir nu heneik, hír píke nekiním nanwisím mamu heneik nípaa hír neremir, híram mamwo.

24 God kertei kíríak menmen im kentar menmen hi hetpiyem im. Yi mít ap ne weiwík me Isrel yi yíre mapík heneik míram me yaank te God nepei kewisi yi yekiyau yau yetikerek yíre mapík hen eik me yaank, híram mau mapík me witeik, híram mewo. Mít ne Isrel hír níre mapík heneik híremes me wit te híram menmen weiním God kaktorhis hír nantikerek nankiyau

nanu nanir ke mit pike newis mapik heneik nipaa hir neremir, hiram pike mamwo.

God hanhan keriuwe mit miyapir yapirwe

25 *Nai yinan, hi hanhan yi yertei werek werek him nipaa mit ap nerteiyem. Hi hanhan yi yerteiyem te yi ap han ekitet yi yertei menmen yapirwe. God nepei kenip mit miyapir han ne Isrel hir newenin han kir ere maain mit miyapir ne weiwik ham kerek God kehimiteni hir nanises him mirak hir naninen nanisesik.

26 *Maain wi im nepei au mesi, mit miyapir yapirwe ne Isrel nanises God hirak kakikepi kaktorhis. Him me God mau twei matip me menmen im hiram matip:

“Mitik kerek kakikaap mit hirak mitik ke wit Saion, hirak kikipir menmen enum mekre han ke nepenyerer ne maam nipu ke Jekop.

27 *Wi kerek hi ahisak menmen enum mir, hi hises him nipaa hi hetpim.”

28 Mit ne Isrel hir neweikin sip newet him yaaim me Kraiss, te God han enuk keriuweri, hirak kikaap yi mit miyapir ne weiwik ham. Te God kehimitan mit ne Isrel hir mit miyapir narak hirak hanhan keriuweri kentar nipaa hirak katip maamrer tauu Ebrahim, Aisak, Jekop, hirak ketpwekit kar ik: “Hi naanmamre nepenyerer ni erekyor yaaim.”

29 Maain God pike kakrekoyor yaaim kakintar hirak ap te kakweikin han kirak me mit miyapir ne Isrel kerek hirak kehimiteni hir narak. Hirak kakikepi.

30 Nipaa yi mit miyapir ne weiwik ham, yi yeweikin sip yewet him me God, te in ek God hanhan kariuwi kekepi kentar mit miyapir ne Isrel hir neweikin sip newet him mirak.

31 God hanhan keriuwi kekepi kentar hir mit miyapir ne Isrel neweikin sip newet him me God. Te in ek hirak God pike hanhan kakriuweri kakikepi.

32 *God nepei kenipai haiu mit yapirwe haiu meweikin sip mewet menmen hirak ketpaiyem. Haiu meweikin sip mewet menmen hirak ketpaiyem, te maain hirak hanhan kakriuwai haiu mit miyapir yapirwe, hirak kakrekoyai menmen yaaim kakikepai.

Haiu mamwenipi niuk me God

33 *God kaiu hirak yaaik iuwe. Menmen hirak han kitetim, menmen hirak kerteiyem, hiram yapirwe mire tenhaan me wan, hiram iuwe mesikenik. Haiu ap te mamirtei kenmak hirak kiriak menmen o markeik hirak kiriak menmen me haiu mit. Hirak kiriakem keremem.

34 *Iram mire him me God mau twei metpim. Hiram matip mar im: “Keimin hirak kertei menmen Mitik Iuwe God hirak han kitetim o keimin hirak kertei iuwe te hirak ekipwek hirak kakriak menmen im o menmen eim?”

35 *Taauye! Keimin hirak nepei kewet God menmen te hirak kakwetwekem mamikrehir kirak a?

36 *Taauye! Menmen yapirwe mepu, hirak God kerekek kiriakem. Hirak wen naanmire menmen yapirwe, hiram mau mamkepik. Haiu emwenipi niuk mirak in ere tipmain tipmain enum eik. Keremem.”

* 11:25 Ro 12:16; Lu 21:24; Jo 10:16 * 11:26 Mt 23:39; Ais 59:20-21; Sam 14:7 * 11:27 Ais 27:9; Jer 31:33-34 * 11:32 Ga 3:22; 1Ti 2:4 * 11:33 Ais 55:8-9 * 11:34 Ais 40:13; 1Ko 2:16 * 11:35 Jo 4:11 * 11:36 1Ko 8:6

12

Haiu mamwet God yɨnk kaiu ketike han kaiu mamɨr ke mɨt newepwar menmen newet God em

1 *Nai yinan, hi hetpi hɨm manp mar im. God nepei hanhan keriuwe haiu mɨt, hɨrak kerekyei menmen yaaim kekepai keriuwerem. Te yi eiwet God yɨnk ki ketike han ki eyɨr ke mɨt hɨr newepwar menmen newet God em. Yi eiwet God yɨnk ki ketike han ki, yi eiyisesik eirɨak menmen mɨrak. Te hɨrak han yaaik kakriuwi. Mar im yi yewenɨpi God werek werek yekre han ki.

2 *Yi ap eiyises menmen eyɨr ke mɨt miyapɨr ne tɨ hɨr nisesim au emɨt! Yi eiwis God hɨrak kakweikɨn han ki te yi eire mɨt hɨr han kɨr hanhan nanises God werek werek. Te yi eyɨrtei menmen God hanhan yi eiyisesim. Hɨram yaaim mamnip God han yaaik, hɨram mamkepi werek werek.

Haiu mamwis menmen God Hɨmɨn Yaaik kewetiyem hɨram mamkepai haiu mamɨrak menmen

3 *Hi hetpi menmen im hentar God hanhan keriuwa hi hɨrɨak menmen mɨrak. Yi ap han ekitet yi yɨre mɨt miyapɨr iuwe yinɨn mɨt miyapɨr han au emɨt! Yar ke yi yises God yeit menmen God Hɨmɨn Yaaik kewetiyem mamkepi yi yɨrɨak menmen hɨrak kehimɨteniyem, te yi han kitet yi yaain o au.

4 *Hɨm im yaaim mentar haiu yɨnk kaiu kiutɨp te pɨnam mɨram yapɨrwe. Ham pɨnam hɨram mɨrɨak menmen ham, pɨnam mɨrɨak menmen ham.

5 *Mar im haiu mɨt miyapɨr haiu yapɨrwe te haiu mɨre yɨnk kiutɨp mentar haiu mises hɨm me Kraiss, te haiu yapɨrwe niutɨp niutɨp mamkaapan.

6 *Menmen God kerekyeyem kewetiyem hɨram ap mɨpɨram au. God nepei kewetei haiu mɨt han menmen mɨrak te haiu mewepyapɨr hɨm hɨrak ketpeiyem, te haiu emwepyapɨrem mar ke haiu mises God memtau hɨm mɨrak.

7 Haiu mɨt han kerek God kehimɨtenai haiu emkaap mɨt, te haiu emkepi. Hɨrak kehimɨtenai haiu mɨt han haiu mamtɨp mɨt menmen, te haiu emɨtporem.

8 *Haiu mɨt han kerek God kehimɨtenai haiu matɨp mɨt hɨm haiu mamkepi mamkɨak han kɨr kakriuwerem, te haiu mamɨtpim mamkepi. Haiu mɨt han kerek God kehimɨtenai haiu emwet mɨt han menmen pɨnam me menmen maiu kerek haiu metenenim, te haiu emwetɨrem. Haiu mɨt han kerek God kehimɨtenai haiu naanmamre mɨt miyapɨr han, te haiu emisesim emrɨakem werek werek. Haiu mɨt han kerek God kehimɨtenai haiu mɨkaap mɨt miyapɨr nɨnap o miyapɨr mɨkan nɨr epei naa, te haiu emkepi werek werek.

Menmen yi yisesim te yi hanhan yeriuwehan

9 *Yi ap eiwisesik au. Yi hanhan yeriuwe mɨt. Menmen yaaim yi hanhanem. Menmen enum au, yi eineinɨm.

10 *Yi hanhan yeriuwe ni yinan ne Kraiss yar ke yi hanhan yeriuwe ni ne wɨnak ki. Yi han ekitet mɨt han hɨr ninɨni te yi eiwenɨpi niuk mɨr hɨr yaain.

11 *Yi ap eiyu yain yain au emɨt. Yi eirɨak menmen yaaim me Mɨtɨk Iuwe God yeriuwe han ki iuwe.

* 12:1 Ro 6:11, 13; 1Pi 2:5; Jo 4:24 * 12:2 Ef 4:23, 5:10, 17 * 12:3 1Ko 12:11; Ef 4:7 * 12:4 1Ko 12:12 * 12:5 1Ko 12:27; Ef 4:25 * 12:6 1Ko 12:4-11; 1Pi 4:10-11 * 12:8 2Ko 9:7 * 12:9 1Ti 1:5; 1Pi 1:22; Emo 5:15 * 12:10 2Pi 1:7; Fl 2:3 * 12:11 Ap 18:25; Rev 3:15

12 *Yi han yaaik eiyu eimer+r M+tik Iuwe Krais h+rak p+ke kaknen. Menmen enum mamnen mamiwep, te yi han tokik eiyu. Hekrit hekrit yi eiyitehi God menmen.

13 *M+it miyap+r han nises h+m me God, h+r netenen menmen auri, te yi eikepi naanemp+r eiriuwe menmen mi. Yi naanempre m+it miyap+r han ne w+it hak nan+nen nanri.

14 *M+it kerek h+r neriwaank yi ap eiyitehi God h+rak kakrek+yor enum au em+it! Yi eiyit+wekhi h+rak ek+kepi h+r nanisesik.

15 *M+it miyap+r h+r han yaaik, yi han yaaik eitikeri. H+r han enuk me menmen, te yi han etwen+ni.

16 *Yi han kiut+p eikiyan eiyu. Yi ap han ekitet yi iuwe au em+it. Yi eitike m+it miyap+r wein+n yi eiriyan eino in eino ein. Yi ap han ekitet yi yertei iuwe yin+n m+it han.

17 *M+it kerek nerekyi enum, yi ap eirekyor menmen enum eiy+r ke h+r nerekyiyem au em+it! Yi eir+ak menmen m+it miyap+r han nertei h+ram yaaim.

18 *Yi ap einehan einapan au em+it. Yi hanhan eitike m+it miyap+r yap+rwe eikiyan eiyu.

19 *Nai yinan, yi ap eir+ak m+it menmen enum eiy+r ke h+r nerekyiyem au em+it. Yi eiwis God maain h+rak kakri+ak m+it menmen kerek han enuk kakri+uweri. Yi eiwis+ik h+rak kakri+akem kak+ntar h+rak kat+p h+m m+it newis+m mau t+wei mar im: "Maain hi God h+rekes ah+wanki arekyor enum."

20 *Te yi ap eirekyor menmen enum au em+it. M+it kerek h+r nerekyi enum, h+r n+n+p+ maan yi eiwet+r menmen h+r nan+im, o h+r h+m niu enuk (o mar kewen+k+kor h+m) yi eiwet+r t+par mei h+r en+im. Yi eir+ak menmen mar im yi eirekyor h+r y+nk enuk neriuwe menmen enum h+r n+r+akem. H+ram mar ke yi yewen si yeunek mentar paan k+r,

21 te yi ap eiwis menmen enum mamri han ki mamin+ni au em+it. Yi eiyin+n menmen enum eiriuwe menmen yaaim yi y+r+akem.

13

Haiu emises h+m me gavman

1 *M+it miyap+r niut+p niut+p nan+mtau h+m me m+it iuwe ne gavman h+r enisesim. God kehimitan gavman h+r naanm+pre m+it miyap+r nerer wit wit. God kewis m+it ne gavman in ek h+r nau t+ naanm+prai.

2 M+it kerek h+r ap nises h+m me gavman h+r netpor, h+r neweik+n sip newet menmen God kewis+m. H+r neweik+n sip newet gavman, te maain gavman h+r nan+n+p nan+nterim.

3 *M+it ne gavman h+r ap nepu nenip m+it yaain h+r n+neini au. M+it kerek h+r n+r+ak enum keremem. Yi y+napan gavman h+r han yaaik nanri+uwi te yi ap eir+ak menmen enum au. Yi eir+ak menmen yaaim keremem te h+r nant+p yi yaain.

4 H+r n+re m+it ne God nekre+h+r k+rak naanmamri te yi eiyu werek werek. Yi eir+ak enum yi eineini eiy+ntar h+r ap neit niuk iuwe wein+m au. H+r

* 12:12 1Te 5:17 * 12:13 Hi 13:2 * 12:14 Mt 5:44; Ap 7:60; 1Ko 4:12 * 12:15 Sam 35:13

* 12:16 Ro 11:20, 15:5; Pro 3:7; Ais 5:21 * 12:17 1Te 5:15 * 12:18 Mk 9:50; Hi 12:14 * 12:19

Diu 32:35; Mt 5:39; Ro 13:4; 2Te 1:6-7; Hi 10:30 * 12:20 Pro 25:21-22; Mt 5:44 * 13:1 Ta 3:1; Pro

8:15; Jo 19:11 * 13:3 1Pi 2:13-14, 3:1, 3

netiwem neiyim nanriwaank nanriuwe menmen m̄r. H̄r nekreh̄r ke God h̄r nan̄nep m̄t miyap̄r kerek n̄riak menmen enum.

5 Te yi eiyim̄tau h̄m me gavman eiyisesim. Yi ap eiyisesim eiȳntar yi ȳneini h̄r naniwep keremem au. Yi eiyisesim eiȳntar yi yekre han ki yertei h̄ram yaaim.

6 Yi eiw̄r pewek me takis eiȳntar h̄r m̄t ne gavman h̄r nekreh̄r ke God, hekrit hekrit h̄r naanm̄pri te yi eiyu werek werek.

7 *Te yi eiwet m̄t ne gavman menmen yap̄rwe h̄r nitihiyem. Yi eiwet m̄t ne gavman pewek me takis h̄r nitihiyem. Yi eiwet m̄t ne gavman pewek me takis me t̄ h̄r nitihiyem. Yi eiwen̄pi niuk me m̄t ne gavman h̄r iuwe. Yi han ekitet m̄t ne gavman h̄r iuwe yi eirekyor menmen yaaim.

M̄t miyap̄r kerek hanhan neriuwe m̄t miyap̄r han h̄r nises h̄m me God Moses kewis̄m mau t̄wei

8 *Yi eiwet m̄t menmen emrer m̄r me menmen kerek n̄paa yi yetiwem. Menmen miut̄p̄ mamu te yi eiwet m̄t em. H̄ram menmen im. Yi hanhan yeriuwehan. M̄t miyap̄r kerek h̄r hanhan neriuwehan, h̄r nises h̄m me God n̄paa Moses kewis̄m mau t̄wei.

9 *H̄m me God Moses kewis̄m mau t̄wei h̄ram mat̄p̄ mar im: “Yi m̄t eitike miyap̄r yi ap eirihs m̄t miyap̄r epei neit m̄kan eiwen̄nem au em̄t! Yi ap einep m̄t han h̄r nani. Yi ap eikint̄p̄ menmen me m̄t han. Yi ap hemkre menepam menmen me m̄t han.” H̄m meiyam mepu h̄ram mises h̄m im miut̄p̄ Moses kewis̄m. H̄ram mat̄p̄, “Yi hanhan eiriuwe m̄t miyap̄r han eiȳr ke yi hanhan eiriuwe h̄ras.”

10 *M̄t miyap̄r kerek hanhan neriuwe m̄t miyap̄r han ap te nanrekoyor enum taau. Te h̄r hanhan neriuwe m̄t miyap̄r h̄r nises h̄m me God werek werek Moses kewis̄m mau t̄wei.

Haiu emises menmen yaaim

11 *Yi hanhan eiriuwe m̄t miyap̄r han eiȳntar yi yertei in ek yi ap eire m̄t ne w̄taan n̄waai au. Yi eiȳkrit eiyises God yi eir̄akan werek werek eiȳr ke m̄t kerek ne w̄taan n̄waai. H̄r nekrit nentar n̄paa haiu min̄n mises h̄m me God, w̄ h̄rak pike kaknen kak̄kepai kaktaihs h̄ram wen yan̄m̄n. Te in ek w̄ epei man menep.

12 *H̄ram m̄re w̄taan nepei au, wanewik mamnen te haiu emweik̄n sip emwet menmen enum me t̄ im h̄ram m̄re menmen me w̄taan. Haiu emises menmen me God h̄ram m̄re nopen o yipo henmik haiu metiwem me wepni h̄ram mekepai haiu mamin̄n menmen enum mamri han kaiu.

13 *Haiu emises menmen yaaim mamriak menmen yaaim m̄re m̄t ne wepni n̄riakem. Haiu ap emises menmen enum me w̄taan m̄t n̄riakem mar im. H̄r naam t̄par si enum naam menmen yap̄rwe ere h̄r netaritari, h̄r netike miyap̄r nariyanhis newen̄nem, h̄r hemkre menepam me menmen yap̄rwe, h̄r nenehan nentar menmen im.

14 *Te yi au. Yi eiyitehi M̄tik kaiu Iuwe Jisas Krai h̄rak kak̄kepai naanm̄pri yar ke yi yeriuwet klos mau ȳnk ki. Yi ap han ekitet eiyises menmen enum, menmen han ki hanhanem au em̄t!

* 13:7 Mt 22:21 * 13:8 Mt 22:39-40; Je 2:8 * 13:9 Eks 20:13-17; Lev 19:18 * 13:10 1Ko 13:4-7
* 13:11 Ef 5:14; 1Te 5:6-7 * 13:12 Ef 5:11, 6:11 * 13:13 Lu 21:34; Ef 5:18 * 13:14 Ga 3:27

14

Haiu ap han mamɪnpep mamɪntar menmen me naitu yinan ne Kraiſ hɪr nɪrɪakem

1 *Yi eiwiſ mɪt miyapɪr kerek hɪr niſes hɪm me God te hɪr ap nertei menmen werek werek wen au, yi eiwiſi hɪr nanɪnen nanu nantikewi eiwenɪpi niuk me God. Te yi ap eitikeri einahan me menmen hɪr han kitet nanɪſesim au emɪt!

2 *Mɪt han niſes God werek werek, hɪr nanɪm menmen yapɪrwe. Te mɪt han hɪr niſes God hɪr ap nertei menmen mɪrak werek werek. Hɪr nɪnapen samiyak hɪr naam teket weiſan keremem. Hɪr han kitet hɪr nanɪm sak te God han enuk kakriuweri.

3 *Yi mɪt miyapɪr kerek yaam menmen yapɪrwe yi ap einan yipɪr eiwiſrek ke mɪt kerek nɪnapen samiyak hɪr naam, teket weiſan keremem au.

4 *Yi han kitet yi iuwe te yi skelim menmen mɪt han hɪr nɪre wok mɪt ne Kraiſ hɪr nɪrɪakem a? Mɪtɪk Iuwe Kraiſ kerekek hɪrak han ekitet menmen mɪt nɪrak hɪr nɪrɪakem, hɪram yaaim o enum. Hi han kitet hɪrak kaktɪp hɪram yaaim mamɪntar hɪrak kakɪkepi nanɪſes menmen yaaim.

5 *Mɪt han hɪr han kitet wɪ ham hɪram minɪn wɪ ham. Mɪt han au, hɪr han kitet wɪ yapɪrwe hɪram mɪpɪram. Yi mɪt niutɪp niutɪp yi han ekitet werek menmen yi eiwiſesim.

6 Mɪt neimɪn hɪr han kitet wɪ ham hɪram, hɪr niſes menmen im newenɪpi niuk me Mɪtɪk Iuwe Kraiſ neriuwerem. Mɪt miyapɪr kerek hɪr naam samiyak hɪr newenɪpi niuk me Mɪtɪk Iuwe Kraiſ neriuwerem nentar hɪr natɪp God hɪrak yaaik me menmen hɪrak kewetɪrem. Mɪt miyapɪr kerek naam teket weiſan weinɪm, hɪr newenɪpi niuk me Mɪtɪk Iuwe Kraiſ, hɪr natɪp God hɪrak yaaik me menmen hɪrak kewetɪrem.

7 Haiu mɪt ap mepu miſes han kaiu, haiu ap mami mamɪſes han kaiu au.

8 *Haiu mamu me menmen haiu mɪrɪakem, te haiu mamwenɪpi niuk me Mɪtɪk Iuwe Kraiſ. Haiu mami te menmen haiu mɪrɪakem hɪram mamwenɪpi niuk me Mɪtɪk Iuwe Kraiſ. Haiu mamu o haiu mami, haiu mɪt miyapɪr mamɪſes han kɪrak mamɪntar haiu ne Kraiſ.

9 Haiu mɪt miyapɪr ne Kraiſ mentar Kraiſ kaa, te hɪrak kakɪr ke Mɪtɪk Iuwe ke mɪt miyapɪr nepei naa netike haiu mɪt miyapɪr kerek wen mepu.

10 *Yi yenmak te yi skelim ni yinan a? Yi yenmak te yi einan yipɪr eiwiſrek eiwiſntar ni yinan a? Maain haiu yapɪrwe mamɪrp mamrapɪt God, hɪrak skelim haiu mɪt me menmen haiu epei mɪrɪakem.

11 *Hɪm me God Aisaia kewiſɪm mau tɪwei matɪp mar im:

“Hi hepu, te hi Mɪtɪk Iuwe God hetpi werek. Mɪt, miyapɪr, tɪpir, hɪr nanɪrp nanerepta nanwen ninɪp nanitehɪr nantɪp nanɪr ik: “Ti hɪrekes kerekek ti God.”

12 *Tɪs, haiu yapɪrwe mamɪp God menmak haiu miſes menmen haiu mɪrɪakem me wɪ haiu mau tɪ, te haiu naanempre hɪras. Te haiu skelim naitu yinan me menmen enum hɪr nɪrɪakem em epei au emɪt!

*Haiu ap mamɪrak menmen meiyɪm mamɪwaank naitu yinan mamriuw-
erem*

13 Te haiu skelim naitu yinan nepei au emɪt! Yi han ekitet menmen im. Yi ap eirɪak menmen nanɪnɪp ni yinan hɪr nanɪrak menmen enum. Menmen im hɪram mamɪr ke mɪtɪk kerewo nan kenkewɪn.

* 14:1 Ro 15:7 * 14:2 Jen 1:29, 9:3 * 14:3 Kl 2:16 * 14:4 Mt 7:1; Je 4:11-12 * 14:5 Ga 4:10

* 14:8 Lu 20:38; Ga 2:20; 1Te 5:10 * 14:10 Mt 25:31-32; Ap 17:31; 2Ko 5:10 * 14:11 Ais 45:23;

Fl 2:10-11 * 14:12 Ga 6:5

14 *Hi hises h̄im me M̄it̄ik Iuwe Jisas, te hi hertei menmen yap̄irwe h̄iram yaaim. M̄it̄ik hak han kitet menmen h̄iram enum te h̄irak ap kakisesim o kak̄im̄ au em̄it̄.

15 *Samiyak o menmen yi yaȳim h̄iram mam̄iwaank ni yinan han k̄ir, te yi ap hanhan yeriueri au. Yi ap eiwis menmen yi yaȳim mam̄nip m̄it̄ miyap̄ir kerek Krai kaa kak̄ikep̄i, h̄iram mam̄iwaank menmen m̄ir me Krai h̄ir nisesim.

16 *Yi ap eiwis menmen yaaim yi yisesim h̄iram mam̄nip m̄it̄ han h̄ir nant̄ip h̄iram menmen enum.

17 God naanm̄iprai haiu misesik h̄iram ap menmen me t̄ipar haiu mam̄im metike menmen au. H̄iram menmen me God H̄im̄in Yaaik kewetaiyem haiu misesim, te haiu metike God mekiyan mau haiu han yaaik mam̄u.

18 M̄it̄ miyap̄ir kerek nertei menmen me menmen m̄it̄ nan̄im h̄iram menmen wein̄im, h̄ir nises menmen Krai hanhanem, te God han yaaik kak̄riueri, m̄it̄ miyap̄ir han nant̄ip, “H̄ir yaain.”

19 *Te haiu hanhan emises menmen mam̄nip haiu m̄it̄ yap̄irwe emkiyan emu han kiut̄ip haiu emkaapan.

20 Yi ap eiyaank menmen God k̄ir̄iakem kek̄re han ke m̄it̄ miyap̄ir han yentar yi yenehan yentar menmen me yi yaȳim. Menmen yap̄irwe h̄iram yaaim, te yi yaȳim menmen h̄iram mam̄nip ni yinan h̄ir nan̄ises menmen enum, te menmen yi yaam h̄iram menmen enum.

21 *Samiyak o t̄ipar si enum yi yaam o menmen yap̄irwe yi ȳir̄iakem h̄iram menip ni yinan h̄ir nises menmen enum, te yi ap yaȳim o eir̄iakem meiyam nepei werek em̄it̄!

22 Menmen yi han kitetim me naan o t̄ipar si enum h̄iram yaaim te yi yaȳim, yi ap eiwepyap̄irem eiri han ke m̄it̄ han eiriuerem au em̄it̄! H̄iram menmen me yi m̄it̄ yetike God. M̄it̄ kerek han k̄ir ap kat̄ip menmen h̄ir nisesim nan̄im h̄iram enum me menmen h̄ir han kitet h̄iram yaaim, h̄ir han yaaik nanu.

23 *Te m̄it̄ kerek han k̄ir kat̄ip menmen im h̄iram menmen enum, te h̄ir nan̄im, h̄ir n̄ir̄iak menmen enum. Han k̄ir nepei ketpor h̄iram enum te h̄ir ap nisesik au. H̄ir n̄k̄iamnaan naam. Menmen m̄it̄ han kitet h̄iram enum te nanisesim, menmen mar im h̄ir nisesim God kat̄ip h̄iram enum.

15

Haiu emises han ke Krai

1 Haiu m̄it̄ miyap̄ir kerek mises h̄im me God werek werek, haiu ap emises han kaiu mam̄im menmen o mam̄iak menmen menip naiu yinan ne kraik ap nises God werek werek h̄ir han enuk neriuwerem au em̄it̄!

2 *Haiu emwen han kaiu emkepi me menmen h̄ir han kitet h̄iram enum te h̄ir emises God werek werek.

3 *Krai h̄irak h̄ir̄ekes ap kises han k̄irak me menmen au. H̄irak kises h̄im me God te menmen enum man mewaank. H̄im me God mau t̄iwei Sam h̄iram mat̄ip me menmen mar im: “Hi M̄it̄ik Iuwe hi hekreh̄ir ke ti God hi heriuwe menmen m̄it̄ enun netpim me ti h̄iram man meiyep.”

4 *H̄im me God yap̄irwe m̄it̄ n̄ipaa ein newis̄im mau t̄iwei h̄iram mam̄kepai haiu han tokik emu me menmen enum mam̄nen mam̄raiwaank, haiu mamer̄ir w̄i haiu mam̄it̄ menmen God kakwetaiyem.

* 14:14 Ap 10:15; Ta 1:15 * 14:15 1Ko 8:11-13 * 14:16 Ta 2:5 * 14:19 Ro 12:18, 15:2 * 14:21 1Ko 8:13 * 14:23 Ta 1:15 * 15:2 Ro 14:19; 1Ko 9:19, 10:24, 33 * 15:3 Sam 69:9 * 15:4 Ro 4:23-24; 1Ko 10:11

⁵ Hi hanhan God kerek kekepai haiu han tokik mamu haiu mamr+iwek kaktaihis, h+rak kak+ikepi yi eiyses menmen Kraiis Jisas k+r+iakem yi eikiyan eiyu.

⁶ Te yi yap+rwe eire han kiut+p yi eiwen+i pi niuk me God h+rak Haai ke Mitik kau Iuwe Jisas Kraiis.

Kraiss k+iakaap m+i miyap+r ne Isrel netike m+i miyap+r han ne weiw+ik ham

⁷ *Te yi m+i miyap+r en yi ei+y+this ni yinan eitikeri han kiut+p eiyu ei+y+ ke Kraiis ketihis yi m+i miyap+r te m+i nau t+i nanwen+i pi niuk me God nan+i+nterim.

⁸ *Yi ei+y+this ni yinan eitikeri eikiyan eiyu ei+y+ntar hi hetpi menmen im me Kraiis. H+rak keweik+n k+re m+i+ik k+iakaap m+i ne Isrel kerek nerekir y+ink k+r, h+rak keteiknor God kat+p h+m yaaim h+rak kakises menmen n+pa kat+p maam n+purer t+rak Ebrahim Aisak Jekop h+rak ketporem. H+rak ken k+r+iak menmen im keremem au.

⁹ Kraiis kan te m+i miyap+r ne weiw+ik ham nanwen+i pi niuk me God me menmen im. God h+rak hanhan keriuwe haiu m+i yap+rwe. H+m me God mau t+iwei Sam kerek Devit kewis+m h+rak mat+p mar im:

“Hentar menmen im hi hau n+m+n ke m+i miyap+r ne weiw+ik ham, hi awen+i pi niuk mit, hi hinut henye.”

¹⁰ *H+rak h+m ham Moses kewis+m h+rak mat+p mar im:

“Yi m+i ap ne weiw+ik me Isrel eitike m+i miyap+r ne Isrel, yi han yaaik eiyu.”

¹¹ *H+m ham mat+p mar im:

“Yi m+i miyap+r ap ne weiw+ik me Isrel, yi eiwen+i pi niuk me Mitik Iuwe God. Yi yap+rwe yi eiwen+i piyek w+isenum.”

¹² *H+m me God Aisaia kewis+m mau t+iwei mat+p mar im:

“Maa+n nepenyek hak ke maam Jesi (h+rak haai ke Devit) h+rak kaknen kak+r ke nu h+r m+i n+kan, h+rak p+ike kensunen. H+rak kaknen m+i ap ne weiw+ik me Isrel h+rak naanmamror h+r nanmeriy+iwek h+rak kak+ikepi h+r nan+i+re yaain.”

¹³ Hi hanhan God kerek kenipai haiu mameriy+iwek h+rak kak+ikepai kaktaihis, h+rak kakn+p yi han yaaik w+isenum yi han ki kaku werek yi yisesik werek werek. Te God H+m+n Yaaik kakriuwe menmen m+rak iuwe kakn+p yi eimeriy+iwek ere God kakweti menmen yaaim m+rak.

Pol h+rak han yaaik keriuwe menmen h+rak k+r+iakem

¹⁴ Nai yinan, hi h+rekes hertei hekre han kai yi h+ras yi yaain, yi y+r+iak menmen yaaim. Yi yertei h+m me God werek werek yi yertei yat+p m+i han ne yi h+ras en yeteiknor menmen m+rak.

¹⁵⁻¹⁶ *Te hi nepei hewisi menmen ham hetpi h+m manp heriuwerem. Hi ap h+napen hetpiyem au. Hi hanhan hetpi menmen me hi hekeyi han ki hentar God h+rak hanhan keriuwa keh+m+tena hi h+re m+i+ik aposel ke Jisas Kraiis, hi h+r+iak menmen h+iakaap m+i miyap+r ap ne Isrel neriuwerem. Hi h+r+iak menmen har ke m+i+ik pris h+rak k+r+iakem. Hi hat+p m+i miyap+r ap ne weiw+ik me Isrel h+m me God, te God H+m+n Yaaik kaknipi h+r yaain nan+r ke menmen m+i pris newepwarem newet God em, h+rak keh+m+tenor h+r ne God Haai, h+rak han yaaik kakriuweri.

¹⁷ Hi han yaaik heriuwe menmen hi h+r+iakem me God hentar hi ke Kraiis Jisas.

* 15:7 Ro 14:1 * 15:8 Mt 15:24 * 15:8 Ap 3:25; Ro 11:30; Sam 18:49 * 15:10 Diu 32:43
* 15:11 Sam 117:1 * 15:12 Ais 11:10; Rev 5:5 * 15:15-16 Ro 1:5, 11:13, 12:1; Fl 2:17

18 *Hi ap hatip me menmen ham au. Hi hatip me menmen Krai kekepa hi hiriakem te mit miyapir ap ne weiwik me Isrel, hir nemtau him me God hir nisesim. Hirak kekepa keriuwe him hi hetpim, metike menmen hirak kekepa hi hiriakem mar im.

19 God Himin Yaaik kekepa hi hiriak menmen yaaim hikaap mit miyapir nnap o his hit mir enum. Te hi herp Jerusalem, hi hen yan+min ere hi hipun provins Ilirikam, hi hewepyapir him yaaim me Krai, hi atip mit em.

20 *Me menmen im hi hiriakem, hi hanhan wisenuk hi hewepyapir him yaaim me Krai hetpim heit wit kerek mit ap nemtau him me Krai wen au. Te hi ap hiriak menmen heit wit kerek mit han nepei netpor him. Hi hinapen arak menmen im. Hiram mar ke hi hime winak kentar teinik mitik hak epei hekin hei yem hamir.

21 *Au, hi hanhan hises him me God mau twei nipa Asaia kewisim mar im:

“Mit miyapir kerek mit han ap nan netpor menmen me Mitik Iuwe, hir nanrek. Hir mit miyapir kerek nipa ap nemtau menmen mirak, hir nanrteiyem.”

Pol hanhan kakir mit ne Rom te hirak kakno wit Spen

22 *Nipa ere in, hi ap han hiri hentar menmen hi nepei hetpiyem.

23 Te in ek hi hiriak menmen meit wit im nepei au. Me tito yapirwe hi hanhan anen ari.

24 *Te hi han kitet hi ari hi ehu me wi meiyam atikewi. Hi ehu etikewi epei au, yi eikepa eiriuweta hi ano ein.

25 *In ek kerekek hi ano wit Jerusalem, te hi akaap mit miyapir ne God en.

26 *Hi eno Jerusalem hentar mit miyapir ne Masedonia netike mit miyapir ne provins Akaia han kitet nan+siuwe pewek mamno mamkaap mit miyapir ne God neit en, hir enun ap netenen menmen mei au.

27 *Hir hanhan nanriuwet menmen im mamkepi nanriuwere. Hir enkepi nanwetir menmen mam+keh+ir miram mentar menmen im. Nipa hir mit ne Jerusalem hir newetir menmen mir yaaim me God, te in ek hir nanwetir mei mam+keh+ir miram nankepi nanwetir pewek mei.

28 Te hi hanhan ahin+in arak menmen im. Hi hewetir pewek im kerek mit miyapir hir netiwem nesiuwerem man. Epei au, te hi anen ari yi yeit yayiwe ke wit Spen.

29 *Maain wi hi anen ari, hi hertei Krai kaku kakikre han kai iuwe te hi akepi ariuwe menmen im hirak hanhan kakwetiyem.

30 *Nai yinan, hi hitihi him manp hentar yi han kitet menmen me Jisas Krai metike menmen me hanhan meriuwehan God Himin Yaaik kewisim mekre han kau, yi yetikewa haiu mamitehi God iuwe me hi.

31 Yi eit+wekhi hirak naanmamrau me mit neit provins Judia hir ap nises him me God ap te hir naniyep. Yi eiyitehi God hirak kaknip hir mit miyapir mirak neit wit Jerusalem hir han yaaik nanriuwe pewek hi ewetrem.

32 God hanhan hi anen ari, te hi han yaaik ehu etikewi me wi mei kike.

33 Hi hanhan God kerek kenipai han kau kau werek, hirak kaku kaktikewi. Keremem.

* 15:18 2Ko 3:5 * 15:20 2Ko 10:15-16 * 15:21 Ais 52:15 * 15:22 Ro 1:10-13 * 15:24 1Ko 16:6 * 15:25 Ap 19:21, 24:17 * 15:26 1Ko 16:1; 2Ko 8:1, 9:2, 12 * 15:27 Ro 9:4; 1Ko 9:11 * 15:29 Ro 1:11 * 15:30 2Ko 1:11; Kl 4:3; 2Te 3:1

16

Pol kesiuwe him gude katip mit miyapir hir yaain

¹ Hi hanhan hetpi me mite pau yina piutip niuk mire Fibi. Hire mite kerek wises him me God hire wikaap mit miyapir ne weiwik miutip me God neit wit Senkria.

² Hi hetpi me mite ip e te yi yaitiwehis yayir ke mit miyapir ne God enisesim. Yi eirekyiwerem eiyir ke God hanhan yi eiriakem. Yi eikepiye eiriuwe menmen hire hanhan wautiwem wawintar hire nepei wekepa hi hetike mit miyapir yapirwe.

³ *Yi yaitip Prisila wetike mitik kire Akwila hi hetpor hir yaain. Hir niriak menmen me Jisas Krais netikewa.

⁴ Nipaa hir menep nani te hir nekepa. Hi kerekek han yaaik heriuweri au. Mit miyapir yapirwe ap ne weiwik me Isrel kerek nises him me God nerer wit wit hir han yaaik neriuweri.

⁵ *Yi yaitip mit miyapir kerek nererik neit winak kir newenipi niuk me God neitai, yi yaitipor hi hatip hir yaain. Yi yaitip kai yinak yaaik Epinitas hirak yaaik. Hirak mitik kinin mit miyapir ne Esia, hirak kinin kises him me Krais.

⁶ Yi yaitip Maria hi hetpiwe hire yaaip. Hire wiriak menmen yapirwe wekepi weriuwerem.

⁷ Yi yaitip Andronaikas ketike Junias hi hetpiwekit hirakit yaakit. Hirakit te weiwik mai hirakit nipaa tetikewa men winak enuk. Hirakit mitikit aposel niuk mirakit hiram iuwe mit yapirwe nerteiret. Nipaa hi hises him me Krais wen au, hirakit nepei tisesim.

⁸ Yi yaitip Amplietas hi hetpiwek hirak yaaik. Hi hanhan heriuwerek, hirak kai yinak ke Krais.

⁹ Yi yaitip Eban hi hetpiwek hirak yaaik. Hirak kiriak menmen me Krais ketikewai. Yi yaitip Stekis hi hetpiwek hirak yaaik, hirak kai yinak yaaik.

¹⁰ Yi yaitip Apelis hi hetpiwek hirak yaaik. Hi hemtau mit natip mit enun nerekyiwek enum te hirak kises Krais werek werek. Yi yaitip mit miyapir neit winak ke Aristobulus hi hetpor hir yaain.

¹¹ Yi yaitip Herodion kerek kai ke weiwik miutip, hi hetpiwek hirak yaaik. Yi yaitip mit miyapir neit winak ke mitik Nasisas kerek nises him me Krais, hi hetpor hir yaain.

¹² Yi yaitip Traifina wetike Traifosa hi hetpor hir yaain. Miyapir wik in hir niriak menmen iuwe me Mitik Iuwe Krais. Yi yaitip mite Pesis hi hetpiwe hire yaaip. Hire pai yaaip wiriak menmen iuwe me Mitik Iuwe Krais.

¹³ *Yi yaitip Rufas kerek mitik yaaik kises Mitik Iuwe Krais werek werek, hirak ketike miye pirak, kerek hire wire miye pai, hi hetpor hir yaain.

¹⁴ Yi yaitip Asinkritas, Fligon, Hemis, Patrobas, Hemas netike mit han nises him me Krais nau netikeri, hi hetpor hir yaain.

¹⁵ Yi yaitip Filologas, Julia, Nerias ketike yenten pirak, Olimpas, hir netike mit miyapir han hir nises God hir nau netikeri, hi hetpor hir yaain.

¹⁶ *Yi mit en yi yises menmen yi yiriakem, yi eiktaanhis yaitip yi hirasi yaain. Mit miyapir yapirwe ne Krais in hir nesiuwe him netpi yi yaain.

Yi einepin eikepin mit kerek nanri han ke mit hir nenke hasini han nen pinak han nen pinak

¹⁷ *Nai yinan, hi hetpi yi naanmamre hirasi me mit kerek hir nanri han

* 16:3 Ap 18:2, 18, 26 * 16:5 1Ko 16:15, 19; 2Ti 1:15 * 16:13 Mk 15:21 * 16:16 1Ko 16:20; 1Pi

5:14 * 16:17 Mt 7:15; Ta 3:10

ke mīt te h̄r nenke hasini han nen p̄nak, han nen p̄nak, h̄r neweik̄n sip newet h̄m me God n̄paa mīt h̄r netpiyem. H̄r newaank mīt nises h̄m me God neriuwe h̄m ham. Yi einep̄n eikeip̄n.

18 *Mīt nar ik h̄r ap n̄r̄iak menmen me M̄t̄k Iuwe Jisas Kraiss. Au, h̄r nises menmen me han k̄r. H̄r newises mīt miyap̄r kerek ap han kitet h̄r netpor enum, h̄r nemitorp̄n nimorn̄p̄n neriuwe h̄m m̄r yaaim wein̄m.

19 *Yi yises h̄m me God werek werek te mīt nerer wit wit nemtewem. Menmen im menipa hi han yaaik heriuwi. Hi hanhan yi yertei werek menmen h̄ram yaaim, te menmen enum mamri han ki yi eiysesim au.

20 *God kerek h̄rak kenipai han k̄iu kau werek menep te kakin̄n Seten te yi eyin̄n menmen m̄rak. Hi hanhan M̄t̄k k̄iu Iuwe Jisas h̄rak kakrekyi yaaim kaku kaktikewi.

Mīt han nesiuwe h̄m nat̄ip gude me mīt ne Rom

21 *Timoti kerek k̄r̄iak menmen ketikewa h̄rak ketpi yi yaain. Lusias, Jeson, Sosipata, h̄r ne weiw̄k mai, h̄r netpi yi yaain.

22 Hi Tetias, hi hemtau h̄m me Pol ketpewem hi hewis̄m mau t̄wei im, hi h̄rekes hetpi yi yaain yentar yi yises M̄t̄k Iuwe.

23 *Mīt miyap̄r nises h̄m me God nererik neit w̄nak ke m̄t̄k Gaias newen̄pi niuk me God. H̄rak kerek naanm̄mprou hi Pol me menmen te h̄rak kerekek ketpi yi yaain. Erastas, h̄rak kuskus ke wit iuwe ik ketike k̄iu yinak Kwotas, h̄rak̄it tetpi yi yaain.

24 (Hi hanhan M̄t̄k Iuwe Jisas Kraiss kakrekyi menmen yaaim.)

Yi eiwen̄pi niuk me God

25 *Haiu mamwen̄pi niuk me God. H̄rak kak̄kepi yi eiyses h̄m m̄rak werek werek han tokik eyu. H̄m im yaaim me Jisas Kraiss kerek hi hat̄ip mīt em, h̄ram n̄paa God k̄saw̄nem.

26 *Te in ek h̄rak kewepyap̄rem keteiknaiyem meriuwe h̄m mīt profet n̄paa newis̄m mau t̄wei. God kerek kaku kak̄it tipmain enum eik nepei kat̄ip h̄m manp te haiu mīt mewepyap̄rem mamt̄ip mīt miyap̄r ne weiw̄k ham nerer wit wit h̄m m̄rak, te h̄r nan̄mtewem nanisesim.

27 *Hi hanhan haiu mamwen̄pi niuk me God h̄rak kerekek kertei menmen yap̄rwe. Haiu mamwen̄pi niuk m̄rak tipmain tipmain enum eik mam̄ntar menmen Jisas Kraiss kerekyaiyem.

Mep̄r keremem

* 16:18 Fl 3:19; Kl 2:4; 2Pi 2:3 * 16:19 Ro 1:8; Mt 10:16; 1Ko 14:20 * 16:20 Ro 15:33; Jen 3:15
 * 16:21 Ap 16:1-2, 19:22, 20:4 * 16:23 1Ko 1:14 * 16:25 Ef 1:9, 3:5, 9; Kl 1:26 * 16:26 Ro 1:5
 * 16:27 1Ti 1:17; Ju 25

Tɔwei Pol Kewisik Ken Mɔt Ne Wit Korin - 1 Menmen me tɔwei ik

Pol katɔp hɔrak kitehi God ke mɔt ne wit Korin 1:1-9

Hɔm me mɔt hɔr nenke hasini 1:10-4:21

Hɔm me mɔt miyapɔr hɔr nɔrɔran nisesan 5:1-13

Menmen mɔt ne weiwɔk me God hɔr nanisesim 6:1-7:40

Hɔm me mɔt ne tɔ netike mɔt ne weiwɔk me God 8:1-11:1

Hɔm me menmen mɔt nɔrɔrakem newenɔpi niuk eme God neit sios 11:2-14:40

Hɔm me God kɔkɔak Jisas ketike haiu mɔt ehau kikrek nɔrak 15:1-58

Hɔm me kolekta mɔt ne Korin nanɔsiuwem mamno emɔt ne Judia 16:1-4

Pol katɔp menmen maain hɔrak kakɔrakem 16:5-12

Pol katɔp mɔt ne Korin hɔm mɔrakru, hɔm gude 16:13-24

1 Hi Pol hi mɔtik aposel ke Jisas Kraiss. Nɔpaa God hanhan kewisa hi hɔre mɔtik aposel te hɔrak kehimɔtena hi hɔrɔrak menmen mɔrak. Hi Pol hetike kau yinak Sostenis,

2 *hawɔr mɔtikɔt wik wewis tɔwei ik ken yi mɔt miyapɔr ne weiwɔk me God yi yau wit Korin. God kerek yi mɔt miyapɔr yaain yentar yi mɔt miyapɔr ne Kraiss Jisas keriyen. Yi yɔre mɔt miyapɔr ne God yentar God kehimɔteni yi nɔrak. Mɔt miyapɔr nerer wit wit kerek newenɔpi niuk me Mɔtik Iuwe kau Jisas Kraiss, hɔr yaain. Jisas hɔrak Mɔtik Iuwe kɔr, hɔrak Mɔtik Iuwe kau.

3 *Hi hanhan God Haai kau ketike Mɔtik Iuwe Jisas Kraiss, hɔrakɔt tatrekyi menmen yaaim, yi yau werek werek.

Pol katɔp God kɔrak yaaik kentar hɔrak kɔkaap mɔt ne Korin nises hɔm mɔrak

4 Hekrit hekrit hi han kitet yi mɔt yɔrak menmen yaaim te hi hatɔp God hɔrak yaaik kentar menmen im. Hɔrak epei kerek yi menmen yaaim mentar yi mɔt miyapɔr ne Kraiss Jisas.

5 God epei keweti menmen mɔrak yapɔrwe. Yi yetɔwem nɔpaa Kraiss kewetiyem, te yi yertei hɔm me God werek, yi yetpim yewepyapɔrem.

6 Yi yeit menmen im yentar nɔpaa haiu man mewepyapɔr hɔm me Kraiss, yi yemtwem te yi yisesim werek.

7 *Yi yisesim werek werek te God ap kaksawɔn menmen yaaim ham au. Hɔrak kewetiyem te yi yises han kɔrak werek werek, yi yemerɔr wɔ kerek Mɔtik kau Iuwe Jisas Kraiss pike kaknen kakwepyapɔr hɔrekes.

8 *Hɔrak God wen kakɔkepi ere maain wɔ Jisas Kraiss pike kaknen kakwepyapɔr hɔrekes te God ap kaktɔp yi enun au yi yaain.

9 *God kehimɔtenai haiu mɔt metike Nɔkan kɔrak Jisas Kraiss hɔrak Mɔtik kau Iuwe haiu mau han kiutɔp. God Iuwe ik hɔrak yaaik ap te kakmipɔn au. Hɔrak kakises hɔm mɔrak kakɔkepi te yi eiyu werek werek maain me wɔ eim.

Pol keneri hɔr nenke hasini

10 *Nai yinan, hi etpi hɔm manp hekrehɔr ke Mɔtik Iuwe kau Jisas Kraiss. Yi eikiyan han kiutɔp eiyu me menmen yaaim me God yi yɔrakem. Yi ap te

* 1:2 1Ko 6:11; Ap 9:14 * 1:3 Ro 1:7 * 1:7 Lu 17:30; 2Te 1:7; Ta 2:13 * 1:8 Fl 1:6; 1Te 3:13, 5:23 * 1:9 1Jo 1:3; 1Ko 10:13; 1Te 5:24 * 1:10 Fl 2:2

yayinke hasini au emít. Yi eikiyan han kiutíp eiyu me menmen yapírwe yi yírakem.

11 Nai yinan, hi hetpi menmen im hentar mít han nau neit winak ke míte Klowi hír nan in netpo wí ham wí ham yi epei yenehan yentar menmen.

12 *Hi hemtau mít han ne yi mít yi yatíp, “Haiu mises hím me Pol.” Mít han ne yi mít yi yatíp, “Haiu mises hím me Apolos.” Mít han ne yi mít yi yatíp, “Haiu mises hím me Sifas.” Mít han yi yatíp, “Haiu mises hím me Kraís.”

13 Menmen yi yírakem híram meteikin Mítík Kraís híram kenke pínak pínak (o wik wik) a? Mekam, mít nípaá hír epei newenkíka hi Pol hentar nu tentarakít hi haa me yi mít a? Nípaá mít níkri neriuwe típar hír nekine niuk mai hi Pol te yi yíre mít nai a? Taauye! Yi ne Kraís Jísas.

14 *Hi ap híkír mít yapírwe ne yi mít au. Hi híkír Gaias ketike Krispas keretet. Hi han yaaik hi ap híkíri yi mít yapírwe.

15 Te yi ap eitíp haiu mít mises hím me Pol me wí híram kíkraí keríwe típar.

16 *O, hi han kaa. Hi epei híkír mítík Stefanás ketike mít na neit winak kírak. Hi han kaa te hi híkír neiyan o au. Hi han kitetim au.

17 *Kraís híram ap keríuweta hi han te hi híkír mít miyapír neríuwe típar au. Híram keríuweta hi han te hi hewepyapír hím mírak yaaim. Hi ap hetpi hím har ke mít hír nertei iuwe hír netpim te hi hari han ki heriuwerem te yi eiyisesim au. Hi hínapen heníp menmen Kraís kírakem kentar nu tentarakít híram míre menmen weiním te híram ap mamkepi au.

Menmen Kraís kírakem kentar nu tentarakít keteiknai God híram Iuwe

18 *Hír mít miyapír kerek naníno naníkíre si tatíkneni hír natíp hím me Jísas híram kaa kentar nu tentarakít híram menmen weiním. Te haiu mít miyapír kerek God kekepai ketaihis, haiu matíp hím me Kraís híram kaa kentar nu tentarakít, híram menmen iuwe God kírakem.

19 *Haiu mertei hím im híram yaaim mentar nípaá mítík profet kewis hím me God mau tíwei metpim mar im:

“Hi tewen ahíwaank han ke mít kerek hír newenípi híras hír natíp, ‘Haiu mertei menmen yapírwe.’ Hi ahíwaank han ke mít han kerek hír natíp, ‘Haiu híras mertei menmen yaaim.’”

20 *Te mít kerek natíp haiu mertei menmen yapírwe hír ap níre God au. Hír mít enun weinín keríyen. Mít kerek nertei hím lo hír newisím mau tíwei ham hír ap níre God au. Hír mít enun weinín keríyen. Mít nau tí in ek kerek netike mít han hír netpepan menmen hír ap níre God au. Hír mít enun weinín keríyen. Hír yapírwe hír mít enun weinín nentar God epei keteiknai menmen mít nau tí hír nírakem nises han kírá God katíp híram menmen enun weiním.

21 *God híram kertei menmen iuwe han kitet híram kakníp mít nau tí hír ap nanírteiyek nanriuwe han kírá weinín taau. Híram hanhan kakíkaap mít miyapír han hír nanírteiyek werek nanriuwe hím yaaim im mít han ne tí natíp híram enun weiním, haiu mewepyapír em.

22 *Mít miyapír ne Isrel hír natíp, “Haiu mentau hím mi haiu mamísesim te yi eiyinín eiteiknai menmen yaaim te haiu mamírteí God keríuweti yi yan yetpai hím im.” Mít han ne weiwík me Grik hír natíp, “Haiu mít

* 1:12 1Ko 3:4; Ap 18:24-28; Jo 1:42 * 1:14 Ap 18:8; Ro 16:23 * 1:16 1Ko 16:15 * 1:17 Mt

28:19; Jo 4:2 * 1:18 2Ko 4:3; Ro 1:16 * 1:19 Ais 29:14 * 1:20 Ais 19:12, 33:18, 44:25; Jop 12:17

* 1:21 Mt 11:25 * 1:22 Mt 12:38; Ap 17:18, 32

keriyen haiu hanhan te yi eiwepyapir menmen yapirwe te haiu emises him mi.”

23 *Te haiu mit aposel au. Haiu mewepyapir him me Kraiss kerek mit newenkekik kau nu tentarakit. Te him maiu im menip mit ne Isrel han enuk, hiram menip mit ne Grik hir natip him im hiram enum weinim.

24 *Hir natip him im hiram weinim te haiu mit ne Isrel metike mit ne Grik kerek God kari han kaiu, haiu mises him mirak, haiu matip Kraiss keriuwe menmen hirak kiriakem hirak keteikin mit menmen iuwe me God, hirak keteiknor hirak kinin kertei menmen yapirwe.

25 *Mit han hir natip hir nertei menmen iuwe te hir natip menmen God kerteiyem hiram weinim. Au, God kinin kertei menmen yapirwe. Mit han hir natip nire mit iuwe te hir natip God hirak kire menmen weinim. Au God hirak wisenuk kiriak menmen minin menmen yapirwe.

26 *Nai yinan, yi han ekitet yi yire mekam me wi nipa God kari han ki yi yisesik. Yi mit han yapirwe yi yire mit iuwe o yi yertei menmen mit nau ti hir natip hiram yaaim?

27 Au, yi niutip niutip keriyen. God kehimitenai haiu narak kerek mit ne ti hir natip haiu enun weinin. God kehimitenai haiu mit weinin te haiu mamriak mit ne ti kerek han kitet hir nertei iuwe hir yink enuk. God kiriak menmen im te haiu mit weinin mamriak mit ne ti hir mit niuk iuwe hir yink enuk. God ap kehimiteni hir narak.

28 God kari han ke mit miyapir hir ap ne weiwik iuwe hir nisesik. Mit nau ti hir ninan yipir newerek natip hir mit enun weinin, te God kekepi keriuwe menmen hirak kerek yorem hir narak mit kerek han kitet hir ne weiwik iuwe, hir yink enuk God ap kehimiteni hir narak au.

29 *God kiriak menmen im te maain ap te mitik kei kiutip kakirp ninaan me God hirak kaktip mitik iuwe taau.

30 *Haiu mit nau ne Kraiss Jisas mentar menmen God kerek yeiyem. God kehimitanek hirak keteiknai God kinin kertei menmen yapirwe. Hirak kerek kekepai te God katip haiu mit yaain. God kehimitanek hirak kerek yei haiu mire mit yaain, hirak kesiupepai me menmen enum kekepai kaktahis mamno wit ke God.

31 *God hirak nepei kiriak menmen mar im te him mekre twei me God mit profet newisim hiram mamnen. Menmen im matip, “Mit kerek hir hanhan nanwenipi niuk mir, hir au nanwenipi niuk me God me menmen hirak kerek yeiyem.”

2

Pol katip him me Kraiss hirak kaa kentar nu tentarakit

1 *Nai yinan, nipa hi han hiri yi mit miyapir, hi hetpi God him mirak yaaim, hi ap atip heriuwe him me mit iuwe nertei menmen iuwe me ti au.

2 *Hi hekre han kai hi han kitet hi ap te etpi menmen ham au. Hi etpi him me Jisas Kraiss kerek hirak kaa kentar nu tentarakit kekepai haiu mit.

3 *W nipa hi hau hetikewi hi ap hetpi har ke mitik iuwe au. Hi hinaain hewaank him me God te hi heprip.

4 *Hi hetpi hewepiyapir him mai, hi ap te hetpi heriuwe him yaaim me mit iuwe nertei menmen te hi hari han ki keriuwerem au. God Himin Yaai

* 1:23 Ro 9:32; 1Ko 2:14 * 1:24 Kl 2:3 * 1:25 2Ko 13:4 * 1:26 Mt 11:25; Jo 7:48; Je 2:1-5

* 1:29 Ro 3:27; Ef 2:9 * 1:30 Jer 23:5-6; Jo 17:19; 2Ko 5:21 * 1:31 Jer 9:24; 2Ko 10:17 * 2:1

1Ko 1:17 * 2:2 Ga 6:14 * 2:3 Ap 18:9; 2Ko 10:1 * 2:4 1Te 1:5

kirak keteikni h̄im hi hetpiyem h̄iram yaa'im. H̄irak kir̄iakem keriuwe menmen iuwe h̄irak kekepa hi h̄ir̄iakem me yi m̄it miyap̄ir.

5 H̄irak kir̄iak menmen im te yi yertei h̄iram ap h̄im wein̄im me m̄it h̄ir nat̄ip h̄ir iuwe keriyen au. H̄iram menmen iuwe me God te yi yisesim.

God H̄im̄im Yaaik kekepai haiu mertei menmen m̄irak

6 *Me w̄i hi hetike m̄it aposel han haiu mau n̄im̄in ke m̄it, h̄ir nertei menmen me God werek werek, haiu mat̄ip h̄im yaa'im m̄ire m̄it iuwe. H̄im mai h̄iram ap h̄im me m̄it iuwe nau t̄i ik h̄ir naanm̄iprai haiu m̄it au. H̄ir nant̄ike h̄im m̄ir maain nan̄iwaank nan̄it.

7 *Te menmen hi hetpiyem, h̄iram menmen n̄ipaa God kisaw̄inem. N̄ipaa h̄irak ap kir̄iak t̄i ketike nepni wen au, h̄irak han kitet kak̄ikepai haiu m̄it haiu mamu mant̄ikerek m̄am̄it menmen m̄irak yaa'im, te hi hetpim.

8 *Ap te m̄it̄ik kei kiut̄ip ke m̄it iuwe h̄ir nau t̄i naanm̄iprai haiu m̄it, h̄ir nertei menmen im me God au. H̄ir nerteiyem te n̄ipaa h̄ir ap te nan̄it M̄it̄ik luwe kaiu Jisas ke wit ke God, h̄ir nanwenkekik kaku nu tentarak̄it h̄irak kaki taau.

9 *Te in ek haiu mertei h̄im n̄ipaa ein m̄it profet h̄ir newis̄im mau t̄iwei me God h̄iram yaa'im. H̄iram mat̄ip,
“God epei kir̄iak menmen yaa'im me m̄it miyap̄ir kerek hanhan God h̄ir nanisesik.

Menmen im m̄it miyap̄ir ap n̄irem, h̄ir ap nemtewem, h̄ir ap han kitet h̄iram mepu au.”

10 *God epei keteiknai menmen im h̄irak kir̄iakem keriuwe H̄im̄in kirak Yaaik. God H̄im̄in Yaaik kir̄ menmen yap̄irwe. H̄irak kertei menmen mau mekre han ke God Haai.

11 *M̄it̄ik keim̄in kertei menmen m̄it̄ik hak han kitetim a? Au, m̄it̄ik h̄irekes h̄im̄in kirak kerteiyem kerek. Mar im, m̄it h̄ir ap nertei menmen mekre han ke God au. God H̄im̄in Yaaik kerek kerteiyem kewepaiyap̄rem.

12 *God ap kewetai haiu m̄it h̄im̄in ke kertei menmen me t̄i keremem au. H̄irak kewetai H̄im̄in kirak kau ketikerek te haiu mam̄irtei menmen yaa'im God epei kerekyeyem wein̄im.

13 *Haiu mat̄ip menmen im God kir̄iakem te haiu ap mat̄ip meriuwe h̄im m̄it ne t̄i nepei netpaiyem haiu misesim au. Haiu mat̄ip meriuwe h̄im God H̄im̄in Yaaik ketpaiyem. Haiu mewepayap̄rem mat̄ip m̄it kerek God H̄im̄in Yaaik kewi haiu metporem.

14 *M̄it miyap̄ir kerek God H̄im̄in Yaaik ap te kau kekre han kir̄, h̄ir hekrit hekrit neweik̄in sip newet God h̄im m̄irak nentar h̄ir nepei nat̄ip h̄iram enum wein̄im. H̄ir ap nemtau h̄im m̄irak han kitetim nentar God H̄im̄in Yaaik ap kewi kekepi h̄ir nerteiyem au.

15 *M̄it miyap̄ir kerek God H̄im̄in Yaaik kau kekre han kir̄, h̄ir nemtau han kitet menmen yap̄irwe me God. Te m̄it han kerek God H̄im̄in Yaaik ap kau kekre han kir̄ h̄ir ap nertei werek han ke m̄it kerek God H̄im̄in Yaaik kau kekreri taau. Te h̄ir nep̄itari menmen me God.

16 *Haiu mertei h̄im im h̄iram yaa'im mentar n̄ipaa m̄it profet h̄ir newis̄im mau t̄iwei me God h̄iram mat̄ip,
“M̄it̄ik kei kiut̄ip ke m̄it yap̄irwe ap kertei menmen God han kitetim au.

* 2:6 Ef 4:13; Fl 3:15 * 2:7 Ro 16:25; Kl 1:26 * 2:8 Lu 23:34; Je 2:1 * 2:9 Ais 64:4 * 2:10
Mt 13:11 * 2:11 Pro 20:27 * 2:12 Jo 16:13-14 * 2:13 1Ko 2:4 * 2:14 Jo 8:47, 14:17; 1Ko 1:23
* 2:15 1Jo 2:20 * 2:16 Ais 40:13; Ro 11:34

Hirak ap te kaktip God menmen kakikepik kakriuwerem taau.” Him im hram yaaim, te haiu mit nrak han kitet me menmen im me God mar ke Kraiss hirekes han kitetim.

3

Pol kene mit miyapir neit Korin kentar hir nenke hasini

1 *Nai yinan, nipaa hi hau hetikewi hi ap hetpi heriuwe him hi atip mit kerek God Himin Yaaik kau kekere han kir au. Yi yire nikerek ne God te hi hetpi heriuwe him hi atip mit ap God Himin Yaaik kau kekere han kir hentar yi yire nikerek me menmen Kraiss keteikin mit em hir enisesim.

2 *Menmen hi nepei hetpiyem hram mire nim. Him mai hram ap mire menmen mit miyapir iuwe nanim mentar han ki ap kitet him yaaim im werek werek au. Nipaa ere in yi yarek yarek.

3 *Yi ap han kitet him yaaim im werek werek wen au yentar yi yises han ki ke nipaa ein. Hi hertei menmen im hentar yi yetike ni yinan yi hemkre menepam menmen yenehan yenterim. Te hi hertei yi wen yises han ki ke nipaa yar ke mit enun God Himin Yaaik ap kau kekere han kir au.

4 *Hi hetpi menmen im hentar yi mit yenke hasini. Mit han pinan ne yi mit yi yatip, “Haiu mises him me Pol.” Mit han en natip, “Haiu mises him me Apolos.” Menmen im meteikno yi yises han ki ke nipaa ein yar ke mit God Himin Yaaik kau kekreri au.

5 Yi yenmak yi yenke hasini me hi hetike Apolos a? Yi han kitet Apolos hirak Mitik Iuwe kire Kraiss a? Yi han kitet hi Pol hi Mitik Iuwe hpre Kraiss a? Au! Hawir mitikit weinikit hawir wiriak menmen war ke God kehimitenai haiu mit niutip niutip miriakem. Hawir wiriak menmen me God, God kekepi yi yises him mirak keremem.

6 *Hi hinin han hewepyapir him yaaim me God har ke mitik kamir rais yehes mau ni. Maain Apolos kan kisisa ketpi him meiyam me God. Menmen hirak kiriakem hram mar ke mitik hirak keit tipar keyim ken kewenem kempep. Mar im God hirak kenipem mewo, te hirak kikaap him mirak men mekre han ki.

7 Mit kerek ninin nan netpi me God hir nar ke mit namir rais yehes, hir mit weinin keriyen. Mit kerek nikaru nan netpi him ham yaaim hir nar ke mit newen tipar nempep, hir mit weinin keriyen. God kerekek hirak Iuwe kentar hirak kenipem hram mau mekre han ki mamkepi yi yisesim werek werek.

8 Mit kerek ninin newepyapir him me God hir nar ke mit namir rais yehes. Mit han nikaru newepyapir him me God nar ke mit newen tipar nempep. Menmen hir nririkem hram mipram. Maain God kakwet mit menmen miutip miutip mamrer menmen yaaim hir miriakem.

9 *Hawir wetike God haiu miriak menmen miutip. Yi mit yi yire ni God kamir rais yehes mekrerem o yi yire winak hirak kimaak. Te yi ap ne Apolos o hi Pol au. Yi ne God keriyen.

Mitik kewepyapir him me God hirak kire hirak kime winak

10 *Hi hire mitik hi hertei werek hime winak mei yapirwe. Wi nipaa hi han yi mit, God kekepa hi hewepyapir him mirak. Menmen hi hiriakem kene nimin ke yi mit hram mar ke hi hemiun teinik me winak. Mit han nepnen netpi him ham yaaim me God hir nririk menmen mar ke mit nime

* 3:1 Jo 6:12 * 3:2 Hi 5:12-13; 1Pi 2:2 * 3:3 1Ko 1:10-11, 11:18 * 3:4 1Ko 1:12 * 3:6 Ap 18:4, 11, 19:1 * 3:9 Mt 13:3-9; Ef 2:20-22 * 3:10 1Ko 15:10; 2Pi 3:15

winak kentar teinik hi epei hekin hei yem hamir. Yi mit yi naanempre hiras me menmen yi yirakem mises menmen hi epei hetpiyem.

11 * Hi hewepyapir him me Jisas krais men yi mit, yi yisesik te hirak kerek kekepi yisesik iuwe yar ke teinik mikaap winak minanek hirak kerp.

12 Hi hetpi yi mit kerek yirak menmen me God. Mit han ne yi mit yi yirak menmen yaaim. Menmen im hiram mar ke yi yime winak yaaik yesiswem yeriuwe menmen yaaim gol, silva o nan yaaim. Mit han ne yi mit kerek yirak menmen me God te yi ap yirakem werek werek yi yar ke mit nime winak enum yeriuwe menmen enum mire nu yipep mamip o hanaan tiwei o nepipe maa.

13 * Maain wi God skelim hiau mit miyapir, menmen yi yirakem me God hiram mamwepyapir hiremes hiram yaaim o au enum mar ke nepipe maa. Me wi im si mannen si mamtnen mamim menmen mamteikin menmen mar im: Mit hir nriak menmen yaaim me God hiram mamu mamit. Si ap te mamim au.

14 Menmen mit hir nriakem me God hiram yaaim si ap te mamim au. Maain God kakwetir menmen yaaim mamrerim.

15 Te menmen mit hir nriakem me God hiram enum si tatim tatnepim, God ap te kakwetir menmen mamrerim taau. Hir nani au, God kakikepi kaktorhis nanu nantikerek kakir ke mitik si taak winak kirak hirak kesiuknen ken nimin kekotit mite nikerek keriyei ker ketpaan ken witeik.

Hiau mit miyapir ne God hiau mire winak yaaik God kau kekrerek

16 * Yi mit miyapir yi han kaa yi yire winak yaaik ke God a? God Himin Yaaik kan kau kekre han ki.

17 Mit kerek hir nanawaank winak eik ke God, maain God hirak kakawaank mit in kentar winak kirak hirak yaaik. Yi hiras yi yire winak kirak keriyen. Te yi naanempre han ki te yi yirak enum au, yi eiyinke hasini au. Yi eikiyan eiyu niutip.

Hiau ap mamwenipi niuk me mitik hak au.

18 Yi ap eiwises hiras me menmen yi han kitetim hiram yaaim. Mitik kei kiutip kekre nimin ke yi mit han kitet hirak mitik iuwe, hirak kertei iuwe, hirak ekweikin sip ekwet menmen im me ti. Hirak kakirak menmen im te mit ne ti nantip hirak mitik enuk ketaritari han ken sip. Hirak kirak menmen im te God kaktip mitik ik hirak yaaik hirak iuwe.

19 * Hirak ekriak menmen im ekintar menmen mit ap nises God hir han kitet hiram menmen iuwe, God katip hiram menmen enum weinim. Him me God mekre tiwei nipaa mitik jop hirak kewisim hiram matip God kewaank mit kerek hir han kitet hir iuwe, hirak kewaanki keriuwe menmen hir han kitet hiram yaaim, hirak kerekyorem kar ke mitik kenep sak kekre hei hirak kiwapin nem keriuwe haak heneik o nu tiwei.

20 * Mitik hak kewis him mau tiwei me God mit nekinaak Sam, hirak kewis him mei matip: "Menmen mit ne ti kerek ap nises God hir han kitet hiram iuwe, God katip hiram menmen enum weinim."

21 Te yi ap eiwenipi niuk me hiau mit me menmen yaaim me God hiau meteikniyem. Yi eiwenipi God kerekek me menmen yapirwe hirak kakihimtanem mamkaap yi mit.

22 Hi Pol, hirak Apolos, hirak Sifas hiau metike menmen yapirwe mau ti o nepni, menmen mamkepi yi yepu, o wit yaaik yaino ein wi yi yayi,

* 3:11 Ais 28:16; 1Pi 2:4-6 * 3:13 1Ko 4:5; 2Te 1:7-10 * 3:16 1Ko 6:19; 2Ko 6:16 * 3:19 Jop 5:13 * 3:20 Sam 94:11

menmen in ek mepu, menmen te maain mamu, h̄iram menmen yap̄rwe God kehimitanem h̄iram mamkepi.

²³ Yi ȳre m̄t ne Kraiſ Jisas. Kraiſ Jisas keke wit ke God kan yi m̄t k̄riak menmen m̄rak, te God kakweti menmen im menterik.

4

M̄tik Iuwe God skelim m̄t n̄rak nerekyiwek wok m̄rak

¹ *Yi m̄t han ekitet me haiu m̄t mewepyap̄r h̄im me God mar ik. Haiu m̄riak menmen me Kraiſ, haiu naanempre menmen yaaim God han kiteſim te haiu mewet m̄t em.

² *Yi yap̄rwe yertei menmen im m̄t n̄priakem. M̄tik Iuwe k̄nkat̄in m̄t kerek h̄rak kertei h̄r naanmamre menmen m̄rak werek werek, h̄rak kehimiteni h̄r nanriakem.

³ Mar im hi hekre han kai ap han kiteſim te yi m̄t ne weiw̄ik me God o m̄t han ap nises h̄im me God yi han ekiteta skelim hi me hi naanm̄pre h̄im me God werek werek o au. H̄iram menmen wein̄im. Hi h̄re m̄tik kerekek, te hi ap skelim h̄rekes taau.

⁴ *Hi hep̄tari n̄paa hi han hat̄ip m̄t h̄im me God, hi herekyi yaaim o hi han kaa hetpi menmen. Menmen im mekre han ki o mekre han kai h̄ram ap meteik̄in m̄t hi herekyi menmen yaaim keremem au. Hi han kiteſim hi h̄riak menmen yaaim te M̄tik Iuwe God kerekek han ekitet o skelim menmen hi h̄riakem.

⁵ *Te yi ap skelim m̄t miyap̄r me menmen h̄r n̄riak God em au em̄t! Yi yemer̄r ere maain M̄tik Iuwe p̄ike kaknen. Me w̄i im, h̄rak kakwepyap̄r menmen h̄ram m̄saw̄in mekre han ke m̄t, menmen h̄r hanhanem mekre han k̄r h̄r nanriakem. Te God kakwet̄r menmen yaaim o menmen enum h̄r n̄riakem mamrerim.

M̄t ne wit Korin h̄r newen̄pi niuk m̄r han kiteſim h̄r m̄t iuwe

⁶ *Nai yinan, hi epei hat̄ip h̄im im me hi hetike Apolos te yi yertei werek werek menmen haw̄r w̄riakem weteik̄niyem. H̄ram menmen im: Yi ap eiweik̄in sip eiwet h̄im me God. Yi ap han ekitet m̄t han h̄r iuwe, yi ap einan yip̄r eiw̄rek han ekitet m̄t han en h̄r enun wein̄in.

⁷ *Yi ap eiriak menmen im au em̄t! Keim̄n herekyi yi yin̄in m̄t han a? Taau! God kerekek epei keweti menmen yap̄rwe yi yisesim yetenenim, te yi yenmak yi yat̄ip yi h̄ras ȳriak menmen yaaim yeriuwe menmen mi iuwe a? H̄iram enum em̄t!

⁸ *Yi m̄t miyap̄r yap̄rwe ne Korin han kiteſim te yi epei yeit menmen me God werek werek. Yi han kiteſim te yi epei yeit menmen God kewet m̄t em te yi ȳre m̄t iuwe yin̄in m̄t han, te haiu m̄t aposel au a? Taau! Yi ap iuwe au, te hi hanhan yi eire m̄t iuwe te yi eikepai haiu m̄t emtikewi te haiu yap̄rwe mamre m̄t iuwe.

⁹ *Hi han kiteſim te God h̄rak kehimitenei haiu m̄t aposel haiu emriak menmen m̄rak te m̄t han kiteſim haiu m̄karu. Haiu m̄re m̄t kerek m̄t ne gavman h̄r newisai mekre w̄inak enuk netpai nar ik: “Yi ȳre m̄t enun haiu mamiwep yi yayl.” Haiu m̄t aposel m̄re m̄t kerek m̄t miyap̄r nau t̄i h̄r netike m̄t ensel neit wit ke God h̄r nerp n̄rap̄rei, haiu mar ke m̄t m̄riak menmen me God, m̄t newep ȳnk kewewei.

¹⁰ *M̄t han ne t̄i h̄r nat̄ip menmen me haiu m̄t aposel mar im: “Yi m̄t enun yi yetari menmen, yi keriyen yewepyap̄r h̄im me Kraiſ.” H̄r netpai

* 4:1 Ta 1:7 * 4:2 Lu 12:42 * 4:4 Sam 143:2 * 4:5 1Ko 3:8 * 4:6 Ro 12:3 * 4:7 Ro 12:6
* 4:8 Rev 3:17, 21 * 4:9 Ro 8:36; Hi 10:33 * 4:10 1Ko 3:18

h̄im mar im, te yi han kitet yi h̄iras yi yaain yi ne Kraiſ.” H̄ir netpai im, te yi han kitet yi h̄iras yi yaain yentar yi ne Kraiſ. M̄it han ne t̄i h̄ir nat̄ip haiu aposel haiu m̄it enun wein̄in. H̄ir netpai h̄im mar im, te yi han kitet God kat̄ip yi m̄it iuwe. M̄it han ne t̄i h̄ir n̄ineinai n̄inan yip̄ir new̄irek, te yi han kitet h̄ir newen̄ipi niuk mi a? taauye!

11 *N̄ipaa ere in haiu m̄it aposel m̄iriak menmen me God haiu mepu enun. Haiu n̄inpi meweī ap maam t̄ipar o menmen werek werek au. Haiu ap mam̄ir laplap o klos mei yaaim au. M̄it ne t̄i h̄ir neit n̄ip̄in newep neriuwerem nentar haiu mewepyp̄ir h̄im me God. Haiu wit aurei mentar haiu men in men ein mewepyp̄ir h̄im me God.

12 *Haiu m̄iriak wok meriuwe his maiu te haiu naanm̄ipre h̄iras me menmen. W̄i kerek m̄it miyap̄ir nereitauw̄in, haiu ap metpor enun au. Haiu metpor menmen yaaim. W̄i h̄ir nerekyei enun, haiu mewisi h̄ir nerekyeyem ap merekyor enun au.

13 *W̄i kerek m̄it nenei neswei h̄im, haiu metpor h̄im main main mamkepi h̄ir nanises h̄im me God. M̄it miyap̄ir ne t̄i h̄ir han kitet h̄iu m̄it aposel haiu enun mar ke menmen enun heriyai m̄it new̄irem men teipe wenut eim. N̄ipaa ere in h̄ir han kitetei mar im.

Pol kitehi m̄it miyap̄ir ne Korin h̄ir nanises menmen h̄irak k̄ir̄akem

14 Hi ap hewis t̄iwei im eiȳim hetpi yi ȳiriak enun keremem te hi henipi yi ȳink enuk au. Hi hewis̄im te hi hew̄irnak hekteni henteri yi ȳire n̄ikerek nai h̄i hanhan heriuwi.

15 *M̄it yap̄irwe h̄ir nanin nan̄itpi h̄im me Jisas Kraiſ, h̄ir ap nanre haairer ni au. Hi kiut̄ip h̄ire haai ki kerekek hentar yi yin̄in yises h̄im me God me w̄i n̄ipaa hi hin̄in han hetpi h̄im yaaim me Jisas kraisi.

16 *Te hi hetpi h̄im manp, yi eiyises menmen hi h̄iriakem.

17 *Hi h̄ire haai ki hi han kiteti, te hi heriuwet Timoti h̄irak ken yi m̄it te h̄irak kak̄ikepi yi eir̄iak menmen hi epei hetpiyem. Timoti h̄irak k̄ire n̄ikan kai hi hanhan heriuwerek hentar hi hari han k̄irak hekepik h̄irak kises h̄im me God werek. H̄irak m̄itik yaaik kises h̄im m̄irak. H̄irak p̄ike kakt̄ip kak̄ikekyi han ki me menmen hi hisesim me w̄i kerek hi h̄iriak menmen me God. Hi ewepyp̄ir menmen im merer wit wit at̄ip m̄it miyap̄ir kerek nises h̄im me God hi hetporem.

18 M̄it han ne yi m̄it h̄ir han kitet h̄ir m̄it iuwe te h̄ir nat̄ip hi ap hanhani p̄ike anen ari yi m̄it au. Te h̄ir nari han ki neriuwe h̄im im, te yi eiweik̄in sip eiwet h̄im mai.

19 *Te hi hetpi. M̄itik Iuwe God hanhan te hi anen ari yi m̄it, te menep hi anen. Hi anen te hi ap hemtau h̄im me m̄it in h̄ir han kitet h̄ir m̄it iuwe. Hi anen ari h̄ir n̄iriak menmen God h̄irak kekepi keriuwe menmen m̄irak o au.

20 *Haiu mertei menmen God kerekyei haiu m̄it m̄iriakem h̄iram ap me h̄im enun wein̄im wise t̄ipar o mewisesik au. H̄iram menmen iuwe me God kerekek mekepai. Mar im haiu mam̄irtei h̄ir nekepi o h̄ir m̄it enun wise t̄ipar.

21 Yi han han mekam? Yi hanhan w̄i kerek hi anen hi eiwep erekeyi enun eiȳintar yi ap eiyises h̄im mai, o au en, yi hanhan hi anen arekeyi menmen yaaim hanhani eiȳintar yi epei yemtau h̄im mai yi yisesim. Yi han ekitet

* 4:11 2Ko 11:23-27 * 4:12 Ap 18:3; 1Ko 9:14-15; 2Te 3:8; Sam 109:28; Mt 5:44 * 4:13 Kra 3:45

* 4:15 Ga 4:19 * 4:16 1Ko 11:1; Fl 3:17; 1Te 1:6 * 4:17 Ap 19:22 * 4:19 Ap 18:21 * 4:20

1Ko 2:4

menmen yi yiriakem, yi eiweikɩn sip eiwetɩwem te maain hi anen hi han yaaik eriuwerem.

5

Him me mitik keit mite pe haai kirak keit wit Korin

¹ *Hi hemtau mit han nan in hir netpi nisesi nanre yi mit ne God ein yi yiriak enum. Hir nir mite piutip pe mitik hak hire wiriak enum wepu wetike mitik hak. Hir wik nriak menmen enum kerek mit ap nises him me God hir nnapen nanisesim. Mitik iuwe kiutip kekere nimin ke yi mit epei keit mite ip pe haai kirak, hirak kiwaaai ketikerep hir neitan.

² Te yi yenmak yi han kitet God kaktip yi yaain a? Taauye! Yi yink enuk eriuwe menmen im yi han ekitetik yi eikitek, yi eiyipir mitik ik kerek kiriak menmen enum hirak eknopin eikeipni.

³ *Hi ap hepu hetikewi au, te hi han kiteti. Hi epei han kitet mekam hi ariakem. Hi ekrehir ke Mitik Iuwe Jisas Krai, hi hetpi menmen hi ariak mitik ik em, kerek kiriak menmen im enum. Hi hetpi har ke hi hetikewi haiu mepu.

⁴ *Hi han kitet menmen im. Maain yi eirerik eiyu wit kiutip eiwenipi niuk me God, hi han kiteti wi yi eirerik eiriak menmen im. Hiram mamir ke hi hahu etikewi te menmen iuwe me Mitik Iuwe kaiu Jisas mamu mamtikewai.

⁵ *Hi hetpi me wi im, yi eiyipir mitik ik eknopin eikeipni, hirak kire hirak kakno his me Seten hirak kakiwaaik yink kirak te God kakiwaaik himin kirak kaktiwekhis me wi Mitik Iuwe Jisas pike kaknen.

Mit ne Korin nanipir mitik enuk kiriak enum kaknopin

⁶ *Hiram enum te hi han kitet yi yaain te yi han yaaik yewis menmen im enum mekre nimin ke yi mit. Yi han kitet menmen im. Sak haak kerek ke wapik (o kewekwaaik) hiram menmen kike, te hiram mamawaank sak naan mirak mit ap te nanim taau. Hir nanwirem mamno mamkre hei mamit. Yi eiwis menmen enum mar ke mitik ik kiriakem, maain mit han nanjesim nanawaank hiras nanit.

⁷ *Au emit! Yi eiyipir menmen enum im mekre nimin ke yi mit emno. Hiram enum mamawaank himin ki mamir ke sak haak kerek ke wapik (o kewekwaaik) kewep keneises sak naan. Yi eiyipir menmen enum im emno te yi eire sak naan yaaim. Yi eiriak menmen im eiyintar yi mit yaain. Yi eiriak menmen im eiyintar Krai hirak kewepwar hirekes kewis mit hir newenkekik kau nu tentarakit kaa kire sipsip kau kinaan te hirak kakisak menmen enum haiu mit miriakem.

⁸ *Te haiu emweikɩn sip emwet menmen enum haiu miriakem hiram emno. Haiu menmen im hiram emno te hiram mar ke menmen mit ne Juda nriakem. Nipaa hir newir yis men witeik ap newisim mekre bret mir. Menmen im mehimiteni hir neweikɩn sip newet menmen enum me wi Pasova. Haiu mamriak menmen im mamweikɩn sip emwet menmen enum te haiu mit yaain, haiu ap mamtip weise tipar au. Him yaaim keremem.

⁹ *Nipaa hi hewisi twei ham hi hetpi yi ap eiyises mit kerek hir netike miyapir nariyanhis neweninem au emit.

¹⁰ Hi ap hetpi einopin eikeipin mit miyapir ne ti hir ap nises God. Hir nriak menmen mar im: Hir nariyanhis neweninem o hir hemkre

* 5:1 Lev 18:7-8; Diu 22:30, 27:20 * 5:3 Kl 2:5 * 5:4 Mt 16:19; 2Ko 13:10 * 5:5 1Ti 1:20; 1Pi 4:6 * 5:6 Ga 5:9 * 5:7 Eks 12:21; 13:7; Ais 53:7; 1Pi 1:19 * 5:8 Eks 12:16-20; Diu 16:3 * 5:9 Mt 18:17; 2Te 3:14

menepam me menmen, h̄r nekint̄p menmen me m̄t han, h̄r newen̄pi niuk me t̄pir. Au, m̄t miyap̄r narik nepu nerer wit wit te yi ap yainaiw̄ri ere maain yi yayi yainaiw̄r t̄ ik.

11 *M̄t in taau. Hi n̄paa hewisi t̄wei hi het̄pi menmen im. Yi ap eiyises m̄t kerek nat̄p, “Haiu mises h̄m me Kraiss,” te yi ȳri h̄r n̄riak menmen enum mar im. H̄r netike miyap̄r n̄riaran o nariyanhis newen̄nem, h̄r hemkre menepam neriuwe menmen, h̄r w̄i ham nitehi t̄pir mamkepi te h̄r newen̄pi niuk m̄r; h̄r nat̄p enum nesiuwe h̄m m̄t han, h̄r naam t̄par si enum ere h̄r netaritari menmen, h̄r nekint̄p menmen me m̄t han. Hi het̄pi yi ap eiwepnak eiȳm menmen eitike m̄t nar ik mei kike au em̄t!

12-13 **Mekam? Haiu m̄t han ekitet menmen m̄t han h̄r ap ne weiw̄k me God n̄riakem a? Taauye! H̄ram menmen me God kerek. Haiu au. Haiu han ekitet menmen m̄t miyap̄r kerek ne weiw̄k me God neit wit kaiu n̄riakem keriyen. H̄m me God n̄paa Moses kewis̄m mau t̄wei mat̄p menmen hi epei het̄piyem. H̄ram im: “Yi eiȳp̄r m̄t̄k enuk kekere n̄m̄n ke yi m̄t eknop̄n ek̄ikeipni.”

6

M̄t kerek nises h̄m me God ap nanri n̄r yinan nan̄no kot au em̄t

1 Me w̄i kerek m̄t̄k kei kiut̄p kekere n̄m̄n ke yi m̄t h̄rak han enuk kakri k̄rak yinak tatno kot, yi yenmak yi yewis̄k h̄rak ken kesiuwe h̄m k̄rak yinak kenerek keit ninaan me m̄t ne gavman ap nises h̄m me God a? Au em̄t! H̄rak ekin̄n ekno m̄t kerek yises h̄m me God yi eiȳmtau h̄m m̄rak te yi han ekitetim ere werek te h̄rak̄it etkiyak̄it etu.

2 *Yi han ekitet menmen im. Haiu m̄t miyap̄r ne God, h̄rak kekepai haiu iuwe te maain haiu han ekitet (o skelim) h̄r m̄t miyap̄r kerek nin̄n naan̄pre m̄t miyap̄r nau t̄ ik. Maain yi skelim m̄t miyap̄r nau t̄ ik, te in ek yi yertei werek yi skelim menmen kike im mekre n̄m̄n ke yi m̄t.

3 Yi han ekitet menmen im. Maain haiu skelim m̄t ensel te ik ek haiu han ekitet haiu yaain te haiu skelim menmen mekre n̄m̄n ke haiu m̄t h̄ras.

4 M̄t̄k hak han enuk keriuwe k̄rak yinak, yi yenmak te yi eiwis̄k̄it tatno tat̄rp ninaan me m̄t yi yertei h̄r enun ap ne weiw̄k me God tes̄wor h̄m a? Au em̄t.

5 Hi hewis h̄m tokim mekre t̄wei ik ken yi m̄t miyap̄r te yi ȳnk enuk yeriuwerem. Mekam! Ap te m̄t̄k kei kiut̄p kekere n̄m̄n ke yi m̄t h̄rak ap te han ekitet menmen yaaim werek werek kak̄ikepi yi eikiyan eiyu eiȳt au a?

6 Mar im au. M̄t han nekre n̄m̄n ke yi m̄t h̄r han enuk nari n̄r yinan nises h̄m me God h̄r neri nen nan̄rp ninaan me m̄t ap nises God au neswor h̄m, te h̄r nankepi nankiyan nan̄t.

7 *Menmen im yi ȳriakem h̄ram min̄ni meriwaank han ki. Yi yetike ni yinan yesiuwehan h̄m, te yi ap eikiyan eiyu han kiut̄p au. Ni yinan h̄r nerekyi enu te yi eino kot au em̄t. Me w̄i ni yinan h̄r nekint̄p menmen mi, yi ap eino kot au em̄t!

8 Te yi ap ȳriak menmen im au. Yi yerekyor enum yes̄wor h̄m. Yi ȳriak menmen ham enum im yi yekint̄p menmen me ni yinan kerek h̄r netikewi yi yises h̄m me God.

* 5:11 2Te 3:6; Ta 3:10; 2Jo 10 * 5:12-13 Mk 4:11 * 5:12-13 Diu 13:5, 17:7, 22:24 * 6:2 Rev 3:21 * 6:7 Mt 5:39; 1Te 5:15; 1Pi 3:9

9 *Yi han ekitet menmen im. Mít miyapír kerek enun ap te nanino wit kerek God naanmípre mít miyapír yaain taau. Yi ap han ekitet mít enun nanino nanu nantike God au a? Yi han ekitet hír enun nanino wit kírak te yi yemipín híras me menmen im. Mít kerek netike miyapír níríran, o newenípi niuk me típir, o níwaai netike miyapír ne mít han, o mít kerek níwaai netike mít han hír níríak enun ap te nanu nanít wit kerek God naanmípre mít miyapír yaain taau!

10 Mít miyapír kerek han kitet nankintíp menmen me mít han o hemkre menepam menmen mír o hekrit hekrit naam típar si enun ere hír netaritari menmen, o hír natíp enun nesiuwe mít han hím weiním o hír nari menmen me mít miyapír han, hír mít nar ik ap te nanino nanu wit kerek God naanmípre mít miyapír yaain en taau!

11 *Mít han nekre nímín ke yi mít nípaai yi yípríak menmen enun mar im te God Hímín Yaaik kesak menmen enun mekre han ki, kehímíteni yi mít nírak, hírak katíp yi yaain yentar yi yises hím me Mítík Iuwe Jisas Krais, yi nírak.

Yi yíríak menmen yaaim yeriuwe yínk ki te mít nanwenípi niuk me God nenterim

12 *Yi yatíp menmen yapírwe kerek God ap katíp haiu mít ap mamríakem au, híram yaaim, te hi hatíp menmen ham im ap te mamképai haiu mamu werek au. Yi yatíp menmen im híram yaaim haiu míríakem. Te hi hetpi hi ap te aríak menmen ham im au emít hentar hi hínapen menmen im híram mamí han kai te hi hanhanem wísenum han kai kakínke kakínterim.

13 *Yi yatíp God kíríak menmen te haiu mamím. God kewetai tu te haiu emím menmen keremem. Te yi ap han ekitet menmen o tu ki híram iuwe au. Híram menmen weiním! Maain God kakníp menmen metike yínk kaiu híram mamu mamít. God kíríak yínk kaiu te haiu mamtike mít miyapír han ap emríakan menmen enun au emít. Haiu emríak menmen me Mítík Iuwe emwenípi niuk mírak emriuwe menmen haiu míríakem meriuwe yínk kaiu. Mítík Iuwe Krais, hírak hanhan kakíkepai kaku kakíkre han kaiu.

14 *Mítík Iuwe Jisas kaa te God píke kíkiak. Maain haiu mami, God píke kakíkekeyei haiu mít yínk kaiu keriuwe menmen mírak iuwe.

15 *Yi han ekitet menmen im. Yínk kaiu hírak pínak pínak ke yínk ke Krais. Yi han kitet hírak yaaik te haiu meit yínk kaiu hírak ke Krais, haiu mamno mamít míte enu rumaa haiu mamítan a? Taauye!

16 *Yi han ekitet menmen im. Mítík hírak keit míte enu wori mít his wewenem hírak ketikerep hír níre yínk kíutíp. Kekre tíwei mít newisím God katíp me mít hír netike miyapír hír neitan. Hírak katíp, “Hír wik níre yínk kíutíp.”

17 *Te mít miyapír kerek nises Mítík Iuwe Krais, hír han kír kíutíp kitikerek.

18 Yi einopin eikeipín menmen enun mít netike miyapír hír níríakem, hír nariyanhis keriyen neweinem níwaai yeno miutíp. Menmen enun ham mít miyapír hír níríakem, híram ap mamíwaank yínk kír au. Te mít miyapír kerek nariyanhis newením, hír naníwaank híras.

19 *Yi han ekitet yínk ki hírak kíre wínak God kehímítanek hírak kírak yaaik, Hímín kírak Yaaik kerek hírak kewetiyek, hírak kau kekrerek. Yínk ki hírak ap ke yi mít keriyen au.

* 6:9 Ga 5:19-21; Ef 5:5; Rev 22:15 * 6:11 Ta 3:3-7 * 6:12 1Ko 10:23 * 6:13 1Te 4:3-5 * 6:14
 Ro 8:11; 1Ko 15:20; 2Ko 4:14 * 6:15 Ro 12:5; Ef 5:30 * 6:16 Jen 2:24; Mt 19:5 * 6:17 Jo 17:21-23;
 Ro 8:9-11; Ga 2:20 * 6:19 1Ko 3:16

20 *Hirak yink ke God kentar hirak epei kesiuwe Nikan kirak kaa kentar nu tentarakit kekepai haiu mit kaktaihis. Te haiu emwenipi God emriuwe menmen haiu mirtakem emntar menmen im iuwe hirak kerekyaiyem kekepai keriuwerem.

7

Him me mit nantike miyapir nanitano

1 In ek hi hewisi him me menmen nipaa yi yewis twei yi yitauhiyem. Yi yatip hiram yaaim mit ap neit miyapir o au?

2 Te hi hanhan yi mit niutip niutip yeit miyapir ni nereri, yi miyapir niutip eiyit mikan ni nereri. Hi etpi menmen im hentar mit miyapir nerer wit wit hir nisesan niritran, te hi hinapen yi han ekitet eiritak menmen hir nisesim au emit!

3 Mitik keit mite pirak hirak ekwisiye hir enyawan enwaai yeno miutip. Mite nepei weit mitik kire hire euwisik hir enyawan enwaai yeno miutip.

4 Hi hatip menmen im hentar mite hire ap naanmipre yink kire weinik au. Mitik kire naanmiprewek. Mitik hirak ap naanmipre yink kirak weinik au. Mite pirak kerepep naanmiprewek.

5 Mitik o mite hir ap niritran nanyawan nanwaai yeno miutip au emit! Hiram yaaim hir ap nanyawan me wi mei kike au hir natipan nar ik: "Hawir ap wiyawan me wi meiyam kike au te hawir witehi God me menmen." Maain hir nitehi God me menmen im epei au, hir hanhan pike enyawan te Seten ap kakri han kir te hir nanino nanriyanhis nanweninem nantike mit miyapir han.

6 Him im hi hetpiyem, hi ap hetpi God katip yi mit niutip niutip eitike miyapir eiyitan au. Hi hetpi han ki yi eiyisesim.

7 *Hi hanhan mit miyapir hir nanu weinim nanir ke hi hau weinim im, te God epei kerekyei haiu mit han in han ein. God kirak me han hir hanhan nanit miyapir. God kerekyei haiu mit han au haiu mamu weinim.

8 Hi hatip mit miyapir kerek ap neitan au, o miyapir kerek mikan nir epei naa. Hiram yaaim te yi yayu weinim yayir ke hi hepu weinim im.

9 *Yi ap te yewenin han ki yi hanhan eiwaai eitike mit o miyapir han, hiram yaaim te yi yayitan. Hiram enum te yi yayu weinim te yi hanhan eiwaai eitike mit miyapir han. Eim em au enum emit!

10 *Hi hetpi yi mit miyapir kerek epei yeitan hi hetpi him iuwe yi miyapir ap einaaipis mikan ni. Hi kerek ketpi him im au. Mitik Iuwe ketpo te hi hetpiyem.

11 Miyapir kerek ninaipis mikan nir hir ap te nanit mit han au emit, o au en hir pike enino enit mikan nir keriyen. Yi mit ap te yainaaiwir miyapir ni.

12 Hi hirekes hetpi yi mit miyapir hanhan menmen im. Mitik Iuwe Krais ketpewem au. Hi hirekes han kitetim. Mitik kerek kises him me God hirak epei keit mite kerek ap wises him me God, hire hanhanek hire wen wau wetikerek, hirak ap te kakneiniye kaknaiwrep taau. Au, hirak ekwisiye hire ewu eutikerek.

13 Mite kerek wises him me God epei weit mitik kerek ap kises him me God, hirak hanhan wen kau ketikerep, hire ap waunaiwrek au emit!

14 Hire ap wauneinik waunaiwrek wawintar God epei katip mitik ik ap kises him me Krais, hirak kehimitanek kentar mite pirak hire wises him me Krais werek werek. Mitik ap kaknaain mite pirak kaknaiwrep kakintar

God katip mite hap hire ap wises him me Krai, hirak kehimitanep wentar mitik kire hirak kises him me Krai werek werek. Him im hiram yaaim te nikerek ni God katip hir yaain. Him im hiram enum memipin hi hetpiyem te God kaktip nikerek ni hir enun nire nikerek ne mit miyapir ap nises him me Krai. Te him im hiram yaaim, God katip hir yaain.

15 * Mit o miyapir ap nises him me Krai, hir hanhan naninaaiwir mit o miyapir nir kerek nises him me Krai, hir ap te nenipi hir nanu nantikeri au emit! Yi eiwisi hir naninaiwii. Mite kerek wises him me Krai, mitik kire kinapen kaku kaktikerep, hire ap te wauri han ke mitik kire kaku kaktikerep au emit! Mitik kerek kises him me Krai mite pirak winapen wawu wautikerek ap te kakri han kire te hire wawu wautikerek au emit. God kehimitenai hiau mit miyapir hirak te hiau emises menmen yaaim emtike mit miyapir han emkiyan emu emit.

16 * Mite hap hire wepitari menmen im. Hire wautike mitik kire ap kises him me Krai hir wen nekiyan nau hire wauri han kirak werek te hirak kakises him me Krai o au. Mitik hak hirak kepitari menmen im. Hirak kaktike mite pirak kerek ap wises him me Krai, hir wen nankiyan nanu, hirak kakri han kire te hire wawises him me Krai o au. Te yi han ekitet werek werek menmen God hanhan yi eiysesim eirakem.

Hiau emu emises menmen hiau mirakem me wi nipaa God kehimitenai hiau mit miyapir hirak

17 * Hi hetpi him miutip im. Yi mit miyapir niutip niutip eiyu eiyses menmen kerek Mitik Iuwe Krai kehimitaniyem. Yi eiysesik eiyu eiyir ke nipaa wi hirak kari han ki yi yisesik. Hi hatip mit miyapir kerek nerer wit wit hir nises God hi hetpor har ik.

18 Mit kerek nipaa God kari han kir hir nises him mirak, hir mit han epei nerekir yink kir, hir ap te nanisak menmen im meteikin mit hir ne weiwik me Isrel au emit. Mar im mit kerek nipaa God kari han kir hir nises him mirak, hir mit ap nerekir yink kir, hir ap hanhan nanwis mit nanrekir yink kir te hir nanre mit ne weiwik me Isrel au emit.

19 * Menmen im me mit hir nerekir yink ki, hiram menmen weinim. Mit hir ap nerekir yink ki hiram menmen weinin. Hiram ap mamkepi te God kaktip yi yaain au. Menmen iuwe hiram menmen im: Yi eiyu eiyses him kerek God ketpi yi eiysesim.

20 Mit hir enu enir ke nipaa wi God kari han kir hir nises him mirak.

21 Yi ap hanhan eiriuwe menmen im: Nipaa God kari han ki yi yirak menmen me mitik hak yi yeit pewek mererim au, yi yire slev, hiram menmen weinim. Yi han enuk yeriuwe menmen im au. Te maain hir nanwisi yi yainaiwiri yi yayu weinim, yi eino han yaaik eiyu eiriuerem.

22 * Mitik kerek hirak slev kirak menmen me mitik iuwe kerek naanmipriwek hirak ap kakit pewek mererim au, me wi God kari han kirak hirak kises him me Krai, hirak kire mitik yaaik keit pewek me Mitik Iuwe God. Mitik kerek kepu yaaik ap mitik hak naanmipriwek, me wi God kari han kirak hirak kises him me Krai, hirak kire mitik ke Mitik Iuwe God, hirak kakriak menmen mirak weinim.

23 Jisas kaa hemkre mewen. Me menmen im God epei kewir menmen wisenum te pike ketihis yi mit. Te yi ap eiwis mit hir nanmitipin nanriuwe him mir nanri han ki te yi eiyses han kir au emit!

24 Tis, nai yinan hiau wen mamtike God mamu han kiutip, hiau wen mepu mar ke hiau mepu me wi nipaa God kari han kiau hiau misesik.

Him me miyapir hir ap neit mikan hir netike miyapir mikan nir epei naa

25 *In ek hi ewisi him me miyapir hir ap neit mikan. Hi ewisiyem entar yi nipaai yitauhiyem. Mitik Iuwe Krai ketpo him hi etpiyem au, te hi hetpi han kai me menmen im. God epei hanhana kerekyo yaaim kekepa hi han kitet menmen werek werek. Te yi eiyises him mai hiram yaaim.

26 Hi han kitet menmen im. Hiram yaaim te mit miyapir nanu weinim nanintar him im em mit enun ne ti nerekeye menmen enum.

27 Yi mit miyapir kerek epei yeitan, yi ap eipir mikan o miyapir ni nipaai yi yetor. Yi mit yau weinim o yi miyapir yau weinim, yi ap yaitike mit o miyapir han yi ap yayitan au emit!

28 *Yi mit o miyapir yi yeitan, yi yirak menmen enum au. Te hi hetpi menmen im hentar mit nerekeye enum hiram mamwaank yi mit miyapir kerek epei yeitan. Hi han han menmen enum im mamnen mamiwep au, te yi yayu weinim.

29 *Nai yinan, hir o as me him im hi hewisiyem hiram mar im. Wi kerek God kehimitenai haiu mit mamu ti ik hiram menep epei au. Yi han ekitet menmen im, yi eirak menmen me God iuwe. In ere maain mit epei neit miyapir kerek nirak menmen me God nanriakem wisenum nantar ke mit kerek ap neit miyapir.

30 Mit miyapir kerek nirak menmen me God, hir nikit me menmen, hir enweikin enre mit miyapir kerek ap nikit menmen. Mit miyapir kerek hir han yaaik enweikin enre mit miyapir han enuk. Mit miyapir kerek netenen menmen yapirwe enweikin enre ke mit miyapir ap netenen menmen.

31 *Mit miyapir kerek neit menmen me ti ik hir ap hanhan iuwe neriuwerem nentar menmen me ti ik maain hiram mamwaank mamit.

32 Hi hanhan yi han kitet mar im: Yi ap han ekitet menmen me ti yapirwe te yi han kaa menmen me God au emit! Mit kerek ap neit miyapir hir hanhan nanriak menmen me God keremem. Hir hanhan nanriak God han yaaik kakriuwari.

33 Mit kerek hir neit miyapir, hir han kitet menmen me ti hir nanriak miyapir nir han yaaik nanriuwere.

34 Mit nar ik hir han kitet menmen wik. Hir hanhan nanriak miyapir han yaaik nanriuwari. Miyapir ap neit mikan o miyapir nihan hir hanhan nanriak menmen me Mitik Iuwe. Hir hanhan yink kir ketike himin kir hirak yaaik kakriak menmen me God keremem. Te miyapir kerek epei neit mit hir hanhan nanriak mit nir han yaaik nanriuwari. Te hir hanhan neriuwe menmen me ti ik.

35 Hi ap hetpi menmen im te hi heremir menmen yi yirakem au. Hi hetpiyem hiram mamkepi yi eirak menmen yaaim eiyisesim werek werek, te menmen me ti ap te mamri han ki iuwe me wi yi yirak Mitik Iuwe menmen mirak.

36 Mitik kerek ketike mite hir nehimiteni nanitan, hirak yink enuk kentar hirak hanhan kakwaai kaktikerep, hirak kaktiwe hir nanitan. Hir ap nanriak menmen enum nanintar hir nanitan au. Hiram yaaim.

37 Mitik kiutip kerek mitik hak ap kari han kirak te hirak hirekes kewenin han kirak ke menmen im, hirak han kitet ap hanhan kakwaai kaktike mite, hirak kinapen kaktike mite hir nanitan, hiram yaaim.

38 Tis, mit kerek neit miyapir hir neitan, hir nirak menmen yaaim. Te mit kerek newenin han kir ap nanit miyapir, hir ninini nirak yaaim iuwe.

* 7:25 1Ti 1:12-13 * 7:28 Lu 21:23 * 7:29 Ro 13:11 * 7:31 1Jo 2:17

39* Miyapir netike mit nir hir nekiyan nau neit me wi mit hir nau ti ik. Maain mitik ke mite hirak kaki, hiram werék te hire pike wawit mitik hak. Hire wawit mitik hak kerek kises him me Mitik Iuwe Kraís ek. Mitik keiyak taau.

40 Te hi han kitet menmen im. Mite mitik kire epei kaa, hire wawu weiniye hire han yaaik wawu. God Himin Yaaik kirak hirak ketpo menmen im.

8

Him me menmen mit newepwarem newet tipir em

1* In ek hi ewisi him me menmen kerek mit ne ti ap nises God newepwarem newet tipir em. Hi hewisiyem hentar yi nipaa yitauhiyem. Hi hertei yi yatip menmen im: "Hau mertei menmen yapirwe." Hi hatip him im: Menmen hau merteiyem weinim hiram merekyei hau menke perkenum o paan tokik, te hau han teweninan hiram mamkepái te hau yaain emir ke Kraís.

2* Mit miyapir yapirwe hir han kitet hir nertei menmen iuwe, te God kaktip hir enun ap han kitet menmen o nertei menmen mirak werék werék wen au.

3* Te mit miyapir hir han tewenin God hirak kaktip hirak kakirtei hir mit miyapir nirak.

4* Te hi hetpi him im me menmen hau mamim kerek nipaa mit hir newepwarem newet tipir em. Hau mertei him im yi yetpim hiram yaaim. Hau mertei nu mit nimaam newis ninaan mau teinik newisim merp hankiu eik, hiram mekrehir ke tipir, te hiram mire God taau. God kiutip kerekek hirak kepu.

5 Menmen yapirwe mau nepni metike ti te mit ap nises him me God hir natip menmen im hiram mire God. God yapirwe netike mit iuwe yapirwe nar ek hir nepu, te hau mit mertei menmen im.

6* God kiutip kerekek hirak Haai kiau hirak kepu. Hirak as o hir ke menmen yapirwe, hau mau ti te emisesik. Mitik Iuwe kiutip kerekek kepu. Hirak niuk mirak Jisas Kraís. Nipaa hirak kirak menmen yapirwe meit nepni, menmen mau ti. Hirak kerekyei hau meit Himin Yaaik kirak hirak kekepái hau mepu.

7 Te mit han kerek nises him me God hir nepitari ninaan mau teinik hiram weinim. Hir han kitet hiram mepu me wi hir naam menmen kerek nipaa mit nen newepwarem newet tipir em, hir han kitet hir naam hiram mar ke hir hiras newepwarem newet tipir em. Te hir han kitet God kaktip hir niriak enum.

8* God ap han kitet hau mamim menmen hir mit newepwarem newet tipir em o hau ap mamim. Au hiram menmen weinim. Menmen hau mamim ap te mamriak God han kitet hau mit miyapir enun au. Menmen hau ap mamim ap te mamriak God han kitet hau mit miyapir yaain au. Menmen hau mamim hiram menmen weinim.

9* Hiram menmen weinim te yi naanmamre hiras me menmen yi yayim te yi ap einip mit kerek ap nises him me Kraís werék werék wen au, hir nanir menmen yi yaam te hir y+nk enuk. Mar im yi yayiwaank menmen me Kraís hir nisesim naninterim.

* 7:39 Ro 7:2-3 * 8:1 Ap 15:29 * 8:2 Ga 6:3 * 8:3 Ga 4:9 * 8:4 1Ko 10:19; Ga 4:8; Diu 4:35, 39, 6:4 * 8:6 Mal 2:10; 1Ko 12:5-6; Ef 4:5-6; Jo 1:3 * 8:8 Ro 14:17 * 8:9 Ro 14:13-15; Ga 5:13

10 Hi hetpi menmen im hentar maain m̄t̄ik hak h̄rak kaknen kakrit ti hau hankiu haam menmen kerek m̄t̄ han epei newepwarem newet t̄pir em, h̄rak ap kertei ti han kitet menmen im h̄ram wein̄m. H̄rak han kitet ninaan mau tein̄k h̄ram t̄pir. H̄rak kakrit ti haam menmen te h̄rak han kitet h̄ram werek h̄rak kak̄m. Te h̄rak kak̄waank h̄m me Krai h̄rak kisesim.

11 *Ti haam menmen im hentar ti hertei ninaan mau tein̄k h̄ram menmen wein̄m. Te m̄t̄ik hak ap kerteiyem au, h̄rak kak̄m menmen h̄rak kak̄waank menmen me Krai h̄rak kisesim kak̄ntar menmen me Krai h̄rak kisesim kak̄ntar menmen im h̄rak kaam.

12 Mar im yi epei ȳriak Krai menmen enum yentar yi ȳriak han ke ni yinan h̄r han k̄r kak̄waank me menmen yaaim me Krai h̄r nisesim nentar menmen im yi yaam.

13 *T̄is, hi han kitet menmen kerek hi haam h̄ram mam̄riak kai yinak h̄rak kak̄waank han k̄rak ke menmen yaaim me Krai h̄rak kisesim, hi maain ap te hah̄m menmen im meiyam taau. Hi h̄napen ar̄iak kai yinak kak̄waank han k̄rak kak̄nterim.

9

Pol han yaaik h̄rak n̄paa ap kari pewek mei me m̄t̄ ne Korin me menmen h̄rak kerekyorem

1 *H̄m meiyam ap te mamwena me menmen hi h̄riakem me God taau. Hi m̄t̄ik aposel kerekek, hi epei h̄r M̄t̄ik Iuwe kau Jisas Krai. Yi m̄t̄ yises h̄m me Krai yentar menmen me M̄t̄ik Iuwe Krai hi herekyiyem.

2 *M̄t̄ han h̄r ap han kitet hi aposel h̄ram menmen wein̄m. Yi m̄t̄ ne Korin han kitet hi aposel hentar menmen hi h̄riakem meteikniyem. Yi h̄ras yertei h̄m me Krai te menmen im meteikni M̄t̄ik Iuwe kehimitena hi h̄re m̄t̄ik aposel k̄rak.

3 M̄t̄ kerek h̄r natip hi Pol hi ap h̄re aposel hi hewen̄nor h̄m, hi hetpor h̄m kerek hi epei hewisiyem.

4 *Hi han kai hi eh̄t menmen me yi m̄t̄ miyap̄r te hi ah̄m me menmen hi herekyiyem entar hi aposel. Menmen im enum a?

5 *Hi ap heit m̄te au, te hi hanhan hah̄t pei h̄re wises h̄m me Krai h̄re wautikewa waunen wauri a? M̄t̄ik Pita ketike aposel han netike Jisas Krai kikrek n̄rak h̄r n̄riakem mar im, te h̄ram yaaim hi hises han kai hi ar̄iakem. H̄ram yaaim werek te hi hitihi yi naanemprow̄r me menmen w̄ haw̄r waunen wauri o au a? H̄ram yaaim ye!

6 Mekam! Yi han kitet hi hetike Banabas haw̄r wik keretet wauriak menmen naanempre h̄rekses me menmen haw̄r waw̄m me w̄ haw̄r wetpi h̄m yaaim me Krai, te aposel han en au a? Taau!

7 M̄t̄ kerek h̄r n̄re soldia ne ami h̄r ap naanm̄re h̄ras me menmen au. M̄t̄ik iuwe k̄r kewet̄rem. M̄t̄ ap nam̄r ni te m̄t̄ han nan̄tpor nan̄rik, “Yi eim̄r menmen me ni te yi ap te yaȳm menmen taau.” Auye! M̄t̄ kerek nam̄r ni h̄r h̄ras nan̄m menmen. M̄t̄ han au. M̄t̄ naanm̄pre sipsip h̄r nan̄m n̄m me sipsip. Ap te m̄t̄ han nan̄nen nan̄tpor au em̄t. H̄r ap te nanises menmen mar im au. Te hi hetpi. H̄ram yaaim haw̄r wik witihi te yi naanemprow̄r me menmen me w̄ haw̄r wau wetikewi waukepi.

8 Menmen im h̄r netpiyem h̄ram h̄m m̄t̄ keriyen nertei h̄ram yaaim au. H̄m me God mau t̄wei n̄paa m̄t̄ newisim h̄ram matip mar im.

* 8:11 Ro 14:15, 20 * 8:13 Ro 14:21 * 9:1 Ap 22:17-18, 26:16; 1Ko 15:8 * 9:2 2Ko 3:2-3 * 9:4 Lu 10:8; 1Ko 9:13-14 * 9:5 Jo 1:42

9* Nîpaa Moses kewis hîm mau tîwei hîram matîp: “Yi ap yayepet hîm ke bulmakau kerek kentîrer rais haas kewenem te hîrak ap kakîm ham pînam au emî!” God ap han kitet bulmakau keremem me wî hîrak katîp Moses im.

10* Au, hîrak katîp hîm im mamkepau haiu mît mamtike bulmakau. Moses kewis hîm im te haiu mît yapîrwe mamîrtei menmen im: Mîtik kerek kewen tî kakmîr menmen ketike mîtik kerek kewen rais haas, hîrakît wik tatîp pewek mamrer menmen me hîrakît tatriakem.

11* Menmen im hîram ap enum te mît kerek namîr ni o mît hîr newen rais, hîr nanîm meiyam pînam. Mar im hîram ap enum te hawîr wawitihî yi eiwetawîr menmen mamkaap yînk kawîr yentar hawîr epei wetpi hîm yaaim me Kraiss mamkaap hîmîn ki.

12* Hîram yaaim mît han kerek nekepi neriuwe menmen nanît menmen naanempre yînk kîr keriuwerem, te hîram yaaim iuwe hawîr ewît menmen. Hawîr mîtikît iuwe winîni!

Te nîpaa ere in hawîr wik ap weit menmen me yi mît au. Hawîr wau enum nînpî mewewîr te hawîr ap wari han ki enum te yi yînapen yemtau hîm yaaim me Jisas Kraiss au.

13* Yi han ekitet menmen im. Mît pris ne Isrel kerek nîriak menmen neit winak ke God mît newisi hîr naam menmen pînam mît newisîm mekre winak eik nanwet God em. Mît pris kerek neit menmen me mît newisîm mau kînaan newepwar God em, hîr naam ham pînam.

14* Mar im, Mîtik Iuwe God katîp mît kerek newepyapîr hîm yaaim me Kraiss, hîr nanît menmen me mît hîr nemtau hîm yaaim im te hîr naanempre yînk kîr ekrerim.

15* Hîrak yaaik hi aposel hitihî me menmen, te nîpaa hi ap hitihî me menmen au. In ek hi ap hewisi tîwei ik te hi itihî yi naanmamrau me menmen taau. Hi nînpî meiyowîsenum ere hi hahî te hi hînapen ehît menmen me his me mîtik kiutîp. Hi etîwem, te hi ap atîp hi hewepyapîr hîm me God ap heit pewek mererim au.

16* Hi ap han yaaik heriuwe hîrekes hentar hi hatîp mît miyapîr hîm yaaim me Kraiss keremem au. Mîtik Iuwe Kraiss kehîmîtena hi hewepyapîrem. Hi ap hewepyapîrem te han kai enuk keriuwe hîrekes, hi heweikîn sip ewet menmen Mîtik Iuwe ketpewem hi hîriakem.

17* Hi hîrekes han kitet hi ano ewepyapîr hîm yaaim me Kraiss te hi ehît pewek o menmen yaaim emrerim. Te hi hîrekes ap han kekrît te hi hîriak menmen im au. Hi kerekek hises menmen nîpaa God kehîmîtena hi arîakem te hi ap ehît pewek o menmen emrerim au emî! Hi hîriakem weinîm.

18* Hi heit mekam yaaim me hi hewepyapîr hîm yaaim me Kraiss a? Hi heit menmen im. Wî kerek hi hen ein hen ein hewepyapîr hîm yaaim me Kraiss, hi han yaaik hatîp mît miyapîr em weinîm. Hi ap hari menmen mîr mererim au, mar ke hîm me God hîram matîp hi han kai ehisesim.

Pol Katîp hîrak kîre wok mîtik ke mît miyapîr yapîrwe

19* Hi hepu weinîm mît han ap nînîna naanmamrau au. Hi naanempre hîrekes me menmen. Te hi heweikîn hîre wok mîtik ke mît yapîrwe te hi hari han kîr yapîrwe te hîr nanises hîm yaaim me Kraiss.

* 9:9 Diu 25:4; 1Ti 5:18 * 9:10 2Ti 2:6 * 9:11 Ro 15:27 * 9:12 Ap 20:34-35; 2Ko 11:9; 1Ko 13:7

* 9:13 Nam 18:8, 31; Diu 18:1-3 * 9:14 Mt 10:10; Lu 10:7; Ga 6:6 * 9:15 Ap 18:3 * 9:16 Jer

10:9 * 9:17 1Ko 4:1 * 9:19 Mt 20:26-27

20 *Wî kerek hi hau nîmîn ke mît miyapîr ne Juda, hi hies hîm lo me Moses te hi ari han ke mît en, hîr nanises hîm me Krais. Hi han kitet hîm me Moses mau tîwei hîram weinîm ap te mamri han kai. Te wî hi hau hetike mît ne Juda, hi hisesim te hi ari han kîr hîr ap enises hîm me Moses meiyam au. Hi ehises hîm yaaim me Krais keremem.

21 *Hi ap heweikî sip hewet hîm nîpaa God kewet Moses em au. Hi hises hîm me Krais kerekek. Te wî kerek hi hau hetike mît miyapîr neiyam ap nises hîm me Moses, hi ap hises hîm me Moses au. Hi hîriak menmen im te hi ari han kîr hîr nanises hîm yaaim me Krais.

22 *Wî kerek hi hau hekre nîmîn ke mît miyapîr hîr ap nises God werék werék, hi ap hîriak menmen mamnîpi hîr han enuk neriuwa. Au, hi hises menmen hîr han kitet hîram yaaim te hi ari han kîr hîr nanises hîm me Krais werék werék. Me wî yapîrwe hi hau hekre nîmîn ke mît yapîrwe nerer wit wit, hi hises menmen hîr han kitet hîram yaaim te hi ari han kîr hîr nanises hîm me Krais.

23 Menmen im yapîrwe hi hîriakem, hi hîriakem mamkaap mît miyapîr nises hîm yaaim me Krais te hi atikeri haiu mamît menmen yaaim God kakwetaiyem.

Haiu emises God emîr ke mît nesiuknen resis hîr nanît menmen

24 *Yi han kitet menmen im. Mît yapîrwe nesiuknen te mîtik kiutip kerekek kinîni hîrak kakît menmen. Mar im yi yises hîm me Krais werék werék yar ke mîtik kiutip hîrak kesiuknen kinîni mît han, te yi yayît menmen yaaim God kakwetiyeim.

25 *Mît yapîrwe kerek hanhan nansiukîni nanît menmen, hîr nesiuknen yapîrwe hekrit hekrit te yînk kîr hîrak manpenuk. Hîr nîriak menmen im te hîr naninîni mît han nanît menmen kerek mît iuwe nanwet mîtik kerek kinîni hîr nanwetîwekem. Haiu mamriak menmen iuwe emises hîm me God te haiu mamît menmen mîrak yaaim. Menmen God kakwetiyeim hîram ap te mamîwaank mamîr ke menmen me tî mît nesiuknen hîr netîwem au.

26 Te hi hîre mîtik kesiuknen in kesiuknen ein au. Hi hîre mîtik kesiuknen kakinîni kakiun mak. Hi har ke mîtik kerek kewîr his weinîm kenep nîme au. Hi har ke mîtik kerek kewîr his kenep mîtik kepan kîrak ek hîrak kinînek. Mar im hi hîriak menmen me God werék werék, hi naanempre hîrekes me menmen hi hisesim.

27 *Hi hîre mîtik hîrak kîriak menmen ere yînk kîrak hemkre hemkre weinîk siuwan makîp wîsenum. Hi hewenîni han kai ke menmen enum hi hanhanem, te maain wî hi hatîp mît miyapîr hîm me God epei au, hîrak Mîtik Iuwe ap kakîtpo hi au enuk ap ehît menmen yaaim mîrak taau.

10

Yi naanmamre hîras te yi ap eiriak menmen enum

1 *Nai yinan hi hanhan yi eiyîrtei markeik God kîkaap maamer naiu. Wî nîpaa maamer naiu nises Moses neit yaank تنهاان weinîk enuk menmen auri, God keruwet napî kau nepni naanmîpror keteiknor yayiwe. Me wî im hîrak kîkaap mît miyapîr yapîrwe hîr nen nerekir wan mît nenewek niuk mîrak Wan Ninîk, hîr ap kei kiutip kaa au.

2 Menmen maamer naiu nîriakem napî kau nepni kîwapîni yînk kîr, hîr nerekir wan mît nenewek Wan Ninîk, hîram merekyor hîr mît miyapîr ne

* 9:20 Ap 21:20-26 * 9:21 Ga 2:3 * 9:22 2Ko 11:29; Ro 11:14 * 9:24 Fl 3:14; 2Ti 4:7-8 * 9:25 2Ti 2:4-5; Je 1:12; 1Pi 5:4 * 9:27 Ro 8:13, 13:14 * 10:1 Eks 13:21-22, 14:22-29

Moses, h̄r nisesik nar ke in m̄t newis m̄t han n̄k̄r̄i neriuwe t̄par neteik̄n h̄r ne M̄t̄ik luwe Kraiss h̄rak naanm̄pror.

3 *H̄r yap̄rwe naam menmen h̄r nenewem “mana” kerek God kewet̄rem meke wit k̄rak man, h̄ram mekepi manpenun.

4 *H̄r yap̄rwe naam t̄par miut̄p kerek God H̄m̄n Yaaik kewet̄rem meke nan man, h̄ram mekepi manpenun. H̄r naam t̄par meke nan man, kerek God H̄m̄n Yaaik kewet̄rem, h̄rak kau ketikeri neit wit kerek m̄t ap nei newi au. Nan ik h̄rak H̄m̄n ke Kraiss, h̄rak k̄kaap h̄m̄n k̄r, kar ke t̄par meke nan h̄r naam m̄kaap ȳnk k̄r.

5 *God k̄kaap h̄r m̄t yap̄rwe te h̄rak han yaaik keriuwe menmen m̄t han niut̄p niut̄p keriyen nekre n̄m̄n ke h̄r m̄t h̄r yap̄rwe n̄r̄akem a? Taauye! God kan̄p kenepi te herwe ȳnk k̄r k̄waai kerer wit wit me wit m̄t ap newi.

6 *God k̄r̄ak menmen im epei man meteiknai haiu ap hanhan em̄r̄ak menmen enum em̄r ke h̄r n̄r̄akem.

7 *Haiu ap emwen̄pi niuk me t̄pir mam̄r ke m̄t han nekre n̄m̄n ke h̄r maamr nau en h̄r n̄r̄akem. H̄m me God mau t̄wei Moses kewis̄m h̄ram mat̄p mar im: “M̄t miyap̄r en nau yeno naam menmen. H̄r naam menmen epei au, h̄r nekrit n̄r̄e n̄r̄ak t̄pir h̄r nisesik h̄rak han yaaik keriuweri.”

8 *Haiu m̄t miyap̄r ap em̄r̄akan emisesan em̄r ke n̄paa m̄t miyap̄r han nekre n̄m̄n ke h̄r m̄t h̄r n̄r̄akem. God han enuk keriuweri h̄rak kan̄p te m̄t miyap̄r han nar ke 23,000 m̄t h̄r naa ne w̄ miut̄p.

9 *Haiu ap te mamri han ke M̄t̄ik luwe God ere h̄rak han enuk keriuwai mam̄r ke m̄t miyap̄r han nekre n̄m̄n ke h̄r m̄t en h̄r n̄r̄akem. God han enuk keriuweri te h̄rak keriuwet manpen (o yenmik) kan̄p h̄r naa.

10 *Haiu ap te mamne God mam̄r ke m̄t miyap̄r han nekre n̄m̄n ke h̄r m̄t en h̄r n̄r̄akem. H̄r nenerek me menmen te God keriuwet m̄t̄ik ensel h̄rak kan̄p h̄r naa.

11 *N̄paa menmen im yap̄rwe epei man menep maamr nau mekepi h̄r nertei God han enuk keriuwe menmen h̄r nisesim. Maain m̄t newis̄m mau t̄wei mamkepai haiu m̄t miyap̄r in. H̄ram meteiknai haiu m̄t miyap̄r kerek mau t̄ me w̄ im menep Kraiss p̄ke kaknen, haiu naanempre h̄ras te haiu ap mamises menmen enum kerek n̄paa h̄r maamr nau h̄r n̄r̄akem.

12 *Te yi m̄t miyap̄r kerek han kitet yi yin̄n maamr ni yi yises h̄m me Kraiss werek werek, yi naanmamre h̄ras te menmen ap mamri han ki yi yair̄ak menmen enum.

13 *Menmen yap̄rwe epei man mari han ki te yi yayises menmen enum, yi ap han ekitet h̄ram man mari han ke yi m̄t keriyen au. H̄ram epei man mari han ke m̄t miyap̄r yap̄rwe nerer wit wit. God h̄rak yaaik kak̄kepi ap kakwis menmen enum mamnen mamri han ki mam̄n̄ni au. Menmen enum mamnen han ki te h̄rak kak̄kepi te yi eiyn̄nem eiyu.

Haiu ap emises h̄m me God mantike h̄m me t̄pir au em̄t-God kerek

14 *Nai yinan yaain, yi eiweik̄n sip eiwet t̄pir te yi ap eiwen̄pi niuk m̄r au em̄t eiyn̄tar God kak̄kepi naanmamri.

* 10:3 Eks 16:35 * 10:4 Eks 17:6; Nam 20:11 * 10:5 Nam 14:26-30; Hi 3:17; Ju 5 * 10:6 1Ko 10:11; Nam 11:4, 34 * 10:7 Eks 32:6 * 10:8 Nam 25:1-9 * 10:9 Nam 21:5-6 * 10:10 Nam 16:41-49; Hi 3:11, 17 * 10:11 1Ko 10:6; 1Pi 4:7 * 10:13 1Ko 1:9 * 10:14 1Jo 5:21

15 Hi hetpi h̄im im men yi m̄t miyap̄r kerek yi yertei menmen im werek werek. Yi han ekitet menmen kerek hi hetpiyem.

16 *W̄i kerek haiu mitehi God me t̄par me komunion mekre kap haiu mam̄m, haiu meteik̄n haiu metike Krai mau han kiut̄p me hemkre m̄rak n̄paa mewen. Niu o bret kerek haiu mewenem mam̄m meteik̄n haiu metike Krai mau han kiut̄p me ȳnk k̄rak w̄i n̄paa h̄rak kaa kentar nu tentarak̄t.

17 *Haiu m̄t haiu m̄re yap̄rwe, te haiu maam niu o bret miut̄p. Haiu maam niu o bret miut̄p te h̄ram meteik̄n haiu yap̄rwe m̄re ȳnk kiut̄p ke Krai.

18 *Yi han kitet m̄t miyap̄r ne Isrel. M̄t miyap̄r kerek naam menmen kerek m̄t pris nesenekim newis̄m mentar k̄naan nam̄p, h̄ram meteik̄n h̄r netike God nau han kiut̄p me k̄naan im.

19 *Mekam? Menmen im yi han kitet hi at̄p menmen m̄t ne t̄i newepwarem newet t̄pir rem h̄ram menmen iuwe a? Taauye!

20 *Menmen m̄t ap nises God h̄r newepwarem newis̄m mau k̄naan, h̄r newet t̄pir. God au. Te hi h̄napen yi yaam menmen m̄t newepwarem newet t̄pir rem au em̄t! Yi ȳrak menmen im meteik̄n yi yetike herwe yi yau han kiut̄p.

21 *Yi ap yaȳm t̄par mam̄kre kap mehimitan Krai hemkre m̄rak mewen mam̄tike t̄pir mam̄kre kap kerek m̄t newepwarem newet t̄pir rem. Yi ap yaȳm niu o bret kerek mehimitan ȳnk ke Krai w̄i n̄paa h̄rak kaa kentar nu tentarak̄t mam̄tike samiyak m̄t nam̄p nesiyem newet t̄pir rem. Menmen im h̄ram enum em̄t!

22 *Yi eir̄ak menmen im te yi eir̄ak M̄tik Iuwe God han enuk kak̄rwi kakiwep. H̄rak Iuwe haiu au enun wein̄n. H̄rak kakiwep ap te yi eiyn̄nek taau.

Haiu emwen̄ipi niuk me God emriuwe menmen haiu m̄r̄akem

23 *Yi yat̄p yarik, “Menmen yap̄rwe haiu m̄r̄akem h̄ram yaaim.” Te hi hetpi menmen yap̄rwe im ap te mamkepai haiu mises God werek werek au. H̄ram ap mamkepai han kaiu h̄rak kaku tokik kakises God werek werek au. H̄m keremem mamkepai, te yi han ekitet werek werek menmen yi eiysesim.

24 *Yi ap han ekitet menmen mi keremem te yi eiyu werek. Au, yi han ekitet menmen mi metike menmen me m̄t han yi eikepi naanmamror h̄r enu werek.

25 *Yi ap einapen eino eiȳt samiyak kerek mau maket. Yi ap eiitorhiyem n̄paa m̄t newepwarem o au, te han ki ap ȳnk enuk kakriwerem.

26 *N̄paa m̄t newis̄m mau t̄wei me God h̄ram mau Sam, h̄ram mat̄p mar im: “T̄i im h̄ram me God metike menmen yap̄rwe mewim.” Te haiu mam̄m menmen yap̄rwe God k̄r̄akem.

27 *M̄t han kerek ap nises h̄m me God h̄r nanit̄hi yi einen w̄nak k̄r̄ eitikeri yaȳm menmen, yi ap han ekitet eiitorhi me menmen h̄r newetiyem m̄t newepwarem newet t̄pir rem au em̄t! Yi eikint̄p eiym̄ te han ki kaku werek me menmen im.

* 10:16 Mt 26:26-28 * 10:17 Ro 12:5; Ef 4:16 * 10:18 Lev 7:6 * 10:19 1Ko 8:4 * 10:20 Diu 32:17; Rev 9:20 * 10:21 2Ko 6:15-16 * 10:22 Diu 32:21 * 10:23 1Ko 6:12 * 10:24 Ro 15:2 * 10:25 1Ko 8:1-13 * 10:26 Sam 24:1 * 10:27 Lu 10:8

28 *Te yi eiyu eitike m̄t̄ik hak h̄rak ketpi kar ik: “N̄ipaa m̄t̄ newepwar menmen im newet t̄ipir rem, yi ap eiȳm menmen im em̄t̄, te yi eikaap han ke m̄t̄ik kerek ketpiyem.

29 Hi hat̄ip me han k̄rak kerekek. Han ki au. Han k̄rak ap kertei menmen me Kraiis werek werek au. Yi ap eiȳm menmen h̄rak ketpiyem. Yi han kitet yar ik: “Haiu menmak haiu ap te mam̄m menmen mam̄ntar m̄t̄ik ap kises h̄m me Kraiis werek werek a?”

30 *Hi hat̄ip God h̄rak yaaik kentar menmen im hi ah̄m te nenmak m̄t̄ h̄r nant̄ip hi enuk me menmen hi haam a?”

31 *Te hi hetpi menmen im. Menmen yi eiȳm, t̄ipar samiyak o menmen ham o menmen yi ȳr̄iakem, yi ȳr̄iakem te m̄t̄ miyap̄r nanwen̄ipi God nan̄nterim.

32 *Yi m̄t̄ miyap̄r ap yair̄iak menmen mam̄nip m̄t̄ miyap̄r ne weiw̄ik me Isrel o ne weiw̄ik me Grik o m̄t̄ miyap̄r han ne weiw̄ik me God h̄r han enuk neriuweri au em̄t̄!

33 *Hi h̄rekes h̄r̄iak menmen im yaaim hi hetpiyem. Hi h̄r̄iak menmen mamkaap m̄t̄ miyap̄r yap̄rwe han k̄r. Hi ap h̄r̄iak menmen han kitet h̄ram mamkaap han kai kerekek taau. Hi h̄r̄iak menmen mamkaap han ke m̄t̄ miyap̄r yap̄rwe te God kak̄isak menmen enum h̄r n̄r̄iakem kaktorhis.

11

1 *Yi m̄t̄ miyap̄r eiyises menmen hi h̄r̄iakem har ke hi hises menmen Kraiis k̄r̄iakem.

H̄m me miyap̄r nanwap̄n menmen mamu paan k̄r nan̄t w̄nak ke God

2 Hi hat̄ip yi yaain yentar hekrit hekrit yi han kitet menmen yap̄rwe hi hetpiyem yi yisesim.

3 *Te hi hanhan yi yertei menmen im. M̄t̄ik ke m̄te h̄rak naanm̄prewe, Kraiis h̄rak naanm̄pre m̄t̄ik, God naanm̄pre Kraiis.

4 M̄t̄ kerek n̄wap̄n menmen mau paan k̄r h̄r newepyap̄r h̄m me God o nitehi God menmen, tap̄n met̄tor paan k̄r.

5 Miyap̄r kerek ap nemiu menmen mamu paan k̄r h̄r nat̄ip miyap̄r han h̄m me God o h̄r nitehi God menmen, h̄r tap̄n met̄tor mar ke m̄te h̄re n̄mk mau paan h̄r nim̄werek.

6 Miyap̄r n̄napen nanmiun menmen mamwap̄n paan k̄r, h̄r m̄t̄ enim̄we paan k̄re nanteik̄n̄we h̄re w̄riak menmen enum. Hekrit hekrit miyap̄r enmiun menmen mamwap̄n paan k̄r te h̄r ap tap̄n met̄tor paan.

7 *M̄t̄ ap nanwap̄n menmen mau paan k̄r nanwepyap̄r h̄m me God o nitehi God menmen nentar haiu m̄t̄ mehimitan God h̄rak k̄re mekak naanm̄pre menmen yap̄rwe. Te miyap̄r h̄r au. H̄r nehimitanei haiu m̄t̄ haiu niuk maiu iuwe.

8 *God ap k̄r̄iak ȳnk ke m̄t̄ik Adam ke ȳnk ke m̄te Iv au. God k̄r̄iak ȳnk ke m̄te Iv keriuwe menmen kekere ȳnk ke m̄t̄ik Adam.

9 *God ap k̄r̄iak m̄t̄ik Adam te kak̄ikaap m̄te Iv au. God k̄r̄iak m̄te Iv waukaap m̄t̄ik k̄re Adam.

10 Te, h̄ram yaaim te miyap̄r nanmiun menmen mamu paan k̄r. Menmen im mamteik̄n̄ m̄t̄ h̄r nin̄n miyap̄r naanempror me w̄ h̄r nau

* 10:28 1Ko 8:7 * 10:30 1Ti 4:4 * 10:31 Kl 3:17 * 10:32 Ro 14:13 * 10:33 1Ko 9:20-22

* 11:1 1Ko 4:16 * 11:3 Jen 3:16; Ef 5:23; 1Ko 3:23 * 11:7 Jen 1:26-27; Je 3:9 * 11:8 Je 2:21-23;

1Ti 2:13 * 11:9 Jen 2:18

winak ke God newenipi niuk me God hir enriak menmen im nanintar mit ensel kerek hir nisawin niri, hir han yaaik natip menmen im hiram yaaim.

11 Miyapir nanintar him me mit nir te haiu mit miyapir kerek haiu ne Mitik Iuwe Krais, haiu mire niutip te haiu emkaapan mamu werek werek.

12 Haiu emkaapan mamu werek werek mamintar nipaa God kinin kiriak mite Iv keriuwe menmen kekere yink ke mitik Adam. Nipaa ein ere in miyerer nine nikerek hiram hirakit. Menmen im meteknai haiu mit miyapir emkaapan. Menmen yapirwe me ti metike haiu mit God kiriakem, te hirak Haai ke menmen yapirwe.

13 Yi hiras han kitet menmen im. Miyapir hir nitehi God menmen, hir ap nemiuon menmen mau paan kir, hiram yaaim o au enum a? Hiram enum ye!

14 Haiu mit miyapir in meritei menmen im. Mitik paan kirak nokik kar ke miyapir hirak tapin metitowek kenterim.

15 Te miyapir ap tapin metitor au. Paan kir nokik kentar God epei kewetir paan te hirak kakwapin paan hesnu kir.

16 Mit han hir hanhan nantikewai mamtpepan me menmen im, hi hetpor him mar im. Haiu mit aposel ap mamwis mit miyapir hir enises menmen ham au. Mit miyapir nerer wit wit ne wewik me God hir ap enises menmen ham au. Menmen hi epei hetpim keremem.

Mit miyapir ne wit Korin hir newaank hiras me menmen me Komunion

17 Hi ap ewenipi niuk me yi mit me menmen im hi in ek etpiyem hentar menmen enum yi yirikem hiram minin menmen yaaim yi yirikem me wi kerek yi yererik yewenipi niuk me God.

18 *Menmen hi hinin hetpiyem hiram im. Hi nepei hemtau mit han natip yi mit miyapir en yi ap yekiyau niutip au. Yi yenke hasini me wi yi yewenipi niuk me God. Hi hemtewem te hi han kitet him pinam hir netpewem hiram yaaim.

19 *Menmen im me yi mit eiyinke hasini hiram mamnen te mamtekin mit miyapir han neimin ne yi mit hir nises God werek werek a? Taauye!

20 Te menmen yi yaam wi kerek yi yererik yewenipi niuk me God yeriuwerem, yi ap yaam menmen han tewenin menmen Mitik Iuwe Krais kiriakem taau.

21 Yi mit miyapir niutip niutip ap te yi yemeriran au. Yi yinin yeit menmen yi yayim te maain mit han nikaru nan, hir ninpi maan. Yi mit han yinin yaam menmen yi yenepim ere tu iuwe, yi yaam tpar si enum ere yetaritari yeit.

22 *Yi ap yayu winak ki te yi yinin yayim menmen au a? Yi winak ki keperp yi yayim yayit ein te yi au! Yi yan wit kerek yi yererik yi han kitet mit miyapir han ne Krais hir weinin te yi yaam menmen yeunim yerekyi (o yeriki) hir mit ap netenen menmen hir yink enuk neriuwerem. Yi han kitet hi etpi mekam me menmen im a? Yi han kitet hi ewenipi niuk mi me menmen im a? Taau!

Mitik Iuwe Jisas kewet mit disaipel narak Komunion (Mt 26:26-29; Mk 14:22-25; Lu 20:14-20)

23 Hi ap hetpi yi yaain hentar nipaa hi hemtau him me Mitik Iuwe Krais, te hi epei hetpiyem hiram him im: Mitik Iuwe Jisas keit niu o bret ketenenim ke witaan kerek mitik Judas kewepyapirek kesiuwerek ken his me mit enun.

* 11:18 1Ko 1:10-12, 3:3 * 11:19 Diu 13:3; 1Jo 2:19 * 11:22 Je 2:5-6

24 H̄irak keit niu o bret, h̄irak kitehi God kat̄ip h̄irak yaaik kentar h̄irak epei kewet̄iwekem, te h̄irak kewepim kewet̄ m̄it n̄irak em ketpor kar ik: “Menmen im mehim̄itan ȳink kai hi hahi akepi yi m̄it. Maain yi wen eir̄iakem eiȳim menmen im eiȳir ke hi h̄ir̄iakem eh̄im han ekitet menmen in ek hi arekyiyem.

25 *Mar ke h̄irak kewet̄ir niu o bret epei au, h̄ira keit t̄ipar wain mekre kap h̄irak ketpor kar ik: “T̄ipar wain im mekre kap h̄iram mehim̄itan h̄im ham yaaim me God kewetiyem mamkepi hi anipem h̄iram mam̄ikrit emriuwe hemkre mai mamwen. Yi yaȳim eir̄iak menmen im han ekitet menmen hi arekyiyem.”

26 Te maain w̄i kerek yi yaȳik niu o bret ketike t̄ipar mekre kap yaȳir ke h̄irak k̄ir̄iakem, yi yehim̄itan Kraiss kaa kak̄ikepai haiu m̄it ere h̄irak p̄ike kaknen.

M̄it kerek newaank Komunion, h̄ir n̄ir̄iak menmen enum

27 *M̄it miyap̄ir han ne yi m̄it kerek h̄ir naak bret o naam t̄ipar mekre kap kerek mehim̄itan menmen M̄itik Iuwe Kraiss k̄ir̄iakem, te h̄ir ap han ekitet menmen im werék werék, God kat̄ip h̄ir n̄ir̄iak enum nenip hemkre metike ȳink ke Kraiss h̄iram m̄ire menmen (enum) wein̄im.

28 *Te m̄it miyap̄ir enin̄in han ekitet menmen im werék werék mekre han k̄ir enip̄ir menmen enum te maain h̄ir nan̄ik niu o bret ketike t̄ipar mekre kap nehim̄itan menmen M̄itik Iuwe k̄ir̄iakem.

29 H̄ir nanin̄in nan̄iak menmen im nan̄intar m̄it miyap̄ir kerek ap han kitet menmen mekre han k̄ir werék werék, h̄ir han kitet menmen M̄itik Iuwe k̄ir̄iakem h̄iram wein̄im, h̄ir nan̄ik niu o bret ketike t̄ipar mekre kap te God han enuk kakriuwari kakn̄ip.

30 M̄it miyap̄ir yap̄irwe ne yi m̄it yi ȳinap ap manpenun au, m̄it han ne yi m̄it epei naa nentar h̄ir netikewi yaam niu metike t̄ipar mekre kap te yi ap yin̄in han kitet menmen werék werék au.

31 Haiu emin̄in han kitet menmen werék werék te maain mam̄im menmen me niu o bret metike t̄ipar mekre kap, God ap han enuk kakriuwari kakiwep taau.

32 *God han kitet menmen haiu m̄ir̄iakem, h̄irak kakwep haiu m̄it mam̄ir ke haai kenep n̄ikan kekepik kak̄imtau h̄im m̄irak kakriuwarem. H̄irak k̄ir̄iak menmen im te maain haiu mam̄ip̄ir menmen enum mekre han kaiu ap te mami mam̄itike m̄it miyap̄ir kerek nises menmen me t̄i.

33 Te nai yinan, yi yererik yaȳim menmen yi eimer̄ir m̄it han nanin̄in nan̄inen te yi yaȳim menmen miut̄ip han kakitet menmen M̄itik Iuwe kerekyaiyem.

34 M̄it han ne yi m̄it kerek yi n̄inp̄i miwei, yi yayin̄in yaȳim menmen yaȳit w̄inak ki. Te maain yi eitike m̄it han einen eiyu eirerik eiȳim menmen te God ap han enuk kakiwep me menmen yi yir̄iakem. Maain hi anen ari, te h̄im n̄ipaa yi yitauhiyem, hi hetpiyem me menmen im.

12

H̄im me menmen yaaim God H̄im̄in Yaaik kewetai haiu m̄it em

1 Nai yinan, hi hanhan yi eiȳirtei werék werék menmen God H̄im̄in Yaaik kewetaiyem (kerek n̄ipaa yi yewis t̄iwei yitauhiyem.)

* 11:25 Eks 24:6-8; Sek 9:11; Hi 8:8-13 * 11:27 Hi 10:29 * 11:28 Mt 26:22; 2Ko 13:5 * 11:32 Hi 12:5-6

2 *Yi yertei nĭpaa yi ap yises hĭm me Kraiss wen au, Seten kari han ki te yi yises han ki, yi yen yewenĭpi niuk me tĭpir kerek mĭt newis ninaan mau teinĭk. Te hĭram ap mamĭtpi hĭm taau.

3 *Nĭpaa Seten kari han ki te in ek hi hanhan yi eiyĭrtei menmen im werek werek. Mĭt miyapĭr kerek God Hĭmĭn Yaaik kari han kĭr te hĭr newepyapĭr hĭm ham natĭp nar ke profet, hĭr ap te nantĭp Jisas hĭrak enuk. Mĭt miyapĭr kerek God Hĭmĭn Yaaik ap kakri han kĭr, hĭr ap te nanwepyapĭr hĭm mĭrak nantĭp Jisas hĭrak Mĭtik Iuwe au.

4 *God ketenen menmen ham mĭrak yapĭrwe me haiu mĭt, te God Hĭmĭn Yaaik kiutĭp kerek hĭrak kakweteiyem.

5 *Haiu mĭrak menmen ham yapĭrwe me God, te hĭrak God kiutĭpen kerek. Han en au.

6 Haiu mĭt mĭrak menmen ham me God meriuwe menmen mĭrak iuwe, te God kerek hĭrak kari han ke mĭt keriuwerem.

7 *God Hĭmĭn Yaaik kewetai mĭt niutĭp niutĭp menmen mĭrak haiu mĭrem hĭram ham ham. Te haiu emakaap mĭt miyapĭr yapĭrwe kerek nises God emriuwerem.

8 God kewet mĭt han menmen ham, mĭt han menmen meiyam. God Hĭmĭn Yaaik kari han ke Mĭt han te hĭr natĭp hĭm yaaam me God hĭrak kewepyapĭrem. God Hĭmĭn Yaaik kerek kari han ke mĭt han keteiknor menmen God kakriakem te hĭr newepyapĭrem natĭp mĭt em.

9 God Hĭmĭn Yaaik kerek hĭrak kari han ke mĭt han te hĭr nisesik nanriak menmen me God yaaim. God Hĭmĭn Yaaik kari han ke mĭt han kekepi te hĭr nankaap mĭt miyapĭr nĭnap te hĭr nĭre yaain.

10 *Hĭrak kewet mĭt han menmen iuwe mĭrak te hĭr nĭriak menmen im: Mĭt han newepyapĭr menmen maain God kakriakem hĭr natĭp mĭt em. Mĭt han nertei menmen meke God man, o au en, menmen meke Seten enum man te hĭr han kitetim natĭp mĭt em. Mĭt han natĭp hĭm ham nĭpaa hĭr nerteiyem au. Mĭt han newelĭn hĭm im newepyapĭr as o hĭr mĭram natĭp mĭt em.

11 *God Hĭmĭn Yaaik kiutĭp kerek kewetai haiu mĭt em. Hĭrak kises han kĭrak kewen menmen yaaim im kewet haiu mĭt em.

Haiu mĭt yapĭrwe haiu mĭre pĭnak ke yĭnk kiutĭp me Kraiss

12 *Haiu mertei yĭnk ke haiu mĭt hĭrak kiutĭp te hĭrak pĭnak pĭnak. Haiu mĭt miyapĭr ne Kraiss haiu mĭre yĭnk. Haiu yapĭrwe te haiu mau mĭre yĭnk kiutĭp.

13 *Haiu mĭt han nĭmĭn ke haiu mĭt haiu ne Isrel. Yi mĭt han au yi ne Grik. Yi mĭt han yi yĭriak menmen me mĭt kerek naanmĭpri yi yeit pewek mererim au, te haiu mĭt han haiu mĭrak menmen im ap mĭt han iuwe naanmĭprai au. Haiu yapĭrwe mau niutĭp nĭpaa wĭ God Hĭmĭn Yaaik kan kau kekre han kau kerekyei haiu mĭt niutĭp. God keriuwet Hĭmĭn Yaaik kiutĭp kan te hĭrak kaku kakĭkre han kau haiu mamre niutĭp kerek.

14 Haiu mertei yĭnk kau hĭrak ap pĭnak kiutĭp kerek au. Hĭrak kĭre yapĭrwe.

15 Hĭt miutĭp me mĭtik hak hĭram matĭp mar ik: “Hi ap pĭnak ke yĭnk ke mĭtik ik hentar hi ap his mĭrak au.” Hĭt mĭrak matĭp mar im hĭram menmen weinĭm. Hĭrak wen pĭnak ke yĭnk ke mĭtik ik.

* 12:2 Hab 2:18-19 * 12:3 1Jo 4:2-3 * 12:4 Ro 12:6; Ef 4:4 * 12:5 Ef 4:11 * 12:7 1Ko 14:26

* 12:10 Ap 2:4; 1Ko 14:5 * 12:11 Ro 12:3; 1Ko 7:7 * 12:12 Ro 12:4-5; 1Ko 10:17 * 12:13 Ga

16 Nîkîp miutîp me mîtik hak hîram matîp mar ik: “Hi ap pînak ke yînk ke mîtik ik hentar hi ap nanamîr kîrak au.” Nîkîp mîrak matîp mar im hîram menmen weinîm mentar hîram wen pînak ke mîtik ik.

17 Hi hetpi, yînk kiau kîre nanamîr kerekek mamîrkeik te haiu mamîmtau menmen? Yînk kiau kîre nîkîp keremem, mamîrkeik te haiu mamnîm menmen a? Taauye!

18 God ap kîriak yînk kiau men niutîp. Au, hîrak kenîp pînam maiu yapîrwe kewisîm kises han kîrak.

19 Yînk kiau ken niutîp keremem, haiu yînk kiau ap kaku werek werek au. Pînak kiutîp kerekek.

20 Yînk kiau hîrak ap ken niutîp au. Pînam pînam yapîrwe, te yînk kiau hîrak kîre kiutîp.

21 Tîs, mîtik nanamîr kîrak ap te kaktîp his mîrak kakîr ik: “Ti menmen miutîp hi ap hanhan heriuwit au, hi hau werek.” Paan ap kaktîp hît kakîr ik: “Ti menmen mamritwaank hi ap hanhan heriuwit au, hi hahu werek.” Hîram ap mamtîp mamîr im au.

22 Han ketike hîriu hîram mîre weiwei, te hîram ap mau werek werek au haiu mami.

23 Menmen ham me yînk kiau haiu han kitet hîram enum, haiu naanem-prewem misawînem meriuwe klos.

24 Menmen ham me yînk kiau ap te haiu mamsawînem au. God kîriak menmen te menmen ham me yînk kiau haiu han kitet hîram enum haiu mesîsîwem meriuwe menmen yaaim te hîram minîn menmen ham me yînk kiau.

25 God kîriak menmen im te yînk kiau hîrak ap kewep pînak pînak au. Hîrak hanhan keriuwe hîrekes.

26 Henik kînakîn his o hît maiu hîram mewewei, te yînk kiau ap kaku werek werek au. Mar im mîtik kiutîp kekre nîmîn ke haiu mît menmen mewankek, haiu nîrak yinan han etwenînek. O mîtik ik kîriak menmen yaaim keit niuk iuwe, haiu nîrak yinan haiu metikerek haiu han yaaik mamu.

27 *Yi yetikewei haiu mît haiu mîre yînk ke Kraîs. Haiu mît niutîp niutîp haiu mîre pînak pînak ke yînk kîrak.

28 *God epei kehimîteni haiu mît han ne mît miyapîr nîrak haiu mar ik. Hîrak kehimîtenei haiu mît iuwe minîn haiu mîre aposel. Hîrak kehimîtan mît han iuwe nisisei hîr nîre mît profet hîr natîp mît hîm me Kraîs. Epei au, hîrak God kehimîtan mît han iuwe hîr nises profet, hîr nîre tisa, hîr natîp mît miyapîr hîm ham me God te hîr nanu nanises God werek werek. Hîrak kehimîteni epei au, hîrak kehimîtan mît han hîr nîriak menmen mirakel keteikîn mît menmen iuwe God kîriakem, mît han hîr nîkaap mît miyapîr hîr nînap his hît enum te hîr nîre yaain. Mît han nankaap mît miyapîr neiyân, mît han hîr naanmîpre mît miyapîr me menmen. Mît han hîr natîp neriuwe hîm ham nîpaa hîr nerteiyem au.

29-30 Mît yapîrwe kerek God kehimîteni hîr ap nîre aposel au. Mît yapîrwe hîr ap nîre profet au. Mît yapîrwe hîr ap tisa. Mît yapîrwe ap nîriak mirakel meteikîn mît menmen iuwe me God au. Mît yapîrwe ap nîkaap mît miyapîr nînaap hîr nîre yaain. Mît yapîrwe hîr ap natîp hîm ham nîpaa hîr ap nerteiyem au. Mît yapîrwe hîr ap neweikîn hîm nîpaa hîr ap nerteiyem au. Au, God kewet mît menmen ham ham hîr nisesim nanriakem nankaapan nanriuwere.

* 12:27 Ro 12:5; Ef 5:30 * 12:28 Ef 4:11-12

31 *Hi hetpi yi eiyitehi God yi hanhan menmen iuwe me menmen God H̄m+n Yaaik kewetai haiu m̄t em h̄ram yaaim min+n. Te in ek hi hetpi me menmen yaaim yi eiyisesim h̄ram min+n menmen God H̄m+n Yaaik kakweteiyem.

13

H̄m me haiu m̄t miyap̄r hanhan meriuwehan

1 Haiu m̄t mertei h̄m me m̄t nerer wit wit o haiu mertei h̄m me m̄t ensel haiu metpim, te haiu ap hanhan meriuwe m̄t miyap̄r han mamrekyor yaaim, haiu enun wein+n mar ke m̄tik h̄rak k̄riak tuk+n te ap kertei weiw̄k m̄rak werek werek au. Haiu mam̄r ke m̄tik kau winak k̄riak wek̄np wein̄k ap kine henye keriuwerem au.

2 *Haiu m̄t mertei menmen me God te haiu mertei menmen n̄paa God kisaw̄nem ap keteik̄n m̄t em, te haiu mewepyap̄rem mat̄p m̄t em, o haiu mertei menmen iuwe me God h̄rak kak̄kepai haiu mat̄p m̄niyu (o neiȳp) h̄rak ek̄nke te h̄rak kakises h̄m mai kak̄nke, te haiu ap hanhan m̄t miyap̄r han, haiu enun wein+n.

3 *Haiu mamwet m̄t miyap̄r enun ap netenen menmen auri, haiu mamwet̄r menmen maiu yap̄rwe te h̄r nanu werek, o haiu mewepyap̄r h̄m yaaim me Kraism̄t enun nanriyei mam̄kre si tatwei haiu mami haiu mewisi h̄r nanrekyeyiem, haiu ap te hanhan m̄t miyap̄r han mamrekyor yaaim, menmen im yaaim haiu m̄riakem ap mamkepei te God kakt̄p haiu yaain taau!

4 Haiu hanhan meriuwe m̄t miyap̄r han, haiu m̄t yaain mam̄r ik. Haiu ap te mamine han enuk waswas au. Haiu mamt̄p m̄t miyap̄r h̄m yaaim mamrekyor yaaim. Haiu ap ȳnk enuk hemkre menepam meriuwe m̄t miyap̄r han. Haiu ap mamwen̄pi niuk maiu haiu iuwe au, haiu ap m̄t paan tokik au.

5 *Haiu ap mam̄riak m̄t miyap̄r h̄r ȳnk enuk nanriuwe menmen haiu mam̄riakem au em̄t. Haiu ap mamri pewek o menmen ham mamt̄wem yeun̄m o haiu meit menmen meit yaank haiu ap te mam̄m yeun̄m au em̄t. Haiu ap em̄hiak (o em̄hiȳk) waswas au em̄t! Haiu ap han ekitet menmen enum m̄t nerekyeyiem au em̄t. Haiu em̄t h̄ram menmen wein̄m.

6 *Haiu ap han yaaik me w̄i menmen enum mewaank m̄t han au em̄t. Haiu han yaaik meriuwe menmen yaaim keremem.

7 *Haiu mekint̄p ap mamt̄p emriuwe menmen enum yap̄rwe mamnen. Hekrit hekrit haiu han ekitet menmen yaaim me m̄t miyap̄r han. Haiu mamu han ekitet God kakrekyei menmen yaaim kak̄kepei, haiu emnak̄n tokim emu emriuwe menmen enum yap̄rwe mamnen.

8 Menmen me haiu hanhan meriuwe m̄t miyap̄r han mamu mam̄t̄pmain tipmain enum eik. Te maain w̄i ham mamnen te haiu ap mamwepyap̄r h̄m God ketpeiyem haiu mamt̄p m̄t em. Maain haiu ap te mamt̄p h̄m n̄paa haiu ap merteiyem. Menmen in ek haiu merteiyem, h̄ram mamno mam̄t.

9 H̄m im h̄ram yaaim mentar in ek haiu mertei h̄m p̄nam me God keremem, te haiu mat̄p m̄t em. Haiu ap mertei meiyam au.

10 Maain w̄i kerek God kaknen kakwepyap̄r menmen yap̄rwe, menmen in ek haiu merteiyem h̄ram mamno mam̄t. Maain menmen meiyam yaaim mam̄kreh̄r me menmen im e.

* 12:31 1Ko 14:1 * 13:2 Mt 17:20 * 13:3 Mt 6:2 * 13:5 Fl 2:4 * 13:6 Ro 12:9 * 13:7 Ro 15:1; 1Pi 4:8; 1Ko 9:12

¹¹ Nîpaa haiu mîre nîkerek kike, haiu han kitet menmen mar ke nîkerek han kifetim, haiu matîp mar ke nîkerek netpim, haiu mertei menmen mar ke nîkerek. Te in ek haiu mît iuwe. Haiu meweikîn sip mewet menmen me nîkerek hîr nîrîakem, haiu mises menmen me mît iuwe hîr nisesim.

¹² *In ek haiu mertei menmen me God kike mar ke mît miyapîr nanîr hîmîn kîr kekere glas enum tokim hapîk mewim. Maain haiu mamno mamîr God ninaan mîrak, te haiu mamîrtei menmen God han kitet hîram iuwe mamîr ke in ek God kertei haiu mît niutîp niutîp werek werek.

¹³ *Te, yi han ekitet menmen im. Menmen im iuwe wikak mamu mamît. Haiu han kitet menmen God ketpaiyem. Haiu hanhan hîrak kakrekyei menmen yaaîm. Haiu hanhan mamriuwe mît miyapîr han. Menmen miutîp me menmen iuwe wikak im hîram minîn. Hîram im: Haiu hanhan mît miyapîr han.

14

Menmen God Hîmîn Yaaik kewetâyem hîram minîn menmen ham

¹ *Yi mît miyapîr en yi eiyinîn hanhan eiriuwe mît miyapîr han. Menmen im hîram minîn: Yi wen hanhan God kakweti menmen ham yaaîm me God Hîmîn Yaaik. Yi hanhan iuwe te God kakweti menmen te yi eitîp mît hîm mîrak yaaîm.

² Mît nanpîtîp hîm kerek God Hîmîn Yaaik kewetîrem, te mît netariyem, hîr ap nantîp mît neriuwerem au. Hîr nantîp God kerekek nanîntar hîr mît han ap nanîrtei menmen hîr nanîtpim. God Hîmîn Yaaik kekepi te hîr natîp menmen me God nîpaa hîrak kîsawînem.

³ Hîram yaaîm te mît kerek natîp mît hîm me God, hîr natîp mît en. God au. Hîr netpor nankepi nanises hîm me God nanrekyor hîr han yaaik nanu.

⁴ Mît kerek nantîp hîm ham kerek God Hîmîn Yaaik kewetîrem, hîr nantîp menmen nankaap hîras keriyen. Te neimîn hîr nantîp mît miyapîr hîm me God eim, hîr nankaap mît miyapîr ne weiwîk me God nanriuerem.

⁵ *Hi hanhan yi yapîrwe yaitîp hîm ham mît nepîtariyem kerek God Hîmîn Yaaik kewet haiu mît em. Te hi hanhan wîsenum te yi eiyîtpor hîm me God. Mît kerek hîr natîp mît hîm me God, hîm mîr minîn hîm me mît kerek natîp hîm ham me God Hîmîn Yaaik kewetîrem, te hîr mît han ap nanu nanweikîn hîm nanwepyapîr menmen hîr netpim. Mît han hîr nanu nanweikîn hîm nanwepyapîr menmen im te mît miyapîr ne weiwîk me God nanîrteiyem werek werek. Im yaaîm mîre mît kerek natîp mît miyapîr hîm me God nîkaap mît miyapîr neriuwerem.

⁶ Nai yinan, maain hi anen ari te hi etpi hîm ariuwe hîm ham God Hîmîn Yaaik kewetewem yi yepîtariyem, hi ap akepi ere hi eweikîn hîm awepyapîrem hetpiyem. Hi etpi hîm me God me hîm yi yetpim, yi eiyîrteiyem werek werek, o hi etpi menmen maain mamnen, menmen im yi eiyîmtewem hîram mamkepi yayises God werek werek.

Haiu emtîp hîm me God mamriuwe hîm haiu yapîrwe merteiyem

⁷ Menmen mîre tukîn o wekînp hîram han kewim au. Hîram mîre mîtik katîp keriuwe hîm ham. Mît ap nîrîak tukîn o wekînp nine henye mei werek au, mît nepîtari menmen hîram tukîn o wekînp metpim.

⁸ Mît ap nîrîam tukîn werek werek au, nanîrkeik te mît hîr nanîrtei nanîno nanînepan a? Taauye!

* 13:12 2Ko 5:7; Je 1:23 * 13:13 1Te 1:3; 1Jo 4:16 * 14:1 1Ko 12:31, 14:39 * 14:5 Nam 11:29

⁹ Menmen yi mīt yīriakem hīram mepīr keremem. Yi eitīp mīt eiriuwe hīm ham God Hīm+n Yaaik kewetiye, hīr mīt nemtewem hīr nepītariye. Yi yayītpor menmen, te hīm epei au men.

¹⁰ Mīt nerer wit wit natīp hīm ham hīm ham. Hīr ap natīp hīm weinīm au. Hīr netike mīt newepnak neriuwerem.

¹¹ Hi ap hertei menmen werek werek kerek mītīk hak ketpewem, te hīrak han kitet hi mītīk ke wit hak, hi han kitet hīrak ke wit hak, hawīr ap wewepnak au.

¹² Te hi hetpi menmen im. Yi hanhan yayīt menmen ham ham kerek God Hīm+n Yaaik kakwetiye. Te yi eiyein hanhan eiyeit menmen yaaim God Hīm+n Yaaik kakwtai haiu mīt em hīram mamkaap mīt miyapīr ne weiwīk me God te hīr nanisesik werek werek.

¹³ Te mītīk kerek katīp keriuwe hīm ham me God Hīm+n Yaaik kewetīwekem, hīrak ap kerteiye, hīrak ekitehi God ekikepik hīrak ekīrtei hīm hīrak epei ketpim te hīrak kakwepyapīrem katīp mīt em. Hīrak kakriak menmen im kakīntar hīm im hi hetpiye.

¹⁴ Hi hitehi God hi ewenīpi niuk mīrak heriuwe hīm ham hi hepītariye kerek God kewetewem, hīm+n kai ketike God tewepnak, te han kai au kau weiwīk.

¹⁵ Te hi arīak menmen im. Hi ehitehi God eriuwe hīm+n kai ketike han kai, hi tewen aine henye ariuwe hīm+n kai kaktike han kai.

¹⁶ Yi eiyeitehi God yi eiwenīpi niuk mīrak eiriuwe hīm ham mīt ap nerteiye au, nanīrkeik te hīr nanīrtei hīm yi yetpim a? Hīram yaaim te hīr nantikewi nanwenhiye a? Taauye!

¹⁷ Yi epei yatīp God hīm yaaim yewenīpi niuk mīrak te yi ap yīkaap mīt kerek nemtau hīm mi yeriuwerem au.

¹⁸ Hi Pol hi hetenen menmen God Hīm+n Yaaik kewetewem. Hi han yaaik heriuwe God hentar hi hinīni hi atīp God menmen heriuwe hīm ham hi ap herteiye kerek nīpaa hīrak kewetewem.

¹⁹ Te wī kerek hi hau hetike mīt miyapīr ne weiwīk me God, haiu mererik mewenīpi niuk mīrak, hi hinīn hanhan atīp mīt menmen kike ariuwe hīm haiu yapīrwe merteiye te hīram mamkepi hīr nanu werek. Hi hīnapen etpor menmen yapīrwe ariuwe hīm ham hīr nepītariye au emīt! Hīram ap mamkepi au.

²⁰ *Nai yinan, yi ap eire nīkerek eiriuwe menmen yi han kitetim au emīt. Yi eire mīt iuwe. Me menmen enum mīt nisesim yi eiweikīn sip eiwetīwem eitariye eyīr ke nīkerek kike miyerer nīnani. Te menmen yaaim yi han ekitetim werek werek eyīr ke mīt miyapīr iuwe.

²¹ *Hīm me God mau tīwei nīpaa profet Aisaia kewisīm hīram matīp me mīt miyapīr natīp hīm ham mīt netariye mar im:

“Mīt ne wit netike mīt han ap ne wit hīr nantīp mīt in nanriuwe hīm ham hi God awetīrem.

Hīr nanwepyapīr hīm mai nantīp mīt em te hīr ap nanisesim au.”

²² Te hīm ham im kerek God Hīm+n Yaaik kewetiye, hīram mamkaap mīt ap nises hīm me God te hīr hanhan nanīmtewem. Mīt epei nises hīm me God hīram mamkepi au. Hīm me God ham mīt natīp mīt han em hīram mamkaap han ke mīt ap nisesik au. Hīram mamkaap han ke mīt kerek nisesik kerīen.

²³ *Mīt miyapīr ne weiwīk me God nanrerik nantīp nanriuwe hīm ham hīr nepītariye kerek God Hīm+n Yaaik kewetīrem, maain mīt kerek ap nises

* 14:15 Ef 5:19 * 14:20 Ef 4:14; Fl 3:15 * 14:21 Ais 28:11-12 * 14:23 Ap 2:13

h̄im me God o m̄it ap nertei menmen im, h̄ir nan̄inen nan̄imtau menmen yi eiȳipim, h̄ir nep̄itari menmen yi yet̄pim te h̄ir han kitet yi enun ȳire m̄it han k̄ir enuk.

24 *Te m̄it miyap̄ir nererik nat̄ip m̄it h̄im me God, maain m̄it kerek ap nises h̄im me God o m̄it ap nertei menmen im h̄ir nan̄inen n̄im̄in nanu nan̄imtau menmen yi yet̄pim, h̄ir nan̄irtei h̄im im te menmen im mamrekir han k̄ir te h̄ir nan̄irtei h̄ir h̄iras m̄it enun.

25 *H̄im me God im mamket menmen enum mekre han k̄ir h̄ir han kitetim te h̄ir newen nin̄ip nanwen̄ipi niuk me God nant̄ip nar ik: “In ek hi hertei God kau kekre n̄im̄in ke yi m̄it.”

Yi eiwen̄ipi niuk me God yi eiyises menmen yaaim

26 *Nai yinan hi het̄pi yi eir̄iak mekam a? W̄i kerek yi yererik yewen̄ipi niuk me God yi eiyises menmen werek werek. M̄it̄ik hak kine henye, m̄it̄ik hak ket̄pi h̄im, m̄it̄ik hak kewepiyap̄ir h̄im ham God epei ket̄p̄iwekem, m̄it̄ik hak kat̄ip h̄im ham h̄irak n̄ipaa ap kerteiyem au. M̄it̄ik hak keweik̄in h̄im im ket̄pi menmen me m̄it̄ik hak epei ket̄pim em e. Yi niut̄ip niut̄ip eir̄iak menmen im yap̄irwe te h̄iram mamkaap han ke m̄it miyap̄ir te yi eiyises h̄im me God werek werek.

27 M̄it miyap̄ir han ne yi m̄it h̄ir nepu h̄ir nant̄ip h̄im ham kerek m̄it nep̄itariyem, yi eiwis wik o wikak nan̄it̄pi h̄im im keremem. H̄ir ap nant̄ip h̄im nanre yap̄irwe au em̄it! M̄it̄ik hak kakt̄ip h̄im m̄irak, m̄it̄ik keiyak kakwepiyap̄ir menmen h̄irak ket̄pim. Epei au, m̄it̄ik hak kak̄it̄pi kakriuwe h̄im m̄irak ham.

28 M̄it han ap nepu kerek nanwepiyap̄ir h̄im kerek m̄it han net̄pim, h̄ir ap te nant̄ip h̄im im mekre n̄im̄in ke yi m̄it miyap̄ir kerek yererik yewen̄ipi niuk me God au em̄it! H̄ir keriyen nant̄ike God nant̄ip nan̄ikre han k̄ir.

29 *Yi eiwis m̄it̄ik̄it wik o wikak kerek h̄irak̄it t̄ire profet h̄irak̄it tatwepiyap̄ir h̄im God ket̄p̄iwek̄item. H̄irak̄it tatwepiyap̄ir h̄im me God, te yi m̄it han yi han ekitet h̄im im h̄irak̄it tewepiyap̄irem h̄iram yaaim o au enum.

30 M̄it̄ik hak kau yeno kekre n̄im̄in ke yi m̄it, God ket̄p̄iwek menmen, h̄irak ap ekmer̄ir m̄it̄ik hak ket̄pim au, h̄irak ek̄ikrit ekno ek̄ikreh̄ir k̄irak ek̄it̄pim.

31 Mar im yi eiwepiyap̄ir h̄im me God eit̄ip m̄it em eire kiut̄ip kiut̄ip te yi m̄it miyap̄ir yap̄irwe yau en yi eiȳim̄tewem werek werek, h̄iram mamkepi han ki te yi eiyu werek.

32 M̄it miyap̄ir kerek h̄ir n̄ire profet h̄ir newepiyap̄ir h̄im God ket̄porem, h̄ir naanm̄ipre han k̄ir me menmen. Han ap naanmamror au. H̄ir m̄it keriyen, te h̄ir naanempre han k̄ir me menmen God ket̄porem.

33 H̄ir enr̄iak menmen im en̄intar God h̄irak ap kakn̄ip han ke m̄it nererik nemtau h̄im m̄irak te h̄ir han kakitet menmen heriyai heriyai nan̄it̄pim au. H̄irak kakn̄ipai haiu m̄it mamu han kiut̄ip mamises h̄im m̄irak.

W̄i kerek yi m̄it miyap̄ir ne God yererik yewen̄ipi niuk me God yi eir̄iak menmen mar im.

34 *Yi yairerik yaiwen̄ipi niuk me God, miyap̄ir ap te nant̄ip menmen au, em̄it! H̄ir nankint̄ip nanu nanises h̄im me m̄it n̄ir nan̄ir ke h̄im me God mau t̄iwei met̄pim.

35 Miyap̄ir hanhan nan̄irtei h̄im me menmen werek werek kerek m̄it net̄pim, h̄ir ap nanitehi m̄it in me menmen neit wit kerek h̄ir newen̄ipi

* 14:24 Jo 16:8 * 14:25 Ais 45:14; Sek 8:23; Jo 4:19 * 14:26 1Ko 12:8-10; Ef 4:12 * 14:29 Ap 17:11; 1Te 5:21 * 14:34 1Ko 11:3; 1Ti 2:12; Ta 2:5

God au em!t! Menmen im enum. Maain h̄r nanu w̄nak k̄r; h̄r nanitehi m̄kan n̄r me menmen h̄r nan̄tporem werek werek.

³⁶Yenmak yi eir̄ak menmen im mar ke hi hetpiyem a? Yi han kitet God h̄m m̄rak h̄ram mekrit meke wit Korin man a? O au en, yi han kitet h̄m me God man yi m̄t miyap̄r keriyen te yi eiyises han ki me menmen yap̄rwe a? Taau! Yi ap yertei menmen yap̄rwe me God te yi eiȳmtau menmen hi hetpi yi eiyisesim.

³⁷*M̄t han nekre n̄m̄n ke yi m̄t h̄r han kitet God epei kewet̄r menmen m̄rak iuwe o h̄r n̄re profet newepyap̄r menmen God ketporem, h̄r nanwenhi menmen hi ewisiyem h̄ram menmen M̄t̄k Iuwe Krai kat̄p haiu emisesim.

³⁸M̄t kerek ap han kitet menmen hi ewisiyem h̄ram h̄m me God, haiu ap han kitet h̄r n̄re m̄t profet newepyap̄r nat̄p menmen God ketporem. Au, h̄r m̄t enun netari menmen.

³⁹Te nai yinan, yi hanhan iuwe te yi eire profet te yi eiwepyap̄r eit̄p h̄m God ketpiyem yi eit̄p m̄t em. Te yi eir̄ak menmen mar im keremem au. Yi ap eiwen m̄t kerek nan̄tpi h̄m ham yi yep̄tariyem au em!t!

⁴⁰*Te menmen yi yir̄akem me w̄ yi yererik yir̄akem, yi yises menmen yaaim yi yir̄akem.

15

Krais n̄paa kaa, God p̄ke k̄k̄iak kekrit kau

¹Nai yinan, in ek hi hanhan ekeyi han ki me h̄m yaaim me Krai n̄paa hi hetpiyem kerek yi yemtwem yi yisesim werek werek.

²H̄m hi nep̄i netpiyem yi yisesim werek werek mar ke n̄paa hi hewepyap̄r hetpiyem, h̄ram mamkepi yi yayises God werek werek yi ap yaȳwaank, o au en, taau!

³*Hi hetpi h̄m im h̄ram menmen iuwe min̄n kerek n̄paa God ketpewem hi hemtwem. H̄m m̄ram im: M̄t̄k Krai kaa te kak̄sak menmen enum haiu m̄r̄akem, kar ke h̄m me God mau t̄wei n̄paa metpim h̄rak kaknen kaki.

⁴*H̄rak kaa epei au, m̄t han newis̄k kekre hei ke han h̄rak k̄n̄k m̄niu (o neiȳp) H̄rak k̄waai kekrerek me w̄ wikak epei au, God k̄k̄iak kekrit kau kar ke h̄m me God mau t̄wei metpim.

⁵*God k̄k̄iak kekrit kau epei au, h̄rak kewepyap̄r h̄rekes te Sifas (Pita) kin̄n k̄rek. H̄rak k̄rek epei au, m̄t han disāpel h̄r n̄rek.

⁶H̄r n̄rek epei au, m̄t miyap̄r nar 500 h̄r n̄rek. M̄t miyap̄r in n̄paa ere in h̄r nisesik. M̄t yap̄rwe wen nau t̄i, te m̄t han niut̄p niut̄p epei naa.

⁷*H̄r n̄rek epei au, h̄rak Jems k̄rek. H̄rak k̄rek, te m̄t aposel yap̄rwe h̄r n̄rek.

⁸*Maain hi h̄rekes h̄karu, h̄rak kan te hi h̄rek. Hi h̄re m̄t̄k enuk hi h̄rek.

⁹*Hi h̄re m̄t̄k enuk wein̄k hekre n̄m̄n ke m̄t aposel, hi h̄re h̄karu. God keh̄m̄tena hi h̄re aposel te hi ap yaaik au! N̄paa hi hewaank m̄t miyap̄r kerek nises h̄m me Krai.

¹⁰*In ek hi h̄re m̄t̄k yi ȳra te yi yerteiya hentar menmen yaaim God kerekyewem kekepa keriuwerem. H̄rak ap kerekyewem wein̄m au. M̄t

* 14:37 1Jo 4:6 * 14:40 Kl 2:5 * 15:3 Ais 53:8-9 * 15:4 Mt 12:40; Ap 2:24-32 * 15:5 Lu

24:34; Mt 28:16-17 * 15:7 Lu 24:50 * 15:8 Ap 9:3-6; 1Ko 9:1 * 15:9 Ef 3:8; 1Ti 1:15; Ap 8:3

* 15:10 2Ko 6:1, 11:5, 23

apospel h̄r n̄riak menmen yaaim te hi hin̄ni heriuwe menmen hi h̄riakem me God. Te hi h̄rekes ap h̄riak menmen im au. God kekepa te hi h̄riak menmen h̄ram m̄re yaaim.

¹¹ M̄t han aposel h̄r netpi h̄m me God o hi hetpi h̄m me God h̄ram wein̄m. Menmen iuwe h̄ram mar im: Haiu aposel metpi h̄m me Kraiis m̄p̄ram, te yi epei yisesim.

Haiu m̄t yap̄rwe mami te maain God p̄ke kak̄ikeyei haiu mit

¹² Haiu matip̄ m̄t h̄m me Kraiis kaa te God p̄ke k̄k̄iak kekrit kau. Te yi m̄t han niutip̄ niutip̄ yekre n̄m̄n ke yi m̄t yap̄rwe, yi yenmak te yi yatip̄ m̄t kerek n̄paa h̄r naa, maain h̄r ap p̄ke nan̄krit au?

¹³ M̄t h̄r naa p̄ke nan̄krit au, te h̄ram mar ke God ap k̄k̄iak Kraiis h̄rak kekrit kepu au.

¹⁴ God ap k̄k̄iak Kraiis h̄rak p̄ke kekrit kau au, te haiu m̄t metpi h̄m enum wein̄m te yi yises h̄m wein̄m.

¹⁵ *Yi yises h̄m wein̄m te haiu m̄t enun memitip̄n metpi menmen me God haiu merekyi enum matip̄ h̄rak epei k̄k̄iak Kraiis kerek n̄paa kaa, h̄rak kekrit kau. God ap k̄k̄iak Kraiis te maain h̄rak ap te kak̄ikaan m̄t kerek epei naa.

¹⁶ M̄t h̄r naa p̄ke nan̄krit au. Te God ap k̄k̄iak Kraiis h̄rak p̄ke kekrit kepu auye!

¹⁷ God ap k̄k̄iak Kraiis te yi yises h̄m m̄rak wein̄m. God ap kesak menmen enum mi yi ȳre m̄t miyap̄r yaain au. Yi enun.

¹⁸ God ap kesak menmen enun haiu m̄t m̄riakem, te m̄t kerek n̄paa nises h̄m me Kraiis kerek menmen enum mau han k̄r, h̄r nantike God nanu nan̄t au.

¹⁹ Haiu m̄re m̄t kerek nises h̄m me Kraiis me w̄ haiu mau t̄ in h̄rak kekepai, te maain haiu mami God ap kak̄ikepai p̄ke kak̄ikeyei haiu mam̄krit, te m̄t nau t̄ in han kitet haiu enun mataritari h̄r han etwen̄nei wisenum.

²⁰ *Te h̄m im hi nepei hetpim h̄ram au. God epei k̄k̄iak Kraiis h̄rak p̄ke kekrit kepu. H̄rak kekrit kin̄n m̄t miyap̄r yap̄rwe naa kerek maain God p̄ke kak̄ik̄ian.

²¹ *Menmen hi hetpiyem h̄ram yaaim hentar menmen im. M̄tik̄ kiutip̄ Adam k̄riak menmen enum kenip̄ haiu m̄t miyap̄r yap̄rwe haiu mami. Mar keremem te m̄tik̄ kiutip̄ Kraiis h̄rak kak̄n̄pai haiu m̄t kerek mami haiu p̄ke mam̄krit kak̄intar h̄rak p̄ke kekrit kau.

²² Haiu m̄t yap̄rwe mami mentar haiu nepenyere ne Adam. Mar keremem te haiu m̄t kerek haiu ne Kraiis, maain haiu mami te God kak̄ikeyei haiu m̄t.

²³ *Haiu yap̄rwe mami, maain haiu p̄ke mam̄krit mamu me w̄ God kemeteiyem. Kraiis h̄rak kin̄n kekrit kau. Maain w̄ kerek h̄rak p̄ke kak̄n̄ kakwep̄yap̄r h̄rekes, God kak̄ik̄ian m̄t kerek epei nisesik h̄r m̄t n̄rak.

²⁴ Me w̄ im menmen yap̄rwe maain tewen mami mam̄t. W̄ kerek Kraiis kakin̄n kak̄iwaank menmen me gavman metike menmen me m̄t iuwe, netike menmen m̄r iuwe, h̄rak kak̄wis God kakin̄n menmen yap̄rwe.

²⁵ *Kraiis h̄rak kakin̄n naanmamre menmen yap̄rwe ere God kakin̄n m̄t enun nepan n̄rak.

* 15:15 Ap 1:22, 4:33, 5:32 * 15:20 Kl 1:18 * 15:21 Ro 5:12, 18 * 15:23 1Te 4:16; Rev 20:5

* 15:25 Mt 22:44

26 * H̄irak kakin̄n menmen enum yap̄rwe, maain menmen kerek menip haiu m̄it metike menmen yap̄rwe mami, God kak̄waankem h̄iram mam̄it, te haiu mamu mam̄it.

27 * H̄im me God mau t̄wei h̄iram mat̄ip mar im: “God kin̄n menmen yap̄rwe h̄iram mamises han ke Kraiis.” H̄im im kerek mat̄ip “Menmen yap̄rwe” h̄iram ap mat̄ip me God h̄irekes au. H̄irak kakin̄n menmen yap̄rwe kerek in ek mamises han ke Kraiis.

28 Maain God kakin̄n menmen yap̄rwe mamises han ke Kraiis, te Kraiis h̄irak N̄ikan ke God, h̄irak kakwis God h̄irekes kakin̄nek kak̄intar n̄ipaa God kekepik kin̄n menmen yap̄rwe. H̄irak kises han ke God epei au, te God h̄irekes kakin̄n haiu m̄it yap̄rwe.

29 H̄im im hi hetpiyem me maain God kak̄ik̄ian m̄it miyap̄r kerek epei naa, h̄iram enum hi emitip̄n heriuwerem, m̄it nenmak te h̄ir newis m̄it han h̄ir n̄ik̄iri neriuwe t̄par mamkaap m̄it miyap̄r h̄ir epei naa a? H̄ir han kitet menmen enum h̄ir n̄ir̄iakem.

30 * H̄im im h̄iram enum me nemitetp̄n keremem, menmak te haiu m̄it in hekrit hekrit mamwis menmen enum mamnen menep te mamraiwaank a? Au! Haiu emweik̄in sip emwet h̄im me God im em̄r̄.

31 * Nai yinan, hi hetpi hekrit hekrit hi h̄ir̄iak menmen me God te menep hi hahi. Menmen hi hetpiyem h̄iram yaaim mar ke h̄im hi hetpiyem in ek. Hi han yaaik heriuwi hentar yi ne Kraiis Jisas kau iuwe.

32 * God ap kak̄ik̄oya te hi h̄ir̄iak menmen im wein̄im. N̄ipaa hi heit wit Efesas hi etike m̄it h̄ir enun n̄ire sak m̄it h̄ir nak̄ip henmik ketuk, haiu menehan te menep h̄ir naniyep hi hahi. God ap te kak̄ikekeyei haiu m̄it te h̄im im n̄ipaa m̄it netpim haiu emisesim h̄iram m̄ire yaaim. H̄iram mat̄ip, “In ek haiu mam̄im menmen metike t̄par si enum ere haiu han yaaik iuwe mam̄intar maain haiu mami.”

33 Yi ap eiwis m̄it han nanmitip̄n nanriuwe menmen h̄ir netpiyem. Yi eitike m̄it enun eik̄iyan eiwepnak, h̄ir nan̄iwaank han ki me menmen yi yisesim me God p̄ike kak̄ikekeyei haiu m̄it.

34 * Yi han ekitet menmen werek werek eiweik̄in sip eiwet menmen enum. M̄it han en yi m̄it ap yertei God yisesik au. Hi hetpi h̄im im h̄iram merekyi ȳnk enuk te yi eiweik̄in sip p̄ike eiyses h̄im yaaim.

Maain God kak̄ik̄iak ȳnk kau h̄irak kakweik̄in kakre yaaik

35 M̄it han nitauhi menmen im: “Mamerkeik te God kak̄ik̄ian m̄it n̄ipaa naa? H̄irak k̄ik̄ian m̄it epei au, h̄irak kakwet̄ir ȳnk kakre mekam?”

36 * M̄it nanitauhiyem te hi etpor ah̄ir ik: Ti m̄it̄ik enuk hep̄itari menmen im. Yehes me rais ti em̄r em̄it ni ap te mamwo ere haas m̄iram mam̄isine te h̄iram mamwo.

37 Yehes me rais kerek yi yam̄r mekre t̄i h̄iram yehes wein̄im me rais o menmen ham, te h̄iram ap haas met̄ike n̄ikim keremem maain mamwo au.

38 * God kewet rais yehes h̄iram mewo m̄ire menmen ham h̄irak hanhan kenipem. Menmen yap̄rwe ap mewo m̄ip̄ram au. God kehimitanem h̄iram mamwo mam̄re menmen ham.

39 Ȳnk yap̄rwe h̄iram ap m̄iram au. Ȳnk ke m̄it miyap̄r h̄irak hak. Ȳnk ke samiyak h̄irak hak. Ȳnk ke hore h̄irak hak, ȳnk ke saauk h̄irak hak.

40 Menmen yap̄rwe mau nepni, menmen ham mau t̄i. Menmen mau nepni h̄iram yaaim te h̄iram meweiik̄in me menmen ham yaaim mau t̄i.

* 15:26 Rev 20:14, 21:4 * 15:27 Sam 8:6 * 15:30 Ro 8:36 * 15:31 2Ko 4:10-11 * 15:32 Ais 22:13; Lu 12:19-20 * 15:34 Ro 13:11; Ef 5:14; Ap 26:8; 1Ko 6:5 * 15:36 Jo 12:24 * 15:38 Jen 1:11

41 Wepni h̄rak k̄r k̄pre hak, wenke h̄rak k̄p̄r k̄pre hak, h̄r me w̄taan h̄ram m̄p̄r ham. N̄m̄n ke h̄r yap̄rwe, ham m̄r iuwe, ham au m̄r k̄ike.

42 Ȳnk kau maain God kak̄k̄iak h̄rak kak̄r ke menmen hi nepei etpiyem. Ȳnk kau h̄rak k̄re yehes. Ȳnk kau maain h̄r nanwis̄k kak̄kre hei, h̄rak kak̄n̄ kak̄sine kak̄t. Te ȳnk kau kerek God kak̄k̄iak, h̄rak ap te kak̄sine kak̄t au.

43 *Ȳnk kerek maain m̄t nanwis̄k kak̄kre hei h̄rak menmen enuk wein̄k kerekek. Te ȳnk maain kerek God kak̄k̄iak h̄rak kakre yaaik. In ek ȳnk h̄rak kaknap te h̄rak ap mampenuk. Maain h̄rak kakre manpenuk wisenuk.

44 Ȳnk kau kerek maain m̄t nanwis̄k kak̄kre hei, h̄rak menmen me t̄ kerekek.

Maain ȳnk kau God kak̄k̄iak, h̄rak kakweik̄n kakre hak yaaik kerek kak̄kaap h̄m̄n kau kaku werek kak̄krerek. Ȳnk ke h̄rak kepu, te haiu mertei maain haiu mam̄t ȳnk hak kak̄kaap h̄m̄n kau h̄rak kaku.

45 *H̄m̄ mau t̄wei me God m̄t newis̄m h̄ram mat̄p mar im. H̄ram mat̄p me Adam, “God k̄riakek h̄rak kepu.” Te Krai h̄rak k̄re Adam, h̄rak k̄karu kan kewet haiu m̄t H̄m̄n k̄rak, haiu mamu mamtikerek.

46 Haiu em̄n̄n emu t̄ ik em̄iuwe ȳnk kerek God naanm̄prewek au. Ȳnk ke t̄ kerekek. Maain God kakweik̄n ȳnk kau te God H̄m̄n Yaaik h̄rak naanmamrai ȳnk kau.

47 *God k̄riak m̄tik Adam kin̄n kau t̄ h̄rak ȳnk k̄rak ke t̄. Te M̄tik Krai kerek k̄karu kan, h̄rak keke wit ke God kan.

48 H̄r m̄t miyap̄r nau t̄ h̄r nepenyerer ne m̄tik Adam kerek n̄paa God k̄riakek ke t̄ te h̄r nar ke h̄rak kerekek. Maain h̄r m̄t miyap̄r kerek nanu wit ke God, h̄r nanweik̄n nan̄r ke M̄tik Krai h̄rak n̄paa keke wit ke God kan h̄r nan̄r ke nepenyerer n̄rak.

49 Ȳnk kau ik h̄rak kar ke m̄tik Adam kerek n̄paa God k̄riakek ke t̄, te maain ȳnk kau kakweik̄n kak̄r ke Krai kerek n̄paa keke wit ke God kan.

50 *Nai yinan hi hetpi menmen im. Ȳnk kau God k̄riakek ke t̄ ap te kaku kak̄t wit k̄rak au. Menmen kerek maain kak̄sine ap te kakno wit kerek menmen ap mam̄sine au.

51 *Yi eiȳmtau h̄m̄ im hi hetpiyem me menmen n̄paa m̄t h̄r nerteiyem au. M̄t han nekre n̄m̄n ke haiu m̄t kerek mises h̄m̄ me Krai mau t̄, h̄r ap te nani taau. Te God kakweik̄n ȳnk k̄r waswas.

52 *W̄i m̄tik ensel kakt̄nwo taur k̄rak kehimit̄an w̄i me t̄ nepei mesi, God kakweik̄n ȳnk k̄r waswas kak̄r ke m̄tik nanam̄r hei mew̄n. M̄tik ensel kakt̄nwo taur k̄rak epei au, God p̄ke kak̄k̄ian m̄t kerek n̄paa naa, h̄rak kakweik̄n ȳnk kau, te haiu ap p̄ke mami taau.

53 *H̄rak kakweik̄n ȳnk kau kak̄ntar ȳnk kau maain kerek haiu mamnap mami h̄rak ekweik̄n ekre ȳnk ap te haiu mamnap o mami.

54 *Maain God kakweik̄n ȳnk kau kerek kakn̄pai haiu mamnapo mami, h̄rak kakweik̄n kakre ȳnk yaaik ap te kakn̄pai haiu mamnap o mami au. Te h̄m̄ me God n̄paa m̄t newis̄m mau t̄wei mamnen. H̄ram mat̄p mar im:

“God epei kin̄n menmen enum menip haiu m̄t miyap̄r yap̄rwe haiu mami.

55 *In ek menmen enum h̄ram menipai haiu m̄t miyap̄r mam̄waank,

* 15:43 Fl 3:20-21 * 15:45 Jen 2:7; Jo 6:63; 2Ko 3:6, 17 * 15:47 Jen 2:7 * 15:50 1Ko 6:13
* 15:51 1Te 4:15-17 * 15:52 Mt 24:31 * 15:53 2Ko 5:4 * 15:54 Ais 25:8 * 15:55 Hos 13:14

h̄ram epei au enum m̄re henmik kewen. Menmen enum h̄ram menipai haiu mami h̄ram epei au mesi.”

56 *Menmen enum mekre han kaiu mamnipai haiu mami. H̄m me God mau t̄wei n̄paa Moses kewis̄m h̄ram m̄k̄iam menmen enum mekre han kaiu, menipai haiu m̄r̄iak menmen enum te haiu mami.

57 T̄is, haiu emt̄ip God h̄rak yaaik kentar h̄rak keriuwet Jisas Krai haiu Iuwe h̄rak kin̄n menmen enum mekre han kaiu menipai haiu mami. Te haiu ap mami mam̄t̄ au, haiu p̄ke mam̄krit mamu.

58 *Te nai yinan yaain yi han tokik eiyyu ap eiwis h̄m ham enum memip̄n mamri han ki. Yi ap einapen eir̄iak menmen me M̄t̄ik Iuwe Krai hekrit hekrit au em̄t̄ eiyȳntar yi yertei menmen yi yr̄iak M̄t̄ik Iuwe em, h̄ram ap wein̄m au.

16

H̄m me pewek m̄t̄ ne Korin nant̄iwem nanwet m̄t̄ miyap̄r han em

1 *In ek hi ewisi h̄m me pewek kerek yi h̄ras yewis̄m m̄waai niut̄ip. Te yi eiwet m̄t̄ miyap̄r han kerek h̄r nises God neit provins Judia yi eiwet̄rem. Hi ewisiyem entar yi epei yitauhiyem. Yi yises menmen hi epei at̄ip m̄t̄ nises h̄m me God neit provins Galesia em.

2 Me w̄ Sande miut̄ip miut̄ip yi m̄t̄ miyap̄r yap̄rwe niut̄ip niut̄ip eirem̄r pewek p̄nam me menmen God kekepi yi epei yet̄iwem me menmen yi yr̄iakem. Yi eirem̄r pewek im eiwis̄m emwaai niut̄ip te maain w̄ kerek hi anen et̄iwem, yi ap eino ein eino ein eiriyam me m̄t̄ miyap̄r en au em̄t̄! H̄ram menmen yi epei yewis̄m h̄ram emwaai em̄meriyo.

3 Maain hi anen hi awis t̄wei keiyak kak̄ikaap m̄t̄ ne Jerusalem h̄r nan̄rtei yi neim̄n, hi awet m̄t̄ kerek yi yehim̄teni h̄r nant̄iwek kaktike pewek m̄, hi ariuweti h̄r neiȳm en̄no wit Jerusalem.

4 Maain hi anen hi han kitet h̄ram yaaim te hi ano Jerusalem h̄r nantikewa haiu emriyan emno.

Pol hanhan kaknen kak̄r m̄t̄ miyap̄r ne wit Korin

5 *Hi ehin̄n ano provins Masedonia. Hi hen en apei au, te hi p̄ke anen ari yi m̄t̄ miyap̄r en.

6 *Hi anen ehu etikewi w̄ mei yap̄rwe au en, hi ehu w̄ ere haw̄ h̄tan epei au. Haw̄ h̄tan epei au, yi eikepa eiriuweta hi ano wit keiyak hi hanhan anori.

7 *In ek hi h̄napen anen ari me w̄ hi ano wit hak menep entar hi ehu etikewi w̄ mei kike au em̄t̄. Maain m̄t̄ik Iuwe Krai kakwisa hi anen ehu etikewi w̄ mei yap̄rwe.

8 Te in ek hi ahu in heit wit Efesas ere maain w̄ haiu m̄t̄ ne Isrel menewem Pentikos h̄ram mamnen.

9 *Hi wen ahu in entar M̄t̄ik Iuwe h̄rak k̄r̄iak menmen yap̄rwe yaaim epei man mamwisai haiu mamt̄ip m̄t̄ h̄m m̄rak h̄r nanisesim. Te m̄t̄ enun han n̄napen h̄m me God h̄r nau in nanraiwaank menmen haiu mat̄ip m̄t̄ miyap̄r em.

10 *Maain Timoti h̄rak kaknen yi naanemprewek werek werek, te h̄rak ap kakneini au. H̄rak eku werek etikewi. Hi hetpi h̄m im hentar Timoti ketikewa haw̄r w̄r̄iak menmen me M̄t̄ik Iuwe h̄ram m̄p̄ram.

* 15:56 Ro 6:14, 7:13 * 15:58 2Kro 15:7; Rev 14:13 * 16:1 Ro 15:25-26; 2Ko 8:1-9; Ga 2:10

* 16:5 Ap 19:21 * 16:6 Ro 15:24; Ta 3:12 * 16:7 Ap 18:21 * 16:9 Ap 19:8-10; 2Ko 1:12; Kl 4:3;

11 *Yi ap einainik einan yipir eiwierek yi han kitet hirak mitik weinik au emit! Yi eikepik te hirak pike kaknen eku werek werek ekintar hi etike nau yinan han in haiu mameriyiwerek hirak kaknen.

12 *In ek hi etpi me Apolos. Hi epei hetpiwerek him iuwe hirak ektike nau yinan han in hir nanriyan nanino nanri. Te hirak au kinapen. Hirak katip kar ik: “Hi ap te in ek ano au. Maain God kakwisa hi anen, te hi anen ahiri.” Te hi hetpi, maain hirak kaknen.

Him ham pinam hiram mkaru

13 *Yi naanempre hiras te yi eiyises him me God werek werek. Yi eire mit iuwe han tokik (o einakin tokim) eiyu me menmen enum mamnen mamriwaank.

14 Menmen yapirwe yi yirakem eiyintar yi hanhan eiriuwe mit miyapir han eikepi eiriuwere.

15 *Nai yinan, yi yertei menmen im. Mitik Stefanas ketike mite nikerek narak hir nemtau him me God hir ninin nisesim nekre nimin ke yi mit miyapir yapirwe nau neit provins Akaiia. Hir epei nises han kir nen nikaap mit miyapir kerek nises him me God. Te hi hitih him iuwe yi mit miyapir en.

16 *Yi eiyimtau him mir metike him me mit hir nekepi narak menmen iuwe mar em.

17 Hi han yaaik hentar Stefanas, Fotyunetas, tetike Akaiikas epei tan tira. Hirakit tan tekepa teriuwe menmen yi ap yekepa yeriuwerek yentar hi ap hau hetikewi.

18 Hi han kitet hirakit terek yi han yaaik yar ke hirakit epei terek ya hi han yaaik. Yi han ekitet mitikit tar ik hirakit mitikit iuwe.

19 *Mit miyapir kerek nises him me God neit provins Esia hir nesiuwe him netpi, “Yi yaain.” Akwila ketike mite pirak Prisila hir netike mit miyapir han kerek nises him me God nererik neit winak kir in, hir yapirwe nesiwi him netpi, “Yi yaain.”

20 *Nai yinan yapirwe in hir nesiwi him netpi, “Yi yaain.” Wi kerek yi yererik yi eitipan yi eiyewewan eiyir ke mit yaain ne God narakem.

21 *In ek hi Pol hirakes hewis him mai yinan im mau tawei men yi mit miyapir hi hetpi, “Yi yaain.”

22 *Mit miyapir han en kerek hir ap hanhan neriuwe Mitik Iuwe Krais hir nemipin hir han kitet maain hirak kakiwaanki. Mitik Iuwe kaiu Yaaik Krais, ti enen.

23-24 Hi hanhan Mitik Iuwe Krais kakrekyi menmen yaaim. Hi hanhan yi mit miyapir yapirwe en hentar haiu ne Krais Jisas.

Mepir keremem

* 16:11 1Ti 4:12 * 16:12 1Ko 1:12, 3:6 * 16:13 Sam 31:24; Ef 6:10 * 16:15 Ro 16:5; 1Ko 1:16
 * 16:16 1Te 5:12 * 16:18 Fl 2:29 * 16:19 Ap 18:2, 18, 26; Ro 16:3-5 * 16:20 Ro 16:16; 2Ko 13:12 * 16:21 Kl 4:18; 2Te 3:17 * 16:22 Ga 1:8-9

Tiwei Pol Kewisik Ken Mit Ne Wit Korin - 2 Menmen me tiwei ik

Pol kitehi God katip hirak yaaik ekentar hirak kekepik 1:1-11

Pol kewepyapir menmen mau mekre han kirak ekatip mit ne Korin em 1:12-7:16

Him me kolekta mit ne Korin nansiuwerem emamno mit ne Judia 8:1-9:15

Pol naanmipre hirekes me hirak keit eniuk iuwe aposel 10:1-13:10

Pol katip mit ne Korin him mikaru 13:11-14

1* Hi Pol hi hire mitik aposel ke Krai Jisas hatip mit him mirak. Nipaa God hanhan kewisa hi hire mitik aposel hi hirak menmen mirak. Hi hetike kiau yinak Timoti hawir wik wewis tiwei ik wesiuwerek kaknen yi mit miyapir ne weiwik me God yi yau wit Korin ke provins Akaia, yi yetike mit miyapir ne God yerer wit wit yeit provins eik e.

2* Hi hanhan God Haai kiau ketike Mitik Iuwe Jisas Krai hirakit tatrekyi menmen yaaim yi eyu werek werek.

Pol katip God hirak yaaik kentar hirak kekepik

3* Haiu emwenipi niuk me God, hirak Haai ke Mitik Iuwe kiau Jisas Krai. Haiu mertei hirak Haai ke han teweninai, hirak Haai ke kekepai.

4 Hirak kakikepai han kiau me menmen enum mamnen te haiu han etwenin mit miyapir han haiu emkepi me menmen enum mamnen. Haiu emkepi emriuwe menmen God nepei kekepai keriuwerem.

5* Him im yaaim. Menmen enum yapirwe mamnen mamraiwaank mamir ke nipaa menmen mewaank Krai. Mar ke menmen enum meraiwaank, te Krai kakikepai me menmen te haiu han yaaik mamu.

6* Mit niriak hi hetike Timoti enum nerawirwaank nentar hawir wetpi him yaaim me God, hiram mekepi yi han yaaik eyu yi yertei God kakikepi maain kaknen kaktihis. Mit nerekyawir enum, te God kekepawir. Menmen im mamkepi yi han yaaik eyu eyintar maain menmen enum mamnen mamriwaank yi yertei God kakikepi kakir ke hirak nepei kekepawir.

7 Hawir wertei werek werek me yi mit. Menmen enum mamriwaank mamir ke menmen enum merawirwaank, hawir wertei God kakikepi yi han yaaik eyu eyir ke God kekepawir han yaaik wepu.

8* Nawir yinan, hawir hanhan yi yertei werek werek menmen enum nepei man mewepir weit provins Esia. Menmen enum epei man hiram mewewir han kawir te hawir han kitet hawir wawi.

9 Hawir han kitet hawir wawi wawir ke mitik kerek mitik masistret hirak nepei katip hawir wawi. Menmen im nepei man mekepawir wertei hawir hirekses ap wawinin menmen im au. Hiram mekepawir te hawir wertei God kerek hirak kikian mit nipaa naa hir pike nekrif, hirak kerekek kakikepawir.

10* Hirak nepei kekepawir me menmen enum te hawir wawi au. Maain hirak pike kakikepawir. Hawir han kitet hirak in ere maain hirak kakikepawir naanmamrawir.

* 1:1 1Ko 1:1 * 1:2 1Ko 1:3 * 1:3 Ef 1:3; 1Pi 1:3; Ro 15:5 * 1:5 Sam 34:19, 94:19 * 1:6 2Ko 4:15 * 1:8 Ap 19:23; 1Ko 15:32 * 1:10 2Ti 4:18

11 Yi m̄it eikepaw̄r eiriuwe menmen yi eiyitehi God em kak̄ikepaw̄r. Yi yir̄iakem te maain m̄it miyap̄r yap̄rwe nan̄imtau God kemtau h̄im h̄r nit̄iwekhi me haw̄r h̄rak kak̄ikepaw̄r, h̄r nanwen̄ipi niuk m̄rak nant̄ip h̄rak yaaik.

Pol keweik̄n han k̄rak te h̄rak ap kan wit Korin au

12 * Haiu han yaaik meriuwe menmen im. Han kaiu kitet menmen haiu m̄r̄iakem haiu mises menmen yaaim God kewetaiyem haiu ap mari han ke m̄it miyap̄r meriuwerem au. Menmen me t̄i m̄it nerteiyem ap mekepai haiu m̄r̄iakem au. God kerekek kekepai haiu m̄r̄iakem. Haiu mises menmen im mekre n̄im̄n ne m̄it miyap̄r ne t̄i, te haiu misesim w̄senum mekre n̄im̄n ne yi m̄it miyap̄r. Te haiu han yaaik meriuwe menmen im.

13-14 * H̄m hi hewisiyem mau t̄iwei ik, as o h̄r h̄ram ap misaw̄n m̄re h̄m tok piksa au. Menmen yi yekinaam h̄ram keremem hi hetpiyem. Hi hanhan yi eiȳrtei werek werek menmen in ek yi yerteiyem kike kike me haiu m̄it. Te maain w̄i kerek M̄it̄k Iuwe Jisas p̄ke kaknen kaktaihis, haiu han yaaik mamriwi yentar yi yau yaitike Krai, yi han yaaik eiriuwe haiu m̄it aposel eiȳntar haiu metpi h̄m yaaim mekepi meriuwerem.

15 Hi han kitet yi han kiteta hi h̄re aposel yaaik te hi hanhan hahin̄n anen ari, te hi akepi yi han yaaik eiyu mei wik.

16 * Hi n̄ipaa han kitet hi ahin̄n anen ari yi yeit wit Korin me w̄i hi ano provins hak Masedonia. Au, hi anaaw̄ri hah̄t wit ki hi in ek han hau provins Masedonia. Maain hi anaaw̄r Masedonia hi p̄ke ano ari yi m̄it yeit wit Korin, te yi eikepa eiriuweta hi ano provins hak Judia, te hi ari mei wik.

17 Te yi han kitet w̄i kerek hi hewis t̄iwei hat̄ip hi hanhan hahin̄n anen ari me w̄i hi ano provins hak Masedonia, hi ap han kitet menmen werek au. Te hi heweik̄n han kai a? Yi han kitet hi h̄re m̄it̄k enuk ke t̄i, hi hat̄ip 'O, hi enen,' te hi hepak̄nem mekre han kai hi au h̄napen a? Taauye!

18 Mar ke h̄m me God h̄ram yaaim, hi ap hetpi h̄m 'O, hi anen,' te hi hepak̄nem mekre han kai hi au h̄napen. Taauye!

19 * N̄ipaa hi, Silvenes, Timoti, haiu mau metikewi haiu metpi h̄m me N̄ikan ke God Jisas Krai. Yi yertei Krai h̄rak ap kat̄ip menmen h̄rak kakisesim te maain kakweik̄n sip kewet h̄m n̄ipaa h̄rak ketpim au. H̄rak kakisesim keremem.

20 * Menmen yap̄rwe God kat̄ip h̄rak kak̄riakem, Jisas h̄rak kakisesim kakrek̄iyem. W̄i haiu mamwen̄ipi niuk me God mentar menmen im yaaim, haiu mat̄ip M̄it̄k Krai h̄rak yaaik kakises menmen h̄rak kat̄ip h̄rak kakisesim.

21 * God Haai kerekek h̄rak kekepai haiu m̄it haiu metike Krai mau niut̄ip.

22 * God h̄rekes kehim̄tenai haiu n̄rak, h̄rak kewis H̄m̄n k̄rak Yaaik kek̄re han kaiu, h̄rak k̄re menmen kike keteiknai menmen h̄rak kakwet̄i menmen yap̄rwe.

Pol ap ken k̄ri waswas au

23 * Hi hewis̄siyek me menmen im te God kertei han kai kakwepyap̄rem. Te hi hetpi werek hi ap hewisesik me menmen au. Hi ap hin̄n han h̄ri yi m̄it ne wit Korin me w̄i hi hen provins Masedonia hent̄ar hi h̄napen heni yi m̄it arekyi yi han enuk.

* 1:12 Hi 13:18; 2Ko 2:17; 1Ko 1:17 * 1:13-14 2Ko 5:12; Fl 2:16 * 1:16 1Ko 16:5-6 * 1:19 Ap 18:5 * 1:20 Rev 3:14 * 1:21 1Jo 2:27 * 1:22 Ef 1:13-14; 2Ko 5:5; Ro 8:16-17 * 1:23 Ro 1:9; 2Ko 11:31

24 *Haisu ap metpi haisu min'in naanm'pri me menmen me God yi yisesim au. Haisu mertei yi yises God werek werek haisu m'r'ak menmen metikewi mamkepi yi han yaaik eiyu.

2

1 *Te hi epei han kai kitet hatip har ik. Hi ap anen ari yi mit etpi menmen me han enuk heriuwerem.

2 Hi anen etpi menmen te yi han enuk, te neim'in nankepa hi han yaaik ehu a? Taauye! Yi mit kerek hi anipi yi han enuk keriyen.

3 Hi h'napen anen ari yi mit miyapir en yi yenipa hi han enuk au. Hi hanhan yi eikepa hi han yaaik etikewi, te hi hin'in hewisi t'wei men yi mit, hi hetpi menmen hi han enuk heriuwerem. Hi hertei w' kerek hi han yaaik heriuwe menmen, te yi yapirwe han yaaik yetikewa me menmen.

4 *Wi hi hewis t'wei ken yi mit miyapir en, hi hewisik hirak au kerekyo han kai au toenuk te hi hik'it. Hi h'napen henipi han enuk heriuwe h'm hi hewisiyem au. Hi epei hanhan yi eiy'rtei hi han tewen'ni wisenum keremem.

Pol katip hir mit ne Korin p'ke nan'ithis mit'ik n'paa kir'ak enum

5 *Mit'ik kerek kir'ak menmen enum hirak ap kenipa han enuk au. Hirak kenipi keriyen yi han enuk. Hi h'napen hemip'in hatip hirak kenipi yi yapirwe han enuk au. Yi mit han keriyen.

6 Menmen yi mit yapirwe yerekyiwekem me menmen enum hirak kir'akem h'ram werek.

7 Te in ek yi mit miyapir yi ap han ekitet menmen hirak kir'akem, nepei werek em'it yi einaip'isem. Yi eiy'ip'iwek h'm yaa'im em eiy'im eirekyiwek han yaaik te menmen im ap mamrekyiwek han kirak mam'waankek.

8 Te hi hitihi h'm iuwe te yi eiteikn'iwek yi wen han tewen'nek.

9 *N'paa hi hews t'wei ken yi mit te hi hanhan hertei yi yaain yises menmen hi hetpiyem werek werek o au me yi yepir mit'ik eik kir'ak menmen enum kakno.

10 Yi mit miyapir yi ap han ekitet menmen enum hirak mit'ik hak kerekyyiem. Yi han t'waaiyem, te hi han t'waaiyem em'it. Menmen enum h'ram mepu, te hi han t'waaiyem em'it, te hi hir'ak menmen im atip Kraism, te h'ram mamkepi yi yertei hi han t'waaiyem em'it.

11 *Hi hir'ak menmen im hentar hi h'napen Seten kakin'inai kewis'sai me mit'ik kerek haisu nepei menerek mep'rek. Haisu nepei mertei menmen enum Seten han kitet kakrekyyiem.

Pol hanhan keriuwe Taitas keit wit Troas

12 *N'paa hi h'niu hen wit Troas hewepyapir h'm yaa'im me Kraism, Mit'ik Iuwe God kin'in ken kekeyor han te hir hanhan nan'it'tau h'm hi hetporem.

13 *Te hi han kai ap kepu werek werek au hentar hi hemer'ir kaiu yinak Taitas te hirak ap kan kira au. Hirak ap kan kira au, te hi hanhanek hi h'naaiwir wit Troas hi hen provins Masedonia h'rek hirak ketpo me yi mit en.

God k'ikaap mit aposel hir nin'in Seten

14 Te in ek hi hitehi God hatip hirak yaaik. Hirak kekepai keriuwe menmen iuwe me Kraism te haisu min'in menmen me ti. God ketaihism

* 1:24 1Pi 5:3 * 2:1 1Ko 4:21; 2Ko 12:21 * 2:4 Ap 20:31 * 2:5 1Ko 5:1 * 2:9 2Ko 7:15, 10:6
* 2:11 Lu 23:31 * 2:12 Ap 14:27; 1Ko 16:9 * 2:13 Ap 20:1

kesiuwai haiu men wit heriyai heriyai haiu matip mit him yaaim me Krais. Him im hiram yaaim mar ke mit hir nemiwo (o nemiwin) tipar mekre heurek, maain hir newepim hiram minin meprer wit wit heriyai heriyai.

15-16 ** Haiu mit aposel haiu mire menmen minin yaaim me Krais hirak kewepwarem kewet God em. Haiu mire menmen minin yaaim men minin ke mit miyapir kerek God kaktorhis. Me mit miyapir kerek God kaktorhis, menmen haiu misesim hiram mire menmen minin yaaim mamkepi hir nanu werek werek. Me mit kerek God ap kaktorhis nanino si, menmen haiu misesim hiram mire menmen minin enum menipi hir nani. Mit neimin hir nanirtei menmen im werek werek a? Taauye!

17 * Yi yertei haiu mit ap mirak menmen mar ke mit yapirwe hir niriakem. Hir nepno heriyai heriyai natip mit him me God hanhan nanit pewek mererim keremem. Te hir ap nankaap mit miyapir au. Te haiu mit aposel au. Haiu mit han kau yaaik haiu matip mit him yaaim me Krais mentar God kehimitenai haiu miriakem. Haiu metike Krais mau han kiutip, God kirai haiu matip mit miyapir him mirak.

3

Haiu miriak menmen matip mit him lo ham yaaim me God

1 * Menmen hawir wewisiyem menipi yi han kitet hawir wewenipi niuk mawir iuwe te yi yatip hawir yaaikit a? O au en, yi han kitet hawir war ke mit han hir neweti tiwei mit han ne wit hak newisiyek netpi hir mit yaain a? O au en, yi han kitet hawir hanhan yi yewisawir tiwei te hawir wauna wit hak wewet mit han ek, te hir nertei hawir mitikit yaaikit a? Taauye! Hawir winapen tiwei au!

2 * Yi mit miyapir keriyen yi yire tiwei hawir wetenenik kekere han kawir, yi yewenipi niuk mawir yeriuwe menmen yi yiriakem te mit miyapir han hir nirem nerteiyem.

3 * Menmen yi yiriakem meteikin mit miyapir han yi yire tiwei Krais hirak kewisik kesiuwerek me his me haiu mit aposel. Tiwei ik Krais ap kewisik keriuwe si yeunek mau nan mar ke nipaa Moses kewis him me God mau nan au. Hirak kewisik keriuwe God Himin Yaaik kirak kerek kepu tipmain tipmain enum eik, hirak kesiuwerek ken kekere han ki kewis him mirak mekre han ki.

4 Hawir watip hawir mitikit yaaikit wentar hawir wertei God kehimitenawir wriak menmen im. Krais kekepapir keriuwe menmen mirak iuwe kerek God Haai kewetiwekem, te hawir wawises menmen hawir wetpiyem.

5 * Hawir ap iuwe te hawir watip hawir wriak menmen im wises han kawir weinik au. God kerekek kekepapir kewetawir menmen mirak iuwe te hawir wriakem.

6 * God kerekek kekepapir te hawir watip mit menmen me him ham yaaim mirak. Him ham yaaim me God hiram ap him lo mau tiwei mit enisesim au. Hiram him yaaim matip mit God Himin Yaaik kirak kakikepi kaktorhis hir nanu werek. Him lo mau tiwei matip mit ap nanisesim werek werek te hir nani. Him ham yaaim me God Himin kirak Yaaik hiram mamkaap haiu mit te haiu mamu werek werek.

* 2:15-16 1Ko 1:18 * 2:15-16 Lu 2:34; 2Ko 3:5-6 * 2:17 2Ko 1:12; 1Pi 4:11 * 3:1 2Ko 5:12; Ap 18:27; Ro 16:1 * 3:2 1Ko 9:2 * 3:3 Eks 24:12; Jer 31:33; Esi 36:26-27 * 3:5 2Ko 2:16 * 3:6 Jer 31:31; 1Ko 11:25; Jo 6:63; Ro 7:6

7* God kewepyaan h̄im lo, h̄irak kewet Moses em mau nan. Me w̄i h̄irak k̄ir̄iakem, menmen me God iuwe merh̄ihe m̄rius ninaan me Moses. Maain h̄iram p̄ike mamre kike kike ere mam̄it, te m̄it miyap̄ir ne Isrel ap nan̄irek p̄ike te naanmew̄riyapi me w̄i menmen me God merh̄ihe m̄rius ninaan m̄irak. Menmen me h̄im lo kerek menip haiu m̄it haiu mami, h̄iram man metike menmen iuwe me God merh̄ihe.

8* Te haiu mat̄ip m̄it miyap̄ir h̄im me God H̄im̄in k̄irak Yaaik, menmen im m̄irak menipai haiu han yaaik mep̄ir̄p̄ir w̄isenum min̄in menmen me n̄ipaa me h̄im lo me Moses.

9* H̄im lo kerek h̄iram menip haiu m̄it mami, h̄iram man metike menmen iuwe me God merh̄ihe menip m̄it n̄inaain nep̄ir̄p̄ir, te h̄im kerek mekepai te God kakt̄ip haiu m̄it haiu yaain, h̄iram min̄in h̄im me n̄ipaa God kewet Moses em, te haiu han yaaik mep̄ir̄p̄ir iuwe.

10* Menmen me God iuwe merh̄ihe m̄rius ninaan me Moses mar ke n̄ipaa ein h̄iram men m̄ire kike kike ere mepeit. Mar im h̄im yaaim n̄ipaa God kewet Moses em h̄iram epei men kike kike mentar h̄im ham yaaim me Kraisk me in ek God kewetaiyem h̄iram mekreh̄ir m̄iram.

11 H̄im lo me n̄ipaa ein man metike menmen iuwe me God merh̄ihe, te h̄iram p̄ike m̄ire kike kike ere meit, h̄iram in ek nepei au mesi. Te h̄im in ek God kewetaiyem mamkep̄ai haiu m̄ire yaain te God kakt̄aihis, h̄iram min̄in h̄im me n̄ipaa mentar h̄iram ap te mam̄isi au. H̄iram mam̄u mam̄it tipmain tipmain enum eik.

12 Haiu mertei h̄im ham yaaim h̄iram mam̄u mam̄it tipmain tipmain enum eik, haiu mam̄imer̄ir menmen m̄irak merh̄ihe iuwe mam̄nen te haiu ap mepak̄in h̄im mei au. Haiu mewep̄yap̄irem te m̄it miyap̄ir nerteiyem.

13* Haiu ap m̄ir̄iak menmen Moses h̄irak k̄ir̄iakem. H̄irak kewis laplap p̄inam m̄iwap̄in ninaan m̄irak te m̄it miyap̄ir ne Isrel ap te nan̄ir menmen yaaim me God merh̄ihe m̄rius ninaan m̄irak men kike kike ere meit.

14* Moses kewis laplap p̄inam m̄iwap̄in ninaan m̄irak keremem au. M̄it miyap̄ir ne Isrel han k̄ir ap nertei menmen me God werewek au, h̄iram m̄ire laplap p̄inam m̄iwap̄in han k̄ir. In ek, m̄it miyap̄ir ne Isrel h̄ir nererik nekine h̄im me Moses, h̄ir han k̄ir ap nertei menmen me Kraisk werewek au. H̄iram mar ke laplap p̄inam wen m̄iwap̄in han k̄ir. M̄it h̄ir nemtau h̄im me Kraisk h̄ir nisesim, h̄iram mar ke God keit laplap p̄inam m̄iwap̄in han k̄ir, h̄irak kenemt̄in kew̄irem men.

15 N̄ipaa ere in, m̄it nekine h̄im me Moses, menmen m̄ire laplap p̄inam m̄iwap̄in han k̄ir mentar h̄ir ap nises h̄im me Kraisk.

16* Me w̄i kerek m̄it o miyap̄ir neweik̄in han k̄ir nises M̄it̄ik Iuwe Kraisk, h̄iram mar ke God keit laplap p̄inam m̄iwap̄in han k̄ir h̄irak kenemt̄in kew̄irem men te h̄ir nertei menmen m̄irak werewek. H̄iram mar ke n̄ipaa Moses ken kek̄re winak ke God, h̄irak kenemt̄in laplap p̄inam keweik̄in ketike M̄it̄ik Iuwe tewep̄nak.

17* M̄it̄ik Iuwe keit h̄im im h̄irak God H̄im̄in Yaaik. H̄irak kepu kek̄re han ke m̄it, h̄ir ap te nan̄ises menmen h̄im me Moses ketpor te h̄ir han kitet God kat̄ip h̄ir yaain. Au, h̄iram ap mamkep̄ai te God kakt̄ip haiu yaain au.

18* Haiu m̄it ap menmen m̄iwap̄in han k̄iau au, te menmen yaaim me M̄it̄ik Iuwe h̄iram mau mek̄re han k̄iau. God H̄im̄in Yaaik kau kek̄re han k̄iau keweik̄nai han k̄iau haiu p̄ike meweik̄in mar ke h̄irak. M̄it miyap̄ir

* 3:7 Eks 34:30 * 3:8 Ga 3:2, 5 * 3:9 Diu 27:26; Ro 1:17, 3:21 * 3:10 Eks 34:29 * 3:13 Eks 34:33-35 * 3:14 Ro 11:25 * 3:16 Ro 11:23, 26 * 3:17 Jo 8:32, 36; Ro 8:2; Ga 5:1 * 3:18 Eks 16:7; 24:17

nan+rtei God keweiknai han kiau, haiu mam+r ke h+rak te haiu mamwen+pi niuk m+rak mam+nterim.

4

Haiu m+it aposel mewepyap+r h+m yaaim h+rak m+re si

1 *God kerekek h+rak han tewen+nai kehimitenai haiu m+rak menmen m+rak mat+p m+it miyap+r h+m m+rak, te menmen enum man merekyei han kiau haiu ap m+naain misesim iuwe au.

2 *Haiu meweik+n sip mewet menmen enum misaw+n m+it nanwepyap+rem haiu y+nk enuk meriuwerem au em+it. Haiu ap mewises m+it h+m me God haiu meweik+n h+m m+rak mat+p m+it h+r enisesim. Au, haiu m+erp ninaan me God, God h+rak k+rai haiu metp+r h+m m+rak haiu mat+p h+m yaaim, te m+it kerek nerteiyei han kiau, h+r nertei h+m im h+rak yaaim.

3 *H+m yaaim haiu mat+p m+it em, m+it ap nerteiyem werek werek, h+r keriyen nan+no si h+r ap nerteiyem. H+r ap nises h+m yaaim nentar t+p+r enuk ke t+ ik Seten h+rak kewen+n han k+r te h+r ap nisesim au.

4 *H+rak kewen+n han k+r te h+r ap nertei werek h+m yaaim me Krai. H+m yaaim im h+rak mat+p me menmen yaaim me Krai kerek keteiknai God k+re mekak kar ke h+rak k+pre God.

5 *Haiu ap metpi h+m me haiu h+rak te yi eit+p haiu m+it yaaim. Au, haiu metpi h+m im. Jisas Krai h+rekes M+it+ik luwe kiau, te haiu m+it haiu mar ke wok m+it mekepi yi eiy+rteiyek werek werek.

6 *Haiu m+rak menmen im mentar God kerek n+paa kat+p kar ik: “Me wit toto lait h+remes mam+r,” h+rak kerekek kekepai haiu mertei mekre han kiau menmen m+rak yaaim merh+he nepei au man mau Krai.

7 *God kewis menmen m+rak iuwe h+rak man mekre han ke haiu m+it ne t+ au haiu wein+n. H+rak kewis+m mekre han kiau kakteik+n m+it miyap+r ne t+ menmen yaaim haiu m+rakem ap meke han kiau man. Au, h+rak meke God man mekre han kiau mekepai.

8 *Merer wit wit menmen enum man mewep te h+rak ap meraiwaank au. Haiu ap mertei menmak menmen enum man mewep te haiu ap m+naaiw+r menmen haiu m+rakem.

9 M+it enun noiyai nanrekyei enum, te God ap k+naiw+r ai. M+it h+r newep haiu menke te haiu ap maa au.

10 *M+it h+r newep neriuwe n+p+n menmen ham yap+rwe te hekrit hekrit sak mau y+nk kiau mar ke n+paa m+it enun nenep Jisas sak mau y+nk k+rak. Sak mau y+nk kiau te m+it nan+rem h+r nan+rtei Jisas Krai kepu ketikewei kak+kepei te m+it nanwep haiu mami au, haiu p+ke mamu werek.

11 *Me w+ haiu mepu t+ im, m+it h+r noiyai nanrekyei enum, haiu mami mentar haiu mises h+m me Jisas haiu mat+p m+it em. M+it h+r newep menep haiu mami, te m+it nan+r y+nk kiau kerek maain kaki, h+r nertei Jisas Krai kepu kekepai haiu mami au, haiu p+ke mamu werek.

12 M+it newep menep haiu mami te menmen im haiu m+rakem h+rak mekepi h+m+n ki te yi yayu werek werek.

13 *H+m me God kerek m+it+ik Devit kewis+m mau t+wei Sam h+rak mat+p mar im: “Hi hat+p m+it menmen hentar hi han kitet God naanmamprau

* 4:1 2Ko 3:6 * 4:2 2Ko 2:17; 1Te 2:5 * 4:3 1Ko 1:18 * 4:4 Ef 2:2; Kl 1:15; Hi 1:3 * 4:5 2Ko 1:24 * 4:6 Jen 1:3; Ais 9:2; 2Ko 3:18 * 4:7 2Ko 5:1 * 4:8 2Ko 1:8, 7:5 * 4:10 1Ko 15:31 * 4:11 Ro 8:36 * 4:13 Sam 116:10

kakikepa.” Haiu m̄it in keriyen haiu han kitet God kakikepai kaktaihis kar ke n̄ipaa h̄irak k̄ikaap m̄it̄ik hak Devit. Te in ek haiu mat̄ip m̄it h̄im m̄irak.

14* Haiu mat̄ip m̄it menmen mentar haiu mertei God kerek n̄ipaa k̄ik̄iak M̄it̄ik Iuwe Jisas, h̄irak kaktaihis haiu mamtikewi haiu mam̄r̄p ninaan m̄irak.

15* Menmen yap̄rwe enum man menep haiu m̄it aposel, mentar haiu metpi h̄im yaaim mekepi meriuwerem. Maain h̄im yaaim me menmen God kerekyaayem mamno mamrer wit wit, m̄it nanisesim, h̄ir nant̄ip God h̄irak yaaik, h̄ir nanwen̄ipi niuk m̄irak me menmen im yap̄rwe h̄irak k̄ir̄akem.

Menmen enum im h̄iram m̄ire menmen wein̄im mentar haiu mam̄it menmen yaaim

16* Haiu ap han enuk m̄inaaiw̄ir menmen im God kehim̄itenai haiu m̄ir̄akem mentar haiu mertei God kak̄ikekyei haiu m̄it, haiu yap̄rwe mamwen̄ipi niuk m̄irak. Maain ȳnk k̄iau h̄irak kaki, te hekrit hekrit God k̄ikaap h̄im̄in k̄iau h̄irak kau werek werek.

17* Menmen im enum h̄iram meraiwaank h̄iram mar ke menmen kike keremem, te h̄iram mekepai haiu mam̄it menmen yaaim me God w̄isenum h̄iram mamu mam̄it tipmain tipmain enum eik.

18* T̄is, haiu ap te han ekitet menmen yap̄rwe haiu m̄irem meriuwe nanam̄ir k̄iau au. Im em h̄iram mamu me m̄i mei kike te maain h̄iram mam̄iwaank mam̄it. Haiu han ekitet mam̄imer̄ir menmen haiu ap m̄irem wen au, te maain God kakwetayem. Menmen in ek haiu ap m̄irem, h̄iram mamu mam̄it tipmain tipmain enum eik.

5

Menmen m̄it aposel h̄ir nisesim h̄iram m̄ikaap han ke m̄it yap̄rwe

1* Haiu mertei maain ȳnk k̄iau ke t̄i ik h̄irak kaki kak̄isine kak̄it. Haiu mami h̄iram mar ke m̄it̄ik kau weisaak h̄irak ketpaan ken kewepik h̄irak k̄inaiw̄irek ken wit hak kekin hei weisaak hak. Haiu mami haiu mertei maain God kakrekyei ȳnk hak yaaik kak̄it wit k̄irak kaku kak̄it tipmain tipmain enum eik. Menmen im h̄iram mar ke w̄inak yaaik God kimaak keit wit k̄irak haiu mamwim.

2* H̄im im yaaim. In ek haiu mau ȳnk k̄iau ke t̄i ik, haiu han kitet menmen enum mewep te haiu hanhan mam̄it ȳnk hak yaaik God kakwetayem kak̄it wit k̄irak. H̄irak h̄im̄in k̄iau kak̄ikrerem te haiu mamu werek werek mam̄ir ke m̄it̄ik kau kekre w̄inak keit t̄i ik h̄irak kekepik kau werek werek.

3* Maain haiu mami haiu mam̄it ȳnk hak yaaik God kakwetayek, haiu ap te mamu h̄im̄in wein̄ik au.

4* In ek haiu mau ȳnk k̄iau ke t̄i ik, haiu mepu han kitet menmen yap̄rwe mewep mewetai han enuk. Haiu ap hanhan mami mamnaaiw̄ir ȳnk k̄iau ke t̄i ik au. Haiu hanhan mam̄it ȳnk hak yaaik God kakwetayek, h̄irak kak̄ikreh̄ir ke ȳnk k̄iau ik. Te haiu hanhan ȳnk k̄iau ik h̄irak ap kaki au. Haiu hanhan h̄irak kakweik̄in kakre ȳnk hak yaaik kaku kak̄it kaktike God.

5* God h̄irekes kerekek h̄irak kenipai han k̄iau te haiu mam̄it menmen yaaim m̄irak im. H̄irak nepei kewetai God H̄im̄in Yaaik kau keket han k̄iau keteiknai maain h̄irak kakwetai menmen yap̄rwe h̄irak kerekyaayem.

* 4:14 1Ko 6:14 * 4:15 2Ko 1:3-6 * 4:16 Ef 3:16 * 4:17 Ro 8:17-18 * 4:18 Kl 1:16; Hi 11:1-3
* 5:1 2Ko 4:7; 2Pi 1:13-14 * 5:2 Ro 8:23 * 5:4 1Ko 15:53-54 * 5:5 Ro 8:16, 23; 2Ko 1:22

6 *Haiu mertei God kakwetai menmen yapirwe hirak kerekyeyem, te hekrit hekrit haiu han tokik mau meit. Haiu mertei wi kerek haiu mau ti mekre yink kaiu ik, te haiu ap mau metike God meit wit kirak.

7 *Haiu ap mir menmen im God kerekyeyem, te haiu mertei haiu mamtiwem mentar God ap kewisesik au. Hirak katip werek werek kerekek.

8 *Hi hatip werek. Haiu ap minaaain te haiu mami au. Haiu hanhan mamnaaiwir yink kaiu ke ti te haiu mamu mamtike Mitik Iuwe God mamti wit kirak. Hiram minin yink kaiu kau keit ti ik e.

9 *Haiu mau yink kaiu me ti im e, o haiu mamti yink hak yaaik kakit wit kirak, hiram menmen weinim. Haiu eminin han ekitet emriak menmen God hanhan haiu emisesim emriakem.

10 *Hi hetpi menmen im hentar haiu mertei maain haiu yapirwe mamirp ninaan me Krai hirak han kakitet menmen enum haiu miriakem mekre yink kaiu ke ti ik ek haiu miriakem. Hirak han kitet o skelim menmen haiu miriakem hirak kakrekyaai menmen yaaim o enum mamrerim.

Mit aposel nikaap mit miyapir netike God nekiyan nau neit

11 *Wi kerek haiu matip mit miyapir him me God haiu miriak menmen mari han kir te hir nanisesim nentar haiu mertei maain Mitik Iuwe Krai skelim menmen haiu aposel miriakem. God kertei han kaiu te hi hanhan yi yertei yekre han ki hi hises menmen yaaim hekepi heriuwerem yar ke God kertei.

12 *Haiu ap pike mari han ki te yi yatip him yaaim au. Haiu hanhan metpi him im te yi eiyirtei haiu menmak te haiu yaain. Te maain yi eitip mit han kerek han kitet menmen me niuk iuwe o klos yaaim hiram minin menmen mekre han ke mitik, yi yayitpor menmen im hiram yaaim au, hiram enum.

13 Haiu mit haiu han kaiu ken sip mar ke mit netpim, te haiu han ken sip kentar haiu hanhan miriak menmen mamkepi.

14 Krai hirak hanhan haiu mit, te menmen im mari han kaiu haiu miriak menmen miriak nikaap mit miyapir meriuwerem. Haiu miriak menmen im mentar haiu mertei hirak kiutipen kaa kekrehir ke haiu mit yapirwe, te hiram mar ke haiu mit yapirwe maa metikerek.

15 *Hirak kaa kekrehir kaiu, te haiu mit keriyen haiu mepu ti ik, haiu ap emises han kaiu mamriak menmen au emti. Haiu emises han ke mitik kiutipen ik kerek nipaa kaa, God kikiak pike kekrit kau kekepai haiu mit.

16-17 *Nipaa haiu mit ne ti miriak menmen enum haiu han kitet me Krai mar im: Hirak mitik kerekek. Wi kerek mit miyapir nanises him me Krai nantikerek nanu niutip, hir neweikin nanir ke mit miyapir yaain. Menmen enum me nipaa hiram epei au mesi meit. Menmen yapirwe yaaim mamikrit mamikrehir ke menmen enum me nipaa ein. Te in ere maain haiu mit ap te han ekitet mit hir yaain o enun nentar hir niuk mir iuwe o hir netenen menmen yapirwe au emti! Menmen im hiram menmen enum me ti. Haiu han ekitet mit hir yaain nentar hir ne Krai keriyen.

18 *Menmen im me haiu meweikin mire mit miyapir yaain, God kerekek kiriakem. Krai hirak kaa kentar nu tentarakit. Te God keriuwe menmen im Krai kerekyeyem, hirak kekepai haiu mit kerek nipaa haiu enun nepan metike God. In ek haiu metikerek mekiyan mau meit.

19 *Menmen haiu metpiyem hiram mar im. God kekepai haiu mit miyapir

* 5:6 Hi 11:13-16 * 5:7 1Ko 13:12 * 5:8 Fl 1:23 * 5:9 Kl 1:10; 1Te 4:1 * 5:10 Ekl 12:14; Ro 2:16, 14:10 * 5:11 2Ko 4:2 * 5:12 2Ko 3:1, 1:14 * 5:15 1Ti 2:6; Ro 14:7-8 * 5:16-17 Ro 8:1, 10; Ga 6:15; Ais 43:18; Rev 21:5 * 5:18 Ro 5:10 * 5:19 Ro 3:24-25; Kl 1:19-20

yapirwe mau ti meriuwe menmen Kraiś hirak kirakem. Te in ek God kehimitenai haiu nrak yaain. Hirak ap han kitet menmen enum haiu mirakem au. Hirak kesakem. In ek hirak kewetai haiu mit aposel him mirak me hirak hanhan haiu mit ne ti haiu mamtikerek mamkiyan mamu mamit.

²⁰ God kehimitenei haiu mekrehir ke Kraiś te menmen haiu metpiyem hiram mar ke God hrekes kau ketikewi ketpi. Haiu mikaap Kraiś haiu metpi him iuwe: “Yi eiwis God hirak kakikepi te yi eitikerek eikiyan eiyu werek werek.”

²¹ *Kraiś kerek hirak ap menmen enum mamu han kirak au. Te God kekepai haiu mit hirak keit menmen enum yapirwe haiu mirakem kewisim mentar Kraiś hirak kekrehir kiau kaa. Hirak kekrehir kiau kaa te haiu mit miyapir kerek haiu mamises him mirak, God kaktip haiu yaain.

6

Menmen enum mewaank mit aposel kerek natip mit him me God

¹ *Hi Pol hetike Timoti hawir wetike God wiriak menmen miutip. Te hawir wetpi him manp, yi nepei yewis menmen yaaim God kerekjiem hiram mekre han ki te yi ap eiwenem ap mamkepi au emit!

² *Yi ap eirak menmen im au emit! Him me God mit newisim mau tuiwei matip mar im:

“Me wi hi God hanhan ekepi yi yitauhi menmen hi hemtewem hekepi heriuwerem. Me wi hi himat hi atihis yi mit miyapir yau ti, hi hekepi.” Yi nikip emnep eiyimtau! In ek God hanhan kakrekui yaaim. In ek hirak kakikepi kaktihis.

³ Haiu mit minapen mit han hir han kitet menmen haiu mirakem me God hiram enum, te ap mirak menmen miutip mamri han kir enuk te hir nantip haiu enun au. Haiu mamriak menmen enum hiram mamir haiu mamwis nan mamwaai yayiwe te mitik kaktit yayiwe kaknen kakrewu nan im kakinkewin. Te haiu au minapen hir han kitet haiu mirak enum au.

⁴ *Au, me menmen yapirwe haiu mirakem, haiu meteikin mit haiu mire wok mit ne God. Haiu meteiknor menmen mar im: Haiu han tokik mepu me menmen enum man mewep, me menmen enum merekvei enum metike menmen enum man meraiwaank.

⁵ *Mit hir niwaai nipiñ newep, hir newisei mekre winak enuk ke gavman, mit enun hir nererik neweiknei nenepip nanwep. Haiu mirak menmen iuwe ere haiu meweiwei. Wi ham haiu ap miwaai werek werek au, wi ham haiu mit nipiñ mewei. Menmen im enum yapirwe man haiu mit mentar haiu mewepyapir him mirak.

⁶ *Haiu mirak menmen yaaim keremem, haiu mertei menmen yaaim me God. Haiu ap han enuk meriuwe menmen waswas au, haiu han yaaik keriyen mikaap mit. Menmen im haiu mirakem meteikin mit haiu wok mit ne God. Menmen iuwe me God Himin Yaaik kau kekre han kiau, haiu han tewenin mit miyapir han.

⁷ *Haiu mewepyapir him yaaim, God kekepai haiu mirak menmen mirak. Haiu mises menmen yaaim hiram mekepai menip him enum mit nesweiyem hiram mami mar ke nopen kekepai kisawin yink kiau. Him

* 5:21 Jo 8:46; Hi 4:15; Ga 3:13; 1Ko 1:30; Fl 3:9 * 6:1 2Ko 5:20 * 6:2 Ais 49:8; Lu 4:19-21 * 6:4 2Ko 4:2 * 6:5 2Ko 11:23-27 * 6:6 1Ti 4:12 * 6:7 1Ko 2:4

yaaim me God haiu matip mit em hiram mekepai merekir han ke mit mar ke hine yipo henmik mikaap mit nenep mit enun nepan nir neriuwerem.

8 Mit han hir natip haiu mit yaain mriak menmen yaaim. Mit han au hir natip haiu enun hir netpepai nisaisai haiu enun. Hir han kitet haiu mit enun memipin te haiu au. Menmen im hiram menmen weinim. Haiu mises menmen haiu mriakem. Haiu matip him yaaim keremem.

9 *Haiu ap metenen twei matip mit me haiu hiras haiu neimin. Te mit yapirwe nerteiyai haiu mit aposes keriyen. Mit han kitet menep haiu mami, te haiu wen au mepu. God kewis mit newep te hirak naanmiprai haiu ap mami au.

10 *Menmen enum mari han kaiu mamrekyei han enuk te haiu au hekrit hekrit han yaaik mepu. Haiu mire mit enun ap metenen menmen aurei. Te haiu mikaap mit hir netenen menmen me God yapirwe. Haiu mire mit metenen menmen me ti au, te haiu metenen menmen yaaim ap te mit nanriyaam mamno taau!

11 Yi mit miyapir ne wit Korin. Hawir nepei wetpi wewepiyapir han kawir wepakin menmen au. Hawir han tewenini wisenum.

12 Hawir hirekses ap wewenin han kawir au. Hawir han tewenini wisenum. Te yi mit au, yi hiras yewenin han ki ap han teweninawir au.

13 *In ek, hi hetpi har ke haai katip nikerek narak, hi hetpi har ik: "Yi han teweninawir yayir ke hawir epei han tewenini yi mit miyapir."

Haiu mit yaain ne God ap mamtike mit enun mamu niutip

14 *Yi mit miyapir kerek yises him me God yi yetike mit miyapir han ap nises him me God, yi ap yaikiyan yairak menmen o eiyisesim au emit! Menmen yaaim, menmen enum ap te mamkiyam mamu werek werek taau. Mamirkeik te witaan wanewik mamkiyan mamu wi miutip a? Taauye!

15 Yi han kitet Kraisk ketike Seten tekiyakit a? Taauye! Mamirkeik te mitik kises him me God kaktike mitik ap kises him me God han kitet tpirakit a? Taauye!

16 *Mamirkeik te mit nanwenipi God kaktike teinik mit newis ninaan mewim mekre pak? Taauye! God han enuk kakwep haiu mit! Haiu mit miyapir keriyen haiu mar ke winak ke God kerek kepu kepeit. God hirekes katip kar ik:

"Hi ano mit miyapir ehu ekreri. Hi hire God kir, te hir nanir ke mit miyapir nai."

17 *Te God katip,

"Yi einaiwir menmen enum mit miyapir enun nisesim, yi eiweikin sip eiwetiwem. Yi einopin menmen hiram enum ap eisesim au, te hi atihis.

18 *Yi yisesim te hi hire haai ki, yi eire nikerek hirakit o nikerek hiram (o hiran) nai." God kerek hirak kirak menmen yapirwe me ti metike nepni, hirak katip kar ik.

7

1 Naiu yinan yaain, God nepei ketpai him yaaim im, te haiu emipir emnopin emkeipin menmen yapirwe haiu mriakem menipai han kaiu ketike yink kaiu enuk. Haiu minapen mamriak menmen mamnip God yink enuk kakriuwai te hirak kehimitenai haiu narak yaain.

* 6:9 2Ko 4:10; Sam 118:18 * 6:10 2Ko 7:4; Fl 2:17; Kl 1:24 * 6:13 1Ko 4:14 * 6:14 Ef 5:7, 11

* 6:16 1Ko 3:16; Lev 26:12; Esi 37:27 * 6:17 Ais 52:11; Esi 20:34; Rev 18:4 * 6:18 2Sml 7:14; Ais 43:6; Jer 31:9; Rev 1:8

Mit ne Korin neweik'in han te Pol han yaaik keriuweri

² *Yi mit miyap'ir yi han etwen'inai. Haiu ap m'ir'ak menmen enum me m'it'ik kiut'ip ke yi mit au. Haiu ap mewaank m'it'ik kiut'ip ke yi mit au. Haiu ap mewisesiyek me menmen mari menmen me m'it'ik kiut'ip au, mar ke mit han ein netpiyem me haiu mit.

³ *Hi ap hetpi h'im im heni heswi h'im w'isenum hentar yi han kitet hi herekyi enum au. Hi heni kike keremem hentar n'ipaa hi hetpi te hi hetpi heteipim, haiu mit in han tewen'ini w'isenum. Haiu han tewen'ini w'isenum te yi yayi, haiu hanhan mamti'ikewi, o au en, yi yayu, haiu hanhan mamti'ikewi. Te haiu markeik m'ir'ak menmen enum im mit han netpiyem me haiu mit a? Taauye!

⁴ Hi ap h'isaw'in menmen mekre han kai au. Hi hewepiyap'irem hetpim. Hi han yaaik w'isenum heriuwe yi mit miyap'ir en. Menmen enum man mewep haiu mit, hi wen han kitet menmen yi mit y'ir'akem te hi han kewe hi han yaaik heriuwi.

⁵ *Haiu nepei man provins Masedonia, haiu wen ap mepu werek werek au. Menmen enum nepei man mewep. Haiu metike mit han haiu menehan me menmen, haiu m'inaain te menmen yap'irwe haiu merekyiyem mekre han ki mit han enun nanriwaankem.

⁶ *Te God kerek kerekyai han ke haiu mit me menmen h'iram meraiwaank han kaiu, h'irak kenipaw'ir han yaaik keriuwe m'it'ik Taitas kerek kan k'iraw'ir.

⁷ H'irak keriuwet m'it'ik Taitas kan k'iraw'ir kerekyaw'ir han yaaik keriuwe menmen im keremem au. H'irak ketpaw'ir h'irak nepei ken k'iri te yi yerekyiw'ek han k'irak yaaik yeriuwe menmen yaaim yi yisesim y'ir'akem. H'irak kan ketpaw'ir yi hanhan yaira, yi y'ink enuk yeriuwe menmen yi y'ir'akem yi han tewen'ina, yi yekreh'ir kai yat'ip mit han h'ir nat'ip hi enuk yi yetpor hi yaaik. Yi y'ir'ak menmen im yenipa hi han yaaik heriuwi.

⁸ *T'iw'ei kerek n'ipaa hi hewisiyek h'irak kenipi yi y'ink enuk yeriuwerek, hi ap han enuk heriuwe h'rekes me hi hewisiyek au. Hi h'napen hewisi t'iw'ei hentar hi hertei h'irak kaknipi yi y'ink enuk me w' meiyam.

⁹ Te in ek hi han yaaik hi hewisiyek. Hi ap han yaaik yi y'ink enuk yeriuwe menmen hi hewisiyem au. Hi han yaaik yi y'ink enuk yi yeweik'in han p'ike yises menmen yaaim. God keit menmen im hi hewisiyem h'irak keiy'im keweikni han ki te haw'ir ap weriwaank au.

¹⁰ *God keit menmen im menipi yi y'ink enuk h'irak keiy'im keweikni han ki te h'irak kekepi kaktihis kak'riuw'erem. Menmen im h'iram yaaim te haiu ap han enuk meriuwerem au. Menmen menip mit miyap'ir ne t'ir h'ir han enuk h'iram ap mekepi nanweik'in han nanises menmen yaaim au. H'iram mewet'ir han enuk neriuwe h'iras keriyen. Menmen im ap mamkepi h'ir nanu werek werek au. H'iram mamnipi maain h'ir nani.

¹¹ Yi han ekitet menmen im werek werek. God kerekyi menmen yaaim keriuwe h'im im h'iram menipi yi y'ink enuk yeriuw'erem. H'iram mekekyi han ki yi hanhan einaiw'irem eiweik'in sip eiwet menmen enum hi hewisiyem n'ipaa ein mau t'iw'ei hak. H'iram mekekyi han yi yene m'it'ik hak kerek k'ir'ak menmen enum. Yi yeperper menmen enum im nepei man, yi hanhan hi anen akepi ariuw'erem. Yi hanhan eikaap m'it'ik kerek k'ir'ak menmen enum. Menmen yap'irwe yi yisesim y'ir'akem me h'im hi hewisiyem, h'iram meteik'in yi yetike m'it'ik ik enuk yi ap yau han kiut'ip me menmen h'irak k'ir'akem. Au, yi han enuk yeriuwerek yi yep'irek ken.

* 7:2 Ap 20:33; 2Ko 12:17 * 7:3 2Ko 6:11-12 * 7:5 2Ko 2:13 * 7:6 2Ko 1:3-4 * 7:8 2Ko 2:4

* 7:10 Mt 27:3-5; Hi 12:16-17

¹² Hi ap han kitet m̄t̄ik n̄paa k̄r̄iak menmen enum te hi hewisi t̄wei au. Hi ap han kitet m̄t̄ik n̄paa m̄t̄ik hak kerek̄yiw̄ek enum te hi hewisi t̄wei au. God kertei han kai hi hewisi t̄wei ik ek kak̄ikepi kakteikni te yi yertei werek werek yi h̄ras keriyen hanhanai haiu m̄t̄ aposel in.

¹³ Menmen yi nepei ȳr̄iakem h̄ram menipai han keweī mau meit keriyen au.

Menmen yi ȳr̄iakem h̄ram m̄kaap Taitas han keweī kau keit, te haiu metikerek haiu han yaaik w̄senuk.

¹⁴ N̄paa hi hewen̄pi niuk mi hat̄ip Taitas yi yaain, te menmen yi yisesim ȳr̄iakem ap menipa hi ȳnk enuk hi hetp̄iw̄ekem au. Menmen yap̄r̄we hi hetp̄iw̄ekem me yi m̄t̄ miyap̄r̄ en h̄ram yaaim, mar ke h̄m n̄paa haiu metpiyem h̄ram yaaim.

¹⁵ *Taitas h̄rak ken k̄ri, yi ȳnaain yeperper yi naanm̄prew̄ek, yi yap̄r̄we yises menmen h̄rak ketpiyem. H̄rak han kitet menmen im te h̄rak han tewen̄ni w̄senum.

¹⁶ In ek hi hertei yi eiyses menmen yap̄r̄we hi hetpiyem, te hi han yaaik w̄senuk.

8

M̄t̄ miyap̄r̄ ne weiw̄ik me God h̄r enkaap n̄r yinan

¹ *Naiu yinan, haiu hanhan metpi h̄m te yi eiyr̄teī werek werek menmen yaaim God k̄r̄iak m̄t̄ miyap̄r̄ ne weiw̄ik m̄rak em neit Masedonia.

² Menmen enum nepei man man̄ip mari han k̄r. H̄r m̄t̄ enun netenen menmen au, te h̄r han yaaik w̄senuk nentar h̄r nertei God kesak menmen enum m̄r. H̄r han yaaik te h̄r newis pewek m̄r men niut̄ip nanwet m̄t han em.

³ Hi hertei werek te hi hetpi h̄r nises han k̄r kerek̄ek newis pewek im. H̄r newis pewek p̄nam h̄r netenen p̄nam, h̄r hanhan nanwet̄r meiyam te h̄r newis̄m ere m̄r mesi h̄r netenen kike. Haiu ap mari han k̄r h̄r n̄r̄iakem au, h̄r h̄ras keriyen.

⁴ *H̄r nitaihi h̄m manp te haiu emwisi h̄r nanw̄r̄ pewek nantike m̄t han ne weiw̄ik miut̄ip me God nerer wit wit, h̄r nansiuwe pewek meiyam im mamno mamkaap m̄t han ne weiw̄ik me God kerek ap netenen menmen au.

⁵ H̄r nin̄n menmen haiu han kitet h̄r nan̄riakem. H̄r nin̄n neweik̄n han k̄r ken God. Nepei au, h̄r nemer̄r God ketpor menmen h̄rak hanhan h̄r nanisesim neriuwe h̄m haiu metporem.

⁶ Haiu han kitet menmen im m̄t ne Masedonia h̄r n̄r̄iakem, haiu mat̄ip Taitas h̄m manp te h̄rak kakno kak̄ikepi yi m̄t eir̄iak menmen im me pewek kerek yi eikaap m̄t eiriuerem. N̄paa Taitas kekeleyi han ki te yi eir̄iakem, te hi hanhan p̄ike eriuwetek h̄rak kakno yi m̄t kak̄ikepi yi eir̄iakem ere werek.

⁷ *Me menmen yap̄r̄we, yi m̄t yin̄n ȳr̄iak menmen yaaim. Yi m̄t yises God werek werek, te yi yat̄ip m̄t han h̄m m̄rak yeriuwerem. Yi m̄t yertei h̄m me God werek werek te yi ȳkaap m̄t miyap̄r̄ yeriuwerem. Yi han tewen̄nai w̄senum, te haiu hanhan yi eiyn̄n m̄t miyap̄r̄ han yi eiwis pewek enno niut̄ip emkaap m̄t miyap̄r̄ eriuwerem.

⁸ Hi ap hewisi h̄m lo yi eiysesim au em̄t! Hi nepei heteikni m̄t miyap̄r̄ han h̄r hanhan nanw̄r̄ pewek nankaap m̄t miyap̄r̄ han nanriuerem. Hi hekeleyi han ki heriuwe h̄m hi hetpiyem me m̄t miyap̄r̄, te hi hertei yi han tewen̄n m̄t miyap̄r̄ han werek werek yi eikepi o au.

9 *Hi hanhan ekekyi han ki hentar yi nepei yertei menmen yaaim Mítik Iuwe kaiu Jisas Kraís h́rak kírakem. H́rak ketenen menmen yapırwe ketike God te h́rak keweikın sip kewet menmen im, h́rak keweikın kire mítik enuk weinik. H́rak keweikın kire mítik enuk weinik kenterı yi mít, te h́rak kakıkepi yi eiyıt menmen yaaim em me God yapırwe. Te yi eiyises menmen mırak h́rak kírakem yi eikaap mít miyapır han.

10 Hi hetpi han kai me menmen im. Tito me nıpaas ein, yi yinın yari pewek yewisım men miutıp. Yi yinın mít han yi hanhan yewisım men niutıp waswas.

11 Te in ek yi eiri pewek meiyam eiwisım mamno niutıp ere werek. Yi nıpaas hanhan yinın yırak menmen im, te in ek yi yırakem yerıuwe pewek mei yi yetenenim.

12 *Mít hır hanhan nanwet mít miyapır ne God menmen, God han yaaik kerıuwe mít nar ik. God han kitet menmen mít hır netenenim, te hırak han kitet menmen mít nırakem nerıuwerem. Hırak ap hanhan pewek mít ap netenenim hanhan mít nanwet mít han em au. Hır mır.

13-14 *Hi ap hatıp yi eiwet mít han neit Jerusalem pewek mi einemtin, te hır nanu werek, yi au yau weinım pewek auri. Au, hi hanhan yi eiwetır meiyam eiyıntar in ek yi yetenen pewek mei yapırwe, hır au pewek mır kike keremem. Maain, hır nantenen menmen yapırwe, te yi au menmen kike, maain hır nanıswı pewek meiyam nankepi nanrıuwerem. Mar im yi yapırwe eiyu werek werek eiyıran.

15 *Hım em God kewet Moses em kewisım mau tıwei matıp mar ik: Mít kerek nen neit menmen mana yapırwe, ap mei mau au. Hır naam nenepim. Mít kerek nen neit menmen mana kike, hır nınpı maan au, hır naam ere werek.” Te yi eikaap mít han kerek hır pewek auri, te hır nanu werek.

Wok mít hır nanınen wit Korin nankepi

16 Hi hatıp God hırak yaaik. Hırak kıkıak han ke Taitas hırak hanhan pıke kakıkaap yi mít kar ke hawır hanhan waukepi.

17 Hawır wıtıwekhi hırak kaknen kakrı, te hırak kewenhi. Te hawır ap wari han kırak au. Hırekes kises han kırak hırak hanhan kaknen kakrı.

18 Haiu mamrıuwet kaiu yınak kaknen kaktike Taitas. Mít miyapır ne weiwık me God nerer wit wıt menep in, hır newenıpi niuk mırak nentar hırak yaaik katıp mít hım me God.

19 Hır newenıpi niuk mırak kerekek au. Hır nehimıtanekek hırak kakno kaktikewai mamrıyan haiu mamırak menmen im mamıt pewek kerek mít miyapır newisım men niutıp nanwet mít enun netenen menmen au, nanwetır em. Haiu mamırak menmen im te mít hır nanwenıpi niuk me God mamrıuwerem, hır nanırteı haiu hanhan mamkaap mít nanırakem.

20 Haiu mınapen mamkıkak han ke mít miyapır, te hır nantıp enun nantıp haiu ap mamwet mít enun pewek auri pewek im yapırwe kerek mít miyapır newisım men niutıp. Te haiu nepei mari kaiu yınak ik kaktikewai mamno herıyai herıyai naanmamre menmen haiu mırakem.

21 Haiu han kitet emırak menmen yaaim me ninaan me Mítik Iuwe God kerekek au. Haiu hanhan mít miyapır yapırwe hır nanırteı haiu mırak menmen yaaim.

22 Te haiu mamrıuwet kaiu yınak yaaik ik kaknen kaktike mítıkıt wik. Haiu nepei han kitet menmen yapırwe hırak kírakem haiu mertei hırak kírakem werek werek. In ek, hırak kerteı yi yises menmen yaaim me

* 8:9 Mt 8:20; Fl 2:6-7

* 8:12 Mk 12:43

* 8:13-14 2Ko 9:12

* 8:15 Eks 16:18

menmen yi yiriakem, te hirak hanhan wisenum kaknen kakriak menmen im.

²³ Mıt han nanitihı me Taitas hirak keimın, yi eiyıtpor hirak wariyakıt kai ketikewa hawır wıriak menmen miutıp wekepi weriuwerem. Me mıtikıt wik kerek tatkiterek tatnen yi mıt, yi eitıp mıt han hirakıt taiu yınakıt yaaikıt kerek mıt miyapır ne weiwık me God (o sios) menep in hir nehimitanıwekıt tatnen. Mıtıkıt hirakıt tıriak menmen me God tıkaap mıt miyapır teriuwerem tatıp mıt miyapır niuk me Krais teriuwe menmen hirakıt tıriakem.

²⁴ *Te yi eiteiknor yi han etwenınet yi naanmamprıwekıt. Yi eirıak menmen im te mıt miyapır ne weiwık miutıp me God heriyai heriyai nanırteı yi yaain yar ke nıpaá hi hetporem me yi mıt miyapır en.

9

Hım me pewek mamno mamkaap mıt miyapır neit provins Judia

¹ *Yi nepei yerteı me pewek haiu mamtıwem mamsiuwerem mano mamkaap mıt miyapır ne weiwık miutıp me God neit provins Judia. Te hi ap hewisi tıwei nıkik hetpiyem au. Kike kerekek.

² Hi herteı yi hanhan yaikaap mıt miyapır ein, te hi hewenıpi niuk mi hatıp mıt miyapır ne God neit provins Masedonia hetpor har ik: “Naiu yinan neit provins Akaia, tito nıpaá ein hir nepei nankaap mıt miyapır neit Judia.” Hir nerteı yi nepei yaikaap mıt miyapır en, te menmen im yi yiriakem hıram mekekkyr han kır te hir nanriakem.

³ Hi hınapen hım yaaim hi nepei hatıp mıt ne yi mıt em hıram mıre hım weinım au. Te hi heriuwet kaiu yınak Taitas ketike mıtikıt wik it tatinın tatnen yi mıt tatkepi yi yaiwis pewek mamno niutıp werek werek.

⁴ Haiu han kitet yi eiwis pewek werek werek te hi han kitet maain hi etike mıt han ne provins Masedonia haiu mamnen mamrı, yi ap yewis pewek werek werek au, yi yınk enuk. Hi yınk enuk hentar hi hetpor yi nepei yaiwis pewek mamno niutıp. Hi yınk enuk, te yi yınk enuk.

⁵ Hi han kitet menmen im te hi hitehi taiu yınakıt it hirakıt tatinın tatnen tatkepi yi eiwis pewek mamno niutıp werek werek. Maain hi anen etike mıt ne provins Masedonia, menmen mamwaai werek werek. Mar im hir nanırteı yi nepei yises han ki yewis pewek im, te haiu ap mari han ki meriuwerem au.

⁶ *Yi han ekitet menmen im. Yi eiwet mıt menmen kike te maain yi eiyıt menmen kike me God. Hıram mar ke mıtik kakmır ni. Hirak kakmır ni kike, hirak kakıt menmen kike. Hirak kakmır ni iuwe, hirak kakıt menmen yapırwe.

⁷ *Yi mıt miyapır niutıp niutıp yi eiynın han ekitet werek werek menmen me pewek yi eiwet mıt em, te maain yi yairiakem. Yi ap eirıak menmen me pewek eiwisım eiyıntar mıt han nari han ki yi yınk enuk au emıt! Yi eirıak menmen im te maain yi han tewenın pewek mi epei yewetırem. Menmen im au emıt! God hanhan yi eiwis pewek emno niutıp eiyıntar yi hanhan eikaap mıt eiriuerem.

⁸ God nepei iuwe te hirak kakweti menmen yaaim heriyai heriyai maminın menmen yi yetıwem. Hekrit hekrit hirak naanmırı menmen te yi yetınen menmen naanempre hirás eiriuerem, meiyam mamu te yi eikaap mıt miyapır han eiriuerem.

⁹ *Hım me God mıt newisım mekre tıwei Sam hıram matıp mar im:

"M̄it̄k kerek kises h̄m me God h̄rak k̄ikaap m̄it̄ enun menmen auri. Menmen yaa'im h̄rak kerek'yorem h̄r han kitetim tipmain tipmain enum eik."

10 *H̄m im yaa'im mentar God kerek kewet m̄it̄ wit (o rais) yehes h̄r nanm̄r te h̄r nan̄it̄ menmen meriuwerem, h̄rak kakweti menmen marim, h̄rak kaknipem yap̄rwe te yi eikaap m̄it̄ miyap̄r han eiriuerem yap̄rwe enum yap̄rwe.

11 *God kakweti menmen yap̄rwe heriyai heriyai te yi eikaap m̄it̄ miyap̄r han ne God eiriuerem yap̄rwe. Te maain haiu mamnen mam̄it̄ pewek yi yewis̄m men niut̄p, haiu meiȳm mamno mamwet m̄it̄ han em, h̄r nanwen̄ipi niuk me God me menmen yi yerek'yorem.

12 *Menmen im yaa'im yi eir̄akem h̄ram mamkaap m̄it̄ miyap̄r ne God kerek ap netenen menmen au h̄ram mamkepi keremem au. H̄ram mamn̄ipi h̄r han yaaik nanwen̄ipi niuk me God nanriuerem.

13 Menmen im yaa'im yi yair̄ak ni yinan em h̄ram mamteiknor yi yises h̄m me God werek werek yi yewepyap̄r h̄m me Kra'is. H̄r nan̄r pewek yi yait̄wem mamtike m̄it̄ han en, h̄r nanwen̄ipi niuk me God nanriuerem.

14 Te maain h̄r hanhan nanri h̄r nantike God h̄rak kak̄ikepi naanmamri kak̄intar h̄rak kerek'yi han te yi yir̄ak menmen im yekepi yeriuwerem.

15 Haiu emt̄ip God h̄rak yaaik kentar menmen yaa'im h̄rak kewet'iyem. Menmen im haiu ap te mamt̄ip h̄ram yaa'im markeik? Au, h̄rak yaaik wetpen enuk kepeit̄ kentar presen ik h̄rak Jisas Kra'is God N̄ikan k̄rak kerekek h̄rak kewet'iyek.

10

Pol kewen̄in h̄m enum me m̄it̄ h̄r nat̄ip aposel h̄r enun

1 *Hi Pol h̄rekes hi hanhan hekekyi han ki yi han kitet menmen Kra'is k̄ir̄akem. H̄rak kewen̄in han k̄rak me menmen, h̄rak k̄ir̄ak menmen han yaaik ketike m̄it̄. M̄it̄ han nekre n̄im̄in ne yi m̄it̄ h̄r nat̄ip me hi nar ik. H̄r nat̄ip, "W̄i kerek h̄rak kau ketikewai, h̄rak kewen̄in han k̄rak kat̄ip h̄m yaaik ketikewai, te maain h̄rak keit̄ wit̄ hak, h̄rak kewisai t̄wei kenai ketpai h̄m manp me menmen." Te in ek hi hitihi h̄m manp.

2 *Maain w̄i hi anen ari, yi ap yenipa me menmen im te hi ani har ke hi ane m̄it̄ han en nat̄ip haiu m̄it̄ in mises menmen enum me t̄ m̄ir̄ak menmen m̄ikaap m̄t̄ meriuwerem.

3 Haiu ap mises menmen me t̄ m̄ir̄ak menmen au. Haiu mau t̄ m̄ir̄ak menmen te haiu ap m̄ir̄ak menmen me God meriuwe menmen m̄it̄ ne t̄ h̄r nisesim au.

4 *Menmen yap̄rwe haiu metenenim m̄ir̄ak menmen me God meriuwerem, h̄ram ap menmen me t̄ au. Haiu metenen menmen iuwe me God h̄ram mekepai haiu mamin̄in menmen enum me Seten mewen̄in han ke m̄it̄ ap nises h̄m me God. (Menmen iuwe me God h̄ram mar ke nopen ketike h̄ne, yipo henmik kerek m̄it̄ h̄r metenenim nen newen paaik nen netike m̄it̄ nenepan.)

5 Menmen iuwe me God haiu metenenim h̄ram min̄in h̄m enum me t̄ m̄it̄ h̄r nisesim, o menmen h̄r han kitetim min̄in mewen̄in han k̄r te h̄r ap nertei God au. Meriuwe menmen iuwe me God haiu metenenim, haiu mari menmen yap̄rwe mekre han ke m̄it̄ h̄ram mamises h̄m me Kra'is.

* 9:10 Ais 55:10; Hos 10:12 * 9:11 2Ko 1:11, 4:15 * 9:12 2Ko 8:14 * 10:1 1Ko 2:3 * 10:2 1Ko 4:21 * 10:4 Ef 6:13-17

6 * Haiu memerir yi mit miyapir en, yi eiweikin han eiyises him me God werek werek. Yi eiyises God werek werek nepei au, haiu mamriak menmen enum me mit hir nnapen nanimtau him me God haiu mamrekyor enum emrerim.

7 Yi mit han kitet yar ik: “Karkeik te Pol hirak mitik God kehimitanek kewepyapir him mirak hirak ap kertei katip him iuwe?” Mit han nau nekri yi mit en, kerek natip Krai kehimitenor hir natip mit him mirak, hir han ekitet menmen im. Mar ke hir ne Krai, haiu mit in haiu ne Krai.

8 * Mitik Iuwe Krai kewisai haiu mekrehir kirak, haiu miriak menmen im mamkepi yi eiyisesik werek werek, haiu ap te mamriwaank au. Te hi hewenipi niuk me haiu hirras me menmen haiu miriakem, hi ap yink enuk au. Hi han yaaik.

9 Hi hnapen yi han kitet hi hanhan hewisi twei ik henipi yi yineina weinin au emit!

10 Hi hnapen yi han kitet menmen marim me hi hentar hi hertei mit han en hir natip me hi nar ik: “Pol kewisai him iuwe mau twei hirak kesiuwaiyek kari han kiau keriuwerek, te hirak kerp kekrai ketin ke nimin, hirak kineinai ketpai him manp au. Him mirak hirak menmen weinin.”

11 * Mit han en natip nar ik hir han ekitet him me hi hetpiyem. Menmen haiu mewisiyem mau twei ik metpiyem meriuwerek me wi haiu mepu yanimin, hiram him keremem haiu mamnen mamri haiu mamriakem.

12 * Haiu minapen han kitet haiu mar ke mit en o haiu mehimitenai haiu mire mit en kerek newenipi niuk mir natip mit han em. Mit narik hir hirras nehimitan menmen hir han kitet hiram yaaim, hir nir menmen hir hirras niutip niutip miriakem te hir han kitet hir yaain. Mit nar ik hir enun netaritari.

13 * Te haiu mit ap mamwenipi niuk maiu mar ke hir mit en miriakem au. Haiu mamwenipi niuk maiu me menmen God kehimitenai haiu miriakem. Menmen hirak kehimitenai haiu miriakem, hiram nepei man miuni yi mit.

14 Haiu ap minin menmen God kehimitenai haiu miriakem au. Haiu minin man metpi him yaaim me Krai, te in ek haiu mewenipi niuk mai haiu minin naanmipi.

15 * Haiu ap minin menmen God kehimitenai haiu miriakem, te haiu mamwenipi niuk maiu me menmen mit han hir nepei miriakem au. Haiu han kitet menmen mar ik. Haiu han kitet yi yayises him me God wisenum te yi eikepai haiu emriak menmen wisenum kerek God kehimitenai haiu emriakem.

16 * Yi yairiak menmen mamri im te haiu mamnaiwiri mamno mamtip mit miyapir him yaaim me Krai mamit wit ham yanimin mit newi. Te haiu ap mamnaiwir menmen God kehimitenaiyem haiu mamriakem au. Haiu ap mamwepyapir him me God meit wit hak kerek mitik hak kinin kan nepei kiriakem, te haiu mamri menmen mirak haiu mamwenipi niuk maiu mamriuwereu au.

17 * Him em God Jeremaia kewisim mau twei, hiram matip mar im: “Mit kerek hir hanhan nanwenipi hirras me menmen, hir nanwenipi Mitik Iuwe God kerek ek me menmen im. Hir hirras au emit!”

18 * Him im yaaim, te haiu meritei mit kerek newenipi niuk mir me hirras keriyen, God ap kaktip hir mit iuwe au. Hiram menmen weinin. God hirekes kakwenipi niuk me mit, hir keriyen niuk mir iuwe. Te haiu mit aposel ap te nanwenipi niuk maiu haiu iuwe au.

11

Pol kewepyapir menmen enum mit enun kerek natip hir hiras aposel hir niriakem

¹ Hi hanhan yi eiwisa hi hatip him kemipin kike hewenipi niuk mai. Hi hertei yi yinapen te yi eiwisa.

² *God hirak hanhan kakihimtan mit miyapir hir narak, te mar im hi Pol hi han kiteti yi mit miyapir en. Hi nepei hehimteni yi eiyit mitik kiutip yi eitikerek eiyu niutip, niuk me mitik ik hirak Krais. Hi hanhan ariuweti yi eino Krais eiyir ke mite nihan yaaip ap wiwaai wetike mitik wen au.

³ *In ek, hi han kitet me manpen nipaa hirak enuk kewisesik kari han ke mite Ip. Hi hinapen him enum me mit natip hir aposel hiram mamri han ki mamriwaan, te yi ap eiyises Krais werek werek han ekitetik kerek.

⁴ *Hi hnaain hentar menmen im. Mitik hak kaknen kakitpi him ham me Jisas ham em, him im hiram ap him haiu metpiyem me Jisas au. Mar im yi eiyit himin hak, ap God Himin Yaaik kerek nipaa yi yetiwek kekre han ki au. Yi yemtau him ham yi yisesim, hiram ap him nipaa yi yemtewem yisesim au. Mitik kar ik hirak kaknen kaku himin ke yi mit, yi han yaaik eiwisik kakriakem keremem.

⁵ *Mit in yi han kitet hir aposel yaain kerek netpi me hi ap aposel hir nemitipin. Hir nemitipin nentar hi han kitet hi yaaik hinin mit aposel ni ein kerek netpi hir yaain iuwe. Hir nesiuwau him natip yi mit hi mitik enuk weinik.

⁶ *Hi ap atip him mei yaaim, te hi hari han ke mit heriuwerem har ke hir mit aposel han en niriakem au. Hir natip werek werek me menmen im, te hi hertei menmen yapirwe me God werek werek. Hir au. Nipaa haiu men haiu meteikni haiu mertei iuwe menmen me God iuwe meriuwe menmen yapirwe haiu miriakem yi yirem.

⁷ *Yi han kitet hi herekyi menmen enum a? Yi han kitet hi mitik enuk weinik hentar hi hatip mit miyapir him me God, te hi ap hari pewek mi mererim a? Hi naanmare hirekes. Hi ap hises menmen har ke aposel han niriakem nari pewek mi mererim te yi han kitet hi herekyi enum a?

⁸ *Hi hau hetikewi hiriak menmen, mit miyapir ne weiwik me God nerer wit wit ne provins Masedonia neweto pewek. Mar im hi hari menmen miriweim.

⁹ *Nipaa hi hau hetikewi hiriak menmen, wi kerek menmen mai hiram epei au mesi, hi ap hitihi ari han ki me menmen o pewek au. Nai yinan neit provins Masedonia nan neweto menmen yapirwe hi hanhan em. Me menmen yapirwe nipaa ere in hi ap hitihiyem enipi yi han enuk yeriuwerem au. Maain hi ariakem mamir ek.

¹⁰ *Him yaaim me Krais mau mekre han kaiu, te hi hetpi werek. Ap mitik kei kiutip hirak kakweikin han kai hi hewenipi niuk me hi hirekes me menmen me pewek hi hisesim hiriakem heit provins ki Akaia.

¹¹ Hi henmak te hi hatip har ik a? Yi han kitet hi ap hanhan heriuwi a? Taauye! God kertei han kai hi hanhani.

¹² Hi tewen ehises menmen im nipaa hi hiriakem te hi ewepyapir mit aposel enun kerek natip hir niriakem menmen yaaim nar ke haiu mit aposel haiu miriakem. Hir newenipi niuk miri hiras nerp ninaan me mit natip hir niriakem menmen haiu miriakem te hi hanhan menmen hi hisesim mamwepyapir hir enun newisesik, hir him miri weinim.

* 11:2 Ef 5:26-27 * 11:3 Jen 3:4, 13 * 11:4 Ga 1:8-9 * 11:5 1Ko 15:10; 2Ko 12:11; Ga 2:6

* 11:6 1Ko 2:1, 13; Ef 3:4 * 11:7 1Ko 9:12, 18 * 11:8 Fl 4:15-18 * 11:9 2Ko 12:13 * 11:10

1Ko 9:15

13 *Hir ap mit aposel au. Hir mit enun newisesik. Hir newisesik me menmen hir nriakem hir nsawin han kir hir nari han ke mit miyapir te hir nri hir natip, "Hir mit yaain aposel ne Kraiss."

14 Yi han kekrit eiriuwerem au emit! Hiram menmen weinim. Haiu mertei Seten hirekes kisawin han kirak kari han ke mit hir han kitet hirak ensel yaaik ke God.

15 Haiu mertei Seten kiriak menmen im te haiu ap han kekrit me mit kerek nises menmen mirak. Hir nises Seten hir nsawin han kir nari han ke mit te hir natip hir mit yaain nriak menmen yaaim. Hiram menmen weinim. Maain God kakrekoyor enum me menmen enum hir nriakem.

Wi Pol kiriak menmen me God menmen enum yapirwe mewankek

16 *Hi pike hetpi heteipim. Hi hinapen yi han kitet hi mitik enuk hetaritari. Yi han kitet hi mitik enuk hetaritari yi eiwisa hi hewenipi niuk mai kike me menmen.

17 Hi ap hatip har ke mitik kises Kraiss ketpim, te hi tewen hetpi him im e. Hi hatip har ke mit aposel in hir nenwenipi niuk mir te hi hatip him manp hewenipi niuk mai.

18 Mit yapirwe aposel en hir newenipi niuk mir me menmen hir nriakem neit tik te hi ehises menmen hir nriakem hi awenipi niuk mai.

19 Yi mit yi han kitet yi yertei menmen yapirwe te yi han yaaik yemtau him enum mit enun netaritari netpiyem a?

20 Yi yewis mit aposel en nemipin kerek hir nari han ki yi yises him mir yar ke mit nekre winak enuk nises him me gavman. Yi yewisi neit menmen mi yapirwe nepei au mesi, nari han ki me him mir hir netpi newisesiyek, hir newenipi niuk mir ninin naanmipri, hir newir his nenep ninaan mi.

21 Yi yewisi hir nerekyo menmen enum mar im te hi yink enuk hetpi menmen im. Nipaa haiu man mau metikewi haiu mnaain miriak menmen mar hir nriakem me yi mit. Mit hanhan nanwenipi niuk mir me menmen hir nriakem, hi ewenipi niuk mai etikeri. In ek, hi tewen atip har ke mitik enuk ketaritari ap kises God hi hewenipi niuk mai.

22 *Hir mit aposel nemipin natip hir mit Hibru ne weiwik me Isrel a? Hi mitik Hibru ke weiwik me Isrel har ke hir mit en. Hir natip hir nepenyerer ne maam nipu Ebrahim a? Hi nepenyek ke maam nipu Ebrahim har ke hir mit en.

23 *Hir natip hir wok mit ne Kraiss a? In ek hi pike hatip har ke mitik enuk ketaritari ap kises Kraiss werek werek. Hi hiriak menmen me Kraiss hi hinini heriuwerem. Hi hiriak menmen hi hinini, te menmen im hi are etpiyem mamteikni hi hiriak menmen iuwe me Kraiss te mit han nerekyo enum. Hi nepei hen hekre winak enuk ke gavman hi hinini hen yapirwe hentar hi hatip mit him yaaim me God. Mit neiyep neriuwe waai yapirwe te hi hinini hentar hi hatip mit him yaaim me God. Menep hi hahi yapirwe te yi han kitet mit aposel en nemipin hir ninina a?

24 *Hi wen heteikni hi hinini. Mit iuwe ne gavman ne Isrel hir netauhis nar hispinak (5) hir niwaai nipin neiyep mar 39 nentar hi hatip mit him me Kraiss.

25 *Mit iuwe ne gavman ne Rom hir netauhis mar wikak hir niwaai nipin neiyep neriuwerek nentar hi hatip mit him me Kraiss. Wi ham mit netauhis newir nan neiyep menep hi hahi henterim. Nipaa hi hau sip mar wikak, hiram men wan ke nimin mewep haiu menuwe menterer tipar. Nipaa me wi im hi heniuwe henterer wan he hinkewi ere wanewik ere pike hinkewi.

* 11:13 2Ko 2:17; Fl 3:2 * 11:16 2Ko 12:6 * 11:22 Fl 3:5 * 11:23 Ap 16:23; 1Ko 15:10 * 11:24

26 *Wî yapîrwe hi hitet yayiwe hen ein ein, mani mîniu menep hîram mamiyep hi hahi, mît enun nekintîp menmen hîr nîsawîn newenanaan naniyep nankintîp menmen mai. Mît ne weiwîk mai me Isrel hîr hanhan naniyep hi hahi, mît han ap ne weiwîk me Isrel hîr hanhan naniyep. Hi heit wit, mît, hanhan naniyep hi hahi. Hi heit yaank weinîk menmen eim sk miyak hîram menep mamiyep. Hi heit wan ke nîmîn menep wan kisîsau yipîr hi hahi. Mît han nemipîn hîr natîp hîr nai yinan ne Kraiss menep hîr nerewaank menmen hi hîrfakem.

27 *Hi hîrîak menmen iuwe ere his hit nanamîr meiyewo. Wîtaan yapîrwe, hi ap hîwaai au, hi hepu hitehi God menmen. Wî ham hi nînpî meiyow hentar hi ap heit menmen mei au, o tîpar mei te hi ahîm au. Wî yapîrwe hi ap heit menmen werék te hi ahîm, hi nîme meiyap iuwe hi heperper, hi ap hetenen klos te hi hîwapîn yînk kai heriuwerem werék werék au.

28 *Menmen im keremem meteikni hi hîrîak menmen iuwe me God hinîn mît aposel nemipîn au. Hekrit hekrit hi han kitet mît miyapîr ne weiwîk miutîp me God nerer wit wit hîr nepu werék werék o au.

29 *Nai yinan ne Kraiss, hîr nîrîak menmen enum, te hi herteiyem hi hanhani. Wî ham mîtîk hak kari han ke mîtîk hak, te hîrak kîrîak menmen enum, hi han enuk heriuwe mîtîk kerek kari han kîrak.

30 *Hi ewenîpi niuk mai me menmen te hi awenîpi niuk mai me menmen mamteikîn mît hi ap hepu werék werék au, menmen enum yapîrwe merewaank.

31 *God kerek hîrak Haai ke Mîtîk Iuwe Jisas Kraiss, hîrak niuk mîrak iuwe mamu tîpmain tîpmain enum eik, hîrak kertei hi ap hewisesik au. Hi hîrîak menmen mîrak iuwe.

32 *Nîpaa wî hi hepu wit Damaskas, mîtîk gavman ke mîtîk iuwe King Aretas, hîrak kînat mît hîr nanîno naanmamre ya weipîr ke nîwa mewekîn wit kîr hîr nemeriyau hi anen, te hîr nantauhis nanwisa ekre wînak enuk.

33 Hîr nantauhis nanwisa ekre wînak enuk, te nai han yinan ne Kraiss hîr newisa hekre wapnake o basket iuwe, hîr nen nîwa kewekîn wit, hîr nînaaiwîr waai hi hekiuwe ere hiun tî heik kesikekre enuk te hi hetpaan hînaaiwîrek hi hîrîr hen.

12

Pol kityak kîr menmen God keteiknîwekem

1 Hi wen awenîpi niuk mai. Hi hertei menmen im ap mekepai God kaktîp haiu yaain, te hi wen hetpi menmen hi hîtyak hîrem metike menmen mîsawîn Mîtîk Iuwe Kraiss kewepayapîrem.

2 Nîpaa ein 14 tito God ketauhis hi ke Kraiss, hîrak keriya hi hen hetikerek wen wit kîrak Heven. Hi hepîtari hi yînk kai ken o hîmîn kerekek hîrak kînaawîr yînk kai ken. God kerekek hîrak kertei.

3 Hi hetpi heteipim. Hi hepîtari hi yînk kai ken o hîmîn kerekek ken. God kerekek hîrak kertei.

4 Hi heit wit ke God, hi hemtau menmen hi ap te hetpiyem heriuwe hîm mai. God ap kewisa hi hewepayapîrem hatîp mît em.

5 *Menmen im hi hîrem hîram menmen yaaim te hi awenîpi niuk mai menterim. Te hi au hînapen. Hi hanhan awenîpi niuk mai me menmen

* 11:26 Ap 9:23, 14:5 * 11:27 1Ko 4:11; 2Ko 6:5 * 11:28 Ap 20:18-21, 31 * 11:29 1Ko 9:22
* 11:30 2Ko 12:5 * 11:31 2Ko 1:23 * 11:32 Ap 9:23-25 * 12:5 2Ko 11:30

meteikɪn hi ap hepu werek werek au, menmen enum yapɪrwe merewaank, te hi mɪtɪk enuk weinɪk, God kerekkek hɪrak luwe.

6 *Hi hanhan awenɪpi niuk mai hentar menmen hi hɪrem hi ap mɪtɪk enuk hetaritari au. Hi hɪrem. Hi ap hewisesik au. Te hi hɪnapen hewenɪpi niuk mai te yi mɪt ap han ekitet hi mɪtɪk iuwe henterim. Au, hi hanhan yi han ekitet menmen hi hɪrɪakem, menmen hi hetpiyem, te yi yerteiya hi mɪtɪk yaaik o au.

Pol katɪp me menmen mewaank yɪnk kɪrak

7 *Menmen im yapɪrwe God keteiknewem meit wit kɪrak, hɪram menmen yaaim iuwe. God hɪrak kɪnapen hi ewenɪpi niuk mai menterim, te hɪrak kewis Seten hɪrak kesiuwe menmen man mekre yɪnk kai menipa hi hɪnap, te hi ap hanhan ewenɪpi niuk mai.

8 Hi hitehi God wikak te hɪrak kakɪkepa kɪkɪpɪr menmen enum im mekre yɪnk kai hɪram mamnopɪn.

9 *Hi hitɪwekhiyem wikak hɪrak ketpo wikak kar ik: “Au hi ahɪpɪrem hɪram emnopɪn au. Hi ahu atikewit te hɪram werek. Mɪt kerek hɪr ap manpenun neit, menmen mai iuwe mekepi meteikɪn mɪt em.” Te in ek, hi ap han enuk heriuwerem au. Hi han yaaik hewenɪpi niuk mai me menmen yapɪrwe enum merewaank, te menmen iuwe me Krai mamu mamɪkra.

10 Hi hertei menmen im hi hɪrɪakem hɪram mamwenɪpi niuk me Krai, te hi ap han enuk hi ap manpenuk, o mɪt hɪr nerekyo enum o hɪr nerewaank, o menmen enum man meiyep te hi hau werek werek au, hɪram menmen weinɪm. Hi ap han enuk hentar hi hertei wɪ menmen im mamnen mamnɪpa hi ap manpenuk, Krai kakɪkepa hi ehɪt menmen mɪrak iuwe hi ahu werek werek.

Pol hanhan kɪkaap mɪt ne Korin nanises hɪm me God werek werek

11 *Hi nepei hatɪp hɪre mɪtɪk enuk ketaritari hi hewenɪpi niuk mai. Hi hɪnapen te yi yenipa hi hɪrɪakem hentar yi ap yewenɪpi niuk mai yatɪp mɪt han hi mɪtɪk yaaik aposel au. Hi hɪre mɪtɪk weinɪk te mɪt aposel han kerek yi yatɪp hɪr yaain, hɪr ap ninɪna me menmen miutɪp au.

12 *Menmen hɪram meteikni hi hɪre mɪtɪk yaaik aposel, hi henɪp han kai tokik me menmen enum man meiyep, hi hɪrɪakem nɪmɪn ke yi mɪt miyapɪr en. Menmen hi hɪrɪakem heteikniyem hɪram mar im. Hi hɪrɪak menmen heriyai heriyai meteikni menmen God kɪrɪakem te mɪt hɪr nɪrem hɪr han kekɪt kekɪt neriuwerem nɪr menmen iuwe me God.

13 *Mɪt miyapɪr ne weiwɪk miutɪp me God nerer wit wit hɪr nepei neit menmen mekam hi ap hewetiye a? Menmen im miutɪp. Hi ap hitihi yi naanemprau me menmen o winak au. Yi han kitet menmen im hɪram enum te yi ap han kitet menmen enum im hi nepei herekiyem hentar hi hɪrɪak menmen yapɪrwe hekepi heriuwerem.

14 *In ek hi hanhan anen ari meiyam wikak, te hi ap ari menmen me yi mɪt eikepa eiriuerem au. Hi hɪnapen menmen mi au. Hi hanhan yi mɪt miyapɪr keriyen eiyises Krai werek werek kerekkek. Nɪkerek hɪr ap neit menmen naanmɪre miye haai neriuwerek au. Miye haai hɪr neit menmen naanmɪre nɪkerek neriuwerem. Hi hɪre haai ki me menmen me Krai, yi yɪre nɪkerek nai te hi ap ehɪt menmen mi au emɪt!

* 12:6 2Ko 10:8, 11:16 * 12:7 Jop 2:6 * 12:9 Fl 4:11-13 * 12:11 2Ko 11:5 * 12:12 Ro 15:19
* 12:13 2Ko 11:9 * 12:14 2Ko 13:1

15 *Hi han yaaik wisesuk hi hewir menmen mai yapirwe, hi hirak menmen iuwe ere hi hahi, te hi akaap yi mit miyapir hamin ki. Hi hanhan iuwe akepi, te maain yi hanhana kike emrerim a?

16 Mit han ne yi mit hir natip nar ik: “O, hiram ham yaaim. Hirak ap kari menmen maiu haiu merteiyek au. Te Pol hirak mitik enuk kewisesik kari han kaiu kin+nai keriuwe ham mirak kar ke mitik kari han ke miyak keriuwe menmen mau tirpe.”

17 Yi eiyitpo hi hirakem harkeik a? Hi hewisesiyek hari menmen mi heriuwe mitikit hi heriuwetet tan tiri a? Taauye!

18 *Hi hitehi Taitas ham manp te hirak kaknen kakri. Hi heriuwetek hirak kaknen kaktike kaiu yinak hak ik. Taitas hirak kewisesik kari menmen mi o au a? Au. Hirak ketikewa hawir ap wises menmen mipiram au a? Yi han ekitet menmen im werek werek!

19 Hi han kitet yi yekine twei im yi han kitet haiu mewisi twei im mamri han ki, te yi han kitet haiu yain a? Auye! Naiu yinan yaain, haiu mit ne Krais, God kirai haiu metpi menmen im. Haiu mewisi ham mekre twei im keremem, hiram mamkepi yi eiyises ham me God werek werek.

20 *Haiu mewisi twei im mentar menmen im. Hi han kitet yapirwe me menmen im. Hi hnapen maain hi anen ari yi mit ap yises menmen mar ke hi hanhan yi yisesim, te yi einapen menmen maain hi ehisesim akepi ariuwere. Hi han kitet hi anen ari yi yainehan me menmen, yi hemkre menepam me menmen, yi han enuk me menmen, yi yenke yewep pinan nen in nen ein, yi eisiuwe ni yinan ham enum, yi eiyitpepan yayisesan me menmen, yi paan tokik, yi ap yekiyau yau han kiutip au, yi yises menmen heriyai heriyai.

21 *Hi han kitet maain hi anen ari, God hirak kaknipa hi yink enuk ahirp nnaan mi, hi han tewenin mit kerek hi apiri eninopin enkeipin mit miyapir ne weiwik miutip me God en. Hi apiri entar hir nriak menmen enum hir ap neweikin sip newet menmen enum mar im. Hir nises menmen enum, hir netike miyapir hir nariyanhis newen+nem, hir han kir kekrit kekrit me menmen enum heriyai heriyai. Te hi hnapen ahir mit miyapir nar ik.

13

Pol katip mit miyapir ne Korin hir naanempre menmen hir nisesim

1 *In ek hi anen ari meiyam wikak. Mit han ne yi mit hir hanhan nansiuwe nir yinan ham enum, yi eiyises menmen ham me God ketpim me menmen im. Mitikit wik o wikak hirakit tatwenhi me menmen im mit hir nanwepapirem.

2 Hi hanhan hatip yi mit miyapir nipaa yi yirak menmen enum yetike yi mit han en. Nipaa hi hepu hetikewi meiyam wik, hi hetpi ham manp me menmen. In ek hi wen hepu yan+m+n hi hetpi heteipim. Maain hi pike anen ari, hi ap ewis mitik kei kiutip hirak kau wein+m kerek nipaa hirak kirak menmen enum ap keweikin sip kewetiwem au. Hi arekyi enum entar yi hanhan hi ateikni menmen iuwe me Krais mewa.

3 Maain hi anen, yi eiyirtei werek werek hi hekrehir ke Krais. Hi skelim yi mit me menmen au yirakem. Menmen me Krais hiram ap menmen kike te yi eiyin+nem. Au, hiram menmen iuwe mamriwaank me menmen enum yi yisesim.

4 *Nipaa Krais hirak keweikin kar ke haiu mit, te mit netiwekhis

* 12:15 Fl 2:17 * 12:18 2Ko 8:6, 16-18 * 12:20 2Ko 2:1-4 * 12:21 2Ko 13:2 * 13:1 2Ko 12:14; Mt 18:16; 1Ti 5:19 * 13:4 Fl 2:7-8

newenkekik kau nu tentarakit h̄rak kaa. Te in ek God kewetiwek menmen m̄rak iuwe m̄kiak h̄rak p̄ike kekrit kepu. Haiu metike Krai haiu mau niut̄p haiu ap m̄t iuwe au. Te God kak̄kepai kakriuwe menmen m̄rak iuwe, te maain haiu mamnen, haiu mamwepyap̄r menmen im iuwe n̄m̄n ke yi m̄t en me w̄ haiu skelim yi m̄t me menmen.

⁵*Yi han ekitet h̄ras te yi eiȳrtei werek werek yi yises h̄m yaaim me Krai mekre han ki o au. Yi han ekitet h̄ras. Yi ap yertei Krai Jis h̄rak au kekre han ki a? Yi yisesik werek werek h̄rak kau kekre han ki, o au en, taau!

⁶Hi han kitet yi yertei Krai Jis kau kekre han kaiu. Haiu ap m̄t enun mewisesik au.

⁷Haiu mitehi God h̄rak kak̄kepai yi ap eir̄ak menmen enun eiyisesim au em̄t! Haiu ap mit̄wekhi me menmen im te m̄t nan̄r menmen iuwe me God haiu mamrekyiyem mamriwaank mamriwerem, te m̄t nan̄rtei God keh̄m̄tenei haiu m̄t aposel. Menmen im au, h̄r han ekitet haiu m̄t enun wein̄n, h̄ram menmen wein̄m. Haiu hanhan yi eir̄ak menmen yaaim eiyises keremem.

⁸*Yi yertei haiu m̄t ap mamriak menmen mamremir h̄m yaaim au. Haiu em̄r̄ak menmen keremem h̄ram mamkaap h̄m yaaim.

⁹Yi yises h̄m me Krai werek werek, haiu han yaaik ap mamteik̄n m̄t menmen maiu iuwe me God mam̄waank menmen enun m̄t nisesim. Te h̄r han kitet haiu m̄t enun wein̄n, h̄ram werek. Hekrit hekrit haiu mitehi God kak̄kepai te yi eiyises h̄m m̄rak werek werek.

¹⁰*God keweto menmen m̄rak iuwe hi skelim m̄t miyap̄r ne weiw̄k me God neriwerem, te hi h̄napen hariwaank yi m̄t miyap̄r en ariwerem au em̄t! Te yi eiyin̄n eiyises h̄m mai werek werek mau t̄wei ik me w̄ hi wen heit yan̄m̄n. Yi eiweik̄n sip eiwet menmen enun, te maain hi anen ari hi ap ariwaank ariuwe menmen mai iuwe me God au. Hi akepi yi eiyu werek eiriwerem keriyen.

H̄m ham kike m̄karu

¹¹*Naiu yinan, in ek haiu meremir h̄m metpi yi yaain. Yi eiweik̄n sip eiwet menmen enun eiyises menmen yaaim keremem. Yi eiȳmtau h̄m hi hetpiyem mau t̄wei ik yi eiyisesim. Yi eikepan yi eiyu han kiut̄p yi eikiyan eiyu eiȳt, te God kerek h̄rak han tewen̄nai kekepai haiu mamu werek werek, h̄rak kaku kaktikewi.

¹²*Yi m̄t miyap̄r ne God en, yi eiketanh̄s eitike ni yinan eiȳtpor h̄r yaain.

¹³M̄t miyap̄r ne weiw̄k miut̄p me God in h̄r netpi yi yaain.

¹⁴Hi hanhan M̄tik Iuwe Jis Krai h̄rak kakrekyi menmen yaaim, God h̄rak han tewen̄ni, God H̄m̄n Yaaik h̄rak kaktikewi kaku kak̄kre han ki.

Mep̄r keremem

Tiwei Pol Kewisik Ken Mit Ne Galesia Menmen me tiwei ik

Pol kewepyapir menmen mau mekre han kirak 1:1-10

Pol naanmpre hirekes me hirak keit eniuk iuwe aposel 1:12-2:21

Him me menmen yaaim God kerekyeiyem 3:1-4:31

Menmen mit ne weiwik me God hir nanisesim enentar hir epei
ninaaiwir menmen enum 5:1-6:10

Pol katip mit ne Galesia him mikaru 6:11-18

1 *Hi aposel Pol. Mit hir netpo neriuweta hi hatip mit him me God au. God ap katip mitik hak hirak kehimitena hi hatip mit him mirak yaaim. Jisas Krais kerekek ketike God Haai kerek nipaa hirak kikiak Jisas nipaa kaa ek, hirakit keretet tehimitena hi hire aposel hi hatip mit him yaaim me God.

2 Hi Pol hetike mit nai in kerek haiu miriak menmen miutip, haiu matip yi mit ne weiwik me God yerer wit wit yau provins Galesia, yi yaaim. Hi Pol hesiuwe tiwei ik ken yi mit en.

3 *Hi hanhan God Haai kiau ketike Mitik Iuwe kiau Jisas Krais hirakit hanhan teriuwi yi eiyu werek werek.

4 *Krais hirak kises han ke God hirak Haai kiau, hirak kaa kesak menmen enum maiu kekepai keriyei haiu mnaaiwir menmen enum mau ti mari han kiau me wi in ek.

5 Hi hanhan haiu mit emwenipi niuk mirak iuwe tipmain tipmain enum eik.

Him yaaim miutip mepu keremem

6 Hi han kekrit iuwe hentar yi ynaaiwir God nipaa kari han ki keriuwe menmen yaaim Krais kerekyeiyem weinim nipaa wi hirak kaa. In ek yi ynaaiwir him mirak yaaim waswas, yi yises him ham yi han kitet hiram yaaim mamkepi yi yises God.

7 *Te him ham yaaim mepu mamkepi mar im au. Him miutip kerek nipaa hi hetpiyem hiram keremem mamkepi yi eiyises God werek werek. Hi atip menmen im hentar mit han enun nari han ki, hir hanhan nanweikin him yaaim me Krais mamno him ham ham enum memipin.

8 *Te haiu hiras o mitik ensel ke wit ke God kaknen, haiu mamipi him ham me him nipaa haiu metpiyem, neimin nanriak menmen im hi hanhan God kakrekoyor enum kakawaanki nanikre si.

9 Haiu epei metpiyem, te in ek haiu pike metpiyem meteipim. Mit kerek epei nan netpi him ham me him nipaa yi yemtewem yisesim, hi hanhan God kakrekoyor enum kakawaanki nanikre si.

10 *Yi han kitet hi hewis menmen im hetpim, te mit hir han yaaik nanriuwa a? Taauye! Hi hirak menmen te God han yaaik kakriuwa kerekek. Hi hirak menmen im enip mit hir han yaaik nanriuwa, te hi ap hirak menmen me Krais au. Hi hirakem me mit keriyem.

Pol keteikin mit God kerekek kehimitanek hirak kire aposel

11 *Nai yinan, hi hanhan te yi eiyirtei werek werek him yaaim me Krais hi nipaa hetpiyem mit ap neket han em netpim au.

* 1:1 Ga 1:11-12 * 1:3 Ro 1:7; Fl 1:2 * 1:4 Ga 2:20; 1Ti 2:6; Ta 2:14; 1Jo 5:19 * 1:7 Ap 15:1, 24

* 1:8 1Ko 16:22 * 1:10 1Te 2:4 * 1:11 Mt 16:17

12 *Mítik hak ap ketpo hím im keteiknewem au. Jisas Kraís kerekek ketpewem keteiknewem.

13 *Hím im yaaim mentar yi epei yemtau menmen enum hi híríakem nípaá hi hises menmen mít ne Isrel hír nisesim. Hi epei híríak enum iuwe me mít miyapír ne weiwík me God, hi hanhan aníp nani.

14 *Hi epei hinín nai ne watiu miutíp ne mít nái ne hím haiu mít ne Isrel misesim. Hi hiníni hentar hi nepei hises menmen wisenum me menmen maamrer nái níríakem han kitet God han yaaik keriuwerem.

15 *Te nípaá hi hekre tu ke miye pai, God hírak han kitet hírám yaaim te hírak kehímíténa hi kírak. Maain hírak kerekýo yaaim ketpo menmen te hi híríak menmen mírak.

16 *Hírak ketpo menmen te hi híríak menmen mírak, hírak keteikno Níkan kírak hírak keimín, te hi hatíp mít hím yaaim me Kraís. Hím im men mít ap ne weiwík me Isrel au. Me wí God kerekýewem, hi ap atíp mít han hitorhi hírám yaaim hi híre aposel o au.

17 *Hi ap hitet yayiwe híniu hen wit Jerusalem hír mít aposel ein kerek nípaá God kehímíténor ninín natíp mít hím mírak, hi hitorhi me menmen au. Wasenum, hi hen wit Arebia kerek wit enuk mít niutíp niutíp newiyen. Te maain, hi píke han wit Damaskas.

18 *Maan, tito wikak epei men, hi han hitet yayiwe híniu hen hiun wit Jerusalem, hi hen hír Pita. Hi etikerek wau en wewepnak me wí hiswiyen hispínak (15) keremem.

19 *Hi ap hír mít aposel han au, Jems hírak níkik ke Mítik Iuwe Kraís, hi hírek kiutípen kerekek.

20 Menmen hi hewisiyem hírám hím yaaim. God kertei hi emitipín au.

21 *Hi han hiun Jerusalem epei au, hi hen tí ke provins Siria ketike provins Silisia.

22 *Te in ek, mít ne weiwík me God neit Judia hír ap níra hír au netari nínaan mai au. Hír nemtau mít han netpor hím weiním keremem me hi mar im:

23 “Mítik kerek hírak kewep haiu mít ne weiwík miutíp me God, hírak in ek katíp mít hím yaaim me Kraís kerek hírak nípaá hanhan kakíwaaankem.”

24 *Hír nemtau hím me menmen God kerekýewem, te hír newenípi niuk mírak.

2

Pol ketike mít han aposel níríak menmen miutíp

1 *Maain, tito hiswiyen tekyaaít (14) nepei man men, hi Pol hetike mítik Banabas hawír píke wítet yayiwe wíníu wen wit Jerusalem. Hi heithis mítik Taitas hírak kan ketikewawír.

2 *Hi hen ein hentar God keteikno hírak hanhan hi ano. Hi hen hatíp mít ein hím yaaim hi hatíp mít em herer wit wit hatíp mít ap ne weiwík me Isrel em, te hi ap atíp mít yapírwe rem au. Hi atíp mít iuwe ne weiwík miutíp me God ein keriyen. Hi hanhan hír enwenhi hím yaaim hi hatíp mít em. Hi hínaain te menmen nípaá hi híríakem, o in ek hi híríakem hírám míre menmen weiním hentar hír ap newenauhi hím hi hetpim.

* 1:12 Ga 1:1 * 1:13 Ap 8:3 * 1:14 Ap 22:3 * 1:15 Ais 49:1; Jer 1:5; Ro 1:1 * 1:16 Ap 9:3-6;
Ga 2:7 * 1:18 Ap 9:26 * 1:19 Mt 13:55 * 1:21 Ap 9:30 * 2:1 Ap 15:2

3 *Taitas wariyakit kai, hirak ke Grik, hirak ap ke Isrel au, te hir mit iuwe ein ap natip hir enrekir yink kirak te hirak kakre mit ne Isrel hir nantikerek nanu niutip au.

4 *Haiu mit matip me menmen im mentar mit han hir nemipin nare hir niau yinan, te hir ap nises him me Kraises werek au. Hir hanhan nerekir Taitas yink kirak. Mit in hir epei nan nau nimin ke haiu mit haiu mepitari menmen hir nisesim. Hir nire mit enun newenainaan me menmen yaaim haiu misesim. Haiu minaiwir him lo me Moses me nipaa ein mit ne Isrel nisesim mentar haiu metike Kraises Jisas mau niutip. Te mit han in hanhan neriyei haiu emises him lo me Moses me nipaa ein, te haiu pike mamu enun mamises him me nipaa ein mamre mit nau nekre winak enuk ke gavman.

5 Haiu ap mises han kir mei kike au, te haiu naanempri him yaaim me Kraises werek werek, te yi ap eiyses him ham enum mei mir mantikerem au.

6 *Mit ein hir mit niuk mir iuwe ninin mit han. (Hi han kitet hir iuwe hiram menmen weinim hentar God hirak han kitet haiu mit yapirwe haiu mipiran.) Hir mit niuk mir iuwe en, hir ap netpo him meiyam hir mit enisesim me him hi hatip mit em au.

7 *Hir nertei God keweto him yaaim kehimitena keriuweta hi hatip mit ap ne Isrel him mirak, har ke God kehimitan Pita hirak katip mit ne Isrel him yaaim me Kraises.

8 Nipaa God kikaap Pita hirak kewepyapir him yaaim mirak men mit ne Isrel. Mar im, hir nertei God kekepa kehimitena hi hatip mit ap ne Isrel him mirak yaaim.

9 Hir epei nertei menmen yaaim God kerekyewem kehimitena hi hatip mit him mirak yaaim, mit iuwe ne weiwik miutip me God neit wit Jerusalem, Jems, Sifas, tetike Jon hirakit ketetawirhis teteiknawir hiram yaaim te hawir wen wit kerek mit ap ne Isrel newiyen, hawir wetpor him me God, hir nanino wit kerek mit ne Isrel newiyen hir netpor him me God.

10 *Hir netpawir him miutip im keremem. Hir hanhan haiu mit mamit pewek mamsiuwerem mamno mit enun netenen menmen au hir nau neit Judia. Menmen im hi hanhanem, te hi hirakem.

Pol kene Pita kentar menmen hirak kirakem

11 Hi hetike Pita hawir watip mit him me God miutip keremem, te maain wi Pita kan wit Antiok kir mit en, hi henerek herp ninaan mirak hentar hirak kirak menmen miutip enum.

12 *Hi henerek hentar menmen miutip im. Nipaa mitik Jems keriuwet mit han nen wit Antiok. Pita kipaam menmen ere in ketike mit ap ne weiwik me Isrel. Maain mit kerek Jems keriuweti nan nipiun Antiok, Pita kinaaiwir mit ap ne Isrel ap kaam menmen ketikeri kentar hirak kinaain mit in ne Jerusalem. Hir wen nises him me Moses kerek nipaa matip mit kerek nises him me God hir enrekir yink kir, te Pita han kitet hir naninerek nanintar hirak ap kises him me Moses au.

13 Mit han ne weiwik me Isrel nepu in, hir nipaam menmen ere in netike mit ap ne Isrel, hir niriak enum ninaaiwir mit en netike Pita. Banabas hirak kirek, te hirak kises enum, hirak ap kaam menmen ketikeri au. Hirak kinaiwiri.

14 Hi hertei hir ap nises him yaaim me God werek werek au, te hi hatip Sifas me ninaan me mit miyapir yapirwe, hi hetpawek har ik: "Ti mitik ke

* 2:3 Ap 16:3 * 2:4 Ap 15:1, 24; Ga 1:7, 5:1, 13 * 2:6 Ap 10:34 * 2:7 Ap 22:21 * 2:10 Ap 11:29-30 * 2:12 Ap 11:3

weiwɨk me Isrel, te ti ap hises menmen mɨt ne Isrel au. Ti hises menmen har ke mɨt ap ne Isrel hɨr nisesim. Ti henmak te in ek heriuwe menmen ti hisesim hɨnaaiwɨr mɨt ap ne Isrel, ti hari han kɨr te hɨr enises menmen mɨt ne Isrel nɨriakem a? Nɨpaa ein ti hɨrekes ap hisesim au. Ti hɨnaain mɨt ne Jems epei nan keriyen.”

Neimɨn nises hɨm me Jisas kerekek God kaktɨp hɨr yaain kaktorhis

¹⁵ Haiu mɨt kerek miyerer ninai, haiu mɨt ne Isrel. Haiu ap mar ke mɨt nerer wit wit ap ne weiwɨk me Isrel kerek haiu matɨp hɨr ap nises hɨm me Moses.

¹⁶ Haiu mertei God katɨp mɨt han hɨr yaain kaktorhis nentar hɨr nises hɨm lo me Moses au. Hɨrak kaktɨp hɨr yaain kaktorhis kakɨntar hɨr nises Jisas Kraiss. Haiu mɨt mises Jisas Kraiss kerekek, te God han kitet haiu yaain kaktaihis. Haiu mises menmen hɨm lo me Moses metpaiyem, te haiu mɨre yaain taau. God ap katɨp mɨtik kiutɨp yaaik kaktɨwekhis kakɨntar hɨrak kɨriak menmen hɨm lo me Moses metpim auye!

¹⁷ Haiu hanhan God kaktɨp haiu yaain kaktaihis kakɨntar haiu mises Kraiss kerekek. Te God au katɨp haiu emises hɨm me Moses te hɨrak kaktaihis, haiu mɨriak menmen enum. Haiu emweikɨn sip emwet hɨm me Moses, te haiu mamises hɨm me Kraiss, te menmen im meteikɨn Kraiss hɨrak kenipai haiu mɨrak enum. Hɨm im hɨram yaaim a? Taauye! Kraiss ap kenipai haiu mɨriak enum au. Hɨrak kerekek kekepai haiu mises hɨm me God werek werek hɨrak kaktaihis.

¹⁸ Hi nɨpaa eweikɨn sip ewet hɨm lo Moses nɨpaa kewisɨm, te in ek hi pɨke ehisesim, hi heteikɨn mɨt hɨm me Moses hɨram wen mamkepa God kaktaihis, te hi hɨriak enum.

¹⁹ Nɨpaa hi hises hɨm me God nɨpaa Moses kewet haiu mɨt em, hi hertei hi enuk God kakrewaank te hi hahi. Te Kraiss hɨrak kekrehɨr kai, God kewaank hɨrak kaa kentar nu tentarakɨt. Hɨram mar ke hi haa hetikerek, te hɨm lo me Moses ap naanmɨprau au. Te in ek hi hises han kai, te hi hises God.

²⁰ Te in ek hɨram mar ke hi ap hepu au, hi haa. Te Kraiss hɨrak kekrehɨr kai kekepa hi hepu. In ek hi hepu, te menmen hi hɨriakem hi han kitet God Nɨkan kɨrak Jisas kerek nɨpaa han tewenɨna kaa, hɨrak kakɨkepa hi etike God hawɨr waukiyakɨt wawu han kiutɨp.

²¹ Hi ap heweikɨn sip ewet hɨm yaaim me Kraiss henip menmen yaaim God kerekyaayem hɨram weinɨm au. God kaktɨp mɨt hɨr yaain nentar hɨr nises hɨm mɨrak nɨpaa Moses kewet haiu mɨt em, te nɨpaa Kraiss ap kan au. Hɨm me Moses mekepai te God kaktɨp haiu yaain taau. Kraiss kaa weinɨm au. Hɨrak kerekek kɨriak God katɨp haiu mɨt haiu yaain. Hɨm nɨpaa kerek Moses kewisɨm hɨram taauye!

3

Mekam mekepi yi yau werek werek- Hɨm me Moses o Hɨm me Kraiss

¹ Yi yetaritari mɨt ne Galesia! Yi yenmak te yi yewis mɨt han nari han ki te yi ap yises hɨm yaaim me Kraiss a? Haiu epei metpiyem werek werek hɨram mar ke yi epei yɨrek hɨrak kaa kentar nu tentarakɨt.

² Hi hare ehitih menmen ham miutɨp. Yi epei yeit God Hɨmɨn Yaaik kan kekrehɨr han ki yentar yi yises hɨm nɨpaa Moses kewet mɨt em o yentar yi yemtau hɨm yaaim me Kraiss nɨpaa yi yisesim a? Hɨm yaaim me Kraiss keremem!

* **2:16** Ap 15:10-11; Ro 2:20-28, 4:5; 11:6; Ga 3:11
Jo 13:1; Ga 1:4

* **2:18** Ro 4:14, 11:6

* **2:19** Ro 7:6

* **2:20**

³ Yarkeik te yi yetaritari! God Hîmîn Yaaik kekepi kari han ki te yi yinîn yises hîm yaaim me Kraiss, te in ek yi han kitet yi wen eiyises menmen mîrak werek werek eiriuwe menmen mi manpenuk enuk a? Taauye!

⁴ Menmen yaaim iuwe God kerekyiyem kekre han ki hîram weinîm a? Au, hîram menmen iuwe.

⁵ Kenmak te hîrak God kerek keweti Hîmîn Yaaik kîrak, hîrak kîriak menmen yaaim mîrak mîrakel me his me yi mî? Hîrak kîriakem kentar yi yises hîm nîpaa Moses kewet mît em o yi yises hîm yaaim me Kraiss nîpaa yi yemtewem a? Me Kraiss keremem!

⁶ *Haiu mertei menmen im mentar hîm me God nîpaa mît profet newisîm hîram matîp Ebrahim kemtau hîm me God ketpîwekem hîrak katîp, “Hîm me God hîram yaaim. Maain hîrak kakriakem.” Ebrahim han kitet kar ik te God katîp hîrak yaaik.

⁷ Yi eiyîrtei im e. Mît kerek hîr han kitet God kakises menmen hîrak ketpîm, hîr keriyen hîr hîras nepenyener ne Ebrahim nentar hîr han kitet God nar ke nîpaa Ebrahim han kitetik.

⁸ *God nîpaa enum eik kertei hîrak han kitet mît ap ne Isrel hîr yaain nanîntar maain hîr han kakitet hîrak kakises hîm mîrak. Te hîrak kinîn katîp Ebrahim hîm yaaim mîrak maain mamnen hîrak ketpîwek hîm mar im: “Maain hi ariak yaaim me mît niutîp niutîp nerer wit wit henterit.” Ebrahim han kitet menmen im God ketpîwekem, hîrak kakrekoyorem, te God katîp hîrak yaaik.

⁹ *Te neimîn han kitet God kakriak menmen hîrak ketpîm, te hîrak kaktîp hîr yaain nanîr ke nîpaa hîrak katîp Ebrahim hîrak yaaik.

¹⁰ *Te mît kerek wen nises hîm nîpaa Moses kewet mît em, God han enuk keriuwari kakiwaaniki kakîntar hîm yaaim mîrak mau tîwei matîp mar im: “Mît kerek nises hîm me God nîpaa Moses kewisîm mau tîwei, hîr enises hîm mîrak enepim, o au en, God kakiwaaniki.”

¹¹ *Hîm me God mau tîwei matîp: “Mît kerek hîr han kitet God kakriak menmen hîrak ketpîm, hîrak kaktîp hîr yaain, hîr nantike God nanu werek werek.” In ek, haiu mertei God ap katîp mîtik hak kiutîp hîrak yaaik kentar hîrak kises hîm nîpaa hîrak kewet Moses em au.

¹² *Menmen me mît nises hîm me Moses, hîram ap mar ke mît han kitet God kakriak menmen hîrak nepei ketpîm. Au, hîm me God mau tîwei matîp mar im: “Mît kerek nises hîm me God Moses kewet mît em, hîr enisesim enepim te hîr nanu werek nanînterim.”

¹³ *Kraiss hîrak kekrehîr kaiu, mît newaankek hîrak kaa te hîrak kekepai haiu mînaaiwîr menmen enum hîm me Moses matîp mamwep. Hîm me God mau tîwei matîp, “Mîtik kerek mît natîp hîrak kaki hîr nanwenkekik kaku nu, menmen im meteknai haiu mît God kehîmîtanek hîrak kakiwaankek kaktî.”

¹⁴ Te God kenip mît hîr newaank Kraiss te menmen yaaim God nîpaa katîp Ebrahim em Jîsas Kraiss kekepip hîram mamnen mît ap ne wêiwîk me Isrel. Hîrak Kraiss kîriakem mar em, te haiu mît haiu mamît Hîmîn Yaaik kîrak nîpaa hîrak katîp kaksuwerek kaknen, mentar haiu han kitet God kakriak menmen hîrak nîpaa katîp hîrak kakisesim.

Hîm Moses kewetaiyem ap mekrehîr hîm nîpaa God kewet Ebrahim em au

* **3:6** Jen 15:6; Ro 4:3 * **3:8** Jen 12:3; Ap 3:25 * **3:9** Ro 4:16 * **3:10** Diu 27:26 * **3:11** Ro 1:17; Ga 2:16 * **3:12** Ro 10:5 * **3:13** Ro 8:3; 2Ko 5:21; Ga 4:5; Diu 21:23

15 Nai yinan, hi eteikni menmen im hi hetpiyem meriuwe menmen mit nriakem. Mitikit wik tatipakit menmen hirakit tatisesim, hirakit tatwisim mamu tiwei me gavman. Ap te mitik keiyak kaknen kakwis him ham ke him im kaktip enum hirakit tewisim mau tiwei au. Hiram mamu mamit mamir ke nipaa hirakit tewisim.

16 *Mar im God katip him yaaim men Ebrahim ketike nepenyek kirak. Him me God mau tiwei ap matip “nepenyerer narak yapirwe” au. Hiram matip “nepenyek kerekek,” te hirak nepenyek kirak kiutip kerekek hirak Krai.

17 *Menmen hi hetpi, han kai kar ik. Nipaa God katip Ebrahim him yaaim, God hirekes kakisesim. Hir mit newen tito tito neneiwewim ere God kewet Moses him ham hiram mikaru man mar ke 430 tito. Him im ap mekrehir minin him nipaa God katip Ebrahim em, te hiram weinim au. Hiram wen mepu.

18 Haiu mamit menmen yaaim em God nipaa katip kakwet Ebrahim em mamantar haiu mises him me God hirak nipaa katip Moses em, te him yaaim God katip Ebrahim em hiram enum memipin weinim. Au, hiram mamkepai haiu mamit menmen au. Haiu mamit menmen yaaim mamantar him God katip Ebrahim em. Me Moses taau!

19 *Him im yaaim kenmak te God katip Moses him a? God katip haiu mit him im, te hiram meteiknai menmen haiu miriakem hiram enum. Him me Moses mau tiwei naanmipre haiu mit ere nepenyek ke Ebrahim kaknen kerek nipaa God katip him yaaim me hirak. Mit ensel God kewetir him, hir natip Moses em. Moses hirak kerp nimin ke mit netike God katip mit him mirak hir newenhi nanisesim.

20 Te God hirekes katip Ebrahim him yaaim. Mitik hak ap kerp nimin ketpiwek him au. Te God hirekes katip Ebrahim menmen hirak kakreyiwekem. Mitik ap kerp nimin kenip Ebrahim kewenhi kakises menmen au. God katip hirak kakreyiwekem weinim. Him im God katip Ebrahim em hiram minin him God katip Moses em mentar menmen im. (Mit ne Isrel ap nanises him nipaa hir newenhi nanisesim, God ap te kakwetir menmen. Te hirak kakwet Ebrahim menmen mirak weinim.)

Him me Moses naanmiprai metaihis haiu mamno mamises Jisas

21 *Mekam? Him Moses kewet mit em hiram meremir him yaaim God kewet Ebrahim em? Taau! Him lo ham nipaa mepu hiram werek te mamkaap mit hir nantike God nankiyan nanu han kiutip, te God kaktip hir yaain nentar hir nises him im em. Te hiram mepu au.

22 *Him me God mau tiwei matip, “Mit yapirwe kerek hir nriak enum hir nanawaank nanit.” Hiram mamtip mar im te mit kerek hir nanises Jisas Krai, God kaktip hir yaain nanantar hir han kitet hirak kakises him nipaa hirak ketpim.

23 *Nipaa him me Krai man wen au, him me Moses kewet mit em naanmiprai haiu emisesim ere God kakwepyapir menmen yaaim me Krai haiu emisesim.

24 *Te him Moses kewet mit em hiram meteiknai haiu enun, hiram menipai haiu hanhan mirir mamno haiu mamisesik, te God kaktip haiu yaain ap mamraiwaank mamantar haiu han kitet hirak kakises menmen nipaa hirak katip hirak kakisesim.

* 3:16 Jen 12:7; Ap 7:5 * 3:17 Eks 12:40 * 3:19 Ro 5:20; Ap 7:38 * 3:21 Ro 8:2-4 * 3:22 Ro 3:9-19, 11:32 * 3:23 Ga 4:3 * 3:24 Ro 10:4

25 In ek, h̄im yaaim me Kraiſ epei man, te h̄im me Moſes kerek n̄paa mepu mekepai, in ek h̄iram nepei au meit.

H̄im h̄iram meniſpai mire n̄kerek ne God

26 *Yi yapirwe yi n̄kerek ne God yentar yi han kitet h̄irak kakiseſ menmen n̄paa h̄irak katip h̄irak kakiseſim. Yi yetike Kraiſ yi yau han kiutip yi n̄kerek ne God yentar n̄paa yi m̄it miyapir

27 *kerek m̄it han n̄kri neriuwe tipar h̄ir nekine niuk me Kraiſ, yi yaain yire Kraiſ. Te God han kiteti yar ke h̄irak han kitet Kraiſ.

28 *Haiu mepu mar ik, te in ek m̄it h̄ir ap nenke haſini p̄inan ne weiwik me Iſrel o m̄it ap ne Iſrel, o m̄it h̄ir n̄irak wok ne m̄it h̄ir naanm̄ipri, o m̄it h̄ir n̄irak wok nanit pewek mererim. Au, God han kitet menmen im h̄iram weinim. Haiu m̄it yapirwe haiu m̄ipiran mentar haiu ne Kraiſ Jiſas.

29 *Yi ne Kraiſ, te yi nepenyerer ne Ebraham. Te maain yi eiyit menmen yaaim n̄paa God katip kakwet Ebraham em.

4

Kraiſ kekepai haiu wok m̄it haiu mamre n̄kerek ne God

1 H̄im mai h̄iram im. N̄kan ke m̄itik hak h̄irak kakit menmen me haai irak naanmamprewem, te h̄irak wen kike, h̄irak kaktiwem au. H̄irak k̄ire m̄itik k̄irak menmen me m̄itik iuwe naanm̄irewewek o haai k̄irak weinim.

2 H̄irak wen kike h̄irak ekiseſ h̄im me m̄it h̄ir naanm̄iprewek ketike menmen m̄irak ere wi haai k̄imat h̄irak kaktiwem.

3 *N̄paa haiu mire n̄kerek ein e. Haiu miſeſ h̄im me God n̄paa enſel newet haiu m̄it em, h̄ir ninin naanm̄iprai nar ke m̄it naanm̄ire m̄it nekre winak enuk.

4 *Te maain wi epei man n̄paa God kehimitanem, te h̄irak keriuwet n̄kan k̄irak kan ti keweikin k̄ire m̄itik. Mite hap h̄ire winaak h̄irak k̄ire n̄kan kiutip ke Iſrel, te h̄irak ekiseſ h̄im n̄paa Moſes katip m̄it ne Iſrel em.

5 *H̄irak k̄irak menmen im te h̄irak kakikepai kaktaihiſ haiu m̄it kerek miſeſ h̄im me Moſes, te haiu mamnaaiwir h̄im im naanm̄iprai haiu mamre n̄kerek iuwe ne God, haiu mamit menmen h̄irak n̄paa ketpai kakwetaiyem.

6 *Yi n̄kerek n̄irak iuwe, te God keriuwet God H̄im̄in Yaaiſ kerek kau kekre han ke n̄kan k̄irak Jiſas, h̄irak kan kekre han ki. God H̄im̄in Yaaiſ kenipai haiu han yaaiſ matip God h̄im iuwe mar ik: “Ti Haai kaiu! Ti Haai kaiu!”

7 *Tiſ, in ek yi ap yire m̄it enun nepu nekre winak enuk au. Yi n̄kerek iuwe ne God keriyen. Yi yiſeſ Kraiſ, te yi n̄kerek iuwe ne God, te yi eiyit menmen yapirwe God kehimitenaiyem haiu n̄kerek n̄irak.

Pol han kitet m̄it ne provins Galesia

8 *N̄paa yi ap yertei God, yi m̄it ap ne weiwik me Iſrel. Yi yiſeſ h̄im me tipir o menmen h̄iram ap te mamweikin mamre God taau.

9 Te in ek yi yertei God. Yi h̄iras yerteiyek au. H̄irak kehimiteni yi n̄irak. Te yi yenmak yi hanhan p̄ike eiyiſeſ h̄im weinim h̄iram mar ke menmen weinim me tipir n̄paa yi yiſeſim a?

* 3:26 Jo 1:12 * 3:27 Ro 6:3, 13:14 * 3:28 Ro 10:12; 1Ko 12:13 * 3:29 Ro 4:13 * 4:3 Ga 3:23; Kl 2:20 * 4:4 Ef 1:10; Jo 1:14; Ro 1:3 * 4:5 Ga 3:13 * 4:6 Ro 8:15-16 * 4:7 Ro 8:17; Ga 3:29 * 4:8 1Ko 8:4-6

10 *Yi yises menmen im, yi han kitet God katip yi yaain yayintar menmen yi yirakem hiram mises menmen me wi o wenke o tito nipa Moses katip yi mit yi eiyisesim einapen menmen me wi im.

11 Hi han kitet yi mit, hi hinaain menmen hi herekiyem hiram mamre weinim mentar in ek him im yi yisesim, hiram him weinim mar ke him weinim nipa yi yisesim.

12 Nai yinan, hi hetpi him manp. Hi hanhan yi eiweikn sip eiwet him me Moses eiyir ke hi. Hi epei heweikn sip hewetiwem, te hi har ke yi mit kerek nipa him me Moses ap minn naanipri au. Nipa yi ap yerekyo enum au, te in ek hi hertei yi ap eirekyo enum.

13 *Yi yertei nipa hi hinan han hiri hentar hi hinap, te hi heweikn han kai ap hen wit hak au. Hi han hetpi him yaaim me Kraiss.

14 Menmen enum meiyep hi hinap hiram enum me han ki, te yi ap yineina yeweikn sip yeweto au. Yi yetauhis yi yatip yar ik: "Ti yaaik har ke mitik ensel ke God." Yi yetauhis yar ke Kraiss Jisas kaknen yi eitwekhis.

15 Nipa yi han yaaik hi han hiri hekepi. In ek yi han kiteta mekam a? Hi etpi menmen im me yi mit. Nipa hi hepu hetikewi yi hanhan yeriwa iuwe, te yi han kitet yar ik: "Hau emketet nanamir kiau emwet Pol em emkepik kir ein ein werek werek, te hau emketim."

16 *Nipa yi hanhana iuwe yar ek, te in ek hi hire mitik kepan ke yi mit hentar hi hetpi him yaaim a? Taauye!

17 Mit han ein kerek hanhan yi yerekir yink ki hir newenipi hanhani me menmen yaaim au. Hir hanhan nanri han ki, te yi ap han kiteta au. Hir hanhan yi hanhani yaitip hir yaain yar ke hir natip hir hanhani.

18 Te yi eiyisesi yi yetike mit han hanhanan me menmen yaaim, hiram werek. Hiram yaaim te hi hepu o au, yi eirakem.

19 Nai yinan yaain, hi pike hire mite weteiknen wawine nikan hak. Hi pike han enuk har ke nipa hi han enuk hemerir yi mit ere yi yises Kraiss werek werek. In ek hi pike han enuk hemeryi yi mit pike eiyises Kraiss werek werek, yi eitikerek eiyu han kiutip.

20 Hi hanhan hi hahu etikewi, te hi ap hetpi him manp heriuwe twei im keremem. Au, hi hanhan hahirp ninaan mi hertei han ki, te hi etpi him hiram mamkepi. Au, hi hepu yanmin, te hi hepitari hi heni o hi hetpi him yaaim.

Him tok piksa me Sera wetike Hega

21 Yi mit kerek yi hanhan eiyises him lo me Moses eiyirteiyem werek werek, hi hetpi him me him lo mirak.

22 *Him me God mau twei matip Ebrahim kine nikerek hirakit wik. Hega kerek hire wirak menmen me Sera, hire wine nikan kiutip, Sera hire wine nikan hak kiutip kkaru, te hire winn mite pe Ebrahim. Hega wikaru.

23 *Nikan kirak kerek mite Hega winaak, hire winaak wentar Ebrahim keriya kiwaai ketikerep kerepep, te hire wetu. Te nikan kirak kerek Sera winaak, hire winaak wentar God katip him yaaim hirak kekepiye te maain Ebrahim kiwaai ketikerep hire wetu.

24-25 *Him im hiram mire piksa meteiknai menmen. Miyapir wik hir nehimitan him wik nipa God kewetei hau mit em. Hega hire wehimitan him nipa God kewet Moses em keit miniu (o neiyip) niuk mirak Sainai. Niuk ik Hega hiram mehimitan miniu (o neiyip) Sainai meit wit Arebia.

* 4:10 Ro 14:5; Kl 2:16 * 4:13 1Ko 2:3 * 4:16 Emo 5:10 * 4:22 Jen 16:15, 21:2 * 4:23 Ro

Wit Jerusalem ke mīt ne Isrel ketike mīt miyap̄r nau nekrerek h̄r nar ke mīte ip Hega. Hega wine n̄kan, te h̄rak ekriak menmen ek̄r ke miye p̄rak w̄riakem. H̄rak ekriak menmen me mīt te h̄rak ap kakit pewek emrerim au. Te mīt miyap̄r kerek nises h̄m me Moses h̄rak kehimiteni, h̄r nises h̄m me Moses, h̄r han kitet God katip̄ h̄r yaain. Te h̄m ap mamkepi h̄r n̄re yaain au. H̄ram mam̄waanki.

26 *Sera h̄re w̄re h̄m ham God kewet Ebrahim em. H̄re wehimitan wit Jerusalem ke wit ke God. H̄re wepu werek war ke mīte ap wau wekre w̄nak enuk, te h̄re enu tenm̄n (o rumaa). Wit Jerusalem keit wit ke God ap kises h̄m me Moses au. H̄rak k̄naaiw̄r menmen im. Haiu mīt miyap̄r kerek mises h̄m yaaim me Krai, h̄re miye paiu, haiu m̄re n̄kerek n̄re.

27 *H̄m me God mau t̄wei matip̄ Jerusalem keit wit ke God maain kaknen kakin̄n wit Jerusalem in ek kau t̄. Haiu mertei h̄m im yaaim mentar h̄m me God Aisaia kewis̄m h̄ram matip̄ h̄m tok piksa mehimitan wit wik t̄re miyap̄r wik. H̄ram matip̄ mar im:

“Ti mīte tenm̄n (o rumaa) ap n̄paa ti hine n̄kerek, ti han yaaik ehu. Ti enep̄p̄ esikeyaanmi han yaaik, ti mīte ap n̄paa ti ep̄tu te ti eteiknen. H̄re kerek wepu war ke mīte ap weit m̄tik au, h̄re wawine n̄kerek yap̄rwe nanin̄n n̄kerek ne mīte wepu war ke mīte kerek h̄re weit m̄tik ek wine n̄kerek yap̄rwe.”

28 *Nai yinan, yi yertei Aisak h̄rak n̄kan ke Ebrahim kentar h̄m God ketp̄wekem. Mar im haiu m̄re n̄kerek ne Ebrahim mentar h̄m n̄paa God ketp̄wekem.

29 N̄paa n̄kan mīte Hega winaak wentar m̄tik k̄re k̄waai ketikerep̄ wein̄m, h̄rak k̄riak enum me n̄kan hak God k̄kaap mīte tenm̄n (o rumaa) Sera te h̄re winaak. In ek mīt nises h̄m me Moses nerekyei haiu mīt kerek God H̄m̄n Yaaik kekrai, h̄r nerekyei enum, nar ke n̄paa n̄kan eik enuk k̄riak enum me n̄kan yaaik ek.

30 *H̄m me God mau t̄wei matip̄ mekam? H̄ram matip̄,

“Eiyip̄r mīte w̄riak menmen me mīte hap wein̄m h̄re wetike n̄kan k̄re enuk. N̄kan k̄re ap kakit menmen me haai k̄rak ketike n̄kan n̄paa God k̄kaap mīte enun tenm̄n (o rumaa) h̄re winaak.” Te yi eiweik̄n sip eiwet h̄m enum mīt in enun netpiyem me yi eirekir ȳnk ki. H̄m im mewaank han ki enuk mar ke mīt h̄r nepu w̄nak enuk.

31 *Te nai yinan, haiu ap m̄re n̄kerek ne mīte w̄riak menmen me mīte hap weit pewek weriuwerem wein̄m au. Te haiu ap emises h̄m me n̄paa mīt ne Isrel nisesim. Au, haiu m̄re n̄kerek ne mīte enu tenm̄n (o rumaa) kerek God kekepye, h̄re wine n̄kan, kentar haiu han kitet God kakises h̄m m̄rak kekepai kaktaihis kar ke n̄paa h̄rak ketpim.

5

Krais keriyei haiu menp̄n mekeip̄n h̄m lo me Moses, haiu ap p̄ke emi

1 *Krais epei keriyei haiu mīt haiu m̄naaiw̄r h̄m me n̄paa ein mar ke mīt netpan n̄naaiw̄r w̄nak enuk, te haiu emu werek emises h̄m me Krai. Te yi einak̄n tokim ap eiwis mīt neriyei yi p̄ke eiysesim h̄m me n̄paa eiȳr ke mīt p̄ke nan̄no nan̄kre w̄nak enuk ek au emit!

* 4:26 Hi 12:22; Rev 3:12, 21:2, 10 * 4:27 Ais 54:1 * 4:28 Ro 9:7; Ga 3:29 * 4:30 Jen 21:10; Jo 8:35 * 4:31 Ga 3:29 * 5:1 Jo 8:32, 36; Ga 2:4, 5:13; Ap 15:10

² Níkíp emnep eiyímtewem. Hi Pol hetpi menmen im. Yi mít kerek eiwis mít han nanrekir yínk ki, te God kaktíp yi yaain, menmen Kraís kerekyyiem kakíkepi kaktihís, híram ap mamkepi te God kaktíp yi yaain au.

³ Hi etpi híam manp eteipim. Mít kerek hír newís mít nerekir yínk kí, te God kaktíp hír yaain, hír enísés híam ham yapírwe me Moses keremem, kerek nípaá hírak katíp mít ne Isrel em.

⁴ Yi mít kerek yi yísés híam me Moses, te yi hanhan God kaktíp yi mít yaain, yi epei yeweikín sip yewet Kraís. Yi yeweikín sip yewet menmen yaaim God kerekyyiem weinám. Te in ek hírak ap kakíkepi kakrekyyi yaaim kakíkepi au.

⁵ Haiu mít in meriuwe menmen iuwe me God Hímín Yaaik kekepái, haiu han kitet hírak kakísés híam yaaim mírak, te haiu memeríríwek hírak kaktíp haiu mít haiu yaain hírak kaktaihís.

⁶ *Haiu mít metike Jísas Kraís haiu níutíp, te haiu merekir yínk kaiu o au, híram menmen weinám ap te mamkepái God kaktíp haiu yaain au. Menmen im keremem híram iuwe. Haiu han tewenínan mírák menmen yaaim mentar haiu han kitet menmen werek werek me God haiu mísésim.

⁷ Nípaá yi yísés híam yaaim me God werek werek, te in ek neimín neiyepet han kí, te yi ap yísés híam yaaim mírak werek werek au a?

⁸ *God kerek kehímíténi te yi yísésik, hírak ap kari han kí te yi ap yísés híam im yaaim au.

⁹ *Haak ke sak neniuk, hírak menmen kike, te yi yenkerek werek werek au, hírak kewep keneisés sak naan, mít ap te naník taau. Menmen enum yi yísésim me yi yerekir yínk kí, híram kike, te maain híram mamíwaank menmen yaaim in ek yi yísésim.

¹⁰ *Hi hertei Mítík Iuwe kakíkepi, te yi ap han kitet híam ham me híam nípaá hi etpiyem au. Te mít kerek hír nari han kí God kakrekyyor enum mamrer me menmen enum hír epei nerekyiyem.

¹¹ *Nai yinan, hi wen hatíp mít heriyái heriyái hír enrekir yínk kí enísés híam yaaim me Kraís, nenmak te mít kerek nísés híam me Moses hír wen nerekyo enum a? Hi wen hatíp mít enrekir yínk kí te híam me Jísas hírak kaa kentar nu tentarákít híram ap te mamírák mít in han kí kekrit enum neríuwa au a?

¹² Hi hanhan hír mít kerek hír nari han kí hír nanrekir yínk kí te mít nanríuwesí hír ap nanu nantikewí nanri han kí neríuwe híam mí, te yi yísésim au.

¹³ *Nai yinan, God kehímíténi yi apei yínaaiwír menmen enum nípaá yi han kí hírak kisésim, híram mar ke mítík kau wínak enuk, te yi yau werek werek. God keriyéi (o keryiyi) yi epei yínaaiwír menmen im, te yi ap eiwis han kí ekitet menmen enum me tí menterim au emít! Hírak keryiyi yínaaiwír menmen enum te yi eikepan eiyísés menmen yaaim yentar yi han tewenínan.

¹⁴ *Hím yapírwe nípaá God katíp Moses em, híram míre híam míutíp im mau mekrerem hírak ketpim. Híram matíp mar im: “Yi han etwenín eikaap mít miyapír nau menep yar ke yi han tewenín híras.” Yi eirák menmen mar im, te yi eiyísés menmen iuwe híam mírak metpim.

¹⁵ Yi hemkre menepam me menmen yi yenehan yenepan yentar menmen, te yi naanempre híras te yi ap eiyíwaank híras eítike menmen yaaim

* 5:6 1Ko 7:19; Ga 6:15 * 5:8 Ga 1:6 * 5:9 1Ko 5:6 * 5:10 Ga 1:7; 2Ko 11:15 * 5:11 1Ko 1:23 * 5:13 1Pi 2:16 * 5:14 Lev 19:18; Mt 5:43; Ro 13:9

me Kraiss yi yisesim. Mît kerek nenehan nenepan me menmen, hîr enun nar ke miyaak me yaank menepam meketet pat'in maam naan me han em.

God Hîm'in Yaaik kîriak menmen yaa'im, han kaiu kîriak menmen enum

16 *Hi hetpi hîm im. Yi eiwis God Hîm'in Yaaik kakîkepi yi yayises hîm yaa'im me Kraiss, te yi ap eiyises menmen enum han ki hanhanem.

17 *Hi hetpi hîm im hentar menmen enum me tî han ke mît hanhanem, hîram ap mîre menmen God Hîm'in Yaaik hanhanem. Menmen God Hîm'in Yaaik hanhanem ap mîre menmen enum me tî han ke mît hanhanem. Te hîram mîre mît enun nepan mari han ki heriyai heriyai. Hîram mari han ki heriyai heriyai, te yi ap eiyises menmen werek werek yi hanhan eiriakem.

18 *Yi eiwis God Hîm'in Yaaik naanempri kakri han ki ketpi menmen yaa'im yi eiyisesim, te yi ap eiyises hîm me Moses te God kaktîp yi yaain.

19 *Menmen han ke mît kîriakem haiu merteiyem, hîram im: Mît miyapîr nariyanhis newenînem, hîr hanhan me menmen enum im em, hîr nîriak mît miyapîr yînk enuk neriuweri.

20 Hîr nises tîpir newenîpi niuk mîr, o hîr nîriak nasi, o han enuk neriuwehan, o hîr nenehan me menmen, o hîr hemkre menepam neriuwe menmen, han kekrit te mît natîp enum, mît neit menmen yeunîm nanwet mît han em au. Mît nenke hasini nises menmen ham menmen ham.

21 Hîr han kitet menmen enum me mît han o hîr nenep mît nani, o hîr naam tîpar si enum ere hîr netaritari, o hîr nanîno nanrer wit wit nanine henye me menmen enum, o menmen menmeiyam enum mar im. Nîpaa hi epei etpi, te in ek hi etpi eteipim. Mît kerek hîr nîriak menmen mar im, hîr ap nanu nantike God nanît menmen yaa'im nîpaa God ketpim kakwet mît em au.

22 *Te menmen God Hîm'in Yaaik kîkaap mît enisesim, hîram im: Mît han tewenîna God ketike mît, hîr han yaaik nanu, han kîr kau werek werek, hîr ap han enuk waswas au, hîr nîriak mît menmen yaa'im, hîr nîkaap mît han weinîm, hîr nises hîm nîpaa hîr natîp mît hîr nanisesim.

23 *Hîr hanhan neriuwe mît han, hîr newenîn han kîr me menmen. Menmen mar im mît nisesim, hîm lo ap matîp hîram enum au. Hîram matîp hîram yaa'im.

24 *Mît hîr ne Kraiss Jisas, hîr nar ke mît naa netike Kraiss nau nu tentarakît, te menmen enum me tî nîpaa hîr nisesim nîriakem, hîram ap mau mamîkre han kîr au. Hîram menmen enum han ke mît nîriakem o menmen enum han kîr hanhan neriuwerem, te in ek hîr nepîrem mamno hîram mami mamît.

25 *God Hîm'in Yaaik kenipai haiu metike God Haai kaiu haiu mau niutîp haiu mepu mar ek. Te haiu emwisîk hîrak naanempriai han kaiu me menmen yapîrwe.

26 *Haiu ap mewenîpi niuk maiu haiu iuwe au, haiu ap emkîakan han emket han em me menmen au, haiu ap hemkre menepam me menmen maiu haiu mîriakem o menmen meiyam au emît!

6

Yi eikaap ni yinan me menmen yapîrwe

* 5:16 Ro 8:4 * 5:17 Ro 7:15-23; 1Pi 2:11 * 5:18 Ro 6:14, 8:14 * 5:19 1Ko 6:9-10 * 5:22 Ef 5:9 * 5:23 1Ti 1:9 * 5:24 Ro 6:6; Kl 3:5; 1Pi 2:11 * 5:25 Ro 8:4 * 5:26 Fl 2:3

1 *Nai yinan yi eiyir m̄tik hak k̄riak menmen enum, yi m̄t kerek God H̄m̄n Yaaik naanm̄pre han ki yi hanhan eiriuwerek eikepik p̄ke ekises menmen yaaim mar ke n̄paa h̄rak kisesim. Te yi naanempre h̄ras eiwen̄n han ki me w̄i yi han kitet yi yises God werək werək, te menmen enum mamnen mamri han ki, te yi yairiak menmen enum ye.

2 *Yi eikapan me menmen mamnen mamrekyi han ki enuk, te mar im yi eiyises h̄m̄ me Krai n̄paa h̄rak ketpim me yi han tewen̄nan eikapan.

3 Hi hatip menmen im hentar m̄t kerek han kitet h̄r iuwe nin̄n m̄t han ap te nankepi, h̄r newises h̄ras natip nare h̄r iuwe. Te h̄r au, h̄r m̄t wein̄n.

4 *Yi m̄t niutip niutip han ekitet menmen yi h̄ras yir̄iakem. H̄ram yaaim te yi h̄ras han yaaik eiriuwere. Yi ap han ekitet menmen m̄t han n̄riakem, te yi eiyn̄ni o au. Menmen im em̄t!

5 *Yi ap eiriak menmen im eiȳntar yi yises menmen enum m̄tik hak k̄riakem, te maain yi niutip niutip God kakit̄hi yenmak yi yir̄iak menmen yi yir̄iakem, h̄rak han ekitet menmen miutip miutip.

6 *H̄r m̄t kerek m̄tik hak kan ketpor keteiknor h̄m̄ yaaim me God, h̄r en̄nk̄wek menmen ham me menmen yaaim m̄r h̄r naanemprewək nariuwere.

7 Yi ap eimitetp̄n h̄ras. Yi ap eimip̄n God me menmen au em̄t! Menmen m̄t n̄riakem nisesim, maain h̄r en̄t menmen yaaim o enum mamrerim me w̄i God han kakitet menmen haiu m̄t m̄riakem. H̄ram mar ke m̄tik kam̄r ni. H̄rak kam̄r menmen yaaim, maain h̄rak kak̄t menmen yaaim. H̄rak kam̄r menmen enum m̄re nap̄k tom̄k o menmeiyam, maain h̄rak kak̄t menmen enum mar im keremem.

8 *M̄t han n̄riak menmen nises han k̄r enuk, te maain han k̄r kak̄iwaank kak̄t. Menmen im h̄ram mar ke m̄tik kam̄r nap̄k tom̄k mau ni m̄rak. M̄t kerek h̄r n̄riak menmen nises God H̄m̄n Yaaik, maain h̄rak kak̄kepi nanu nan̄t nantike God tipmain tipmain enum eik. Menmen im h̄ram mar ke m̄tik kam̄r menmen yaaim mau ni, maain h̄rak kak̄t menmen yaaim.

9 *Menmen yaaim yi yir̄iakem yisesim, te yi ap einapen eiyisesim eiȳntar yi yir̄iakem hekrit hekrit au. Maain ere w̄i God k̄mat haiu mam̄t menmen yaaim, te haiu ap mamnapen mamriak menmen yaaim em.

10 T̄is, hekrit hekrit haiu mau t̄i ik e, haiu emriak m̄t menmen yaaim, te naiu yinan kerek nises h̄m̄ yaaim me Krai, haiu emrekyor menmen yaaim iuwe.

Pol han yaaik keriuwe Jisas n̄paa kaa kentar nu tentarak̄t

11 Yi eiyir yaan mai iuwe hi h̄rekes ewisiyem heriuwe his mai, te yi eiyir̄tei hi Pol h̄rekes hewisi t̄iwei ik e.

12 *M̄t kerek h̄r hanhan m̄t han nanwen̄pi niuk m̄r natip h̄r yaain nises God werək werək, h̄r netpi yi eirekir ȳnk ki. Te h̄r n̄riakem nentar h̄r n̄napen m̄t ne Isrel nan̄n̄p̄ nanrekyor enum nan̄ntar h̄r natip h̄m̄ yaaim me Jisas Krai kerek n̄paa kaa kentar nu tentarak̄t, te God kak̄kaap haiu m̄t kaktaihis.

13 M̄t kerek h̄r nerekir ȳnk k̄r ap nises h̄m̄ me Moses yap̄rwe au. H̄r nises menmen miutip im keremem. H̄r hanhan nerekir ȳnk ki nentar h̄r nan̄ntar niuk iuwe me m̄t ne Isrel, h̄r nanwen̄piri nan̄nterim.

* 6:1 Mt 18:15; Je 5:19 * 6:2 Ro 15:1 * 6:4 1Ko 11:28; 2Ko 13:5 * 6:5 Ro 14:12 * 6:6 1Ko 9:11, 14 * 6:8 Jo 3:6; 6:63; Ro 8:13 * 6:9 2Te 3:13 * 6:12 Ga 5:11; Fl 3:18

14 *Te hi kerekek hi han kitet hi ewenipi Jisas kerek nīpaa kaa kentar nu tentarakit. Hi heriuwe menmen im me Kraiś, hi har ke mītik kaa, menmen enum me tī ap te mamri han kai. Hi han kitet menmen me tī mīt nisesim hīram mar ke menmen epei maa au meit, te hi ap hanhan heriuwerem meiyam taau.

15 *Mīt hīr nerekir yīnk ki o au, hīram menmen weinim. Hīram ap mamkaap mīt te God katip hīr yaain au. Hīrak God kerekek kenip mīt hīr neweikīn nīre mīt han yaain. Menmen im hīram menmen iuwe.

16 Hi hanhan yi mīt kerek yi yises hīm hi epei hetpiyem, yi yetike mīt nerer wit wit neit Isrel hīr nises hīm yaaim me Kraiś. Hi hanhan God hanhani kakrekoyor yaaim, te hīr nanu werek werek.

17 *In ere maain, hi hīnapen mītīk hak kiutip kaktip God kehimītena hi ap aposel au, hentar mīt neiyep yapīrwe hentar hi hīrak menmen me Mītīk Iuwe Kraiś, te sak yapīrwe mau yīnk kai meteikīn mīt hi mītīk ke Jisas Kraiś kerekek.

18 Nai yinan, hi hanhan kiau Iuwe Jisas Kraiś han yaaik kīrak, hīrak kaku kaktikewi kakikre han ki.

Mepīr keremem

* 6:14 1Ko 1:31, 2:2

* 6:15 Ga 5:6; 2Ko 5:17

* 6:17 2Ko 4:10

Tiwei Pol Kewisik Ken Mit Ne Wit Efesas Menmen me tiwei ik

Pol katip mit ne Efesas him gude 1:1-2

Him me Krais ketike mit narak ne sios 1:3-3:21

Menmen mit ne weiwik me God hir nanisesim 4:1-6:20

Pol katip mit ne Efesas him mikaru 6:21-24

1* Hi Pol nipaa God hanhana hirak kehimitena hi aposel ke Krais Jisas hi hatip mit him marak. Hi hewis tiwei ik ken yi mit miyapir ne God yi yau yeit wit Efesas, yi yises him me Krais Jisas.

2* Hi hanhan God hirak Haai kiau, hirak ketike Mitik Iuwe Jisas Krais hirakit tatrekyi yaaim, yi eiyu werek werek.

God hirak kewetai menmen yaaim mentar Krais Jisas

3* Haiu emwenpipi niuk me God hirak Haai ke Mitik Iuwe kiau Jisas Krais. Hirak kerekyei yaaim kentar haiu mit ne Krais, te God hirak kewetai menmen marak yapirwe me wit karak.

4* Nipaa hirak ap kewis ti ketike nepni wen au, hirak kehimitenai haiu mit narak mentar haiu ne Krais, te God hirak kerekyei haiu emu han yaaik prar prar, te menmen enum mau han kiau au.

5* God nipaa hanhan haiu mit te hirak han kitet kakrekyei haiu nikerek narak mentar Jisas Krais.

6* Te haiu emwenipi niuk marak mamantar hirak kerekyei haiu yaain iuwe keriuwe Himin Yaaik ke Krais kerek God hanhanek.

7* Krais nipaa kaa, hemkre mirak mewen, te hirak kaktaihis me menmen enum God kakriak mit em. Hirak kesak menmen enum haiu mirakem. Krais hirak kerekyeyem kentar hirak hanhan haiu mit wisenum.

8-9* God kertei menmen wisenum te hirak kises menmen nipaa hirak han kitet hirak kakriakem, te hirak kewepaiyapir menmen hirak hanhan kaknipem kakriuwe Krais.

10* Menmen God han kitetim hiram mar im: Maain wi hirak han kitet hiram yaaim hirak kakri menmen yapirwe me ti metike menmen me wit karak hiram mamnen mamit niutip, te Krais kakinin kaku naanmampre menmen yapirwe.

11* Menmen yapirwe mamnen mamir ke God han kitet hiram mamnen. God kehimitenai haiu mit narak meriuwe Krais mentar menmen hirak nipaa enum eik hirak han kitet kakriakem.

12 God karak menmen im te haiu mit kerek minin mises him me Krais, haiu emwenipi niuk marak iuwe.

13* Yi yire haiu mit me wi nipaa yi yemtau him me God pike kaktihis, yi yises him me Krais. Yi yisesik epei au, God kehimiteni yi narak yeriuwe God Himin Yaaik. Hirak keriuwetek kan kau kekere yi mit kar ke nipaa hirak katip hirak kaksiuwerek.

* 1:1 Ro 1:1, 7; 1Ko 1:1; Kl 1:1; Ap 18:19-21; 19:1 * 1:2 2Ko 1:2; Kl 1:2 * 1:3 Ef 2:6 * 1:4 Jo 15:16, 17:24; 2Te 2:13; Ef 5:27; Kl 1:22 * 1:5 Jo 1:12 * 1:6 Mt 3:17; Kl 1:13 * 1:7 Ef 2:7; Kl 1:14, 20 * 1:8-9 Ro 16:25 * 1:10 Ga 4:4; Kl 1:16, 20 * 1:11 Ro 8:28-29 * 1:13 Kl 1:4-6; Ef 4:30

14 * God keteiknai maain haiu mamit menmen mirak yaaim hirak ketpim me mit hir nisesik. Hirak keteiknaiyem keriuwe Himin Yaai kirkak kerek hirak kewetaiyek. Menmen im meteiknai God kaktaihis haiu mamu mantikerek. God kakit niuk iuwe kakintar menmen im hirak nepei kirakem.

Pol kitehi God kakikaap mit ne Efesas hir nanirtei menmen werek werek

15 * Hi kerekek hentar hi hemtau yi yises him me Mitik Iuwe Jisas, yi han tewenin mit miyapir yapirwe ne God,

16 * hekrit hekrit hi hatip God hirak yaai kentar yi mit miyapir. Hi han kitet yi mit,

17 * te hi hitehi God hirak God ke Mitik Iuwe kiau Jisas Krai, hirak Haai kiau, haiu mewenipi niuk mirak, hi hitiwekhi hirak kakikepi yi han kitet menmen mirak werek werek, te yi eyirtei him mirak werek werek, te yi eyirtei God hirekes werek werek.

18 * Hi hanhan hirak God kakikepi, te yi eyirtei eyikre han ki hiram mekam menmen hirak kenini yaiwem, yi eyirtei menmen kerek nipaa hirak katip kakwetaiyem, hiram menmen yaaim iuwe.

19 * Hi hanhan hirak kakteikni yi eyirtei menmen mirak iuwe mamkaap haiu mit haiu kerek mises him mirak. Menmen mirak hiram iuwe, te haiu ap maminkerem au. Menmen im maamkaap haiu mit mamir ke

20 * hiram mikaap Krai wi nipaa hirak kaa, te God kikiak kekrit keriuw-
erem, hirak kewisik kau ketikerek keit wit kirak naanmpre menmen.

21 * In ek Krai kau en kinin menmen yapirwe meit wit ke God, o ti ik e. Hirak kinin tipir, herwe, gavman, menmen yapirwe mepu in metike menmen maain mamkaru mamnen.

22 * God epei kewis menmen yapirwe mamises him me Krai, hirak God kehimitanek hirak kinin naanmpre menmen yapirwe me mit ne weiwik mirak. Hirak kire paan,

23 * haiu mit miyapir ne weiwik me God haiu mire yink kirak, haiu mekepik hirak kepu kire Mitik Iuwe, hirak hirekes kau kerer menmen yapirwe.

2

God kenip haiu mit kerek nipaa haiu mire mit naa in ek haiu mepu metike Krai

1 * Nipaa yi mit miyapir yi yire mit epei naa yentar yi yeweikin sip yewet God, yi yirak enum.

2 * Me wi eim yi yises menmen enum me ti. Nipaa yi yises menmen enum me mitik iuwe Seten kerek kinin naanmpre tipir, teket maam, herwe, menmen enum. In ek, hirak kinin naanmpre mit kari han ke mit kerek nipaa hir neweikin sip newet God.

3 * Nipaa haiu mit haiu mar ke mit enun en. Haiu mises menmen haiu hanhanem. Haiu mirak menmen enum han kiau hanhan haiu mirakem, te maain God kakrekyei enum kakraiwaank kakir ke mit han en.

4-5 * Menmen enum nipaa haiu mirakem hiram meraiwaank te haiu

* 1:14 2Ko 1:22 * 1:15 Kl 1:4 * 1:16 Kl 1:3; 1Te 1:2 * 1:17 Kl 1:9 * 1:18 Ef 4:4; Kl 1:12
* 1:19 Kl 1:11 * 1:20 2Ko 13:4; Kl 2:12; Hi 1:3 * 1:21 Kl 1:16, 2:10 * 1:22 Sam 8:6; Mt 28:18;
Ef 4:15 * 1:23 Ro 12:5; Kl 1:18; Ef 4:10 * 2:1 Kl 1:21, 2:13 * 2:2 Kl 3:7; Ta 3:3; Jo 12:31; Ef 5:6,
6:12 * 2:3 Kl 3:6 * 2:4-5 Lu 15:24, 32; Ro 6:13; Ef 2:1; Ap 15:11

mami. Te God h̄rak han tewen+nai w̄senum keriuwe menmen m̄rak, te h̄rak kenipai haiu mamu mamtike Kraiſ. God p̄ke ketihis kentar h̄rak hanh̄ani.

6 *H̄rak God kekeleye haiu m̄t metike Kraiſ, haiu mepu en metikerek, haiu mamin+n naanmamre menmen.

7 *God k̄riak menmen im kentar w̄ im ere maain h̄rak kakteik̄n menmen yap̄rwe han kewim markeim h̄rak han tewen+n haiu m̄t keriuwe menmen Jiſas Kraiſ kerekeyiem.

8 *Yi epei yiſes h̄m me Kraiſ, te God hanhani h̄rak kaktihis. Yi ap ȳkaap h̄raſ au. God kerekek kerekeyiem wein̄m.

9 *Yi ap ȳriak menmen yaaim, te God ketihis au, te m̄tik kiut̄p ap kakwen̄pi h̄rekes kakt̄p h̄rak iuwe taau! God kerekek!

10 *God kenipai (o kerekeye) haiu m̄t haiu m̄re m̄t n̄rak mentar haiu miſes h̄m me Kraiſ Jiſas. N̄paa God kehimit̄an menmen yaaim, te h̄rak kenipai haiu emiſesim mam̄rak menmen yaaim keremem.

Kraiſ kari weiw̄k wik men m̄re miut̄p

11 *Yi han ekitet n̄paa ein m̄t ne Iſrel nerekir ȳnk k̄r neteik̄n m̄t h̄r niſes God. H̄r newiſ niuk mi yi m̄t enun ap yerekir ȳnk ki te yi ap yiſes God au. N̄paa yi ȳre m̄t ne weiw̄k ham.

12 *N̄paa yi yetari Kraiſ, yi ap ne weiw̄k me m̄t ne Iſrel au. N̄paa God kewet m̄t han h̄m m̄rak h̄r netikerek nekian nau neit, te yi au. Yi ap yau t̄ ik yemer̄r menmen yaaim mamnen au. Te God ap kaku kaktikewi taau!

13 *Te in ek yi kerek n̄paa yi yetari menmen im hi epei hetpiyem, yi ȳre m̄t h̄r nepei yan̄m̄n. In ek Kraiſ keriuwe hemkre m̄rak mewen h̄rak kaa, h̄rak keithis yi m̄t miyap̄r, te in ek yi nepei yiſes h̄m me God.

14 *Kraiſ h̄rekes kerekeye haiu m̄t miyap̄r mekian mau meit. N̄paa m̄t ne weiw̄k me Iſrel h̄r enun nepan neriuwe m̄t ne weiw̄k ham nerer wit wit. Te in ek Kraiſ kaa keriuwe ȳnk k̄rak, h̄rak kenipai m̄t miyap̄r merer wit wit haiu mau niut̄p. H̄rak keremir menmen m̄waai n̄m̄n me haiu m̄t kerek n̄paa menpai haiu wik mar ke m̄tik kewen n̄wa keit ni. H̄rak kenipek k̄re ni miut̄p.

15 *N̄paa Kraiſ h̄rak kaa kenip h̄m Moſes kewiſim mau t̄wei kerek m̄t ne Iſrel niſesim, h̄ram menmen wein̄m, te h̄rak kaknip m̄t ne weiw̄k wik h̄r nanre ȳnk kiut̄p h̄r nekian nau neit.

16 *Kraiſ kaa kentar nu tentarak̄it, te h̄rak keremir menmen menpai haiu m̄re wik h̄ram maa. H̄rak keriyeyi haiu m̄re m̄t miyap̄r ne weiw̄k niut̄p, haiu mekian mau meit miſes God.

17 *Kraiſ h̄rak kan t̄ kewepyap̄r h̄m yaaim kat̄p haiu m̄t mamtike God mamkian mamu mam̄t. H̄m im epei man yi m̄t yi ȳre m̄t h̄r nerp yan̄m̄n, yi ap yiſes God au. H̄m im yi yetike m̄t h̄r niſes God h̄r n̄re m̄t nau menep netike God.

18 *Haiu weiw̄k wik haiu meriuwe God H̄m̄n Yaaik haiu niut̄p h̄rak keriyeyi haiu men God Haai mentar menmen Kraiſ kerekeyiem.

Haiu m̄t miſes God haiu m̄re w̄nak k̄rak

* 2:6 Kl 2:12 * 2:7 Ef 1:7 * 2:8 Jo 4:10; Hi 6:4 * 2:9 1Ko 1:29-31; 2Ti 1:9 * 2:10 Ta 2:14
 * 2:11 Ef 5:8 * 2:12 Kl 1:21; Ro 9:4; 1Te 4:13 * 2:13 Kl 1:20 * 2:14 Aiſ 9:6; Kl 2:14; 1Ko 12:13
 * 2:15 2Ko 5:17 * 2:16 Kl 1:20, 22 * 2:17 Sek 9:10; Aiſ 57:19 * 2:18 Ef 3:12

19 *Te in ek yi ap yire mıt hır ap wit mei mır au. Yi yire weiwık miutıp yetike mıt miyapır nises God. Yi nıkerek ne God.

20 *Yi yire winak God kimaak. Haiu mıt aposel metike mıt profet kerek mewepyapır hım kerek God ketpaiyem, haiu mıre teinık kerek mıt nekin hei em me winak. Jisas Krais hırekes kire teinık mıtık iuwe kerp nımın kınan winak siup.

21 *Hırak kerekek ketenen nu me winak siup hıram tokim mau meit. Hırak kenip winak ik kakre iuwe, hırak kakre winak yaaik Mıtık Iuwe Krais kaku kakırerek.

22 *Yi mıt miyapır ne Krais, te God kırık yi mıt en, yi yetike mıt han nises hım mırak, yi yapırwe yar ke winak ke God kewik keriuwe God Hımın Yaaik.

3

Menmen Pol kırıkem me mıt ap ne weiwık me Isrel

1 *Hi Pol kerek hepu winak enuk ke gavman hentar hi hatıp yi mıt ap ne weiwık me Isrel hım yaaım me Krais, hi hitehi God ke yi mıt miyapır.

2 *Hi han kitet yi epei yemtau God hanhana kehimıtena hi hırık menmen mırak ekepi yi mıt miyapır.

3 *God kewepyapır menmen nıpaa hırak kepakınem, hırak keteiknewem, te hi herteiyem. Nıpaa hi hewisiyem mau tıwei.

4 Yi eikinaam, te yi eiyırtei hi hertei werek werek menmen me Krais nıpaa God kısıawınem meit.

5 Mıt nıpaa nepıtariyem, te in ek God kewepyapır keteikın haiu mıt kerek hırak kehimıtene haiu profet metike aposel nırak hırak keteiknıyem keriuwe God Hımın Yaaik.

6 *Hım hırak kewepyapır hıram im: Mıt ap ne weiwık me Isrel, God kenipi hır netike mıt ne weiwık me Isrel, hır yapırwe nanıt menmen miutıp, hır nıre yınk kiutıp ke menmen God katıp kakwetıyem kakıntar menmen Krais kerekyeyem.

7 *Me hım yaaım im God kenipa hi mıtık ke hi hatıp mıt han em. Hırak hanhana kekepa keriuwe menmen mırak manpenuk, te hi hırık menmen hırak ketpewem.

8 *God hanhana kehimıtena hi kerek hi hıraru ke mıt yapırwe nises God, hırak kehimıtena hi hatıp yi mıt ap ne weiwık me mıt ne Isrel hi hetpi hım yaaım me Krais. Hım yaaım me menmen yapırwe Krais kerekyeyem, mıt hır ap nanırtei hır o as mıram o iuwe mıram marmeım te mamısi taau!

9 *Hırak kehimıtena hi akaap mıt yapırwe hır nanırtei karkeik te God kakırak menmen nıpaa hırak kepakınem. God nıpaa kırık menmen yapırwe kehanem nıpaa enum eik ere in.

10 *Hırak kehanem te in ek hırak kakteikın tıpir, herwe, tekek maam, Seten o ensel nırak yaain neit wit kırak, hırak kakteinor hırak God hırekes kertei menmen yapırwe werek werek keriuwe menmen yaaım mıt miyapır ne weiwık mırak hır nırıkem.

* 2:19 Ef 3:6; Hi 12:22-23 * 2:20 Mt 16:18; 1Ko 3:11 * 2:21 Ef 4:15-16; Kl 2:19; 1Ko 3:16 * 2:22 1Pi 2:5 * 3:1 Ef 4:1; Fl 1:7, 13; Fm 1:1, 9 * 3:2 Kl 1:25 * 3:3 Ef 1:9-10; Kl 1:26 * 3:6 Ef 2:13, 16-19 * 3:7 Kl 1:23, 25 * 3:8 1Ko 15:9-10; Ga 1:16; Ef 1:7 * 3:9 Ro 16:25; Kl 1:26 * 3:10 Ro 11:33; 1Pi 1:12

11 God kɪriak menmen im kises han kɪrak nɪpaa hɪrak han kitet kakriakem keriuwe menmen Mɪtik Iuwe kiau Jisas Krai kɪriakem me wɪ hɪrak kaa.

12 *Hiau mises hɪm me Krai Jisas, te hiau ap mɪnaain God au. Hiau mertei hiau mamno mamitɪwekhi me menmen, hɪrak ap te kakweikɪn sip kakwetai.

13 *Hi etpi te yi ap han ekɪperper eiyɪntar menmen enum man mere-waank mentar hi ekaap yi mɪt au emɪt! Yi han yaaik eiyu eiyɪntar yi yayɪt niuk iuwe yeriuwe menmen merewaank me yi mɪt.

Pol hanhan mɪt ne Efesas hɪr nanɪrtei Jisas Krai hanhani

14 Hi han kitet menmen iuwe God kɪriakem, te hi hɪnapɪpɪ hewen ninɪp hitehi God Haai menmen.

15 God hɪrak kewet mɪt ensel neit wit kɪrak o hiau mɪt meit tɪ kewetai niuk mɪrak.

16 *Hi hitehi God te hɪrak kaksiuwe Hɪmɪn Yaaik keriuwe menmen mɪrak iuwe manp enum hɪrak kakno kakɪkre han ki, te yi han tokik eiyu eiyɪt.

17 *Te yi yises hɪm me Krai werek werek, te hɪrak kaku kakɪt kakɪkre han ki. Hi hitehi God hɪrak han tewenɪni te menmen mɪrak iuwe, hɪram mamkepi yi hanhan eiriuwehan. Te yi eiyu han tokik eiyɪr ke nu nekenpɪ mekre tɪ metenen nu o teinɪk mɪtik kekre hei ketenen wɪnak siup, te hɪrak tokik kerp.

18 *Menmen im maamkaap yi mɪt miyapɪr yetike mɪt miyapɪr han ne God nerer wit wit, te yi eiyɪrtei markeik te Krai hanhani. Hɪram iuwe minɪn nepni, hɪram mamno mamre nokim, hɪram mamno kesiyen. Hɪrak hanhanai wɪsenum.

19 *Hi hanhan yi eiyɪrtei hiau mɪt ap te mamɪrtei werek werek marmeim te Jisas hanhanai. Hi hanhan menmen yaaim mau mekre God hɪram mamnen yi mɪt, te yi han ki eku ekriwerem.

20 *Hi hanhan hɪrak God kerek kɪriak menmen iuwe kekre han kiau minɪn menmen hiau mitɪwekhiyem o han kitetim keriuwe menmen iuwe hɪrak kewisɪm mekre hiau mɪt.

21 Hi hanhan hiau mɪt miyapɪr yapɪrwe ne weiwɪk me God hiau emwenɪpi niuk mɪrak mentar menmen Jisas Krai kɪriakem. Hiau emwenɪpi niuk mɪrak ere tipmain tipmain enum eik. Mepɪr keremem.

4

Hiau mɪt miyapɪr kerek mises hɪm me God hiau mɪre yɪnk ke Krai

1 *Hi Pol kerek hepu wɪnak enuk ke gavman hentar hi hɪriak menmen me Mɪtik Iuwe Krai. Hi etpi hɪm manp te yi eiyises hɪm me God werek werek kerek nɪpaa God kehɪmɪteni yi eiyisesim.

2 *Yi ap eire iuwe au. Yi yemtau hɪm me mɪt han yi eiyisesim, yi yewenɪn han ki me menmen mɪt nerekyiyem, yi ap han enuk waswas me menmen ni yinan nerekyiyem au.

3 *God Hɪmɪn Yaaik kenip yi mɪt yi yau han kiutɪp te yi wen han ekɪkrit eiyu han kiutɪp. Menmen im hiau mɪriakem hɪram mar ke waai mesenkek menmen hɪram menipai hiau mɪre niutɪp.

* 3:12 Jo 14:6; Ro 5:2; Hi 4:16 * 3:13 Kl 1:24 * 3:16 Kl 1:11 * 3:17 Jo 14:23; Kl 1:23, 2:7

* 3:18 Kl 2:2 * 3:19 Kl 2:10 * 3:20 Kl 1:29 * 4:1 Ef 3:1; Kl 1:10 * 4:2 Kl 3:12-13 * 4:3

Kl 3:14-15

4 *Haiu mıt miyapır yapırwe haiu yınk kiutıp ke Kraıs, God Hımın Yaaik kau kekrai. Hıram im em miutıp mıre menmen miutıp yi wen yemeriıwem God kakwetiıem yentar nıpaa God kehımıteni yi yisesik.

5 *Mıtık Iuwe Kraıs kiutıp kerekek kepu. Haiu mıt mises menmen mırak miutıp. Wı nıpaa mıt nıkrai nerıuwe tıpar hır nekine niuk miutıp nektenai.

6 *God kiutıp kerekek kepu, hırak Haai ke haiu mıt, hırak kinın naanmıprai haiu mıt yapırwe, hırak kırıak menmen ken nımın ke haiu mıt, hırak kepu kekre haiu mıt.

7 *Kraıs epei kewetai menmen yaaim mamkaap haiu mıt ne weıwık me God. God epei kewet haiu mıt niutıp niutıp me menmen mırak yaaim iuwe.

8 *Hım me God nıpaa mıt newisım mau tıwei matıp me menmen im. Hıram matıp mar im:

“Me wı Kraıs epei ken wit ke God, hırak keıthis mıt miyapır yapırwe kerek nıpaa hır nau netike Seten hır nar ke mıt enun nau wınak enuk ke gavman.

Kraıs ketorhis kerıyei kerı ken kewet haiu mıt menmen yaaim mırak.”

9 *Kenmak hım matıp: “Hırak ken wit ke God kau niu ein?” Hıram metpım mentar hırak kinın kınaaiwır wit kırıak kekiuwe kan kau kekre nımın ke tı nımın ke wit kerek mıt epei naa hımın kırı kewi.

10 Hırak kerek kekiuwe kan tı, hırak kerekek pıke ken kau niu ein kinın nepni ken wit ke God, te hırak hımın kırıak kau kerer wit wit.

11 *Hırak kerekek “kewet mıt menmen mırak,” hırak kehımıtan mıt han hır nıre aposel, hır natıp mıt menmen Kraıs kırıakem. Mıt han hırak kehımıteni hır nıre profet, hır newepyapır hım me God. Mıt han hırak kehımıteni hır nıre evanselis, hır natıp mıt hım me God nari han kırı te hır enisesim. Mıt han hırak kehımıteni hır nıre pasto o tisa, hır naanempre mıt miyapır hır nekepi hır nises hım me God.

12 *Kraıs kewet haiu mıt menmen im, te hıram mamkaap haiu mıt miyapır haiu mamrıak menmen mırak te haiu mıt ne weıwık me God, haiu mamre yınk ke Kraıs, haiu mamre mıt iuwe me menmen me God.

13 *Menmen im mamno ere haiu mıt mau han kiutıp me menmen me God haiu misesim, haiu mau han kiutıp me menmen haiu merteıyem me Kraıs, te haiu mamre mıt iuwe yaain mamrı ke Kraıs.

14 *Haiu mar im, te haiu in ere maain ap mamre nıkerek netari menmen. Haiu ap mises hım enun me memitetpın. Mıt nisesim hır nar ke kanu kenterer wan eik, hırak kınıu kewırek kepno in kepno ein. Mıt kerek nises hım enun me mıt kerek hır nari han ke mıt nerıuwe hım hır hıras han kitetım netpım.

15 *Au, haiu hanhan hıras matıp hım yaaim me God emisesim, te haiu mepno ere haiu mıre mıt iuwe haiu mar ke Kraıs.

16 *Kraıs hırak kırı paan hırak kinın naanmıpre haiu mıt haiu mıre yınk kırıak, te haiu mırıak menmen mıre hırak kehımıtan haiu niutıp niutıp mamrıakem. Haiu mıt haiu mıre his, hit nekeni, naan, te haiu mamkaapan, te haiu mamı yınk kiutıp. Haiu mamrıak menmen mar im, te haiu mamre iuwe haiu han tewenınan.

Mıt nises God hır enweikın sip enwet menmen me nıpaa

* 4:4 Ro 12:5; Ef 2:16, 18 * 4:5 Jo 10:16 * 4:6 1Ko 12:6 * 4:7 Ro 12:3, 6 * 4:8 Sam 68:18;
 Kl 2:15 * 4:9 Jo 3:13 * 4:11 1Ko 12:28 * 4:12 2Ti 3:17 * 4:13 Kl 1:28 * 4:14 1Ko 14:20
 * 4:15 Ef 1:22, 5:23; Kl 1:18 * 4:16 Kl 2:19

17 *In ek hi hekrehr ke Mtitk Iuwe Krajs Jisas hi hetpi hm manp. Yi in ere maain ap te yi eiyises menmen mit ap ne weiwik me God hr nriakem au emt. Hr han kitet menmen hram enum weinm.

18 *Han kr hrak kire mitk ke witaan ken ap ketenen si au. Hr nriak menmen enum nises menmen God kineinm nentar hr netari menmen me God, nekre han kr hr nneinm.

19 *Te hr ap yink enuk au. Hr hanhan iuwe te hr nanises menmen enum me nariyanhis newenem, han kr kekrit te hr nriak menmen enum enum nisesim wisenum.

20 Yi mit miyapir ap yemtau haiu metpiyem yi yises hm me Krajs mar im taauye!

21 Hi hertei yi epei yemtau hm me Krajs, hr mit nan netpi hm yaaim mirak.

22 *Hr netpi hm mar im: "Yi nipa yi yises han ki enum. Hram menmen enum me memittpn, hemkre menepam me menmen, te hram mewaank hiremes meriuwerem." Hr mit natp menmen im yi eiweikn sip eiwetwem einopin eikeipnwem.

23 *Yi yriak menmen im, te God eknip han ki hrak yaaik ekriuwe Hmin kirak Yaaik.

24 *God kriak han ki hrak yaaik. Hrak kenip han ki kakr ke han kirak, te han ki ekises menmen yaaim ekriak God kaktike mit em.

25 *Te yi mit miyapir yapirwe niutp niutp einopin eikeipn menmen enum me memittpn, eiwen hm menmen, eyir ke mitk kenemtn laplap kerek hapik mewim kewrem men pn. Yi niutp niutp eitp hm yaaim keremem eiriuwe ni yinan eyintar haiu mit yapirwe haiu niutp niutp pnan me yink kiutp ke Krajs.

26 *Wi yi han enuk eiriuwe menmen enum, yi naanempre hras eiwen han ki te yi ap eirak menmen enum eyinterim. Yi ap han enuk han ekitet menmen im yapirwe au emt. Wi miutp kerekek.

27 Te haiu ap emwis Seten kakri han kaiu haiu mamriak enum.

28 *Mit miyapir kerek nipa ere in nekintp menmen hr pike nanriakem meiyam au emt! Hram epei au! In ek hr enriak menmen yaaim enriuwe his mr, te hr nantenen menmen yapirwe te nanwet mit enun netenen menmen auri nankepi nanriuwerem.

29 *Yi ap eitp hm enum emike hm ki au. Yi eitp hm yaaim hram mamkaap mit han hr nanmtau hm mi, te hr enu werek werek.

30 *Yi ap einip God Hmin Yaaik han enuk ekriuwe menmen yi yriakem kentar hrak kerekek kehimteni, te maain God kaktihis yi yau eitkerek.

31 *Yi eiweikn sip eiwet menmen enum me yi yine han enuk hekrit hekrit, yemtaantwo, o yi yanuni yeriuwe menmen. Yi ap eitp yehiak yene mit, o yesiuwe hm, te yi hanhan eirak mit menmen enum eiriuerem au emt.

32 *Te yi eirakan yaaim, han etwenan, yi eiyisak menmen enum mit han nerekiyiem, yi eitp hram menmen weinm. Yi eirakem eyir ke God. Hrak kesak menmen enum haiu mit mirakem mentar menmen Krajs kriakem, te hrak katp hram menmen weinm.

* 4:17 1Pi 1:14; Ro 1:21 * 4:18 Ef 2:12 * 4:19 Kl 3:5 * 4:22 Ro 8:13; Kl 3:9 * 4:23 Ro 12:2
 * 4:24 Jen 1:26; Kl 3:10 * 4:25 Kl 3:8-9; Sek 8:16 * 4:26 Sam 4:4; Je 1:19-20 * 4:28 1Te 4:11
 * 4:29 Ef 5:4; Kl 3:8, 4:6 * 4:30 Ais 63:10; 1Te 5:19; Ef 1:13-14 * 4:31 Kl 3:8 * 4:32 Mt 6:14, 18:22-35; Kl 3:12-13

5

Haiu m#t miyap#r emises menmen yaaim

1 *God epei hanhani kesak menmen enum yi y#riakem, te yi eiyisesik eiy#r ke n#kerek n#rak h#r nisesik.

2 *Yi han etwen#nan eiy#r ke Krai n#paa han tewen#nai h#rak kaa te kekepai. H#rak kaa, te menmen im h#rak k#riakem h#ram m#re menmen m#t newepwarem h#ram m#n#n yaaim m#t newet God em.

3 *Yi m#t miyap#r ne God, te yi ap yimen#p#n yat#pan me menmen enum me yisesan y#r#ran, o menmen enum me y#nk enuk o menmen me hemkre menepam au em#t!

4 *Yi ap eit#pan me menmen enum meni#p m#t y#nk enuk neriuerem, o h#m wein#m wein#m, o h#m h#r han enuk neriuerem au em#t. Yi eit#pan eiwen#pi niuk me God keremem.

5 *Yi epei yertei werek werek menmen im. M#t kerek h#r enun nariyanhis newen#nem o m#t enun nises menmen enum, o m#t enun hemkre menepam neriuwe menmen h#ram enum mar ke m#t newepwar menmen newet t#pir em. Yi yertei m#t nar in en, h#r ap te nan#no nanu nantike God ketike Ji#as Krai#s taau!

6 *Yi ap eiwis m#t h#r nanmit#p#n nanriuwe h#m wein#m h#r nat#p menmen im enum hi epei hetpiyem h#ram yaaim au em#t. H#r nemip#n, te God kaknep m#t kerek h#r nises menmen enum hi epei hetpiyem.

7 Yi ap eiyisesi eiy#r ke menmen enum h#r n#riakem eiy#ntar God kakn#p.

8 *N#paa yi yar ke m#t ne w#taan yeke t# yen, te in ek yi kerek yi m#t miyap#r ne M#tik Iuwe Krai. Yi yar ke m#t miyap#r neke t# ne wepni (o yanm), te yi eiyises menmen yaaim keremem.

9 Menmen yaaim m#t nisesim, h#ram m#re wepni (o yanm) k#r, h#ram meteik#n mekam yaaim, mekam h#ram m#ses h#m me God, mekam h#ram h#m yaaim.

10 *Yi han ekitet mekam yi eiyisesim h#ram mamriak M#tik Iuwe God han yaaik.

11 *Yi ap eiyises menmen enum m#re w#taan toto m#t enun n#riakem. Au, yi eiwepyap#r m#t in em, yi eiy#tpor menmen h#r nisesim h#ram enum.

12 Menmen enum m#t n#riakem nepak#nem, hi y#nk enuk te hi ap etpiyem au em#t!

13 *Yi yewepyap#r menmen yap#rwe m#t enun n#riakem, h#r nan#rtei h#ram yaaim o enum. Im em h#ram m#re wepni (o yanm) k#r te m#t nan#r menmen. Yi yewepyap#r menmen enum, h#ram au mami. Im em h#ram m#re m#tik k#man si kekere w#nak, menmen me toto h#ram mami, si m#r mepu keremem.

14 *Mar keremem te h#m me God mau t#wei mat#p mar im:

“Ti m#tik kerek ti haa h#waa, ti p#ke ekrit, te Krai kaknen kaku han kit. H#rak k#re wepni (o yanm) k#r kenep ein ein.”

15 Te yi naanempre h#ras me menmen yi y#riakem. Yi ap eir#ak menmen m#re m#t h#r nep#tari menmen. Au, yi eir#akem em#r ke m#t h#r nertei menmen yap#rwe.

* 5:1 Mt 5:48 * 5:2 Ro 14:15; Ga 2:20; Hi 10:10; Eks 29:18 * 5:3 Kl 3:5 * 5:4 Ef 4:29 * 5:5 1Ko 6:9-10; Kl 3:5 * 5:6 Kl 2:4, 8; Ro 1:18 * 5:8 Ef 2:11, 13; Kl 1:13; 1Pi 2:9; Jo 12:36 * 5:10 Ro 12:2 * 5:11 2Jo 10-11 * 5:13 Jo 3:20-21 * 5:14 Ais 26:19, 60:1; Ro 13:11

16 *Wɪ im hɪram enum, mɪt hɪr nɪrɪak enum, te yi naanempre wɪ miutɪp miutɪp te yi eitɪp mɪt hɪm yaaim me God te mɪt nanɪrteiyek.

17 *Te yi ap eiyises menmen enum au emɪt! Yi eiyises menmen Mɪtɪk Iuwe God hanhan yi eiyisesim.

18 *Yi ap eiyɪm tɪpar si enum te yi yetaritari eirɪak menmen enum. Au, yi eiwis God Hɪmɪn Yaaik eku ekɪkre han ki akinɪni naanmamri me menmen yi yairɪakem.

19 *Yi yetike ni yinan yi eitɪpan hɪm me God, yi eiyine henye me God. Yi eiyine henye, yi eiwenɪpi niuk me Mɪtɪk Iuwe God eiriuwe hɪm mi, yi eirɪam tukɪn, wekɪnp, heurek, menmeiyam te yi han yaaik iuwe eiriuwerem.

20 *Menmen yapɪrwe kerek mamnen, hekrit hekrit yi eiwenɪpi niuk me God Haai kiau mentar Mɪtɪk Iuwe kiau Jisas Kraiis kerek nɪpaa kekepai keriyei hiau men God.

Pol katɪp hɪm men mɪt miyapɪr hɪr neitan

21 *Yi eiyɪmtewan hɪm me ni yinan yi eiyisesim eiyɪntar yi yises Kraiis, yi yewenɪpi niuk mɪrak.

22 *Yi miyapɪr yeit mɪkan ni, yi yemtau hɪm me mɪkan ni yar ke yi yemtau hɪm me Mɪtɪk Iuwe Kraiis.

23 *Yi yɪrɪak menmen im eiyɪntar mɪkan ni hɪr ninɪni naanempri nar ke Kraiis hɪrak kinɪn naanmɪpre mɪt miyapɪr hɪr nisesik. Hɪrak kaa, te pɪke kakɪthis hiau mɪt, hɪrak kɪre paan, hiau au hiau mɪre yɪnk.

24 Yi miyapɪr yayɪmtau hɪm me mɪkan ni yayisesim me menmen yapɪrwe yar ke hiau mɪt miyapɪr ne weiwɪk me God hiau memtau hɪm me Kraiis hiau misesim.

25 *Yi mɪt epei yeit miyapɪr yi hanhani yar ke Kraiis hanhan hiau mɪt ne weiwɪk me God. Hɪrak kaa te kakɪkepai kaktaihis,

26 *te hɪrak kenip hiau mɪt hiau yaain mentar hiau mises hɪm mɪrak, te mɪt han nɪkɪrai neriuwe tɪpar.

27 *Hɪrak kɪrɪakem, te hɪrak kenip hiau mɪt ne weiwɪk miutɪp me God han kiau hɪrak yaaik iuwe kɪre mɪt ap wikes o warep mewi au. Hiau yaain mar ke mɪte yaaip wetpen enu, Kraiis kaktaihis.

28 Kar ke Kraiis hanhan hiau mɪt miyapɪr, te yi mɪt hanhan miyapɪr ni. Yi hanhani yar ke yi hanhan yɪnk ki. Mɪt kerek hanhan miyapɪr nɪr hɪram mar ke hɪr hanhan hɪras.

29 Mɪtɪk kei kiutɪp ap kɪnaain yɪnk kɪrak kakɪwaankek au. Hɪrak naanmɪprewek kakwetɪwek menmen, te hɪrak kaku werek werek kar ke Kraiis naanmɪpre hiau mɪt ne weiwɪk me God.

30 *Hɪrak naanmɪprai hiau mɪt kentar hiau mɪre yɪnk kɪrak.

31 *Kraiis ketike hiau mɪt ne weiwɪk me God, hiau mau yɪnk kiutɪp, mentar hɪm me God mau tɪwei matɪp mar im:

“Mɪtɪk keimɪn kakɪt mɪte, hɪrak kaknaaiwɪr miye haai, hɪrak kaktike mɪte pɪrak nanu niutɪp, hɪr nɪre yɪnk kiutɪp.”

32 *Hɪm im yaaim, hi han kitet hɪram matɪp me Kraiis ketike hiau mɪt ne weiwɪk miutɪp me God.

* 5:16 Kl 4:5 * 5:17 Ro 12:2; Kl 1:9 * 5:18 Lu 21:34 * 5:19 Kl 3:16; Sam 33:2-3 * 5:20 Kl 3:17 * 5:21 1Pi 5:5 * 5:22 Jen 3:16; Kl 3:18; 1Pi 3:1 * 5:23 1Ko 11:3; Ef 1:22 * 5:25 Kl 3:19; 1Pi 3:7; Ga 1:4 * 5:26 Ta 3:5; Hi 10:10 * 5:27 2Ko 11:2; Kl 1:22 * 5:30 1Ko 6:15; Ef 1:22-23 * 5:31 Jen 2:24; Mt 19:5 * 5:32 Rev 19:7

33 Te hiram wen matip yi mit niutip niutip hanhan miyapir ni yar ke yi hanhan hiras. Miyapir yi eiwenipi niuk me mikan ni.

6

Pol katip him me miye haai netike nkerek nir

1 *Yi nkerek yi eiyimtau him me miye haai ni yentar God kehimteni hir ninini naanmpri. Im em hiram yaaim.

2 *Him me God mau twei matip mar im: “Yi eiyimtau him me miye haai ni eiyintar hiram keremem me him me God minin matip menmen yaaim God kakriak haiu mit em.”

3 Hiram matip mar im: “Yi eiyisesim, yi eiyu werek werek eiyu ti tito yapirwe.”

4 *Yi miye haai, yi ap eine nkerek ni eiyitpor enum enum yari han kir ere hir nine han enuk nemtaantwo neriuwi au emit! Au, yi eineri eiteiknor menmen God hanhan yi yapirwe yi eirakem.

Pol katip him me mit hir nirak menmen me mit nir iuwe kerek ninini naanmpri

5 *Yi wok mit kerek yi yirak menmen me mit iuwe ni, yi eiyises him me mit hir ninini naanmpri yeit ti ik. Yi naanempre hiras te yi yerekyor yaaim yar ke yi yirak menmen me Krais.

6 Yi ap eirak menmen yaaim te mit nantipare yi yaaim keriyen au emit! Hekrit hekrit yi eirak menmen eiyir ke mit hir nises Krais enirakem, yi eiyises menmen God hanhan yi eirakem eiriuwe han ki.

7 Yi han yaaik eirak menmen eiyintar yi yirak menmen me mit keriyen au. Yi yirak menmen me God.

8 *Yi yertei neimin hir wok mit hir nirak menmen me mit han, o neimin hir mit iuwe ninin naanmpri mit han, hir yapirwe nanriak yaaim, te hir nanit menmen mipram me his me Mitik Iuwe Krais.

9 *Yi mit iuwe kerek yinin naanmpri mit weinin, yi eirak menmen yaaim me mit ni. Yi ap eiyitpor enum eineri, te hir enineini enisesi au emit! Mitik Iuwe Krais kepeit wit ke God, hirak kinini yetike mit ni naanmpri. Maain wi God hirak skelim mit, hirak ap han kitet ke mitik hirak iuwe o hirak weinak au. Hirak han kitet menmen mit nirakem mipram.

Mit nises him me God hir nar ke mit ne ami hir netike Seten nenapan

10 *Hi etpi him im mkaru. Yi eiyu han tokik eiyuriuwe menmen iuwe manpenum ke Mitik Iuwe Krais hirak keweteyem.

11 *Yi eiwapin han ki eiriuwe menmen iuwe God keweteyem, hiram mar ke nopen kiwapin yink ki, te yi han tokik eiyu eiriuwe menmen enum me memipin Seten kakri han ki kakriwerem.

12 *Haiu ap menapan metike mit au. Haiu menapan metike tpir enum mau nepni, Seten, tpir, herwe, teket maam, manmin o menmei ham hiram minin naanmpri menmen enum me ti.

13 Te yi eiyit menmen me God mamkepi hiram mar ke nopen, yipo hennik menmeyam. Te maain wi enum mamnen yi eitike Seten yi einapan, yi yenapan epei au, yi wen eiyirp eiyu werek werek.

* 6:1 Kl 3:20 * 6:2 Eks 20:12; Mt 15:4 * 6:4 Kl 3:21; Diu 6:7, 20-25; Sam 78:4; Pro 22:6 * 6:5 Kl 3:22-23; Ta 2:9-10; 1Pi 2:18 * 6:8 2Ko 5:10; Kl 3:24-25 * 6:9 Kl 4:1; Ro 2:11 * 6:10 1Ko 16:13 * 6:11 Ro 13:12; 2Ko 10:4; Ef 4:14 * 6:12 Jo 14:30; 1Pi 5:8-9

14 *Yi eiyu eiyit menmen mamkepi. Yi eiriuwet him yaaim mamu mamkre han ki eiyir ke mit ne ami newis waa mau tu kir. Yi yirak menmen yaaim hiram mar ke yi eiremink tanik mau han pank.

15 *Yi eitip mit him yaaim me God hiram hanhan kaktike mit nankiyan nanu nanit, hiram mar ke yurik mit nemtin mau nopen hiram miwapin hit mi te mit hir nir hit mi newir yipo nanmip au hir nanimtenim.

16 Yi eirak menmen im hi epei hetpim, yi wen han ekitet Jisas Krai eiyisesik, te hiram mar ke nopen hiram keseuni menmen enum tikaap, tinau, henmik o yipo te hiram mamiwep yi mit au. Yi han ekitetik eiyisesik. Menmen im mamkepi te Seten kakwir menmen enum mirak mire si mamnep han ki kariuwerem au. Hiram mamtinpin mamno mami mamit.

17 *God keriuwet Jisas kaa, te kakithis haiu mit. Yi han ekitet menmen im, te hiram mamkepi mamre wa hesnu mit nemiun mau paan. Yi eiyises him me God hiram mamir ke hine me his God Himin Yaaik keweteiyem.

18 *God Himin Yaaik hiram kakikepi te hekrit hekrit yi eiyitehi God menmen, yi eiwenipi niuk mirak. Hekrit hekrit yi naanmamre hiras, yi ap eiyu yain yain au emit! Yi eiyitehi God kakikaap mit miyapir mirak.

19 *Yi eiyitehi God ke hi, te hiram kakweto him, hi ap yink enuk au, hi ehirp hatip mit him yaaim me Krai nipaa God kepakinem.

20 *Hi mitik hatip mit him yaaim. Te hi hepu winak enuk ke gavman henterim. Yi eiyitehi God kakikepa hi ap hinaain hatip mit him mirak au. Hi tewen ehitor menmen har ke nipaa hi hirakem.

Pol katip him mikaru

21 *Tikikas, kiau yinak yaaik kaknen kakitpi menmen yapirwe nepei man hi. Hiram mitik yaaik kirak menmen me Mitik Iuwe Krai.

22 Hi heriuwetek kaknen yi mit kakitpi menmen, te yi eiyirtei haiu mepu werek werek, te yi han yaaik eiyu.

23 Hi hanhan God Haai ketike Mitik Iuwe Jisas Krai hanhani tatrekyi yi eiyu werek werek yi eiyisesik.

24 *Hi hanhan God kakirak menmen yaaim me mit miyapir yapirwe hir hanhan Mitik Iuwe kiau Jisas Krai, hir nisesik nemtau him mirak werek werek.

Mepir keremem

* 6:14 Ais 11:5; 59:17; 1Te 5:8 * 6:15 Ais 40:9; Nea 1:15; Ro 10:15 * 6:17 1Te 5:8; Ais 49:2; Hi 4:12 * 6:18 Lu 18:1; Kl 4:2; 1Te 5:17 * 6:19 Ap 4:29; Kl 4:3-4; 2Te 3:1 * 6:20 2Ko 5:20; Fm 9 * 6:21 Ap 20:4; Kl 4:7-8; 2Ti 4:12 * 6:24 1Pi 1:8

Tɪwei Pol Kewisɪk Ken Wit Filipai Menmen me tɪwei ik

Pol katɪp hɪrak kitehi God ke mɪt me wit Filipai 1:1-11

Menmen epei man mewaank Pol 1:12-26

Menmen mɪt nanisesim nentar hɪr ne Krai 1:27-2:18

Pol kewepyapɪr menmen Timoti ketike Epafrodaitas tɪriakem 2:19-30

Pol katɪp mɪt hɪr naanmɪpre hɪras me mɪt enun netike menmen enum
3:1-4:9

Hɪm me Pol ketike nɪrak yinan neit wit Filipai 4:10-20

Pol katɪp mɪt ne Filipai hɪm mɪkaru 4:21-23

Tɪwei Pol kewisɪk ken mɪt ne Filipai

1 *Hi Pol hetike Timoti hawɪr wɪrɪak menmen iuwe me Jisas Krai kerekek. Hawɪr wesiuwe tɪwei ik ken yi mɪt kerek yinɪn naanmɪpre mɪt miyapɪr ne weiwiɪk me God yetike yi mɪt yekepi yeit wit Filipai, yi yetike mɪt yapɪrwe ein kerek yi yises hɪm me Krai Jisas.

2 *Hawɪr hanhan God Haai kaiu ketike Nɪkan kɪrak Mɪtik Iuwe Jisas Krai hɪrakɪt tatrekyi yaaim, yi eiyu werek werek.

Pol kitehi God kakɪkaap mɪt yapɪrwe nankine tɪwei ik

3 *Hi hatɪp God hɪrak yaaik kentar hi han kitet hɪrak kerekyi yi yaain te yi mɪt epei yɪrɪak menmen yaaim.

4 Wɪ ham hi hitehi God menmen hi han yaaik hitɪwekhi me yi mɪt yapɪrwe

5 hentar yi yekepa haiu matɪp mɪt miyapɪr hɪm me God, nɪpaa yi yinɪn yemtehem ere in.

6 *Hi hertei menmen im werek werek. God kerekek nɪpaa kerekyi yi yisesik hɪrak kakɪkepi yi yeipisesik werek werek ere maain wɪ Jisas Krai pɪke kaknen kakwepyapɪr hɪrekes.

7 Hi hanhan yi mɪt yekre han kai. Im yaaim mentar God epei kɪrɪak yaaim kɪkaap haiu mɪt nɪpaa wɪ hi hepu hekre winak enuk ke gavman o wɪ hi hepu witeik, hi hewepyapɪr hɪm me God hi hari han ke mɪt te hɪr nisesik herɪuwe menmen hi hɪrɪakem.

8 *God hɪrak kertei hi hanhan iuwe me yi mɪt yapɪrwe har ke Jisas Krai hanhan yi mɪt.

9 Hi hitehi God te yi mɪt han tewenɪnan wɪsenum, yi eiyɪrtei menmen me God werek werek, yi eiyɪrtei mekam yaaim mekam au enum,

10 *te yi eiyises menmen yaaim iuwe te menmen enum ap mamu mamɪkre han ki au me wɪ Krai pɪke kaknen.

11 *Te in ek Jisas Krai kakrekyi han ki yaaik kau hɪm kerɪuwe menmen yaaim, yi eirɪak menmen yaaim te God kakɪt niuk iuwe kakɪnterim.

Pol kepu winak enuk, menmen im mɪkaap hɪm me God mamno heriyai heriyai

12 *Nai yinan, hi hanhan te yi eiyɪrtei menmen im epei man merewaank hɪram man mewaank hɪm me God au.

* 1:1 Ap 16:12-40 * 1:2 Ro 1:7; Ga 1:3; Fl 3 * 1:3 Ro 1:8; 1Ko 1:4 * 1:6 1Ko 1:8; Fl 2:13 * 1:8 Ro 1:9; 2Ko 1:23 * 1:10 Hi 5:14; Fl 2:16; 1Te 5:23 * 1:11 Jo 15:8 * 1:12 2Ti 2:9

13 *Hiram men mikaap mıt ne ami ne gavman netike mıt nau menep menep hır nertei hi hepu hekre winak enuk ke gavman ik e hentar hi hises hım me Krais.

14 Nai yinan in yapırwe hır ap nınaain te hır natıp mıt hım me God wisenum nentar hır nıra hi hepu winak enuk ke gavman ik ek. Hır han kitet Mıtık Iuwe Krais kakıkepi.

15 Mıt han natıp mıt miyapır hım me Krais nentar hır hanhan nanri mıt nanises hım mır te hır nanwenıpi niuk mır. Mıt han newepyapır hım me Krais nentar hır yaain hır hanhan nırıkem nankepa.

16 Mıt han yaain hır nırıkem nentar hır hanhan neriuwa. Hır nertei God kehımıtena hi naanmıpre hım mırak hewepyapırrem heit in.

17 Mıt han newepyapır hım me Krais nentar hır hanhan neriuwa au. Hır han kitet hır nenipau hi yınk enuk han enuk hentar hi hepu winak enuk ik ek hır nari mıt yapırwe hır nanisesi, te hi au.

18 Hıram emırem! Hi han yaaik heriuwerem hentar mıt hır newepyapır hım me Krais me han kır yaaik o han kır enuk. Hi han yaaik ehu entar hi hertei.

Hi hepu tı ik, hi hewenıpi niuk me Krais

19 *God hımın yaaik kerek Krais epei keriuwetek kan kakıkepa kakwisa hi eno witeik entar yi yitehi God kakıkepa.

20 *Hi han kitet hi ap epakın hım me God te hi yınk enuk eriuwe hırekas hentarim te hi han tokik ehu hi hatıp mıt hım mırak har ke nıpa ein ere in hi hewepyapırrem. Hi ehu o maain mıt ne ami naniyep hi hahi, hi hanhan mıt nantıp Krais hırak yaaik nanıntar menmen hi hırıkem.

21 *Hi ehu te hi ehises Krais. Hi au hahi te hi ehıt menmen yaaim im e: Hi ehu etikerek.

22 *Hi hahi o ehu, te maain menmen hi hırıkem mamkaap mıt nanises Krais. Hi hepıtari mekam minın. Hi hahi o hi ehu.

23 *Hi han kai kekrit kekrit. Hi hanhan te hi hahi te hi ehu etike Krais. Hıram yaaim iuwe.

24-25 Au, hi amı ehu te hi ekepi. Hıram minın. Hi han kitet hi hahi au ehu te hi ekepi yi eiyises hım me God werék werék yi han yaaik eiyu eiyıntar hi wen hepu.

26 Maain hi enen ehu etikewi yi han yaaik yeriwa wisenum te yi eiwenıpi niuk me Krais.

Mıt ne Filipai netike Pol hır nekiyan nanises hım me Krais

27 *Mekam mamnen yi han kitet menmen im. Yi eirık menmen yaaim mar ke mıt hır nises hım me God te maain hi ari o au, hi tewen ehımtau hım yaaim mıt nanıtpim me yi mıt, yi eikiyan eiyu han kiutıp.

28 Yi ap einaain eiriuwe mıt enun nerekyi enum au emıt! Yi eiyırp eitıp mıt hım yaaim me God keremem, te menmen im meteiknor maain God hırak kakıwaanki, te meteikni yi au maain God kaktihis yi eiyu werék werék.

29 God kewisi yi yises hım me Krais weınım keremem au. God kewis mıt enun hır nerekyi enum nentar yi yisesik.

30 *Yi yetikewa haiu mekiyan mıt hır nanwep nanraiwaank nar ke nıpa ein ere in yi yertei hır neiyep nerewaank.

* 1:13 Ap 28:30; Ef 3:1 * 1:19 2Ko 1:11 * 1:20 1Pi 4:16 * 1:21 Ga 2:20 * 1:22 Ro 1:13
 * 1:23 2Ko 5:8 * 1:27 Ef 4:1; 1Te 2:12; Fl 4:3 * 1:30 Ap 16:19-40; Fl 1:13

2

Haiu mewen'in han kaiu han ekitet m'it h'ir nises h'im me God

1 Yi han ki kepu tokik kentar yi yises h'im me Kraiss. Yi han yaaik yepu yentar Kraiss h'irak han tewen'ini. Yi yetike God H'im'in Yaaik yi yau han kiut'ip, yi han ekitet m'it yi han etwen'ini.

2 Menmen im epei mau han ki te yi einipa te hi han yaaik iuwe. Yi eikiyan eiyu han ekitet menmen miut'ip, yi han tewen'in m'it netike God. Yi eiyu han kiut'ip kerekek.

3 *Yi ap han ekitetan me yi h'iras keriyen au. Yi han ekitet m'it han menmen h'ir han kitetim.

4 *Yi ap eir'ak menmen te m'it nant'ip nanwen'ipi yi iuwe au em'it! Yi eiwen'in han ki yi han ekitet m'it h'ir nin'ini h'ir yaain.

Krais k'inaaiw'ir menmen m'irak yaaim kekepapai te God kewen'ipiyek h'irak Iuwe

5 Yi han ekitet menmen yar ke Kraiss n'ipaa h'irak han kitetim. H'iram im:

6 *H'irak kertei h'irak k'ipre God te h'irak ap hanhan kaku kak'ir ke h'irak. Au,

7 *h'irak keweik'in sip kewet'iwem h'irak h'irekes keweik'inhis k'ire m'itik wein'ik Maria winaak, h'irak kep'ir ke haiu m'it.

8 *H'irak keweik'inhis kar ke m'itik wein'ik, h'irak kewen'in han k'irak kises h'im me God. God kat'ip h'irak eki ek'ikaap haiu m'it, te h'irak kises h'im m'irak h'irak y'ink kekek h'irak kaa kentar nu tentarak'it.

9 *H'irak kaa kentar nu tentarak'it k'ire m'itik enuk, te God kat'ip h'irak enuk au. H'irak kewen'ipiyek kat'ip h'irak yaaik wisenuk.

10 *H'irak M'itik Iuwe kin'in menmen yap'irwe. H'irak yaaik wisenuk te neim'in neit wit ke God o nepu ti in o m'it epei naa n'iwaa'it ti o t'ipir, h'ir nan'iantau God kekine niuk me Jisas, h'ir yap'irwe nan'inein'ik nanwen nin'ip nant'ip nan'ir ik:

11 *"H'irak Yaaik au Iuwe," h'ir nanwen'ipi God Haai h'irak iuwe kak'antar menmen im me Kraiss.

Haiu mamre si mamteik'in m'it yayiwe ke w'itaan, haiu emteiknor yayiwe ke God

12 *Nai yinan n'ipaa hi hepu hetikewi yi yemtau h'im mai yi yisesim. In ek hi hepu hetikewi au hi heit yan'm'in. Yi eiyis'isa eiy'ir ke n'ipaa ein yi yis'isa te in ek yi eiyises h'im mai wisenum. Yi eiyises menmen n'ipaa God kerek'iyem te maain h'irak kaktihis. Yi einaain eip'irp'ir te yi ap einipek y'ink enuk ek'iriuwi.

13 *Yi eir'akem eiy'antar God hekrit hekrit k'ir'ak han ki te yi hanhan eiyises menmen h'irak hanhan yi eiyisesim.

14 Menmen yap'irwe yi y'ir'akem yi ap yenehan yenehan yeriuwerem au em'it! Yi eir'akem keremem.

15 *Yi eir'akem mam'ir im te yi ap eir'ak menmen enum au yi eiyu yaain. Yi yaire n'ikerek ne God yi yaain yar ke si me w'itaan m'ir, yi yau n'im'in ke m'it h'ir n'ir'ak enum enum,

* 2:3 Ga 5:26; Ro 12:10 * 2:4 1Ko 10:24, 33 * 2:6 Jo 1:1-2, 17:5 * 2:7 2Ko 8:9; Jo 1:14; Ro 8:3
 * 2:8 Jo 10:17; Hi 5:8, 12:2 * 2:9 Ap 2:33; Ef 1:20-21; Hi 1:3-4 * 2:10 Ro 14:11 * 2:11 Ro 10:9
 * 2:12 Sam 2:11; 1Pi 1:17 * 2:13 Jo 15:5; 1Ko 12:6, 15:10; 2Ko 3:5; 1Te 2:13 * 2:15 Dan 12:3; Mt 5:14, 10:16; Ap 2:40

16 *Yi eiyitpor h̄im yaaim me God mamkaap m̄it h̄ir nanu werek. Yi eiriak menmen im te maain Jisas p̄ike kaknen hi han yaaik entar hi hertei menmen hi herekiyiem h̄iram wein̄im au.

17 *Yi yises h̄im me God h̄iram mar ke yi yewepwar yewis menmen mau k̄inan yewet God em. Maain h̄ir m̄it naniyep hi hahi hemkre mamwen h̄iram m̄ire m̄it neit t̄ipar naam nerpaasem neiȳim nenke menmen. Hemkre mai mamwen h̄iram mamkepi yi eiyises God werek werek, te hi han yaaik w̄isenuk.

18 *Menmen im mamnen te yi han yaaik eitikewa eiȳir ke hi han yaaik.

Pol ketpor ke Timoti

19 Hi hanhan M̄it̄ik Iuwe Jisas kakwisa hi eriuwet Timoti kaknen kak̄ir yi m̄it te maain Timoti p̄ike kaknen kak̄itpo hi ertei yi yepu werek yises God, te hi han yaaik eriuwi.

20 Hi ap m̄it̄ik kei yaaik k̄ip̄ir ke Timoti. H̄irak k̄ipra te h̄irak hanhan kak̄ikaap yi m̄it eiyu werek werek. H̄irak kiut̄ip kerekek.

21 *M̄it han h̄ir enun han kitet h̄iras. H̄ir n̄inapen naanm̄ipre menmen me Jisas Kraiss m̄it nisesim.

22 Te yi yertei Timoti au. H̄irak m̄it̄ik yaaik han kitet h̄irekes au han kitet yi m̄it. H̄irak kekepa haw̄ir wewepyap̄ir h̄im me God kep̄ir ke n̄ikan k̄ikaap haai k̄irak.

23 Maain hi ertei mekam mamnen h̄ir nerekyewem te hi hare esiuwe Timoti kaknen yi m̄it.

24 Hi han kitet M̄it̄ik Iuwe God kak̄ikepa hi eno witeik waswas te hi hetike Timoti haw̄ir waunen wauri.

Pol katip h̄im me Epafrodaitas

25 *Hi han kitet hi eriuwet Epafrodaitas kaknen yi m̄it h̄irak kai yinak ki yinak, h̄irak ketikewa haw̄ir w̄irak menmen miut̄ip me God war ke m̄it ne ami n̄ir̄iakem. N̄ipaa yi yeriuwetek kan kekepa me menmen.

26 H̄irak hanhan kak̄ir yi m̄it kentar yi yemtau h̄irak k̄inap te h̄irak k̄inapen yi hanhanek h̄irak k̄inap.

27 N̄ipaa menep h̄irak kaa te God han tewen̄nek kekepik h̄irak kaa au kepu. H̄irak han tewen̄nek kerekek au. H̄irak han tewen̄ina ap kenipek kaa te menmen im ap merewaank han kai, hi wen hau hekre w̄inak enuk.

28 Te hi heriuwetek waswas kakno kakri yi m̄it te yi eiȳirek yi han yaaik eiriuwerek. Yi han yaaik eiyu te hi han yaaik eriuwi.

29 *H̄irak kaciun wit yi yaȳirek yi han yaaik eiriuwe M̄it̄ik Iuwe h̄irak kewis̄ik ap kaa au. M̄it̄ik kar m̄it̄ik ik ek yi han ekitet h̄irak iuwe eiȳintar

30 h̄irak ap hanhan h̄irak h̄irekes kaku au. H̄irak han kitet menmen me Kraiss, h̄irak menep kaki, h̄irak kekreh̄ir ki h̄irak kekepa w̄isenum te h̄irak k̄inap.

3

Keim̄in kises h̄im me Jisas Kraiss h̄irak m̄it̄ik yaaik

1 *Nai yinan h̄im im m̄ikaru hi hetpiyem. Yi han yaaik eiyu eiriuwe M̄it̄ik Iuwe. Menmen n̄ipaa hi hewisiyem, in ek hi hewisiyem heteipim. Hi ap h̄inapen hewis̄im heteipim. Hi hewis̄im mamkepi te yi eiyu werek werek.

* 2:16 Fl 1:10; 1Te 2:19; Ais 49:4; Ga 2:2 * 2:17 Ro 15:16; 2Ti 4:6 * 2:18 Fl 3:1, 4:4 * 2:21 2Ti 4:10 * 2:25 Fl 4:18 * 2:29 1Ko 16:16, 18; 1Ti 5:17 * 3:1 Fl 4:4

2 *Yi naanmamre h̄iras me m̄it ein h̄ir enun n̄ire nepere me yaank, h̄ir nanri han ki te yi eiyises menmen me n̄ipaa ein me Moses. Yi naanmamre h̄iras me m̄it in h̄ir nat̄ip yi eirekir ȳnk ki.

3 *Haisu m̄it in haisu keriyen m̄ire m̄it God kehimītenai haisu m̄it n̄irak mentar haisu mewenīpi God meriuwe H̄im̄n̄ Yaaik k̄irak, haisu mat̄ip Kraiis Jisas h̄irak Yaaik haisu misesik. Haisu ap han kitet haisu merikir ȳnk kaisu h̄irak kak̄ikepai haisu mam̄it h̄im̄n̄ yaaik haisu mamu mamtike God taau.

4 *Hi hanhan te hi hises menmen me m̄it h̄ir nerekir ȳnk hi hisesim te hi au h̄napen. M̄it han h̄ir han kitet h̄ir nerekir ȳnk te menmen im mamkepi h̄ir nanu werek, hi hertei n̄ipaa hi hin̄ni me menmen im.

5 *N̄ipaa hi hemkretuk hi hepu w̄i hisp̄inak wikak (8), m̄it nerekir ȳnk kai. Miye wina hi m̄it̄ik ke Isrel ke weiw̄ik me maam kai Bensamin. Hi H̄ibru hi ke weiw̄ik me Ebrahim kerekek. Hi epei hises h̄im me God werek werek hentar hi hises h̄im me m̄it ne Farisi.

6 *Hi han kitet hi h̄ir̄iak menmen iuwe me God te hi hewaank m̄it miyap̄ir kerek nises h̄im me Kraiis h̄ir ne weiw̄ik me God. M̄it kerek h̄ir nin̄na nat̄ip hi hises h̄im me Moses werek o au, h̄ir nat̄ip hi yaaik, menmen enum au.

7 *N̄ipaa hi han kitet h̄iram menmen iuwe te in ek hi han kitet h̄iram menmen wein̄m te hi hises Jisas Kraiis h̄irak kak̄ikepa hahu werek werek.

8 *Hi han kitet menmen im n̄ipaa hi hisesim h̄iram wein̄m keremem au. Menmen yap̄irwe hi han kitetim̄ h̄iram wein̄m mentar hi hertei hi hises Kraiis te menmen m̄irak min̄n̄ menmen yap̄irwe me n̄ipaa mamkaap m̄it nanu nantike God. Hi epei heweik̄in sip ewet menmen yap̄irwe marim hi han kitet h̄iram m̄ire menmen enum meit teipe wenuit eim te hi ehises Kraiis werek werek.

9 *In ek hi ap h̄ir̄iak menmen iuwe hises menmen me h̄im me Moses werek werek te God kat̄ip hi m̄it̄ik yaaik au. God kat̄ip hi yaaik hentar hi hemtau h̄im me Kraiis hi m̄it̄ik ke weiw̄ik m̄irak. God kewetai menmen yaaim mekre han kaisu haisu mises h̄im me Kraiis keremem.

10 *Hi hanhan menmen im. Hi hanhan hertei Jisas Kraiis werek werek ketike menmen iuwe m̄irak n̄ipaa h̄irak ket̄iwem w̄i h̄irak k̄inaaiw̄ir herwe hei h̄irak kekrit kepu. Hi hanhan menmen n̄ipaa menep Kraiis h̄iram mamiyep mamkaap han kai kaki ke menmen enum me t̄i kak̄ir ke w̄i n̄ipaa h̄irak̄ kaa kentar nu tentarak̄it.

11 *Hi h̄ir̄iak menmen im te maain, hi hahi, h̄irak kak̄ikoya hi p̄ike ekrit ehu ekiterek.

Pol hanhan h̄irak kakre m̄it̄ik yaaik kak̄ir ke Jisas

12 *Hi ap hat̄ip hi epei hises menmen im me Kraiis werek werek o hi epei m̄it̄ik yaaik. Au, hi wen hisesim te hi har ke Kraiis hentar h̄irak epei kehimītena hi m̄it̄ik k̄irak.

13-14 *Nai yinan hi ap han kitet hi epei yaaik hep̄ir ke h̄irak. Au, hi h̄ir̄iak menmen im: Hi heweik̄in sip ewet menmen me n̄ipaa ein, h̄ h̄ire m̄it̄ik kesiuknen resis kak̄it menmen, hi hises menmen me God iuwe te maain hi eh̄it menmen h̄irak kehimītan haisu m̄it em. H̄iram menmen im em: God ken̄n̄au keriuwe menmen Kraiis Jisas epei k̄ir̄iakem te hi ano ehu etikerek.

15 *Haisu m̄it haisu m̄ire iuwe me menmen me God haisu mau han kiut̄ip me h̄im hi epei etpiyem. Yi m̄it han ne yi m̄it ein yi han kitet menmen ham te God kak̄teikni h̄iram enum yi ap eiyisesim au.

* 3:2 Sam 22:16, 20; Rev 22:15 * 3:3 Ro 2:29 * 3:4 2Ko 11:18, 21 * 3:5 Lu 1:59; Ro 11:1; 2Ko 11:22; Ap 23:6 * 3:6 Ap 8:3 * 3:7 Mt 13:44, 46 * 3:9 Ro 3:21-22 * 3:10 Ro 6:3-5, 8:17; Ga 6:17 * 3:11 Ap 4:2; Rev 20:5-6 * 3:12 1Ti 6:12, 19; Ap 9:5-6 * 3:13-14 1Ko 9:24 * 3:15 1Ko 2:6

16 *Yi ap han ekitet menmen im yapirwe emit! Menmen me God nipaai haiu misesim, yi yetikewai haiu wen mamisesim wisenum te haiu mamre yaain mamir ke Krai.

17 *Nai yinan yi wen eiyises menmen hi hriakem. Yi eiyihimitan mit hri nises menmen nipaai yi yir haiu mit in haiu misesim meteikniyem, te yi yises menmen mir.

18 *Nipaai wri yapirwe hi hetpi te in ek hi menep hi hrikit hi hetpiyem heteipim. Mit han nare nises Krai te hri neriuwe menmen enum hri nriakem netaiknai hri nisesik au, hri nemipin. Hri nrire mit enun nepan ne Krai.

19 *Mit narik nanawaank hriaras hri nanino si takikneni nanintar hri nises han ke yink kir keremem, God au. Hri han yaaik newepyapir menmen enum hri nriakem menip mit hri yink enuk neriuwerem. Hri han kitet menmen me ti keremem. Yi ap eiyises menmen mir au emit!

20 *Haiu mit ne ti ik e au, haiu mit ne wit ke God, haiu memerir Mitik Iuwe kaiu Jisas Krai hriak kaknaaiwir wit ke God kaknen kaktaihis.

21 *Hirak kaknen kaktaihis, hirak kakikrehir yink kaiu maain kaki, hirak kaknipek kakweikinhis kakre yink kirak yaaik iuwe kakriuwe menmen iuwe mirak hriam werek te maminin menmen yapirwe te hirak naanmamprewem.

4

Yi mit han yaaik eiyu yi han kiutip eiyu han ekitet menmen yaaim

1 *Te nai yinan yi han tokik eiyu eiyintar menmen hi epei hetpiyem. Hi han tewenini hi hanhan pike enen eri, hi han yaaik heriuwi hi ewenipi yi mit. Mit han nanir menmen yi yriakem, hri natip hriam menmen yaaim hi heteikniyem.

2 Yuodia hi hetput him manp. Sintiki hi hetput him manp. Yi miyapir wik yi eikiyan eiyu han kiutip eiyises Mitik Iuwe Krai.

3 *Hi hituthi ti mitik yaaik kerek nipaai hetikewa wriak menmen miutip, ti akaap miyapir wik en enu han kiutip nentar hri nekiyan nekepa natip mit miyapir him me God, hri netike Klemen. Mit miyapir han ne yi mit ein yi yetikeri yekepa te God hirak kertei niuk mi mekre han kirak yi nikerek nriak.

4 *Yi han yaaik eiyu eiriuwe Mitik Iuwe Krai. Hi hetpiyem heteipim: Yi han yaaik eiyu.

5 *Yi eiwis mit yapirwe hri enirtei yi mit ap yises han ki ke menmen yapirwe au. Yi yemtau him me mit han yentar Mitik Iuwe Krai kau menep, hirak kau ketikewi.

6 *Yi ap yinaain han kitet menmen yapirwe au emit! Yi han yaaik eiriuwe God yi eiyitwekhi me menmen yi yinaain han kitetim,

7 *te God kakikepi kakriuwe menmen mirak haiu ap merteyem hirak naanmampri kaknipi yi mit yi han yaaik eiyu yi han ekitet menmen werek eiyintar menmen Krai epei kirakem.

8 *Him im mrikaru hi ehitpiyem. Yi han ekitet yapirwe menmen hriam ap me memipin au hriam yaaim, menmen mit han kitet hriam yaaim. Yi han

* 3:16 Ga 6:16 * 3:17 1Ko 4:16; 1Te 1:7; 1Pi 5:3 * 3:18 1Ko 1:23; Ga 6:12 * 3:19 Ro 16:18, 8:5-6 * 3:20 Ef 2:6, 19 * 3:21 Ro 8:29; 1Ko 15:28, 43-53 * 4:1 1Te 2:19-20 * 4:3 Sam 69:28; Lu 10:20; Rev 20:12 * 4:4 Fl 3:1 * 4:5 Hi 10:25, 37; Je 5:8-9 * 4:6 Mt 6:25-34; 1Pi 5:7; Kl 4:2 * 4:7 Ais 26:3; Jo 14:27; Kl 3:15 * 4:8 Ro 12:17

ekitet menmen h̄iram menip God ketike m̄it h̄ir han yaaik, h̄iram yaaim te h̄ir m̄it hanhan nanisesim. Mekam h̄iram yaaim m̄ire menmen im yi han kiteŋim keremem.

⁹*Menmen hi epei hetpiyem yi ȳira hi hisesim, yi eiyisesim te God kerek h̄irak kaknipi yi han yaaik eiyu, h̄irak kaku kaktikewi kak̄kre han ki.

Pol han yaaik keriuwe m̄it ne Filipai kentar h̄ir newet̄wek menmen mekepik

¹⁰Hi han yaaik iuwe heriuwe M̄it̄ik Iuwe Kraiss hentar n̄ipaa yi han tewen̄ina yekepa. Nepei ein ere in yi han tewen̄ina te yi ap yekepa au. In ek yi yekepa yeweto menmen.

¹¹*Hi ap hetpiyem hentar hi ap hetenen menmen au. Hi epei hertei mekam mamnen hi ap hanhan menmen em̄it. Hi ehu han yaaik heriuw-erem.

¹²Hi hertei hepu har ke m̄it̄ik ketenen menmen aurek, hi hepu har ke m̄it̄ik ketenen menmen yap̄rwe. Hi epei hertei werek te w̄i mekam o wit mekam hi hau en, hi n̄in̄p̄i meiyu o hi tu iuwe, hi han yaaik ehu.

¹³*Hi werek te hi h̄ir̄iak menmen yap̄rwe hi epei hetpiyem heriuwe menmen iuwe Kraiss kewetewem kewis̄im mekre han kai.

¹⁴Yi yerekyo yaaim yi yekepa yeweto menmen yaaim me w̄i menmen enum epei man mewa.

¹⁵*N̄ipaa me w̄i hi h̄inaaiw̄ir provins Masedonia hewepyap̄r h̄im me God yi m̄it ne wit Filipai keriyen yi yeweto menmen yi ȳire m̄it n̄irak yinan newet̄wek menmen, h̄irak kewet̄ir menmen. M̄it nerer wit wit nekepa au. Yi keriyen.

¹⁶N̄ipaa hi hepeit wit Tesalonaika yi yekepa yeriuwet menmen yi p̄ike yeriuwetem yeteŋim yekepa.

¹⁷Hi ap hanhan menmen me yi m̄it yeriuwetewem au. Hi hanhan God kakweti menmen yaaim mentar menmen yi yerekewem.

¹⁸*Hi epei heit menmen yap̄rwe min̄in menmen hi hanhanem. Epafrodaitas keten̄inem yi yeriuwetek h̄irak kan kewetewem. Menmen im yi yewetewem h̄iram yaaim menip God h̄irak han yaaik keriuwi.

¹⁹God kerek epei keriuwet Jisas h̄irak kan kekepai haiu m̄it, h̄irak ketenen menmen yap̄rwe, h̄irak kakwetai menmen haiu metenenim au h̄irak naanmamprai te haiu mamu werek werek.

²⁰Hi hanhan God kerek h̄irak Haai kaiu, m̄it h̄ir nanwen̄ipi niuk m̄irak, h̄irak yaaik tipmain enum eik.

Pol kat̄ip h̄im kike m̄ikaru

²¹Hi hetike nai yinan in haiu mat̄ip yi naiu yinan en yises Kraiss Jisas niut̄ip niut̄ip haiu metpi yi yaain.

²²*M̄it yap̄rwe in nises Kraiss Jisas h̄ir netpi yi yaain. M̄it han nises Kraiss kerek n̄ir̄iak menmen me m̄it̄ik iuwe Sisa, h̄ir netpi h̄im iuwe nar ik: “Yi yaain.”

²³Hi hanhan M̄it̄ik Iuwe Jisas Kraiss kerek kakrek̄yi yi eikiyan eiyu werek werek, h̄irak kaku kak̄kre han ki kaku kak̄it.

Mep̄ir keremem

* 4:9 Ro 16:20; 1Ko 14:33; 1Te 5:23 * 4:11 1Ti 6:6 * 4:13 2Ko 12:10; 2Ti 4:17 * 4:15 2Ko 11:9
* 4:18 Fl 2:25; Esi 20:41; Ef 5:2 * 4:22 Fl 1:13

Tiwei Pol Kewisik Ken Mit Ne Wit Kolosi Menmen me tiwei ik

Pol kitehi God katip hirak yaaik kentar mit ne Kolosi 1:1-14

Krais hirak kire mekak te hirak kiriak mekam 1:15-2:19

Menmen mit ne weiwik me God hir nanisesim 2:20-4:6

Pol katip mit ne Kolosi him gude mikaru 4:7-18

1* Hi Pol hi hire aposel ke Krais Jisas. Nipaa God hanhan kewisa hi hire mitik aposel, te hirak kehimitena hi hirak menmen mirak. Hi hetike kiau yinak Timoti

2* hawir mitikit wik wewis tiwei ik ken yi mit miyapir ne weiwik miutip me God yeit wit Kolosi. Yi nawir yinan yaain, yi yises Krais werek werek. Hi hanhan God Haai kakrekyi menmen yaaim yi eiyu werek werek.

Pol katip God hirak yaaik kentar mit miyapir ne Kolosi nises him me Krais

3* Hekrit hekrit hawir witehi God hawir watip God hirak yaaik kentar yi mit yisesik. God kerekek hirak Haai ke Mitik Iuwe kiau Jisas Krais.

4* Hawir han yaaik weriuwe God watip hirak yaaik wentar hawir wemtau mit natip yi yemtau him me Krais Jisas yi yisesim werek werek. Te yi hanhan yeriuwe mit miyapir han kerek hir nises him me God, yi yekepi.

5-6* Yi yemtau him me Krais yi yisesim werek werek, yi hanhan yeriuwe mit miyapir han yentar nipaa wi yi yin yemtau him me God, hiram him yaaim metpi me menmen God kakrekyiyem yi yisesim. Yi yisesim yemerir menmen God kakwetiyem mamit wit kirak. Him im yaaim me God wen mepno meprer wit wit miriak mit miyapir hir nemtewem hir nire yaain. Hiram mepno mekepi mar ke nipaa him im minin men yi mit miyapir. Nipaa yi yin yemtau menmen yaaim God epei kerekyei haiu mit em, te in ek yi yertei hiram him yaaim. Yi yerteiyem yentar

7* Ipafras epei ken ketpiyem, te yi yerteiyem. Hirak mitik kiau yaaik kirak menmen me Krais. Hirak ketukewawir haiu miriak menmen miutip, hirak kekepawir katip mit him me Krais.

8 Hirak kan ketpawir God Himin Yaaik kekepi yi hanhan yeriuwe mit miyapir kerek hir nises him me God

Pol kitehi God hirak kakikaap mit miyapir neit Kolosi

9* Me wi hawir winin wemtau yi yises him mirak, hawir witehi God me yi mit miyapir yentar menmen hawir epei wemtau yi yisesim. Hawir witehi God hirak kakikepi yi mit miyapir te yi eiyirtei menmen werek hirak hanhan yi yayisesim. God Himin Yaaik kakikepi yi mit miyapir han ki te yi ap yepitari me menmen mirak werek werek au.

10* Yi eiyirtei menmen mirak werek werek, te yi yayises menmen God hirak hanhan yi yayisesim, te hirak han yaaik kakriuweri. Yi yairak menmen yaaim heriyai heriyai, han ki kakirtei menmen me God iuwe.

11* God hirak Iuwe te kakriak menmen yapirwe. Hawir witiwekhi hirak kakweti pinam miutip me menmen mirak iuwe hiram mamkepi yi mit miyapir, te yi han tokik eiyu me menmen enum yapirwe mamnen.

* 1:1 Ef 1:1 * 1:2 Ro 1:7 * 1:3 Ef 1:16; 1Te 1:2 * 1:4 1Pi 1:4; Ef 1:13, 15 * 1:5-6 Ro 1:13; 1Ti 3:16 * 1:7 Kl 4:12; Fm 23 * 1:9 Ef 1:9, 16-17; Fl 1:9 * 1:10 Fl 1:27; Ef 2:10 * 1:11 Ef 1:19, 3:16

12 *Yi han yaaik eiyu eitip Haai kiau God h̄rak yaaik. H̄rak kerekek kerekyi m̄t miyap̄r yi ȳre yaain, te yi yayit menmen h̄rak kehimīteni kakwetiyem. H̄rak kakweti yi m̄t yaitike haiu m̄t miyap̄r yap̄rwe rem mam̄it wit k̄rak yaaik menmen enum mekrerem au.

13 *Haiu mam̄tip God h̄rak yaaik kentar h̄rak kekepai haiu m̄naaiw̄r menmen enum h̄ram m̄re w̄itaan toto h̄ram min̄n han kiau, h̄rak keriyei haiu men mises N̄kan k̄rak kerek h̄rak God hanhan keriuwerek iuwe, h̄rak N̄kan naanm̄iprai.

14 *N̄kan ke God kerekek h̄rak kekepai kaktaihis keriuwe hemkre m̄rak n̄paa mewen, te h̄rak kesak menmen enum mekre han kiau keriuwerem.

Krais h̄rak M̄tik Iuwe h̄rak k̄riak menmen kekepai

15 *Krais h̄rak k̄re God kerek haiu m̄t miyap̄r ap te mam̄irek taau. H̄rak kerekek Iuwe kin̄n menmen yap̄rwe God k̄riakem.

16 *H̄rak Krais kin̄n menmen yap̄rwe kentar h̄rak h̄rekes k̄riak menmen mau nepni, menmen mau ti. H̄rak k̄riak menmen haiu m̄rem metike menmen haiu ap te mam̄rem au. Im h̄ram m̄t ensel o t̄pir o menmeyam. God h̄rak kenip Krais h̄rak k̄riak menmen yap̄rwe, te menmen yap̄rwe kerek mau ti o mau nepni, h̄ram me Krais.

17 *N̄paa menmen ap mepu wen au, h̄rak Krais kepu. Te h̄rak naanm̄re menmen yap̄rwe h̄ram mepu werek werek menterik.

18 *H̄rak k̄re paan ke haiu m̄t miyap̄r kerek mises h̄m me God, haiu m̄re ȳnk k̄rak. H̄rak kerekek h̄rak haai ke menmen God k̄riakem me haiu m̄t miyap̄r haiu mises h̄m m̄rak. God h̄rak k̄riak Krais kerek n̄paa kaa, h̄rak kekrit kin̄n kau te h̄rak kakin̄n naanmam̄pre menmen yap̄rwe.

19 *H̄m im yaaim mentar God hanhan menmen yap̄rwe me H̄m̄n K̄rak kaku kakikre N̄kan k̄rak h̄m̄n k̄rak.

20 *God hanhan menmen yap̄rwe h̄ram m̄re enun nepan, h̄ram meweik̄n mam̄tikerek mamu han kiutip, menmen mau ti, menmen mau nepni. H̄rak k̄riakem kin̄n menmen enum keriuwe hemkre me Krais h̄ram mewen mentar nu tentarakit.

21 *N̄paa yi m̄t ȳnapen God, te yi ap yisesik au. Yi ȳrak menmen enum. Yi ȳre m̄t enun nepan ne God.

22 *Te Krais epei kaa kau nu tentarakit. Mar im God in ek h̄rak kerekyei haiu m̄t metikerek mau han kiutip. Krais kerekyei haiu m̄t em keriuwe ȳnk k̄rak me w̄i n̄paa h̄rak kaa, te h̄rak kerekyei haiu m̄t yaain haiu m̄erp ninaan me God, God han kitet han kiau h̄rak yaaik ap menmen enum mewik au. M̄t ap te nansiuwe h̄m mei enum au.

23 *Yi wen han tokik eiyu eiyises h̄m yaaim me Krais kerek kaa kekepai haiu m̄t, yi ap eiwis menmen enum mamri han ki yi eiweik̄n sip eiwet menmen God katip kakwetiyem, te yi eire m̄t yaain. H̄m im yi yisesim h̄ram h̄m yaaim n̄paa haiu m̄t metpiyem. Hi pol hi h̄re m̄tik God kehimītena hi h̄riak menmen m̄rak hi hen hatip m̄t miyap̄r yap̄rwe nerer wit wit h̄m yaaim yi yisesim.

Pol k̄kaap m̄t miyap̄r ne Kolosi

* 1:12 Ef 1:11, 18 * 1:13 Lu 22:53; Ef 2:2 * 1:14 Ef 1:6-7 * 1:15 Jo 1:18; 2Ko 4:4; Hi 1:3
 * 1:16 Jo 1:3, 10 * 1:17 Jo 1:1, 8:58 * 1:18 Ef 1:22-23; Ap 26:23; Rev 1:5 * 1:19 Jo 1:16; Kl 2:9
 * 1:20 Ef 1:7, 10; 2:13, 16; 1Jo 2:2; Ro 5:1 * 1:21 Ro 5:10; Ef 2:12, 4:18 * 1:22 Ef 2:14-16, 5:27
 * 1:23 Ef 3:17; Hi 3:14; Mk 16:15; 1Ti 3:16

24* Hi han yaaik m̄t newaank ȳnk kai, te hi ekepi heriuwerem, mar ke in ek h̄r nerewaank. Hi hekre h̄r ke Krai, m̄t nerewaank, te hi hat̄p m̄t h̄m m̄rak mamno heriyai heriyai mamkaap yi m̄t miyap̄r ne weiw̄k miut̄p me God, yi ȳre ȳnk ke Krai.

25* N̄paa God kehimitena hi hat̄p m̄t h̄m m̄rak yaaim, te hi hekepi yi m̄t miyap̄r ne weiw̄k me God, har ke wok m̄t n̄kaap m̄t han.

26* N̄paa God kepak̄n h̄m im me w̄ yap̄rwe ap kewepyap̄rem au. Te in ek h̄rak kewepyap̄rem kat̄p haiu m̄t miyap̄r kerek haiu misesik h̄rak ketpaiyem.

27* H̄rak hanhan kakteiknai haiu m̄t miyap̄r n̄rak, haiu mam̄rtei h̄m m̄rak im h̄ram yaaim iuwe mamkaap m̄t ne Isrel nantike m̄t miyap̄r ap ne weiw̄k me Isrel. H̄m im h̄ram mat̄p mar ik: Krai kau ketikewi yi eimeriȳwek h̄rak kakweti menmen yaaim me God.

28* Te haiu m̄t aposel mepno m̄t miyap̄r nerer wit wit han kitet werek werek h̄m haiu metpor me Krai. Haiu metpor h̄m manp h̄r enweik̄n sip enwet menmen enum me t̄pir, haiu meteiknor h̄m yaaim me Krai. Haiu m̄rak menmen im, te haiu mam̄nip m̄t miyap̄r h̄r nanises h̄m me Krai werek werek.

29* Hi h̄rak menmen im w̄senum, te h̄r nanises h̄m me Krai werek werek. Krai h̄rak kari han kai w̄senum te hi h̄rak menmen im.

2

M̄t ne Kolosi enweik̄n sip enwet h̄m enum me nemip̄n

1 Hi hanhan yi eȳrtei menmen im. Hi han kiteti yap̄rwe. Hi h̄rak menmen yap̄rwe h̄kaap yi m̄t miyap̄r yeriuerem yeit wit Kolosi yetike m̄t miyap̄r han neit wit Leodisia, h̄r netike m̄t miyap̄r nau provins menep kerek n̄paa h̄r n̄ra ninaan mai au.

2* Hi h̄rak menmen im, te han ki h̄rak kaku werek yi hanhan yeriuehan, yi han ekitet menmen werek, te yi eȳises God werek werek. Hi hanhan yi eȳrtei menmen n̄paa God k̄saw̄nek. Krai h̄rak h̄rekes k̄re menmen n̄paa God k̄saw̄nek.

3* H̄rak kerekek kekere han k̄rak kertei menmen yap̄rwe h̄ram mamkepai, te haiu mertei menmen me God werek werek, te haiu emises han k̄rak me menmen h̄rak hanhan haiu emisesim.

4* Hi hetpi menmen im me Krai, te m̄t han ap nanri han ki nanriuwe h̄m m̄r ham me nemit̄p̄n.

5* Hi ap hepu hetikewi au, te hi hekre han kai hi han kitet har ke hi hau hetikewi. Hi han kitet har ke hi hau hetikewi, te hi han yaaik h̄r menmen yi ȳrakem ȳp̄iran yises han kiut̄p, h̄ram yaaim yi ȳises h̄m me Krai werek werek.

Haiu emtike Krai emu han kiut̄p te haiu ap mamises menmen enum memit̄p̄n

6 Yar ke n̄paa yi yemtau h̄m me Krai yi yisesik, te in ek yi eitikerek eiyu han kiut̄p.

7* Yi eitikerek eiyu han kiut̄p eȳr ke nu nekenp̄ ken t̄ kari t̄par mamkaap nu kaku. Yi han ki eiyu tokik eȳisesik werek werek eȳr ke tein̄k m̄tik ketenen w̄nak. Yi wen eȳises h̄m yaaim me Krai n̄paa

* 1:24 Ef 3:13 * 1:25 Ef 3:2, 7-8 * 1:26 Ro 16:25-26; Ef 3:3-5, 9-10 * 1:27 Ef 1:18; 1Ti 1:1

* 1:28 Ef 4:13 * 1:29 Ef 3:7, 20; Fl 4:13 * 2:2 Ef 3:4, 18; Kl 1:26 * 2:3 Ais 45:3; 1Ko 1:24, 30;

Ef 3:19 * 2:4 Ro 16:18; Ef 5:6; Kl 2:8 * 2:5 1Ko 5:3 * 2:7 Ef 3:17, 2:20-22

hau metpiyem, yi han yaaik eiriuwe God eiyu eiyɨntar menmen hɨrak kerekuyiem.

8 *Yi naanempre hɨras. Yi ap eiwis mɨt han hɨr nanɨnen nanɨtɨpi hɨm weinɨ keremem mɨt han kitetim nanri han ki hɨr nanɨr ke tɨrpe kari han ke sak, hɨr nanmitɨpɨn nanriuerem au emɨt! Mɨt nar ik natɨp me menmen me maamrer o menmen enum me tɨpir me tɨ o me nepni. Hɨr ap natɨp menmen me Krai au.

9 *Yi ap eiyises hɨm mɨr enum eiyɨntar Krai hɨrak kɨre God, menmen mɨrak yapɨrwe mau han ke Krai hɨrekes. Menmen im meteiknai God hɨrak kɨre mekak.

10 *Yi yeit menmen im yapɨrwe me God yentar yi yetike Krai yau han kiutɨp. Hɨrak Mɨtɨk Iuwe kinɨn mɨt ensel o tɨpir o herwe metike menmen yapɨrwe.

11 *Mɨt nerekir yɨnk ki au, hɨram menmen weinɨm. Yi yetike Krai yau niutɨp, yi yeweikɨn sip yewet menmen enum yi yisesik, hɨram mar ke hɨrak kerekir yɨnk ki.

12 *Nɨpaa wɨ kerek mɨt nɨkɨri neriuwe tɨpar, menmen im hɨram mar ke yi yetike Krai yaa hɨr mɨt newisi. Hɨr pɨke nekekyl yekre tɨpar yerp, hɨram mar ke God kerek nɨpaa kɨkɨak Krai keriuwe menmen mɨrak iuwe, hɨrak kɨkɨan yi mɨt yetikeret yentar yi han kitet hɨrak kɨrɨakem.

13 *Nɨpaa yi ap yises hɨm lo me God yɨrɨak menmen enum yi yises han ki, te menmen im merekyl yi yɨre mɨt enun hɨr epei naa me menmen me God. Te God epei kɨkɨan yi mɨt yi yekrit yetike Krai yau yentar hɨrak epei kesak menmen enum mekre han ki.

14 *God epei kesak menmen enum mekre han kiau. Mau tɨwei nɨpaa Moses kewisɨm, hɨram matɨp hau mɨt enun, te hau mami. Hɨrak God epei keit hɨm im matɨp hau enun, hɨram maa wɨ nɨpaa mɨt newenkek Jisas kau nu tentarakɨt hɨrak kaa. Hɨm im hɨram maa metikerek.

15 *God hɨrak kinɨn herwe o tɨpir, menmen iuwe keriuwe menmen Krai hɨrak kɨrɨakem kau nu tentarakɨt. Hɨrak kinɨnem keteikɨn mɨt miyapɨr hɨrak iuwe, hɨram au menmen weinɨm.

Hau maa metike Krai

16 *Hɨm mau tɨwei matɨp hau mɨt enun te hau mami, hɨram epei au mesi. Te yi ap eiyɨmtau hɨm me mɨt han hɨr neni me menmen o tɨpar yi yayɨm o me wɨ holide yi ap eiyisesim eiwenɨpi God eiriuwerem o wɨ me wenke kaa keit pɨke kewep kan te yi eiwenɨpi God me wɨ im, o me wɨ Sabat o menmen mar im au emɨt!

17 *Menmen im hɨram mɨre piksa keremem kerek nɨpaa meteikɨn maamrer nau menmen maain Krai hɨrak kakɨakem. In ek Krai epei kan kɨrɨakem, te menmen me nɨpaa ein hɨram weinɨm mamɨt.

18 Yi ap te eiyɨmtau hɨm me mɨt han nanrekyl enum nantɨp yi ap ne weiwɨk me God yentar yi ap yewenɨpi niuk me mɨt ensel. Menmen im au emɨt! Hɨr natɨp hɨr nepei nɨtyak menmen im me ensel te hɨr nertei hau mɨt yapɨrwe emwenɨpi niuk mɨr. Hɨr natɨp hɨr enun weinɨn newenɨpi ensel, hɨr natɨp hɨr iuwe, te hɨr mɨt enun paan tokik nises han kɨr weinɨm.

19 *Mɨt nar ik hɨr ap netike Krai nau niutɨp au nentar Krai hɨrak kɨre paan naanmɨpre hau mɨt kerek hau mɨre yɨnk, hau mau niutɨp. Paan hɨrak kɨkaap yɨnk ketike hemik, nekeni, naan, hɨram mɨniuham hɨram mamre iuwe mamɨntar God kewetai menmen mɨrak iuwe.

* 2:8 Kl 2:4 * 2:9 Jo 1:14, 16 * 2:10 Ef 1:21-22 * 2:11 Ro 2:29 * 2:12 Ro 6:4; Ef 1:19-20; Kl 3:1 * 2:13 Ef 2:1, 4-5 * 2:14 Ef 2:14-16; 1Pi 2:24 * 2:15 Kl 1:13 * 2:16 Ro 14:1-12 * 2:17 Hi 8:5, 10:1 * 2:19 Ef 2:21, 4:15-16

20 *Yi mıt miyapır yi yaa yetike Kraiss, te hırak kekepi yi yınaaiwır menmen enum me tı. Te yi ap eiyises menmen mıt ne tı hır han kitet hır nanisesim, te God kaktıp yi yaain. Te yi yenmak te yi wen yises menmen mıt ne tı hır nisesim a? Yi yenmak te yi yises hım lo me mıt hıram matıp mar ik:

21 **“Yi ap eitenen menmen ham ham, o yi ap eiyınte nin menmen im eiyım, o yi ap eitıwem eiyım einewem au emıt!”

22 **Hım im mıt keriyen hır netpim. Hıram ap meke God man au. Hır mıt keriyen newetayem, te haiu ap mamısinehanem au emıt! Haiu emım keremem.

23 Hım im hıram mari han kiau haiu han kitet hıram yaaim mamkepau haiu mewenıpi niuk me ensel, haiu mewenın han kiau me menmen haiu mewet yınk kiau em, haiu mewaank yınk kiau. Te menmen im ap mamkepau haiu mıt te haiu maminın menmen enum mekre han kiau taau!

3

God kıkian yi mıt miyapır yetike Kraiss yi yau

1 *Nıpaau God kıkıak Kraiss kerek kekrehır ke haiu mıt hırak kaa. Menmen im hıram mar ke God kıkian yi mıt miyapır yi yetike Kraiss yau niutıp. Te yi hanhan eiyises menmen me wit ke God kerek Kraiss kau menep his yaaim me God kerek mıt iuwe newi, hırak naanıpre menmen.

2 *Yi han ekitet me menmen mepu wit kırak, ap menmen mau tı ik au emıt!

3 *Yi han ekitet me menmen mepu wit kırak Heven eiyıntar yi epei yaa me menmen enum me nıpaau yi yisesim. Te God kıkian yi mıt miyapır yetike Kraiss, yi yire niutıp, God naanıpre menmen im.

4 *Kraiss hırak kenıpaı haiu metikerek haiu mau niutıp. Maain hırak pıke kaknen kakwepyapır hırekes, haiu mamtikerek mamu mamıt menmen yaaim me God.

Yi epei yeit hımın yaaik, te yi eiyises menmen yaaim

5 *Yi epei yeit hımın yaaik, te yi yewenın han ki me menmen enum yi hanhanem, hıram enum me tı ik e. Hı hetpi me menmen mar im. Menmen me yi mıt yetike miyapır yi yariyanhis yewenınem, o mıt netike mıt han neyawan, o yi hanhan yeriuwe menmen enum o yi hemkre menepam me menmen, hıram menmen enum mar ke yi yeweikın sip yewet God. Hıram mekrehır ke God.

6 *Maain God kakıwaank mıt miyapır kerek ap nises hım mırak kakıntar hır nırık menmen enum hi epei hetpiyem im e.

7 Nıpaau yi mıt miyapır yi yises han ki enuk kar ik te yi yırık menmen enum yar ke mıt miyapır kerek maain God kakıwaankı.

8 *Te in ek yi eiweikın sip eiwet menmen yapırwe mar im. Yi ap han enuk eiriuwehan au, yi ap einehan eiwepnakan au, yi ap einehan eitike miye haai o mıt han yi eitıpan enum enum me yi yewır paan yewepik o yenke yehes yeriyaak, o menmen enum mar im au emıt!

9-10 **Yi ap eiwisesanek me menmen yi yetpim au emıt, eiyıntar yi epei yeweikın sip yewet menmen enum me nıpaau yi yırıkem wı kerek yi ap

* 2:20 Ga 4:3-5, 9 * 2:21 1Ti 4:3 * 2:21 Ef 6:4 * 2:22 Ais 29:13; Mt 15:9 * 2:22 Ef 6:5-8
 * 3:1 Kl 2:12; Mk 12:36, 16:19; Ef 1:20 * 3:2 Mt 6:33 * 3:3 Ro 6:2; 2Ko 5:14 * 3:4 Fl 1:21; 1Ko 15:43; 1Jo 3:2 * 3:5 Ro 6:6, 11, 8:13; Ef 4:19, 5:3-5 * 3:6 Ef 5:6 * 3:8 Ef 4:25-31, 5:4 * 3:9-10 Ef 4:22, 25 * 3:9-10 Ef 4:24

yises God au. In ek, yi yire mıt han yaain. God kerekyi yi mıt han yeweikın yire yaain. Hekrit hekrit hırak keweikın han ki yi yire mıt yaain, yi yayu yayır ke God, te yi yerteiyek werék werék.

11 *Me menmen yaaim im God kerekyeyem hıram menmen weinım, te mıt hır ne weiwık me Isrel kerek nerekir yınk kır, o mıt ne Grik hır ap nerekir yınk kır, o mıt hır nen skul o au, o mıt hır netenen pewek meı yapırwe, o hır mıt ap netenen menmen auri. Hıram menmen weinım. Menmen hıram iuwe hıram menmen im. Krais kerekek hırak luwe, hırak kau kekre han ke yi mıt miyapır yapırwe kerek yi yises hım mırak.

Yi mıt miyapır yi eiyises menmen yaaim me hanhan yeriuwehan

12 *God epei kehimıteni yi mıt miyapır nırak, hırak hanhan keriuweri iuwe. Te yi hanhan eiriuwe mıt miyapır han yi eirekyor menmen yaaim. Yi ap han kitet yi yire mıt iuwe au. Yi yırak mıt menmen yaaim eitpor hım main main. Yi eiwis mıt han hır nanises han kır me menmen te yi eiwenın han ki ap han enuk eiriuweri.

13 *Mıtık hak kekre nımın ke yi mıt hırak mıtık hak kerekyıwek enum ap kertei hıram enum, mıtık hak eik katıp, “Hıram menmen weinım. Maaın hırak kakırtei.” Krais epei kesak menmen enum haiu mırakem, katıp hıram nepei au, te haiu emises menmen mırak hırak kırakem. Menmen mıt han nerekyeyem, haiu mamısak menmen enum hır nerekyeyem haiu ap han kitetim au. Haiu mamıtıp hıram nepei au mesi.

14 *Menmen ham im hıram minın. Yi hanhan yeriuwehan. Menmen im hıram mıre let mıtık kakır kau tu keiyık kıwarm laplap mırak hitokim (o tokim). Menmen me yi hanhan yeriuwehan hıram mıre let, hıram mamkaap mıt miyapır nau han kiutıp werék werék.

15 *Krais epei kenipai haiu mekiyan mau meit, te haiu emwis menmen im. Hıram naanmamrai me menmen yapırwe haiu mırakem. Nıpaa God kari han ki yi yayu yaire yınk miutıp, yi yayıt menmen me Krais hıram mamkaap han ki kaku werék werék. Te yi han yaaik eiyu eiyınterim.

16 *Hım me Krais hıram mamıkre han ki iuwe hıram naanmamrai, te hıram mamkepi yi mıt me wı yi yaikapan yeriuwe menmen me God yi yaitıp mıt han em werék werék, o yi eiwırnak eiyıkteni me menmen. Yi han yaaik yeriuwe God eitpıwek hırak yaaik, te yi eiyine henye me tıwei Sam, o yi eiyine henye ham eiyıt wınak ke God, yi eiyine henye te hıram mamkaap han ki kaku tokik.

17 *Menmen ham yapırwe yi yırakem o yi yetpim, yi yekrehır ke Mıtık luwe Jısas yi yırakem. Yi eitıp God hırak yaaik eiyıntar menmen yaaim Krais hırak kerekyiyem.

Hım me mıt miyapır hır neitan, hım me nıkerek nır

18 *Yi miyapır kerek epei yeit mıkaan ni, yi eiyımtau hım mır. Menmen im hıram yaaim mentar yi yises hım me Mıtık luwe Krais.

19 *Yi mıkaan nır, yi hanhan eiriuwe miyapır ni. Yi ap eirekyor enum eiyıtpor menmen hım tokik tokik eiriuwerem au emıt!

20 *Nıkerek yi eiyises hım me miye haai ni eiyıntar menmen im hıram menip Mıtık luwe God hırak han yaaik keriuwi.

* 3:11 Ga 3:28 * 3:12 1Pi 2:9; Ef 4:2, 32 * 3:13 Ef 4:32, 5:2 * 3:14 Ro 13:8-10; 1Ko 13:13; Ef 4:3 * 3:15 Ef 4:4; Fl 4:7; 1Ko 12:13, 27 * 3:16 Ef 5:19 * 3:17 1Ko 10:31; Ef 5:20 * 3:18 Ef 5:22 * 3:19 Ef 5:25 * 3:20 Ef 6:1

21 Yi haairer yi ap eine nîkerek ni eiyîtpor enum enum eiri han kîr ere hîr nine han enuk nemtaantîwo nau neit au emî!

Hîm me mît iuwe netike wok mît nîr

22 Yi mît kerek yîriak menmen me mît iuwe, yi yîriak menmen yaaim keremem wî kerek hîr nerp menep naanmîpri yi yîriakem, te hîr nantîp yi yaain au emî! Hekrit hekrit yi eiriakem yaaim eiyîntar yi yîriakem me mît kerek naanmîpri keriyen au. Yi yîriakem eiyîntar yi yînapen einip Mîtik Iuwe God hîrak yînk enuk kakriwi.

23 Menmen yapîrwe yi yîriakem, yi hanhan yîriakem. Menmen yi yîriakem, hîram ap me mît keriyen au. Hîram me God.

24 Yi eiriak menmen yaaim eiyîntar yi yertei maain God kakweti menmen. Yi eiyît menmen kerek hîrak ketenenim. Yi han ekitet menmen im. Mîtik Iuwe Krais hîrak kinîn naanmîpri yi yîriak menmen mîrak keremem.

25 *Mît miyapîr kerek hîr nîriak enum, maain God kakrekyor menmen enum kakînterim. Hîrak han kitet haiu mît yapîrwe haiu mîpîran.

4

1 *Yi mît iuwe, yi yîriak menmen yaaim me mît kerek nerekyi menmen eiyîntar yi yertei Mîtik Iuwe ki Krais, hîrak naanmîpri hîrak kepu wit kîrak hîrak kîri.

Hîm me mît nitehi God menmen, hîr nîriak menmen yaaim

2 *Hekrit hekrit yi wen eiyitehi God menmen. Yi yîriakem yi han ekitet menmen werek werek yi yaitîp God hîrak yaaik.

3 *Yewaai meruri yi yitehi God me menmen, yi eiyitîwekhi me haiu mît in. Yi eiyitîwekhi te hîrak kakîkepai kakwisai haiu mamwepypîr hîm me Krais nîpaa God kîsawînem. Hi heit wînak enuk ke gavman hentar hi hatîp mît hîm mîrak.

4 *Yi eiyitehi God hîrak kakîkepa hi tewen hatîp mît hîm me God werek werek har ke nîpaa God kehîmîtena hi hatîp mît em.

5 *Yi ap eiwis wî miutîp mamno te yi ap eiriak menmen yaaim. Haiu ap te mamu tî ik me wî yapîrwe au, te hi han ekitet werek menmen yi eiriakem mau nîmîn ke mît miyapîr hîr ap nises hîm me God.

6 *Menmen yapîrwe yi yayîtpim hîram yaaim mamkaap mît mamîr ke menmen sol mewim yi yaam, te menmen mît hîr nanitîhi yi mît em, yi eiyîrtei werek me menmen eiwenhi eiyîtpor menmen.

Pol keriuwet Tikikas ketike Onisimas tatnen Kolosi

7 *Hi eriuwet Tikikas kaknen yi mît kakîtpi yi mît me menmen hi hîriakem. Hîrak kiau yaaik, te hi hanhan heriuwerek. Hîrak mîtik yaaik kekepa keriuwe menmen, hîrak ketikewa hawîr wîriak menmen me Mîtik Iuwe Krais.

8 *Hi eriuwetek kaknen yi mît te hîrak kakîtpi menmen im. Hîrak kakîtpi menmen me haiu mît, te hîrak kakrekyi yi han yaaik eiyu.

9 *Hi heriuwet Onisimas ketikerek ten yi mît en. Onisimas hîrak kiau yinak yaaik, hîrak mîtik ke yi mît en. Maain hîrakît tatiun ein epei au, hîrakît tatîtpi menmen yapîrwe epei man haiu mît in.

Pol kesiuwe hîm yaaim men mît ne Kolosi

* 3:25 Ro 2:11 * 4:1 Lev 25:43, 53; Ef 6:9 * 4:2 Ef 6:18; Fl 4:6 * 4:3 Ro 15:30; Ef 6:19; 1Ko 16:9 * 4:4 Ef 6:20 * 4:5 Ef 5:15-16; 1Te 4:11-12 * 4:6 Ef 4:29; 1Pi 3:15 * 4:7 Ef 6:21 * 4:8 Ef 6:22 * 4:9 Fm 10-12

10 *Aristakas, kerek ketikewa hawir wekre winak enuk ke gavman, hirak ketike Mak hirakit tesiuwe him tetpi yi yaain. Yi yertei Mak hirak wekne ke Banabas, nipa hi hetpi hirak kaknen yi naanmamriwek.

11 Josua kerek niuk mirak ham Jastas, hirak kesiuwe him ketpi yi yaain. Mitikit wikak it hirakit keretet, te weiwik me Isrel hirakit tises him me Krais, hirakit tekepa haiu miriak menmen me God hirakit tenipa hi han yaaik.

12 *Epafras keswi him ketpi yi yaain. Hirak mitik ke wit ki Kolosi, hirak kiriak menmen me Krais Jisas. Hekrit hekrit hirak kitehi God iuwe me yi mit, te yi han tokik eiyu me menmen me God, te yi eiyirtei werek werek menmen God hanhan yi eiyisesim.

13 Hi hertei menmen im, te hi hetpiyem. Hirak kitehi God yapirwe me yi mit yetike mit han ne wit Leodisia netike mit ne wit Hirapolis.

14 *Luk hirak dokta kiau yaaik, hirak ketike Dimas hirakit teswi him tetpi yi yaain.

15 Yi eikrehir kai yi eisiuwe him eitip mit nau yinan neit wit Leodisia hir yaain. Hir netike mite Nimpa wetike mit miyapir han hir nererik neit winak kire hir newenipi niuk me God.

16 Yi nepei yekine twei ik epei au, yi eisiuwerek ekno mit miyapir ne God neit Leodisia te hir nanrerik nanit winak ke God ein nankinaak. Hir naniswi twei kir hi hewisiyek, te yi eikinaak yayit wit ki.

17 *Yi eitip Akipas hirak kakriak menmen Mitik Iuwe God kehimitanawekek ere epei au mamasi.

18 *Hi Pol heriuwe his mai hi hewisi him mai kike im pinam hetpi yi yaain. Yi ap han kaa hi hepu hekre winak enuk ke gavman. Hi hanhan God kakrekhi menmen yaaim.

Mepir keremem

* 4:10 Ap 12:12, 13:13, 19:29; Fm 24 * 4:12 Kl 1:7 * 4:14 2Ti 4:10-11; Fm 24 * 4:17 Fm 2
* 4:18 1Ko 16:21

Tıwei Pol Kewisık Ken Mıt Ne Wit Tesalonaika - 1 Menmen me tıwei ik

Pol katıp mıt ne Tesalonaika gude 1:1

Pol kewepyapır menmen mau han kırak 1:2-3:13

Menmen mıt ne weiwık me God hır nanisesim 4:1-12

Pol katıp mıt hım me Jisas pıke kaknen 4:13-5:11

Pol katıp mıt ne Tesalonaika menmen hır enisesim 5:12-22

Pol katıp mıt hım mıkaru 5:23-28

1 *Hi Pol hetike Silvenes, Timoti, haiu mewis tıwei ik ken yi mıt miyapır ne weiwık me God yeit wit Tesalonaika. Yi ne God Haai ketike Mıtık luwe Jisas Kraıs. Haiu hanhan God Haai ketike Mıtık luwe Jisas Kraıs han yaaik kırakit hırak kaku kaktikewi yi eiyu werek werek.

Pol han yaaik mıt ne Tesalonaika nises God werek werek

2 *Hekrit hekrit haiu mitehi God haiu metpıwek haiu han yaaik meriuwerek mentar yi mıt.

3 *Hekrit hekrit haiu metpıwek hırak yaaik kentar menmen yaaim yi yırıkem yentar yi yises hım mırak, yi han tewenınek, yi yırık menmen iuwe, yi han tokik yepu yemerır Mıtık luwe Jisas Kraıs pıke kaknen.

4 Naiu yinan, God hanhani, te haiu mıt mertei hırak kehimıteni yi nırak.

5 *Haiu mertei menmen im mentar yi ap yemtau hım me Kraıs haiu metpiyem weinım au. God Hımın Yaaik kerekir han ki keriuwe hım mırak te yi yertei hım mırak yaaim. Yi yertei menmen nıpaa haiu mırıkem mamkepi yi eiyu werek.

6 *Yi yeit hım me God yisesim te mıt neriwaank. Te yi ap han enuk au. God Hımın Yaaik kıkıkak han ki te yi han yaaik yepu. Yi epei yırık menmen yi yır haiumıt mırıkem metike menmen Mıtık luwe hırak kırıakem.

7 *Mar im yi yeteikın mıt ne provins Masedonia ketike provins Akai kerek nises hım me God, yi yeteiknor menmen yaaim maain hır enisesim.

8 *Hım me God kerek yi yatıp mıt em hıram men heriyai heriyai mar ke mıt hır newır tukın kerer wit wit. Hım men provins Masedonia ketike provins Akai keremem au. Hım epei men merer wit wit te mıt nemtau yi yises hım me God. Te haiu ap metporem au. Hır hıras nemtewem.

9 *Mıt nerer wit wit hır hıras natıp me menmen mekrit nımın ke yi mıt nıpaa haiu mepu metikewi, yi yeweikın sip yewet tıpir, yi yises God kiutıpen kerekek kepu tipmain tipmain enum eik. Ninaan me tıpir kerek mıt natın mai teinık hıram menmen weinım.

10 *Hır natıp yi yemerır Nıkan kırak kaknen kaknaaiwır wit Heven, hırak niuk mırak Jisas kerek nıpaa kaa keit. Te God kıkıkak hırak kepu kekepai naanmıprai mamnopın mamkeipın menmen enum God kakırık mıt em kakıntar hır nırık menmen enum.

2

Menmen Pol kırıakem keit wit Tesalonaika

* 1:1 Ap 17:1-10; 2Te 1:1 * 1:2 Fl 1:3-4; Kl 1:3; 2Te 1:11 * 1:3 1Ko 13:13; Kl 1:4-6 * 1:5 1Ko

2:4-5; 4:20 * 1:6 1Ko 4:16; 2Te 3:9; Ap 17:5-9 * 1:7 1Pi 5:3 * 1:8 Ro 1:8 * 1:9 Ap 14:15

* 1:10 Ta 2:13; Ap 17:31; 1Te 5:9

1* Nai yinan, yi hıras yertei nıpaası haiu man metpi hım me God, hıram ap man weinım au.

2* Yi yertei nıpaası haiu mepu wit Filipai mıt newep nerekyei enum nereıwaank. Te God kekepai haiu ap mınaain mıt enun nepan naiu en. Au, haiu man metpi hım yaaim me God.

3 Haiu metpi menmen im, haiu memitipın au. Haiu metpi hım metari au. Haiu metpi hım werek werek. Haiu han kitet haiu metpiyem te haiu mamri menmen mi au, o haiu mises menmen enum, o haiu memitipın meriuwerem au.

4* Nıpaası God skelim han kaiu epei au, hırak katıp hıram werek te haiu matıp mıt hım mırak. God kertei han kaiu te haiu matıp mıt hım mırak haiu mırıkak God han yaaik meriuwai kerekek. Mıt au.

5* Yi yertei nıpaası me wı haiu mepu metikewi, hekrit hekrit haiu metpi hım haiu ap mari han ki ke menmen miutıp au. Haiu ap mırıkak menmen im me God memitipın te haiu mamri menmen mi au. God kertei haiu matıp werek.

6* Haiu ap mırıkak menmen im te haiu mamıt niuk iuwe me yi mıt o mıt han au. Kraıs kerıuwetai haiu mıt haiu aposel nırak, te haiu hanhan mitihi yi yaitıp haiu mıt iuwe, hıram yaaim. Te haiu au mınapen.

7 Nıpaası haiu mepu metikewi haiu naanmıpri mar ke mıtıe hıre naanmıpre nıkerek nıre. Haiu mitihi me menmen au.

8 Haiu hanhani haiu meweti hım me God keremem au. Nıpaası haiu hanhan mamkepi iuwe, te haiu han yaaik mami mamkepi te yi eiıyses God werek werek.

9* Nai yinan, yi epei yertei haiu metpi hım me God keremem. Haiu mırıkak menmen iuwe wanewik wıtaan me wı yapırwe te haiu mamri menmen mi mamım au.

10 Yi yetike God yi yertei menmen haiu mırıkakem me yi mıt kerek yıses hım me God. Haiu mırıkak menmen yaaim kerek God han yaaik kerıuwerekeremem. Menmen enum au.

11* Haiu mıre haai katıp nıkerek nırak menmen, haiu metpi hım manp, haiu mekepi yi han yaaik yepu, haiu metpi hım iuwe,

12* te hekrit hekrit yi eiıyses God werek werek. Hırak kehımıteni yi yayu yaitıkerek hırak naanmamri yi yayıt menmen yaaim mırak.

Mıt ne Tesalonaıka han tokik nepu me menmen enum mewaankı

13* Hekrit hekrit haiu mitehi God metpıwek haiu han yaaik merıuwerek me menmen ham im. Nıpaası haiu metpi hım me God, yi han kitet hıram hım me mıt keremem au. Yi han kitet hıram hım me God. Hım im hıram mırıkak menmen iuwe mekre han ki te yi yıses hım mırak.

14* Yi mıt yi epei yar ke mıt ne weıwık me God neıt provıns Judia kerek nıses Jısas Kraıs. Ni yinan ein hır mıt ne weıwık mır Isrel hır nerekyor enum nar ke mıt ne weıwık mi in hır nerekyı enum yentar yi yıses hım me Kraıs.

15* Nıpaası maamrer ne mıt ne Isrel nenep mıt profet kerek newepyapır hım me God natıp mıt em. Te in ek hır epei nenep Mıtık Iuwe Jısas. Hır in ek nerekyei menmen enum hır nırıkak God han enuk kerıuwerı. Hır nırıkak mıt yapırwe enum nentar menmen im.

* 2:1 1Te 1:5, 9 * 2:2 Ap 16:19-24, 17:1-9 * 2:4 1Ti 1:11; Ga 1:10; Jer 11:20 * 2:5 Ap 20:33; 2Pi 2:3; Ro 1:9; 1Te 2:10 * 2:6 Jo 5:41, 44 * 2:9 Ap 20:34; 1Ko 4:12 * 2:11 Ap 20:31 * 2:12 Fl 1:27; 1Pi 5:10 * 2:13 1Te 1:2; 2Te 2:13; Ga 1:11-12 * 2:14 Ap 17:5 * 2:15 Ap 2:23, 7:52

16* H̄ir newenai haiu mat̄ip m̄it nerer wit wit n̄irap̄it t̄i me Isrel h̄im me Krai, te h̄ir neweik̄in sip newet menmen enum God kak̄ikepi. N̄ipaa ere in h̄ir m̄it enun n̄ir̄iak enum im. Te menmen iuwe enum God kak̄ir̄akem epei mamnen.

Pol hanhan p̄ike kaknen kak̄ir m̄it ne Tesalonaika

17* Nai yinan, m̄it ne Isrel nep̄irai haiu men m̄inaiw̄iri me w̄i mei kike. Au, han kaiu wen kau ketikewi. Haiu mar ke n̄ikerek nau wein̄in miye haai au. Haiu hanhan mam̄ir ninaan mi, haiu han kitet mam̄irkeik te haiu mamnen mamri.

18 Hi Pol h̄irekes hi hanhan anen ari yi yap̄irwe. Taau, hekrit hekrit Seten h̄irak kerekir yayiwe kaiu.

19* Maain M̄it̄ik Iuwe kaiu Jisas p̄ike kaknen kaktaihis, haiu mantikerek mamu. Maain me w̄i im haiu mam̄it̄ip mekam? Kenmak te haiu han yaaik mamu? Haiu han yaaik menteri yi m̄it̄ keriyen.

20 Yi m̄it̄ h̄iras keriyen, yi ȳire niuk maiu iuwe. Yi ȳir̄iak han kaiu yaaik iuwe.

3

Pol keriuwet Timoti kaknen kak̄ikepi han tokik nanu

1* Te haiu ap wen memer̄ir w̄i meiyam au. Haiu han kitet h̄irak yaaik te haw̄ir wiketeret wau wit Atens,

2* haw̄ir weriuwet Timoti kan k̄iri. H̄irak kaiu yinak ketikaw̄ir m̄ir̄iak menmen me God, h̄irak kat̄ip m̄it̄ h̄im yaaim me Krai. Haw̄ir wauriuwetek kaknen kak̄ikepi yi han tokik eiyu eiyises menmen me God.

3* Te yi m̄it̄ eiweik̄in sip eiwet h̄im me God eiȳantar menmen enum im au. Yi h̄iras yertei God kehimīteni me menmen enum im.

4* N̄ipaa haiu mepu metikewi, haiu met̄pi h̄ir m̄it̄ nanrekyei enum nan̄antar haiu mises h̄im me Krai. Menmen im epei man mar ke n̄ipaa haiu met̄piyem.

5* Te hi ap wen hemer̄ir w̄i meiyam au. Hi heriuwet Timoti h̄irak ken kak̄ir̄tei yi wen yises h̄im me God werék werék o au. Hi h̄inaain Seten kakri han ki, te menmen haiu m̄ir̄iakem h̄iram mamre wein̄im.

Timoti p̄ike kan Pol ket̄p̄iw̄ek m̄it̄ ne Tesalonaika nises God werék

6* In ek Timoti kinaiw̄iri h̄irak epei kan in ket̄paw̄ir h̄im yaaim im. H̄irak kat̄ip yi wen yises h̄im me God, yi hanhan m̄it̄ han. Yi wen hanhanai haiu m̄it̄ in, yi hanhan yairai yaȳir ke haiu hanhan mamri.

7* Haiu mepu han yaaik mentar yi m̄it̄ wen yises h̄im me God. M̄it̄ nerekyei menmen enum, haiu ap han enuk au. Menmen haiu memtewem me yi m̄it̄ mekapai haiu han yaaik mepu.

8 Yi wen eiyises h̄im me God eiyu han tokik, te haiu mamu werék werék.

9 Haiu mat̄ip God mekam te haiu meteik̄n̄iw̄ek haiu han yaaik w̄isenuk meriuwerék mentar h̄irak k̄ikaap yi m̄it̄? Taauye!

10 Hekrit hekrit haiu mitehi God haiu mamri mamkepi werék iuwe yaȳit̄ menmen me God.

Pol kitehi God kak̄ikepi nan̄ino nan̄ir m̄it̄ ne Tesalonaika

11* Haiu hanhan God Haai kaiu kaktike M̄it̄ik Iuwe kaiu Jisas h̄irekses

* 2:16 Mt 23:32-33 * 2:17 1Te 3:10 * 2:19 Fl 2:15-16, 4:1; 2Te 1:4 * 3:1 Ap 17:15 * 3:2 Ap 16:1-3 * 3:3 Ef 3:13; 2Ti 3:12 * 3:4 Ap 14:22 * 3:5 Fl 2:16 * 3:6 Ap 18:5 * 3:7 2Te 1:4 * 3:11 2Te 2:16

tatkepai haiu mamno mamri.

12 Haiu hanhan Mítik Iuwe kaknipi yi han tewenin ni yinan wisenum ere yi hanhan mít yapirwe yayir ke haiu mít hanhani.

13 *Haiu hanhan God kakriak menmen im, hirak kaknip han ki tokik. Te maain Mítik Iuwe kaui Jisas pike kaknen kaktike mít narak yaain hirak kehimiteni hir narak, yi eiyu werek werek han ki yaaik prar prar yayit ninaan me God Haai kaui.

4

Menmen God hanhan haiu mamriakem

1 *Naiu yinan in ek hi hewisi him ham. Nipaa haiu metpi meteikni markeik te yi eiyises God te yi eirekyiwek han yaaik keriuwi. Haiu mertei yi yirakem, te haiu mekrehr ke Jisas, haiu metpi him manp te yi eirakem wisenum.

2 Yi yertei him nipaa haiu metpiyem mekrehr ke Jisas.

3 *Menmen im God hanhan yi eiyisesim. Yi eiyu han yaaik prar prar, yi yisesan yiriran au emit!

4-5 **Yi mít yapirwe niutip niutip yi wen eiyirte eiyit miyapir ni hras yayir ke mít ap nertei God hir nisisan niran. Te yi eiyisesim au emit! Yi yayit miyapir eiyises menmen yaaim God han yaaik kakriuwere.

6 *Yi ap eirak ni yinan menmen enum eiri miyapir nri eiriyahis eiwennem au emit. Yi ap eirak menmen enum mar im mentar nipaa haiu metpi Mítik Iuwe kaknep mít nar ik.

7 *Nipaa God kehimitenai haiu miran o miriak menmen enum au. Hirak kehimitenei haiu mamises menmen yaaim, te haiu mamu han yaaik prar prar.

8 *Keimin keweikin sip kewet him im hirak keweikin sip kewet mít keriyen au. Hirak keweikin sip kewet God kerek kewarti Himin kirak Yaaik te haiu emu han yaaik prar prar.

9 *Hi ap ewisi him mei mamno yi mít me yi hanhan yeriuwe ni yinan au. Yi epei yertei yisesim. God epei keteikni yi hanhan yeriuwe ni yinan.

10 *Yi wen hanhan ni yinan nerer wit wit neit provins Masedonia, te haiu metpi him manp yi naiu yinan, yi hanhani yapirwe.

11 *Yi hanhan eiyu werek werek, yi eiyises menmen mi keremem. Yi eiyu yain yain au emit! Yi eirak menmen mi mar ke nipaa haiu metpi,

12 *te mít kerek ap nises God hir han kitet yi yaain. Yi eirakem te ni yinan ap te naanmamri me menmen yi yayim au emit!

Maain Mítik Iuwe pike kaknen kakikian mít epei naa

13 *Nai yinan, haiu minapen yi mít yepitari me ni yinan hir epei naa. Haiu minapen yi han enuk me hir mít kerek epei naa yar ke mít hir ap nises God hir han enuk au. Hir ap han kitet God kakikian mít epei naa.

14 *Haiu ap hanhan yi han enuk eiyantar menmen im. Haiu han kitet Jisas epei kaa pike kekrit, te nipaa mít nises him mirak, hir naa, maain God kakikian mít in hir nantikerek pike nananen.

* 3:13 Fl 1:10; 2Te 1:7, 10 * 4:1 2Te 3:6 * 4:3 1Te 5:23; Hi 10:10; 1Pi 1:16 * 4:4-5 1Ko 6:13, 15 * 4:4-5 Sam 79:6 * 4:6 Sam 94:1 * 4:7 2Te 2:13-14; 1Pi 1:15-16 * 4:8 Lu 10:16; Esi 36:27, 37:14; 2Ko 1:22 * 4:9 Jo 13:34 * 4:10 2Te 3:4 * 4:11 Ef 4:28; 2Te 3:8, 12 * 4:12 1Ko 5:12-13; Kl 4:5 * 4:13 Ef 2:12 * 4:14 Ro 14:9; 1Ko 15:3-4, 12

15 * Haiu matip mit menmen Mitik Iuwe ketpeiyem. Maain hirak pike kaknen, mit kerek nises him mirak hir wen nepu, hir ap nanin'in mit n'paa naa au.

16 * Maain Mitik Iuwe kaktip him manp, mitik ensel hak iuwe ke God kaknap kak'ine, hiram heurek me God mamtip. Me wi im, Mitik Iuwe Krais kak'kiuwe wit ke God kaknen, mit nises Krais hir apei naa, hir nanin'in nan'krit nanu.

17 * Epei au, mit kerek wen nepu nises Krais hir nan'niu nan'no nantikeri nanrerik naniun Mitik Iuwe nanit nepni (o nepneyi). Te haiu yapirwe mamu mamtikerek tipmain tipmain enum eik.

18 Te yi mit eir'ak mit han yaaik eiriuwe him im yaaim.

5

Haiu naanmamre h'iras mam'mer'ir Jisas p'ike kaknen

1 * Naiu yinan, haiu ap te mamwisi me wi o tito Mitik Iuwe kaknen au.

2 * Yi mit h'iras yertei werek me wi Mitik Iuwe kaknen hirak kakir ke mitik enuk kekintip menmen kepak'inem ke w'itaan.

3 * Me wi mit natip hir nepu werek werek menmen enum au, te menmen mamnip mam'waanki mamir ke m'ite waswas h're wauteiknen wawine n'ikan. Hir nan'ir nan'keip'in menmen im au nan'ir ke m'ite weteiknen h're ap wawine n'ikan au.

4 Te yi naiu yinan, yi ap yar ke mit ap nises God te wi mirak eim mamiwep mamir ke mitik enuk kekintip menmen kaknep mit au.

5 * Yi mit yapirwe yar ke n'kerek ne God, yi yises him mirak. Yi mit ne Seten au. Yi ap yises him mirak.

6 Te haiu mepu mar ke mit han ap nises him me God au. Haiu mepu werek werek naanm'pre h'iras mises him me God.

7 Mit hir ap nises God hir nar ke mit n'waa ne w'itaan, hir n're mit ne w'itaan naam tipar si enum netaritari menmen.

8 * Te haiu au. Haiu mit mises God, haiu emu emir ke mit nau wepni (o yanm) te haiu emu emir ke hirak. Haiu emises him me God, haiu hanhan meriuwe mit. Menmen im mamkepai mamir ke mit nerem'ime nopen m'wap'in y'nk kir. Haiu emu em'mer'ir God maain kaknen kaktaihis kak'kepai ere werek. Menmen im me haiu em'mer'ir God h'iram mamkepai mamir ke hat o wa hesnu m'wap'in paan ke mit, te hir netike mit han nan'nepan.

9 * God epei kehimitenai hirak han enuk keriuwai te hirak kakraiwaank au. Hirak kehimitenai maain hirak kaknen kaktaihis kak'kepai kakriuwe Mitik Iuwe kiau Jisas Krais.

10 * N'paa hirak kaa kak'kepai, te haiu mepu, o haiu epei maa, maain haiu mamu mamtikerek.

11 * Te yi yaitip h'iras him manp eikaap h'iras mamir ke in ek yi epei yir'akem.

Pol katip him ham yinam

* 4:15 1Ko 15:51 * 4:16 1Te 1:10; 2Te 1:7; 1Ko 15:52 * 4:17 Jo 12:26 * 5:1 Mt 24:36 * 5:2 Mt 24:42-44; 2Pi 3:10; Rev 3:3 * 5:3 Esi 13:10; Mt 24:39; Lu 21:34-35; Jo 16:21-22 * 5:5 Ro 13:12; Ef 5:9 * 5:8 Ef 6:14, 17 * 5:9 1Te 1:10; 2Te 2:14 * 5:10 Ro 14:8-9; 1Te 4:14 * 5:11 Ju 20

12 *Nai yinan, haiu metpi h̄m iuwe. Yi eiȳmtau h̄m yaikaap m̄t kerek M̄t̄k Iuwe kehim̄teni h̄r n̄r̄iak menmen nekepi. H̄r naanm̄pri netpi menmen me God.

13 Yi han kitet m̄t in h̄r yaain, yi hanhani yentar menmen h̄r n̄r̄iakem. Yi eitike ni yinan yi eikiyan eiyu eiȳt.

14 *Nai yinan, haiu metpi h̄m iuwe, yi eit̄p m̄t nau yain yain n̄r̄iak enum, yi eit̄por h̄m manp te h̄r nanr̄iakem epei au em̄t! Yi eikaap m̄t h̄r n̄naain menmen te h̄r han yaaik nanu. M̄t kerek h̄r han enuk, yi eiwet̄r h̄p̄n. Yi ap han enuk eiriuwe m̄t au. Yi eit̄por h̄m yaaim main.

15 *Yi naanempre h̄ras te yi niut̄p niut̄p ap eir̄iak m̄t menmen enum emrer me menmen enum h̄r nerekyiyem. Au, Yi eiyises menmen yaaim eir̄iakem me m̄t nar ik, me yi m̄t h̄ras yetike m̄t yap̄rwe nerer wit wit.

16-17 **Hekrit hekrit yi han yaaik eiyu. Hekrit hekrit yi eiyitehi God menmen.

18 *Yi eit̄p God h̄rak yaaik me menmen yap̄rwe mamnen. Yi eir̄iak menmen mar im eiwis Kraiss Jisas kak̄kepi yi eir̄iakem, te God han yaaik kakirwi.

19 *Yi ap eiwen̄n menmen God H̄m̄n Yaaik hanhan kakr̄iakem au em̄t!

20 *Yi ap ȳnan yip̄r yew̄rek eiwet m̄t kerek newepyap̄r h̄m God H̄m̄n Yaaik ketporem au em̄t!

21 *Yi eiyin̄n han ek̄itet menmen m̄t netpiyem h̄ram me God o au. Menmen m̄t netpiyem yi eitenen menmen yaaim.

22 *Te yi einaain menmen yap̄rwe h̄ram enum.

23 *Hi hanhan God h̄rekes kerek h̄rak Haai ke han yaaik h̄rak kak̄kepi yi eiyisesik, te yi han ki, h̄m̄n ki, ȳnk ki h̄ram mamu werewek ere M̄t̄k Iuwe Jisas Kraiss h̄rak p̄ike kaknen.

24 *God kerek n̄paa kehim̄teni yi n̄rak, h̄rak ap kakweik̄n han au. H̄rak kak̄kepi te yi eire yaain.

25-26 **Nai yinan, yi eiyitehi God h̄rak kak̄kepai. Yi eiȳwo ni yinan ein eiȳt̄por h̄r yaain.

27 Hi hetpi h̄m manp hekreh̄r ke M̄t̄k Iuwe, yi eikine t̄wei ik ekno ninaan me ni yinan yap̄rwe ein.

28 Hi hanhan M̄t̄k Iuwe kaiu Jisas Kraiss han yaaik k̄rak kaku kaktikewi.

Mep̄r keremem

* 5:12 1Ko 16:18; 1Ti 5:17 * 5:14 2Te 3:6, 11, 15 * 5:15 Pro 20:22; Ro 12:17; 1Pi 3:9 * 5:16-17 Fl 4:4 * 5:16-17 Lu 18:1; Kl 4:2 * 5:18 Ef 5:20 * 5:19 Ef 4:30 * 5:20 1Ko 14:1, 39 * 5:21 1Jo 4:1 * 5:22 Jop 1:1, 8, 2:3 * 5:23 Ro 15:33; 2Te 3:16 * 5:24 1Ko 1:9; 2Te 3:3 * 5:25-26 Kl 4:3; 2Te 3:1 * 5:25-26 Ro 16:16

Tɪwei Pol Kewisɪk Ken Mɪt Ne Wit Tesalonaika - 2 Menmen me tɪwei ik

Pol katɪp mɪt ne Tesalonaika gude 1:1-2

Maain God kakikepai hɪrak skelim mɪt kerek nerekyei menmen enum
1:3-10

Pol kitehi God kakikaap mɪt ne Tesalonaika 1:11-12

Hɪm me mɪtɪk enuk kekrehɪr ke God 2:1-12

God kehimitenai haiu mɪt nɪrak 2:13-17

Menmen mɪt ne weiwɪk me God hɪr enisesim 3:1-15

Po katɪp mɪt ne Tesalonaika hɪm mɪkaru 3:16-18

1 *Hi Pol hetike Silvenes, Timoti, haiu mewis tɪwei im men yi mɪt ne weiwɪk me God yeit wit Tesalonaika. Yi ne God Haai kaiu ketike Mɪtɪk Iuwe Jisas Kraiss.

2 *Haiu hanhan God Haai kaiu ketike Mɪtɪk Iuwe Jisas Kraiss han yaaik kɪrakɪt hɪrak kaku kaktikewi yi eiyu werek werek.

Pol kitehi God katɪp hɪrak yaaik

3 *Naiu yinan, hekrit hekrit haiu mitehi God haiu metpɪwek haiu han yaaik meriuwerek mentar yi mɪt in. Menmen im yaaim mentar yi mɪt yises God wɪsenum, yi niutɪp niutɪp hanhanan wɪsenum.

4 *Te haiu hɪras mewenɪpi niuk mi haiu mewepyapɪrem men mɪt ne weiwɪk me God nerer wit wit. Haiu metpor menmen mɪt nerekyiyem enum. Menmen merekyi han enuk au. Yi yises God, te yi eiyu werek werek.

Maain God han kitet menmen haiu mɪt mɪrakem

5 *Yi yau werek werek me menmen mɪt nerekyi enum meteiknai menmen im. God kewis mɪt hɪr ninɪni naanmɪpri hɪr nerekyi enum nentar yi yɪrak menmen mɪrak. Maain hɪrak kakteikɪn mɪt yapɪrwe werek werek hɪr enun, hɪrak kakre yaaik, te yi eiyu eitikerek hɪrak naanmɪpri.

6 *Maain God kakɪrak menmen yaaim. Hɪrak kakɪwaank mɪt nɪpaa nerekyi enum nentar in ek hɪr neriwaank.

7 *Maain God han kitet werek, te menmen enum mamrekyi yetikewai han enuk, hɪram mamnaaiwɪrai haiu mamu werek werek. Menmen im yapɪrwe mamnaiwɪrai me maain Mɪtɪk Iuwe Jisas kaktike mɪt nɪrak ensel nanɪnaiwɪr wit ke God, hɪr nanɪnen nanwepaypɪr hɪras nanɪkre si merhɪhe.

8 *Hɪrak kakɪrak enum kakɪwaank mɪt kerek nɪnapen nanɪrtei God, o mɪt han kerek nɪnapen nises menmen Mɪtɪk Iuwe Jisas Kraiss ketpeiyem.

9 *Mɪt nar ik hɪr nanɪt menmen enum mar im. Mɪtɪk Iuwe kakɪpɪri nanɪno nanɪnaaiwɪr ninaan mɪrak metike menmen mɪrak iuwe merhɪhe, hɪr nanɪwaank nanɪt tipmain tipmain enum eik.

10 *Maain menmen im mamnen me wɪ eim Kraiss hɪrak kaknen, te hɪrak kakɪt niuk iuwe me mɪt kerek nisesik. Hɪr nantike haiu mɪt haiu emwenɪpi niuk mɪrak. Te haiu mɪt miyapɪr kerek haiu misisik, haiu yapɪrwe han

* 1:1 1Te 1:1 * 1:2 Ro 1:7 * 1:3 1Te 1:2-3; 2Te 2:13 * 1:4 2Ko 7:4; 1Te 2:19; Rev 1:9 * 1:5
Fl 1:28 * 1:6 Ro 12:19; Rev 18:6-7 * 1:7 Mt 25:31; 1Te 3:13, 4:16 * 1:8 Sam 79:6; Ais 66:15; Jer
10:25; Ro 2:8; 1Pi 4:17 * 1:9 Ais 2:10, 19, 21 * 1:10 Kl 3:4; 1Te 3:13

yaaik mamriuwerek. Yi m̄i yi eitikeri eir̄ak menmen im me w̄i eim eiȳntar haiu merp n̄m̄n ne yi m̄it haiu metpi h̄im me God, te yi yises h̄im im yaaim.

Pol kitehi God kak̄ikaap m̄it ne Tesalonaika han tokik nanu

11 *Haiu han kitet menmen im te hekrit hekrit haiu mitehi God h̄rak kak̄ikepi kak̄rekyi yi yaain te yi eir̄ak menmen yaaim h̄rak kehim̄teni yi eir̄akem. Haiu hanhan h̄rak kak̄ikepi yi eiyises menmen yap̄rwe yi hanhan eir̄akem meriuwe menmen m̄rak iuwe h̄rak kewetiyem.

12 *Mar im m̄it h̄r nant̄p M̄it̄k Iuwe Jisas h̄rak yaaik kak̄ntar menmen yaaim h̄rak kerek̄iyem kek̄re han ki, h̄rak kakt̄p yi yaain kak̄nterim. Menmen im mamnen mam̄ntar God k̄aiu kakt̄ike M̄it̄k Iuwe Jisas Kraiskais hanhanai tatkepai.

2

H̄im me m̄it̄k enuk kak̄ikreh̄r ke God

1 *N̄aiu yinan, in ek haiu hanhan metpi me M̄it̄k Iuwe k̄aiu Jisas Kraiskais p̄ike kak̄nen, h̄rak kakt̄aihis kak̄ir̄iyei haiu mamno mamtikerek mamkiyan mamu.

2 Haiu mit̄hi yi ap ȳnaain yek̄re han ki waswas yentar yi yemtau M̄it̄k Iuwe epei kan. M̄it̄k hak ketpiyem, o m̄it̄k hak kewepyap̄r menmen h̄rak han kitet God H̄im̄n Yaaik ketp̄wekem, o m̄it̄k kewis t̄wei kekinaam kat̄p haiu mewisiyem. Menmen im au em̄it.

3 *Yi ap eiwis m̄it̄ h̄r nanwisesiyek nanriuwe h̄im o t̄wei o menmen meiyam m̄it̄ nat̄p haiu metpiyem au em̄it! M̄it̄k Iuwe ap kak̄nen ere m̄it̄ nerer wit wit h̄r nanin̄n nanweik̄n sip nanwet God em, m̄it̄k enuk kises menmen enum keremem h̄rak kak̄nen kak̄wepyap̄r h̄rekes, h̄rak kak̄iwaank kak̄ikre si enum.

4 *H̄rak kak̄wis h̄rekes kak̄ikreh̄r ke God kakt̄ike menmen mem̄ip̄n kerek̄ m̄it̄ newen̄piyem. H̄rak kaku kak̄ikre winak iuwe ke God h̄rak kakt̄p m̄it̄ h̄rekes God. Menmen im epei au, h̄rak M̄it̄k Iuwe Jisas kak̄nen.

5 Yi ap han ekitetim au a? N̄ipaa hi hepu hetikewi hi hetpiyem.

6 In ek yi yertei menmen mewenek te h̄rak ap kin̄n kewepyap̄r h̄rekes au, ere w̄i God kehim̄tanek.

7 Menmen enum m̄it̄k enuk kak̄riakem epei man kike, te maain iuwe, te h̄rak h̄rekes kak̄nen au ere menmen mewenek h̄rekes kak̄naiw̄rek kak̄no.

8 *Epei au, h̄rak m̄it̄k enuk kises menmen enum kak̄wepyap̄r h̄rekes. M̄it̄k Iuwe kak̄ik̄p kak̄riuwe nap me h̄im m̄rak, h̄rak Jisas kak̄nen kak̄wepyap̄r h̄rekes kak̄nip m̄it̄k enuk ik h̄rak wein̄ik kerekek.

9 *H̄rak m̄it̄k enuk kises menmen enum kak̄nen kak̄riuwe h̄im me Seten, h̄rak kak̄riak menmen yaaim mirakel kak̄mip̄n m̄it̄ ap nises h̄im me God. H̄rak kak̄riak menmen mamnip m̄it̄ nanp̄r̄p̄n nan̄rem.

10 H̄rak kak̄mip̄n m̄it̄ kak̄riuwe menmen enum iuwe me Seten. N̄ipaa m̄it̄ in h̄r ap nises God au. Maain h̄r nanw̄iwaank nan̄it. H̄rak kemitorp̄n enum enum kak̄ntar h̄r n̄napen nanises h̄im yaaim hanhan neriuwerem, te h̄ram mamkepi h̄r nanu werek werek.

11 *Te God kaks̄iuwe menmen mamitorp̄n, h̄rak kak̄n̄ipi nanises menmen mem̄ip̄n,

* 1:11 Kl 1:9; 1Te 1:2-3 * 1:12 Ais 24:15; Mal 1:11 * 2:1 1Te 4:13-17 * 2:3 1Ti 4:1; 1Jo 2:18, 4:3; Jo 17:12 * 2:4 Dan 11:36; Esi 28:2 * 2:8 Jop 4:9; Ais 11:4; Rev 19:15 * 2:9 Mt 24:24; Rev 13:11-13 * 2:11 2Ti 4:4

12 te m̄it yap̄rwe niut̄ip niut̄ip nan̄it menmen enum me God nan̄antar h̄ir hanhan menmen enum, n̄inapen nanises h̄im m̄irak.

God kehimīteni yi n̄ikerek n̄irak

13 *Naiu yinan kerek God hanhani, hekrit hekrit haiu mitehi God haiu mat̄ip h̄irak yaaik kentar yi m̄it. H̄irak kin̄in kehimīteni yi n̄irak, h̄irak kekepi yi ȳriak menmen yaaim yeriuwe menmen iuwe me God H̄im̄n Yaaik, te yi yises h̄im m̄irak.

14 God kehimīteni me menmen im meriuwe h̄im m̄irak yaaim yi yisesim n̄ipaa me w̄i haiu metpiyem. Te yi yaȳt menmen yaaim iuwe me M̄it̄ik Iuwe Jisas Kraiis.

15 Naiu yinan, yi han tokik eiyy eiyises h̄im n̄ipaa haiu metpiyem meriuwe h̄im mai metike t̄iwei haiu mewisiyek.

16 Haiu hanhan M̄it̄ik Iuwe Jisas Kraiis h̄irekes ketike Haai kaiu God kerek n̄ipaa h̄irak̄it hanhanai h̄irak̄it tekepai tewetai nem̄nk (o h̄ip̄n). Te haiu han yaaik em̄meriȳwek kaknen kaktaihis,

17 *h̄irak ektenyi han ki te yi eiyy tokik h̄irak kak̄ikepi yi eir̄iak menmen yaaim miut̄ip miut̄ip, yi eit̄ip menmen yaaim.

3

Yi eitehi God h̄irak kak̄ikaap haiu m̄it

1 *In ek naiu yinan, yi eiyitehi God ke haiu m̄it, te h̄im me M̄it̄ik Iuwe wen emno waswas emrer wit wit te m̄it nan̄im̄tewem nanisesim nar ke n̄ipaa yi m̄it yisesim.

2 Yi eiyit̄iwekhi te h̄irak kak̄iriyei haiu mamnaaiw̄r m̄it enun nepan n̄irak̄it enun, yentar m̄it yap̄rwe niut̄ip niut̄ip ap nises God.

3 *Te M̄it̄ik Iuwe h̄irak yaaik kakises h̄im m̄irak. Yi yertei h̄irak kak̄ikepi yi han tokik eiyy h̄irak naanm̄pri ke Seten.

4 *M̄it̄ik Iuwe kakrekyei han kaiu tokik me yi m̄it, yi wen ȳriak menmen haiu nepei metpiyem, te maain yi wen eir̄iakem.

5 Haiu hanhan M̄it̄ik Iuwe kakri han ki te yi eiȳrtei God hanhan yi m̄it, yi han ekitet n̄ipaa menmen enum enum man Kraiis h̄irak han tokik kepu, te yi eir̄iak menmen mar im.

Yi m̄it eiyy yain yain au em̄it

6 *In ek naiu yinan, haiu metpi h̄im manp mekreh̄ir me M̄it̄ik Iuwe Jisas Kraiis. Keim̄n ke yi m̄it kerek h̄irak kau yain yain ap kises h̄im n̄ipaa haiu mewetiyem, yi einep̄n eikeip̄n̄wek.

7 *Yi eir̄iak menmen im eiȳntar yi h̄iras yertei menmen yi eir̄iakem te yi eir̄iak menmen eiȳr ke haiu n̄ipaa m̄ir̄iakem. N̄ipaa haiu mau metikewi, haiu mau yain yain au.

8 *Haiu ap maam menmen me yi m̄it wein̄m au. W̄itaan wanewik haiu m̄ir̄iak menmen iuwe, te haiu ap mari menmen mi mam̄m au. Kenmak haiu m̄ir̄iak menmen im?

9 *Haiu m̄ir̄iak menmen im mentar haiu ap te mam̄it̄i menmen wein̄m a? Taauye! Haiu m̄ir̄iak menmen im mentar haiu hanhan meteikni menmen yi eir̄iakem te yi eiyis̄isai.

10 *N̄ipaa haiu mau metikewi, haiu metpi h̄im manp mar im: “Keim̄n ap

* 2:13 2Te 1:3; Jo 15:16; Ef 1:4; 1Te 4:7, 5:9 * 2:17 1Te 3:13 * 3:1 1Te 5:25 * 3:3 1Te 5:24

* 3:4 2Ko 7:16; Ga 5:10; 1Te 4:10 * 3:6 Mt 18:17; Ro 16:17 * 3:7 Fl 3:17; 1Te 1:6 * 3:8 1Te 2:9

* 3:9 1Ko 9:4; 1Te 1:6 * 3:10 1Te 4:11

kiriak menmen au, yi ap eiwetiwek menmen hirak kakim au.”

11 * Haiu metpiyem mentar haiu memtau mit han ne yi mit hir nau yain yain nari him me mit han natip mit han em natipan nisesan.

12 * In ek haiu matip mit nar ik him manp metpor mekrehir ke Jisas Krai, hir han ekiwei nanriak menmen nanit menmen me hirras nanim. Mit han au.

13 * Yi naiu yinan han yi ap han enuk eiriuwe menmen yaaim yi yirakem au emit! Yi wen yairakem.

14 * Neimin ninapen nanises menmen haiu metpiyem mekre twei ik e, yi eiyihimteni einaiwari, te hir yink enuk.

15 * Yi han kitet hir nire mit ni enun nepan au. Yi eiyitpor eiyir ke ni yinan keriyen.

Him ham kike mikaru

16 * Haiu hanhan Mitik Iuwe hirekes, hirak haai ke kakriak mit nanu werek werek, te hekrit hekrit menmen yaaim o enum mamnen, hirak kakrekyi yi eiyu werek werek. Mitik Iuwe kakikepi yi niutip niutip yi eiyu werek.

17 * Hi Pol hirekes ewis him hetpi “gude” mau twei heriuwe his mai. Hi heriuwe menmen im heteikni hi hewis twei ik e. Mar keremem hi hewisim mau twei yapirwe hi hewis mit ek.

18 Haiu hanhan Mitik Iuwe kiau Jisas Krai han yaaik kirak kaku kaktikewi niutip niutip.

Mepir Keremem

Tiwei Pol Kewisik Ken Timoti-1 Menmen me tiwei ik

Pol katip Timoti gude 1:1-2

Him me mit ne weiwik me God netike mit iuwe nir naanmpri 1:3-3:16

Pol katip Timoti menmen me wok hirak kakisesim 4:1-6:21

1 *Hi Pol hi aposel ke Krai Jisas. Nipaa God kerek ketaihis naanmpri ketike Krai Jisas kerek haiu wen memeryiwek kaknen kaktaihis, hirakit epei tehimitena hi aposel hirakit teriuweta hi ano hatip mit him mirak.

2 *Hi Pol hi hesiuwe tiwei ik ken ti Timoti, ti hire nikan kai kerekek ke menmen me God. Hi hanhan God Haai ketike Krai Jisas Mitik Iuwe kaiu han yaaik kirakit tatu tatikewit, hirakit hanhanit tatrekyut yaaim te ti ehu werek werek.

Ti eremir him enum me memipin

3 Hi hanhan ti ehu wit Efesas har ke nipaa hi epei ano provins Masedonia hi hetputem. Mit han en hir natip mit him enum me memipin, te hi hanhan ti etpor him manp hir ap natip mit miyapir en him ham me nipaa haiu ap metporem au emit!

4 *Hir ap han ekitet wit tipir o tipitim mei yapirwe me nipaa maamer nir ne Isrel nekrit neke nein nan au emit! Menmen im me memipin mikaap mit hir nirak menmen me God nisesim au. Hir newepnak netpim weinim weinim te hir nenehan neriuwerem newaank han kir keriuwerem.

5 *Hi hetput him manp me menmen im hentar hi hanhan mit ein hir hanhan God ketike mit. Hi hanhan hir han yaaik prar prar nepu. Hir nepu nar ek, te hir nanirtei hir hanhan enises God. Te hir ap nemipin natip haiu emises God au. Hir nanrak im, te hir hanhan God ketike mit.

6 Mit han hir neweikin sip newet him im hi hetputem, hir nises him weinim nar ke mit nitet yayiwe hak nipiun wit hir netariyem.

7 *Mit in nare nanteikin mit han him me God nipaa Moses kewisim mau tiwei, te hir natip, "Him maiu hiram yaaim." Te hir ap nertei him me Moses werek werek. Hir ap nertei him im hiram matip me mekam au!

8 *Haiu mertei mit nanises him me God Moses kewisim mau tiwei werek werek, hiram yaaim meteikin mit menmen enum hir nirakem.

9 God kewet Moses him mirak, te haiu mertei him lo hiram ap me mit yaain au. Hiram me mit kerek ninaain him mirak, neweikin sip newetiwek kerekek. Mit in hir han kitet menmen enum, hir paan tokik ap nemtau him me mit hir ninin naanmpri au. Hir han menepep God netpepik nisesik, hir newaank menmen mirak, hir nenapan netike miye haai. Hir nenep mit nani.

10 *Hir netike miyapir nariyanhis neweninem, hir netike mit han niyowowan, hir netenen mit neriuweti nen, te hir nanit pewek mamreri. Hir newen him nenepakmenek, hir niune nerp neit. Menmen im metike menmen meiyam enum ap mises Him yaaim me God.

11 *Him im yaaim kerek God kewetewem, hi hatip mit miyapir em. Hiram meteknai mamirkeik God hirak yaaik kire si, hirak hanhan haiu mantikerek mamu werek werek mamir ke hirak kepi.

* 1:1 Kl 1:27 * 1:2 Ap 16:1-3; Ta 1:4 * 1:4 1Ti 4:7; Ta 1:14 * 1:5 Ro 13:10 * 1:7 1Ti 6:4,
20; Ta 1:10 * 1:8 Ro 7:12, 16 * 1:10 Ta 1:9 * 1:11 1Ti 6:15

Pol han yaaik God hanhanek

12 *Hi han yaaik heriuwe M̄tik Iuwe kiau Kraiſ Jisaſ kentar h̄rak kekepa kenipa hi manpenuk, h̄rak han kitet hi yaaik te hi h̄r̄iak menmen m̄rak. Hi han yaaik hentar h̄rak kehimitena hi h̄r̄iak menmen m̄rak.

13 *N̄ipaa hi eweik̄in sip hewet Jisaſ hi hat̄ip enum me Kraiſ, hi hanhan h̄r̄iak enum hi hewaank m̄t miyap̄r kerek niſes h̄m m̄rak. Te Kraiſ hanhana keweik̄in han kai te hi hiſeſik hentar hi hetari menmen m̄rak, hi han kitet hi h̄r̄iak menmen yaaim h̄kaap God.

14 M̄tik Iuwe hanhana wiſenum, te hi eiſeſik hanhanek. H̄rak kekepai haiu yap̄rwe meriuwerem mentar haiu m̄t n̄rak.

15 *H̄m im h̄ram yaaim, h̄ram werek te m̄t h̄r̄ eniſeſim wiſenum. N̄ipaa Jisaſ kan t̄i, miye p̄rak winaak h̄rak k̄ire haiu m̄t, h̄rak kerp̄ t̄i k̄kaap haiu m̄t miyap̄r enun. Hi han kitet hi kiut̄ipen h̄r̄iak enum hin̄in m̄t han hentar hi ewaank m̄t miyap̄r kerek niſes h̄m m̄rak.

16 Hi h̄r̄iak enum hin̄in m̄t, te Kraiſ Jisaſ hanhana kentar h̄rak kak̄teik̄in m̄t karkeik̄ h̄rak hanhan m̄t wiſenum kemeryor te h̄r̄ enweik̄in sip enwet menmen enum. H̄rak kerekewem te maain m̄t han nemtau hi enuk, te h̄r̄ han kitet nar ik: “Kraiſ h̄rak werek kak̄kepa kar ke h̄rak k̄kaap Pol.” H̄r̄ eniſes h̄m m̄rak te h̄r̄ enu tipmain tipmain enum eik.

17 *Haiu m̄t emwen̄pi niuk iuwe m̄rak tipmain tipmain enum eik kentar menmen h̄rak kerekeweyem. N̄ipaa ere in ere maain, h̄rak kin̄in naanm̄pre m̄t yap̄rwe. H̄rak God kiut̄ip kerek kepu. Keiyak au. M̄t n̄rek neriuwe nanam̄r au, te h̄rak kak̄pau tipmain tipmain enum eik. God h̄rak yaaik wetpen!

Timoti h̄rak kakiseſ h̄m yaaim kakin̄in m̄t enun nepan kakriuwerem

18 *N̄ikan kai Timoti, hi han kitet h̄m n̄ipaa God kewet m̄t em me ti, h̄r̄ newep̄yap̄rem nat̄ip m̄t em. Hi hetput h̄m im. Ti han ekitet h̄m h̄r̄ n̄ipaa netputem, ti ewiſ̄m mamkepit ti hepu han tokik.

19 *Ti at̄ip m̄t h̄m m̄rak yaaim, ti ehin̄in m̄t enun h̄r̄ nepan ne Kraiſ. Ti h̄r̄iak menmen im, ti ehiseſ God, ti han yaaik prar prar ehu. M̄t han h̄r̄ neweik̄in sip newet menmen h̄r̄ nertei h̄ram yaaim, te h̄r̄ newaank h̄raſ me menmen yaaim me God nar ke tuk̄in k̄waai wit haiu m̄r̄iak ere h̄rak kewep̄.

20 *Haimenias ketike Aleksanda wiketeret h̄rakit̄ t̄r̄iak menmen enum mar im. Hi epei hitehi Kraiſ h̄rak kewiſ Seten kaksip, te h̄rakit̄ et̄r̄tei ap̄ tat̄ip enum me God au emit!

2

Menmen m̄t eniſeſim enitehi God em

1 *Menmen im min̄in hi hanhan hetputem te ti et̄ip m̄t ein h̄m manp em h̄ram im. H̄r̄ enitehi God me m̄t yap̄rwe nerer wit wit h̄rak kak̄kepi, h̄r̄ nat̄ip God h̄rak yaaik kenteri.

2 H̄r̄ enitehi God h̄rak kak̄kaap m̄tik iuwe king ketike m̄t yap̄rwe kerek nin̄in naanm̄pre haiu m̄t te h̄r̄ nanwiſ haiu m̄t mamu werek werek haiu emiſes menmen yaaim emwen̄pi God emriuwerem.

3 M̄t h̄r̄ enit̄iwekhi nan̄r ek h̄ram yaaim te m̄t nant̄ip haiu yaain. Menmen im mam̄rak God kiau h̄rak han yaaik.

* 1:12 Ap 9:15; Ga 1:15-16 * 1:13 1Ko 15:9-10; Ga 1:13 * 1:15 Lu 15:2, 19:10 * 1:17 Ro 16:27

* 1:18 1Ti 4:14, 6:12; Ju 3 * 1:19 1Ti 3:9 * 1:20 2Ti 2:17-18, 4:14-15; 1Ko 5:5 * 2:1 Ef 6:18; Fl

4* Haiuemitehi God me m̄it yap̄rwe mentar h̄rak hanhan h̄r nanweik̄n sip nanwet menmen enum nanises h̄m yaaim nan̄r h̄rak hanhan haiu em̄gesim.

5* God kiut̄p kepu kerekek. M̄it̄k kekreh̄r ke haiu m̄it yap̄rwe kerp n̄m̄n kewen̄n God ketikewai yap̄rwe me menmen enum haiu m̄r̄rakem. H̄rak niuk m̄rak Krai Jisas.

6* N̄paa God k̄imat w̄i miut̄pen te Jisas kaa te h̄rak kakikepai me menmen enum haiu m̄it miyap̄r niut̄p niut̄p m̄r̄rakem, h̄rak kaktaihis. H̄rak keteik̄n m̄it yap̄rwe h̄rak wen hanhan m̄it h̄r enweik̄n sip nanwet menmen enum, h̄r nanisesik h̄rak kaktorhis.

7* Mar keremem te God kehimit̄na hi aposel h̄rak keriuweta hi hat̄p m̄it h̄m m̄rak. Hi hemip̄n au. H̄rak keriuweta hi hat̄p m̄it miyap̄r h̄m m̄rak yaaim men m̄it ne weiw̄ik me Isrel au. H̄rak keriuweta hi hen m̄it heriyai heriyai ap ne weiw̄ik ham te h̄r en̄rteiyek enisesik werék.

8 Hi hanhan m̄it nerer wit wit h̄r nanitehi God. Hi hanhan m̄it nar ik h̄r nanweik̄n sip nanwet menmen me han enuk o h̄r nenehan me menmen, h̄r han yaaik prar prar nepu h̄r n̄k̄iam his m̄r̄ nitehi God menmen.

H̄m me miyap̄r h̄r enisesim

9* W̄i miyap̄r nererik neit w̄inak ke God, h̄r ap hanhan nerem̄nk w̄ipe yehes nises menmen yaaim yap̄rwe mau paan k̄ir o neriuwet klos yaaim te h̄r nari han ke m̄it miyap̄r au em̄t! H̄r nanriuwet menmen yaaim keremem miyap̄r yaaim neriuwetem. Te h̄r nesés h̄ras mar im. H̄r en̄rak yaaim enkaap m̄it miyap̄r han.

10* Im em h̄ram yaaim mar ke menmen yaaim h̄r neriuwetem mau his, o teruk o n̄k̄ip m̄r̄.

11 H̄r miyap̄r h̄ras nankint̄p w̄ire w̄ire enu en̄t en̄mtau h̄m me m̄it h̄r netporem me h̄m me God h̄r enisesim werék werék.

12* Hi ap ewis miyap̄r nerp nat̄p m̄it h̄m me God neit w̄inak ke God naanm̄pror au em̄t! H̄r enkint̄p enu nentar menmen im.

13* M̄it nin̄n naanm̄pre miyap̄r nentar n̄paa God kin̄n kewis Adam. M̄ite niuk m̄ire Iv h̄re w̄ikaru.

14* Seten h̄rak kemip̄n Adam au. Iv kerepep. H̄re win̄n w̄ir̄rak menmen enum, h̄re weremir h̄m me God.

15 Te h̄r wen nises h̄m me God, hanhan God ketike m̄it han, h̄r han yaaik prar prar nepu. H̄r naanmamre h̄ras te h̄r ap nan̄rak menmen enum au, te God kak̄ikepi h̄r nanu werék nantikerek nan̄ntar h̄r nepu witeik nanine n̄kerek nanteiknor h̄m m̄rak.

3

H̄m me m̄it kerek naanm̄pre m̄it miyap̄r ne weiw̄ik miut̄p me God

1* H̄m im yaaim. M̄it̄k hak kerek hanhan kin̄n naanmamre m̄it miyap̄r ne weiw̄ik me God, menmen im h̄rak hanhanem h̄ram yaaim.

2* M̄it̄k kar ik k̄ir̄rak menmen yaaim, te m̄it nansiuwe h̄m enum au. H̄rak ketenen m̄ite piut̄p kerepep. H̄rak naanmamre h̄rekes ke menmen h̄rak k̄ir̄rakem. H̄rak kakwen han k̄ir̄rak me menmen yap̄rwe te h̄rak kak̄ir̄rak menmen kar ke m̄it̄k iuwe kak̄ir̄rakem, te m̄it nant̄p h̄rak yaaik te naanm̄pri. H̄rak han yaaik kakwet m̄it ne wit hak menmen mam̄t

* 2:4 Esi 18:23; 1Ti 4:10; 2Pi 3:9 * 2:5 Ro 3:29-30; Hi 12:24 * 2:6 Ga 1:4 * 2:7 Ap 9:15; Ga 2:7-8; 2Ti 1:11 * 2:9 1Pi 3:3-5 * 2:10 1Ti 5:10 * 2:12 1Ko 14:34 * 2:13 Jen 2:7, 22; 1Ko 11:8-9 * 2:14 Jen 3:6, 13; 2Ko 11:3 * 3:1 Ap 20:28 * 3:2 Ta 1:6-9

winak kirak. Hirak ekirtei him me God te hirak kaktip mit miyapir han em werek werek.

³ Hirak ap kaam tipar si enum ere ketaritari au emit. Hirak ap ketike mit nenenan nenapan me menmen au. Hirak ketikeri enu enit werek werek. Hirak ap hanhan pewek te han kirak kenke kenterim.

⁴ Hirak naanempre mite wetike nikerek nrak werek werek, hir nanises him mirak, te han kir katip kar ik: "Hirak iuwe hirak yaaik te naanmiprai me menmen yapirwe."

⁵ Mitik ap naanmpre mite wetike nikerek werek werek au, kakirkeik te hirak naanmamre mit miyapir ne weiwik miutip me God werek a? Taauye!

⁶ Hirak mitik kises him me God nipaa ein ere in au, hirak ap naanmamre mit miyapir ne weiwik miutip me God. Mitik kar ik hirak han ekitet hirekes iuwe kentar mit hir nisesik, te hirak han kitet werek werek au. God kakawaanke kakantar hirak han kitet hirak iuwe kakir nipaa Seten epei kiriakem, te God keperek kawaanke.

⁷ *Mit nerer wit wit han ekitet hirak yaaik. Au, te hir netpiwek hirak enuk hirak yink enuk kakises menmen enum, hirak seten kakawaanke kakir sauk mit ne wit nenke hepin nekinenim.

Him me mit hir nanriak menmen me mit miyapir ne weiwik miutip me God

⁸ Mit han kerek nrriak menmen me mit miyapir ne weiwik me God hir enpar ke mit ninin naanmpre mit miyapir in. Hir mit yaain enriak menmen yaaim te hir nantip hir iuwe. Hir ap nantip nanwenin him au. Him miutip keremem. Hir naam tipar si enum yapirwe au emit! Hir ap enriak menmen me God, te hir nanri pewek yapirwe me mit kerek nises him mirak au emit!

⁹ Hir han ekitet him yaaim God epei kewepyapirem kewetaiyem hiram werek te hir enisesim werek werek mekre han kir.

¹⁰ Yi yinin han ekitet menmen hir epei nrriakem hiram menmen mit kerek ninin naanmpre mit miyapir ne weiwik miutip me God hir enriakem o au. Hir nrriak menmen yaaim, hir enriak menmen mikaap mit miyapir ne weiwik miutip me God.

¹¹ *Miyapir nr hir enriak menmen werek, te mit hir nantip hir iuwe nar ke mikan nr. Hir ap nantipan nanisisan enum me mit miyapir han au emit! Hir nanim tipar si enum ere netaritari au emit! Me menmen yapirwe me God, hir enriakem werek werek.

¹² Mit nrriak menmen me mit miyapir ne weiwik miutip me God hir enit miyapir niutip keriyen, hir ninin naanmamre miyapir nr nantike nikerek nr werek werek, te hir enises him mr. Hir naanmprior nantike mit miyapir nrriak menmen mekre winak kir.

¹³ Neimin hir nrriak menmen yaaim yaaim me mit miyapir ne weiwik me God, mit han nantip hir yaain, te hir natip him yaaim me Krai Jisas wisenum.

Hir o as bilong menmen God kiriakem

¹⁴ Hi hanhan anen ari waswas. Hi hewis tiwei im, te menmen

¹⁵ *metenina kike, ti tewen ertei hinin naanmpre mit miyapir nises him me God. Hirak God kepu kiriak menmen, mit hir ne weiwik miutip mirak. Hir netenen him mirak naanmprewem nar ke teinik minan winak.

16 *Haisu matip him iuwe me him mirak mar im. Him hirak God kewepyapirem kewetaiyem me Kraiss haisu misesim hiram iuwe, te mit ap nantip hiram enum memipin au. Hiram matip mar im:

“God keriuwetek kan keweikin his kire mitik, te hirak kakteiknaiyek.

God hirak keteikin mit Kraiss hirak Nikan kirak, wi nipaa God Himin Yaaik kikiak kekrit kau.

Hirak keteikin mit ensel hirekes.

Mit hir nisesik newepyapirek nerer wit wit. Mit nerer wit wit nemtewek nisesik.

God kitiwekhi keyin ken wit kirak, hirak kepu ein naanmipre menmen yapirwe.”

4

Mit enun newenin him neteikin mit menmen enum

1 *God Himin Yaaik katip kar ik: Maain mit han nanweikin sip nanwet him me God, hir nanimtau him me tipir o herwe enum kerek hanhan nanweikin han ke mit hir naninaaiwir him me God.

2 Mit enun nemipin hir nantip mit miyapir him enum mar im. Hekrit hekrit mit in newenin him ere han kir kakmitorpin katip hir nemitetpin mit miyapir han, hiram menmen weinim.

3 *Mit nar ik natip mit miyapir hiram enum te hir nanitan, o hir nanim menmen ham meiyam. Te haisu mit kerek mises him me God haisu mertei him mirak werek werek, haisu mertei God kirak menmen im te haisu minin mitehi God haisu metpivek hirak yaaik, haisu mamim.

4 *Menmen yapirwe God kirakem hiram yaaim. Hiram enum au. Yi yitehi God yi yaipir yi han yaaik yeriuwerek, te yi yayim.

5 Him me God metike him yi yewenipiyek yeriuwerem hiram mirak menmen hiram yaaim te yi yayim.

Timoti kakriak menmen yaaim me Kraiss

6 Ti atip nit yinan ein him im, te ti mitik yaaik kirak menmen me Kraiss Jisas werek werek. Him yaaim me God ti hewetewem, ti eisesim. Hiram mamkepit ti eriak menmen mirak mar ke menmen mamkaap yink kit.

7 *Ti eweikin sip ewet him me wit tipir o tipitim weinim kerek mit miyapir enun ne mit hir netpim nisesim. Hiram yaaim te mit kerek nises God hir han kitetim au emit! Ti naanmampre hirekes te han kit hirak kakises him me God kerekek.

8 *Ti esiuknen eininem, hiram mamkepit kike, te ti yink kit kaku werek. Ti yaaik eriakem, te ti ehinin eiyises him me God mekre han kit. Menmen im mamkaap himin kit wisenum me petepin in ek, hiram mamakekpik maain ti etike God yi eiyu eyit.

9 *Him im hi hetputem hiram yaaim mit nanimtwewem nanisesim.

10 *God kepu haisu memeriwewek kaknethis haisu mit miyapir kerek memtau him mirak misesik. Hirak hanhan kakikepei haisu mit yapire, maain hirak kaktaihis, haisu mit miyapir meperkikem mamisesim han ekitetim.

11 Ti atip mit miyapir ein him manp me menmen im ti eteiknorem te hir enisesim.

* 3:16 Jo 1:14; Mk 16:19 * 4:1 2Ti 3:1; 2Pi 3:3; 1Jo 2:18; Ju 18 * 4:3 Jen 9:3; Ro 14:6; 1Ko 10:30-31

* 4:4 Jen 1:31; Ap 10:15 * 4:7 1Ti 1:4, 6:20; 2Ti 2:16 * 4:8 1Ti 6:6 * 4:9 1Ti 1:15 * 4:10

1Ti 2:3-4

12 *Ti ap ewis m̄t h̄r nan̄nan yip̄r nanw̄rek nan̄ntar ti pip̄iak au. Ti ehin̄n m̄t eteikn̄r menmen yaaim, te h̄r enisisutem. Ti at̄ip̄ h̄m yaaim, eises menmen yaaim, hanhan heriuwe m̄t, ehises h̄m me God, han yaaik prar prar ehu, te h̄r nanises h̄m mit.

13 Ti wen emeriyo hi anen, ti ekine h̄m mau t̄wei me God etpim h̄m iuwe eteik̄n m̄t miyap̄r menmen m̄rak werek werek.

14 *Ti naanempre h̄irekes te ti eriak menmen n̄paa God H̄m̄n Yaaik kewepyap̄rem kewetitem. H̄rak kewetitem me w̄i m̄t profet nat̄ip̄ God kewetitem, te m̄t iuwe kerek naanm̄pre m̄t miyap̄r ne weiw̄ik miut̄ip̄ me God h̄r newis his mentar paan kit, te ti het̄iwem.

15 *Ti ehises menmen im ti han ekitetim iuwe te maain m̄t nan̄r menmen ti eriakem, h̄r han k̄r kat̄ip̄ ti epei h̄r̄iak menmen in ek, ti h̄r̄iak menmen yaaim iuwe.

16 Ti naanm̄pre menmen mit ti h̄irekes eriakem metike menmen ti eteik̄n m̄t em. Ti eises h̄m im hi het̄putem, ti ekaap h̄irekes hetike m̄t kerek nentau h̄m mit. Te yi eiyses h̄m me God werek werek, maain yi eiyy eitikerek.

5

H̄m mamkaap Timoti kin̄n naanm̄pre m̄t miyap̄r

1 *Ti ap ene ne m̄t au em̄t! Ti etpor main main ekepi har ke ti h̄kaap haai kit. Ti at̄ip̄ ekaap pipep yap̄rwe har ke ti ekaap kikrek nit.

2 Ti ekaap miyap̄r enun ne m̄t eh̄r ke ti h̄kaap miye pit. Ti h̄kaap miyap̄r n̄han har ke ti ekaap yenten pit. Te ti han yaaik prar prar ehu. Ti ap han ekitet ari n̄han au em̄t!

H̄m me miyap̄r m̄kan n̄r epei naa

3 M̄tik ke m̄te kerek wises God, h̄rak kaa, te h̄re wepu weiniye, ap m̄tik kei naanm̄prewe au, m̄t miyap̄r ne weiw̄ik me God nankepiye naanmamprewe werek werek.

4 Au ek, n̄kerek o nepenyerer nepu, h̄r nanin̄n nan̄rtei h̄ras naanemp̄re miye haai o maamrer n̄r, h̄r naanemp̄ror emrer menmen n̄paa miye, haai o maamrer nerekyorem. H̄r enriakem te God han yaaik ekriuw̄eri.

5 *M̄tik ke m̄te h̄re wises God h̄rak epei kaa, h̄re wepu weiniye, m̄t ap naanm̄prewe au, h̄re wises God hekrit hekrit, h̄re wit̄wekhi h̄rak kak̄ikepiye me menmen.

6 Te m̄te hap kerek m̄tik k̄re epei kaa h̄re wepu weiniye, h̄re wauriak enun wises han k̄re, te h̄re wises menmen yap̄rwe me t̄i, h̄re war ke m̄te epei waa wentar h̄re weweik̄n sip wewet God.

7 Ti et̄ip̄ miyap̄r etpor h̄m manp̄ h̄r enises h̄m im hi epei het̄putem, te m̄t h̄n ap nan̄t̄por me menmen enun me w̄i h̄r naanm̄pror me menmen.

8 Neim̄n h̄r ap naanmamre m̄t n̄r ne weiw̄ik miut̄ip̄, o neim̄n h̄r ap naanemp̄re miye haai n̄r, h̄r enun. Menmen enun im h̄r n̄riakem h̄ram enun min̄n menmen m̄t enun ap ne weiw̄ik me God h̄r n̄riakem.

9 M̄t miyap̄r ne weiw̄ik me God, h̄r enwis niuk m̄r emu t̄wei me miyap̄r nar ik h̄r naanemp̄ror. Neim̄n nepu wein̄m, h̄r ne miyap̄r, h̄r nanin̄n 60 tito, n̄paa h̄r neit m̄t niut̄ip̄ niut̄ip̄ keriyen.

* 4:12 Ta 2:15 * 4:14 2Ti 1:6; Ap 6:6, 8:17 * 4:15 1Ti 5:22 * 5:1 Lev 19:32 * 5:5 Lu 2:37, 18:7

10 *Mít miyapír hír entíp hír epei níríak menmen yaaim mar im: Hír nine níkerék naanmípror werek werek, hír newet mít miyapír ne wit hak menmen, hír nekemyet hít me mít miyapír nises hím me God neteiknor hír han yaaik nankepi. Mít miyapír nípaa menmen mewaanki, hír nípaa níríak menmen yaaim yapírwe nekepi. Neimín níríak menmen mar im, te hír mít miyapír naanmamror.

11 Hír ap enwis niuk mau tíwei hekrit hekrit naanempre miyapír níhan netike miyapír tokek kerek mít nír epei naa au, hír nepu weinín au emít! Maaín hír han kí kákíkrit, hír han yaaik níríak menmen me Kraís au. Hír hanhan naníno nanít mít han.

12 Te hír nanwen hím nípaa hír netpim me hír nanu weiním nanríak menmen me mít miyapír ne weiwík me God keriyen. Hír níríak menmen im, te mít nantíp hír níríak enum.

13 *Miyapír níhan netike miyapír tokek mít nír epei naa, hír níríak menmen mar eim metike menmen im. Hír nanu yain yain nanrer wínak me miyapír han, hír nanímtau hím natípan nisesan me mít miyapír han, hír naníno nantíp menmen ap yaaim, te hír nantíp menmen haiu mínaain hír netpim.

14 *Te hi hanhan heriuwe miyapír níhan netike miyapír tokek kerek mít nír epei naa, hír enít mít han, nanine níkerék, naanempre menmen mír me wit, te hír ap enwis mít miyapír enun nanipei enum au, haiu emu werek werek, te haiu ap yínk enuk au.

15 Miyapír han epei neweikín sip newet menmen yaaim, hír nises menmen enum me Seten.

16 Mít miyapír nises hím me God, mítík kei kí kaa, míte pírak wepu weiniye, hír híras naanemprewe, te mít ne weiwík me God au. Hír nankaap miyapír enun ne mít weinín keriyen, nanwetír menmen naanmamror.

Hím me mít iuwe ninín naanmípre mít miyapír han

17 *Híram yaaim te hír mít kerek naanmípre mít miyapír ne weiwík me God ein, hír mít miyapír mít ein nanrekyor yaaim. Híram yaaim te hír enwet mít iuwe in pewek me wí wik me menmen hír níríakem mamre wí miutípen. Híram yaaim iuwe te mít ninín naanmípre mít ne weiwík me God netike mít kerek natíp mít miyapír hím me God, hír enwetír pewek me wí wik me menmen hír níríakem mamrer wí miutípen mar ke mít han ein.

18 *Menmen im híram yaaim mentar tíwei me God matíp mar im: “Bulmakau kentírer rais haas keremsuwo, ti ap ehít waai eiyepet hím mírám au.” Híram wen matíp, “Keimín kíríak menmen, hírak kákít pewek mamrerim.” Mít kerek natíp mít miyapír hím me God, hír mít ne weiwík me God naanmamror nanwetír pewek me menmen.

19 *Ti ap emtau hím me mítík kiutíp hírak katíp kesiuwe hím me mítík iuwe naanmípre mít miyapír ne weiwík miutíp me God ein au emít! Mítíkít wik o wikak tatnen tatsiuwe hím mítík, te tí emtau menmen hírakít tatputem.

20 *Hírak kíríak menmen enum, ti enerek etpíwek me ninaan me mít miyapír ne weiwík miutíp me God ein, te hír enínaain hír ap enises menmen hírak kíríakem au emít!

* 5:10 Hi 13:2 * 5:13 2Te 3:11 * 5:14 1Ko 7:9 * 5:17 1Ko 16:18 * 5:18 Diu 25:4; 1Ko 9:9; Mt 10:10 * 5:19 2Ko 13:1 * 5:20 Ga 2:14; Ef 5:11

²¹ Me ninaan me God, Jisas Krai ketike m̄t n̄rak ensel, hi hetput h̄m manp. Ti ehises h̄m im hi nepei hetputem. Ti eriak menmen me m̄t miyap̄r ne weiw̄k me God, te ti eriakem emp̄ram emp̄ram.

²² Ti ap ewis his mentar m̄tik waswas te ti ehim̄tanek h̄rak naanm̄pre m̄t miyap̄r ne weiw̄k me God neit wit hak au em̄t! Maain h̄rak kakriak menmen enum, menmen enum m̄rak mamwit, te ti naanmamre h̄rekes keim̄n ti ewis his menterik ehim̄tanek h̄rak kin̄n naanmamre it ne weiw̄k me God.

²³ Ti ap eh̄m tipar wein̄m au em̄t! Ti h̄nap yap̄rwe, te ti eh̄m tipar wain meiyam emnep menmen mekre tu kit.

²⁴ Menmen enum m̄t han n̄riakem, m̄t yap̄rwe h̄r nerteiyem, te h̄au han kitetim h̄au mertei h̄r m̄t enun. M̄t han n̄riak menmen enum n̄sawin̄em au meit, h̄au mep̄tariyem. Te God han kitetim maain h̄rak kakwepyap̄rem kakteik̄n m̄t em.

²⁵ Mar im, menmen yaaim m̄t han n̄riakem, m̄t yap̄rwe nerteiyem h̄r han kitetim. Te menmen yaaim m̄t n̄riakem te m̄t nerteiyem au, God han kitetim te maain h̄rak kakwepyap̄rem kakteik̄n m̄t em.

6

H̄m me m̄t h̄r n̄riak menmen me m̄t n̄r iuwe

¹ * M̄t kerek n̄riak menmen me m̄t n̄r iuwe h̄r han ekitet m̄t iuwe n̄r h̄r yaain, te h̄r m̄t iuwe ap nant̄p enum me niuk me God kaktike menmen m̄t ne weiw̄k me God h̄r n̄riakem.

² * M̄t kerek n̄riak menmen me m̄t n̄r iuwe h̄r nises h̄m me Krai, h̄r ap nan̄nan yip̄r nanw̄rek han kakitet nan̄r ik: "H̄rak kai yinak kerekek, te hi eweik̄n sip ewet h̄m m̄rak ehises han kai kerekek." Menmen im au em̄t! H̄r han ekitet menmen yaaim enriak menmen yaaim iuwe nankaap m̄t iuwe n̄r nentar m̄t iuwe n̄r nises h̄m me Krai, h̄r hanhani nanrekyor yaaim.

Menmen yaaim yi eiyisesim te yi eiyu werek werek

Hekrit hekrit ti eteik̄n m̄t menmen im ti etporem te h̄r enisesim.

³ * Jisas Krai ketpai h̄m yaaim h̄rak kekepai h̄au mises God. M̄tik hak h̄rak ap kises h̄m yaaim me M̄tik Iuwe k̄au Jisas Krai, h̄rak kat̄p m̄t h̄m han,

⁴ h̄rak m̄tik enuk paan tokim kertei menmen me God werek werek au. H̄rak hanhan ketike m̄t han h̄r nat̄pan nan̄nehan nan̄ntar h̄m wein̄m. H̄m im mamriak m̄t h̄r han hekrit han enuk neriuwehan, h̄r nenehan me menmen, h̄r nat̄pan enum nesiuwehan h̄m enum, h̄r han kitet enum me n̄r yinan.

⁵ * M̄t nar ik n̄paa nises God, te in ek h̄r neweik̄n sip newet God, te h̄m m̄rak mau mekre han k̄r au. H̄r newaank h̄ras han k̄r enuk netari h̄m m̄rak. H̄r han kitet h̄r nat̄p m̄t h̄m me God h̄ram mamkepi, h̄r nan̄t pewek yap̄rwe, te h̄r nanu werek werek. Te h̄r au.

⁶ * M̄t han yaaik nanu nanriuwe menmen h̄r n̄paa ere in netenenim, h̄r nanises h̄m me God, te menmen im mamkepi h̄r nanu werek werek.

⁷ * N̄paa miyerer n̄au ninai, h̄au me his mepnen. Maain h̄au mami, h̄au mam̄his mamno. Pewek h̄ram ap te mam̄rkeik mamkepai te God kakt̄p h̄au yaain te h̄au mamu werek werek a? Taauye!

* 6:1 Ef 6:5; Ta 2:9-10 * 6:2 Fm 16 * 6:3 2Ti 1:13; Ga 1:6-9 * 6:5 2Ti 3:8, 4:4; Ta 1:14 * 6:6 1Ti 4:8; Fl 4:11-12; Hi 13:5 * 6:7 Jop 1:21; Ekl 5:15

8 *Haiu metenen menmen mamim mamtike menmen haiu mamriuwetem naanmamre yink kaiu, hiram werék.

9 *Te mit kerek hanhan nanit pewek yapirwe, hir nire sak ketut hapik me menmen minin hirak kakno kakim au. Hirak ketari hirak kenke kaa kekre hei. Mit kerek hanhan pewek yapirwe, hir nire sak. Han kir kakinke kakintar menmen yapirwe te hir nanises menmen enum, hir naniswaank hiras.

10 Mit han kir kenke kentar pewek, hiram hir o as me menmen enum yapirwe. Mit han hir han kir kenke kentar pewek, te hiram menipi hir neweikin sip newet God. Maain hir han tewenin hiras me menmen enum hir niriakem.

Ti naanempre menmen God kewisim mekre han kit

11 Te ti mitik ke God, ti enepin menmen im enum. Ti eweikin sip ewetiwem. Ti eriak menmen yaaim ehises menmen God hanhan haiu mamisesim, ehises him mirak, ti hanhan mit, ti han tokik ehu me mit hir nerekyut menmen enum, ti ap han enuk heriuwe mit erekyor enum au emit!

12 Ti ehises menmen God emikre han kit iuwe enum emir ke mit hir hanhan nesiuknen waswas nanit menmen. Ti hiriak menmen mar im, hiram mamkepiti te ti ehises menmen mirak werék werék ere maain ti etike God yi eiyu werék werék. Nipaa God kehimitenut me menmen im, ti nepei atip mit yapirwe etpor har ik: "Hi amihises him yaaim me God."

13 Hi hetput me ninaan me God kerek kiriak menmen yapirwe mamu mamit, hirak ketike Jisas Kraisis kerek nipaa katip him yaaim me God kerp ninaan me mitik iuwe gavman Pontias Pailat,

14 me ninaan me God ketike Kraisis Jisas hi hetput, ti naanempre hirekes ehises him nipaa hi hetputem, te mit han ap nantip enum me menmen im au. Ti naanempre menmen im ere Mitik luwe kaiu Jisas Kraisis kaknen kakwepyapir hirekes me wi God kaktip hirak werék te hirak kakriuwet Kraisis pike kaknen.

15 Kraisis pike kaknen me wi kerek God kimat hirak kaknen, God ik hirak yaaik kerekek hirak Mitik luwe kinin mit iuwe yapirwe, hirak hirekes kerekek hirak iuwe.

16 Hirak kerekek kaki au hirak kaku tipmain tipmain enum eik. Hirak kau kekre si iuwe merhihe wisenum minin wepni ap te mit nanino menep nanirek taau! Nipaa ere in mitik kiutip ap kerek, ap te haiu mit ne ti nanirek taau. Haiu mit emwenipi niuk mirak hirak iuwe, hirak kakinin naanmamre menmen yapirwe tipmain tipmain enum eik. Keremem.

Him me mit hir netenen menmen yapirwe

17 Ti atip mit kerek netenen pewek yapirwe, hir ap han kitet hiras hir yaain ninin mit han ein, au emit! Hir ap han ektip menmen mir yapirwe mamkepi taau. Hiram mamiswaank waswas. God kerek kewetai menmen yapirwe mamkeyei han yaaik, hirak kerekek kakikepi. Pewek taau!

18 Ti etpor pewek mamkepi te hir nanu werék au. Menmen yaaim hir niriak mit em hiram mamkaap hiras hir nanu werék werék. Te hir enriak yaaim enkaap mit enwetir menmen mir yapirwe.

19 Hir nanriak menmen im nanir ke hir nemi menmen me maain mamkepi. Hiram yaaim mar ke teinik kikaap winak keperp, hiram mamkepi nanu werék werék nantike God tipmain tipmain enum eik. Hir nanriak menmen mar im in ek, hir enu werék werék nanir maain hir

* 6:8 Pro 30:8 * 6:9 Pro 23:4, 28:22

nantike God nanu. Menmen im keremem mamkepi h̄r nanu werek werek. Pewek taauye!

Ti naanempre menmen mit werek werek

20 *Timoti, ti naanempre h̄m yaaim me God werek werek n̄paa m̄t han netputem, te ti at̄p m̄t han em. Ti eweik̄n sip ewet h̄m enum wein̄m ap mises h̄m me Krais. Ti eweik̄n sip ewet h̄m enum me meremir h̄m yaaim haiu misesim. M̄t nemip̄n nat̄p nar ik: “Yi eiyises h̄m maiu yaaim, te yi eiȳrtei wisenum.” Menmen im au em̄t!

21 *M̄t han h̄r nises h̄m mar im, te h̄r n̄naaiw̄r h̄m yaaim me Krais newaank h̄ras.

Hi hanhan God kakrekyi menmen yaaim.

Mep̄r keremem

Tɔwei Pol Kewisik Ken Timoti - 2

Menmen me tɔwei ik

Pol katip Timoti gude 1:1-2

Pol kewepyapir menmen mau mekre ehan kirak katip Timoti em 1:3-2:13

Pol katip Timoti menmen me ewok hirak kakisesim 2:14-4:5

Pol katip Timoti menmen mau emarkeik me hirkes 4:6-18

Pol katip Timoti him mɔkaru 4:19-22

1 *Hi Pol hi aposel ke Kraisi Jisas. God kehimitena hi hatip mit miyapir him mirak hentar nipaa hirak katip mit kerek nises him me Kraisi Jisas, hir nanit himin yaaik nanu werek werek.

2 *Timoti, ti nikan kai yaaik ke menmen me God, hi heswut tɔwei ik e. Hi hanhan God Haai ketike Kraisi Jisas Mitik Iuwe kiau hirakit han tewenit tatrekyut yaaim, te ti ehu werek werek.

Haiu ap yink enuk mentar him yaaim me God au emit

3 *Maamrer nai hir epei nises him me God, hir nekepa te hi hises him mirak har ke hir nisesim. Hi hertei hekre han kai hi hisesim werek werek. Witaan wanewik hi hitehi God menmen, hi han kitetit te hi hatip God hirak yaaik kenterit.

4 Hi han kitet nipaa hawir winaipisakit, ti hikita. Hekrit hekrit hi hanhan arit te hi han yaaik ehu.

5 *Hi han kitet menmen me God ti hisesim, ti ap hemipin au. Ti hisesim werek werek. Nipaa maam pit niuk mire Lois wetike miye pit Yunis hir ninin nises God werek werek, te in ek hi hertei werek ti hisesik har ke nipaa hir nisesik.

6 *Te in ek hi eketut han em te ti naanmipre menmen yaaim nipaa God kewetutem wɔ kerek hi hewis his mentar paan kit hitehi God me ti. Ti eriakem iuwe ehɔr ke mitik ketenwo si yeunek merhihe, ti ekaap mit eriuwerem

7 *hentar ti hertei God ap kewetai Himin kirak Yaaik hirak kenipai haiu minaan au. God Himin Yaaik kenipai haiu mamu han tokik, haiu hanhan mit, hirak kekepai haiu mamwen han kai me menmen haiu mamisesim.

8 *Te ti ap yink enuk hatip mit miyapir him me Mitik kiau Iuwe au emit! Ti yink enuk heriuwa hi hekre wɔnak enuk ke gavman hentar hi hatip mit miyapir him mirak au emit! Mit nanrekut enum hentar ti hatip mit miyapir him me God, hirak kakikepit te ti han tokik ehu etikewa me menmen im.

9 *God kekepai ketaihis keninai haiu mamre nikerek nɔrak. Hirak kehimitenai kentar haiu yaain au. Haiu enun. Hirak kehimitenai kentar han kirak kerekek hirak han teweninai. Nipaa God kewis tɔ wen au, hirak han teweninai katip maain hirak kaksuwe Kraisi Jisas kaknen kakikepai.

10 *Te in ek, hirak epei keteiknai hirak han teweninai. Hirak keriuwet Jisas Kraisi hirak epei kan kaktaihis naanmamrai. Hirak keremir menmen menip haiu mit haiu mami, hirak keteiknai keriuwe him mirak yaaim mar kerekek haiu mamit himin yaaik haiu mamu werek werek tipmain tipmain enum eik.

11 *Me him mirak yaaim keremem, hirak kehimitena hi aposel kirak, hi

* 1:1 Ef 1:1 * 1:2 1Ti 1:2 * 1:3 Fl 3:5; Ap 23:1, 24:16 * 1:5 Ap 16:1 * 1:6 1Ti 4:14 * 1:7 Ro 8:15 * 1:8 Ro 1:16 * 1:9 Ef 1:8-9; Ta 3:5 * 1:10 1Ko 15:55-57; Hi 2:14 * 1:11 1Ti 2:7

hewep h̄im m̄it miyap̄ir hetpor h̄im m̄irak.

12 M̄it nerewaank nenterim, te hi ȳink enuk au. Hi hertei keim̄in hi eisesik, hi hertei h̄irak naanm̄ipre menmen h̄irak kehim̄itenewem hi h̄ir̄iakem ere w̄i maain h̄irak kaknen skelim m̄it han kitet menmen h̄ir n̄ir̄iakem.

13 *Te ti ehises h̄im yaaim ti hemtewem hi n̄ipaa hetputem. H̄im im h̄iram m̄ire piksa meteiknut menmen yaaim. Ti wen eises Kraiſ Jis̄as ti hanhanek ketike m̄it har ke haiu m̄it yap̄irwe ne Kraiſ Jis̄as m̄ir̄iakem.

14 *Ti naanempre werek werek h̄im yaaim me Kraiſ God H̄im̄in Yaaik kerek kau kekre han kiau h̄irak epei kewetutem.

15 *Ti hertei werek werek h̄irak Fiselas, Hemosenis tetike m̄it han yap̄irwe ne provins Esia h̄ir ȳink enuk neriua n̄ineina n̄inaip̄isa me w̄i m̄it newisa hi hen hekre w̄inak enuk ke gavman.

16 Hi hanhan God kakr̄iak m̄it̄ik Onesiforas ketike m̄it n̄irak menmen yaaim. Me w̄i yap̄irwe h̄irak kekepa kenipa han yaaik. H̄irak ȳink enuk kentar hi ekre w̄inak enuk au.

17 H̄irak k̄ip̄iun wit iuwe Rom, h̄irak k̄inketnau k̄inketnau ere h̄irak kenepya.

18 *Ti hertei werek menmen yap̄irwe Onesiforas kerekyewem kekepa keriuwerem keit wit Efesas. Hi hanhan M̄it̄ik Iuwe hanhanek kakrekrȳiwek yaaim me w̄i maain h̄irak skelim haiu m̄it han kakitet menmen haiu m̄ir̄iakem.

2

Ti h̄ir̄iak menmen me Kraiſ har ke m̄it̄ik ke ami yaaik

1 Te ti n̄ikan kai ke menmen me God, ti hepu han tokik heriuwe menmen mamkepai kerek God keweteyem kentar haiu ne Kraiſ Jis̄as.

2 H̄im mei yap̄irwe ti epei hemtau hi hetpim m̄it yap̄irwe nemtewem, ti at̄ip m̄it han yaain em, te maain h̄ir nant̄ip m̄it miyap̄ir han em.

3 *M̄it h̄ir neriwaank me menmen, ti wen han yaaik ehu ehises h̄im me Jis̄as Kraiſ werek werek eh̄ir ke m̄it̄ik ke ami kises h̄im me m̄it̄ik iuwe k̄irak.

4 M̄it̄ik ke ami ap k̄ir̄iak menmen me m̄it han au. M̄it̄ik k̄irak iuwe kerekek. H̄irak hanhan kaknip m̄it̄ik iuwe k̄irak han yaaik kakriuwerek kerekek.

5 *M̄it̄ik kesiuknen ketike m̄it han, te h̄irak ekises h̄im werek werek au, h̄irak kakin̄in m̄it, h̄irak ap kak̄it menmen au. H̄irak kak̄imtau h̄im kakisesim, te h̄irak kak̄it menmen.

6 *M̄it̄ik kaan ni m̄irak kam̄ir menmen iuwe, maain h̄irak kakin̄in kak̄it menmen epei me yaaim, m̄it han nanisesik.

7 Ti han kitet menmen wikak im hi hetputem. H̄iram m̄ire piksa meteiknut menmen. M̄it̄ik Iuwe kak̄ikepit te ti hertei menmen im werek werek.

8 Hekrit hekrit ti han ekitet Jis̄as Kraiſ. H̄irak k̄ire m̄it̄ik, h̄irak nepenyek ke m̄it̄ik iuwe Devit ke Juda. H̄irak Jis̄as h̄irak k̄ire God, h̄irak kaa p̄ike kekrit kepu kepeit kar ke hi hat̄ip m̄it em meriuwe h̄im mai yaaim.

9 *M̄it nerewaank hi hepu hekre w̄inak enuk har ke m̄it̄ik k̄ir̄iak enum hentar hi hewepyap̄ir h̄im yaaim me Kraiſ. Te m̄it ap newen̄in h̄im me God au. H̄iram mepno ein ein.

* 1:13 1Ti 4:6, 6:3; Ta 1:9, 2:1 * 1:14 1Ti 6:20 * 1:15 2Ti 4:16 * 1:18 Ju 21 * 2:3 2Ti 1:8; 4:5 * 2:5 2Ti 4:8 * 2:6 1Ko 9:7, 10 * 2:8 1Ko 15:4, 20; Ro 1:3 * 2:9 Ef 3:1; Fl 1:12-14

10 *Hiram mepno ein ein te hi han yaaik hepu hetike menmen im enum hentar hi hertei menmen hi hiriakem hiram mamkaap mit kerek God kehimitenor hir mit ne Krai Jisas, hirak kakikepi kaktorhis hir nantikerek nanu werek werek tipmain tipmain enum eik.

11 *Haiu mertei him im hiram matip werek. Hiram matip mar im: "Haiu mami mantike Krai Jisas, te haiu mantikerek mamu.

12 *Haiu mamu han tokik me menmen enum mit nerekyeyiem, te maain haiu mamu mantikerek naanmamre mit. Haiu mepakinek te hirak kakraipakin.

13 *Haiu mare mamisesik, te maain au haiu minapen, hirak wen kakises him mirak. Hirak kakweikin his taau."

Mitik kime menmen werek werek kar ik, God kaktip hirak yaaik

14 *Hekrit hekrit ti ekiak han ke mit miyapir nit en me him hi hetputem. Ti etporem him manp God kakirem, ti etpor hir ap eninehan me him ham him ham au emit! Menmen im mamkaap mit kerek nemtewem au. Hiram mamriwaank.

15 *Ti hirekes eriak menmen yaaim enip God han yaaik ehir ke mitik keriak menmen yaaim, hirak yink enuk au. Ti hewepyapir him me God eteikin mit em werek werek.

16 *Ti enapen him enum weinim hentar him mar im mamri mit han kir te hir nanises menmen enum yapirwe.

17 *Him im enum mar wikes teknei miwapin yink ke mit. Him me mitikit wik it Haimenia ketike Failitas hiram enum mar ke wikes teknei.

18 Hirakit tinaipis him yaaim me God, hirakit tatip God epei keithis mit kikian. Te hirakit teweikin han ke mit han te hir ap nises him yaaim au. Hir nises him enum mar hi epei hetpin.

19 *Mit nises him me God, hir nire teinik God kamir mau winak, hir ap te nanises him enum nanawaank hir as au. Me mit in God katip him im: "Mitik luwe kertei neimin hir nikerek hirak, neimin au. Neimin natip Mitik luwe naanmipror, hir eninepin enkepin menmen enum."

20 *Mekre winak iuwe yaaik sar metike min yapirwe mepeit. Min ham mire gol, min ham mire silva, min ham mire toni weinim. Min yaaim mit newis menmen mekrerem newet mit em hir nanim. Min enum me toni weinim o sar, hir newis menmen enum me teipe wenut mekrerem.

21 *Keimin kenpin kekepin him enum hirak kakir ke min yaaik kerp kemerir Mitik luwe kakriak menmen yaaim ekriuwerek.

22 *Ti erir enepin ekepin menmen mit pipep hanhanem. Menmen im au emit! Ti etike mit yaain han kir yaaik prar prar, hir nitehi God menmen, yi eyises menmen yaaim me God, yi eyises him mirak, hanhan mit, yi han yaaik eiriuwe mit yi eikiyan eiyu eiyut.

23 *Ti enaaiwir him enum kerek mit netari menmen me God hir nituthiyem au emit! Ti hertei yi yatipan me him mar im enum yi einehan me menmen im.

24 *Mitik kerek kime enmen me Mitik luwe, hirak ketike mit han naninehan au emit! Hirak eku han yaaik ekriuwe mit yapirwe kakteiknor menmen me God hirak han ekiwei ekwaai,

* 2:10 Ef 3:13; Kl 1:24 * 2:11 2Ko 4:11 * 2:12 Mt 10:33 * 2:13 Ro 3:3-4; Nam 23:19; Ta 1:2
 * 2:14 1Ti 6:4; Ta 3:9 * 2:15 1Ti 4:6; Ta 2:7-8 * 2:16 1Ti 4:7 * 2:17 1Ti 1:20 * 2:19 Nam
 16:5, 26; Jo 10:14; 1Ko 8:3; Ais 52:11 * 2:20 1Ko 3:12 * 2:21 2Ti 3:17 * 2:22 1Ti 6:11 * 2:23
 1Ti 4:7 * 2:24 1Ti 3:3; Ta 1:7

25 *kerek keteik'in mît enun menmen mîr enum hîr nisesim. Ti ariakem haiu mepitari God kakikepi te hîr nanweik'in sip me menmen enum nanrtei hîm yaaim nanisesim o au.

26 Nîpaa Seten keweik'in han ke mît kar ke hîrak ketorhis nekre hepin mîrak, hîrak kenipi nises han kîrak. Te hîr nanrtei hîm yaaim hîr nanrîr nanînep'in nankeip'in hepin me Seten nanr ke saauk mîrîr mekeip'in hepin me mît.

3

Wî menep Krajs Jisas pîke kaknen, mît nanriak menmen enum yapîrwe

1 *Ti han ekitet menmen im. Maain wî menep Krajs Jisas pîke kaknen, menmen enum iuwe mamîkrit mamnen.

2 *Mît hanhan hîras keriyen, hîr paan tokik, hîr han kitet hîr hîras iuwe, hîr nantîp mît enum, hîr nanises hîm me miye haai au, hîr han yaaik neriuwe menmen mît nanrekoyem nankepi neriuwerem au, hîr nantîp hîram menmen weinîm. Hîr nanînapen menmen yaaim.

3 Hîr hanhan mît au, hîr nanînapen te nanu nanît, hîr nansiuwe hîm enum, hîr nanwenin han kîr me menmen enum au, hîr mît enun nepan nanînaain menmen yaaim.

4 Hîr nanises hîm mîr hîras au, hîr han kakitet enum enum, hîr han kitet hîr nertei menmen yapîrwe, hîr hanhan menmen me Seten mamrekoyor han kîr yaaik. God au.

5 *Hîr nemip'in nanises menmen me God, te mît nanîrem, te menmen iuwe me God mau mekre han kîr au. Ti eweik'in sip ewet mît nar ik.

6 *Mît han nar ik hîr nen nantîp hîm yaaim meit wînak me mît hîr nemip'in miyapîr enun netari hîr yînk enuk neriuwe menmen nîpaa hîr nîriakem, hîr han kîr kakrit hîr nanises hîm heriyai heriyai.

7 *Hîr nanîmtau hîm me mît yapîrwe, te hîr nertei hîm me God werek werek au.

8 *Nîpaa Janis ketike Jambris hîrakît teit hîm me maam nîpu kaiu Moses hîm tewîrem. Mar im mît in hîr nemînep hîm yaaim me God weinîm. Te hîr mît han kîr enuk, hîr netari hîm yaaim me God au.

9 Hîr hîm mîr mamîkrit iuwe au. Mît yapîrwe nanrtei menmen mîr enum memip'in mar ke nîpaa mît nertei me menmen enum Janis ketike Jambris hîrakît tîriakem.

Ti ewis hîm me God mekre han kit ti ehisesim

10 Au, ti etikewa hawîr wariyakît, te ti hertei hîm mai, ti hertei menmen hekrit hekrit hi hîriakem. Ti hertei han kai hi hises God werek werek, hi han kekrit han enuk heriuwe mît waswas au, hi hanhani. Hi hepu han tokik me menmen enum mît nerekyewem.

11 *Ti hertei mît nesiuwe hîm neiyep te hîr nerewaank iuwe. Ti hertei menmen mît nerekyewem meit wî Antiok, Aikonium, Listra, mît en neiyep nerewaank enum. Hi haa au, God kekepa hi wen hepu.

12 *Mît yapîrwe kerek hanhan nises Krajs Jisas werek werek, mît nanînep nansiuwe hîm nanriwaank.

13 Te mît enun netike mît han enun newisesik, maain hîr nanriak enum iuwe, Seten hîrekes kamitorp'in, hîr nanmitetp'in mît miyapîr yapîrwe.

* 2:25 1Ti 2:4 * 3:1 1Ti 4:1 * 3:2 Ro 1:29-31 * 3:5 Mt 7:15, 21; Ro 2:19-20; Ta 1:16 * 3:6 Ta 1:11 * 3:7 2Ti 2:25 * 3:8 Eks 7:11, 22; 1Ti 6:5 * 3:11 Ap 13:50, 14:5, 19; Sam 34:19 * 3:12 Mt 16:24; Jo 15:20; Ap 14:22

14 *Te ti wen ehises h̄m yaaim n̄paa m̄t netputem ti hisesim hentar ti hertei werek m̄t kerek h̄r netputem h̄r yaain.

15 *N̄paa ti kike miye pit wetike maam pit h̄r netput h̄m yaaim me God. In ek haiu m̄t metputem ti hisesim. H̄m im h̄ram yaaim mamteiknut menmen yaaim ti ehisesim me Krais Jisas te maain God kak̄kepit kaktuthis ti n̄kan k̄rak.

16 *N̄paa God H̄m̄n Yaaik kewep han ke m̄t, h̄r newis h̄m m̄rak mau t̄wei. H̄m im yaaim mamteik̄n haiu m̄t menmen, mamwepyap̄r menmen enum haiu m̄r̄akem, mamkep̄pai haiu mamweik̄n han kaiu, mamteik̄nai menmen yaaim haiu emisesim te han kaiu yaaik prar prar.

17 *H̄ram mamkep̄pai haiu m̄t ne God haiu yaain te haiu mamr̄ak menmen yaaim yap̄rwe m̄rak.

4

Ti at̄ip m̄t miyap̄r h̄m yaaim me God

1-2 **Hi hetput h̄m manp, God Haai ketike Jisas Krais, h̄rakit t̄raw̄r teit ninaan m̄rak̄it. Hi hetput hentar Jisas Krais p̄ke kaknen te maain h̄rak skelim m̄t nepu nantike m̄t kerek epei naa. Hi hetput te ti at̄ip m̄t miyap̄r h̄m me God, ti eteik̄n m̄t h̄r nises menmen enum, ti eneri, ekeyor han k̄r te h̄r enises menmen yaaim. Ti eteik̄norem werek werek han enuk eriuweri au em̄t!

3 *Ti eriak menmen im hentar maain m̄t miyap̄r h̄r nan̄napen nan̄mtau h̄m yaaim me God au. H̄r hanhan nan̄mtau h̄m enum me mem̄p̄n mam̄p̄ han k̄r yaaik. Te h̄r nanri m̄t yap̄rwe nanitorhi te h̄r nan̄tpor h̄m, h̄r hanhan nan̄mtewem.

4 *H̄r nanweik̄n sip nanwet h̄m yaaim em, h̄r nanises h̄m wein̄m me m̄t.

5 Hekrit hekrit te ti naanmamre h̄rekes, eh̄rp han tokik me menmen enum enum mamnen, ti at̄ip m̄t h̄m yaaim me Krais Jisas te h̄r nan̄mtewem. Ti eriakem iuwe, te ti ere m̄t̄ik ke God yaaik.

Wok me Pol h̄ram menep epei au

6 *Ti ehises menmen hi hetputem, te hi au. W̄i epei mamnen te m̄t naniyep te hi hahi.

7 *Hi epei h̄r̄iak menmen God n̄paa kehimitena hi h̄r̄iakem. Hi h̄re m̄t̄ik kesiuknen resis ken k̄piun mak. Menmen hi h̄r̄iakem h̄ram epei au.

8 *Te menmen yaaim me h̄m̄n kai memeriyo m̄waai meit wit ke God. Maain God h̄rak M̄t̄ik Iuwe Yaaik skelim m̄t, h̄rak kakwetewem. Te hi kiut̄ipen au. H̄rak kakwet m̄t han kerek nanmeriȳwek h̄r hanhan h̄rak kakwepyap̄r h̄rekes kak̄it t̄i ik, h̄r nantikewa haiu mam̄t menmen yaaim h̄rak kakwetaiyem.

H̄m meiyam kike

9 *Ti ap era era eh̄t yayiwe au em̄t! Ti enen waswas hentar

10 *Dimas epei k̄naip̄sa ken wit Tesalonaika, h̄rak hanhan keriuwe menmen enum m̄t hanhan em. Kresens epei ken wit Galesia, Taitas ken wit Dalmesia.

* 3:14 2Ti 2:2 * 3:15 Jo 5:39 * 3:16 Ro 15:4; 2Pi 1:21 * 3:17 2Ti 2:21 * 4:1-2 Ap 10:42; Ro 14:9-10 * 4:1-2 Ap 20:20, 31 * 4:3 1Ti 4:1; 2Ti 1:13 * 4:4 1Ti 4:7 * 4:6 Fl 2:17 * 4:7 1Ti 6:12 * 4:8 1Ko 9:24-25; Rev 2:10 * 4:9 2Ti 1:4 * 4:10 Kl 4:14; Ta 1:4

11 *Luk kiutipen kerekék kau ketikewa. Ti ehithis Jon Mak h̄rak kaktikewit yi einen in kak̄ntar h̄rak yaaik kak̄kepa.

12 *Hi heriuwet Tikikas h̄rak epei ken wit Efesas.

13 *Wi kerek ti enen, ti eh̄t saket kai nokik kerek n̄paa hi enemt̄n ewis̄m m̄waaí meit w̄nak ke Kapas keit wit Troas. Te ti et̄wem mamtike t̄wei mei. T̄wei mit n̄paa m̄t n̄r̄iakem me miyak pat̄n, ti et̄wem eiȳm enen hi hanhanem iuwe.

14 *Aleksanda, m̄tik kime bras ain, h̄rak kerek̄yo menmen enum enum. M̄tik luwe kakrek̄ȳwek enum mamrer menmen me h̄rak epei kerek̄yewem.

15 Ti naanempre h̄rekes me h̄rak hentar h̄rak kat̄p enum enum me h̄m yaaím me Kraís haiu mat̄p m̄t em.

16 *Wi hi hin̄n hen kot ke gavman hat̄p h̄m naanempre h̄rekes, m̄t han nekepa au, h̄r n̄naip̄sa. Hi hanhan M̄tik luwe ap han kitet menmen im enum h̄r n̄r̄iakem keremem.

17 *Te M̄tik luwe kekepa kerek̄yo hi han tokik hau. Mar im hi hat̄p m̄t h̄m me God te m̄t yap̄rwe neit kot nemtewem. Te M̄tik luwe kekepa, m̄t ap neiyep hi haa au. Hi hepu werek.

18 Maain M̄tik luwe kak̄kepa me menmen enum enum kak̄riya kak̄wisa hah̄t wit k̄rak naanmampr̄au. Haiu emwen̄pi niuk m̄rak h̄rak iuwe tipmain tipmain enum eik. Keremem.

19 *Ti at̄p Prisila wetike Akwila h̄r netike m̄t miyap̄r n̄kerek ne m̄tik Onesiforas, ti etpor h̄r yaain.

20 *Irastas wen kepu wit Korin. Hi hinaip̄s Trofimas h̄rak k̄nap keit wit Mailitas.

21 Te ti enen wasenum. Maain haw̄ h̄tan n̄me yuwerep mamnen.

Yubyulas, Pyudens, Lainas tetike m̄te Klodia nat̄p ti yaaik, h̄r netike nit yinan yap̄rwe in.

22 Hi hanhan M̄tik luwe kaku kak̄kre han kit. Hi hanhan M̄tik luwe han yaaik k̄rak kaku kaktikewi.

Mep̄r keremem

* 4:11 Kl 4:14; Ap 15:37-39 * 4:12 Ef 6:21-22 * 4:13 Ap 20:6 * 4:14 1Ti 1:20; Sam 62:12; Pro 24:12; Ro 2:6 * 4:16 2Ti 1:15 * 4:17 Ap 23:11, 27:23; Dan 6:22 * 4:19 Ap 18:2; 2Ti 1:16-17 * 4:20 Ap 19:22, 20:4

Tiwei Pol Kewisik Ken Mitik Taitas Menmen me tiwei ik

Pol katip Taitas him gude 1:1-4

Him me mit iuwe ninin naanmpre emit ne sios 1:5-16

Menmen mit miyapir ne sios nanisesim 2:1-3:11

Pol katip Taitas him mkaru 3:12-15

¹ Hi Pol hi hiriak menmen me God, Jisas Kraiss kehimitena hi aposel kirak. Hirak keriuweta hi hepno ekaap mit God kehimitene hir mit narak, te hir enises him marak werék. Hi etpor him yaaim, te hir enirtei enises menmen me God.

² Hi ekaap mit hir nanises him me God nanmeriyiwék hirak kaknen kaktorhis, te hir nantikerek nanu nanit tipmain tipmain enum eik. God hirak kemipin au. Nipaa enum eik hirak kiriak ti wen au, hirak katip hirak hanhan mit nantikerek nanu nanit tipmain tipmain enum eik.

³ *Hirak ketpim epei au, maain wi ham hirak kehimitanem, hirak kewepyapirem. Hirak kewepyapirem keriuwe him hirak kewetewem, te hi atip mit em. God katip hirak kaktaihis haiu mit keriyen, te hirak keweto him im hi atip mit em.

⁴ *Taitas, hi Pol hewisut tiwei ik kan. Ti nikan kai ke menmen me God haiu yapirwe misesim. Hi hanhan God Haai ketike Kraiss Jisas kerek kekepai kaktaihis, hirakit tatrekyut yaaim, te ti ehu werék werék.

Him me mit iuwe naanmpre mit ne weiwik me God

⁵ Hi hnaiwirrit ti hepu wit Krit, te ti eriak menmen ere werék nipaa hi hirakem. Ti ehimitan mit iuwe naanmpre mit miyapir ne weiwik me God nerer wit mar ke nipaa hi hetputem.

⁶ *Mit iuwe nipaa ere in hir narak menmen enum au, hir naanmamre mit miyapir ne weiwik me God keriyen. Hir neit miyapir niutip niutip keriyen. Nikerek nir enises him me Kraiss, te hir mit han ap nansiuwe him nantip nikerek nir narak enum nises han kir weinim ap nemtau him me miye haai au emit!

⁷ *Mitik iuwe naanmpre menmen me God, te hirak nipaa ere in kiriak menmen yaaim. Hirak mitik enuk paan tokik au emit! Hirak ap han enuk waswas keriuwe menmen au emit! Hirak kaam tipar si enum ere ketaritari au emit! Hirak ketike mit han nenehan nenapan me menmen au emit! Hirak hanhan kakit pewek te han kenke kenterim au emit!

⁸ Au, hirak ekikaap mit han nan neke wit hak, hirak hanhan ekises menmen yaaim. Hirak naanmpre hirekes ekriak menmen yaaim ekises him me God. Hirak ekwenin han kirak te hirak eku werék.

⁹ *Hirak ekises him yaaim nipaa haiu metporem, te hirak kaktip mit kakikepi kakriuwe him im yaaim, hirak kakri han ke mit ap nises him yaaim, te hir nanirtei menmen enum hir nisesim.

Mit enun ne wit Krit natip him weinim nemipin

¹⁰ *Hirak ekriak menmen im ekintar mit yapirwe ein ne weiwik me God hir ninapan nemtau him me Kraiss. Hir natip me menmen weinim

* 1:3 Ef 1:9-10; Ta 2:10, 3:4; 1Ti 1:1, 11 * 1:4 2Ko 8:23; Ga 2:3; 2Ti 1:2; 4:10; Ro 1:7 * 1:6 1Ti 3:2-7; 2Ti 2:24-26 * 1:7 1Ko 4:1 * 1:9 2Ti 4:3; Ta 2:1 * 1:10 1Ti 4:7

nemitetp̄n m̄t neriuerem. M̄t yap̄rwe nar ik h̄r nises h̄m me m̄t kerek nat̄p̄ nar ik: “Yi eirekir ȳnk ki, te yi yises h̄m me God werek werek.”

11 *H̄r m̄t nar ik nemitetp̄n m̄t neriuwe h̄m m̄r im enum. H̄r nari han ke m̄t miyap̄r n̄kerek n̄r niut̄p̄ niut̄p̄ nerer wit wit neriwaank. H̄r netpor h̄m enum h̄r enisesim kerek haiu m̄t in haiu ap te mamriakem taau. Te h̄r en̄t pewek keremem me m̄t han. Te ti ewen̄n menmen m̄t nar ik h̄r n̄riakem nat̄p̄ m̄t em.

12 N̄paa m̄tik kiut̄p̄ ke m̄t ne Krit h̄r han kitet h̄rak profet yaaik h̄rak kat̄p̄ kar ik: “Hekrit hekrit haiu m̄t ne wit Krit haiu memip̄n, han kaiu enuk haiu m̄riak enum mar ke samiyak enuk, haiu mau yān yān maam menmen wein̄m.”

13-14 **H̄m im h̄rak ketpim h̄ram yaaim. Ti ene m̄t in ne weiw̄k me God wisenum, te h̄r ap enises h̄m me weiw̄k me maamrer ne m̄t ne Isrel au em̄t! H̄r ap enises h̄m wein̄m me m̄t nises h̄m lo me n̄paa te h̄r neweik̄n sip newet h̄m yaaim me God em au em̄t! H̄r m̄t ne weiw̄k me God h̄r enises h̄m m̄rak werek werek keremem.

15 *M̄t han, han k̄r yaaik prar prar, h̄r han kitet menmen yap̄rwe yaaim te h̄r ap n̄nein̄m au. Te m̄t han kerek han k̄r enuk, h̄r han kitet h̄m me Kraises werek werek au, h̄r nat̄p̄ menmen yap̄rwe h̄ram enum h̄r n̄nein̄m. Menmen mewaank han k̄r te h̄r netari menmen enum h̄r n̄riakem nisesim.

16 *H̄r nat̄p̄ h̄r netike God nau han kiut̄p̄, te menmen h̄r n̄riakem nisesim meteiknai h̄r nemip̄n. H̄r netike God nau han kiut̄p̄ taauye! H̄r nises h̄m me Kraises au. H̄r m̄t enun paan tokik, h̄r ap nanriak menmen mei yaaim miut̄p̄ taauye!

2

H̄m ti at̄p̄ m̄t miyap̄r iuwe em

1 *Te ti et̄p̄ m̄t miyap̄r h̄m yaaim h̄ram mises h̄m me God.

2 Ti at̄p̄ m̄t enun ne m̄t te h̄r ap naam t̄par wain ere h̄r netaritari au em̄t! H̄r naanmampre h̄ras enriak menmen yaaim, te m̄t han nat̄p̄ h̄r yaain. H̄r enwen̄n han k̄r me menmen h̄r nisesim. H̄r enises h̄m me Kraises werek werek. H̄r han tewen̄n m̄t. M̄t nerekyor enum te h̄r han tokik enu.

3 *Ti at̄p̄ miyap̄r epei enun ne m̄t te h̄r naanemp̄re h̄ras me menmen yap̄rwe h̄r n̄riakem, en̄r ke miyap̄r nises h̄m me God h̄r enriakem. H̄r ap nant̄pan nanisesan au em̄t! H̄r ap hanhan nan̄m t̄par wain yap̄rwe au. H̄r nat̄p̄ miyap̄r han menmen yaaim me God neteiknorem narkeik h̄r nanisesim.

4 H̄r ent̄p̄ miyap̄r n̄han menmen enkepi te h̄r han etwen̄n m̄t n̄r niut̄p̄ niut̄p̄ netike n̄kerek n̄r.

5 *H̄r nat̄p̄ miyap̄r n̄han menmen, te h̄r naanmamre h̄ras te h̄r nanriak m̄t miyap̄r menmen yaaim. H̄r ap han ekitet nantike m̄t nanriyanhis nanwen̄nem au em̄t! H̄r naanmamre menmen me w̄nak, enriak menmen yaaim en̄mtau h̄m me m̄t n̄r niut̄p̄ niut̄p̄ keriyen, te m̄t han ap nant̄p̄ enum me h̄m me Kraises keremem au.

H̄m me m̄t pipep

6 Ti at̄p̄ m̄t pipep h̄m manp te h̄r naanemp̄re h̄ras nanwen̄n han k̄r me menmen h̄r han kitetim te h̄r enriak menmen yaaim keremem.

* 1:11 Jo 10:12; 1Pi 5:2; 2Ti 3:6 * 1:13-14 2Ti 4:2 * 1:13-14 1Ti 4:7 * 1:15 Mt 15:11; Ro 14:20
* 1:16 2Ti 3:5; 1Jo 1:6, 2:4 * 2:1 Ta 1:9 * 2:3 1Ti 3:11 * 2:5 Ef 5:22

7 *Menmen yapirwe ti hirakem, hiram mire piksa meteiknor menmen hir enisesim. Wⁱ ti etpor menmen, ti ap ari him weinim etporem metike him yaaim mit au emit, te hir nanirtei ti mitik yaaik.

8 *Ti atip him yaaim mamkaap mit keremem, te mit han ap te nantip enum me him mit. Ti eriak menmen mar im, te mit enun nepan ne him me Kraiss hir yink enuk nentar hir ap natip him enum em menmen yaaim haiu mit mirakem au.

Him me wok mit

9 *Ti atip mit kerek nirak wok me mit han, te hir enises him me mit nir iuwe te hir han yaaik neriuwari me menmen yapirwe hir nirakem. Hir ap enitpor him enum au emit!

10 *Hir ap enkintip menmen me mit nir iuwe enipakinem au emit! Hir naanmamre menmen me mit nir iuwe enises him, te mit nir iuwe enirtei mit in nirak menmen yaaim. Mar im mit nir iuwe hir han kitet him me God kiau kakikepai hiram yaaim.

11 Hi hatip menmen im hentar God epei keteiknai hirak hanhan kakikepai haiu mit yapirwe kaktaihis, te hirak keriuwet Jisas hirak kan ti.

12 *Menmen im meteiknai haiu emweikin sip emwet menmen enum me ti. Haiu ap emises hiras te haiu emriak menmen yaaim emises God emir ke mit nises him me God hir enirakem. Haiu emriak menmen emir im me wi haiu mepu ti im e.

13 *Haiu emriak menmen im me wi haiu memerir wi yaaim God kiau luwe Jisas Kraiss pike kaknen kakwepyapir hⁱrekes kakteikin mit menmen mirak iuwe.

14 *Nipaa hirak kaa kakikepai kaktaihis, te haiu emnaaiwir menmen enum, haiu emises him me God. Hirak kerekyei haiu mepu han yaaik prar prar, haiu mit nirak keriyen. Haiu hanhan wisenum mamrekywek menmen yaaim.

15 *Ti wen etpor him im him manp enum. Mit hir nⁱnapan nanises him im, ti etpor him manp hekrehir ke Jisas te hir enisesim. Te ti ap ewis mit hir nⁱnan yipir nanwⁱrek neweikin sip newetutem.

3

Haiu mit emises menmen yaaim

1 *Hekrit hekrit ti eriak han ke mit miyapir ne weiwik miutip me God te hir nanimtau him me mit ne gavman netike mit kerek naanmⁱpre mit nerer wit wit, hir enises him mir, enriak menmen yaaim enkepi.

2 *Hir ap nantip enum nansiuwe him mit han au. Hir netikeri nenehan au. Hir enkiyan enu enkaap mit nanirak mit yapirwe menmen yaaim.

3 *Nipaa ein haiu hiras metari menmen me God haiu ap misesim au. Seten kemitaipin kari han kiau, te haiu hemkre menepam me menmen haiu mirak enum, haiu mewenin han kiau me menmen au, haiu mirak menmen mises han kiau keremem. Haiu mises menmen enum mepu weinim mirak han kiau yaaik. Haiu yink enuk meriuwe mit netenen menmen yaaim, o menmen me mit han, haiu mineini, hir nⁱneinai haiu enun nepan keriyen.

* 2:7 1Ti 4:12; 1Pi 5:3 * 2:8 1Pi 2:15 * 2:9 1Ti 6:1; 1Pi 2:18 * 2:10 Ta 1:3 * 2:12 1Jo 2:16;
 Ef 1:4 * 2:13 1Ko 1:7; Fl 3:20 * 2:14 Ga 1:4; Sam 130:8; Eks 19:5; Diu 7:6; Esi 37:23; 1Pi 2:9; Ef
 2:10 * 2:15 1Ti 4:12 * 3:1 Ro 13:1-7; 1Pi 2:13-14 * 3:2 Fl 4:5 * 3:3 1Ko 6:11; Ef 2:2, 5:8

4 *Te God kerek maain kaktaihis, h̄rak keteiknai haiu m̄t h̄rak yaaik h̄rak han tewen̄nai.

5 *Te h̄rak keriuwet Jisas kan kekepai. H̄rak kekepai kentar menmen yaaim haiu m̄riakem au. H̄rak kekepai kentar h̄rak hanhanai. W̄i n̄paa m̄t h̄r n̄krai neriuwe t̄par, God H̄m̄n Yaaik kenipai haiu han yaaik prar prar mepu, h̄rak kenipai keweik̄nhis h̄m̄n kaiu te haiu mises menmen yaaim.

6 *God Haai kesiuwe H̄m̄n k̄rak Yaaik kan kekepai iuwe kentar menmen Jisas Krai kerek kekepai kaktaihis h̄rak k̄riakem.

7 *H̄rak keriuwetek te h̄rak han yaaik kak̄kepai kak̄sak menmen enum haiu m̄riakem h̄rak kat̄p haiu yaain, keh̄m̄tenai haiu em̄nkerek maain haiu em̄tikerek emu tipmain tipmain enum eik.

8 Menmen hi etputem h̄ram h̄m̄ yaaim. Hi hanhan te ti et̄por h̄m̄ im h̄m̄ manp, te h̄r m̄t kerek nises h̄m̄ me God naanmampre h̄ras nanriak menmen yaaim. Menmen mar im h̄ram yaaim mamkaap m̄t.

9 *Ti etike m̄t han yi ap eit̄pan einehan me h̄m̄ enum wein̄m au em̄t! Ti ap eises h̄m̄ me wit t̄pir o menmen n̄paa m̄t maamrer n̄riakem em̄t! Ti etikeri yi einehan me h̄m̄ lo Moses kewet m̄t ne Isrel em au em̄t! Menmen mar im mamkaap m̄t au. H̄ram mam̄waanki.

10 *M̄tik hak kari han ke m̄t han ne weiw̄k me God h̄r nisesik, te ti enerek miut̄p o wik. Epei au, h̄rak wen ap kak̄mtau h̄m̄ mit, yi m̄t yap̄rwe eiweik̄n sip eiwet̄wek.

11 *M̄tik kar ik han kitet menmen enum, k̄riak menmen enum. Menmen enum h̄rak k̄riakem mewepyap̄r h̄rak enuk.

Pol kewis h̄m̄ ham yinam

12 *Maain te hi esiuwe m̄tik Atemas o Tikikas h̄rak kiut̄p kaknen kakiun ein, ti enen waswas, te haw̄r ew̄wen yip̄rak̄it ew̄t wit Nikapolis. Hi am̄i ahu in ere haw̄ h̄tan epei au.

13 *Ti ekaap m̄tik Sinas kerek kertei menmen me lo me m̄t ne wit Rom. Ti ekepik ketike m̄tik Apolos. Ti ekepik̄it, te h̄rak̄it tetenen menmen me h̄r neiȳm nan̄no.

14 *M̄t miyap̄r naiu en̄rtei en̄riak yaaim enkaap m̄t miyap̄r h̄r han enuk me menmen enum man mewaanki. Haiu em̄riak menmen im emkepi te h̄r enu en̄r ke nu h̄r m̄t ap n̄man au, h̄ram mamri yap̄rwe. Mar im h̄r ap nanu wein̄m au, h̄r enises menmen me God werek werek.

15 M̄t miyap̄r kerek netikewa haiu mau in, h̄r nesiuwe h̄m̄ nat̄p ti yaaik. Ti at̄p m̄t miyap̄r ein haiu mat̄p h̄r yaain. Hi hanhan God han yaaik k̄rak kaku kaktikewi.

Mep̄r keremem

* 3:4 Ta 1:3 * 3:5 2Ti 1:9; Ef 5:26; Jo 3:5 * 3:6 Ap 2:17-18 * 3:7 Ro 3:24 * 3:9 2Ti 2:14, 16, 23 * 3:10 Mt 18:15-17; 2Jo 10 * 3:11 1Ti 6:3-5 * 3:12 Ef 6:21-22 * 3:13 Ap 18:24; 1Ko 3:5-6, 16:12 * 3:14 Ef 4:28; Ta 2:14; Mt 7:19

T*ī*wei Pol Kewis*ī*k Ken Failimon Menmen me t*ī*wei ik

Pol kat*ī*p m*ī*t*ī*k Failimon h*ī*m gude 1:1-3

Pol kewen*ī*pi niuk me Failimon 1:4-7

Pol kitehi Failimon h*ī*rak naanmampre Onisimas 1:18-22

Pol kat*ī*p Failimon h*ī*m m*ī*karu 1:23-25

1* Hi Pol hi hepu hekre w*ī*nak enuk ke gavman hentar h*ī*m me Jisas Krai*s* hi at*ī*p m*ī*t em. Hi hetike kaiu yinak Timoti, haw*ī*r wik wewis t*ī*wei ik wesiuwerek ken ti Failimon. Ti kaw*ī*r yaaik, haiu m*ī*r*ī*ak menmen miut*ī*p.

2* Haw*ī*r ap weswut ti kiut*ī*pen t*ī*wei ik au. Haw*ī*r wesiuwerek kakno m*ī*t ne weiw*ī*k me God kerek nau nererik neit w*ī*nak kit eik, h*ī*r netike Apia yenten paw*ī*r wetike Akipas. H*ī*rak k*ī*r*ī*ak menmen kar ke haw*ī*r w*ī*r*ī*akem.

3* Hi hanhan God Haai kaiu ketike M*ī*t*ī*k Iuwe Jisas Krai*s* han yaaik k*ī*r*ī*ak t h*ī*rak kaku kaktikewi, yi eiyu werek werek.

*Failimon kises h*ī*m me M*ī*t*ī*k Iuwe*

4* Hekrit hekrit hi hitehi God, hi hetp*ī*wek h*ī*rak yaaik hentar

5 hi hemtau ti ehises M*ī*t*ī*k Iuwe, ti hanhanek h*ī*rak ketike m*ī*t h*ī*r nises h*ī*m m*ī*rak.

6* Hi hitehi God te haw*ī*r wetikewi wewepnak me menmen me God, h*ī*rak kak*ī*kepit te ti ertei iuwe menmen yap*ī*rwe me God haiu met*ī*wem h*ī*ram mamkepai wi*s*enum, haiu emises h*ī*m me Krai*s* werek werek.

7* Kai yinak yaaik, hi han yaaik w*s*enum hau werek werek hentar ti hanhan m*ī*t ne weiw*ī*k me God ein, ti ekepi h*ī*r han tokik nepu h*ī*r nau werek werek neriuwe menmen me God.

*Failimon p*ī*ke kak*ī*this Onisimas h*ī*rak k*ī*re k*ī*rak yinak*

8-10** Hi han kitet menmen im ti h*ī*r*ī*ak m*ī*t em h*ī*ram menmen yaaim. Hi am*ī* hituthi ti er*ī*ak menmen yaaim me n*ī*kan kai Onisimas. Hi h*ī*re haai k*ī*rak hentar hi heit w*ī*nak enuk ke gavman, hi hekepik h*ī*rak kises h*ī*m me God. H*ī*ram werek te hi etput h*ī*m iuwe menmen im hekre h*ī*r ke Krai*s* hentar h*ī*rak kehimitena hi m*ī*t*ī*k iuwe, te ti ehisesim. Au, hi h*ī*napen etput h*ī*m iuwe au em*ī*t! Haw*ī*r hanhanak*ī*t, te hi h*ī*napen. Hi Pol hi enuk epei he m*ī*t*ī*k hi heit w*ī*nak enuk ke gavman hentar h*ī*m me Jisas Krai*s* hi at*ī*p m*ī*t em. Hi hare hituthi ti ar*ī*ak yaaim me n*ī*kan kai Onisimas.

11 Ti hertei niuk m*ī*rak matip mar im: "H*ī*rak k*ī*kaap m*ī*t," te n*ī*paa h*ī*rak k*ī*r*ī*ak menmen h*ī*rak ap kekepit au. In ek h*ī*rak kises h*ī*m me God te h*ī*rak k*ī*r*ī*ak menmen yaaim kekepaw*ī*r. H*ī*rak kekepit, kekepa.

12 In ek hi epei esiuwerek kan k*ī*rit. Hi han in han kitetik.

13* Hi hanhan eriuwerek, te h*ī*rak kaktikewa kaku in kak*ī*kepa kerek hi wen hepu w*ī*nak enuk ke gavman hentar h*ī*m me God. Te hi hepu in ti ekepa. Au, ti hepeit ein, te hi hanhan h*ī*rak kekreh*ī*r kit kekepa.

14* Hi epei hesiuwerek ken ein. H*ī*rak ap kau ketikewa au. Hi ap etenenik ere hi heswut t*ī*wei eituthi ti ewenhi h*ī*rak kaku in, te hi esiuwerek ken ein. Hi h*ī*napen ti y*ī*nk enuk hentar hi etenen m*ī*t*ī*k kit ere ti ewenhi, te hi epei hesiuwerek ken. Hi hanhan ti er*ī*ak menmen ti ehises han kit ek.

* 1:1 Ef 3:1 * 1:2 Kl 4:17; 2Ti 2:3 * 1:3 Ga 1:3 * 1:4 Ro 1:8-9 * 1:6 Fl 1:9; Kl 1:9 * 1:7
2Ko 7:4 * 1:8-10 Fl 1 * 1:8-10 Kl 4:9; 1Ko 4:15 * 1:13 Fl 2:30 * 1:14 2Ko 9:7; 1Pi 5:2

15 Hi han kai katip kar ik: “God kewisik hirak kinaiwirrit kirir ken keit ein wi ham kentar maain hirak ap pike kaknen

16 * kakir ke mitik kit kiriak wok mit taau! Hirak kakre kit yinak yaaik kaku kaktikewit. Hi hanhanek iuwe. Ti au ti tewen han tewen+nek wisenuk hentar hirak kit yinak yaaik ke menmen me Jisas, hirak mitik kit kiriak menmen mit.

17 Te ti han ektip hi wariyakit kit, te han kit ektip mitik hak eik ekpire hirak wariyakit kit ekpar kerek hi wariyakit kit. Hirak Onisimas kaknen, ti etiwekhis.

18 Hirak kerekjut menmen enum kekintip menmen kisawinem, te ti ehitauhi me menmen hirak kekintipem.

19 * Hi Pol hi hewis him im me his mai hirekes, te hi hirekes pike ewetitem. Nipaa hi ekepit, te ti ewekin han hises him me God, te ti eweto menmen me im em au.

20 Te kai yinak, ti erekyo menmen yaaim im. Ti naanmipre Onisimas kar ke ti naanmiprau. Ti eriak menmen im mentar hawir wises Mitik Iuwe, te hi han yaaik eriuwit.

21 Hi ewisut tiwei ik ke han kai katip ti ehises menmen hi hetputem. Au, hi hertei ti ehin menmen im hi hituthiyem.

22 * Maain Onisimas kaknen kakiun ein, ti etiwek his ti wen naanmamriwek yaaik ti erekyiwek haau mai mamintar hi hanhan God kakimtau menmen yi yitiwekhi ke hi, te hirak kaksiupena hi anaaiwir winak enuk ke gavman, hi anen ari.

Mit hir natip gude men mitik Failimon

23 * Hi hetike Epafras wau wekre winak enuk ke gavman wentar him me Jisas Krais. Hirak kesiuwe him ketput ti yaaik.

24 * Mak, Aristakas, Dimas tetike Luk hir netikewawir haiu miriak menmen me God. Hir nesiuwe him natip ti yaaik.

25 Hi hanhan Mitik Iuwe Jisas Krais han yaaik kirak kaku kaktikewi.

Mepir keremem

Tiwei Mitik Kewisik Ken Mit Ne Isrel - Hibru Menmen me twei ik

Krais keteiknai God h̄rak k̄re mekak 1:1-3

Krais Iuwe kin̄n m̄t ensel 1:4-2:18

Krais Iuwe kin̄n Moses ketike Josua 3:1-4:13

Krais Iuwe kin̄n m̄t pris 4:14-7:28

H̄m me Krais h̄ram min̄n h̄m en̄paa God kewet Moses em 8:1-9:28

Hemkre me Jisas min̄n hemkre me bulmakau, eh̄ram mesak menmen enum maiu 10:1-39

Haiu m̄t han ekitet Jisas haiu emnak̄n tokim eemisesim 11:1-12:29

H̄m me menmen m̄t ne weiw̄ik me God eh̄r nanisesim 13:1-19

H̄m m̄karu 13:20-25

God N̄kan k̄rak kekreh̄r ke Haai k̄rak ketpai h̄m m̄rak

1 N̄paa enum eik me w̄i ham yap̄rwe, God kat̄p m̄t profet h̄m m̄rak kenipi h̄r n̄tyak. Nepei au, h̄rak keriuweti nan nat̄p maamrer h̄m m̄rak.

2 *Te in ek, w̄i kerek t̄i nepei au mam̄si, God kewepaiyap̄r h̄m m̄rak keriuwe menmen N̄kan k̄rak ketpim. God epei kehim̄tanek h̄rak kakwet̄iwek menmen m̄rak yap̄rwe. N̄paa God kat̄p N̄kan k̄rak te h̄rak kises h̄m m̄rak h̄rak N̄kan k̄rak menmen yap̄rwe mau t̄i mau nepni, mar ke Haai k̄rak hanhanem.

3 *N̄kan k̄rak Jisas keteiknai menmen iuwe me God merh̄he m̄re t̄ipar meteiknai h̄m̄n k̄kau kentar han k̄rak kerekek k̄re God. H̄rak h̄m m̄rak iuwe menip menmen yap̄rwe h̄ram mises han k̄rak te h̄rak naanm̄pre menmen yap̄rwe mau merer wit wit. H̄rak h̄rekes kaa kentar nu tentarak̄it kesak menmen enum mekre han ke haiu m̄t. Epei au, h̄rak ken kau wit kerek God M̄tik Iuwe kewiyen, h̄rak kau menep his yaaim m̄rak kerek m̄t iuwe naanm̄pre menmen yap̄rwe h̄r newi.

N̄kan ke God kin̄n m̄t ensel

4 *Jisas kau menep his yaaim me God kerek m̄t iuwe newi. Mar im God epei keteiknai h̄rak k̄rak h̄rak kin̄n m̄t ensel kar ke niuk kerek God kewet̄iwekem h̄ram min̄n niuk me m̄t ensel.

5 *Niuk m̄rak iuwe min̄n niuk me m̄t ensel mentar n̄paa God ap kat̄p m̄t n̄rak ensel kar ik:

“Petepin hi hehim̄tenit ti are n̄kan kai.” God keteipim p̄ike ketpim kar ik: “Maain hi ahu are Haai k̄rak, h̄rak kaku kakre N̄kan kai.” God ap kat̄p me m̄t ensel n̄rak au. H̄rak kat̄p me N̄kan k̄rak Jisas kerekek.

6 *Kerek w̄i n̄paa God kakriuwet N̄kan k̄rak iuwe m̄tik kaknen t̄i ik, h̄rak keteipim p̄ike ketpim kar ik:

“Yi m̄t ensel nai yi eiwen̄ipi niuk m̄rak.”

7 *H̄rak kat̄p me m̄t ensel kar ik:

“Hi herekyor h̄r n̄rak menmen mai waswas nar ke n̄me, h̄r nan̄waank menmen ap mises han kai au nar ke si merh̄he.”

8 *Te h̄rak kat̄p me N̄kan k̄rak kar ik:

* 1:2 Sam 2:8; Mt 21:38; Jo 1:3; Kl 1:16 * 1:3 2Ko 4:4; Ap 2:33-34; Kl 1:15; Hi 8:1 * 1:4 Fl 2:9

* 1:5 Ap 13:33; Hi 5:5; 2Sml 7:14; Sam 2:7 * 1:6 Ro 8:29; Sam 97:7 * 1:7 Sam 104:4 * 1:8

Sam 45:6-7

“Ti are hi God ti Mítik Iuwe naanmipre menmen yapirwe tipmain tipmain enum eik. Ti tewen naanmamre menmen mit ti h̄r̄iakem yaaim yaaim.

9 Ti hanhan heriuwe menmen yaaim, ti au han enuk heriuwe menmen enum, te ti Mítik Iuwe, hi God kit hi ehim̄tanit ti iuwe ti han yaaik ehin̄n m̄t yapirwe.”

10 * God p̄ike kat̄ip keteipim kar ik:

“Ti Mítik Iuwe n̄paa enum eik ti h̄r̄iak t̄i metike nepni meriuwe his mit.

11 Maain t̄i ik ketike nepni h̄ram mam̄waank mam̄t te ti au. Ti ehu eh̄t̄ tipmain tipmain enum eik. Mar ke m̄t neriuwet laplap ere enum h̄r̄ new̄rem, maain t̄i ketike nepni h̄ram mamweik̄n his mam̄rem.

12 * Mar ke m̄t nenep laplap enum tokim new̄rem h̄r̄ neit ham yaaim neriuwetem, te ti eh̄t̄ t̄i ketike nepni enum ti ew̄rem em̄t, ti enip meiyam yaaim em̄kreh̄r̄ m̄ram. Ti h̄rekes au, ti ehu apar ke in ek ti h̄rekes hepu. Ti ap te eweik̄nhis are menmen enum tokim au. Ti ehu tipmain tipmain enum eik.”

13 * N̄paa God kat̄ip kar ik:

“Ti ehu menep etikewa eno menep his mai yaaim kerek m̄t iuwe newi, ti ehu ere hi enep m̄t enun nepan ni en̄p enepi.”

God h̄rak ap kat̄ip h̄m im men m̄t ensel au. H̄rak kat̄ip N̄kan k̄rak em k̄remem.

14 * Te m̄t ensel h̄r̄ n̄re mekam? H̄r̄ n̄re h̄m̄n h̄r̄ n̄riak menmen God ketpor, h̄rak keriuweti nan̄no nanriakem nankaap m̄t miyap̄ir kerek h̄rak hanhan kaktorhis nanu nantikerek.

2

God h̄rak kak̄kepai kaktaihis-Menmen im h̄ram iuwe

1 N̄kan ke God Jisas h̄rak Mítik Iuwe kin̄n menmen yapirwe, te haiu emises w̄senum menmen kerek n̄paa haiu memtewem te haiu ap emnaaiw̄r h̄m im emweik̄n sip emwet̄wem au em̄t!

2 * N̄paa God kat̄ip m̄t ensel n̄rak h̄m m̄rak. H̄r̄ net̄iwem net̄ipim newep̄yap̄ir m̄t em. Menmen nepei man mar ke n̄paa h̄r̄ net̄ipim. M̄t kerek neweik̄n sip newet̄ h̄m yaaim me God, h̄r̄ nises menmen enum God kak̄rekyor enum mamār ke h̄r̄ n̄riak menmen enum.

3 * Te haiu emweik̄n sip emwet̄ h̄m iuwe me God kak̄kepai kaktaihis, te haiu ap te mamnop̄n mamkeip̄n menmen enum God kak̄riak m̄t enum em taau. N̄paa Mítik Iuwe Krai h̄rekes kin̄n kewep̄yap̄ir God kaktaihis. Nepei au, m̄t kerek nemtau h̄m m̄rak h̄r̄ nisesim, h̄r̄ net̄pai nar ik: “H̄m im ap me memit̄p̄n au. H̄ram h̄m yaaim.”

4 * God h̄rekes keteik̄n h̄m m̄r h̄ram yaaim keriuwe menmen yaaim h̄rak k̄riakem k̄kaap m̄t keriuwerem. H̄rak k̄riak menmen im metike h̄rak keriwet̄ God h̄m̄n yaaik h̄rak kises han k̄rak kan kewet̄ m̄t menmen m̄rak yaaim.

Jisas keweik̄nhis k̄re m̄t̄ik h̄rak kekepai kaktaihis

5 Haiu mat̄ip me t̄i ham maain God kak̄riakem mamnen m̄t kerek nisesik h̄r̄ nanwik. God ap keh̄m̄tan m̄t ensel h̄r̄ naanm̄p̄rewem.

* 1:10 Sam 102:25-27 * 1:12 Sam 22:22 * 1:13 Sam 110:1 * 1:14 Sam 34:7, 91:11 * 2:2 Ga 3:19 * 2:3 Hi 10:29, 12:25 * 2:4 Mk 16:20; 1Ko 12:4, 11

6 *Au, h̄im me God kerek m̄it̄ik hak kewis̄im mau t̄iwei Sam h̄iram mat̄ip mar im:

“God haiu m̄it̄ m̄ire mekam te ti han tewen̄nai naanemprai? Haiu au enun wein̄n.

7 Me w̄i yinam te ti herekyei haiu enun te m̄it̄ ensel h̄ir nin̄nai h̄ir iuwe. Ti ewetai menmen m̄it̄ iuwe net̄iwem te haiu niuk maiu iuwe.

8 *Ti ehim̄itenai haiu mamin̄n naanmamre menmen mit̄ yap̄irwe.”

H̄im h̄iram m̄it̄ik ik epei kewis̄im mat̄ip haiu m̄it̄ mamin̄n naanmamre menmen yap̄irwe. Menmen miut̄ip ap te mamin̄nai taau. Te in ek haiu ap min̄n naanm̄ipre menmen wen au.

9 *Te in ek haiu mertei menmen me M̄it̄ik Jisas. N̄ipaa me w̄i yinam Jisas kau t̄i ik God k̄ir̄iak Jisas au m̄it̄ik wein̄k, te m̄it̄ ensel h̄ir iuwe nin̄nek. In ek God k̄ir̄iakek h̄irak k̄ire M̄it̄ik Iuwe keit menmen m̄irak iuwe kentar Jisas kaa kekreh̄ir kau te God kakr̄iak haiu m̄it̄ menmen yaaim kakriuwe menmen im Jisas k̄ir̄iakem.

10 *H̄iram yaaim te h̄irak God kerek haai ke menmen yap̄irwe h̄irak k̄ir̄iak menmen yap̄irwe h̄irak kenip Jisas h̄irak m̄it̄ik yaaik w̄isenuk keriuwe menmen enum mak̄ip. Marim God k̄ir̄iak Jisas yaaik te h̄irak kak̄ir̄iyei haiu m̄it̄ haiu mamre n̄ikerek ne God haiu mam̄it̄ menmen m̄irak yaaim.

11 *Jisas kesak menmen enum haiu m̄it̄ m̄ir̄iakem te haiu m̄ire yaain. H̄irak ketikewai haai kiut̄ip, te h̄irak ap ȳnk enuk kat̄ip haiu “kikrek n̄irak.”

12 H̄irak kat̄ip kar ik:

“God hi tewen awepyap̄ir niuk mit̄ at̄ip kikrek nai yem. Me n̄im̄in ke m̄it̄ yap̄irwe nererik nises h̄im mit̄ hi eine henye awen̄ipi niuk mit̄.”

13 *Te h̄irak wen kat̄ip kar ik:

“Hi han ekitet h̄im me God hi ehisesim.” H̄irak p̄ike kat̄ip kar ik:

“Hi hepu in etike kikrek yap̄irwe God epei kewetori.”

Jisas keweik̄inhis k̄ire m̄it̄ik te h̄irak kekepai haiu m̄it̄

14 *Haiu m̄it̄ miyap̄ir Jisas kat̄ip haiu kikrek n̄irak haiu m̄ire ȳnk, hemkre o hemik, te h̄irak h̄irekes keweik̄inhis k̄ire haiu m̄it̄ te h̄irak kaa kewaank Seten kerek k̄ir̄iak haiu m̄it̄ haiu mami.

15 H̄irak k̄ir̄iakem te haiu m̄it̄ yap̄irwe n̄ipaa haiu m̄inaain te mami mamno mam̄ir God, maain haiu ap te mamnap̄in mei taau.

16 *H̄irak ap k̄ir̄iak menmen k̄ikaap m̄it̄ ensel au. H̄irak k̄ir̄iakem kekepai haiu m̄it̄ nepenyerer ne Ebrahim.

17 *Te h̄irak Jisas keweik̄inhis kar ke haiu m̄it̄ kikrek n̄irak h̄irak k̄ire m̄it̄ik kerek. H̄irak keweik̄inhis k̄ire m̄it̄ik te h̄irak k̄ir̄iak menmen me God k̄ire m̄it̄ik iuwe pris kerek hanhan keriuwe m̄it̄ h̄irak k̄ir̄iakem werek werek. H̄irak k̄ir̄iak menmen yaaim keiȳim kesak menmen enum me haiu m̄it̄ yap̄irwe.

18 *H̄irak yaaik te h̄irak kak̄ikaap m̄it̄ wen nanises God werek werek w̄i menmen enum mamnen mam̄waanki. H̄irak kak̄ikaap m̄it̄ kak̄intar n̄ipaa menmen enum man mewanke te h̄irak ap keweik̄in sip kewet God au.

* 2:6 Sam 8:4-6 * 2:8 1Ko 15:27 * 2:9 Fl 2:8-9 * 2:10 Ro 11:36 * 2:11 Mt 25:40; Mk 3:35; Jo 20:17 * 2:13 Ais 8:17-18 * 2:14 Jo 12:31; 1Jo 3:8; Rev 12:10 * 2:16 Ais 41:8-9 * 2:17 Fl 2:7; Hi 2:14; 1Jo 2:2, 4:10 * 2:18 Hi 4:15

3

Jisas wisenuk kinin mitik Moses

1 *Nai yinan kerek God keit wit kirak kehimiteni te yi yisesik yayit menmen mirak, yi han ekitet Jisas werek werek. Hirak hirekes God keriuwetek kire Aposel hirak kan kewepyapir him mirak, hirak kiriak menmen mire mitik Hetpris, haisu mit misesik matip mit han ek.

2 *God kehimitanek hirak kiriak menmen mirak te hirak kiriakem kisesim werek werek, kar ke nipaa mitik Moses kiriakem kisesim kau nimin ke mit miyapir ne weiwik me God.

3 Mitik Iuwe ik Jisas God kewisik hirak keit niuk mirak wisenum kinin niuk me Moses kire mitik kime winak yaaik keit niuk mirak iuwe. Winak au, hirak kepu weinim.

4 Winak yapirwe ap te mamime hiremes taau. Mit keriyen nimaam, te God kinin kentar hirak kiriak menmen yapirwe.

5 *Moses kiriak menmen me God nimin ke mit miyapir ne weiwik mirak. Hirak kire wok mitik kiriak menmen me mitik iuwe kirak. Hirak kewepyapir menmen God katip maain hirak hirekes kakriakem.

6 *Krais hirak au. Hirak Nikan ke God kerekek, hirak kiriak menmen me God werek werek. Hirak Mitik Iuwe kinin naanmipre mit miyapir ne weiwik me God. Haisu mamu mamre mit miyapir ne weiwik me God te haisu wen han tokik emu emimerir Mitik Iuwe kanen kaktaihis o au en, taau.

Mit ap nises him me God ap te nanu werek werek taau

7 *Haisu emimtau him kerek God Himin Yaaik ketpaiyem emintar haisu ne weiwik miutip mirak. Hirak katip kar ik:

“Petepin kerek yi yemtau God ketpi menmen,

8 *yi ap paan tokik (o eiyinke perkenum) eiweikin sip eiwetiwem au emit! Yi ap eiyises menmen me nipaa maamrer nau nriakem neweikin sip newet God me wi hir nepu wit tenhaan weinik mit ap newi. Hir han enuk nari han kirak nenipiwek han enuk keriuweri.”

9 God katip kar ik:

“Maamrer ni neit wit ik hir nari han kai enuk te hir nri menmen hi hiriakem me 40 tito, te hir au, hir neweikin sip neweto.

10 Hir nenipa hi han enuk heriuweri te hi hatip har ik:

‘Hir hekrit hekrit hir nises menmen ham enum mekre han kir. Hir au, hir nepitari menmen hi hetpim hir nnapen nisesim.’

11 *Hi han enuk heriuweri te hi hatip him iuwe har ik:

‘Hi ap ewisi hir naninen nanu wit kerek hi ehimitenor hir nanino nani, ap nanino ein ein au.’”

Haisu ap emweikin sip emwet him me God emir ke nipaa hir mit ne Isrel nriakem emit

12 Nai yinan, yi naanmamre hiras te yi mit ap te eirak han ki enuk yi eiweikin sip eiwet God kerek kakpau kakpeit nipaa ere in te maain hirak kaku tipmain tipmain enum eik.

13 Wi yapirwe God katip hiram mire “petepin” yi hekrit hekrit einakinan hitokim eikapan han tokik eiyu te yi ap eiwis menmen enum mamri han ki memitipin te yi eiweikin sip eiwet God au emit!

* 3:1 Hi 4:14, 6:20, 7:26, 8:1, 9:11 * 3:2 Nam 12:7 * 3:5 Nam 12:7 * 3:6 Kl 1:23; Hi 3:14

* 3:7 Sam 95:7-11 * 3:8 Eks 17:7; Nam 20:2-5 * 3:11 Nam 14:21-23

14 *Yi eikapan eiyɨntar nɨpaa haiu mɨt memtau hɨm me Krai. Haiu emisesim ere maaɨn haiu mami te haiu mamtikerek mamu han kiutɨp haiu mɨt mamɨt menmen mamtikerek.

15 *Haiu mertei hɨm im wen mepu hɨram matɨp mar im:
 “In ek yi yemtau hɨm me God kakɨtpiyem yi ap einakɨn tokim eiweikɨn sip eiwet hɨm mɨrak mar ke nɨpaa maamrer ni nɨrɨakem.”

16 *Neimɨn nemtau hɨm God ketpim te hɨr ap nisesim au, neweikɨn sip newetɨwem? Mɨt miyapɨr kerek Moses keriyei kerɨ ken nɨnaaiwɨr wit Isip.

17 *God hɨrak han enuk keriuwe neimɨn me 40 tito a? Hɨrak han enuk keriuwe mɨt miyapɨr nɨrɨak menmen enum te hɨr naa neit wit tenhaan weinɨk mɨt ap nei newi.

18 *Nɨpaa God katɨp hɨm iuwe kar ik: “Hɨr ap nanɨnen nanu wit Keinen kerek hi hehimɨtanek hɨr nanwiyen ap nanɨno ein ein au,” hɨrak katɨp karik hɨrak katɨp me neimɨn a? Hɨrak katɨp me mɨt ne Isrel kerek neweikɨn sip newetɨwek.

19 Te haiu mertei hɨr ap nen nau wit kerek hɨrak epei kehimɨteni hɨr nanwiyen nentar hɨr ap nises hɨm mɨrak werek werek au.

4

Haiu naanmamre hɨras te haiu emu emtike God

1 Haiu mɨt miyapɨr naanmamre hɨras emɨntar hɨm nɨpaa God ketpim me mɨt nanɨnen nanu wit kerek hɨrak kehimɨteni nanwiyen hɨr nanu yaaim nantikerek nanu nanɨt. Hɨm yaaim im hɨram mepu. Yi naanmamre hɨras te God kakɨtpi ap te yi yaino yayɨt menmen kerek hɨrak kehimɨteni yi yaitɨwem.

2 Haiu memtau hɨm yaaim me God mar ke nɨpaa hɨr mɨt maamrer nemtewem. Te menmen hɨr nemtewem ap mekepi mentar wɨ hɨr nemtɨwem hɨr neweikɨn sip newetewem.

3 *Haiu mɨt miyapɨr kerek mises hɨm me God, haiu epei mamno wit kerek God kehimɨtenai haiu mamwi en mamu yaain mamtikerek mamu mamɨt. Nɨpaa God katɨp ke wit ik hɨrak katɨp kar ik: “Hi han enuk te hi epei hatɨp hɨm iuwe har ik:

‘Mɨt miyapɨr kerek ap nisɨsa, hɨr ap te nanɨno wit kerek hi ehimɨteni nanu nantikewa taau.’”

God nɨpaa kɨrɨak tɨ metike nepni. Me wɨ eim ere in hɨrak kau kemerɨr mɨt hɨr nanisesik nanɨno nanu nantikerek nanu nanɨt.

4 *Me tɨwei miutɨp nɨpaa mɨt newis hɨm me God mekrerem, hɨram matɨp me wɨ hispɨnak wik (7) mar im: “Wɨ hispɨnak kiutɨp (6) nepei au, teipmen me wɨ hispɨnak wik (7) God kau weinɨm ap pɨke kɨrɨak menmen ham au.”

5 *Me tɨwei im hɨrak pɨke katɨp kar ik: “Mɨt han en ap te nanɨno wit kerek hi hehimɨteni nanwiyen taau.”

6 Hɨm im hɨram wen mepu, te haiu mertei mɨt han nanɨno wit kerek God kehimɨteni nanu nantikerek. Nɨpaa mɨt miyapɨr nemtau hɨm yaaim me God te hɨr ap nen wit God kahimɨteni nentar hɨr neweikɨn sip newet hɨm mɨrak.

7 *Mar ek te God kɨmat wɨ ham te mɨt nanɨno wit kɨrak nanu nantikerek. Hɨrak katɨp me wɨ im hɨram mɨre petepin. Maaɨn tito yapɨrwe epei men

* 3:14 Hi 3:6 * 3:15 Sam 95:7-8; Hi 3:7-8 * 3:16 Nam 14:1-35 * 3:17 1Ko 10:10 * 3:18 Hi 3:11 * 4:3 Sam 95:11; Hi 3:11 * 4:4 Jen 2:2 * 4:5 Sam 95:11 * 4:7 Sam 95:7-8

me mīt en neweik'in sip newet God hīrak pīke kewepyap'ir hīm im keriuwe menmen Devit ketpim. Hīrak kat'ip,

“Petepin yi yemtau God ketpi menmen yi ap paan tokik (o yenkeperkenum) yeweik'in sip yewet hīm me God.”

8 *Wit Keinan hīrak wit God kehimitan Josua keriyei mīt kerī ken te hīr nantike God nanu nan'it te hīrak ap pīke kat'ip keteipim me wī ham maain hīram mamnen te haiu mamno wit kīrak mamu mantikerek.

9 Mentar menmen im haiu mertei wī ham mepu memer'ir haiu mīt ne weiwīk me God haiu mamu yain yain mam'ir ke nīpaa God kīrak menmen nepei au, me wī hisp'inak wīk (7) hīrak kau yain yain keit.

10 *Neim'in hīr nan'ino nanu nantike God nanu werek werek, hīr nan'inaaiw'ir menmen nīpaa hīr nīrakem te hīr han kitet God kat'ip hīr yaain. Au hīr enises hīm me Kraīs. Menmen im hīr nīrakem hīram mar ke hīr nau yain yain nar ke nīpaa God kīnaaiw'ir menmen hīrak kīrakem hīrak kau yain yain.

11 Te haiu yap'irwe naanempre hīras werek werek te haiu mamno wit ke God haiu mamu yain yain mantikerek mamu mam'it. Haiu mīt ap te emweik'in sip emwet God mam'ir ke nīpaa maamer hīr nīrakem.

12 *Haiu naanempre hīras me menmen im mentar hīm me God hīram wein'im au. Hīram mepu mīrak menmen. Hīram min'in hīne ke his tīknuk enuk, hīram mepno nīm'in han ketike hīm'in ke haiu mīt, hīram mewepyap'ir menmen mau mekrerem kerek haiu mīt hanhanem o han kitetim, hīram meteiknai menmen im hīram yaain o au enum.

13 Ap te menmen miut'ip nīpaa God kīrakem hīram mīsaw'in te God ap kerteiyem au. Hīrak kertei menmen yap'irwe haiu mīrakem hīrak kīrem. Maain hīrak skelim haiu mīt me menmen haiu mīrakem.

Jisas hīrak Mīt'ik Iuwe Hetpris kaui

14 *Haiu mīt'ik kaui iuwe hetpris ken kau ketike God teit wit kīrak. Mīt'ik ik hīrak Jisas kerekek, hīrak Nīkan ke God. Te haiu han ekitet menmen wīsenum me Jisas kerek haiu mewepyap'irem.

15 *Haiu mīt ap te han tokik mamu mamin'in menmen yap'irwe mamnen mamri han kaui haiu mamrak enum au. Hīram mamin'inai mamri han kaui te hetpris kaui hīrak kīre mīt'ik han tewen'inai keriuwe menmen enum haiu ap te mamin'nem taau. Hīrak han tewen'inai kentar nīpaa menmen mari han kīrak kar ke menmen mari han kaui te hīrak ap kisesim kīrak menmen enum au.

16 *Te haiu ap emnaain au. Haiu emitehi God hīrekes emriuwe hīm maiu mamno nīk'ip mīrak te hīrak kak'isak menmen enum maiu hīrak kak'ikepai me menmen enum mamri han kaui te haiu emin'nem.

5

Jisas kīre Hetpris hīrak kak'isak menmen enum maiu kaktaihis

1 Yi yertei mīt keriyen haiu mari mīt'ik hak kau nīm'in ke haiu mīt haiu mehim'itanek hīrak kekreh'ir kaui kitehi God ke haiu mīt kewet'iwēk menmen maiu, hīrak kewepwar menmen kewet God em me menmen enum haiu mīrakem.

2 *Mīt'ik hetpris ik hīrak han tewen'in mīt kerek netaritari nīrak menmen enum hīr ap nises God werek werek au. Hīrak han tewen'in

* 4:8 Diu 31:7; Jos 22:4 * 4:10 Jen 2:2 * 4:12 1Pi 1:23; Ef 6:17; Rev 1:16, 19:5; Jo 12:48 * 4:14
Hi 3:1, 10:23 * 4:15 Hi 2:17 * 4:16 Hi 10:19 * 5:2 Hi 4:15

kentar wí ham menmen enum mari han kírak hírak kírak menmen enum kepír ke haiu mít.

3* Hírak ap kewepwar God kewetíwek menmen me haiu mít keriyen au. Hírak kewepwarem kewetíwek menmen mírak metike menmen me haiu mít kentar wí ham hetpris hírekes menmen enum mari han kírak hírak kírak menmen enum te God kakísak menmen mírak enum kaktikewai.

4* Mítik kerek hetpris, niuk mírak iuwe, te mítik ap kehimítan hírekes kakre hetpris au. God kerekek kehimítanek kírak menmen im kar ke nípaa hírak kehimítan mítik Eron kóre hetpris.

5* Mar im Krais ap kehimítan hírekes kóre mítik iuwe hetpris au. God ketpíwek kar ik:

“Ti Níkan kai. Petepin hi híre Haai kit.”

6* Me hím mau tíwei ham God katíp kar ik:
“Ti are mítik iuwe pris niuk mírak Melkisedek.”

7* Nípaa wí Jisas kau tí kóre mítik, hírak kitehi God keriuwe hím iuwe wan típar metpenín moke nanamír kírak. God kentau menmen hírak kitíwekhiyem, hírak kekepik. Hírak kaa te God kíkíak kekrit kepu kentar hírak kewen han kírak kises han ke God.

8* Jisas hírak Níkan ke God te hírak menmen enum makíp hírak yínk kírak kekek (o meiyeworek) iuwe. Menmen im makíp hírak yínk kírak kekek iuwe, híram mekepik te hírak kises han ke God werék werék.

9 Hírak kises han ke God werék werék te híram meteikín mít menmen enum ap mau mekre han kírak au. Hírak yaaik te hírak kenip God hírak kakíkaap mít kerek nises hím mírak te hírak kaktorhis nanu nanít tipmain tipmain enum eik.

10* God kehimítanek hírak kóre mítik hetpris kar ke nípaa mítik Melkisedek hírak mítik iuwe pris kentar menmen Jisas kírakem kakísak menmen enum maiu.

Yi eiyu eiyír ke mít iuwe eiyises hím me God

11 Me menmen me Krais ketike Melkisedek hi hare atpi menmen yapírwe te hi ap heteikni yem hetpiyem werék werék au. Yi han enuk yetaritari yau.

12* In ek híram wí me yi mít yi yepu yíre tisa me hím me God yentar nípaa enum eik yi yemtau hím me God yísesim. Te yi ap eire tisa au. Yi ap yertei werék hím nípaa yi yemtwem te mítik hak píke eknen ekteikniyem te yi eiyírteiyem werék werék. Yi yíre mít iuwe yaam nínpín heriyai heriyai au. Yi yíre níkerek kike yaam ním, yi ap te yíses hím me God werék werék wen au.

13 Haiu mertei mít miyapír kerek píke nemtau hím me God nípaa hír ninín nemtwem, hír netari níre níkerek wen kike naam ním me miyerer nír. Hír netaritari hím yaaim me God hír ap nertei mekam yaaim mekam au enum.

14* Mít iuwe nertei naam menmen heriyai heriyai hír nertei menmen ham yaaim menmen ham au enum. Marim mít nises hím yapírwe me God werék werék hír nertei mekam yaaim mekam ham au enum.

6

Haiu mít naanempre híras emises hím me God werék werék

1* Haiu ap han ekitet yapírwe hím me Krais nípaa haiu minín

* 5:3 Lev 9:7, 16:6 * 5:4 Eks 28:1 * 5:5 Hi 1:5; Sam 2:7 * 5:6 Sam 110:4; Hi 6:20, 7:1, 17

* 5:7 Mt 26:39-46 * 5:8 Fl 2:6-8 * 5:10 Sam 110:4 * 5:12 1Ko 3:1-3 * 5:14 Ro 16:19; Fl 1:10

* 6:1 Hi 9:14

memtewem em+! Haiu emises h+m m+rak ham te haiu emisesik werek werek. Haiu ap han ekitet yap+rwe h+m n+paa haiu memtewem marim: Haiu emweik+n sip emwet menmen enum menipai haiu mami haiu emises h+m me God,

² o h+m m+it netpaiyem me m+it nank+r m+it han neriuwe t+par o h+m me m+it h+r newis his m+r em+ntar paan ke m+it nehim+teni nan+rak menmen me God, o h+m me haiu mami maain God p+ke kak+kekyai haiu m+it yap+rwe kak+inkai p+inan mamno wit k+rak p+inan mamno wit enuk si tat+n tat+kneni.

³ God hanhan ek+kepai te haiu emises h+m m+rak ham te haiu emisesik werek werek.

⁴ Hi hat+ip menmen im hentar m+it han kerek n+paa nertei h+m me God nisesim werek, h+r neit menmen yaaim God keriuwetem meke wit k+rak man. God H+m+n Yaaik kekiuwe kan kau kekre han k+r. H+r nanweik+n sip nanwet God mam+rkeik te haiu p+ke mam+tpor mamri han k+r te h+r nanweik+n sip nanwet menmen enum p+ke nanisesik?

⁵ *H+r epei nertei h+m me God kerek h+r nisesim em h+ram yaaim. H+r epei n+r menmen iuwe me God kerek epei man mau n+m+n ke haiu m+it me w+ im.

⁶ *H+r m+it nanweik+n sip nanwet h+m yaaim me God mam+rkeik te haiu mamkepi h+r p+ke enisesim? Taauye! H+r ap p+ke enisesim au nan+ntar h+ram m+re h+r p+ke nenep Jisas newenkekik kau nu tentarak+it te m+it han ne t+ n+r menmen im h+r nat+ip enum me Krai.

⁷ M+it kerek nemtau h+m me God h+r n+re t+ kerek hawi kam+ip h+rak yaaik k+re t+par te h+rak kakn+ip menmen kerek m+it nam+r em h+ram mamwo yaaim, God han yaaik keriuwerem.

⁸ *M+it kerek n+paa nises God te in ek neweik+n sip newet+wek h+r nar ke t+ enuk waai enum m+re t+ik t+ik yenkis enum mewim. H+rak t+ enuk wein+ik. God han enuk kakriuwari kakt+ip h+r enun nar ke t+ enum, h+rak kakw+ri nan+no si tat+kneni.

⁹ Nai yinan hi hetpi h+m im me m+it enun neweik+n sip newet God te hi han ekitet yi m+it miyap+r eir+ak menmen marim au. Yi eir+ak menmen yaaim eisesim te God kak+kepi kaktihis.

¹⁰ *God h+rak ap enuk te h+rak ap han ekitet menmen yi yisesim au. H+rak kertei menmen yi epei y+r+akem, yi yeteik+n yi hanhan yeriuwerek yi y+kaap m+it miyap+r kerek nises h+m m+rak, yi yekepi n+paa ere in yentar yi yises h+m m+rak. H+rak han kakitetim.

¹¹ *Hi hanhan yi m+it miyap+r niut+ip niut+ip yi wen eiyises menmen me God w+senum eimeriy+wek te maain w+ Jisas p+ke kaknen h+rak kaktihis. Yi y+r+ak menmen marim ere w+ yi yayu t+ h+ram epei au.

¹² Hi h+napen yi yayu yain yain me menmen me God au em+! Yi eiyises menmen iuwe yay+r ke m+it kerek han kitet h+m me God h+r nemeriy+wek p+ke kaknen te h+r nan+it menmen yaaim n+paa God kat+ip kakwet haiu m+it em.

Haiu han ekitet menmen w+senum

¹³ N+paa w+ God kat+ip Ebrahim h+m m+rak, h+rak ketp+wek h+m manp h+rak kakises menmen h+rak epei ketpim. H+rak ketp+wek h+m manp keriuwe niuk m+rak h+rekes kentar h+rak M+it+ik Iuwe God, m+it+ik keiyak ap te iuwe kakin+nek taau.

¹⁴ *H+rak ketp+wek kar ik: “Ebrahim, maain hi herekyut menmen yaaim hi ewetut nepenyerer nei yap+rwe.”

* 6:5 1Pi 2:3 * 6:6 Mt 12:31; Hi 10:26-27; 1Jo 5:16 * 6:8 Jen 3:17-18 * 6:10 Hi 10:32-34
* 6:11 Hi 3:14 * 6:14 Jen 22:16-17

15 Epei au, Ebrahim kau kemerir menmen God ketp>wekem hram mamnen. Hrak kemeriy>wem ere hrak ket>wem.

16 *Menmen mitik katip hrak kakisesim hram mar im. Hrak katip keriuwe niuk me mitik hak iuwe hrak kininek te mit nemtewek hr nekiyan nau neit natip nar ik: "Hram werek hrak kakises hram hrak."

17 God hanhan keteiknai haiu mit kerek mamit menmen nipa hrak katip kakwetaiyem, hrak keteiknai hrak kakises hm mhrak te hrak katip hm iuwe keriuwe niuk mhrak.

18 *Menmen im wik me God matip hm iuwe, hram matip meriuwe niuk mhrak hram meteiknai hram ap te mamweikin au, te God ap kemitaipin keriuwerem au. Hram mekepai merekyei haiu han yaaik tokik emu ere maain haiu mamit menmen God katip kakwetaiyem.

19 *Haiu mertei maain Krai kakikepai kaktaihis te menmen im mekepai haiu han tokik mepu mar ke nu nekenik metenen nu hrak kerp. Menmen im haiu misesim hram mamkepai mamir ke waai o anka kewik ketenen sip kekre wan. Menmen haiu misesim hram mar ke hne ken keremir laplap m>wapin haau me God kewiyen te haiu metikerek mau han kiutip.

20 *Jisas hrak kinin ken wit ke God. Hrak epei ken kau kekre haau me God kewi hrak kekrehir kau kekepai. Hrak mitik iuwe kaku kakit kakre hetpris tipmain tipmain kakir ke mitik iuwe pris Melkisedek kaku.

7

Melkisedek hrak mitik iuwe pris

1 *Jisas hrak Mitik Iuwe Hetpris kar ke Melkisedek kentar menmen im. Melkisedek hrak mitik iuwe hetpris ke God kerek kinin naanmpre menmen yapirwe. Wi nipa Ebrahim ketike mit nhrak nenep mit iuwe kerek naanmpre mit ne wit hispinak (5) hr nanip nenepi. Epei au, hr wen nepnen wit kir, mitik Melkisedek kewen yiprek ketike mit nhrak, hrak ketp>wek hm yaaim kar ik: 'God kerekyi menmen yaaim naanmamri.'

2 Ebrahim kenke menmen yapirwe hrak ketike mit nhrak netiwem me mit hr nanip nenepi, hrak kewepim mar hiswiyen (10), hrak kewet>wek pinam miutip, Ebrahim keteninem mar hispinak tekyaa (9). (Haiu meweikin niuk me Melkisedek mamre hm maiu hram matip "Mitik Iuwe kises menmen yaaim." Melkisedek hrak mitik iuwe king kinin naanmpre mit ne wit Selem. Niuk im Selem hram matip "Wit mit nekiyan newik." Te niuk mhrak ham matip hrak "Mitik iuwe king kenip mit nekiyan enu enit.")

3 *Nipa mit ap newis twei netpai miye haai nhrak o maamrer nhrak hr neimin au. Hr ap netpai mte winaak o au. Hr ap netpai hrak kaa o au te haiu han kitet hrak kire Nikan ke God kentar hrak wen kau keit. Hrak kau kire mitik iuwe pris kaku kakit tipmain tipmain enum eik.

4 Yi mit yi yertei hrak mitik iuwe. Ebrahim han kitet Melkisedek hrak iuwe kininek te hrak kenke menmen mhrak hrak ketiwem me wi kerek hrak kenep mit, hrak kewet>wek pinam miutip, hrak ketenen pinam mar hispinak tekyaa (9).

5 *Mit han kerek hr nepenyerer ne mitik Livai hr nriak menmen me mit pris. Hm me God Moses kewisim mau twei matip hr hekrit hekrit nanri pinam miutip me menmen hiswiyen (10) mit ne Isrel nantenenim

* 6:16 Eks 22:10-11 * 6:18 Nam 23:19; 1Sml 15:29 * 6:19 Lev 16:2-3, 12, 15 * 6:20 Hi 5:6
* 7:1 Jen 14:17-20 * 7:3 Sam 110:4; Hi 5:5-6, 7:15-17 * 7:5 Nam 18:21

me ni m̄r o menmen m̄t han nanwet̄rem. H̄r m̄t yap̄rwe ne Isrel h̄r nepenyerer ne Ebrahim te m̄t pris nari menmen me paaprer n̄r. Menmen im h̄ram yaaim.

⁶ Te Melkisedek h̄rak ap ke weiw̄k me Livai te kenmak h̄rak kari menmen miut̄p me Ebrahim a? H̄rak ap ke weiw̄k m̄r te h̄rak kari menmen miut̄p me menmen mar hisw̄yen (10) Ebrahim ketenenim keriyaam me m̄t nepei naa. H̄rak keriyaam kentar h̄rak m̄tik iuwe kin̄n Ebrahim. H̄rak keit menmen p̄nam nepei au, h̄rak ketp̄wek h̄m yaaim kar ik: “God kakrekyi menmen yaaim.” Haiu mertei Ebrahim h̄rak iuwe kentar n̄paa God ketp̄wek h̄m yaaim kakisesim kakrekȳwekem.

⁷ Haiu mertei m̄tik kerek kat̄p m̄tik hak h̄m yaaim kar ik: “God kakrekyut yaaim,” m̄tik ik kat̄p menmen im h̄rak kin̄n m̄tik kemtau h̄m m̄rak kentar h̄rak kekreh̄r ke God h̄rak ketp̄wek menmen yaaim.

⁸ M̄t pris kerek nari menmen miut̄p me menmen mar hisw̄yen (10) m̄t ne Isrel netenenim, maain m̄t han ne m̄t h̄r nani, te Melkisedek kerek kari menmen miut̄p me Ebrahim, h̄m me God mau t̄wei mat̄p h̄rak ap te kaki au. H̄rak kaku kak̄t.

⁹ Livai maam n̄pu k̄rak Ebrahim kewet Melkisedek menmen miut̄p me menmen hisw̄yen h̄rak ketenenim. Te h̄ram yaaim haiu mat̄p n̄paa m̄tik Livai kewet m̄tik Melkisedek menmen. Markeik te Livai kewet Melkisedek menmen em? Miye winaak wen au me w̄ Ebrahim kepnen wit.

¹⁰ Melkisedek h̄rak kewen yip̄r Ebrahim keit yayiwe, te Ebrahim kewet̄wek menmen. Ebrahim h̄rak maam n̄pu ke Livai te h̄ram mar ke h̄rak kewet Melkisedek menmen kekreh̄r ke Livai. Te haiu mertei Melkisedek m̄tik iuwe kin̄n Livai.

Menmen me pris Melkisedek p̄ike mekrit te menmen me Livai epei au mesi meit.

¹¹ N̄paa God kat̄p m̄t h̄m m̄rak h̄r newis̄m mekre t̄wei. H̄m im mat̄p maain God kak̄kreh̄r ke menmen me m̄t pris ne weiw̄k me Eron. Menmen im meteiknai menmen m̄t pris in h̄r n̄r̄akem h̄ram ap te mam̄sak menmen enum m̄t n̄r̄akem au. Te God kewis m̄tik pris hak k̄r̄ak menmen kar ke m̄tik pris Melkisedek n̄paa k̄r̄akem. H̄rak ap kises menmen mar ke m̄t pris ne weiw̄k me Eron h̄r n̄r̄akem au. H̄m kerek God kat̄p Moses em m̄t pris ne weiw̄k me Eron, h̄r nepenyerer ne maam n̄pu k̄r Livai, h̄r neit h̄m im me God h̄r newepyap̄rem nat̄p m̄t miyap̄r ne Isrel em. H̄r yap̄rwe nisesim.

¹² Te in ek m̄tik hak iuwe kekreh̄r ke m̄t pris me weiw̄k me Eron. H̄m me Moses m̄t pris nat̄p m̄t em h̄ram ap mamu wein̄m au. H̄ram mam̄si te h̄m ham me God mam̄kreh̄r m̄ram.

¹³ M̄tik ik kerek h̄m me God mau t̄wei metpim, h̄rak ap ke weiw̄k me m̄t pris ne Levi au. H̄rak ke weiw̄k ham. M̄t ne weiw̄k m̄rak n̄paa enum eik ere in h̄r ap n̄re pris nen newis menmen newepwarem newet God em au.

¹⁴ * Haiu m̄t yap̄rwe mertei M̄tik kiau Iuwe Jisas miye p̄rak winaak h̄rak ke weiw̄k me Juda. H̄m me Moses mau t̄wei ap mat̄p m̄t ne weiw̄k im h̄r n̄re pris au. Nepenyerer ne Livai keriyen. Te M̄tik kiau Iuwe h̄rak k̄re pris kekreh̄r ke m̄t pris ne weiw̄k me Livai te menmen m̄r h̄ram nepei au mesi.

Jisas h̄rak M̄tik Iuwe Pris hekrit hekrit kar ke Melkisedek

* 7:14 Jen 49:10; Ais 11:1; Mt 2:6; Rev 5:5

15 In ek haiu mertei werek werek God kekrehir ke pris ne nĭpaa ein netike hĭm hir nisesim me wit kerek hirak kehimitan Mitik Iuwe hak Krai hirak hetpris kises menmen ham kar ke nĭpaa Melkisedek hirak kisesim.

16 Hirak kire hetpris kentar God ap han kitet hĭm nĭpaa hirak katip Moses em matip mit pris hir ne weiwik miutip me Livai keriyen. Hirak han kitet hirak mitik iuwe ap te kaki au, te hirak kehimitanek hirak mitik hetpris.

17 *Hĭm im yaaim mentar hĭm me God mau tĭwei matip mar im: “Ti ehu ehĭt tipmain tipmain enum eik. Hi ahimĭtenit ti are Mitik Iuwe Hetpris hises menmen har ke Melkisedek kisesim.”

18 God nepei kesak hĭm hirak nĭpaa hirak katip Moses em mit nisesim kentar menmen me hĭm im mit nisesim ap mekepai menipai haiu mit yaain te haiu mamu mamtike God taau!

19 *Hĭm me Moses mit nisesim ap te mamnip menmen ham miutip nĭpaa enum hiram mamre yaaim au. In ek God kewetai hĭm yaaim me Krai hiram minĭn hĭm me Moses nĭpaa ein te haiu mertei haiu emisesim hiram mamkepai haiu mamtike God mamkiyan mamu mamĭt.

20 Haiu mertei wi God kehimitan Jisas hirak kire hetpris, hirak katip hĭm iuwe hirak hirekes kakises menmen im, hirak ketpim. Nĭpaa mit hir nĭre pris, God ap ketpor hĭm iuwe kar ke hirak katip Krai em, te hir nĭre pris au.

21 *Te Jisas hirak kire hetpris wi kerek God katip hĭm iuwe kehimitanek katip kar ik:

“Hi God hi Mitik Iuwe hi hetput heriuwe hĭm mai iuwe hi ap te aweikĭn han kai atip menmei ham au. Ti ehu ehĭt har ke pris tipmain tipmain enum eik.”

22 *Haiu mertei hĭm im God ketpim me Jisas hiram yaaim iuwe, hiram minĭn hĭm me nĭpaa ein God kewet Moses em te mit miyapir newenhi nisesim.

23 Menmen im hiram ham. Nĭpaa pris hir yapirwe nentar hir naa, mit han nekrehir kir nar kerekek kerekek me tito yapirwe. Mitik kiutip ke hir mit ein ap kaku tipmain tipmain enum eik au.

24 Jisas kerekek hirak kaku kakit tipmain tipmain enum eik, te hirak hirekes kiriak menmen mit pris nĭriakem. Mitik hak ap te kakikrehir kirak taau kakintar hirak ap pike kaki au.

25 *Te Jisas Krai hirak kakikaap werek werek haiu mit miyapir kerek mises God mentar haiu mises hĭm me Krai. Hirak kakikepai kakintar hirak kaki au. Hirak kaku tipmain tipmain enum eik, hirak kau ketike God kitiwekhi me haiu mit.

Jisas kire Hetpris kinĭn hetpris ne nĭpaa, hirak kakikepai haiu mit

26 *Jisas kerekek hirak Mitik Hetpris yaaik te kakikepai. Hirak mitik yaaik, han kirak yaaik prar enuk keit, menmen enum ap mau mekre han kirak au. Hirak kinaaiwir haiu mit enun mau ti hirak God kenipek kau ketikerek hirak niuk hirak wisenum.

27 *Hirak ap kar ke hetpris ne nĭpaa ein au. Menmen hir newepwarem newet God em hiram ap yaaim te mamĭsak o mamwapĭn menmen enum me mit tipmain tipmain enum eik au. Te hekrit hekrit hir nĭriakem. Hir ninĭn newepwar menmen me menmen enum hir hiras nĭriakem nepei au, hir newepwar menmen newet God em me menmen enum mit han nĭriakem. Te Jisas ap kar ke mit en au. Hirak kiriak im miutip me wi nĭpaa hirak kaa kentar nu tentarakĭt, hirak kewepwar hirekes kewet God yĭnk

* 7:17 Sam 110:4; Hi 5:6 * 7:19 Hi 9:9 * 7:21 Sam 110:4; Hi 5:6 * 7:22 Hi 8:6, 12:24 * 7:25 Ro 8:34; 1Jo 2:1 * 7:26 Hi 3:1 * 7:27 Hi 5:3

kirak hirak yaaik te kakisak menmen enum haiu mit miyapir miriakem. Te hirak ap kaknipem kakteipim au. Kiutipen kerekek.

28 *Him nipaa God kewet Moses em mit miyapir enisesim hiram mehimitan mit nire hetpris, te mit in hir yaain au, God katip hir mit enum mau mekran han kir. Te keriuwe him ham God ketpim hiram mikaru man, hirak katip him iuwe kehimitan Nikan kirak Jisas hirak kire hetpris. Hirak kerekek ap kire mit hetpris han kerek nriak enum au. Hirak nipaa ein ere in tipmain tipmain enum eik hirak yaaik kerekek.

8

Jisas kiriak menmen kire hetpris keit winak yaaik keit wit ke God

1 *Menmen hi hetpiyem hiram im. Hetpris kau karik hirak kepu kar ke hi nepei hetpiyem. Hirak kau ketike Mitik Iuwe God tau wit kirak kau niu. Hirak kau ken menep his yaaim mirak kerek mit iuwe naanmipre menmen yapirwe newiyen.

2 Hirak kewiyen kiriak menmen hetpris kiriakem. Hirak kiriakem kekere winak God hirekes kimaak. Winak kerek nipaa God katip Moses kimaak, hirak himin ke winak ik God hirekes kimaak keit wit kirak. Mit au.

3 Him nipaa God kewet Moses em mit miyapir enisesim, hiram mehimitan mit hetpris hir newepwar menmen newet God em, hir nenep samiyak newet God em. Mitik kau Iuwe Hetpris ekwepwar menmen ekwet God em kar ke mit in netenen menmen newet God em. Hirak ketenen menmen au, hirak ap kire hetpris auye.

4 Mitik kau Iuwe Jisas hirak kau ti ik hirak ap kakre pris au ekintar mit nau nire pris newepwar menmen newet God em hir nises him nipaa God kewet Moses em te mit enisesim. Te hir nanwis Jisas kakriakem taau.

5 *Menmen im hir nriakem nar ke pris netike winak ik kerek hir nriak menmen mekrerem, hiram himin keremem. Hiram himin mises menmen mau wit ke God. Menmen im hiram mises menmen meit wit ke God, te wi nipaa Moses kakime winak ke God, God ketpivek him iuwe kar ik:

“Ti ehises menmen im werek mamir ke nipaa ti heit miniu (o neiyip) eik hi heteiknutem.”

6 *In ek Kraiss hirak kiriak menmen me hetpris hiram yaaim minin menmen mit han pris nipaa nriakem. Hirak kinini kar ke him ham God katip Jisas em kewet haiu mit em hiram yaaim minin him me nipaa maamrer nau nisesim. Hiram minin him nipaa mentar him ham im mamkepai werek werek. Him me nipaa au, mikaap maamrer kike keremem.

Him ham yaaim minin him me nipaa ein

7 Him me nipaa ein God hirak kewet Moses em hirak ketpim hiram yaaim mekepai werek werek, kenmak te hirak pike ketpai him ham? Hirak ketpai him ham haiu emisesim kentar him me nipaa ap werek werek mamkaap haiu mit miyapir haiu mamre yaain, au haiu mire enun.

8 *God katip him me nipaa ap yaaim miriak mit miyapir yaain au. Haiu mertei him im yaaim mentar God katip kar ik:

“Hi Mitik Iuwe atip yi eiyimtwem. Maain wi ham mamnen te hi atip mit ne Isrel netike mit ne Juda him mai ham yaaim hir nanwenhi nanisesim.

* 7:28 Hi 5:1-2 * 8:1 Hi 1:3, 3:1, 10:12, 12:2 * 8:5 Kl 2:17; Hi 9:23; Eks 25:40 * 8:6 2Ko 3:6; Hi 7:22, 9:15 * 8:8 Jer 31:31-34

⁹ H^{im} mai ham yaaim m^{it} nanisesim ap mamre h^{im} n^{ipaa} hi at^{ip} maamrer ni yem au, me wⁱ hi hanhan heriuweri heriyei n^{naaiw^r} Isip. Hi ap aweti h^{im} mar ke n^{ipaa} ein hi hewet^rem hentar h^r ap nisesim werek werek au. Te hi eweik^{insip} hewet maamrer ni nenterim.

¹⁰ *Maain wⁱ h^{im} me n^{ipaa} ein h^{iram} epei au, hi M^{it^k} Iuwe God hi etpi yi m^{it} ne Isrel hi aweti h^{im} mai ham yaaim yi eiwenhi eisesim marim. Hi ewis^m mamu mam^{kre} han ki te m^{it} ap nan^{tpi} nanri han ki yi eiyisesim. Au, yi h^{iras} hanhan eiyisesim wein^m. Hi are God ki yi eire m^{it} miyap^r nai.

¹¹ Maain m^{it} niut^{ip} niut^{ip} ap nant^{ip} heiyiuwerer n^r o kikrek n^r o n^r yinan nar ik: ‘Yi eiy^rtei menmen me M^{it^k} Iuwe God.’ H^r ap te nan^{tpore}m au nan^{ntar} m^{it} yap^{rwe} niut^{ip} niut^{ip} neimⁿ iuwe o neimⁿ m^{it} weinⁿ, h^r yap^{rwe} nan^{rteiya} werek werek.

¹² *Hi tewen han tewenⁿⁱ ah^{sak} menmen enum mei mekre han k^r hi ap p^{ike} han kakitetim han enuk ariuerem au.”

¹³ H^{im} me n^{ipaa} ein God kewet Moses em h^{rak} ketpim h^{iram} enum tokim mentar in ek God ketpai h^{rak} p^{ike} kakwetai h^{im} ham yaaim haiu emisesim h^{iram} mam^{kre}h^r m^{iram} ham. Haiu mertei h^{im} h^{iram} enum tokim maain kike h^{iram} mamno mam^t mamre laplap enum tokim m^{it} new^{rem} meit.

9

Hetpris ke n^{ipaa} ein kewet God menmen

¹ *Haiu wen han ekitet menmen me wⁱ n^{ipaa} God kinⁿ kewet maamrer nai ne Isrel kontrak ke h^{im} m^{irak} h^r enisesim. H^{rak} kat^{ip} h^{im} manp me menmen markeik te h^r enisesim enwen^{npi} niuk m^{irak}. H^{rak} kat^{ip} h^{im} ham me w^{inak} m^{it} nimaak te newen^{pi} niuk m^{irak} nekrerek.

² *H^r new^r sel h^{iram} m^{wapⁿ} w^{inak} ik. Haau wik meit n^{mⁿ}. Haau kerek mau menep ya weip^r h^r newewem ‘Haau m^{it} nehim^{tanem} me God.’ Menmen metenen si heureka metike k^{inaan} niu mei kerek m^{it} newepwarem newet God em, h^{iram} m^{waa}i mekre haau im.

³ *H^r n^{m^{an}} laplap meiyam mau weip^r m^{wapⁿ} haau ham mau m^{karu}. H^r newewem ‘haau me God kewi.’ H^r neriuwes^{sem} te m^{it} ap nan^{inori} au em^t!

⁴ *Menmen ham im mau mekre haau im e. H^r newen gol sisi meweikⁿ m^{ire} t^{ipar} mentar k^{inaan} kerek h^r nesi menmen m^{ire} semi yairep h^{iram} menterim. K^{inaan} im mepu metike bokis h^r newen gol menterik h^r nenewek “bokis ke kontrak” nentar nan h^{im} me God mewim h^{iram} m^{waa}i mekrerek. M^{it} nime mⁿ kiut^{ip} k^{ire} gol h^r newisik kekrerek. M^{it} n^{ipaa} newis menmen ham mana kerek n^{ipaa} God kewet m^{it} ne Isrel em neit wit wein^{ik} m^{it} auri, h^r newis^m mekrerek. Menmen im mau mekre bokis metike nu paap ke Eron kerek nepei kaa n^{ipaa} God kenip t^{wei} h^{iram} mewo miyak^{rem}. Im metike nan wik n^{ipaa} God kewis h^{im} m^{irak} mewim kewet Moses em m^{it} enisesim, menmen im yap^{rwe} m^{ipwaa}i mep^{ikre} bokis ik e.

⁵ *H^{mⁿ} me m^{it^k}it ensel wik hak^t niuk m^{irak}it Serapim kerek m^{it} newis gol m^{wapⁿ}em h^{iram} merp ment^r bokis mau niu naan^{m^{pre}} k^{inaan} kerek God kesak menmen enum me haiu m^{it} kentarim. H^{mⁿ} wik me ensel mehim^{tan} menmen iuwe me God merh^ehe mau mekre haau

* **8:10** Hi 10:16 * **8:12** Hi 10:17 * **9:1** Eks 26:1-30 * **9:2** Eks 25:23-40 * **9:3** Eks 26:31-33

* **9:4** Eks 30:1-6, 25:10-16, 16:33; Nam 17:8-11; Diu 10:3-5 * **9:5** Eks 25:18-22

im e. In ek hi hñapen etpi menmen yapirwe miutip miutip hir nriakem neriuwerem au. Yi epei yerteiyem werek werek.

6 *Hir nemani menmen im werek werek hi nepei hetpiyem, mit pris hekrit hekrit hir nen haau iuwe me God menep ya weipir, hir newepwar menmen newet God em.

7 *Te mitik iuwe hetpris kiutip kerekek hirak ken haau kike kerek mikaru mirapit me haau iuwe, wi miutip me tito miutip. Hirak ken kekre haau im ketenen hemkre me samiyak hirak kewepwarem te hirak kakwet God em hirak kakisak menmen enum hirak ketike mit ne Isrel netaritari nriakem.

8 *Him me God nipaa hirak kewet Moses em hiram ap mewis mit hir nanino haau kike kerek mit nehimitan God kewi au. Marim God Himin Yaaik keteiknai wi kerek mit wen nises him me Moses, hir netike God ap nekiyan nau neit au.

9 *Him im me Moses meriuwesis mit nanino nanikre haau kike hiram mire himin meteiknai wi im menmen yapirwe mit pris newepwarem newet God em hiram ap mamnip han ke haiu mit enun kakre yaaik.

10 *Him mirak im hiram naanmiprai me menmen haiu mamim o tipar haiu mamim o mamirkeik haiu mamir te God katip haiu mit yaain. Menmen im hiram him me naanmiprai ere wi God pike kaknip menmen yapirwe hiram yaaim.

Jisas Kraiss kewepwar hemkre mirak kewet God em

11 *Te Kraiss epei kan kire Hetpris kaiu kewetai menmen mirak yaaim epei man. Hirak kiriak menmen mar ke pris hirak ken kekre winak ke God keit wit kirak, hirak yaaik kinin winak ke God kau ti me nipaa ein. Hirak kinin winak kau ti kentar it ap nimaak, hirak ap menmen me ti au. Hirak kiriak menmen me wit ke God.

12 Me wi nipaa kerek Kraiss kaa ken kekre haau kerek God hirekes kewi, hirak ap keit hemkre me samiyak kewepwarem kewet God em kire pris nriakem au. Hirak keit hemkre mirak epei mewen keyim ken haau kerek God kewi kewepwarem kewet God em. Hirak ken kekerek kewen hemkre miutipen mekretek, hiram yaaim te hirak ap pike kaknipem au. Hiram yaaim te hirak kekepai kaktaihis haiu mamtikerek mamu tipmain tipmain enum eik.

13 *Markeik te hemkre me meme o bulmakau mamkaap haiu mit? Hiram mamkepai mamir im. Mit han hir netenen menmen God katip: "Yi mit ap yetenen menmen im," te maain God kaktip hir yink kir enuk kakinterim. Yink kir enuk ere mit pris hir eninin enit hemkre me meme metike hemkre me bulmakau, im metike si waniu (o win) me yink me bulmakau nikik hir neiyim nen newirem mentar yink ke mit in. Epei au, him me God matip hir pike yaain nentar menmen im mesak menmen enum mau yink kir.

14 *Hemkre me meme metike bulmakau mesak menmen mau yink kaiu keremem te Kraiss hirak iuwe kinin meme metike bulmakau, hemkre mirak yaaim minin hemkre miram, hiram mesak menmen enum mekre han kaiu. God Himin Yaaik kekepek hirak kerek yaaik kiriak menmen enum au te hirak kewepwar hemkre mirak kewet God em. Te hemkre mirak yaaim mamkaap haiu mit hiram mesak menmen enum mekre han kaiu, te haiu emises God werek werek kerek kaku kakit tipmain tipmain enum eik.

Hemkre me Jisas mikaap him ham yaaim God kewetaiyem

* 9:6 Nam 18:2-6 * 9:7 Eks 30:10; Lev 16:2-34 * 9:8 Hi 10:19-20 * 9:9 Hi 10:1-2 * 9:10 Lev 11:2, 25, 15:18; Nam 19:11-13 * 9:11 Hi 3:1, 10:1 * 9:13 Lev 16:3, 14-16; Nam 19:9, 17-19; Hi 10:4 * 9:14 1Pi 1:18-19; 1Jo 1:7; Hi 6:1

15* Jisas kikaap h̄m ham yaaim m̄t enisesim h̄ram m̄karu man mentar n̄paa h̄rak kaa kesak menmen enum haiu m̄t kerek mises h̄m ham me n̄paa enum haiu m̄riakem. Jisas kau n̄m̄n ke haiu m̄t metike God kikaap h̄m ham yaaim m̄t enisesim h̄ram m̄karu man te haiu m̄t kerek God kehimīteni haiu m̄t n̄rak haiu mamtikerek mamu tipmain tipmain enum eik mam̄t menmen yaaim m̄rak mam̄r ke n̄paa God ketpim h̄m iuwe. Jisas kaa te haiu mam̄t menmen yaaim im.

16 Haiu mertei m̄tik hak kertei maain h̄rak kaki, h̄rak kewis̄ menmen mau t̄wei matip markeik te h̄rak kakinke t̄ metike menmen yap̄rwe h̄rak naanm̄prewem kakwet n̄kerek n̄rak em. Menmen im h̄rak kewis̄im mau t̄wei h̄ram niuk m̄rak “T̄wei me han.” Maain kerekek w̄ haai kaki, n̄kerek n̄rak nan̄t menmen mam̄r ke n̄paa h̄rak kewis̄im mau t̄wei.

17 Haai wen kepu, te t̄wei kerek h̄rak kewis̄im em h̄ram wen mepu wein̄m. Te maain h̄rak kaki, t̄wei h̄ram mehimītan menmen me n̄kerek h̄r nant̄wem.

18 Marim n̄paa m̄t nenep samiyak h̄ram maa hemkre m̄ram mewen h̄ram menip h̄m im mekrit mau meit. Haiu matip h̄m im h̄ram ap mekepai werek au kerek God kin̄n katip Moses em h̄rak hanhan m̄t enisesim te m̄t wen nenep menmen maa te h̄m im mekrit mau meit.

19* W̄ n̄paa Moses kenip h̄m im mekrit mau meit h̄rak kin̄n katip m̄t ne Isrel h̄m yap̄rwe God ketp̄wekem h̄rak kewis̄im mau t̄wei te m̄t miyap̄r nanisesim. H̄rak ketpor epei au, Moses keit hemkre me bulmakau n̄kim metike meme kerek h̄r epei nam̄p hemkre m̄ram mewen, h̄rak keit t̄par metikerem, h̄rak kesi tepnek me sipsip m̄re ȳwir metike timen niuk m̄ram Hisop, keiyim ken kemt̄t mau hemkre h̄rak kewis̄im mentar t̄wei h̄m me God kewet Moses em mau mekrerem, kewis̄im mentar im metike ȳnk ke m̄t miyap̄r yap̄rwe.

20* H̄rak wen kewis̄im mentar t̄wei metike m̄t miyap̄r, h̄rak ketpor kar ik: “Samiyak menmen nepei maa hemkre m̄ram mewen h̄ram meteikni yi epei yewenhi yatip yi eiyises h̄m me God n̄paa h̄rak katip yi eiyisesim.”

21* Marim h̄rak keit hemkre im metike t̄par kewis̄im mentar w̄nak ke God ketike menmen yap̄rwe mekrerek kerek m̄t nererik newenepi God neriuwerem.

22* T̄s, h̄m Moses kewis̄im mekre t̄wei h̄ram matip menep menmen yap̄rwe n̄paa h̄ram ap yaaim m̄t newenepi God neriuwerem hemkre h̄ram m̄riakem h̄ram m̄re yaaim. Haiu mertei m̄t newen hemkre me menmen keremem te God kak̄sak menmen enum maiu mekre han kaiu, o au en, taau.

Krais kewepwar hemkre m̄rak kak̄sak menmen enum me haiu m̄t

23* Menmen wein̄m im mau t̄ h̄ram mar ke h̄m̄n me menmen iuwe meit wit ke God, Moses kewen hemkre menterim te h̄ram m̄re yaaim. Te menmen mau wit ke God h̄ram iuwe te hemkre im menipem yaaim au. Hemkre ham mamin̄nem mamnip menmen iuwe mau wit ke God h̄ram yaaim te haiu m̄t mamtike God mamkiyan mamu mam̄t.

24* Krais nepei kenipem h̄ram yaaim kentar h̄rak ap ken kekere w̄nak kerek m̄t nimaak kau t̄ nehimītanek me God au. H̄rak ken wit ke God kerek in ek h̄rak kau keit menep ninaan me God kit̄wekhi me haiu m̄t miyap̄r.

* 9:15 1Ti 2:5; Hi 8:6 * 9:19 Eks 24:3, 6-8; Lev 14:4, 6 * 9:20 Eks 24:8 * 9:21 Lev 8:15, 19
* 9:22 Lev 17:11; Ef 1:7 * 9:23 Hi 8:5, 10:1 * 9:24 1Jo 2:1

²⁵ Krais ken kekre haau me God kewi kewepwar hemkre m̄rak miut̄pen keremem. H̄rak ap kewepwarem yap̄rwe kar ke n̄paa m̄tik pris k̄riakem au. Me w̄ miut̄p miut̄p me tito yap̄rwe h̄rak pris ken haau kerek m̄t nehim̄tanek me God kau kekererem h̄rak kewepwar hemkre me samiyak mei kewet God em. Te Krais au, miut̄pen keremem.

²⁶ H̄rak ap ken haau me God kewi yap̄rwe kar ke m̄tik iuwe pris k̄riakem au. H̄rak ken kewepwar h̄rekes yap̄rwe te h̄rak kaki kak̄ntar nu tentarak̄t yap̄rwe me w̄ n̄paa God k̄riak t̄ ketike nepni ere in. Au, in ek h̄rak kan kau t̄ kaa miut̄pen kerekem h̄ram werek. Me w̄ menep menmen me n̄paa h̄ram epei au mam̄si, h̄rak kan kak̄sak menmen enum mau mekre han k̄aiu keriuwe hemkre m̄rak mewen h̄rak kewepwarem kewet God em miut̄pen keremem.

²⁷ *M̄t miyap̄r yap̄rwe nani te maain h̄r nan̄r God, h̄rak skelim menmen m̄t miyap̄r in n̄riakem.

²⁸ *Marim Krais kaa miut̄p kewepwar h̄rekes kewet God hemkre m̄rak te kak̄sak menmen enum me maiu au. H̄rak p̄ke kak̄nen kak̄this haiu m̄t miyap̄r kerek misesik memeryiwek kak̄nen.

10

Menmen m̄t n̄paa newepwarem h̄ram ap te mam̄sak menmen enum maiu

¹ *H̄m n̄paa God kewet Moses em h̄ram m̄re h̄m̄n wein̄m me menmen yaaim maain mam̄nen, te h̄ram ap menmen im yaaim h̄remes au. Me tito tito m̄t iuwe hetpris newepwar hemkre me bulmakau o meme newet God em. H̄r n̄riakem mar keremem keremem. Markeik te h̄m me Moses mam̄riak m̄t kerek nises God h̄r yaain neriuwe menmen im m̄tik pris kewepwarem kewet God em? Taau! H̄ram h̄m̄n wein̄m me menmen yaaim keremem.

² Menmen m̄t newepwarem newet God em h̄ram yaaim te mam̄sak menmen enum m̄t kerek nises h̄m me God h̄r n̄riakem te h̄r ap p̄ke nan̄nen nan̄riakem meiyam taau nentar h̄r ap menmen enum mau mekre han k̄r au.

³ Au, m̄t n̄riakem nar keremem me tito tito yap̄rwe h̄ram menip m̄t han tewen̄n menmen enum h̄r n̄riakem.

⁴ *H̄r n̄riakem nentar God kertei hemkre me bulmakau o meme h̄ram ap te mam̄sak menmen enum maiu mekre han ke haiu m̄t au.

⁵ *God kertei menmen im, te w̄ n̄paa kerek Krais epei kak̄nen t̄ kaku kaktikewai, h̄rak kat̄p God kar ik:

“Ti h̄napen m̄t newepwar bulmakau o meme sipsip h̄r nanwetutem au. Ti epei eraumani ȳnk kai hi ahu ekrerem awepwar h̄rekes ewetutem.

⁶ Ti ap han yaaik heriuwe samiyak m̄t n̄mansiyem mau nan m̄re k̄naan menmen m̄t newepwarem newetitem te h̄ram mam̄sak menmen enum m̄r au.

⁷ Te hi Krais hetput har ik: “Ti God ti h̄ra hi hepu, hi ar̄iak menmen ti hanhan hi ar̄iakem, mar ke n̄paa m̄t newis̄m me hi mau t̄wei ke Moses ketpim.”

⁸ H̄rak Krais kin̄n kat̄p kar ik: “Ti h̄napen m̄t newepwar menmen nanwetutem au. Ti ap hanhanem te h̄r n̄mans̄i samiyak mau nan m̄re k̄naan o menmen h̄r newetitem te mam̄sak menmen enum mau han k̄r

* 9:27 Jen 3:19 * 9:28 Hi 10:10; Ais 53:12; 1Pi 2:24; Fl 3:20; 2Ti 4:8 * 10:1 Hi 8:5 * 10:4 Hi

9:13 * 10:5 Sam 40:6-8

au.” Krais katip menmen im te h̄im me Moses kewis̄im mau t̄wei h̄iram matip mit̄ enisesim.

⁹ H̄irak katip menmen eim epei au, maain h̄irak katip h̄im kar ik: “God ti h̄ira hi hepu. Hi ar̄iak menmen ti hanhanem.” H̄im im metpai Krais kenip menmen fokim me n̄ipaa ein me mit̄ h̄ir newepwar menmen newet God em, h̄iram nepei au mesi, h̄irak kekreh̄ir m̄iram kewepwar h̄irekes kewet God ȳink k̄irak.

¹⁰ *Jisas Krais kises menmen God hanhan h̄irak k̄ir̄iakem. H̄irak kaa miutip kerekewepwar ȳink k̄irak kewet God ek te h̄irak kesak menmen mekre han k̄iau te h̄iau mit̄ kerek misesik h̄iau yaain. H̄iau mewen̄ipi niuk me God werek werek.

Menmen Krais k̄ir̄iakem mesak menmen enum mekre han k̄iau

¹¹ *Hekrit hekrit mit̄ yap̄rwe n̄re pris h̄ir nerp n̄ir̄iak menmen newepwarem newet God em. H̄ir n̄ir̄iakem marem marem te menmen im ap te mam̄isak menmen enum h̄iau mit̄ h̄iau m̄ir̄iakem taau.

¹² *Te Krais h̄irak k̄ir̄iakem miutip kesak menmen enum maiu. Epei au, h̄irak ken kau menep his yaaim me God kentar h̄irak Mit̄ik Iuwe k̄ire God h̄irak naanm̄ipre menmen. Menmen miutip Krais k̄ir̄iakem h̄iram mamu mam̄it mam̄kepai h̄iau mit̄ mam̄isak menmen enum mekre han k̄iau tipmain tipmain enum eik.

¹³ *H̄irak wen kau ketikerek kemeriȳwek ere w̄i God kaknep mit̄ enun nepan kakn̄ip kaknepi.

¹⁴ H̄iau mertei Krais keriuwe menmen miutip h̄irak k̄ir̄iakem w̄i kerek h̄irak kaa kewepwar ȳink k̄irak kewet God ek, h̄irak k̄ir̄iak mit̄ miyap̄r kerek God kesak menmen enum m̄ir, h̄ir n̄re yaain nanu tipmain tipmain enum eik.

¹⁵⁻¹⁶ *God H̄im̄in Yaai k̄ir̄iak kewetai h̄im m̄irak metike h̄im Krais epei ketpim God H̄im̄in Yaai k̄ir̄iak kin̄in katip kar ik:

“Me w̄i maain mamnen hi awet mit̄ h̄im mai im h̄ir nanwenhi nanisesim. Hi ewis̄im mekre han k̄ir te h̄ir han ekitetim.”

¹⁷ Nepei au, h̄irak katip h̄im ham mar im:

“Hi ap p̄ike han ekitet menmen enum mau mekre han ke mit̄ o menmen h̄ir n̄ir̄iakem te hi han enuk heriuw̄eri au.”

¹⁸ God epei kesak menmen enum mai te mit̄ ap te nanwepwar menmen nanwet God em nanteipim au. H̄iram epei au mesi meit.

H̄iau emises h̄im me God te h̄iau emu emtikerek han kiutip

¹⁹ *Te nai yinan, h̄iau yaain te mamno mam̄kre haau me God h̄irekes kewi mentar Jisas kaa kentar nu tentarak̄it hemkre m̄irak mewen mesak menmen enum maiu.

²⁰ *H̄irak kaa te menmen im h̄iram m̄ire h̄irak kin̄in ken kewep yayiwe keremir o kewep laplap me n̄im̄in h̄iram meiyepetai h̄iau mit̄ mamno n̄im̄in kerek God kewi. H̄iram mar ke h̄irak kewep yayiwe ik keriuwe ȳink k̄irak te h̄iau emisesik mentar n̄ipaa h̄irak kaa p̄ike kekrit kau keit.

²¹ H̄iau Mit̄ik k̄iau Iuwe Hetpris h̄irak kepu naanm̄ipre menmen meit wit ke God metike h̄iau mit̄ kerek mises h̄im me God h̄iau n̄ikerek n̄irak.

²² *Krais k̄ir̄iak menmen im te h̄iau emnaiw̄ir menmen enum me memitaip̄in mekre han k̄iau em̄it, h̄iau emises God h̄iau mamtikerek emu han kiutip.

* **10:10** Hi 9:12, 28 * **10:11** Eks 29:38 * **10:12** Hi 1:3 * **10:13** Sam 110:1 * **10:15-16** Jer 31:33-34; Hi 8:10, 12
 * **10:19** Hi 4:16 * **10:20** Mt 27:51; Hi 9:8 * **10:22** Lev 8:30; Esi 36:25; Ef 5:26

23* Haiu emises menmen werek werek kerek haiu matip haiu han kitetim. Haiu ap emweikin sip emwet him im emintar haiu mertei him nipa God ketpim maain hīrak kakisesim kakriakem.

24 Haiu han ekitet markeik te haiu emri han ke haiu yinan te haiu yapirwe han etweninan haiu mamriakan menmen yaaim.

25* Yi ap einapen yaino eitike ni yinan yererik yewenipi niuk me God yar ke mit han nīnapen nīriakem au emit! Yi eiri han ki eikiyan wisenum te yi eirerik eiwenipi niuk me God eiyintar wi menep te mamnen Krai pike kaknen kakteipim.

Haiu ap emweikin sip emwet God Nīkan kīrak Jisas

26* Haiu mit epei mertei him me Jisas kaa te kakisak menmen enum mekre han kiau haiu misesim werek werek te maain haiu emweikin sip emwet him im au emit! Haiu mamriak enum, menmen ham ap mepu te mit pike nanpewarem hīram mamisak menmen enum maiu te haiu mamre yaain taau.

27* Haiu emweikin sip emwet him mīrak au emit! Maain haiu mamnaain God skelim haiu mit, kakwirai mamno si kerek God kīman me kakwir mit nīrak enun nepan nanino nanīkrerem si tatīn.

28* Haiu mertei mitikīk wik o wikak tewepyapir mitik kiutip keweikin sip kewet him me Moses, te mit iuwe ne Isrel nantīwekhis hīr ap han tewelīnek au, hīr nankip kaki.

29* Te yi han ekitet God kakiwaanek mitik kerek keweikin sip kewet menmen Jisas kīriakem kakiwaanek kike keremem a? Auye! Hīrak kakiwaanek wisenum kentar hīrak kīnaain Nīkan ke God hīrak katip menmen hīrak kīriakem me wi kerek hīrak kaa hemkre mīrak mewen hīram menmen weinim. Menmen im God kewetaiyem hīram him haiu mamwenhi mamisesim te hīrak kakrekyei haiu mamre yaain. Te God kakiwaanek mitik ik enuk kentar hīrak keweikin sip kewet Nīkan ke God. Menmen im hīram mar ke hīrak kīnan yipir kewirek hīrak keweikin sip kewet God Hīmīn Yaai kerek hanhan keriuwai haiu mit kerekyei menmen yaaim.

30* Hi hatip menmen im hentar haiu mertei God ap kempin me wi hīrak katip kar ik: “Menmen enum mit nīriakem, maain hi ewaniupaan mīr eriuwerem.” Hīrak wen katip him ham kar ik: “Hi Mitik Iuwe God hi skelim mit nai me menmen hīr nīriakem.”

31 God kerek kaku kakit tipmain tipmain enum eik skelim mit me menmen enum hīr nīriakem. Menmen im hīrak menmen menipi han yaai au. Hīram menmen enum menipi hīr han enuk nīnaain wisenum.

Yi han tokik eiyses him me God werek werek

32 Yi pike han ekitet menmen nepei man me wi nīpaa yi yinīn yemtau him me Krai yi yisesim. Yi yisesim epei au, menmen enum man mamriwaanek te menmen enum im ap te maminīn han ki au. Yi han tokik eiye eiyt.

33* Wi ham mit netpi enum hīr nerekyi enum nerp ninaan me mit miyapir yapirwe te hīr nanīnwesi. Wi ham yi yir mit enun nīriak mit han yaain menmen enum yi eiyrp eitikeri eikepi hīr han tokik nanu.

* 10:23 Hi 4:14 * 10:25 Hi 3:13 * 10:26 Hi 6:4-8 * 10:27 Ais 26:11 * 10:28 Diu 17:6, 19:15
* 10:29 Eks 24:8; Hi 13:20 * 10:30 Ro 12:19; Diu 32:36; Sam 135:14 * 10:33 1Ko 4:9

34 *Yi hanhan eiriuwe m̄t yaain m̄t enun newisi nekre w̄nak enuk. Yi ap han enuk eiriuwe m̄t kerek nen nari menmen mi neiȳm nen au. Yi han yaaik yewisi nari menmen mi yap̄rwe yentar yi epei yertei God nepei kewisi menmen ham yaaim min̄n menmen m̄t neriyaam, h̄ram mamu mam̄t tipmain tipmain enum eik.

35 N̄paa ere in yi han tokik yepu te in ek yi ap einapen menmen enum mamnen mamriwaank au em̄t eiȳntar yi yertei maain God kakweti m̄t miyap̄r kerek yisesik werek werek kakweti menmen m̄rak yaaim.

36 *Yi wen han tokik eiyu eiyises h̄m me God te maain yi eir̄ak menmen God hanhan yi ȳriakem, yi eiȳt menmen yaaim n̄paa h̄rak kat̄ip kakwet m̄t miyap̄r kerek h̄r nisesik kakwet̄rem.

37 *Yi han tokik eiyu eiȳntar h̄m me God mau t̄wei mat̄ip me Krai mar im:

“Maain kike h̄rak kerekek kaknen. H̄rak ap kakmer̄r w̄ yap̄rwe au.

38 *Te nai yinan h̄r han ekiteta nanises h̄m mai h̄r nantikewa nanu nan̄t tipmain tipmain enum eik, te m̄t kerek nanweik̄n sip nanweto, hi han enuk ariuw̄ri.”

39 Haiu m̄t au, haiu ap ne m̄t kerek neweik̄n sip enwet God te h̄rak kakraiwaank au. Yi yetikewa haiu ne m̄t kerek nises h̄m me God te h̄rak kak̄ikepai kaktaihis.

11

Markeik te haiu han ekitet menmen werek werek

1 *Haiu han ekitet menmen God kat̄ip h̄ram mamnen haiu mertei maain h̄ram mamnen te haiu mameriȳwem mamnen. Menmen im haiu ap m̄rem wen au te haiu mertei h̄ram mepu mentar God kat̄ip h̄ram mepu.

2 N̄paa m̄t maamrer han h̄r han kitet God werek te h̄rak han yaaik keriuw̄ri.

3 *Haiu m̄t i han ekitet h̄m me God h̄ram yaaim te haiu mertei God k̄riak t̄i metike nepni keriuwe h̄m m̄rak wein̄m. Te menmen haiu m̄rem God k̄riakem keriuwe menmen haiu ap te mam̄rem taau.

H̄m me m̄tik̄it Ebel, Inok tetike Noa

4 *M̄tik̄it niuk m̄rak Ebel h̄rak kises h̄m me God te menmen h̄rak kewepwarem kewet God em. God kat̄ip menmen m̄rak kerek kewetiwekem h̄ram yaaim te God ketp̄wek h̄rak m̄tik̄it yaaik kentar h̄rak kisesik werek werek. N̄paa Ebel h̄rak kaa h̄rak wen han kitet God werek werek te h̄m m̄rak mau t̄wei me menmen n̄paa h̄rak k̄riakem h̄ram meteiknai menmen mepu God han yaaik keriuwai.

5 *Inok ap kaa kentar h̄rak han kitet God werek werek te God ket̄iwekhis kau ketikerek. M̄t han n̄netn̄iwek n̄netn̄iwek ap n̄nap̄inek au nentar God epei ket̄iwekhis keiȳk ken wit k̄rak. H̄m me God mau t̄wei mat̄ip God ket̄iwekhis wen au, menmen Inok k̄riakem h̄ram menip God han yaaik keriuwerek.

6 M̄t miyap̄r kerek ap han kitet God, menmen yap̄rwe h̄r nanriakem ap te nan̄nip God han yaaik kakriuw̄ri taau. H̄r ap te nan̄nip God han yaaik kakriuw̄ri nan̄ntar m̄t miyap̄r kerek h̄r hanhan nises God h̄r nanin̄n han ekises God h̄rak kepu, maain h̄rak kakwet m̄t miyap̄r kerek h̄r hanhan nisesik kakwet̄r menmen yaaim.

* 10:34 Mt 6:20, 19:21, 29 * 10:36 Lu 21:19; Hi 6:12 * 10:37 Hab 2:3-4 * 10:38 Ro 1:17; Ga 3:11 * 11:1 Ro 4:18; 2Ko 5:7 * 11:3 Jen 1:1; Sam 33:6; 2Pi 3:5 * 11:4 Jen 4:3-10 * 11:5 Jen 5:24

7 *Wɨ nɨpaa God katɨp Noa me menmen enum hawɨ yuwerep hɨram mamnen, te Noa kɨr menmen im wen au. Hɨrak han kitet menmen God ketpɨm hɨram mamnen te hɨrak kime sip. Maaɨn hɨrak kimaam werek hawɨ yuwerep epei man, hɨrak ketike mɨte pɨrak nɨkerek nɨrak nen nau nekerep, te hɨr ap naa au. Hɨrak keteikɨn mɨt yapɨrwe hɨr enun kentar hɨrak kises hɨm God nɨpaa ketpɨwekem te hɨr au. Te hɨrak God katɨp Noa hɨrak mɨtɨk yaaik kentar hɨrak kises hɨm mɨrak.

Ebrahim kises hɨm me God

8 *Ebrahim kemtau hɨm kerek God ketpɨwekem te hɨrak han kitet hɨm mɨrak hɨram yaaim. Te hɨrak kɨnaaiwɨr wit kɨrak ken wit hak kerek God ketpɨwek hɨrak kakwetɨwekek. God ap keteiknɨwek tɨ ik te hɨrak kepɨtari hɨrak kakno neiyɨn kakɨt mekam au.

9 *Ebrahim kises hɨm me God te hɨrak ken kau wit kerek God katɨp hɨrak kakwetɨwekek. Hɨrak kau kekre winak sel kɨre weisaak kar ke mɨtɨk hɨrak ap tɨ kɨrak au. Aisak ketike nɨkan kɨrak Jekop hɨrakɨt tetike Ebrahim tatɨt menmen God epei ketpɨwekɨt kakwetɨwekɨtem te hɨrakɨt tau winak sel tar ke Ebrahim kewik.

10 Ebrahim kau winak sel keremem kentar hɨrak kemerɨr God kakriyaak kaktɨwekhis keyɨk kakno wit kerek God hɨrekes kimaak hɨrak kaku kakɨt kakwetɨwek winak yaaik.

11 *Sera hɨre han kitet hɨm me God te hɨrak kenipep hɨre werek te wepɨtu. Hɨre epei enu we mɨte. Hɨrak kɨrɨakem kentar hɨre han kitet hɨrak kakises hɨm nɨpaa hɨrak ketpɨm me hɨrak kakwetɨr nepenyerer nei yapɨrwe.

12 *Mɨtɨk ik hɨrak epei ke mɨtɨk ap te kakine nɨkerek au, te God kenipek hɨrak kine nɨkan. Maaɨn nepenyerer nɨrak hɨr yapɨrwe nar ke tenhaan kau wan eik, o hɨr mau nepni. Mɨt ap te nanwenhisi au.

13 *Mɨt in hɨr yapɨrwe hɨr naa te hɨr han kitet God kakises menmen nɨpaa hɨrak ketpɨm. Hɨr neit menmen God ketporem au, te hɨrak keteiknor menmen hɨrak kakrɨakem mamnen hɨr han yaaik neriuwerem nertei hɨrak kakisesim. Hɨr natɨp nar ik: “Tɨ mɨt newi hɨram tɨ im ap maiu au. Haiu mau in mar ke mɨt nau tɨ ke mɨt han.”

14 Mɨt kerek natɨp nar ik hɨr neteiknai te hɨr nanɨr tɨ mɨr ham yaaim hɨr nanwim nanu nanɨt.

15 Hɨr ap pɨke hanhan nanu wit kerek nɨpaa hɨr nɨnaiwɨrek au nentar hɨr hanhanek te hɨr pɨke nen newi.

16 *Au, hɨr hanhan nanɨr wit hak yaaik hɨr nanɨno nanwi. Wit ik ek hɨrak wit ke God. God ap yɨnk enuk hɨr nenewek God kɨr kentar hɨr han kitetik werek werek. Hɨrak epei kerekyor wit hak yaaik te hɨr nanɨnen nanwi hɨrak keteiknai hɨrak ap yɨnk enuk ke mɨt nenewek hɨrak God kɨr.

17 *Wɨ nɨpaa God katɨp Ebrahim kɨnɨnek, Ebrahim kemtau hɨm mɨrak hɨrak keit nɨkan kɨrak Aisak kewisɨk kentar nan mɨre kɨnaan hɨrak kakɨkɨp kakwepwarek kakwet God ek. Hɨrak kare kaknep nɨkan kɨrak kiutɨp kerek God nɨpaa ketpɨwek kakwetɨwekek.

18 Nɨpaa God ketpɨwek kar ik: “Aisak kerek kakine nɨkerek te hɨr keriyen nanre nepenyerer ne weiwɨk miutɨp mit, te nepenyerer han ne nɨkerek nit han au. Aisak kerekek.”

* **11:7** Jen 6:13-22, 7:1; 1Pi 3:20; Ro 3:22, 4:13 * **11:8** Jen 12:1-5; Ap 7:2-4 * **11:9** Jen 26:3, 35:12, 17 * **11:11** Jen 18:11-14, 21:2 * **11:12** Ro 4:19; Jen 15:5, 22:17; Diu 10:22 * **11:13** Jen 23:4; 1Kro 29:15; Sam 39:12; 1Pi 2:11 * **11:16** Eks 3:6, 15; Mk 12:26 * **11:17** Jen 11:1-14; Je 2:21-22; Ro 9:7

19* Te Ebrahim han kitet kaknep nikan kirak kaki te God tewen kakikak kerek kaki. Hirak kar ke hirak pike ketiwekhis kentar God keit sipsip neniuk hirak kewisik kekrehir ke Aisak. Te Aisak ap kaa au. Sipsip kerekek hirak kaa.

Him me Aisak, Jekop tetike Josep

20* Aisak han kitet God kakises him nipaa hirak ketpim te hirak katip him yaaim men Jekop ketike Iso me menmen yaaim mamnen.

21* Karik Jekop menep hirak kaki hirak katip him yaaim men nikerek hirakit wik te Josep me menmen yaaim mamnen kentar hirak kises him me God hirak han kitet God kakriak menmen nipaa hirak ketpim. Jekop ketpor him yaaim epei au, hirak kises paap kirak keiyik kire h'rekes kerp hirak kwenipi niuk me God.

22* Josep kises him me God han kitet God kakriak menmen nipaa hirak ketpim, te wi menep hirak kaki, hirak katip heiyuwerer narak kar ik: "Maain God kakithis nepenyer nau nananaaiwir wit ik Isip, hir enit herwe yink kai enwisik ekikre hei me wit kerek hir nanwiyen."

Him me menmen Moses kirakem

23* Moses miye haai narak hir han kitet God kakikepi te miye winaak epei au, hir nerek hirak nikan kir yaaik au wetpen enuk keit. Hir hiras ap nakip nar ke nipaa mitik iuwe Fero katip hir eninep nikerek hirakit t'rek au. Hir nisawinek ere wenke wikak.

24* Moses han kitet God kakikepik kakri mit miyapir narak ne Isrel nananaaiwir Isip te maain hirak kire mitik iuwe hirak kinapen mit hir ap eninewek hirak mitik iuwe ke Isip hirak nikan ke Fero niki prak kerek nipaa ere in naanmiprewek au.

25 Hirak hanhan kaku kaktike mit ne Isrel God nipaa kehimiteni hir mit narak, me wi mit ne Isip newaanki nerekyor enum. Hirak kinapen keweikin sip kewet God te hirak han yaaik kaku kakre mitik iuwe ke Isip. Menmen im enum mit miyapir nisesim h'ram ap te mamrekyor hir han yaaik nanu me wi yapirwe taau. Me wi mei kike keremem.

26* Hirak han kitet maain Kraiss kaknen kakwet mit narak menmen, te hirak kertei hirak kaku kaktike mit ne Isrel, mit ne Isip netpiwek enum. Hirak han kitet menmen im h'ram minin menmen iuwe hirak ketiwem kentar hirak iuwe nikan hak ke Fero. Hirak han kitet maain Kraiss kaknen kakwetiwek menmen yaaim minin menmen meit Isip.

27* Moses han kitet God kakinin Fero te hirak kinaaiwir Isip, hirak ap kinaain mitik iuwe Fero kerek hirak han enuk keriuwerek au. Hirak ap pike keweikin ken kau Isip au kentar hirak kertei God, kerek haiu mit ap mirek au, hirak kau ketikerek kekepik.

28* Moses han kitet God ap kaknep nikerek hirakit te mit kerek newis hemkre mau weipir ke winak te hirak kirak menmen me pasova kinin. Hirak katip mit miyapir ne Isrel hir enwis hemkre emu weipir te Ensel ke God kerek kaknep mit, hirak kaknep nikerek hirakit tir iuwe et.

Mit miyapir yapirwe ne Isrel nises God werek werek

29* Mit yapirwe ne Isrel nises him me God te hir nerekir wan niuk mirak Wan Ninik, hirak kewep pinak pinak te hir nitet ke ninin nen pinak ein

* 11:19 Ro 4:17 * 11:20 Jen 27:27-29, 39-40 * 11:21 Jen 48:15-16 * 11:22 Jen 50:24-25; Eks 13:19 * 11:23 Eks 1:22, 2:2 * 11:24 Eks 2:10-12 * 11:26 Hi 10:34-35 * 11:27 Eks 12:51, 14:13-14; Ro 1:20; 1Ti 1:17; Hi 11:1 * 11:28 Eks 12:21-30 * 11:29 Eks 14:21-31

nîre mît nitet yayiwe tîpar ap mei mîwaaîri au. Maain mît ne Isip hîr nare nanîses mît miyapîr ne Isrel nanînep te tîpar pîke kewen kan kanîp kenepi.

30 * Mît miyapîr ne Isrel han kitet God kakîkepi hîr nanînep mît miyapîr ne wit Jeriko te hîr nen neweikîn wit kîr me wî hispînak wik. Epei au, God kekepi te nîwa kerek kîsawîn wit Jeriko keweiknîwek kewen te hîr nen nîmîn ein nenep mît nanîp nenepi.

31 * Mîte Rehap nîpaa hîre mîte enu wari mît his wenenînem, hîre han kitet God kakîkaap mît ne Isrel kakîkîn mît kerek ap nîses God nau wit Jeriko wit kîre, te hîre wîkaap mîtîkît te Isrel kerek hîrakît tan tîsawîn temiyenwonaan tîr wit. Te maain mît ne Isrel nen nenep mît ein kerek ap nîses God, hîr ap naaup au. Hîre wau weit.

32 Hi ap etpi hîm ham au. Hi etpi hîm me Gidion, Berek, Samson, Jepta, Devit, Samyuel hîrakît tetike mît profet yapîrwe te hîm mai mamnen nokim enum nokim.

33 * Mît in nentar hîr nîses hîm me God hîr netike mît nerer wit wit nenepan te hîr ninîni nanîp nenepi. Hîr nîrak menmen yaaim te hîr neit menmen nîpaa God ketpim. Hîr nemesîs hîm me pusi ke yaank laion hîrak iuwe kar ke sak te hîram ap manîp au.

34 * Mît en hîr ninîn si iuwe me mît enun nanîp neriuwerem te hîram maa. Hîr mît han nan menep nanîp te hîr nîrîr te hîr nanîp taau. Hîr mît iuwe au hîr nîre mît weinîn te God kekepi hîr nîre mît iuwe manpenun. Mît nerer wit wit nan netikeri nenepan te hîr nenep mît en hîr pîke nîrîr.

35 * Miyapîr han pîke neithis mît nîr netike nîkerek nîpaa naa hîr pîke nekrit nau. Mît han nekre wînak enuk nînapen neweikîn sip newet God te mît hîr nesiupani taau. Hîr mît han nîsesik te mît han nanîp nerekyor enum enum hîr naa, hîr newis mît nanîp te maain God kakîkîan hîr nanîkrit nantikerek nanu nanît.

36 * Mît enun hîr nitetnaam mît han yaain hîr nîwaaî nîpîn nanîp, mît han hîr nesenkekhis hît mîr newisi nekre wînak enuk.

37 * Mît han enun hîr newîr nan nanîp, hîr neit so neiyîm nerenîrîr yinan yinan, hîr neit hîne me his neiyîm nenep mît han neriuwerem hîr naa. Hîr mît miyapîr han yaain namîr yînk me sîpsip o meme neiyîm nen in nen ein, hîr ap netenen nan au, mît newaanki nerekyor enum hîr nepu enum.

38 Hîr mît miyapîr nen ein nen ein nitet yaank weinîk, mîniu (o neiyîp) weinîm, hîr nîrîr nen nau nînik mîniu (o neiyîp) nekre han o nekre heî iuwe me tî. Hîr mît yaain te mît han nau tî hîr ap yaain te hîr nanu nanîkreri nîmîn au.

39 Mît miyapîr in hîr nîses hîm me God te God katîp hîr yaain niuk mîr iuwe. Te mît in ap neit menmen God nîpaa ketpim kakwetai haiu mît em wen au.

40 God kewetîrem wen au kentar hîrak keraimani menmen hak kinîn menmen nîpaa hîr nîsesim. Hîrak han kitet kakrekyei mantikeri haiu mît yaain mentar menmen Kraîs kîrakem.

12

Haiu emises hîm me God emriak menmen nîpaa Jîsas kîrakem

1 * Mît in kerek hi nepi hetpiyem hîr nîpaa nîses hîm me God werek werek hîr yapîrwe nerp wit ke God nîrai nîre mît nerp nîr nîkerek hîr

* **11:30** Jos 6:12-21 * **11:31** Jos 2:1-21, 6:21-25; Je 2:25 * **11:33** Dan 6:22 * **11:34** Dan 3:23-27

* **11:35** 1Kin 17:17-24; 2Kin 4:18-37 * **11:36** 1Kin 22:24-27; Jer 20:2, 37:15, 38:6 * **11:37** 2Kro

24:21 * **12:1** Ro 7:21; 1Ko 9:24-25; Hi 10:36

nesiuken neit skul. Te haiu mīt emweikīn sip emwet menmen yapīrwe mamraiwaank o menmen enum kerek haiu hanhan emisesim emrīakem te hīram emīt. Haiu emnaiwīrem mar ke mītīk kesiuken kewenwo laplap hīrak kenepim kewīrem te hīrak kesiuken waswas. Haiu emnaiwīrem emīt te haiu emises menmen werek werek God kehīmītenai haiu emisesim.

² Haiu han ekitet Jisas kerek hīrak kinīn mīt han hīrak kīre Mītīk Iuwe kises God werek werek te hīrak kekepai haiu mamisesik werek werek. Hīrak kerekek han kitet hīrak yīnk enuk kaa kentar nu tentarakīt hīram menmen weinīm kentar hīrak kertei maain hīrak kakinīn menmen enum kakīkepai kakriuwe menmen hīrak kīrīakem hīrak yaaik kaku. Nepei au, hīrak ken kau menep his yaaīm me God kīre Mītīk Iuwe ketikerek naanīpre menmen yapīrwe.

God kewis menmen enum mamnen mamraiwaank te haiu mamisesik werek werek

³ Yi han ekitet menmen enum mīt enun nerekyīwekem te hīrak kau han tokik kises menmen God kehīmītenīwek kakisesim. Te yi ap han enuk waswas yeriuwe menmen enum miwep te yi yeweikīn sip yewet menmen yaaīm me God.

⁴ Wī Seten kakri han ki o mīt nanrekyi enum te yi eiweikīn sip eiwet Kraīs, yi ap eirīak menmen iuwe wen au te yi yainīn menmen enum ere henkre mi mamwen te yi yayi yayīr ke Kraīs kīrīakem.

⁵ Yi han kaa menmen God ketpiyem mamkepi yi eiyou han yaaik a? Nīpaa hīm me God mīt newisīm mau tīwei matīp yi yar ke nīkerek nīrak mar im: “Nīkerek nai, wī kerek God kesiuwe menmen miwep kar ke haai kenep nīkan kīrak, yi ap han kitet menmen enum hīremes man miwep au. Yi ap han enuk yeriwerem han kitet God kīneini au, wī kerek hīrak kesiuwe menmen enum mamnen mamiwep.

⁶ Yi ap han ekitet eiyrīk eiyrīntar mīt miyapīr kerek God hīrak hanhan kerīuweri hīrak kewis menmen manīp kakīkepi hīr enises menmen yaaīm. Mīt miyapīr kerek hīrak katīp kar ik: ‘Yi nīkerek nai,’ hīrak kewis menmen mamnīp mamkepi hīr nanises menmen yaaīm.”

⁷ Te yi han tokik eiyou eiriuwe menmen enum mamnen mamiwep. Yi han ekitet menmen im hīram mīre menmen haai hīrak kīrīak nīkerek nīrak em, te hīr enises hīm mīrak werek werek. Menmen im enum mamiwep, hīram meteikni God hīrak han kitet yi nīkerek nīrak hīrak kakīkepi yi yaain. Nīpaa yi yertei mītīk hak ap kenep nīkan kīrak o au a? Taau. Mīt yapīrwe nenep nīkerek nīr.

⁸ Haai ki God hīrak ap te kakrekyi menmen mi enum, menmen im hīram meteikni yi ap nīkerek yaain au. Yi yīre nīkerek ne weiwīk ham.

⁹ Nīpaa haiu yapīrwe haairer nau hīr nerekyei menmen enum maiu te haiu mīneini han kitet hīr iuwe. Te God hīrak kinīn haairer nau, hīrak Haai ke hīmīn kau te haiu emisesik emwisīk hīrak kerekyei menmen enum maiu te haiu mamtikerek mamu mamīt.

¹⁰ Haairer nau hīr nises han kīr nerekyei menmen enum maiu me wī ham haiu wen kike. God hīrak au. Hīrak kerekyei menmen maiu enum kekepai te haiu yaain mamīr ke hīrak.

¹¹ Wī God o mīt nerekyai menmen maiu enum, haiu han kitet hīram menmen enum te hīram ap menīpai han yaaik meriuwerem au. Maain haiu mīt kerek God kerekyei menmen mar im, hīram menīpai haiu mamre mīt yaain mamrīak menmen yaaīm haiu mamu werek werek.

Haiu naanempre h̄iras te haiu ap emweik̄n sip emwet God

12 *Yi m̄it han yi ȳnapen yises h̄im me Jisas Kraiss yar ke m̄it kerek nen yan̄im̄n h̄ir his h̄it maa. Yi ap eiyu han fewen̄n h̄iras me menmen epei man miwep au em̄it! Yi p̄ike hanhan eiyises h̄im me Jisas werek werek.

13 *Yi eiyises God werek werek h̄iram mam̄ir ke m̄it n̄ipaa h̄it par mewers, h̄ir nitet yayiwe yaaik k̄ip̄irak te h̄it m̄ir mamre yaaim. M̄it han narik kerek neweik̄n sip nanwet Kraiss h̄ir n̄iri yi p̄ike yises God werek werek te h̄ir p̄ike hanhan nanisesik werek werek.

14 *Yi m̄it miyap̄ir yetike m̄it miyap̄ir han yap̄irwe yi eikiyan eiyu. Yi eiyises menmen yaaim God hanhan yi eiyisesim eiȳntar yi ap eiyises menmen yaaim im te yi ap yayu yaitike M̄it̄ik Iuwe God au.

15 *Yi naanmamre h̄iras werek werek. H̄iram ap yaaim te yi ap yayit menmen yaaim yap̄irwe God kakrekyiyem kakwetiyem au. M̄it̄ik hak h̄irak kar ik h̄irak k̄ire hepnek ke t̄i enum mewo m̄isaw̄n mekre n̄im̄n ke yenkis te maain m̄it nerp nent̄iram n̄ik m̄iram meketet mau h̄it m̄ir. M̄it̄ik kar ik h̄irak kakriak menmen enum kakri han ke m̄it miyap̄ir yap̄irwe kakriwaank kakriuwere.

16 *Yi naanmamre h̄iras te yi m̄it o miyap̄ir han ap te eiriyahis eiwen̄nem, o han kitet menmen me God h̄iram menmen wein̄m mar ke n̄ipaa m̄it̄ik Iso k̄ir̄akem. H̄irak han kitet h̄im God kat̄ip maam k̄irak Ebraham h̄iram menmen wein̄m. Te h̄irak kewis n̄ikik k̄irak kakit menmen m̄irak yaaim maain haai kakwet̄iwekem metike h̄im yaaim God ket̄ipim me menmen mamnen. H̄irak kewis̄ik kakit menmen im kentar h̄irak n̄n̄ip̄imaak n̄ikik k̄irak kewet̄iwek menmen mei kike h̄irak kaam.

17 *Yi yertei maain h̄irak hanhan p̄ike kakit menmen m̄irak te God kenip Jekop kekreh̄ir k̄irak h̄irak k̄ep̄irek ket̄ip̄iwek kar ik: “Ti taau.” Iso k̄ik̄it kit̄iwekhi yap̄irwe te God kenipek ap te keweik̄n han mewek au.

Haiu meit h̄im yaaim me God haiu mamno wit Saion

18 *N̄ipaa w̄i yi yin̄n yises h̄im me God yi ap ȳir menmen yemtewem yar ke m̄it n̄ipaa ne Isrel n̄irem nemtewem. H̄ir nan m̄iniu (o neiȳip) niuk m̄irak Sainai, h̄iram si iuwe merh̄the mau paan m̄irak, h̄ir n̄ir nap̄i toto enum m̄iwap̄n wit mar ke w̄itaan toto, yuwerep man,

19 *h̄ir nemtau m̄it̄ik hak keit m̄iniu (o neiȳip) ketenwo taur. Epei au, h̄ir nemtau M̄it̄ik Iuwe keit ein kat̄ip h̄im iuwe enum. M̄it miyap̄ir ne Isrel h̄ir nemtau h̄im enum me M̄it̄ik Iuwe eik kat̄ip keit m̄iniu (o neiȳip), h̄ir nep̄irp̄ir nitehi Moses nat̄ip nar ik: “Haiu m̄inapen mamtau h̄im menmen meiyam im au em̄it!”

20 *H̄ir n̄inapen nemtau h̄im meiyam God ket̄iporem nentar h̄irak kat̄ip kar ik: “Keim̄n m̄it̄ik o m̄ite, n̄ikerek o samiyak h̄ir nan̄nen nan̄rp nanitet m̄iniu (o neiȳip), m̄it han nan̄it nan nanw̄irem neiȳim nan̄nep m̄it̄ik kaki o samiyak mami.”

21 *M̄it en n̄ir menmen im te h̄ir n̄inaain nep̄irp̄ir. Moses h̄irekes kat̄ip kar ik: “Hi hep̄irp̄ir w̄isenum hentar hi h̄inaain.”

22 *Te yi m̄it kerek yi yises h̄im me God in, yi ap yan m̄iniu (o neiȳip) mar im au. Yi h̄im̄n ki epei kan m̄iniu niuk m̄irak Saion kerek wit iuwe ke God kewi. God h̄irak kaku kakit̄ tipmain tipmain enum eik. Yi h̄im̄n ki epei

* 12:12 Ais 35:3 * 12:13 Pro 4:26 * 12:14 Sam 34:14; Ro 12:18 * 12:15 Ap 8:23 * 12:16 Jen 25:33-34 * 12:17 Jen 27:30-40 * 12:18 Eks 19:16-20; Diu 4:11-12 * 12:19 Eks 20:18-21; Diu 5:22-27 * 12:20 Eks 19:12-13 * 12:21 Diu 9:19 * 12:22 Ga 4:26; Rev 5:11

kan wit Jerusalem, h̄rak keit wit ke God kerek m̄t ensel yap̄rwe h̄r han yaaik nererik nau en.

23 *Yi h̄m̄n ki epei kan ketike n̄kerek yap̄rwe ne God kerek nan̄t menmen yaaim m̄rak yi yererik han yaaik yepu. God kewis niuk mi metike niuk m̄r mau t̄wei m̄rak h̄rak kertei yi neim̄n yi m̄t miyap̄r n̄rak. Yi h̄m̄n ki epei kan k̄r God kerek h̄rak naanm̄pre m̄t yap̄rwe, h̄rak maain skelim haiu m̄t metike m̄t kerek n̄paa God kat̄p h̄r m̄t yaain h̄r net̄kerek nau wit k̄rak.

24 *Yi h̄m̄n ki epei kan kau ketike Jisas kerek kerp n̄m̄n ke God ketike haiu m̄t, h̄rak ketpai h̄m ham yaaim haiu mewenhi mamisesim h̄rak kekepai haiu metike God haiu mau han kiut̄p. H̄rak n̄paa kaa hemkre m̄rak mewen. Menmen im h̄ram meteiknai menmen n̄paa m̄t̄k pris k̄riakem. H̄rak keit menmen m̄re map̄k kemt̄t mekre hemkre me bulmakau o meme k̄waaiyem mentar ȳnk ke m̄t ein te God kat̄p h̄r ȳnk k̄r yaaik. Mar im hemkre me Jisas mesak menmen enum mekre han kaiu te h̄rak k̄re yaaik. Hemkre m̄rak ap mar ke hemkre me Ebel n̄paa h̄rak kaa au. H̄ram yaaim min̄n em. God k̄r hemkre me Ebel h̄ram menipek han enuk k̄riak m̄t̄k Ken menmen enum. Hemkre me Jisas au. God k̄rem te h̄ram menipek h̄rak hanhan keriuwai haiu m̄t, h̄rak kesak menmen enum mekre han kaiu.

Haiu naanemp̄re h̄ras te haiu emises God werek werek

25 *Yi naanemp̄re h̄ras te yi ap eiweik̄n sip eiwet h̄m Kraiss ketpiyem au em̄t! N̄paa God kerp m̄niu (o neiȳp) Sainai kat̄p m̄t miyap̄r h̄m m̄rak. M̄t han en neweik̄n sip newet̄wekem h̄r ap te n̄r̄r nat̄p̄n ne menmen enum God kerek yorem au. Haiu mamnop̄n mamkeip̄n menmen enum mamwep mam̄rkeik te haiu emweik̄n sip emwet h̄m me h̄rak m̄t̄k kerek kekiuwe wit ke God ketpai menmen? Taau.

26 *N̄paa God keit m̄niu (o neiȳp) Sainai h̄rak kat̄p keriuwe h̄m m̄rak t̄ kitan̄k te in ek h̄rak kat̄p h̄m iuwe kar ik: “Hi tewen p̄ke etan̄k t̄ eteip̄m. T̄ wein̄k kerekek au. Hi tewen etan̄k t̄ ketike nepni h̄ram mam̄waank.”

27 H̄m im h̄ram mat̄p “meteip̄m,” te h̄ram meteiknai menmen im: N̄paa God k̄riak t̄ te maain h̄rak kaktan̄k menmen im te h̄ram yap̄rwe h̄rak kak̄waankem mam̄t. Menmen ap me t̄ ap mamtan̄k, God kak̄waankem au. H̄ram mamu mam̄t.

28 Haiu han yaaik emu em̄ntar menmen im God kakwetaiyem kak̄t wit kerek h̄rak naanm̄pre menmen yap̄rwe, wit kerek m̄t̄k hak ap te kaktan̄kem au. Te haiu mamwen̄pi God niuk m̄rak Iuwe mam̄rak menmen yaaim h̄rak hanhan haiu m̄riakem.

29 *Haiu em̄riak menmen mar im mam̄ntar God kaiu h̄rak k̄re si tat̄m menmen te God kak̄waank menmen yap̄rwe kerek h̄rak ap han yaaik keriuwerem au.

13

Haiu han tewen̄n naiu yinan

1 *Te yi wen han tewen̄n ni yinan ne Kraiss.

2 *Yi han ekitet eikaap m̄t han ne wit hak nan ei yintar n̄paa m̄t han n̄riakem marim. H̄r nep̄tari m̄t̄k̄t et h̄r nekepik̄t h̄rak̄t m̄t̄k̄t et et

* 12:23 Lu 10:20 * 12:24 Hi 8:6, 10:22; 1Pi 1:2; Jen 4:10 * 12:25 Hi 2:1-3, 10:28-29 * 12:26 Eks 19:18; Sam 68:8; Hag 2:6 * 12:29 Diu 4:24, 9:3; Ais 33:14 * 13:1 Jo 13:34 * 13:2 Ro 12:13; 1Pi 4:9; Jen 18:1-8, 19:1-3

h̄ir nekepik̄it h̄irak̄it m̄it̄ik̄it ensel te wit ke God, te yi yep̄itari h̄ir nan̄nen nanu w̄inak ki.

³* Yi han etwen̄in eikaap m̄it miyap̄ir kerek nau nekre w̄inak enuk ke gavman nar ke yi yekreh̄ir k̄ir. Yi han etwen̄in eikaap m̄it miyap̄ir h̄ir m̄it han enun newaanki nar ke yi yekreh̄ir k̄ir.

⁴* Yi han ekitet menmen me yi yaȳtan h̄iram menmen yaaim. Yi m̄it miyap̄ir ap eiri m̄it miyap̄ir han his eiwen̄nem au em̄it eiȳntar God skelim m̄it miyap̄ir kerek n̄ir̄ak enum mar im.

⁵* Yi ap hemkre mamnepam eiriuwe pewek mei yi eit̄iwem yap̄irwe au em̄it! Yi han yaaik eiyu eiriwe menmen yi yeten̄nem eiȳntar h̄im me God mau t̄wei mat̄ip mar im:

“Hi God ap h̄inaip̄isi au, hi ap eweik̄in sip ewetiyem au. Hi ekepi naanmamri me menmen.”

⁶* God kat̄ip menmen im haiu mertei h̄irak kau ketikewai, te haiu yap̄irwe niut̄ip niut̄ip mat̄ip mar im:

“M̄it̄ik̄ Iuwe God kekepa te hi ap anapen menmen enum m̄it h̄ir nan- rekyewem au.”

Haiu emises menmen mam̄ir ke n̄ipaa m̄it n̄aiu iuwe n̄ir̄akem

⁷* Yi han ekitet m̄it n̄ipaa h̄ir nin̄in naanm̄ipri netpi h̄im yaaim me God. Yi han ekitet menmen h̄ir n̄ir̄akem markeik̄ te h̄ir nises h̄im me God h̄ir naa te yi yayises menmen mam̄ir ke h̄ir n̄ir̄akem.

⁸* Yi yises h̄im me Krais n̄ipaa yi yemtehem yentar Jisas Krais h̄irak n̄ipaa ere in ere maain h̄irak ap te kakweik̄in kakre menmen ham. H̄irak kaku kak̄it h̄irak ap te kak̄itpai h̄im ham au. H̄iram mamu mam̄it.

⁹* Yi ap eiwis m̄it han nanri han ki eiriuwe h̄im ham h̄im ham m̄ir kerek n̄ipaa yi ap yemtehem te yi eiweik̄in sip eiwet h̄im yaaim me God au em̄it! Menmen yaaim God kerekyiyem h̄iram mamkepai han kaiu te haiu emisesik werek werek. H̄im ham m̄it netpiyem neriuwes̄is menmen te yi ap eiȳm em̄it, h̄iram menmen wein̄m. H̄iram ap mamkaap m̄it miyap̄ir kerek nisesim te h̄ir nanises God werek werek au.

Menmen yaaim yi eir̄iakem te God han yaaik kakriuwere

¹⁰ M̄it kerek nises h̄im me Moses h̄ir nenep samiyak newis̄im mentar k̄inaan me nan m̄it nenewek alta. Maain h̄ir naam menmen im te h̄iram mamkepi h̄ir nanu werek. Jisas Krais kewepwar h̄irekes h̄irak kaa kewet God ȳnk k̄irak te h̄irak kekepai haiu m̄it miyap̄ir kerek mises h̄im m̄irak. Te m̄it in kerek wen nises h̄im me Moses, h̄ir ap yaain te h̄irak kak̄ikepi taau.

¹¹ H̄ir ap yaain te h̄irak kak̄ikepi kentar h̄irak ap k̄ire samiyak m̄it newepwarem newet God em te maain h̄ir nan̄im au. H̄irak k̄ire menmen m̄it̄ik̄ iuwe hetpris keit hemkre me samiyak ham h̄ir m̄it pris han epei nam̄ip h̄irak keiȳm ken kekre haau h̄ir nehim̄tanem me God te h̄irak kewis̄im mau k̄inaan te h̄iram mamwap̄in menmen enum m̄it n̄ir̄akem. Nepei au, h̄irak keit samiyak ȳnk kewet h̄ir m̄it pris han em h̄ir neiȳm nan̄ino nan̄isiyem nan̄it p̄in eik. Menmen Jisas k̄ir̄akem h̄iram marim.

¹²* H̄irak kaa keit p̄in eik m̄it ne Isrel ap newis hemkre m̄irak mewen te mam̄sak menmen enum me haiu m̄it yap̄irwe m̄ir̄akem te haiu mamre yaain. H̄irak kaa keit p̄in eik kentar h̄irak kekreh̄ir ke samiyak h̄irak kewepwar h̄irekes kewet God ȳnk k̄irak.

* 13:3 Mt 25:36; Hi 10:34 * 13:4 Ga 5:19, 21; Ef 5:5 * 13:5 1Ti 6:8; Diu 31:6, 8; Jos 1:5 * 13:6 Sam 118:6 * 13:7 1Ko 4:16; Hi 6:12 * 13:9 Ef 4:14; Ro 14:17 * 13:11 Lev 16:27 * 13:12 Mt 21:39; Jo 19:17

13 * Haiu emweik'in sip emwet m'it kerek nises h'im me Moses haiu emises h'im me Krai's mentar m'it kerek nises h'im m'arak neweik'in sip newet Krai's h'ir nep'rek ken h'ir nak'ip kaa. M'it nanrekyei enum mar ke n'paa h'ir n'r'ak Krai's em nan'antar haiu misesik te haiu han ekitet h'iram menmen wein'im.

14 * Haiu emweik'in sip emwet menmen m'it kerek nises h'im me Moses h'ir n'r'akem. Haiu emnaw'irem em'antar haiu m'it ap wit kiut'ipen kaku kak'it te haiu mamu mameitai tipmain tipmain enum eik au. Haiu mamer'ir wit yaaik kaiu maain God kak'imaak haiu mamwik.

15 * Te haiu hekrit hekrit han yaaik emu emwen'ipi niuk me God em'antar menmen Krai's k'r'akem, menmen im haiu m'r'akem meriuwe h'im maiu haiu mewepypa'ir niuk m'arak mat'ip m'it han em, h'iram m're samiyak yaa'im haiu mewepwarem mewet God em.

16 * Hekrit hekrit yi han ekitet skelim menmen mi yaa'im eikaapan eiriuerem. Menmen im yi y'r'akem h'iram yaa'im m're samiyak m'it newepwarem newet God em, h'iram menipek han yaaik keriuweri.

17 * Yi eiy'mtau h'im me m'it ni naanm'ipri yi eiyisesim. H'ir naanm'ipri nankepi nar ke m'it kerek maain God kak'iri kakitorhi me h'ir naanm'ipri h'im'in ki werek werek, o au en, te h'ir nenmak h'ir ap naanm'ipri. Yi eiyises h'im m'ir te h'ir han yaaik nanr'ak menmen, o au en, yi eiweik'in sip eiwet'ir, h'ir han enuk nanr'ak menmen m'ir h'ir ap te nankepi yi m'it eiyises Krai's werek werek au.

Yi eiyitehi God kak'ikepai haiu m'it

18 * Yi wen eiyitehi God ek'ikepai em'antar haiu mertei mekre han kaiu haiu ap y'ink enuk meriuwe menmen haiu m'r'akem. Hekrit hekrit haiu mare mamr'ak menmen yaa'im keremem.

19 Hi hitehi yi m'it h'im iuwe te yi eiyitehi God ek'ikepa te hi p'ike anen eri waswas.

20 * God kerek h'irak kenipai haiu m'it mekiyan mau meit, h'irak k'ik'ak Jisas p'ike kekrit kau, h'irak kehim'tanek h'irak M'it'ik luwe naanm'iprai haiu m'it kar ke m'it'ik naanm're sipsip. God kehim'tanek h'irak M'it'ik luwe naanm'iprai kentar n'paa h'irak kaa hemkre m'arak mewen. Hemkre m'arak mewen menip h'im me God yaa'im kerek n'paa h'irak kat'ip haiu mamwenhi mamisesim. H'im im mamu mam't mam'rek tipmain tipmain enum eik. H'irak ap te kakweik'in han k'irak au. God h'irak yaaik k'r'ak menmen mar im te h'irak werek kak'ikepi.

21 Hi hanhan God kakweti menmen yaa'im kak'ikepi te yi eiyises menmen h'irak hanhan yi eiyisesim. Hi hanhan menmen im mentar menmen Jisas Krai's k'r'akem te God kakr'ak menmen, h'irak hanhan kak'r'akem mam'kre han kaiu. Haiu hanhan Krai's kak'it niuk iuwe te m'it nanwen'ipi niuk m'arak tipmain tipmain enum eik.

M'it'ik kat'ip h'im ham yinam

22 Hi hitihi h'im iuwe te yi eiy'mtau h'im mai kike im hi nepei hewis'im h'iram mamkepi yi einak'in tokim eiyu. Hi ap ewis t'wei nokik au. T'wei ik h'irak yinak.

23 Hi hanhan yi yertei kaiu yinak yaaik Timoti, m'it enun nesiupanek h'irak k'inaaiw'ir winak k'ir enuk ke gavman ken witeik. H'irak kaknen wit kai ik waswas te w'i hi anen ari hi at'wekhis haw'ir waunen wauri.

* 13:13 Hi 11:26, 12:2; Mt 7:13-14 * 13:14 Hi 11:10, 16, 12:22 * 13:15 2Kro 29:31; Sam 50:14, 23; Hos 14:2 * 13:16 Fl 4:18 * 13:17 Esi 3:17; 1Te 5:12 * 13:18 Ap 24:16; 2Ko 1:12 * 13:20 Sek 9:11; Ais 55:3; Jer 32:40; Esi 37:26; 1Pi 2:25

²⁴ Yi eitip mit ni ein hir naanmipri hir netike mit miyapir yapirwe nises him me God en, yi eiyipor hir yaain. Mit ni yinan in ne Itali kerek nises him me God netpi, yi yaain.

²⁵ Hi hanhan God kakrekyi menmen yaaim.

Mepir keremem

Tiwei Jems Kewisik Menmen me tiwei ik

Jems katip mit gude 1:1

Neim'in ap nertei menmen me God, ehir nanitiwekhiyem 1:2-8

Him me mit netenen menmen yapirwe, enetike mit han menmen auri
1:9-11

Him me menmen mamri han kaiu emamitaipin haiu mamin'nem 1:12-18

Him haiu memtewem haiu emisesim 1:19-27

Haiu han ekitet mit yapirwe hir nipiran 2:1-13

Him me mit ap niriak menmen yaaim, ehir ap nises God werék werék
2:14-26

Haiu mit naanempre menmen haiu metpim 3:1-18

Him me mit ne weiwik me God enetike menmen enum me ti 4:1-5:6

Jems katip mit him mikaru 5:7-20

1 *Hi Jems hi hiriak menmen me God ketike Mitik Iuwe Jisas Krais, hi wok mitik kirakit. Hi hesiuwe tiwei ik ken yi mit ne weiwik me Isrel yises God yi yewep yerer wit wit.

Menmen mari han kaiu mekepai haiu emises God werék werék

2 *Nai yinan, me wi menmen enum me ti mamnen mamri han ki, yi ap han enuk au.

3 *Yi han yaaik eiyu eiyantar yi yertei menmen yi yisesim mamkepi yi eiyin'n menmen enum im me ti te yi han tokik eiyu yi eiyises God werék werék.

4 Yi han tokik eiyu keriyen au. Yi eiwis menmen im mekre han ki mamkepi te yi eiyu werék eiyir ke mit iuwe yi eiyises menmen yapirwe me God werék werék.

Mit ap nertei menmen werék werék hir enitehi God kakikepi

5 *Neim'in ne yi mit yi ap yertei werék werék mekam yaaim, mekam enum, yi eiyitehi God kakikepi kakinterim te hirak kakikepi yi eiyirteiyem werék werék. Yi eiyitehi God kakikepi eiyantar menmen im. God kepwetai haiu mit menmen mirak yapirwe wein'm hirak ap kenai kakintar haiu emitwekhi kakikepai au. Hirak han yaaik.

6 *Mit nitehi God me menmen, hir han ekitet God kakikepi kakrekoyorem. Hir han ekitet God kakikepi au, hir nire wan sir nime metitiwem mekrit mewen heriyai heriyai, hir ap nertei God kakikepi me menmen o au.

7 Mit narik hir ap han ekitet hirak God kakikepi kakrekoyor menmen au

8 kakintar hir han kitet menmen miutip miutip werék werék wen au.

Him me mit netenen menmen, mit au nau wein'in

9 *Neim'in ne naiu yinan netenen menmen au, hir han yaaik enu enantar God kakikepi kaktorhis nan'no wit kirak.

10 *Neim'in ne naiu yinan netenen menmen yapirwe, maain hirak God kewis menmen enum mewaankem, hir han yaaik enu enantar menmen mir iuwe au. Hir han yaaik enantar God kakikepi kaktorhis hir keriyen nan'no

* 1:1 Ga 1:19; Ap 15:23; 1Pi 1:1 * 1:2 Ro 5:3-5 * 1:3 1Pi 1:7 * 1:5 Pro 2:3-6 * 1:6 Mk 11:24

* 1:9 Je 2:5 * 1:10 Ais 40:6-7; 1Pi 1:24

wit k̄irak. Maain h̄ir nan̄inaaiw̄ir menmen m̄ir h̄ir nani nan̄ir ke timen mamu w̄i mei kike h̄iram mami.

11 Timen mewep, mesiupan, wepni kan t̄ipar men h̄iram meweiwei maa meket. Mar im me w̄i m̄it netenen menmen yap̄irwe n̄ir̄iak menmen nisesim, h̄ir n̄ire timen h̄ir nani. Te haiu ap han ekitet menmen haiu metenenim mamkepai haiu mamu werek. Au, God kerekek.

Yi naanempre h̄iras me menmen enum mamri han ki

12 *Neim̄in h̄ir nanu han tokik ke menmen enum mamnen mam̄iwaanki, h̄ir han yaaik en̄intar h̄ir nanin̄in menmen enum te God kakrekyor han k̄ir k̄ire h̄irekes nantikerek nanu. N̄ipaa God kat̄ip neim̄in han tewen̄ina, h̄ir nantikewa nanu tipmain tipmain enum eik.

13 Me w̄i ham menmen mamri han ke m̄it̄ik te h̄irak k̄ir̄iak enum, h̄irak ap kakt̄ip, “God kari han kai hi h̄ir̄iak enum.” Menmen im au em̄it! God ap te kakri han ke m̄it h̄ir nan̄ir̄iak enum au. Menmen ap te mari God han k̄irak h̄irak k̄ir̄iak enum taau.

14 *Menmen enum m̄it niut̄ip niut̄ip hanhanem, h̄iram mari han k̄ir h̄ir n̄ir̄iak enum mar ke m̄it nem̄t̄in menmen mau t̄irpe mari miyak man mekrerem.

15 Menmen im enum h̄iram m̄ire nu hap̄in n̄ikim m̄ik̄in men t̄i. Maain h̄iram mewo ere iuwe h̄iram menep m̄it mewaanki. M̄it h̄ir hanhan menmen enum h̄ir n̄ir̄iakem h̄iram m̄ire hap̄in n̄ikim mat̄in yap̄irwe. Menmen enum mekre han k̄ir mamno ere iuwe mamn̄ipi nani nan̄ino si.

16 Nai yinan yaain, yi ap eiwis menmen enum im mamit̄ip̄in yi han kitet h̄iram me God au.

17 *Menmen yaaim yap̄irwe h̄irak God kerekek kesiuwerem haiu m̄it met̄iwem. God h̄irak k̄ir̄iak wepni, wenke, h̄ir. H̄iram men m̄ir̄iak h̄im̄in m̄ire yinam, nokim o mamre w̄itaan te God keweik̄in kar ek au. H̄irak kepu k̄ip̄irak kerekek k̄ir̄iak yaaim keremem, enum au.

18 *H̄irak kises han k̄irak h̄irak kerekyei haiu n̄ikerek n̄irak mentar h̄im yaaim m̄irak h̄irak epei kewepaiyap̄irem haiu memtewem. Haiu m̄ire h̄inaan n̄ikim ham min̄in mekiute, maain ham mamkaru. Haiu m̄it in min̄in mises God me m̄it nerer wit wit, maain h̄ir m̄it han enisesim.

Menmen yaai yi eiȳimtewem yi eiyisesim

19 *Nai yinan yaain, yi eiȳirtei menmen im. Yi m̄it niut̄ip niut̄ip n̄ik̄ip emnep waswas yi eiȳimtau menmen. Te maain yi eiȳit̄pim te yi ap han enuk eiriuwe m̄it yi eineri waswas au em̄it!

20 Menmen mar im ap te mamkaap m̄it nanises menmen yaaim God hanhan haiu eiyisesim emteik̄in m̄it han em au.

21 *Te yi einaaiw̄ir menmen enum mau han ki mamrekyi yi eiyises menmen enum. Yi hanhan eiyises h̄im yaaim n̄ipaa God kewisim mekre han ki. Te h̄iram mamkaap h̄im̄in ki kaktike God yi eiyu werek werek.

22 *Yi ap eimip̄in h̄iras! Yi han kitet yi eiȳimtau h̄im me God te ap eiyisesim au, h̄iram mamkepi. Taauye! Ȳi eiȳimtau h̄im m̄irak yayisesim te h̄iram mamkepi.

23 M̄it kerek nemtau h̄im me God keremem te h̄ir ap nisesim au, h̄ir n̄ire m̄it̄ik k̄ir h̄im̄in k̄irak kek̄re t̄ipar.

24 H̄irak ken, waswas h̄irak han kaa menmen enum mau ninaan m̄irak. Marim m̄it kerek nemtau h̄im me God keremem ap nisesim au, te h̄ir nar

* 1:12 2Ti 4:8 * 1:14 Ro 7:7-10 * 1:17 Mt 7:11 * 1:18 Jo 1:13 * 1:19 Ekl 7:9 * 1:21 Kl 3:8; 1Pi 2:1 * 1:22 Mt 7:26; Ro 2:13

ke m̄it̄ik eik. H̄ir ap newis h̄im me God mamkepi h̄ir n̄inaaiw̄ir menmen enum te h̄ir nanises menmen yaaim.

25 *M̄it̄ kerek nekine h̄im yaaim me God m̄it̄ newis̄im mau t̄iwei h̄ir nar ke m̄it̄ik k̄ir ninaan m̄irak mekre t̄ipar, h̄iram mamkepi nan̄inaaiw̄ir menmen enum. H̄ir han kitetim ap hañ kaa rem au, h̄ir nisesim te God kakrekyor menmen yaaim.

26 *M̄it̄ kerek han kitet h̄ir yaain nises God werek werek, te h̄ir natip enum, h̄ir nemip̄in h̄iras nises God werek werek au. H̄ir nisesik wein̄ik.

27 God Haai han kitet menmen im mamin̄in mamkaap m̄it̄ te h̄ir nanisesik werek werek. H̄iram menmen im: M̄it̄ h̄ir naanempre miyap̄ir o n̄ikerek kerek m̄it̄ n̄ir h̄ir epei naa n̄inaaiw̄iri. Menmen im metike h̄ir n̄inaaiw̄ir menmen enum m̄it̄ ne t̄i nisesim, te h̄iram mam̄waank han k̄ir mar ke heinut mewen menmen te m̄it̄ nan̄im au h̄iram mewaankem.

2

Haiu hanhan m̄it̄ miyap̄ir yap̄irwe m̄ip̄iran

1 *Nai yinan, yi eipises M̄it̄ik Iuwe kaiu Jisas Krai h̄irak Yaaik Iuwe, te yi ap eir̄iak m̄it̄ han menmen yaaim en̄ntar h̄ir netenen menmen mei yap̄irwe, m̄it̄ han netenen menmen yap̄irwe au, yi eirekyor enum. Menmen im au em̄it̄! Yi eirekyor menmen yaaim m̄ip̄iram.

2 M̄it̄ik hak niuk iuwe h̄irak kerem̄nk sak n̄ik̄in, o hore haam, h̄irak kaknen kaktike m̄it̄ik hak enuk ketenen menmen au, h̄irak̄it tatnen w̄inak ke God yi yewik,

3 te yi eitip̄ h̄irak yaaik niuk m̄irak iuwe h̄irak eknen eku yeno eku niu, te yi eitip̄ h̄irak enuk wein̄ik h̄irak eku t̄i wein̄ik,

4 yi yr̄iak enum. Yi enun yenke yi h̄iras yises han ki enum.

5 *Nai yinan yaain, yi eiȳimtau menmen im. God h̄irak kehim̄tan m̄it̄ ap netenen menmen yap̄irwe au te h̄ir enisesik entenen menmen yap̄irwe m̄irak. H̄irak epei katip̄ neim̄in han tewen̄nek h̄irak kaktorh̄is h̄ir nantikerek nanu werek werek.

6 Te yi yr̄iak m̄it̄ netenen menmen au h̄ir ȳink enuk nentar yi yerekyor enum. Neim̄in h̄ir neriwaank nari yi m̄it̄ eino m̄it̄ iuwe ne gavman nemtau m̄it̄ h̄ir nesiuwe h̄im nerekyi enum a? H̄ir m̄it̄ netenen menmen yap̄irwe keriyen!

7 H̄ir m̄it̄ in keriyen natip̄ enum me niuk me Krai n̄ipaa m̄it̄ n̄ikri nekine niuk m̄irak. Te yi yenmak yr̄iak m̄it̄ netenen menmen yap̄irwe yerekyor yaaim a? Au em̄it̄!

8 *Yi eiyises h̄im n̄ipaa God kewis̄im kar ik: “Yi han tewen̄in m̄it̄ nar ke yi han tewen̄in h̄iras,” te yi yr̄iak yaaim.

9 *Au, yi yewep m̄it̄ yi hanhan neiyān, neiyān au, te yi yr̄iak enum. H̄im yaaim me God meteik̄in yi enun yewen̄in h̄im m̄irak.

10 *M̄it̄ kerek newen̄in h̄im mei me God miutip̄, h̄ir nar ke m̄it̄ newen̄in h̄im m̄irak yap̄irwe. God skelim m̄it̄ in kak̄interim h̄irak kak̄n̄ip̄.

11 *H̄irak God katip̄ h̄im im, “Yi m̄it̄ yetike miyap̄ir ap eiyiryānhis eiwen̄inem au em̄it̄!” H̄irak kerekek katip̄ h̄im ham mar im: “Yi m̄it̄ ap ein̄ep m̄it̄ han nani au em̄it̄!” Yi yetike miyap̄ir ap eiryānhis eiwen̄inem

* 1:25 Ro 8:2; Je 2:12; Jo 13:17 * 1:26 Sam 34:13, 141:3 * 2:1 Ap 10:34; Je 2:9 * 2:5 1Ko 1:26-28 * 2:8 Mt 19:19; Ga 5:14 * 2:9 Diu 1:17 * 2:10 Mt 5:19 * 2:11 Eks 20:13-14; Ro 13:9

au, te yi yire yenep mitik kaki, te yi epei yewenin him me God. Te hirak skelim yi mit kakiwep kakinterim.

12 *Te yi eitip yaaim eiriak menmen yaaim eiyintar maain God han kakitet o skelim yi mit kakriuwe him nipaa hirak kewet haiu mit em te haiu emnaaiwir menmen enum.

13 *Neimin nises him me God hir ap han tewenin mit han nerekyor yaaim au, te maain God skelim yi mit hirak ap hanhan kakriuiwi yi mit au. Neimin hir han tewenin mit nanrekyor yaaim, maain me wi God skelim mit, hir nanu werék.

Mitik katip hirak kises him me God te ap kikaap mit han, hirak ap kisesik taau.

14 *Nai yinan, mitik katip kar ik: “Hi hises him me God,” te menmen hirak kiriakem keteiknaiyem au, im em mamkepek mamrkeik? Menmen im hirak kisesim hiram ap mamkepek te hirak kaktike God tatu taau!

15-16 *Mit o miyapir hir nises God te hir netenen menmen yapirwe mamkepi hir nanu werék au, mitik kiutip kekre nimin ke yi mit ketenen menmen yapirwe hirak kakitpor kakir ik, “Yi eiyu werék werék eiyineitin klos, o menmen te yi eiyu werék,” hirak ap kakikepi kakwetir menmen au, menmen hirak kare kisesim ap mamkepek taau!

17 Te menmen me God mit hir nisesim hiram mar im. Mitik kare kises him mirak, hirak ap kiriak menmen kikaap mit miyapir han, menmen me God hirak kisesim hiram weinin.

18 *Mitik hak hirak kaktip, “Mitik hak kises him me God, te hak eik hirak kiriak menmen yaaim te God kaktip hirakit wik yaakit.” Mitik ap kiriak menmen yaaim au te hirak keteikno hirak kises God akirkeik? Taauye! Hi eteiknawek hi hises God werék werék heriuwe menmen yaaim hi hirakem.

19 *Yi mit kerek yi yatip yi han kitet God hirak kiutipen kepu, yi han kitet werék. Te hiram menmen weinin. Herwe hiram mertei God kerekek kepu hiram mepirpir. Te yi han ekitet hiram mamkepi hiram mamisesik a? Taauye!

20 Yi yetaritari mit! Hi tewen eteikni yi yatip yi yises him me God te yi yiriak menmen yaaim au, hiram mamkepi eiyu eitike God taau! Yi han ekitet menmen im.

21 *Nipaa maam kaiu Ebrahim keit nikan kirak Aisak, hirak keiyik ken kewisik kentar kinaan me nan te hirak kakikip si satik hirak kakwepwarek kakwet God ek. Hirak kiriak menmen yaaim im keteikin hirak hanhan kakises him me God. Te God katip hirak yaaik kisesik werék werék.

22 *Yi yertei? Menmen hirak kisesim mekepek te hirak kiriak menmen yaaim. Menmen hirak kiriakem meteikin hirak kises God werék werék.

23 *Him nipaa God ketpim hiram epei man. Hiram matip, “Mitik Ebrahim hirak kentaui him mirak kisesim te God katip hirak yaaik kisesik werék werék. Te God katip hirak Ebrahim hirak kirak yinak kenterim.”

24 Tis, yi eiyirtei God hirak katip mitik hirak yaaik kisesik werék werék kentar hirak kisesik kiriak menmen yaaim. Hirak katip hirak yaaik kentar hirak kisesik weinik taau!

25 *Nipaa wi ham mite Rehep hire wari mitikit wik Josua hirak keriuwetet ten, hire naanmiprewekit weriuwetet teke yayiwe hak pike ten. Hire wiriak yaaim te God katip hire yaaim wisisik werék werék.

* 2:12 Ga 6:2; Je 1:25; 1Pi 2:16 * 2:13 Mt 5:7, 18:32-35 * 2:14 Mt 7:21 * 2:15-16 1Jo 3:17

* 2:18 Ga 5:6 * 2:19 Mt 8:29 * 2:21 Jen 22:9-12 * 2:22 Hi 11:17-18 * 2:23 Jen 15:6; Ro 4:3,

9, 22; 2Kro 20:7; Ais 41:8 * 2:25 Jos 2:4, 15, 6:25; Hi 11:31

²⁶ Mítik h́rak kises God, h́rak ḱriak menmen yaaim au, menmen h́rak kisesim h́ram weinim. H́ram ḿre mítik hak h́rak kaa, h́mín epei ken ḱnaaiwír ýnk ḱrak kerekek, h́rak ḱpwaai.

3

Haiu mít naanempre h́ras me menmen haiu metpim

¹ *Nai yinan, yi yapírwe ap eire mít h́r ninín newepyapír h́m me God eiyántar yi yertei maain God h́rak skelim haiu mít haiu minín mewepyapír h́m ḿrak te h́rak kaknínai iuwe, mít han kerek h́r weinín en, au kaknín kike.

² Haiu mít yapírwe ap han kitet menmen werek werek au, haiu ḿriak menmen enum yapírwe. Mítik kerek h́rak ap katíp enum au, h́rak mítik yaaik h́rak kertei kewen han ḱrak naanempre h́rekes werek werek.

³ Haiu mewis waai mari hos h́m ḱram te h́ram mises han kiau. Haiu mari waai ken pínak eik, hos h́ram meweikín h́remes misesim.

⁴ Yi han ekitet sip me wan eik. H́ram wisenum ńme metítiwem memínp meiyám men te mít neweikín paan ḿram neriuwe paap mau ńmín h́ram mamises han ḱr. H́r ńriakem nar ke nu mekiuwe mani mít neweikín paan ḿram mamno nein mít hanhani.

⁵ Te nin kerekek h́rak kike ḱre waai ke hos o paap kike kau sip. Nin kekre h́m h́rak menmen kike te h́rak kekrit menmen iuwe kinín ýnk kiau.

Si yeunek kike h́rak si tatík yaank iuwe.

⁶ *Nin h́rak enuk ḱre si yeunek. H́rak kau ńmín kekre paan kiau h́rak kises menmen enum me t́ kerekyei haiu mít enun. H́rak ḱre si tatím menmen yapírwe, nin h́rak kises menmen enum em Seten h́rak ḱkiam kewaank menmen yapírwe me mít.

⁷⁻⁸ *Mít epei nehís newenín miyak o hore, manpen metike menmen mekre wan. Te mít h́r ap naanempre nin ḱr kaktíp menmen enum taau. Nin h́rak ap kau keit au. H́rak ḱre miyak enuk ke niu keriyaam ken in ken ein. H́rak enuk ḱre manpen yehes enum, h́rak kewaank h́mín ke haiu mít.

⁹ *Haiu mít meriuwe nin kiau mewenípi God te meriuwe nin kiutípen kerekek haiu matíp h́m enum me mít kerek ńpaa God h́rak kerekyei mít yapírwe haiu ḿre h́rekes.

¹⁰ Me h́m kiutíp kerekek haiu mít matíp h́m yaaim, h́m enum. Nai yinan, menmen haiu ḿriakem mar im au enum emít!

¹¹ H́ram típar ḿnín metike típar yaaim ḿniu mehính́n mamíke hei kiutípen mamírkeik? Taauye!

¹² Nu hamís ap kakri kaku h́naan taau! H́naan ap kakri kaku hamís taau. Mar im típar yaaim ḿniu mehính́n mamíke hei me típar ḿnín taau! Te haiu mít ap mamtíp h́m yaaim h́m enum au emít! H́m yaaim keremem meke h́m maiu mamnen.

God kekepai haiu mertei menmen ḿrak yaaim

¹³ Keimín ke yi mít h́rak kinín kertei menmen yaaim menmen enum? Mítik kar ik h́rak ekteiknai menmen h́rak kerteiyem ekriuwe menmen h́rak ḱriakem. H́rak ap kises menmen hanhan h́rekes au. H́rak kises menmen me han tewenín mít, im metike menmen me han kitet God.

¹⁴ Yi hemkre menepam yentar menmen me mít han o yi han enuk yeriuwe mít han, yi han kitet yi yaain yi yinín mít han, te yi ap han kitet God

kaktip yi yaain yi yertei menmen werek werek au. Yi han kitet menmen mar im te yi yemipin. Hm me God katip yi enun.

15* Menmen im hiram ap me God au. Hiram me mit ne ti keremem. Seten hirak kinin kirakem te hr mit ne ti hr nisesik nriakem.

16 Yi hemkre menepam yentar menmen me mit han o yi han enuk yeriuwe mit han, yi han kitet yi yaain yi yin in mit han, te yi hr as yenehan yi eirak menmen enun yapirwe.

17 Te mit hr nises han kir yaaik God hirak kewetirem, hr nin in nriak menmen yaaim mire mani nemnok enuk. Nam in au. Hr nin in nriak im metike menmen im. Hr nankiy anan nanit, hr nan imtau him me mit han neweiknor han, hr han tewen in mit nankepi, hr nanriak menmen yaaim keremem. Hr nanriak mit yapirwe menmen yaaim mipiram, hr ap mit ne him pinak him pinak au.

18* Mit kerek hr nankaapan nankiy anan nanit keriyen hr te nanir ke mit hr namir nu yehes. Neim in nanriak menmen im hr nenip mit hr hanhan nises menmen yaaim mir. Menmen im hiram mire nu yehes mewo.

4

Mit nises menmen enum me ti ik hr nire nepan ne God

1* Mekam hiram hr o as me menmen hiram mekeyi han ki menipi yi yatip enum yi yenehan yenehan a? Han ki kekrit kises han kirak te yi yenehan yenehan.

2 Yi hanhan menmen yi eitwem au, te yi hanhan einep mit te yi eitwem. Yi hemkre menepam eiriuwe menmen eitwem taau, te yi yetpim yenehan yenehan. Yi ap te eiyit menmen eiyintar yi ap eiyitehi God em.

3 Maain yi eiyitehi God menmen, yi ap eitwem au eiyintar han ki enuk. Yi hanhan yayit menmen te yi eiyises han ki yi eirak enum eiriuerem.

4* Yi mit miyapir enun yi yeweik in sip yewet God. Menmen im hiram mar ke mite winaaiwir mitik kire, hre wetike mitik hak nariyanhis newen inem. Yi hanhan menmen enum me ti ik e, yi yire mit nepan ne God. Yi eiyirtei menmen im o au a? Neim in hr hanhan menmen me ti hr nire mit nepan ne God.

5* Yi han kitet him me God mit newisim mau tiwei hiram matip weinim marim? Hiram matip, "Him in kaiu God kewisik kekre yink kaiu hirak hemkre menepam hanhan menmen wisenum."

6* Te God hirak iuwe kakikepai mamin in menmen im mekre han kaiu. Him mirak mau tiwei matip mar ik: "God hirak keweik in sip kewet mit kerek han kitet hr iuwe nin in mit, te hirak kakikaap mit hr ap hanhan hr as, hr natip, 'Hi mitik weinik God kerekek hirak iuwe.' "

7* Te yi mit ap hanhan hr as yi eiyises God. Seten kakri han ki yi eiyu han tokik eiweik in sip eiwet menmen enum te hirak kaknawiri kakno.

8* Yi hanhan God yi yisesik te hirak kaknen menep naanmampru. Yi mit enun yi yatip him pinak him pinak yi eiweik in sip eiwet menmen enum yi han yaaik eiyu eiyir ke mit nankemyet his prar prar mamit.

9 Yi mit yi eiyinwes is au. Yi eikit. Yi ap te han yaaik eiyu au. Yi yink enuk kerekek, han etwen in menmen enum yi yirakem.

* 3:15 Je 1:5, 17 * 3:18 Mt 5:9; Ais 32:17; Hi 12:11 * 4:1 Ro 7:23; 1Pi 2:11 * 4:4 Ro 8:7; 1Jo 2:15 * 4:5 Eks 20:3, 5 * 4:6 Pro 3:34; Mt 23:12; 1Pi 5:5 * 4:7 Ef 6:12; 1Pi 5:8-9 * 4:8 Sek 1:3; Mal 3:7; Ais 1:16

10 *Yi mît yînk enuk te yi yewepyapîr yi enun me ninaan me God hîrak kakrekyi yaaim yi eiyu werek werek.

Haiu ap emkan naiu yinan

11 Nai yinan, yi ap eitîpan enum eiyisesan au emî! Keimîn katîp enum kesiuwe hîm kîrak yînak, hîrak keweikîn sip kewet hîm iuwe me God. Menmen im hîrak kîriakem hîram mar ke hîrak katîp hîm mîrak minîn hîm lo me God te hîrak kekrehîr ke God. Ti keimîn ti hîriak menmen mar im ti ap hises hîm me God au, ti atîp hîm mit minîn mîrak.

12 *God kerekek hîrak kewis hîm iuwe mau tîwei. Hîrak kerekek kaksuuwe hîm mamno haiu mît, hîrak kakîkepai o au en, hîrak kakwep mami mamno si. Ti han kitet ti God te ti hesiuwe hîm mamno kit yînak a? Taauye! Ti mîtik weinîk kerekek.

Yi han ekitet menmen God hanhan yi eiriakem

13 *Nîkîp emnep yi eiyîmtewek. Yi mît kerek yi yatîp, “Petepin o teipmen haiu mamno in o mamno ein mamu tito miutîpen mamîsiuwe menmen iuwe mamît pewek mamrerim.”

14 *Yi yatîp yar ke mît hîr nertei mekam maain mamnen te yi yepîtari teipmen mekam mamnen taau! Yi yepu yîre napî. Hîrak kîwapîn tî kike, maain kakwen kakno. Yi yayu kike, maain yi yayi yaire napî ik ek.

15 *Yi ap eitîp emîr em au. Yi eitîp emîr im. Yi eitîp, “God hîrak hanhan haiu mamu mamît, haiu mamriak im o em.”

16 Te yi mît wen yatîp han kitet yi hîras epei yîriak menmen, God kakîkepi au. Yi yatîp han kitet marim, hîram enum. Yi ap yewis God ketpi menmen yi eiyisesim au.

17 *Tîs, mît kerek hîr nertei mekam yaaim, hîr ap nisesim au, hîr nîriak enum.

5

Hîrak Jems kene mît hîr netenen menmen yapîrwe

1 *Yi mît kerek yetenen menmen yapîrwe, nîkîp emnep eiyîmtau. Yi einepîp eikît me menmen enum mamnen mamriwaank.

2 *Menmen mi, yurik henye mi hîram minîn heinut mewenem, mesik yipep meremirîr miyak patîn.

3 Tekei, suwau mi nî menterim te hîram mamwep. Nî mentar pewek winak meteikni yi ap yîkaap mît yewetîrem au. Yi yîsawînem mekre winak. Menmen im maain hîra mamîwaank hîmîn ki mamre si tatîk yînk ki. Yi epei yetenen winak pewek menmen yapîrwe yaaim yîsawînem meit me wî menep Jisas hîrak pîke kaknen. Menmen im hîram ap yaaim au.

4 *Yi eiyîmtau! Mît hîr nîriak ni namîr menmen mewim, te yi yetenen pewek mîr yi yîsawînem yemipîn yewetîrem au. Menmen enum im metike hîm me mît hîr neket menmen mi mau ni, hîr natîp me menmen enum yi yîriakem, hîram epei men nîkîp me God hîrak iuwe hîrak kemtewem.

5 *Yi epei yau werek werek in ek yaam menmen yapîrwe, yi yises han ki ke menmen yapîrwe. Menmen im enum yi yisesim, hîram mar ke mît newet sak menmen maam ere iuwe, maain hîr nanmîp. Mar im wî epei man menep te God kaksuuwe menmen enum mamiwep yi yayi

* 4:10 Jop 5:11; 1Pi 5:6 * 4:12 Ro 2:1, 14:4 * 4:13 Lu 12:18-20 * 4:14 Pro 27:1; Sam 39:5, 11

* 4:15 Ap 18:21 * 4:17 Lu 12:47 * 5:1 Lu 6:24 * 5:2 Mt 6:19 * 5:4 Diu 24:14-15; Mal 3:5

* 5:5 Lu 16:25; Jer 12:3, 25:34

yaiyir ke mit hir nenep sak hiram mami. God kakrak menmen im kakntar menmen enum yi yisesim.

⁶ Yi epei yewepyapir mit yaain yanip naa, te hir ap nikaap hiras nar ik hir natin mesik nerp.

Yi eiyu han tokik eimerir Mitik Iuwe Jisas kaknen

⁷ *Nai yinan, yi han tokik eiyu me menmen enum mamnen mamiwep me wi yi yemerir Mitik Iuwe kaknen. Yi han ekitet im e. Mitik kamir ni, hira k kemeryiwem hiram mamri mamine nikim. Hira k han tokik kau kemeryiwem ere maain wepni yaaik ketike hawi hitan epei man, hiram mamri.

⁸ *Yi eire mitik kamir ni, yi han tokik eiyu me menmen enum mamnen mamiwep me wi yi eimerir Mitik Iuwe eiyantar hira k menep pake kaknen.

⁹ *Nai yinan, yi ap einehan eitipan enum emit eiyantar God kerek kertei menmen yapirwe kiri, menep hira k pake kaknen.

¹⁰ Nai yinan yi han ekitet mit profet nipaa God keriuweti newepyapir natip him mirak. Hir mit nerekyor enum te hir han tokik natin mesik nerp. Haiu emises menmen hir nira k.

¹¹ *Haiu matip hir mit hir yaain nentar hir han tokik nau neit. Yi nepi yertei mitik Jop hira k nipaa han tokik kau keit kises God ke menmen enum epei man mewaanket te God hira k kerekyiwep yaain kentar God hanhan haiu mit yapirwe te hira k han tewenai. Te haiu han tokik emu me menmen enum mamnen mamwep.

Haiu ap mamtip mit him "Tru Antap"

¹² *Nai yinan, menmen im hira k minin te hi hetpiyem mar im, yi yira k menmen me mit yi ap eitip "Tru Antap" au emit! Yi eitip, "O, hi hira k," hira k werek o yi eitip, "Au, hi hinapen," hira k werek. Him ham emit te yi ap eira k God han enuk kakirwi. Mitik yaaik kitehi God menmen hira k kakimtwewem.

Mitik yaaik kitehi God menmen, hira k kakimtwewem kakikepi

¹³ *Neimin ne yi mit menmen enum mewaanki, yi eiyitehi God em. Neimin ne yi mit yi han yaaik, yi eiyine henye me eiwenipi God eiriuw-erem.

¹⁴ *Neimin ne yi mit yi yinap, yi einine mit iuwe ninin naanmipre menmen me God te hir naninen nanitehi God ke yi mit hir nanwen hiwer maminteri nankine niuk me Mitik Iuwe.

¹⁵ *Hir nitehi God me yi mit, hir han kitet hira k kakikepi, te Mitik Iuwe kakikepi kakikekyi yi yayikrit manpenun yayu. Yi yira k menmen enum te God kakisak menmen enum yi yira k mamno.

¹⁶ Te yi mit eiwepyapiran menmen enum yi yira k, yi eiyitehiyan God te hira k kakikepi te yi eiyikrit eiyu. Mitik kises God werek werek, hira k kitehi God menmen, hira k God kakimtwewem kakikepi me menmen.

¹⁷ *Ilaisa hira k nipaa hira k mitik kepir ke haiu mit, hira k kitehi God iuwe te hawi ap kaknen au. Hawi ap kan me titi wikak im metike wenke hispinak kiutip (6).

* 5:7 Lu 21:19; Diu 11:14; Jer 5:24; Joe 2:23 * 5:8 Ro 13:11-12; Hi 10:25; 1Pi 4:7 * 5:9 Mt 24:33

* 5:11 Eks 34:6; Sam 103:8, 111:4 * 5:12 Mt 5:34-37 * 5:13 Kl 3:16 * 5:14 Mk 6:13 * 5:15

Mk 16:18 * 5:17 1Kin 17:1; Lu 4:25

18 *Epei au, h̄irak p̄ike kitehi God te h̄irak kesiuwe haw̄i kan t̄i ik kewet t̄ipar menmen te h̄iram mewo. Te haiu m̄it emitehi God menmen iuwe h̄irak kak̄imtwewem kak̄ikepai kak̄ir ek.

Keim̄in k̄inaaiw̄ir God kises han k̄irak, haiu p̄ike emt̄iwekhis p̄ike kaknen kakises God

19 *Nai yinan, keim̄in ke yi m̄it h̄irak kaknaw̄ir h̄im yaaim me God, m̄it̄ik hak kakt̄iwekhis eknen,

20 *h̄irak han ekitet menmen im. Keim̄in h̄irak kak̄ithis m̄it̄ik h̄irak k̄inaaiw̄ir h̄im yaaim me God h̄irak kaknen, h̄irak kak̄ikaap h̄im̄in k̄irak ap te kaki, h̄irak kak̄riak God h̄irak kak̄isaak menmen enum n̄ipaa m̄it̄ik k̄inaiw̄irek h̄irak k̄ir̄iakem.

Mep̄ir keremem

Tiwei Pita Kewisik - 1

Menmen me tiwei ik

Pita katip mit ne sios gude 1:1-2

Him me God Haai kaktaihis mamno wit kirak 1:3-12

Pita katip mit hir ap nanwis menmen enum emam+waank menmen yaaim in ek hir nisesim 1:13-2:10

Him me menmen mit ne weiwik me God nanisesim eme wi menmen enum mamnen mam+waanki 2:11-4:19

Him me menmen mit ne sios hir nanisesim 5:1-11

Pita katip mit him mikaru 5:12-14

1*Hi Pita nipaa Jisas Krai keriuweta hi hen hewepyapir him mirak, hi hewis tiwei ik ken yi mit. Nipaa mit han nepiri yi yinaaiwir Jerusalem yi yen yau provins Pontas, provins Galesia, provins Kapadosia, provins Esia metike provins Bitinia. Yi yar ke mitik keke wit hak kan ketikewi kaku kike, maain hirak pike kakno wit kirak eik. Mar im yi yau ti in me wi kike te maain yi yayi yi yaino yayu wit ki yaaik eik God kewik.

2*God Haai kehimiteni yi mit mirak yentar hirak nipaa kerteiri han kitet kerekyi han ki yaaik prar prar yire tipar nemnok. Hirak kirak menmen im keriuwe God Himin Yaaik te yi yises him me Jisas Krai, hemkre mirak merekyi yi yaain. Hi hanhan God han yaaik kirak kaku kaktikewi te yi eiyu werek werek. Hi hanhan menmen im yaaim mamu mamtikewi wisenum.

Maain haiu mamu mamtike God haiu mamit menmen yaaim

3*Haiu emwenipi niuk me God hirak Haai ke Mitik Iuwe kaiu Jisas Krai. Haiu emwenipiyek mamitar hirak han tewenai wisenum kerekyei haiu han kaiu yaaik keriuwe Jisas Krai nipaa hirak kaa te God kirak kekrit kepu.

4*Te in ek haiu memerir menmen mamkaap himin kaiu God kakwe-taiyem. Hirak naanmpraiyem meit wit kirak, menmen mam+waankem au. Hiram yaaim prar prar, hiram mamu werek werek tipmain tipmain enum eik.

5*Menmen im hiram me yi mit kerek yi han kitet God naanmpri kentir hirak wisenum ere yi yayit menmen God kemerir kakwepyapirem me wi maain Jisas pike kaknen ti.

6*Yi han yaaik eiyu eiyintar menmen im God kakrekuyiem te in ek me wi kike yi han enuk kike yeriuwe menmen ham enum mamnen mamriwaank.

7*Menmen im mamnen te God kakir han ki kakirtei yi yisesik yeriuwe han ki karkeik. Mit hir newir gol mekre si ere meweikin mire tipar, hir neit menmen enum mewim mamno te gol keremem mepu. Mar im God kewis menmen enum mamnen mamriwaank te hiram mampar menmen enum mekre han kaiu mamno ere menmen yaaim mekre han kaiu, haiu mamises God werek werek. Menmen yaaim mekre han ki minin gol. Maain gol mam+waank mamit te menmen mekre han ki au. Maain Jisas Krai pike kaknen kakwepyapir hirekes, yi eiyit niuk iuwe, God kaktip yi yaain, hirak kakweti menmen mirak yaaim iuwe.

* 1:1 Je 1:1 * 1:2 Ro 8:29; 2Te 2:13; Hi 12:24 * 1:3 2Ko 1:3 * 1:4 Kl 1:12 * 1:5 Jo 10:28, 17:11 * 1:6 1Pi 5:10; Je 1:2 * 1:7 Jop 23:10; Pro 17:3; Ais 48:10; Sek 13:9; Mal 3:3; Je 1:3

8*Yi ap yir Jisas Kraiss wen au, te yi han tewen+nek. In ek yi ap yirek wen au, te yi yisesik yepu han yaaik wisenuk. Yi han yaaik wisenuk

9*him ap te mamwepyapir werek werek menmen mekre han ki. Yi han yaaik eyintar menmen im: Yi yises God te hirak kaktihis, maain yi eyiu eitikerek.

10*Me menmen im nipaa mit profet hir han kitet yapirwe nanirtei menmen werek werek hir newepyapirem me menmen im God kakrekuyiem kakwetiye.

11*Himin Yaaik ke Kraiss kekreri kewepyapir menmen enum mamwaank Kraiss te maain hirak kakit niuk iuwe. Hir profet han kitetim nitehiyan nar ik: "Maain wi mamirkeim hirak kaknen? Mekam mamnen me wi im?"

12*Nipaa God epei keteiknor menmen hir newepyapirem hiram ap mamkepi au. Him im maain mamkaap yi mit keriyen me menmen im mit kerek newepyapir him yaaim me God hir netpiyem. In ek God Haai kesiuwe God Himin Yaaik kan kikaap mit in te hir netpi him im yaaim. Mit ensel hir mit God keriuweti nirak menmen mirak. Nipaa hir hanhan nertei menmen im me Kraiss, te hir au. God ketpor au hirak kepakinem.

Yi mit eirak menmen yaaim eyiu han yaaik prar prar

13 Te yi han ekitet eyiu naanempre hiras. Yi han ekitet iuwe menmen yaaim God kakwetiye wi maain Jisas Kraiss pike kaknen kakwepyapir hirekes.

14*Yi yises God yire nikerek yaain nises him me miye haai. In ek yi ap han ekitet menmen enum mar ke nipaa yi yetari God yi hanhan yirakem au. Em emit!

15 Te yi yire God hirak kari han ki yi eyit menmen mirak yaaim. Hirak kepu han yaaik prar prar te yi yaipau han yaaik prar prar me menmen yapirwe yi yirakem.

16*Yi eirakem eyintar God kewis him mau tiwei matip mar im: "Yi han yaaik prar prar eyiu eyintar hi God hi han yaaik prar prar."

God ketaihis keriuwe menmen iuwe

17*Hirak God skelim haiu mit yapirwe mipiran me menmen haiu mamrakem. Te yi mit kerek yi yenewek "Haai," yi yetikerek yewepnak, yi naanempre hiras me menmen yi yirakem. Me wi kike yi yau ti ik e, yi ap einip God han enuk kakirwi.

18*Yi eirak menmen im hi hetpiyem eyintar yi yertei God epei ketihis me menmen enum weinim nipaa yi yisesim, yi yetenenim me nipaa maamer ein nirakem netekniyem. God ap kaktihis keriuwe winak pewek hiram mamwaank au.

19*Hirak ketihis keriuwe hemkre yaaim me Kraiss. Kraiss hirak kire miyak sipsip wikes teknei makip au, yink hirak yaaik prar prar keit kar ke him me God Moses kewisim hiram metpim.

20*Nipaa God kewis ti wen au, hirak kehimitan Kraiss kaknen te hirak kemerir ere wi mikaru im e, hirak kakwepyapir hirekes kakikepi.

* 1:8 Jo 20:29; 2Ko 5:7 * 1:9 Ro 6:22 * 1:10 Mt 13:16-17 * 1:11 Sam 22; Ais 53; Lu 24:26-27
 * 1:12 Ef 3:10 * 1:14 Ro 12:2; Ef 2:3, 4:17-18 * 1:16 Lev 11:44-45; Mt 5:48 * 1:17 Mt 6:9; Ro 2:11; 2Ti 4:14; Rev 2:23 * 1:18 1Ko 6:20 * 1:19 Ap 20:28; Hi 9:12-14; 1Pi 1:2 * 1:20 Ap 2:23; Ef 1:4

21 *Te yi yises God yentar Krai. H̄rak kaa te God k̄k̄iak kekrit kepu, h̄rak kewis̄wek niuk iuwe te yi yisesik yemer̄r h̄rak maain kaktihis yi yayu yaitikerek.

Yi han tewen̄n ni yinan

22 *Yi epei ȳr̄iak han ki yaaik prar prar yeriuwe h̄m yaa'im me God yi yisesim, te yi yemip̄n ni yinan au. Yi han tewen̄ni. Yi han etwen̄nan iuwe eiriuwe han ki yaaik prar prar.

23 *God kerek̄yi yi yaain yeriuwe h̄m m̄rak mam̄u tipmain tipmain enum eik yi yisesim. H̄m m̄rak mam̄iwaank au, te yi h̄m̄n ki ap mam̄iwaank au. Yi ȳre n̄kerek ne M̄tik Iuwe ap te kaki au.

24 *H̄m im yaa'im mentar h̄m me God mau t̄wei mat̄ip:

“M̄t̄ yap̄rwe h̄r n̄re yenkis, niuk iuwe m̄r h̄ram m̄re timen. Maain mar ke yenkis meweiwei mami, timen mamnep mamno t̄ mam̄sine mam̄t, te niuk iuwe me m̄t ne t̄ au mam̄t.

25 Te h̄m yaa'im me M̄tik Iuwe h̄ram mam̄u tipmain tipmain enum eik.” H̄m im h̄ram h̄m keremem n̄paa haiu epei metpiyem.

2

M̄tik Iuwe h̄rak k̄re tein̄k m̄tik k̄nan w̄nak

1 *Yi eiȳp̄r menmen enum mekre han ki, h̄m me memip̄n, eit̄p h̄m weise t̄par, hemkre menepam me menmen, yesiuwe h̄m an. Menmen mar im em̄t!

2 *Yi ȳre n̄kerek hemkre tuk hanhan n̄m, yi hanhan h̄m yaa'im me God te yi eire iuwe eiȳr̄tei menmen me God werek werek. Yi hanhan h̄m yaa'im eiyisesim,

3 *eiȳntar yi epei yertei M̄tik Iuwe h̄rak yaaik nepei kekepi kesak menmen enum yi ȳr̄iakem.

4 *Yi eiyises Jisas menep menep. H̄rak k̄re tein̄k yaaik m̄t ne t̄ n̄napen nep̄rek, te God han kitet h̄rak yaaik keh̄m̄tanek kime w̄nak keriuwerek. H̄rak kesak menmen enum haiu m̄r̄iakem, h̄ram m̄re h̄rak kime w̄nak ke God.

5 *Yi m̄t yi ȳre tein̄k yaaik te God kaktihis kakrek̄yi yi ȳre w̄nak k̄rak, yi yen niut̄p̄ ȳre weiw̄k miut̄p̄ m̄rak. Yi eire m̄t pris. N̄paa h̄r nenep samiyak newis̄m mentar nan nesiyem newepwarem newet God em. Mar im menmen yaa'im yap̄rwe yi ȳr̄iakem h̄ram me God yi eiwet God h̄ras yetike menmen yaa'im yi eir̄iakem te God hanhanem kak̄ntar menmen yaa'im Jisas Krai epei kerek̄yiem h̄rak kesak menmen enum mi.

6 *H̄m me God mau mekre t̄wei mat̄ip mar im:

“Yi eiȳmtewem. Hi eh̄m̄tan tein̄k m̄tik hewis̄k keit wit Saion kerp n̄m̄n k̄nan w̄nak. Neim̄n nanisesik h̄r ap ȳnk enuk nanriuwerek au.” Krai h̄rak tein̄k m̄tik k̄nan w̄nak, h̄rak kak̄kepi kaktor̄h̄s.

7 *Yi m̄t kerek̄ yi yises Krai, yi han kitet h̄rak yaaik iuwe. Te neim̄n au, h̄m me God mat̄ip mar im:

* 1:21 Jo 14:6; Ro 4:24, 5:1-2, 10:9 * 1:22 Jo 13:34; Ro 12:10 * 1:23 Jo 1:13; Hi 4:12 * 1:24 Ais 40:6-8; Je 1:10-11 * 2:1 Ef 4:22; Je 1:21 * 2:2 Mt 18:3; 1Ko 3:2 * 2:3 Sam 34:8 * 2:4 Sam 118:22; Mt 21:42; Ais 28:16 * 2:5 Ef 2:21-22; Eks 19:6; Ais 61:6; Rev 1:6; Ro 12:1 * 2:6 Ais 28:16; Ro 9:33; Ef 2:20 * 2:7 Mt 21:42

“Hirak kire teinik mit newep winak hir natip hirak enuk. Au, God katip hirak yaaik iuwe.” (Hirak kire teinik mitik kerp namin kanan winak siup.)

8 *Mit kerek hir ap nisesik au neweikin sip newetiwek, Kraiss hirak kire nan kenip mit nar ek nankenpetip minwik te hir naninkewin nanawaank hiras. Him me God mau tiwei matip me menmen im. Hiram matip mar ik: “Ik ek hirak nan te mit nankenpetip mamnwik naninkewin.”

Haiu mit miyapir ne weiwik miutip me God

9 *Te yi yar ik au. Yi ne weiwik miutip nipa God kehimiteni, yi yire mit pris nrak kerek newenipi niuk mrak iuwe. Yi yire mit miyapir yirak menmen me God keremem. Yi yire mit miyapir nrak te yi eiwepyapir menmen yaaim iuwe hirak kirakem. Hirak kerekyi te yi yeweikin sip me menmen enum mire witaan toto, yi yises him mrak yaaim hiram mire wepni kir.

10 *Yi nipa mit weinin te in ek yi ne weiwik me God. Yi nipa God ap kekepi au, te in ek hirak kekepi wisenum.

Haiu emu emire mit miyapir ne God emriak menmen mrak

11 *Nai yinan yaain, yi ne ti ik au. Yi yau in me wi kike keremem. Te hi etpi him manp, yi einaaiwir menmen enum mekre han ki au emit! Menmen im hekrit hekrit mari han ki te yi yisesim yirak enum.

12 *Yi yau yetike mit han hir ap nises God au. Te yi eiyyises menmen yaaim yapirwe yi eirakem keremem. Te mit enun hir nansiuwe him nantip yi enun, maain wi God pike kaknen skelim mit, hir nanwenipi niuk mrak nanantar menmen yaaim yi yirakem.

13 *Yi eiyyises him me mit iuwe hir naanmipri eyintar yi yises Mitik Iuwe God. Yi eiyyises mitik iuwe ke gavman o

14 mitik hirak keriuweti naninen naanmamri. Hir nenep mit nrak enum te hir newenipi mit hir nrak yaaim.

15 *Yi eirak menmen im eyintar God hanhan yi yairak mit enun him enum mir mami mamriuwe menmen yaaim yi yirakem.

16 *Yi mit yepu yar ke mit ninaaiwir winak enuk menmen enum me ti meteneni au. Te yi ap yairak enum eyintar yi yepu yar ik au emit! Yi yire mit ne God yi yirak menmen mrak te yi eirak menmen yaaim keremem. Menmen enum au emit!

17 *Yi eiwenipi niuk me mit yapirwe, yi han etenin ni yinan, yi einaain einip God yink enuk ekirwi, yi eiwenipi niuk me mitik iuwe ke gavman kerek naanmipri me menmen.

Haiu emises Kraiss me menmen hirak kirakem

18 *Yi mit kerek yirak menmen me mit uwe ni, yi eyimtau him mir yi eiyyisesim te yi ap einipi hir yink enuk han enuk enriwi. Mit han hir hanhani o hir han au enun naniwep, yi eirakem eyir ik.

19 Mitik hak iuwe kakiwep kakintar yi yises him me God, yi ap pike eikip emrerim au emit! Yi eirak menmen im hi hetpiyem te God han yaaik kakirwi.

* 2:8 Ais 8:14; Ro 9:33 * 2:9 Ais 43:20-21, 9:2; 1Pi 2:5; Ta 2:14; Ap 26:18; Ef 5:8 * 2:10 Ro 9:25; Hos 2:23 * 2:11 Sam 39:12; Ga 5:17, 24; Je 4:1 * 2:12 Mt 5:16; Lu 19:44 * 2:13 Ro 13:1-7; Ta 3:1 * 2:15 1Pi 3:16 * 2:16 Ga 5:13 * 2:17 Ro 12:10; Pro 24:21; Mt 22:21 * 2:18 Ef 6:5

20 *Yi eir'ak enum te m'it iuwe h'ir naniyep te yi ein'p emrerim au, h'iram menmen wein'im. Te yi eir'ak menmen yaaim, m'it iuwe h'ir naniwep yi ein'p emrerim au, God kakrekyi yaaim eiy'nterim.

21 *God h'irak kehimi'teni te yi eiyises menmen hi hetpiyem. Yi eiyisesim eiy'ntar n'ipaa Kraiss kaa kenteri, te h'irak k'ire h'm'n yaaik yi eiyisesim eiy'ir ke m'itik kitet sak h'm'n.

22 *Kraiss k'ir'ak enum au, h'irak ap kewen'in h'm kat'ip menmen enum au.

23 *Me wi n'ipaa m'it h'ir netp'iwek enum me nereky'iwek y'ink enuk, h'irak ap keneri keriuwe h'm enum au. M'it h'ir nak'ip, h'irak ap keneri kan'ip au. H'irak kat'ip au. H'irak kat'in mesik kerp keit. H'irak han kitet God h'irak maain skelim m'it werek kakn'ip nanrerik.

24 *H'irak h'rekes kaa kentar nu tentarak'it ke menmen enum haiu m'ir'akem te haiu m'it mamnaaiw'ir menmen me t'i enum te h'iram ap mamri han kaiu. H'iram mar ke m'itik kaki, h'm'n k'irak kaknaaiw'ir y'ink k'irak te h'irak ap p'ike kakriak menmen meiyam au. Te haiu mamu mamises menmen yaaim me God. H'irak kaa te kak'ikepai haiu mamu werek.

25 *Yi n'ipaa y'ire miyak sipsip y'inaaiw'ir yayiwe yeit yaank yi yetaritari te in ek yi epei yan yises Kraiss, h'irak naanm'pri h'm'n ki kar ke m'itik naanm'pre sipsip.

3

M'it netike miyap'ir neitan, h'ir enises menmen im

1 *Yi miyap'ir yi eiyises h'm me m'ikan ni te h'ir han en ap nises h'm me God, te yi eiri han k'ir eiriuwe menmen yaaim yi y'ir'akem te h'ir enisesik. Yi ap eit'ip h'm au.

2 H'ir en'ir yi miyap'ir y'ir'ak yaaim yemtau h'm m'ir te h'ir enweik'in han enises h'm me God.

3 *Yi ap eises h'iras eiriuwe w'ipe yehes, w'inak, pewek pitau keremem te m'it nat'ip yi yaain, au em'it!

4 Menmen mekre han ki me yi yau werek werek yemtau h'm, h'iram m'ire w'ipe yehes o pitau mau y'ink. Menmen mekre han mam'waank mam'ir ke w'ipe yehes o pitau au. Te God hanhan menmen yaaim marim mekre han ki.

5 Marim, n'ipaa ein miyap'ir yaain h'ir nemer'ir menmen n'ipaa God ketpim kakwet'irem. H'ir nesess h'iras nar ik. H'ir nemtau h'm me m'ikan n'ir h'ir nisesim.

6 *Sera h'ire w'ir'ak menmen mar ik. H'ire wemtau h'm me Ebrahim m'itik k'ire, h'ire wisesim, h'ire wat'ip, "Ti m'itik kai iuwe." Maain yi eir'ak yaaim eiyises God, yi einaain au, te yi miyap'ir keriyen yi eire n'ikerek ne Sera.

7 *Mar im, yi m'it epei yeit miyap'ir yi yau yetikeri yertei h'ir ap manpenun nar ke yi te yi naanm'pror werek werek yentar yi yetikeri yay'it menmen yaaim maain God kakwetiyeim. Yi eir'ak yaaim mar im te menmen enum ap meiyepet menmen yi yitehi God em kakwetiyeim.

Yi m'it miyap'ir eikiyan eiyu eiyises menmen yaaim im

8 Hi hetpi h'm kike keremem me menmen im. Yi yap'irwe eiyu han kiut'ip hanhanan. Yi han etwen'inan, eir'akan yaaim, yi han ekitet yi y'ip'ran.

* 2:20 1Pi 3:14, 17, 4:14 * 2:21 Mt 16:24; Jo 13:15 * 2:22 Ais 53:9; Jo 8:46 * 2:23 Ais 53:7; 1Pi 3:9 * 2:24 Hi 9:28; Ro 6:2, 11; Ais 53:5 * 2:25 Ais 53:6; Esi 34:5-6; Mt 9:36; Jo 10:14 * 3:1 Ta 2:5; Mt 5:16; Ef 5:22 * 3:3 1Ti 2:9 * 3:6 Jen 18:12 * 3:7 Ef 5:25

9 *Mít hîr nerekyi enum, yi ap pîke eirekyor enum emrerim au emî! Hîr netpi enum newen henye, yi ap pîke eirekyorem emrerim au emî! Yi eiyitehi God hîrak kakrekyor yaaim eiyîntar God epei kehimîteni yi eiyît menmen yaaim mîrak.

10 *Yi eirîakem eiyîntar hîm me God mau tîwei matîp mar im:

“Mít kerek hîr hanhan nanu tî ik werek werek me tîto yapîrwe, hîr enînaaiwîr menmen enum me netpim newenîn hîm.

11 Hîr enweikîn sip enwet menmen enum, hîr enrîak menmen yaaim. Hîr hanhan nantike mít enkiyan enu enî.

12 Hîr enrîak menmen im enîntar God hîrak kîr mít hîr han kîr yaaik, hîrak hekrit hekrit kemtau menmen hîr nitîwekhiyem hîrak kakîkepi. Te hîrak keweikîn sip kewet mít enun nises menmen enum, hîrak kakrekyor enum mamrerim.”

Mít neraiwaank nentar menmen yaaim haiu misesim

13 Yi hanhan eirîak menmen yaaim yi han kitet mít hîr nanrekyi menmen enum a? Taau!

14 *Yi eirîak menmen yaaim te mít nerekyi enum, yi han yaaik eiyu. Yi ap einapen mít han ekitetim au.

15 Yi hanhan Krai hîrak ekinîn eku han ki, hîrak iuwe. Hekrit hekrit yi han etwenîn mít kerek hîr nitîhi yi yenmak yi yises menmen me God mekre han ki, te yi eitporem han emîkpep au. Yi einaain eirîak God yînk enuk ekîrwi.

16 *Han ki hîrak yaaik keriuwe menmen yi yîrîakem te maain mít hîr neswi hîm me menmen yaaim yi yîrîakem yentar yi yises Krai, hîr yînk enuk me menmen enum hîr netpiyem.

17 *Mít hîr nerekyi enum me menmen enum yi yîrîakem, hîram enum emî! Te God hîrak kewis mít hîr nerekyi enum me menmen yaaim yi yîrîakem, hîram werek yi eiwisi nanrekyiyem.

Krais kaa kakîsak menmen enum haiu mîrîakem

18 *Menmen im hîram werek mentar nîpaa Krai kîrîak yaaim te mít enun nakîp hîrak kaa kentar menmen enum maiu. Hîrak yaaik kaa miutîp keremen ke haiu mít enum te hîrak kaktaihis, haiu mamnen God. Hîrak mítîk hîrak kaa, te hîmîn kîrak kau keit.

19 Keriuwe hîmîn kîrak, Krai ken wit enuk mít epei naa hîmîn kîr kewik, hîrak kewepyapîr hîm mîrak.

20 *God kemerîror nisesik te hîr ap nises hîm mîrak me wî nîpaa Noa kime sip iuwe au. Me wî im hîr mít miyapîr hîspînak wikak (8) keriyen God kekepi te hîr ap naa nentar tîpar mîniû au.

21 *Tîpar im hîram mîre hîmîn o piksa me mít hîr nîkîri neriuwe tîpar. In ek tîpar im mekepi ap mekemyetiî hapîk mau yînk ki au. Hîram me mít hîr nitîhi God kesak menmen enum mîr hîrak kakrekyor han kîr yaaik, nentar Jisas Krai kaa pîke kekrit kepu.

22 *Hîrak Krai epei ken wit ke God hîrak kau menep his yaaim me God kerek hîrak kehimîtan mít iuwe nanwim. Mít ensel, herwe enum, hîmîn yapîrwe, hîrak Krai kinînem naanmîprewem.

* 3:9 Mt 5:44; 1Te 5:15; 1Pi 2:23 * 3:10 Sam 34:12-16 * 3:14 Mt 5:10; 1Pi 2:20, 4:14; Ais 8:12-13

* 3:16 1Pi 2:12 * 3:17 1Pi 2:20 * 3:18 Ro 6:10; Ef 2:18 * 3:20 Jen 7:7, 23 * 3:21 Hi 10:22

* 3:22 Mt 22:44; Ef 1:20-21

4

Yi eiyises han ke God me menmen yi yir-iakem

1 *Krais hirak kire mitik hirak kaa te yi han ekitet eiyir ke nipaa hirak han kitet menmen. Krais kewis mit enun hir nakip newaankek. Mit hir naniwep nanriwaank nanintar yi yises him me God, menmen im hiram werek mentar mit kerek hir yink kir kenen (o meiyewor) mit newaanki, menmen im mamkepi naninaaiwir menmen enum nipaa hir nriakem.

2 *In ek yi ap eiyises han ki ke menmen yi yau ti ik yi yir-iakem au emit! Yi eiyises God han kirak kerekek.

3 *Wi nipaa haiu mises menmen enum yapirwe mit ne ti hir nriakem. Hiram mar im: Haiu mises menmen enum haiu hanhanem iuwe. Haiu mariyanhis meweninem, haiu maam tipar si enum ere metaritari, haiu maam menmen iuwe, te haiu men winak ke mit haiu maam tipar si enum keremem, haiu meweikin sip mewet him me God, haiu mewenipi niuk me tipir.

4 In ek mit han hir wen nises menmen enum im, han kir kekrit te yi yetikeri yisesim au. Hir natip enum nenipi yink enuk yi yetikeri yisesim meiyam au.

5 *Te wi maain God skelim mit nepu, nantike mit nipaa naa, mit in hir enwepyapir nenmak hir nriak menmen enum mar im te maain hirak God kakawaanki.

6 *Hirak Krais kewepyapir him mirak yaaim men mit nipaa God kanip hir naa, nar ke God nipaa katip mit yapirwe maain hir nani. Krais kewepyapir him te mit kerek epei naa hir nemtau him mirak nanisesim, maain hir nantike God nanu nanit.

Yi naanmipre menmen yaaim God kewetiyem

7 *Epei menep te menmen o ti haiu mewik hiram mamawaank mamit, te yi han ekitet werek werek naanempre hiras me menmen yi yir-iakem te yi yitehi God menmen werek werek.

8 *Menmen im minin menmen yapirwe yi yisesim: Yi han etweninan eiyintar menmen im mamkepi yi ap han kitet menmen enum mit nerekiyem.

9 *Yi naanempre ni yinan nan nau netikewi me menmen o yeno, o menmen meiyam te yi ap han emikpep au emit!

10 Menmen yaaim God kekepi yi eir-iakem, hiram mamkaap mit te yi eire mit yaain naanmipre menmen ham God kewetiyem. Hiram mar im: Mit han ne yi mit

11 kerek hir natip mit him me God, hir enwepyapir him me God keremem. Mit kerek hir nriak menmen nikaap mit neriuwerem, hir enriakem enir ke mit God kekepi hir nriakem. Te mit nanwenipi niuk me God nentar menmen Jisas Krais kerekkiyem. Hi hanhan mit nanwenipi niuk mirak hirak iuwe, hirak naanmipre mit ne ti ik netike menmen yapirwe tipmain tipmain enum eik. Yi ap han kekrit eiyintar menmen enum mamiwep mar ke menmen nipaa menep Krais.

Menmen enum mamnen mamraiwaank mamir ke menmen mewaank Krais

* 4:1 Ro 6:2, 7 * 4:2 1Jo 2:16 * 4:3 Ef 2:2-3 * 4:5 Ap 10:42 * 4:6 Ro 8:10; 1Ko 5:5 * 4:7 Ro 13:11-12; 1Ko 10:11; 1Jo 2:18 * 4:8 1Pi 1:22; Je 5:20 * 4:9 Hi 13:2

12 *Nai yinan yaain, yi ap han kekrit eiriuwe menmen enum maain mamnen yi m̄it mam̄ni han ki te yi yises God werek werek o au. Yi ap han ekitet h̄ram menmen enum ham epei min̄n man au. N̄paa menmen im menep Kraiss.

13 *Yi ap eir̄iak menmen enum nepei mepnen miwep mar ke h̄ram menep Kraiss. Yi han yaaik eiyu eiȳntar maain Kraiss p̄ke kaknen kakwepyap̄r h̄rekes, yi han yaaik iuwe eiriuwerek.

14 *M̄it h̄r netpi enum neni nentar yi yises Kraiss, yi han yaaik eiyu eiȳntar H̄m̄n Yaaik Iuwe ke God kau kekleri. (M̄it enun h̄r netp̄wek enum te yi yewen̄pi niuk m̄rak.)

15 Yi ap eir̄iak menmen enum te m̄it ne gavman naniwep me menmen enum yi ȳriakem mar im: Me yi yenep m̄it nani o yi yekint̄p menmen, o yi ȳriak m̄it han enum enum o m̄it̄k hak ke yi m̄it h̄rak hanhan h̄rekes iuwe naanm̄pre m̄it han netike menmen m̄r. Menmen mar im au em̄it!

16 *M̄it̄k kerek m̄it enun nank̄p nan̄ntar h̄rak kises h̄m me God, h̄rak ap ȳnk enuk au em̄it! H̄rak ekwen̄pi niuk me God ek̄ntar h̄rak kisesik.

17 *W̄i epei mamnen God h̄rak skelim m̄it. H̄rak kin̄n skelim m̄it nises h̄m m̄rak. H̄rak kin̄n skelim haiu m̄it te maain mekam mamnen m̄it h̄r neweik̄n sip newet h̄m yaaim me God? H̄r nan̄iwaank nan̄it.

18 *H̄m me God mau t̄wei mat̄p,
 “M̄it nises h̄m me God, h̄ram menmen enun mamnen mam̄iwaanki menep te mam̄i han k̄r te h̄r ap nanises God werek werek au. Menmen im mamnen m̄it kerek nises h̄m me God, te mekam mamnen m̄it kerek n̄riak enum neweik̄n sip newet God? H̄r nan̄iwaank nan̄it.”

19 *Te m̄it kerek menmen enum man̄p mewaanki nentar God hanhani, h̄r enriak menmen yaaim han em̄ikpep au. H̄r han kitet God. H̄rak n̄paa k̄riak haiu m̄it yap̄rwe te h̄rak kak̄kepi naanemprai kentar h̄rak kakises h̄m n̄paa h̄rak ketpin.

5

Yi m̄it iuwe naanempre m̄it miyap̄r ne weiw̄ik me God

1 *Te hi hat̄p yi m̄it han ne yi m̄it miyap̄r ne weiw̄ik me God yi yin̄n naanempre m̄it. Hi hetpi h̄m manp. Hi h̄pre yi m̄it, haiu m̄it iuwe, hi n̄paa h̄r Kraiss h̄rak kaa. Hi hetikerek haw̄r waw̄it menmen yaaim iuwe maain w̄i God kakwepyap̄rem.

2 *Hi hetpi h̄m manp: Yi naanempre m̄it miyap̄r ne God neit wit ki, h̄r n̄re sipsip n̄rak. Yi naanempror werek werek eiȳr ke God hanhan yi eir̄iakem. Yi ap eir̄iakem eiȳntar m̄it netpiyem keremem au. Yi eir̄iakem eiȳntar yi hanhanem. Yi ap eir̄iakem te yi eiȳt pewek yap̄rwe emrerim au. Yi eir̄iakem eiȳntar yi hanhan eir̄iakem.

3 *Yi ap eir̄iakem eiȳntar yi hanhan eiyin̄n m̄it miyap̄r neit wit ki te yi eiȳtpor h̄r enriak menmen au em̄it! Menmen yi ȳriakem h̄ram m̄re h̄m̄n mamteik̄n m̄it miyap̄r ein menmen yaaim h̄r enisesim.

4 *Maain w̄i Jisas Kraiss h̄rak k̄re M̄it̄k Iuwe kin̄n naanm̄prai haiu m̄it haiu m̄re sipsip n̄rak, maain h̄rak kakwepyap̄r h̄rekes, yi etikerek eiȳt

* 4:12 1Pi 1:6-7 * 4:13 Ap 5:41; Ro 8:17; 2Ti 2:12; Je 1:2 * 4:14 Sam 89:50-51; 1Pi 2:20 * 4:16 Ap 11:26; Fl 1:20 * 4:17 Jer 25:29; 2Te 1:8 * 4:18 Pro 11:31; Lu 23:31 * 4:19 Sam 31:5 * 5:1 Ro 8:17 * 5:2 Jo 21:15-17; Ap 20:28; Fm 14; Ta 1:11 * 5:3 2Ko 1:24; Fl 3:17; Ta 2:7 * 5:4 Hi 13:20; 1Ko 9:25

menmen yaaim mamɩwaank au. Hɩram mamu mamɩt tipmain tipmain enum eik.

Haiu mamɩmtau hɩm me mɩt hɩr ninɩn naanmɩprai haiu mɩt

5 *Mar im hi hatɩp yi pipep hɩm manp: Yi eiyɩmtau hɩm me mɩt kerek hɩr iuwe naanmɩpri yi eiyisesi. Yi yapɩrwe eiyɩmtau hɩm me yi hɩras eiyɩntar hɩm me God mau tɩwei matɩp, “God keweikɩn sip kewet mɩt hɩr han kitet hɩras iuwe, te hɩrak kɩkaap mɩt hɩr nau werek werek nemtau hɩm nisesim, hɩrak kakrekɩyor yaaim.”

6 *Hɩm me God ketpim, te yi han kitet God hɩrak iuwe yi eiyɩmtau hɩm mɩrak eiyisesim te maain wɩ kerek hɩrak kɩmat hɩrak kakrekɩyi yaain, yi eire iuwe.

7 *Menmen enum mamri han ki yi han ekitetim, yi eitɩp God em eiyɩntar hɩrak hanhani kakɩkepi naanmɩpri.

8 *Yi han ekitet werek werek naanempre hɩras. Hɩrak kepan ki Seten hɩrak kɩre hiwaak kepno in kepno ein kɩsawɩn kewenaan mɩtɩk hak kakɩkɩp kakɩwaankek, hɩrak kɩnkatɩn mɩt kerek hɩrak kaknɩpi hɩr enweikɩn sip enwet God nanɩwaank hɩras.

9 *Yi han tokik eiyu eiweikɩn sip eiwet Seten eiriuwe hɩm yaaim me God yi yisesim. Yi eirɩak menmen im eiyɩntar yi yertei mɩt nises God nerer wit, menmen enum mewaanki nar ke hɩram mewaank yi mɩt. Te menmen im mamkepi yi han tokik eiyu.

10 *Te maain wɩ meiyam menmen mamriwaank epei au, God hɩrak Haai ke menmen yaaim, hɩrak kehɩmɩteni yi eiyɩt menmen yaaim mɩrak mamu tipmain tipmain enum eik eiriuwe Krai, God hɩrekes kakrekɩyi yi yaain kakrekɩyi han tokik kakɩkepi.

11 Hi hanhan God hɩrak kinɩn naanmɩpre menmen yapɩrwe tipmain tipmain enum eik.

Hi Pita hetpi hɩm mei yinam kike

12 Mɩtɩk Sailas hi han kitet hɩrak kaiu yinak yaaik, hɩrak kekepa kewis tɩwei yinak ik ek. Hi hetpi hɩm manp, hi hɩrekes heriuwe tɩwei ik ek hi heteikni hɩm yi yisesim hɩram menmen yaaim me God. Yi han tokik eiyu eiyisesim.

13 *Ni yinan neit wit Babilon, God kehɩmɩteni hɩr nɩrak, hɩr natɩp, “Yi yaain.” Mak hɩrak kɩre nɩkan kai hɩrak ketikewa hawɩr wises God, hɩrak katɩp, “Yi yaain”.

14 *Me wɩ yi eirerik eiyɩr ni yinan eitɩpan yi yaain yi yapɩrwe ein yeiyewewan. Hi hanhan yi mɩt miyapɩr ne Krai yi eiyu werek werek.

Mepɩr keremem

* 5:5 Ef 5:21; Je 4:6; Pro 3:34; Mt 23:12 * 5:6 Je 4:10 * 5:7 Sam 55:22; Mt 6:25-30 * 5:8 1Te 5:6 * 5:9 Ef 6:11-13; Je 4:7 * 5:10 1Te 2:12; 1Pi 1:6 * 5:13 2Ti 4:11 * 5:14 1Ko 16:20

Tiwei Pita Kewisik - 2

Menmen me tiwei ik

Pita katip mit ne sios gude 1:1-2

God kehimitenai haiu narak 1:3-21

Him me menmen enum me mit tisa enemitaipin him me God 2:1-22

Him me wi maain Mitik kau Iuwe eharak kaknen 3:1-18

¹ Hi Saimon Pita, hi hiraak menmen me Jisas Krais, hiraak kehimitena hi aposel kirak hewepyapir him mirak. Hi kerekek hesiuwe tiwei ik ken yi mit keriyen yi yetike haiu mit aposel haiu mises him yaaim iuwe hiram mekepai mipiram. Hiram mekepai mentar God ketike Jisas Krais kesak menmen enum maiu, tenipai haiu mit yaain. Marim hiraakit tekepai tetaihis mipiran.

² *Hi hanhan God ketike Jisas Krais tatrekyi menmen yaaim te yi han yaaik eiyyu, yi eiyyu werek werek wisenum eiyyantar yi yertei God ketike Mitik Iuwe kau Jisas Krais werek werek.

God kehimitenai haiu narak

³ *God hiraak wisenuk epei kewetai menmen yapirwe me mamkepai haiu mamisesik werek werek. Haiu mamisesik werek werek mamitar hiraak kekepai haiu merteyek kerek nipa kehimitenai haiu mamtikerek mamit menmen mirak yaaim iuwe te haiu yaain mamir ke hiraak yaaik.

⁴ Mar im hiraak epei kewetai menmen yaaim iuwe mirak nipa hiraak ketpim kakwetai haiu mit em. Te yi mit eiriuwe menmen hiraak epei kewetiyem, yi eirir einaaiwir menmen enum mit ne ti hir niraakem te yi yayit menmen mirak yaaim yi eire God.

⁵ Me menmen mar im yi epei yetiwem yi hanhan eiriak menmen yaaim, hiram mamkaap him yaaim me God mekre han ki nipa yi yisesim. Menmen yaaim yi yiraakem hiram mamkepi yi eiyrtei menmen me God werek werek.

⁶ *Menmen yi eiyrteiyem werek werek hiram mamkepi yi naanmamre hiras eiwenin han ki. Yi eiwenin han ki hiram mamkepi yi han tokik eiyyu me menmen yapirwe mamnen. Yi eiwenipi niuk me God hiram mamkepi yi han tokik eiyyu.

⁷ Yi eiwenipi niuk me God hiram mamkepi yi hanhan ni yinan. Yi hanhan ni yinan, hiram mamkepi yi han tewenin mit miyapir yapirwe.

⁸ Menmen mar im mamu mamikre han ki te hiram mamnen iuwe mamkepi te yi eiyyu weinin au. Yi yayirtei Mitik Iuwe kau Jisas Krais werek werek yi eiysesik iuwe.

⁹ Mit kerek menmen marim mekre han kir au, hir nekre han kir hir nar ke mit ap nir ein ein au. Hir nanamir toto. Mit nar ik han kaa nipa God kesak menmen enum hir niraakem te in ek hir nau han yaaik prar prar.

¹⁰ Te nai yinan, God epei kenini kehimiteni yi narak te yi eikiak han ki eiriak menmen yaaim. Yi eiriak menmen yaaim te hiram mamkepi yi eiyrtei God maaain kaktihs. Yi eiriak menmen im te yi eiyyu eitikerek eiyyit wit kirak.

¹¹ Yi eiyses menmen mar im hiram mire God kikaisiu weipir te yi einowit ke Mitik Iuwe Krais kerek kinin naanmipre mit, hiraak nipa kaa te kekepi kaktihs yi eiyyu eitikerek tipmain tipmain enum eik.

¹² *Yi yertei menmen hi epei hetpim yi yau han tokik yeriuwe him me

God nɪpaa yi yemtewem yi yisesim. Te hi hekrit hekrit hanhan hɪkɪak han ki yi han ekitetim.

13 *Hi han kitet hɪram yaaɪm te hi wen hepu hɪre mɪtɪk ik e, hi pɪke etpiyem hɪkɪak han ki te yi han ekitetim.

14 *Hi hertei menep hi hahi har ke Jisas Kraɪs Mɪtɪk Iuwe kaiu nɪpaa ketpo.

15 Te hi hewis tɪwei ik te maain hi hahi hɪrak hekrit hekrit kakɪkepi yi han ekitet menmen im nɪpaa hi hetpiyem.

Haiu mɪt epei mɪr Jisas Kraɪs menmen mɪrak iuwe

16 *Me wɪ nɪpaa haiu mewepyapɪr hɪm me Jisas Kraɪs, haiu metpi hɪrak iuwe, hɪrak pɪke kaknen, haiu ap mises tɪpitɪm o wit tɪpir me hɪm weɪnɪm au. Haiu epei mɪr menmen mɪrak iuwe.

17 Nɪpaa God Haai kewenɪpi niuk me Jisas kewetɪwek niuk iuwe keriuwe hɪm, haiu mɪt aposel memtaɪ hɪrak ketpɪwek kar ik: “Mɪtɪk ik hɪrak Nɪkan kai yaaik hi hanhanek.”

18 Haiu hɪras memtaɪ hɪm im meke wit ke God man mentar haiu metikerek mɪr mɪniu (o neiyɪp) kerek God kan kewik.

19 Haiu han ekitet iuwe hɪm me nɪpaa mɪt profet hɪr natɪp hɪm me Kraɪs hɪr newepyapɪrem, mentar menmen nɪpaa haiu mɪrem. Te yi mɪt eiyises hɪm im, yi eɪɪak yaaɪm. Hɪm me God mɪt profet netpim hɪram mɪre si mɪr meit wit toto ere menep wanewik saur kɪr keteiknaɪ menep kaksɪupan. Hɪm mɪt profet nɪpaa netpim hɪram mɪre si me wɪtaan mekepai haiu mises hɪm me God werek werek ere Jisas Kraɪs kan. Hɪrak kɪre wepni kewep kan kekepai.

20 Te yi eiyinɪn eiyɪrtei menmen im. Haiu mɪt ap mises han kaiu mewepyapɪr menmen me hɪm nɪpaa mɪt profet netpim au.

21 *Hɪm im hi hetpiyem hɪram yaaɪm mentar nɪpaa hɪr mɪt profet ap nises han kɪr newis hɪm mau tɪwei au. God Hɪmɪn Yaaik kerekek kɪkɪak han ke mɪt ein te hɪr natɪp hɪm God ketporem, hɪr newisɪm mau tɪwei.

2

Menmen enum mɪt enun netpi hɪm me memipɪn hɪr nɪɪakem

1 *Nɪpaa mɪt profet enun ne nemipɪn nau nekre mɪt ne Isrel. Mɪt nar ik nanɪnen nanu nantikewi, hɪr nanri hɪm enum me nemipɪn nanɪwaank mɪt miyapɪr han ne weiwɪk me God. Hɪr nanweikɪn sip nanwet Mɪtɪk Iuwe Kraɪs nɪpaa hɪrak kaa, te kakɪkepi kaktorhis te hɪrak kakɪwaanki waswas.

2 Mɪt yapɪrwe nanises menmen mɪr enum te hɪram mamɪwaanki. Hɪr natɪp mɪt miyapɪr hɪr nariyanhis newenɪnem hɪram werek. Maain mɪt han nantɪp enum me hɪm yaaɪm me God nanɪntar menmen im enum mɪt enun nar ik nɪɪakem.

3 *Hɪr hanhan neriuwe hɪm me nemipɪn hɪr nanri pewek mi. Me nɪpaa ein God kemerɪr wɪ maain hɪrak skelim mɪt nar ik. God kerek kakɪɪak menmen enum me mamɪwaanki, hɪrak kɪwaai au. Hɪrak kemerɪr wɪ keremem mamnen hɪrak kakɪwaanki keriyen. Menmen im nɪpaa God kɪɪakem meteiknaɪ hɪrak kɪwaai au hɪrak kakɪwaank mɪt enun.

4 *God ap kewis mɪt nɪrak ensel hɪr nɪɪak enum hɪr nepu netikerek au. Hɪrak kepɪri keriuweti nen wit enuk ke kewaank mɪt hɪr nepu nekre hei enum nemerɪr wɪ God skelim mɪt ne tɪ.

* 1:13 2Pi 3:1 * 1:14 2Ko 5:1; Jo 21:18-19 * 1:16 Mt 17:1-5 * 1:21 2Ti 3:16; 1Pi 1:11 * 2:1
Mt 24:11; Ju 4 * 2:3 Ro 16:18; 1Te 2:5 * 2:4 Ju 6

5* Nĭpaa God ap kewis mĭt enun nĭpaa nau tĭ hĭr nepu au. Hĭrak kanĭp kenepi keriuwe wan kĭniu tĭpar manĭp. Hĭrak mĭtĭk Noa kerek kewepyapĭr mĭt enises menmen yaaim, hĭrak ketike mĭt miyapĭr hispĭnak wik (7) keriyen God ap kanĭp au.

6* God epei kenep mĭt miyapĭr ne wit Sodom ketike Gomora, hĭrak kesiri netike wit hĭr newĭ. Menmen im mĭre hĭmĭn o piksa meteikĭn mĭt kerek nĭkaru nises menmen enum mekam mamnen mamnĭp.

7* God epei keithis mĭtĭk Lot hĭrak mĭtĭk yaaik han enuk keriuwe menmen enum me neiyewewan nĭrĭran mĭt enun neweikĭn sip newet menmen yaaim hĭr nĭrakem.

8 Hĭrak mĭtĭk yaaik Lot hĭrak kau ketikeri hekrit hekrit hĭrak kĭr menmen enum mĭt nĭrakem, hĭrak kemtau menmen enum hĭr netpim, te hĭrak han enuk iuwe keriuwe menmen enum mĭr.

9* Menmen im meteiknai God kertei kĭkaap mĭt yaain ketorhis me menmen enum mamnen, hĭrak han kaa mĭt enun te hĭr ap nanĭnaaiwĭr menmen enum mamĭwaanki me wĭ hĭrak skelim mĭt taau!

10* Hĭrak kertei iuwe ap te han kaa kakĭwaank mĭt kerek hĭr nises han kĭr me nĭrĭran neiyewewan, hĭr nĭnan yĭpĭr newĭrek me menmen iuwe me God. Mĭt profet enun nemĭpĭn hĭr enun han tokik nises han kĭr kerekek, hĭr ap nĭnaain natĭp enum me mĭt ensel au.

11* Mĭt ensel ne God hĭr enun manpenun ninĭn mĭt enun in te hĭr ap natĭp enum nesiuwe hĭm me ninaan me God au.

12* Te mĭt in en hĭr enun nar ke miyak han aurem te mĭt namĭp mami. Hĭr mĭt enun weise han auri hĭr natĭp enum me menmen hĭr nepĭtariyem. Maain God kakĭp nanĭr ke miyak me yaank mĭt namĭp.

13* Menmen mamriwaank mentar menmen enum hĭr nĭrakem. Hĭr han kitet netikwi naam hĭram menmen yaaim menĭpi tu iuwe keremem, hĭr nĭre wikes mau yĭnk ke yi mĭt nerĭwaank, hĭr han yaaik nises menmen mĭr me nemĭpĭn.

14 Hĭr nĭpĭr miyapĭr hĭr hanhan nanwaai nantikeri te hĭr han kĭr kenke kenteri ap te nanweĭkĭn sip newetĭrem au. Hĭr nari han ke mĭt miyapĭr te hĭr nises menmen enum. Hĭr han kitet yapĭrwe hĭr nanri pewek o menmen me mĭt miyapĭr hĭr nises hĭm mĭr mamĭrkeik. God kakĭwaank mĭt han narik.

15* Hĭr neweikĭn sip newet hĭm yaaim, hĭr nises menmen enum nar ke mĭt nĭnaaiwĭr yayiwe yaaim, hĭr netaritari neit yaank. Hĭr nises menmen nĭpaa mĭtĭk niuk mĭrak Belam nĭkan ke Beo hĭrak kĭrakem. Hĭrak hanhan pewek mĭt han nanwetĭwekem me menmen enum hĭrak kĭrakem.

16* Te donki kĭrak (hĭrak kĭre hos) kerekek ketaritari ap han kewik, hĭrak katĭp keriuwe hĭm ke mĭtĭk kenerek kewenek me menmen enum merekĭrwek han.

17* Mĭt in hĭr enun ap nankaap mĭt nar ke hei tĭpar epei au menke. Hĭr nises hĭm ham hĭm ham heriyai heriyai nar ke napĭ yuwerep metĭwem. God epei kehimĭtenor wit hak enuk kĭre wit enum toto.

18* Hĭr natĭp hĭm iuwe weinĭm, hĭr nari han ke mĭt nerĭuwe menmen enum han ke mĭt hanhan nanisesim. Hĭr pĭke nari mĭt kerek nempei nĭnaaiwĭr menmen enum im mĭt han enun wen nisesim han kĭr kenke kenterim.

19* Mĭt enun hĭr natĭp hĭram werek te mĭt yapĭrwe enises han kĭr. Te hĭr

* 2:5 Jen 6:11-8:19; 2Pi 3:6 * 2:6 Jen 19:24; Ju 7 * 2:7 Jen 19:1-16 * 2:9 1Ko 10:13; Ju 6

* 2:10 Ju 7-8, 16 * 2:11 Ju 9 * 2:12 Ju 10 * 2:13 Ju 12 * 2:15 Nam 22:7; Ju 11; Rev 2:14

* 2:16 Nam 22:28-35 * 2:17 Ju 12-13 * 2:18 Ju 16 * 2:19 Jo 8:34

h̄iras menmen enum merekiror han k̄ir te h̄ir ap enises h̄im yaaim taau. Mekam mari han ke m̄it̄ik te han k̄irak kenke kenterim, h̄irak ap kak̄in̄nem kak̄n̄aiw̄irem taau. H̄iram mamin̄nek.

20 * M̄it̄ h̄ir epei n̄inaaiw̄ir menmen enum me t̄i m̄it̄ n̄ir̄iakem nentar h̄ir epei nertei menmen yaaim nisesim me Jisas Kraiss, n̄ipaa kaa te kesak menmen enum me haiu m̄it̄ kaktaihis, te h̄ir p̄ike nanises menmen eim enum han k̄ir kenke kenterim, h̄ir nan̄iwaank w̄isenum min̄in menmen enum mam̄ir ke n̄ipaa h̄ir n̄ir̄iakem.

21 * H̄iram yaaim te n̄ipaa h̄ir ap nemtau h̄im me God m̄it̄ netporem te h̄ir epei nemtewem nisesim, te maain h̄ir neweik̄in sip newet̄iwem p̄ike nanises menmen enum. Maain God kak̄iwaanki w̄isenum.

22 * Menmen marim epei man mar ke h̄im yaaim n̄ipaa profet netpim mar im: “Nepere kenik̄in menmen, te h̄irak p̄ike ken kaam menmen epei kenik̄inem. Sak kerek n̄ipaa m̄it̄ epei n̄ik̄irek, h̄irak p̄ike ken kewen toni.” H̄im im meteik̄nai m̄it̄ in n̄ipaa nises h̄im me God te in ek h̄ir neweik̄in sip newet̄iwek.

3

Haiu m̄it̄ mertei Jisas Kraiss p̄ike kak̄nen

1 * Nai yinan yaain, hi hewis t̄iwei hak ik kises ke n̄ipaa hi nepei heswiyek. Me t̄iwei ik hi h̄ik̄iak han ki yaaik te yi han kitet

2 * h̄im n̄ipaa m̄it̄ yaain profet h̄ir newepyap̄irem, h̄im im metike h̄im me M̄it̄ik Iuwe kerek n̄ipaa kaa p̄ike kekrit ketpai kaktaihis, h̄irak ketpiyem keriuwe h̄im haiu m̄it̄ aposel ni haiu metpiyem.

3 * Yi eiȳirtei menmen im em̄in̄in. Me w̄i menep Jisas p̄ike kak̄nen, m̄it̄ han enun nitetnaan h̄ir nan̄inen nanises han k̄ir wein̄ik.

4 * H̄ir nemip̄in nant̄ip nan̄ir ik: “N̄ipaa Jisas kat̄ip h̄irak p̄ike kak̄nen, te h̄irak keik a? N̄ipaa h̄im maamrer netpim me t̄i im mam̄iwaank ap man au, te h̄ir epei naa. Me w̄i n̄ipaa enum eik God k̄ir̄iak t̄i ik ere in menmen mepu mep̄r kerekek mepeit. Menmen h̄ir netpim ap te mamnen au. H̄ir nemip̄in.”

5 * Te h̄ir n̄inapen han kitet menmen im. N̄ipaa God kat̄ip te nepni metike t̄i mau meit. God k̄ir̄iak t̄i me t̄ipar ke wan h̄irak haw̄i k̄ikaap t̄i kepu kepeit.

6 * God kat̄ip kenip t̄ipar m̄iniu m̄iwap̄in t̄i ik ek, menmen mau t̄i maa meit.

7 * Nepni metike t̄i ik e kerek in ek h̄iram mepu, h̄im me God metenenim ere maain me w̄i God skelim m̄it̄ enun neweik̄in sip newet̄iwek, h̄irak kak̄isiyem.

8 * Nai yinan yaain yi ap han kaa menmen miut̄ipen im e. God ap han kitet w̄i mar ke haiu m̄it̄ han kitetim, au. H̄irak han kitet w̄i miut̄ip h̄iram m̄ire tito yap̄irwe.

9 * M̄it̄ik iuwe kaiu h̄irak ap k̄ir̄iak menmen waswas kak̄iwaank t̄i kak̄ir n̄ipaa h̄irak kat̄ip h̄irak kak̄riakem k̄ire m̄it̄ han h̄ir han kitet h̄irak kak̄riakem au. H̄irak kemer̄ir haiu m̄it̄ yap̄irwe mamweik̄in sip mamwet menmen enum mamisesik kent̄ar h̄irak k̄inapen m̄it̄ik kiut̄ip kerekek kaki kak̄kre si enum au. H̄irak hanhan m̄it̄ niut̄ip niut̄ip nanweik̄in sip nanwet menmen enum h̄ir nanisesik.

* 2:20 Mt 12:45 * 2:21 Lu 12:47-48 * 2:22 Pro 26:11 * 3:1 2Pi 1:13 * 3:2 Ju 17 * 3:3 1Ti 4:1; Ju 18 * 3:4 Ais 5:19; Esi 12:22; Mt 24:48 * 3:5 Jen 1:6-9 * 3:6 Jen 7:11-21; 2Pi 2:5 * 3:8 Sam 90:4 * 3:9 Hab 2:3; 1Ti 2:4

Ti ketike nepni hiram mamawaank mamit

¹⁰ *Wi Mitik Iuwe kaknen kakwepyapir hirekes, hiram mamnen mamir ke mitik hirak kekintip menmen me mitik hak. Mit nepitari wi maain hirak kaknen te hir ap nemeriyiwek au. Wi hirak kaknen nepni mampupu mamawaank mamit, menmen yapirwe me ti metike menmen yapirwe mit nirakem hiram si tatim mamweikin mamre tipar weinim au mamit pike mamweikin mamre nime.

¹¹ Menmen yapirwe me ti si tatim mamawaank mamit te yi eire mekam a? Yi han yaaik prar prar eiyu eiyises menmen me God,

¹² *eirak menmen te mamkaap wi mamnen waswas. Wi ik Mitik Iuwe pike kaknen nepni si tatim mamawaank, saur metike hir hiram si tatim mamweikin mamre tipar mamit pike mamweikin mamre nime.

¹³ *God epei katip hirak kakrak nepni ham mamtike ti ham te haiu memeriyiwem. Mit nanrak menmen enum me nipaa au, enrak menmen yaaim in keremem.

Haiu naanmampre hiras emimerir Mitik Iuwe pike kaknen

¹⁴ Nai yinan yaain yi wen eimerir menmen im mamnen te yi han yaaik prar prar eiyu ap eirak menmen enum au, te God han kitet yi yaain yi eitikerek eiyu han kiutip.

¹⁵ *Yi han ekitet Mitik Iuwe kiau kaknen waswas skelim mit au, hirak keteiknai hirak kinapan haiu mamawaank au. Hirak hanhan kakikepai kaktaihis. Kiau yinak yaaik Pol hirak keriuwe him yaaim God kewetiwekem hirak epei kewisi twei me menmen im.

¹⁶ Me wi Pol kewis twei katip me wi Mitik Iuwe pike kaknen, hirak kewis menmen mar kerek hi epei hetpiyem. Him ham mau twei mirak hiram haiu ap merteiyem werek werek au. Te mit han enun netaritari neweikin him me Pol, hir newisesik neriuerem nar ke hir neweikin him ham me God nipaa mit profet newisim mau twei newisesik neriuerem te hir mit enun naniwaank hiras nanriuerem.

¹⁷ *Nai yinan yaain, in ek yi yerteiyem. Yi naanempre hiras te maain yi ap eiyises menmen enum me mit neweikin sip newet God hir nisesim, te yi ap einaaiwir him yaaim me God. Hiram mekepi mar ke teinik mikaap winak minanek.

¹⁸ *Yi eiyu werek te Mitik Iuwe kiau Jisas Krais nipaa kaa kakikepai kaktaihis, hirak han yaaik kakriuwi iuwe kakrekryi yaain. In ek yi yerteiyek kike, maain yi eiyirteiyek wisenuk. Hi hanhan hirak kakit niuk iuwe in ere tipmain tipmain enum eik.

Mepir keremem

* **3:10** 1Te 5:2; Mt 24:29, 35 * **3:12** Ais 34:4 * **3:13** Ais 65:17, 66:22; Rev 21:1, 27 * **3:15** Ro 2:4; 2Pi 3:9 * **3:17** Mk 13:5, 33; 1Ko 10:12 * **3:18** Ju 25

Tiwei Jon Kewisik - 1 **Menmen me tiwei ik**

Jon katip mit menmen hirak epei kirem, emenmen hirak epei kemtewem
1:1-4

Haiu mamises menmen me God hiram mire esi merhihe *1:5-2:29*

Him me nikerek ne God netike enikerek ne Seten *3:1-24*

Menmen me him yaaim metike him enum *4:1-6*

God hanhan haiu mit te haiu hanhanan *4:7-21*

Haiu mit kerek mises him me God haiu emaminin menmen enum me ti
5:1-21

Him mamkepai haiu mamu tipmain tipmain enum eik

¹ *Nipaa enum eik mitik hirak kire him kerek kakikepai haiu mamu tipmain tipmain enum eik, hirak kepu. Krai hirak Haai ke him ik. Haiu in ek epei memtau him mirak, haiu hiras mirek meteninwekhis.

² **Me wi God kewepyapir Krai, haiu mirek. Hirak kekepai te haiu mit miyapir emu tipmain tipmain enum eik. Haiu epei mirek haiu mewepyapirek metpiyek. Nipaa hirak kau ketike Haai kirak ere hirak keriuwetek kan ti hirak kewepyapirek.

³ Menmen haiu mirem haiu metpiyem, te yi yaitikewei haiu mantike God mamu han kiutip mamir ke haiu hiras epei metike God Haai ketike Nikan kirak Jisas Krai haiu mau han kiutip.

⁴ *Haiu mewisi tiwei ik te yi eiyirtei menmen im werek werek, yi eitikewei haiu emu han yaaik wisenuk.

Haiu emises menmen yaaim me God

⁵ *Krais ketpei him im te haiu metpiyem. God hirak kire wepni. Hirak ap kpre witaan au.

⁶ *Haiu matip haiu metike God mau han kiutip, te haiu miriak menmen enum, hiram mar ke mitik keke ti ke witaan toto. Haiu memipin ap te mises him yaaim me God mar ke mitik kerek keke ti ke wepni au.

⁷ *Te haiu miriak menmen yaaim mar ke God kiriakem, haiu hiras mau han kiutip, hemkre me Nikan kirak Jisas nipaa mewen hiram mamisak menmen enum maiu yapirwe mamno, haiu han kaiu yaaik prar prar.

⁸ *Te haiu matip haiu miriak menmen enum au, haiu memipin hiras him yaaim me God mau mekre han kaiu au.

⁹ Haiu mewepyapir menmen enum haiu miriakem, God hirak yaaik kakises menmen nipaa ketpaiyem, hirak katip kakisak menmen enum haiu miriakem, te haiu han kaiu yaaik prar prar.

¹⁰ Haiu matip haiu ap miriak menmen enum au, hiram mar ke haiu matip God hirak kemipin. Haiu matip haiu miriak menmen enum au, him yaaim mirak mau mekre han kaiu au.

2

Krais hirak kaiu yaaik kekepai

* 1:1 Jo 1:1-2, 4; 1Jo 2:13-14 * 1:2 Jo 1:14 * 1:2 Jo 1:14 * 1:4 Jo 16:24 * 1:5 1Ti 6:16; Je
1:17 * 1:6 1Jo 2:4; Jo 3:21 * 1:7 Ais 2:5; Hi 9:14; Rev 1:5, 7:14 * 1:8 Sam 32:5; Pro 28:13

1 *Nai yinan yaain, yi yire n̄kerek nai, hi hewisi h̄m im te yi ap eir̄ak menmen enum au. Keim̄n ke haiu m̄it h̄rak k̄r̄iak menmen enum, Jisas Krais h̄rak m̄it̄k yaaik h̄rak kak̄kepik. H̄rak kau ketike God, h̄rak kit̄w̄ekh̄i ke m̄it̄k ik.

2 *Jisas kewet God h̄rekes h̄rak kaa kentar nu tentarak̄it kewen̄n Haai k̄rak han te h̄rak han enuk keriuwai me menmen enum haiu m̄r̄iakem au.

3 Haiu mises h̄m m̄rak te haiu merteyek werek werek, haiu n̄rak.

4 *M̄it̄k kiut̄p kat̄p kar ik: “Hi hertei God werek werek hi k̄rak,” te h̄rak ap kises h̄m m̄rak au, te m̄it̄k ik kemip̄n. H̄m me God ap mau mekre han k̄rak au.

5 *Keim̄n kises h̄m me God, h̄rak hanhanek wisenuk. Mar im haiu mertei haiu mises God werek werek.

6 *Keim̄n kat̄p h̄rak kises God te h̄rak ek̄r̄iak menmen em̄r ke n̄paa Krais k̄r̄iakem.

Keim̄n hanhan n̄rak yinan, h̄rak kises h̄m me God

7 *Nai yinan yaain, h̄m im hi hewisiyem h̄ram me petepin kerekek au. Me n̄paa ein h̄ram mepu. H̄m im n̄paa yi yin̄n yises God yi yemtewem.

8 *Au, h̄m im hi hewisiyem h̄rak Krais k̄r̄iakem, in ek h̄ram mewep wisenum. N̄paa Krais k̄r̄iakem te in ek yi yisesim. H̄m im mat̄p mar ik: Haiu hanhanan naiu yinan. Menmen enum h̄ram m̄re m̄it̄k keke t̄i ke w̄itaan, h̄ram mau han kaiu, te h̄ram mamno mam̄it. Menmen yaaim mar ke m̄it̄k keke t̄i ke wepni h̄ram mekre h̄r m̄ram.

9 *Keim̄n kat̄p h̄rak kises h̄m me God te h̄rak han enuk keriuwe k̄rak yinak, h̄rak ap kises h̄m me God au. H̄rak k̄re m̄it̄k hak ap kenke si au kitet yayiwe ke w̄itaan kepno.

10 *Keim̄n hanhan k̄rak ȳnak, h̄rak kises h̄m me God. H̄rak k̄re m̄it̄k kitet yayiwe ke wepni h̄rak k̄r̄ yayiwe werek werek ap te kak̄kenpet t̄p mam̄nwik kak̄nkew̄n au.

11 *Keim̄n han enuk keriuwe k̄rak yinak, h̄rak kertei menmen me God au. H̄rak kises menmen enum kar ke m̄it̄k kitet yayiwe ke w̄itaan. W̄itaan w̄i mekrewek nanam̄r (o naan) te h̄rak ketari yayiwe h̄rak kitetim.

12 *N̄kerek nai, hi hewisi t̄wei ik hentar menmen enum yi ȳr̄iakem God epei kesakem. H̄rak kesakem kentar menmen yaaim n̄paa Jisas k̄r̄iakem.

13 *Hi hewis t̄wei ke yi haairer hentar yi yertei h̄rak keim̄n kepu n̄paa ere in. Hi hewis t̄wei ke yi pipep hentar h̄m me God mau han ki yi yin̄n Seten.

14 *N̄kerek nai hi hewisi t̄wei ik hentar yi yertei God Haai. Hi hewis t̄wei ke yi haairer hentar yi yertei h̄rak God kerek kepu n̄paa ere in. Hi hewis t̄wei ke yi pipep hentar yi manpenun yeit, h̄m me God mau han ki yi yin̄n Seten.

Yi ap hanhan menmen enum me t̄i

15 *Yi ap hanhan eiyses menmen enum m̄it̄ n̄r̄iakem o menmen enum me t̄i au em̄it! Keim̄n hanhan menmen enum me t̄i, h̄rak ap hanhan God Haai au.

* 2:1 Hi 7:25, 9:24 * 2:2 1Jo 4:10, 14; Jo 1:29, 11:52; Kl 1:20 * 2:4 1Jo 1:6, 8 * 2:5 Jo 14:21, 23; 1Jo 4:12, 17, 5:3 * 2:6 Jo 13:15 * 2:7 2Jo 5-6; 1Jo 2:24, 3:11 * 2:8 Jo 1:9, 13:34; Ro 13:12 * 2:9 1Jo 3:10, 15, 4:20 * 2:10 Ro 14:13; Jo 11:9 * 2:11 Jo 11:10; 12:35 * 2:12 1Ko 6:11 * 2:13 1Jo 1:1; Jo 1:1 * 2:15 Ro 8:7; Je 4:4

16 *Menmen me tì hìram mar im: Menmen enum me tì mìt hìr hanhanem nanisesim, menmen mìt nìrem hìr hemkre menepam neriuwerem, mìt han kitet hìras netenen menmen yapìrwe ninìn mìt han. Menmen im hìram ap menmen me God au. Hìram menmen me tì keremem.

17 *Menmen me tì metike menmen enum me hemkre menepam meriuwerem mamno mamìwaank mamìt, te neimìn nìrìak menmen God hanhan hìr nanisesim, hìr nanu nanìt tipmain tipmain enum eik.

Mìt nepan ne Kraís newepyapìr hìras

18 *Nìkerek nai yaain, wì epei man menep te mìtik enuk kepan kìnapan Kraís hìrak kaknen. Mìt yapìrwe nepan ne Kraís epei newepyapìr hìras te haiu mertei wì epei man menep.

19 *Mìt han ne mìt in nìpaa nau netike haiu mìt ne weiwìk me God. Te in ek hìr nìnaiwìrai nen nentar hìr ap nises hìm me God au. Hìr nìpaa nises hìm mìrak werek te hìr wen netikewei mepu in. Hìr epei nìnaiwìrei nen te haiu mertei hìr ap nises God nar ke haiu mìt in misesik au. Hìr nemipìn.

20 *God kesiuwe Hìmìn kìrak Yaaik kan kekere han ki te yi yapìrwe yertei hìm mìrak werek werek.

21 Hi hewisi tìwei ik hentar yi ap yertei hìm yaaim me God au. Hi hewisiyek hentar yi yertei hìm mìrak yaaim. Keimìn ap kises hìm mìrak hìrak kemipìn.

22 *Hìrak keimìn? Hìrak mìtik kerekek katìp Jisas hìrak ap Mìtik Kraís nìpaa God kehìmìtanek au. Mìtik ik hìrak kepan ke Kraís kerekek. Hìrak keweikìn sip kewet God Haai ketike Nìkan kìrak.

23 *Mìt kerek natìp Jisas hìrak ap Nìkan ke God au, God Haai kau ketikeri au. Mìt han kerek natìp Jisas hìrak Nìkan ke God, God Haai kau ketikeri.

God Hìmìn Yaaik keteiknai hìm yaaim

24 Te yi wen eiyises menmen yi nìpaa yemtewem hìram emìkre han ki. Hìram mekre han ki te God Haai ketike Nìkan kìrak hìrakìt tatpau tatpùtikewi.

25 *Nìpaa Kraís katìp kakises hìm im: Hìrak kakìkepai haiu mamu mamìt tipmain tipmain enum eik.

26 Hi epei hewisi tìwei ik hetpi me mìt hìr nepakìn Jisas hìr enun nemipìn nanrì han ki.

27 *Nìpaa hìrak keweti Hìmìn kìrak Yaaik kau han ki te yi ap eiyìthis mìt han hìr nanteikni mekam yaaim o mekam enum au. God Hìmìn Yaaik hìrekes kerekek kakteikni menmen yapìrwe. Hìm mìrak yaaik kemipìn au. Menmen Hìmìn kìrak Yaaik keteikniyem, yi eiyisesim te yi eiyises Kraís.

28 *Te in ek, nìkerek nai, yi eiyisesik te maain wì hìrak kaknen kakwepyapìr hìrekes, haiu ap yìnk enuk mamneinìk mamno mamsawìn au. Haiu mamìrp ninaan mìrak.

29 *Yi epei yertei God hìrak mìtik yaaik, te neimìn nìrìak menmen yaaim, yi yertei hìr nìkerek ne God.

3

In ek haiu nìkerek ne God

1 *Yi eiyìmtau. God Haai hanhanai wìsenum, te hìrak kenewai haiu

* 2:16 Ro 13:14; 1Pi 2:11 * 2:17 1Ko 7:31; Mt 7:21 * 2:18 1Pi 4:7; Mt 24:5, 24; 2Jo 7 * 2:19 Ap 20:30; 1Ko 11:19 * 2:20 1Ko 2:15; 1Jo 2:27 * 2:22 1Jo 4:3; 2Jo 7 * 2:23 Jo 5:23, 15:23; 1Jo 4:15, 5:1; 2Jo 9 * 2:25 Jo 3:15, 6:40 * 2:27 Jo 14:26, 16:13 * 2:28 1Jo 3:2, 4:17 * 2:29 1Jo 3:7, 10 * 3:1 Jo 1:12-13, 16:3

nɪkerek nɪrak. Hɪm im yaaim. Haiu nɪkerek nɪrak. Mɪt nises menmen me tɪ hɪr nɪpaa ere in ap nertei God au. Markeik te hɪr netari menmen haiu misesim au.

²* Nai yinan yaain, in ek haiu epei mɪre nɪkerek ne God. Maaain hɪrak Jisas kaknen haiu mamweikɪn his mamɪr ke hɪrak mamɪntar haiu mamɪrek. Te in ek haiu metari maaain menmen im mamre mekam au.

³* Mɪt neimɪn hɪr nemeɪrɪr menmen im mamnen, hɪr hekrit hekrit ap nɪrɪak menmen enum te hɪr han yaaik prar prar nanu nanɪr ke Kraisk hɪrak kepu.

⁴* Neimɪn hɪr nɪrɪak menmen enum, hɪr neweikɪn sip newet hɪm me God. Hɪm im hɪram yaaim mentar menmen enum hɪram meremir hɪm me God.

⁵* Yi yertei Kraisk epei kan kesak menmen enum haiu mɪrɪakem. Menmen enum mekre han kɪrak au.

⁶* Te neimɪn nises Kraisk, hɪrak kau kekre han kɪr te hɪr ap nɪrɪak enum au. Neimɪn nɪrɪak enum hekrit hekrit hɪr netari Kraisk, hɪr nisesik au.

⁷* Nai yinan yi naanempre hɪras. Yi ap eiwis mɪt han hɪr nanmitipɪn au emɪt! Keimɪn hɪrak kɪrɪak menmen yaaim hɪrak yaaik kɪre Kraisk.

⁸* Keimɪn kɪrɪak menmen enum hɪrak kises han ke Seten. Hɪrak kises han ke Seten kentar nɪpaa ere in Seten kɪrɪak enum. Nɪkan ke God Jisas kan kewepyapɪr hɪrekes te hɪrak kakɪwaank menmen enum Seten kɪrɪakem.

⁹* Neimɪn hɪr nɪkerek ne God, hɪr wen nɪrɪak menmen enum yapɪrwe au. Menmen iuwe me God mekre han kɪr. God hɪrak Haai kɪr te hɪr ap nanrɪak menmen enum taau. Hɪr nɪkerek ne God te hɪr wen nanrɪak menmen enum au emɪt!

¹⁰* Mar im haiu mertei neimɪn nɪkerek ne God, neimɪn au hɪr nɪkerek ne Seten. Neimɪn nɪrɪak menmen enum, hɪr ap nɪkerek ne God au. Neimɪn ap hanhan nɪr yinan, hɪr ap nɪkerek ne God au.

Yi hanhan ni yinan

¹¹* Hɪm im hi hetpiyem hɪram menmen nɪpaa yi yinɪn yises God yi yemtewem. Hɪram im: Yi hanhanan.

¹²* Haiu ap han enuk mamriuwe nau yinan mamɪr ke mɪtɪk niuk mɪrak Ken au. Hɪrak ke Seten hɪrak kenep nɪkik kɪrak kaa. Kenmak te hɪrak kakɪp? Hɪrak kakɪp kentar menmen hɪrak kɪrɪakem hɪram enum, menmen nɪkik kɪrak kɪrɪakem hɪram yaaim. Hɪrak han enuk keriuwerek te hɪrak kakɪp.

¹³* Nai yinan, yi ap han kekrit eiyɪntar mɪt ap nises God hɪr han enuk neriuwi au emɪt!

¹⁴* Haiu hanhan nau yinan te haiu mertei han kaiu kaa keit me menmen enum me tɪ. Han kaiu kekrit kepu me menmen me God. Neimɪn ap hanhan nɪr yinan, han kɪr wen kises menmen enum me tɪ.

¹⁵* Keimɪn han enuk keriuwe kɪrak yinak, hɪrak kɪre mɪtɪk enuk kenepep mɪt. Yi yertei mɪtɪk kar ik han kɪrak ap kises menmen me God, hɪrak ap te kaku kaktikerek tipmain tipmain enum eik au.

¹⁶* Nɪpaa Jisas kaa kentɪrai haiu mɪt. Mar im hɪrak keteiknai hɪrak han tewenɪnai. Te haiu emises menmen Jisas kɪrɪakem. Haiu han etwenɪn nau yinan, haiu ap te mɪnaain mami mamkepi au. Haiu mamkepi keriyen.

¹⁷* Keimɪn kau tɪ ik keit menmen yapɪrwe te hɪrak kertei kɪrak yinak

* 3:2 2Ko 3:18; Fl 3:21 * 3:5 2Ko 5:21; 1Pi 2:22-24; 1Jo 2:2 * 3:6 Ro 6:1-2, 14 * 3:7 1Jo 2:29

* 3:8 Jo 8:44 * 3:9 1Jo 5:18 * 3:11 Jo 13:34 * 3:12 Jen 4:8 * 3:13 Mt 5:11-12; Jo 15:18-19

* 3:14 Jo 5:24; 1Jo 2:11 * 3:15 Mt 5:21-22; Rev 21:8 * 3:16 Jo 13:1; Ga 1:4; 1Te 2:8 * 3:17 Diu

kepu wein+ik, h̄rak kewen han k̄rak kak̄kepek ap kakwet+wek menmen, kenmak te m̄tik ik h̄rak kat̄p h̄rak hanhan God kises h̄m m̄rak? Taauye!

18 *Nai yinan, haiu ap emt̄p wein+m haiu hanhan m̄t keriyen au. Haiu emkepi emteiknor haiu hanhani iuwe.

M̄t nises h̄m me God ap ȳnk enuk nan̄rp ninaan m̄rak

19 Haiu mamkepi mam̄r im te haiu mertei haiu mises h̄m yaaim me God. Han kaiu ketpai haiu enun me menmen te haiu ap ȳnk enuk me ninaan me God au. Menmen mar ik God h̄rak

20 Iuwe enuk kin̄n han kaiu kertei menmen yap̄rwe. H̄rak kertei haiu mises̄k werek werek te haiu enun au em̄t!

21 *Nai yinan yaain haiu han kaiu ap ketpai haiu enun au, haiu merp ninaan me God haiu han tokik mam̄rp mam̄t.

22 Haiu mitehi God me menmen, h̄rak kakwetaiyem mentar haiu mises h̄m m̄rak, haiu m̄r+ak menmen yaaim h̄rak hanhan haiu m̄r+akem.

23 *N̄paa God ketpai h̄m im. Haiu emises h̄m me N̄kan k̄rak Jisas Krais, haiu hanhanan.

24 *Keim̄n kises h̄m me God kerekek, h̄rak ketike God tau han kiut̄p. God H̄m+n Yaaik k̄rak kerek h̄rak kewetaiyek, h̄rak keteiknai God Haai kau kekre han kaiu.

4

God H̄m+n Yaaik ketike h̄m+n enum memip̄n

1 *Nai yinan, m̄t yap̄rwe newepyap̄r h̄m enum me memip̄n h̄r epei nen nerer wit wit. Yi ap eiȳmtau h̄m me m̄t yap̄rwe h̄r nat̄p God H̄m+n Yaaik kau ketikeri au. Yi han ekitet werek h̄m yap̄rwe m̄t netpim te yi eiȳrtei h̄m m̄r h̄ram me herwe o h̄ram me God. H̄m me m̄t in h̄ram me herwe te yi eiweik+n sip eiwet̄wem.

2 *Mar ik yi eiȳrtei God H̄m+n Yaaik kau ketikewi. Keim̄n kat̄p God keriuwet Jisas Krais h̄rak kan keweik̄nhis k̄re m̄tik, h̄rak God H̄m+n Yaaik kau ketikerek.

3 *Keim̄n ap kat̄p ke Jisas kar ik, “herwe kau ketikerek,” h̄rak ap ke God au. Herwe (o t̄pir) h̄rak ke m̄tik kepan ke Krais. Yi epei yemtau maain h̄rak kaknen. In ek menmen m̄rak enum epei man.

4 *Nai yinan yaain, yi ne God te yi epei yin̄ni yentar h̄rak iuwe kerek kekre han ki h̄rak kin̄n h̄rak kerek kekre han ke m̄t ne t̄ enun nemip̄n.

5 *M̄t enun nemip̄n h̄r ne God au. H̄r ne t̄ keriyen. Menmen h̄r netpim h̄ram me t̄ te m̄t ne t̄ nemtewem nisesim.

6 *Te haiu m̄t ne God. Neim̄n nertei God h̄r nemtau h̄m maiu. Neim̄n au, h̄r nemtau h̄m maiu au. Em̄r im haiu mertei God H̄m+n Yaaik kat̄p m̄t h̄m yaaim, haiu mertei herwe au mat̄p m̄t h̄m enum me memip̄n.

God h̄rekes Haai ke han tewen̄nai haiu m̄t

7 *Yi nai yinan, haiu hanhanan. Menmen im me haiu hanhanan h̄ram menmen me God keremem. Keim̄n hanhan n̄rak yinan, h̄rak n̄kan ke God, h̄rak kerteiyek werek.

8 *Keim̄n han tewen̄n n̄rak yinan au, h̄rak ap kertei God kentar h̄rak God h̄rekes h̄rak Haai ke han tewen̄n m̄t.

* 3:18 Je 2:15-16 * 3:21 Hi 4:16 * 3:23 Jo 6:29, 13:34 * 3:24 Ro 8:9; 1Jo 4:13 * 4:1 Mt 7:15; 1Jo 2:18; 2Jo 7; 1Te 5:21 * 4:2 1Ko 12:3 * 4:3 2Jo 7; 1Jo 2:18 * 4:4 1Jo 5:4-5; Mt 12:29 * 4:5 Jo 15:19 * 4:6 Jo 8:47 * 4:7 1Jo 2:29 * 4:8 1Jo 4:16

9* God h̄rak keteiknai h̄rak hanhanai kar ik: H̄rak kesiuwe N̄kan k̄rak kiut̄ip kerekek h̄rak kan kekepai te haiu mamu werek werek.

10* Menmen me han tewen̄nem h̄ram mar im. Haiu han tewen̄n God im em ap min̄in meteik̄n m̄it em au. God kin̄in hanhanai kesiuwe N̄kan k̄rak te h̄rak kesak menmen enum haiu m̄riakem, menmen im meteik̄n m̄it menmen me han tewen̄ni.

11* Yi nai yinan, menmen mar im God keteiknai h̄rak han tewen̄nai, te haiu hanhanan.

12* Haiu ap n̄paa m̄it̄ik keiyak k̄r God au. Haiu hanhanan te God kau kekre han kaiu haiu han tewen̄nek werek werek. Haiu mertei h̄rak han tewen̄nai.

13* Haiu mertei haiu metike God haiu mau han kiut̄ip mentar h̄rak n̄paa kewetai H̄m̄in k̄rak Yaaik ketikewai kepu.

14* Haiu epei m̄r Jisas te haiu mewepyap̄r h̄m im: God Haai kesiuwe N̄kan k̄rak te h̄rak kak̄kaap m̄it miyap̄r niut̄ip niut̄ip me t̄ ik e, kak̄remir menmen enum h̄r n̄riakem.

15* Keim̄in kat̄ip Jisas h̄rak N̄kan ke God, h̄rak ketike God tau han kiut̄ip.

16* God h̄rekes Haai ke han tewen̄n, te haiu mertei h̄rak han tewen̄nai. M̄it̄ik kerek han tewen̄n m̄it, h̄rak ketike God tepu han kiut̄ip.

17* Haiu mertei God hanhan haiu han tewen̄n m̄it werek werek. Haiu m̄riakem te maain w̄i God skelim m̄it, haiu ap m̄inein̄ik au. Menmen haiu m̄riakem in, h̄ram m̄re menmen n̄paa Krai k̄riakem.

18 Keim̄in kertei God han tewen̄nek, h̄rak ap k̄nein̄ik au. Keim̄in han tewen̄n God werek werek h̄rak ap k̄naain menmen au. M̄it̄ik k̄naain kenmak? H̄rak k̄naain kent̄ar h̄rak God kak̄waankek me menmen enum n̄paa h̄rak k̄riakem. Keim̄in k̄naain God, h̄rak han tewen̄n God ketike m̄it werek werek au.

19 Haiu han tewen̄n God ketike m̄it mentar n̄paa enum eik God kin̄in han tewen̄nai, haiu m̄karu han tewen̄n naiu yinan.

20 M̄it̄ik hak kat̄ip kar ik: “Hi han tewen̄n God,” te h̄rak han enuk keriuwe k̄rak yinak, h̄rak m̄it̄ik enuk kewen̄n h̄m. Haiu m̄it ap m̄r God au. Keim̄in k̄r k̄rak yinak te h̄rak ap han tewen̄nek au, kak̄rkel̄ te h̄rak han tewen̄n God kerek h̄rak ap k̄rek wen au? H̄rak han enuk keriuwe k̄rak yinak, h̄rak han tewen̄n God taauye!

21* H̄m im haiu metpiyem meke h̄m me Krai man. H̄ram mar im: Keim̄in han tewen̄n God h̄rak han tewen̄n k̄rak yinak.

5

M̄it nises h̄m me God nanin̄in menmen enum me t̄

1* Neim̄in han kitet Jisas h̄rak m̄it̄ik God kehimit̄anek kak̄kaap haiu m̄it, h̄r n̄re n̄kerek ne God. Neim̄in han tewen̄n God Haai, h̄r han tewen̄n N̄kan k̄rak.

2 Haiu han tewen̄n God haiu mises h̄m m̄rak te haiu mertei haiu han tewen̄n n̄kerek n̄rak.

3* Haiu m̄ses h̄m me God te haiu han tewen̄nek. Haiu han tewen̄nek te h̄m m̄rak h̄ram menipai han enuk au.

* 4:9 Jo 3:16 * 4:10 Ro 5:8-10; 1Jo 2:2 * 4:11 Mt 18:33 * 4:12 Jo 1:18; 1Jo 2:5-6 * 4:13 2Ko 1:22; 1Jo 3:24 * 4:14 Jo 3:17 * 4:15 1Jo 5:5 * 4:16 1Jo 4:8 * 4:17 1Jo 2:28 * 4:21 Mt 5:44-45; Mk 12:29-31 * 5:1 1Jo 4:15 * 5:3 Jo 14:15, 23-24; 2Jo 6; Mt 11:30

4 *Haiu han enuk au mentar haiu n̄kerek ne God te haiu mamin̄n menmen enum me t̄i. Mam̄rkeik te haiu mamin̄n menmen enum me t̄i? Haiu mises h̄m me God h̄rak kekepai haiu mamin̄nem.

5 *Neim̄n nanin̄n menmen enum me t̄i? M̄t kerek han kitet Jisas h̄rak N̄kan ke God kerekek h̄r keriyen nanin̄n menmen enum me t̄i.

God kewepyap̄r menmen me Kraiṣ werek werek

6 *Haiu mertei Jisas h̄rak N̄kan ke God kentar n̄paa God keteiknaiyek me w̄i m̄tik Jon ketenen Jisas k̄k̄rek keriuwe t̄ipar. H̄rak p̄ike keteiknaiyek me w̄i Jisas kaa hemkre m̄rak mewen. God H̄m̄n Yaaik h̄rak Haai ke h̄m yaaim. H̄rak kemip̄n au. H̄rak kat̄ip Jisas h̄rak N̄kan ke God.

7-8 *Menmen wikak meteiknaiyek. God H̄m̄n Yaaik keteiknaiyek. Menmen m̄tik Jon k̄riakem w̄i kerek n̄paa h̄rak ketenen Jisas k̄k̄rek keriuwe t̄ipar h̄ram meteiknaiyek. Im metike haiu han tewen̄n w̄i Jisas kaa hemkre m̄rak mewen. Menmen wikak im meteiknai menmen miut̄ip me Jisas. H̄ram mat̄ip Jisas h̄rak N̄kan ke God.

9 *Haiu memtau h̄m m̄t netpaiyem haiu misesim. Haiu memtau h̄m me m̄t te haiu mam̄mtau h̄m God ketpaiyem me N̄kan k̄rak mentar h̄m m̄rak min̄n h̄m me m̄t.

10 *Te neim̄n nises h̄m me God h̄r nertei nekre han k̄r h̄m me God h̄ram yaaim. N̄paa God ketpim me Jisas kar ik: “H̄rak N̄kan kai.” Neim̄n ap nises h̄m me God h̄r ap nemtau h̄m n̄paa God ketpim me N̄kan k̄rak. M̄t in nat̄ip God kemip̄n.

11 God ketpai h̄m im e. H̄rak epei kekepei haiu mamu tipmain tipmain enum eik. H̄rak kekepei keriuwet N̄kan k̄rak kan kaa kentar nu tent̄arak̄it kesak menmen enum haiu m̄riakem.

12 *Keim̄n ketike Jisas tau han kiut̄ip, h̄rak kaku tipmain tipmain enum eik. Keim̄n au, ap te kaku kaktikerek au.

Haiu em̄rtei haiu mamu tipmain tipmain enum eik

13 *Hi hewisi t̄wei ik te yi m̄t kerek yises N̄kan ke God yi eiȳrtei yi yayu tipmain tipmain enum eik.

14 *Haiu ap ȳnk enuk te haiu mitehi God me menmen mentar menmen im. Haiu mertei haiu mit̄iwekhi me menmen mises han k̄rak, h̄rak kak̄mtau h̄m maiu.

15 Haiu mertei h̄rak kak̄mtau menmen haiu mit̄iwekhiyem, te haiu mertei h̄rak kakweteiyem.

16 *Keim̄n k̄r k̄rak yinak k̄riak menmen enum ap te mam̄riak h̄rekes kaki, h̄rak ekitehi God te h̄rak kak̄kepik te h̄rak kaku werek werek. Menmen ham m̄tik k̄riakem h̄ram mam̄riakek kaki. Keim̄n kak̄riakem h̄rak kaki, te yi ap eiȳitehi God ke m̄tik ik au em̄t!

17 Menmen enum yap̄rwe m̄t n̄riakem meremir h̄m me God. Te menmen enum im h̄r n̄riakem h̄ram mam̄nip God han enuk waswas te h̄rak kakriuwet m̄t nan̄no si waswas au.

18 *Haiu mertei keim̄n h̄rak N̄kan ke God h̄rak k̄riak menmen enum yap̄rwe au. God N̄kan k̄rak h̄rak naanm̄pre m̄tik kar ik te Seten kakrekȳwek enum au.

19 *Haiu mertei haiu ne God te m̄t han yap̄rwe nau t̄i Seten naanm̄pror h̄r nises h̄m m̄rak.

* 5:4 Jo 16:33 * 5:5 Ro 8:37; 1Jo 4:4 * 5:6 Jo 1:29-34; 1Jo 1:7 * 5:7-8 Jo 15:26 * 5:9 Jo 5:32-37; 8:18 * 5:10 Ga 4:6 * 5:12 Jo 3:36 * 5:13 Jo 20:31 * 5:14 Jo 14:13; 16:23; 1Jo 3:21-22 * 5:16 Mt 12:31 * 5:18 1Jo 3:9; Jo 17:15 * 5:19 1Jo 4:6

²⁰* Haiu mertei Nïkan ke God epei kan kekepei te haiu mertei God kiutip en kerekek. Ap keiyak au. Haiu metike God kiutip en kerekek, haiu mau han kiutip en kerekek kepu hirak kekepai, haiu mamu tipmain tipmain enum eik.

²¹* Nai yinan, yi eiweikïn sip eiwet tïpir.

Mepir keremem

Tiwei Jon Kewisik - 2 **Menmen me tiwei ik**

Jon katip gude 1:1-3

Yi eiyises menmen me han tewenin mit 1:4-6

Yi naanempre hiras me him eenum me mipin 1:7-11

Jon katip him mikaru 1:12-13

1 *Hi mitik iuwe ke mit ne weiwik me God, hi hewis tiwei ik ken ti mite nipaa God kehimitenut ti niki pirak. Te ti kerep ep au. Ti hetike nikerek nit. Hi han tewenini iuwe. Hi kerekek au. Hi hetike mit miyapir keriyen nises him me God.

2 Haiu han tewenini mentar him yaaim me God mau mekre han kaiu, mamu mamtikewai tipmain tipmain enum eik.

3 Hi hanhan God Haai ketike Nikan kirak Jisas Krai hiraakit han yaaik kirakit kaku kaktikewai. Hiraakit han teweninai te haiu mamu werek werek, mentar haiu mises him yaaim mirak haiu han tewenan.

Haiu hanhan mit

4 *Hi hemtau nikerek nit han hir nises him me God mar ke nipaa hirak God ketpaiyem, te hi han yaaik iuwe.

5 *Te in ek mite yaaip hi pike hetput, "Haiu mit hanhanan." Him im me petepin au. Nipaa ein hiram mepu haiu memtewem me wi haiu mit minin mises him me God.

6 *Haiu hanhan God te haiu emises him mirak. Nipaa him im hirak ketpaiyem hiram im: Haiu hanhanan.

Haiu emises him me Krai

7 *Mit yapirwe epei newep nerer wit nemipin mit miyapir. Hir nepakin Jisas hirak keit yink kar ke haiu mit keriyen hirak kan ti ik. Mit nar ik hir enun newisesik, hir nepan ne Krai.

8 Yi naanempre hiras te yi ap eiyises menmen yar ke hir nisesim, te yi eiyiwaank menmen yaaim God kewisim mekre han ki. Yi eirak menmen im te maain yi eiyit menmen yaaim yapirwe God kakwetiye.

9 *Neiyin newis him ham mekre nimin me him me Krai, God ap kau ketikeri au. Neimin nises him im keremem me Krai, hirak God Haai ketike Nikan kirak tatu tatkiteri.

10 *Neiyin naninen ap nises him me Krai mar im au, hir nises him ham, yi ap eiyitpor naninen nanikre winak ki au. Yi ap eiyitpor: "God kakikepi yi eiyu werek werek." Menmen im au emit!

11 Keiyin kaktip mitik enuk kar ik: "Ti ehu werek werek," hirak kire wariyakit kirak ke menmen enum mitik ik hirak kakriakem.

Him ham hiram mikaru

12 *Hi hanhan hetpi menmen yapirwe te hi hinapen hewisim mau tiwei ik au. Hi hanhan anen ari te haiu emtipan menmen haiu emu han yaaik.

13 Nikerek ne heiyiuwe pit hir nesiuwe him netpi "Yi yaain."

Mepir keremem

* 1:1 1Pi 5:1; 3Jo 1 * 1:4 3Jo 3 * 1:5 1Jo 2:7, 3:11 * 1:6 1Jo 5:3 * 1:7 1Jo 4:1-3 * 1:9 1Jo 2:23 * 1:10 Ef 5:11; 2Te 3:6 * 1:12 3Jo 13-14

Tɪwei Jon Kewisɪk - 3

Menmen me tɪwei ik

Jon katɪp mɪtɪk Gaias gude 1:1-4

Jon kewenɪpi Gaias me menmen eyaaim hɪrak kɪrɪakem 1:5-8

Jon kene mɪtɪk Daiotrefis 1:9-10

Jon kewenɪpi Demitrias me menmen eyaaim hɪrak kɪrɪakem 1:11-12

Jon katɪp hɪm mɪkaru 1:13-15

1 * Hi mɪtɪk iuwe ke mɪt ne weiwɪk me God, hi hewis tɪwei ik ken ti Gaias. Hi han tewenɪnit iuwe.

2 Ti kai yaaik hi hanhan God kakɪkepit te ti ehu werek werek me menmen ti hɪrɪakem. Hi hanhan ti yɪnk kit kaku werek kar ke hɪmɪn kit kepu werek werek, ti hises God.

3 * Hi hertei menmen ti hisesim hentar nai yinan han nan netpo ti hises hɪm me Kraiss werek werek. Hekrit hekrit ti hises menmen yaaim mar ik.

4 Menmen ham ti hɪrɪakem hɪram menipa hi han yaaik. Ti hises God werek werek te menmen im menipa hi han yaaik wɪsenuk.

Mɪt natɪp Gaias hɪrak yaaik kɪrɪak menmen yaaim

5 Ti kai yaaik, ti hɪrɪak menmen yaaim me God. Ti naanmɪpre mɪt nerer wit wit kerek newepyapɪr hɪm me God. Ti hetari ninaan mɪr te ti epei hekepi.

6 * Naiu yinan han hɪr pɪke nan in natɪp haiu mɪt in ne weiwɪk me God hɪr netpai ti epei hekepi. Hi hanhan ti wen ekepi ewetɪr menmen me wɪ hɪr nanɪnen te hɪr nanɪno nanrer wit wit nanwepyapɪr hɪm me God. Menmen mar im ti erekyorem mamnip God han yaaik.

7 * Hɪr nɪnaaiwɪr wit kɪr ik nen newepyapɪr hɪm me Kraiss te hɪr ap nari menmen miutɪp me mɪt hɪr nises hɪm me God au.

8 Te haiu hɪras emkepi naanempror te haiu mamtikeri mamrɪak menmen miutɪp me hɪm me God.

Hɪm me Daiotrefis ketike Demitrias

9 Hi hewis hɪm mau tɪwei hesiuwerek ken mɪt ein ne weiwɪk me God. Te Daiotrefis hɪrak hanhan kakɪnɪn mɪt naanmamri. Hɪrak ap kemtau hɪm mai kisesim au.

10 Maain hi anen arit, hi ewepyapɪr menmen hɪrak kɪrɪakem. Hɪrak kesiuwe hɪm weinɪm katɪp haiu mɪt in enum enum. Te im keremem au. Hɪrak ap kari naiu yinan han newepyapɪr hɪm me God kewisi nen wɪnak kɪrak au. Te mɪt han hɪr hanhan nanwisi nanɪkre wɪnak kɪr, hɪrak keweni. Hɪrak keweni keriyen au, hɪrak kepɪri nenpɪn nekepɪn wɪnak mɪt nererik newenɪpi God neitak.

Demitrias kɪrɪak menmen yaaim keremem

11 * Kai yinac ti erɪak menmen enum ehisesim au emɪt! Ti erɪak menmen yaaim ehisesim keremem. Keimɪn kɪrɪak menmen yaaim kisesim, hɪrak mɪtɪk ke God. Keimɪn au, hɪrak au.

¹² *Mít yapírwe in hír natíp Demitrias hírak yaaik. Hím hírak kew-pyapírrem hírekes kisesim. Haiu mít in matíp hírak yaaik. Ti hertei menmen haiu metpiyem híram yaaim.

Hím ham híram míkuru

¹³ *Hi hanhan etput hím yapírwe te hi hínapen ewisím mau tíwei ik au.

¹⁴ In ek hi anen arit te hawír watípakit menmen.

¹⁵ Hi hanhan ti ehu werek werek. Nit yinan in netput nar ik: “Ti yaaik.”
Ti atíp naiu yinan ein “Hír yaain.”

Mepír keremem

T̄iwei Jut Kewis̄k Menmen me t̄iwei ik

Jut kat̄ip m̄it ne weiw̄k me God gude 1:1-2

H̄im me menmen enum m̄it enun enemitet̄p̄in h̄ir nisesim 1:3-13

Maain God kak̄waank m̄it enun ekerek h̄ir nemitet̄p̄in 1:14-16

Jut kat̄ip m̄it h̄ir nisesis h̄im eme God werék werék 1:17-23

Jut kitehi God naanmampre m̄it 1:24-25

1 *Hi Jut, hi h̄ir̄iak menmen me Jisas Kraís, hi n̄ikik ke m̄it̄k niuk m̄irak Jems. Hi hewis t̄iwei ik hesiuwerek ken yi m̄it n̄ipaa God kehimit̄eni yi yisesik, h̄irak han tewen̄ni, Jisas Kraís h̄irak naanm̄ipri.

2 *Hi hanhan God h̄irak kakrekyi yaaim, han tewen̄ni, yi eiyu werék werék w̄isenum.

M̄it neweik̄in sip newet h̄im yaaim me God h̄ir n̄ir̄iak enum mar im

3 *Nai yinan yaain, hi hanhan hewis t̄iwei hesiuwerek ke menmen yaaim God h̄irak kerekyeyem kaktaihis, te hi han kitet hetpi menmen ham hetpi h̄im manp. Yi han tokik eiyu eiyises h̄im yaaim n̄ipaa God kewet haiu m̄it nisesik, h̄irak keweteiyem miut̄ip.

4 *Hi hewisiyem hentar m̄it han n̄isaw̄in menmen h̄ir nisesim mekre han k̄ir nan nau netikewi nekre w̄inak ke yi yewen̄ipi niuk me God yekrerek. N̄ipaa h̄im me God m̄it newis̄im mau t̄iwei mat̄ip m̄it nar ik God kak̄waanki. M̄it nar ik neweik̄in sip newet God neweik̄in h̄im m̄irak yaaim mamkepi, h̄ir n̄ir̄iak enum neriuwerem h̄ir nises menmen enum me neiyewewan. H̄ir neweik̄in sip newet Jisas Kraís, h̄irak kerekek naanm̄iprai h̄irak kaiu Iuwe.

5 *Yi epei yertei werék h̄im yaaim me God h̄ir m̄it nepei netpiyem te hi hanhan p̄ike ekekyi han ki heriuwe h̄im im. N̄ipaa M̄it̄k Iuwe kari m̄it ne weiw̄k me Isrel neit wit Isip, ketorhis ker̄i ken. Te maain, h̄irak kenep m̄it han h̄ir nisesik au.

6 *N̄ipaa m̄it ensel han h̄ir ap nises menmen werék God epei kehimit̄enorem au. H̄ir n̄inaaiw̄ir menmen God kehimit̄enorem met̄ike wit h̄ir newik, te God kewisi naanm̄ipror nekre wit enuk toto n̄re m̄it enun nekre w̄inak enuk ke gavman, h̄ir nemer̄ir w̄i God skelim m̄it.

7 *Hi h̄ik̄iak han ki hetpi h̄im me m̄it ne wit Sodom, wit Gomora netike m̄it ne wit kike meweik̄in wit iuwe. H̄ir enun n̄re m̄it enun in ek h̄ir nau netikewi. H̄ir n̄waai netike m̄it han, miyap̄ir au, te menmen enum im merekiror han. God kewaanki ker̄iuwe si enum mar ke si enum mamu tipmain tipmain enum eik. Menmen im em God kerekyorem h̄iram m̄ire h̄im̄in meteiknai mekam maain mamnen mamnep m̄it enun.

8 *M̄it enun nau netikewi nekre w̄inak yi yewen̄ipi God yekrerek, h̄ir n̄ir̄iak enum nar ke m̄it enun ne wit Sodom. M̄it in nentar menmen h̄ir n̄ityak n̄irem, h̄ir n̄ir̄iak enum me neiyewewan, h̄ir neweik̄in sip newet God kerek naanm̄ipri, h̄ir nat̄ip netaw̄in m̄it ensel ne wit ke God. Te ensel kerek nin̄in m̄it in h̄ir ap n̄ir̄iak menmen mar im au.

* 1:1 Mt 13:55 * 1:2 2Pi 1:2 * 1:3 1Ti 1:18 * 1:4 Ga 2:4; 2Pi 2:1 * 1:5 2Pi 1:12; Eks 12:51;
1Ko 10:5 * 1:6 2Pi 2:4, 9 * 1:7 Jen 19:1-25; 2Pi 2:6, 10 * 1:8 2Pi 2:10

9* Nipaa Maikel h̄irak m̄it̄ik ensel iuwe kin̄in, h̄irak ketike Seten tat̄ipak̄it tenehak̄it keim̄in kak̄it ȳink ke Moses h̄irak kaa. Maikel kertei h̄irak ap yaaik te h̄irak kene Seten kesiuwe h̄im enum au. H̄irak kerekek kat̄ip kar ik: “M̄it̄ik Iuwe God kaknit me h̄im mit enum.”

10* Te m̄it̄ enun nau netikewi nekre winak yi yewen̄ipi niuk me God yekrerek, h̄ir nat̄ip enum me menmen h̄ir nep̄itariyem. Me menmen h̄ir nerteiyem nisesim nar ke miyak h̄ir neke yaank nises han k̄ir n̄riakem, menmen im h̄ir m̄it̄ n̄riakem nisesim h̄iram mam̄iwaanki.

11* H̄ir nan̄iwaank h̄iras. H̄ir nises menmen enum m̄it̄ik Ken nipaa k̄riakem, h̄irak han tewen̄in God o m̄it̄ au. M̄it̄ in neweik̄in han k̄ir nises menmen enum nipaa m̄it̄ik Belam kisesim kemip̄in m̄it̄ ne Isrel keriuwerem te h̄ir nises menmen enum. H̄irak k̄riak menmen ik kentar h̄irak hanhan kak̄it pewek. H̄ir nan̄iwaank h̄iras nentar h̄ir n̄riak enum nar ke nipaa Kora k̄riakem me w̄i h̄irak kare kak̄ikreh̄ir ke m̄it̄ik Moses, h̄irak kat̄ip kak̄in̄nek te God au kak̄ip kaa.

12* M̄it̄ in nemip̄in h̄ir n̄ire nan misaw̄in mekre wan te sip mamnen mamnep nan te h̄iram mamwep. M̄it̄ nar ik netikewi yaam menmen me han tewen̄in nipaa Kraiis kaa, h̄ir ap n̄ineini yi yaineri au. H̄ir naan̄ipre h̄iras keriyen. H̄ir nises h̄im ham h̄im ham h̄ir nar ke nap̄i haw̄i kewik au te n̄ime met̄it̄iwek meriuwetek kakno. M̄it̄ h̄ir enun ap nankaap m̄it̄ nar ke nu mari n̄ikim au me w̄i maain m̄it̄ nertei h̄iram mamri. H̄ir m̄it̄ n̄ire nu epei kaa, m̄it̄ han n̄iwaai h̄ine newepew puk m̄irak nentar h̄iram ap mari mekepi au.

13* M̄it̄ in nemip̄in h̄ir n̄ire mani s̄ir iuwe. Menmen enum h̄ir n̄riakem h̄iram m̄ire t̄iwerpek me mani s̄ir m̄it̄ n̄irem. M̄it̄ h̄ir neweik̄in sip newet h̄im yaaim me God te h̄ir n̄ire h̄ir mau nepni m̄inaaiw̄ir kerek epei mewiyen, h̄iram menep men han han. God kehimit̄an wit k̄ire wit toto enum ke m̄it̄ in te h̄ir enu en̄it̄ tipmain tipmain enum eik.

God kakrekyor enum me menmen enum h̄ir m̄it̄ nisesim

14* Nipaa enum eik m̄it̄ik niuk m̄irak Inok h̄irak Adam nepenyek k̄irak, h̄irak kewis h̄im mau t̄iwei kat̄ip kar ik: “Yi eiȳimtwewem. M̄it̄ik Iuwe kaknen kaktike m̄it̄ n̄irak yaain ensel,

15 h̄ir nan̄inen skelim m̄it̄ nanwepyap̄ir menmen enum h̄ir n̄riakem nanwepyap̄ir h̄im enum nipaa h̄ir netpim men God.”

16* M̄it̄ in nemip̄in h̄ir netpepan nemip̄inan han enuk neriuwe menmen epei man. H̄ir nises han k̄ir keriyen. H̄ir nat̄ip h̄im iuwe newen̄ipi h̄iras nat̄ip h̄ir yaain, h̄ir nemit̄etp̄in nanri han ke m̄it̄ han te h̄ir en̄it̄ menmen m̄ir h̄ir hanhanem.

Yi han tokik eiyu eiyises h̄im yaaim me God

17* Te yi m̄it̄ au. Yi wen han ekitet menmen nipaa m̄it̄ aposel kerek Jisas Kraiis kehimit̄eni h̄ir newepyap̄ir h̄im m̄irak haiu epei met̄pi h̄iram mamnen.

18* H̄ir netpi w̄i maain menep Jisas p̄ike kaknen, m̄it̄ han nan̄inwes̄is nanit̄etnaan m̄it̄ kerek h̄ir nises h̄im me God, h̄ir nanises han k̄ir enuk.

19* M̄it̄ in keriyen h̄ir nanwep haiu m̄it̄ miyap̄ir ne weiw̄ik me God mam̄inke hasinaiu. H̄ir nanises menmen m̄it̄ ne t̄i h̄ir hanhanem. God H̄im̄in Yaaik kaku han k̄ir au.

* 1:9 Dan 10:13, 21, 12:1; Rev 12:7; 2Pi 2:11; Sek 3:2 * 1:10 2Pi 2:12 * 1:11 Jen 4:3-8; 1Jo 3:12; 2Pi 2:15; Nam 31:16; Nam 16:1-35 * 1:12 2Pi 2:13, 17; Esi 34:8 * 1:13 Ais 57:20; 2Pi 2:17 * 1:14 Jen 5:21-24; Diu 33:2; Mt 25:31 * 1:16 2Pi 2:10, 18 * 1:17 2Pi 3:2 * 1:18 2Pi 3:3 * 1:19 1Ko 2:14

²⁰*Te yi nai yinan yi eikaapan h̄iras eiyises h̄im yaa'im iuwe me God in ek yi yisesim. Yi yitehi God menmen, yi yewis God H̄im̄in Yaaik k̄rak kak̄kepi.

²¹Yi eiyises God werek werek te h̄irak kak̄teikni h̄irak han tewen̄ni. Yi yemer̄ir w̄i maain M̄it̄ik Iuwe kiau Jisas Kraiss p̄ike kaknen kak̄rekyi yaa'im te yi yayu yaitikerek tipmain tipmain enum eik.

²²Yi han tewēin ȳikaap m̄it̄ kerek nises God te m̄it̄ han nari han k̄r nan̄iṣes menmen enum.

²³*Yi yekepi yari m̄it̄ han k̄r te h̄ir enaāiw̄ir menmen enum eiȳir ke m̄it̄ik h̄irak kekin menmen yaa'im m̄inat̄in mekre si waswas. M̄it̄ han yi han tewen̄ni yekepi yari han k̄r te h̄ir enaāiw̄ir menmen enum, yi naanempre h̄iras te menmen enum h̄ir nisesim ap te mamri han ki yi eiyisesim au em̄it̄!

Jut kewen̄pi niuk me God

²⁴*Hi hanhan God h̄irak Iuwe te kak̄kepi yi ap eiyises menmen enum, h̄irak iuwe te kak̄wisi yi han yaaik prar prar einen eiȳirp̄ ninaan m̄irak me w̄i h̄irak skelim m̄it̄ te yi ȳink enuk eiyu au. Yi han yaaik iuwe eiyu.

²⁵*Hi hanhan haiu mewen̄pi niuk me God h̄irak kiut̄p̄ kerekek epei kekepai ketailhis keriuwe menmen yaa'im n̄ipaa M̄it̄ik Iuwe kiau Jisas Kraiss kerekyeyem. Hi hanhan h̄irak kak̄re M̄it̄ik Iuwe kaku, h̄irak naanm̄ipre menmen, h̄irak yaaik kin̄in menmen yap̄irwe, niuk m̄irak iuwe. N̄ipaa enum eik h̄irak kepu karik. N̄ipaa ein ere in ek ere maain tipmain tipmain enum eik, h̄irak kak̄pau kak̄par ik.

Mep̄ir keremem

* 1:20 Kl 2:7; 1Te 5:11 * 1:23 Emo 4:11; Sek 3:2; Rev 3:4 * 1:24 Fl 1:10; 2Pi 3:14; 1Te 5:23
 * 1:25 Ro 16:27; 2Pi 3:18

Menmen Jon Kityak Kirem - Revelesen

Menmen me tiwei ik

Jon katip mit ne sios gude 1:1-8

Jon kinin kityak kir menmen, ehirak kewis him men sios mar 7 1:9-3:22

Him me tiwei ketike tirhin mar 7 4:1-8:1

Him me taur mar 7 8:2-11:19

Him me kirin ketike miyak wik 12:1-13:18

Menmen ham Jon kityak kirem 14:1-15:8

Sar mar 7 menmen mekrerem emeteiknai God han enuk 16:1-21

God kewaank wit Babilon, miyak enuk wik etetike Seten 17:1-20:10

Him me God skelim mit yapirwe 20:11-15

Him me nupela nepni, metike ti, metike ewit hak Jerusalem 21:1-22:5

Him me Jisas pike kaknen 22:6-17

Jon katip mit him mkaru 22:17-21

Him me tiwei ik

1* Tiwei ik hirak ke him nipa misawin meit, te in ek God kewepyapirem katip Jisas Kraiss em. Hirak kewepyapirem ketpewekem te Jisas kakteikin mit kerek nisesik kakteiknorem kakitpor menmen te menep mamnen. Kraiss hirak keriuwet mitik ensel kiutip kewepyapirem ketpo hi Jon em, hi hirak menmen me Mitik Iuwe Jisas Kraiss.

2 Hi Jon hi hewis menmen yapirwe hi epei hirem. Hi hetpi him manp hi hemipin au. Him im hiram him God ketpim mekete him Jisas Kraiss hirak keriuwet mitik ensel kirak kan kewepyapirem ketpewem.

3* Mitik kerek hirak kakikine him im mamno nikip me mit miyapir ne God, hirak han yaaik kaku. Mit miyapir kerek hir nemtau him im kerek God kewepyapirem maain hiram mamnen, hir enisesim werek werek, hir han yaaik nanu. Hir han yaaik nanu nanintar w menep te menmen im mamnen.

Jon kewis tiwei ik ken mit nises God neit wit hispinak wik (7)

4* Hi Jon hi hewis tiwei ik ken yi mit miyapir han yi ne weiwik me God yi yeit wit hispinak wik(7) me provins Esia. Hi hanhan God kerek nipa kepu ere in kepu maain kakpau, hirak kakrekki yaaim yi eiyu werek werek. Himin hispinak wik (7) yaain nerp ninaan mirak menep yeno hirak kewim naanmirai haiu mit hir nanrekki yaaim yi eiyu werek werek. Hi hanhan hir nantike Jisas Kraiss hir nanrekki yaaim yi eiyu werek werek.

5* Kraiss hirak kewepyapir werek werek him me God. Hirak Mitik ik kerek kaa God kinin kikiak hirak kekrit kau keit. Hirak Mitik Iuwe kakinin naanmamre mit iuwe kerek naanmamre mit nanu ti. Hirak hanhan keriuwai, hirak kesak menmen enum mekre han kaiu kentar hirak kaa hemkre mirak mewen.

6* Hirak kenipai haiu mit haiu mire mit iuwe ne weiwik mirak, haiu mit niutip niutip haiu mitehi God kakikaap mit mamir ke pris nanriakem te haiu mamrirak menmen me Haai kirak God. Hi hanhan Jisas Kraiss kakit niuk iuwe, hirak naanmipre mit, hirak kakre iuwe tipmain tipmain enum eik.

* 1:1 Dan 2:28-29; Rev 1:19, 22:6 * 1:3 Rev 22:7, 10 * 1:4 Eks 3:14-15; Rev 3:1, 4:5, 8, 5:6, 11:17, 16:5 * 1:5 Jo 18:37; Rev 3:14, 17:14; Kl 1:18; Sam 89:27; 1Jo 1:7, 4:10 * 1:6 1Pi 2:5, 9; Rev 5:10, 20:6

7 *Yi eyi+mtewem! H+arak Kraiss kaknen kakrau nap+. M+it miyap+ri yap+irwe maain nan+irek nanriuwe nanam+ir kir. H+ir nantike m+it ne Isrel kerek maamer n+ir n+ipaa h+ir nak+ip nau h+irepit m+irak, h+ir nan+irek, te h+ir yap+irwe nau ti nank+itek nan+itar h+ir nan+inein+ik kakriyei nan+ino ninaan me God. Hi hanhan menmen im mamnen. Hi hetpi werek.

8 **“Hi God kerekek hi h+iriak menmen yap+irwe te menmen yap+irwe mamwen+ipi niuk mai.”* God iuwe naanm+ipre menmen yap+irwe kerek n+ipaa kepu ere in kepu maain kakpau, h+irak kat+ip menmen im.

Jon kepu k+ityak kir Kraiss

9 *Hi Jon hi ki yinak. Hi etikewi haiu m+it ne Jisas. Hi etikewi m+it han neraiwaank te haiu nises menmen me God haiu m+nak+in tokim emisesik. H+ir m+it ne Gavman nep+ira newisa hi heit w+inak enuk heit wit wan kimaak keketik niuk m+irak Patmos, hentar hi ewepyp+ir h+im me God hi hat+ip m+it hi hises menmen n+ipaa Jisas h+irak ketpim.

10 Me w+ Sande h+iram w+ me M+itik Iuwe, God H+im+in Yaaik kan kentar han kai te hi hepu h+ityak hi hemtau h+im ke m+itik keit sip kai h+irak kat+ip h+im iuwe kewen ken yan+im+in k+ire tuk+in.

11 Hi hemtau m+itik eik kat+ip kar ik: *“Ti ewis menmen yap+irwe ti eh+irem h+iram mamu t+wei. Epei au, ti esiuwerek kakno m+it miyap+ir ne weiw+ik me God h+ir nises h+im m+irak h+ir nau neit wit hisp+inak wik (7) im e: Wit Efesas, wit Smena, wit Pegamam, wit Taiataira, wit Sadis, wit Filadelfia mekite wit Leodisia.”*

12 Hi heweik+in eh+ir keim+in kerek ketpo h+im. Hi heweik+in epei au, hi h+ir gol m+iwap+in lam hisp+inak wik (7) h+iram mau.

13 *Kekre n+im+in ke lam me gol keiyak kerp keweik+in k+ire m+itik. H+irak kam+ir laplap iuwe nokim ere m+iwap+in hit m+irak; H+irak kak+ir let me gol h+iram meweik+in h+irepit mau han pank k+irak.

14 *Maat k+irak ketike paan k+irak h+irak h+ike k+ire nap+ o hore h+ike y+iwau. Nanam+ir k+irak kerh+he k+ire si te h+irak kak+ir menmen yap+irwe mekre han ke haiu m+it.

15 *Hit m+irak m+ire ain m+it newis+im mekre si maain met+ir h+ir nesesim ere h+iram m+ir. Hi hemtau h+im k+irak h+irak kat+ip h+im iuwe kewen ke yan+im+in kar ke hit+ik siurik m+ir+ire.

16 *H+irak ketenen h+ir mar hisp+inak wik (7) mekre his yaa+im m+irak. Menmen m+ire h+ine me his kat+in ken p+inak ken p+inak metpaan moke h+im k+irak. Ninaan m+irak h+iram m+ir mar ke wepni k+ir kau n+im+iniuwe ek.

17 *Hi h+irek, hi henkew+in menep hit m+irak har ke m+itik epei kaa. Te h+irak kewis his yaa+im m+irak mentera h+irak ketpo kar ik: *“Ti ap enapan. Hi m+itik kerek n+ipaa menmen ap mepu, au hi hepu, hi maain apau. Hi Jisas kerekek.*

18 Hi kerekek hi hepu. N+ipaa m+it neiyep hi haa te in ek ti h+ira. Hi ahu tipmain tipmain enum eik. Hi kerekek hi iuwe te hi enip m+it miyap+ir kerek naa h+ir nan+ino si o au en, h+ir nan+ino wit ke God nanu werek.

19 *Te ti ewis menmen mamu t+wei maain ti ah+irem. Menmen in ek mepu met+ike menmen maain mamnen.

20 *H+ir mar hisp+inak wik (7) ti h+irem mau his yaa+im mai h+iram metike lam gol mar hisp+inak wik (7), h+iram m+ire tok piksa im. H+ir h+iram m+ire m+it

* 1:7 Mt 24:30; Jo 19:34-37 * 1:8 Rev 4:8, 15:3, 21:6, 22:13 * 1:9 Rev 6:9 * 1:13 Dan 7:13, 10:5

* 1:14 Dan 7:9, 10:6; Rev 2:18, 19:12 * 1:15 Rev 14:2 * 1:16 Rev 1:20, 2:12, 16, 19:15, 21; Hi 4:12

* 1:17 Ais 44:6, 48:12; Rev 2:8, 22:13 * 1:19 Rev 1:1 * 1:20 Rev 2:1, 3:1

iuwe h̄r naanm̄pre m̄t miyap̄r ne weiw̄k me God nau wit hisp̄nak wik (7). Lam gol h̄ram m̄re m̄t miyap̄r ne God nau neit wit hisp̄nak wik (7).

2

Jisas kat̄ip h̄m men m̄t miyap̄r ne God nau neit wit Efesas

1*“Ti ewis h̄m meiyam im mamno m̄tik iuwe kerek naanm̄pre m̄t miyap̄r ne sios o weiw̄k me God nau neit wit Efesas. Ti ewis h̄m im:

“H̄m im h̄ram h̄m me hi M̄tik Iuwe kerek hi hetenen h̄r mar hisp̄nak wik (7) mau mekre his yaaim mai. Hi heke t̄ hepno in hepno ein hitet n̄m̄n ke yi m̄t miyap̄r ne God yap̄rwe ne provins Esia yi ȳre lam gol mar hisp̄nak wik (7). Hi etpi h̄m im.

2*“Hi hertei menmen yi ȳriakem. Hi hertei menmen enum epei man yi m̄t te yi ȳnak̄n tokim yis̄sa yewepyap̄r menmen mai yi ȳriakem yap̄rwe. Hi hertei yi ȳnapen m̄t enun kerek h̄r netpi nar ik: ‘Haiu m̄t haiu aposel m̄re m̄t han!’ Yi epei yemtau menmen h̄r netpim, menmen h̄r n̄riakem, te yi epei han kitet m̄t in te yi yertei h̄r ap m̄t aposel au. H̄r m̄t enun nemip̄n.

3 Menmen enum epei man menep yi m̄t mentar yi yises h̄m mai. Yi ap ȳnapen menmen im te yi yeweik̄n sip yeweto au. Yi ȳnak̄n tokim yi wen eyises h̄m mai.

4 Te hi han enuk heruwi hentar menmen im. N̄paa yi yin̄n yises h̄m mai, yi hanhan yeriua w̄senum, te in ek au kike.

5* Yi han ekitet n̄paa yi hanhan yeriua w̄senum te in ek yi p̄ike hanhan yeriua yar ke n̄paa yi yisesim. Yi ȳre m̄t h̄r nau niu h̄r nenke nen t̄ heik. Yi p̄ike eyises menmen yaaim n̄paa yi yin̄n yisesim, o au en, hi p̄ike anen eiwep eriwaank. Menmen in h̄ram mar ke hi enen enke lam mi me wit h̄ram mew̄i hi eȳm eno.

6* Te menmen miut̄p yaaim hi han yaaik yi yisesim h̄ram im. Yi ȳnapen menmen enum m̄t kerek nises h̄m me Nikolas h̄r n̄riakem.

7*“Yi eȳmtau han ekitet werek menmen God H̄m̄n Yaaik ketpim men yi m̄t miyap̄r yap̄rwe ne weiw̄k me God. Yi m̄t miyap̄r kerek yis̄sa werek werek ere yi yayi yi hekrit hekrit eyin̄n menmen enum mamnen mamri han ki te maain God kawisi yi eyu ni m̄rak yi yaȳm n̄kim me nu kerek kak̄kaap h̄m̄n ki te yi m̄t yayu yaȳt tipmain tipmain enum eik.

Jisas kat̄ip h̄m men m̄t nises h̄m me God nau neit wit Smena

8*“Ti ewis h̄m im mamno m̄tik iuwe kerek naanm̄pre m̄t miyap̄r ne sios o weiw̄k me God nau neit wit Smena. Ti ewis h̄m im mar ik: “H̄m im h̄ram h̄m me hi m̄tik kerek n̄paa menmen ap mepu wen au hi hep̄u, maain hi apau. Hi kerekek n̄paa m̄t neiyep hi haa, hi p̄ike hekrit hau.

9*“Hi hertei yi m̄t enun ap yetenen menmen yap̄rwe au, m̄t nerekyi enum yentar yi yises h̄m mai (te yi yetenen menmen yap̄rwe yaaim me God.) Hi hertei h̄m enun m̄t netpiyem. H̄r nat̄ip h̄r ne weiw̄k me Isrel, te h̄r keriyen God keh̄m̄teni h̄r n̄rak te h̄r ap nisesik au. H̄r nererik nau w̄nak k̄r nekine h̄m me Moses, te h̄r ap nises God au. Seten kari han k̄r h̄r m̄t n̄rak.

10* Yi ap ȳnapen menmen enum m̄t menep nanrekyiyem. Eiȳmtewem! Seten kakri han ke m̄t te h̄r nant̄his m̄t han ne yi m̄t nanw̄ri yaino

* 2:1 Rev 1:16, 20 * 2:2 Rev 2:19, 3:1, 8, 15; 1Jo 4:1 * 2:5 Rev 2:16, 22, 3:3, 19 * 2:6 Sam 139:21

* 2:7 Jen 2:9; Rev 22:2, 14, 19 * 2:8 Rev 1:17 * 2:9 Je 2:5; 2Ko 11:14-15; Rev 3:9 * 2:10 Mt 10:28; 2Ti 4:8; Je 1:12; Rev 3:11

winak enuk, te h̄r nanin̄n han ki yi yayis̄sa werek werek o au. H̄r nanriwaank me w̄i hiswiyen (10). Yi eiyis̄sa werek werek te m̄t naniwep yi yayi, te maain hi ewisi yi yayu yaitikewa tipmain tipmain enum eik.

11 * “Yi eiȳmtewem han ekitet werek werek menmen God H̄m̄n Yaaik h̄rak ketpim me yi m̄t miyap̄r ne weiw̄ik me God. Yi m̄t miyap̄r kerek hekrit hekrit eiyin̄n menmen enum mamri han ki, maain menmen enum me si tat̄iknen m̄t ap te mamiwep yi m̄t yaain narik au. Yi eiyu werek werek.

Jisas kat̄ip h̄m men m̄t nises h̄m me God nau neit wit Pegamam

12 * “Ti ewis h̄m im mamno m̄tik iuwe kerek naanm̄pre m̄t miyap̄r ne sios o weiw̄ik me God nau neit wit Pegamam. Ti ewis h̄m im mar ik: “H̄m im h̄ram h̄m me hi m̄tik kerek hi hetenen h̄ne ke his kat̄n keke p̄nak keke p̄nak h̄rak t̄knuk enuk.

13 * “Hi hertei wit kerek yi yewi h̄rak wit enuk kerek Seten kan kin̄n naanm̄pre m̄t. Yi yap̄rwe yi yises h̄m mai werek werek. Me w̄i m̄t enun nenep m̄tik kai yaaik Antipasa kerek h̄rak kewepyap̄r h̄m mai kat̄ip m̄t em, h̄r nak̄ip keit wit yi yewi, h̄rak wit kerek Seten kan kin̄n naanm̄pre m̄t. Yi ap yeweik̄n sip yeweto au, yi wen eiyis̄sa.

14 * “Yi yaain te hi han enuk heriuwi me menmen ham im e. M̄t han ne yi m̄t yeit Pegamam h̄r nises menmen me Belam. N̄paa enum eik h̄rak keteik̄n m̄tik Belek karkeik te h̄rak kakri han ke m̄t ne Isrel te h̄r n̄r̄ak menmen enum. H̄r naam menmen m̄t newepwarem newet t̄pir em, h̄r netike miyap̄r h̄r nariyanhis newen̄nem.

15 Mar im yi yewis m̄t enun narik h̄r nau n̄m̄n ke yi m̄t. H̄r nises h̄m enum m̄t ne Nikolas h̄r netpiyem.

16 * “Yi eiweik̄n sip eiwet m̄t enun nises h̄m me Nikolas h̄rak ketpim yi eip̄ri en̄nop̄n, o au en, hi enen waswas anep m̄t in nises h̄m enum. Hi at̄ip h̄m meke h̄m kai mamnen mamriwaank mam̄r ke h̄ne ke his kaknep m̄t h̄r nani.

17 * “Yi eiȳmtau han ekitet werek menmen God H̄m̄n Yaaik h̄rak ketpim men yi m̄t miyap̄r ne weiw̄ik me God.

“Yi m̄t kerek yayin̄n menmen enum mamri han ki maain hi eweti menmen yaaim ham m̄re menmen mana misaw̄n meit wit kai. Hi eweti niut̄ip niut̄ip menmen im metike nan m̄re hike h̄ram meteik̄ni hi hanhani. Niuk ham yaaim mamwik m̄t han ap te nan̄r̄tei niuk m̄ram au. M̄tik kerek h̄rak kak̄it nan, h̄rak kerekek kak̄r̄teiyem.

Jisas kat̄ip h̄m men m̄t nises h̄m me God nau neit wit Taiataira

18 * “Ti ewis h̄m im mamno m̄tik iuwe kerek naanm̄pre m̄t miyap̄r ne sios o weiw̄ik me God nau neit wit Taiataira. Ti ewis h̄m mat̄ip mar ik:

“H̄m im h̄ram h̄m me hi N̄kan ke God. Hi nanam̄r kai k̄r kar ke si merh̄the te hi h̄r menmen yap̄rwe mekre han ke m̄t, h̄t mai tokim h̄ram yaaim mar ke kapa yaaik hike enuk.

19 “Hi hertei menmen yi ȳr̄akem. Hi hertei yi hanhan yeriuwe m̄t han. Hi hertei yi yises h̄m mai werek werek, ȳr̄ak menmen yaaim, yi ȳnak̄n tokim me menmen enum epei man o menmen enum m̄t nerekyiyem. Hi hertei menmen in ek yi ȳr̄akem h̄ram yaaim iuwe min̄n menmen yaaim n̄paa yi yin̄n yis̄sa yi ȳr̄akem.

* 2:11 Rev 20:14, 21:8 * 2:12 Ais 49:2; Rev 1:16 * 2:13 Rev 3:8 * 2:14 Nam 25:1-2, 31:16; 2Pi 2:15 * 2:16 Rev 1:16, 3:11, 22:7, 12, 20 * 2:17 Jo 6:48-50; Ais 62:2; Rev 3:12, 19:12 * 2:18 Rev 1:14-15

20 *Menmen yi yirakem hiram yaaim te hi han enuk heriuwi me menmen miutip im. Yi wen yewis mite enu eip hire wire mite hap enu niuk mire Jesebel, hire wewisesik watip hire wire profet, hire wen wau wetikeri. Hire watip hire profet te hire wari han ke mit weriuwe him hire wetpim. Hire watip wenip mit miyapir han kerek nises him mai, hir nriak enum nariyanhis neweninem, hir naam menmen mit hir epei newepwarem newet tipir em.

21 Hi himat wi ham te hire weweikin sip wewet menmen enum im, te hire au winapen.

22 Hire au winapen weweikin sip wetikeri nriak menmen enum hir nisesim te maain hi anip mite ip wetike mit miyapir han hir nises him mire, hi anipi hir naninap nanawaank hir han enuk wisenum.

23 *Hi anep nikerek nire hir nani naninektin (o witenun) te yi mit miyapir ne weiwik miutip me God yerer wit wit yi yayirtei hi kerek ek hi hertei menmen mekre han ke yi mit te hi arekyi menmen yaaim o enum mamrer menmen enum yi yirakem.

24 "Te yi mit han yeit Taiataira, yi ap yises him mire enum au. Yi ap yises menmen im mit nekinaam hiram menmen iuwe te hiram menmen enum me Seten hiram misawin meit mire henye enum. Hi ap hetpi hi hanhan yi eirak menmen ham mantike menmen in ek yi yirakem. Hi hinapen yi han enuk eiriuwerem. Au, hi hetpi him im:

25 *"Yi wen eiyises him yaaim im kerek in ek yi yisesim ere hi pike anen awepyapir hirekes.

26 *Yi mit miyapir kerek hekrit hekrit yi eiyinin menmen enum mamnen mamri han ki yi mit in hi eweti menmen mai iuwe te yi yayinin naanmamre mit nanrer wit wit.

27 *Menmen hi ehimiteni yi eirakem hiram mamir ke menmen Haai kai kehimitenewem hi wen hipriakem. Yi mit yayinin naanmamre mit hir nanikrehir ki naninini au. Yi eiyinini eiwaanki eiyir ke mitik hirak ketenen paap yoki keiyik kaknep min hirak kerepir kike kike.

28 *Hi ewisi yi eirak menmen im metike hi eweti saaur me nepni.

29 Yi eiyimtau han ekitet werek werek menmen God Himin Yaaik hirak ketpim men yi mit miyapir ne weiwik me God.

3

Jisas katip him men mit miyapir ne weiwik me God nau neit wit Sadis

1 *"Ti ewis him im mamno mitik iuwe kerek naanmipre mit miyapir ne sios o weiwik me God nau neit wit Sadis. Ti ewis him matip mar ik:

"Him im hiram him me hi kerek himin yaaik mar hispinak wik (7) me God mewa, hi naanmipre hir mar hispinak wik (7) hir hire mit iuwe naanmipre yi mit ne weiwik me God. Hi hetpi him im. Hi hertei mit yapirwe hir han kitet yi yirak menmen yaaim yi yisisa werek werek te yi au. Yi yire mit epei naa. Yi yirak menmen mai au.

2 Yi eiyikrit han ekitet menmen werek werek. Menmen me him me God yi wen yisesim, yi einakin tokim eiyisesim werek werek. Menmen mekre han ki yi yisesim hiram mar ke mitik menep te kaki. Hirak ap kakriak menmen werek werek au. Hi hetpiyem hentar hi ap hir menmen miutip

* 2:20 1Kin 16:31; 2Kin 9:22; Rev 2:14 * 2:23 Sam 7:9; Jer 11:20, 17:10; 2Ti 4:14; Rev 20:12-13
* 2:25 Rev 3:11 * 2:26 Sam 2:8-9 * 2:27 Rev 12:5 * 2:28 Rev 22:16 * 3:1 Rev 1:4, 16, 2:2

me menmen yapirwe yi yirakem te God kai kaktip hiram yaaim werek werek au.

³* Yi han ekitet kerek nipaa yi yin+n yemtau h+m mau yaaim, yi hanhan yisesim werek werek. In ek yi eiweik+n sip eiwet menmen enum, yi eiyises h+m yaaim mar ke nipaa yi yisesim, o au en, hi hire mit+k enuk kekintip menmen, hi ap etpi w+ kerek hi anen. Hi anen erekyi yi mit miyapir en menmen enum eh+waanki.

⁴* Te mit han ne yi mit yeit wit Sadis yi ap yirak menmen enum au. Yi yaain yire klos kere mit neriuwetem ap hapik mewim au. Yi mit yar ik maain yi yaitikewa haiu mamriuwet menmen yaaim mire hike mamu mamt. Maain yi eirak menmen im eiy+ntar yi mit yaain yises h+m me God werek werek.

⁵* Yi mit miyapir kerek hekrit hekrit yi eiyin+n menmen enum mamnen mamri han ki te God kakwisi yi eiriuwet klos mire hike. Hi ap ah+sak niuk mi mau t+wei meit wit ke God matip mit miyapir kerek hir nisesik au. Maain hi eh+t niuk mi atip God Haai kaktike mit n+rak ensel har ik: 'Mit in hir mit nises h+m mai hir mit nai.'

⁶* Yi mit eiy+mtewem han ekitet werek werek menmen God H+m+n Yaaik ketpim men yi mit miyapir ne weiwik me God.

Jisas katip h+m men mit miyapir ne weiwik me God nau neit wit Filadelfia

⁷* "Ti ewis h+m im mamno mit+k iuwe kerek naanm+pre mit miyapir ne weiwik me God nau neit wit Filadelfia. Ti ewis h+m matip mar ik:

"H+m im hiram h+m me hi kerek hi Mitik yaaik God kehimitena hi kirak hi Haai ke menmen yaaim. Hi hetenen ki mekre his mai hi hatip neim+n hir nan+no n+m+n ke wit Jerusalem hak har ke nipaa hirak mit+k iuwe King Devit ketenenim katip neim+n nan+no n+m+n wit Jerusalem hirak kewik. Ki im emkaiuiu weipir ke wit yaaik Jerusalem hak keit wit ke God. Hi ekaiuiu weipir mit ap te hir naniyepetek au. Hi aiyepetek te mit han ap te nankaiiwek taau. Hi kerekek hi hetpi h+m mai im:

⁸* "Hi hertei menmen yi yirakem. Yi eiy+mtewem. Hi hari han ke mit+k hirak kar ke hi epei enke weipir te yi mit eino eirer wit wit eiwepyapir h+m me God. Mit han ap te naniyepet weipir nanweni yi eirak menmen im. Hi hertei yi ap yetenen menmen mai iuwe au, kike keremem, te yi yises h+m mai werek. Yi ap yepak+n yi yisisa au. Yi yewepyapirem

⁹* Yi eiy+mtewem! Yi yertei mit hir nererik nau winak nekine h+m me Moses. Hir natip hir keriyen God kehimiteni hir n+rak nentar hir ne weiwik me Isrel, hir nises God werek werek. Hir au, Seten kari han kir hir mit n+rak. Hir nises menmen enum me Seten. Maain hi anep mit in hir nan+nen nanwen ninip nanu menep ht mi nantip hi hanhan heriuwi yi mit yi keriyen nai. Hir mit en au.

¹⁰* Maain w+ enum mamnen te God skelim mit miyapir ne ti te hir enweik+n sip enwet menmen enum hir enisesik. Me w+ im, hi naanm+pri me menmen im yi yayu werek yay+ntar yi epei yises h+m mai hi nipaa hetpiyem. Nipaa hi hetpi har ik: "Mit nanrekyi enum yi einak+n tokim eiyisisa werek werek.

¹¹* Hi p+ke anen waswas. Yi wen eiyises menmen werek werek in yi yisesim te mit han kerek nis+sa werek werek hir ap nan+krehir ke yi mit nan+t menmen yaaim hi awetiyem te yi yaitikewa haiu mamu mamt wit ke God.

* 3:3 Rev 2:5; 1Te 5:2 * 3:4 Ju 23 * 3:5 Rev 7:9; Lu 10:20; Mt 10:32 * 3:7 Ais 22:22 * 3:8 Rev 2:2; 1Ko 16:9 * 3:9 Rev 2:9; Ais 45:14; Ais 49:23, 60:14 * 3:10 Lu 21:19; 2Ti 2:12 * 3:11 Rev 2:10, 16

12 *Mít miyapír kerek hekrit hekrit hír naninín menmen enum mamri han kír, maain hi arekyor hír nanu nanít wínak ke God nanír ke teiník mítík hírak ketenen pak, hír mít nanu wínak yaaik God kewik ap te nanínaiwírek taau. Maain hi awis niuk me God kai ketike niuk me wit ke God kiau emu yínk kír. Wit ke God kiau hírak Jerusalem hak kerek maain kakíkiuwe wit ke God kaknen. Hi awis niuk mai yaaim ham emu yínk kír. Menmen im meteikín yi mít nai.

13 “Yi mít eiyímtau han ekitet werek werek menmen God Hímín Yaaik ketpim men yi mít miyapír ne weiwík me God.

Jisas katíp hím men mít miyapír ne weiwík miutíp me God nau neit wit Leodisia

14 *Ti ewis hím im mamno mítík iuwe kerek naanmípre mít miyapír ne sios o weiwík me God nau neit wit Leodisia. Ti ewis hím matíp mar ik: “Hím im híram hím me hi kerek Haai ke hím yaaim. Hi hewepyapír werek werek hím yaaim me God. Hi kerekek hi hírák menmen yapírwe me tí metike nepni kerek nípaá God hanhan híram mamíkrit mamnen. Hi kerekek hi hetpi hím mai im:

15-16 * “Hi hertei menmen yi yíríakem, híram ap enum au te híram ap yaaim au yi yau ke nímín. Hi hanhan yi eiyisísa werek werek, o au en, yi eiweikín sip eiweto, te maain yi eiweikín han eiyisísa werek werek. Yi han kitet yi yisísa werek werek, te yi auye! Yi yau ke nímín te yi enun yar ke típar sisi kike mekre sar míwaai wepni (o yanm) te hi eneini enikni eiyoke hím kai yaino tí.

17 *Hi eneini hentar menmen im. Yi yekre han ki han kitet yarik. Yi yatíp, “Hau mít metenen pewek mei yapírwe hau mamír terwe yíwir mas mentar menmen iuwe hau meriuwe his mau hau míríakem. Hau mau werek werek.” Te yi ap yertei han ki enuk kau werek werek au, te mít hír nertei hír hanhan neriuwi. Yi han ki ap yetenen menmen mai yaaim yapírwe. Yi yekre han ki yi yar ke mít enun hír nepu weiním ap netenen menmen au. Nanamír mi híram ap mír werek werek au, yi yar ke mít nanamír toto, yi yíre mít klos au, hír nepu yínk weiník. Yi yau enum yar ik yekre han ki te yi yepítariyem.

18 *Hi hetpi hím manp. Yi einaaiwír pewek mi yi eimen te hi eweti menmen mai yaaim híram yaaim minín pewek mamkaap han ki. Yi eiyít menmen im te han ki kaku werek werek. Yi eiyít menmen mai yaaim híram míre klos yaaim míre hike kerek eiwapín han ki yi eiriuwetem híram meteikín han ki hírak yaaik prar prar. Yi eiyít menmen mai yaaim híram míre nekip mít newisím mekre nanamír te yi píke eiyír menmen mai werek werek.

19 *Yi mít miyapír kerek hi han han heriuwi hi eni aiwep. Te yi einakín tokim eiweikín sip eiwet menmen enum eiyisísa werek werek te hi aiwep au.

20 *Yi eiyíra. Hi herp weipír ke han ki eket teruk har ke mítík kerp weipír ke wínak ke mítík hak hírak keket teruk. Mít kerek hír nemtau hím mai hír nanínen nankaisiu weipír ke han kír hi ano nímín atikeri, hau mamu han kiutíp mamír ke mít hír nekiyan nau naam menmen.

21 *Mít kerek hír nises hím mai naninín menmen enum nar ke nípaá hi hises hím me Haai kai God, hi hinín menmen enum, maain hi ewisi hír

* 3:12 Rev 14:1, 21:2, 22:4; Esi 48:35; Ais 62:2, 65:15 * 3:14 Rev 1:5, 19:11; Kl 1:15 * 3:15-16 Rev 2:2; Ro 12:11 * 3:17 Hos 12:8; 1Ko 4:8; Lu 12:21; Je 2:5 * 3:18 Ais 55:1; Rev 3:5, 4:4, 16:15 * 3:19 1Ko 11:32; Rev 2:5 * 3:20 Jo 14:23; 1Jo 2:24 * 3:21 Mt 19:28

nanu yeno nantikewa nanit niuk iuwe naanmamre mit, nar ke nipaa God Haai kai kewisa hi etikerek wau yeno mīrak.

²² Yi mit miyapir eiyimtau han ekitet menmen God Hīmīn Yaaik ketpim men yi mit miyapir ne weiwik me God.

4

Mit neit wit ke God hīr newenipi niuk mīrak

¹ * Jisas ketpo hīm men mit iuwe naanmīpre mit miyapir ne sios o weiwik me God nerer wit wit epei au, hi herenaan hīr weipir ke wit ke God kewep hīrak kihi. Hi hemtau mitik ketpo hīm kar ke nipaa hi hinin hemtau hīm kīrak iuwe ketpo kīre mitik ketenwo taur kewen ken yanīmīn. Hīrak ketpo kar ik: “Ti eniu enen in hi ateknut menmen maain mamnen.”

² * Hīrak ketpo menmen epei au, God Hīmīn Yaaik ketenen hīmīn kai te hi hīr yeno yaaim kerek mit iuwe ninin naanmīpre menmen yapirwe hīr newi. Hi hīr yeno kiutip, hi hīr mitik hak kewik.

³ * Hi hīr ninaan mīrak hīram mīr mar ke nan yaaim jaspera kekite nan mīre yiwir konilian. Hi hīr menmen mīre manpen kewep hīm hīram meweikīn yeno me mitik iuwe. Menmen im mīr mar ke nan yaaim emeral hīram yināmīn.

⁴ * Hi hīr 24 yeno meweikīn yeno me mitik iuwe. Yeno im hīram yeno kerek mit iuwe ninin naanmīpre mit miyapir hīr newim. Hīr 24 mit iuwe hīr nau yeno im. Hīr neriuwet klos mīre gol mau paan kīr meteikīn hīr mit iuwe.

⁵ * Menmen mīre nepni mewenīn moke yeno kiutip ik men in men ein, mekite hīm mīram matip mesikeyaanmi. Hi hīr si mar hispinak wik (7) hīram mīr meit yeno mīrak. Si im hīram Hīmīn Yaaik mar hispinak wik (7) me God.

⁶ * Menep yeno im, menmen iuwe mīre wan eik mepu. Hīram nemnok enum mīre glas.

Hi hīr menmen im nepi au, hi hīr menmen tekyaaait (4) hīram mepu. Hīram meweikīn yeno me mitik iuwe men pinak men pinak men yinak men yinak. Menmen im tekyaaait (4) hīram mepu, nanamīr yapirwe mau mitet ninaan mīr, mau men yak mīr.

⁷ Menmen ik kerek kepu hīrak kinīn kau menep hīrak ninaan mīrak mīre pusi ke yaank wisenuk kinīn sak, niuk mīrak laion. Menmen ik kerek kepu, hīrak kisesik keit yinak ik, hīrak ninaan mīrak hīram mīre bulmakau neniuk. Menmen keiyak kepu yinak eik, hīrak ninaan mīrak mar ke mitik. Menmen mīkaru meit sip, hīrak ninaan mīrak mar ke hore hīm keniuwe kau niu.

⁸ * Menmen im tekyaaait (4) mepu, hīram miutip yapir mar hispinak kiutip (6) mewi. Nanamīr yapirwe mau merer yīnk kīr, han kinik yapir keit nīmīn. Wītaan wanewik hīr ap nekintip au. Hīr natip nar ik: “Mitik Iuwe God hīrak wisenuk hīrak yaaik yaaik ap kīre menmen ham au, hīrak kinīn menmen yapirwe. Nipaa hīrak kepu ere in hīrak kepu, maain hīrak kakkau.”

⁹ * Menmen tekyaaait (4) im hīram mepu, hīr nine henye newenipi niuk me God Iuwe kerek kau yeno ke mitik iuwe. Hīrak kaku tipmain tipmain enum eik. Hīr nine henye natip hīrak iuwe, hīr natip hīrak yaaik.

* **4:1** Rev 1:1, 10 * **4:2** Sam 47:8; Ais 6:1; Esi 1:26; Rev 19:4 * **4:3** Esi 1:28 * **4:4** Ais 24:23; Rev 3:18; 6:11 * **4:5** Rev 1:4, 8:5, 11:19, 16:18; Esi 1:13 * **4:6** Esi 1:5-10, 22; 10:14 * **4:8** Ais 6:2-3; Esi 1:18, 10:12; Rev 1:4-8 * **4:9** Rev 19:4; Dan 4:34, 6:26, 12:7

10 *Menmen tekyaaait (4) kerek h̄ram mepu h̄ram mine henye, te h̄r m̄t iuwe in nar 24 h̄r newen nin̄p n̄waai t̄ menep ninaan me God kerek kau yeno m̄rak. H̄r newen̄pi niuk m̄rak h̄rak God kerek kaku tipmain tipmain enum eik. H̄r new̄r hat gol m̄r m̄waai menep yeno m̄rak neteik̄n h̄rak iuwe kewet̄r menmen m̄rak iuwe te h̄r nin̄n naanm̄pre m̄t miyap̄r han. H̄r n̄waai en h̄r nine henye nat̄p nar ik:

11 “Ti M̄tik Iuwe kau ti God. Ti Yaaik te haiu yap̄rwe mamwen̄pi niuk m̄t, haiu mat̄p ti Yaaik, haiu hanhan ti ahin̄n naanemprai eh̄ntar ti epei h̄rak menmen yap̄rwe me t̄ metike nepni. Ti kerekek hanhan h̄ram mepu te ti epei h̄rakem.”

5

Jon k̄r t̄wei n̄paa God keiyepetek

1 *Hi h̄r m̄tik kerek kau yeno me m̄tik iuwe, h̄rak kentenen t̄wei nokik kekere his yaaim m̄rak. H̄r epei newis h̄m mau ke p̄nak ke p̄nak. H̄r epei newis t̄rhin mar hisp̄nak wik (7) neiyepetek, h̄r newisyaan mewim te m̄t wein̄n han ap te nankaisiu t̄wei ik nan̄waaankek au.

2 Hi h̄r menmen im epei au, hi h̄r m̄tik ensel w̄senuk. H̄rak kat̄p h̄m iuwe kitehi kar ik: “Keim̄n yaaik h̄rak kakwep t̄rhin te kak̄nke t̄wei ik?”

3 H̄rak kat̄p epei au, h̄r nen nerer wit wit me wit ke God, wit m̄t ne t̄ newi o wit kerek m̄t n̄paa naa h̄m̄n k̄r kewi, te h̄r ap n̄nap̄n m̄tik kei kiut̄p h̄rak yaaik te kakwep t̄rhin kak̄nke t̄wei ik.

4 Hi h̄k̄t yap̄rwe hentar h̄r ap n̄nap̄n m̄tik kei hak h̄rak yaaik te kakwep t̄rhin kak̄nke t̄wei kak̄r menmen mekrerek.

5 *Hi h̄k̄t te m̄tik iuwe kiut̄p kan kewena ketpo kar ik: “Ti ap ek̄t. Ti ah̄r m̄tik yaaik ik e kerek kin̄n naanm̄pre m̄t miyap̄r yap̄rwe. H̄rak nepenyek iuwe ke Devit ke weiwik miut̄p niuk m̄ram Juda. H̄rak epei kin̄n menmen enum te h̄rak yaaik kakwep t̄rhin kak̄nke t̄wei ik e.”

Jon k̄r m̄tik h̄rak ke God

6 *H̄rak ketpo epei au, hi h̄r sak mau ȳnk ke M̄tik kewek̄n k̄re Sipsip h̄rak kehimitan m̄tik ik h̄rak kaa kesak menmen enum me haiu m̄t, h̄rak kerp menep yeno me M̄tik Iuwe. Menmen tekyaaait kerek h̄ram mepu, h̄ram metike m̄t iuwe nar 24 m̄t h̄r neweik̄nwek. Hi h̄r kom m̄re kom me bulmakau mar hisp̄nak wik (7) mau paan k̄rak meteik̄n h̄rak M̄tik Iuwe naanm̄pre menmen yap̄rwe. Hi h̄r nanam̄r mar ke hisp̄nak wik (7) mau paan k̄rak. Nanam̄r im h̄ram mehim̄tan h̄m̄n yaaik hisp̄nak wik (7) kerek God keriuweti nen nerer wit wit m̄t ne t̄ newi.

7 *M̄tik kewek̄n k̄re Sipsip h̄rak ken keit t̄wei kekere his yaaim me M̄tik Iuwe kerek kau yeno me m̄tik iuwe king.

8 *H̄rak ken kak̄t t̄wei, m̄t iuwe nar 24 h̄r netike menmen tekyaaait kerek h̄ram mepu, h̄r yap̄rwe newen nin̄p menep M̄tik kewek̄n k̄re Sipsip ik. H̄r niut̄p niut̄p netenen menmen me henye m̄re gita mekite dis me gol meriuwe menmen m̄re paura m̄n̄n yaaim mekrerek ere mau h̄m. Menmen im h̄ram mehim̄tan h̄m yap̄rwe m̄t miyap̄r kerek nises h̄m me God h̄r nitehi God em.

9 *H̄r nine henye yaaim n̄paa m̄t ninaam au. H̄r nat̄p nar ik: “Ti yaaik te ti ah̄t t̄wei ik awep t̄rhin meiyepetek. Ti yaaik ar̄rakem antar n̄paa m̄t

* 4:10 Rev 5:1, 7, 13, 6:16, 7:10, 15, 19:4, 21:5 * 5:1 Rev 4:2, 10; Esi 2:9-10; Ais 29:11 * 5:5 Jen 49:9; Ais 11:1, 10; Rev 22:16 * 5:6 Jo 1:36; Rev 1:4, 5:12, 13:8; Sek 4:10 * 5:7 Rev 4:2, 10 * 5:8 Rev 8:3-4, 14:2, 15:2; Sam 141:2 * 5:9 Sam 33:3, 40:3, 96:1, 98:1, 144:9; Rev 14:3

nitep ti haa, te ti heriuwe hemkre mit mewen ti p̄ke heithis m̄t miyap̄r h̄r ne God. Ti heithis m̄t miyap̄r ne weiw̄ik yap̄rwe, m̄t miyap̄r nat̄p h̄m ham yap̄rwe, m̄t miyap̄r ȳnk m̄r ham ham, h̄r ne weiw̄ik yap̄rwe nau nerer wit wit me ti.

¹⁰ *Ti epei atorhis h̄r n̄re weiw̄ik miut̄p, h̄r n̄re m̄t pris ne God h̄r niut̄p n̄r̄iak menmen m̄rak nit̄wekhi h̄rak kak̄ikaap m̄t. Maain h̄r naanmamre m̄t miyap̄r nanu ti.”

M̄t newen̄ipi niuk me M̄tik keweik̄in k̄ire Sipsip

¹¹⁻¹² **H̄r nine henye epei au, hi h̄iwaainan h̄r ensel enun yap̄rwe yap̄rwe. H̄r neweik̄in yeno iuwe me God mekite menmen tekyaāit kerek m̄pu, h̄ram mekite m̄t iuwe nar 24. H̄r neweik̄nor, hi hemtau h̄r nine henye nat̄p h̄m iuwe nar ik: “Sipsip ik kehimitan M̄tik kerek n̄paa m̄t nak̄ip, h̄rak yaaik. H̄rak yaaik kak̄it menmen iuwe te kak̄in̄n naanmamre m̄t miyap̄r netike menmen yap̄rwe. H̄rak kak̄it manmen yaaim yap̄rwe, h̄rak kak̄ir̄tei menmen yap̄rwe. M̄t miyap̄r yap̄rwe nat̄p h̄rak yaaik haiu hanhan h̄r nanwen̄ipi niuk m̄rak, h̄r nat̄p h̄rak iuwe keit menmen yaaim me God.”

¹³ *Hi hemtau menmen h̄r netpim epei au, hi hemtau menmen yap̄rwe meit wit ke God, mau meit ti metike menmen yap̄rwe mekre wan mekite menmen yap̄rwe meit wit kerek m̄t naa h̄m̄n k̄ir kewiyen. Hi hemtau menmen yap̄rwe h̄r netpim nat̄p nar ik: “God h̄rak kau yeno iuwe m̄rak, h̄rak kekite M̄tik h̄rak k̄ire Sipsip. H̄rak̄it teit menmen iuwe naanm̄pre menmen yap̄rwe. Haiu yap̄rwe mat̄p h̄rak̄it yaaik̄it, haiu mewen̄ipi niuk m̄rak̄it, haiu mat̄p h̄rak̄it iuwe teit menmen yaaim iuwe.”

¹⁴ Menmen yap̄rwe h̄ram mat̄p epei au, menmen tekyaāit (4) kerek m̄pu h̄ram mat̄p mar im: “Menmen im yaaim.” Epei au, m̄t iuwe nar 24 h̄r newen nin̄ip n̄iwaai ti newen̄ipi niuk m̄rak̄it.

6

M̄tik keweik̄in k̄ire Sipsip h̄rak kewep t̄rhin mau t̄wei

¹ *H̄r nine henye newen̄ipiyet epei au, hi h̄r M̄tik keweik̄in k̄ire Sipsip kehimitan m̄tik n̄paa kaa kesak menmen enun mau h̄rak keit t̄wei t̄rhin hisp̄nak wik (7) mewik, h̄rak kewep hak. H̄rak kewep hak, h̄rak kiut̄p ke menmen tekyaāit (4) kerek h̄ram m̄pu h̄rak kat̄p h̄m iuwe k̄ire nep̄ni mewen̄in, h̄rak kat̄p kar ik: “Ti enen!”

² *H̄rak kat̄p epei au, hi h̄r hos hak ke hike kiut̄p kan. M̄tik keit wit ke God kau sip k̄irak h̄rak ketenen h̄ne ke yipo h̄nmik. H̄r m̄t en newet̄wek menmen mar ke hore haam h̄rak kew̄irem mekiuwe sip kentar h̄rak m̄tik̄ enuk iuwe kak̄o kak̄in̄n m̄t kak̄ip.

³ H̄rak epei ken, hi h̄r M̄tik keweik̄in k̄ire Sipsip kewep t̄rhin hak (namba 2) kau t̄wei ik. H̄rak kewep t̄rhin hak kau t̄wei ik, hi hemtau menmen hak ke menmen kerek h̄ram m̄pu, h̄rak kat̄p kar ik: “Ti enen!”

⁴ H̄ra kat̄p epei au, hos hak epei kan h̄rak k̄ire nin̄ik. M̄tik hak keit wit ke God h̄rak kau sip k̄irak. H̄r newet̄wek menmen iuwe te h̄rak kak̄ip m̄t nau nan̄nepan h̄r nan̄nep h̄ras nani. H̄r newet̄wek h̄ne iuwe te h̄rak ken.

⁵ H̄rak ken epei au, hi h̄r M̄tik keweik̄in k̄ire Sipsip kewep t̄rhin hak (namba 3) kau t̄wei ik. H̄rak kewep t̄rhin hak kau t̄wei ik, hi hemtau

* 5:10 Eks 19:6; Ais 61:6; Rev 1:6, 20:6, 22:5 * 5:11-12 Dan 7:10; Hi 12:22 * 5:11-12 Rev 5:6; 1Kro 29:11 * 5:13 Rev 4:2, 10 * 6:1 Rev 5:1, 4:6 * 6:2 Sek 1:8, 6:1-6

menmen ham me menmen kerek mepu h̄irak katip kar ik: “Ti enen!” H̄irak katip epei au, hi h̄ir hos k̄ire n̄ip̄iak kan. M̄it̄ik hak keit wit kerek God kewik, h̄irak ketenen skel mekre his m̄irak.

⁶ H̄irak ketenen skel mekre his m̄irak, hi hemtau h̄im n̄im̄in ke menmen tekyaāit (4) kerek mepu, h̄irak katip kar ik: “M̄it̄ nansiuwe rais m̄ire hike mekre wa hesnu kiutip kerekek nan̄it pewek me wok me w̄i miutip mererim. M̄it̄ nansiuwe rais m̄ire braunpela mekre wa hesnu wikak keremem, te h̄ir nan̄it pewek me wok w̄i miutip mererim. Te ti ap eh̄iwaank wel mekite tipar wain.” H̄irak ketp̄iwekem epei au, h̄irak m̄it̄ik kau hos h̄irak k̄inat̄in ken t̄i kakriakem kakisesim.

⁷ H̄irak katip epei au, hi h̄ir M̄it̄ik keweik̄in k̄ire Sipsip kewep t̄irhin hak (namba 4) kau t̄iwei ik. H̄irak kewep t̄irhin (namba 4) kau t̄iwei ik, hi hemtau menmen ham me menmen tekyaāit (4) kerek h̄iram mepu, h̄irak kiutip katip: “Ti enen!”

⁸ *H̄irak katip epei au, te hi h̄ir hos hak k̄ire kono kan. M̄it̄ik hak keit wit ke God kau sip k̄irak niuk m̄irak “M̄it̄ nani.” M̄it̄ik hak niuk m̄irak “Si enum tat̄in m̄it̄” h̄irak kau hos kisesik. H̄ir netpor h̄iram yaaim te h̄irak̄it tatno tatnep m̄it̄ miyap̄ir niutip niutip nerer wit wit. H̄irak̄it tat̄inkeri nar ke weiw̄ik tekyaāit nerer wit wit te h̄irak̄it tatnep m̄it̄ miyap̄ir ne weiw̄ik miutip nerer wit wit, h̄ir nani. H̄irak̄it tat̄n̄ip̄ tat̄ir ik: Han nan̄inapan nani, han nan̄inap nani, han n̄in̄p̄i mam̄in nani, han miyak enum me yaank mam̄n̄ip̄ h̄ir nani. H̄ir netp̄iwek̄it nepei au, h̄irak̄it ten t̄inat̄in ten t̄i t̄ir̄iakem tisesim.

⁹ H̄irak̄it epei ten, m̄it̄ik keweik̄in k̄ire sipsip kewep t̄irhin hak (namba 5) kau t̄iwei. H̄irak kewep t̄irhin epei au, hi h̄ir h̄im̄in ke m̄it̄ m̄in̄ik k̄inaan kerek m̄it̄ newepwar menmen newet God em. N̄ipaa m̄it̄ in h̄ir natip m̄it̄ miyap̄ir h̄im̄ me God, te h̄ir m̄it̄ enun nan̄ip̄ naa. H̄ir naa n̄ire sipsip m̄it̄ nan̄ip̄, te h̄ir nan nau n̄in̄ik k̄inaan im e.

¹⁰ *H̄ir n̄in̄ik neit k̄inaan, h̄ir n̄inap natip, “M̄it̄ik Iuwe God, ti yaaik, ti Haai ke h̄im yaaim. Ewaai meruri te t̄i skelim m̄it̄ nau t̄i an̄ip̄ nan̄intar h̄ir n̄ipaa newep haiu maa?”

¹¹ *H̄ir natip epei au, God katip h̄ir nan̄it laplap m̄ire hike nentar han k̄ir h̄irak prar prar. H̄ir nepei netiwem, h̄irak ketpor kar ik: “Yi wen eimer̄ir w̄i meiyam ere maain m̄it̄ enun nan̄inep ni yinan nantike m̄it̄ han nis̄isa nar ke n̄ipaa yi h̄iras yis̄isa h̄ir niwep. Maain h̄ir nan̄inep m̄it̄ kerek hi hehim̄iteni te hi skelim m̄it̄ enum in an̄ip̄.”

¹² *H̄irak katip epei au, M̄it̄ik keweik̄in k̄ire Sipsip kewep t̄irhin hak (namba 6) kau t̄iwei ik. H̄irak kewepim epei au, hi h̄ir t̄i k̄itan̄ik w̄isenum. Hi h̄ir wepni (o yanm) keweik̄in k̄ire n̄ip̄iak kar ke wa yirak meket mesine m̄iwaai t̄i. Wenke kewis pak̄in te h̄irak k̄ire hemkre.

¹³ *H̄ir yap̄irwe mau nepni menke men t̄i m̄ire h̄inaan herpek menepep m̄iwaai t̄i w̄i kerek yuwerep m̄n̄iu man menepepim.

¹⁴ *H̄ir yap̄irwe mau nepni menke men t̄i epei au, hi h̄ir nepni h̄iremes mewen men m̄isaw̄in m̄ire miyap̄ir h̄ir newen hause nesenekem men niutip. M̄n̄iu (o neiȳin) yap̄irwe kiutip kenke k̄iwaai t̄i m̄ire meri mewen. Wit wan kimaam keketim h̄iram yap̄irwe mewen̄in mekre tipar.

¹⁵ *Menmen im epei man, te hi h̄ir m̄it̄ iuwe nin̄in naanm̄ipre m̄it̄ nau t̄i, h̄ir netike m̄it̄ iuwe gavman, m̄it̄ iuwe ne ami, m̄it̄ iuwe netenen pewek

* 6:8 Jer 15:1-3; Esi 5:12, 17, 14:21, 33:27 * 6:10 Rev 16:7; Diu 32:43; Sam 79:10 * 6:11 Rev 3:4-5, 7:9, 13, 19:14 * 6:12 Mt 24:29; Ap 2:20; Rev 8:12 * 6:13 Ais 34:4 * 6:14 Rev 16:20 * 6:15 Ais 2:10, 19, 21

iuwe, m̄t han niuk m̄r iuwe, h̄r m̄t yap̄rwe n̄r̄ak menmen ap neit pewek mererim, h̄r m̄t han au nau werek werek. H̄r yap̄rwe n̄r̄r nen n̄saw̄n. Han n̄saw̄n nekre m̄niu (o neiȳp) o han iuwe me t̄, han n̄saw̄n n̄n̄k nan iuwe me m̄niu (o neiȳp).

16 *H̄r n̄saw̄n neit ein h̄r hanhan nitehi nan metike m̄niu h̄r nat̄p nar ik: “Haiu hanhan yi yaȳnke eiwep haiu mami te yi eisonai te haiu ap mam̄r ninaan me God kerek kau yeno m̄rak iuwe, h̄rak ketike M̄t̄k keweik̄n k̄re Sipsip kerek han enuk keriuwai kakwep.

17 *Wi enum epei man te God skelim haiu m̄t kak̄ntar menmen enum haiu m̄t m̄r̄akem. Neim̄n h̄r nepu h̄r naanmampre h̄ras ne m̄t̄k̄t wiketeret kerek h̄rak̄t han enuk tat̄p? Taau!”

7

M̄t ne Isrel nar 144,000 h̄r ensel ne God newis mak mau maat k̄r

1 *Maain hi h̄r m̄t̄k̄t ensel tekyaāt (4) terp teweik̄n t̄ m̄t newim. H̄rak̄t terp tewen n̄me te h̄ram ap m̄niu meit wit o wan au. H̄ram ap m̄niu menep nu memenpep t̄wei au.

2 Hi h̄ret epei au, hi h̄r ensel hak ke God kerek kepu, h̄rak keke wit wepni kokai kan, h̄rak ketenen mak ke God kekre his m̄rak. H̄rak k̄nap ken̄ne h̄m iuwe kat̄p ensel tekyaāt (4) kerek God ketp̄w̄ek̄t h̄rak̄t tat̄waank t̄ m̄t newik kekite wan.

3 *H̄rak ketp̄w̄ek̄t kar ik: “Yi ap yaȳwaank t̄ o wan o nu mau t̄ ere haiu ensel in haiu mamwis mak me God mamu maat ke m̄t miyap̄r kerek nises h̄m me God meteik̄n h̄r n̄rak te menmen mam̄waanki au. Maain yi yaȳwaank menmen.”

4 *H̄rak kat̄p epei au, hi hemtau h̄r newis mak me God mau maat ke m̄t miyap̄r. H̄r netpo h̄r newis mak me God mau maat ke m̄t miyap̄r ne Isrel nar ke 144,000 m̄t.

5 H̄r ne weiw̄ik miut̄p me Juda 12,000 neit mak. H̄r ne weiw̄ik miut̄p me Ruben 12,000 neit mak. H̄r ne weiw̄ik miut̄p me Gat 12,000 neit mak.

6 H̄r ne weiw̄ik miut̄p me Asa 12,000 m̄t neit mak. H̄r ne weiw̄ik miut̄p me Naptalai 12,000 m̄t neit mak. H̄r ne weiw̄ik miut̄p me Manasa 12,000 m̄t neit mak.

7 H̄r ne weiw̄ik miut̄p me Simion 12,000 m̄t neit mak. H̄r ne weiw̄ik miut̄p me Livali 12,000 m̄t neit mak. H̄r ne weiw̄ik miut̄p me Isaka 12,000 m̄t neit mak.

8 H̄r ne weiw̄ik miut̄p me Sebyulan 12,000 m̄t neit mak. H̄r ne weiw̄ik me Josep 12,000 m̄t neit mak. H̄r ne weiw̄ik miut̄p me Bensamin 12,000 m̄t neit mak. H̄r m̄t yap̄rwe in e h̄r neit mak me God mew̄i.

M̄t miyap̄r yap̄rwe newen̄pi niuk me God

9 *Maain, hi h̄r m̄t miyap̄r yap̄rwe te hi ap hewenhisi au. H̄r nerer wit wit, ȳnk m̄r ham ham, h̄r ne weiw̄ik ham ham yap̄rwe, h̄r nat̄p h̄m ham h̄m ham yap̄rwe. H̄r nerp ninaan me M̄t̄k iuwe kau yeno m̄rak ketike M̄t̄k keweik̄n k̄re Sipsip. M̄t miyap̄r in h̄r nam̄r laplap nokim m̄re hike, h̄r netenen wapnake mekre his m̄r meteik̄n h̄r nin̄n menmen enum.

* 6:16 Lu 23:30; Rev 4:2, 10 * 6:17 Joe 2:11; Nea 1:6; Mal 3:2 * 7:1 Jer 49:36; Dan 7:2 * 7:3 Esi 9:4, 6; Rev 9:4 * 7:4 Rev 14:1, 3 * 7:9 Rev 5:9, 6:11

10 *Hir netenen wapnake mekre his m̄r, hir n̄nap natip h̄m iuwe, “God kau kerek kau yeno m̄rak, h̄rak ketike M̄tik kerek keweik̄n k̄re Sipsip h̄rakit epei tekepai p̄ike tetaihis haiu mepu werek werek.”

11 M̄t yap̄rwe ensel nerp neweik̄n yeno me M̄tik Iuwe ketike menmen tekyaāit kerek h̄ram mepu, metike m̄t iuwe nar 24. Ensel h̄r newen nin̄p n̄waāi t̄i menep yeno im newen̄pi niuk me God.

12 *Hir natip nar ik: “Haiu matip werek. Haiu han yaaik iuwe mamriuwe God kau. Haiu matip me menmen yaāim m̄rak. H̄rak kerekek kertei menmen werek werek, haiu matip h̄rak yaaik. H̄rak niuk m̄rak iuwe, h̄rak m̄tik enuk m̄ram kin̄n menmen yap̄rwe. Haiu hanhan menmen yap̄rwe h̄ram mamwen̄pi niuk m̄rak tipmain tipmain enum eik.”

M̄t n̄naaiw̄r menmen enum n̄paa manip neit t̄i te hir nepu werek

13 *M̄tik iuwe kiutip n̄m̄n ke m̄t iuwe nar ke 24 h̄rak kan kitauhi kar ik: “Ti hertei m̄t ein kerek nam̄r laplap m̄re hike? H̄r nei ne nein? H̄r neke nein nan?”

14 *Hi hewenhi hetp̄wek har ik: “Ti kerekek ti herteiri. Hi au.” H̄rak katip, “M̄t miyap̄r in h̄r m̄t enun nepan h̄r nerekyor enum nan̄p naa. H̄r nises h̄m me God werek werek, te menmen im h̄ram mar ke h̄r nekemyet laplap m̄r meriuwe hemkre me M̄tik keweik̄n k̄re Sipsip te laplap m̄r h̄ram m̄re hike enum meit metek̄n han k̄r h̄rak yaaik prar prar.

15 *Hir wen nises h̄m me God m̄t nan̄p naa, te h̄r in ek h̄r nerp ninaan me God kau yeno m̄rak, h̄r w̄taan wanewik h̄r n̄riak menmen m̄rak neit w̄nak k̄rak yaaik neit n̄m̄n en. H̄rak God kerek kau yeno m̄rak h̄rak naanmampror.

16 *Maain h̄r ap n̄n̄p̄i mam̄n meiyam o hanhan nan̄m t̄par meiyam nanu enum nan̄r ik ek au. Wepni (o yanm) ap kakn̄p o s̄waan ap mamn̄p au.

17 *Hir nanu werek nan̄tar M̄tik keweik̄n k̄re Sipsip kerek kerp n̄m̄n me yeno me God, h̄rak naanmamror k̄re m̄tik naanempre sipsip. H̄rak keriyei ker kakno wit kerek h̄tik t̄par m̄waāi mekrerem. Mar im h̄rak naanmamre m̄t miyap̄r h̄r hekrit hekrit h̄r han yaaik nanu nan̄t menmen yaāim. God kaksuunen wan t̄par mau nanam̄r k̄r te maain h̄r ap p̄ike nank̄t meiyam au.”

8

M̄tik keweik̄n k̄re Sipsip kewep t̄rhin hisp̄nak wik (7) mau t̄wei

1 *Hi h̄r menmen im epei au, hi h̄r M̄tik keweik̄n k̄re Sipsip p̄ike kewep t̄rhin namba 7. H̄rak kewep t̄rhin ik kau t̄wei, maain kike, menmen yap̄rwe meit wit ke God kekintip w̄re w̄re meit.

2 Menmen mekintip w̄re w̄re meit ere werek, hi h̄r ensel hisp̄nak wik (7) kerek nerp ninaan me God. H̄r nari taur hisp̄nak wik (7) netenenim, maain h̄r netenwim n̄ram.

3 *Hir neit taur hisp̄nak wik (7) nepei au, hi h̄r ensel hak kan kerp menep k̄naan alta ketenen menmen m̄re m̄n h̄ram me gol. M̄n im h̄ram menmen me metenen waniu (o win) maain h̄r si tat̄m, si

* 7:10 Rev 12:10 * 7:12 Rev 5:12, 11:17 * 7:13 Rev 7:9 * 7:14 Mt 24:21 * 7:15 Rev 3:12

* 7:16 Ais 49:10 * 7:17 Rev 5:6, 21:4; Jo 10:11; Sam 23:2; Ais 25:8 * 8:1 Hab 2:20 * 8:3 Rev

5:8, 9:13; Eks 30:1-3

tiwekre miram hiram minin yaaim. Hirak keit waniu (o win) yapirwe, te hirak kakisiyem mamriuwe him kerek nipaa mit nises God hir nitiwekhi menmen meriuwerem. Hirak kakisiyem kakintar kinaan merp menep yeno God kewim te hirak han yaaik keriuwerem.

4* Hirak kesiyem, si tiwekre miram, metike him nipaa mit nises God hir nitiwekhi menmen meriuwerem, hiram miniu menep ninaan me God me his me ensel keit ninaan mirak.

5* Si tiwekre miniu men, ensel keit si mau kinaan kewisim mekre min me gol, keteikin in ek God kemtau menmen mit ninik kinaan nitiwekhiyem hirak kaknep mit kakriuwere, hirak keiyim kewirem men ti. Hirak kewirem men ti mit newik, hiram nepni mewenin mir mire si, si men in men ein, menmen iuwe mepupu mekre nepni, ti kitanik enuk.

Ensel tekyait (4) te ensel hispinak wik (7) tetenwo taur mirakit.

6 Hirak ensel kewir min mire gol men ti, ensel nar hispinak wik (7) kerek netenen taur, hir newis taur mau him kir nantenwewim.

7* Hirak ensel kiutip ketenwo taur kirak te hawi kire ais ketike si hemkre mekremer hiram men ti. Ham miutip merer wit wit me ham wikak merer wit wit me ti, hiram si taam te nu pinam metike yenkis mewim hiram si taam ere mesi.

8* Menmen im man nepi au, hirak ensel hak (namba 2) hirak ketenwo taur kirak te mitik ensel hak kewir menmen mire miniu (o neiyip) hiram metnen mire si men miripe wan. Ham miutip me ham wikak me wan hiram meweikin mire hemkre.

9 Menmen yapirwe mepu mekre wan kerek si miripe wan im meweikin mire hemkre, hiram yapirwe maa. Sip yapirwe menterer wan kerek si miripe wan hiram mewaank meit.

10 Nepei au, hirak ensel hak (namba 3) ketenwo taur kirak, te hi hir menmen mire hir mau nepni hiram metnen mire wapnake hiram minatin meke nepni miripe mani metike hitik.

11* Ham miutip me wikak me mani yapirwe merer wit wit hiram meweikin mire tipar enum menip mit miyapir nani merekir nin mire tiuwe hirip. Mit miyapir yapirwe naa nentar hir naam tipar enum im.

12* Hir naam tipar enum epei au, hi hir ensel hak (namba) ketenwo taur kirak. Hirak ketenwewik te ham miutip me wikak me wepni, wenke, hir, hiram ap mir au. Wepni (o yanm) ap kir mei miutip me wi kerek hirak kir kau ti ik au. Wenke ke witaan ketike hir hiram mises menmen me wepni kirakem ap mir mei miutip me witaan.

13* Hi hir menmen im epei au, hi hir hore him keniuwe kau niu te hi han kitet har ik: "Menmen enum mamnen." Hirak keniuwe kau niu hi hemtewek katip him iuwe kar ik: "Menmen enum menmen enum menmen enum mamnen mit miyapir ne ti mamwaanki me wi mitikit ensel hirakit wikak tatenwo taur mirakit mikaru."

9

Ensel hak (namba 5) ketenwo taur kirak

1* Hore him keniuwe ken epei au, hi hemtau ensel hak (namba 5) ketenwo taur kirak. Hirak ketenwewik, hi hir saur hak kinatin keke nepni kan ti. Hirak kehimitan mitik ensel hak. God kewetiwek ki me weipir hiram

* 8:4 Rev 5:8 * 8:5 Lev 16:12; Eks 19:16-19; Rev 4:5, 11:19, 16:18 * 8:7 Eks 9:23-26; Esi 38:22; Joe 2:30 * 8:8 Eks 7:20-21 * 8:11 Jer 9:15 * 8:12 Rev 6:12-13 * 8:13 Rev 9:12, 11:14 * 9:1 Rev 20:1

mɪwapɪn hei enuk kesikekre te hɪr mɪt ap te nanmunaan nanɪr tɪ nɪmɪn ein au.

² *Hɪrak kɪkaisu weipɪr ke hei enuk ik, si tɪwekre iuwe mɪre mɪt nesi ni hɪram mɪniun mekre hei man ere mɪwapɪn wepni ketike nepni hɪram toto.

³ *Nepni hɪram toto, hi hɪr weise meke si tɪwekre menetnen man tɪ. God keweikɪnhis em hɪram menep mɪt mar ke mispenepnam (o nɪkɪnpɪnepnam).

⁴ *God epei ketpor kar ik: “Yi ap yayɪm yenkis o nu tɪwei menmen yapɪrwe mewo mau tɪ te yi yayɪwaankem au emɪt! Yi einep mɪt kerek mak me God ap mau maat kɪr, yɪ einɪp keriyen.

⁵ Yi einep mɪt in eiyɪwaanki me wenke hispɪnak (5) keremem te yi ap einɪp nani au emɪt!” Weise im menep mɪt te yɪnk kɪr kenen (o meiyewor) mar ke henik manɪp mɪnwo.

⁶ *Me wɪ weise mau tɪ, mɪt miyapɪr yapɪrwe hanhan iuwe te nani, te God kaknɪpi ap nani taau.

⁷⁻⁸ **Hi hɪr weise im hɪram menmen mau yɪnk mɪr mɪre hos mɪt hɪr newɪr menmen nɪwapɪnem nanɪno nantike mɪt han nanɪnepan. Hi hɪr menmen mɪre hat me gol mau paan kɪr. Ninaan mɪr mɪre ninaan me mɪt, paan mɪr nokim mɪre paan ke miyapɪr. Mekre hɪm mɪr hi hɪr yehes mɪr hɪram iuwe mar ke sak nɪkɪn.

⁹ *Hi hɪr menmen mɪre nopen kike mɪwapɪn han pank mɪram. Yapɪr mɪram matɪp menuuwe mar ke hore haam yapɪrwe menuuwe mariyaam yapɪr matɪp.

¹⁰ Hi hɪr ponik kɪr kɪre ponik ke mispenepnam (o nɪkɪnpɪnepnam) nɪkɪn kewik hɪr nenep mɪt neriuwerem. Hɪram menep mɪt ere wenke hispɪnak (5) meriuwe ponik kɪr meriuwet nap mɪnwi.

¹¹ Mɪtɪk iuwe kinɪn naanmamre weise enum im hɪrak mɪtɪk iuwe kerek naanmɪpre hei enuk kerek kesikekre te hɪr mɪt ap nanɪr tɪ nɪmɪn ein au. Niuk mɪrak me hɪm me Isrel “Abadon.” Niuk mɪrak me hɪm Grik, hɪram “Apolyon” o “Mɪtɪk enuk kewaank menmen.”

¹² *Menmen enum im miutɪp mewaank mɪt hɪram nepei au. Yi eiyɪrek! Hi hɪr menmen enum wik mɪkaru epei mamnen kerek hore hɪm nɪpaa ketpɪm hɪram mamnen.

Ensel hak (namba 6) ketenwo taur kɪrak

¹³ *Hi hɪr menmen im epei au, hi hemtau ensel (namba 6) ketenwo taur kɪrak. Epei au, hi hemtau hɪm me mɪtɪk katɪp nɪmɪn ke kom tekyaaɪt (4) kau kentar kɪnaan me gol kerek ensel nɪman si menmen mɪnɪn yaaim newet God em.

¹⁴ *Hɪrak katɪp ensel hak (namba 6) kerek ketenwo taur, hɪrak ketpɪwek kar ik: “Ti esiupan ensel tekyaaɪt (4) enukɪt kerek God nɪpaa kesenkikɪt hɪrakɪt tau teit mani iuwe Yufretis. Ti esiupanet hɪrakɪt tato.”

¹⁵ *Hɪrak ken kesiupanet hɪrakɪt ten tehimɪtan hɪr mɪt miyapɪr yapɪrwe nau tɪ nar weiwɪk wikak nerer wit wit, maain hɪrakɪt tatnep mɪt miyapɪr ne weiwɪk miutɪp nerer wit wit. Nɪpaa God kehɪmɪtenikɪt hɪrakɪt tau teit temerɪr wenke ik, wɪ im me tito im te hɪrakɪt tatrɪak menmen im.

¹⁶ Hɪr ensel hɪr ninɪn, mɪt nɪrɪak menmen mɪr hɪr nau hos nisesi. Hi hemtau mɪtɪk hak katɪp hɪr yapɪrwe nɪre 200 milion mɪt.

* 9:2 Jen 19:28; Joe 2:2, 10; Eks 19:18 * 9:3 Eks 10:12, 15 * 9:4 Rev 7:3 * 9:6 Jop 3:21; Jer 8:3; Rev 6:16 * 9:7-8 Joe 2:4 * 9:7-8 Joe 1:6 * 9:9 Joe 2:5 * 9:12 Rev 8:13 * 9:13 Rev 8:3 * 9:14 Rev 16:12 * 9:15 Rev 8:7-12

¹⁷ Hi wen hityak h̄ir m̄it netike hos m̄ir. H̄iram marim: M̄it han in netike hos h̄ir neriuwet ain m̄ire ninim mau han pank, han neriuwet ain m̄ire yinam̄n, han m̄ire kono. Hos paan k̄ir h̄irak k̄ire pusi ke yaank laion h̄irak wisenuk kin̄in sak niuk m̄irak laion.

¹⁸ Si t̄iwekre metike si, si me nan sulfa meke h̄im m̄ir man. Marim h̄ir nenep m̄it miyap̄ir yap̄irwe ne weiw̄ik miut̄ip nerer wit wit n̄ipaa h̄ir nehim̄tenor.

¹⁹ H̄iram nenep m̄it meriuwe h̄im k̄iram keremem au. H̄iram nenep m̄it meriuwe h̄im ketike ponik k̄iram. Ponik h̄iram m̄ire manpen (o yenmik) paan kewim te h̄ir nenep m̄it neriuwe menmen im h̄ir naa neit.

²⁰ *H̄ir nenep m̄it miyap̄ir yap̄irwe meriuwe menmen m̄ir enum te m̄it miyap̄ir wen nau t̄i ap neweik̄in sip newet menmen enum, nises h̄im me God au. H̄ir ap neweik̄in sip newet t̄ipir, tein̄ik ninaan me nu h̄ir nimaam me gol o silva o nan au. Menmen im h̄ir newen̄ipi niuk m̄ir h̄iram ap m̄irak menmen kike au. H̄iram ap mam̄ir menmen o memtau menmen o mekrit men in men ein taau.

²¹ H̄ir ap neweik̄in sip newet menmen enum me t̄ipir au, h̄ir ap neweik̄in sip newet menmen enum me h̄ir nenep m̄it naa, menmen me nasi o nari miyap̄ir his newenem n̄ir̄iran, o nekint̄ip menmen. Au, h̄ir wen nisesim nau neit.

10

Ensel kewet Jon t̄iwei h̄irak ket̄iwek kaak

¹ Menmen im epei man, hi h̄ir ensel hak wisenuk keke wit ke God kan. Nap̄i m̄iwap̄inek mar ke klos m̄it neriuwetem m̄iwap̄in ȳnk k̄ir, manpen (o yenmik) kewep h̄im kau paan k̄irak kau niu, n̄inaan m̄irak m̄ir m̄ire wepni, h̄it m̄irak merh̄ihe mar ke si.

² H̄irak ketenen buk hak kike kekere his m̄irak h̄irak kewep (o keyi) k̄iwaai. H̄irak kewis h̄it yaa im mentar wan, h̄it henkik merp t̄i,

³ h̄irak in ek kinap ken̄ine h̄im iuwe, h̄im kewen ken yan̄im̄n. H̄irak ken̄ine h̄im iuwe te nepni mewen̄in mar ke hispinak wik (7) mat̄ip h̄im.

⁴ *H̄iram mat̄ip epei au, hi hare ewis menmen im mamu t̄iwei, te hi hemtau h̄im me mit̄ik hak meke wit ke God man h̄irak ketpo kar ik: “H̄im me nepni mewen̄in h̄iram metpim t̄i ap ewisim mau t̄iwei kit em̄it! Ti hisaw̄inem ap ewepyap̄irem em̄it!”

⁵ *H̄irak kat̄ip epei au, hi h̄ir ensel kerek n̄ipaa kerp kentar wan metike t̄i, h̄irak k̄ik̄iam his yaa im m̄irak men niu.

⁶ *H̄irak k̄ik̄iam his yaa im m̄irak men niu, h̄irak kat̄ip kar ik: “Hi hat̄ip werek hekre h̄ir ke God kerek n̄ipaa k̄irak nepni, t̄i kefike wan, menmen yap̄irwe mewim, h̄irak kerek kaku tipmain enum eik. Hi hat̄ip h̄iau ap mamer̄ir w̄i meiyam mamnen au.

⁷ *Maain yi yayimtau ensel hak kar ke hispinak wik (7) h̄irak kaktentwo taur k̄irak, menmen God k̄irakem k̄isaw̄inem h̄iram epei au mesi. N̄ipaa God kat̄ip m̄it n̄irak profet menmen im h̄ir newisim mau t̄iwei. Te h̄iram mamnen mar ke n̄ipaa h̄irak ketpor.”

⁸ M̄it̄ik ensel ik kat̄ip epei au, m̄it̄ik keit wit ke God n̄ipaa ketpo menmen, h̄irak p̄ike ketpo h̄im ketpo kar ik: “Ti eno eh̄it buk kewep (o keyi) k̄iwaai his yaa im me m̄it̄ik ensel kerek kerp wan metike t̄i.”

* **9:20** Rev 16:9, 11; Ais 2:8, 20; 1Ko 10:19-20; Sam 115:4-7, 135:15-17; Dan 5:23 * **10:4** Dan 8:26, 12:4, 9 * **10:5** Diu 32:40; Dan 12:7 * **10:6** Nia 9:6; Sam 146:6 * **10:7** Dan 9:6, 10; Emo 3:7

⁹ *Hirak katip epei au, hi hen hir mitik ensel hi hetpwek har ik: “Ti eweto buk kewep (o keyi) kiwaai his mit.” Hirak kewenhi ketpo kar ik: “Ti etiwek ehik. Ti ehik hirak yaaik katin him, te maain mekre tu kit hirak enuk him sisi.”

¹⁰ Hirak ketpo epei au, hi heit buk ik ke his me mitik ensel hi haak. Hi haak hirak yaaik katin him kire hinaan, te maain hi haak henektin, hirak kekere tu kai enuk him sisi kentar him enum mekretek maain mamnen mamnep mit.

¹¹ Hi haak henektin, mitik ketpo kar ik: “Buk ik ti nepei haak hirak kakikepit te ti pike atip aweypyapir him me God me menmen yapirwe mamnen mit miyapir kerek natip him ham him ham nerer wit wit, yink kir hak hak, hir netike mit iuwe nir naanmipror.”

11

Him me mitikit wiketeret ten ti tewepyapir him me God

¹ *Hirak ketpo epei au, hir neweto henmik netpo nar ik: “Ti eno enin mak ke winak iuwe ke God keit ti ketike kinaan mit newepwar menmen newet God menmen menterim. Epei au, ti ewenhis mit miyapir kerek newenipi niuk me God neitai.

² *Te ti ap enin mak ke nwa hiram meit witeik meweikin winak iuwe ke God au ekiti! Ti ap enin mak ke nwa im mentar God kakwis mit ap ne weiwik me Isrel hir nanin wit Jerusalem me 42 wenke hir naanmamre mit nanu en, hir nanawaank menmen meitai.

³ Hi God awet mitikit wik tai menmen mai iuwe te hirakit tatno tatwepyapir him mai. Hirakit tatmir lapal mire bek rais tatiteikin mit hirakit yink enuk teriwe menmen enum mir te hirakit tatu tatwepyapir him mai me tito wikak wenke hispinak kiutip (o 42 wenke).

⁴ *Mitikit wik it hirakit tire nu Oliv wik tetike lam wik kerek nipaa mitik profet Sekaraia ketpim, terp ti triak menmen te Mitik Iuwe God kerek kinin naanmipre mit nau ti hirak kiret.

⁵ *Mit han hir hanhan naniksip, si mamike him kirakit si tatn mit enun in. Neimin hir naniksip hir nani nanriuwe si enum im.

⁶ *Hi awisikit hiram yaaim me hirakit tatnip nepni te hawi ap kaknen me wi hirakit terp ti tewepyapir him mirakit. Hirakit iuwe te hirakit tertei teweikinhis tipar hiram mire hemkre, o tatiwaank mit miyapir ne ti hir naninap nanriuwe menmen enum. Wi hirakit hanhan tatriakem, hirakit tatriakem.

⁷ *Maain mitikit wiketeret hirakit tatitip him mirakit tatwepyapirem epei au, tipir enuk keweikin kire miyak hirak kakniu kakoke hei enuk kesikekre, hirak kakniu kaknen kaktikeret tatnepakit kakininet kakiksip tati.

⁸ *Hirak kakininet kakiksip tati, herwe yink mirakit mamwaai yayiwe ke wit Jerusalem. Haiu matip tok piksa haiu menewem wit Sodom o Isip mentar wit im mit newi hir mit enun nepan ne God. Hirak wit kerek Mitik Iuwe kir mit newenkekik kau nu tentarakit.

⁹ *Mit miyapir han natip him ham him ham nerer wit wit kerek mit nau ti, hir nanir herwe yink mirakit me wi wikak metike wi ham pinam kike. Hir

* 10:9 Esi 2:8, 3:1-3 * 11:1 Esi 40:3; Sek 2:1-2 * 11:2 Lu 21:24; Rev 12:6, 13:5 * 11:4 Sek 4:3, 11-14 * 11:5 2Sml 22:9; 2Kin 1:10; Sam 97:3; Jer 5:14 * 11:6 1Kin 17:1; Eks 7:17-20; 1Sml 4:8 * 11:7 Dan 7:21; Rev 12:17, 13:1, 7, 17:8 * 11:8 Lu 13:34

ap nanwis mīt nanwisikīt tatikre hei au nentar hīr han enuk neriuweret hīr hanhan nanrekyiwēkīt enum.

10 Mīt miyapīr yapīrwe nau tī hīr han yaaik nanīntar hīrakīt tati. Hīr han yaaik te hīr nanrīre nanwetan menmen nanīntar mītikīt profet wiketeret hīrakīt tewaank mīt miyapīr nau tī terekyor enum hīrakīt taa.

11 *Hīrakīt tatwaai me wī wikak metike wī ham pīnam kike, God kaksiuwe nap mamnen mamu mamīkreret te hīrakīt pīke tatīkrit tatīrp. Hīrakīt pīke tatīkrit tatīrp, mīt miyapīr kerek nanīret hīr nanīpīrpīr wīsenum.

12 *Hīr nanīpīrpīr wīsenum hīr nanīmtau hīm me mītīk keit wit ke God hīrak kaktip kakīr ik: “Yi wiketeret yi einiu einen in.” Hīrak kakītpīwēkīt mīt enun nepan nīrakīt nanīret tatniū tatīkre napī tatno wit ke God.

13 *Hīrakīt tatno wit ke God, waswas tī kaktanīk wīsenuk, pīnak kiutip ke wit kiutip hīr nenke pīnam mar hiswiyen (10), hīrak kakwep te mīt miyapīr nanīr ke 7,000 nani nanīt ein. Mīt han wen nanu wit Jerusalem hīr nanīpīrpīr wīsenum nanwenīpi niuk me God kerek kau wit kīrak iuwe.

14 *Menmen im mamnen te menmen enum namba 2 hīram mamīsi. Yi eiymtau. Maain kike menmen enum namba 3 mamnen.”

Ensel hak (namba 7) hīrak ketenwo taur kīrak

15 *Hīrak ketpo menmen im epei au, hi hemtau ensel hak (namba 7) ketenwo taur kīrak. Hīrak ketenwo taur kīrak, hi hemtau hīm me ensel neit wit ke God hīr nīnap natīp: “Mīt miyapīr nerer wit wit nau tī, in ek Mītīk Iuwe kiau ketike Mītīk Kraisk kerek hīrak kehīmītanek ken kīkaap mīt ne tī hīrakīt tatinīn naanmamre mīt miyapīr yapīrwe. Hīrak kaku kakīt tipmain tipmain enum eik naanmamri.”

16 *Hīr natīp epei au, mīt iuwe nar 24 kerek nau yeno me mīt iuwe menep ninaan me God, hīr newen nīnīp nīwaai newis maat ken tī newenīpiyek.

17 *Hīr newenīpiyek natīp nar ik:

“Hāiu matīp hāiu han yaaik merwit. Tī God kiau mītīk iuwe. Nīpaa tī hepu ere in tī hepu. Hāiu han yaaik mentar tī epei heit menmen mīt iuwe naanmīpre mīt miyapīr heriuwerem.

18 *Mīt nerer wīt wit hīr epei han enuk nerwīt nentar in ek tī han enuk heriuwi (o herweri). Wī epei man te tī skelim mīt miyapīr kerek nīpaa naa. Wī in tī ewet mīt kerek nīrīak menmen mit netike mīt profet netike mīt miyapīr kerek newenīpi niuk mit nises hīm mit, tī ewetīr menmen. Hīr mīt niuk iuwe, hīr au weinīn, tī ewetīr menmen mit yaaim. Wī epei man te tī ehīwaank mīt miyapīr kerek newaank mīt miyapīr nau tī.”

19 *Hīr natīp epei au, hi hīr wīnak iuwe ke God keit wit kīrak kewep kīhi kerp keit te hī hīr bokis kontrak kehīmītan hīm God nīpaa kewet mīt ne Isrel em, hīrak keit nīmīn kīwaai yaain. Hi hīr bokis keit nīmīn kīwaai yaain, hi hīr nepni mewenīn hemtewem hīram mewenīn, hi hīr tī kītanīk, hawī yuwerep mīre ais man tī.

12

Hīm me mīte wetike kīrin enuk

* 11:11 Esi 37:5, 10 * 11:12 2Kin 2:11 * 11:13 Rev 8:5, 16:18 * 11:14 Rev 9:12 * 11:15
Eks 15:18; Sam 10:16; Dan 2:44; Oba 21 * 11:16 Rev 4:4, 10 * 11:17 Rev 1:4, 8, 15:3 * 11:18
Sam 2:1, 46:6, 115:13; Ro 2:5; Rev 10:7, 19:5, 20:11-13 * 11:19 Rev 8:5, 15:5, 16:21; Hi 9:4

1 Menmen im epei man, hi h̄r menmen w̄senum meit nepni. Hi h̄r menmen m̄re m̄te. H̄re weriuwet klos m̄rius m̄re wepni mau ȳnk k̄re. Wenke kau k̄n̄k h̄t m̄re, h̄re wewis h̄r mar hiswiyen wik (12) m̄re hat kerek m̄t iuwe h̄r nemun, h̄re wemun mau paan k̄re.

2 *H̄re wep̄tu tu h̄m̄r ketn̄n̄we weteiknen wawine n̄kan te h̄re wenep̄p.

3 *Hi h̄r menmen im epei au, hi h̄r menmen ham w̄senum meit nepni m̄re k̄rin. H̄rak ȳnk k̄rak k̄re nin̄k, h̄rak paan k̄rak kar hisp̄nak wik (7), kom mar hiswiyen (10) mewim. H̄rak kewis hat me m̄t iuwe mar hisp̄nak wik (7) mau paan m̄rak im.

4 *H̄rak k̄waaai ponik k̄rak keiȳk kari h̄r ham miut̄p me p̄nam wikak mau nepni. H̄ram lain m̄ram mar wik mepu nepni, miut̄p au h̄rak keriyaaam keiȳm ken t̄. H̄rak kerp menep ninaan me m̄te wep̄tu kemer̄we h̄re wawine n̄kan. H̄rak kemer̄we wawine n̄kan te h̄rak kak̄k̄p kak̄k.

5 *Maain h̄re sip newenep h̄re wine n̄kan h̄rak kakin̄n naanmamre m̄t miyap̄r yap̄rwe nerer wit wit naanmamror werek werek w̄senum. H̄re wine n̄kan epei au, k̄rin kak̄k̄p kak̄k au. H̄r m̄t ensel ne God net̄w̄ekhis neiȳk nen yeno kerek God kewim.

6 *M̄te ip au w̄r̄r wen yaank wein̄k ap m̄t newik au, wit kerek God n̄paa epei kenipek his yaaim te h̄re wawu werek waw̄t en. H̄r m̄t ensel n̄rak naanmamrewe me tito wikak metike wenke hisp̄nak kiut̄p (o 42 wenke).

7 *Hi h̄r menmen im epei au, m̄t ensel neit wit ke God h̄r nenepan. Maikel ketike m̄t ensel nises h̄m m̄rak h̄r netike k̄rin ketike m̄t ensel enun n̄rak h̄r yap̄rwe nenepan.

8 H̄r yap̄rwe nenepan te k̄rin ketike ensel enun n̄rak ap nin̄ni au. Maikel ketike ensel n̄rak nin̄ni te h̄r ap newisi nanu nan̄t wit ke God me w̄ meiyam au.

9 *H̄r nep̄r k̄rin ketike ensel n̄rak n̄naaiw̄r wit ke God. K̄rin, h̄rak manpen (o yenmik) ke n̄paa enum eik kepu, m̄t nenewek Seten, h̄rak kepno menep ninaan me God kesiuwe h̄m kat̄p God haiu m̄t enun. H̄rak m̄t̄k enuk kewises m̄t miyap̄r nerer wit wif nau t̄. H̄r ensel yaain ne God nep̄rek ketike m̄t ensel n̄rak enun, h̄r new̄rek ketikeri nen t̄.

10 *H̄r new̄rek ketikeri nen t̄, hi hemtau h̄m ke m̄t̄k keit wit ke God. H̄rak kat̄p kar ik: “In ek God k̄au h̄rak ketaihis h̄rak kin̄n menmen yap̄rwe keriuwe menmen m̄rak iuwe. M̄t̄k kerek h̄rak keh̄m̄tanek kan t̄ k̄kaap m̄t h̄rak keit menmen iuwe me God, h̄rak M̄t̄k Iuwe. H̄rak M̄t̄k Iuwe kent̄r m̄t ensel epei nep̄r m̄t̄k enuk kerek w̄taan wanewik h̄rak kepnen menep ninaan me God kesiuwe h̄m kat̄p God m̄t naiu yinan nau t̄ kerek nises h̄m m̄rak h̄r enun.

11 Naiu yinan h̄r epei nin̄nek neriuwe hemkre me Krai h̄rak k̄re Sipsip kerek n̄paa hemkre mewen men t̄. H̄m God kerek h̄r net̄pim new̄ep̄yap̄rem h̄ram mekepi te h̄r nin̄nek. H̄r ap n̄naain nani te h̄r hanhan nanu t̄ au. H̄r newis m̄t enun nan̄p naa nent̄r h̄r nises God h̄m m̄rak.

12 *Te yi m̄t yeit wit ke God yetike menmen yap̄rwe yi han yaaik eiyy. Te yi m̄t miyap̄r yetike menmen yap̄rwe me t̄ yi naanmamre h̄ras. Seten

* 12:2 Mai 4:10 * 12:3 Dan 7:7 * 12:4 Dan 8:10 * 12:5 Ais 7:14; 66:7; Sam 2:9; Rev 19:15

* 12:6 Rev 11:2-3 * 12:7 Ju 9 * 12:9 Lu 10:18, 22:31; Jen 3:1, 14; Rev 20:2 * 12:10 Jop 1:11;

Sek 3:1 * 12:12 Ais 44:23, 49:13

epei kakikiuwe kaknen ti han enuk wisenuk kakriwaank kakintar hirak kertei wi epei man menep te God kakawaanke kakwerek kakikre si.”

¹³ Kirin kertei hir nepirek, hirak ken ti, hirak kekrit koyei mite kerek nipaa wine nikan hirak.

¹⁴ *Hirak koyei mite ip te kaaup au. Hir mit ensel newetawe yapir mei me hore him te hire weiyim wenuiwe wen yaank weinik mit ap newi au, hire waunaaiwir kirin enuk ek hire wen wawu wawit yanimn. Hire wawu wawit en tito wikak metike hawi hitan kiutip (o 42 wenke), hir naanmamprewa me menmen.

¹⁵ Hire wirir wenuiwe wen, kirin kewep him kirak, tipar wisenum mire mani mekiuwerek men. Tipar mekiuwerek men mises mite ip e, te sir miram mamnanep meiyip mamno hire wawi.

¹⁶ Sir miram mamnanep meiyip mamno, ti hirak kekepiye kewep te tipar mekiuwerek men nimn kerek nipaa kirin keniknem meke him kirak minanep meiyip men.

¹⁷ *Ti kekepiye kewep te tipar men nimn kerek nipaa kirin keniknem, hirak kirin han enuk wisenuk keriuwe mite ip, te hirak kinaiwurep kirir ken kaknep nikerek han hire nipaa winen. Nikerek in hir mit miyapir kerek nises him me God hir natip newepyapir hir nises him me Jisas.

¹⁸ Kirin ken kerp تنهاان ke wan.

13

Miyak wiketeret tewepyapir hirekses

¹ *Kirin kerp تنهاان me wan eik, hi hir mitik keweikin kire miyak wisenuk hak kinu keke wan kan. Hirak kom mirak mar hiswiyen (10) mepu, paan mar hispinak wik (7) mewik. Hat me mit iuwe mar hiswiyen (10) mau kom mirak, niuk enum mau paan mirak mar hispinak wik (7). Niuk im hiram him enum metawin God.

² *Miyak wisenuk kerek hi hirek keke wan kan, hirak yink kirak kire pusi ke yaank niuk mirak lepat, hit mirak mire miyak enuk kinin sak niuk mirak bea, him kirak kire pusi ke yaank kinin sak niuk mirak laion. Kirin kewetiwek menmen mirak iuwe, hirak kewisik hirak naanmamre mit miyapir nerer wit wit nau ti, hirak kinin menmen yapirwe mau ti.

³ *Hi hir paan kiutip ke miyak wisenuk nipaa menmen makip wisenuk te hirak kaki. Au, hiram mekiwo hirak kepu werek. Mit miyapir yapirwe nir sak mau paan kirak hir nepirpir natip hirak iuwe te hir nisesik nentaui him mirak.

⁴ Mit miyapir newenipi kiri nentar hirak kewet miyak wisenuk menmen mirak iuwe te kakinin menmen yapirwe mau ti. Hir newenipi miyak kektikerek nentar hir han kitet hirak iuwe. Hir natip nar ik: “Keimin hirak iuwe kire miyak enuk ik e? Keimin hirak iuwe te kakininek kaktikerek tatnepakit? Taauye!”

⁵ *God kewis miyak enuk ik katip him enum hirak ketawin God. Hirak kewisik hirak kinin naanmamre menmen yapirwe mau ti me tito wikak metike hawi hitan keiyak.

⁶ God kewisik te hirak kewep him kirak katip enum hirak ketawin God, wit ke God ketike hir yapirwe kerek nau wit kirak.

* 12:14 Dan 7:25, 12:7 * 12:17 Rev 11:7, 14:12 * 13:1 Rev 12:3, 17:3, 7-12 * 13:2 Dan 7:4-6

* 13:3 Rev 17:8 * 13:5 Dan 7:8, 25, 11:36; Rev 11:2

7 *God kewisik h̄rak ketike m̄t miyap̄r kerek nises h̄m me God h̄r nenepan te h̄rak kin̄ni. H̄rak keit menmen iuwe te h̄rak kin̄n naanm̄pre m̄t miyap̄r nat̄ip h̄m ham h̄m ham, ȳnk k̄r ham ham h̄r ne weiw̄k yap̄rwe nerer wit wit.

8 *M̄t miyap̄r yap̄rwe nau t̄ nerer wit wit nanwen̄ipi niuk me miyak enuk w̄senuk. Te m̄t miyap̄r kerek n̄paa God ap k̄r̄ak t̄ ketike nepni wen au, h̄rak kewis niuk m̄r mau t̄wei m̄rak kehim̄teni h̄r nanu nantikerek, h̄r ap newen̄ipi niuk me miyak ik au. T̄wei ik h̄rak t̄wei ke M̄t̄k keweik̄n k̄re Sipsip n̄paa m̄t nak̄ip h̄rak kaa.

9 Yi eiȳmtau menmen mai! Neim̄n h̄r nemtau h̄m im h̄r han ekitetim werek werek!

10 *M̄t kerek God kehim̄teni m̄t han h̄r nanwisi nekre w̄nak enuk, h̄r nan̄no nan̄kre w̄nak enuk. M̄t han kerek God kehim̄teni m̄t han h̄r nanwaai h̄ne me his nan̄n̄ip, maain h̄r nanwaai h̄ne me his nan̄n̄ip nani keriyen. M̄t miyap̄r kerek nises h̄m me God h̄r nan̄nak̄n tokim nanises God werek werek nan̄ntar menmen enum im mamnen."

11 Menmen im epei man, hi h̄r t̄ kewep, miyak w̄senuk hak k̄niu t̄ kan niu ein. Miyak ik kom m̄rak wik mau paan k̄rak, h̄ram m̄re kom me sipsip te h̄rak kat̄ip enum kar ke k̄rin kat̄ip.

12 Miyak w̄senuk kerek kises keiyak kin̄n kan, h̄rak keit menmen m̄rak iuwe kekreh̄r k̄rak kekepik kenip m̄t miyap̄r nau nerer wit wit newen̄ipi niuk me miyak kerek n̄paa menmen menep paan k̄rak ketnen te kaki, au h̄ram mekiwo h̄rak kepu werek.

13 *Miyak kerek k̄niu t̄ kan, h̄rak k̄r̄ak menmen iuwe m̄t n̄r̄akem n̄paa taau. H̄rak k̄r̄ak menmen ham ham yap̄rwe, h̄rak kari si meke nepni man t̄ te h̄r m̄t miyap̄r nerp en n̄rek h̄rak k̄r̄ak menmen im.

14 *H̄rak kewises m̄t miyap̄r yap̄rwe nan nerer wit wit keriuwe menmen iuwe miyak w̄senuk kewisik h̄rak k̄r̄akem menep ninaan m̄rak. H̄rak kewis̄sorek ketpor kari han k̄r keriuwerek te h̄r nime nu ninaan mewim mar ke ȳnk ke miyak kerek h̄ne kenep paan k̄rak metnen kaki au h̄ram mekiwo, h̄rak kepu kepeit.

15 *Miyak kin̄n kan kewis miyak kerek kisesik h̄rak k̄k̄iak nu m̄re ȳnk ke miyak kin̄n kan. H̄rak kekrit kepu kari nap. Ȳnk ik h̄rak kekrit kepu kari nap h̄rak kat̄ip k̄re m̄t̄k. M̄t miyap̄r kerek n̄napen newen̄ipi niuk m̄rak, h̄rak kakn̄ipi h̄r nani.

16 H̄rak k̄r̄ak menmen ik ketike menmen hak enuk. H̄rak kenip m̄t miyap̄r yap̄rwe niuk m̄r iuwe, niuk wein̄m, m̄t kerek netenen pewek yap̄rwe, m̄t han au h̄r nepu wein̄n, m̄t n̄r̄ak menmen neit pewek mererim, m̄t han au n̄r̄ak menmen me m̄t iuwe naanm̄pri n̄r̄akem wein̄n. H̄rak kenipi h̄r enwisyaaan mak emu his yaaim o emu maat k̄r.

17 *M̄t miyap̄r kerek h̄r ap newisyaaan mak me miyak enuk o namba m̄rak mau his yaaim or maat k̄r, h̄r ap te nansiuwe menmen m̄r nan̄it pewek mamrerim o nan̄no nanw̄r pewek nan̄it menmen taau.

18 Haiu han ekitet menmen im werek werek. M̄t miyap̄r kerek nertei menmen werek werek, h̄r nanwenhis namba me miyak enuk. Namba im h̄ram niuk me m̄t̄k. Namba im m̄rak h̄ram mar 666.

* 13:7 Rev 11:7 * 13:8 Sam 69:28; Rev 3:5, 5:6, 17:8, 20:12, 15, 21:27 * 13:10 Jer 15:2, 43:11; Mt 26:52; Rev 14:12 * 13:13 Mt 24:24; 2Te 2:9-10 * 13:14 Rev 19:20; Diu 13:1-4 * 13:15 Dan 3:4-6 * 13:17 Rev 14:9, 11, 16:2, 19-20, 20:4

14

Mit nar ke 144,000 nine henye

1 *Hi h̄r menmen im epei au, hi h̄r Mit̄ik keweik̄n k̄re Sipsip h̄rak kerp wit Jerusalem, niuk m̄rak ham m̄niu (o neiȳp) Saion. H̄rak ketike 144,000 m̄t miyap̄r kerek niuk m̄rak metike niuk me Haai k̄rak God mau maat k̄r, h̄r nerp ein.

2 *Hi epei h̄ri nerp ein, hi hemtau menmen meke nepni man. H̄ram mat̄ip h̄m iuwe m̄re h̄tik̄ siurik me s̄rs̄r men t̄i o m̄re nepni mewen̄n. Menmen hi hemtewem h̄ram m̄re m̄t h̄r n̄ram gita m̄r.

3 *H̄r m̄t yap̄rwe nar ke 144,000 h̄r nerp menep yeno kerek Mit̄ik Iuwe God kewik. H̄r nerp ein nine henye hak yaaik̄ menep menmen tekyaāit (4) h̄ram mepu h̄ram metike m̄t iuwe nar 24. M̄t han nertei nine henye im au. H̄r m̄t miyap̄r keriyen n̄paa God ketorhis ne m̄t nau t̄i.

4 *M̄t miyap̄r in h̄r yaain n̄re m̄te ap w̄waai wetike m̄tik̄ wen au, h̄r nises God werek werek. H̄r yaain n̄re m̄t ap nari miyap̄r his newenem n̄r̄ran au, h̄r ap newen̄pi niuk me t̄ipir enum o miyak enuk au. God kerek.

5 *H̄r m̄t miyap̄r yaain. H̄r ap nat̄ip h̄m newisesik mei me w̄i h̄r nau t̄i au.

M̄tik̄it ensel wikak tat̄ip h̄m m̄rak̄it

6 Hi h̄r menmen im epei au, hi h̄r m̄tik̄it ensel hak keniuwe keke niu kan. God epei keriuwetek kan t̄i kakwepyap̄r h̄m yaaim m̄rak mamu mam̄t tipmain tipmain enum eik. H̄rak kan kakt̄ip h̄m im mamno m̄t miyap̄r h̄r ȳnk hak hak, h̄r nat̄ip h̄m ham, h̄m ham, h̄r ne weiw̄ik yap̄rwe nau nerer wit wit.

7 *H̄rak k̄nap kat̄ip kar ik: “Yi einain God eiyises h̄m m̄rak eiwen̄pi niuk m̄rak eiym̄tar w̄i epei man te God kak̄nke m̄t miyap̄r nau t̄i. Yi eiwen̄pi niuk me Mit̄ik Iuwe God kerek kewis t̄i ketike nepni, wan metike mani, h̄tik̄, heipun. Yi eiwen̄pi keiyak au ek̄t!”

8 *Hi h̄rek epei kan ken, hi h̄r m̄tik̄it ensel hak kisesik k̄nap kat̄ip kar ik: “Eiȳm̄tewek! Wit iuwe niuk m̄rak Babilon epei kewaank. M̄t miyap̄r nau wit Babilon h̄r epei nari han ke m̄t miyap̄r nau nerer wit wit h̄r nisesi n̄rak menmen enum newen̄pi niuk me t̄ipir, neweik̄n sip newet God. M̄t nau Babilon h̄r n̄re m̄te h̄re wetenen kap wain mekrerem, h̄re wari han ke m̄t te h̄r nan̄m te h̄r nanwaai nantikerep.”

9-10 **Ensel ik epei kan ken, hi h̄r ensel hak k̄karu kekiuwe kan k̄nap kat̄ip kar ik: “M̄t miyap̄r kerek h̄r newen̄pi niuk me miyak enuk o nu m̄re ȳnk ke miyak w̄senuk o h̄r neit mak mau his m̄r o maat k̄r, h̄r nan̄m t̄ipar wain enum h̄m sisi mekre kap me God. Wain im h̄ram mehim̄tan menmen enum God kak̄riak m̄t em kak̄ntar h̄r nenipek han enuk w̄senum. M̄t narik God kak̄wisi nan̄kre si metnen metike nan salfa m̄kap si, h̄r ȳnk k̄r kak̄nen (o mamiyewor) w̄senuk te ensel yaain netike Mit̄ik keweik̄n k̄re Sipsip h̄r nan̄rp nan̄ri h̄r nan̄kre si.

11 *Si t̄iwekre me si kerek m̄riak̄ ȳnk k̄r kak̄nen (o mamiyewor), h̄ram mamno niu tipmain tipmain enum eik. M̄t miyap̄r kerek newen̄pi miyak enuk ketike ȳnk kar ke ȳnk ke miyak enuk o m̄t neit mak m̄rak mau

* 14:1 Rev 3:12, 7:3-4 * 14:2 Esi 1:24, 43:2; Rev 1:15, 19:6 * 14:3 Sam 149:1; Ais 42:10; Rev 5:9, 7:4 * 14:4 Ef 5:27 * 14:5 Sam 32:2; Sef 3:13 * 14:7 Rev 10:6 * 14:8 Ais 21:9; Rev 17:2, 18:2, 3; Jer 51:7, 8 * 14:9-10 Rev 13:12-17 * 14:9-10 Sam 75:8, 11:6; Ais 51:17, 22; Jer 25:15; Rev 15:7, 16:19, 19:20, 20:10, 21:8; Jen 19:24; Esi 38:22 * 14:11 Ais 34:10; Rev 13:12-17

his mir o maat kir, si im mamnip yink kir kaknen (o mamiyewor) te si im hiram ap mami witaan o wanewik au, mamu mamit te hir mit miyapir nanu werek werek au.”

12 *Menmen enum me miyak enuk mamnen te mit miyapir nises him me God o nises him me Jisas werek werek, hir naninakin tokim nanirp.

13 *Hirak katip epei au, hi hemtau him me mitik ensel keit wit ke God katip kar ik:

“Ti ewis menmen im mau twei: Mit miyapir kerek nises Mitik Iuwe God, hir nani in ere maain te hir han yaaik enu.” God Himin Yaaik katip, “Him im hiram yaaim. Hir nani naninaaiwir menmen hir epei nirakem, hir nanu yain yain. Hir nanu yaain yaain nanintar menmen nipaa hir nirakem hiram mamnen mamtikeri.”

Ensel neithis mit miyapir neriyei neri nan God

14 *Hirak katip epei au, hi hir napir kire hike kau nepni. Hi hir napir kire hike kau nepni, mitik kire Kraiss hirak kewik hirak kekon hat gol ke mit iuwe kau paan kirak. Hirak ketenen hine ke his tiknuk enuk.

15 *Hi hirek epei au, mitik ensel hak ketpaan keke winak iuwe ke God kan kenine mitik kerek kau napir ketpwek him iuwe kar ik: “Ti ehit hine ke his kit ewaaiyek eremir menmen. Wi epei man menmen mau ti hiram epei maa te ti eremir.”

16 Hirak katip epei au, mitik kau nepni hirak kiwaai hine ke his kirak. Hirak kiwaai hine kirak keremir menmen yapirwe mau ti.

17 Hirak keremir menmen mau ti, mitik ensel hak keke winak iuwe ke God ketpaan kan, kire mitik kau nepni hirak ketenen hine ke his tiknuk enuk.

18 Hirak kan witeik, ensel hak kerek naanmipre si, hirak kinaaiwir kinaan kerek mit newepwar menmen newet God em. Hirak kinaaiwir kinaan kenine ensel ketenen hine ke his tiknuk enuk ketpwek him iuwe kar ik: “Ti ewaai hine kit eremirir waai wain nikim miram mau ti entar nikim hiram epei mewinki.”

19 *Hirak katip epei au, ensel ketenen hine ke his kirak kiwaaiyek keremirir nikim hiram mewinki. Hirak keremirir hiram mewinki, hirak ketwem keyim ken kewirem mekre sar te hir mit ensel neit henkip (o henpik) nesessim tipar mamno. Sar im hiram tok piksa mehimitan God han enuk hirak kaknep mit nau ti.

20 Hir nesesis nikim im mekre sar meit menpin me wit. Hir nesesis, hemkre meke sar hei kirak men mire mani kinu men yanimin mar ke 320 kilomita. Hiram men mau niu mar ke waai mau teruk me hos.

15

Ensel nar ke hispinak wik (7) netenen menmen enum mar hispinak wik (7).

1 *Hi hir menmen me hemkre epei au, hi hir menmen ham iuwe meit wit ke God. Hi hir mit ensel nar hispinak wik (7) naninap mit. Menmen im enum mamno ti mamnep mit te maain God han enuk epei au, menmen enum epei au mesi.

* 14:12 Rev 13:10, 12:17 * 14:13 1Ko 15:58; Hi 4:10 * 14:14 Dan 7:13 * 14:15 Joe 3:13; Mt 13:39-40 * 14:19 Ais 63:3, Kra 1:15; Rev 19:15 * 15:1 Lev 26:21; Rev 15:6-7

2 *Hi h̄ir m̄it ensel epei au, hi h̄ir menmen m̄ire wan h̄irak k̄ire glas si merh̄ihe mekrerek. Hi h̄ir wan metike m̄it miyap̄ir kerek epei netike miyak enuk, nu m̄ire ȳnk m̄irak ketike namba me niuk m̄irak, h̄ir netikeri h̄ir nenapan, te m̄it miyap̄ir nin̄ini nentar h̄ir ap newen̄ipi niuk m̄ir. H̄ir nerp menep wan h̄ir netenen gita kerek God kewt̄irem.

3 *H̄ir netenen gita h̄ir nine henye n̄ipaa Moses m̄it̄ik kerek k̄ir̄ak menmen me God h̄irak kewis̄m metike h̄im me M̄it̄ik keweik̄in k̄ire Sipsip. H̄ir nine henye nat̄ip nar ik:

“God k̄au Iuwe ti M̄it̄ik Eruk Manpenuk, menmen ti h̄ir̄iakem h̄iram yaaim iuwe.

Ti kerek naanempre h̄au m̄it̄ metike menmen yap̄irwe n̄ipaa ein ere in ere maain, ti h̄ir̄iak menmen yaaim h̄iram werek werek.

4 *Neim̄in h̄ir ap nanwen̄ipi niuk mit a?

Au, h̄ir yap̄irwe nan̄inen nanwen̄ipi niuk mit. H̄ir nanwen̄ipi niuk mit ti k̄au Iuwe, nant̄ip ti M̄it̄ik Eruk Manpenuk nan̄intar ti kiut̄ipen ti kerekek wetpen enuk heit.

Te m̄it̄ miyap̄ir nerer wit wit nan̄inen nanwen̄ipi niuk mit nan̄intar h̄ir yap̄irwe n̄ir menmen yaaim ti herekyorem.”

5 *H̄ir nine henye epei au, hi h̄ir haau iuwe m̄it̄ nehim̄tanem h̄iram me God keit n̄im̄in ke w̄inak k̄irak k̄ihi kerp yaain, hi h̄ir haau God kewim.

6 *Hi h̄ir haau God kewim, te hi h̄ir ensel nar hisp̄inak wik (7) kerek netenen menmen enum mar hisp̄inak wik (7) h̄ir neke w̄inak ke God netpaan nen. H̄ir nam̄ir klos h̄iram m̄irius m̄ire hike m̄ir h̄im̄in. Ni m̄ire gol meweik̄in han pank k̄ir.

7 *H̄ir epei nen witeik, te menmen miut̄ip me menmen tekyaaait (4) kerek mepu yeno me God, h̄irak kewet̄ir m̄in mar hisp̄inak wik (7). God kerek kaku tipmain tipmain enum eik, h̄irak wen han enuk te han enuk m̄irak meweik̄in his m̄ire t̄ipar m̄iwaai mekre m̄in im.

8 *H̄iram m̄ire t̄ipar m̄iwaai mekre m̄in im, si t̄iwekre me menmen iuwe me God metike menmen m̄irak merh̄ihe h̄iram m̄iwap̄in w̄inak ke God keit n̄im̄in. H̄iram m̄iwap̄in w̄inak ke God, keiyak kiut̄ip keit wit ke God ap te kakno n̄im̄in en ere menmen enum mar hisp̄inak wik (7) eim kerek ensel nar hisp̄inak wik (7) h̄ir netenenim h̄iram epei au mesi.

16

M̄it̄ ensel neit menmen enum mekre m̄in neiȳm nen new̄irem mamno t̄i

1 *Si t̄iwekre m̄iwap̄in w̄inak ke God, hi hemtau h̄im me m̄it̄ik hak kekrerek kat̄ip h̄im iuwe kar ik: “Yi eiȳt̄ m̄in kerek menmen enum me han enuk me God meweik̄in his m̄ire t̄ipar mekrerem, yi eiȳm eino eiwenem em̄no t̄i.”

2 *H̄irak kat̄ip epei au, h̄irak m̄it̄ik ensel kiut̄ip kin̄in keit m̄in m̄irak keiȳm ken kew̄ir menmen enum mekrerem men t̄i. H̄iram men t̄i menep m̄it̄ miyap̄ir kerek newen̄ipi niuk me miyak enuk ketike tein̄ik m̄it̄ nesipaak m̄ire ȳnk k̄irak, h̄ir newis mak mau ȳnk k̄ir. H̄iram menep ȳnk k̄ir ketnen h̄irak kenen (o meiyewor).

* 15:2 Rev 4:6, 5:8 * 15:3 Eks 15:1; Rev 11:17, 16:7; Sam 92:5; 139:14, 145:17 * 15:4 Jer 10:6-7; Sam 86:9 * 15:5 Eks 38:21 * 15:6 Rev 15:1 * 15:7 Rev 14:10 * 15:8 1Kin 8:10-11; Ais 6:4; Esi 44:4 * 16:1 Ais 66:6; Rev 16:17; Sam 69:24; Jer 10:25; Esi 22:31; Sef 3:8 * 16:2 Eks 9:10; Diu 28:35; Rev 13:12-17

3 *Menmen im epei menep m̄it, hi h̄ir ensel hak (namba 2) kisesik ken kewen menmen enum mekre m̄in h̄iram men wan iuwe. Men wan iuwe meweik̄in m̄ire herwe hemkrik te menmen yap̄irwe mau mekre wan maa.

4 *Menmen yap̄irwe mau mekre wan maa, hi h̄ir m̄it̄ik ensel hak (namba 3) h̄irak kan kewen menmen enum mekre m̄in m̄irak men mani metike h̄it̄ik, h̄iram meweik̄in m̄ire hemkre.

5 *H̄iram meweik̄in m̄ire hemkre, hi hemtau m̄it̄ik ensel kerek naanm̄ipre mani metike h̄it̄ik h̄irak kat̄ip kar ik: “God ti kerekek ti yaaik. N̄ipaa ere in ti hepu hepeit. Menmen enum ti h̄ir̄iakem hewaank t̄ipar h̄iram meteik̄in ti yaaik.

6 *Ti yaaik hentar n̄ipaa h̄ir m̄it nau t̄i nenep m̄it miyap̄ir kerek nises h̄im mit netike m̄it profet nit hemkre m̄ir mewen. Te in ek ti heweik̄in t̄ipar m̄ire hemkre h̄ir nan̄im ti en̄ip enrerim me menmen n̄ipaa h̄ir n̄ir̄iakem.”

7 *H̄irak kat̄ip epei au, hi hemtau h̄im ke m̄it̄ik hak kerp k̄inaan kerek ensel newepwar menmen newet God em, h̄irak kat̄ip kar ik: “M̄it̄ik Iuwe God ti enuk manpenuk. Menmen enum ti erekyorem en̄ip enrerim me menmen enum n̄ipaa h̄ir n̄ir̄iakem, h̄iram yaaim.”

8 H̄irak kat̄ip epei au, hi h̄ir m̄it̄ik ensel hak (namba 4) h̄irak kewen menmen enum mekre m̄in k̄irak men wepni. Men wepni te h̄iram si taak m̄it miyap̄ir ȳink k̄ir.

9 *H̄irak si taak ȳink k̄ir h̄ir nene God netp̄iwek enum me menmen im man̄ip nentar God h̄irak kari menmen im man menep m̄it. H̄ir n̄inapen neweik̄in sip newet menmen enum h̄ir nisesim, h̄ir ap newenepi niuk me God h̄irak Iuwe. Au, h̄ir nenerek wen nises han k̄ir enuk.

10 *Menmen im epei man hi h̄ir m̄it̄ik ensel hak (namba 5) kewen menmen enum meke m̄in k̄irak men yeno kerek miyak enuk kewim, te menmen m̄ire w̄itaan toto m̄iwap̄in ti merer wit wit kerek miyak enuk h̄irak naanm̄ipre m̄it miyap̄ir. W̄itaan toto m̄iwap̄in t̄i merer wit wit te m̄it miyap̄ir n̄inak̄in nin k̄ir nentar ȳink k̄ir kenen (o meiyewor).

11 *H̄ir n̄inak̄in nin k̄ir te h̄ir han kitet menmen enum mau ȳink k̄ir te h̄ir nene God neriuwerem. H̄ir ap neweik̄in sip newet menmen enum au. H̄ir nises han k̄ir.

12 Menmen im epei au, hi h̄ir m̄it̄ik ensel hak (namba 6) kan kewen menmen enum mekre m̄in k̄irak men mani iuwe Yufretis. H̄iram men mani Yufretis, h̄irak kenke keweik̄in k̄ire yayiwe te m̄it iuwe naanm̄ipre m̄it miyap̄ir nau t̄i kerek wepni kewep kn h̄ir neke mani wi k̄irak nan̄inen.

13 Mani Yufretis kenke epei au, hi h̄ir h̄im̄in enum wikak h̄iram meweik̄in m̄ire pato o minaa. H̄iram metpaan meke h̄im ke k̄irin, miyak enuk tetike miyak enuk keiyak niuk m̄irak profet enuk kewesisik.

14 *H̄im̄in im h̄iram me herwe kerek h̄iram m̄ir̄iak menmen yaaim mirakel n̄ipaa m̄it n̄irem au. H̄im̄in wikak im men m̄it iuwe nin̄in naanm̄ipre m̄it nerer wit wit nau t̄i, h̄iram mari han k̄ir te h̄ir nererik nantike God nan̄inapan me w̄i h̄irak God kerek h̄irak Iuwe Manpenuk kehimitan m̄it h̄ir nantikerek nan̄inapan.

15 *“Hi Jisas hi etpi! Hi anen waswas me w̄i yi yep̄itariyem yar ke m̄it̄ik enuk kekint̄ip menmen. M̄it kerek h̄ir naanmamre werek werek menmen

* 16:3 Eks 7:17-21 * 16:4 Sam 78:44 * 16:5 Rev 1:4; Sam 119:137 * 16:6 Sam 79:3; Ais 49:26

* 16:7 Rev 15:3, 19:2; Sam 19:9 * 16:9 Rev 9:20-21, 16:21 * 16:10 Eks 10:22; Ais 8:22 * 16:11

Rev 9:20-21, 16:12; Ais 11:15; Jer 50:38 * 16:14 1Te 5:2; Rev 19:6, 15, 19 * 16:15 Rev 3:3, 18

maain mamnen, h̄ir han yaaik nanu. H̄ir ap ȳink enuk me menmen im mamnen mamre m̄it kerek klos au h̄ir ne puk wein̄ik nen witeik.”

16* H̄im̄in enum wikak meithis m̄it iuwe nin̄in naanm̄ipre m̄it miyap̄ir nau t̄i, h̄ir nan nererik neit wit niuk m̄irak me h̄im̄ H̄ibru h̄iram Amagedon.

17* H̄ir nererik epei au, hi h̄ir m̄it̄ik ensel hak (namba 7) kewen menmen enum mekre m̄in k̄irak men m̄ire n̄ime. Epei au, m̄it̄ik keke w̄in̄ak iuwe ke God menep yeno me m̄it̄ik iuwe, h̄irak ket̄ip h̄im̄ iuwe kar ik: “Menmen God k̄irakem kenep m̄it̄ keriuwerem h̄iram epei au meit.”

18* H̄irak kat̄ip epei au, hi h̄ir nepni mewen̄in mari winen men ein men ein, h̄iram mew̄in̄in w̄isenum t̄i k̄itan̄ik w̄isenum. N̄ipaa God k̄ir̄ak t̄i ere in ap t̄i k̄itan̄ik karik au. Ti k̄itan̄ik h̄iram min̄in t̄i me n̄ipaa ein.

19* T̄i k̄itan̄ik w̄isenum te wit iuwe Babilon kewep p̄inak p̄inak ere wikak, wit iuwe me wit yap̄irwe mewaank. God ap han kaa menmen enum m̄it̄ ne Babilon n̄ir̄akem te h̄irak han enuk kan̄ip keriuwe menmen im, h̄irak kewaanki k̄ire m̄it̄ h̄ir naam t̄ipar si enum w̄isenum m̄in̄in h̄ir n̄inap.

20* T̄i k̄itan̄ik w̄isenum te m̄iniu (o neiȳip) iuwe metike t̄i wit wan kimaak keketik, h̄iram yap̄irwe mewep menke. M̄iniu (o neiȳip) mewep menke m̄iwaai, wit wan kimaak keketik mewep m̄inat̄in men m̄isaw̄in mekre wan meit̄ n̄im̄in.

21* Menmen im wen mepnen, hi h̄ir ais iuwe m̄ire nan h̄iram n̄imenum m̄ire 50 kilogram h̄iram meke nepni man menep m̄it̄ miyap̄ir nerer wit wit nau t̄i, h̄iram mewaanki. M̄it̄ miyap̄ir nene God nentar ais enum im kerek man̄ip h̄iram menmen enum enum.

17

H̄im me m̄ite enu wari m̄it his wewenem

1* Menmen im man menep m̄it epei au, ensel kiut̄ip ke m̄it̄ik̄it ensel tar ke hisp̄inak wik (7) kerek tetenen m̄in mar hisp̄inak wik (7), h̄irak kan ketpo kar ik: “Ti etikewa euno hi ateiknut menmen enum God kak̄ir̄ak m̄ite enu wari m̄it his wewen̄nem. H̄ire wehim̄tan wit iuwe k̄ipwaai menep mani yap̄irwe.

2* M̄it iuwe kerek nin̄in naanm̄ipre m̄it miyap̄ir nerer wit wit nau t̄i, h̄ir netike m̄ite ip h̄ir neiyewewan. H̄ire wenip m̄it miyap̄ir yap̄irwe nau t̄i h̄ir n̄ire m̄it epei naam t̄ipar si enum h̄ir netaritari. H̄ire wenipi narik neriuwe menmen h̄ire wari han k̄ir keriuwerem (te h̄ir newen̄ipi niuk me t̄ipir enum).”

3* H̄irak ketpo epei au, h̄irak ketauhis h̄im̄in kai, haw̄ir wen wiun wit wein̄ik m̄it auri en. Haw̄ir wiun en, hi h̄ir m̄ite piut̄ip wau miyak w̄isenuk k̄ire ȳiwir. Niuk yap̄irwe mau ȳink k̄irak te h̄iram niuk enum mat̄ip enum metaw̄in God. Paan mar hisp̄inak wik (7) mewik, kom mar hiswiyen (10) mau menterim.

4* M̄ite h̄ire weriuwet klos m̄ire wenip, klos m̄ire nin̄im, h̄ire weseweriuwe menmen yaaim me gol o pewek o w̄ipe yehes. H̄ire wetenen kap me gol mekre his m̄ire wauri han ke m̄it han weriuwerem. Menmen enum menip God han enuk metike menmen enum h̄ire w̄ir̄akem me wari m̄it his wewen̄nem h̄iram m̄iwaai mekre kap m̄ire h̄iram meweik̄in m̄ire t̄ipar.

* 16:16 Het 5:19; Sek 12:11 * 16:17 Rev 16:1 * 16:18 Rev 8:5 * 16:19 Rev 14:8, 10 * 16:20 Rev 6:14 * 16:21 Eks 9:24; Rev 11:19, 16:9, 11 * 17:1 Jer 51:12-13; Rev 17:15 * 17:2 Ais 23:17; Rev 14:8 * 17:3 Rev 13:1 * 17:4 Esi 28:13, 16; Rev 18:16; Jer 51:7

5* Hi h̄r niuk mau maat k̄re h̄ram tok piksa h̄ram matip mar im: “M̄ite ip e h̄re wehim̄tan wit Babilon Iuwe. H̄re miye pe miyap̄r yap̄rwe nari m̄it his newen̄nem. H̄re miye pe menmen enum yap̄rwe m̄it miyap̄r nerer wit wit nau ti h̄r n̄riakem.”

6* Hi h̄rep h̄re wetaritari w̄re m̄it̄k kaam t̄par si enum wentar h̄re waam hemkre me m̄it miyap̄r kerek nises h̄m me God ketike h̄m me Jisas kerek newepyap̄r h̄r nisesik te m̄it nan̄ip h̄r naa. Hi h̄rep te hi han kai kekrit hi han kitet har ik: “H̄re peim̄n?”

7* Hi wen han kitet m̄ite ip, te m̄it̄k ensel ketpo kar ik: “Ti henmak te ti han kitet m̄ite ip e yap̄rwe? Hi etput ewepyap̄r m̄ite ip wetike miyak kerek h̄rak paan hisp̄nak wik (7) kom mar hiswiyen (10), m̄ite ip wau sip k̄rak, h̄r neim̄n.

8* Miyak enuk ti epei h̄rek, h̄rak n̄paa kepu t̄ te in ek au, h̄rak k̄naiw̄rek. H̄ram menep te h̄rak kak̄t̄paan kak̄ike hei enuk kesikekre, h̄rak kakno kak̄iwaank kaki kak̄krerek. M̄it miyap̄r nau ti kerek God ap kewis niuk m̄ir mau t̄wei m̄rak n̄paa w̄i h̄rak ap k̄rak t̄ metike nepni wen au, m̄it miyap̄r in h̄r nan̄rek h̄r han kekrit. H̄r han kekrit nentar miyak ik n̄paa kepu t̄ te in ek au. Maain h̄rak p̄ke kaku te h̄r nan̄rek nan̄ip̄r̄.

9 “M̄it kerek nertei menmen werek werek h̄r han ekitet menmen im. Paan m̄rak mar hisp̄nak wik (7) h̄ram wit iuwe kiut̄ip m̄it nimaak kau m̄niu (o neiȳip) mar hisp̄nak wik (7). M̄ite ip wau sip k̄rak h̄re wau weit wit iuwe eik.

10 Paan hisp̄nak wik (7) im h̄ram mehim̄tan wit iuwe kiut̄ip ketike m̄it iuwe hisp̄nak wik (7) naanm̄pre m̄it miyap̄r nau ti. M̄it iuwe hisp̄nak (7) h̄r epei nen naa. Kiut̄ip h̄rak wen kepu, keiyak ap kan naanmamre m̄it wen au. Maain h̄rak kaknen h̄rak kaku kike keremem.

11 Miyak enuk n̄paa kepu t̄ te in ek au, h̄rak m̄it̄k iuwe hak ke h̄r nar hisp̄nak wikak (8) h̄rak ketike m̄it han en nar ke hisp̄nak wik (7) h̄r nin̄n naanmamre m̄it miyap̄r nau ti. Maain h̄rak kakno kak̄iwaank kaki.

12* “Kom mar hiswiyen (10) ti epei h̄rem, h̄ram mehim̄tan m̄it iuwe nar hiswiyen (10). H̄r ap n̄re m̄it iuwe wen au, te maain h̄r nan̄it menmen iuwe nantike miyak enuk te h̄r nanin̄n naanmamre m̄it miyap̄r nanu ti me w̄i mei kike.

13 M̄it nar hiswiyen (10) h̄r nau han kiut̄ip te h̄r nanwet miyak enuk menmen m̄ir iuwe te h̄rak kak̄kreh̄r k̄r naanmamre menmen m̄ir.

14* H̄r m̄it nar hiswiyen (10) nantike M̄it̄k keweik̄n k̄re Sipsip h̄r nan̄napan te h̄rak kaktike m̄it kerek h̄rak kari han k̄r ken̄nor h̄r nises h̄m m̄rak, h̄r nanin̄n m̄it enun in. H̄r nanin̄ni nan̄ntar h̄rak kerekek M̄it̄k Iuwe kerek God kewet̄wek menmen m̄rak iuwe kin̄n m̄it iuwe yap̄rwe nerer wit wit, h̄rak naanmamre m̄it iuwe kerek naanm̄pre m̄it miyap̄r han.”

15* M̄it̄k ensel ik h̄rak wen ketpo kar ik: “Mani t̄par kerek ti h̄r m̄ite enu wari m̄it his wewen̄nem h̄re wau menep in, h̄ram mehim̄tan m̄it miyap̄r natip̄ h̄m ham h̄m ham, ȳnk k̄r hak hak, h̄r ne weiw̄k yap̄rwe nau nerer wit wit.

16* Kom mar hiswiyen(10) mehim̄tan m̄it n̄paa ti h̄ri netike miyak enuk h̄r han enuk n̄napen m̄ite enu ip kerek wari m̄it his wewen̄nem. H̄r nan̄nen nanri menmen m̄re yap̄rwe te h̄r nanw̄r m̄ite waw̄i puk wein̄k

* 17:5 Rev 14:8 * 17:6 Rev 18:24, 19:2 * 17:7 Rev 13:1 * 17:8 Rev 11:7, 13:8; Dan 12:1
* 17:12 Dan 7:24 * 17:14 1Ti 6:15 * 17:15 Ais 8:7; Jer 47:2 * 17:16 Rev 18:8

wawu wawit. Epei au, h̄r nanip nanik ȳnk k̄re. H̄r nanik ȳnk te h̄r nanman si menmen mei kike wen mepu.

17 H̄r nanriak menmen enum im nanintar God kakri han k̄r te h̄r ap nertei h̄r nanises han k̄rak. H̄r nepitari h̄r nanises han k̄rak h̄r nanu han kiutip h̄r nanwis miyak enuk naanmamror ere h̄m n̄paa God ketpim h̄ram mamnen.

18 M̄ite kerek ti epei h̄rep h̄re wehimitan wit iuwe kerek naanempre m̄it iuwe nau t̄ nerer wit wit.”

18

God kewaank wit iuwe Babilon

1 Maain hi h̄r m̄itik ensel hak keke wit ke God kan. God epei ketpiwek menmen m̄irak iuwe te menmen mewik merh̄he m̄r wisenum men ti.

2 *H̄rak kan k̄nap katip h̄m iuwe kar ik:

“M̄ite kerek wehimitan wit iuwe Babilon God kewaankep.

H̄re epei waa. In ek herwe, h̄m+n̄n enum, t̄pir metike hore ham ham enum yapirwe menmen enum h̄ram man mewik.

3 *Menmen im epei man mentar m̄it miyapir nerer wit wit epei newenipi niuk me t̄pir.

H̄ram mar ke h̄r netikerep n̄riran, h̄r naam t̄par si enum m̄re.

H̄ram mar ke h̄r m̄it iuwe nerer wit wit n̄waa netikerep.

M̄it nerer wit wit kerek nesiuwe menmen neit pewek yapirwe nentar h̄re hanhan weit menmen yapirwe te h̄re wau werek werek wises han k̄re enuk.”

4 *H̄rak katip epei au, hi hemtau h̄m ke m̄itik hak keit wit ke God h̄rak katip kar ik:

“Yi m̄it miyapir nai. Yi eino eikeipin m̄ite enu eip e.

Yi ap eikiterep eiriak menmen enum au em+i! Hi h̄napen ap eiyuwep eitikerep au.

5 *Hi ehip entar menmen enum yapirwe h̄re wiriakem.

Menmen enum m̄re h̄ram yapirwe m̄re tiu m̄ite wenipaam, te God epei k̄rem ap han kaa rem.”

6 *Hi p̄ike hemtau h̄rak katip m̄it han kar ik: “Yi p̄ike eirekyiwe menmen enum mamir ke h̄re n̄paa wiriak m̄it miyapir han em.

Te menmen miutip h̄re wiriakem yi eirekyiwerem wik.

H̄re n̄paa weweti t̄par si enum miutip yi yaam, te in ek yi eiwetiwetip t̄par si enum wik h̄re wawim.

7 *N̄paa h̄re niuk m̄re h̄ram iuwe h̄re wises han k̄re wau werek werek. Te in ek yi eirekyiwe enum ere ȳnk k̄re kakwo kakir ke n̄paa h̄re wises han k̄re wau werek werek.

Yi eirekyiwerem mamir im eiyintar h̄re n̄paa watip h̄rehes war ik: ‘Hi hau in hi m̄ite iuwe hin̄n m̄it miyapir yapirwe. Hi ap h̄re m̄ite kerek m̄itik k̄re kaa k̄naiw̄rep au. Hi ap te han enuk ek̄it eriuwe menmen taau.’

8 *H̄re watip enum warik te menmen enum im mamnip ep me w̄ miutip keremem.

H̄re waunap, h̄re waukit, h̄re n̄npi mami, m̄it han nan̄si ȳnk k̄re kekre si.

* 18:2 Rev 14:8; Ais 13:21, 34:11; Jer 50:39

2Ko 6:17 * 18:5 Jen 18:20-21; Jer 51:9

47:7-9 * 18:8 Rev 17:16; Jer 50:34

* 18:3 Rev 14:8

* 18:4 Ais 48:20; Jer 50:8, 51:6, 45;

* 18:6 Sam 137:8; Jer 50:15, 29; 2Te 1:6

* 18:7 Ais

Menmen im enum mamnep wit Babilon mentar m̄tik iuwe God kerek kakinke m̄t miyap̄r newik, h̄rak manpenuk w̄senuk kakises han k̄rak kakriakem.”

9 *Maain m̄t iuwe kerek nin̄n naanm̄pre m̄t miyap̄r nerer wit wit h̄r nan̄r si tiwekre me ȳnk k̄re si taak. N̄paa h̄r netikerep h̄r nises han k̄r h̄r nau werek werek, te in ek h̄r nan̄rp te h̄r han enuk nank̄tep.

10 *H̄r nan̄rp yan̄m̄n nan̄ntar h̄r n̄naain si menmen enum maaup. H̄r nan̄rp nank̄t nant̄p nan̄r ik: “Haai o! Menmen im menep wit Babilon h̄ram enum. Ti wit iuwe niuk mit w̄senum te waswas menmen enum yi m̄t miyap̄r en yi ȳriakem God kerawaank kenterim.”

11 *M̄t nerer wit wit kerek nesiuwe menmen kago m̄r nan̄t pewek mererim neit wit Babilon, h̄r nan̄rek nepei kewaank, h̄r nank̄tek nan̄ntar h̄r m̄t newik ap nan̄t menmen m̄r au. H̄r epei newaank.

12 *Menmen kago m̄r h̄ram im: Gol, silva, nan m̄rius yaaim, bis me pewek iuwe, laplap yaaim m̄re hike, laplap mei m̄re nin̄m metike yinam̄n metnenam, laplap slika. Nu ham ham h̄ram miut̄p miut̄p meit yaank m̄n̄n yaaim metike menmen yap̄rwe m̄t nesipaam me miyak elefan n̄k̄n m̄ram o nu yaaim me pewek nan iuwe, o ain, o bras, o nan yaik kew̄r mutmut.

13 H̄r neit nu meruk ȳnk m̄ram metike nekip, siyak me niu, semi, yeirep, kono, miyak w̄p̄nk, meruk o mir kerek m̄t nesiyem h̄ram m̄n̄n yaaim, t̄par wain metike gris, plaua metike rais, bulmakau, sipsip, hos metike karis, h̄ram metike m̄t miyap̄r h̄r n̄riak menmen me m̄t ap neit pewek mererim au.

14 H̄r m̄t nerp en nat̄p nar ik: “N̄paa ti m̄te n̄han enu w̄rau hanhan menmen yap̄rwe, te in ek ti enu he m̄te. Menmen yaaim m̄t new̄r pewek yap̄rwe nant̄wem metike menmen yaaim ti heses heriuwerem, h̄ram epei men. H̄ram ap p̄ke mamnen te ti et̄wem taau.”

15 *M̄t kerek nesiuwe menmen m̄r neit pewek mererim, h̄r nan̄rp yan̄m̄n nan̄napen menmen mam̄p mam̄r ke h̄ram menep wit Babilon te h̄r nank̄tep.

16 *H̄r nank̄tep nant̄p nan̄r ik: “Ke miye o! N̄paa wit ik Babilon h̄rak yaik k̄re m̄te kerek wam̄r laplap hike metike laplap ham m̄re nin̄m metike yinam̄n metnenam. Ti heses heriuwe gol, nan yaaim metike bis me pewek iuwe.

17 *Te in ek wasenum menmen yaaim yap̄rwe epei mewaank.”

M̄t kerek nin̄n naanm̄pre sip, h̄r nant̄ike m̄t boskru kerek n̄riak menmen me sip, h̄r nant̄ike m̄t nau sip o neit nan me menmen h̄r net̄wem mekre wan newet m̄t em, h̄r yap̄rwe nan̄rp yan̄m̄n nan̄r wit Babilon.

18 *H̄r nan̄rp yan̄m̄n nan̄r wit Babilon si taak h̄r nant̄p h̄m iuwe nan̄r ik: “Ap wit kei yaaik kar ke ik e n̄paa ere in taau.”

19 H̄r nanwen toni nank̄tek nant̄p nan̄r ik: “Haiu mamk̄t han tewen̄n wit iuwe ik e mam̄ntar m̄t nerer wit wit kerek neriuwet sip m̄r man in, h̄r neit pewek yap̄rwe meriuwe menmen h̄r nesiuwerem man in. Te in ek wasenum wit yaaik ik kewaank.”

20 * “Yi m̄t kerek yi yau wit ke God, yi han yaaik eiyu. Yi m̄t kerek God kehimīteni yi ȳriak menmen m̄rak o yi profet yi yewep̄p̄r h̄m m̄rak

* 18:9 Rev 17:2; Esi 27:30-35 * 18:10 Esi 26:17; Dan 4:30 * 18:11 Esi 27:36 * 18:12 Esi 27:12-13, 22 * 18:15 Esi 27:31, 36 * 18:16 Rev 17:4 * 18:17 Esi 27:27-29 * 18:18 Esi 27:32
* 18:20 Ais 44:23; Diu 32:43; Jer 51:48

o yi mıt miyapır kerek yi yises hım me God, yi han yaaik eiyu! God epei kırırak wit Babilon enum kakrer menmen enum nıpaas hır nerekiyem.”

21 *Hır natıp epei au, hi hır mıtık ensel wısenuk ken kekin nan wısenuk kewis pakın kire heipun. Hırak kekinık keiyık ken kewırek kekre wan kesikekre hırak katıp kar ik: “Mar ke hi hewır nan ik ken kekre wan kesikre, te God kakıwaank wit Babilon. Maain wit eik hırak pıke kakıkrit kaku taauye.

22 *Mıt kerek nıram gita nine henye o netenwo taur o nıram heurek, hır maain ap nanınen nanrıakem au. Mıt kerek nırak menmen ham ham ap pıke nanınen nanu wit Babilon au. Mıt ap pıke netau nan iuwe kakwen rais haas mıram meit wit Babilon taau.

23 *Mıt ap pıke nanıksiu si keiyak nanıt wit Babilon taau. Mıt ap pıke nanımtau hım me mıtık o mıtıe hır nanıtın. Mıt kerek nan nesıuwe menmen kago mır, hır mıt iuwe ne tı nerer wit wit. Yi mıt ne wit Babilon, yi epei yari han ke mıt miyapır nerer wit wit yerıuwe menmen enum me memıpın yi yırıkem.”

24 *God kewaank wit Babilon kerek kehımıtın wit iuwe yapırwe kentar hır nenep profet ne God netike mıt miyapır nises hım mırak hemkre mır mewen mırwaai tı. Hemkre mır metike hemkre me mıt miyapır yapırwe ne tı hır mıt nıpaas nanıp naa.

19

Mıt miyapır neit wit ke God han yaaik nentar God kewaank wit Babilon

1 Maain hi hemtau menmen mıre mıt miyapır yapırwe neit wit ke God hır natıp hım iuwe nar ik: “Hau emwenıpi niuk me God kiau. Hırak kerek epei ketaihis. Hırak niuk mırak iuwe hırak manpenuk wısenuk.

2 *God skelim mıt nises menmen yaaim. Hırak epei skelim mıtıe enu kerek wari mıt his wewenınem. Hıre wewaank mıt miyapır ne tı yapırwe werıuwe menmen enum hıre wırıkem. God kaaup kerer menmen enum nıpaas hıre wırık mıt miyapır kerek nises hım mırak. Hıre wanıp naa.”

3 *Hır pıke natıp neteipım nar ik: “Hau emwenıpi niuk me God. Si tıwıkre me wit Babilon hıram mamno niu tipmain tipmain enum eik.”

4 *Hır natıp epei au, mıt iuwe nar 24 kerek nau yeno me mıt iuwe, hır netike menmen tekyaaıt (4) kerek mepu hır newen ninıp nitehır nau tı menep ninaan me God kerek kau yeno kırak. Hır natıp nar ik: “Hıram hım yaaim hau emwenıpi niuk mırak.”

5 *Hır natıp epei au, hi hemtau hım ke mıtık hak kerp kırıpıt yeno me God hırak katıp hım iuwe kar ik: “Yi mıt miyapır niuk iuwe o niuk weınım kerek yises hım me God yi hanhanek. Yi eiwenıpi niuk mırak.”

Mıtık keweikın kıre Sıpsıp keıt mıtıe, te hır yapırwe nererik naam menmen

6 *Hırak katıp epei au, hi hemtau mıt miyapır yapırwe hır nererik natıp hım iuwe nar ke mani sır menep o nepni mewenın. Hır natıp hım iuwe nar ik: “Hau emwenıpi niuk me God. Hırak kerek Manpenuk Wısenuk hırak kının naanmıre menmen yapırwe.

* 18:21 Jer 51:63-64; Esi 26:21 * 18:22 Ais 24:8; Esi 26:13 * 18:23 Jer 7:34, 16:9, 25:10; Ais 47:9

* 18:24 Jer 51:49; Mt 23:35; Rev 17:6 * 19:2 Rev 6:10, 16:7 * 19:3 Rev 14:11 * 19:4 Rev 4:2,

10 * 19:5 Sam 22:23, 134:1, 135:1; Rev 11:18 * 19:6 Rev 11:15, 14:2, 15:3

7 * Haiu han yaaik emu emwenipi niuk mirak mamantar Mitik keweikin kire Sipsip kakit mite pirak hir nanitan. Hire epei wemani menmen mire.

8 * Hir mit ensel newetiwe laplap yaaim mire hike hapik mewim au te hire waumir.” (Laplap yaaim mire hike hiram menmen yaaim kerek mit miyapir nises him me God hir nriakem.)

9 * Hir natip epei au, mitik ensel kerek kerp ketikewa hirak ketpo kar ik: “Ti ewis menmen im. Mit miyapir kerek God keninor naninen nanim menmen me Mitik keweikin kire Sipsip kakit mite pirak, hir han yaaik nanu.” Hirak wen ketpo, “Him im hiram him me God hirekes.”

10 * Hi hemtau menmen hirak ketpo, te hi ewen ninip hitehir ewenipi niuk mirak. Hirak kewena ketpo kar ik: “Ti ap ewenipi niuk mai au emit! God kerekek. Hi hriak menmen me God har ke ti etike nit yinan kerek yises him me Jisas wewepyapir him mirak yatip mit em. Menmen Jisas kewepyapirem, hiram menmen mikaap mit profet natip newepyapir him me God.”

Him me mitik kau hos kire hike

11 * Hirak ensel ketpo menmen epei au, hi hir weipir ke wit ke God kenke, hos hike kerp en. Mitik kau sip kirak hir nenewek niuk mirak “Mitik kerek naanmipre menmen mirak werek werek.” Hirak ketike mit hir naninepan, hirak

12 * skelim mit, hirak kises menmen yaaim kriakem keremem. Nanamir kirak hirak kir kire si keteikin mit hirak kertei menmen mekre han kir. Hat yapirwe me mit iuwe hiram mau paan kirak. Niuk mirak ham mau maat kirak te mit neiyam ap nerteiyem au. Hirak kirak kerekek.

13 * Hirak kamir laplap nokim kerek nipa hir newermaam mekre hemkre. Hir ne wit ke God nenewek niuk mirak “Him me God.”

14 * Mit yapirwe ne ami ne wit ke God hir nisesik nau hos mire hike yapirwe namir laplap yaaim mire hike hapik mewim au.

15 * Hi hir hane ke his nokik tiknuk enuk koke him mirak kan. Hirak kaknep mit miyapir nerer wit wit kakriuwere. Epei au, hirak kakinin naanmamror wisenum te mit han ap nanikrehir kirak taau. Hirak taau. Hirak naanmamror kakir ke mitik ketenen paap keyik naanmipre bulmakau. Hirak kakinin mit yapirwe kakiwaank mit kerek ap nises God kakir ke mitik keit henpik (o henkip) keyim kekpep yiwir kekke sar kehimitan God hirak han enuk keriuweri.

16 * Him ham mau laplap mirak, mau hit naap kirak matip him miutip marik: “Mitik ik hirak kinin naanmipre mit iuwe kerek naanmipre mit miyapir yapirwe nau ti.”

Hirak Mitik Iuwe kinin mit iuwe yapirwe.

17 * Hi hirek epei au, hi hir mitik ensel hak kerp nimin ke wepni kenine hore yapirwe kerek menuwe mau niu, keninewem keriuwe him iuwe hirak katip kar ik: “Yi hore yi yainen eikiyan eiyit niutip yi eiyim menmen God kakrimaniyem.

18 * Yi einen eiyim naan me mit yapirwe. Mit iuwe ninin naanmipre ami, mit iuwe ne ami kerek nises han kir, hir netike mit weinin nekepi nenapan, mit iuwe, mit weinin, mit nepu werek, mit han nriak menmen me mit

* 19:7 Rev 21:2 * 19:8 Ais 61:10 * 19:9 Mt 22:2-3 * 19:10 Ap 10:25-26; Rev 22:8-9 * 19:11 Rev 1:5, 6:2; Sam 96:13; Ais 11:4 * 19:12 Rev 1:14, 2:17 * 19:13 Ais 63:1-3; Jo 1:1, 14 * 19:15 Rev 1:16, 4:8, 12:5, 14:19-20, 21:22 * 19:16 Rev 17:14 * 19:17 Esi 39:17-20

iuwe naanmɪpri. Hɪr naan kɪr ketike naan me hos metike mɪt newim, menmen yapɪrwe.”

19 **Hɪrak katɪp epei au, hi hɪr mɪtɪk keweikɪn kɪre miyak enuk ketike profet enuk kewenɪn hɪm menmen kerek kɪrɪak menmen yapɪrwe nɪpaa mɪt nɪrem au kɪkaap miyak wɪsenuk keriuwerem. Hɪrak kɪkaap miyak enuk keriuwerem kari mɪt miyapɪr han kɪr te hɪr neit mak mɪrak mau yɪnk kɪr, hɪr newenɪpi nu hɪr nimaak nar ke miyak enuk.

20 *Hɪrakɪt wen tepu te hɪr netɪwekɪthis newɪret ten tekre hei iuwe mɪre wan si metnen meriuwe nan sulfa mekrerek.

21 *Te mɪt han kerek netikeri nenepan, Mɪtɪk Iuwe kerek kau hos, hɪne keke hɪm kɪrak kan kanɪp kenepi. Hɪrak kan kanɪp kenepi, hore man maak yɪnk kɪr ere tu iuwe.

20

Seten kau kekre hei 1,000 tito

1 *Hi hɪr hore maak yɪnk kɪr epei au, hi hɪr mɪtɪk ensel hak kekiuwe wit ke God kan. Hɪrak kekiuwe wit ke God kan ketenen ki metike sen ain wɪsenum. Ki hɪram me mɪkaisu weipɪr ke hei enuk wɪsenuk kesikekre.

2-3 **Hɪrak kan keithis kɪrɪn kerek niuk mɪrak ham mar im: “Manpen (o yenmik) ke nɪpaa, hɪrak Seten, hɪrak mɪtɪk enuk kerp menep ninaan me God kesiuwai hɪm.” Hɪrak mɪtɪk ensel ketɪwekhis kinɪnek kesenekik keriuwe sen ain kewɪrek ken kekre hei. Kewɪrek ken kekre hei kesikekre, hɪrak keiyepet weipɪr kehɪruwek hit tokim me tito 1,000. Hɪrak kehɪruwek hit tokim te Seten ap kakno ein ein kakri mɪt miyapɪr han kɪr kakwisɔrek ere 1,000 tito hɪram epei au. 1,000 tito hɪram epei au, maain hɪrak kaknaipɪsek kakno ein ein me wɪ kike.

4 *Epei au, hi hɪr yeno me mɪt iuwe. Mɪt han newim. God kewisi hɪr skelim mɪt. Hi hɪri netike hɪmɪn ke mɪt miyapɪr kerek mɪt nerekir teruk kɪr kewen keket kentar hɪr ap newenɪpi niuk me miyak enuk o menmen hɪr nesipaam mau his o maat kɪr au. God kɪkɪan hɪr nekrit nau, hɪr nantike Kraɪs hɪr naninɪn naanmampre mɪt miyapɪr me 1,000 tito.

5 Mɪt han ap nises God nɪpaa epei naa, hɪr ap pɪke nanɪkrit in au. Maain 1,000 tito hɪram epei mampnen, hɪr pɪke nanɪkrit. Im em hɪram namba wan taim God kɪkɪan mɪt miyapɪr nɪpaa naa te hɪr pɪke nekrit nepu.

6 *Mɪt miyapɪr kerek God kinɪn kɪkɪan te hɪr nekrit nau, hɪr mɪt yaain, hɪr han yaaik nanu. Hɪr han yaaik nanu nanɪntar hɪr ap pɪke nani nanteipim nanɪno nanɪkre si au. Hɪr nanre mɪt pris kerek newepwar menmen nanwet God kaktike Kraɪs em, hɪr nantike Kraɪs naninɪn naanmampre menmen me 1,000 tito.

God kewaank Seten hɪrak kewɪrek kekre si enum

7 Maain 1,000 tito hɪram epei au, mɪtɪk ensel hɪrak kɪkaisu weipɪr ke hei kesikekre kesiupan sen ain kaknaaiwɪr Seten kakno.

8 *Hɪrak kakno kakwenɪn hɪm mɪt miyapɪr yapɪrwe ne tɪ nerer wit wit, nanɪnen wit iuwe Gok ketike Megok. Hɪrak kakwenɪnor hɪm te hɪr nanɪnen nanrerik nantike mɪt han nanɪnepan. Mɪt ne ami nɪrak hɪr nanɪre tenhaan ke wan hɪr yapɪrwe.

* 19:19 Esi 27:30-34 * 19:19 Sam 2:2 * 19:20 Rev 13:12-17, 20:10, 15; Ais 30:33 * 19:21 Rev 19:17-18 * 20:1 Rev 9:1 * 20:2-3 Rev 12:9 * 20:2-3 Ju 6 * 20:4 Dan 7:9, 22, 27; 1Ko 6:2; Rev 13:17 * 20:6 Rev 1:6 * 20:8 Esi 38:2, 9, 15-16

9 *Hir nanike ti nanino yanimn nanweikin wit Jerusalem kerek mit miyapir ne God nanwik, wit kerek God hanhanek. Hir nanweiknor naninip te si maminke mamke wit ke God mamnen si tatn mit ne ami in.

10 *Si tatn mit ne ami in, te God kakithis Seten kakwerek kakno hei o wan si metnen mekrerek meriuwe nan salfa. Hirak kakno hei o wan si metnen mekrerek kerek miyak enuk ketike profet enuk kewisesik tewiyen. Hirakit tatu tatit en ynk kirakit kaknen (o kakises) tipmain tipmain enum eik.

God skelim mit miyapir yapirwe

11 Menmen im epei man, hi hir yeno me mitik iuwe kire hike, mitik iuwe kewik. Ti ketike nepni mirir mekeipn ninaan mirak ap minmatn wit keyyak te hiram msawin mau meit en au. (Te hiram meweikin mire nap).

12 *Hiram meweikin mire nap epei au, hi hir mit miyapir niuk mir iuwe, mit miyapir au weinin kerek nipaa naa. Hir nan nerp menep ninaan ke mitik kau yeno mirak, mit ensel nan nenke twei ham mwaa en. Epei au, hir neit twei kiutip hak, kerek niuk me mit kerek nises hm me God nanu nantikerek mewik. God skelim mit in nipaa naa keriuwe menmen hirak kirem mekre twei im me menmen hir nriakem.

13 *God kikan mit miyapir kerek naa nekre wan netike mit miyapir kerek epei naa nerer wit hir nerp menep ninaan mirak, hirak skelim mit miyapir me menmen hir nriakem nau ti.

14 *Epei au, God keit menmen menip mit nani metike wit kerek hm in ke mit naa mwaa en, hirak kewrem men mekre hei o wan si metnen mekrerem hiram nepei au mau meit. Hei si metnen mekrerem hiram enum mar ke mit hir pike nani.

15 *Mit miyapir kerek God ap kir niuk mir mekre twei ik kerek ketpwek niuk me mit miyapir hir nanu nantikerek, hirak kewri nekre hei wan si metnen mekrerek.

21

Jon kir ti ketike nepni meiyam man mekrehir me ti ketike nepni nipaa mepu

1 *God kewri nekre hei si metnen mekrerek epei au, hi hir ti keyyak ketike nepni meiyam mepu mekrehir ke ti keyyak ketike nepni meiyam nipaa mepu. Hiram metike wan epei au mesi.

2 *Epei au, hi hir wit kerek God kehimitanek hirak wit kirak. Hirak wit Jerusalem keyyak kekrehir ke wit Jerusalem ke nipaa. Hirak keit wit ke God knaiwerek kekiuwe kan. God kemaniyek yaaik kire mte wesewetike mitik nanitan.

3 *Hi epei hirek, hi hemtau hm ke mitik keit yeno me mitik iuwe hirak katip kar ik: "Eiymtewem! God winak kirak kau nm in ke mit miyapir te hirak kaku kaktikeri. Hir nanu nanre mit narak, hirak kaku kaktikeri kakre God kir.

4 *God kaknip mit miyapir en han yaaik nanu. Hir ap pike nani o han enuk o nankit o ynk kir kaknen au. Menmen im me nipaa ein hiram epei au."

* 20:9 2Kin 1:10; Esi 39:6 * 20:10 Jen 19:24; Sam 11:6; Rev 19:20; 21:8 * 20:12 Dan 7:9-10; Mt 25:31-46; Rev 13:8; Ap 17:31; 2Ko 5:10 * 20:13 Ro 2:6; 1Pi 1:17; Rev 2:23, 22:12 * 20:14 1Ko 15:26, 55 * 20:15 Mt 25:41; Rev 13:8, 19:20 * 21:1 2Pi 3:13 * 21:2 Ais 52:1, 61:10; Hi 11:16, 12:22; Rev 3:12 * 21:3 2Kro 6:18; Sek 2:10; 2Ko 6:16 * 21:4 Rev 7:17; Ais 35:10, 65:19

5 *Mítik kerek kau yeno me mítik iuwe ketpo kar ik: “Ti emtewek. Hi anip menmen yaaim mamíkrehír me menmen nípaa.” Hírak wen ketpo, “Ti ewis menmen im hi nepei hetputem emu tíwei entar menmen hi hetpi yi mít em híram yaaim.”

6 *Hírak katíp, “Menmen im híram nepei au. Hi mítik kerek nípaa menmen ap mepu au, hi hepu, maain hi apau. Hi híriak menmen yapírwe te menmen yapírwe mít miyapír kerek hanhan naním típar hi awetírem weiním típar mai mamkepi hír nanu nanít tipmain tipmain enum eik.

7 *Yi mít kerek yi yises híam mai werek ere yi yayi, yi wen yíríak menmen mai yaaim yínin menmen enum mamri han ki enuk, yi mít in hi aweti menmen im yapírwe hi etpiyem. Hi are God ki, yi eire níkerek nai.

8 *Te mít kerek hír nípaa nisísa hi God, in ek au nínapen nentar mít naníp nentar hír nisísa, hír netike mít neweikín sip newet God, mít kerek níriak menmen enum enum, mít kerek nenep mít han hír nani, mít kerek nari miyapír his newenínem, mít kerek níriak nasi, mít kerek newepwar menmen newet típir em, hír nantike mít enun newisesik, hír yapírwe naníno hei iuwe míre wan si metnen meriuwe nan salfa mekrerek. Menmen im híram enum míre mít hír píke nani naníkrerem.”

Hím ke wit Jerusalem hak yaaik

9 *Hi hemtau híam im nepei au, mítik ensel kiutíp ke ensel nar hispínak wik (7) kerek netenen mán mar hispínak wik (7) menmen enum menep mít mekrerem, hírak mítik ensel ik kan menep ketpo kar ik: “Ti enen etikewa hi ateiknut míte yaaip kerek híre wautike Mítik keweikín kóre Sipsíp hír nanítan.

10 *Hírak ketpo epei au, hírak ketauhis híamín kai hawír wen werp máníu (o neiyíp) wísenuk. Hawír werp en, hírak keteikno wit Jerusalem, wit God kehímítanek hírak kírak keke wit ke God kekiuwe kan.

11 *Hírak kír keriuwe menmen yaaim me God, hírak kóre nan yaaim niuk mírak jaspá kerek mít newír pewek yapírwe netíwem, nan kerek hír newisím mau wepni híram mír wísenum mar ke glas.

12 *Níwa hírak keweikín wit hírak nokik ken niu, weipír hiswiyen wik (12) mewik, mít ensel niutíp niutíp nerp nersísem naanmípre weipír. Niuk me weiwík hiswiyen wik (12) me Isrel mau weipír im.

13 Wit wepni kokai kan weipír wikak tewik. Wit wepni kewen ken weipír tar wikak tewik. Wit ken niu in weipír tar wikak tewik. Wit ken mán in weipír tar wikak tewik.

14 Hír nime níwa im mentar nan iuwe mar hiswiyen wik (12). Niuk me mít aposel nar hiswiyen wik (12) ne Mítik keweikín kóre Sipsíp niuk mír mau nan im.

15 *Mítik ensel kerek ketpo menmen ketenen si me gol kaknín mak ke wit iuwe ik e, ketike weipír mírak, níwa mírak.

16 Wit ik e hírak nokik yinak ik yinak ke wit híram mípíram. Ensel ik kínín mak ke wit keriuwe si mírak. Wit hírak nokik mírak híram mar 2400 kilomita. Wit kau niu kírak ketike nokik kírak hírak yaaik kípírak.

17 Hírak kínín mak ke wit epei au, hírak kínín mak ke níwa kau niu kírak keriuwe si míre mít nínín mak neriuwerem, te hírak kírrem híram míre 65 mita.

* 21:5 Rev 4:2, 10; 2Ko 5:17 * 21:6 Rev 1:8, 17, 22:17; Jo 7:37; Sam 36:9 * 21:7 2Sml 7:14

* 21:8 Hi 10:38-39; Mt 25:41; Rev 19:20, 21:27, 22:15 * 21:9 Rev 15:1 * 21:10 Esi 40:2; Rev 21:2

* 21:11 Ais 60:1-2, 19 * 21:12 Esi 48:30-35 * 21:15 Rev 11:1

18 God kime nīwa keweikīn wit ik, hīrak kimaak me nan jasper. Wit hīrekes God kimaak me gol hīram mīr mīre tīpar mar ke mani katīn nemnok.

19 *Nan iuwe kerek God kime nīwa menterim hīram marim. Nan namba 1 hīrak jasper. Nan hak (namba 2) hīrak sapaia kīre yinamīn. Nan hak (namba 3) hīrak nan hīke niuk mīrak agat. Nan hak (namba 4) hīrak kīre yinamīn niuk mīrak emeral.

20 Nan hak (namba 5) hīrak nan kīre hīke ketike ninīk niuk mīrak sadonikis. Nan hak (namba 6) hīram nan kīre ninīk niuk mīrak konilian. Nan hak (namba 7) hīrak kīre kono niuk mīrak krisolait. Nan hak (namba 8) hīrak kīre yinamīn niuk mīrak beril. Nan hak (namba 9) hīrak kīre kono niuk mīrak topas. Nan hak (namba 10) hīrak kīre yinamīn ketike kīre kono niuk mīrak krisopres. Nan hak (namba 11) hīrak kīre yinamīn niuk mīrak haiasin. Nan hak (namba 12) hīrak kīre ninīk niuk mīrak ametis.

21 Ya weipīr ke nīwa mar hiswiyen wik (12) God kimaam me bis me nan iuwe. Ya weipīr miutīp miutīp hīram me klamsel me bis miutīp miutīp wīsenuk kerekek. Yayiwe kerekir wit iuwe ik hīrak ke gol mīr yaaim mīre manī katīn nemnok.

22 *Hi ap hīr wīnak iuwe kiutīp ke God keit wit iuwe keteikīn mīt God kau ketikeri eik e au. Mītīk iuwe God hīrekes kerek manpenuk wīsenuk hīrak ketike Mītīk keweikīn kīre Sipsip hīrakīt tepu wit ik te mīt miyapīr nīret tepu. Te hīr ap nīme wīnak netekīn hīrakīt tepu tetikeri au.

23 *Wepni o wenke ap te mamīr mamīt wit ik e taau. Menmen iuwe me God merhīhe mīre si, menmen iuwe me Mītīk keweikīn kīre Sipsip mamīr te hīram mamīr mamnep wit mamīkrehīr ke wepni te hīr mīt nanīr ein.

24 *Mīt miyapīr nerer wit wit hīr nanīnen nanīr menmen iuwe mīrakīt mīr menep wit, te hīr nanitet yayiwe nanīno in nanīno ein. Mīt iuwe ninīn naanmīpre mīt miyapīr nau tī hīr nanīt pewek mīre yapīrwe neiyīm nanīnen wit ik.

25 *Hīr ap te naniyepet weipīr me nīwa mamīt in nanīntar wit ap toto mamtai au. Wepni kerekek.

26 Menmen mīt hīr nesēs neriuwerem metike pewek mīr, hīr mīt nerer wit wit nau tī neiyīm nanīnen nanwīsmī mamīt witeik.

27 *Te menmen enum o mīt miyapīr kerek nīrak menmen enum o newisesik nanīno nīmīn wit ik e au. Mīt miyapīr kerek Mītīk keweikīn kīre Sipsip kewis niuk mīr mīwaai mekre tīwei kerek mehīmītan mīt miyapīr nanu nantike God, hīr keriyen nanīno nanīkre wit ik e.

22

Hīm me nu metike tīpar mamkaap mīt miyapīr nanu werek

1 *Hi hīr wit yaaik nepei au, mītīk ensel keteikno mani kerek tīpar mīrak mīkaap mīt miyapīr hīr nanu werek. Tīpar im meke yeno kerek Mītīk Iuwe God kewim metike yeno Mītīk keweikīn kīre Sipsip kewim.

2 *Tīpar im hīram nemnok hīram mekiuwe wī mīram mitet yayiwe ke nīmīn. Nu kerek mīkaap mīt miyapīr nanu nanīt hīram merp menep mani kekiuweri, ham merp pīnak, ham merp pīnak. Hīram mari mine nīkim me wenke kiutīp wenke kiutīp, tīwei mīram hīram mīkaap mīt miyapīr nerer wit wit nīpa hīr nīnap te hīr nanre yaain.

* 21:19 Ais 54:11-12 * 21:22 Rev 15:3 * 21:23 Ais 60:19-20; Rev 22:5 * 21:24 Ais 60:3, 5

* 21:25 Ais 60:11; Sek 14:7; Rev 22:5 * 21:27 Ais 52:1; 1Ko 6:9-10; Rev 13:8, 21:8 * 22:1 Esi 47:1;

Joe 3:18; Sek 14:8 * 22:2 Jen 2:9; Esi 47:12; Rev 22:14, 19

3 Menmen yapirwe kerek nipaa mewaank ti God kakriakem nepei au meit kakintar hirak ketike Mitik keweikin kire Sipsip hirakit tatu wit ik naanmamre mit, te hir nanwenipi niuk mirak.

4 * Mit hir nanir ninaan mirak, hirak kakwis niuk mirak mamu maat kir.

5 * Witaan ap te pike mamnen taau. Mit ap nanit si te nanir yayiwe o wepni kau nepni kir au. Mitik luwe God hirak kaku kakrehir ke wepni kakir te mit nises him mirak hir nanu nanire mit iuwe tipmain tipmain enum eik.

Jisas pike kaknen waswas

6 * Mitik ensel hirak ketpo kar ik: "Him im yapirwe ti hewisim hiram yaaim maain mamnen. Mitik luwe God kerek hirak epei kiriak mit profet himin kir kekrit te hir newepyapir him mirak, hirak epei keriuwet mit ensel nirak te hir nan newepyapir natip mit nises him mirak menmen te menep mamnen."

7 * Jisas ketpi kar ik: "Yi eiyimtau! Menep te hi pike anen. Mit miyapir kerek nanimtau him mau twei im nanisesim, hir han yaaik nanu."

8 * Hi Jon kerekek hi hir menmen im hi hemtau him miram. Hi hir menmen im, hemtewem nepei au, hi hewen ninip hwaai hit me mitik ensel kerek keteikno menmen im.

9 Te hirak ketpo kar ik: "Ti ap hiriak menmen im au emit! Hi hiriak menmen me God har ke yi mit yetike mit nit yinan hir profet hir netike mit yapirwe kerek nemtau him mau twei im nanisesim. Te ti ap ewenaunipi au emit! Ti ewenipi God kerekek."

10 Hirak wen ketpo kar ik: "Ti ap epakin him me God mekre twei im au emit, entar wi epei man menep te menmen im mamnen.

11 * Menmen im menep te mamnen. Te mit kerek nriak enum hir wen nanriakem. Mit kere han kitet enum enum, hir wen han ekitetim. Mit kerek nriak menmen yaaim hir wen enriakem. Mit kerek hir yaain wen enu anirek."

12 * "Yi eiyimtewek! Menep te hi Jisas hi pike anen. Hi anen etenen menmen yaaim me mit miyapir yapirwe te hi awetirem me menmen nipaa ein ere in hir nriakem.

13 * Hi kerekek hi hinin, maain te hi pike ekaru. Nipaa hi hinin hiriak menmen te maain hi pike ariakem yaaim.

14 * "Mit miyapir kerek nises him me God hir nire mit epei nekemyet laplap mir hiram pike yaaim. Mit miyapir narik hir han yaaik nanu nanintar God kakwisi hir nanino nanitet ya wepir ke wit nanino namin nanim nikim me nu kerek mikaap mit miyapir nanu werek werek nanu nanit.

15 * Te mit enun nises han kir enuk, hir nantike mit kerek nari si newir pikoker nriak nasi, o mit nari miyapir his neweninem, mit kerek nenep mit han nani, mit kerek newepwar menmen newet tipir em, o mit kerek newenin him nises him mir hir, mit miyapir nar ik hir ap te nanino nanitet ya wepir ke wit iuwe au. Hir enu emit witeik.

16 * Hi Jisas kerekek hi epei heriuwet mitik ensel kai hirak kan kewepyapir him im men yi mit ne weiwik miutip me God yerer wit wit.

* 22:4 Sam 42:2; Mt 5:8; Rev 3:12 * 22:5 Rev 5:10, 20:6, 21:23, 25; Dan 7:18, 27 * 22:6 Rev 1:1

* 22:7 Rev 1:3, 2:16 * 22:8 Rev 1:3, 10:4 * 22:11 Dan 12:10 * 22:12 Rev 2:16, 23; Ais 40:10;

2Ko 11:15 * 22:13 Rev 1:8, 17, 21:6 * 22:14 Rev 22:2 * 22:15 Rev 21:27 * 22:16 Ro 1:3;

Rev 2:28; 5:5; Nam 24:17

Hi kerekek hi ke weiwik me Devit, hi nepenyek kirak hi hire saaur kau nepni kir wisenum ere wanewik.”

17 * “God Himin Yaaik ketike mit miyapir nises him me hi Mitik keweikin hire Sipsip hir natip nar ik: “Ti enen!” Mit miyapir kerek nanimtau him im hir entip, “Ti enen.” Mit miyapir kerek him niu enuk (o hir mar kewenkikor him), hir eninen enim tipar mikaap mit miyapir hir nanu werek werek nanu nanit. Hir nanwir pewek nanit tipar im nanim au. Hir nanim weinim.

18 * Hi Jon hi hetpi yi mit miyapir yapirwe kerek yayimtau him me God me menmen mamnen mau tuiwei im, hi hetpi him manp har ik: “Mit han kerek nanwis him ham mamu mamtike him im mau tuiwei, te God kaknip kakriuwe menmen enum hirak kenep mit keriuwerem hi epei hewisim mau tuiwei im.

19 * Mit han hir nanisak him ham mau tuiwei kerek hi hewisim te God kakri menmen mir mau nu mikaap mit hir nanu werek werek nanu nanit, hirak kakwisi nanu wit kirak yaaik taau.”

20 * Mitik kerek kewepyapir him im hirak katip kar ik: “O, hi Jisas hi anen waswas.”

Mitik luwe Jisas haiu mewenhi matip mar ik: “Ti enen waswas.”

21 Hi Jon hanhan Mitik luwe kaiu Jisas Krai hirak kakriak yi mit miyapir kerek yises him mirak kakrekyi menmen yaaim.

Mepir keremem

HIM METEIKNAI MENMEN ME LISTA IM EM

God kewis him mirak mamkepai. Haiu han enuk o haiu hanhan mamrtei menmen, haiu mamkinaam, te hiram mamkepai haiu mamrtei menmen me God. Haiu hanhan mamrtei me menmen mau twei me God, te haiu han kitet, "Haiu mamrkeik haiu mamnapinem? Haiu minapen mamkine buk Matyu ere Revelesen te haiu mamnapinem taau!" Haiu han kitet menmen mar im, haiu mamr lista im hiram mamkepai. Haiu emin han ekitet menmen haiu hanhan mamrteiyem, te haiu mamr het tok me lista im em. Haiu mamr het tok me lista ere haiu minapin menmen haiu hanhanem, haiu mamr buk, sapta metike ves miram mau minik het tok. Haiu mamr ves im hiram mamtpai me menmen him me God metpim me menmen me het tok im em.

HIM ME JISAS WI HIRAK KAU TI

Maamrer ne Jisas*	
Matyu 1.1-17	Luk 3.23-38

Maria wina Jisas-Him me Krismas	
Luk 1.26-38	Matyu 2.1-23
Matyu 1.18-25	Luk 2.40
Luk 2.1-38	

Jon kikir Jisas	
Matyu 3.13-17	Luk 3.21-22
Mak 1.9-11	Jon 1.29-34

Jisas keweikinhis kire God	
Matyu 17.1-9	Lu 9.28-36
Mk 9.2-9	

Judas kewepyapir Jisas	
Matyu 26.14-16; 26.47-57	Luk 22.47-54
Mak 14.10-11; 14.43-53	Jon 18.2-13

Pita kiune katip hirak ap kises Jisas	
Matyu 26.69-75	Luk 22.54-62
Mak 14.66-72	Jon 18.15-18; 18.25-27

Mit newepyapir Jisas te hirak kaki-Him me Ista	
Matyu 26.57-68; 27.1-2	Luk 23.1-25
Matyu 27.11-31	Jon 18.19-24
Matyu 14.53-65; 15.1-20	Jon 18.28-40; 19.1-16
Luk 22.63-71	

Mit newenkek Jisas hirak kaa-Him me ista	
Matyu 27.32-56	Luk 23.26-49
Mak 15.21-41	Jon 19.17-37

Mit newis Jisas kekrek han ke miniu-Him me Ista	
Matyu 27.57-66	Luk 23.50-56
Mak 15.42-47	Jon 19.38-42

Jisas pike kekrit mit nirek-Him me Ista	
Matyu 28.1-20	Jon 20.1-31; 21.1-23
Mak 16.1-18	Aposel 1.3-8
Luk 24.1-49	

Jisas pike ken wit ke God (Heven)	
Mak 16.19	Aposel 1.9-11
Luk 24.50-51	

MIT NE WEIWK ME GOD NANISES MENMEN YAAIM MAR IM

Mit neweik'in sip newet menmen enum	
Matyu 3.2-12; 4.17, 9.17	Aposel 2.37-40; 3.19-20
Matyu 12.31-32; 12.41	Aposel 5.31; 8.22
Matyu 21.32	Aposel 17.30; 20.21; 26.20
Mak 1.4; 1.14-15	2 Korin 7.10
Mak 3.28-29; 6.12	2 Pita 3.9
Luk 3.3; 3.8-14; 13.3-5	Revelesen 2.5; 2.21-22; 3.19
Luk 15.1-32; 24.47	Revelesen 9.20-21; 16.9

Komunion	
Matyu 26.26-29	Luk 22.15-20
Mak 14.22-25	1 Korin 10.16-21; 11.20-34

Markeik h+m me God mamkepai	
Matyu 4.4; 7.24-27	1 Korin 10:11; 15.1-4
Matyu 22.29	Galesia 3.22
Luk 8.21; 11.28	Efesus 5.26; 6.17
Jon 5.39; 6.63; 6.38	Kolosi 3.16
Jon 8.31-32; 12.48	1 Timoti 4.16
Jon 14.21; 15.3; 15.7	2 Timoti 3.15-17
Jon 17.17; 20.29	Hibru 2.2-4; 4.12
Aposel 2.38; 10.43	Jems 1.18; 1.21
Aposel 17.11; 20.32	1 Pita 1.23; 2.2
Rom 1.16; 10.17; 15.4	1 Jon 5.13
Rom 16.25	

Nikerek nan+mtau h+m me miye haairer n+r	
Matyu 15.3-6	Kolosi 3.20-21
Luk 2.48-51	1 Pita 5.5
Efesus 6.1-4	

Read the New Testament daily

January

date	Scripture
1	Matyu 1:1-2:12
2	Matyu 2:13-3:6
3	Matyu 3:7-4:11
4	Matyu 4:12-25
5	Matyu 5:1-26
6	Matyu 5:27-48
7	Matyu 6:1-24
8	Matyu 6:25-7:14
9	Matyu 7:15-29
10	Matyu 8:1-17
11	Matyu 8:18-34
12	Matyu 9:1-17
13	Matyu 9:18-38
14	Matyu 10:1-23
15	Matyu 10:24-11:6
16	Matyu 11:7-30
17	Matyu 12:1-21
18	Matyu 12:22-45
19	Matyu 12:46-13:23
20	Matyu 13:24-46
21	Matyu 13:47-14:12
22	Matyu 14:13-36
23	Matyu 15:1-28
24	Matyu 15:29-16:12
25	Matyu 16:13-17:9
26	Matyu 17:10-27
27	Matyu 18:1-22
28	Matyu 18:23-19:12
29	Matyu 19:13-30
30	Matyu 20:1-28
31	Matyu 20:29-21:22

February

date	Scripture
1	Matyu 21:23-46
2	Matyu 22:1-33
3	Matyu 22:34-23:12
4	Matyu 23:13-39
5	Matyu 24:1-28
6	Matyu 24:29-51
7	Matyu 25:1-30
8	Matyu 25:31-26:13
9	Matyu 26:14-46
10	Matyu 26:47-68
11	Matyu 26:69-27:14
12	Matyu 27:15-31
13	Matyu 27:32-66
14	Matyu 28:1-20
15	Mak 1:1-28
16	Mak 1:29-2:12
17	Mak 2:13-3:6
18	Mak 3:7-30
19	Mak 3:31-4:25
20	Mak 4:26-5:20
21	Mak 5:21-43
22	Mak 6:1-29
23	Mak 6:30-56
24	Mak 7:1-23
25	Mak 7:24-8:10
26	Mak 8:11-9:1
27	Mak 9:2-29
28	Mak 9:30-10:12

date	Scripture
1	Mak 10:13-31
2	Mak 10:32-52
3	Mak 11:1-26
4	Mak 11:27-12:17
5	Mak 12:18-37
6	Mak 12:38-13:13
7	Mak 13:14-37
8	Mak 14:1-21
9	Mak 14:22-52
10	Mak 14:53-72
11	Mak 15:1-47
12	Mak 16:1-20
13	Luk 1:1-25
14	Luk 1:26-56
15	Luk 1:57-80
16	Luk 2:1-35
17	Luk 2:36-52
18	Luk 3:1-22
19	Luk 3:23-38
20	Luk 4:1-30
21	Luk 4:31-5:11
22	Luk 5:12-28
23	Luk 5:29-6:11
24	Luk 6:12-38
25	Luk 6:39-7:10
26	Luk 7:11-35
27	Luk 7:36-8:3
28	Luk 8:4-21
29	Luk 8:22-39
30	Luk 8:40-9:6
31	Luk 9:7-27

date	Scripture
1	Luk 9:28-50
2	Luk 9:51-10:12
3	Luk 10:13-37
4	Luk 10:38-11:13
5	Luk 11:14-36
6	Luk 11:37-12:7
7	Luk 12:8-34
8	Luk 12:35-59
9	Luk 13:1-21
10	Luk 13:22-14:6
11	Luk 14:7-35
12	Luk 15:1-32
13	Luk 16:1-18
14	Luk 16:19-17:10
15	Luk 17:11-37
16	Luk 18:1-17
17	Luk 18:18-43
18	Luk 19:1-27
19	Luk 19:28-48
20	Luk 20:1-26
21	Luk 20:27-47
22	Luk 21:1-28
23	Luk 21:29-22:13
24	Luk 22:14-34
25	Luk 22:35-53
26	Luk 22:54-23:12
27	Luk 23:13-43
28	Luk 23:44-24:12
29	Luk 24:13-53
30	Jon 1:1-28

date	Scripture
1	Jon 1:29-51
2	Jon 2:1-25
3	Jon 3:1-21
4	Jon 3:22-4:3
5	Jon 4:4-42
6	Jon 4:43-54
7	Jon 5:1-23
8	Jon 5:24-47
9	Jon 6:1-21
10	Jon 6:22-40
11	Jon 6:41-71
12	Jon 7:1-29
13	Jon 7:30-52
14	Jon 7:53-8:20
15	Jon 8:21-30
16	Jon 8:31-59
17	Jon 9:1-41
18	Jon 10:1-21
19	Jon 10:22-42
20	Jon 11:1-53
21	Jon 11:54-12:19
22	Jon 12:20-50
23	Jon 13:1-30
24	Jon 13:31-14:14
25	Jon 14:15-31
26	Jon 15:1-27
27	Jon 16:1-33
28	Jon 17:1-26
29	Jon 18:1-24
30	Jon 18:25-19:22
31	Jon 19:23-42

date	Scripture
1	Jon 20:1-31
2	Jon 21:1-25
3	Aposel 1:1-26
4	Aposel 2:1-47
5	Aposel 3:1-26
6	Aposel 4:1-37
7	Aposel 5:1-42
8	Aposel 6:1-15
9	Aposel 7:1-29
10	Aposel 7:30-50
11	Aposel 7:51-8:13
12	Aposel 8:14-40
13	Aposel 9:1-25
14	Aposel 9:26-43
15	Aposel 10:1-33
16	Aposel 10:34-48
17	Aposel 11:1-30
18	Aposel 12:1-23
19	Aposel 12:24-13:12
20	Aposel 13:13-41
21	Aposel 13:42-14:7
22	Aposel 14:8-28
23	Aposel 15:1-35
24	Aposel 15:36-16:15
25	Aposel 16:16-40
26	Aposel 17:1-34
27	Aposel 18:1-21
28	Aposel 18:22-19:12
29	Aposel 19:13-41
30	Aposel 20:1-38

date	Scripture
1	Aposel 21:1-16
2	Aposel 21:17-36
3	Aposel 21:37-22:16
4	Aposel 22:17-23:10
5	Aposel 23:11-35
6	Aposel 24:1-27
7	Aposel 25:1-27
8	Aposel 26:1-32
9	Aposel 27:1-20
10	Aposel 27:21-44
11	Aposel 28:1-31
12	Rom 1:1-17
13	Rom 1:18-32
14	Rom 2:1-24
15	Rom 2:25-3:8
16	Rom 3:9-31
17	Rom 4:1-12
18	Rom 4:13-5:5
19	Rom 5:6-21
20	Rom 6:1-23
21	Rom 7:1-14
22	Rom 7:15-8:6
23	Rom 8:7-21
24	Rom 8:22-39
25	Rom 9:1-21
26	Rom 9:22-10:13
27	Rom 10:14-11:12
28	Rom 11:13-36
29	Rom 12:1-21
30	Rom 13:1-14
31	Rom 14:1-23

date	Scripture
1	Rom 15:1-21
2	Rom 15:22-16:7
3	Rom 16:8-27
4	1 Korin 1:1-17
5	1 Korin 1:18-2:5
6	1 Korin 2:6-3:4
7	1 Korin 3:5-23
8	1 Korin 4:1-21
9	1 Korin 5:1-13
10	1 Korin 6:1-20
11	1 Korin 7:1-24
12	1 Korin 7:25-40
13	1 Korin 8:1-13
14	1 Korin 9:1-18
15	1 Korin 9:19-10:13
16	1 Korin 10:14-11:1
17	1 Korin 11:2-16
18	1 Korin 11:17-34
19	1 Korin 12:1-26
20	1 Korin 12:27-13:13
21	1 Korin 14:1-17
22	1 Korin 14:18-40
23	1 Korin 15:1-28
24	1 Korin 15:29-58
25	1 Korin 16:1-24
26	2 Korin 1:1-11
27	2 Korin 1:12-2:11
28	2 Korin 2:12-17
29	2 Korin 3:1-18
30	2 Korin 4:1-12
31	2 Korin 4:13-5:10

date	Scripture
1	2 Korin 5:11-21
2	2 Korin 6:1-13
3	2 Korin 6:14-7:7
4	2 Korin 7:8-16
5	2 Korin 8:1-15
6	2 Korin 8:16-24
7	2 Korin 9:1-15
8	2 Korin 10:1-18
9	2 Korin 11:1-15
10	2 Korin 11:16-33
11	2 Korin 12:1-10
12	2 Korin 12:11-21
13	2 Korin 13:1-14
14	Galesia 1:1-24
15	Galesia 2:1-16
16	Galesia 2:17-3:9
17	Galesia 3:10-22
18	Galesia 3:23-4:20
19	Galesia 4:21-5:12
20	Galesia 5:13-26
21	Galesia 6:1-18
22	Efesus 1:1-23
23	Efesus 2:1-22
24	Efesus 3:1-21
25	Efesus 4:1-16
26	Efesus 4:17-5:2
27	Efesus 5:3-33
28	Efesus 6:1-24
29	Filipai 1:1-26
30	Filipai 1:27-2:18

date	Scripture
1	Filipai 2:19-3:6
2	Filipai 3:7-4:1
3	Filipai 4:2-23
4	Kolosi 1:1-20
5	Kolosi 1:21-2:7
6	Kolosi 2:8-23
7	Kolosi 3:1-17
8	Kolosi 3:18-4:18
9	1 Tesalonaika 1:1-2:9
10	1 Tesalonaika 2:10-3:13
11	1 Tesalonaika 4:1-5:3
12	1 Tesalonaika 5:4-28
13	2 Tesalonaika 1:1-12
14	2 Tesalonaika 2:1-17
15	2 Tesalonaika 3:1-18
16	1 Timoti 1:1-20
17	1 Timoti 2:1-15
18	1 Timoti 3:1-16
19	1 Timoti 4:1-16
20	1 Timoti 5:1-25
21	1 Timoti 6:1-21
22	2 Timoti 1:1-18
23	2 Timoti 2:1-21
24	2 Timoti 2:22-3:17
25	2 Timoti 4:1-22
26	Taitas 1:1-16
27	Taitas 2:1-14
28	Taitas 2:15-3:15
29	Failimon 1:1-25
30	Hibru 1:1-14
31	Hibru 2:1-18

date	Scripture
1	Hibru 3:1-19
2	Hibru 4:1-13
3	Hibru 4:14-5:14
4	Hibru 6:1-20
5	Hibru 7:1-19
6	Hibru 7:20-28
7	Hibru 8:1-13
8	Hibru 9:1-10
9	Hibru 9:11-28
10	Hibru 10:1-18
11	Hibru 10:19-39
12	Hibru 11:1-16
13	Hibru 11:17-31
14	Hibru 11:32-12:13
15	Hibru 12:14-29
16	Hibru 13:1-25
17	Jems 1:1-18
18	Jems 1:19-2:17
19	Jems 2:18-3:18
20	Jems 4:1-17
21	Jems 5:1-20
22	1 Pita 1:1-12
23	1 Pita 1:13-2:10
24	1 Pita 2:11-3:7
25	1 Pita 3:8-4:6
26	1 Pita 4:7-5:14
27	2 Pita 1:1-21
28	2 Pita 2:1-22
29	2 Pita 3:1-18
30	1 Jon 1:1-10

date	Scripture
1	1 Jon 2:1-17
2	1 Jon 2:18-3:2
3	1 Jon 3:3-24
4	1 Jon 4:1-21
5	1 Jon 5:1-21
6	2 Jon 1:1-13
7	3 Jon 1:1-14
8	Jut 1:1-25
9	Revelesen 1:1-20
10	Revelesen 2:1-17
11	Revelesen 2:18-3:6
12	Revelesen 3:7-22
13	Revelesen 4:1-11
14	Revelesen 5:1-14
15	Revelesen 6:1-17
16	Revelesen 7:1-17
17	Revelesen 8:1-13
18	Revelesen 9:1-21
19	Revelesen 10:1-11
20	Revelesen 11:1-19
21	Revelesen 12:1-18
22	Revelesen 13:1-18
23	Revelesen 14:1-20
24	Revelesen 15:1-8
25	Revelesen 16:1-21
26	Revelesen 17:1-18
27	Revelesen 18:1-24
28	Revelesen 19:1-21
29	Revelesen 20:1-15
30	Revelesen 21:1-27
31	Revelesen 22:1-21

Hîm Meteiknai Menmen Me Lista Im Em

God kewis hîm mîrak mamkepai. Haiu han enuk o haiu hanhan mamîrtei menmen, haiu mamkinaam, te hîram mamkepai haiu mamîrtei menmen me God. Haiu hanhan mamîrtei me menmen mau tîwei me God, te haiu han kitet, "Haiu mamîrkeik haiu mamnapînem? Haiu mînapen mamkine buk Matyu ere Revelesen te haiu mamnapînem taau!" Haiu han kitet menmen mar im, haiu mamîr lista im hîram mamkepai. Haiu emînîn han ekitet menmen haiu hanhan mamîrteiyem, te haiu mamîr het tok me lista im em. Haiu mamîr het tok me lista ere haiu mînapîn menmen haiu hanhanem, haiu mamîr buk, sapta metike ves mîram mau mînîk het tok. Haiu mamîr ves im hîram mamîtpai me menmen hîm me God metpim me menmen me het tok im em.

HÎM ME JISAS WI HIRAK KAU TI

Maamrer ne Jisas Matyu 1:1-17; Luk 3:23-38

Maria wina Jisas-Hîm me Krismas Luk 1:26-38; Matyu 2:1-23; Matyu 1:18-25; Luk 2:40; Luk 2:1-38

Jon kikir Jisas Matyu 3:13-17; Luk 3:21-22; Mak 1:9-11; Jon 1:29-34

Jisas keweikînhis kîre God Matyu 17:1-9; Luk 9:28-36; Mak 9:2-9

Judas kewepyapîr Jisas Matyu 26:14-16; 26:47-57; Luk 22:47-54; Mak 14:10-11; 14:43-53; Jon 18:2-13

Pita kiune katîp hîrak ap kises Jisas Matyu 26:69-75; Luk 22:54-62; Mak 14:66-72; Jon 18:15-18; 18:25-27

Mît newepyapîr Jisas te hîrak kaki-Hîm me Ista Matyu 26:57-68; 27:1-2; Luk 23:1-25; Matyu 27:11-31; Jon 18:19-24; Matyu 15:1-20; Jon 18:28-40; 19:1-16; Luk 22:63-71

Mît newenkek Jisas hîrak kaa-Hîm me ista Matyu 27:32-56; Luk 23:26-49; Mak 15:21-41; Jon 19:17-37

Mît newis Jisas kekre han ke mîniîu-Hîm me Ista Matyu 27:57-66; Luk 23:50-56; Mak 15:42-47; Jon 19:38-42

Jisas pîke kekrit mît nîrek-Hîm me Ista Matyu 28:1-20; Jon 20:1-31; 21:1-23; Mak 16:1-18; Aposel 1:3-8; Luk 24:1-49

Jisas pîke ken wit ke God (Heven) Mak 16:19; Aposel 1:9-11; Luk 24:50-51

MÎT NE WEIWIK ME GOD NANISES MENMEN YAAIM MAR IM

Mît neweikîn sip newet menmen enum Matyu 3:2-12; 4:17; 9:17; Aposel 2:37-40; 3:19-20; Matyu 12:31-32; 12:41; Aposel 5:31; 8:22; Matyu 21:32; Aposel 17:30; 20:21; 26:20; Mak 1:4; 1:14-15; 2 Korin 7:10; Mak 3:28-29; 6:12; 2 Pita 3:9; Luk 3:3; 3:8-14; 13:3-5; Revelesen 2:5; 2:21-22; 3:19; Luk 15:1-32; 24:47; Revelesen 9:20-21; 16:9

Komunion Matyu 26:26-29; Luk 22:15-20; Mak 14:22-25; 1 Korin 10:16-21; 11:20-34

Markeik hîm me God mamkepai Matyu 4:4; 7:24-27; 1 Korin 10:11; 15:1-4; Matyu 22:29; Galesia 3:22; Luk 8:21; 11:28; Efesas 5:26; 6:17; Jon 5:39; 6:63; 6:38; Kolosi 3:16; Jon 8:31-32; 12:48; 1 Timoti 4:16; Jon 14:21; 15:3; 15:7; 2 Timoti 3:15-17; Jon 17:17; 20:29; Hibru 2:2-4; 4:12; Romel 2:38; 10:43; Jems 1:18; 1:21; Aposel 17:11; 20:32; 1 Pita 1:23; 2:2; Rom 1:16; 10:17; 15:4; 1 Jon 5:13; Rom 16:25

Nîkerek nanîmtau hîm me miye haairer nîr Matyu 15:3-6; Kolosi 3:20-21; Luk 2:48-51; 1 Pita 5:5; Efesas 6:1-4